00051064

THE
ASIATIC SOCIETY OF BOMBAY
TOWN HALL, BOMBAY-400 001.

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 21 October, 2015

ATHANASII KIRCHERI E SOCIETATE IESV

OEDIPVS ÆGYPTIACVS

AD FERDINANDVM III CÆSAREM SEMPER AVGVSTVM.

Io. Ang. Caninius Rom. del. C. Bloemaert sculp.

ATHANASII KIRCHERI
E SOC. IESV,

OEDIPVS AEGYPTIACVS.

HOC EST

Vniuerſalis Hieroglyphicæ Veterum
Doctrinæ temporum iniuria abolitæ
INSTAVRATIO.

Opus ex omni Orientalium doctrina & ſapientia
conditum, nec non viginti diuerſarum linguarum
authoritate ſtabilitum,

Felicibus Auſpicijs

FERDINANDI III
AVSTRIACI

Sapientiſsimi & Inuictiſsimi
Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti
è tenebris erutum,

Atque Bono Reipublicæ Literariæ conſecratum.

Tomus I.

vol I

51064
Dx — a — 9

ROMAE,
Ex Typographia Vitalis Maſcardi, M DC LII.
SVPERIORVM PERMISSV.

SYNOPSIS TOMI PRIMI;

Qui & inſcribitur

TEMPLVM ISIACVM.

CHorographiam Ægypti, Dynaſtias, Politicam, Theogoniam ſeu Architecturam Deorum, originem idololatriæ Ægyptiacæ, eiuſdemque in vniuerſum Mundum, præſertim ad Græcos, Hebræos, Romanos, Indos, alioſque populos peractam propagationem continet, & in quinque Syntagmata diuiditur.

PROPYLÆVM. In quo totius Operis ſcopus, cauſa, & occaſio explicatur; hieroglyphicæ inſtaurationis rationes impugnantium argumenta aliquot Capitibus confutantur.

SYNTAGMA I. *Delta Niloticum*. Continet Chorographicam totius Ægypti in 30. Nomos diſtributæ deſcriptionem; Deorum in ſingulis Nomis coli ſolitorum nomina exhibet; cauſas incrementi & decrementi Nilotici, vti & originem eiuſdem fluminis, hucuſque forſan incognitam, tandem certo & fideli teſtimonio detegit; Dynaſtias Regum Ægypti ex omnibus Orientalium monumentis demonſtrat: vbi & de Regibus ante & poſt diluuium, eorumque geſtis ex mente Arabum amplè tractatur.

SYNTAGMA II. *Politica Ægyptiorum*. Agit, de Regum vita, moribus atque in Regno benè beatèque adminiſtrando ratione; item de legibus, inſtitutis, & varijs ſubditorum claſſibus: quæ omnia politicâ, tropologicâ, myſticâ, & hieroglyphica methodo proſequitur.

SYNTAGMA III. *Theogonia ſeu Architectura Deorum*. In ea de origine ſuperſtitionis Ægyptiacæ, & propagatione eiuſdem ad Græcos & Romanos facta; item de Oſiride, Iſide, Apide, Serapide, Canopo, Horo, Harpocrate, Typhone, Mithra, Ammone, cœteriſque Numinibus Ægyptiacis; de cœremonijs denique & ritibus in eorundem honorem inſtitutis, brutorumque cultu variè & fusè agitur: vbi apertè Græcorum Romanorumque idololatriam prima fundamenta ab Ægyptijs ſuſcepiſſe oſtenditur.

SYNTAGMA IV. *Pantheon Hebræorum*. In eo de varijs Hebræorum, Syrorum, Chaldæorum, Perſarum, Samaritanorum, aliarumque Ægypto vicinarum gentium idolis, lucis, aris, ſacrificijs, agitur; atque adeo parallela quâdam comparatione omnem dictarum gentium idololatriam, rituſque ab Ægyptijs primùm promanaſſe oſtenditur.

SYNTAGMA V. *Simia Ægyptiaca*. Agitur de Indorum, Sinenſium, Iaponum, Tartarorum, Mogorum, & Noui Orbis idololatria, eiuſque ad Ægyptiacam affinitate, vbi Lectori manifeſta Ægyptiacæ ſuperſtitionis veſtigia patebunt.

ORI7 Lat 491.11
K18/ SOC
51064

491.111

00051064

FERDINANDVS III CÆSAR SEMPER AVGVSTVS.

Majeſtas ſi diva daret ſub imagine formam,
Non niſi FERNANDI *Cæſaris illa foret.*

Iacobus Biehi delin

C. Bloemaert ſculp: Rom

FERDINANDO III.

ROMANORVM

IMPERATORI

SEMPER AVGVSTO,

IVSTO, PIO, FELICI,

REGI

ΤΡΙΣΜΕΓΙΣΤΩ

FELICITATEM P.

ATHANASIVS KIRCHERVS E SOC. IESV.

VTINAM, IMPERATOR SAPIENTISSIME, vtinam vti vellem, ſic poſſem, in primo hoc Oedipi mei veſtibulo ſymbolum quoddam ex intimis Aegyptiacæ Sapientiæ medullis depromptum reperire, quo heroicarum virtutum TVARVM ſplendores, atque inexhauſtos animæ TVÆ Magnæ verè Cæſareæ theſauros quouis modo adumbrare liceret: tum enim verò ad vltimum voluntatis meæ portum felicibus Euris non immeritò pertigiſſe videri poſsim. Sed TV in hoc humanæ conditionis

fa-

faſtigio conſtitutus earum ſublimitate, fulgoriſque vehementia, meos adeo oculos animumque præſtringis, vt ſicuti eas nec pro paginæ anguſtia, nec pro meritis ſatis (viribus calamoque deficientibus) deſcribere licet, ita ſolo ſilentio conſultiùs celebrandas, aut certè non niſi parcè indigitandas exiſtimem. Præſtabit id, ni fallor, tametſi minimè condigna laude, hic Oedipus meus, quem iam dudum Reipublicæ Literariæ promiſſum, modò plena fide exolutum, Auguſtiſsimo conſpectui TVO ſiſto. Fuit is quidem haud incuriosis à me lucubrationibus concinnatus; at vel hac ſola gloria in Literario Orbe triumphaturus, quòd inuictæ mentis TVÆ vi & efficacia ſit extortus. Opus ſanè quot ſymbolis, tot virtutum TVARVM ſpeculis; quot myſterijs, tot magnæ Animæ TVÆ ſublimium actionum ectypis conſpicuum: vbi colligata ſimul & conſerta cernuntur omnia, quæ ſparsim diffuſèque apud alios inchoata ſunt virtutum inter ſe catenatarum præſidia; vt quæ diuiſa, ac quaſi per inciles corriuata deprehenduntur in multis, in vno eodemq; pectore TVO ſine exemplo, tanto rerum complexu abſoluta perfectaque conſpiciantur. Enituit in alijs virtus illa, quæ mores expolit; ſed eſt deſiderata, quæ mentem informet: In TE, MAXIME CÆSAR, fidem & conſtantiam erga commiſſum curæ TVÆ imperium admi-

mi-

mirantur omnes; amorem erga Reip. ſupremi, medij, atque infimi; religionis cultum, pacis & concordiæ ſtudia vnicè ſuſpiciunt; cœteraſque virtutes verè heroicas, non apertis duntaxat indicijs animaduertunt; ſed & ſacri, profani: hoſtes, amici ſentiunt, loquuntur facta inſignia, præclara conſilia, voceſque veluti oraculo datæ, quarum tamen internos & myſticos ſenſus longa poſteritas fortaſsis, & pleniùs multò, & maiori cum veneratione percipiet. *Alijs* non robur, non fortitudo atque potentia defuerunt; defuerunt tamen mentis ornamenta ſcientiæ. TIBI omnia complexo, mira morum probitas, rara & inſueta fortitudo, inconcuſſus proſpera inter atq; aduerſa æqualis idemque ſemper animus, Iuſtitia in cognitionibus, conſtantia in dubijs, in conſilijs prudentia, clementia incredibilis, quantam quis nunquam in Principe vidit, legit, audiuit. In horum ancipiti temporum ſtatu minimè defuerunt TVAE irritamenta ſeueritatis, neque ciuilis motus ſemina, mentiumque exulcerationes vbique obuiæ. Sed TV iuſtitiæ amuſsi, id eſt, prouidenti magnæ mentis TVAE moderatione, quæ vulnerata erant, ſanaſti potiùs, quàm recidiſti; qui etiam diſsimulando, nec in omnia anxiè inquirendo, maluiſti videri inueniſſe bonos, quàm feciſſe. Turpem illam Tyrannorum vocem, *oderint, dum*

metuant, ipſis factis reprobas, dum dignum ſanè Cæſare pronunciatum ſubſtituis, *ne metuant, dum diligant; malo vereri, quàm à meis timeri*. Sed quid de vera Sapientiæ norma, literis inquam & ſcientijs dicam? TIBI mirè capax ad res omnes intelligendas ingenium: TIBI lingua totius interpres iuſtitiæ: quot verba fundis, tot leges condis: in cuius multiplici idiomatum notitia Mundus rediuiuum ſuſpicit Mithridatem; in humanarum literarum, Muſarumque Choro, Apollinem; in Mathematum reconditorum peritia magnum agnoſcit Alphonſum; in abdita denique Philoſophia Hermetem admiratur Triſmegiſtum. Neque aliter ad Literatorum lauream viam ſternis, quàm exemplo, cùm iam inde vel à tenera ætate TVO in pectore Muſarum omnium palæſtram erexeris; vt proinde iam liberalium diſciplinarum vertices non Lauro tantùm, ſed & Imperiali prætenſos Diademate, compoſitumque tandem Martem inter & Palladem ſororeſque diſsidium cum gaudio Literarius Orbis agnoſcat.

Cùm itaque talis ac tantus ſis, CAESAR SAPIENTISSIME, TV vnus huius Operis Tutor legendus eras, qui partum hunc nouum, & raritate inſolitum, non tantùm, quà es admirabili Sapientia præditus, iudicare poſſes; ſed & eundem aduerſus obtrectatorum contentionem autho-

rita-

ritate confirmare TVA, & amplitudine poten-tiæ tutum illius nouitati adferre præſidium. Ac-cuſabit forſan nonnemo temeritatem meam, & prudentiam deſiderabit, quòd TE Cæſarem Mundo ſuſtinendo prægrauatum, mea interpel-lare ſcriptione non ſim veritus; at TV Cæſar cel-ſiſsimus idem atque humaniſsimus, ex auguſto benignitatis Maieſtatiſque TVAE ſolio, perſonæ meæ humilitatem, vt interpellareris, inuitaſti; nè vererer, animaſti; nè denique cunctarer, ſollici-taſti. *Hinc* factum eſt, vt Opus hoc quantumuis anguſtum, ac tantæ Maieſtatis oculis indignum, auguſtum tamen dignumque vel hoc ipſo viſum ſit, quòd *id*, vt prodiret, Auguſtus iuſsit; & vt facile prodire in lucem poſſet, munificentia plus quàm Regia præſto fuit. Vnde, BENIGNISSIME CÆSAR, quod mihi dediſti, TIBI reddo, Opus non tam meum, quàm TVVM; TVVM, quia totum me TVVM, quantus quantus ſum, agnoſco: meum, quia id auxilijs TVIS longè munificen-tiſsimis meum feciſti. Non ego hìc cum Poë-ta canam?

Iam dominas aures, iam regia tecta meremur,
Et chelys Auguſto iudice noſtra ſonet.

Sed illud audentiùs vſurpabo, Opus hoc totius pænè Mundi linguis concinnatum. Cæſaris ap-

probatum iudicio, in quadripartiti Mundi fines inoffenſum percurret; narrabit Europæ, deprædicabit Aſiæ, Africæ decantabit, extollet Americæ FERDINANDVM III. Auguſtum, cuius reuixit munificentia, cuius imperio reſtitutum eſt. Vale Chriſtiani Orbis fulcimentum, Idea Cæſarum, & humani generis delicium. E Collegio Romano Kal. Ianuar. M DC LV.

Li-

FERDINANDVS III.

Diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus &c.

Ad perpetuam rei memoriam.

TANTA eſt ſapientiæ vis & poteſtas, vt eam non ſceptris duntaxat & Regnis anteponendam, ſed & vniuerſas diuitias nihili eius comparatione duxerit Sapiens. Et rectè quidem: neque enim eâ quicquam ad humani generis actiones rectè moderandas efficacius, vel ad Mundi pondus, quod Regum humeros premit, imperturbabili quadam animi conſtantia ſuſtinendum fortius, vel denique ad politicum Orbis corpus in pace & vnione conſeruandum potentius eſſe poteſt. Siquidem multitudo Sapientum ſanitas Orbis terrarum, & Rex ſapiens populi ſtabilimentum eſt. *Hæc totius Iuſtitiæ norma & amuſſis eſt; ad huius ductum vel ſumma quæuis imperia ad deſideratum beatitudinis & felicitatis portum perueniunt. Sicut igitur Nos, quibus ſuprema Imperatorij muneris cura, Deo ita diſponente, impoſita eſt, hanc præ cæteris Imperio dignis virtutibus ſuſcipiendam, omnique ſtudio ſemper quærendam; ita in alijs promouendam duximus. Cùm itaque ſincerè Nobis dilectum P. Athanaſium Kircherum, Societatis IESV Presbyterum, Imperij Noſtri ſubditum, iam à multis annis, tùm ad naturalium rerum Mathematumque ſtudia, quæ dictæ ſapientiæ vberrima quædam ſeminaria ſunt, tùm potiſſimùm ad reconditiorem illam hieroglyphicæ literaturæ doctrinam, quam Aegyptiorum Sapientiam vocant, eruderandam explicandamque exhortati ſimus; is verò pro dato ſibi à diuina Bonitate interpretandi talento, ingenijque capacitate, ea iam dudum, quemadmodum à Viris iudicio & rerum notitia conſpicuis accepimus, ediderit ſpecimina, quæ eum ad impoſitum ſibi munus dignè complendum minimè inſufficientem eſſe probauerint; atque adeo ad inacceſſa hucuſque primæuæ Sapientiæ adyta portam aperuiſſe primus iure videri poſſit: eamque laudem in præſenti Opere (quem Oedipum Aegyptiacum vocat) Opere multorum annorum lucubrationibus concinnato, nec non ab vniuerſa, vti intelligimus, Literatorum Schola auidè deſide-*

rato (quippe quod Noſtro iuſſu doctiſſimorum Virorum cenſura recognitum, eo mox plauſu, quem adeo abſtruſum, atque in hoc vſque tempus incognitum materiæ difficillimæ argumentum, ſuo veluti iure quodam merebatur, exceptum fuerit) glorioſè promeruerit; porrò cum quò minus id lucem aſpiceret, ſumptuum in eo faciendorum magnitudinem obſtare compererimus: Noſtrum eſſe cenſuimus, partui iam maturo manum ſupponere, ac prouidere nè Opus tot annorum lucubrationibus conceptum & elaboratum diutius lateret ſub tenebris, ſed lucem quamprimùm aſpiceret, ſuoque ſplendore luci ipſi Sapientiæ lumen affunderet. Atque idcircò, cùm iam antè præter Orientalium linguarum typos Operi excudendo neceſſarios, annuum Authori cenſum in ſtudiorum ſuorum ſubſidium aſſignaſſemus, omnes quoque ſumptus Operi in lucem proferendo neceſſarios, ex Aerario Noſtro Imperiali abundè ſubminiſtrari iuſſimus; hoc ipſo nimirum pro Noſtro in tam excellentis doctrinæ inſtaurandæ notitiam (quam tot votis Cæſares Anteceſſores Noſtri, primi Obeliſcorum in Vrbe erectores, uti & poſtremis temporibus nonnulli ex Summis Pontificibus laudabili ſanè conatu indagantes hactenus non potuerunt aſſequi) ſtudio, qualecunque monumentum extare voluimus; literatis quidem ad in Sapientiæ inquiſitione impigrè laborandum, incitamentum; Regibus verò & Principibus ad laudabiles huiuſmodi doctorum Virorum labores ſummo ſtudio promouendos exemplum. Qui de cœtero memorato P. Athanaſio Kirchero Cæſaream Noſtram gratiam clementer offerentes, eundem ſub tutelam & protectionem Noſtram, tanquam de Nobis, & Auguſta Noſtra Domo benemeritum, benignè ſuſcipimus harum vigore patentium Noſtrarum, quæ dabantur in Ciuitate Noſtra Imperiali Ratisbonæ die vigeſima quarta Aprilis, Anno Domini milleſimo, ſexcenteſimo, quinquageſimo quarto, Regnorum Noſtrorum Romani Decimo octauo, Hungarici vigeſimo nono, Bohemici verò vigeſimo ſeptimo.

Ferdinandus.

Locus ✠ Sigilli.

Vt

Ferdinandus Comes Curtius.

Ad mandatum Sac. Cæſ.
Maieſtatis proprium.

I. Walderode m. p.

TRIVMPHVS CAESAREVS POLYGLOTTVS,

Tot concinnatus Linguis, quot in Veterum doctrina ſtabilienda Linguis OEDIPVS Aegyptiacus vtitur.

QVEM IMMORTALI

FERDINANDI III.

Sapientiſsimi Romanorum Imperatoris

GLORIAE,

Ob immortale in priſcæ Sapientiæ inſtauratione meritum,
LITERATORVM
in Romano Orbis terrarum Theatro
ex omnibus Populis & Nationibus
congregatorum

CHORVS

æternùm

erigit, dicat, conſecrat.

Sume Lyram Polygloſſa Charis; ſua barbita Græcus
Aptet, Nablon Heber, plectra Latinus agat.
Vnà Italus, Gallus, Luſitanus, & Hungarus, Anglus,
Illyriuſque acer Teuto, Boëmus, Iber.
Et Syrus, Indus, Arabs, Chaldæus, & Armenus adſint.
Aethiopes, Perſæ, Sinaque, Coptus, Afer.
FERNANDI meritas diffundant pectore laudes,
Vt quas vna nequit, plurima lingua canat.

ALLA MAESTA DELL'IMPERATORE

FERDINANDO III.

Sopra l'Edipo Egizzio del P. Atanaſio Kirchero.

CANZONE

DELL'ILLVSTRISSIMO ET ECCELLENTISSIMO SIGNORE

POMPEO COLONNA

PRINCIPE DI GALLICANO.

SIGNOR che'l Diadema tuo peſante
Col merto onori più ch'ei tè col trono,
Tu nel cui ſeno abitatrici ſono
Oneſte voglie, virtuoſe, e ſante;
Tu che conoſcitor del ben verace
Fra tante cure onde gouerni vn Mondo,
D'ingegno acuto, e di ſaper profondo,
Sei di dottrina e di virtù ſeguace;
Onde auuien poi che con l'eſempio ſpeſſo
Precorri l'alte leggi, e buono, e giuſto
Con ſenſi di pietà dal ſoglio Auguſto
Pria che regger altrui reggi te ſteſſo;
Tu che ben ſai che chi gouerna in terra,
Paſcer dèe, non opprimere l'ouile,
E che chi ingordo piega ad altro ſtile,
Dal diritto camin ſi ſcoſta ed erra;
Tu al fin ch'a ogni buon ſtudio ſei riuolto,
E d'ogni Magiſterio intendi l'arte,
D'Atanaſio il volume a parte a parte
Mira, e vedraiui ogni ſaper raccolto.
Edipo è che d'ogni Edipo riuela
A comun prò gli enigmi più celati,
E gli arcani a più ſaggi riſeruati
Ad ogn'intendimento ed offre, e ſuela.

Doppo l'obliquo e torto ſuo camino
Onde qual Idra il Nil ſue bocche ſpande,
Veduto ſol fin or gigante e grande,
Scuopre al fin la ſua cuna, e ſe bambino.

Vedrai Signor ne comendati geſti
Di quei Rè ch'alle leggi ſi piegaro
Al viuo eſpreſſo vn ſimulachro chiaro
Di ciò che tù nel tuo regnar faceſti.

E tanti Numi in forma d'animali
Iſide, Anubi, Api, o Serapi, o Oſiri,
E tanti nati al Mondo altri deliri
Sol da Egitto conoſcere i Natali.

Ma in què Saggi non fù tanta ſciocchezza,
Ch'in quelli Dei per cui fumar gli Altari
Non chiudeſſer miſteri aſcoſi e rari,
De quai'l dotto Atanaſio or dà contezza.

Più auanti poi ti s'offrirà vna Scuola,
Da ſatollar i più affamati ingegni,
Poi che ſcritta con quegli oſcuri ſegni
Contiene vna ſcienza ogni parola.

Il Caratter ch'in ogni creatura,
Impreſſe il ſuo fattor ma non veduto
Così da ognun, da ognuno or conoſciuto
Sarà con ſua virtute e ſua natura;

Non altramente credere poſſiamo
Ch'il nome alla virtù corriſpondente,
D'ogni coſa qua giù con ſaggia mente,
Poneſſe allora il primo Padre Adamo.

Medicina vulgar qui ſi hà per vana,
Che ſol co'ſuoi contrarij il mal diſcaccia,
E quella a comun prò ſol ſi procaccia,
Che per propria virtù gli vmori appiana.

O quai di luce riſplendenti lampi
Per rintracciar gli arcani, or nelle belue,
Ne gli augei, nelle pietre, or nelle ſelue,
Ne'muti peſci; or ne'fioriti campi

Manderanne Atanaſio! omai godete,
O figli d'Eſculapio, ch'il perduto
Modo del ben curar con tale aiuto
De gli egri a prò riſtaurar potrete.

Chi

Chi poſe mai ne gli Elementi il piede
Del dotto Euclide omai ben puo ſperare
Ad onta di que' Sauij, anch'ei di fare
L'augel d'Archita e'l globo d'Archimede.
Chi d'Ermete ne' ricchi ampij giardini
Fù per ventura a paſſeggiare intento,
Con paſſo tardo, ſolitario, e lento
Giungerà a vagheggiar gli aurei confini:
Ma l'ingorda di cui rider coſtumo
Che pretende inalzarſi i monti d'oro
Leggerà che promette il ſuo lauoro
Fame, freddo, fetor, fatica, e fumo.
Fuggir in vno e preueder diſaſtri
Chi curioſo di ſaper deſia,
Ben potrà qui con natural Magia,
Scolpiti in pria, farſi propizij gli Aſtri.
Dalle fere & augei, da gli elementi,
Da ogni coſa del Mondo al fin creata,
Chi hà d'indouinar voglia aſſetata,
Quaſi ridir potria futuri euenti;
Pur che folle conoſcer non agogne,
Da gl'incanteſmi dell'Inferno il vero;
Poiche qui leggerà ch'è van penſiero
Sperare il ver dal Rè delle menzogne.
De' Miſteri laſsù del Creatore,
E de gli ſpirti di materia ſcarchi,
Come ſia moſſo e tanto ſpazio varchi
Il gran Pianeta che diſtingue l'ore.
Chi brama auer contezza, or ſarà pago
Che da Atanaſio al fin con gloria doppia,
Per vie non più calcate oggi s'accoppia,
Sagacemente il Criſtiano e'l Mago.
Le merauiglie del famoſo Egitto
Fra miſteri naſcoſte or ſon paleſi,
E i Caratteri oſcuri e non inteſi
Che Menfi antica in Obeliſchi hà ſcritto.
Roma, non sò che più in tua gloria torni
Che ſi gran moli ſianti d'ornamento,
O pur che chi il lor muto ſentimento
Ti renda chiaro appieno in te ſoggiorni.

Far ſi lunghi viaggi or non è d'vopo
Per ſaper quai miſteri in ſe naſconda,
Quand'vom gouerna, o quand'Iſola è in onda;
O quando ſtella in Ciel ſplende Canopo.

Inuano i paſſi in ver l'Egitto ſpingi
A perioglioſo e lungo aſpro camino
Curioſo, che qui parlano inſino
In lingua intelligibile le Sfingi.

Da i ſepolcri i cadaueri ſerbati
Sorgono anch'eſſi a riuelare arcani,
Che non furon deliri o penſier vani
L'eſſer quaſi bambini vnti e faſciati.

Felice ingegno, che con chiaro volo
Varchi il ſentier di glorioſa fama,
Che chi d'ogni contezza ha ardente brama
Satollar ſai con vn volume ſolo.

Pittagora, e Platon per fare acquiſto
Di non comun dottrina Egitto vede,
Ma d'ora auanti ognun fermera il piede,
Che l'Edipo tuo ſol baſta auer viſto.

Per lo mar del ſapere or tu n'accogli
Nocchiero eſperto con ſicura Naue,
Poiche con aura placida e ſoaue,
Camminiam per l'Egitto entro i tuoi fogli.

Fra le vicende di fortuna oppreſſo
Ch'in vil ſeruaggio hà ſue grandezze inuolte,
Le ſue memorie in fra l'oblio ſepolte,
In dono aurà da te l'Egitto ſteſſo.

Tu gran FERNANDO ſol nulla ſaprai
Di più di quel che già tua mente inteſe,
Ma queſte carte altrui faran paleſe,
Vna memoria almen di quel che ſai.

ELO-

ELOGIVM I.

Siue

EPIGRAPHE.

Auguſte Cæſar,
Clementior Cæſare, Auguſto ſapientior;
Vtriuſque genitura felicior;
Sub Catholicæ Religionis Horoſcopo
Natus inter Aui, & Parentis pro Eccleſia labores;
Hauſiſti è Cœlo regnaturam in terris per aduerſa proſperitatem.
Poſt Infantiam Herculeâ ſorte exercitam,
Pueritiam Virtuti & Mineruæ ſacram,
Iuuentam Conſtantiâ & Victoriâ firmatam;
Superis Hominibuſque conſpirantibus
Electus Romanorum Imperator
More Romano dictus es
A debellato ſeculo ferreo
Ferdinandus,
A propagata Primi & Secundi Pietate
Tertius.
Mox imperaſti more Auſtriaco,
Amando & triumphando:
Hoſtium armis in trophæa beneuolentiæ verſis:
Fortuna Maieſtati conciliata:
Bellona Religioni ſubiecta.
Sic ſtetit Rerum moles
Tuæ Potentiæ ſimul, ac Sapientiæ viribus.
Potentiâ viget Imperium, Sapientiâ nititur.
Demum domito *Marte* domuiſti indomitam Mortem;
Expirante quam genueras *Mundi Spe*.
An vt Poſteritas diſceret à TE aliquid pluſquàm Cæſareum?
Cæſareum eſt Hoſtibus, pluſquàm Cæſareum fatis non terreri.
Maiorem hinc ominare triumphum.
Nunquam Pietati fata nocent.
Olim Te *Occidens*, nunc & *Oriens* manet;
Cui Sapientiam reddis, reddes felicitatem.
Sic voueo

Ignatius Bomplanus S. I.

GLORIOSISSIMO

FERDINANDO III.

CAESARI SEMPER AVGVSTO.

ELEGIA

Ferdinandi de Fürſtenberg Canonici Hildeſienſis & Paderbornenſis,

NON genus AVSTRIADVM demiſſum à ſanguine Diuum,
Non clauſum mundi finibus imperium,
Non immortales auſim memorare triumphos,
Dignaque Mæoniâ fortia bella tubâ:
Seu domitas aquilis CÆSAR victricibus arces
Sueuorum lætis ſubruit auſpicijs;
Seu malè Romanis parentem legibus Iſtrum
[illegible]dicat; Arctoas ſiue refringit opes.
[illegible]nt alij, quorum ſuffulta cothurnis
[illegible]rgit, & heroum Muſa laborat epos.
[illegible]t imbelles elegos, ac parua ſonantem
Carmina non altâ tutiùs ire viâ,
Et mores celebrare, ſacras & CÆSARIS artes.
Materies numeris conuenit iſta meis.
Vates ille pios, & vatum dona piorum
Blandus amat poſitâ nube ſupercilij.
Ille Heliconiadum decus & tutela Sororum
Ornat diuitijs Numina docta ſuis.
Ardua Cecropiæ quis neſcit fana Mineruæ
Condita? quis Clario tecta ſuperba Deo?
Quà Viadrus glaucum redimitus arundine crinem
Alluit Aonijs templa dicata choris.
Quà Pandionias latè miratus Athenas
Danubius mutis ſegnior hæſit aquis.
Et quà CÆSAREO ſurgentia limina ſumptu
Æquat Cyrrhæis regia Praga iugis.
Illic: Enceladi qualis poſt bella minaci
Iuppiter armatas exuit igne manus;
Qualis & Herculeis altum ceruicibus axem
Impoſuit longo pondere f[illegible].
Terrarum dominas exoſus CÆSA[illegible]
Imperij vaſtum ſæpe reclinat onus,

Et vires, Natura, tuas, ac ſemina rerum
Scrutatur docto ſedulus ingenio.
Quis tremor attonitas vertat cum ciuibus vrbes;
Impellat refluas quis maris æstus aquas;
Quæ vis diuitias imâ tellure repostas
Nutriat, aut gemmas, Dædala concha, tuas;
Quàm procul Arctoo concretus frigore pontus
Ingentis Nili distet originibus;
Quàm procul occiduis diuiſus Gadibus Indus
Mergat Erythræo nota fluenta ſalo;
Vnde leues venti naſcantur, & Ætna ruinas
Montis alat piceos eiaculata globos;
Vnde fluat ſalſus pelagi liquor, vnde teporem
Ducat Baianæ vena ſalubris aquæ.
Omnia rimatus demum miracula terræ
Subiectam volucri mente relinquit humum,
Et picturatum stellis emenſus Olympum
Peruolat ætherea lucida ſigna domus.
Hic illi geminam Virgo Marathonia libram,
Et ſua vicinus ſubijcit astra Leo,
Et demptum lateri gladium concedit Orion,
Debita CÆSAREÆ præmia militiæ.
Hic Solis veſtigat iter, cauſaſq; latentes
Pallida cur nigris Cynthia ploret equis;
Cur ſitiant Afri; cur ſeptem regna Trionum
Vrat Hyperboreo bruma morata gelu;
Cur fugiant vmbræ, Cancro torrente, Syenen;
Cur variet maior meta minorue diem.
Sed quota doctrinæ pars eſt, laudumque tuarum,
AVSTRIADE, magni ſidera nôſſe poli,
Et circumfuſo porrectas æquore terras
Quà Sol Eoos luſtrat & Heſperios?
Si tibi facundis etiam Sapientia chartis
Eruta Niliacæ panditur hiſtoriæ,
Nec te ſacra latent adytis abſtruſa verendis,
Marmora nec ſculptis nobilitata feris.
Scilicet Ægyptus doctrinam credere ſaxis
Auſa peregrinas finxerat effigies,
Vt ſolis arcana Deûm manifeſta magiſtris
Arcerent dubijs vulgus imaginibus.
Seraq; poſteritas quondam labentibus annis
Intactum priſcæ noſceret artis opus.
O vanas hominum curas! ô cæca futuri
Pectora! regali tot monumenta ſitu.
Barbarus Armenij lacerauit potor Araxis
Cambyſes Pharios depopulatus agros,

Et potuit ſeclis fugitiua tacentibus ætas
Seruatas etiam vertere reliquias:
At non æternos olim ſubducet honores
Longa dies meritis, inclyta Roma, tuis,
Quæ Peluſiacum ſpirantia rudera faſtum
Colligis, & medio tollis ad aſtra foro.
Nec tua celabunt obliuia, MAXIME CÆSAR,
Facta, nec ingenium nox premet atra tuum.
Si qua etenim laus eſt, quòd Te duce freta vetuſtas
Mempheos obſcuros prodit aperta ſinus,
Quòd patet Inachiæ facies ſecreta iuuencæ,
Quòd canis, & ſacri myſtica forma bouis,
Et quæ præterea famoſi monſtra Canopi
Antiquis ſuperant conſpicienda notis:
AVSTRIADVM titulos leget vltimus accolta Nili,
Et quatiet læto tinnula ſiſtra ſono.
Iam Solyme, iam diſcet Arabs, & clara loquentur
Marmora CÆSAREA munera ſparſa manu.
Fallor? an AVSTRIACIS addent quoque fata trophæis
Sacra Parætonijs ſigna reuulſa tholis?
An FERNANDE tuum iam nunc Victoria nomen
L[illegible] parat ſaxis ſcribere Pyramidum?
[illegible] certè vocat æmula palmis
[illegible] reſides ad pia bella manus.

ELOGIVM III.

GRAECIA.

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΩ ΤΩ ΤΡΙΤΩ,

ΤΩ ΑΗΤΤΗΤΩ

ΚΑΙΣΑΡΙ,

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ ΘΕΟΠΡΟΒΛΗΤΩ,

ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙ ΤΡΙΣΜΕΓΙΣΤΩ,

ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΩ,

ΠΑΤΡΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΧΡΗΣΤΩ, ΕΥΤΥΧΕΙ, ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΗ

ΔΟΞΑ, ΖΩΗ, ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΑ ΑΕΝΝΑΟΣ.

Κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν Ἑλληνικὴν πρεσβείαν διὰ

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΤΟΥ ΓΟΖΑΔΙΝΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ, ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ.

ΠΑΡΟΞΥΝΘΕΙΣ Ὀκταουιανὸς ὁ Αὔγουστος πρὸς τοῦ καίσαρος ἔρωτι, τὴν ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἀνασταθεῖσιν ὀβελίσκοις ἐγκεκολαμμένην ἀρχαίαν σοφίαν, τὴν Αἰγυπτίων πᾶσαν, πλείστων ὑποτεταγμένων, καὶ συμπεπλεγμένων σοφῶν κατεσκέπασε τις, καὶ ἐξερευνήσειεν. Ὅπως ἄν τινα ἐξεύροι τὸν ἱερογλυφικῆς μαθήσεως ἔμπειρον Ἑρμηνέα, τὸν τῆς Ῥώμης μεταπέμψατο, πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν ἀπορούντων ἑρμηνεύσεως. Ἀλλ' αὐτὸς μὲν ταῦτα τὸ ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἀπέβη, οὐ περὶ πολλοῦ τὸ μυστικῆς τῆς παλαιᾶς ἁπάντων παιδείας, οἷον ταῖς τῆς λήθης ῥεύμασι καταληφθείσης, καὶ καταβαπτισθείσης. Φερδινανδὸς δ' ὁ τρίτος, Καῖσαρ Αὔγουστος, τουτέστιν Ὀκταουιανοῦ εὐτυχέστερος, ὅσον τούτου αὐτοκράτορος ἐπιτυχεῖν ᾗ τινος ἐδίμενε σπουδῇ, καὶ δαπάνῃ ἐπιτυχὴς γεγενῆσθαι κατισχύσειν, ὁ ἕτερος, ἐκεῖνο δὲ, οὐκ οἶδ' ὅπως προσείπωσιν αὐτὸν Ἀθανάσιος Ἰησουίτης ὁ Κίρχηρος, καινὸς αἰνιγματολύτης, καὶ Οἰδίπους πολυμήχανος, ὃς βασιλικῷ [illegible] ἐνάλματι, μετὰ λαμπρᾶς τῆς ἀγωνίας εἰς τὰς τῆς σοφίας παρασκευάς, ἀνεσπάσατό τι, καὶ ἀνέπλασε, τὸν μέχρι τούτου ἀπροσπελάστους, καὶ ἀδιεξίτους θησαυροὺς ἀνεκάλυψε, καὶ ἀνεσκεύασεν. Οὗτος γε πρῶτος τοῖς Φερδινανδικοῖς θελήμασι πεποιθὼς, καὶ τεθαρρηκὼς τοῖς προστάγμασι, τὰ ἐνδόμυχα τῶν Μεμφιτικῶν ἀδύτων κατὰ τὸ μῆκος καὶ βάθος εἰσδύσας, τὰς μυστικὰς τῶν ὀργίων σφραγῖδας ἀνέῳξε, τὰ τῶν ἀρχαιοτάτων ἱερῶν μυστηριώδη γράμματα, καὶ ἰχνογραφήματα, τὰ ἀπὸ [illegible] συμπλεκομένας, καὶ σχεδὸν ψυχὴν [illegible] ἀνέπτυξε. Διό σε Καῖσαρ [illegible] προσκυνήσει, ὅς γε ἐν τοῖς τῶν μεγάλων [illegible] κατορθώμασι, καὶ τοῖς τῶν ὑπερμεγεθῶν ἐγχειρημάτων ἐπιτηδεύμασι [illegible], ὅτι βούλεται μὲν καὶ δύναται πρακτικῶς [illegible], καὶ ἔργῳ ἐντεῖλαι τὸ ὑπερφυὲς σου φρονήματος. Τὸ παλαιὸν ὁ Αὔγουστος τὴν σπεῖραν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως προσεχωρίσατο τῇ [illegible] τῶν [illegible] Ὀβελίσκων. Ἀλλὰ σὺ καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο δυνατώτερος ὅτι οὐ μόνον τῶν πλείστων λίθων αἱρεθεὶς, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἔλαχες, ὥστε τῇ σῇ χορηγίᾳ, καὶ ἐπιμελείᾳ τῶν αἰώνων, [illegible] τοὺς πέτρους τῶν ὀβελίσκων ἤδη λαλεῖν, καὶ χιλίων [illegible] τὴν ἀλήθειαν, καὶ [illegible] ἐκ δισχιλίων ἐτῶν τὴν Αἰγυπτίων σοφίαν ἐξεγείρεσθαι, καὶ [illegible]. Ἰδοὺ [illegible] τοῖς τῆς [illegible], καὶ τοῖς [illegible] [illegible], καὶ συμπαρανίζοντος τοῦ σύμπαντος ἀνθρωπίνου γένους [illegible], καὶ θεραπεύοντος, καὶ καθ' ἕκαστον [illegible] εἰς σὲ [illegible], καὶ κε-

✠ ✠ ✠ ✠

ρυκας

μουνας ἀπεστελλε, τὸ σὸν ὑπὸ τῷ ἄστρῳ ἐπαίρεις τὰς ὄψεις, καὶ ἀγαθῇ τύχῃ προσθεωπίζοντας, καὶ εὐσεβοῦς ἐπιδεχομένους

Ζήσοι Καῖσαρ ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ὁ τρίτος.
Ζήσοι Ἑρμῆς τρισμέγιστος καὶ νέος.
Ζήσοι τριπλοῦ τῆς κορυφῆς παλμβίους.
Ἡ δ' εὐσέβεια, ἀρχῇ τε, καὶ ἰσχύϊ
Τρισόλβιος, τρισευτυχὴς, καὶ τρισμάκαρ.
Μεθ' ὧν τρισάστρῳ τὴν χρυσῆν κορωνίδα
Ἔθηκα ποιμὴν ὁ Ζακύνθου εὐλόγως,
Τὰ μὲν ἐπαινῶν μισάτης ἐκ καρδίας.

Argumentum Elogij Græci præcedentis.

FERDINANDO III.
CAESARI,
REGI TRISMEGISTO,
PATRI PATRIÆ, &c.

Felicitatem

Franciſcus Gozadinus Epiſcopus Zacynthi & Cephaleniæ.

OCTAVIANVS AVGVSTVS Cæſar, veteris Sapientiæ, quæ in Obeliſcis à ſe erectis inſculpta ferebatur, acquirendæ deſiderio percitus, vniuerſam Ægyptum, doctorum hominum operâ explorauit, vt ſi quem hieroglyphicæ doctrinæ peritum reperiret Interpretem, cum Romam aduocaret ad arcanarum rerum interpretationis officium. Sed votis ſuis potiri non potuit, omni iam dudum doctrinâ Veterum myſticâ veluti lethæo quodam flumine ſummerſâ. FERDINANDVS III Cæſar Auguſtus, tantò Octauiano felicior, quantò felicioribus auſpicijs id conſecutus eſt, quod alter nullis votis aut ſumptibus conſequi potuit, dum neſcio quo fato ei obtigit Athanaſius Kircherus nouus Interpres, Oedipus rediuiuus; qui Cæſareo ſtimulatus imperio, intellectu ſplendenti ad Sapientiæ regiones volauit, theſauros detexit hucuſque inacceſſos. Hic primus iuſſis fretus Ferdinandæis abditos adytorum Memphiticorum receſſus altiùs ingreſſus, arcana ſacramentorum ſigilla aperuit, Sacerdotum veterum myſterioſa volumina, Cæſareâ obſtetricante munificentiâ, interpretatus eſt. Cæſarem proinde Te felicem prædicamus, qui cùm magna & prægrandi perpetrandi deſiderio æſtues, talis Tibi obtigerit, qui magnæ mentis Tuæ conceptus in executionem vrgere & velit, & poſſit. Auguſtus olim potentiæ ſuæ ambitum in Obeliſcorum vaſtis molibus erigendis poſuit; at Tu vel hoc ipſo potentior, qui non tantùm ſaxa grandia erigas, ſed & hoc præ alijs Tibi obtigit vt Tuâ ope & opera muta Obeliſcorum ſaxa

liam

iam loquerentur, & apertis buccis reconditam iam à bis mille annis Ægyptiorum Sapientiam eructarent. Ecce itaque meritò ſuper encomiorum plauſtra vectus humano genere applaudente triumphas, & omne Idioma Orbis terrarum ſuos ad Te nuncios mittit, vt Tuum ad ſidera nomen extollant.

Viuat FERDINANDVS III Cæſar,
Viuat Mercurius Triſmegiſtus rediuiuus,
triplici Regno, nec non
Imperio, Potentia, Religione
Termaximus.

ALIVD ELOGIVM.

ἤδ'.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

Ἐν ᾧπερ

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ
ΚΑΙΣΑΡ Ο ΤΡΙΤΟΣ

ΑΝΑΒΙΩΝ ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΗΡΥΤΤΕΤΑΙ.

ΑΓΕ, δαίχθ,
Ἑλληνικὴ λύρα ἡ ποτὲ πάλαι, καὶ νῦν ἐν
λιγυρωτάτη.
Κροῦε τὰς χορδάς σου κομψότητος μελῳδίᾳ
ἡδίστας.
Τὸ τῆς σῆς φύσεως ἴδιον οὐκ Αἰόλῳ, ἀλλ' Ἀθηνᾷ
καθιερωμένον πέλασον.
Ἐπαίνων δεσμοὺς, ὡς σημεῖον σεβάστεως ὑποτέλεσον
τῷ ἀναβιοῦντι Ἀπόλλωνι
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΩι τῷ τρίτῳ τῶν Καισάρων Καίσαρι,
ὅτι τῶν Καισάρων δόξα,
ὃν εἰ σεμνύνουσα ᾄδεις, τὴν αὐτὴν
ἀρετὴν, ἥλιον ἡλίῳ
καὶ σεμνύνεις, καὶ ᾄδεις.
Ἀπόλλων.
τῶν μουσῶν ὑπέρφιλος χορῷ περιβάλλεται.
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ Καῖσαρ φιλοτίμως πασῶν τῶν ἀρετῶν
αἱ χοροὶ διαμιλλῶντες πρὸς ἀλλήλους
ἢ λάμπουσιν, ἢ πάντας εἰς θαῦμα κινοῦσιν.
Ἀπόλλων ἐν γῇ ἐλεύθερος ἕνεκα συνέσεως,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ἐν ἀρχῇ ἕνεκα προνοίας.
Ἀπόλλων κρατεῖ Ὀλύμπου φέγγεσι παρθενίας λαμπρῶ

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ μέσης τῆς Γερμανικῆς κύδιστον
ἀγωνίας.
Ἀπόλλων ἥλιος ἐν ἄστροις, ὅτι φωτίζει,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ἐν σκήπτροις, ὅτι δ' ἄρχει.
Ἀπόλλων ἐν ᾅδῃ τιμωρεῖ τοὺς κακούς
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ἐν βασιλείῳ,
Καὶ δύο τοῦ θύμιδος ὀφθαλμοί.
Ἀπόλλων αἴθει ἐν διαδήμασι δάφνης,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ἐν στέμμασι θριάμβων.
Ἀπόλλων αἰεὶ τὴν ὄψιν νέος,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ τὴν ἀβλαβῆ ἥβην,
κἂν ἐν χειμῶνι θάμβος.
Ἀπόλλων τὰ περιφερῆ τῇ νόσῳ ῥίζει τοῖς σώμασι,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ταῖς ψυχαῖς τῶν αὐτοῦ θεῖον παιῶνα κατασκευάζων
Ἀπόλλων γλυκύτητι λύρας θέλγει πάντων τὰς καρδίας.
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ λόγων τῇ ψυχικότητι,
καὶ γλῶτταν τοῖς ἀψύχοις τε, καὶ ἀγλωττίστοις
λίθοις ἐμβαλλόντων.
Ἀπόλλων παλάμαις ταῖς τῆς ἀρετῆς σφαίρας
συνάπτει,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ οὐρανίου, καὶ πολιτικοῦ κόσμου τὰς τύχας
ἀσυμφώνους ἢ παρορμῶν, ἢ νεύμασιν
εἰς συμφωνίαν ἄγει.
Ἀπόλλων σοφίας ἀρχηγός,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ στρατιᾶς.
Ἀπόλλων τὰ δύναμιν τῆς σοφίας σπέρματα ταῖς ἀνθρωπίναις
στήθεσι διανέμει,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ τὴν θείαν σοφίαν θεραπεύων παραδείγματα ζῶσι,
καὶ ἀρετῆς τῶν ἀνδρῶν
ψυχαῖς παρέχει.
Ἀπόλλων τῶν Ὁμήρου ποιημάτων,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ τῶν Ἀλεξάνδρου ῥώμη.
Ἀπόλλων τοῖς θεοῖς πολλοῖς
τίθεται.
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ τοῖς βασιλεῦσιν.
Ἀπόλλων ἐπὶ τούτοις διαβεβοημένος θεὸς ἐγένετο,
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ἀθάνατος, καὶ θεῖος, εἰ βούλεται
ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ γὰρ τῆς ἡμετέρας φύσεως οὕτω βασιλεύει
θαυμαζόντας ὅτι βασιλεύει.
Τίς οὖν
τὸν ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΝ τὸν Καίσαρα οὐ κηρύξει
ἀναβιοῦντα Ἀπόλλω.
ὥσπερ κωφὸς ὁ μὴ ἐπαινῶν τὸν Ἡρακλέα,
οὕτω καὶ ὁ μὴ κηρύττων τὸν ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΝ
ἀναβιοῦντα Ἀπόλλω.
Ἄγε Ἑλληνικὰ Μοῦσα,
Τὸν ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΝ τὸν Καίσαρα
Οὗ δόξαν πᾶς ὁ κόσμος ἐν χερσὶ τοῦ στόματος ἔχει,
ἔχει,
καὶ τὸν δ' ἔχουσα τὴν ἀρετὴν ἔχεις,
ἥπερ ἅπαντα ὑπερβάλλει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΟΥΣΑΛΟΣ Ο ΚΡΗΣ ΕΠΟΙΕΙ :

ΕΠΙ-

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΤΑΤΟΝ

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΝ

Τὸν Καίσαρα ὅντινα ἡ Ἑλλὰς αἱρεῖται σφέτερον Βασιλέα
καὶ Αὐτοκράτορα.

Γεωργίου Μυζάλου τοῦ Κρητὸς.

ΣΟὺς λόγους δοξολόγους ἑλλήνων μέλπειν ἐπαίνους,
Οὓς αἴτησα σοφὴ Ἑλλὰς ἀγὼν σε θέλει.
Ἄλλάγε αἰπολίκη τύρκων τυραννίδα θραῦσον,
Σκηπτοῦχε δ' ἐπάσει σοὶ τὸ κλέος μεγάλη.
Οὕτως εἰ τελέσεις, σοῦ ἔργον ἐπάξιον ἔσαι,
Ἀπόλλων δ' ἔσεαι ἐν χθονὶ Αὐτόνομος.

Græci Elogij, in quo FERDINANDVS III. Cæſar, rediuiuus Apollo prædicatur, interpretatio Latina.

Agedum perſona Græca Cythara,
& olim, & modò in Regum laudibus canora,
chordas tuas pulſa elegantiæ melodiâ ſuauiſſimâ;
tui ingenij vela non Æolo, ſed Mineruæ dicata
pande.
Laudum tributum, vt venerationis ſignum, repende rediuiuo Apollini
FERDINANDO III. Cæſarum Cæſari,
quia Cæſarum Gloria;
quem ſi laudans canas, virtutem Solis Solem
& canis, & laudas.
Apollo amico Muſarum ſtipatur choro;
FERDINANDVS Cæſar magnifico omnium virtutum choro,
qui inter ſe digladiantes ita refulgent, vt omnes
in admirationem rapiant.
Apollo in terris liber prudentiæ dicitur;
FERDINANDVS Cæſar in imperio prouidentiæ.
Apollo regnat in Olympo luminibus virginitatis conſpicuo;
FERDINANDVS in Cœlo Germaniæ gloriâ nobilitatis
illuſtriſſimo.
Apollo inter ſidera Sol, quia illuminat;
FERDINANDVS inter ſceptra, quia optimè regit.
Apollo in inferis ſceleratos caſtigat;
FERDINANDVS in Imperio;
ambo Iuſtitiæ oculi.

Apol-

Apollo Coronis cingitur lauri,
FERDINANDVS triumphorum,
Apollo ſemper in aſpectu iuuenis,
FERDINANDVS in Innocentia,
licet in Mundo miraculum.
Apollo congruentia morbis adhibet corporibus,
FERDINANDVS animabus ægrotantium ex illis peſtibus,
quæ in Deum armantur.
Apollo dulcedine Cytharæ mulcet corda omnium.
FERDINANDVS dulcedine verborum animam,
& linguam inanimis, ac elinguibus præbentium.
Apollo manibus Cœli ſphæras adaptat,
FERDINANDVS cœleſtis ac politici Mundi diſceptantes
vel ſollicitando, vel nutu in concordiam vnit.
Apollo Sapientiæ præſes,
FERDINANDVS exercituum Dux.
Apollo fœcunda Sapientiæ ſemina humanis corporibus influit,
FERDINANDVS diuinâ ſcientiâ conſpicuus exempla
virtutis, ac vitæ
hominum mentibus præbet.
Apollo Homerorum Muſa,
FERDINANDVS fortium robur.
Apollo plurimi habetur à Dijs,
FERDINANDVS à Regibus.
Apollo hiſce clarus in Numen quaſi euaſit,
FERDINANDVS geſtorum gloria diuinum quid ſapit.
Quis igitur
non prædicabit
FERDINANDVM III Cæſarem.
rediuiuum Apollinem?
Quemadmodum mutus, quiſquis non laudat
Herculem,
ita
quiſquis non prædicat FERDINANDVM III Cæſarem.
rediuiuum Apollinem.
Age Muſa Græca,
tuam pulſa Cytharam;
FERDINANDVM Cæſarem,
quem totus terrarum Orbis in ſui oris chordis habet,
habe;
quem cùm habeas, ipſam habes virtutem,
quæ omnia ſuperat

Epi-

Epigramma Græcum in Auguſtiſsimum
FERDINANDVM III CAESAREM,
quem Græcia ſuum elegit Regem,
& Imperatorem.

TVAS lyra Græca tuam gloriam recenſentes cecinit laudes.
Quas audiens docta Græcia te poſcit ſuum Imperatorem.
Sed age grauis Lupi Turcæ tyrannidem frange,
Et dabit tibi Regis magni honorem.
Si ita facies, te facinus dignum erit,
Et eris Apollo in terris liber.

ELOGIVM IV.

ITALIA.

SONETTO

DEL SIGNOR AGOSTINO FAVORITI.

CONTRO te s'armi pure il furor cieco,
E crollar tenti, ò ricuſar l'Impero;
Che'l brando vincitore, e'l cor guerriero,
FERNANDO, e'l Dio de le vittorie hai teco.

Ei miri te con liuid'occhio, e bieco,
Che calcando di Gloria il bel ſentiero,
Rendi à l'Aonie Dee l'onor primiero,
Mentre ſcriuon di te l'Arabo, e'l Greco.

Per te ſpiega KIRCHERO in dotti inchioſtri
Le note de i miracoli, ch'ereſſe
La ſaggia Memfi, e'l barbaro Seſoſtri.

Vario è l'arcano de le forme impreſſe:
Mà d'vn linguaggio ſol parlan quei moſtri,
In dir, che à prò del Mondo il Ciel t'eleſſe.

ELO-

ELOGIVM V.

HISPANIA.

A LA CESAREA, Y AVGVSTA MAGESTAD

DE

FERNANDO III.

EMPERADOR.

ELOGIO

De Don Franciſco de la Carrera y Santos, Academico de los Anfiſtilos, de Roma.

SONETO.

AL Principe mayor, al Soberano,
Que en repetidas glorias goça el ſuelo;
Al que apoſtando imperios con el Cielo,
Se duda entre los fueros de lo humano:

Al Eſplendor Auſtriaco, que buſano.
Le admira tanto barbaro desbelo,
Rindiendo la zerbiz, con deſconſuelo,
Al impulſo imbençible de ſu mano.

A eſte Campion, en culto reberente
Atanaſio Chierchiero, dà la gloria,
Que fue de Egipto honor, en breue ſuma;

Porque traherla puede ſolamente
Del ſepultado oluido a la memoria
Para tan grande Principe, tal pluma.

ELO-

ELOGIVM VI.

GALLICVM

A LA MAIESTE' DE L'EMPEREVR

FERDINAND III.

Sur l'Oedippe Aegyptien.

SONET

DE PIERRE SIFFREIN GALTERII.

ROME, tu doibs beaucoup à la magnificence
De ces fameux Ceſars, dont tu tiens tes beautés,
Et qui t'ont autrefois faict vaincre en raretés.
Tout le reſte du monde auſſy bien qu'en puiſſance.

Ces grands *liures du Nil*, dont la rare ſcience
S'esleuant juſq'au Ciel, voloit des touts coſtés,
Ont eſtés par leurs ſoins dans tes murs tranſportés,
Faiſants gemir la mer, deſſous leur poids immenſe.

Mais ces liures n'eſtoient, que des liures muets;
Et toute leur ſcience inutile à jamais
Aux plus perçants eſprits euſt demeuré ſecrete;

Si le grand FERDINAND, pour nous la reueler
Par les heureux trauaux de ſon docte interprete,
N'eut trouué le moyen de les faire parler.

ELOGIVM VII.

LVSITANIA

FERDINANDO III.

CAESARI.

ELOGIO PORTVGVES

A FERNANDO III. Rey de Romanos, Emperador Eleito.

COnſagrarão os Antigos ao Sol ſeus Obeliſcos; hoje ſe dedicão a FERDINANDO Emperador, Sol animado. Dà luz de exemplo aos Reys; ſombra de emparo aos Sabios. São mais altas ſuas virtudes, que profundos os miſterios dos hieroglificos. São mais peregrinas ſuas perfeiçoẽs, que peregrinas as figuras das Pyramides. Leuantarãoſe eſtas pera memoria; agora ſe illuſtrão com o entendimento. Com acertada eleição offreçe hum Germano o ſentido germano deſtes enigmas ao Emperador Eleito de Romanos; que he juntamente Auguſto, e Mecenas: Auguſto pera os Vaſſallos, Mecenas pera os Sabios Varoẽs. Aquelles enriquece com a fortuna de Ceſar, aeſtes alenta com o fauor de Mecenas. Tome Carlos Quinto colunas com o Plus vltra, *deſuas armas vitorioſas. Aceite FERDINANDO III. firmiſſima coluna da Religião Catholica, Obeliſcos, com o non* Plus vltra, *de ſuas diuinas virtudes; que bem correſpondem Obeliſcos, e colunas. Ia Grecia may das ſciencias por nome, e em figura de Grecio rendeo obediencia ao Imperio: agora o Egypto por miſterios e figuras, e Roma Theatro dellas. A ſombra da Ceſarea Mageſtade crece a luz da ſabiduria. Reſuſcitão à vida figuras mortas; Tornãoſe politicas as que erão mudas. Bellas as que parecião monſtros. Milagres da protecção Imperial: que chega a obrar marauilhas nas meſmas marauilhas do Mundo.*

ELOGIVM VIII.

ANGLIA

IN

FERDINANDI III.

AVGVSTISSIMI

Iuxtà & Sapientiſsimi Imperatoris munificentiam, qua obſtetricante Kircherianus Oedipus poſt viginti annorum nixum feliciter editur in lucem.

ENCOMIVM ANGLICVM

Iacobi Albani Gibbeſij, Med. Doct.

TO no more, *turn'd* milky cow, doth ſtray,
Nor *Apis*, the black oxe, Canopian hay
Chews into oracles: *Anubis* now
Barkes North, and *Ibis* heares no Coptick vow.
Nor *Pyramids*, nor *Hieroglyphicks* haue
Or place, or prieſt in *Memphis*; *Belu's* graue
It ſelfe lyes digg'd vp, without Obeliske,
To open ayre, wherein ſome Baſiliske,
Or fowler ſerpent lurkes; which was in yore
Preſt (wondrous to behold) by many a ſcore
Of lofty towring ſpires. So nothing ſtands
Touch to fell tyme, or ſcapes its greedy hands.
Cambyſes could doe this! *Auguſtus* yet,
Inclin'd by pitty ſau'd what he might get.
Rome shews in whole and parcels all the rubble
Of waſted *Ægypt*, giuing pleaſant trouble,
And moſt ſweet rack to witts, to know, and ſee
The mangled parent of Antiquitie.
Ægypt, mother of arts, where better might
Then here, ith' lapp of ſcience, take delight,
Gather'd in *Rome*, diſmember'd? perhaps too
Appeare farr brighter, then did euer doe.
A *Capitol*, a *Cirque*, a *Vatican*,
Mar's field, a *Pallace*, *markett Vlpian*,

***** 2 The

The *ſacred ſtreet* with the *triumphall gate*,
The *court*, the *porche*, the *pulpit*, ſett a ſtate
Farre other, then *brick Walls* of Babylone,
Or Niles *dry-ſhoare* bepau'd with pibbleſtone:
To Negro's miracles, who knew no better,
As vnto vs their beaſt or fowle a letter.
No longer ſhall it be ſo. For their *Sphinx*
W'haue found an OEDIPVS, doth ſolue the links
Of chayn'd myſterious emblemes, holy rites,
Cloſe riddles, obſcure ſymbols; Ægypts nightes;
Scarce hauing other darkeneſſe. KIRCHER's he,
That whylome gaue a proofe of maſterie
O're ſuch concealed wiſedome, when the *Pile*
He did expound of *Sothis*; held a vile,
And lumpish maſſe before; not vnderſtood,
Till great PAMPHILIO's order made it good.
Yea chang'd its name, and call'd it from his ovvne,
With *golden gentle Doue* reſplendent shovvne.
Thankes then to high and mighty FERDINAND
For this hidd treaſure, from whoſe noble hand
The vvorld's inricht, and eu'ry ſingle vvight
Grovvth more then Sophi, put ſo forth to light.
What marueyle? ſince he animateth ſtones
T'inſtruct our ignorance, inueſts the bones
Of dumbe Harpocrates vvith flesh againe,
To play the *truchman* in a human ſtraine.
O efficacious mouer! apes, and ovvles
Speake cathedratick language: by thee, ſovvles
Pythagoræan proue: transform'd an Aſs is
So reu'rend, I'de ſvveare it vvere Amaſſis.
To thee belongs the fame of *Triſmegiſt*,
A righter *Hermes*; th'haſt outgon the liſt
Of's *triple grandure*: or if that not pleaſe,
Ioyne Ptolemies, and ſtout Muſagetes.
This is the *vnited ſenſe* of th'Vniuerſe,
Though *differing tongues* it many vvays reherſe.

ELO-

ELOGIVM. IX.

FERDINANDO III. CAESARI GERMANIAE, HVNGARIAE, BOHEMIAE REGI TRISMEGISTO:

GERMANIA.

Ehren-Lied

Dem Groſsmächtigſten vnd Vnübervvindlichſten Keyſer

FERDINAND DEM DRITTEN

Zu Ehren geſungen

Von G. P. H. Dicaſta Norimberg.

I.

KVNST-SPIELENDE Schvveſtern erneuvert den reyen,
Beſinget der Künſten erfrevvtes gedeyen!
Die Trommel, Trompeten, Kartaunen, Muſzqueten,
Die raſenden Waffen
Das buffen vnd paffen, der donnrenden Regen,
Vnd blinckrenden Degen
Nun liegen entſchlaffen.
Beſtimmet den Chor!
Weil FERDINAND bringet die Künſten hervor!

II.

Die ſaiten mit frevvden kunſtlieblich erklingen,
Die jauchezenden ſtimmen nun ringen mit ſingen,
Das geigen vnd pfeiffen, das ſchluffende ſchvveiffen.
Der vvürblenden flöten,
Das ſchallen vnd hallen der prallenden zincken.
Das ſteigen vnd ſincken.
Der holen Corneten
Bricht löblich hervor.
Weil FERDINAND bringet ſein Weiſzheit empor!

Gott

III.

Gott, vvelcher die vvallenden Wellen beſchloſſen,
Daſz ſelbe nicht auſſer dem Vſer gefloſſen,
Der ſteuret den Kriegen, verleyhet das Siegen;
Daſs Friedens gedancken
Vom Himmel durch jrrdiſche Gôtter herrûhren,
Die Hertzen regieren,
Vnd ſonder beſchrancken
Erôffnen das Thor,
Daſz FERDINAND bringet ſein Weiſzheit empor!

IV.

Die Kûnſte begûnſtigt vom hôchſten Regenten,
Verjaget, geplaget, ſich ſelbſten nicht kennten,
Beginnen zu ſteigen: ſie vverden jhr eygen,
Die lagen darnieder;
Ervveiſen vnd preyſen, vvas vveyland verborgen,
Mit ſeltenen ſorgen.
Vnd zeigen ſich vvider
In hôheſten Flor:
Weil FERDINAND bringet ſein Weiſzheit empor!

V.

Die ſteine mit ſchvveigenden zeichen begeiſtert,
Von vvunder-dolmetſchender feder bemeiſtert,
Sich ſelbſten bekrômen, erſchallen, ertônen,
Vnd laſſen ſich hôren:
Die Weiſzheit vnd Rahtzel der Alten entdecket,
Von Todten ervvecket,
So klůgliche lehren
Vergnûgend das Ohr;
Weil FERDINANDs Weiſzheit nun blicket hervor!

VI.

Gott, vvelcher vns Teutſchen die Ruhe gegeben,
Erhalte den Stiffter des Friedens, bey leben!
Sein Name bekleibe, verevviget bleibe,
Mit guldenen zeilen
In gvvidmeten Steinen mit luſt zu leſen,
Ohn alles vervveſen!
Wir mûſſen nun eilen
Mit ſingendem Chor;
Das FERDINAND bringet die Kûnſte hervor!

ELO.

ELOGIVM X.

FERDINANDO III.

Electo, & Coronato ſuo

REGI

HVNGARIA.

Quemadmodum in his Aegypti Obeliſcis, Oedipo interprete ἀθανασίᾳ immortalitate donata vetera Aegypti ſecula legit; ſic in FERD. III. tanquam in Obeliſco ſuo, ſeu Pyramide coronatâ, veteres Regum, & Heroicorum ſuorum temporum glorias ſe lecturam ſperat: & ſic ait:

1. REgi Aegyptuſnak, s'ím az Oedipuſ-(nak
Hogy kövét nézegettem;
Régi Királyimnak, s'el-dölt Oſzlo-(pimnak
Szép hírét emlegettem;

2. De reád tekíntvén, ſzívem-rád függeſztvén,
Reménlve fohászkottam!
Es már nem ſíráſſal, de nagy óhaitáſſal,
Ottan így okoskottam:

3. Romlott-Aegyptuſnak, s'tólmács-Oedipuſ-(nak
Irásít ím itt látom.
Régi ſzépſégemnek, és dicſöſégemnek
Romláſát nem ſiratom,

4. Mert FERDINANDOMBAN, válaſzt Királyom-(ban,
Mint Királyi kö-ſzálon,
Régi Királyimnak, s'édes Fiaimnak
Szép nevét fel-találom.

5. Iſtván-

5. Iſtvántól, Láſzlótól, Mátyás Királyomtól
Valakik moſt félnének
Magyar-Koronádban, Magyar Orſzágodban
Hogy ha moſt ók élnének;
6. Nagy FERDINANDOMTOL, mint újji ISTVA-
Kivánom hogy féllyenek (NOMTOL,
S'az én Szent Királyim, vitéz Kapitányim
FERDINANDBAN éllyenek.
7. En vagyok Atyádnak, s'Cſáſzár-homlokod-
Szabad koronázója! (nak
Kérlek koronámnak, maroknyi hazámnak
TE légy Oltalmazója:
8. Szomſzéd-ellenſégem hamis békeſſégem
Hogy azt ne veſztegeſſe;
Hanem Oſzlopimmal, úri-Fiaimmal
Felſéged építheſſe.
9. Hallyon ellenſéged, és éllyen Felſéged
Szabad Magyar Orſzágban:
Hogy ISTVAN Királynak, és koronájának
Tárſa légy Meny Orſzágban.
10. Eddig è köveknek, mint élő könyveknek,
Romlott kő-kép-íráſi.
Kő-, s'könyv-olvaſásban, és könyhullatásban
úſzó pennám-síráſi!

FERDINAND CSASZAR, E KIS IRAS FELSEGEDHEZ IGY OHAIT;

Quan-

Quando Aegyptiacis ſpirantia ſecula ſaxis.
Canaque ſaxa tuis video viuentia chartis,
Oedipe; mox patrijs altùm illachrymata ruinis,
Heu mihi! dico, meos pulcherrimis ſceptra coloſſos!
Sic & ego iaceo!
Ne iaceam: tu ſta, felix, Auguſte Coloſſe!
Quotquot & Vngaricis felicia nomina ſceptris
Aurea Apoſtolico fecerunt tempora Regno,
Omnia in Auguſto legat ætas noſtra coloſſo,
Dum veteriſque nouæque facis compendia famæ,
Iam raucas tergens lachrymas, atque vnicus implens
Quod ſolet aut virtus, vel ſors fortuna vocari.

Ita Hung.

ELOGIVM XI.

BOHEMIA.

Neymocniegſſyho a Neyneprzemozieniegſſyho

CYSARZE

FERDYNANDA

TRZETIHO

VHERSKEHO A CZESKEHO KRALE &c.

Ziádny nelzę doſti chvválíti.

1

Yť ſe vvſſyckni Národovve,
FERDYNANDE, chvválili,
VV[illegible] [illegible]ni ſpolų gazykovve
[illegible] [illegible]gnoſt ſla[illegible]vili:

Nemol[illegible] z[illegible]
Doſt o [illegible]
A z niziádnau vvy[illegible]
Chvvály tvvé vvyp[illegible].

OMNES linguæ & Nationes Te FERDINANDE laudare non ſufficiunt.

3

Zdaliz' gá vvſſak proto muſym
Do konce vmlknauti,
Slávvy tvvé ſe nepokuſym
Aſpoň zvvrchňe dotknauti?

3

Acz gá nic dle tvvé hodnoſti
Nemohu povviedieti;
Z mé vvſſak ſluſſné povvinnoſti
Nemohu téz' mlczeti.

Non ideo tamen linguam Bohemicam tot inter alias ſilere decet, & Regi ſuo honorem debitum non exhibere.

5

Zdaliz' ſnad mezy giný'mi
Czesky' gazyk przemily',
Gazyky vvſſerozliczny'mi,
Bude ſám nezdvvorzily'?

6

Ziádny' Národu Czeske'mu
Krzivvdy te' at neczini,
Zie neczinic Krály ſvvé'mu
Vctivvoſti, zavvini,

Ey

7
Ey tehdy przeſlavvny' Kr*á*ly
VVjteg od Sluhy tvv*é*ho,
VVſſech giny'ch Gazykůvv chvv*á*ly
Mieg odemnie ſame'ho.

Salue igitur

8
Tys vvſſy ctnoſti ozdobeny'
FERDNANDE neyctnoſtniegſſy
Tys *Atlas* nevvymiſſleny'
Mocn*á*rzi neymocnieyſſy:

Omnibus virtutibus prædite,

9
Tys *Theſeus* vvz'dy chvvaleny'
Pln laskavve' ſylnoſti,
Hercules neprzemozieny'
Pln vvtipno-vdatnoſti:

10
VV tvve' vvelke' myſli m*á* *St*á*nek*
Poboz'noſt, *Spravvedlivvoſt*,
V tébe m*á* zlaty' ſchr*á*nck
Z Sſtiedroſti Dobrotivvoſt:

11
Maudroſti tvve' ſe *Svviet* divvi
Giz' to nepochopuge.
*Neni nez'li z*á*vviſtivvy'*,
Genz' Tebe nemiluge.

12
Tys na'ſs *Oſiris* Cy'ſarzi,
Ty gſy vvſſech Srdcy' ziadoſt,
VVſſem gednim zrzenim tvve' *tvv*á*rzi*
Důſtogne czinjſs za doſt.

Tu Orbis noſtri Sol es,

13
Oſiris od Egypczanůvv
Miſto pravve'ho Boha,
Od ěech nemaudry'ch Pohanůvv
Byl ctěn przes Le'ta mnoha.

quem Aegyptij Oſirin vocabant,
& tanquam Deum colebant,

14
Za Boha gim Slunce bylo,
Oſiris gey zuvvjce,
Zieby vvſſe dobre' czinilo
Zle' ſe domnivvagjce.

15
Bohatſtvvjm ſvvy'm mu czinili
Czeſt Egyptſſtj Kr*á*lovve,
Z vvſſym vmienjm mu ſlauz'ili
Te'z' gegich Mudrcovve.

16
Gemu ke cti ſe lámali
Hory cele' z kamene,
VVelke' Skály ſe teſali
Do proſtrzed Mieſt vvnoſſene.

In cuius honorem Obeliſcos erigebant,

17
Coz' vvſſe o Slaupjch ſſpyczaty'ch
Y *Plinius* ſpytuge,
Te'z' Mramorzjch cztyrhranaty'ch
Spůſob doſt vkazuge.

18
Gichz'to ſſyroke' dolegſſj,
A rovvne' cztyry ſteany,
Auzſſtj ku ſſpjcy vvrchoiegſſj,
Se zcha'zy' z ſvvy'mi hrany,

19
Totiz' paprſslek Sluneczny'
Tak vvypodobňovvali,
Dle zdáni ſvve'ho dar vvdieczny'
Sluncy offierovvali.

20
Naſſledovvnik tys pravve'ho
Slunce Spravvedlnoſti,
Na'mieſt.k FERDNANDE geho
Gſy bez vvſſy pochybnoſti.

21
Geden Ctnoſtj tvvy'ch paprſslek
Z ſvvau neygaſniegſſy zarzi
Svvieta cele'ho okrſslek
Oſvviecuge, Cyſarzi.

22
Kacy'rzsky'ch bluduvv temnoſti
Od mnohy'ch vvypuzugeſs,
K pravvdivve' VVjry ſvvietloſti
Blaudicy' przivvozugeſs.

23
Z obvvzlaſſtnj pak povvinnoſti
Czechovve ten bleſk vvdieczniе
Te tvve kralovvske gaſnoſti
Slavviti budau vvieczniе.

Przjgmi tehdy Mramorovvy'ch
Tiech paprſslkuvv ſluneczny'ch
Obrazy' z ruk *Kircherovvy'ch*,
Za dobrodinj vvdieczny'ch.

25
BVH Tie Domu Rakauzske'mu
Chràniti vvz'dycky ſam racz:
A Smrt Na'rodu Czeske'mu
Zàrz tvvau dlauho nezamracz.

Qui radium Solis repræſentant.

Tu FERDINANDE Solis Iuſtitiæ *imitator & viceſgerens.*

Lumine Tuo Orbem noſtrum illuſtras.
Hæreſum tenebras fugas.

Quod Bohemi præſertim experti ſunt.

Accipe igitur, donum Tibi debitum, Obeliſcos Kircherianos.

Si toto facunde voces *Caducifer* Orbe
Linguas, Cæſaream laudando vt vincere poſsis
Virtutem: ſine laude tamen ſuperatus abibis.

MELCHIOR BALTHASSAR HANEL S. I.

ELO-

ELOGIVM XII.

I L L Y R I A.

ЖІС ПОХВЛИ

Големому, Пресилному, Преслâвному
Цâру, Хвердинâнду Трêтому;
повелêвшему толковâти Іегипска
кâменна стôлпи. Іаже пребесѣдѣ
изуши мудрецъ.
Атанàсъ Кирхаръ.

NAPIS POHVALNI

Golemomu, Presilnomu, Preſlavnomu çaru

HVERDINANDV TRETOMV,

Poveliv ȝemu tolkovati Iegipskæ kamennæ ſtolpi.
Iæxe prebesjdi izuqi Mudreç
Atanàs Kirhar.

Maximo, Potentiſſimo, Glorioſiſſimo

IMPERATORI

FERDINANDO III.

Mandanti enarrari Obeliſcos.

EPIGRAMMA PROSPHONETICVM.

Auguſtiſsimo Teroptimoque Cæſari:
ILLYRIA
Vitam precatur,
Pacem gratulatur,
Victorias ominatur:
Hoc in Opere

Au-

Auguſtâli munificentia
planè digno.
Cui ſimile Orbis non vidit.
Vnde & Muſa Illyrica
Prorumpit in verſus inauditos;
Carmineque Illyrico, modis
Latinis colligato;
Maieſtatem Sacram
deuota veneratur.

D V M A
Harvaçki.

Vîle, gorske knegínye,
Ke u kólo ſaſtâvze,
Spîvate dîvne piſni,
Nad ſtudençî biſtrîmi,
Kîmno vicnôe íme
Orpey Ódrízkih dao ye Knez pevāça.
Gdi mutna, rīka Mariça,
I virovita Strúmiça,
Sūſedski îzuír prijamze
Idu protîvne çíſte.
Vile, ke iz visóçih
Diivate Ríle varhōva
zirôka Sardçà grâda
I xitoródna pólya
Razmîrate ocíma.
Iſtinu mi kazuite:
Kadí su one gúſle;
Kimi iz iâm martvackih
On ſvoiu, na ſvjt bîli,
Euridiku vedîze?
Kîmi derlyive vuke,
Divye medvìde, i ríſe,
Pokôrnè ſi tvorâze.
Kod vaſli ſe hrâne; il zaiſto
Bozi rázkózno nyími
Svoie gudu popîvke?
Oníh, oníh ie meni
Golemo nnye triba:
Da ſlavim sîlna çara:
Da ſpômnim mudra muxa;
Da pravim dîvno dílo.

CARMEN PINDARICVM
Illyricè modernè.

Nymphæ, montanæ principes,
Quæ in chorum ſiſtentes
Concinitis geniales hymnos:
Lympidos ſupra fontes,
Queis nomen dedit æternum
Odryſiorum Orpheus princeps vatum.
Hebrus vbi amnis turbidus,
Strimonque vorticoſus,
Ortu vicine ſumpto,
Aduerſas abeunt vias.
Nymphæ, quæ ab excelſis
Frondoſæ Rhodopes iugis,
Spacioſos Sardicæ vrbis
Et frugum feraces campos
Dimetimini oculis.
Vera mihi narrate:
Vbinam Lyra illa:
Qua ex cauernis inferum,
Ille ſuam, ad lucem candidam,
Eurydicen ducebat?
Qua laniaces lupos
Feroſque vrſos, lyncesque,
Obſequioſos reddebat.
Vobiſne illa conditur; an reuera
Dij iucunde ad illam
Sua perſonant carmina?
Illa nunc illa mihi
Eſt vehementer opus:
Vt celebrem fortem Cæſarem;
Vt memorem ſapientem virum;
Vt narrem mirum opus.

PJ.

P J S A N
Staroſlovinski.

Silni nebeſnjm çar opomenyen gibom
Divna tvoríti ieſt poveljl cudeſa:
Kirharxe djvna mjru ſtvorj cudeſa.
Iako bo Môiza xezlyem udarj skalu,
Abye xe xivjh vód izavríʒæ vrũtçi;
Síçe i Kirhar skali gdj koſnù umom.
Tâineæ vrũtçi mũdróſti ſæ iaviʒæ.
uxe da vmôlknut ſtrŭni bogîny Parnaskjh
Spjvati drjvnjh hvalnaia djla muxey;
Veíxe dvoivarhæ sínavi luzi góri
çârskimi glaſno-da-vozvonæt hvalami.
uxe i mudrjh ti Davorîy podately,
Vîl medoglasjh gizdâvi kolovode,
Skíni iz glavi tæ ſvjtonóſæ trâki,
Ixeno mnæt ſæ xârkago ſolnça kóſi:
Ibo bezumya markluiu nôq razgónæt:
Tîxe Homíru vólhve ſuſpæti djvno
Pôtye: i væneç lôvorni pũſti lúcʒim.
Hóqet bo pravda: da iaſni ſvjta traçi
Celò caſtnóe Svjtlago çara pʒut;
Pravda kazúiet: da mudro Atanaſa
Cudnago tíme lôvorni vænec kraſi.

IAMBICVM BETTINIANVM
Sclauonicè antiquè.

FOrtiſſimus cœlico Cæſar permotus nutu
Mira patrari mandauit prodigia:
Kircherusq; mira orbi patrauit prodigia
Vt quippe virga Moiſes percuſſit rupem,
Protinuſq; perennium aquarum ebulliere fontes;
Sic & Kircherus cautes vt tetigit mente.
Arcanæ fontes ſapientiæ apparuere.
Iam conticeſcant dearum Parnaſſidum fides,
Celebrare priſcorum facta laudanda virum:
Omnes autem vmbroſi montis bicollis luci
Cæſareis alte reſonent præconijs
Iam & doctarum tu Iliadum dictator,
Nympharum melliſonarum ſuperbiens chorage,
Corripe a vertice iſtos luciferos radios,
Qui reputantur feruidi Solis comæ:
Quoniam ignorantiæ cæcam diſpellunt noctem:
Tuque Homere vates contine mirandum
Carmen: & coronam laureā linque melioribus.
Vult quippe Themis: vt ſereni lucis radij
Frontem colendam Auguſti Cæſaris cingant;
Dictatq; æquum: vt doctum Athanaſij
Mirandi verticem, laureum ſertum ornet.

D A V O R I J A
Sarbski.

KLíknite mi sîlna çara míla bratvo, i druxíno:
Nacnì More Davoríju: ili qu iu ia za péti.
Krĩpoſt mi va ſvakom muxu hvãlé y'vri-đna i poʒtenya:
A iz çarskih otta parsî kot daniça lîpo blîska.
Kîm te ímam slavni Kralyu pêti glaſom, il beſidom?
Ti, za mûdroſt dati ʒqedro milovao niſi zlata:
Vrĩdno tî y' iz obla zlata klaſt'obraze, i ſtobore.

EPOS HEROICVM
Modi & ſtyli Sarbiaci.

INſonate fortem Cæſarem cari fratres, & ſodales:
Incipe commilito heroicum; aut id ego inſonabo.
Virtus quidem in omni viro laude eſt digna, & honore;
At ex regio illa pectore ceu phoſphorus pulcre fulget.
Qua te debeo glorioſe Cæſar canere voce, aut ſermone?
Tu pro ſapientia copioſe dando non pepercisti auro:
Æquum tibi ex ſolido auro poni ſtatuas, & columnas.

DAVORIJA
Latinski.

Ni ceſtiti çaru, tvîm dîkam bîlo dovôlyno,
Cà ſe neizbroinih glaſom proſlavlyaʒe lyudî
Tva krîpoſt: iur i tvardo zvonî tva imena skalye,
I ſtudene ſtine daiu mŭdroſti ſloveſa.
Kih, pokoli lítnih dvî tíſuqa Sunçe okrugov
Obtece, viklaſti mŭdraç nemogaʒe iedini;
Sam Atanâs ova cuda tvorí: ſam pameti ſilom
Iskre nāvukov iz kamena kreʒe bogato.

Na perutih, hvālē çarovo pako íme visóko
Prik gôr, i priko môra letî, i nebeſa doſíxe.
Iur moa kobza muci: ali hót nevſt nexelíti,
Ceſtſto mnoga líta çvati, ſlovi, íme golemo,
Vitay, premagay, vladay, bud ſtraʒno protívnim.

EPOS HEROICVM
Modi Latini.

NOn erat, o felix Cæſar, tuis glorijs ſatis,
Quod innumerorum vocibus prædicabatur populorum
Tua virtus: iam & dura ſonant tua nomina ſaxa,
Et gelidæ cautes edunt ſapientiæ verba.
Quæ, ex quo duo millia annuorum Sol circuitum
Percurrit, ſapientum nullus valuit explanare;
Solus Athanaſius hæc miranda facit: ſolus ingenij vi
Scintillas doctrinarum ex lapide excutit copioſe.

At Cæſareum, ſuper alas laudis, nomen ſublime
Trans montes, trans maria volat, & ſidera tangit.
Iamque mea cithara ſileſcit: animus vero vouere non deſinet:
Perſauſte multos annos flore, clareſce, nomen ingens,
Perenna, triumpha, regna, inimicis eſto tremendum.

Georgius Criſanius accinuit.

EIVSDEM
AD TVRCOS
Allocutio Turcica pro huius libri lectione.

Bu dunjadè dogurlikten ey maldarlùk joktur,
    Allàh tala adamlarà jalnæz oni uerur.
Brè ſiz jārer Otmantilèr acinæz gjozleri:
    Ve bakænæz bu kitābde akildar ſozleri.
Bundà vardur hak Tangriden hep tamam bilmeklik:
    Her kim buni okursa, onſio dur dogurlik.

IN hoc Mundo præ veritate melior theſaurus non eſt,
Deus bonus hominibus illum ſolus largitur.
Heus vos mortales Otmanidæ aperite oculos:
Et diſpicite in hoc libro ſapientiæ verba.
Hic adeſt de vero Deo ſincera notitia:
Quiſquis hunc librum perlegerit, is veritatem tenebit.

ELO-

ELOGIVM XIII.

HEBRAICVM.

Ioannis Baptiſtæ Ionæ ex Sapheta Galileæ, in Romano Athenæo Hebraicæ Linguæ Profeſſoris.

ארברה נא
למלך המהולל במעשיו המפואר בחכמתו
המרומם במלכותו האדיר האדירים
מלך המלכים
פירדינאנדוס השלישי קיסר
הרומיים:

REGI

Glorioſo in operibus ſuis, ſplendido in Sapientia ſua, excelſo in Regno ſuo, maximorum maximo, Regi Romanorum Auguſto,

FERDINANDO III.

CAESARI.

זמר
על פירדינאנדוס קיסר ומלך הרומיים:

מלך בכל על שחלם : בדברי דת המשיח :
המשילו הנביא לעוף : כנשר ברום פורח :
מלא הנוצה מורקמת : באור החמא זורח :
על אחת כמה הקיסר : פירדינאנדו המזרית :
ולכל העולם מיישר : לדת ישוע המשיח :
שהוא יהיה כנשר : ויעלה גלגל ירח :
יביט אויביו למרחוק : לחפילם א״א יצריח :
ימים על המלך יוסיף : ושלום עד בל[illegible]רח :

Alludit in hoc octaſtycho Poëta Hebræus breuiter, at ingenioſè, ad Aquilam, quam Ezechiël Propheta olim vidit c. 17. eiuſque virtutes & operationes FERDINANDO Cæſari adaptat.

ELO-

ELOGIVM · XIV ·

SYRIA

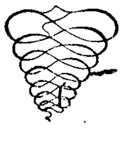
ܠܐܦ ܡܠܟܐ ܚܒܝܒܐ ܡܫܡܥ

ܦܝܠܝܦܘܣ ܬܠܝܬܝܐ

ܬܢܝܢܐ ܕܚܘܒܐ

ܐܓܪ ܚܝܐ ܘܪܘܚ ܢܦܫܐ ܕܠܠܐܦܢܝ܂
ܘܠܐܪܥ ܕܚܫܢ ܕܐܬܐ ܡܠܟܐ܆ ܡܦܩܢܐ ܕܗܘܐ ܢܦܫܢ܂
ܐܘܪܚܐ ܕܐܪܥܐ ܘܪܚܡܬܐ܆ ܡܪܘܒ ܦܘܪ ܘܪܝܫ܂
ܘܡܩܒܐ ܡܠܟܐ ܕܡܫܝܚܐ ܐܝܟ ܠܗ ܕܚܝ܂
ܚܝܐ ܡܠܟܐ ܡܢ ܟܠ ܕܒܗ܆ ܐܝܟ ܐܬܚܘܝ܂
ܠܗ ܠܗܘ ܐܪܥܐ ܘܡܫܡܫ ܢܦܫܐ ܗܘ ܪܒܐ ܗܘ܂
ܡܠܟܐ ܟܠܗ ܕܐܝܟ ܢܒܝܐ ܘܫܡܥ ܐܬܚܘܝ܂
ܠܠܐܦ ܡܕܪܫܐ ܡܢ ܡܠܟܘܬܗ ܟܠ ܐܢܫ ܦܪܘܩ܂
ܚܝܠܐ ܕܡܫܝܚܐ ܘܡܠܟܐ ܩܕܡܘܗܝ ܚܙܐ ܡܠܟܘ܂
ܘܒܪܢܫ ܦܪܘܩܐ ܟܠ ܕܡܫܝܚܐ ܕܠܐ ܐܬܚܙܝ܂
ܐܦ ܠܐ ܗܘܐ ܗܘ ܡܪܚܡܢܐ ܠܟܠ ܡܠܟܘ܂
ܕܠܗܘܢ ܗܘܠܝ ܟܪܝܐ ܐܘ ܐܪܥܐ ܕܢܦܫ ܢܦܫܘ܂
ܡܢ ܠܗ ܚܝܐ ܐܢܐ ܘܐܦ ܐܝܟ ܚܝܐ ܕܚܝ܂
ܕܡܫܝܚܘܬܗ ܘܠܠܐܦ ܟܠܗ ܠܗܘ ܚܕ ܚܝ܂
ܘܚܝܐ ܡܠܟܐ ܢܦܫܗ ܚܝ ܕܡܠܟܘܬܝ܂
ܠܗܘܢ ܚܝܐ ܗܘ ܡܕܪܫܐ ܕܦܪܘܩ ܦܠܚ܂

ܐܒܪܗܡ ܚܩܠܢܝܐ܂

Interpretatio Latina:

FERDINANDO III. CAESARI.

SVRGE calame, & illius Aquilæ quæ ſurſum volat,
Et duobus capitibus duorum Imperiorum typos gerit,
Virtutes coloribus elegantibus ſcribe, pinge, triumphos celebra,
Et ſacrificia & holocauſta perfecta inter Syros ipſi macta.
Calamus imbecillis ex ala anſeris quomodo volem
Ad illum locum, ad quem vix peruenit magnus Iuppiter?
Præſertim in ea manu quam ipſe cognoſcis; & ad quem confugiam?
Propterea paruulus ſum ab eius encomio omnibus modis & formis.
Deſcende igitur,& inferiores eius (virtutes) lauda,
Et vota tua ſolue inter Syros,nè reprehendaris:
Neque hæc Ægyptius mihi permittit Oedipus,
Quoniam omnia hæc miro modo ordinauit & figurauit,
Hunc igitur ego & tu calame audemus,
Vt in eius *laudatore coronam* encomiorum illi offeramus,
Et vnico verbo perſtringamus noſtrum argumentum, audentes
Illum cognominare Ægyptiacè *Zaphnatſanehh*.

Abrahamus Ecchellenſis accinuit.

ELOGIVM XV.

ARABIA.

لفردندوس قيصر الثالث ۞

FERDINANDO III. CAESARI.

بك انتشر دين الحق في حلل النصر ۞ وردت على اعقابها ملة الكفر
تدين لك الاملاك بالكبسرة والرضا ۞ وتخدمك العباد بالنهي والامر
فيا ملكا ضاهي الملايك رفعة ۞ ففي الملا الاعلى له اطيب الذكر
ليهنك ما اعطاك ربك انها ۞ مواقف من العز في موقف الحشر
فلو لم تقم في الله حق قيامة ۞ لما انتصر الدين نا النصر
فيا ملكا عم البسيطة نكره ۞ يرجي ويخشي عنده النفع والضر
وانسيت املاك الزمان الذي خلا ۞ فلا قدرة منهم تعد ولا قدر
راب لك عزا لم يكن مثله ۞ وجعد ضيا الشمس لا ينكر الفجر
فامثالك يقصر عنها قيصر ۞ ومن كان مثله من الملوك واكبر
لعمري مديحك في كل هذا فايق ۞ بل في انتصار الدين لك اعظم الفخر
فذكرك في البرير زاهرا ۞ تلهج به سكان البر والبحر
لكن اليوم اثناسيوس ۞ نقشه حتي في صوان اهرام مصر

Interpretatio.

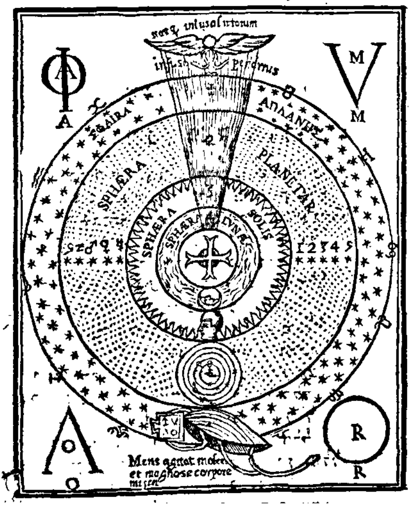
TE Auctore propagata eſt vera religio victorioſis vexillis;
Et terga profligata vertit ſecta infidelis;
Tuis obtemperant mandatis volentes nolentes Principes,
Ac tibi imperanti & prohibenti ſeruiunt mortales.
O Imperator, qui cœleſtibus comparare Angelis!
In eorum quoque gremio optimus tibi præparatur thronus.
Felix fauſtumque cedat Imperium quod tibi conceſſit Deus,
Ac pro meritis TVAE Maieſtati aliud felicius elargiatur.
Nam niſi ſtrenuè pro Deo certaſſes,
Nequaquam ita victorioſa Chriſtiana ſtetiſſet religio.
O Imperator, cuius fama totum terrarum occupat Orbem!
Sperat vnuſquiſque à te remunerationem, & mulctam timet.
Iam obliuioni ſunt dati præteriti temporis Imperatores,
Nec eorum potentiæ ratio amplius habenda eſt, neque maieſtatis:
Is enim tibi adeſt maieſtatis ſplendor,

Vt

Vt poſt Solis lucem nihili ducatur aurora.
A tua comparatione longiſſimè prorſus ipſe abeſt Cæſar,
Et ſi qui ſimiles illi fuerunt Imperatores, & multò adhuc maiores.
In his omnibus profectò valde tua excellunt encomia;
At in religione tuenda præcipuum illæ gloriæ ſiſtis momentum:
Atque hinc tua per Orbem terrarum geſta ſplendent,
Quæ terræ mariſque incolis celebrandi encomia præbent.
Sed vnus hæc omnia hodie Oedipus in ſilentibus pyramidum Aegypti celauit.

Abrahamus Ecchellenſis Syriacæ &
Arabicæ linguæ Profeſſor.

His agitat Mundum magnus FERDINANDVS Ideis.

ELO-

ELOGIVM XVI.

SYRIA.

לאפי זהיא וכיא
פרדינגרוס תליתיא קסר דרומי
ורחמא מהירא דנוירותא נולפנא
מאמרא יעקוביא:

Glorioſiſſimo, Inuictiſſimoque

FERDINANDO III.

CAESARI,

Religionis, Literatorumque Refugio.

Acroſtychis Syriaca.

לפרדינגרוס קסר דרומי:

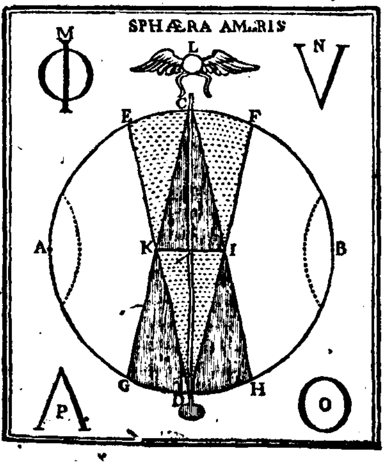
לעל מן עימא וגיגלא דרומא שבילה מדלל ܠ
פציחא גשרא דתאגו מריא בשולטן כלל ܦ
רחמה לרומא דעלמא רומא מתום לא נתלל ܪ
דשני שופרה: אפלא לזוחה בזועא נגלל ܕ
ידעי מצרין ספרי פרס כמוצה דלל ܝ
נסב נכסיהון וגישא דשנחון לנפשה דלל ܢ
נשרא דעלותי חד מן נביא קדם מלל ܢ
דושה בעתא מתרץ לארזא דלבנן מטלל ܕ
ובנקש שוסה ופאיות חזוה סקיל ומשכלל ܘ
סלק טור לבנן ונתף מורון דקיסה מצלל ܣ
קטפה ללבא ולאפי מערבא טוסה קלל ܩ
סמה בארעא וטב מן זרעא כהמא עלל ܣ
רמרם סוכוהי זהכן פאריתי בשל חלל ܪ
דכלחון טוהמא למטלה דבסמא זמן אילל ܕ
ראזא דמרון במורון ארזא נביא טלל ܪ
ופרדינגרוס הא בנשרה לחון מברק מחלל ܘ
מריא נרימה ועממא לשמעה כלחון נזלל ܡ
יתיר גרמרמה על חרסים ועמא דלל ܝ

Interpretatio Latina Elogij Syriaci verſu Iacobitico.

SVPER Nubes, orbeſque ſublimes exorabilem ſuam dirigit ſemitam
Hilaris Aquila; cuius ſertum Imperio Dominus coronauit.
Celſitudinem adamauit, nè mundus obſcænus humectaret
Dona pulchritudinis eius; neuè ſuis eum fluctibus iactaret. Oſtentat
Ægyptiorum notas, Perſarumque Codices ſuo imminuit exhauſtu;
Illorum deſumpſit diuitias, ſibiq; illorum ſummi honoris finem attribuit.
Aquila, de qua vnus Prophetarum vaticinatus eſt,
Suam impetu dirigit viam ad Cedrum, quæ Libanum inumbrat,
Pennarumque ictu, & aſpectûs fucati, elegantiſque candore,
Libani montem aſcendit, eiuſque deſæcati opobalſamum ligni detraxit.
Collegit medullam, volatumque ſuum ad Occidentis plagas ſubleuans
Illam terræ indidit, vineam feliciori ſemine executa.
Exaltauit germina, ampliuſque poma decoxit, ac terſit;
Vt omnes ad iucundam ipſius vmbram nationes inuitauerit, ac vocauerit.
Eccleſiæ exaltationem in electa Occidentis plaga obumbrauit Vates,
Noſtroque ſeculo reuelauit, commendauitque ſuâ fideli Aquilâ Cæſar,
Hunc Dominus extollat, omneſque ad illius obedientiam populos inuitet,
Inſuper exaltet ſuper hæreſes, populumque dementem.

Stephanus Aldobenſis Edenenſis Maronita.

Sic agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.

ELO-

ELOGIVM XVII.

ARABICVM.

FERDINANDO III. CAESARI,

REGI TER MAXIMO,

Potentiſsimo, Glorioſiſsimo, Iuſto, Pio, Felici,

Concinnatum

A P. Philippo Guadagnolo Clerico Minori, & in Athenæo Romano Linguæ Arabicæ Profeſſore Pontificio.

• التقوي عمود للممالك لا يرشد غيره الذي ما رشد بنفسه ان فردندوس
الثالث السلطان العظيم اظهر هذا بقضيب الملك وبخشبة المصلوب التي على
راسه في الاكليل حتي ان يصير تدبير ملكوته بخشبة الخلاص اكثر من ان
يكون بقضيب الملوك ۞ التقوي اذ كان متحدة لقضايب الملوك فهي حكمة بالحق
وبها ملك الملوك ثابت والممالك سالمة بقوتها لانه الملك ليس يمكن ان يدوم
دايما ان لم يكن اساس اصله بعبادة الله ۞ فهاهونا السلطان العظيم فردندوس الثالث
انه فعل كذلك فعلا كاملا والعالم هو شاهد بهذا كله اذها الحكمة ليست بحكمة
لو لم تكن متانسة بالتقوي وبمخافة الله وليست بغير العلم فلهذا هو اشتغل نفسه
دايما بالحكمة مع العلم حتي يحصل له كمال جميع الخيرات وكان نصرا للحكمة
والعلم حتي يمتلي منهما الدنيا من اجل انه قد تحقق عنده القول مثلا ان
كثرة الحكما هي شفا العالم وقوام الممالك الحقيقي الوحدني وليس بغيره ۞ فبهذا
بقوته خرج هذا الكتاب خارجا عملا عجيبا كرامة لك ايها قيصر السلطان العظيم
لك زيادة في الحكمة واما الملوك غيرك تحضيضا لهم منك على ان ينصروا نصرا
للعلوم والعلما وللحكمة والحكما ۞

FIRMAMENTVM regnorum Pietas eſt; nemo ſimul & benè rexit, & non benè vixit. FERDINANDVS III. hoc comprobare voluit, virga ſceptri, & trabe Crucifixi, quam globo Imperiali circumfert, vt non tam ſceptro, quàm ligno regnaret ſalutifero. Pietas iuncta Regum ſceptris vera illa Sapientia eſt, per quam Reges regnant; per quam regna in ſuo vigore conſeruantur: neque enim vllum regnum diu durare poteſt, niſi in diuini cultus propagatione fundatum. FERDINANDVS III. Cæſar quomodo id præſtiterit, Mundo notum eſt. Sapientia niſi in pietate & timore Domini fundetur, ſine literis conſtare minimè poteſt. Hinc ad bonorum omnium complementum literatam Sapientiam ſemper coluit, in alijs ſuo exemplo promouit, certus, multitudinem Sapientum ſanitatem eſſe Orbis terrarum, & vnicum verumque regnorum ſtabilimentum. In virtute itaque huius, prodijt hoc præſens Opus mirificum, Tibi Cæſari ad Sapientiæ augmentum, cæteris verò Regibus ad culturæ ſcientiarum exemplum.

ELOGIVM XVIII.

CHALDAEA.

In Lingua Chaldaica Thargumica.

Doctoris Ioannis Baptiſtæ Ionæ de Sapheta Galilæi, in Athenæo Romano Linguæ Hebraicæ & Chaldaicæ Profeſſoris Pontificij.

חינא וחסרא למלכא רבא כמוהו לא ימצא בארעא
למלכא מלכיא
פירדינאנדו תליתי קיסר :

Gratia Regi magno, cui in terra ſimilis non reperitur, dominatori dominatorum.

FERDINANDO III. CAESARI.

ואנא בר חוית תושבחתא דספרא דא ולמן דאיתאמר
עליה ארימית שירי דא ואומר:

מן יתיב על כורסין : דשלטין בארעא :
שמא אחשוירוש : דשלט על ארעא :
בעשרין ושבע : מדינין ומאה :
לא דכל חכמתא : ביה לא איתחואה :
ברם פירדיננדו : תליתי דמנדעא :
וחכמתא אית ביה : ישלוט בכל ארעא :
כשלמה מלכא : בכורסי אלהא :
בסגיאה חכמתא : ויתב ליה עילאה :

Interpretatio.

ALLVDIT in hoc octaſtycho Chaldaico ad Thronum Salomonis: qui, vti Rabbini memorant, cùm *inter alia ſpolia* ad Regem Aſſuerum fuiſſet delatus, Rex tanti operis reuerentia *motus,* nec eum *ipſe inſidere* *vnquam, nec alium quempiam inſidore voluit,* niſi talis *forſan ſe offerret,qui virtute & Sapientia Salomonem adæquaret. Et hunc ait eſſe* FERDINANDVM III. *Cæſarem, qui vti ſapientia, gloria, & virtutum ſublimitate,* omnibus ſupereminet, ita meritò ſolus veluti alter & rediuiuus Salomon, Throno illo dignus eſt.

✠✠✠✠✠✠✠✠

ELO-

ELOGIVM XIX.

ARMENIA.

ՖԵՐԴԻՆԱՆԴՈՍԻ ԵՐՐՈՐԴԻ

օգոստափառ կայսերի: Արքա
յից և մեծամեծի մեծահզօր
Արքայի.

FERDINANDO III.

CAESARI,

REGVM MAXIMO.

KAnſi FERDINANDVS uou ail inu Zaniab Skaieſerakan pachtutiunn, kan ſuars aſtuazain arrakinunn, uaſnoro iuiera bauidicnakan bauatu haſtatutian ſatorr haſtatiac. Kanſi ſirob ierknanorac ſziranis uarciac, ſhachtutian niſcian acciun ſorutian iuru gauaſanab arzanazoc: ſcapirakam hamperutiunn choragidutian iuro ind tagi ogoſtaparr miezutian ierrial buſiac: Kanſi orpies ierkat i anunn iur, ſcaragri, nuinpes paizarraguin oski i arrakini uars iur artapaili: Sapſtambs nuacciac, ſhinaſantials azatakan zochutiamp karrauare: Ieb ierkatieken bachtokib ſierkatieken kians hoſiac, ieb patuakan uaruk oski tipiac: Kanſi ſamienain ogoſtaparr arrakinutium hinun haſtatiac: Naicus kamiczob ſinkn i ogoſtaparr nuezutianſi kirtiel i uars aſtuazapaſclutiann: Vaſnoro aſtuazapaſclutiunn iur ind ail ſorutiuns ſinkn nieraze i bierkins arr æſtuaz, i bauitzenakan ieranutiann miſcl hachtieloze: arr asks markan uoccierpiek merranieloc i pari hampaht iur:

INTERPRETATIO.

QVONIAM FERDINANDVS Cæſaream fortunam nil aliud eſſe fatetur, quàm diuinæ diſpoſitionis virtutem; ideò ſupra æternam fidei confirmationem ſedem ſuam fundauit. Et quia amore cœleſtium purpureum ornauit paludamentum, ideo victrici dextræ, virtutiſque ſuæ ſceptro adamantinam connexuit patientiam; & auream ſuam prudentiam veluti rutilantem Carbunculum in Auguſtæ magnitudinis coronā inſeruit. Sicuti enim ferrum in nomine eius exprimitur, ita illud virtutum omnium magiſterio in ſplendidiſſimum conuertit aurum. Dum rebelles debellauit, quid aliud fecit, quàm quòd aureâ victoriâ ferream hoſtium virtutem proſtrauit? Aureus itaque FERDINANDVS Cæſar, quia aurea mens, aureo virtutum theſauro omnium in ſe oculos, menteſque etiam ferreas conuertit. Hac itaque aurea virtutum catena & nos Armeni attracti pedibus Maieſtatis Tuæ prouoluti, tributum laudis debitum pendere voluimus, orantes Deum, vt Auguſta Maieſtas, quæ mentis conformitate diuino ſeſe ſemper ſubiicit imperio, poſt hanc vitam æternæ felicitatis Imperio fruatur in cœlis, quæ virtutum ſplendore, & terreni Imperij magnificentia tantopere fulget in terris.

Zacharias Agam Nachaiuanenſis ad radices montis Ararat, Sacerdos Armenus.

ELO-

ELOGIVM XX.

PERSIA

FERDINANDI III.

CAESARIS

HONORI CONSECRAT.

عروس فكر من ازني جمالی سربر نياره وديده بپاس ازبشت باي خجالت برندارد ۞ ودر زمرة صاحب جملان منجلی نشود مكر انكه كه منجلی كرده بزيور قبول بردينندوس قيصر امير كبير ۞ انكه شود بحقيقة كه بسنديده امن در بارگاه شاه جهان پناه سايه كردكار وبرتو لطو برورد كار نخر زمان كهو الايمان المويد من الاسما عضد الدولة القاهرة سراج الملة الباهره جمال الانام مفخور امير كبير عالم عادل مويد مظفر على الاعدا ظهير سرير سلطنت مشير تدبير مملكت كهو الفقرا ملاذ الغربا مربي الفضلا محب الاتقيا افتخار ال الامنيا يمين الملك ملك الخواص فخر الدولة عمدة الملوك والسلاطين ۞ اطال الله عمره واجل قدره وشرح صدره وضاعو اجره كه ممدوح اكابر افاقست ومكارم اخلاق ۞

اطاناسيوس كيركر ۞

Interpretatio.

ECCE Cæſar, ſponſa meditationis meæ Liber hic caput ſuum, ob deformitatem, non effert. Neque vultum ſpe omni egenum tollit, ob verecundiam in pedis ſuperficiem defixum. Neque in pulchrorum agmine formam & ſplendorem oſtentare poteſt, niſi tunc temporis, cùm amplexus ornamento eam exornârit Cæſar FERDINANDVS. Tum autem verè perfectus erit, cùm gratus acceptuſque viſus fuerit in Aula Regis Magni, qui in hoc Orbe mortalium eſt refugium, Conditoris vmbra, beneuolentiæ diuinæ ſplendor & radius, temporis annona & ſuſtentamentum, religionis refugium, cœlitùs firmatus, victricis potentiæ lacertus, gentis illuſtris lumen, hominum pulchritudo, Chriſtianæ Religionis delicium, Princeps magnus, ſapiens, iuſtus, hoſtium victor, ſolij Regij columen; Dux adminiſtrandi Regni prudentiſſimus, pauperum refugium, peregrinorum portus, ſuſtentator æſtimatorque Literatorum, piorum amator, fiducia Regum & Principum. Deus vitam illius proroget, potentiam eius extollat, animum illuſtret, & præmia vitæ æternæ illi geminet. Eſt enim per totum terrarum Orbem maximorum laudatiſſimus, virtutum omnium, morumque compendium.

Author.

ELO-

ELOGIVM XXI.

Lingua & Charactere Samaritano,

[illegible]
[illegible]
[illegible]

IMMORTALI

FERDINANDI III. CAESARIS

Honori dicat Oedipus.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Interpretatio.

AQVILAM fers FERDINANDE Cæſar, & quidem bicipitem, animo & inſignibus ſuis Imperiali Maieſtate fulgentibus. Aquila ſiquidem biceps es, quia radijs intellectus Tui Orientem & Occidentem complecteris Soles. Imperatorem & Cæſarem quatuor oculis inſtructum eſſe oportet, vt vno Boream, altero Auſtrum, reliquis duobus Orientem & Occidentem reſpiciat; atq; adeo animo ſuo totum complectatur Vniuerſum. Magno alarum remigio gaudes, quæ eſt Sapientiæ Tuæ virtus, qua vel ipſos cœlos penetras. Potentiæ Tuæ fortitudine & robore terræ marique dominaris, ſolus in politico Mundo maximus. Leonem fers, quia Tibi cœleſtis quædam efficacia eſt, ſoli à Deo conceſſa Cæſari, qua omnia Tuæ ſubdas poteſtati. Columbam refers, & quidem ſine felle, quo cœleſtis manſuetudinis dulcedine omnes in Tui amorem conuertas. Solem refers, quia prouidentiæ Tuæ radijs vniuerſi politici mundi finibus influis. Anubis es, quia ſagacitate magnæ animæ Tuæ omnia indagas; omnes ſcientias & artes ingenij Tui vaſtitate complecteris. Cùm itaque hoc virtutum complexu adorneris, meritò Tibi Obeliſci ſtatuuntur, quorum apex non niſi cœlum contingit.

ELO-

ELOGIVM XXII.

Veteri lingua Aegyptiaca ſiue

COPTA AEGYPTVS FERDINANDO III. CAESARI ERIGIT,

Et eidem dedicat Oedipus.

Ⲥⲁⲗⲱⲙⲱⲛ ⲁϥⲉⲥⲁϫⲓ ϧⲉⲛⲡⲓⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲛ̀ⲧⲉ ⲉⲃⲟⲗϩⲉⲛ ⲛⲓⲁⲥⲧⲣⲁ ⳾ ⲛ̀ⲧⲉ ⲉⲧⲕⲱϯ ⲛⲉ ⲡⲓⲡⲩⲣⲅⲟⲥ ϭⲟⲩⲱⲛ ⲛⲓⲃⲓⲛ ⲛⲓⲥⲱⲛⲧ ⲛ̀ⲧⲉⲕⲧⲓ-ⲥⲓⲥ ⲉⲃⲟⲗϩⲉⲛ ⲛⲓⲑⲏⲣⲓⲟⲛ ⳾ ⲁϥⲉⲥⲁϫⲓ ⲉⲃⲟⲗϩⲉⲛ ⲛⲓϣϣⲏⲛ ⳾ ⲛⲉⲙ ⲛⲓ-ⲕⲁⲣⲡⲟⲥ ⳾ ⲛⲉⲙ ϧⲉⲛⲛⲓϣⲉⲛⲥⲓϥⲓ ⲛ̀ⲧⲉⲗⲓⲃⲁⲛⲟⲥ ⳾ ϣⲁ ⲛ̀ⲣⲏⲓ ϧⲩⲥⲟⲡⲱⲛ ⲁϥⲧⲱⲛϥ ⲫϯ ϯⲟⲩⲛⲟⲩ ⲛⲉⲧⲉⲣⲟⲛ ⲥⲁⲗⲟⲙⲱⲛ ⲛ̀ⲫⲉⲣⲇⲓⲛⲁⲛⲇⲟⲥ ⲛ̀ⲇⲓⲁ-ⲧⲣⲟⲭⲟⲥ ⲅ̅ ⳾ ⲡⲓⲇⲓⲁⲧⲣⲟⲭⲟⲥ ⲡⲓⲣⲉϥⲕⲁϯ ⲫⲏ ⲫⲏⲉⲧⲉⲣϧⲱⲃ ⳾ ⲡⲓ-ⲡⲟⲗⲓⲧⲉⲩⲧⲏⲥ ⳾ ⲡⲓⲕⲩⲙⲉⲛⲟⲥ ⳾ ⲡⲓⲑⲉⲥⲡⲉⲥⲓⲟⲥ ⳾ ⲡⲓⲥⲧⲉⲫⲁⲛⲓⲥ ⳾ ⲡⲓⲁⲅⲱ-ⲛⲓⲑⲉⲧⲏⲥ ⲡⲓⲅⲉⲛⲛⲉⲟⲥ ⳾ ⲡⲓⲙⲉⲗⲓⲧⲟⲥ ⲁϥⲧⲏⲓϥ ⲫϯ ⲛⲓⲅⲉⲛⲟⲥ ⲛ̀ⲧⲉⲡⲓ-ⲗⲁⲥ ⳾ ⲁϥⲧⲏⲓϥ ⲡⲓⲙⲉⲓ ⲛⲉⲙ ⲫⲓⲥⲓⲟⲗⲟⲅⲓⲁ ⳾ ⲛⲉⲙ ϧⲉⲛⲫⲙⲉⲩⲓ ⲛⲉⲙ ⲙⲉⲛⲓⲅⲙⲁ ⲛⲉⲙ ϧⲩⲡⲟⲑⲉⲥⲓⲥ ⳾ ⲁϥⲧⲏⲓϥ ⲫϯ ⲡⲓⲙⲉⲓ ⲛ̀ⲧⲉⲑⲏⲣⲓⲟⲛ ⳾ ⲛⲉⲙ ⲛⲓϧⲁⲗⲁϯ ⳾ ⲛⲉⲙ ⲛⲓⲧⲉϥϯ ⳾ ⲛⲉⲙ ⲛⲓⲗⲁⲟⲩ ⳾ ⲡⲓⲁⲝⲓⲟⲥ ⲡⲉ ⲡⲓ-ⲥⲧⲩⲗⲏ ⳾ ⲛ̀ⲑⲟⲟⲩ ⲡⲓⲁⲝⲓⲟⲥ ⲛ̀ⲧⲉ ⲟⲃⲉⲗⲓⲥⲕⲟⲥ ⲛ̀ⲧⲉⲁⲑⲁⲛⲁⲥⲓⲁ ⳾

Interpretatio.

SALOMON locutus fertur ſapienter de totius Mundi myſterijs, cælorum opificio, & natura rerum; Animalium naturam & proprietates argutè penetrauit; de herbis, fructibus, floribus diſputauit prudenter, à Cedro quæ eſt in Libano, vſque ad Hyſſopum quæ egreditur de pariete. Diuina prouidentia alium nobis hoc tempore Salomonem dedit. An non hic FERDINANDVS III. Imperator, virtute, ſapientiâ, & potentiâ coronata Maieſtas? Quis linguas & ſcientias, quas poſſidet, linguâ ſatis explanet? quid in naturalium rerum notitia illum latet? Politices cognitionem penitiſſimam Mundus miratur, cuius vel nutu leges conduntur, verba ipſa oracula ſunt. Numinibus olim Obeliſci erigebantur. Quid ni & hunc laudis Obeliſcum FERDINANDO III. Cæſari veluti terreno cuidam Numini conſecrabimus? Conſecretur itaq; Cæſari diuinitatis vmbræ, ad nominis immortalitatem.

ELO-

AETHIOPIA.

ንጉሠ፡ነገሥት፡ወልዑል፡ዛዕለ፡ዛያለት፡

ፌርዲናንዱስ፡ቄሳር፡፡

Regi ſummo, Celſorum Celſiſſimo, Dominatori

FERDINANDO III.

CAESARI.

ኢየሱስ ክርስቶስ

እጥቀ፡ልዑል፡ወኀያል፡ንጉሠ፡ነገሥት፡ፌርዲናንዶስ፡ቄሳር፡፡ናሁ፡

መጻእነ፡ለወድሶ፡ኀይላቲከ፡እንዘ፡ንኤምኁ፡አብረኪከ፡ከሙራት፡በአምኀ፡ሰላም፡

መንፈሳዊ፡ንሕነ፡ካህናተ፡ኢትዮጵያ፡እለ፡ሀለውነ፡በሮምያ፤ሰማዕነ፡ከመ፡

ያነክሩ፡ኩሉ፡ሰብእ፡በአንተ፡ጥበብከ፡መንክረ፡ዊት፡ዘበቲ፡ትስሕብ፡ልበ፡ኩሉ

ሕዝብ፡እስ፡ዩንብሩ፡አጸናፈ፡ምድር፡፡በከመ፡ሰሎሞን፡ሰሐበ፡በመንክራት፡

ጥበቡ፡ለንግሥትነ፡ዘሳባ፡፡በአማን፡እንበለ፡ትምክህት፡አንተሰ፡ተወለድከ፡

ከመ፡ታንሥእ፡ለጥእቲ፡ጥበበ፡ሰሎሞን፡

Interpretatio.

Ecce, potentiſſime, & excelſe Imperator FERDINANDE Cæſar, nos Aethiopiæ Sacerdotes, qui Romæ ſumus, ad virtutum Tuarum laudes accedimus, genua Tua veneranda deoſcuando, oſculo pacis ſpiritualis. Siquidem audiuimus, quomodo admirantur omnes mirabilem Tuam Sapientiam, qua omnium hominum attrahis corda; quemadmodum Salomon admirabili ſua Sapientia attraxit Reginam noſtram Saba. Verè, ſine vlla adulatione, tu natus es vt ipſam Salomonis ſapientiam reſuſcites. Ille quidem in lecto adeptus eſt eam; Tu verò in labore, & ſudore, ac magna ſolicitudine. Idemque populum ſuum ſemper rexit in pace; Tu ſanè in medio tantorum bellorum, hoſtiumque poſitus, gubernaculum Tuum tam prudenter agis, ob ſingularem virtutem, tibi cœlitùs inſitam, vt virga Tua Imperiali omnes ponas aduerſarios Tuos ſub ſcabellum pedum Tuorum; Sapientia autem Tua illis, qui veram fidei veritatem ignorant, viam monſtres. Quocirca, vt ſimul Tu, cum omnibus populis Tuis, in cœlo, & in terra lucrum facias, atque pace, & incolumitate quàm diutiſsimè viuas, Deum humiliter deprecamur. Amen.

Ego Electus Epiſcopus Calliopolenſis Antonius d'Andrade, natus in Aethiopia Oppido Tacuſen, à Luſitania oriundus, qui hæc ſcripſi, & ex Idiomate Aethiopico in Latinum tranſtuli mp.

ELOGIVM XXIV.

Lingua hieroglyphica Brachmanum.

IMMORTALITATI

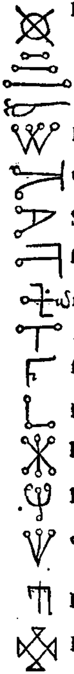
FERDINANDI III.

CAESARIS

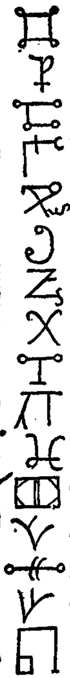
Ab Authore concinnatum.

DD.

INDIA.

Imperator (FERD. III. Cæſar)
trium Regnorum
Princeps;
Libertatis
tutator & defenſor;
Seruator
fidei, &
religionis;
Reparator
felicitatis;
Defenſor
Innocentum;
Propugnator
diſſidiorum;
Regula
Iuſtitiæ;

Reſtitutor
pacis;
Conſiliorum
iuris diuini &
humani
executor;
Doctrinæ,
Scientiæ,
rectitudinis vitæ,
bonorumque operum
cultûs
exemplar;
Sapientiæ
humanæ
compendium;
Amor omnium.

ELO-

以作施賜於來茲。臣念
耶穌會日久霑
聖化。節係 輦轂臣民。朝夕虔恭焚香
天主祈懇。
聖躬並 國家萬萬歲壽。既享
天朝恩。樂土太平之福。臣畢蟻螻報效
之誠。今日多篆中建華土文豐碑。頌
元吉矣。
耶穌會臣卜彌格爾

Finis lectionis Sinicæ, quæ peragitur perpendiculari literarum ordine a dextra inchoando.

ELOGIVM XXV.

CHINA.

FERDINANDO III.

IMPERATORI SEMPER AVGVSTO.

A R. P. Michaële Boym Soc. IESV occaſione Oedipi Ægyptiaci Sinicâ linguâ erectus Coloſſus.

厄日多篆開意碑記

厄日多國碑篆字。古今人無解可者。

聖音順意。蒙恩給賜稟飆。吉師章敢著述也。

福爾提安督皇帝大名。世世稱兟日不極。厄日

多白王聲頌石在碰。篆字八千年所不通。

羅瑪京詔讀知意耳。

天子大德。萬方萬姓生灵存心。欽仰敬瀝歎。

朝德合天地。開化生成。物次美利。總極武肅

四海。止沸定塵。六合還平。百蠻取則道仁.

++++++++

AEGY-

AEGYPTIACI OEDIPI COLOSSVS.

ÆGyptij Regni monumentorum ſymbolicos characteres, quos tam ex antiquis, quàm modernis, nec vnus homo valuit explicare, Auguſtiſſimæ voluntatis obſecutus mandato, receptis beneficijs & liberaliſſimis impenſis, Magiſter Kicherus felici auſu aggreſſus, explicuit, explanauitque. FERDINANDI Auguſtiſſimi Imperatoris magnum nomen futura ſæcula infinita deprædicabunt. Ægyptiorum Regum fama in rudium impolitorumque lapidum erit Coloſſis; ſymbolicas figuras homines mille annis quas ignorabant, Romana iam Vrbs legit, & intelligit. Auguſtiſſimi Imperatoris heroica facta vniuerſi Orbis populi æternùm in codicibus conſeruabunt, ſuſpicient, reuerebunturque. Auguſta Maieſtas virtutibus cœlum terris vniuit, reſerauit beneficijs ſalutis opera, & rebus eſt auxiliatus pulcherrimo incremento; conciliauit polos Mundi robore inuicto, compoſuit quatuor maria, ſtitit furentium bellorum puluerem; Vniuerſo pacem reſtituit; Centum barbaris dedit leges & præcepta; Pietati Liberalitatem, & Clementiam coniunxit Maieſtati. Perpendens ego Societatem IESV ſub vmbra Auguſtiſſimæ Maieſtatis commorari, & connumerari inter populos qui ſequuntur Cæſareum currum, die noctuq; ſollicitus cum reuerentia incendo odores Cœlorum Domino, ſupplicando medullitùs, vt Auguſtiſſimæ Maieſtatis perſonam vnà cum Imperij Domo in decem millenos annos conſeruet longæuam. Quia verò fruimur Auguſtiſſimæ Maieſtatis plurimis beneficijs, & gaudet terra pacis felicitate; ego tenuiſſimæ formicæ inſtar in animi grati ſignificationem, Ægyptios inter explicatos Coloſſos, erigo Sinicâ linguâ hoc florentiſſimum monumentum, præconium perennis felicitatis

E Societate IESV.

Michaël Boym.

ELOGIVM XXVI.

SINICVM

IN LAVDEM OEDIPI.

萬[1]物[2]之有[3]原[4]始[5]
萬[6]物[7]之有[8]緣[9]理[10]
人[11]教[12]知[13]所[14]原[15]始[16]
知[17]道[18]方[19]物[20]緣[21]知[22]
格[23]物在[24]始[25]在[26]理[27]
吉[28]師[29]通[30]理[31]教[32]始[33]
格[34]物老[35]師大[36]哉

孔[37]子七[38]十有[39]徒[40]
朝[41]夕[42]畢[43]尊[44]華[45]士
遠[46]人[47]來[48]領[49]學[50]道
吉[51]師[52]可[53]孔[54]子[55]斗[56]
其[57]徒[58]詳[59]人[60]安[61]聲[62]
其[63]教[64]天[65]下有[66]滿[67]
其[68]書[69]西[70]東[71]到[72]耳

厄[73]日多篆開[74]意吉[75]師同[76]耶[77]穌會[78]卜[79]彌[80]格明[81]

1 2 3 4 5
Vniuerſarum rerum eſt principium & origo.

6 7 8 9 10
Vniuerſarum rerum eſt cauſa & ratio.

11 12 13 14 15 16
Homo docet nôſſe quæ originis principia,

17 18 19 20 21 22
Nouit iter omnium rerum, rationis ſcientiam.

23 24 25 26 27
Philoſophia conſiſtit in principijs, conſiſtit in ratione.

28 29 30 31 32 33
Kircherus *Magiſter penetrauit rationes, docet principia.*

34 35 36
Philoſophiæ Magiſter Magnus eſt profectò.

37 38 39 40
Cun çu (Sinarum Doctor) *ſeptuaginta habuit diſcipulos,*

41 42 43 44 45
Die noctuque parui magni ex Sinenſium Imperio

46 47 48 49 50
Remotiſſimi homines veniebant recipere eius doctrinam.

51 52 53 54 55 56
Kircherus *Magiſter poteſt Cun çu vocari;*

57 58 59 60 61 62
Illius diſcipulos quiſnam homo potuit numerare?

63 64 65 66 67
Illius doctrina Orbem iam repleuit;

68 69 70 71 72
Illius libri in Occidentem & Orientem iam penetrarunt.

73 74 75 76 77 78
gyptiaci Oedipi Authori R. P. Athanaſio Kircher, eiuſdem Soc. IESV.

80 79
Michaël Boym,
&
Andreas Chin Sina, cuius officium eſt Yeu-Ki, eiuſdem Patris ex Regno Sinarum in Vrbem Comes.

ELOGIVM XXVII.

AEGYPTI PRISCA SAPIENTIA.

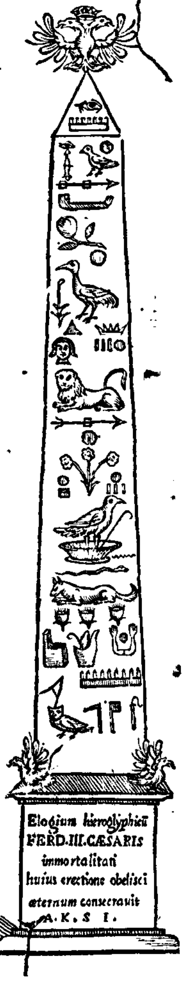
FERDINANDVS III. CÆSAR

diuinæ prouiden tiæ inſtrumentum,
politici Vni uerſi oculus,
Oſiris Auſtriacus,
regio intellectus oculo cuncta perluſtrat,
vt prouidentiâ guber natrice omnia cõſtituat;
munificus om nium benefactor,
corde & linguâ Sapientia conſpicuus,

Mercurialium ar tium promotor,
variarum & ipſe inuentionum author,
HORVS, Impe rialis Legiſlator,
neceſſariarum rerum curæ intentus vnicè;

Momphta Auſtriacus fortitudine & robore
omnia fulciens,
Archetypo intel lectui conformes
operationes mentis ſuæ dirigens;
politici Mundi diuus Legiſlator
Craterem Imperialem vitali influxu
fœcundans, Oſi ris terrenus;
Trium Regno rum populis

indefeſſus ex cubitor, ſollicitâ
vigilantia trium Regnorum
populis, eorumque commodis prouidens;
Religionis, poteſtati que Eccleſiaſticæ
defenſor ze lantiſſimus;
Genius Agatho dæmon politici
dodecapyrgi con ſeruationi incumbens,
malorum omnium excifor, profligator,
& ex pulſor.

EPILOGVS.

Viue agedum Cæſar, viuat domus inclyta, viuat
Imperij columen, relligionis honos.
Tot Tibi Olympiades deuoluant ſtamine Parcæ
Accinuit linguis quot polygloſſa Charis.
Et poſtquam longos regnando expleueris annos
Orbe triumphato victor ad aſtra redi.

Nota in hoc Triumpho Cæſareo tria Idiomata poni quæ in Oedipo non continentur, & ſunt, Hungaricum, Boëmicum, Turcicum.

PROPYLÆVM AGONISTICVM

Ad Viros Veteris Sapientiæ ſtudio deditos, æquoſque huius præſentis Operis æſtimatores;

Quo

Nonnulla, quæ obijci contrà poſſent, ſoluuntur, Auctoriſque in ſcribendo fides & ingenuitas, ſtyli ratio, Operiſque difficultas monſtrantur.

QVANQVAM, Viri doctiſſimi, *nullo Operi meo præſenti, vnanimi melioris notæ Literatorum conſenſu non approbato tantùm, ſed & quotidiana multorum annorum ſollicitatione, & armata veluti deprecatione extorto, patrocinio opus ſit; neque acres Ariſtarchorum quorundam Obeliſcos, ac reprehenſiones, quas nullus vnquam in tam glorioſo puluere deſudantium vitare potuit, formidem: idem tamen mihi, quod magni nominis Scriptoribus vſurpatum ſcimus, faciendum eſſe exiſtimaui, dum præuiſa contradicentium tela, agoniſtica hac proluſione non cautè tantùm eludenda, ſed & efficaciter elidenda, haud incongruum eſſe iudicaui. Enimuerò ita rebus humanis natura quaſi comparatum eſſe videtur, ac veluti fato quodam inſitum, vt quemadmodum luci vmbra, ſic rebus præclaris, ac laude dignis conatibus indiuidua adſit rerum obſcuratrix inuidia. Nam vt rectè ille:*

Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων,
Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.

Quod

Quod ſi in viliſſimis rebus locum habet, quantò magis in negotio literario? quod tantò ſane excellentiùs eſt, quantò nobilitate ſua omnes reliquas actiones humanas excedit longiùs. Monſtrant id feruentiſſimæ Doctorum dimicationes, ac literaria prælia frequentiſſima, quibus ſe mutuò tanta contentione impetunt, vt plurimi è ſedatioribus ingenijs Antigenidem imitantes, priuata Muſa contenti, intus ſibi viuere malint, quàm partos ingenij fœtus tot decertantium inſultibus temerè dilacerandos exponere. Quod & ego feciſſem, niſi Maiorum auctoritate compulſus, ac ſuffultus, Opus hoc multorum annorum labore partum, nunc tandem luci publicæ exponere fuiſſem compulſus. Quæ igitur aut auſibus meis opponi, aut præſtitis laboribus obijci poſſe à nonnemine video, ſequentibus capitibus quàm potero breuiſſimè explanabo.

CAPVT I.

Reſpondetur ad argumenta, queis ἀδύνατον eſſe hieroglyphicorum interpretationem, opinari quis poſſet.

Obiectio. PRIMVM igitur, quod obijci poſſe mihi video, eſt hieroglyphicæ interpretationis ἀδυναμία. Sic enim arguentes audire videor, Cur ſtudium amplexus ſim adeo arduum, ac doctiſsimis philologis nè tentatum quidem, priſcis verò antiquitatis Scriptoribus non niſi obiter ac perfunctoriè tractatum; materiam, inquam, difficilem, intricatam, incertam, innumeris vti myſterijs, ſic difficultatibus refertam, nullis finibus clauſam, ſed in triplicis philoſophiæ adhuc incognitæ infinitos ambitûs exporrectam.

Sol. 1. Hiſce primò aliud non reſpondeo, niſi quòd olim gallus à fele reprehenſus; hoc mihi ingenium eſſe, hanc affectionem naturaliter datam. Etenim à natura ita comparatus ſum, vt nihil homine dignius eſſe exiſtimem, quàm induſtriam, vireſque ingenij ijs in rebus potiſſimùm, quas obliuioſa ac indocta ſecula ſucceſſu temporum neglexerunt, inſtaurandis, aut quas natura à communi hominum conſpectu ſubmotas in abditis ſecretorum penetralibus condidit, ſagaciter indagandis, experiri. Non quòd me vltra omnes priorum ſæculorum, veluti faſtuoſus ille apud Plautum Maximus, ingenij felicitate atque acumine [illegible] extollam, aut vti iactabundus ille Terentij Bombilius, me Iouis alite perſpicaciorem oſtendam: abſit; id enim pudendæ vanitatis argumentum, modeſtiæ, quam ſacra me religio à puero docuit, omninò contrarium, ſatis noui; ſed ſolius veritatis inquirendæ deſiderio inſatiabili compulſus, Opus hoc arduum, à multis inchoatum, à paucis penetratum, atque adeo ob impenetrabiles difficultates veluti derelictum, ad incudem reuocare conatus ſum. Acceſſit Cæſaris imperium, & eminentiſſimorum Virorum è diuer-

ſis Europæ partibus ſcribentium ſollicitatio, quâ ad tam laudabile ſtudium proſequendum, & ad Iſthmum hunc perfringendum, pro authoritate quâ pollent maxima, non perſuaſêre tantùm, ſed vltrò currentem impulêre. Quibus omnibus antiquius fuit magnum honoris Dei, bonique communis promouendi, quod in animo meo exarſit, deſiderium; quod tantò melius eſt & optabilius, quantò longiùs patet. Magno, fateor, labore, intenſo mentis æſtu opus fuit; ſed memor eram illius ſapientiſſimi Perſarum Muſladini Sâdi, ſic Perſicâ elegantiâ ludentis:

✡ كرجه بيرون زرزق نتوان خورد	*Quamuis præter bona à Deo conceſſa, nemo quid concedere poſſit,*
✡ در طلب كاهلى نشايد كرد	*Non tamen in illis acquirendis pigritiam monſtrare debet.*
✡ غواص اكر انديشه كند كام نهنك	*Vrinator ſi Crocodili morſum veritus fuerit,*
✡ هركز نكند در كرانمايه بچنك	*Pretioſam margaritam nunquam acquiſiuerit.*
✡ كر تو در خانه صيد خواهي كرد	*Tu ſi intra domum tuam prædam habere vis,*
✡ دست وپايت چو عنكبوت بود	*Manus pedeſque tui ſint inſtar araneæ.*

His animatus, Opus aggreſſus diuini Numinis ductu conſumaui; quæ quidem ardui conatus vnica cauſa fuit. Sed iam ad inſtitutum.

Verùm inſtare quiſpiam poſſet, magnæ temeritatis indicium eſſe, rem nemini hactenus compertam, factuque omninò ἀδυνάτον, præſumptuoſiùs aggredi. Si enim hiſce temporibus noſtris vera, plena, & abſoluta hieroglyphicorum notitia haberi poſſet, illa vel per continuum vſum, ac haud interruptam Ægyptiorum traditionem in hæc vſque tempora fuiſſet propagata; vel in antiquis Scriptorum monumentis conſeruata; vel deperdita extinctaque, ſingulari hominum ſtudio & induſtriâ de nouo fuiſſet inquiſita & inuenta. Sed hæc notitia nullâ ratione, ob ingentes Ægyptiorum viciſſitudines atque metamorphoſes, quas ex diuerſo Regum dominatu incurrit, conſeruari hucuſque potuit. Nam de Chaldæis ad Perſas, de Perſis ad Medos, de his ad Macedones & Græcos, de Græcis ad Romanos, de Romanis ad Saracenos, denique ad Arabes, Ægyptiorum deuolutum Imperium, ſicuti varias mutationes, ſic varias quoque conſuetudines, ritus, cœremonias, doctrinas ſuis ritibus omninò contrarias addiſcens; priſtinorum Sacerdotum leges & inſtitutiones penitùs oblitum eſt. Nec libris conſeruari potuit, cùm nullus hactenus, qui nobis aliqua antiquæ ſacerdotalis Sapientiæ veſtigia exhibeat, liber ſit inuentus. Nec demum humanâ ea induſtriâ reſtitui potuit, cùm illa ſine viuo authoritatis oraculo, quo caremus, exanimis reputetur & mortua. 1 Obiectio.

Hæc Argumenta, quæ ab Agoniſtis mihi obtrudi poſſent, neſcio quid roboris primâ fronte expendentibus obtinere videntur; quamuis ſeriò illa examinantibus, non ita adamantina inueniantur, quin oppoſitis rationibus conuelli facilè poſſint & dilui. Solutio.

Ad primum enim quod attinet; etſi quamplurimis mutationibus Ægyptus ſemper fuerit obnoxia, minimè tamen inde ſequitur, omnem ſubitò ſcientiarum ac artium reconditarũ notitiam fuiſſe vnà cum tranſlatione dominiorum abolitam. Quis neſcit Græci Imperij variam fortunam, ac ingentes diuerſaſque viciſſitudinum reuolutiones? quorum tamen ſcientias & diſciplinas, his non obſtantibus, ad noſtra vſque tempora incorruptas perueniſſe, monſtrant infinita propemodum voluminum monumenta, quibus paſſim docti modò, cum magno Reipublicæ Literariæ emolumento, perfruuntur. Quæ gentes Hebræis maiorem ſuſtinuêre metamorphoſin? cùm tamen nihilominus complura ad nos propagata fuerint Reipublicæ literariæ haud indigna monumenta.

Ad ſecundum quod attinet, non negauero facile, in tantis Regnorum mutationibus hieroglyphicorum notitiam ex intermiſſione rituum paulatim obſcuratam: ſed nullos, inter adeo multos patriorum rituum ſtudioſiſſimos, quique ipſa myſteria ad ſuperſtitionem vſque colebant, inuentos eſſe, quibus ſymbolicas diſciplinas propagare curæ eſſet, quiue adeo recondita naturæ ſacramenta myſticis notis expreſſa, literis libriſque conſignarent; à veritate alienum eſſe exiſtimo. Imò ſi Herodoto credimus, ſuo adhuc tempore horum Interpretes ex eius Euterpe ſuperſtites fuiſſe notum eſt. Pythagoram quoque & Platonem ſymbolicam ſuam philoſophiam de columnis Mercurij didiciſſe, teſtatur Iamblichus: De Columnis autem, per quas Obeliſcos intelligit, diſcere nequaquam potuiſſent, ſi inſculpta ſymbola non intellexiſſent. Hierogrammata quoque tempore Alexandri Macedonum adhuc cognita fuiſſe, præter citatum Iamblichum aſſerunt Arrianus & Strabo. Certè Cornelius Tacitus ſcribit, Germanicum Cæſarem, cùm veniſſet in vrbem Thebanam, & fabricas illas prodigioſas curioſiùs fuiſſet intuitus, vnum è Senioribus Sacerdotibus, qui figurarum Obeliſcis inſculptarum faceret explicationem, aduocaſſe. Qui niſi huiuſmodi literarum cognitione fuiſſet imbutus, aduocatus nequaquam fuiſſet. Non dicam hic de Hermapione, quem Tyberius Cymbalum Mundi appellat, Tertullianus Hermotelen: hunc enim hieroglyphicorum cognitionem ſi non conſumatam, ſaltem non minimam habuiſſe, nobis manifeſtum facit huiuſmodi interpretationis ab Ammiano Marcellino relatum ſpecimen; quamuis id falsò, & ex ſola Plinij æſtimatione, Obeliſco Senneſertæo ſit applicatum. Ruffinus de artibus Ægyptiorum adhuc ſuâ ætate vigentibus ſic ſcribit: *Iam verò Canopi quis enumeret ſuperſtitioſa flagitia? vbi prætextu Sacerdotalium literarum* (ſic enim appellant antiquas Ægyptij literas) *magicæ artis erat penè publica Schola.* Ex quo patet, non ita extinctam fuiſſe huiuſmodi literarum notitiam, quin ſemper aliqui Sacerdotum fuerint inuenti, harum gnari.

Pythagoras & Plato nouerunt hieroglyphica.

Hermapion.

Ruffinus hiſt. Eccleſ.

Ad libros verò de his agentes quod attinet, certè eiuſmodi adhuc in vſu fuiſſe tempore Ptolomæi Philadelphi, paulò poſt oſtendetur. Fuit is Ptolomæi Lagi filius, ſecundus eo nomine, artium & ingeniorum cultor, & quod adhæret, librorum. Itaque Alexandriæ ingentem Bibliothecam compoſuit, inſtructione & exemplo Ariſtotelis adiutus, imò &

ipſis

ipſis eius libris teſte Strabone; de qua ſic ſcribit Ben Gorion celebris apud Hebræos Hiſtoricus:

והנה בימים ההם המלך פתולמי איש חכם ונבון
מאד בעל אותיות ויבא בלבו לעשות אשר לא עשה מי — Gorionides
שום אדם לפניו וישלח משרתיו ובעלי לשונות בכל — בספר
ארץ ומדינות לקבץ כל זכרונות וספרי חכמים הקדמונים — שנאמר מלחמות
בבלוניים פרשיים עיברים פלסופים ומחברים אחרים — י"א פרק
וספרי החכמי מצרים אשר הם נכתבים באותיות החיות — c. 16 : י"ו
ובהמות:

Hoc eſt: *Et ecce in diebus Regis Ptolomæi Viri ſapientis & multùm periti, Viri literarum ſtudioſi; & ecce venit in mentem eius, vt aggrederetur id, quod ante eum nullus; & miſit in omnem terram, & vrbes Viros linguis & ſapientiâ conſpicuos, vt antiquorum monumenta colligerent. Libros itaque Babyloniorum, Perſarum, Hebræorum, quantum potuit, congeſſit plurimos; inter quos libri quoque Ægyptiorum figuris animalium literarum loco effigiati, &c.* Cui Fl. Ioſephi lectio Græca conſentit; ſic enim habet: Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ὃς ἦν ἐπὶ τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως, σπουδάζων εἰ δυνατὸν εἴη πάντα τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην συναγαγεῖν βιβλία, καὶ συνωνούμενος, εἴ τι που μόνον ἀκούσειε σπουδῆς ἄξιον ἢ ἡδὺ τῇ τοῦ βασιλέως προαιρέσει, μάλιστα γὰρ περὶ τὴν συλλογὴν τῶν βιβλίων εἶχε φιλοκάλως, συναγωνίζετο ἐρρωμένως αὐτῷ ποτὲ τοῦ Πτολεμαίου, πόσας ἤδη μυριάδας ἔχει συνειλεγμένας βιβλίων, τῶν μὲν ὑπαρχόντων εἶναι περὶ εἴκοσι, ὀλίγου δὲ χρόνου, ὡς πεντήκοντα συναθροίσειν. &c. *Demetrius Phalereus regiarum Bibliothecarum præfectus dabat operam, vt ſi fieri poſſet, omnes totius Orbis libros colligeret, coëmens quotquot vnquam audiſſet cognitu dignos, aut cupiditati Regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis libris ſtudium. Hic rogatus aliquando à Rege, quàm multa millia iam comparaſſet, ait ſe iam habere circiter ducenta millia, ſed breui habiturum quingenta millia &c.* De hac prodigioſa librorum coaceruatione Cedrenus quoque: *Philadelphus* inquit, *libros ſacros, Chaldaicos, Ægyptios, Romanos, diuerſilingues conquiſitos in Græcam conuerti omnes curauit, in vniuerſum ad centum millia voluminum: quæ omnia in Bibliothecis ſuis Alexandriæ repoſuit.* Cui aſtipulantur Agellius, Ammianus, Euſebius, & Seneca; quamuis in numero varient. Quis dicat porrò, ab infinita prope hac librorum ex toto Orbe conquiſitorum congerie myſticos Ægyptiorum Sapientum Codices in Bibliotheca rariſſima ſolos fuiſſe excluſos? quis credat ea monumenta, quæ præ cœteris omnibus non apud Ægyptios tantùm, ſed & apud exteros in pretio erant & exiſtimatione maxima, quæque tam auidè ab omnibus expetebantur, fuiſſe neglecta? Certè nullus.

Ioſephus Fl.

Cedren. l. 22.

Agell. l. 6. c. vlt.
Ammian. l. 22
Euſeb. l. 8. de pr. Eu.
Sen. c. 9. de tranquill.

Sed dicent, Omnes hoſce libros ſub Dictatore Cæſare infelici incendio ſublatos ad poſteritatem peruenire non potuiſſe. Reſpondeo. Ponamus conflagraſſe; cùm tamen hæc ingens librorum ſtrages non contigerit niſi 224 anno poſt eorum acquiſitionem; non ſequitur omnes ita fuiſſe abſumptos, vt ad poſteros nullius doctrina peruenerit. Quid enim in tam exquiſita librorum multitudine ſpacio ducentorum & amplius

pliùs annorum, ab hominibus ſtudioſiſſimis vndequaque, tùm ad elegantiſſimum illud regium contemplandum opus, tùm ad inæſtimabilibus theſauris perfruendum, confluentibus, quid inquam excerpi non potuit & tranſcribi? quantas gazas tranſportatas putamus, non vulgarium, quos plerique negligebant, ſed reconditiſſimorum quorumuis librorum, quos inter haud dubiè primum locum obtinebant ij, quos Sacerdotales vocabant, hieroglyphicis notis & ſymbolis ſpectabiles? Ego ſanè hæc paulò profundiùs expendens, quicquid hodie antiquæ Sapientiæ fragmentorum ſupereſt, ex illa veluti è locupleti Amalthææ cornu profluxiſſe, arbitror. Hinc omnia Triſmegiſti, Beroſi, Chæremonis, Manethonis, Phlegontis, Aſtrampſychi, Pherecidis, aliorumque tùm Arabum, tùm Chaldæorum fragmenta, quæ paſſim allegamus, exijſſe videntur. Hinc antiquam illam & myſticam Ægyptiorum Philoſophiam ab Ariſtotele concinnatam, quæ multos annos in Bibliotheca Damaſcena latuerat, prodijſſe certum eſt; quam deinde Franciſcus Roſeus Rauennas tandem luci reddidit è Græco primùm in Arabicum, & ex hoc in Latinum demum tranſlatam. Sed verba eius audiamus; ſic enim loquitur. *Cùm anno ante hæc tertio Damaſci agerem, ſanctiſſime Pontifex, vt bonarum literarum ſemper cultor, obnixè omnem dedi operam, nullis parcendo diſpendijs ac laboribus, quò celebrem Vrbis Bibliothecam ingrederer* (comite amico nonnihil locutione Arabicâ imbuto ad inſcriptiones ſatis perlegendas) *exploraturus digeſtos illic codices innumeros & pretioſos; inter quos præcipuè vnus vetuſtiſſimus occurrit prænotatus, Ariſtotelis Theologia ſeu Philoſophia myſtica: quam quoniam audiueram fuiſſe ab Ariſtotele conditam, amiſſamque deſiderari; ſtatim ſuccurrit impetus habendi operis, cogitans quantæ futurum eſſet exiſtimationis apud omnes Philoſophos & Theologos.* & cœtera quæ ſequuntur. Vide quæ de huius Philoſophiæ præſtantia fusè in Obeliſco Pamphilio diſſeruimus.

In Dedicat. epist.

In Bibliotheca quoque Babyloniorum huiuſmodi libros conſeruari, teſtatur Elluchaſen Arabs: verba eius in Arabico ſic ſonant:

l. de 4. gen. animalium

كان الناس اولين من قدم في مصر وكانوا كتبوا كتبهم في صوره الوحوش
والحيوانات لستروا اسرارهم وكثيرين اخرين مثل هذه يحرسون حتي هذه زمان
في الكنز الملك ☼

Primos hominum in Ægypto prognatos indigenæ gloriantur; atque hi ſcribebant libros ſuos figuris quadrupedum, ſerpentium, & aliorum inſtrumentorum, vt ab indigenis remouerent occulta & arcana ſapientiæ ſuæ. Huiuſmodi libri in theſauro Regis adhuc in hunc diem conſeruantur.

Similia refert de Bibliotheca Gazenſi Seduna Archimandrita eiuſdem loci, qui in relatione quadam de Samaritanorum inſtitutis tractans, ſic dicit Samariticè:

Relatio Samaritana in Vatic. Bibl. inter lib. Aethiop.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

CAPVT PRIMVM.

[illegible]

[illegible]

Hoc eſt : *Eſt nobis in Gaza Bibliotheca plena libris antiquis, ex quibus multi inueniuntur ſcripti à Sacerdotibus Ægypti ; literæ eorum ſicut ſimilitudo animalium, & dicitur, quòd illi reſtent ex Bibliotheca Ptolomæi Regis Ægypti* . Porrò neque Æthiopia hiſce Ptolomaicis Codicum theſauris caruiſſe videtur ; Æthiops enim à me per literas de rebus Æthiopicis conſultus, ſic ad quæſita reſpondet Æthiopicè .

Abi ſaalacha amneia bemach facha zazzahha facha lita, chama ahab laanta chulu zaſamaanu vezaamarna im abina veana ahab laanta, aſma bazuhhan mazzachaſat bechulu Ithiopia. ſcu. ſaduſada babel naguſana vazazzachaſu bathurat hhaia zaithauuas zaalb hholko anſas vechulu arui gadom . *Mathi Æthiops Abyſſinus in quadam Epiſtola ad me data.*

In literis ad me miſſis petis, vt te certiorem faciam de omnibus ijs, quæ ab antiquis Patribus audiuimus, maximè de Bibliothecis Æthiopiæ. Dico itaque tibi, multos, eoſque antiquos libros paſſim in tota Æthiopia hinc inde reperiri, potiſſimùm in domo Imperatoris noſtri, è quibus multi ſcripti ſunt figuris animalium, quos dicunt antiquitùs ex Ægypto tranſlatos.

Huic non abſimilia apud Nicolaum Codignum de Bibliothecis Æthiopiæ narrat quidam Anonymus : *In monte*, inquit, *Amara, Bibliotheca illa celeberrima conſeruatur, quæ initium à Regina Saba dicitur accepiſſe ; depoſitos ibi eſſe libros multos, quos & tunc Salomon ipſi Reginæ, ab Hieroſolymis in patriam diſcedenti, dono dedit, & ſingulis deinde annis ſolitus erat ad eandem mittere ; inter reliquos eſſe quoſdam, quos vetuſtiſſimus ille Enoch ab Adamo ſeptimus de cœlo, de elementis, deque alijs philoſophicis rebus compoſuit . Eſſe alios, quibus res Mathematicas, & plurima ad ſacros ritus, & cæremonias ſpectantia Noëmus tradidit . Alios ab Abrahamo editos, cùm eſſet in valle Mambre, vbi philoſophiam publicè profitebatur, & eos habebat Auditores, quorum opera quatuor illos Reges, qui Lothum cœperant, acie profligauit . Alios à Iobo, ab Eſdra, à multis Prophetis, & ſummis Iudæorum Pontificibus de rebus varijs conſcriptos. Alios eſſe libros, de rebus varijs partim ſolutâ, partim ligatâ oratione à Sibyllis . Alios ab ipſa Regina Saba, & eius filio Melilecho compoſitos*. Huic relationi etſi fides non omninò adhibenda ſit, quandoquidē eam diligenti examinatione factâ non ita veritati conformem inuenerim ; nequaquam tamen dubitari debet, plurimos adhuc ibi libros, eoſque rariſſimos, ac nobis inuiſos recondi ; cui fidem faciunt alij Æthiopes, & inter cæteros Gregorius Abbas montis Amaræ, qui dum hæc ſcribo, Romæ degit . *Bibliothecæ Æthiopiæ.*

Non dicam hic de celeberrima Bibliotheca Byzantina, quam Zonaras & Cedrenus centum viginti mille Codicibus memorant fuiſſe inſignem ; in qua & Draconis inteſtinum 170 pedes longum, totâ Homeri Iliade aureis literis conſcriptâ memorabile conſeruatum fuiſſe legitur ? Quis neſcit diuitias Bibliothecæ Attalicæ ſiue Pergamenæ, quæ ducentis millibus librorum ſingularium inſtructa claritate proxima, teſte Plutarcho, ab illa Alexandrina fuit ? *Bibliotheca Byzantina.*

Ex

Ex quibus omnibus haud dubiè ingens Reipublicæ Literariæ totique poſteritati vtilitas & emolumentum profluxit. Quicquid enim ſcientiarum & artium ſeu diſciplinarum modò supereſt, ex ijs tranſlatum primò quidem per Græcos ad Romanos, deinde per hos ad reliquam poſteritatem perueniſſe, nemo ambigere debet. Si igitur reliquæ artes & ſcientiæ per continuam tranſcriptionem ad hæc vſque tempora propagatæ ſunt; quis hieroglyphicam Ægyptiorum Sapientiam ſimili ratione hucuſque propagari potuiſſe negabit? Imò id verum eſſe, Oedipus hic toto paſſim Opere demonſtrat ex Ægyptiacæ doctrinæ fragmentis, veterum Authorum monimentjs ſparſim hincinde inſertis; quæ cùm omnium oculis obuia ſint, ea fuſiùs hoc loco deducenda non cenſui. Imperitè igitur quiſpiam hieroglyphicæ interpretationis *ἀδυναμίαν* ex eo, quòd nulli libri ſuperſint, arguet.

CAPVT II.

Reliquæ Obiectiones, quæ fieri poſſent, ſoluuntur.

INter cœtera, quæ magnam vim ad inſtituti noſtri rationes euertendas
Obiectio I. obtinere quis arbitrari poſſet, ſunt quoque libri illi Apuleiani, quos de opertis adytis prolatos, ait, literis ignorabilibus prænotatos, partim figuris animalium, partim nodoſis & in modum rotæ tortuoſis capreolatìm
Solutio. condenſatis apicibus. Verùm qui *ὀνειροκρίσεως* Apuleianæ argumentum rectè calluerit, facilè videbit, fictis & fabuloſis rationibus cauſam ſuam ſtabilire contra nos conaturum eum, qui hoc ſe argumento munire voluerit. Nam præterquàm quòd huiuſmodi enarrationes ab Apuleio non tam veritatis hiſtoricæ aſtruendæ, quàm ingenij vberis oſtentandi gratia ſunt fictæ; certè non video cur ijs tantopere fidendum. Accedit, Apuleium nequaquam huiuſmodi literas præciſè & omninò *ἀγνωρίμως* ſeu ignorabiles ſenſiſſe, ſed quatenus difficillimâ ſcribendi ratione à profanorum lectione munita ſolùm videret impeditas; quin & ſeipſum ijs imbutum in ſequenti verborum contextu inſinuat. *Tunc ſemotis*, inquit, *procul profanis omnibus linteo vndique me contectum amicimine arreptâ manu Sacerdos introduxit in ipſius ſacrarij penetralia. Quæres forſan ſtudioſe Lector, quid deinde dictum ſit, quid factum? Dicerem, ſi dicere liceret; cognoſceres, ſi liceret audire; ſed parem noxam contraherent aures & linguæ temerariæ curioſitatis.* Pari ratione cùm Ammianus Marcellinus literas hieroglyphicas dixit ignorabiles, non Græcis, non Arabibus, non Ægyptijs, ſed Latinis ignorabiles
dixit. Audiamus verba eius: *Sunt*, inquit, *& ſubterranei Syringes, & qui-*
l. 22. Iulian. *dam flexuoſi ſeceſſus, quos, vt fertur, periti rituum vetuſtorum aduentare diluuium præſcij, metuènteſque, nè ceremoniarum obliteraretur memoria, penitus operoſis digeſtos fodinis per diuerſa loca ſtatuerunt, & excisis parietibus volucrum ferarumque genera multa ſculpſerunt, & animalium ſpecies innumeras, quas hieroglyphicas appellarunt, Latinis ignorabiles.* Quòd ſi ſimpliciter ignorabiles dixit, cur eas ab Hermapione cognitas & explicatas aſſeuerat alio in loco?

co: Eo igitur ſenſu literas ignorabiles dixiſſe cenſendus eſt, quo nos, cùm aliquid difficile & impenetrabile innuere volumus, Arabicum dicimus, aut ſimili nobis ignoto characterum genere conſcriptum. Quod porrò Strabo dicat, Chæremonem Ælij Galli Ducis in Ægyptum comitem, quòd hieroglyphicorum cognitionem ſe callere iactaret, paſſim ab omnibus fuiſſe ludibrio habitum; non ideò factum eſſe exiſtimari debet, quòd veluti humani ingenij vires longè tranſcendentem attentaret materiam, ſed quòd ignariſſimus cùm eſſet, & nullâ exquiſitioris doctrinæ ſupellectile inſtructus, rem arduam omninò & difficilem aggredi præſumptuoſiùs auderet, vti ex contextu verborum patet; ſic enim Strabo: Συνανέπλει δὲ τὶς ἐξ Ἀλεξανδρείας ἀναπλέοντι εἰς τὴν Αἴγυπτον Αἰλίῳ Γάλλῳ τῷ ἡγεμόνι Χαιρήμων τοὔνομα, προσποιούμενος τοιαύτην τινὰ ἐπιστήμην, γελώμενος δὲ τὸ πλέον ὡς ἀλαζὼν καὶ ἰδιώτης. *Comitatus quidem eſt Ælium Gallum Ducem ex Alexandria nauigantem in Ægyptum quidam nomine Chæremon, qui eiuſmodi ſcientiam profitebatur; ſed ob ignorantiam & ſuperbiam plurimum ridebatur*, vel vt Græcus textus habet, *plurimum ridebatur veluti ſuperbus & idiota*. Imò paulò poſt, eo ipſo tempore adhuc pleroſque Sacerdotes hieroglyphicorum ſcientiam calluiſſe, quamuis ab omnibus eam abſconderint, ſequentibus verbis oſtendit: *Oſtendebantur ergo ibi Sacerdotum ædes ac domicilia, in quibus Eudoxus & Plato egerunt. Etenim Eudoxus cum Platone eò profectus eſt, & ambo cum Sacerdotibus annos tredecim ſunt verſati, vt nonnulli tradiderunt. Iſti Sacerdotes cùm rerum cœleſtium ſcientia præſtarent, cæterùm arcanam eam ſeruarent, neque cum quoquam communicare vellent; tamen & tempore, & obſequio deuicti nonnulla præcepta enarrauerunt, cùm plurima interim Barbari occultarent.* Et paulò poſt: *Ignorabatur annus eo tempore apud Græcos, quemadmodum alia permulta; donec iuniores Aſtrologi ab ijs acceperunt, qui Sacerdotum monumenta in Græcam linguam tranſtulerunt, & adhuc tùm ab ijs, tùm à Chaldæis accipiunt.* Quæ verba ſanè tam clara ſunt, vt videantur eſſe omnium eorum, quæ hactenus dicta ſunt, ἀνακεφαλαίωσις ſeu recapitulatio.

Ij verò qui de huiuſmodi ſacræ ſcientiæ reſtaurandæ ſpe nimis abiectè & deſperatè loquuntur, audiendi non ſunt, vti Michaël Mercatus, Vir alioquin prudens & doctus, ſed plùs æquo puſillanimis. Hic enim in ſupplemento Obeliſcorum, poſtquam multas rationes ad eorum inueſtigandorum impoſſibilitatem oſtendendam propoſuiſſet, tandem veluti deſperabundus in hæc verba exclamat. *E dunque tanto tempo, che la vera notitia delle lettere hieroglifiche fu oſcurata e perduta nell' Egitto, doue eſſendo prima tenuta da' i Sacerdoti ſolamente (come diffuſamente ſi è dimoſtrato nell' altro Capitolo) che hora non poſsiamo hauer più ſperanza di ritrouarla così nell' Egitto, come in altro paeſe*, &c. *Tanto igitur tempore*, inquit, *hieroglyphicorum notitia obſcura fuit & perdita in Ægypto, vbi primò inter Sacerdotes tantùm conſeruabatur, deinde* (ſuppleo enim pendentem Mercati ſententiam) *ſic videtur interijſſe, vt modò nulla ſpes ſuperſit ad eam nec in Ægypto, nec in alijs regionibus reperiendam.* Miror ego hominem hîc tam audacter, ſeu potiùs timidè impoſſibilitatem huius negotij aſſeuerare. Si dicas: Mercatus eò pertingere non potuit, ergo nullus alius; Argumentum affers nullius

mo-

momenti. Quis enim adeo dialecticarum præceptionum ignarus eſt, qui non videat huiuſmodi enthymemata nequaquam concludere? Nam falſò, nè dicam ſtolide, ratiocinaretur, qui diceret: America omnibus ſeculis incomperta fuit; ergó vel nunquam extitit, vel fieri non poteſt, vt reperiatur? cùm eam aliquando, imò Salomonis tempore cognitam fuiſſe, non obſcuris indicijs monſtret Arias Montanus, imò aureum illud פרוים primùm inde delatum, ex nominis etymo non inconuenienter oſtendat; Americum verò Veſputium, & Chriſtophorum Columbum, eam hiſce vltimis temporibus denuò detexiſſe notius eſt, quàm vt dici debeat. Pari ratione falſam adſtrueret concluſionem, qui Regiones polo vtrique ſubiectas, eò quòd mortalibus hucuſque incompertæ ſint, vel non exſtare, vel inueniri non poſſe, inferret. Falſa itaque eſt argumentatio à non facto, ad impoſſibilitatem faciendi. Ex eo enim quòd nullus hactenus inuentus ſit, qui genuinam hieroglyphicorum ſcientiam demonſtrauerit, non ſequitur, nullum futurum, qui eam aliquando ſit demonſtraturus. Multa quotidiè reperiuntur, quæ priùs omnem humani ingenij ſubtilitatem excedere videbantur. Quòd ſi quiſpiam hoc tempore prodiret, qui vitream Archimedis ſphæram, volitantes Architæ columbas, Dædali ſtatuas ſuapte ſponte hinc inde curſitantes, ſe feciſſe iactaret; eum ſine dubio tanquam operum inimitabilium attentatorem riderent plerique; cuiuſmodi tamen opera ego Francofurti in Germania facta hiſce oculis meis vidiſſe me memini, tanto ingenio architectata, vt nec Archimedem, nec Architam, nec Dædalum ad tam eminens artis faſtigium aſpirare vnquam auſos fuiſſe, planè mihi perſuadeam. Ceſſet igitur infirmum argumentandi genus: non factum eſt; ergò fieri non poteſt. Multa paſſim indoctorum ſeculorum incuria neglectuque, vel temporum vetuſtate, hominumuè obliuione ſepulta, ſingulari Dei prouidentiâ hiſce temporibus denuò eruuntur, reſtauranturque. Multa etiam in incognitis nobis regionibus paſſim, quæ nos latuerunt, ſcita fuerunt. Sic Typographica ars à Ioanne Guttenbergio Argentinenſi Moguntiæ feliciter detecta; ac pulueris pyrij conficiendi ratio, quæ tanto tempore nos latuit, Sinarum genti nequaquam incognita fuit. Sed quid peregrina ſectamur? Intueamur cœlum, commune illud naturæ ſpeculum; & præſentem cœlorum faciem omnibus prioribus ſeculis incognitam deprehendemus. Comparent ſtellæ nunquam viſæ, & viſæ diſparent. Ipſe Phœbus, qui rerum omnium in vniuerſo naturæ Theatro aſpectabilium longè pulcherrimus omnium opinione eſt habitus, hoc ſeculo tandem fumoſa facie, ac infecto vultu maculis prodijt; diceres eum variolis laborare ſeneſcentem. Luna quoque terræ figuram affectans, maribus turgens, montibus & confragoſis vallibus modò veſtita comparet, antiquis ſeculis hiſce inſignibus inuiſa. Venus veluti altera Lunæ Simia, cornutá facie ſurgens, nunc ἀμφίκυρτον, nunc διχότομον, aut πανσέληνον, aliaſque induta formas in ſcenam prodit antehac incompertam. Iuppiter, qui ſolitarius orbe ſuo hactenus circumuagari putabatur, modò longâ miniſtrorum cateruâ, digna regia ſtella tanto comitatu, incedere conſpicitur.

Inuenta vè-tis.

CAPVT SECVNDVM.

Cometæ quoque ſpatio, quo eos olim rude ſeculum coarctabat, minimè contenti, altiora affectantes ſuper Solis Lunæque vias dominio conſpiciuntur ſublimes. De quibus qui plura deſiderabit, conſulat lynceos huius ſeculi Mathematicos. In terreſtri Orbe non minores videas rerum Metamorphoſes. Habitantur paſſim vtriuſque zonæ torridæ frigidæque ſubiectæ regiones, quarum illam æſtus intemperie, hanc frigoris inclementiâ inhabitabilem aſſerebat Ariſtoteles. Viſuntur hodie ἀντίχθονες nobis contraſtantes, quos ſuo tempore eſſe negabat magnum Eccleſiæ lumen Auguſtinus, & Lactantius. Circumitur hodie totius terreni Mundi globus, quem turbinatâ ſuperficie in infinitum exporrectum ſimpliciùs credebat antiquitas. Quotidie noua Regna, Inſulæ, montes, hominum, ferarumque monſtra, de quibus antea nihil conſtabat, deteguntur. Hâc enim viciſſitudine rerum, hâc varietate ac metamorphoſi ludit in Orbe terrarum cum filijs hominum æterna Dei Sapientia. Sic inconſtans continuò rerum vertitur ordo: ſic in circulo eunt omnia, donec in centro tandem, quod ſine circumferentia vbique, ſtabilita quieſcant. Eſt enim hæc maximè ab Authore naturæ ad Vniuerſi decorem intenta viciſſitudo. Corrumpuntur res, vt generentur; generantur, vt iterum corrumpantur, & ſic alternâ mutatione in ſuo ſtatu & vigore conſeruentur; nec quicquam Mundum hunc magis decet, quàm indeſinens hæc rerum corruptio, conſentienſque rerum omnium diſſenſus, iuxta illud Pindari:

Ἐν χερῷ δ' ὦτιν μέλαιναι κάρπον ἔδωκεν ἄρεραι.
Θένδρεα ὐκ ἔθηλε πάσαις ἐτέων περιόδοις
Ἄνθος εὐώδης πλάτω ἴσον.

Non ſemper nigræ terræ fructum edunt,
Nec volunt arbores omnibus annorum periodis
Fructum ſuaueolentem ferre copioſum,
Sed alternis vicibus: ſic etiam homines verſat ſors.

Egregiè ſanè hiſce ſubſcribit Seneca: *Rerum natura ſacra ſua ſimul non tradit, initiatos nos credimus, in veſtibulo eius hæremus: illa arcana non promiſcuè, nec omnibus patent, redacta in interiore ſacrario clauſa, ex quibus aliud hæc ætas, aliud, quæ poſt nos ſubibit, accipiet.* Haſce igitur viciſſitudinis leges omnes humanæ vitæ actiones ſequuntur: mutantur Regna & Imperia, ſuis quandoque reſtituenda cyclis: perduntur ſcientiæ & artes, vt ſuo tempore & ſeculo, quando nimirum rerum Arbitro Deo viſum fuerit, reſtituantur. Quid quòd vno Imperio, vnâque Monarchia politicus hic Mundus diu conſiſtere non potuit. Adeo varietatis appetens eſt humanæ vitæ conditio. Ita ſi circa vnam & eandem ſcientiam tantùm occuparentur mortales, vnaque ſemper eſſet omnibus rerum cognitio & facultas; torpeſcerent ingenia, ſcholæ languerent, rerum digniſſimarum omnis ceſſaret inquiſitio. Nunc verò inuentarum artium interitus, & noua nondum cognitarum inuentio, mirum quantum præſtantia ingenia exſtimulant, tùm ad haſce pertinaci ſtudio & conatu perquirendas, tùm

ad illas ex obliuionis & ignorantiæ tenebris eruendas aſſerendaſque. Sepulta ſunt igitur, vt viuidiùs reſurgant; vt luculentiùs pateant, latent; nè pereant denique, pereunt. Sed queis, vel quando ſuis reſtituenda ſit locis, ſoli illi, qui ſibi futurorum temporum neceſſitates reſeruauit, cognitum eſt.

Hæc & ſimilia innumeris exemplis confirmare poſſem, niſi rerum paſſim notarum tædioſâ narratione Lectoris patientia abuti vererer. Nulla ſcientia tam ardua, ſublimis, & incognita, quam non humani ingenij ſubtilitas penetrare poſſit; nullam quoque artem extinctam penitus aut perditam exiſtimem, cuius non veſtigia in aliquo Mundi nobis incognito angulo, ſeu Bibliotheca quapiam peregrina, ſub peregrini idiomatis tegumento, veluti ſub fauillis & cineribus, inter ſemeſorum Codicum puluerulenta cadauera, ſepulta fulgeant; aut quæ in varias partes iniuria temporum diſſipata & diſcerpta, apud antiquos Authores ſparſim non reperiantur. Quòd autem ſepulta iaceant, contingit partim incuriâ & negligentiâ, partim inuidiâ & ignorantiâ eorum, qui huiuſmodi librorum theſauros poſsident. O quot, & quàm egregia, ac nullis opibus comparanda librorum monumenta hinc inde in celebrioribus Bibliothecis cum tineis & blattis luctantia ſitu pereunt & ſqualore; quæ ſi lumini per viros linguarum peritos committerentur, Deum immortalem! quàm eximium incrementum breui tempore ſuppellictili literariæ, adeò incultæ ac impolitæ in multis, videremus acceſsiſſe, potiſsimùm ex Hebræorum & Arabum theſauris. Arabes enim, vtpote Ægypto vicinos & conterminos, ſacræ adhæc Philoſophiæ æmulos homines & ad rerum abditarum inquiſitionem à natura procliues, veriſimile eſt ſicuti alias omnes liberaliores diſciplinas, ſic Ægyptiorum potiſsimùm reconditiores vndique conquiſitas, literiſque commendatas præ cœteris gentibus ſuas feciſſe. Hebræi verò tantam habent ad ritus, ſacrificia, cœremonias, ſacras diſciplinas Ægyptiorum affinitatem, vt vel Ægyptios Hebraizantes, vel Hebræos Ægyptizantes fuiſſe mihi planè perſuadeam. Nam vtrum hi ab Ægyptijs, an hi ab illis prima Philoſophiæ ſuæ fundamenta ſuſceperint, meritò quiſpiam dubitare poſſet; niſi ſacræ literæ luculenter ſuperſtitioſæ Religionis fundamenta, & architectonicas rationes, ex Hebræorum lege deſumptas paſsim monſtrarent. Sic enim legitur in libris Machabæorum: *Et expanderunt libros legis, de quibus gentes ſcrutabantur ſimilitudinem ſimulachrorum ſuorum, & attulerunt ornamenta Sacerdotalia*, &c. Certè Cabala, quam ipſi ab Adamo ad Enoch, ab Enoch ad Noëmum, ab hoc ad Abrahamum, ab Abrahamo ad Moſen, à Moſe denique ad reliquam poſteritatem continuâ traditione à primis Mundi incunabulis ad hæc vſque tempora propagatam dicunt, nihil aliud, niſi hieroglyphicæ Sapientiæ archetypus fuiſſe videtur. Hebræos enim primos mortalium ſcientias & artes, ſimiliaque recondita ſacramenta columnis ſaxeis, lateritijſque Obeliſcis, tanquam perennia antiquæ Sapientiæ teſtimonia contra omnem ignium aquarumque violentiam inſculpſiſſe, teſtatur Ioſephus; quos Simiæ Hebræorum Aegyptij à Chamo edocti, imitati ſunt,

l. 1. c. 3. v. 49

Cabala Hebræorum.

vt

vt alibi oſtendimus. Dictis fidem faciunt quamplurima, quæ inter ſacras Ægyptiorum ſculpturas paſſim inueniuntur, neſcio quid indigitantia Hebraicum. Quid enim aliud Sphynges illæ Aegyptiacæ, quas in templis ſuis ad ἄῤῥητα καὶ ἀποῤῥητα, hoc eſt, ineffabilia ſacramenta demonſtranda, inſculptas habebant, niſi Cherubinorum corpora arcæ ſuperpoſita repræſentare videntur? Quadriformes verò τῶν κωμασίων, teſte Clemente, in publicis ſolennitatibus circumferri ſolitæ aureæ imagines, nihil aliud retuliſſe videntur, niſi quatuor illa apud Ezechiëlem animalia, tot ſcriptorum monumentis celebrata. Adde ſecretiorem illam Hebræorum de Deo, Angelis, Dæmonibus, quam מרכבה quadrigam vocant, ſapientiam, cum Aegyptiorum dogmatis penè eſſe eandem, vt & in Cabala fusè oſtendimus. Multa hic dicere poſſem de virga Moſaica, de ſacro Tau, de Serpente eleuato in deſerto, de alijs ſacris inſtrumentis quibus paſſim in ſacrificijs ſuis vtebantur, de capitum ornamentis, habituque Sacerdotali, quorum omnium notiſsima veſtigia inter hieroglyphica reperiuntur. Sed quoniam in toto hoc Opere de ijs copioſa paſſim dabitur dicendi materia, ſingula in ſua loca differemus. Interim ſatis erit, hîc obiter tantùm demonſtraſſe, quantum reconditioris literaturæ Hebræorum & Arabum cognitio faciat ad hieroglyphicæ literaturæ inſtaurationem; & quòd illa ſola ex Orientalium petenda ſit fontibus. Imò auſim ſanctè aſſirmare, quòd eiuſmodi linguarum neglectus, ſicuti inducit ignorantiam rerum eximiarum, antiquitatum hactenus inauditarum, aliarumque artium ac ſcientiarum æternis tenebris damnatarum; ita earum cultus & promotio ingentia non Reipublicæ tantùm literariæ, ſed & toti Eccleſiæ, ac Reipublicæ Chriſtianæ commoda præſtat & emolumenta. l. 5. Strom.

CAPVT III.

De fide, ingenuitate, cœteriſque ad ſtylum & ſcribendi rationem pertinentibus, quibus in hoc Oedipo proceſſit Author.

INter cœtera Lectoribus meis non exiguam admirationis ſuppeditabit materiam, Authorum quorundam exoticorum, videlicet Arabicorum, Hebræorum, Chaldæorum, Perſarum, Coptorum, aliorumque ſimilium frequens allegatio; de quibus id mihi obijci poſſe video: Quis Authores hoſce vidit? quis ſcit, vtrum teſtimonia & authoritates ſincerè & candidè deprompta ſint? vtrum ingenua locorum interpretatio allata? Quod iudicium vt præuenirem, ſinceritatis meæ teſtes volui dictorum idiomatum peritos, quibus priùs autographo ante oculos expoſito depromptas authoritates examinari curaui. Librorum exoticorum textus examinarunt, & cum autographo contulerunt quotquot ferè in Triumpho polygloſſo Cæſaris honori conſecrato, in linguis magis exoticis, ſuam impenderunt operam; Arabica & Syriaca Maronitæ; Hebraica & Chaldaica Ioan. Bapt. Iona earundem Profeſſor Pontificius, deinde R. Iſaac & R. Dactylus Romani, quorum vterque à me pretio conductus locis ex Obiectio. Solutio.

Rabbinorum monimentis fideliter depromendis Amanuenſis munus obijt; quibus ſucceſsit præſentis Operis Typotheta Zacharias Dominicus à Kronenfeld Palæo-Pragenſis, qui pleraque ex ipſis autographis, vt maiori fide procederetur, compoſuit. Vt proinde de mea fide & ingenuitate nemo amplius dubitare poſsit, niſi omnis humanæ fidei peſſundator; cui contradicere, nihil aliud eſt, quàm nodum, vti dici ſolet, in ſcirpo, pilumque in ouo quærere. Quod ſi quis fecerit, is ſe longiſsimè à veritate rei, à candore humani pectoris, à noſtra intentione abeſſe intelligat; nec me culpet, ſed animum ſuum; caueatque nè idem fortaſsis ſibi contingat, quod ictericorum linguis & oculis ſolet, vt quæ alba ſunt omnibus ſanis, quæque ſuauia, illis amara, lurida, varijſque inſecta coloribus videantur.

Scribendi genus.

Quòd autem ad ſcribendi genus attinet, nec illud ex æquo placiturum præuideo, cùm & in hoc ſubinde diſpliceam mihimetipſi. Nam dum in eo artium, ſcientiarumque, vti & exoticarum linguarum vbertate, ſingula conor attingere, idque quàm breuiſsimè; vix rerum chaos effugere potui, præſertim quando, quod vſu & ratione collegerim, oratione ſubtili & preſſa ad Atticorum aures teretes explicare non vſquequaque vacauerit. Sæpe maioris ingenij putem, loco ſuo & tempore in abditiſsimarum rerum expoſitione cultum negligere, quàm religioſè in omnibus obſeruare. Itaq; neq; Tullianam phraſin, nec numeros ſemper amplectimur, ſed pro ratione materiæ & argumenti polychromatico genere vtimur. Notis & ſymbolis defectu aliorum noua ſubſtituimus nomina. Fucos etiam conſultò, argumento quod tractamus ita iure ſuo veluti poſtulante, omittimus; ſecùs enim facere, nihil aliud foret, quàm rugoſam vetulæ faciem irrito conatu & imprudenti conſilio, pulchram reddere velle. Vnde hæc illis relinquimus, qui in ſcriptis ſuis veluti ad Lydium Ciceronianæ eloquentiæ lapidem concinnandis, omnem ætatem conſumunt. Mihi argumentum graue, difficile, arduum, ſubtile, reconditum ijs verbis, quæ non tam elegantiam, quàm claritatem præſeferant, explicaſſe ſufficiat.

Quod reliquum Oedipi ſpectat, boni Oedipi partes explere conatus ſum, id maximè ob oculos mihi præfigendo, vt vera dicerem, & hucuſq; Reip. Liter. incognita, hoc eſt, factorum genera tantùm, non modos & ſcrupula proſecutus, niſi cùm tutò atque vtiliter addi loci opportunitas peteret: nam multis affectione multiplici multa affinxit tumor, pleraque etiam vera comperta, ſed prorſùs ſuperſtitione enormia ad punctum explicare non tulit hæc ætas, dum adhuc animi curioſi doctrinæ incendijs calent, rerumque iam dudum proſcriptarum vigor non tam ad incitandos homines, quàm inſtruendos propoſitis adhæreſcit.

Habes inſtituti mei rationem, Lector beneuole, in qua ſi quid laude dignum, Deo bonorum omnium largitori id imputes velim; ſi verò nonnulla diſpliceant, illa vel excuſes, vel meliora ſubſtituas.

CA-

CAPVT QVARTVM.

CAPVT IV.

De difficultate Operis, & auxilijs à varijs in hoc Opere collatis.

QVi nauigant mare, enarrant pericula eius; qui incognitos abditarum rerum receſſus explorant, quot laboribus, curis, vigilijs ſe conficiant, quot difficultatum ſcopuli ſuperandi, quot inculta, auia, & deuia deſerta adeunda, cum quot monſtris concertandũ ſit, ſolos illos noſſe mihi perſuadeo, qui ſimilia vel attentarunt, vel difficultatibus territi, veluti deſperatione in tranſuerſum acti à propoſito ſibi tramite deſtiterunt. Ego ſanè, ſi quis alius, in hoc præſenti Opere omnia dictarum difficultatum præcipitia me expertum eſſe, dicere non inficiabor. Hiſtorias conſcribere, Mathematum dulcia illuſtrare viridaria, Philoſophica Theologicaque ſolis opinionum diſparatis fulta ſententijs meditari, cœteriſque liberalium artiũ ſtudijs publico bono incumbere; tranquillũ, mellifluum, & plenum dulcedinis argumentum, huius difficillimi comparatione non immeritò dici poteſt: Siquidem in hoc, dum vbique, vti dici ſolet, aqua hæret, quàm anxius Scriptori animus? quàm dubia & perplexa mens? quantæ animi corporiſque contentiones? dum vix cubitum ſine ſcopulo, vix pedem ſine offendiculo, vix palmum deniq; ſine indomabili monſtro progredi licuerit. Sed quid in tam horrida ſolitudine, conſilio omni, duce adhæc & directore expers facerem? paucis explico. Hic omnia antiquitatum monimenta inſpicienda; Muſea, Bibliothecæ tùm Romanæ Vrbis, tùm totius pænè Europæ conſulendæ; hic famoſa Codicum Orientalium autographa ex Græcorum, Hebræorum, Arabum, Syrorum, Chaldæorum, Coptitarum reconditorijs deprompta, primò incredibili labore peruoluenda, deinde tranſcribenda, demum interpretanda fuerunt: vt verò huiuſmodi obtinerem, mox literarium cum doctis non Europæ tantùm, ſed & Africæ ac Aſiæ celebribus Viris, (ſine quorum inſtructione & conſilijs fieri non poſſe videbatur vt Opus deſideratam perfectionem nanciſceretur) commercium linguâ vnicuique vernaculâ, non ſine ſumptibus inſtituendum fuit. Vt interim labores, tùm in Obeliſcis, tùm in cœteris monimentis Ægyptiacis, tùm Romæ, tùm alibi ſuperſtitibus, & ad me tranſmiſſis, genuinâ ſinceritate delineandis, incidendis, exponendiſque exanthlatos ſileam.

Difficultas Operis.

In ſubſidijs conquirendis labores.

Verùm quid opus eſt ſingula fuſiùs commemorare, cùm vel ipſa Operis præſentis inſpectio, veluti in ſpeculo quodam lucidiſſimo, laborum concatenatorum ſyſtaſes ſat ſuperque exhibeat? Sed venio ad auxiliares doctorum Virorum copias recenſendas. Cœptum hoc Opus primò fuit ad inſtantiam Nicolai Peireſcij μακαρίτου, in Parlamento Aquenſi Prouinciæ Galliæ Narbonenſis Senatoris ſapientiſſimi, cuius Viri ampliſſima in Remp. Literariam merita talia ſunt, vt nulla poſteritatis obliuione deleri poſſe videantur. Legat, qui volet, vitam eius immortalitate, & prægrandium moliminum ideis plenam, à Petro Gaſſendo doctè concin-

Cooperatores Operis.

cinnatam; & apertè reperiet, eum in literarij negotij cultura ardenter promouenda, ſibi hucuſque parem non habuiſſe. Excurreram ego tunc temporis Auenione Aquas ſextias, inde D. Magdalenæ ſpeluncam religionis gratiâ viſitaturus: vbi dum Peireſcio primùm arctiſſima amicitiæ neceſſitudine iunctus, nonnullum tùm in Mathematum, linguarumque Orientalium notitia, tùm potiſſimùm in hieroglyphica interpretatione ſpecimen exhibuiſſem; dici vix poteſt, quàm ardenter ac ſtudiosè incepti commercij proſecutionem coluerit; quantum me ad inſtitutum proſequendum animauerit; quàm ſollicitè nè alijs ſtudijs, præterquàm his, à ſuperioribus meis addicerer, curârit; quàm promptâ & liberali manu quæcunque ad inceptam telam vrgendam vſui eſſe poterant, ex prædiuite ſua Bibliotheca adminiſtrârit, ac numis etiam ad vſui futura deſcribenda inſtruxerit. Et quoniam negotium non niſi Romæ, veluti vnico totius hieroglyphicæ Literaturæ theatro, ad deſideratum finem perduci poſſe videbat; primò cum Eminentiſſimo Franciſco Cardinale Barberino ardenter egit, vt obtenta ab Admodum Reu. Patre Noſtro Generali Mutio Vitelleſco, Soc. IESV pro tempore Generali, licentia eò vocarer: deinde per ſemetipſum, datis ad eundem Vitelleſcum literis, obnixiſſimè rogauit, vt propediem me ab itinere Viennenſi, quò Cæſarei Mathematici munere functurus pergebam, abſtractum Romam aduocaret. Quod omnium horum me inſcio, factum fuit. Cardinalis Barberinus, vti & cœteri illuſtres in Vrbe Viri, iam à Peireſcio de meo aduentu inſtructi, nouæque molitionis inſolentiâ incitati, nihil non egerunt vt quibuſcunque modis Opus inceptum promouerent. Et quoniam non pauci de inſolenti rei nouitate dubij, fidem vix adhibere poſſe videbantur rebus à me præſtandis; ideo vt propoſiti mei rationes luculentiùs oſtenderem, Prodromum primò ad omnes Literatos præmittere viſum fuit, qui anno 1636 dicti Cardinalis Barberini ſumptibus prodijt. Qui cùm expectatione maiorem in animis Literatorum opinionem mouiſſet; literis vndique ad me datis humeros oneri ſubmittere coactus, primam Oedipi Ichnographiam condere aggreſſus ſum. Et quoniam negotium ſine linguæ Ægyptiacæ notitia, quam Pharaonicam ſeu Coptam appellamus, optatum ſucceſſum minimè ſortiri poſſe videbatur; Prodromo Theſaurum linguæ Ægyptiacæ olim vulgaris, quam & Ægyptiacam linguam reſtitutam nuncupamus, auſpicante FERDINANDI III. Cæſaris munificentiâ, ſubiungere viſum fuit, ne quicquam inſtituto tam arduo neceſſarium omiſiſſe videremur. Quod factum fuit anno 1642. Et dum Oedipum ſollicitiùs vrgeo, ecce noui tùm bellorum ingruentium turbines in Italia adeo pertinacem remoram obiecerunt, vt parum abfuerit, quin omnem de Operis proſecutione ſpem abiecerim, atque adeo totum me interim alijs Operibus edendis dederim. Accidit autem, vt Innocentius X. Pont. Max. Obeliſcum in Agonali foro erecturus eius mihi interpretandi curam committeret. Quâ interpretatione feliciter peractâ, ac in lucem promotâ, cùm non exiguam apud Literatos exiſtimationem meruiſſet; Auguſtiſſimus Imperator FERDINANDVS III., & ipſe edito ſpecimine concitatus, & de mora

Auctor Romam vocatur.

Oedipi conſcribendi occaſio.

Oedi-

CAPVT QVARTVM.

Oedipi certior factus, eum pari paſſu expediendum cenſuit. Et nè Opus vlteriorem moram pateretur, pro ſua ingenti magnificentia, tantum ſumptuum expenſarum, quantum ad omnium linguarum typos Operi edendo neceſſarios conficiendos ſufficeret, largâ ſanè & Cæſare dignâ liberalitate ſubminiſtrauit; quin & eiuſdem ſe Operis motu proprio Mecœnatem conſtituere dignatus eſt. Quæ hic adiungo, vt incomparabiles huius Cæſarei & verè inuicti animi virtutes grata poſteritas agnoſceret, qui immenſa bellorum hoſtiumque vndique irruentium truculentia tantum non obrutus, ita tamen Marti ſtudeat, vt à limine ſuo Palladem nunquam excludat. De cuius inuictiſſimi Cæſaris ſapientia, & in bonas artes propenſitate, affectuque prorſus incredibili complura dicenda forent, niſi illa paſſim in hoc Opere, non quantum decuit, ſed quantum pro temporis anguſtia licuit, commemoraſſem. De quo non immeritò illud, quod olim Muſladinus Perſarum ſapientiſſimus de Abubacro filio Abunaſſi, ſummâ elegantiâ cecinit, pronunciare queam:

قطعه بشت دو تاي فلك راست شداز حرمي	*Dorſum Orbis cæleſtis contortum, præ lætitia fuit erectum,*
تاجو تو فرزند زاد مادر ايام را	*Quando tui inſtar magnus matri natus eſt filius.*
حكمت محض است اكر لطو جهان افرين	*Singulare Dei munus eſt, quando beneuolentia Conditoris Vniuerſi*
خص كند بنده مصلحت عام را	*Incomparabilem præfecerit ſeruum, communi mortalium rei.*
دولت جاويد يافت هر كه نكو نام زيست	*Æternam ſibi acquiſiuit gloriam, qui bonum ſibi ſuſcitauit nomen:*
كز عقبش ذكر خير زنده كند نام را	*Illo enim defuncto, bona memoria nomen illius immortale perſtat.*
وصو تراكر كند ورنكند اهل فضل ✡	

Cui proinde Cæſari, ſi quid dignum præſtitum fuit, poſt Deum acceptum ferat Reſp. Literaria. Porrò de Cæſaris in hoc Opus affectu certiores facti S. R. Imperij Electores, cæterique Principes, & illi continuò datis ad me literis Opus non tantùm ſollicitarunt, ſed & illud ſubſidijs, tantis Principibus digniſſimis promouendum cenſuerunt; quorum immortalia in me collata beneficia adeo me permouerunt, vt ex debito gratitudinis affectu ſingulis vnum ex Oedipi argumentis, Cæſare vltrò annuente, conſecrare non dubitauerim.

Non defuerunt denique hiſce meis conatibus Viri vndequaque doctiſsimi, qui non ſolùm ex Hiſpania, Gallia, Anglia, Batauia, reliquoque Belgio, Suecia, Dania, Germania, Polonia, Italia, Sicilia, ſed vel ex ipſa Græcia, Syria, Armenia, Perſia, Ægypto, Æthiopia, India, China, Americã, quibuſcum iam à multo tempore literarij commercij neceſſitudo interceſſerat, tum varijs antiquitatum monimentis, tùm librorum exoti-

corum

eorum argumentis ſubminiſtrandis operam ſuam contulerunt. Quorum nomina cum paſſim toto hoc Opere vnà cum tranſmiſſis mihi ſubſidijs allegentur, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum, eorum hoc loco mentionem iteratò facere. Iis tamen omnibus & ſingulis vti me obſtrictiſſimum ſentio, ita pro collatis muneribus præterquàm quòd gratias habeam immortales, vel ipſa quoque rerum mihi tranſmiſſarum adiumenta veluti perennia quædam ſuorum in me meritorum trophæa in hoc Opere conſtituenda putaui. Sed nè eum denique, quem primo loco nominare debebam, prætergrediar, Operis difficillimi aſſeclam ſe præbuit P. Gaſpar Schottus, meus in re literaria Socius, Vir non minùs religione, quàm varia doctrinâ apprimè conſpicuus, laborumque impertæſus; aptiſſimus ſanè qui ſummâ meâ ſorte in laborum partem veniret. Hic pro ſumma rerum tractandarum peritia priùs totum recenſuit Opus, incredibilique diligentiâ correxit; cui proinde meritò quicquid terſum & elaboratum id continet, eiuſque in limandis iterumque poliendis argumentis iudicio, adſcribi debet.

P. Gaſpar Schottus.

CAPVT V.

De methodo, qua Author in hoc Opere vſus eſt.

OEdipum Ægyptiacum magno parturientis ingenij æſtu in publicam Mundi lucem adornaturo, appoſitè ſanè elegans illud Hebræorum epiphonema animo ſubuenit: כתב בלי סדר חשרה בלי עבודה : *Liber ſine ordine & methodo, ager eſt ſine cultura.* Cùm itaque in Opere tanta rerum exoticarum varietate referto, ſingulari quidam methodo, ſine qua nihil rectum, nihil pulchrum, nihil exquiſito ordine ritè digeſtum eſſe poteſt, opus eſſe cognoſcerem, nè ſilueſcente vaſti Operis campo odioſam illam ἀταξίας confuſionem, quæ in magnis vtplurimùm voluminibus, non ſecùs ac vmbra lucem, ſequi ſolet, incurrerem; diu multùmque, fateor, perplexus hæſi, quânam ratione ordinem pulchrum, & exquiſitam methodum, multiplici Veterum eruditione vario Operi inducerem, nè dum confuſè omnibus in vnum temerè congeſtis locum, in abſtruſiſſimarum rerum expoſitione tenebras tenebris obuoluerem, & dum Oedipi officium exequi mihi propoſitum eſſet, ex confuſionis interueniente obſcuritate, Sphyngis officio functus dici poſſem. Vti verò vnicus huius Operis finis & ſcopus fuit hieroglyphicæ doctrinæ hucuſque abolitæ per integram, fidelem, & ſinceram interpretationem reſtitutio, ita mox ab ipſa interpretatione Opus auſpicari omninò neceſſarium videbatur. Verùm cùm interpretationis factæ ratio, auctoritates congruas ex melioribus veterum Authorū monumentis depromptas exigeret, ſubiungendæ mox illæ videbantur, vt iis expoſitarum rerum ratio deſideratam in Literatorum animis fidem & exiſtimationem obtineret. Sed nec ſic quidem confuſionem me vitare poſſe apertè cognoui; imò Lectorem ex tanta authoritatum coaceruatione non dicam fructum aliquem ex præſtita interpretatione con-

conſecuturum, quin potiùs Ariadnæ expoſitionis filum, in tanta occurrentium materiarum diſcurſuumque prolixiſſimorum congerie, prorſus perditurum, luculenter vidi.

His itaque rationibus motus, alium ordinem excogitaui, vt nimirum omnem *hieroglyphicæ* rationis ſeriem, præuijs Tomis veluti in apparatibus quibuſdam exhiberem, vt hoc pacto interpretationis ratio in tertio Tomo peragenda ſine impedimento procederet; conſultius eſſe ratus, vt Lector in interpretationibus tertio Tomo expeditis, ad in prioribus duobus Tomis materias, quanto fieri potuit, exquiſitâ methodo, ordine, & ratione digeſtas, veluti ad radices, & hieroglyphicæ doctrinæ fundamenta peramplè tractata, remitteretur: ſic enim futurum ſperabam, vt Lector inoffenſo pede progreſſus expoſitionum ſacrarum energiam luculentiùs, & maiori cum ſatisfactione perciperet. Quod inſtitutum meum peritiſſimis Viris communicatum cùm haud parum arriſiſſet, ipſorum conſilium & approbationem ſecutus, primo ſtatim libro, de origine ſuperſtitionum Ægyptiacarum, ac πολυθείας radicibus agere viſum eſt, quod & *Templum Iſiacum* nuncupauimus; in quo parallelâ quâdam methodo omnes *Hebræorum*, *Græcorum*, Chaldæorum, Perſarum, Indorum *ſuperſtitiones, non* aliam quàm ab Ægypto originem habuiſſe *oſtenditur*. Et quoniam huiuſmodi ſuperſtitionibus magna hieroglyphicæ doctrinæ portio innititur, fieri non poſſe videbatur, vt ſub diuerſarum memoratarum Gentium ritibus & cæremonijs non exigua quoque hieroglyphicæ *diſciplinæ, licet hinc inde ſparſæ, & in mille fruſta diſcerptæ, veſtigia elucerent, quibus in vnum collectis* magnum in reſtituenda diſciplina lumen Oedipus nanciſceretur; quæ omnia hoc dicto primo Tomo exhibentur. Quoniam verò Ægyptij in hieroglyphicorum ſtructura ex omnium ſcientiarum artiumque penuarijs congrua ſymbola, quibus ſapientiæ ſuæ arcana Mundo venditarent, eruebant; hinc Tomum ſecundum ſub nomine *Phrontiſterij Ægyptiaci* adornauimus, in quo per duodecim Claſſes vniuerſam Ægyptiorum Encyclopædiam, parallelâ quàdam deductione ad Zoroaſtræam, Orphaicam, Cabalicam, Pythagoricam, Platonicam Theoſophiam comparatam exhibuimus; atque hoc pacto pomum granatum inuenimus, fractoque cortice totius Sapientiæ Ægyptiacæ nucleum eruimus, atque adeo omnem cœterarum Gentium Philoſophiam non aliunde quàm ab Ægyptijs proceſſiſſe oſtendimus; quam & diuinâ gratiâ opitulante veluti ex fonte quodam per riuos in duodecim tandem areolas ſeu claſſes, vti ex ampliſſimis rerum agitatarum argumentis conſtat, deriuauimus. His itaque præmiſſis tertium Tomum Oedipi orditi ſumus, in quo, quicquid in Vrbe & Orbe hieroglyphicorum monimentorum ſuperſtes fuit, expoſitum habes, eâ tamen methodo, vt enodata occurrentium hieroglyphicorum expoſita ſchemata haudquaquam ἀναπόδεικτα ſeu indemonſtrata relinquamus, quin potiùs, ſingula congruis authoritatibus ex omnigena doctrina depromptis comprobare, ac ſtabilire contendimus. Et nè Lectorem longorum diſcurſuum argumentis obrueremus, eundem vlterioris notitiæ cupidine ad deſideratas

materias in duobus prioribus Tomis ex profeſſo traditas, veluti ad compoſitionis factæ complementum remittimus. Quæ quidem omnia quia ex ipſius Oedipi ſtructura luculentiùs Lector percipiet, ideo fuſioribus verbis ea deſcribenda non exiſtimaui.

Habes itaque, beneuole Lector, viginti annorum Opus continuo mentis æſtu partum. Illud certè ſemper profitebor, ſi quid in eo feliciter inuentum ſit, ſi quid diligenter explicatum, id totum Dei eſſe; ſi quid perperam, ſi quid minùs conſideratè dictum, meum; cuius vt fuit in multis errare & decipi, ita erit, errata non ſolùm cognoſcere & corrigere, verùm etiam illa corrigenti ſiue indicanti gratiam immortalem habere. Operam & laborem non inficior fuiſſe magnum, tantumque, quantum fortaſſis nemo ſuſpicari queat. Id quod mirandum non eſt, ſi rei ſuſceptæ grauitas & amplitudo cum ingenij noſtri viriumque imbecillitate conferatur. Denique proteſtor, quòd vti ad diuini Numini gloriam omnia mea vnicè cedere cupio, ita meritò iniquus ſim, ſi aliam mercedem requiram præterquàm eam, quæ omnibus ſeruientibus ei merces eſt magna nimis, Deus Optimus Maximus, cui viuo, cui ſeruio, cuius mea omnia ſunto.

BE-

BENEVOLO LECTORI

Auctoris in re Literaria Socius

P. GASPAR SCHOTTUS E SOC. IESU S:

AEGYPTIORUM eximiam ſapientiam fuiſſe, & omnium Gentium ſapientiâ maiorem, non profanæ tantùm, ſed ſacræ etiam teſtantur hiſtoriæ. *Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientiâ Ægyptiorum*, inquit ipſe Diuinus Spiritus, Act. 7. v. 22. per ſanctiſſimum Protomartyrem Stephanum Moyſis ſapientiam commendans. Salomonis quoque ſapientiam fuiſſe ſummam, non aliâ ratione perſuaderi nobis poſſe cenſuit idem Dei Spiritus, quàm ſi illam Ægyptiorum ſapientiæ præferret. *Dedit quoque Deus*, habetur Reg. 3. c. 4. *ſapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis* &c. *Et præcedebat ſapientia Salomonis ſapientiam omnium Orientalium, & Ægyptiorum*. Erat verò illa tam celebris apud omnes Nationes, tantamque ſui excitauerat admirationem ac deſiderium, vt vel ipſi Græcorum Sapientiſſimi, Pythagoras, Plato, Democritus, Eudoxus, aliјque illius addiſcendæ gratiâ Ægyptum adire non dubitauerint; malueríntque apud alienos diſcipuli eſſe, quàm apud ſuos Magiſtri. Vnde colligas, non vulgarem fuiſſe Ægyptiorum ſapientiam tantopere decantatam, nec apertam & expoſitam omnibus, puta Arithmeticam, Geometriam, Aſtronomiam, Muſicam, Mechanicam, Medicinam, aliamuè hiſce ſimilem; hæ quippe omnes vel maximè florebant apud Græcos, tunc etiam, quando aliam abſtruſiorem extra ſuos fines quærebant ſumma ipſorum lumina. Maior ergo erat & hiſce præſtantior, taliſque planè, vt non niſi Ægyptiorum Sacerdotibus, ac Regibus, alijſque paucis ad Sacerdotalem Regiamque dignitatem aſpirantibus communicaretur; ijſque iure iurando adſtrictis de ea non propalanda. Qua etiam de cauſa non libris corruptibilibus, ac facilè exportabilibus, ſed ſaxis duriſſimis, immenſæque molis illam inſculpebant, tectam inſuper varijs animalium, plantarum, Inſtrumentorum, aliarumque rerum ſacrarum velaminibus, ceu quibuſdam myſterijs; vnde & hieroglyphica appellantur ſymbola. Quæ quidem hieroglyphica ſymbola nihil aliud continebant, quàm grauiſſima, altiſſimaque non tam Phyſicæ, aut Politicæ, quàm Theologiæ myſteria de Deo, diuiniſque [illegible] de Angelis, Dæmonibus, cœteriſque mundanarum Poteſtatum claſſibus atque ordinibus; de ritibus inſuper ac cœremonijs ad Deum placandum, ad trahendos Genios, ad Dæmones pellendos, ipſamque adeo θεοληψίαν ac θεομόρφωσιν adipiſcendam. Quanquam his ipſis ſymbolis ad alia quoque ſignificanda, bonaque plurima obtinenda, & mala auertenda vtebantur, velut prophylacticis efficaciſſimis, & vnicè, vti ipſi putabant, neceſſarijs.

Ægyptiorum Sapientia.

Hæc igitur Iſiaca ſymbola, Pyramidibus, Obeliſcis, Saxis, Menſis,

Kircheri ſtudium in ſapientia Ægyptiorum addiſcenda.

Statuis, Abacis, Vaſis inciſa cùm ſciret præſentis huius Operis Author P. Athanaſius Kircherus tot eſſe myſterijs turgida, ac tam abſtruſam, tam laudatam ab omnibus, tam expetitam à Sapientibus, tam ab ipſo Deo commendatam recludere ſcientiam; nihil reliquit intentatum, quò aditum ſibi ad illam, indefeſſo licet multorum annorum ſtudio, pararet. Quod hâc tandem ratione feliciſſimè, & magno Reipublicæ Literariæ bono, eſt aſſecutus.

Peritia variarum linguarum.

Erat præter Latinam, Græcam, atque Hebraicam linguam, quas ab ineunte quaſi ætate calluit optimè, Arabicâ etiam, Chaldaicâ, Syriacâ, Armenicâ, Samaritanâ, Copticâ ſeu Ægyptiacâ, alijſque apprimè inſtructus; adeo vt à multis iam annis non ſolùm cum Græcis græcè, cum Hebræorum Rabbinis doctiſſimis hebraicè, ſed cum Arabibus, aliarumque Aſiæ & Africæ Prouinciarum aduenis, quorum nullo non tempore ingens eſt hîc Romæ numerus, loquatur paſſim linguâ cuique vernaculâ, ſummo meo & aliorum ſtupore. Sciebat præterea, librorum plurimos enumeratis idiomatibus exaratos, ſeu typo, ſeu calamo, continere ſparſim non pauca Ægyptiorum myſteria explicata; ſperabatque, ſi dicta Authorum loca notaret, eaque cum hieroglyphicis Obeliſcorum, aliorumque ex Ægypto allatorum fragmentorum notis conferret, fore vt pertinaci ſtudio, & combinatione frequenti, non exiguam illarum aſſequeretur notitiam. Cogitatum, factum. Excutit igitur mox Bibliothecas plurimas, publicas atque priuatas, in Germania, Gallia, Italia, Romæ præſertim, ac etiam in Sicilia, & Melita: conquirit, aut tranſcribit, quotquot de illo argumento tractant, libros vt plurimùm ſemeſos, pulueribus ac blattis obſitos, ac peſſimo, alijſque ferè illegibili charactere exaratos; cuiuſmodi ſunt omnes pænè illi, quos ſuo in cubiculo adhuc conſeruat, quibuſque in huius Operis compoſitione eſt vſus. Voluit ac reuoluit quos conquiſiuerat, libros, at tales pleroſque, quos Viri alioquin in linguis peregrinis exercitatiſſimi non dicam explanare, ſed nè legere quidem poterant ob exoticum ſcribendi modum, & characteres inſuper carie ſemiconſumptos. Adit præterea huius Vrbis Fora, Ergaſteria, Gazophylacia, Muſea, loca denique omnia, in quibus Ægyptiaca monumenta ſupereſſe nouerat; perſcrutatur ſingula diligentiſſimè, notat atque depingit hieroglyphica omnia: nec vnicâ inſpectione contentus, adit loca eadem iterum ac ſæpius, luſtratque quæ viderat antea, ac denuo notat, quæ vel notauerat ipſe, vel ab alijs notata acceperat; nimirum vt nè vel hilum aberraret ab ectypis, à quibus alios ante ſe tantopere aberraſſe deprehenderat. Neque hiſce contentus, ſcrutatur etiam per Amicos ac literarum fautores Romam alteram, Byzantium; quin & ipſam hieroglyphicæ ſcientiæ altricem Memphim (Cayrum nunc appellant) Memphiticoſque campos, ac Nili Inſulas adiri iubet; & quotquot vtrobique locorum ſuperſunt hieroglyphica, delineari accuratiſſimè, atque deferri ad ſe curat. Rogat præterea, miſſis literis, Europæ totius Viros literatos, & quotquot in Aſia, Africa, America nouerat è Societate noſtra, alijſque Religioſorum Ordinibus Viros doctos, vt quidquid hieroglyphicum

Studium in comparandis & euoluendis libris Orientalium.

In conquirendis hieroglyphicis.

ſa-

ſaperet, ad ſe mittere dignarentur. Quod quidem præſtitum fuit liberaliſſimè, ipſis etiam Principibus Viris ſua conferentibus ſymbola. Hâc occaſione ingentem acquiſiuit hieroglyphicorum, idolorum, ſimulachrorum, gemmarum, amuletorum, periaptorum, teleſmatum, lapidum, ſimiliumque rerum copiam, quæ paſſim huic Operi interſeruntur, omiſſis tamen ijs quæ Ægyptum non ſapiebant. Interim librorum loca notata confert cum locis alijs, hieroglyphica cum hieroglyphicis, Obeliſcos integros cum Obeliſcis, ſtatuarum, vaſorum, tabularum characteres inter ſeſe, & cum Obeliſcorum characteribus, inchoato etiam hieroglyphico Alphabeto, cuius etiamnum fragmentum inter Authoris Aduerſaria reperio.

Hâc tot annorum diligentiâ, coniunctâ cum ingenij perſpicacitate, acri iudicio, tenaciſſimâ memoriâ, omnigenâ eruditione, Author noſter tantam adeptus eſt Hermeticæ ſeu Ægyptiacæ Sapientiæ, tot ab Authore ſuo potiſſimo Triſmegiſto inuolucris tectæ, à tam paucis olim cognitæ, tot retrò ſæculis penitùs neglectæ, ac non niſi in Orientalium exoticis libris ſparſæ, tot votis ab Auguſto olim Cæſare, & ſuperiori ſæculo à Sixto V. Pont. Max. concupitæ cognitionem, quantam prodidit antehac in Prodromo Copto, Obeliſcoque Pamphilio, & nunc Mundo erudito proponit in hoc ſuo eruditiſſimo, rariſſimo, verèque πολυμόρφῳ Opere. De qua hieroglyphica cognitione atque peritia quid ſentiant docti, vel ante Operis huius lectionem, oſtendetur ſuo tempore ac loco, luculentiſſimis ea de re prolatis in medium teſtimonijs, eruditorumque plauſibus. Quid Roma de eadem ſentiat, ac Purpuratorum eruditi, hîc paucis aperio. *Hieroglyphicæ literaturæ ſumma peritia.*

Innocentius X. Pont. Max. cùm Obeliſcum in Caracallæ Hippodromo ſepultum, confractumque, erigere in foro Agonali, in Vrbis æternæ monumentum æternum, ſtatuiſſet; & nè ſaxea moles myſterijs Iſiacis turgida ſine expoſitione eorundem inanimis maneret, vehementer cuperet; P. Athanaſium Kircherum (vtpote quem literaturæ hieroglyphicæ peritiâ celebrem eſſe nouerat) tanquam huic arduo, & à multis iam ſæculis deſperato negotio cum plauſu peragendo aptiſſimum, præfecit. Qui Pontificijs iuſſis refragari nefas ducens, mox commiſſi ſibi negotij curam ſummâ alacritate, tanto imperio animatus ſuſcepit. Obeliſcus itaque ex dicto Caracallæ Hippodromo aduectus, cùm inſignem (quæ infeſta eſt temporis edacitas) corruptionem paſſus fuiſſe deprehenderetur; ex ſimilis ſaxi fragmentis, quorum ingens hìc copia paſſim extat, illum reſarcire fuit neceſſarium. Quod cùm ſummo Architecti ſtudio fuiſſet feliciſſimè peractum; quoniam Obeliſcus in tanta ſcriptilium elementorum varietate & copia lacunas quaſdam characteribus vacuas, ob fragmenta interſerta exhibebat; nè tota moles fœdis hiſce plagis deturpata, deformem conſtitutionem curioſioribus ſpectantium oculis præberet; Architecto cumprimis, vti & cœteris prudenti iudicio negotium ponderantibus, expedire viſum fuit, vt eiuſdem Obeliſci Oedipus Kircherus, pro ſua ſagacitate atque peritia, mutilum & mancum hieroglyphicæ literaturæ contextum de ſuo suppleret. Factum eſt citiſſimè quod fuerat iuſſum, aſſerente Kirchero genuinam illam eſſe contextus totius reſtau- *Pontificis iuſſu Obeliſcum Pamphilium interpretatur Kircherus.*

ratio-

rationem, nec alia in locis, quàm quæ reſtituerat, defuiſſe ſchemata. Quæ res cùm admiratione defixos teneret nonnullos, atque adeo Authorem de fuco aliquo ſuſpectum haberent; accidit vt Antiquariorum nonnulli de fragmentis in cauea, vnde Obeliſcus extractus fuerat, adhuc ſuperſtitibus, neſcio quibus coniecturis, certiores facti, locum altiùs examinandum, ſpe reperiundorum fragmentorum, cenſuerint. Quo peracto, omnia ad vnum fragmenta, ſingulari Dei beneficio, reperta ſunt. Acuit ea res vehementer deſiderium quorundam Kircherianæ peritiæ, & in ſupplendis ſupradictis lacunis fidelitatis explorandæ. Quare mox in forum aducta, cùm ſingula ſuis fuiſſent commiſſa locis, repertum cum admiratione fuit, adeo ſincerè & genuinè ſuppleta fuiſſe hieroglyphica ſchemata, ac ſi ex ipſo prototypo deprompta fuiſſent. Fuit hæc res ad Eminentiſſimum Cardinalem Capponium, negotij huius præſidem, mox delata; qui examinata rei ſerie, eam prorſùs vt audierat comperit, & vel ex hoc capite collegit ſapientiſſimus Princeps, fieri non poſſe, vt Interpres Kircherus arcanam literaturæ hieroglyphicæ conſtitutionem non apprimè calleat, cuius tanta in reſtituendis genuinè ſymbolis fuiſſet peritia. Confirmat hæc omnia, totius rei geſtæ auritus oculatuſque teſtis Excellentiſsimus ac Celeberrimus Vir Iacobus Gibbeſius, Doctor Medicus, ac totius Philologiæ cultor eximius. Quod cùm me minimè lateret, Virum adij, ab eoque enixè contendi, vt quemadmodum res geſta eſſet, authenticum teſtimonium dare nè grauaretur, vt ſic quanta cum ingenuitate, & ſinceritate, nec non rara ſuſcepti Operis peritia in Pamphilio Obeliſco interpretando Author proceſſerit, poſteritati ſuâ etiam fide dignisſimâ atteſtatione conſtare poſſet. Annuit Vir humaniſsimus, & quod petieram, abundè præſtitit; cuius proinde autographum hîc apponendum duxi. Cùm enim acutiſsima polleat criſi, & propter totius Philoſophiæ cultum, multiplicemque linguarum notitiam, literario in choro triumphet; futurum ſpero, vt hoc grauiſsimo teſtimonio nonnullorum incredulorum, qui ſuo alios pede metientes, vix fieri poſſe putant ab alijs, quæ ſibi impoſsibilia experiuntur, ſcrupuli euellantur, & hoc pacto præſtitæ ab Authore noſtro operæ veritas Mundo magis eluceſcat. Sic ergo ad me ſcribit:

Obeliſci Pamphilij lacunas vacuas ſupplet peritiſſimè.

Admodùm R. P. Caſpari Schotto, è Soc. IESV, Iacobus Albanus Gibbeſius, Med. Doct. S. P. D.

NOn poſſum non probare vehementer amorem tuum, itemque amare ſolertiam, quo te vtroque ferri atque vti video in vindicando populari & ſodali tuo, Athanaſio noſtro. Quid enim? an Momis licebit iſtis αὐτοσοφίταις ſemper eſſe loquacibus? impunè ſemper obtrectare non initiatos Vni omnium, cùm ab inuentoribus diſceſſerim Ægyptijs, ſummo Myſtagogo? hoc certè pacto non permittes. Eſto, dixerint antè aliquid peſſimi homines arrogantiùs in Magnetem, in Muſurgiam, in Artem Magnam; effutierint etiam quicquid in buccam, imò

con-

conſinxerint (ſi Dijs placet) quodcunque in ſolum venerit, de etymo linguarum Orientis, præſertim Copticæ, varijs ab eo libris adhuc iuuene ſcripto, de cæteris Operibus Philologiæ iampridem editis, cauillati moroſiùs vt Sophiſtæ; illa enimuerò ex ea fuerunt natura rerum, de quibus vel phyſici, vel logici inter ſe, vel grammatici diſceptando conflictari iure poſſent: hæc autem poſtrema volumina, ſimplex illud Pamphilianum primùm, quod de Sothis, antiquiſſimi Ægypti Regis, eſt Obeliſco commentatus, quatuorq́ præterea, quæ nunc prodeunt ſub Oedipi nomine, FERDINANDO Cæſari dicata, ſunt altiora profectò, ſpirantq́ θεῖόν τι, *quàm vt id conuiciatores valeant aut mordaces carpere, aut critici iudicare. Atque hic videre te videor bonum æditimum in primo aditu ac veſtibulo penetralis huius vigilantem, ſeruantemq́ commeantes, & quos impuros apprehendiſti, vetere illo,* Procul eſte profani, *ſummouentem. Perge, mi Schotte, vt cœpiſti; & ſi qui erunt tam perfrictæ frontis, vt religioni minimè habeant in hoc etiam Palladium inuadere, tu nè cede malis, propulſa nefariorum impetum conſcientiæ recordatione malefacti, exclama denique quantâ maximâ potes voce,* ὑπὲρ ὑμᾶς, οὐ καθ' ὑμᾶς τάδε. *Quòd me autem de facienda fide Obeliſco Pamphilio rogas, ſic Oedipodi authoritatem credens acceſſuram, id licet in re non dubia ſuperuacaneum ſit, egoque meritò cenſear* καμινὸς μάγειρος, *qui Coæ Veneris pulchritudini ſubſignare velim, conſtitui tamen parere potiùs cum exiſtimationis meæ periculo, quàm vllo modo deeſſe voluntati tuæ. De Capponio igitur Cardinale, quem ob reconditam literaturam, vſumque rerum maximarum, ſuæ Metæ negotio Summus Pontifex præfecerat, affirmare verè poſſum, teſtis & ſpectator totius rei præſens, atque aliquâ ratione etiam particeps (nam de compoſitione inſcriptionum, quæ in lateribus baſis debebant incidi, agebat mecum) dixiſſe ad memoriam laudemque Authoris ſempiternam grauiſſimis ſanè verbis, vel hieroglyphicam nequaquàm intercidiſſe ſcientiam, vt plerique contendunt, vel, ſi amiſſa eſt, aliam nullam iſtiuſmodi ſymbolis Theologiæ notionem ſubeſſe potuiſſe, quam Kircherianam. Luculenta verò vox, & Viro cùm doctrinâ, tùm dignitate principe perquàm digna! Hoc demùm hominum genus extra ictum linguarum poſitum ſyncerè pronunciat, nihilque aliorum famæ detractum vult, quòd ad celebritatem propriam accedere nihil poſſit. Vt enim quiſque ex ſeſe aptiſſimus eſt, itá minimè rebus alterius bonis inuidet. Quocircà, ſi* εἷς μυρίοι, *ſiuè, vt ait ille, Plato mihi vnus inſtar eſt omnium, deſiſte tandem plura conquirere tam anxiè, & aggregare teſtimonia; ſta huius, mihi crede, ſapientiſſimi Patris vnicè iudicio, nec ceſſa vllo tempore monſtrum ingenij, Kircherum, pro ea, quâ plurimùm vales apud ipſum, authoritate, admirabiliorem quotidiè hortatu tuo facere incitando,* αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, *vt Zoili diſrumpantur. Tametſi non deſunt hac quoque in parte doctiſſimorum Virorum ſine exceptione ſuffragia, quibus abundè, quid de magicis hiſce ſcriptis exiſtiment, ſatis oſtendunt. Ea in Triumpho viginti linguarum Cæſari adornato, beneficentiſſimo patrono, qui vnà, vt opinor, cum Oedipode exit, habebis. Ipſe etiam aliquid Britannico ſermone auſus ſum argutos inter ſtrepere anſer olores; non quò equidem laureolam in muſtaceo aucuparer, ſed quia eius famam non communibus contentam terminis, verùm extra anni ſoliſq́ vias euagatam, ad vltimam Thulen peruaſiſſe, ſciri volui. Vale. Romæ, Ex ædib. Eminentiſſ. Card. Spadæ. Idib. Decembr. 1654.*

Ex

Ex his, alijſque quæ ſuprà dixi, euidenter, ni fallor, conſtat, quanta cum ingenuitate & ſinceritate, nec non quàm rara in hieroglyphicis myſterijs notitia proceſſerit Author, tùm in Pamphilio, tùm in cœteris Romanæ Vrbis Obeliſcis interpretandis; ſimulque quantam ſupradictâ diligentià comparârit ſibi ſimilium rerum notitiam. Certè, vt ipſemet vidi ſæpiſſimè, nullum oſtenditur ipſi hìc Romæ, aut affertur aliunde (oſtenditur autem, & affertur frequentiſsimè) hieroglyphicum argumentum, quantumuis etiam mutilum, & in fruſta conciſum, cuius non ſtatim ſenſum & interpretationem authoritatibus fulcitam afferat feliciſsimè, eruditiſsimèque. Memini ego, cùm quodam tempore Tabulam Bembinam, quam ante Menſam, cui ſtudendo atque ſcribendo aſsidebat, expanſam tenebat, intueretur attentiùs, tam claram atquè inſolitam (vti mihi retulit) lucem illi obortam, vt vnico diſtinctiſsimo intuitu totum deinde Tabulæ myſterium cognoſceret clariſsimè, diceretque, nullâ ratione ſe dubitare, quin ipſiſsimus Ægyptiorum Sacerdotum ſenſus eſſet is, quem in eius expoſitione propoſuiſſet.

Facilitas ac promptitudo in explicandis hieroglyphicis.

Nec Ægyptiorum tantummodò myſteria callet noſter Oedipus, ſed pari dexteritate & eruditione verſat & interpretatur Græcorum ſecreta, Gnoſticorum periammata, Cabaliſtarum arcana, Arabum phylacteria, Saracenorum Alexipharmaca, Impoſtorum denique omnium characteres, ſigna, nugas, ſuperſtitiones, fraudes; vti deprehendes ipſe, Lector, ſi percurres quæ hoc toto affert Opere, præſertim Tomo II. Claſſe 4, 5, 7, ac 10, in Cabala Hebræorum ac Saracenorum, in Arithmetica Arabum, Aſtrologia & Magia Ægyptiorum; vbi innumera adducit & explicat, aut refutat, noua prorſùs, & nunquam antehac typis euulgata. Plura tamen omittit, reperta in Rabbinorum, Arabum, ac Saracenorum libris, aut aliunde ad ſe tranſmiſſa, nè ſcandalo alijs eſſent, & ruinæ occaſionem incautis præberent. Vt autem videas, quam de Kircheri huiuſmodi in rebus peritia exiſtimationem habeant vel illi ipſi, qui non admodum beneuolo erga eum ſunt animo; narrare non grauabor, quid hoc ipſo anno me præſente contigerit. Vir nobilis & eruditus è regione longinqua venit ad Collegium noſtrum Romanum, & euocato vno ex Patribus eiuſdem regionis oſtendit ipſi gemmam arcanis notis, & Græcis characteribus inſignitam, atque Aſſiſij è terra erutam, dum pro templo quodam nouo fundamenta collocabantur; rogauitque vt Domino Athanaſio Kirchero interpretandam offerret, non prodito tamen nomine ſuo. Addidit, illam ſe gemmam in omnibus Italiæ Vrbibus oſtendiſſe Viris doctiſſimis, & in Græca lingua verſatiſſimis; omneſque reſpondiſſe, characteres quidem eſſe Græcos, at voces eſſe peregrinas, ac ſibi ignotas, notarum verò inciſarum ſignificationem ſe penitùs ignorare; ad Kircherum eſſe recurrendum. Faſſus eſt autem Vir ille ingenuè, renuiſſe ſe tam diu ad Kircherum recurrere, nè factæ interpretationis laudem ipſi deferre cogeretur. Adfertur Kirchero gemma me præſente; qui ſtatim reſpondit, gemmam Amuletum eſſe Gnoſticorum, notas ſignificare Genium Solarem, characteres ἰσοψηφῶς legendos; & arrepto calamo reſoluit

Peritia in exoticis characteribus & ſcripturis exponendis.

lite-

literas in numeros, ſenſum patefecit, interpretationem authoritatibus ſtabiliuit, Viro tranſmiſit ſtupenti tam promptam & accommodatam expoſitionem.

Sed quid dicam de rara illa Kircheri peritia in legendis & interpretandis inſcriptionibus, quâcunque linguâ, quocunque characterum genere & quantumuis exotico, intricato, aut corrupto exaratis? Ex quo prodijt Prodromus Coptus, vbi præter linguæ Ægyptiacæ, & literaturæ hieroglyphicæ, variarum etiam eruditionum, & difficillimarum interpretationum, nouâ & inſolitâ methodo, exhibuit ſpecimina; dici vix poteſt, quot inſcriptiones ſacræ, profanæ, ſuperſtitioſæ, Magicæ, ac Diabolicæ etiam, in templis, palatijs, cœmiterijs, ſepulchris, lapidibus, libris, gladijs, cultris, ſtatuis, nummis, gemmis, amuletis inciſæ, aut inſcriptæ, fuerint ad ipſum ex omnibus Orbis totius partibus allatæ, vt interpretaretur. Nec defuerunt, qui de Viri peritia dubitantes, alioue ſiniſtro affectu ducti, characteres alioquin per ſe ſatis intricatos intricarent magis, aut adulterarent prorſus, aut inuerſo ſcriberent ordine. Omnibus tamen ita ſatisfecit Oedipus noſter, fraudes detegendo, nodos implexos ſoluendo, characteres ſpurios, adulteratos, ſuppoſititios, inuerſos demonſtrando, legitimos exponendo, vt non immeritò iam paſsim ab omnibus omnium linguarum gnarus, & ſeculi huius Mithridates audiat. Vidi ego non ſemel explicantem dexterrimè, vel ad primum aſpectum, characteres ab omnibus pro inintelligibilibus habitos. Nec diu eſt, cùm Vir quidam Nobilis atque doctiſsimus Sigillum miſit ceræ impreſſum, & *neſcio quibus exoticis characteribus* inſignitum, vnà cum epiſtola, quâ fatebatur ſe dictum Sigillum Viris doctiſsimis Galliæ, Germaniæ, Belgij, ac Daniæ etiam, Sueciæque tranſmiſiſſe exponendum; ſed omnibus aquam hæſiſſe; rogabat proinde obnixè Kircherum, auxiliares manus operi tam deſperato admoueret. Aderam ego, cùm Kircherus epiſtolam acceptam legeret, & Sigillum inſpiceret; audiuique dicentem, mirari ſe, neminem ſcripturam legere potuiſſe, cùm non eſſet admodum difficilis. Arrepto igitur calamo, humaniſsimas mox repoſuit literas, vnàque cum expoſito doctiſsimè ac fuſiſsimè Sigillo atque ſcriptura Viro tranſmiſit. Nimius eſſem, ſi omnia quæ in hoc genere acciderunt paucis his annis, quibus Kircheri conſuetudine fruor, enarrare vellem. Fatetur ipſe, tot ſe interpretationes in omnes Orbis partes amandaſſe, vt ſi colligerentur in vnum, volumen integrum implerent. Dolendum proinde eſt, alias apud ipſum non reperiri, quàm quas inſeruit Prodromo Copto, & ſecundo Oedipi Tomo.

Kircheri ſumma peritia in explananda ſcriptura peregrinis.

Hæc ſunt quæ de huius Operis Authoris in rebus Ægyptiacis peritia, in characteribus peregrinis exponendis dexteritate, in interpretandis hieroglyphicis fidelitate, indicanda potiùs, quàm dicenda putaui. Quanquam hæc ipſa etiam omittere potuiſſem, cùm notior ſit in Mundo Viri fama, & apud omnes exiſtimatio, quàm vt dici debeat. Quanta enim ſit Kircheri in omni genere doctrina, teſtantur erudita ingenij monumenta ad poſteros hactenus tranſmiſſa. Quanta ſit fama atque opinio

Kircheri fama, & apud omnes opinio.

d apud

apud omnes, loquuntur literæ innumeræ Principum, atque doctorum Virorum ad ipſum datæ, teſtantur encomia eruditorum libris literiſque inſerta, fatentur omnes, quotquot eum nouerunt, eiuſque viſendi atque noſcendi cauſa quotidiè accedunt. Reperi in Kircheri Archiuio ingentem literarum copiam, quas plerique Orbis Chriſtiani Principes, & ſumma Romani Imperij capita ad ipſum tranſmisêre nullo non tempore, & etiamnum quotidiè ferè tranſmittunt. Hos inter ſunt Auguſtiſſimus ac Sapientiſſimus Imperator FERDINANDVS III.; Sereniſſima ac Sapientiſſima Sueciæ Regina Chriſtina; Eminentiſſimi S. R. E. Cardinales plurimi; Sereniſſimi S. R. I. Electores; Celſiſſimi, Illuſtriſſimique eiuſdem Imperij, & aliarum etiam Nationum Duces, Principes, Comites, Barones, Nobiles ſine numero. Qui omnes Kircheri doctrinam mirantur atque deprædicant, de tranſmiſſis libris, alijſque ingenij fœtibus gratias agunt, ad alia eruditionis monumenta cudenda hortantur ac ſollicitant, ſua offerunt & afferunt auxilia, communicant ſecreta, expetunt arcana, arcanorum enodationem, linguarum peregrinarum, inſcriptionum heteroclitarum, characterum ignorabilium interpretationem, dubiorum variorum ſolutionem exquirunt. Apponerem hîc varias atque prolixas Cæſaris, aliorumque Principum, & doctorum Virorum huius ſæculi penè omnium, literas, affectus ſingularis, & æſtimationis maximæ indices, ſi loci anguſtia (in alieno Opere) Auctoriſque modeſtia id permitterent, & ni alteri illas tempori ac loco reſeruaſſem. Contineo ergo calamum vel inuitus, maloque nihil omninò, quàm parum in tanta dicendi copia dicere.

Principum literæ ad Kircherum.

P. S. Prælo iam ſubiectæ erant hæc pauca quæ dixi, cùm peruenit ad manus meas eruditiſſima æquè ac humaniſſima Epiſtola doctiſſimi Præſulis Vaſionenſis ad Auctorem data: qui cùm ob raram doctrinam, impenſum in literas Literatoſque ſtudium, veteriſque Sapientiæ cognitionem ſingularem, non exiguam nauauerit operam in hoc præclaro Opere quà inchoando, quà modis omnibus promouendo, vti ipſemet in dicta Epiſtola fateri non dedignatur; eam ſine luculenta ingrati animi nota omittere non potui. Sic ergo ait:

Admodùm R. P. Athanaſio Kirchero, Presbytero Soc. IESV, eruditiſſimo πολυγλώσσῳ, Ioſephus Maria Suareſius Epiſcopus Vaſionenſis S. P. D.

N*Vper dum ſecederes Tuſculum, ſcripſiſti epiſtolam ad me humanitatis pleniſſimam; cui reſcribere diutiùs diſtuli quàm par foret, quia demortui Pontificis Iuſta, & Comitia ſucceſſoris me diſtinebant; officij tamen non immemor, quandoiſta comperendinantur, vtque canebat ille,*

Quæritur interea tantæ quis pondera molis
Suſtineat; *ecce reſponſum ſerius licet, debitumque perſoluo, quo tibi quin Reipublicæ Literariæ, imò æuo etiam noſtro gratuler, lapides, ſiue potiùs*

mon-

montes literis adhuc ignotis exaratos, ſolàque magnitudine admirabiles à te perlegi adeò facilè, tamque luculenter exponi, vt muta quamuis, & inanima ſaxa proloqui tamen, & vocem reddere videantur, in illiſque reconaita penitùs abſtruſaque ſcientiarum arcana, vti venis ſilicum incluſæ ſcintillæ, acie tuâ excutiantur, ac dilucidè, manifeſtèque detegantur. Obſtupuere priſca ſecula, ſuſpiciebantque hactenus recentia rupices illas paginas, & quo tandem modo immanes, oblongæque hæ cautes (Obeliſcos ab acumine vocitant) excidi, auellique poſſent, quâ tranſportari per maria, terraſque tam procul arte; quibus denique machinis erigi, & attolli ſideribus minabunda Gæleſinius, Mercatus, alijque ſedulò rimati, poſteris tradere tentarunt. Imprimis autem ſtupidos detinebant ciues, & aduenas ἱερογλυφικοὶ characteres ab Hierophantis *Ægyptijs inſculpti ac impreſſi; illos etenim nemo nôrat, nemo percipiebat; quotquot intuebantur literatiſſimi, ſeſe illorum eſſe ignaros, & ἀναλφαβήτους fatebantur; nec vllus auſus eſt vnquam interpretari præter Hermapionem, qui à te fœdiſſimè lapſus demonſtratur, Auguſtoque* Principi *prudentiſſimo illudens fucum feciſſe, ac impoſuiſſe conuincitur. Tu ſcilicet demum vnus, quem reſeruauit Deus ad hoc ætatis, vt theſauros hoſce abditos reſerares, & expanderes, ſaxea iſta volumina, literatoſque colles doctiſſimè, veriſſimèque aggreſſus explicare, operæpretium ſæculis omnibus, & per Vniuerſum, quà latè patet, terrarum Orbem prædicandum feliciſſimè perfeciſti, ſuiſq; numeris abſoluiſti. In ſcopulis illis deliteſcentia diſciplinarum ſolidiorum ſemina enucleaſti, atque pateſeciſti. Non fuerat tibi ſatis amorem tibi Eruditorum Magnetis virtutibus eleganter promulgatis conciliaſſe, ac eos in admirationem tui pertraxiſſe, Harmoniaque Muſurgiæ tuæ reſonare cum plauſibus, & [illegible] famam tui nominis paſſim; Copticam, aut (vt viſum alijs) Gupticam linguam exoleſcentem ab interitu vindicaſti, reuocans in lucem elementa pereuntia, & intercidens idioma priſtino ſplendori, atque in integrum Herculeo prorſus niſu reſtituere, ſed fauſtiſſimo ſucceſſu auſus, tenebras obſcuriſſimas obliuionis, denſiſſimamque caliginem vetuſtatis diſpuliſti. Obeliſcorum myſticas ſculpturas, & portentoſas effigies illuſtrans, & expoliens, vniuerſam Ægyptiorum ſapientiam propalaſti. Macte animo,* Vir eruditionis omnigenæ, *perge in hac Regia via immortalitatis!* (Athanaſi) *Nicolaus Peyreſcius Heros æternùm memorandus, qui totius Orbis literaria commercia ſuſcipiens Emporium erat ipſe politiorum artium, iſtud olim tibi ſtadium, in quo decurreres, & βραβεῖον conſequereris, indicârat, & præſtituerat. Eminentiſſimus Cardinalis Franciſcus Barberinus ἐγκυκλοπαιδείας callentiſſimus, & acerrimorum, optimorumque ingeniorum indagator, ac probus æſtimator & Mecœnas tuum perſpexit probauitque ſimul, & te in Vrbem accitum authoritate ſuâ manu velut ad iſta perduxit adyta. Ego verò, qui apud vtrumque Tibi non ingratam nauaui operam, deſero denuò, & σοφῶς, atque σοφῶς acclamare lætabundus non deſino. Vale* Vir eruditiſſime. *Romæ Kal. Martijs* CIↃ IↃC LV.

AP-

GOSVVINVS NICKEL
SOCIETATIS IESV
PRÆPOSITVS GENERALIS.

CVm trium tomorum opus, quod Oedipus Ægyptiacus inſcribitur, à P. Athanaſio Kirchero Societatis noſtræ Sacerdote compoſitum, aliquot eiuſdem Societatis Theologi recognouerint, & in lucem edi poſſe probauerint; poteſtatem facimus vt typis mandetur, ſi ita ijs, ad quos pertinet, videbitur: cuius rei gratia has literas manu noſtra ſubſcriptas, ſigilloque noſtro munitas damus Romæ 12 Ianuarij 1655.

GosWinus Nickel.

L. S.

TYPOTHETA LECTORI SALVTEM.

HAbuit Author quinque diuerſarum linguarum, Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, Syriacæ, & Arabicæ Amanuenſes, qui ſummo ſtudio & diligentia ex Autographis ab Authore ijs conſignata Oedipo ſtabiliendo neceſſaria loca deſcripſerunt. Et nè alicui malæ fidei ſuſpicio obrepere poſſet, ego infraſcriptus teſtor, ea me fide & ſinceritate illa compoſuiſſe, qua fide ex dictis Autographis à dictis Amanuenſibus extracta fuerunt: reliquas linguarum authoritates ex ſuis Autographis & manuſcriptis fideli cura, & ſincera diligentia, prout occurrerunt, meipſum compoſuiſſe, manu propria teſtari volui.

Ita teſtor

Zacharias Dominicus Acſamitek à Kronenfeld
Boëmus Palæo-Pragenſis.

Reliquæ Approbationes videantur in Obeliſco Pamphilio, fuerunt enim ijdem Cenſores huius & illius.

Imprimatur ſi videbitur Reuerendiſſ. Patri Magiſtro Sac. Pal. Apoſt.

Marcellus Anania Epiſcopus Sutrinus
& Nepeſinus Viceſger.

Imprimatur.

Fr. Raimundus Capiſuceus Ord. Præd.
Sac. Ap. Pal. Magiſter.

OEDIPI AEGYPTIACI
TOMVS I.
IN QVO
Origines Idololatriæ, & primæuæ ſuperſtitionis fontes aperiuntur, & demonſtrantur.

ET DICITVR
TEMPLVM ISIACVM,
VEL
ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ SEV APPARATVS HIEROGLYPHICVS,
QVO
Ad originis, progreſsus, durationis Aegyptiacæ Sapientiæ, ac Hieroglyphicæ inſtitutionis notitiam portæ reſerantur.

PROOEMIVM.
I. TOMI ſcopus exponitur.

CVM ex Ægypto veluti ex perenni quadam ſcaturigine, per vniuerſum mundum diffuſa, tum primæuæ idololatriæ, tum ſuperſtitioſarum artium ſeminaria, variam paſſim falſorum dogmatum ſobolem pepererint. Idem in hac prima Oedipi parte, quod ij, qui per riuulos fontem indagant, facere conſtituimus, fontem videlicet Sacerdotalis diſciplinæ per Idololatriam, atque ſuperſtitioſos diuerſarum gentium ritus, qui ſunt dicti fontis, veluti riui quidam, indagaturi; quo facto varia ad hieroglyphicorum

corum inſtaurationem facientia & lucuſque incognita eruere, ſagaci Oedipo haud difficile futurum rebamur. Cum enim Græci, Hebræi, cæteræque Ægypto vicinæ gentes pleraque cum Ægyptijs in ſacrorum ritibus cœremonijſque (Clemente Alexandrino teſte) communia habuerint; quin magnæ quoque hieroglyphicæ ſapientiæ, etſi alio & alio colore fucata in ipſorum factis eluceſcant veſtigia. Ideò in hoc primo Oedipi Tomo, quem ob dictas cauſas apparatum hieroglyphicum non incongruè appellauimus, per comparationem quandam Græcanicarum, Hebræarumque rerum ad Ægyptiacas parallelam, totius hieroglyphicæ litteraturæ ſcientiam ſub dictis adhuc cæterarum gentium ritibus, cœremonijs, ac philoſophandi ratione, cuique propriâ latere, Deo dante, demonſtrare conabimur; ex conſequenti probaturi, ad arduam illam hieroglyphicorum inſtaurationem facilè feliciterque expediendam, non niſi huiuſmodi officinas adeundas eſſe. Quamuis verò hæc materia fortaſſis commodius practicæ Obeliſcorum Interpretationi interſeri potuiſſet; conſultius tamen tum ad confuſionem vitandam, quæ in magnâ rerum congeſtarum copia plerumque occurrere ſolet, tùm ad explicationem dictam planiùs ac dilucidius Lectori proponendam, ſeorſim tractare, quemadmodum hoc primo Tomo fecimus, viſum eſt. In quo quidem id vnum contendimus, vt Auctorum ſingulorum, qualicumque ij tandem linguâ ſcripſerint, verba ad fideliùs ſinceriuſque procedendum exactè poneremus. Atque hæc ſunt, de quibus te beneuole Lector priùs monendum duximus, ne nos in hoc opere extra ſcopum collimâſſe arbitrareris.

DELTA NILOTICVM.

SYNTAGMA I.

In quo de Aegypti nomine, origine, diuiſione, natura, de Regum ſucceſſione, rerumque geſtarum gloria, & chronologia fusè diſceptatur.

CAPVT I.

De Nomine & Diuiſione Aegypti.

Nomina & diuiſio Ægypti.

INueſtigaturo mihi reconditam illam omnibus retrò ſeculis Aegyptiorum ſapientiam; de ipſa Aegypto, ceù primis illis Deorum incunabulis, myſtico vniuerſi templo, Geniorum mundanorum architecto, prodigioſorum operum theatro, portentorum fœcundâ Matre, artium emporio, omnigenæ ſapientiæ gazophylacio, Idololatriæ deteſtabilis inuentrice, monſtroſo Morphei Regno, totius denique ſuperſtitionis officinâ ſtatim exordiri viſum eſt. Vt quæ inter cœteras terrarum orbis regiones, cùm antiquitate, quâ omnes antecellit, tùm rerum geſtarum gloria, quâ nulli terrarum ſecunda, hucuſque primatum ſemper obtinuerit, non ſacris tantùm, ſed & profanis Scriptorum monu-

De primatu Ægypti.

monumentis celeberrima; ei quoque virtute & gloria acquiſita dignitas & primatus in huius operis veſtibulo nequaquam denegetur.

Ægyptus itaque ſiue à primo huius nominis Rege dicatur, vt Straboni, Ammiano, Diodoro, alijſque videtur; ſiue à Nilo ſic dicta, quod ὑπὸ τῆς αἰγὸς ὕπτιος κεῖται, hoc eſt, quod ſub *Capri ſigno ſupinus iaceat*, vti Goropio Becano placet, Aphricæ regio eſt, nulli non cognita, quam à Septentrione mediterraneum pelagus, atque ſeptemplicis Oſtia Nili; ab Oriente Erythræi maris cingulum concatenatis veluti montibus in Æthiopiam vſque extenſum; à Meridie horrida cataractarum præcipitia; ab Occaſu denique cùm ſabuloſus Lybiæ Oceanus, tum continuata montium ſeries Erythræis montibus, vt ita dicam parallela, in explicatæ formam faſciæ, Strabone teſte, melius in extenſi brachij figuram (cuius manum ſeu palmam Delta Niloticum refert, & varia fluminis diuaricatione, veluti manum in digitos diſpeſcit) diſtendunt. Atque hæc vti varias nullo non tempore rerum ſubijt viciſſitudines, ſic ſuccedentibus temporibus eam ſortita eſt nominum diuerſitatem; vt meliori iure, quàm quo Oſiridem & Iſidem Plutarchus quondam dicebat, ὀνοματόμορφον καὶ μυριώνυμον, eam appellandam exiſtimem. Beroſo quidem ab Oceano eius *olim* incola, Oceania; ab Ogyge Zenophonti dicitur Ogygia: *Honorio* cuidam ignoto Ὀξλεάμ; Herodoto à Nilo flumine, ποταμῖτις; à terræ nigredine Luciano μελάμβολος; ſicuti eandem ob cauſam Apollodoro Stephano, & Euſtathio referentibus χώρα μελαμπόδων. Homero à Vulcano ἡφαιστία. Æria Euſebio in Chronicis. Diuerſis Hiſtoricis Æthiopia ſeu terra Cus, Turcis, ſi Pineto credimus, *Elkebitz*, hoc eſt abſcondita. Arabibus مصر *Meſra*. Chaldæis מצראי *Meſrai*. Syris *Mizri*; Æthiopibus *Gabaza* & *Meſra*; à quibus vocabulis non multum diſſentit Suidas in nomine Meſrem. Romanis ab Auguſto αὐγουσταμνική. Coptitis, & antiquis Ægyptijs à Chamo Noëmi filio ⲭⲏⲙⲓⲁ, ſeu Chamia, cui ſacræ paginæ aſtipulantur, eam ſæpè ſub nomine tabernaculorum Cham indigitantes; Hebræis denique dicitur מצרים *Miſraim*, nomine omnibus paſſim noto, à Miſraim Chami filio, primo eius poſſeſſore. Alij verò Miſraim dictam volunt à voce צרר *Zarar*, quod anguſtiam denotat, eò quod vadoſo maris mediterranei alluuio; Iſthmo Erythræo & Memphiticis montibus, catadupis Niloticis, & catabathmo Lybico à quatuor mundi angulis clauſa, & veluti ſtricta atque coarctata, exteris difficilis reddatur, & inacceſſa.

Etymon Ægypti. Situs Ægypti. Termini Ægypti. Varia Ægypti denominatio.

Nili donum Herodotus appellat; is enim à conchylijs in montibus repertis, à ſalſugine fontium, foſſarumque; à terra reliquis confinibus diſcolore; à Nilometrij fertilitatis maximæ ſigno (vt in quo olim octo gradus rerum abundantiam ſpondebant, cum ſuo tempore vix eam ſponderent ſexdecim:) alijſque ſimilibus quibuſdam argumenta ducens, maximam Ægypti partem, eam præſertim, quæ à montibus Memphiticis ad mare vſque exporrecta fluminis incrementis latè irrigatur, alluuione paulatim è ſuperioribus locis inuectam, aggeſtamque eſſe, coniecturis non obſcuris opinatur. Huius enim in ſententiam omnes ferè quotquot poſt

Inferior Ægyptus fluminis alluuione aggeſta.

l. 1. meteor. ſuére tùm Philoſophi, tùm Hiſtoriographi, deſcendunt. Ariſtoteles quoque eam dicit in dies magis magiſque exareſcere, & à Nilo totam eſſe innectam aggeratamque, eò quod longo temporum tractu paludes oblimentur, & habitationi tandem reddantur idoneæ, initium tamen rei obliuione inuolui. Atque idcircò ab Homero Thebàidos mentionem duntaxat fieri, Memphi vel nondum enata, vel necdum eò progreſſa, vt digna commemoratione haberetur; ſignum etiam eſſe; quod paulatim ſit aqua exſiccata, & quod Seſoſtris didicerit, mare rubrum altius eſſe Ægypto; atque ea de cauſa, quod in animo habebat, foſſam à mari Erythræo in Nilum, ne diluuione totam ſubmergeret, ducere omiſiſſe; Nam Ægypti cauitatem, alueo, quo Erythræum mare continetur, profundiorem eſſe ſibi perſuadebat: quem tamen errorem in ſequentibus ſuo loco refutabimus. His igitur ita ſummatìm recenſitis, nunc ad particularem Ægypti deſcriptionem progrediamur.

Error Seſoſtris putantis aquorum Erythræi maris altiorem Ægypti ſuperficie.

CAPVT II.

De diuiſione Aegypti in Nomos in genere.

AEgyptus porrò vniuerſa, teſte Strabone, antiquitus in triginta Nomos, ſeu præfecturas, tot nimirùm, quot labyrinthus eius Idea, ſeu myſticum illud Ægypti templum aulas habebat, ſeu diuerſoria, diuidebatur, adeò quidem, vt ſuperior Ægypti pars Thebais dicta decem contineat Nomos; Media verò ſeu Mediterranea, aut Memphitica totidem; Inferior denique plaga, à figura triquetra, quam Nilus ad Memphim bipartitus, lateribus in baſin maritimam abeuntibus deſcribit, quæ & *Delta* inde dicitur, numero non pauciores prioribus complecteretur. Quin & omnes hoſce Nomos in triginta quoque Deorum & Geniorum, quos Ephoros, aut Decanos in Deorum Repub. appellat Triſmegiſtus, alij Θεοδαιμόνας; quorum ſinguli ſingulis Nomis veluti cuſtodes quidam Genij malorum Auuerunci præeſſe credebantur, dedicabant honorem; adeò nihil ſine myſterijs apud Ægyptios gerebatur. Verum horum Nomorum prout ſingulis Dijs reſpondebant partitiones, ſignificationeſque, vt plurima paucis comprehenderemus, hoc vnico è Ptolomæo deprompto Schemate tibi ob oculos ponendas duximus.

Diuiſio Ægypti.

DIVI-

DIVISIO PRIMA.

Superioris Aegypti, quæ & Thebais dicitur iuxta Ptolomæum.

Superior Ægyptus Nomos ſequentes complectebatur *olim*.	Thebaiten	Quæ ſic dicuntur ab vrbibus	Thebis quæ & ἑκατόμπυλος	In quibus colebantur	Apollo, Sol & Apis ſeu bos qui ſepto cuſtodiebatur	Continent autem dicti Nomi ſub ſe	Dioſpolin, Tuphium & Knubim
	Anteopoliten		Anteopoli		Bacchus & Venus		Antæi mediterranea, & Paſſallum
	Appollopoliten		Appollopoli		Apollo ſeu Sol ſub forma Accipitris		Phontem, & Inſulam Elephantinam
	Hermōthitem		Hermonthe		Sol, Iuppiter & Serapis		Hermonthem, & Latorum vrbem
	Panopoliten		Panopoli		Ammon Arietinus		Lepidotum vrbem, & Chenoboſciam
	Coptiten		Copto		Oſiris & Iſis		Coptum, & Dioſpolim paruam
	Tentyriten		Tentyra		Venus & Crocodilus		Vicum mediterraneum, & Pampanim
	Dioſpoliten		Dioſpoli Iouis vrbe		Iuppiter ſub ſpecie Aquilæ		Abydum, & Dioſpolim paruam
	Aphroditopoliten		Aphroditopoli		Aphrodiſia Venus		Crocodilorum vrbem
	Lycopoliten		Lycopoli		Lupus		Mediterraneum Vicum, & Luporum vrbem.

DIVI-

DIVISIO SECVNDA.

Partis mediterraneæ Aegypti.

Nomi in mediterranea parte ſunt	Dicuntur ab vrbibus	Colebantur in ijs	Sunt Vrbes eius ſubditæ
Memphites	Memphi	Bos Mneuius ſepto incluſus	Memphis, Acãthon, *ſeu Acanthorum*
Bubaſtites	Bubaſto	Canis & Felis	Bubaſtis, quæ in Arabiam ſe extendit
Heliopolites	Heliopoli	Sol, Apollo, Oſiris	Babylon, Heroum ciuitas, Heptanomus
Oxyrinchites	Oxyrincho	Oxyrinchus piſcis	Oxyrinchus vrbs metropolis
Heracleopolites	Heracleopoli	Hercules	Nilopolis, cum tota Inſula Nili
Crocodilopolites	Crocodilopoli	Crocodilus	Lacus Meridis, & eius metropolis
Cynopolites	Cynopoli	Canis	Canum vrbs, metropolis
Hermopolites	Hermopoli	Mercurius	Hermetis ſeu Mercurij ciuitas magna
Latonopolites	Latonopoli	Luna, Iſis	Vrbs Latonæ & flumen Agathodæmon
Tanites.	Tani	Accipiter	*Tanis metropolis* & flumen Buſiriticum

DIVISIO TERTIA.

Inferioris partis quæ Delta vocatur.

Nomi inferioris partis Ægypti	Dicuntur ab vrbibus	Coluntur in ijs	Sunt vrbes eius ſubditæ
Buſirites	Buſiri	Bos, Apis vel Serapis	Buſiris, Onij ſeu Helij metropolis
Xoites	Xoi	Canopus ſeu Nilus	Xois, Pemphthuchi, ciuitas Cabaſa
Naucratites	Naucrate	Nilus	Naucrate & Proſopis
Latopolites	Latopoli	Latus piſcis	Vrbs Latonæ metropolis
Saites	Sai	Minerua	Vrbs Mineruæ
Menelaites	Menelao	Canopus	Metelis, Phtenota
Mendeſites	Mendes	Hircus, ſeu Pan	Mendes, Thmuis, Taua
Leontopolites	Leontopoli	Leo, Nilus	Leonum ciuitas, Pharbæthus
Sebennites	Sebennito	Luna, Cybele	Sebennitus, Athribis,
Phagropolites	Phagropoli	Phagrus piſcis, qui pudendũ Oſiris deuorauit	Phylæ, Ombi, Metacompſo

Hiſce addunt alij ex Plinio & Ptolomæo, Nomos Omphilen, Phanturiten, Tiniten, Phatniten, Neut, Heptanomum, Athribiten, Onuphiten, Butos, alioſque, quos vide apud Ptolomæum. Opus autem fuit tam diligenti ac ſubtili locorum diuiſione ob continuas finium confuſiones, vt benè Strabo notat, quas Nilus incremento exuberans efficiebat alijs addens, demens alijs, & figuras immutans, & ſigna obruens, quibus proprium diſcernebatur ab alieno, itaque identidem dimetiri oportebat. Durauit porrò exacta hæc à Seſoſtre primum facta, teſte Diodoro, in Nomos ſuos Ægypti diſtributio multis poſt temporibus, donec varijs bellorum tumultibus impetita Regio, variamque vrbium, atque oppidorum ſtragem perpeſſa, tandem in manus Mahumedanorum peruenit; qui priſtinis

Pl. l. 5. c. 9.

Strab. l. 17.

Cauſa diuiſionis Ægypti.

ſtinis Sacerdotum moribus & ſtatutis ſublatis ſua ſubſtituerunt. Nam abrogata mox Nomorum partitione, in tres alias Ægyptum partes partiti ſunt. quarum primam, quæ eſt à Cairo ad oſtium Canopicum vſque (cuius longitudinem brachium Nili occidentale Agathodæmon dictum, latitudinem verò Athribiticum flumen, Niloticum Delta bifariam ſecans, & latus maris terminant) نهر الاريف *Nahar allerif*, vel ſimpliciter *Erif* appellant. Alteram verò partem, quæ à Cairo inter Erythræos & Lybicos montes continuô tractu ad catadupas vſque excurrit, antiquis Thebaidem dictam modo الصعيد *Aſſaid*, hoc eſt *Tentorium*, nominant. Tertiam denique partem, quam brachium Nili Athribiticum, & Arabiæ petrææ iuxta Bubaſtici fluminis longitudinem determinant الارض بحرية *Allardt Bechria*, hoc eſt *terram paludoſam* ſeu *marinam* vocant. prima Oriza, & omni fructuum genere; & altera frumentis, leguminibus, pecoribus, volucribus, lino; tertia, ſaccareis arundinibus, goſſipio, mirabalanis, aliiſque ignotis Europæ frugibus abundat. Verùm vt harum omnium dictarum partium, ſicuti & Nomorum ſitum meliùs percipias, viſum fuit hoc loco præter chorographiam exactam, particularem quoque ſingulorum Nomorum vnà cum moderno ſitu deſcriptionem inſtituere, vt tùm dictarum tùm dicendarum rerum ſeries luculentiùs pateſiat.

A Turcis tripartita Ægyptus.

CAPVT III.

DISTRIBVTIO PRIMA.

Inferioris Aegypti in ſuos Nomos.

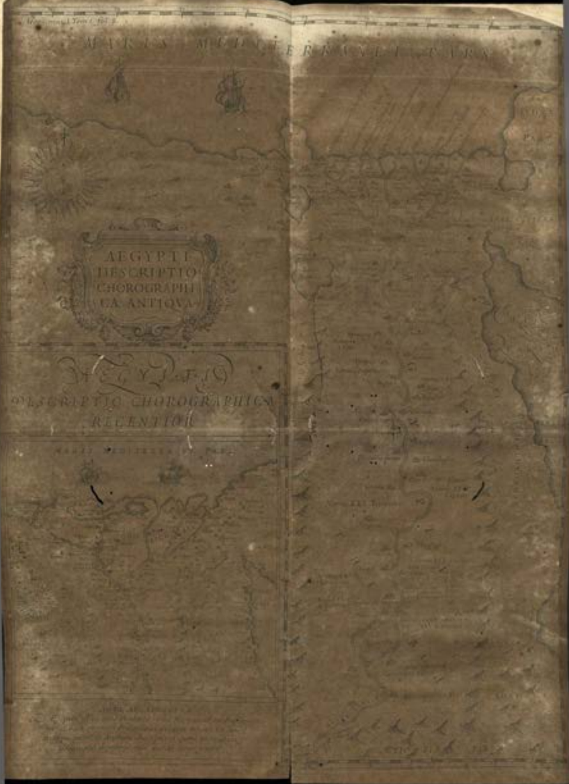
INferior Ægypti pars, quæ duobus fluminibus Agathodæmone & Bubaſtico, & littore maris includitur, ab omnibus ferè Geographis *Delta*, à figura literæ, quam exprimit, appellatur. Paruum *Delta* porrò vocatur omne id terræ ſpatium, quod Bubaſtico & Buſiritico; Tertium *Delta*, quod Bubaſtico & Athribitico comprehenditur, de quibus vide Ptolomæum hoc loco. Hanc Ægypti partem à veteribus *Phium* appellatam reperio. Eſt autem in Copta lingua ⲫⲓⲟⲙ, teſte Nomenclatore noſtro, nihil aliud quàm mare, vnde ſuſpicor hanc partem mare vocatam, vel quia Niloticæ inundationis tempore mare referebat, vel quia traditione antiqua olim totam hanc partem mari tectam, *Nili limo* excreuiſſe credebant, vt Strabo docet. Arabes ſanè huic aſtipulare videntur, cùm الفيوم *Elphium*, id eſt, locum paludoſum Ægypti, الف فوم *Elph phum*, quaſi diceres χιλιόςομα, *mille orium*, quod eodem in loco Nilus in varia oſtia diſtribuatur, appellant. Etſi aliam & ſcopo noſtro magis fauentem ethymi rationem aſſignatam reperiam in Gelaldino Arabe hiſtorico, lib. 1. de Regibus Ægypti, vbi narrat, *Elphium*, الفيوم quod tamen non in *Delta*, ſed in *Saide* ponit à Ioſepho conditum, eique hoc nomen inditum ob cauſam, quam hiſce verbis deſcribit ex Ben Abed Hakem. *Hoc eodem*, inquit,

Delta Ægypti vnde è

Elphium quid?

Gelaldinus l. 1 de reg. Ægypti.

tem-

AEGYPTI
DESCRIPTIO
CHOROGRAPHI
CA ANTIQVA
AEGYPTI
DESCRIPTIO CHOROGRAPHICA
RECENTIOR

tempore aqua Ægypti ſtagnans in riuos educta fuit, vt narrat Hoſcham filius Iſaac.

في ذلك الزمان استنبطت الفيوم وكان سبب كما حدثنا هشام ابن اسحـــــــق ۞

Deinde perſequitur textum his verbis, quæ ego breuitatis cauſa latinæ ſubiungo: *Cùm Ioſeph dominaretur Ægypto, & magnificaſſet domum & habitationes Pharaonis, iamque centum annorum ætatem ageret, dixerunt conſiliarij Pharaonis: Ecce Ioſeph ſenio confectus, nec ſapientia, nec iudicio pollet amplius, aggraua igitur iugum ſuper gentem tuus, eamque vtiliter occupa, bienniòque ſolicitantibus Rex tandem reſpondit; agite videamus, ſi in Elphio conficiendo conſilio nobis eſſe poſſit.*

Ioſephi molimina in ſiccando Elphio.

وكانت الفيوم يوميد تدعي الجوبه انما كانت لمصالة ما الصعيد وفصوله واجتمع رايهم علي ان ذلك كوي هي المحنة التي تمتحنون بها يوسف وقالوا لفرعون سل يوسف ان يصرف ما الجوبة عنها وتخرجه منها وتزداد بلدا الى بلدك وخراجا الى خراجـــــك ۞

Vocabatur autem tunc temporis Elphium Gubeb, hoc eſt, foſſa ſiue ſtagnum, quia tota regio Elſaid erat aquoſa, id eſt, ſtagnantibus aquis oppleta, congregauitque maiores ſuos, vt conſilium mentemque eorum exploraret; qui conſiderato propoſito negotio dixerunt; mittatur Ioſeph, vt aquam Elgeube diuertat; eamque deducta adijciat regionem regioni tuæ, & prouentus prouentibus tuis; vocauitque Rex Ioſeph dicens: Scimus hunc locum abundantem eſſe, & ædificijs, campiſque colendis aptum.

Elphium olim vocabatur Elgeube id eſt foſſa ſtagnans.

واوحي الى يوسف ان يحفر ثلاث خليجا من اعلي الصعيد موضع كذا وخليجا شرقيا من موضع كذا وخليجا غربيا من موضع كذا الى موضع كذا ووضع يوسف العامل فحفر خليجا المنهى من اعلى اصمون الى الاهون وحفر خليج الفيوم وهو الخليج الشرقي وحفر خليجا بقريه يقال لها فنهمت من قري الفيوم وهو الخليج الغربي فخرج ماء من الخليج الشرقي وصب في النيل وخرج من الخليج الغربي وصب في صخرا فنهمت الى الغرب فلم يبق في الجوبه ما ثم ادخلها الفعله وقطع ما كان فيها من القصب والطرفا واخرجه منها وكان ذلك ابتدا جري النيل وقد صارت الجوبه رفيه جريه وارتفع ما النيل ودخل في راس المنهى وجري حتي انتهى الى الاهون فعطفه الى الفيوم ودخل خليجها وساقها لجه من النيل واخرج اليها الملك ووزراه وكان سبعين يوما فلما نظر الى الملك قال لوزراه هذا عمل الفيوم وسميت الفيوم واقامت يزرع كما غوايط مصــــــــــــــــــــــر ۞

Et reuelatum fuit Ioſeph, vt foderet tres foſſas pro amnibus ducendis, primam ex ſuperiori parte Elſaid, ex iſthoc loco, & amnem orientalem ex hoc loco, & amnem occidentalem ex hoc loco, & cœpit Ioſeph opus, & fodit amnem tendentem ex ſuperiori Eſmum vſque in Albalun, & fodit amnem Elphium, & hic amnis orientalis, & præualuit amnis iuxta oppidum, quod dicitur Kanhemt ex oppidis Elphij, & hic eſt amnis occidentalis, & exiuit aqua eius ex amne orientali, & fluxit in illum, & egreſſus ex amne occidentali, & fluxit diffuſus in campos Kanhemt verſus occidentem, & non remanſit in planitie aqua: Tunc introduxit operarios, & exempto exſectoque quicquid ibi carectoſum & iuncoſum erat, liberum fecit aquæ fluxum in ea ſuperſtitis, fuitque hoc principium fluxus Nili, euaſitque planities ſicca & pura, & eleuatæ ſunt aquæ Nili, & ingreſſæ ſunt principium aluei, & fluxerunt vſq; dum venirent in Alalhun, & refluxerunt inde in Elphium, & ingreſſa ſunt amnem eius, & riuos eius, & facta eſt pars Nili;

Prima ſtagnantium aquarum Nili in Nilum deriuatio à Ioſepho peracta.

B edu-

eduxitque ad opus, quod patrauerat ſpectandum, Regem atque Conſiliarios eius; fuit autem totum opus completum 70. diebus. Cùm autem id ſpectaſſet Rex; dixit ad Conſiliarios ſuos: Ecce totum hoc non ſeptuaginta, ſed الف يوم *Elph ium, hoc eſt, mille dierum opus eſt; vocatuſque eſt locus prouinciæ huius in hunc diem Elphium* الفيوم *id eſt, mille dierum, qui ſeminum copiâ adæquauit reliquas Ægypti prouincias.* Hactenus ille. Certè hunc locum à Ioſepho habitationibus hominum idoneum redditum, præter Gelaldinum, Salamas, alioſque Arabes Authores, Abulfeda quoque id in ſua Geographia clarè docet hiſcè verbis:

Abulfeda Geographia.

الفيوم كورة في ديار مصر عن الفسطاط بين الغرب والجنوب وهو في وهدة وقد صنف
اليها نهر من رشح النيل منسوب الى يوسف الصديق ومدينة الفيوم قاعدة ولاية
وبها حمامات واسواق ومدارس شافعية ومالكية وهي راكبة على نهر يوسف من
جانبيه النهر يخترق مدينة الفيوم المذكورة والفيوم بساتين كثيرة وهي عن مصر
على نحو مسيرة ثلاثة ايام وبين الفسطاط والفيوم ثمانية واربعين ميــــلا ✡

Pheſtath ſeu ...

Elphium regio in Ægypto à Pheſtath inter occidentem & meridiem ſita eſt in valle & iam deriuatus eſt ad eam fluuius ex reſudatione Nili à Ioſepho Iuſto factus; & ciuitas Elphium ſedes principatus eſt, ſeu præfectura, inſtructa balneis, plateis, & gymnaſijs Schaphitarum & Melchitarum; ſita autem eſt ſupra flumen Ioſeph, à quo ex meridionali parte fluminis dirimitur ciuitas Elphium memorata; porrò Elphium plurimos habet hortos, & eſt à Meſra itinere ferè trium dierum, & inter Pheſtath & Elphium quadraginta octo milliaria. Et alio in loco vbi ciuitatem بهنسا *Behanſa* deſcribit, ita dicit:

ومدينة البهنسا راكبة على بحر يوسف وهو الفيوم وجميع ما بين بحر يوسف
والجبل من ارض البهنسا وغيرها شربه من بحر يوسف ومابين نحر يوسف والنيل
من البهنسا يشرب من فرع من النيـــــــــــــــــــــــل ✡

Et ciuitas Elbehanſa ſita eſt ſupra mare Ioſeph (ita flumina vocant Ægyptij) *& eſt Elphium, & omnes qui ſunt inter mare Ioſeph, & montem ex terra Elbahanſa bibunt ex flumine illo Ioſeph, & quod eſt inter mare Ioſeph, & Nilum, bibunt ex ramo Nili.* Non igitur ſine ratione hic tractus nomen maris Ioſephi obtinuit in hunc vſque diem. Veriſimile enim eſt, Ioſephum non tantùm interpretatione ſomniorum factâ, ſed & ſapientiâ quadam diuinitùs ei inſitâ præditum, maxima beneficia in vniuerſam Ægyptum contuliſſe; quale inter cœtera hoc maximum erat Elphij videlicet ad meliorem frugem reductio. Vnde meritò tot ac tantis honorum titulis, dignitatumque prærogatiuis à Regibus Ægypti fuerit ornatus.

Mare Ioſeph.

Porrò meminit huius Elphij quoque Beniaminus in ſuo itinerario, traditque Hebræorum ſub Ioſepho in Ægypto maxima in eo monumenta relicta, hiſcè verbis:

מן הלואן עד קיץ אשר היא
ראש הראשית מצרים ג׳ ימות עד פיום דרך ח׳ ימות ונקראת מקרם פיתון
וניראו בה עד היום זכרונות רבות ובנינות רבות גדולות מבנו יוסף ז״ל
מותרנת

Ab Heluam vſque in Kits, quæ caput initij Ægypti, trium dierum iter eſt, & hinc

hinc Phium quinque dierum, & hæc vrbs olim dicebatur Pithon, & videntur in ea in hunc vſque diem plurima monumenta, & ædificia maxima à Ioſeph, memoriâ eius in benedictione, poſteritati relicta. Dicebatur autem Pithon ab ingentis magnitudinis ſerpente, qui ex ſtagnantium aquarum, limique Nilotici putrilagine ortus, magnam hominum pecudumque ſtragem inferebat, ab Hercule Ægyptio, vt Mythologi volunt, interempto. Elphium igitur, vel vt Coptè dicam, ⲫⲓⲟⲙ, à mari olim ſeu paludibus tectum, tandem multorum dierum opere tempore Ioſephi, habitari cœpit; quo tempore pleraque inferioris Ægypti pars, aut omninò, aut maxima ex parte paludibus aquarumque ſtagnantium diffuſione tecta ſqualeſcebat, donec ſtagnantibus aquis in varias foſſas deriuatis, terra aquarum diuturna oppreſſa tyrannide tandem liberata, vſui hominum animantiumque ſeruiret. Hinc factum videtur, vt reliquas ſtagnantium aquarum congeries infra Elphium ſimili deriuationis artificio deducerent; adeòque terram vniuerſam tandem habitabilem vſibuſq; hominum accommodarent. Quam Reges ſucceſſu temporum dum mira hominum, pecudumque fertilitate florentem, & continua fluminum deriuatione fœcundam deprehenderent, in varias Præfecturas ſeu Curias ad diuidias & contentiones ſedandas dirimentes; ob admirabilem quandam rerum omnium copiam & vbertatem, veluti Deorum immortalium, vt Diodorus dicit, donum vocarunt, Copticas ſecutus, qui ⲡⲉⲙⲉⲛⲧⲁⲙⲉⲫϯ ⲉⲣⲙⲁⲛⲓⲃⲓⲥ, id eſt, donum Mercurij eadem ratione eam nuncuparunt, idque occaſione Ibidum frequenter ibidem ad ſerpentes cœteraque reptilia deuoranda ſtabulantium, quæ ſitu corporis crurumque poſitu, roſtroque ijſdem transuerſim inſerto, dum hoc μονόγραμμα A ex A & Δ compoſitum exprimerent, cuiuſnam donum hæc terra eſſet, incolis in omne cœteroquin ſuperſtitionis genus proniſſimis legendum præbebant; dùm aliud non hoc typo exprimeretur quàm Ⲁⲅⲁⲑⲟⲇⲉⲙⲟⲛⲟⲥ ⲉⲣⲙⲁⲛⲓⲃⲓⲥ *Anubis bonus Genius*; ſed cùm de

Pithon vrbs vnde dicta

Inferior Ægyptus quando habitari cœpta.

Ægyptus donum Dei dicta.

hiſcè & ſimilibus alibi fuſiùs tractemus, in Prodromo verò, atque Obeliſco Pamphilio hæc eadem iam fusè attigerimus, eo Lectorem remittimus. Et quamuis non dubitem, aliquam huius Phij partem iam à principio habitationis eius, in certos terminos ceu præfecturas quaſdam diuiſam, multiplicatis tamen hominibus in immenſam multitudinem, ob continuas finium confuſiones, primò à Seſoſtri vel Seſoſiri Rege ſapientiſſimo in ⲙⲏⲧⲧⲁϣⲡ hoc eſt, *Nomos decem*, teſte Diodoro; Ptolomæorum verò tempore adeò in viginti Nomos minutiùs diſtributum legimus; vide quæ de his dicimus fuſiùs in hiſtoria Regum Ægypti.

Eſt autem Nomus græcè à Ptolomæis ita dictus, hoc loco nihil aliud quàm iuriſdictio, ſiue locus iuri dicundo, cauſiſque tractandis opportunus; quem antiqui ⲡⲓⲧⲁϣⲡ, id eſt, præfecturam ſeu curiam, Arabes ولاية id eſt, prætorium vocant. Et quoniam maxima apud antiquos

Nomus quid.

Ægyptios vigebat ſacrarum in Dijs colendis cœrimoniarum varietas, tantuſque εἰδωλομανίας feruor, & vix locus eſſet, qui non proprium ſibi Numen aliquod, cui honorem impenderent, conderet, ac proindè ſæpè contingeret, vt Numen, quod hi venerarentur, illi execrarentur, Deorum diuerſitas tanta, non exigua pareret Religionis diſſidia; Sacerdotes Seſoſtridis Archiſacerdotum authoritate, ad populi in Deorum cultu tollenda ſchiſmata, exemplum ſecuti vetuſtiſſimorum Deorum orbem terrarum ſortem inter ſe diſtribuentium (de quibus paulò poſt agemus) totam Ægyptum in triginta Nomos, vnicuique verò Nomo ſuum attribuentes Numen callidè diuiſerunt; vt quod à primæuis Dijs in orbe vniuerſo factum traditione perceperant, in Ægypto ceu ſano quodam, aut Pantheo totius vniuerſi compendioſè repræſentarent; & ne ex tanta difformitate cultus, monſtroſæ religionis facies appareret; in Metropolitanis totius Ægypti vrbibus Thebis videlicet, & Heliopoli certa quædam & ſumptuoſiſſima delubra ædificauerunt, vt in his iterum quicquid vago cultu tota complecteretur Ægyptus, in hiſcè duobus veluti Pantheis quibuſdam analogo quodam ordine, & ad templum vniuerſi parallelo, cultuque compendioſo, diuerſarum nationum vnita multitudo celebraret; callidum ſanè inuentum, & ad diuerſas religiones vno cultu conciliandas mirè opportunum. Meminit huiuſmodi delubrorum Strabo teſtis αὐτόπτης, ita enim lib. 17. vbi de Labyrintho agit; ἔστι, inquit, δὲ πρὸς τῷ τῇ πρώτῃ εἴσπλου τοῦ εἰς διώρυγα παρελθόντι ὅσον τριάκοντα ἢ τετταράκοντα σταδίους ἐπίπεδόν τι τραπεζῶδες χωρίον ἔχον κώμην δὲ καὶ βασίλειον ἐκ πολλῶν βασιλείων, ὅσοι πρότερον ἦσαν νομοί. Τοσαῦται γάρ εἰσιν αὐλαὶ περίστυλοι συνεχεῖς ἀλλήλαις, ἐφ' ἕνα στίχον πᾶσαι, καὶ ἐφ' ἑνὸς τοίχου ὡς ἂν τείχους μακροῦ προκειμένας ἔχοντες τὰς αὐλάς. Et paulò poſt: ἐπὶ τέλει δὲ τῆς οἰκοδομίας ταύτης πλέον ἢ στάδιον ἀπεχούσης, ὁ τάφος ἐστὶ πυραμὶς τετράγωνος, ἑκάστην τετράπλεθρόν πως ἔχουσα τὴν πλευρὰν καὶ τὸ ὕψος ἴσον. Ἰμάνδης δ' ὄνομα ὁ ταφείς. πεποιῆσθαι δέ φασι τὰς αὐλὰς τοσαύτας ὅτι τοὺς νομοὺς ἔθος ἦν ἐκεῖσε συνέρχεσθαι πάντας. ἄριστον δ' ἦν μετὰ τῶν οἰκείων ἱερέων καὶ ἱερειῶν θυσίας δὲ καὶ θεοδοσίας, καὶ δικαιοδοσίας τῶν μεγίστων χάριν· κατήγετο δὲ τῶν νομῶν ἕκαστος εἰς τὴν ἀποδειχθεῖσαν αὐλὴν αὐτῷ. *Locus*, inquit, *in primo foſſæ adytu ad triginta quadragintauè ſtadia procedenti eſt planities quædam menſali forma pagum habens, & multorum Regum regiam, quot priùs præfecturæ erant. Nam totidem aulæ ſunt columnis ambitæ, inuicem continuæ omnes vno ordine, & vno pariete tanquam paruo quodam ſepto ante ſe ſitas aulas habent.* Et paulò poſt. *In fine huius ædificij, quod plus ſtadio occupat, eſt ſepultura, quædam pyramis quadrangula, cuius quodlibet latus quatuor ferè iugerum & altitudo par. Sepulti nomen eſt Imandes* (veriùs Simandes); *dicunt, tot aulas ibi factas eſſe, quot præfecturæ, ſolitoſque eò conuenire, atque epulum quoddam ſacris viris ac mulieribus fiebat ſacrificij gratia Deo reddendi, & iuris dicundi de rebus maximis; quænis autem præfectura in ſuam aulam procedebat.* Eadem ferè narrat Abenephius de عين شمس *Ainſchems*, id eſt, *Heliopoli*; verba eius ſunt:

Ægyptus [illegible] — *Templa Theban. & Heliopoli.* — *Mira fabrica Sepulchri Imandis.* — *Abenephius.*

وبنيان في عين شمس عنده كم بيوت كم ايوانات في كل مصر وكل وحده منهم
عنده التلسمات والصنم الذي يعبدوه لخلاص الارض الذي به ايوان ۞

Heliopolitana fabrica.

Eſt autem in Ain ſchems, hoc eſt, *Heliopoli fabrica, cui tot domus perhibentur eſſe, quot curiæ antiquitus in Ægypto cenſebantur, & vnaquæque ex ijs habebat Teleſman & idolum, quod colebant pro ſalute terræ, in qua erat curia;* & paulò

poſt

poſt numerum quoque præfecturarum determinans, ait : ولاجوانات كان ثلثين على حساب ثلثين الايام وحدة من شهورثنت عشـــــر ✡

Erantque præfecturæ triginta iuxta numerum dierum Menſis vnius è duodecim. Cùm enim vt in Aſtronomia Ægyptiorum videbimus, ſinguli dies menſis alicuius, alicui ex triginta Numinibus dedicati eſſent; magna cura eum diem celebrabat quæque tribus, ſeu curia, quæ Numen illud ſibi colendum habebat propoſitum; quem morem à primæuis Ægyptijs hauſiſſe Plato in Critia docet; vt paulò poſt videbimus. Sed his ita præmiſſis, modò videamus, tripartitò illam totius Ægypti in Nomos ſuos à Seſoſtride primùm, deindè autem à Ptolomæis, qui eos plurimùm auxerunt, factam diſtributionem. Et cùm præter nomina nihil præterea, quod in ijs geſtum ſit, legatur. Maxima quoque de etymologijs huiuſmodi nominum apud Authores ſit contradictio, certè ego rectè nominum ὀρθότητος καὶ ἑρμηνείας regulam à barbaris linguis, ijſque Græcâ antiquioribus, vt & Plato rectè in Critia & Cratylo monet, deſumendam ratus; dùm veterem hanc Ægyptiorum linguam pro modulo meo inſtaurare conor, plurima ſanè inueni, hucuſque nemini philologorum, quod ſciam, comperta; ea potiſſimum, quæ ad Deorum, animalium, plantarum, lapidum, vrbium, inſtrumentorum, ſimiliumque etymologias pertinent, quæ omnia Nomenclatoris noſtri Aegyptiaci auxilio eruuntur. Vndè gratiam apud eos, qui Criſi & philologicis incumbunt, me haud paruam initurum confido, dùm multa, quæ Criticos hucuſque latuerunt, in decurſu huius operis, Deo duce, detegam. Sed vt ad Rhombum redeamus.

I. Tempore igitur Seſoſtris totam Aegyptum in tres partes diuiſam legimus, in Inferiorem, Mediam, Superiorem, quarum vnaquæque in decem iterum curias ſiue præfecturas, teſte Abenephio, dirimebatur; in qua quidem diuiſione ad primæuam illam ſortitionem Deorum in vniuerſum mundum reſpexiſſe videntur; quam Plato in Critia hiſcè verbis deſcribit: Σόλων ἐπινοῶν εἰς τὴν αὐτοῦ ποίησιν, καταχρήσασθαι τὸν λόγον διαπυνθανόμενος τὴν τῶν ὀνομάτων δύναμιν εὗρε τούς τε Αἰγυπτίους τοὺς πρώτους ἐκείνους αὐτὰ γραψαμένους εἰς τὴν αὐτῶν φωνὴν μετενηνοχότας. αὐτός τε δὲ αὖ πάλιν ἑκάστου τὴν διάνοιαν ὀνόματος ἀναλαμβάνων εἰς τὴν ἡμετέραν ἄγων φωνὴν ἀπεγράφετο. καὶ ταῦτα γε δὴ τὰ γράμματα παρὰ τῷ πάππῳ τ᾽ ἦν καὶ ἔτ᾽ ἐστὶ παρ᾽ ἐμοὶ νῦν διαμεμνημόνευται δὲ ὑπ᾽ ἐμοῦ παιδὸς ὄντος. ἂν οὖν ἀκούητε τοιαῦτα οἷα καὶ τῇδε ὀνόματα, μηδὲν ὑμῖν, ἔστω θαῦμα. τὸ γὰρ αἴτιον αὐτοῦ ἔχετε. μακρὰ δὲ δὴ λόγου ἀρχὴ τότε, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέχθη περὶ τῆς θεῶν λήξεως, ὅτι κατενείμαντο γῆν πᾶσαν. Diuiſio Ægypti in Nomos. Plato.

Sed antequam referam, admonendi eſtis, ne miremini, ſi plurima Barbarorum nomina græcè nunc audiueritis; id enim ex eo contigit, quia *Solon cùm cogitaret illa carminibus ſuis inſerere, vim ipſam nominum eſt perſcrutatus, inuenitque primos illos Ægyptios harum rerum ſcriptores in ſuam linguam ea nomina tranſtuliſſe. Quare & ipſe rurſus vniuſcuiuſque nominis ſenſum accipiens, in vocem noſtram conuertit. Atque hæc ſcripta apud auum meum erant, & nunc apud me ſunt, cogitata iam olim puero mihi. Si ergo talia nunc audieritis nomina, qualia apud nos ſunt, ne miremini; nam huius rei cauſam intelligitis, longa verò oratione ſit opus, ſi à principio narrem id, quod iam ante dixi de ſortitione Deorum, vt terram inter ſe vniuerſam diſtribuerint,* partim in ampliores portiones, partim anguſtiores, templaque & ſacra ſibi inſtituerint.

De

De ſortitione verò Deorum ita refert citatus Plato paulò ante: Θεοὶ γὰρ ἅπασαν γῆν πότε κατὰ τοὺς τόπους διελάγχανον οὐ κατ᾽ ἔριν, οὐ γὰρ ἂν ὀρθὸν ἔχοι λόγον θεοὺς ἀγνοεῖν τὰ πρέποντα ἑκάστοις αὐτῶν, οὐδ᾽ αὖ γινώσκοντας τὸ μᾶλλον ἄλλοις προσῆκον, τοῦτο ἑτέρους αὐτοῖς δι᾽ ἐρίδων ἐπιχειρεῖν κτᾶσθαι, δίκης δὲ κλήρους τὰ φίλων λαγχάνοντες κατοικίζοντας χώρας, καὶ κατοικίσαντες. οἷον νομεῖς κτήματα, καὶ ποίμνια, καὶ θρέμματα ἑαυτῶν ἡμᾶς ἔτρεφον. πλὴν οὐ σώμασι σώματα βιαζόμενοι, καθάπερ ποιμένες κτήνη πληγῇ νέμοντες τὸ θνητὸν ἅπαν ἐκυβέρνων; Ἄλλοι μὲν οὖν κατ᾽ ἄλλους τόπους κληρουχήσαντες Θεῶν ἐκεῖνα ἐκόσμουν.

Plato. *Dij quondam vniuerſæ terræ orbem ſingulatim ſortiti ſunt, in regiones ſingulas diſtributum; neque partitionem hanc contentio fecit. Nam procul à ratione id eſſet; quod Dij, vel quæ vnicuique ipſorum conueniunt, ignorarent; vel cognoſcentes, quæ potiùs alijs competunt, aliena iura viciſſim vſurpare contenderent; cæterum iudicij iuriſque ſortibus ſua quique ad votum ſuſcipientes, curanteſque amicorum ſingulas regiones habitandas diſpoſuerunt; hoſque veluti greges ipſorum, poſſeſſioneſque & armenta nutriuère, hoc tamen excepto, quòd corporibus corpora cogere voluere, quemadmodum plagis pecora iumentaque paſtores ſolent; at verò tanquam docile & obediens animal, quaſi ex puppi, nauem agilem dirigentes, perſuaſione pro gubernaculis vtentes ea animam attingebant; & pro arbitrio ſuo ita ducentes humanum genus omne gubernabant.* hæc Plato. Credebant igitur Ægyptij Deos quondam ad conſeruationem humani generis vniuerſum orbem terræ ſingulatim ſortitione diſtribuiſſe, ita vt quiſque Deorum eam acceptaret regionem & prouinciam, quæ naturæ ſuæ magis eſſet conformis, & in quam veluti in συμπαθειὰν quoddam obiectum naturalis inclinationis pondere ferretur, quamque ab omni inimica & hoſtili vi defendendam ſuſciperet. Ad huiuſmodi igitur ſortitionis rationem Sacerdotes veteres Aegypti, & potiſſimùm Archiſacerdotes Regis Seſoſiridis, vel vt vulgò Seſoſtris authoritate confiſi, vniuerſam Aegyptum eâ ratione diſtribuerunt; vt quemadmodum ſuprà quoque indicatum eſt, quod à veteribus fieret in vniuerſo, in Ægypto veluti myſtico totius mundi Pantheo, ac feraciſſima Deorum matre, cultu repræſentaretur vnito. Verùm cùm de hiſce & ſimilibus in varijs huius Oedipi locis ſimus diſceptaturi, hìc ijs immorari longiùs noluimus: quare ad ipſam Ægypti diſtributionem in ſuas præfecturas, ceu quaſdam Deorum curias poſtliminio accedamus. In qua hoc intendimus præſtare, vt quæ hucuſque obſcura & incognita fuerant nominum etyma, ex varijs ægyptiacæ linguæ veluti tabulis quibuſdam ex naufragio relictis, genuinæ ſignificationi reſtituerentur. Opus igitur aggrediamur.

NO.

NOMVS I. RACOTIS

HOC EST

Præfectura Alexandrina, Coptè ⲛⲓⲧⲁϣⲓⲣ ⲛⲧⲉ ⲣⲁⲕⲟϯ.

E Primæuis itaque fontibus primam Nomorum ſeu præfecturarum à Seſoſiridi vulgò Seſoſtri, priſciſque Regibus factam diſtributionem deriuantes, à Racotide incipimus, quæ ſicut poſt ſtagnantium hiſcè in partibus aquarum exſiccationem, earundemque in alia & alia veluti Mæridis mariſq; mediterranei receptacula deriuationem huius Nilotici Deltæ prima fuit, ita principem quoque inter Nomos locum non immeritò obtinuit.

Racota itaque illa fuit Aegypti inferioris pars, quam poſtmodum ab Alexandro fundatore Ἀλεξανδρείαν Græci vocauerunt; hancque olim ⲣⲁⲕⲟϯ Racoti appellatam teſtatur Plinius lib. 5. cap. 10. Stephanus περὶ τῶν πολίων verbo Ῥακῶτις. Pauſanias in Eliacis, ac demùm Nomenclator noſter Aegypriacus capite de nominibus vrbium, quos conſule. Racaſtam quoque Ῥακαςῶ vocatam apud Cedrenum lego, perperam vel corruptè; errorem enim ex malè intellecta voce Racota promanaſſe nemo dubitare debet. Hanc Racotam Aegyptij tradunt fundatam eſſe à muliere quadam Regina Aegypti, Dalucha nomine poſt Pharaonis perſecutoris Iſraëlitarum in rubro mari ſubmerſionem; ita præter Abenhaid, Aben Hakem, Salamas quoque in libro, quem Hortum mirabilium mundi inſcribit, narrat; verba eius ſubiungo: Racotis quid? Racotis à quo & quando fundata. Abenhaid, Aben Hackem

ولما غرق الله فرعون وقومه ضعف امر القبط فملكوا عليهم امراة تسمى دلوكا وبنت رقوط فهى الاسكندرية

Cùmque Deus Pharaonem vnà cum exercitu ſuo ſubmerſiſſet, multum debile manſit Regnum Ægypti, quare conſtituerunt mulierem Reginam Daluka nomine, quæ ædificauit Racuth, ipſa eſt Alexandria. Vocatur autem ⲣⲁⲕⲟϯ à ſciſſuris, eò quòd incredibili labore hunc locum per varias aquarum ſciſſuras diuerſioneſque paludum, aptum reddiderint mortalium habitationi Reges priſci; vti fuſiùs narrabitur in Chronologia Regum Ægypti.

Porrò in hac præfectura præcipuè Mercurium cultum legimus, cuius ſimulachrum erat ſub forma Ibidis, pedibus diuaricatis roſtroque ijſdem tranſuerſim inſerto hoc monogrammum A, reliquo verò corpore figuram cordis exhibens, quorum primò Mercurium Ἀγαθοδαίμονα, poſteriori verò ſenſatum Mercurij cor, quo mundo varias tradidit, Diodoro teſte, ſcientias, ſignificabant, quin & ipſam ciuitatem & flumen ſeu brachium Nili, quem ſuprà ἀγαθοδαίμονα diximus, ad foſſam fluminis Tabij ab hoc cultu poſteà Hermopolim, id eſt, Mercurij ciuitatem appellatam, docet poſt Strabonem Ptolomæus, Marius Niger aliique quos in ſequentibus citamus. Ibidis figura & ſignificatio.

Ad

Ad hanc quoque præfecturam pertinuiſſe lego vicum Ταπόσιριν. Eſt autem Ταπόσιρις nihil aliud, quàm ſepulchrum Oſiridis, quaſi diceres τάφος τοῦ Ὀσίριδος. quod idem teſtatur Plutarchus in Antonio, vbi etiam loco ταπόσιρις, ταφόσιρις ſcribit. in hac enim parte fingebant corpus Oſiridis ab Iſide conditum; ſed de hoc alibi fuſius.

Taposiris ſepulchrum Oſiridis.

NOMVS II. PHTENVTI,

ID EST

Præfectura Phtenuti, Coptè ⲡⲓⲧⲁϣⲓⲣ ⲫϯⲛⲟⲩϯ.

SEcundam Nilotici Deltæ præfecturam inuenio fuiſſe ⲫϯⲛⲟⲩϯ *Phtenuthi*, hoc eſt, vt Coptè eam enunciem ⲡⲓⲧⲁϣⲓⲣ ⲛ̀ⲧⲉⲫϯ ⲛ̀ⲛⲉⲫϯ ⲛⲟⲩϯ quaſi diceres præfecturam Dei Deorum; eratque vicina & contigua præfecturæ Racotæ, etymon huius, teſte Nomenclatore Copto, deducitur à ⲫϯ id eſt, *Deus*, & ⲛⲟⲩϯ plurali, quod Deos ſignificat, à ſingulari ⲡⲓⲛⲟⲩϯ Deus. Meminit huius Nomi Ptolomæus quoque hoc loco, Μεταξὺ, ait, τῶν ποταμῶν μεγάλου καὶ Φαρμουθιακοῦ πόλεις αἵδε, Φθενότης νομὸς καὶ μητρόπολις καὶ Βοῦτος· *Inter flumen magnum & Pharmutiacum vrbes hæ, Phtenuton Nomus & Metropolis & Butos*. Vocatur autem ⲫϯⲛⲟⲩϯ id eſt, præfectura Dei Deorum, eò quòd in ea Serapis quem maximum Deorum Aegypti, teſte Diodoro, Apuleio, & Ammiano Marcellino appellabant, ſacra fierent; quemque ſub Taurina forma in delubro proprio adorabant; atque hoc ita eſſe, ſimulachra quædam ταυρόμορφα eius quam è latere vides figuræ, quæ in ruderibus Raſſith & Deruthi, id eſt Canopi & Buthi, quæ ad hanc præfecturam olim pertinebant, ſubindè inueniuntur, Serapidem hic cultum ſatis ſuperque teſtantur. Eſt in Muſęo Illuſtriſſimi Petri à Valle huiuſmodi idolum ex latere confectum, cuius figuram apponimus. Canopum autem hodie رشيد appellant Aegyptij, ita Abulfeda in ſua Geographia Arabica:

ΣΕΡΑΠΙΣ

Abulfeda in ſua Geographia.

رشيد بلده على غربي النيل مقدم تسمي كنوب وهي عن السكندريه على مرحلة واحد

Eſt Roſſetta regio ad occidentalem partem Nili olim dicta Canub, & diſtat ab Alexandria Marhala, id eſt, *ſpatio itineris vnius diei*; etſi Strabo, ἐν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίοις ἀπ' Ἀλεξανδρείας πεζῇ ἰοῦσιν, id eſt, *diſtantiam ab Alexandria 120. ſtadiorum diſtantiam euntibus terreſtri itinere præſcribat*. Butos autem hodie vocant, دروطي Deruthi, in vtroque verò Serapidem & Latonam ſiue Io cornuta ſimulachra, culta fuiſſe, Strabo docet: Κάνωβος, inquit, ἐπώνυμος Κανώβου τοῦ Μενελάου κυβερνήτου ἀποθανόντος αὐτόθι, ἔχουσα τὸ τοῦ Σεράπιδος ἱερὸν πολλῇ ἁγιστείᾳ τιμώμενον καὶ θεραπείας ἐκφέρον· ὥστε καὶ τοὺς ἐλλογιμωτάτους ἄνδρας πιστεύειν, καὶ ἐγκοιμᾶσθαι αὐτὸν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἢ ἑτέρους. *Canopus cognominis Canopi, qui Menelai Gubernator ibi mortuus*

Roſſetta olim Canopus.
Strabo l. 16.
Butos.
Strabo.

mortuus fuerat; habet Serapidis templum religioſè cultum, vt etiam nobiliſſimi viri Quis Canopus?
ei credant, & pro ſe, vel pro alijs inſomnia ibi captent; ſunt qui curationes conſcribant, quidam virtutes editorum ibi oraculorum. Et paulò poſt de Buto ita loquitur: Περὶ δὲ τὴν βοῦτον καὶ Ἑρμούπολις ἐν νήσῳ κειμένη. ἐν δὲ τῇ βούτῳ Λητοῦς ἐστὶ μαντεῖον. *Circa Butum verò eſt Hermopolis in Inſula iacens, Buti verò eſt Latonæ oraculum.* Latonam verò cum Io Boſphora confundi ex phornuto patet; quin & etymon ipſum Buti à cornuto cultu ſic dictum, author eſt Stephanus περὶ τῶν πολέων voce βοῦτος; & Coptæ voci per omnia reſpondet; Sonat enim ⲁⲧⲉⲃⲟⲟⲩⲓ in lingua Copta nihil aliud, quàm donum Bouis, cuiuſmodi Latonam ſiue ⲧⲱⲓ ſc. Bouis Phoronæi filiam fuiſſe, Herodotus declarat in Thalia, alijque Mythologi, quos conſule. Butus.

NOMVS III. PHTEMPHVTI

ID EST,

Præfectura Phtemphuti, Coptè ⲡⲓⲑⲁϣⲓⲣ ⲛ̀ⲧⲉⲧⲫⲉⲙⲛⲟⲩⲧ.

TErtia præfectura veterum Ægyptiorum erat ⲧⲫⲉⲙⲛⲟⲩⲧ Thphemnuti (corruptè Phtemphuti) hoc eſt, Cœlum Deorum, à voce Copta ⲧⲫⲉ id eſt, Cœlum, vbi ⲙ nota Genitiui, & ⲛⲟⲩⲧ plural. num. quod Deos ſignificat; huius metropolis erat ⲧⲁⲩⲁ *Taua*, quod Coptè idem eſt, ac templum; videtur autem hæc præfectura dicta Cœlum Deorum, eò quòd inter duo flumina Pharmuthiacum & Athribiticum germinans, reliquos omnes Nomos cùm fœcunditate, tùm amænitate facilè ſuperaret. Comprehendebatque Xoin & Pachnamunim, quæ poſteà diuerſorum Nomorum nomina ſortita ſunt; In hac præfectura Canopi cultum viguiſſe, potiſſimum Xoi, Suidas author eſt. Erat autem idolum illud inſtar dolij, plenum foraminibus, vt hîc à latere apparet, cuius de cauſa & origine, vide, quæ ſcripſimus in Prodromo noſtro Copto, & apud dictum Suidam voce, Canopus; & inferiùs vbi de Canopis fusè tractamus. Xois verò Metropolis, in qua colebatur Canopus, qui indè dicebatur Xoites, Coptè vocatur ϫⲉⲱⲥ, ab Ægyptijs poſteris سخا *Sciagha*, in qua, teſte Geographo Dubiano magna adhuc antiquitatis veſtigia inueniuntur.

Phtemphuti, quid?

Canopi forma & cultus.

Xois vrbs.

Porrò Arabes Hiſtorici, aliam huius etymologiæ Phtemphuti aſſignant rationem; cùm enim Ioſeph exſiccaſſet Elphium, & quicquid *Delta* continet, in terram eleuaſſet aquâ in alueos depreſſâ; regionemque non fertilem tantùm, ſed & mirum in modum amœnam reddidiſſet; dicitur Pharao ad opus Ioſephi ſpectandam accitus, in hæc verba prorupiſſe: اهذا من ملكوت السموات *Num hac regni cæleſtis portio?* vnde & *Schagha,* Etymon Phtemphuti

gha, vbi hæc contigiſſe feruntur, in hunc diem regnum cœli vocatur, ita memorat Geladinus Arabs in hiſtoria de Regibus Ægypti; ſed hoc adiungere hic volui, ne quicquam ad antiquitatem illuſtrandam deeſſe videatur; interim vnicuique liberum erit de ijs ſentire, quod voluerit.

NOMVS IV. MENDESIVS,

ID EST

Præfectura Mendeſia Coptè ⲡⲓⲧⲁϣⲓⲣ ⲛ̀ⲧⲉⲙⲉⲛⲇⲏⲥ

QVarta veterum Ægyptiorum præfectura erat Mendes, Coptè ⲙⲉⲛⲇⲏⲥ, quæ vox Hircum ſignificat; ita dicta præfectura, vel à multitudine hircorum in hoc diſtrictu paſci ſolitorum, ſiue à cultu Hirci aut Panos, quem in hoc Nomo cultum eſſe Strabo docet his verbis: Ἐστὶ δὲ καὶ Ἑρμοῦ πόλις καὶ λυκόπολις, καὶ Μένδης, ὅπου τὸν Πᾶνα τιμῶσι, καὶ τὸ ζῶον τράγον, ὡς δὲ Πίνδαρός φησιν, οἱ τράγοι ἐνταῦθα γυναιξὶ μίγνυνται.

Μένδητα παρὰ κρημνὸν θαλάσσης ἔσχατον
Νείλου κέρας, αἰγίβαται ὅθι τράγοι γυναιξὶ
Μίσγονται.

Præterea Mendes vbi Pan colitur & hircus animal, & vt Pindarus ait, hoc in loco hirci cum fœminis miſcentur.

Mendetis ad vicinia mari præcipitia,
Cornuque Nili extremum, qua Salax Capræ
Maritus humanam audet inire fœminam.

Euſebius verò de præparat. Euangelica, eò quòd caput hirci in hac præfectura adorari ſolitum eſſet, exprobrat Gentilibus; Cui aſtipulantur Clem. lib. 5. ſtromatum; Herodotus quoque & Plutarchus, ille in Thalia, hic in lib. de Oſiride & Iſide. Suntque huius cultus luculenta in tabula Bembina indicia, vbi in limbo ſupra Aram Hirci caput depingitur, eâ, quæ ſequitur, figurâ.

Figura Mendes.

Quæ omnia approbat Suidas his verbis: Μένδην οὕτω καλοῦσι τὸν Πᾶνα Αἰγύπτιοι, ὡς τραγοπρόσωπον, οἳ καὶ τὸν τράγον τῇ αὐτῶν διαλέκτῳ, οὕτω καλεῖν, καὶ τιμῶσιν αὐτὸν ὡς ἀνακείμενον τῇ γονίμῳ δυνάμει. καὶ τιμῶσι αὐτὸν ὡς ἔτι μὴ ἐσθίειν τράγους, ὀχευτικὸν γὰρ τὸ ζῶον ἦν δὲ καὶ ἱερὸν τοῦ Μενδησίου παρ' Αἰγυπτίοις, ἐν καὶ ἄγαλμα τραγοσκελὲς ἦν ὀρθὸν ἔχον τὸ αἰδοῖον. *Mendem vocant Pana Aegyptij, quaſi Hirco-formem, quem & Hircum ſacrâ linguâ vocant, venerantur autem eum quaſi ſeminalis virtutis præſidem, colunt quoque eum, quod non liceat comedere hircos, eſt enim animal laſciuum. Eſt & templum apud Aegyptios in Mendele, & in eo ſimulacrum hircinis cruribus erectum habens verendum.* Cuius verò hic cultus ſymbolum fuerit, fusè dicetur in Pantheo Hebræorum tertio huius operis Syntagmate; Ciuitas principalis huius Nomi eſt Thmuis, de quo etymo vide Herodotum in Thalia, Coptè ⲑⲙⲟⲩⲓ, Arabicè الموردة *Elmurade.*

NOMVS V. ONVPHIS

ID EST,

Præfectura Onuphis, Coptè ⲡⲓⲧⲁϣⲓⲣ ⲛ̀ⲧⲉⲛⲛⲉⲫⲓⲟⲛ ⲡⲓϩⲟϥ.

PRæfectura Onuphis, quintum in ordine Nomorum locum obtinet. Coptâ linguâ ⲡⲓϩⲟϥ *Pihof*, vel ⲛⲉⲫⲓⲟⲛ, quod ſerpentem ſignificat, appellatur; putoque hanc vrbem eandem eſſe cum Hebræorum נף *Noph*, quâ tamen voce Memphis quoq; nominatur; ratio huius rei aſſignari poteſt, propinquitas Memphis ab Onuphide, ex qua conſequenter confuſio vnius cum altero, ſicuti eandem ob cauſam non rarò confunduntur Peluſium, Sais & Damiata, vt inferius oſtendemus. Balmis ita eadem deſcribit נף שם מדינת מצרים נקרא חיה בלעז מנף *Noph nomen vrbis in Ægypto barbarè dicta Monph*. Dicitur autem Ὀνουφις, quia aſpidem ſerpentem in ea adorabant, ita Pauſanias in Corinthiacis, cùm de cultu animalium in Bæotia vſitato loquitur; Καθάπερ ἐν τῇ πόλει τ Αἰγύπτου Ὀνούφι τοῦ Λαπίδος προσκυνοῦσι. Onuphion autem à ſerpentis cultu ita dictum etymon ipſum docet, quòd ἀπὸ τοῦ ὄφεως deriuatum nemo dubitare debet, quin & Nomenclator noſter ⲡⲓⲛⲛⲉⲫⲓⲟⲛ Βασιλίσκον ſeu ſerpentem interpretatur; cui aſtipulatur Horus, qui ſerpentem Vræum dictum Ægyptijs aſſerit, quod Mendum in Prodromo eſſe oſtendimus; vbi quoque non Vræum, ſed Vphæum legendum demonſtramus. ita autem ait Horus: Αἰῶνα ἱερῶς γράψαι βουλόμενοι ὄφιν ζωγραφοῦσι ἔχοντα τὴν οὐρὰν ὑπὸ τὸ λοιπὸν σῶμα κρυπτομένην. ὃν καλοῦσι Αἰγύπτιοι οὐραῖον, ὅ ἐστι ἑλληνιστὶ βασιλίσκον ὅνπερ χρυσοῦν ποιοῦντες θεοῖς περιτιθέασιν. *Quin & aliter æuum exprimantes ſerpentem pingunt, cuius cauda reliquo inuoluatur, ac tegatur corpore; hunc Ægyptij quidem linguâ ſuâ Vræum*, (lege Vphæum,) *græci verò Baſiliſcum nominant, eundem ex auro conflatum Dijs circumponunt*. Atque huius quidem ὀφιολατρείας occaſionem fuiſſe puto multitudinem aſpidum ſeu ſerpentum quotannis eo in diſtrictu ex Nilotici limi putrilagine pullulantium, quos dùm maximè hominibus pecoribuſq; damna inferrent morſibus ſuis lethiferis, Aſpidem ceu numen Auuerruncum coluiſſe veriſimile eſt; & forſan ad Moſaici ſerpentis in deſerto exaltati rationem & exemplar illum quoque colebant Aegyptij, quos plurima ab Hebræis accepiſſe alibi dicemus. Idolum ex tabula Bembina depromptam hic apponimus.

Balmis Hebræus in Dictionario.

Onuphis figura.

ⲡⲓⲛⲉⲫⲓⲟⲛ quid?

Mendum in Horo occurrens circa nomen ⲡⲓⲛⲉⲫⲓⲟⲛ.

Cauſa cultus Vphæi.

ΙΕΡΑΚΟΜΟΡΦΟΝ

NOMVS VI. SAIS,

ID EST,

Præfectura Saitica, Coptè ⲡⲓⲧⲁϣⲓⲣ ⲛ̀ⲧⲉⲥⲁⲓ.

SExta præfectura erat Sais, in qua Mineruam cultam Strabo docet: Καὶ ἡ Σεβεννυτικὴ δὲ πόλις, καὶ ἡ ΣΑΙΣ Μητρόπολις τῆς κάτω χώρας, ἐν ᾗ τιμῶσι τὴν Ἀθηνᾶν· ἐν δὲ τῷ ἱερῷ αὐτῆς ἡ θήκη κεῖται τοῦ Ψαμμιτίχου. *Indè*, inquit, *Sebennitica vrbs & Sais inferioris Ægypti metropolis; in hac Mineruam colunt, vtpotè in cuius templo Pſammetichi ſepultura eſt;* alibi quoque refert, Saitas ouem coluiſſe; & certè hoc ita eſſe etymon docet; cùm Sais linguâ veteri nihil aliud ſit, quàm ouis ſiue agnus, Coptè ⲉⲥⲱⲟⲩ, & cum articulo ⲡⲓⲉⲥⲱⲟⲩ; ita Nomenclator noſter Aegyptiacus clarè docet. Sunt autem Sais & Eſoi ſatis propinqua, diſſidentque ſolâ corruptelâ in literis diuerſimodè à diuerſis prolatis factâ. Ouem præterea Mineruæ & Palladi dicatam, omnes Mythologi teſtantur. Meminit huius templi Palladis Clemens Alexandrinus l. 4. ſtromatum. *In Sai*, inquit, *pro veſtibulo templi Palladis huiuſmodi ſymbola inciſa ſpectantur. Infans, Senex, Accipiter, Piſcis, Hippopotamus*, quorum ſymbolorum interpretationem vide in Obeliſco Pamphilio lib. 3. & quæ de portentoſo Mineruæ templo in Sai recitat Herodotus in Thalia; vide quæ ſuprà in Nomo Memphitico de hiſcè egimus. Fingebatur autem idolum Mineruæ eâ prorſus formâ & figurâ quâ Iſidis, à qua non differt: nam vt rectè Macrobius, quod Græcis Ἀθηνᾶ, hoc eſt Minerua, id Aegyptijs Iſis eſt, figura eius è latere apponitur. Verùm cùm de hiſcè & ſimilibus fusè tractemus in Myſtagogia Aegyptiâ, hic obiter tantùm ea inſinuanda duximus.

Sais inferioris Ægypti Metropolis.

ⲉⲥⲱⲟⲩ ⲥⲁⲓⲥ idemque Ouis.

Ouis Mineruæ dicata.

Clemens Alexandrinus.

Mineruæ Idolum.

NOMVS VII. ATRIBIS,

ID EST,

Præfectura Athribitica, Coptè ⲡⲓⲧⲁϣⲓⲣ ⲛ̀ⲧⲉⲁⲑⲣⲉⲃⲓ.

PRæfectura ſeptima Athribis eſt, quam alibi perperam ⲁⲗⲓⲃⲓⲛ vocant: & eſt iuxta Ptolomæum, Ὁ Νομὸς, καὶ Μητρόπολις, καὶ αὐτὴ δὲ ὀνομάζεται, ὁ ποταμὸς Ἀθριβιτικός; Coptè vocatur ⲁⲑⲣⲉⲃⲓ, poſteri Arabes eam أتريب Atrib appellant; quam Strabo hiſcè verbis deſcribit: Ὁ Νομὸς καὶ Μητρόπολις Ἀθριβις, τιμῶσι τὴν Μυγαλῆν; *Athribis Nomus & Metropolis eſt, colunt in ea Mygalim, ſeu Murem araneum;* Vndè verò ⲁⲑⲣⲉⲃⲓ originem ſuam habeat, aut quid

Strabo.

propriè

propriè ſignificet, etiam multò cum ſudore comperire non licuiſſet, niſi hiſtoria ſeu chronica Arabicum in huius etymi notitiam aliquam me deduxiſſent. Nam Atribis dicunt Arabes ita dictum à Fundatore vrbis Atrib Pronepote Miſraim, ita Geladinus in hiſtoria Regum Ægypti; vbi inter cœteros Reges Ægypti, Atribis quoque meminit his verbis: Atribis vrbs vnde dicta.

وقوفي قبط فاستخلف اخاه اشمن فاستخلفه اخوه اتريب وهو بني مدينة اتريب

Et defuncto Copto (ita Miſraim vocant) *ſucceſſit frater eius Eſchman, cui ſucceſſit frater eius Atrib, ipſe ædificauit ciuitatem Atrib.* Quid Atribis.

Porrò vbi alij loco muris Aranei, quem Athribitæ coluiſſe feruntur, legunt μυγάλη, alij eodem loco legunt κάνθαρον μυοκέφαλον, ita Sylburgius, id eſt, ex eo ſcarabæorum genere, qui caput muris præſeferunt; & hunc adoraſſe Athribitas veriſimile eſt, vocaturque ab Horo Μονοκέρως, καὶ ἰδιόμορφος, ὡς Ἑρμῇ ἀφιερῶσθαι ἐνόμισαν, καθὰ καὶ Ἶβις τὸ ὄρνεον. *Vnicornis eſt peculiaris formæ, quod & animal Hermeti ſacrum eſſe, vti ex auibus Ibin exiſtimarunt.* Certè Ægyptios huiuſmodi Scarabæum tanquam viuam quoque Solis imaginem coluiſſe Porphyrius docet libro, περὶ τῆς τῶν ἐμψύχων ἀποχῆς, ſiue de abſtinentia ab animatis; Αἰγύπτιοι δὲ ἐσέφθησαν, ὡς εἰκόνα ἡλίου ἔμψυχον. Atque ex hac admodum concinnâ lectione mendum eſſe murem araneum ſeu μυγάλην luculentèr patet; cùm nullibi de cultu muris apud Ægyptios mentio fiat. quomodo enim animal immundum, nec vllo qualitatis memorabilis dono præditum, quin ad corruptionem inferendam propenſiſſimum Ægyptij adorare voluerint, non video? niſi forſan per placatoria ſacrificia, quemadmodum in Deorum Auerruncorum cultu contingebat, id præſtiterint; at cùm inter hieroglyphica nulla huius rei veſtigia reperiantur; ego non poſſum non probare vehementer lectionem Sylburgij, loco μυγάλης legentis, κάνθαρον μυοκέφαλον, id eſt, *Scarabæum muriformem*, de quo conſule Aldrouandum capite de Scarabæis in genere; huiuſmodi autem cultus Scarabæi, vti communis fuit toti Ægypto, ita Athribitis maximè peculiaris: Sed vide, quæ de eo in Prodromo diximus, & alibi pluribus in locis fusè dicemus. Simulacrum huius idoli ex tabula Bembina depromptum hic apponendum duximus. Scarabæus imago Solis.

NOMVS VIII. TANIS,

ID EST,

Præfectura Tanitica, Copte ⲧⲁⲃⲓⲣ ⲛ̀ⲧⲉⲛⲉⲥⲓⲡⲉ.

MVltam reperio de hac præfectura Tanitica inter Authores concertationem, alijs eam cum Peluſio, cum Damiata quibuſdam, nonnullis cum Saï confundentibus; Verùm cùm hæc confuſio orta ſit ex ſacra ſcriptura, quam dum quiſque ſuo modo interpretari conatur, mirum non

non eſt, varias quoque circa hæc ſententias exortas eſſe. Verùm vt controuerſia hæc tandem dirimatur, textus ſacros priùs hoc loco allegandos duxi; vt quibus Tanin, Peluſium, aut Sain, atque Alexandriam nominibus indigitet, pateſiat. Deus igitur per Ezechielem 30. capite minatur Aegypto eiuſque vrbibus principalibus, hiſcè ſequentibus verbis:

Ezechiel c. 30

ויאמר יי ואבדתי גלולים והשבתי אלולים מנוף ונשיא
מארץ מצרים והשמותי את פתרס ונתתי אש בצוען ועשיתי
שפטים בנא ושפכתי חמתי על סין ונתתי אש במצרים חול
תחיל סין ונא תהיה להבקע ונוף צרי יומם בחורי און ופי
בסת בחרב יפלו

Hoc eſt, *Hæc dixit Dominus: Diſperdam ſimulachra, & ceſſare faciam idola de Memphis; & Dux de terra Ægypti non erit ampliùs, & dabo terrorem in terra Ægypti; & diſperdam terram Phatures, & dabo ignem in Taphnis, & faciam iudicia mea in Alexandria. & effundam indignationem meam ſuper Peluſium robur Ægypti, & interficiam multitudinem Alexandriæ, & dabo ignem in Ægypto, quaſi parturiens dolebit, Peluſium & Alexandria erit diſſipata, & in Memphis anguſtiæ quotidianæ: Iuuenes Heliopoleos & Bubaſti gladio cadent, & ipſæ captiuæ ducentur*. Septem igitur vrbium hoc loco mentionem facit ſacer textus. Primò, Memphis videlicet, quam Hebræi dicunt נוף *Noph*. Secundò, פתרס *Phathures*, quam ego Buſirin interpretor, vt poſteà videbimus. Tertiò, Thaphnis quam Hebræi vocant צוען *Zohan*. Quartò, Alexandriæ, quæ hebraicè נא *No* dicitur. Quintò, Sai, quam textus dicit סין *Sin*, interpretes Peluſium eſſe volunt. Sextò, Heliopolis, quæ hebraicè און id eſt, iniquitas dicitur. Septimò, Bubaſti, quam dicti Hebræi per contemptum vocant פי בסת id eſt, *os ignominiæ*, ob idololatriam, quam in hiſcè duabus vltimis vrbibus præ alijs exercebant; quorum pleraque nomina valdè diuerſa ſunt apud ſeptuaginta interpretes, vt ex textu ipſo patet. Καὶ ἀπολῶ βδελύγματα καὶ καταπαύσω μεγιστᾶνας ἀπὸ Μέμφεως καὶ ἀπολῶ γῆν Βαθύρης καὶ θώσω πῦρ εἰς Τάνιν καὶ ποιήσω ἐκδίκησιν ἐν Διοσπόλει, καὶ ἐκχεῶ τὸν θυμόν μου ἐπὶ Σάιν ἰσχὺν Αἰγύπτου, καὶ ἀπολῶ τὸ πλῆθος Μέμφεως, καὶ δώσω πῦρ ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ ταραχὴν ταραχθήσεται Σαΐς. Hic à ſeptuaginta interpretibus Alexandria ſiue No Hebræorum vocatur Διόσπολις. Zohan verò dicitur Tanis: Sin verò quod in vulgata editione Peluſium vocatur, hìc apud ſeptuaginta ſumitur pro Sai; quæ in ſequenti verſu pro Memphi quoque ſumitur. Vzielides in Thargum hoc loco pro Zohan habet cùm ſeptuaginta interpretibus טאניס & loco Memphis מפאס Maphes ואשצי רפלחין לצלמניא מפאס באלכסנדריא *Et diſperdam omnes colentes idola de Maphes & Alexandria*. Syriaca lectio partim editionem vulgatam, partim ſeptuaginta Interpretum ſequitur, allego textum:

Nominum vrbium Ægypti enucleatio.

ܘܡܚܒܠ ܐܢܐ ܦܬܟܪܐ ܡܢ ܡܦܣ. ܘܪܫܐ ܠܐ ܢܗܘܐ ܒܐܪܥܐ ܕܡܨܪܝܢ
ܘܐܚܒܠܝܗ ܠܐܪܥܐ ܕܦܬܪܘܣ ܘܐܬܠ ܢܘܪܐ ܒܨܥܢ ܘܐܥܒܕ ܕܝܢܐ ܒܐܠܟܣ.
ܘܐܫܘܕ ܚܡܬܝ ܥܠ ܣܝܢ ܥܘܫܢܗ ܕܡܨܪܝܢ ܘܐܘܒܕ ܣܘܓܐܗ ܕܢܘ ܘܐܬܠ
ܢܘܪܐ ܒܡܨܪܝܢ ܡܬܚܒܠܐ ܣܝܢ ܘ.

Et

Et diſperdam ego terrorem ex Maphes, & ampliùs Dux non erit in Ægypto, & diſperdam terram Phatures, & relinquam ignem in Zohan, & faciam iudicium in Nu, & diffundam furorem meum ſuper Sin robur Ægypti, & diſperdam diuitias Nu, & relinquam ignem in Ægypto, & contarbabitur Sin, & Nu diſſipabitur, & Memphis erit in deletionem &c. Ex quibus omnibus tandem apparet, Interpretes multam habere in huiuſmodi nominibus diuerſitatem. Ad hanc igitur nominum diuerſitatem conciliandam, dico, ſacram Scripturam hoc loco non de vrbibus particularibus ſemper loqui, ſed ſubindè genericè, ita vt Nomum integrum pro vrbe ſumat: cùm autem Sais, Tanis, Peluſium, Buſiris, Memphis vicina ſibi & eiuſdem diſtrictus ferè fuerint, id eſt, inter duo flumina Athribiticum, & Bubaſticum comprehenſa, quæ Regio quoque nunc Memphitica, modò Tanitica, iam Saitica, nunc Peluſiaca dicebatur. Mirùm non eſt, Interpretes quoque vnam ſubindè pro altera accepiſſe: atque hanc cauſam ego eſſe puto, diuerſitatis lectionis hoc loco occurrentis. Cæterùm Sain, Tanin, Peluſium, Memphim, Buſirin, diuerſas omninò vrbes eſſe, partim in præcedentibus diximus, partim in ſequentibus aperiemus. Atque Tanin quidem Copti ϯⲕⲉⲛⲉⲥⲓⲛⲉ vocant ab inſula, in qua ponitur ſic dicta. Arabes eam ita deſcribunt: Conciliatio nominum.

وتنيس هي جزيرة في وسط بحيرة تعرف بحيرة تنيس المقدمة الذكر ولا ريح بها وقد
خربت وبادت قال في اللباب ومونة عند تنيس قال في العزيزي ومقدار بحيرتها
اقلاع يوم في عرض نصف يوم ويكون ما عند هبوب الريح الشمالي ۞

Tanis autem eſt inſula in medio lacu, qui dicitur vulgò lacus Tanis, iam ante memoratus, neque eſt ſubiecta ventis, & iam deſtructa perijt. Dixit in tract. Allabab: Mune autem eſt propè Tanim. Dixit verò in tract. Hariri: Spatium longitudinis eius lacus eſt nauigationis vnius diei, latitudo verò medij diei flantibus ventis Aquilonaribus. Balmis hebraicè ita eam deſcribit: טאניס היא מדינת מצרים נקראת במקרא צואן *Tanis ciuitas Ægypti eſt, olim dicta Zoan.* Stephanus. Τάνις ἡ πόλις τῆς Αἰγύπτου, παλαιῶς ὀνομαζομένη Θάενις. Accipiter Taniticus.

Porrò Tanitas Accipitrem coluiſſe Strabo docet, Pauſanias quoque Accipitris Tanitici meminit. Quid verò per Accipitris cultum innuerint Ægyptij, alibi fuſè dicetur. Atque hæc de Tanitica præfectura ſufficiant.

NOMVS IX. PHARBETHVS,

I. D. E S. T.

Præfectura Pharbæthites Coptè ⲡⲓⲁⲣⲃⲁⲓⲧⲏⲥ vel ⲫⲁⲣⲫⲁⲓϯ.

Deriuatur hoc nomen Pharbæthus à Copto ⲡⲓⲁⲣⲃⲁⲓϯ quod plateam Accipitris denotat. Nam ex Nomenclatore noſtro ⲡⲓⲁⲣⲓⲟ *plateam,*

plateam, vicum, ſemitam, ⲃⲁⲓⲏϯ Accipitrem. Atque ⲃⲁⲓⲏϯ Accipitrem ſignificare Horus quoque teſtatur; verba eius ſunt ſequentia: Ἔτι γε μὴν καὶ ἀντὶ ψυχῆς, ὁ ἱέραξ τάσσεται, ἐκ δὲ τοῦ ὀνόματος ἑρμηνείας. καλεῖται γὰρ παρ' Αἰγυπτίοις ὁ ἱέραξ ΒΑΙΗΘ. τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα διαιρεθὲν. ψυχὴν σημαίνει καὶ καρδίαν. ἔστι γὰρ τὸ μὲν βαὶ ψυχή, τὸ δὲ ἠθ καρδία. ἡ δὲ καρδία κατ' Αἰγυπτίους ψυχῆς περίβολος. ὡς δὲ σημαίνειν τὴν σύνθεσιν τοῦ ὀνόματος ψυχὴν ἐγκαρδίαν, ἀφ' οὗ καὶ ὁ ἱέραξ τὸ καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν συμπαθεῖν· ὕδωρ οὐ πίνει τὸ καθόλου, ἀλλὰ αἷμα. ᾧ καὶ ἡ ψυχὴ τρέφεται, *Quin & pro anima ponitur Accipiter iuxta nominis interpretationem; ſiquidèm Ægyptijs Accipiter* Baieth *dicitur, quod nomen, ſi diuiſeris, animam & cor ſignificat.* Bai *enim anima eſt, &* eth *cor. Cor autem ex Ægyptiorum ſententia animæ ambitus eſt; itaque ex conſueta ſignificatione nomen hoc, animam cordatam notat; vndè & Accipiter ob eum, quem cùm anima habet, naturæ conſenſum, aquam omninò non bibit, ſed ſanguinem, quo & ipſa nutritur anima.* Ex quo luculento ſanè teſtimonio ſatis patet, hoc etymon nominis huic Nomo non eſſe impoſitum, niſi à cultu, & veneratione Accipitris ibidem peragi ſolita; quemadmodum enim reliquæ vrbes, vt Dioſpolis, Hermopolis &c. à cultu Iouis & Mercurij dicuntur; ita & hæc à cultu Accipitris nomen inuenit, vt diceretur ⲡⲓϩⲓⲣⲃⲁⲓⲏϯ id eſt, *vicus Accipitris.* Certè hanc præfecturam communem habuiſſe Accipitris cultum cum Tanitica, hinc deduco, quod eidem omnium eſſet viciniſſimum & frequentiſſimum inter Tanitas & Pharbaithas vltrò citròque negotiantium commercium. Ex commercio autem ſimilitudinem morum & religionis naſci, clariùs eſt, quàm vt dici debeat.

Horus.

Baieth quid notet?

Pihirphait quid?

Atque inter Pharbæthum, & Tanin celeberrima illa fuit olim Iſraëlitarum captiuitatis ſtatio, à qua ipſos liberans Moſes, rectà per mare rubrum duxit; ſed de his alibi fuſiùs, nunc ad alia.

NOMVS X. BVSIRIS,

ID EST,

Præfectura Buſiritica, Coptè ⲡⲧⲁϣ ⲛ̀ⲃⲟⲩⲥⲓⲣⲓ.

VLtimus Deltæ Nomus Buſiriticus eſt, & ciuitas ὁμώνυμος, quæ Ezechiel. 30. vocatur פתרס *Phatures*, à Buſiri ſic dictus; cuius etymon varij variè deriuant. Quidam à Buſiride fabuloſo illo hoſpitum mactatore, alij ab Oſiride, alij alia circa id comminiſcuntur, alij à Buſir filio Chami, ita Arabes; de quo in ſequentibus fuſiùs. Nos à cultu Apidis ita dictum exiſtimamus, quod Oſiridem ibîdem in Bouem conuerſum fabularentur Ægyptij, Diodoro teſte, quaſi diceres Coptè ⲃⲟⲩⲥ ⲛ̀ⲉⲩⲣⲟⲩⲱⲟⲩ id eſt, *Bos Regis*, ſiue ⲃⲟⲩⲥ ⲟⲥⲓⲣⲓⲛ *Buſoſirin*; Hanc vrbem Græci cum Thebis, quæ & ἑκατόμπυλος vocatur, confundunt, perperam: cùm hæc duo loco totâ Aegypti longitudine, vti ex mappa patet, diſſideant. Cœterum de ſitu huius vide Abulfedam & Geographum Nubianum in clim. 3. voce بوصير *Buſir*, & Dictionarium noſtrum Coptum voce ⲃⲟⲩⲥⲓⲣⲓ. Ex etymologia verò nominis, ſi aliundê authoritates non ſuppeterent, haberi

Buſiris etymon.

haberi poſſet, Bouem in Buſiri cultum eſſe. Cùm enim ibidem primò Oſiris comparuerit in forma Bouis, & ſub hac forma varia hominibus beneficia præſtitiſſe credatur. Certè nihil adeò facilè fuit populo ſuperſtitioſo, quàm bouinum ex data occaſione cultum introducere. Prætereà cùm Buſiris vicina fuerit Memphi, & Heliopoli, quam antiquam Rameſſem, Iſraëlitarum ſtationem ſuprà diximus; forſan hinc celebris illa in deſerto μοσχολατρεία ſiue vitellinus cultus profluxit, de qua fuſè ſuo loco. Quicquid ſit, ipſum etymon, & circunſtantia loca hoc eodem cultu imbuta, quid de Buſiriticâ religione ſentiendum ſit, ſatis declarant. Buſiritas apud Plutarchum lego Aſinos odio habuiſſe, & omnem tubæ clangorem ob ruditus ſimilitudinem, eò quòd Typhonem Aſininæ naturæ eſſe velint, & αἴτιον Oſiridi, cuius & corpus dilaceraſſe fertur; ſed de hiſcè vide, quæ alibi tractamus. Buſiritarum odium in Aſinos.

Atque hæc ſunt, quæ de primâ hac inferioris Ægypti diſtributione in ſuos Nomos dicenda putauimus, quam à Seſoſtri primum hoc ordine, deindè à Ptolomæis in alios atque alios Nomos nouos diſtributam diximus. Verùm hæc omnia vno intuitu oculari in ſequenti Synopſi contemplare.

SYNOPSIS NOMORVM IN PHION, SIVE INFERIORI ÆGYPTO.

Numerus Nomorum

Copta ⲛⲉⲧⲁⲣⲏⲓⲣ Nomi	Numina culta	Arabica	Latina
I ⲣⲁⲕⲱϯ	Hermes	الاسكندرية	Alexandria
II ⲫϯⲛⲟⲩϯ	Deus Deorum; *Serapis*	دروطي	Deruthi, Buthos
III ϯⲫⲉⲙⲛⲟⲩϯ	Cœlum Deorum, Canopus	سمالالة	Semalalet, Taua
IV ⲙⲉⲛⲇⲏⲥ	Hircus Pan	المورده	Almurathe Mendes
V ⲛⲟⲩⲫⲓⲱⲛ	Serpens	برلس	Borelles Onuphis
VI ⲥⲁⲓⲟⲩ	Agnus	صا vel صيش	Sais vel Sai
VII ⲑⲣⲉⲃⲉ	Scarabæus	اتريب	Athribis
VIII ⲧⲉⲛⲉⲥⲓⲛⲉ	Accipiter	تنيس	Tanis
IX ⲡⲓϧⲁⲣ-ⲃⲁⲓϯ	Accipiter	اربد	Pharbæthus
X ⲃⲟⲩⲥⲓⲣⲓ	Bos	بوصير	Buſiris

CAPVT IV.

DISTRIBVTIO II.

Ægypti Mediterraneæ in ſuos Nomos.

NOMVS I. MEMPHIS, HOC EST

Præfectura Memphitica, *Coptè* ⲡⲑⲟϣ ⲙ̀ⲙⲉⲙϥⲓⲧ.

Memphis antiquitas.

VNam ex antiquiſſimis orbis terrarum vrbibus Memphim fuiſſe, omnium penè Hiſtoricorum teſtimonijs patet: vnde & ſæpè eandem Regum priſcorum ſedem, Deorum officinam, portentoſorum operum nullo non tempore fœcundam matrem appellant; Hanc Hebræi iam מוף *Moph*, modò נוף *Noph*, nunc מגדל *Migdal* Turrim, ſubindè מפס *Maphes*, ſæpè מצרים *Miſraim* appellant. Græci verò Βαβυλῶνα, Copti ⲙⲉⲙϥⲓⲧ vel ⲙⲉⲛϥⲓ, aut etiam ⲱⲛ ⲛⲉⲙ ⲃⲁⲃⲩⲗⲱⲛ *On & Babylonem*. Arabes modò

Varia nomina eiuſdem.

مصر *Meſra*, modò منف *Monf*, Armeni *Meſſor*, Chaldæi כברא *Kabra*, moderni denique Cairum & Alcairum appellant; quam Pomiſius in ſuo lexico Hebraico hiſcè verbis deſcribit:

Abr. de Pomis.

מוף היא מדינה מצרים בנהו מצרים בן חם ונקראת עד היום בל ע׳ מצרי במקרא מפס ר״ל טמא לעע *Moph ciuitas Ægypti, quã ædificauit Miſraim filius Cham, & vocatur hinc in hodiernam diem Miſraim, in ſacrâ verò ſcripturâ dicitur Maphes, id eſt, immunda, ob alienæ ſeruitutis exercitia in ea fieri ſolita*. Meminit huius quoque in ſuo itinerario Beniamin, in eaque multa monumenta Ioſephi Patriarchæ reperiri ait:

ממצרים החדשה עד הקדמה ג׳ מילין חיום כולה משוממה ובה רבות זכרונות ונראה בה עדים בית אוצר אבינו יוסף בן יעקב ז״ל ובה עמוד נפלאה מאד לא כמוהו בכל הארץ:

Diſtat autem Miſraim noua ciuitas à veteri tribus milliaribus, tota hodiè deſolata eſt, & deuaſtata, ſuntque in ea multa adhuc antiquitatis monumenta, vti & theſaurorum horreorumque Ioſephi, memoria eius ſit in benedictione, veſtigia; in ea quoque ſpectatur columna quædam mirabilis magorum ope facta, non eſt ſimilis ei in vniuerſa terra. Memphim igitur & antiquiſſimam eſſe, & à filijs Chami primis poſt diluuium annis ædificatam, non Hebræi tantùm, ſed & Arabes quoque, Græcique Authores oſtendunt, vti paulò poſt, vbi priùs de etymo huius nominis aliquid dixerimus, videbimus.

Memphis deſcriptio.

Memphis ergò Ægyptiacum vocabulum à ⲙⲱⲟⲩ & ⲫϯ, quorum illud *aquam*, hoc *Deum*, compoſitum autem ⲙⲱⲟⲩⲫϯ *Monphta*, idem ac **Dei aquam* denotat, quæ vox à Græcis poſtmodum corrupta, loco ⲙⲱⲟⲩⲫϯ Memphis audijt. Occaſio autem & origo huius impoſitionis nominis ita ſe habet. Cùm Chami filij primam huius Ægypti partis coloniam cœpiſſent excolere, eos primæ habitationis ſuæ tentoria in collibus Memphiticis

* vel Deum aquæ.

fixiſſe ferunt, reliquâ Ægypto magna ex parte, vti dictum eſt, paludibus longè latèque ſtagnante; cùmque ſucceſſu temporis paludibus exſiccatis, terra benigniorem ſe præberet, primam vrbem à Miſraimo filio Chami ad ripam Nili, quam & ſuo nomine Miſraim appellari voluit, conditam eſſe; terrâ verò vrbeque Meſrâ in dies maiora fœcunditatis incrementa ex fœcundi fluminis irrigatione ſuſcipiente, eandem Ægyptiaco vocabulo ⲙⲟⲩⲛⲫϯ hoc eſt, *aquam Dei* dictam fuiſſe aſſerunt, quam poſteri corruptâ deindè voce Memphin dixerunt. Atque hoc ita eſſe primò clarè oſtendit Abenephius his verbis:

كان من اولين الذي سكن مصر مصر ابن حام بن نوح وهو ابو القبط فسكن منف وتدعى بالقبطي منفعا اعني الما الله ۞

Fuit autem primus ex habitatoribus Ægypti Meſra filius Cham, filij Noë, & is pater Copti, & habitauit in Momph, quæ linguâ Coptâ dicitur Monphta, hoc eſt aqua Dei. Certè Memphim à pleriſque ſcriptoribus non aliâ ratione Momemphim quoque dici, niſi ab hoc etymo, clarè patet: quod Momemphis Coptè nihil aliud ſignificet, quàm *aquas ciuitatis Dei*. Quæ omnia conſentiunt cum ijs, quæ ex Abn abed Elhakem recitat Gelaldinus Arabs hiſtoricus, vbi & etymon Maphe explicat paulò aliter quàm Abenephi. Verba integra pono: Memphis etymon.

كان اول من سكن مصر بعد ان اغرق الله قوم نوح بيصير بن حام بن نوح وهو ابو القبط فسكن كلهم منف وهي اول مدينة عمرت بعد الغرق هو وولده فهم ثلاثون قد بلغوا وتزوجوا وبذلك سميت مافة ومافة بلسان القبط ثلاثون وكان بيصر بن حام بن نوح قد كبر وضعف وكان مصر اكبر ولده وهو الذي ساق لابوه وجميع اخوته الى مصر ونزلوا بها فبمصر ابن بيصر سميت مصرا فحاز له ولولده ما بين الشجرتين خلف العريش الى اسوان طولا ومن برقة الى ايلة عرضا قال ثم ان بيصر بن حام توفي فدفن في موضع الى هرميس فهي اول مقبرة قبر بارض مصر واستخلف ابنه مصر وحاز كل واحد من اخوة مصر قطعة من الارض لنفسه سوى ارض مصر التي حازها لنفسه ولولده وقسم لهم هذا النيل فطعة لابنه قبط موضع قبط وسكنها وبه سميت وما فوقها الى اسوان وما دونها الى اشمون في الشرق والغرب فسكن اشمن فسميت به وقطع لاتريب ما بين منف الى صا وسكن اتريب فسميت به فقطع لصا ما بين صا الى البحر فسكن صا وسميت به وكانت مصر كلها على اربعة اجزا جزوين بالصعيد وجزوين ما سفل الارض ۞ Geldaldinus in hiſtoria Ægypti.

Fuit autem primus ex habitatoribus Ægypti poſt diluuium Boſir filius Cham, filij Noë, & ipſe pater Copti, omnes iſti habitauerunt Mouf, & hæc vrbs primò habitata eſt poſt Gharab; ipſe & filius eius fuerunt triginta animæ iam matrimonio coniunctæ, & propterea vocata fuit Monph, in lingua Copta Maphe, id eſt, triginta animæ; fuit autem Boſir filius Cham, filij Noë iam maturus, at imbecillis, fuitque Miſraim maior filius, & is eſt, qui deduxit patrem ſuum, & omnes fratres ſuos in Ægyptum, & deſcenderunt ad eam; in Ægypto autem filius Boſir cuius nomen Meſra, is diuiſit ſibi, & filijs ſuis id quod eſt inter duas arbores retrò Elariſch vſque ad Eſuan ſecundùm longitudinem, & à Barca vſque Ailab ſecundùm latitudinem. Dicit deindè quòd Boſir filius Cham mortuus eſt, & ſepul-

Diuiſio Ægypti facta à Miſraim. *tus in loco quo Hermes, & hæc fuit prima ſepultura in terra Aegypti, & ſucceſſit filius eius Miſraim, & diuiſit vnicuique fratrum ſuorum Aegyptum, ſc. partem ex terra propria. Cùmque multiplicarentur filij Miſraim, & filij filiorum eius, diuiſit Meſra vnicuique filiorum portionem, ſelegit, poſſeditque eam ſibi, & filijs ſuis, & reſecuit ijs ad hanc partem Nili, portionem pro filio ſuo Copt, locum Copt, & habitauit ibi, & vocatus fuit locus ab eo. Omne verò ſupra Copt vſque in Eſuan, & quod infra vſque in Eſmun in orientali & occidentali plaga, Eſmun filio dedit, & habitauit Eſmun, & appellata fuit ab ipſa, Eſmun; & diuiſit Atribi totum id, quod erat inter Monf vſque Sain, & habitauit Sain, & vocatus fuit ab ipſa Sau. Diuiſaque fuit tota Aegyptus in quatuor portiones, duæ portiones continebantur in Saide, & duæ in inferiori terra.*

De his quoque & ſimilibus vide Herodotum, qui in Euterpe multa de Memphi tractans, eam à Mena (quem eundem nos eſſe cum Meſraim alibi oſtendimus) conditam aſſerit. Vide quoque quæ de primâ diuiſione Ægypti in Calaſiries & Hermolybies factâ, narrat; quorum nominum rationem alibi explicabimus.

Atque ex hac relatione patet, Ægyptum à primis Chami filijs diuiſam, ita vt Meſraim primam, eamque meliorem partem, Copt ſecundam, Eſmun tertiam, Atrib verò quartam partem obtineret; & Memphim fuiſſe totius Ægypti conſtitutam metropolim ex citatis quoque teſtimonijs patet. Atque hanc diuiſionem à primæuis colonis factam, vſque ad Ioſephi tempora manſiſſe, citatus Author aſſerit; Ioſephum deindè ad lites euitandas Ægyptum minutiori diuiſione diſtribuiſſe. Cui demùm ſuccedens Seſoſtris, varijs calamitatibus iam dirutam auxit, veterum religionem penè collapſam reſtituit, totamque regionem myſticâ quâdam ratione in triginta Nomos ſeu Synedria ſapientiſſimè diuiſit.

Memphis quid? His igitur ita propoſitis, iam quòd Numen Memphitæ potiſſimùm colendum ſuſceperint, videamus. Et quamuis in ea ceu metropoli quædam ſingulæ Deorum coloniæ ſtationem inuenerint; Apidem tamen, quem & Momphta, id eſt Deum Memphis dicebant, præ cœteris ibi cultum eſſe, apud grauiſſimos Authores reperio. Strabo hiſcè verbis bouinam Memphitarum religionem deſcribit:

Strabo l. 17. Ἐγγὺς δὲ καὶ ἡ Μέμφις αὐτὴ τὸ βασίλειον τῶν Αἰγυπτίων ἐστὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ ΔΕΛΤΑ τρίσχοινον εἰς αὐτήν· ἔχει δὲ ἱερά τό τε τοῦ Ἄπιδος, ὃς ἐστιν ὁ αὐτὸς καὶ Ὄσιρις. ὅπου ὁ βοῦς ὁ Ἆπις ἐν σηκῷ τινι τρέφεται. Θεὸς ὡς ἔφην νομιζόμενος, διάλευκος τὸ μέτωπον καὶ ἄλλα τινὰ μέρη τοῦ σώματος. τὰ τὰ δ᾽ ἄλλα μέλας. οἷς σημείοις ἀεὶ κρίνουσι τὸν ἐπιτήδειον εἰς τὴν διαδοχὴν, ἀπογενομένου τοῦ τὴν τιμὴν ἔχοντος. ἔστι δὲ αὐλὴ προκειμένη τοῦ σηκοῦ, ἐν ᾧ δὲ ἄλλος σηκὸς τῆς μητρὸς τοῦ βοός· εἰς ταύτην δὲ τὴν αὐλὴν ἐξαφιᾶσι τὸν Ἆπιν καθ᾽ ὥραν τινὰ καὶ μάλιστα πρὸς ἐπίδειξιν τοῖς ξένοις. Ὁρῶσι μὲν γὰρ διὰ θυρίδος ἐν τῷ σηκῷ. βούλονται δὲ καὶ ἔξω· ἀποσκιρτήσαντα δ᾽ ἐν αὐτῇ μικρὰ ἀναλαμβάνουσι πάλιν εἰς τὴν οἰκείαν στάσιν. τὸ δὲ δὴ τοῦ Ἄπιδος ἐστὶν ἱερὸν παρακείμενον, τῷ Ἡφαιστείῳ, καὶ αὐτὸ τὸ Ἡφαιστεῖον πολυτελῶς κατεσκευασμένον, ναῷ δὲ μεγέθει, καὶ τοῖς ἄλλοις.

Propinquà eſt etiam Memphis Aegyptiorum Regia, tribus à DELTA Schœnis diſſita, ea Apidis templum habet, qui idem eſt ac Oſiris; ibi Bos Apis in ſepto quodam alitur, & vt diximus, apud eos pro Deo habetur; albus frontem & quaſdam paruas corporis partes, cætera verò niger; quibus ſignis indicant, qui ſit ad ſucceſſionem idoneus, alio defuncto. Ante id ſeptum aula quædam eſt, & in ea

aliud

aliud ſeptum matris eius Bouis. In hanc aulam nonnunquam Apis emittitur, præſertim vt peregrinis oſtendatur: aliàs enim per feneſtram quandam videtur, ſed volunt, vt etiam extra ſpectetur; itaque vbi paululum foris exultim luſit, rurſum in proprium locum recipitur. Apidis templum Vulcano adiacet; quæ eſt ædes templi magnitudine, alijſque rebus ſumptuoſè adornata. Suidas: Ἡ Μέμφις Ἆπις Θεὸς Αἰγυπτίων· τοῦτον οἱ Αἰγύπτιοι τιμῶσιν ὡς σελήνην· καὶ ἱερὸς ὢν ἰδεῖ ὁ βοῦς τῆς σελήνης, ὥσπερ ἡ Μέμφις τοῦ ἡλίου. *Memphis Apis Deus Aegypti; hunc Aegyptij venerantur vt Lunam, ſiquidem Bos Lunæ ſacer eſt, ſicut Memphis Soli.* De huiuſmodi cultu bouino, vide iterum, quæ Herodotus in Euterpe ſuâ ſcripſit ſanè ridicula, quæ & fuſè in Obeliſco Pamphilio l. 3. de hierogrammatiſmo Bouis proſecuti ſuimus. Atque hæc de Monphta ſufficiant. Suidas.

NOMVS II. HELIOPOLIS,

ID EST

Præfectura Heliopolitana, *Copte* ⲡⲓⲑⲟϣ ⲛ̀ⲁⲑⲣⲏⲥ ⲱⲛ

HEliopolis ſiue ciuitas Solis, vna ex primarijs totius Ægypti vrbibus eſt, Memphi magnitudine, religione, & cultu Deorum nullâ ratione inferior: etſi non deſint nonnulli, qui eam cum On Hebræorum confundant, quidam vnam & eandem cum Memphi ſeu Meſra eſſe velint; cuius ratio videtur fuiſſe; quod ea Meſra quoque vocetur ab Arabibus; quicquid ſit confuſio, tùm ex æquiuocatione nominum, tùm ex locorum vicinitate nata videtur. Vt igitur lis dirimatur, dico duplicem fuiſſe מצרים *Miſraim*, ſiue Meſram, antiquam & nouam; antiquam transflumen Meſraim, Memphim in præcedentibus diximus: nouam cis flumen Heliopolim eſſe affirmamus; Meminit huius duplicis Miſraim veteris & nouæ Beniamin loco paulò ante citato; meminerunt & Arabes Geographi Nubianus & Abulfeda, vtramque poſtremus hiſcè verbis deſcribit: Duplex Miſraim.

منف وهي مصر القديمة ومن غربي النيل وبمصر اثار عظيمة مرهلة من الصخور المصورة وعليها دهان اخضر وغيرها الى يومنا هذا لم يتغير من الشمس وغيره على هذه المدة ومنف عن مصر على مرحلة قريبة Abulfeda.

Monf ſiue Memphis eſt Meſra antiqua, ſita ſupra occidentalem partem Nili, ſuntque in ea adhuc maxima & ſtupenda antiquitatis veſtigia ex lapidibus figuratis, ſuperinductis colore viridi, & alijs, qui vſque in hunc diem, non mutantur à Sole, ac temporis iniurijs, totò hoc interuallo. Diſtat autem Monfis à Meſra paruâ margala, ſeu itinere vnius diei. Heliopolim verò, quam Arabes عين شمس hoc eſt, *oculum Solis*, appellant, hiſcè verbis deſcribit:

وعين شمس في زماننا رسم وليس بها ديار ويقال انها كانت مدينة فرعون وبها اثار قديمة مرهلة من الصخور العظيمة وبها عمود بقي ومربع يسمى مسلة فرعون طوله نحو ثلاثين دراعا وهي عن القاهرة على ضعف مرحلة وعنرها ضيعة تسمى مطرية وهي عن القاهرة في جهة الشمال تشرف عـــــــــلى Geographia Nubiana.

Ain ſchems, hoc eſt, Heliopolis, ſiue oculus Solis, *in temporibus noſtris deſolata,*

lata, & non ſunt in ea habitationes, & dicitur quòd fuerit ciuitas Pharaonis, ſunt etiam in ea inſignia antiquitatis monumenta, conſtructa ex lapidibus & ſaxis maximis, eſtque in ea columna quadrata, quæ vocatur Acus Pharaonis, longitudo eius ferè 30. cubitorum, eſtque à Cairo ferè media margala, eſt etiam ei villa dicta Mathareа, & eſt ſita ad latus ſiniſtrum Aliacri (in quo loco Chriſtus habitaſſe fertur.) Quæ omnia conſentiunt Geographiæ Nubianæ ſic dicenti:

ومدينة الفسطاط هي مصر سميت بذلك لان مصرام بن حام بن نوح عليه السلام
بناها في الاول وكانت اولا عين شمس ومايلي جنوب الفسطاط بنيت قرية منف وبناحية
شمالها المدينة المسماه عين شمس وهما كالقريتين ويقال انهما كانا منتزهين
لفرعون ✿

Ciuitas verò Phoſtad ipſa eſt Meſra ſic nominata, quod Meſram filius Cham, filij Noë, ſuper eum pax, ædificauerit eam in principio. Et fuit ciuitas prima Oculus Solis, & declinat in Auſtrum verſus Pheſtad, vbi ædificata fuit ciuitas Monf & ex parte eius ſiniſtra eſt ciuitas quæ vocatur Ainſchems, id eſt, oculus ſeu fons Solis, & illa ſunt quaſi duæ ciuitates, dicitur quòd eæ fuerint in delicias & oblectamenta Pharaonis. Dicitur ab Hebræis On, ita Raſſe in Micra haggedola in 30. Ezechielis: און מדינת מצרים נקרא בלעז ביתשמש או עין שמש *On ciuitas Ægypti dicitur in lingua barbara Betſames vel Ainſemes, id eſt domus vel oculus Solis.* Fuiſſe autem hanc eandem cum Rameſſe Hebræorum, Ralbag & Abenezra in Exodi 14. demonſtrant; & certè ipſum etymon On ſatis demonſtrat, Rameſſem fuiſſe, in qua tot labores Iſraëlitæ ſuſtinuerint, ſiquidem און nihil aliud, niſi כח ואומץ הון עשר עמל שקר *fortitudinem, virtutem, diuitias, honorem ſignificat, quibus ordinariè coniunctus eſt labor, vanitas & afflictio ſpiritus.* Optimè igitur On vrbem vocauerunt Hebræi, in qua fortitudo, potentia, diuitiæ infinitæ, & omnia idololatricæ religionis flagitia ſuam ſibi ſedem poſuerant, vndè & conſequenter ex ſuperbia & arrogantia labor & dolor ſuper innocentes, humiles, & veri Dei cultui

Oculus Solis cur dicta?

addictos Iſraëlitas. Vocatur autem עין שמש id eſt, *oculus ſolis*; ob ſpeculum quoddam, quod in templo Soli dicato eo artificio poſitum erat,

Mirificum ſpeculum Solem toto die referens.

vt Solis radiantem faciem integro die referret, totamque ædem lumine ſuo illuſtraret; ita referunt Arabes hiſtorici, Abenhakem, Abn Saira,

Aben Saira, Aben Hakem.

alijque; cuius artificij rationem nos curioſè inquirimus, docemuſque in Mechanica Ægyptiorum, quam vide. Erat igitur totus hìc Nomus conſecratus Soli ſiue Oſiridi, quem per bouem referentes ſub bouina forma adorabant; ita Strabo: Καὶ καθ' αὐτὴν ὁ Ἡλιοπολίτης νόμος. ἐνταῦθα ἐστὶ τοῦ ἡλίου πόλις, ἐπὶ χώματος ἀξιολόγου κειμένη, τὸ ἱερὸν ἔχουσα τοῦ ἡλίου καὶ τὸν βοῦν τὸν Μνεῦιν ἐν σηκῷ τινι τρεφόμενον, ὃς παρ' αὐτοῖς νενόμισται θεὸς, ὡς παρὰ καὶ ἐν Μέμφει ὁ Ἆπις. Νυνὶ δ' ἐστὶ πανέρημος ἡ πόλις, τὸ ἱερὸν ἔχουσα τῷ Αἰγυπτίῳ τρόπῳ κατεσκευασμένον ἀρχαῖον, ἔχον πολλὰ τεκμήρια τῆς Καμβύσου μανίας καὶ ἱεροσυλίας, ὃς τὰ μὲν πυρὶ, τὰ δὲ σιδήρῳ διελωβᾶτο τῶν ἱερῶν ἀκρωτηριάζων καὶ περικαίων καθάπερ καὶ τοὺς Ὀβελίσκους, ὧν δύο καὶ εἰς Ῥώμην ἐκομίσθησαν, οἱ μὴ κεκακωμένοι τελέως. *Supra eam eſt regio Heliopolitana, vbi Solis vrbs eſt aggeri magno impoſita;*

Mneuis Bos Deus Heliopolitanorum.

Solis templum habet, & Mneuin bouem, qui in ſepto quodam nutritur, & ab Heliopolitanis pro Deo habetur, quemadmodum & Apis à Memphitis. Nunc omninò vrbs deſerta eſt; habet autem peruetuſtum templum Ægyptio more conſtructum, quod multis & manifeſtis indicijs Cambyſis inſaniam ac ſacrilegia demonſtrat,

ſtrat, qui templa partìm igni, partìm ferro deuaſtauit, mutilans, exſcindens, comburens, vti & Obeliſcos, quorum duo Romam delati ſunt, non omninò corrupti.

Quæ omnia Arabum relationi conſentiunt; Heliopoli enim Obeliſcos Soli dicatos, erectoſque potiſſimùm in 3. tomo ex profeſſo tradetur; de differentia verò Bouis Mneuios & Apidis, eorumque cultu, vide quæ tradimus in explicatione tabulæ Bembinæ, & in ſequentibus de Apide, & in Obeliſco Pamphilio Hierogrammatiſmo de Boue.

NOMVS III. BVBASTVS,

ID EST,

Præfectura Bubaſtica, Coptè ⲡⲑⲁϣⲓⲣ ⲛ̀ⲃⲟⲩⲃⲁⲥϯ.

BVbaſtus Nomus & Metropolis Ægypti, à Ptolomæo dicitur, βούβαστος, quaſi diceres greſſum Bouis. alij deriuant hoc nomen ἀπὸ τῦ βοὸς καὶ ἄστεος, id eſt, vrbe Bouis; Coptè deriuatur à ⲃⲟⲩ ⲃ̄ & ⲁⲥϯ id eſt, duos boues dedit. Hoc enim loco Oſiris & Iſis ſub forma duorum boûm, quorum vnus Apis â Memphitis, alter Mneuis ab Heliopolitis dicitur; qui ambo primò comparuiſſe, homineſque in notitiam agriculturæ, legibus præſcriptis deduxiſſe feruntur; ita Abenephius: Abenephius.

فبودست وحده من ايوانات مصر فقردة تسميت بلسان القبطي العطية البقرين

Bubaſtus autem vna ex præfecturis Ægypti, eademque ciuitas denominata in lingua Copta, donum boûm. Certè qui etymon profundius examinare volet, veritatem rei luce clariùs intuebitur; ſiue enim greſsus Bouis, ſiue vrbs Bouis, ſiue denique donum boûm dicatur, vbique res ſibi conſentire videbimus. Etſi alij velint, Bubaſtin nihil aliud eſſe quàm Dianam, ita Herodotus in Euterpe: Ἐν ἦ πόλει ἱρόν ἐστι Βουβάστιος, ἣ ἐστι τῇ γλώσσῃ ὑμῶν Ἄρτεμις. *In qua vrbe templum eſt Bubaſtis, quæ in lingua noſtra idem eſt, ac Diana; & alibi,* Δημήτηρ δὲ Ἶσις, ἡ δὲ Ἄρτεμις Βούβαστις. *Ceres autem Iſis, & Diana Bubaſtis;* ad-

Bubaſti etymon.

Cultus Canis in hac vrbe cur?

Bubaſtus Dianæ ſacer.

ditque frequentes fuiſſe conuentus Ægyptiorum ad has vrbes, præſertim ad vrbem Bubaſti in honorem Dianæ, ad Buſirim in honorem Iſidis, ad vrbem Sai in honorem Mineruæ, ad Heliopolim in honorem Solis, ad Butum in honorem Latonæ, ad Papremum in honorem Martis; cœrimonias verò, quas in ſingulis vrbibus peragebant, vide apud Herodotum citato loco. Memini quoque canem in hac vrbe Numinis loco habitum, quod mirum non eſt, cùm enim Diana venatrix ſit, vti Græci, ſic & Ægyptij ei canes adiungebant; neque hæc diſcordant ab eo, quod ſuprà de cultu duorum boûm hic peracto diximus. Cùm enim Diana eadem cum Lunâ ſit, Bos autem Mneuius Lunæ dicatus ſit, quemadmodum ſuprà dictum eſt ex Strabone & Suida; certè ſub forma Bouis Ægyptios Dianam coluiſſe, cornutum ipſius Dianæ ſimulachrum apertè demonſtrat, & nos id fusè oſtendimus in capite de Iſide & Apide, quod conſule; vide quoque quæ ibidem diximus de Apide & Mneui, quorum hic Lunam, alter Solem referebat; Bubaſti igitur vterque Bos videlicet & Apis, & Mneuis, ſeu quod idem eſt, Sol & Luna, prout rerum ſublunarium, generationiſque cauſæ ſunt, cultus fuit; Dianam autem Iſin & Lunam idem prorſus eſſe citatis capitulis declarauimus. Omnia igitur hæc apprimè inter ſe concordant.

Porrò Bubaſtum multi hodiernam اسيوط *Aſiuth* eſſe volunt; ita Arabes, qui eam ſitam volunt ad montem Phœnicis; ita Schaar ebn elſaati apud Abulfedam, & Abn Saida apud eundem:

اسيوط في جهتها جبل الطير وقالوا انه يحج اليه الطير في كل سنة ويترك منه
واحدا معلقا بنقب

Aſiuth eſt è latere montis Auium, narraturque quod peregrinantur ad eam aues omni anno, & relinquunt ibi vnum ex ouis teſtâ inſigne.

Hebræi eam vocant פי בסת *phiboſeth*, hoc eſt, *os ignominiæ*, ob execrandam, quæ in ea exercebatur idololatriam, putantque multi fuiſſe hunc Vicum Hebræorum ſiue ipſam Geſſen; ſicuti Rameſſem, Heliopolim; ſed de his alibi fuſius dicemus; nunc ad alia.

NOMVS IV. HERACLEOPOLIS,

ID EST

Præfectura Heracleopolitana.

Heracleopolis Nomus & Metropolis, ab Herculis cultu ita dicta eſt, totuſque Nomus Inſulâ, quam duo Nili brachia faciunt, comprehenditur, ita Ptolomæus: Ἐντεῦθεν δὲ ταύτην χώραν ἐκτρέπεται ὁ ποταμὸς τὴν ὑπὸ τινῶν τὸν Ἡρακλεοπολίτην νομὸν, καὶ ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Νείλου ἡ πόλις μεσόγειος, καὶ μεταξὺ δὲ τῆς δυσμικῆς χώρας τοῦ ποταμοῦ, τῆς Ἡρακλέους πόλις μεγάλη. *Atque hanc Inſulam*

Ptolomæus.

dicimus

dicimus nos antiquam Elphium fuiſſe, & ſuccedentibus temporibus diuerſa nomina ſortitam, ita vt aliqui pro illa ponant فسطاط *Pheſtad*, quam pleri-que Arabum nunc cum Memphi, nunc cum Heliopoli confundunt; certum eſt, Pheſtad modernam vrbem eſſe, eandemque propè Cairum ſitam, cum Nilopoli eſſe, Arabes docent his verbis:

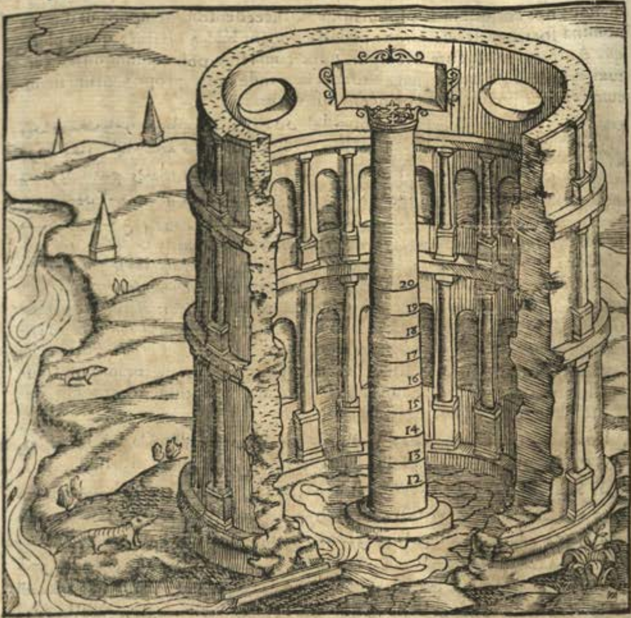
وبدا يوسف وامر ببنيان القرى وحدد لها حدودا وكانت اول قرية عمرت بالفيوم
قرية يقال لها سافة فهى القرية التي كانت كنزايا بني فرعون ثم امر ان
يحفروا الخليج وبنيان المقدار فلما فرغوا من ذلك استقبل وزن الارض ووزن الما
ومن يوميذ احدث الهندسة ولم يعرفونه قبل ذلك فيقال وكان اول من قاس النيل
بمصر يوسف ع م ووضع مقياس بمصـــــــــــــر ۞

Et incepit Ioſeph ædificare vrbes, conſtituitque illis terminos, & prima vrbs conſtructa in Elphio, eſt vrbs illa, quæ dicitur Saphe, quam habitabant filij Pharaonis; tunc præcepit fodi amnem, & ædificauit fieri ædificium menſuræ Nili. His autem abſolutis, auſpicatus eſt pondus terræ & aquæ, & in hunc vſq; diem emanauit Geometria. Non enim cognoſcebant eam antehac, & dicitur quòd Ioſeph fuerit primus, qui menſus eſt Nilum in Ægypto, & poſuit Nilometrium in ipſa. Porrò celebre illud Niloſcopium Nubiana Geographia, vbi primò totam Nili Inſulam ſecundùm longitudinem & latitudinem, & pontium ſitum tradit, eleganter ſanè hiſcè verbis deſcribit:

Niloſcopij veteris & moderni deſcriptio.

ويعرفونها قبل ذلك قال وكان اول من قاس النيل بمصر يوسف عم ووضع مقياس
بمنف ودار المقياس هي في الراس العريض من الجهة الشرقية مما يلي الفسطاط وهي دار
كبيرة يحيط بها من داخلها في كل جهة اقبية دايرة على عمد وفي وسط الدار
فسقية كبيرة عميقة ينزل اليها بدرج رخام على الدايرة في وسط الفسقية عمود
رخام قايم وفيه رسوم اعداد اذرع واصابع بينهما وعلى راس العمود بنيان متقن من
الحجر وهو ملون مرسم بالذهب والازورد وانواع الاصباغ المحكمة والما يصـــل الى هذه
الفسقية على قناة عريضة تصل بينها وبين ما النيل والما لا يدخل هذه الجابية الا عند
زيادة ما النيل وزيادة ما النيل يكون في شهر اغشت والوفا من مايته ست عشر ذراعا
وهو الذي يروي ارض السلطان باعتدال فاذا بلغ النيل ثمانية عشر ذراعا اروي جميع
الارضين التي هناك فان بلغ عشرين ذراعا وهو ضرر واقل زيادته تكون اثني عشر
ذراعا والذراع اربعة وعشرين اصبعا فما زاد على الثمانية عشر ضر لانه يقلع الشجر
ويهدم وما نقص عن اثني عشر كان بذلك النقص القحط والجدب ۞

Et Niloſcopium, ſiue domus menſuræ Nili eſt in principio Inſulæ ex parte orientali, declinans ad Pheſtad, eſt autem habitatio magna, quæ intus circuiri poteſt ex omni latere, ambitus rotundus eſt ſupra columnas; in medio habitationis eſt area magna profunda, ad quam deſcenditur per gradus marmoreos vſque ad ambitum, & in medio areæ columna marmorea erecta, in qua ſignati numeri cubitorum, digitorumque, & ſupra caput columnæ, poſita alia fabrica ex lapide, & illa diſtincta colore ſignataque auro, & formâ digitorum apprime elaborata, & veniente aqua ad hanc aream per fiſtulam ſeu canalem latum; aqua non ingreditur hanc foſſam, niſi tempore incrementi aquæ Nili, quod contingit in menſe Auguſti. Porrò incrementum aquæ 16. brachiorum irrigat terram Regis æqualiter; & cùm peruenerit Nilus ad 18. cubitus, irrigabit omnes terras ex hac parte, & ſi peruenerit ad

20 cubitus, calamitatem indicat, & minima inundatio 12. cubitorum, ſumendo cubitum pro 14. digitis, & aqua creſcens ſupra 18. neceſſitatem & calamitatem denotat, quia euellit arbores, & deſtructionem infert; ſi verò infra 12. deficiat aqua, famem & ſterilitatem id indicabit. Dicitur autem hoc artificium à Ioſepho Patriarcha adinuentum primò, & deindè à poſteris propagatum; ita Arabes plerique. Vide hiſtoriam ſacram Saracenicam, cap. de geſtis Ioſeph in Ægypto. Strabo dicta confirmat his verbis: *Nilometrium eſt puteus quidam in Nili ripa ex integro lapide conſtructus, in quo & maxima, & minima, & mediocria Nili incrementa adnotantur. Nam putei aqua cum Nilo pariter creſcit, & accreſcit, ſuntque in putei pariete notæ quædam inſculptæ, incrementorum & decrementorum indices.* Quis porrò fuerit Hercules hic cultus, alibi dictum eſt. In hac Ichneumones Crocodilorum hoſtes cultos potiſſimùm eſſe, in ſequenti Nomo oſtendetur.

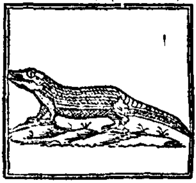
NO-

NOMVS V. CROCODILOPOLIS,

ID EST,

Præfectura vrbis Crocodilorum, Coptè ⲡⲧⲁϣⲓⲣ ⲛⲥⲟⲩⲭⲓ.

INuenio hunc locum olim in fragmento Geographiæ Coptæ vocatum eſſe ⲡⲕⲁϩⲓ ⲛⲛⲧⲉⲥⲟⲩⲭⲓ id eſt, *terram Crocodilorum*. Maximè autem in hac vrbe & præfectura Crocodilorum cultum viguiſſe Strabo aſſerit. Arſinoem quoq; hanc vrbem dictam, vt contradiſtingueretur ab Arſinoë vrbe maris rubri, quam alij volunt eandem eſſe cum Beelſephan, & modernâ Sues. Dixi Coptè vocari ⲡⲕⲁϩⲓ ⲛⲧⲉⲥⲟⲩⲭⲓ quia cùm hæc vrbs vicina eſſet lacui *Meridis*, in qua ingens Crocodilorum multitudo ingentem ſtragem cùm hominibus, tùm pecoribus inferentium ſtabulatur, eum tanquam Typhonium Numen certis ritibus & cœrimonijs placare contendebant; vnde & cultus ille belluinus emanauit; vocari autem Crocodilum linguâ Coptâ ⲥⲟⲩⲭⲓ, ipſe Strabo quoque tradit, his verbis: Παραπλεύσαντι δὲ ταῦτα ἐφ᾽ ἑκατὸν σταδίους, πόλις ἐστὶν Ἀρσινόη. Κροκοδείλων δὲ πόλις ἐκαλεῖτο πρότερον, σφόδρα γὰρ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ τιμῶσι τὸν κροκόδειλον, καὶ ἐστὶν ἱερὸς παρ᾽ αὐτοῖς ἐν λίμνῃ καθ᾽ αὑτὸν τρεφόμενος, χειροήθης τοῖς ἱερεῦσι. καλεῖται δὲ σοῦχος. *Præternauiganti hæc ad centum ſtadia, ciuitas Arſinoe eſt, quæ olim Crocodilorum ciuitas dicebatur; in hac enim præfectura mirum in modum colitur Crocodilus, & eſt ſacer apud eos in lacu quodam ſeorſim nutritus, & ſacerdotibus manſuetus & Suchus vocatur. Nutritur autem pane, carne, & vino, quæ à peregrinis afferuntur ad eiuſmodi ſpectaculum venientibus.* Colebant igitur Crocodilum, quemadmodum vicini Heracleotæ Ichneumones ἀντιτέχνας τῶν κροκοδείλων, qui cùm Crocodilis & aſpidibus pernicioſiſſimi ſint, eorum enim oua delent, & ipſas beſtias in ventrem introeuntes interficiunt; mirùm non eſt, vti omnes alias beſtias beneficas, ita & hos Ichneumones apotheoſi quadam ab Heracleotis exaltatos fuiſſe. Sed de his vide pluribus & curioſiùs agentem Strabonem. Crocodili cultus in hac vrbe & cur?

NOMVS VI. OXYRYNCHITES,

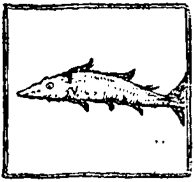
ID EST,

Præfectura Oxyrynchites, Coptè ⲡⲧⲁϣⲓⲣ ⲛⲧⲉⲡⲉϣⲁϥ.

DIcta fuit hæc præfectura à metropoli eius Oxyryncho Oxyrynchitica, ideò quòd ſingulari prorſùs cultu in hac Oxyrynchum piſcem proſecuti ſint. Eſt autem Oxyrynchus piſcis, quem Ægyptij referunt pudendum Oſiridis à Typhône reſectum, ac in Nilum proiectum deuoraſſe; habetque nomen ab acumine roſtri, quaſi diceres ὀξύῤῥυγχος, *acutiroſtrum,* Ælian. l. 10. c. 46.

ſtrum. habetque tantam venerationem & religionem, teſte Aeliano, *Vt eius Nomi incolæ nullum hamo captum attingere velint; metuentes, ne quandoque is piſcis apud eos ſacer, & magna religione præditus, eodem fuerit hamo traiectus; atque cum piſces retibus comprehenduntur, diligenter etiam atque etiam perſcrutantur, num quem horum piſcium imprudentes vnà cum alijs ceperint; malunt enim nullum piſcium excipere, quàm hoc retento maximum piſcium numerum aſſequi. Dicunt enim ex Oſiridis vulneribus Oxyrynchum prognatum eſſe. Oſirin autem eundem eſſe volunt cum Nilo.* Quis autem & qualis hic piſcis ſit, in animalium hieroglyphica deſcriptione dicetur, vbi eum nihil aliud dicemus eſſe, quàm Lucium Niloticum Σαρκόφαγον, huius quam è latere vides figuræ. Sed audiamus Strabonem; Ἐν δὲ τῇ περαίᾳ Ὀξύρυγχος πόλις, καὶ νομὸς ὁμώνυμος. τιμῶσι δὲ τὸν Ὀξύρυγχον, καὶ ἔστιν αὐτοῖς ἱερὸν τοῦ Ὀξυρύγχου, καί τοι καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων κοινῇ τιμώντων τὸν Ὀξύρυγχον. *In vlteriore regione eſt Oxyrynchus ciuitas & præfectura eodem nomine; hic Oxyrynchus colitur, & Oxyrynchi templum eſt, quamuis etiam cæteri Ægyptij omnes Oxyrynchum piſcem colant.* Sed de hoc in Latopolitano Nomo, & de Lapidoto piſce pluribus.

Colunt piſcem in hac vrbe.

NOMVS VII. CYNOPOLIS,

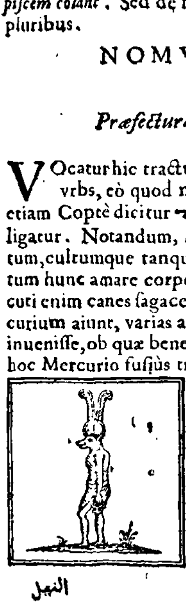
ID EST,

Præfectura Cynopolitana, Coptè ⲡⲧⲁϣⲓⲣ ⲛ̀ⲟⲩϩⲱⲣϯ.

Natura canum ſimillima Mercurij.

VOcatur hic tractus præfectura Canum, vti & Metropolis eius, Canum vrbs, eò quod maximo cultu canem in ea proſequerentur; vndè etiam Coptè dicitur ⲡⲧⲁϣⲓⲣ ⲛ̀ⲟⲩϩⲱⲣϯ; Territorium Canis, quod vt intelligatur. Notandum, Anubin ſeu Mercurium κυνόμορφον fuiſſe repræſentatum, cultumque tanquam Deum inuentionis rerum; fuiſſe autem creditum hunc amare corpora canum tanquam naturæ ſuæ ſimillimorum. Sicuti enim canes ſagaces ſunt, & inſequuntur ferarum veſtigia, ita & Mercurium aiunt, varias artes & literas humano generi neceſſarias ſagaciter inueniſſe, ob quæ beneficia diuinam hanc ἀποθέωσιν meruerit. Vide quæ de hoc Mercurio fuſiùs tradit Diodorus Siculus. Audi Strabonem; Ἑξῆς δ' ἐστὶν ὁ κυνοπολίτης νομὸς, καὶ κυνῶν πόλις, ἐν ᾗ ὁ Ἄνουβις τιμᾶται καὶ τοῖς κυσὶ τιμὴ καὶ σίτισις τέτακταί τις ἱερά. *Sequitur Nomus Cynopolites, & Canum vrbs, in qua Anubis colitur, & canibus habetur honor, & ſacer quidam cibus canibus eſt conſtitutus.* Eam modò quidam vocant *Monfalut* منفلوط vel اسيوط *Aſiuth* vicinam Meni; Monfalut ita deſcribit Abulfeda:

Canis colitur & cibus in hac vrbe.

منفلوط بلدة نحو المعرة وهي بالصعيد الاوسط تحت اسيوط
على مرحلة منه وهي في بر الغرب على النيل وهي على شط
النيل

النيــــــــــــــل

Monſalut eſt parua vrbs verſus Mare, quæ eſt in Said Media, infra Aſiut vnâ ferè margalâ, eſtq́; in deſerto occidentali Nili ſupra oram Nili ſita. Alij putant hanc vrbem modò appellari المني *Almomni*; ſed vèriſimilius eſt eſſe, vt diximus Aſiuth, veram illam & antiquam Cynopolim, monſtratque illud tùm longitudo, tùm latitudo huius apud Abulfedam congruens Ptolomaicæ, vti ex tabula Aegypti innoteſcet, tùm Copta vox ⲥⲓⲱⲟⲩⲧ, quod Canem ſignificat in Onomaſtico noſtro, luce clariùs demonſtrat. Figura hìc coli ſolita erat ea, quæ præceſſit, quam & ex tabula Bembina deprompſimus.

NOMVS VIII. HERMOPOLIS,

ID EST

Præfectura Hermopolitana, Coptè ⲡⲧⲁϣⲓⲡ ⲛⲑⲱⲟⲩⲧ.

DIcta fuit hæc præfectura à Mercurij cultu, Ἑρμόπολις, Coptâ linguâ, Territorium Thoth; ⲑⲱⲟⲩⲧ enim Mercurium dici, alibi fusè oſtendimus; colebatur autem in hac Mercurius eandem prorſus ob cauſam, ob quam in Cynopolitana præfectura eum cultum diximus. Simulachrum quoque idem ferè; eſtque hodie nomen ei بنيسويف *Baniſuaif*.

NOMVS IX. ANTINOVS

ID EST,

Præfectura Antinoopolitana, Coptè ⲡⲧⲁϣⲓⲡ ⲛⲁⲛⲧⲓⲛⲟⲟⲩ.

VOcatur hæc vrbs Antinous, ab Arabibus انصنا *Anſena*, ſiue Ἀντινοόπολις, Stephano teſte, à quibuſdam Adrianopolis; Antinoopolis dicitur ab Antinoo armigero Iouis, in cœlum tranſlato, quem multi cum Horo confundunt; vnde & volunt Horum hic coli ſolitum, ſub forma Sigalionis, ita Pauſanias in Corinthiacis. Quicquid ſit, certum eſt, Græcos omnes ſuas fabulas parallelâ quâdam ratione ad Ægyptiorum mythologiam contexuiſſe. Sed de hiſcè conſule noſtram myſtagogiam Ægyptiam.

NOMVS X. LATONOPOLIS,

ID EST,

Præfectura Latonopolitana, Copte ⲡⲧⲁϣⲓⲣ ⲛ̀ⲧⲉⲗⲁⲧⲱⲛ ⳨

Colitur Latona ſeu Dea quæ præſidet partui.

VOcatur hæc vrbs à Stephano τῆς Λητοῦς πόλις, hoc eſt, *Latonæ ciuitas*, Coptè Ⲃⲁⲕⲓ ⲛ̀ⲧⲉ ⲗⲁⲧⲱⲛ ⳨ Eſt autem Latona ſiuè Græcè Λητώ, nihil aliud, quàm Latona ſeu Dea partûs, quam hìc Ægyptios coluiſſe, Strabo docet, Herodotus quoque ait: Iſin hoc loco Horum peperiſſe. Vndè mirum non eſt, Iſin & Latonam Græcorum pro eàdem ſumi; cùm Iſis quoque apud Ægyptios pro Dea partûs colatur, Diodoro teſte. Verùm cùm de hac Dea fuſiſſimè ſit tractatum in Pantheo Hebræorum c. 16. vbi & oſtendimus Lunam, Iſin, Ilythiam, Lilith, Anacitida, Cabar, Lucinam, Latonam, vnam & eandem Deam eſſe, eo Lectorem remittimus. Vocatur hæc vrbs modò ab Arabibus اسنا *Aſna*, quam Abulfeda his verbis deſcribit:

واسنا بلده بها حمامات واسواق وهي من اسوان وقوص في بر الغرب وهي الى قوص اقرب
ولها نخيل وكروم ومزدرع ۞

Aſna vrbs balneis & plateis instructa, & eſt reſpectu Aſuan & Kaus in deſerto occidentali, eſt verò vicinior vrbi Kaus; palmis, vineis, & frumento feraciſſima.

CAPVT V.

DISTRIBVTIO III.

Ægypti Superioris in ſuos Nomos.

NOMVS I. THEBAICVS,

HOC EST

Præfectura Thebana, Copte ⲡⲧⲁϣⲓⲣ ⲛ̀ⲥⲏⲃⲁⲛ ⳨

THebæ Ægyptiæ Thebaidos metropolis, vrbs vna ex Ægyptijs celeberrima, & antiquiſſimorum Scriptorum monumentis celebrata, vti varijs nullo non tempore titulis & appellationibus eſt inſignita, ita maximam quoque inter Authores confuſionem peperit. Strabo eam vocat Διόσπολιν, ἑκατόμπυλον Stephanus, Buſirin Diodorus. Multi eam confundunt cum Syene, quam Æthiopes Sirin, Arabes nunc Aſna, nunc Aſiuth, nunc Aſuan appellant, quæ nominum ſimilitudo non parum difficultatis authoribus peperit, verùm vt veritatem ex tanta confuſione tandem vindicemus.

Notan-

Notandum in Ægypto pleraſque ferè ciuitates duplices fuiſſe, quod non tantùm apud Ptolomæum videtur, qui duas recitat Dioſpoles, duas Hermopoles, duas Aphroditopoles, Heracleopoles &c. Sed & apud Arabes multum vſitatum fuit; ita duas Memphes, duas Eſmun, duas Aſioth, duas Aſna, duas Eſuan &c. recitârunt; ex quo non exigua difficultas, dùm vnam ſubindè cum altera confundunt, exoritur, præſertim apud Arabes, qui diſtinctionis inimici ſunt. Et certè huiuſmodi difficultates nullâ aliâ ratione ſuperari poſſe vidi, niſi ſedula & parallela quâdam comparatione vnius ad alteram, cum ex antiquitatum monumentis, tùm ex longitudine, & latitudine earundem vrbium factâ. Dico igitur duas eſſe vrbes in Ægypto اسوان Eſuan, vnam diximus eandem eſſe cum Arſinoë; alteram ſuperiorem, quam eandem eſſe diximus cum famoſiſſimis Thebis, ex earundem ruderibus inſtauratam; hoc vt aſſeram, me mouet primò maxima antiquitatum congeries in Eſuan ſuperſtes, de quibus ita Abulfeda & Salmas: *In Ægypto multæ vrbes duplices.*

اصوان مدينة بالصعيد الاعلى وهي من بر الشرق وبها البربة المشهوره وهي من اعظم
اثار الاوايل بكبر صخورها المنحوتة وكثرة التصاوير التي عليها ✿ *Monumenta antiquitatis in Eſuan.*

Aſuan ciuitas Thebaidos ſuperioris ex parte deſerti orientalis, in qua eſt pyramis illa notiſſima, quod eſt maximum primæuæ antiquitatis monumentum ob magnitudinem cælatorum ſaxorum, ac multitudinem figurarum, quæ in ea conſpiciuntur.

Plurimas autem pyramides & obeliſcos ibi fuiſſe, teſtis eſt Strabo, Diodorus, & Herodotus, quorum aliqui ſuperſunt; alij inſaniâ Cambyſis turpiter defœdati conciderunt. Strabo centum portarum vrbem appellat, quam & Homerus his verbis commendat, *Homerus.*

Τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Καὶ Αἰθ ἑκατόμπυλος αἵ τε διηκόσιοι δ' ἐν ἑκάστῃ
Ἀνέρες ἐξοιχνῶσι, σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν.

Illic terra ſuos fundit largiſſima fructus,
Centum Vrbem portæ claudunt, per quamq́ ducenti
Arma viri curruſque agitant.

Hanc exactè & curioſè deſcribit Strabo, vtpotè omnium in ea monumentorum ſuperſtitum teſtis αὐτόπτης.

Sunt & alij, qui hanc totius Ægypti metropolim ponant: nunc veſtigia magnitudinis eius ſuperſunt, longitudine XXC ferè ſtadiorum; habet templa quam plurima magna ex parte à Cambyſe mutilata; nunc per vicos habitatur, ac pars eius in Arabia, vbi & vrbs eſt, pars etiam in vlteriore Regione, vbi Memnonium. Hic cum duo Coloſſi eſſent, de ſolido lapide interſe propinqui, alter adhuc extat, alterius verò ſuperiores à ſede partes corruerunt, terræ, vt fama eſt, motu. Creditum eſt etiam, ſemel quotidiè ſonitum quendam veluti ictus haud magni edi à parte, quæ in ſede & baſi remanſit; ipſe, dum cum Ælio Gallo adeſſem, & cum reliqua multitudine amicorum, ac militum, qui cum illo erant, circiter horam primam ſonitum audiui; vtrum à baſi, ſiue à Coloſſo, an verò ab eam circumſtantium aliquo editus fuerit, non habeo affirmare; cùm propter incertitudinem cauſæ quiduis potiùs credere ſubeat, quam ex lapidibus ſic compoſitis ſonum edi. Supra Memnonium ſunt Regum loculi in ſpeluncis quibuſdam in lapidem inciſi circiter *Strabo.* *Coloſſi duo in hac vrbe.* *Sonitus auditus circa Coloſſum.*

XL mirum in modum ſtructi, ſpectatuque ſanè digni: iuxta hos in Obeliſcis quibuſdam inſcriptiones ſunt, quæ Regum illorum diuitias & potentiam declarant. Ex qua ſanè Strabonis deſcriptione cùm magnitudo tum celebritas & magnificentia vrbis Thebanæ ſatis patet. Quæ omnia modernæ Eſuan conueniunt; imò quas Græci Thebas, Coptitæ dicunt ⲥⲟⲁⲛ ſiue Soan, à qua Arabes ſuum nomen videntur mutuaſſe, præpoſito ſolum A ante Suan. Accedit quòd Suan, eandem habeat cum Thebis latitudinem, quam Ptolomæus aſſignat, & quam Syene habet; cùm Syene prorſus idem ſit cum ⲥⲟⲁⲛ, à quo etiam corruptum, nomen ſuum obtinet; vnde inferimus, *Thebas* Græcis, Coptis ⲥⲟⲁⲛ *Suan*, Arabibus *Aſuan*, olim idem prorſus cum Syene vel meliùs Suane fuiſſe, quicquid alij authores in contrarium adducant. Exiſtimo enim, hanc differentiam ortam eſſe, eò quòd, teſte Strabone, Syene duplex eſſet, vna in finibus Æthiopiæ, altera infra inſulam elephantinam, quam nos eandem cùm Suan dicimus. Erat enim Thebarum vrbs olim ita vaſta, vt 80. ſtadia facilè in longitudinem teneret, teſte Strabone. Vnde mirum non eſt, eam ad gradum ferè integrum ſeſe extendiſſe. Vocatam autem fuiſſe à Græcis Διόσπολις, à Iouis cultu, huic loco peculiari; Bouem quoque huic loco ſacrum fuiſſe apud Herodotum reperio, Serapidis prætereà templum hîc extitiſſe Ammianus Marcellinus teſtatur; multoſque obeliſcos ibi in honorem Solis erectos Strabo docet. Verùm qui plura de Thebarum magnitudine deſiderat, conſulat Diodorum Siculum l. 1. c. 6.

Duplex Syene.

Thebarum magnitudo.

NOMVS II. APOLLOPOLIS,

ID EST,

Præfectura Apollopolitana.

Horus & Apollo idem.

IN hac præfectura Apollinem cultum, ipſum Nomen docet, eſt autem Apollo Coptitis idem quod Horus, author Harmoniæ mundi, vti in Myſtagogia Ægyptia fusè declaramus. Vnde priſci hanc Ægypti partem Horo conſecrabant, cumque veluti Numen propitium, & αἴτιον Typhoni adorabant; quare odio quoque maximo habebant Crocodilum, in quem conuerſum Typhonem aſſerebant; cùm inſidias ſtruens Horo, à facie Oſiridis & Iſidis perſequentis ſe fugeret. Audiamus Strabonem. Δὲ τῇ περαίᾳ Ἱεράκων πόλις τὸν ἱέρακα τιμῶσα, εἶτ' Ἀπόλλωνος πόλις, καὶ αὕτη πολεμοῦσα τοῖς κροκοδείλοις. *In vlteriore regione Accipitrum vrbs, vbi Accipiter colitur; deindè Apollinis vrbs, quæ etiam Crocodilis eſt inimica.* Cœtera vide apud Plutarchum l. de Oſiride & Iſide; Phontis quoque ciuitas primaria huius Nomi, Coptè nihil aliud, niſi ⲫⲧⲟⲛⲧ, id eſt, *Deum ſublimem* ſignificat, qualem dicebant Horum eſſe, Arabicè hodie vocatur رخمني *Richmuni.*

NO-

NOMVS III. PANOPOLIS,

ID EST

Præfectura Panopolitana, *Coptè* ⲡⲑⲟϣ ⲛ̀ⲡⲁⲛⲁⲛⲁⲩ.

IN hac præfectura, eiuſque metropoli Pana cultum, ipſum etymon docet, eandemque religionem, quam Mendeſij, profeſſos veriſimile eſt, id eſt, ſub forma eum Hirci, aut Satyri coluiſſe; Coptè dicitur ⲡⲁⲛⲁⲛⲁⲩ. Arabicè بنا *Bana*. Pana ⲡⲁ̀ⲛⲁ̀ⲩ autem idem eſt ac videns, quaſi diceres, ciuitas videntis omnia, qualem nos dicimus Pana, & Coptitæ Oſirin, Deum totius vniuerſi, fœcundis radijs ſuis omnia implentem. Vide de hoc in Myſtagogia noſtra fuſiùs tractatum. Panos cultus.

NOMVS IV. COPTOS,

ID EST,

Præfectura Coptiica, *Coptè* ⲡⲑⲟϣ ⲛ̀ⲕⲉϥϯ.

FVit hæc vna ex primis præfecturis totius Ægypti, fundata à Meſraim filio Cham, quem Ægyptij Arabes paſsìm قبط *Kopt* appellant, Coptitæ ⲕⲉϥϯ *Keft*, à qua & tota deindè Ægyptus Coptos, vel corruptè Giptos fuit dicta, de quo etymo vide, quæ tradidimus in Prodromo Copto; ſed audiamus Gelaldinum Arabem Hiſtoricum, qui in hiſtoria Regum Ægypti ſic dicit:

واستخلف لبيصر ابنه مصر وحاز كل واحد من اخوة مصر قطعة من الارض لنفسه Geldldinus in hiſtoria Regum Ægypti.
سوي ارض مصر التي حازها لولده النفسه فلما كثر ولد مصر واولاد اولادهم قطع
مصر لكل واحد من ولده قطيعه يحوزها لنفسه ولولده وقسم لهم هذا النيل قطعه لابنه
قبط وسكنها وبه سميت وما فوقها الى اسوان وما دونها الى اشمون في الشرق والغرب ۞

Et ſucceſſit Bother filius eius Meſra, diuiſitq́; ſingulis fratribus ſuis Ægypti partem, ſibiipſi parum quoque de terra, quam diuiſit filijs ſuis; cùmque multiplicarentur filij Meſra, & filij filiorum eius, diviſit adhuc ſingulis vnam partem, & eam quidem, quæ eſt iuxta Nilum, dedit filio ſuo Copt, locum videlicet Copt, vel Gipt, & habitauit ibi, nominatuſque fuit à loco Copt, Copt, & quicquid eſt ſupra Copt, vſque in Eſuan, vel Thebas, *atque infra eandem in Eſmun vſque, quicquid orientis & occidentis plagâ continebatur, eius ditioni fuit ſubditum*. Huius ſitum his deſcribit Abulfeda:

وقبط تحت قوص من بر الشرق على بعض مرحله من قوص والاقصي بليده من قوفه Copti Vrbis ſitus.
على الاشراف فهي اقرب الى الجبل النيـــــــــــــــــل ۞

Coptus autem infra Kaus ex parte orientali deſerti ſupra aliquot Margalis à Kaus & fines eius ſunt à Kauphe vſque in Eſchraph, quæ eſt vicina monti Nili. Strabo eam commune emporium Ægyptiorum & Arabum dicit, ad quod omnes Indicæ, Æthiopicæ, & Arabicæ merces ex mari rubro deferantur;

modò vocatur قنا *Kana* Arabibus, vti prius, ita & nunc mercatoribus vndique confluentibus frequentatiſſima. In Copto autem Oſiridem & Iſidem vnà cum Horo cultum, Plutarchus teſtatur, cuius ſimulachrum tradit fuiſſe quod alterâ manu Typhonis pudenda contineret. Vide quæ fuſiùs de Horo eiuſque cultu Copti peracto tradidimus Syntag. 3. cap. 7.

NOMVS V. TENTYRITES,

ID EST

Præfectura Tentyrites, Copte ⲡⲑⲟϣ ⲛ̀ϯⲁⲛⲟⲩϣⲉⲣ.

VOcatur hæc præfectura Coptè ϯⲁⲛⲟⲩϣⲉⲣ, Arabicè تنوشر *Tanuſcher*, quæ vox idem eſt ac Tentyra, vel Tenoſra, aut Tenothra. *Huius incolæ*, teſte Strabone, *præter cæteros Ægyptios excellenter Crocodilum deteſtantur, & ex omnibus belluis inimiciſſimum habent. Nam cæteri quanquam eius animalis malitiam nôrint, & humano generi pernicioſiſſimum exiſtiment, Tentyritæ omnibus modis eos peruestigant, atque occidunt, vi quâdam naturali eorum incantatiua imbuti; ita vt Crocodilis Romam in ſpectaculum adductis, ipſi Tentyritæ præeſſent, eoſq; gubernarent*. Cæterum Tentyritas Venerem quoque coluiſſe, idem Strabo author eſt. Sed hæc de hoc Nomo ſufficiant.

Tentyritarum odium in Crocodilos.

NOMVS VI. LYCOPOLIS,

ID EST,

Præfectura Lycopolitana.

IN hac præfectura Lupum coluiſſe incolas, ipſum etymon docet; meminitque huius metropolis Nomique Strabo. Neque de ratione & cauſis cultus lupini quicquam apud authores ferè indagare valui; niſi dicamus, Typhonem (quem nunc in Lupum, modò in Crocodilum, iam in aſinum tranſmutatum fuiſſe Plutarchus dicit) ceu Numen Auerruncum placatum ſacrificijs quibuſdam, & ſub lupina forma cultum. Sed hæc iudicio eruditorum relinquenda ſunt; quare ad alia.

Typhon ſub forma lupi cultus.

NOMVS VII. APHRODITOPOLIS,

ID EST

Præfectura Aphrodiſia.

IN hac præfectura Veneris cultum inſtitutum eſſe, etymon docet, ſiquidem Aphrodite nihil aliud quàm Venus eſt; hanc ita deſcribit Strabo: Μετὰ δὲ Μέμφιν Ἄκανθος πόλις ὁμοίως ἐν τῇ Λυβίῃ, καὶ τὸ τοῦ Ὀσίριδος ἱερόν, καὶ τὸ τῆς Ἀκάνθης ἄλσος τῆς Θηβαϊκῆς· ἐξ ἧς τὸ Κόμμι· εἶτ' ὁ Ἀφροδιτοπολίτης νόμος, καὶ ἡ ὁμώνυμος πόλις

Origo cultus Veneris.

ἐν τῇ

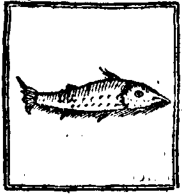
ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, ἐν ᾗ λευκὴ βοῦς ἱερὰ τρέφεται. Poſt Memphim eſt Acanthus ciuitas Lybicæ perſimilis, ibidem Oſiridis templum, & Acanthæ Thebaicæ lucus, vndè gummi habetur; poſteà eſt Aphroditopolitana præfectura, & ciuitas eiuſdem nominis in Arabia, in qua bos alba ſacra nutritur. Venerem autem eandem cum Iſide eſſe alibi dictum eſt; Arabes moderno nomine hanc vrbem vocant ابوتيج *Abutig*, multaque priſcæ religionis monumenta in ea ſupereſſe narrant. Quale autem fuerit idolum in hac præfectura cultum, cum apud authores non inuenerim, ſuperuacaneum quoque eſſe ratus ſum, coniecturis inutilibus & incertis tempus inſumere.

NOMVS VIII. LATOPOLIS,

ID EST,

Præfectura Latopolitana.

Dicitur hæc præfectura Latopolitana, à cultu piſcis Lati, quem Plutarchus dicit ξενοθέωσιν, hanc meruiſſe, eò quòd ſicut Oxirinchus & Lepidotus, ita & Latus hic de Oſiridis pudendo in Nilum à Typhone proiecto deguſtârit; Strabo: Τινὰ μὲν γὰρ τῶν ζώων ἅπαντες κοινῇ τιμῶσιν Αἰγύπτιοι, καθάπερ τῶν πεζῶν μὲν τρία, βοῦν, κύνα, αἴλουρον· τῶν δὲ πτηνῶν δύο, ἱέρακα καὶ ἶβιν. τῶν δ' ἐνύδρων δύο, λεπιδωτὸν ἰχθὺν, καὶ ὀξύρυγχον. ἄλλα δὲ ἐστιν ἃ τιμῶσι κατ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι, καθάπερ Σαΐται πρόβατον, καὶ Θηβαῖται· λάτον δὲ τὸν ἐν τῷ Νείλῳ τινὰ ἰχθὺν Λατοπολῖται. *Sunt etiam quædam animalia, quæ Ægyptij vniuerſi colunt; vt de terreſtribus tria, bouem, canem, felem; è volatilibus accipitrem, atque Ibin; ex aquatilibus, Lepidotum piſcem, & Oxyrinchum. Sunt & quæ ſeorſim coluntur, ſic Saitæ & Thebani ouem, Latum verò, qui piſcis quidam eſt in Nilo, Latopolitani.* Quidam hunc Nomum confundunt cum Latonopolitano, perperam; hic enim à Latonæ; ille à Lati piſcis cultu nomen inuenit.

Strabo.

NOMVS IX. ABYDVS,

ID EST,

Præfectura Abydena, Coptè ⲡⲧⲁⲃⲓⲣ ⲛ̀ⲫⲁⲓⲁⲧⲧ

Abydum maximam poſt Thebas in Ægypto vrbem fuiſſe, Strabo docet, docentque inſignia monumenta in ea relictà, de quibus paſſim authores mira referunt: vide Strabonem, Diodorum, & Herodotum. Eſt autem hic Nomus idem cum Memnonio Nomo: in hac enim Abydo Memnonis, quem aliqui cum Iſmande confundunt, Regia mirificè ſtructa è ſolido lapide. Eſt & fons quidam ibi in profundo poſitus admirabilis

ſtructuram; hanc Abydum Mareotin quoque vocatam Stephanus ait; nec mirum, cùm & in hunc diem ab Arabibus eodem adhuc nomine vocetur مرية *Mariæ*. Erat enim eius vaſtitatis, vt Mareotim lacum penè attingeret, hodie vocatur ab Arabibus ابوتيج *Abutig*; perperàm quidam eam pro Elphio ſumunt; cùm quid Elphium propriè fuerit, ex præcedentibus patuerit. Dicitur Abydus Coptè ⲫⲁⲓⲁⲧ, quaſi dicas ⲁⲃⲁⲓⲁⲧ ſeu Abydus; latentia quædam Abydi veſtigia retinet.

Oſiridis cultus in Abydo.

In hoc deniq; Abydenſi Nomo Oſirin cultum Strabo Author eſt: Ἐν δὲ τῇ Ἀβύδῳ τιμῶσιν τὸν Ὄσιριν· ἐν τῷ δ' ἱερῷ τῷ Ὀσίριδος οὐκ ἔξεστιν οὔτε ᾠδὸν, οὔτε αὐλητὴν, οὔτε ψάλτην ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ, καθάπερ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἔθος. *Abydi Oſiris colitur, in eius templo non licet neque cantori, neque tibicini, nec cytharœdo ſacrificium auſpicari, quemadmodum mos eſt alijs Deis.*

NOMVS X. ANTÆOPOLITES,

ID EST,

Præfectura Antæopolitana.

Continetur hæc præfectura, teſte Ptolomæo, ſub inſula Elephantina, ex cuius orientali parte Antæum occurrit, ciuitas, à qua Nomen præfectura habet; vocatur quoque hæc à quibuſdam Cnuphis & Coptè ⲕⲛⲟⲩϥ, quo nomine Canopum idolum vocant; vndè colligo cultum fòrſan hic alicubi Canopum, vt in præfectura Menelai; certè celeberrimum in hac vrbe Cnubi templum fuiſſe, Strabo docet: Syene, inquit, & Elephantina, àltera quidem in finibus Æthiopiæ eſt, & Ægypti vrbs, altera iuſula eſt dimidio ſtadio in Nilo ante Syenem poſita, in qua ea vrbs quæ Cnuphidis templum habet & Nilometrium. Atque hæc ſunt quæ de Nomis Ægyptiorum antiquis breuiter, & quantum rei obſcuritas permiſit, dicenda putaui. In quorum quidem Nomorum partitione Ptolomæum non ſecuti ſumus; ſed primæuam primorum Regum partitionem ex varijs Coptorum atque Arabum fragmentis extractam. Nam Ptolomæi partitio poſt deſtructum iam à Cambyſe imperiũ Ægyptiacum, denuò inſtaurata à Regibus Ptolomęis, multum à priori diſcrepat; vt mappas partitionum ſingularum hic appoſitas intuenti patebit. Ægyptij quidem data opera, & abdito quodam Religionis ſuæ propagandæ conſilio in 30. vniuerſam Ægyptum Territoria, vti ſuprà dictum eſt, primùm myſticè diuiſerunt; Ptolomæi deindè in 40. eam pro commoditate gubernationis denuò partiti ſunt. Tandem Mahumedani, vti aliam & aliam diuiſionem moliti ſunt, ita veterum quoque nominum corruptionem primi introduxerunt, vt in adnexa Schematiſmi fig. 2. patet. Verùm vt omnia exactiùs proponantur, in tabula ſequenti longitudines, & latitudines ſin-

ſingulorum Nomorum antehac inuiſas ex Arabum officina depromptas, apponere viſum eſt.

Tabula Nomorum omnium indicans nomina, idola cuique propria, longitudinem quoque & latitudinem eorundem.

	Appellationes ſecundùm Coptos.	Appellationes ſecundùm Arabes.	Appellationes ſecundùm Græcos.	Religio ſeu idola cuique propria.	Long. Secundùm Arabes		Lat. Secundùm Arabes		Long. Secundùm Ptolomęum		Lat. Secundùm Ptolomęum	
	ⲡⲓⲧⲁⲃⲓⲣ	الاديانات	Νόμοι καὶ Μητροπόλεις	Imagines idolorum	G.	M.	G.	M	G.	M.	G.	M
1	ⲣⲁⲕⲟϯ	الاسكندرية	Ἀλεξάνδρεια		51	20	31	31	61	10	31	20
2	ⲫϯⲛⲟⲩϯ	دروطي	Βῦτος		50	45	30	45	61	40	30	30
3	ⲙⲉⲛⲇⲏⲥ	المورده	Θμοῦις		52	36	30	50	61	40	30	20
4	ⲛⲟⲩⲫⲓⲱⲛ	منوفي	Ὄνουφις		52	45	30	35	62	5	30	40
5	ⲥⲓⲱⲟⲩ	صادس	Σαΐς		51	50	30	32	61	30	30	30
6	ϯⲫⲉⲙ-ⲛⲟⲩϯ	شجا	Ζοΐς		51	53	30	43	61	40	30	20
7	ⲑⲣⲉⲃⲉ	اتريب	Ἄθριβις		52	10	30	30	62	0	30	30
8	ⲧⲉⲛⲉⲥⲓ-ⲡⲉ	تنيس	Τανίς		52	54	30	50	62	30	30	30
9	ⲡⲓⲁⲣ-ⲃⲁⲓϯ	دلبيس	Φαρβαιθίς		51	56	30	30	62	30	30	10

Appel-

	Appellationes ſecundùm Coptos	Appellationes ſecundùm Arabes	Appellationes ſecundùm Græcos	Religio ſeu idola cuique Nomo propria.	Long. Secundùm Arabes		Lat.		Long. Secundùm Ptolomęum		Lat.	
	ⲡⲓⲧⲁⲃⲓⲣ	الايونات	Νόμος	Simulachra	G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.
10	ⲃⲟⲩⲥⲓⲣⲓ	بوصير	Βούσιρις		52	54	30	20	62	30	30	15
11	ⲙⲟⲛϥϯ	منف	Μέμφις		53	20	30	20	61	30	29	30
12	ⲱⲛ	عين شمس	Ἡλιόπολις		53	30	30	20	62	30	29	30
13	ⲃⲟⲩⲃⲁⲥϯ	اسيوط السفلي	Βούβαστος		53	20	30	40	63	5	30	40
14	ⲙⲟⲗⲟϫ	قسطاط مصبل قوة	Ἡρακλεόπολις		51	56	29	15	61	30	29	15
15	ⲥⲟⲩϫⲓ	اسوان السفلي	Κροκοδειλόπολις		51	48	27	20	61	40	27	40
16	ⲧⲉⲃⲧ	اخميم	Ὀξύρυγχος		50	40	28	30	60	40	28	30
17	ⲥⲓⲱⲟⲩϯ	منفلوط	Κυνόπολις		51	30	28	30	61	30	28	40
18	ⲉⲣⲙⲏⲥ ⲑⲱⲟⲩϯ	بنيسويف	Ἑρμόπολις alijs Ἀφροδίσια	Veneris cultus hic viguit	51	40	28	20	61	40	28	25
19	ⲁⲛϯ-ⲛⲱⲟⲩ	الاشمونين	Ἀντινόπολις		52	10	28	15	62	5	24	10
20	ⲗⲁⲧⲟⲛ	اسنا	Λατόπολις		52	10	24	25	62	5	24	30

	Appellationes ſecundùm Coptos	Appellationes ſecundùm Arabes	Appellationes ſecundùm Græcos	Religiô ſeû idola cuique Nomo propria	Long. Secundùm Arabes	Lat. Secundùm Arabes	Long. Secundùm Ptolomęum	Lat. Secundùm Ptolomęum
	ⲛⲓⲧⲁⲃⲓⲣ	الادونات	Νόμος	Simulachra	G. M.	G. M	G. M.	G. M.
21	ⲥⲟⲩⲁⲛ	اسوان الاعلى	Θῆβαι Διόσπολις		52 24	24 10	62 24	24 10
22	ⲱⲣⲟⲥ	روحي موخبي	Ἀπολλῶν πολις		51 37	24 50	61 30	24 40
23	ⲡⲁⲛⲁϫ	قنا	Πανόπολις		52 0	27 20	62 0	27 25
24	ⲕⲉϥⲧ	قبط قنه	Κόπτος		52 30	26 0	62 30	26 0
25	ϯⲛⲟ-ϣⲉⲣ	تنوشر	Τέντυρα		51 15	26 17	61 30	26 30
26	ⲓⲥⲓⲥ	ابوذبيج	Ἀφροδίσια Ἄβυδος	Iſis ſeu Venus Ægyptia hic cultum habuit.	51 40	27 10	61 40	27 20
27	ⲧⲉⲃϯ	دكروه	Λατόπολις		51 30	25 5	61 30	25 0
28	ⲫⲁⲓⲁϯ	مرجوط	Ἄβυδος		51 40	26 30	61 40	26 30
29	ⲟⲩⲙⲟⲩⲛϣ	ارمنت	Λυκόπολις Ἑρμόντις		51 30	27 50	61 30	28 0
30	ⲕⲁⲛⲟⲩⲃ	كنوف	Κνοῦφις		62 0	24 55	62 0	25 0

CAPVT VI.

De Nilo eiuſque origine.

Varia Nomina Nili.

Nilus, quem Oceanum Beroſus, Ægyptum Zenophon, Oſirin Plutarchus, Tritonem Apollonius, Plinius Aſtraphon, Aquilam Diodorus, Euſtathius Melam, Chryſorrhoën Cedrenus, Syenen Dionyſius, Sacræ literæ cum Hebræis Gehon, & Sihor appellant, omnium orbis terrarum fluuius maximus; & vt cum Ariſtide loquar: Νεῖλος ὢν ποταμῶν ἄλλου καλλίστος ἢ μέγιστος, καὶ κρείσσων, καὶ θείας ἰδέᾳ, καὶ τοῖς πᾶσι πολὺ νικῶν. *Nilus quo fluuiorum nec melior, pulchrior, aut maior; omnes, ſiue vſum, ſiue diuinam quandam amœnitatem ſpectes, longè ſuperans.* E lacubus Zambri & Zaire montibus Lunæ vicinis originem ſuam trahens, indè totius Zonæ torridæ latitudinem immenſis ambagibus peragrans, tandem immani aquarum hinc indè collectarum mole grauatus, ad Memphim veluti diſtributo onere per ſeptem brachia in mare ſeſe exonerat, Vniuerſum ab vtraque ripa Ægypti agrum e terra veluti perpluens, vt Nazianzenus loquitur, vnà cum fœcunda Nili alluuione bonorum omnium abundantiam confert; tribus maximè prærogatiuis præ omnibus alijs fluuijs à natura ditatus conſpicitur. Nam auram non exſpirat, quo fit, vt aëre ſalubri, nullis pluuijs, nubibus, alijſque craſſioribus impreſſionibus obnoxio, ſed continuo ſereni cœli vultu Ægyptus gaudeat. Præterea ſine vllis fluctibus, ac vndarum procellis ſemper quietus eſt, & tranquillus, ita vt non iucundam tantùm, ſed & periculis omnibus carentem nauigationem præbeat vltrò citròque commeantibus. Eius denique fœcunditatis eſſe comperitur, vt non terram duntaxat, ſed & iumenta & pecora, quin & homines vtriuſque ſexus ad miraculum vſque fœcundos reddat. Vndè olim numero hominum, omnes ferè orbis gentes ſuperauit; neque nunc quoque alijs nationibus multitudine cedit. Nam oppida inſignia, quæ ſuprà ob oculos propoſuimus, alia vltra decem & octo millia fuiſſe in Ægypto, & libros ſacros id continere, Diodorus affirmat, Ptolomæi Lagi tempore vltra tria millia, quæ & vſque ad Diodori ætatem perdurauêre, annumerata ſunt. Vniuerſi populi numerum fuiſſe antiquitus ſepties decies centena millia; ſuo verò tempore ait prædictus Diodorus; haud pauciores ter decies centenis millibus extitiſſe. Quæ quidem prodigioſa hominum multitudo aliam cauſam neſcit, niſi continuum prolifici fluminis vſum potumque, quo Ægyptij fruebantur. Vndè fœminæ non vno, duobus, aut tribus contentæ, ſed ſex, ſeptem, aut octo fœtus vnico partu, quod & Hebræi in Exodum commentatores memorant, ſubindè effundebant; Nemini igitur mirum eſſe debet, filiorum Iſraël ſpatio ducentorum propè annorum, quo Ægyptum incolebant, immenſam fuiſſe propagationem; nec mirum quoque, Ægyptios Reges ea, quæ quotidiè miramur, inuſitatæ magnificentiæ monumenta, & ſuperbas gloriæ ſuæ pyramides, aliaſque expeditiones, quæ ſine immenſa ac infinita propè hominum copia

Nili proprietates.

Diodorus l. 1. cap. 3.

Fœcunditas Nili.

l. 1. c. 3.

18000. ciuitates olim in Ægypto.

Numerus populi Ægyptiaci 1710000.

Fœcunditas mulierum.

pia minimè fieri poterant, conficere potuiſſe. Sed de his conſule Diodorum fusè tractantem. Porrò antiqui Ægyptiorum ſapientes, cum inſolitis huiuſmodi naturæ dotibus præditum flumen reſpicerent; cum diuinâ vi pollere arbitrati, in præcipuorum Deorum album retulerunt; cui vti Ariſtides ex aliquo τῶν ἐκ ἀμμίτων, puto hauſit, *Ægyptiorum feriæ ſolennes ærisona Iſiacorum aliaq́; pleraq́; ſacrificia dicata ſunt atque conſecrata*; vti in ſerie operis videbitur, vt proindè hâc vnicâ de cauſa tanto in honore & veneratione haberi à Gentilibus lumine fidei deſtitutis videatur iste *vnicus in terris Ægypti totius amnis*; cùm ei omne acceptum referant, quod terræ motum non ſentiant vnquam, quod à peſte ſint liberi; quod ſalubri aere perfruantur, quod eorum terram nullis diluuijs cœleſtibus miſceri, vel ingenti imbre obrui contingat. In quibus & Græcos aſtipulatores inuenerunt; ita enim Ariſtides in ecloga Ægyptiaca, vndè & priora deſumpſimus: Ὡς δὲ καὶ σεισμοῖς καὶ τοῖς ἐξ οὐρανοῦ κατακλυσμοῖς ἀνάλωτος ἡ χώρα δι' αὐτὸν ὅστις οὐδὲ τὸν περὶ ἡμᾶς Ἕλληνας ἔλαθεν. Hinc eum innumeris ſymbolis & hieroglyphicis notis adumbrabant. Oſiridis affluxum, teſte Plutarcho, vocitantes, vel vt Abenephius, Oſiridis brachium, quod bona omnia ſuppeditet: nam cùm totius Ægypti tractum montium vtrimque continuatorum ſerie obſeptum, longitudine ſua brachij figuram multiplici Nili diuerticulo veluti in palmam digitoſque abeuntem referre aduerterent. Nilum ad hæc non ſecùs ac Medianam quandam ſeu baſilicam venam è corde Oſiridis ſcaturientem, viuifico liquore ſuo omnia permeantem, mouentem, fœcundantem, bonorumq; omnium copiâ replentem intuerentur; indè occaſionem ſumpſiſſe videntur, vt bonorum omnium largifluam copiam indicaturi hieroglyphicè, brachium illud, quo in Obeliſcis nil frequentiùs, ponerent, quod extenſâ illâ digitorum formâ, neſcio quid profuſæ liberalitatis indigitat. Aſtipulantur dictis priſcorum Poëtarum monumenta, quæ Nilo eandem ob cauſam tam varios attribuunt titulos. Homerus ſanè flumen hoc è cœlo ſeu Iouis gremio lapſum, ſequenti manifeſtat metro.

Ægyptus perpetua ſerenitate gaudet.

Ægyptus ſub forma brachij cuius venam medianam Nilus refert.

Οὐ γὰρ τοι πρὶν μοῖρα φίλους ἰδέειν
Πρίν γ' ὅταν Αἰγύπτοιο Διιπετέος ποταμοῖο
Αὖθις ὕδωρ ἔλθῃς.

Cui congruit Adamus Fumanus, qui in Dialogo de Nilo ab Heruvagio Baſileæ excuſo, improbat opinionem eorum, qui Nilum in cœlo ſcaturire rebantur his verbis:

Θαυμάσειε τις τὸν ποταμὸν εἰπόντας. ὃν Ὅμηρος Αἴγυπτον ποταμὸν ἐκάλεσε, Διιπετῆ εἰρῆσθαι διὰ τὸ ἀφανεῖς ἔχειν τὰς πηγὰς καὶ τῶν Αἰγυπτίοις ἐν οὐρανῷ καὶ οὐρανόθεν ῥεῖν. *Miretur*, inquit, *ſanè quiſpiam eos, qui fluuium, quem Homerus Ægyptum vocauit*, Διιπετῆ, *ideſt, à Ioue lapſum idcircò dici putauerunt; quod fontes occultos haberet; ac ſecundùm Ægyptiorum opinionem in cœlo eos haberet, atque è cœlo manaret.* E cœlo igitur à Ioue lapſum Nilum non Ægyptij tantùm, ſed & poſteri Græcorum philologi exiſtimabant; hinc alij eum Iouis donum, alij Deorum lachrymam, alij venam paradiſi, Deorum ſemen, Prothei piſcinam, maritum Iſidis, aliiſque innumeris epithetis cohoneſtabant, quæ ad exte-

Nilus à Ioue, ſeu è cœlo lapſus ab antiquis creditur.

Varia attributa Nili.

ras quoque gentes promanarunt; Nam & Æthiopes eius fœcunditatis participes paſsim eum appellant: Ankaata marat ſchamatavvi, hoc eſt, *Fontem aquarum cœleſtium*. Arabes quoque Poëtæ Ibunfarid & Eldebug in ſuis verſibus Arabicis, qui apud me habentur, Nilum paſsim vocant حيا الارضين *giatellarthim*, *vitam terrarum*. Meminit quoque Iſaias fœcundæ huius fluminis naturæ: ובמים רבים זרע שחר קציר יאור תבואתה *In aquis*, inquit, *multis ſemen Nili*, & *meſſis fluminis fruges eius*; in quem locum R. Eliezer commentans ait, Sihor, id eſt, Nilum eius naturæ eſſe, vt quicquid reliqui fluuij totius anni decurſu præſtant, id vno is menſe præſtaret, vnicâ inundationis ſuæ pluuiâ. Innuerunt hanc myſticam fœcunditatem antiqui Græcorum ipſo nomine Νεῖλος, hoc enim κατ' ἰσοψηφίαν ſeu Cabalicâ methodo in numeros reſolutum, totidem quot annus dies habet, numeros refert, nimirùm 365, vt in ſchemate hic appoſito apparet. Innumera ſimilia de Nilo hic dici poſſent, ſed quoniam ea paſsim alijs locis exponentur; ne omnia in vnum locum confuſim aggregare videamur, conſultò ſubticemus.

Æthiopes qui Nilum vocent.

Arabes Poëtæ quem nominent epithetis.

Iſaiæ c. 23.

R. Eliezer comm. in Geneſ. c. 4.

Ν	50
Ε	5
Ι	10
Λ	30
Ο	70
Σ	200
	365

Summa dierum anni.

CAPVT VII.

De origine & cauſis incrementi Nili.

ORdo nunc poſtulat, vt poſtquam de nominibus, varijſque proprietatibus Nili breuiter diſſeruimus, de eius quoque incrementis cauſiſque, quæ non immeritò præcipuum in hac materia locum obtinere debent, diſſeramus. Nemini ignotum eſt, quantum ſumma quæuis philoſophorum ingenia defatigauerit impenetrabilis ille Nili cataclyſmus, quantas nullo non tempore in ſcholis ſuſcitauerit concertationes, adeò vt vnuſquiſque faciliùs, quî ſententiam ſuam refelleret, quam quî ſectaretur, reperire potuerit, ita vllus vix quicquam protulit in medium, quin cœteri continuò irent in omnia alia, & ſibi non videri teſtarentur. Ea igitur, quæ de hac re, iſtaque opinionum diuerſitate teſtata relinquere voluerunt optimi authores, pluſcula ex varijs, qui nobis ad manum erant, adiecimus. Ac primò quidem Ægyptij Sacerdotes, cùm incrementum Nili tribus præcipuè de cauſis fieri putarent, tres vrnas Nilo attribuerunt, cum reliquis fluminibus ſingulæ ſingulis adhiberentur; vt illud apud Maronem:

Difficultas inquiſitionis incrementi Nili.

Sacerdotes Ægypti cur tribus vrnis inundationem Nili hieroglyphicè repræſentarent?

Cœlatúq; amnem fundens pater Inachus vrnâ.

Harum verò trium cauſarum primam illam aſſerebant: quod tellus Ægyptia aquam ex ſe ipſa progigneret, vberrimèque proferret, ſua ipſa humoris altrix. Vndè Timæus Mathematicus Nili fontem *Phialam* appellauit; quaſi ipſe intra ſe contineret eam aquæ vim, neque aliundè mutuaretur. Eſt tamen eiuſdem vocabuli in Nilo locus à figura ſic appellatus, quod nil facit ad Timæi phialam. Quod verò Ægyptus aquas generet, ex eo, aiebant ipſi, facilè conijci poſſe: quòd in quouis alio climate flu-

Prima cauſa.

Fons Nili Phiala.

te fluuiorum exundationes circa hyemem plurimùm accidant, nunc imbribus coactis, nunc niuibus liquefactis: ſola verò terra Ægyptiaca in medio terræ habitabilis conſtituta, quemadmodum in oculo pupilla, peculiari quodam aquarum profluuio æſtatem mediam irriget. Alteram Oceano cauſam aſcripſere, à quo aquam in Ægyptum exundare incrementi tempore fama eſt, quæ quidem præcipua fuit Euthymenis, Ægyptiorumque ſacerdotum opinio, vt Diodorus atteſtatur, qui rei fidem aliam non faciunt, niſi quod ſatis ſit eorum authoritas, vt ſibi fides adhibeatur; qui rerum ſcientiam ſucceſſiuâ traditione relictam ſecuti, eundem ab Oceano ex Athlante monte primùm emanare, ibique Dyrin appellari exiſtimant; Heptabolum indè locum ſtagnare, indè cognomento Nigrin effluere, mox Coloën paludem efficere; indè Aſtroſoban & Aſtaboram flumina effici, donec ad cataractam perueniens erumpat, ac per Ægypti campos profluens, Nili demùm cognomentum accipiat. 2. Cauſa. Diod. l. 1. c. 3.

Tertiam cauſam imbrium eſſe dicunt, quia in Auſtralibus Ægypti regionibus, aquæ, Eteſijs nubes, Democrito teſte, illuc ferentibus, eo maximè effunduntur tempore, quo *fertilis æſtiuâ Nilus abundat aquâ*. Atque vti tradit Eudoxus, Ægyptij ſacerdotes imbres eos ibi fieri ob antiperiſtaſin arbitrantur, cùm enim æſtus nobis eſt, qui viciniora Cancro loca incolimus, tunc hyems ijs, qui Capricorni propinquiora habitant. Addit ad hæc Thales, mare in ripas agi vltrò, Eteſiarum ex aduerſo fluminis flantium vi repercuſſum; de quibus ita Lucretius: 3. Cauſa.

Aut quia ſunt æſtate Aquilones oſtia contra
Anni tempore eo, quo Eteſiæ eſſe feruntur
Et contra fluuium flantes remorantur & vndas
Cogentes rurſus replent, coguntque manere;
Nam dubio procul hæc aduerſa flabra feruntur
Flumine, quæ gelidis à ſtellis axis aguntur.

Incipit verò creſcere flumen Lunâ nouâ, quæcunque poſt Solſtitium fuerit, ſenſim, modicèq; Sole Cancrum tranſeunte; abundantiſſimè autem, dum in Leone progreditur, mox reſidet in Virgine ijſdem, quibus accreuit modis. Atque hæc de tribus cauſis incrementi Nili ſententiæ ſufficiant.

Alij porrò, vti Troglodytæ, teſte Theophylacto Simocata, dictitant, in locis illis cauitates eſſe, vndè quiſpiam ratiocinetur, multis fontibus in vnum confluentibus, Nili fluentum intumeſcere. Qui verò inſulam Nili Meroë dictam incolunt; fluuium Aſtapum nominant, quam vocem Græcè transferas ἐκ τοῦ σκότου ὕδωρ, *è tenebris aqua profluens*. naturam enim huius fluminis incomprehenſam eſſe iſti ſtatuunt. Anaxagoras cognomento phyſicus cauſam refert in niues ſolutas in montibus Æthiopicis. Herodotus Nilum tantum eſſe ſcribit, quantus, cùm plenus eſt, apparet; Hyeme autem Solem ſupra Lybiam ſe voluentem, ex vndis Niloticis humentis ſubſtantiæ copiam attrahere, atque indè per hyberna flumen parciùs ire, quæ ſi vera ſunt, cur Sol idem cæteris Lybiæ fluminibus, quod Nilo faceret? at nihil tale in ijs obſeruatur. Patet igitur Hi- l. 1. hiſt. c. 17. Meroitarum de Nilo opinio. Anaxagoras. Herodotus.

ſtoricum illum ſatis hoc loco inconſideratè locutum eſſe. Ephorus incredibilem planè rationem adducit; Ægyptum totam fluminibus ſubterraneis refertam, ac frigidam, naturâque pumicoſam ſeu fiſtuloſam eſſe; rimas item magnas ac perpetuas habere, per quas in ſe copiam humoris recipiat, quam hyberno tempore contineat, æſtiuo autem Solſtitio incunte, veluti ſudores quoſdam ex omni parte emittat, atque ita Nilum flumen excreſcere. Oenopides cauſam fingit ex rarefactione & condenſatione aquarum; quarum hæc hyberno tempore aquas ſtringat, illa æſtiuo dilatet. Moſes Barcepha Syrus de fluminum paradiſi origine tractans, ſicut reliqua tria flumina Phiſonem, Tigrin, & Euphraten è paradiſo ſeu horto Eden deriuat; ita & Nilum, quem mox, vbi hortum voluptatis deſeruerit, ſub ipſa maris vada dilapſum, atque hinc rurſus per immenſos terræ meatus diffuſum in Æthiopum terris demùm emergere, imbribus verò & niuibus auctum, incrementi ac Niliacæ inundationis cauſam occaſionemque præbere aſſerit. Verùm quandoquidem verba eius digna ſunt conſideratione, viſum fuit ea hîc ex Syriaco manuſcripto in latinum verſa apponere:

Figmentum Ephori de Nili inundatione.

Oenopides.

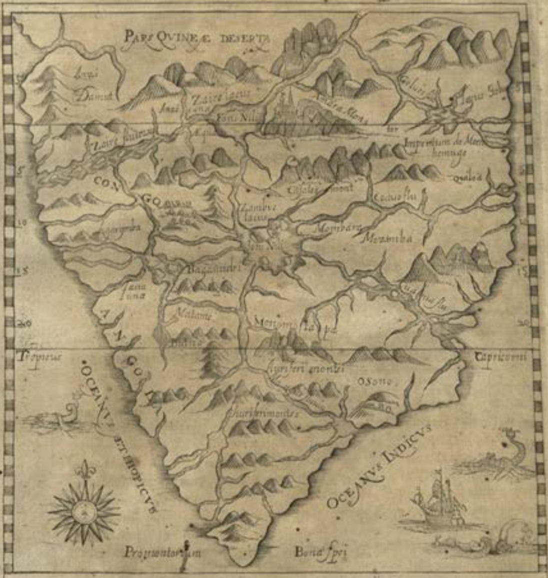
Moſes Barcepha Syrus l. de paradiſo.

Et flumen ex paradiſo egrediens ad irrigandum eum, indè ſtatim diuiditur in quatuor capita. Nomen prioris Phiſon, qui totam terram Heuilath, terram auro & gemmis pretioſis repletam percurrit. Nomen ſecundi fluuij Gibhon (qui & Nilus dicitur) *hic omnem terram Chus percurrit; nam ſimul ac paradiſum egreditur, infra profunda maris & Oceani vada dilapſus, hinc rurſus per occultos terræ meatus emergit in montibus Æthiopicis; imbribus verò & niuibus auctus, incrementi & Niloticæ inundationis cauſa eſt.* Et paulò poſt, proſequitur diſcurſum ſuum verbis Syriacis, quæ nos breuitatis cauſâ hîc latinè fecimus. *Sed vrgebit,* inquit, *aliquis, qui fieri poſſit, vt fluuij illi è paradiſo egreſſi ſub Oceani vada & cor maris præcipitentur, atque indè tandem in hac terra noſtra emergant? Huic primò reſpondemus, multa à nobis veluti* ἀδύνατα *concipi nequaquam poſſe; quæ tamen facillima Deo: illum verò fluuiorum occultum curſum aliaq; huiuſmodi, diuinum opus eſſe, non humanum. Deindè hoc quoque aſſerimus, paradiſum multò ſublimiore regione poſitum eſſe, quam hæc terra noſtra, ac proindè fieri, vt illinc per immania ſubterraneorum meatuum præcipitia delabantur fluuij, tanto cum impetu impulſi, coarctatiq; ſub maris fundum rapiantur, vnde rurſus emergant, ebullianţq; in hoc orbe noſtro; nam qui aquas in ſublime ducere, atque ex altis, erectiſque canalibus veluti ſiphonibus profundere laborant, ij ex longo interuallo cataractam ſiue præcipitium ipſis quoddam altâ deuexitate abruptũ, atque difficile comparant; per quod dùm deturbatæ magno cum impetu preſſæ aliquouſque fluxère, tandem per canales illos magnâ vi, quâ ex præcipiti illo caſu vrgentur, ſurſum emicant, & exuberantem aquæ copiam quaqua verſum diffundunt.* Atque hactenus Moſes Barcepha. Quæ verba ſanè ſi pauca exceperis, ab aliorum philoſophorum ſententia nequaquam diſcrepant. Nam poſt Plutarchum, Agatharchidem, alioſque, eandem ſententiam omnes propè Hebræorum מקבלים *Mekubalim* tenent, à quibus eam Barcepha doctus videtur eſſe. Sed nos hîc non vlteriùs in huiuſmodi quæſtionum præcipitia nos inſinuabimus, ne vorticibus implicati ac

Iconiſmus II Tom. I Fol. 53

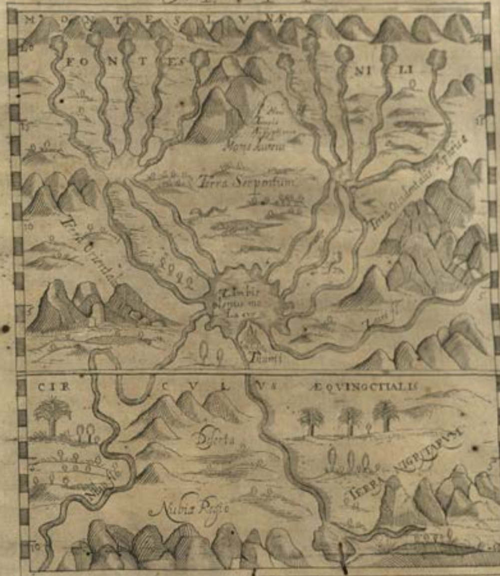
CHOROGRAPHIA ORIGINIS NILI,

iuxta obſervationem Odoardi Lopez Fol. 53

CHOROGRAPHIA ORIGINIS NILI SEV FONTIVM IPSIVS

Ex Arabum Geographia deprompta Fol. 57

VERA ET GENVINA FONTIVM NILI TOPOGRAPHIA

facta a P. Petro Pais Societ. IESU Anno 1618 die 21 Aprilis in præſentia Imperatoris Fol. 56

Ayzolam Novus Mundus
Montes Luna
Damet Regn
Zasa Regnum
Olaca Regnum
Bagamidri Regnum
Amhara Regnum
Gumanc anca
Bizam
Sagala
Agous Populi
Iama fluvius
Goyame Regnum
Bed Regio
Lacus Bed
Alata
Nilus
Dambia Regn

ti, ac difficultatum fluctibus abrepti pœnam curioſitati nimiæ debitam luamus. Hoc porrò ſatagamus, vt huius fluminis eiuſdemque originis incrementique rationes propè propiùs inquiramus, quas nobis haud incongruas Geographia Arabica ſuggeſſit; textum ad verbum, vt fideliùs in hoc opere progrediamur, allegamus:

وفي هذا الجز افتراق النيلين اعني نيل مصر الذي يشق ارضنا وجريه من الجنوب الى الشمال واكثر مدن مصر على ضفتيه معا وفي جزايره ايضا والقسم الثاني من النيل يمر من جهة المشرق الى اقصي المغرب وعلى هذا القسم من النيل جميع بلاد السودان او اكثرها وهذان القسمان مخرجهما من جبل القمر الذي فوق خط الاستوا بست عشرة درجه وذلك ان هذا النيل من هذا الجبل من عشر عيون فاما الخمسة الانهار منها فانها تصب وتجتمع في بطيحة كبيرة والانهار الاخر تنزل ايضا من الجبل الى بطيحة اخرى كبيرة ويخرج من كل واحدة من هاتين البطيحتين ثلاثة انهار فتمر باجمعها الى ان تصب في بطيحة كبيرة جدا وعلى هذه البطيحة مدينة تسمي طومي وهي مدينة عامره يزرع بها الارز وعلى ضفة البطيحة المذكوره صنم رافع يديه الى صدره يقول انه مسخ وانه كان رجلا ظالما ففعل ذلك به وفي هذه البحيرة سمك يشبه روسه روس الطير ولها مناقر وفيه ايضا دواب هايلة وهذه البحيرة المذكوره فوق خط الاستوا مسامتة له وفي اسفل هذه البحيره التي بها تجتمع الانهار جبل معترض يشق اكثر البطيحة ويمر منها الى جهة الشمال مغربا فيخرج معه ذراع واحد من النيل فيمر في جهة المغرب وهو نيل بلاد السودان الذي عليه اكثر بلادها ويخرج مع شق الجبل الشرقي الذراع الثاني فيمر ايضا الى جهة الشمال فيشق بلاد النوبة وبلاد ارض مصر وينقسم في اسفل ارض مصر على اربعة اقسام فثلاثة اقسام تشق في البحر الشامي وقسم واحد يصب في البحيرة المالحة التي تنتهي الى قرب الاسكندرية وفي هذا الارض الذي بين الجبل القمر الموصوف ثلثة اجبل مارة من المغرب الى المشرق فاما الجبل الاول يلي جبل القمر وتسميه كهنة مصر جبل هيكل المصور واما الجبل الثاني الذي يلي هذا الجبل مع الامثال فانهم يسمونه جبل الذهب لان فيه معادن الذهب واما الجبل الثالث الذي يلي الجبل الثاني مع الارض التي هو فيها فانهم يسمونها ارض ❁

Geographia Arabica Medecca, climatis p. 4.

Hoc eſt: *Atque in hac Æthiopiæ parte contingit ſeparatio duorum Nilorum, id eſt, Nili Ægyptij, qui rigat terram noſtram, & pars eius à meridie ad dextram, & maior ciuitatum Ægyptiacarum pars in ripis eius reperitur; ex vna & alia parte in eius quoque inſulis. Secunda verò pars Nili profluit ex oriente in occidentem, & ex hac parte Nili omnis regio Nigritarum eſt: Exitus autem duarum iſtarum Nili diuiſionum originem habet, ex montibus Lunæ, qui ſunt ſub decimoſexto latitudinis auſtralis gradu. Exit porrò Nilus ex hoc monte per decem fontes, quorum quinque ſtatim in flumina abeunt, congregantúrq; in quadam ingenti planitie. Alia verò quinque flumina ex alijs quinque fontibus deriuata in aliam ingentem quoque planitiem deuoluuntur. Et ex qualibet dictarum planitierum tria flumina exeunt, quæ indè longo tractu deuoluta tandem in planitiem aliam magnam & ſpatioſam valde diffunduntur. Eſt in hac ampla planitie ciuitas Thumi nomine, habitata cultaq; : planities verò circumſita plena Cedris eſt. Simulachrum quoque conſpicitur hic, cuius manus pectori decuſſatim impoſitæ. Porrò in his ſtagnis piſces inueniuntur auiformes, roſtris aliiſq; inſtructi; aliaq;* Ciuitas Thumi.

innu-

Varia monſtra in aequ. bent Nili.

innumera monſtra alibi locorum inuiſa. Stagna quoque dictæ planitiei ſe dilatantia deflectunt in latus ſiniſtrum occidentale, atque in flumina alia diſpertita, rigant omnem circa regionem. Eſt enim tota hæc terra intus caua, & abyſſos habens ingentes, ex quarum repletione magnæ contingere ſolent inundationes. Prætereà exeunt ex hac planitie duo alia flumina ingentia ſeu brachia, quorum vnum occidentalem plagam tenens, omnem Nigrorum percurrit regionem, & hic Nilus Nigrorum dictus. Alterum verò brachium orientem reſpiciens, longo terrarum tractu prouectum, Nubiam alluit, & indè per catadupas præcipitatus fluuius totam Ægyptiorum regionem percurrens, quatuor brachijs in mare Syriacum deportatur. Porrò in planitie illa, quam montes Lunæ diſtendunt, tres alij montes ſunt, qui ex occidentè in orientem vergunt. Mons primus qui eſt circa montes Lunæ, ab Ægyptijs ſacerdotibus vocatur Mons templi Ægyptiorum. Secundus verò Mons, qui circa ſiniſtram montium Lunarium eſt, vocatur ab ijs Mons aureus, quia in eo mineræ auri ſunt. Tertius verò in terra, quam vocant terram animalium, dicunt enim accolæ, ibi beſtias immanes, baſiliſcos & ſcorpiones, & dracones ingentes, adeò vt nullus ſine periculo vitæ eam adiri poſſit. Quòd denique Nilus ſtatis anni temporibus exundet, cauſa eſt, quia cùm tota terra Lunaribus montibus vicina, caua ſit intus, & meatus habeat impenetrabiles, fit vt ex frequentiſſimis pluuijs & liquefactione niuium, omnes illæ cauernæ repleantur, queis repletis per totam regionẽ, omnes, quas Nilus alluit, inundationes illæ contingere ſolent. Atque hactenus Araos Geographus. Cuius verba copioſa tantò libentiùs hic citauimus, quantò maiores nobis rationes ad hunc Gordium de incremento Nili, eiuſque origine nodum per parallelam quandam ad ſequentes chorographias comparationem, ſuppeditant, ſoluendum. Quod dùm facio, operæ pretium exiſtimaui, ſi priuſquam vlterius progrederer, hanc Arabicam de origine Nili deſcriptionem, priùs chorographicè ob oculos ponerem. Vide in Schematiſmo II. fig. I.

Terra Æthiopica cauernoſa.

Mons dictus templum Ægyptiorum.

Aque hæc eſt de origine Nili Arabum Ceographorum Chorographia, quæ partim Ptolomæi, partim recentiorum congruit relationibus deſcriptionibuſque; verùm cùm Ptolomæus, & quotquot eum ſecuti ſunt à vero multum aberrârint, alia nobis Chorographia fontis Nili ponenda eſt; vt veritas tandem, cùm circa originem, tùm incrementum eius tot iam ſeculis abſcondita innoteſcat.

Relatio de Nili origine Odoardi Lopez.

Odoardus Lopez Luſitanus, vt ignotos Africæ meridionalis ſitus detegeret, non omnes eius maritimas oras duntaxat, ſed & mediterranea quæuis ad regionum, fluminum, montium ſitum ſpectantia, ſingula ſummo ſtudio & labore annotando peragrauit; cuius relationem de regno Congo factam Italico ſermone conſcripſit Philippus Pigafetta, in qua de Nili origine & incremento ſic loquitur: (verba ſunt ex Italico in latinum tranſlata ſermonem). *Reſtat*, inquit, *vt poſtquam de magno Abyſſinorum Preſtegianis imperio locuti ſumus; de Nilo quoque pauxillum diſcurramus; Naſcitur hic non de regione Belgian, multò minus de montibus Lunæ, nec vti Ptolomæus memorat, de duobus lacubus, qui ex oriente in occidentem vergentes interuallo 450. circiter milliariorum diſtant. Quia ſub iiſdem latitudinis gradibus, ſub quibus eos Ptolomæus ponit, regna quoque Congo, Angolæ, Sofalæ &*

Mono-

Vnde Nilus oriatur.

Nilus profundiſſimis vallibus quaſi abſorbetur.

Montes Caſates auriferi.

Monomotapæ ſita ſunt. illa quidem occidentem, hæc orientem verſus. Nec tamen vllus horum locorum diſtrictibus inuenitur lacus, niſi in confinibus Angolæ & Monomotapæ regnis, lacus diametro 195. milliarium, quod manifeſtè arguit, aliam ſub dicta latitudine lacum nequaquam dari. Verùm quidem eſt, ibi duos lacus reperiri, ſed ſitu, quo eos Ptolomæus poſuit, omninò contrario. Hi enim ſpatio 400. fermè milliarium à Ptolomæo in Septentrionalem plagam vergentes poſiti ſunt. Indigenæ Nilum è primo horum lacuum oriri, egreſſumque à terra abſorberi opinantur. Verùm Odoardus id negat cum alijs horum locorum incolis, qui affirmant vnanimiter Nilum mox vbi egreſſus eſt lacum, per horribiles quaſdam & impenetrabiles valles, per præcipitia hominibus inacceſſa ac deſerta inuia præcipitatum, ita profundiſſimis vallibus abſcondi, vt ipſis intimis terræ viſceribus exceptus videatur, abyſſiſque abſorptus. Atque de hoc primo lacu ſub duodecimo latitudinis auſtralis gradu poſito circiter Nilus naſcitur. Circundatus autem hic lacus eſt montibus impenetrabilis altitudinis, quorum maiores Orientalem plagam reſpicientes vocantur Caſates, & montes ſalinitri & argenti ab vna parte, ab altera montes ſunt, de quibus Nilus in Septentrionem per 400 milliaria deuolutus in lacum alterum ſub ipſa æquatoris linea poſitum (quem ob vaſtitatem accolæ mare appellant, quippè 220. milliarium latum) ſeſe exonerat. Atque ex ſecundo hoc lacu Nilus migrans, ac 700. milliarium emenſus diſtantiam Meroëm inſulam deſcribit. Hinc verò alijs fluminibus auctus inter anguſtas montium valles deuectus, perque catadupas in humiles Aegypti campos præceps actus, tandem multiplici gyro in mediterraneum mare dilabitur. *Verùm vt mentem Odoardi Lopezij circa Nili ortum meliùs percipias,* Chorographiam eius hoc loco repræſentandam exiſtimauimus. Vide in Schematiſmo II. fig. 2.

Atque ex hac Odoardi Lopezij oculati teſtis relatione ac Chorographia Pigafettæ luculenter apparet, aliam Nili originem aſſignari minimè poſſe, niſi Zambri lacum; qui in hoc tamen peccauit, quòd fontes proprios Nili non oſtenderit, quòd nos inferiùs præſtabimus; qui immenſas aquarum moles vndiquaque tùm potiſſimum in ſeptentrionalem plagam euomens, mox aliud ſub æquinoctiali poſitum ſtagnum (meliùs mare dicam) Zaire indigenis dictum progenitore ſuo non minus efficit, atque per huius medium Nilus (non ſecùs ac Rhenus per medium Acronij lacus, aut Rhodanus per Loſannæ lacus medium deriuatur) hic egreſſus, ac per varias cataractas præcipitatus in Ægyptum tandem in mare ſe deponit. Verùm vt hæc meliùs percipiantur

Cauſa inundationis Nili.

Sciendum eſt, Naturam, prouidam rerum curatricem ad viuentium vegetabiliumque conſeruationem, in editiorum terræ partium ac montium altiſſimorum viſceribus communia quædam veluti aquarum receptacula, ſeu humorum ſeminaria, fontibus, fluminibus, lacubuſque procreandis deſtinata, ex quibus veluti ex Megacoſmi vberibus perenni ſcaturigine nutrita tellus, generationem rerum faciliùs exequeretur, conſtituiſſe. Huiuſmodi receptaculum eſt Alpium Helueticorum abyſſus ſeu meditullium, quod veluti per brachia quædam ſeu canales, concate-

natis

natis ſibi Alpium Sabaudiæ, Delphinatus, Appennini, Vogeſi, aliorumque montium iugis, dum abundatiſſima aquarum ſingulis ſuppeditat profluuia; cauſa eſt, maximorum totius Europæ cùm lacuum, tùm fluminum Rheni, Danubij, Albis, Padi, Rhodani, Oeni, Ticini, Araris, Moſellæ, Moſæ, aliorumque, quæ paſsim nota ſunt è mappis fluuiorum. Sic Pyrænæi & Aluernici montes toti Hiſpaniæ & Franciæ; Taurus & Imaus, ſeu Caucaſus toti Aſiæ, alijque montes alijs regionibus abundantiſſima flumina ſuppeditant, quemadmodum in Mundo noſtro ſubterraneo (Deo dante) fusè demonſtrabimus. Non abſimili ratione in Africa humoris egentiſſima, Natura prouida duo collocauit toti Africæ cõmunia veluti aquarum penuaria, vnum quidem proximè ſub Cancri æſtiua conuerſione in Athlantis viſceribus, quod citerioribus æquatoris terris æſtu & ſiccitate laborantibus flumina frequentiſſima ſuppeditat. Alterum proximè ſub Capricorni circulo ad tranſtimas æquinoctialis partes Solis æſtu marcidas viuificandas ordinauit. Huiuſmodi autem aquarum velut cadi reconditorij ſunt duo laeus Zambte & Zaire, vti in Chorographia præcedente apparet, quorum hunc non malè dixerim fœturam alterius Zambri, tantâ vterque aquarum copiâ turgens, vt non flumina, ſed maria eructare videantur. potiſſimùm lacus Zambri, qui veluti in centro conſtitutus, ac in amnes ampliſſimos diffuſus, ſingulis mundi partibus, ceu è prædiuite venà confert abundantiſſima aquarũ profluuia. Septentrioni quidem Nilum, Orienti ingentia flumina Cuamam, & Coauum, Zeilà Manhice, ſeu Manhenſſen Auſtro; Occidenti denique Zaire, quorum hi omnem Meridionalis Africæ Occidentalem plagam, regna Congo, Angolam, Monomotapam, Matamam, Bagamidri, Agaſymbam, vſque ad Bonæ Spei Caput irrigantes fœcundo limo à ſterilitate vindicant. Iſti verò totam interiorem Abyſſinorum regionem, eaſque omnes, quas ab oſtio maris Erythræi vſque ad Cuamæ oſtium maritima ora diſterminat, quæ ſunt Melindæ, Barnacaſſus, Quiloa, Mombaza, Mozimba, Mombara, Membaca, Mozambicum, aliaque huiuſmodi regnorum monſtra. Quæ cùm ita ſint, profectò ſummoperè ij falluntur, qui Nilum ex neſcio quibus innumeris fontibus montium Lunæ innumeris fluminibus originem præbere opinantur, vt quibus tota illa ad meridiem & occidentem Africæ ſita pars penitus fuerit incognita, atque adeò veros & proprios fontes, qui noſtris temporibus primùm innotuerunt, ignorârint. Verùm vt tam notabilem hiſtoriam hìc apponamus, & vt veritas à tot ſeculis deſiderata, tandem innoteſcat, qui proprij ſint Nili fontes, aperire tentabo.

Origo fluuiorum.

Amplitudo & vaſtitas lacuum.

Vera origo Nili nouiter detecta.

Vera origo Nili.

Diximus in præcedentibus, Odoardum Lopez præ cœteris in originis Nili inuentionem incubuiſſe, atque hoc vnicum ſategiſſe, vt Nili fontes proprios aſſignaret. Verùm nec Odoardus veræ ſcaturiginis Nili inſpector fuit, neque eius relatio rei ſatis conformis eſt; veriora igitur de tam inſigni argumento adducenda nobis ſunt. Eo ipſo igitur tem-

tempore, quo negotium hoc intricatiſſimum, ſummè perplexum me teneret, huc Romam appulit P. Franciſcus Carauaglius Indiæ & Æthiopiæ procurator; à quo ego per manuſcriptum P. Petri Pais veritatem edoctus, eandem hic poſteritati conſignare volui; vt veritas tandem poſt tot ac tantas grauiſſimorum Authorum fallacias, futileſque coniecturas ſuo nitori reſtituatur. Res ita ſe habet: Prouincia vbi Nilus oritur, vocatur Agaos, vicina regno Goiam; Terra, in qua oritur, vocatur Sagela; in apice montis, in plano arboribus vndique circundato, diameter fontis lata pedem vnum cum dimidio, fundi inexplorabilis, margine non redundat, ſed in radice montis exitum ſibi pandit, vbi ſimul ac è montis viſceribus emerſit, in flumen diffunditur, qui alijs ſubinde fluminibus auctus, tandem in lacum ſeſe 30. leucarum longitudinis, latitudinis 14. exonerat; à quo dum iterum emergit per longas terrarum ambages gyrans, ad eundem ferè locum vndè prodierat, videlicet ad fontem perueniens, reflexo curſu rectà per ingentia præcipitia ſaxaque inacceſſa dilapſus ad interiora diuertitur Æthiopiæ. Quæ omnia confirmantur P. Petri Pais Societatis noſtræ Sacerdotis, oculato teſtimonio, qui hunc fontem Nili verum vnà cum Imperatore Æthiopiæ, quorum vterque curioſitate ſimul ac veritatis amore percitus, magno exercitu ſociatus, dictum fontem luſtrauit. Verùm cum dictus P. Petrus Pais ſumma diligentia, hoc negotium in ingenti rerum Æthiopicarum manuſcripto opere quæcunque obſeruauit, pertractârit; hic eius verba ex Luſitanico in latinum tranſlata apponam, vt veritas rei luculentiùs pateſiat. Sic itaque ait:

Deſcriptio fontium Nili.

Poſtquam tractauimus de fertilitate terrarum ſub dominio Presbyteris Ioannis, operæpretium me facturum exiſtimaui, ſi hoc loco nonnihil de præcipuis fluminibus & lacubus terrarum eius imperio ſubiectarum referam. Inter quæ primo loco ſe offert, maximus ille & toto orbe celeberrimus fluuius Nilus, qui non apud antiquos ſolùm & modernos Doctores, authoreſque grauiſſimos in admiratione fuit; ſed & cuius frequentem mentionem facit Sacra Scriptura Gen. 2. Vocatur Gehon, vnus è quatuor paradiſum irrigantibus. Hic hodierno die vocatur ab Æthiopibus Abaoi: originem ſuam tenet in Regno Goyam in vno territorio, quod vocatur Sahalà, cuius incolæ vocantur Agoûs, ſuntque Chriſtiani, etſi ſucceſſu temporum ſylueſcente Eccleſiá varijs ſuperſtitionibus imbuti, & à gentibus & paganis vicinis corrupti, parum differant. Fons autem Nili in parte occidentali Regni Goyam ſitus in ſummitate vnius vallis, quæ aſſimilatur ingenti campo, iugis montium vndique circumdato. Anno 1618. 21. die menſis Aprilis, cùm in hoc Regno vnà cum Imperatore eiuſque exercitu degerem, hunc locum aſcendi, omnia diligenter luſtraui, inueniq; primò duos ibi fontes rotundos, vtrumque quatuor quaſi palmis latum in diametro, ſummaque animi mei voluptate vidi id, quod nullis votis conſequi potuerunt Cyrus Rex Perſarum, & Cambyſes, Alexander magnus, ac famoſus ille Iulius Cæſar; Aqua fontis clariſſima eſt & leuiſſima, guſtuique gratiſſima; ſciendum tamen, nullum hoſcè duos oculos fontis in ſuprema montis planitie exitum habere, ſed in radice montis; profunditatem quoque fontium tentauimus, & in primum quidem lanceam immiſimus, quæ intrando ad 11. palmos tangere videbatur quaſdam veluti radices vicinarum arborum ſibi inuicem implexas.

P. Petrus Pais primus Nili cum Imperatore Abyſſinorum obſeruator & deſcriptor.

Nilus Gehon vocatur.

Primus fons Nili viſus à P. Petro Pais.

 Se-

Secundum fontem Nili explorat Pater citatus.

Secundus ſons vergit à primo in orientem ad iactum lapidis, huius profunditatem explorantes, immiſſâ lanceâ 12 palmorum, fundum nullum inuenimus; colligatiſq; duabus lanceis 20 palmorum, denuò rem tentauimus, ſed nec ſic fundum tenere potuimus, dicuntq; incolæ, totum montem plenum aquis, cuius hoc ſignum dabant, quod tota circà ſontem planities tremula erat & bulliens, manifeſtum latentis aquæ veſtigium, eandemque ob cauſam non redundat aqua ad fontem, ſed ad radices impetu maximo ſeſe egerit; affirmabantque incolæ, vt & ipſe Imperator, qui præſens erat vnà cum exercitu ſuo, eo anno terram parum tremuiſſe ob magnam anni ſiccitatem, alijs verò annis ita tremere & bullire, vt vix ſine periculo adire liceat. Circuitus loci inſtar lacus cuiuſdam rotundi, cuius latitudo fundæ iactum conſtituere poſſit. Infra apicem huius montis populus degit ad montem, leucâ circiter vnâ à fonte diſſitum verſus occidentem, vocaturque Guix, & videtur hinc fons bombardâ attingi poſſe; Eſt hoc loco vicus gentilium, qui ſacrificant multas vaccas, & venientes ad fontem certo die anni vnà cum ſacrificulo, quem pro ſacerdote tenebant, qui ibi ſacrificabat vnam vaccam iuxta fontem, caputque vaccæ abſciſſum proijciebat in fontis abyſſum, e lago hia prima a quale huo, onde faccan ſolenne ſacrificio matando muitas vaccas, que os gentios, d'he tracean, & dopois ſe cubria todo com o ſeuo dellas, è aſentaua en vn cadeira de ferro, que tinha poſta nomo de muita lenha ſeca, e mandaua ſem ſe quermar nem ainda derreterſe ò ſeuo, e algunas veces etrauan depois da fogo aceſſo, e ſe aſentaua à queſta gente de maneira, che con eſtas feteizerias engennaua à quella gente de maneira, que ò tinham por grande Santo, che dauan queſto ſato queria.

Situs & profunditas fontis.

Textus Luſitanicus.

Porrò campus fontis Nili ab omni parte difficilis aſcenſu eſt, præterquam ex parte boreali, vbi facilè conſcenditur. Infra montem circiter vnâ leucâ in profundiſſima quadam valle è terræ viſceribus, alius fluuius emergit, qui ſe tamen cum Nilo paulò poſt coniungit, credunt eandem cum Nilo ſcaturiginem obtinere; ſed infra terram per occultos canales deductum hoc loco primùm erumpere. Riuus verò fontis, qui infra montem erumpit, in orientem ſpatio iactu bombardæ vergit; deindè ſubitò declinando Boream petit, & poſt quartam circiter leucæ partem nouus ſeſe offert riuus è ſaxis & ſcopulis ebulliens, cui paulò poſt ſe iungunt duo alij riui, ex orientis plaga erumpentes, & ſic deindè alijs & alijs identidem collectis riuis notabiliter creſcit Nilus. Poſt ſpatium verò diurnum itineris magno fluuio, qui dicitur, Ia mà, coniungitur, qui deindè flectit ſe verſus occidentem vſque ad 25 leucas, vel 35 leucas à prima ſui ſcaturigine, poſteà mutato curſu orientem repetit, inſinuando ſe in vnum lacum ingentem (eſt hic ſitus in prouincia, quæ dicitur Bed, regnoque partim Goyam ſubiacet, partim regno Dambiæ) quem ita pertranſit, vt aquæ Nili notabilem differentiam ab aquis lacûs oſtendant; totuſque fluuius aquis paluſtribus inpermiſtus ſuum curſum fluxumque teneat; qui mox vbi exit, varijs gyris declinando in meridiem, terram irrigat nomine Alatà quinque leucis ab epiſtomio lacus diſtantem, vbi per rupes 14 brachiorum altas præcipitatus immenſo ſimul & fragore & fumo aqueo, qui eminus nebula mihi videbatur, præcipitatus paulò poſt intra duas rupes ingentes ita abſorbetur, vt vix oculis attingi potuerit, ſunt cacumina dictarum rupium ita vicina, vt Imperator aliquoties, ſtrato per illa ponte, cum toto ſuo exercitu tranſierit; quibus omnibus & ego præſens fui; poſtquam igitur à parte orientali

regnum

regnum Begamidri, Goyam, cæteraque intermedia regna Ambarà, Olaca, Xaoà, Damot longè latèque irrigauit; mox fluxu ſuo regnum Goyam repetit, irrigatiſque territorijs Bizan & Gumancanca, ita ſenſim regno Goyam appropinquat, vt nonniſi vnius diei itinere à fonte ſuo diſtare comperiatur. Hinc fluxum retorquendo verſus Fazolò & Ombareà, regnum Gentilium, quod anno 1613. ingenti exercitu ſubegerat Eraz Selacbriſtos frater Imperatoris; regnumque vtpotè incognitum, & ob vaſtitatem vocauit Ayzolam, id eſt, nouum mundum. Hinc ex oriente in Boream declinans, per innumeras alias regiones vaſtiſſimaque præcipitia dilapſus in Ægyptum, & hinc in mare mediterraneum ſe exonerat. Atque hæc eſt deſcriptio fontis Nili eiuſque fluxus, quem citatus P. Petrus Pajs proprijs oculis vnà cum Imperatore Abyſſinorum anno 1618. 21. Aprilis vti curiosè obſeruauit, ita ſummâ diligentiâ adnotauit; vt hoc ſuo tam inſigni & oculato examine Rempub: literariam multis tricis & dubijs liberaret. Cui quidem vnicè impoſterum ſtandum exiſtimem, cum Imperatorio approbato teſtimonio ſuam iam fons Nili certitudinem infallibilem ſit adeptus. Verùm ne quicquam huic operi deeſſe videatur, Chorographiam hic adiungendam duxi, quam vide in Schematiſmi II. fig. 3.

Cùm hiſtoria hæc dicat, duos fontes comparere intra terrenum vndequaque tremulum, veriſimile eſt, olim magnam partem huius campi, quem deſcripſimus, apertum fontem veluti in cratere montis contentum fuiſſe, & ſucceſſu temporum, ſuccreſcentibus herbis & virgultis luto miſtis, cutem veluti quandam contraxiſſe, cuiuſmodi varijs quoque Europæ locis me vidiſſe memini, quâ dimotâ non dubitarem totam planitiem tremulam primæui fontis faciem mox manifeſtaturam. Sed hæc de origine Nili ſufficiant. Reſtat, vt de incremento eius tot ſcriptorum monumentis celebrato, à nemine verò omninò penetrato dicamus, vires in hac quoque palæſtra experturi, in qua adeò turpe non eſt, ante victoriam deficere, vt doctiſſimus quiſque in ea fruſtra ad hunc vſque diem deſudârit. Si ergo labemur, illud nobis continget, quòd eruditiſſimis quibuſque erit commune.

Extra omnem itaque dubitationem ponendum, vehementibus pluuijs incrementa Nili augeri; ſed quia ignoratur à quibus, aut quomodo; nihil hactenus certi pronunciari potuit. Vt itaque in infinita propè opinionum varietate à nobis aliquid certi ſtatuatur. *Incrementũ Nili pluuijs fit.*

Supponendum eſt primò; ad pluuiæ generationem primò opus eſſe materiâ, è qua vapores, quos halitus vocat Georgius Agricola, gignantur. Eam autem in humido vel maris vel ſtagnorum, vel fluminum vel terræ humiditate conſiſtere. Deinde cauſam agentem neceſſariam eam eſſe, quæ ſatis virium habeat, ad multos vapores eleuandos, quod Soli ferè tribuendum. Hinc locus inueniendus eſt, in quo vapores vniti nubem faciant; quem tota nobis Africa, maximè Zambre & Zaire præcelſis montibus circundatę regiones, veluti à natura ad hunc effectum producendum adornatæ præſtant. Vniuntur verò duabus maximè de cauſis: Prima, quod ſimile ſuo ſimili gaudeat, quo contrarijs reſiſtat: *Quæ requiruntur ad pluuiæ generationem.*

altera per antiperiſtaſin, quæ illic fit, vbi radiorum Solis reflexorum vis terminatur. Eo enim aëris loco plurimum eſt frigoris, cùm aliàs, tùm maximè cùm montes excelſi eò pertingunt, quorum vertices frigidi ſunt, tùm ob terream naturam, tùm ob ſolaris reflexionis defectum. Deindè vt pluuia fiat, neceſſe eſt, vt vapor ad priſtinam naturam reducatur, quod fit deperdito calore per frigus circumſtans, & proprium nubis temperamentum. Vapor itaque condenſatus in aquam, cadendo pluuiam facit. Cùm itaque cauſæ hæ validæ ſint, atque vniuersim omnes concurrant, validæ quoque pluuiæ fiunt. At ſi aliqua deſit, generatio impeditur; præſertim ſi non ſit materia. In Lybiæ plurimis locis omnia Sabulo ſqualeſcunt, quocirca nec imbres gigni queunt. Apud nos æſtate Sol omnem humorem abſumit, quo fit, vt ne hic quidem tum pluat: & fit, quando materiæ ſatis inuenitur, ſed cauſæ agentis imbecillitas obeſt, quo minus vapores eleuentur; quod ad Septentrionem in ſummo gelu videmus euenire. Aliquando materia eſt, & eleuatur, ſed non vnitur vel calore diſſipata, vel ventis diſperſa. Nonnunquam materia eleuatur & vnitur, & illud quidem in loco, in quo oportet, ſed non fit pluuia; eò quòd frigus circumſtans non ſit commenſuratum eâ proportione, quam imbres, ſed quam nix, aut grando, aut ventus etiam, aut procellæ requirunt.

Variæ cauſæ pluuiarum.

Supponendum ſecundò. Interioris Æthiopiæ terram ſummè cauernoſam eſſe, ac maxima ſubterranearum aquarum, veluti in ſeminarijs ſeu penuarijs quibuſdam collocatarum copia, quemadmodum ſuperiùs dictum eſt, ſcatere; accedit eum locum inundationi obnoxium neceſſariò humiliorem eſſe, eô, ex quo inundatio exſurgit. His ita ſuppoſitis nunc propiùs ad fluuiorum inundationis inquiſitionem accedamus.

Æthiopia terra caua eſt.

Duæ itaque omninò exundationis amnium cauſæ, non prodigioſæ; vna, ſi oſtia impediantur, quò minùs aquam effundant; Altera ſi plures ſolito aquæ recipiantur. Quod fit duobus modis, vel niuibus ſolutis, vel pluuijs ingentibus præcipitatis, quarum vtraque in Romana Tyberis inundatione concurrit. Prior quidem cauſa Thaleti placuit, qui Eteſias decurſum Nili ſuſpendere dixit, quam tamen ſuprà refutauimus. Alterius priorem partem Anaxagoras tenuit cum pleriſque alijs ex niuibus liquefactis incrementum Nili prouenire exiſtimantibus; quæ cauſa locum non tantùm habet in regionibus Boreæ ſubiectis, ſed & in regionibus montanis quantumuis etiam Zonæ torridæ ſubiectis, vti in Andibus Americæ auſtralis, & in montibus Lunæ Africæ patet; qui quidem inundationis effectus tantò maior erit, quantò & pluuiæ & niues liquefactæ abundantiores. Pluuias autem has fieri, non è nubibus aliundè per anniuerſarios ventos importatis (vt Alexander credidit) ſed in ipſa Æthiopia eleuatis. Tunc enim imbres quotidiani, quos diximus à radijs perpendicularibus non parum excitati, generantur; quia vapores tùm è ſinu Arabico, & vtroque Oceano, & fluminibus attracti, reſolutique, tùm ex altis montibus, montiumque cauernis ac lacubus corriuatis aquis, im-

Cauſæ inundationis.

menſam ſuppeditant humentis ſubſtantiæ congeriem; Sole vim agendi per rectos radios demittente, & promouente; deindè vaporum his attractorum vnio frigore medij aëris fit; maximè vbi alta ſunt montium cacumina, quæ terreno ſuo frigore frigus medij aëris augent & intendunt. Quo fit, vt quod à Sole attractum eſt, proxima paulatim diſſolutionis principia acquirat.

Verùm hi imbres quotidiani Nilum augere nequeunt, eò quod à terra calefacta ante abſorbeantur, quam in flumina poſſint coire; imò nec illi quidem, qui ad Tropicum tempore hyberno Æthiopibus fiunt, priùs flumen augent, quàm Sol ad Cancrum peruenerit. Hoc vt liqueat ſciendum, gyros ſeu ſpirales lineas, quas Sol Zodiacum perambulando ſingulis diebus conficit, ad æquinoctialem circulum latiore ſpatio inter ſe diſtare, quam eas, quas ad tropicos deſcribit. Et quantò huic circulo propiùs Sol acceſſerit, tantò gyros hos fieri anguſtiores; ſicut contra quantò propinquior eſt æquinoctio, tantò fieri rurſus ampliores; vnde, diem tantò fieri longiorem, quantò Sol Cancri puncto tropico fuerit vicinior, neceſſe eſt.

Ad æquinoctialem ergo fiunt imbres illi quidem quotidiani; ſed quia Sol eidem terræ parti non diù ſuperſtat, propter diurnarum gyrationum amplitudinem; deindè, quia dies breuis eſt, non fit attractio tam vehemens, vt imbres copioſos producat; augetur paulatim quidem dierũ longitudine, & ſpirarum ſolarium anguſtiâ, ſed citrà magnum pondus, niſi vbi iam ad anguſtiſſima ſpatia circulorum & longiſſima dierum fuerit ventum. Hic igitur in fine Geminorum pluuiæ multæ & copioſæ fiunt. Sed quia terra necdum tota intus humectata eſt, adhuc imbibuntur, atque ad tantiſper, dum intus & exterius iam tota humore quotidianorum imbrium turgeat, vt ampliùs imbibere non poſſit. In Geminis igitur materia pluuijs incrementi cauſis præparatur, ſed necdum flumen excreſcit, quia ſubterraneæ cauernæ necdum humore ſunt repletæ. Poſtea verò in Cancro imbres concitatiores cadunt, quia plùs humoris in terra collectum eſt, & quia Sol etiam vehementiùs trahit propter caloris incrementum.

Hoc igitur tempore, cum terra plùs imbibere non poſſit, & omnes alueí aquarum pleni ſint, omnia quoque ſubterraneorum meatuum receptacula ad ſummum vſque continuis pluuijs ex omni Africæ plaga corriuatis turgeant, incipiunt exundare, non Nilus tantùm, ſed omnia alia flumina ex communibus huiuſmodi dictis penuarijs participantia. Hoc enim eodem tempore Niger, Senega incolis dictus, teſtibus ipſis Æthiopibus, alijſque probatis Scriptoribus inter maximorum montium catenas, per occidentalem Æthiopiam in Oceanum delatus, vnà cum Nilo creſcere incipit. Æthiops quidam à me circa cara rem literis conſultus, reſpondet Æthiopicè, cuius verba latini iuris facta ſubiungo.

Quoniam à me in literis tuis obnixè poſtulaſti, quædam tibi, pluuias Æthiopiæ concernentia dubia reſoluere. Scias itaque Pater, quod pluuiæ in tota Æthiopia ordinariè incipiant circa Maſcaram. & Thikmith menſes noſtros Paſchales, tunc Æthiopica relatio.

enim

enim cœlum ſingulis diebus operitur nubibus, quæ maximas terræ ſiccæ pluuias pariant; durant autem hæ pluuiæ per viginti propè ſeptimanas, hoc eſt, per quinque ferè menſes, omnibus fluuijs & lacubus iam redundantibus. His verò elapſis, toto reliquo tempore Solem habemus ſine vlla pluuia.

Odoardus Lopez l.1.c.10 de relatione regni Congo.

Quæ verba optimè congruunt relationi Odoardi Lopeſij apud Philippum Pigafettam, verba eius ex Italico in Latinum tranſlata ſic ſonant: *Præcipua*, inquit, *cauſa incrementi Nili eſt ingens aquarum pluuialium abundantia, quæ verno tempore ad initium Aprilis nimirùm Æthiopiam vltrò citroq; perpluere incipit, non ſtillis, & guttis, vti Europæ imbres, ſed veluti aquarum riuis terram perfundendo. Cùm verò ſummo impetu & quantitate effuſos aquarum torrentes, vtpote ſaxoſo fundo terra imbibere nequeat; cum maximo impetu ſeſe fluuiorum inſinuant alueis; queis tumefacta flumina, tandem alueorum lacuumque labia tranſcendentia longè latèque exuberant. Durant verò pluuiæ huiuſmodi quotidianæ continuis quinque menſibus, Aprile, Maio, Iunio, Iulio, Auguſto. Contingit itaque, vt cùm terra montibus præcelſis referta, vt dictum eſt, conſequenter innumeris fontibus, torrentibus, ac ſtagnantibus aquis ſcateat; omnes illæ aquarum immenſæ copiæ corriuentur in fluminum alueis, & ſtagnorum lebetibus, queis mirum in modum creſcentia præ omnibus alijs mundi fluminibus grandeſcunt & ampliantur; vti in deſcriptione Chorographica regnorum Congo & Monomotapæ ſatis liquet. Vnde flumen Nilus in ſuprà poſita tabula ex vna parte ſummo impetu ad irrigandam Ægyptum Septentrionem verſus videtur currere. Zaire verò & Niger verſus Occidentem, in Orientem vero & Meridiem alij ingentes in charta exhibiti fluuij, ita quidem, vt certis & determinatis anni paulò ante indicatis temporibus, ſemper & infallibiliter incrementi ſortiantur effectum, qui maximè in Ægypto apparet, vbi Nilus circa finem Iunij incipit augeri, auctuſque vſque ad vigeſimum Septembris diem, ſicut ego ipſemet vidi, durat, quo tempore exoneratis aquis priſtinam faciem recuperat.* hæc Pigafetta. Verùm his omnibus ita rectè quidem demonſtratis, maxima tamen adhuc difficultas occurrit, quâ non ſolutâ, nihil noui, nec laude dignum in Niliaci incrementi inquiſitione nos præſtitiſſe lubenter fatendum eſt; eſt autem ſequens:

Cur pluuiæ inundant quando Sol luſtrat partes Septentrionales.

Cur Septentrionalia tantùm ſigna luſtrante Sole, pluuiarum illa quotidiana contingant diluuia, & non alio anni tempore, quod non in Æthiopia tantùm, ſed & in alijs Zonæ torridæ ſubiectis Americæ partibus extra Æthiopiam contingit. neque enim vlla ratione tantùm verticalis Solis radijs, nec longitudini dierum aut crepuſculorum breuitati, alijſque ſupramonſtratis, vti Fracaſtorius opinatur, vnicis cauſis tribui poteſt, aut debet effectus tam particularis, adeòque rarus. Alia igitur naturæ penetralia nobis adeunda ſunt; alius ſoluendus nodus, vt tantarum pluuiarum integra cauſa nobis innoteſcat; quod antequam aggrediar,

Ratio.

Notandum eſt. Conſtantem & inuariabilem effectum nequaquam fieri poſſe ſine certa, conſtanti & immutabili cauſa. cuiuſmodi ſunt Sol, & naturalis ſitus locorum; quorum ille Zodiacum ſubiens, ex neceſſitate naturæ ſimili ſemper, conſtanti & infallibili motu annorum decircinat reuolutiones. Sole verò in hac vel illa plaga conſtituto, hunc effectum

ſemper

ſemper, & non alium prodire neceſſe eſt. Dico itaque præter dictas cauſas montium Æthiopicorum ſitum tùm pluuiarum, tùm incrementi fluminum principalem eſſe ac maximè fundamentalem cauſam; adeò quidem, vt ſi hic montium ſitus in alijs partibus cum ſimili & eodem Solis reſpectu collocaretur, quod idem quoq; cõſequeretur effectus. Hos enim montes, maximè eos, qui Æquatorem inter & Tropicum hybernum collocari, auſtralem Æthiopiam triplici veluti catenâ in Orientem, Meridiem, & Occidentem deductâ diſtendunt, ſagax natura in circuitum connexos eâ ratione diſpoſuit & coordinauit, vt veluti caua ſpecula Soli borealia ſigna ſubeunti, obiecta, radios aptè exciperent. Queis receptis, cùm horum radiorum vnione vis Solis vaporum eleuatiua mirum in modum corroboretur, ac proindè mox ingens vaporum ac nubium vis, illa quidem ex ſubiectis partibus eleuata; hæc verò Septentrionalibus ventis Eteſijſque aſpirantibus, in vaſtiſſima illa montium amphitheatra impulſa congregetur; fit vt ſimul ac Sol meridiano vicinus circulo caua montium radijs ſuis dicto modo percuſſerit, nubes iam aquis fœtæ calore reflexo eleuentur, ac quaquauerſum diſſipatæ, tandem frigore altiſſimorum montium iugis inſidente, ex pugna illa caloris inferiùs, frigoris ſuperiùs vrgentis, vnicâ pluuiarum genitrice antiperiſtaſi in imbres copioſiſſimos, vel potiùs ob nubium grauidarum ad terram vicinitatem, in nimborum quaſi riuos ad præfixum naturæ finem conſequendum reſoluantur. Atque ex hoc phyſico diſcurſu manifeſtè apparet, tam certam & infallibilem tùm pluuiarum, tùm ex conſequenti inundationum rationem *aliam eſſe non poſſe, niſi montium in Æthiopia diſpoſitionem*, quas prouida natura ad terræ Solis æſtu ſqualenti, ac humoris cœteroquin egentiſſimæ ſuccurrendum, veluti vaporum ac imbriferarum nubium quaſdam naſſas collocauit. Non dicam hìc quantum non in Æthiopia tantùm, ſed & in alijs mundi partibus valeant, tùm ad pluuiarum, tùm ventorum generationem montium ſitus. Quòd enim Gallia magna ex parte ventoſa ſit, potiſſimùm Aucnionenſis ager Ægyptiaci cœli æmulus, certè ego diuturnâ experientiâ huius rei causam aliam non deprehendi, *niſi* montium ſitum. Hic enim terræ proprietatibus adiutus, pro plaga cœli quam aſpicit, attractos vi Solis è terra vapores & exhalationes in alia atque alia plaga nunc in pluuias, nunc in ventos reſoluere ſolet. Sed quoniam de his alibi copioſior dabitur dicendi materia, calamum hîc ſtringimus, ad alteram difficultatem priori non minorem diſſoluendam nos accingentes. Meritò itaque quiſpiam mirari poſſet, cur imbrium in tota Æthiopia delapſorum abundantiam, non in tota Æthiopia eadem ſequatur inundatio, aut cur ſola Ægyptus tantum de ea participet, vt non terra, ſed mare videatur.

Situs montiũ Æthiopicorũ inundationis cauſa.

Aucniõnenſe cœlum impluuium.

Cur inæqualis ſit inundatio in Ægypto

Ratio.

Dicimus itaque Alucum Nili huius rei cauſam eſſe, hic enim cùm ex editiore loco, ſitis ſtagnis, decliui ſundo protenſus, variam pro varijs locis ſortiatur profunditatem, fit vt aquis multis ditatus, pro diuerſis locis diuerſimodè inundet. Quantò enim flumina inter montium parietes coarctata alueos habuerint profundiores, tantò maiorem

aqua-

aquarum copiam continebunt, montium obſtaculis nè exundent & dilabantur, prohibentibus. Econtra quantò breuiores alueos in locis præſertim planis longèque patentibus agris, tantò diluuijs obnoxiores erunt. Quare cùm ingens illa aquarum ex montium angiportibus & cataractarum præcipitijs in planos campos ruentium moles, huiuſmodi plana occupauerit, alueis tantâ aquarum copiâ incapacibus longè latèque diffuſa, vt exundent, neceſſe eſt. Hinc fit, vt omnia loca plana in Æthiopia exuberantijs ijs tantùm obnoxia ſint, non item montoſa. Nilus itaque cùm alueum ſuum è decliuioribus locis deducat, ac per varias cataractas præcipitatus Ægyptiam tellurem planam, depreſſam, atque humili loco ſitam, alueumque ad hæc non adeò profundum inueniat, mirum ſanè non eſt, ſi ſtatis anni temporibus poſt ingentia illa pluuiarum diluuia ex Æthiopia præcipitata, ijs tandem longè latèque exuberare incipiat. Montium itaque in circuitum, vti diximus concatenatorum, ac plana quæ circumuallant, veluti pluuiarum officinam quandam conſtituentium naturalis ſitus & diſpoſitio; ſicuti imbrium ſtatis temporibus cauſa infallibilis: ſic inundationis Ægyptiacæ Nilotici aluei naturalis conſtitutio, infallibilis quoque cauſa cenſeri debet. Quod verò pluuiæ iſtæ contingant Sole Boream luſtrante, non item dum Auſtrum permeat, Eteſijs, quos Luſitani generales ventos appellant, adſcribendum eſt. Hi enim, teſte Pigaſetta, ad introitum Solis in Capricornum è Borea proflantes, nubes in caua montanorum coactas, in pluuias deſtinant; Sole verò Libram luſtrante, dicti venti ex Oceani turbulenti motibus, niuoſiſque Magallani regionibus afflantes cùm frigidiſſimi ob media per quæ tranſeunt, exiſtant; vapores ſuſtolli non permittunt, vel ſi eos Sol eleuet, ij in nimbiferas nubes non condenſantur, at proindè perpetuâ ijs temporibus ſerenitate gaudent.

Cur borealia ſigna Sole transeunte incrementum Nili contingat.

Quicunque igitur nouerit, cur ventus Borealis, quem vulgò Tramontanam vocant, ex niueo Arcto ſpirans frigus præſtet, & ſerenitatem ſaniſſimam Europæis; ventus verò Auſtralis, cur tempeſtates, pluuias, & inundationes, quemadmodum ij, quos vulgò Libeccio & Sirocco appellant, cauſentur; ille nouerit etiam, cur Æthiopia in ſignis borealibus, pluuijs & tempeſtatibus abundet, hyberno verò tempore ſerenitate gaudeat perpetuâ; eâ enim ſapientiâ Solis, Lunæ, aliorumque planetarum ac ſyderum curſus, totum denique cœlorum exercitum in primordio rerum diuina Maieſtas ordinauit; vt ſinguli terrarum tractûs, ne vel hæc frigore nimio, pluuijſque, aut illæ æſtu, ſiccitateque redderentur hominum habitationi in idoneæ: ſummâ cum proportione & menſura de lumine & influxibus eorum participarent. Niſi enim, verbi gratia, Aethiopiæ citeriori pluuijs humentibus, tranſtimæ verò ventis frigidis ſubueniret; perire hanc æſtu, illam ſiccitate neceſſe foret. Pari ratione ſi ſemper pluuiæ durarent per totius anni decurſum, aut ſemper ſerenitas, illis proculdubio Aethiopia tota foret inundatione ſubmergenda, hæc verò nimiâ ſiccitate diſſoluenda. Ad conſeruationem itaque rerum viciſſitudine opus eſt. Huius itaque terreni globi reciprocis huiuſmodi alterationibus

Ex diuerſitate ventorum contingit diuerſa inundatio.

tionibus à cœlo gubernati diſpoſitionem, dùm attentiùs conſidero, ingens incurrere videor myſteriorum pelagus, quæ quidem præſtat alriſſimo ſilentio ſupprimere, quam ea aut temerè promulgare, aut promulgando ea nimis hoc loco ieiunè attingere & interpretari. Atque hæc ſunt, quæ de Nilo, eius origine, atque incremento prædicenda & prædicanda exiſtimaui; tùm ne celeberrimam Nilotici incrementi in natura rerum difficultatem tædio, aut labore victus ſubticuiſſe viderer, tùm vt phyſicis plura ex ſupra demonſtratis rationibus philoſophandi materiam præberem atque occaſionem. In quo quidem ſi aliquid commendatione dignum præſtitum ſit, non mihi, ſed aquarum viuentium æterno fonti, bonorumque omnium perenni ſcaturigini, acceptum feras.

CAPVT VIII.

QVÆSTIO PHYSICO-CHRONOLOGICA,

Vtrum Aegyptus ante Diluuium fuerit habitata, an non? quiuè primi eiuſdem Reges fuerint.

VArias reperio circa hanc quæſtionem inter Arabes, Latinos, Græcoſque controuerſiam. Græci plerique, inter quos primùm non immeritò locum poſſident Herodotus, & Strabo, Ægyptum olim mari tectam fuiſſe, imperuiamque aſſerunt, vndè ille eam δῶρον τῦ Νείλυ, hoc eſt, *donum Nili*; hic verò varijs rationibus Herodoti opinionem ſtabilire conatur, vt patet ex lib. 17. & prologomenis eiuſdem. Arabes verò Ægyptum ante diluuium non tantùm habitatam aſſerunt, ſed & Reges ipſos eorumque geſta, inuenta, potentiamque exhibent. Verùm vt vtriuſque ſententiæ veritas tandem eluceſcat, illas diſcutiendas hoc loco duxi. Ægyptum igitur olim mari opertam non Herodotus tantùm, vt dixi, & Strabo, ſed & omnes, qui hoſcè ſequuntur, ſentiunt; quorum rationes vide apud Goropium Becanum in Niloſcopio. Nos tamen hæc ſcrupuloſiùs ponderantes dicimus, non totam Ægyptum, ſed aliquam tantùm partem, quam ſuprà Phium diximus, mari tectam, Nili limo ſucceſſu temporum excreuiſſe. Cùm enim Ægyptus maximè verſus mare Erythræum cliuoſa, atque quo magis cataractis & Æthiopiæ approximat, eò altior ſemper & altior ſit, omninò probabile eſt, eam ſupra diuaricationem Nili in ramos, Delta conſtituentes, diuiſi, totam fuiſſe habitatam vſque in ipſos Æthiopiæ fines. Cùm igitur Authores loquuntur de Aegypto aquis ſubmerſa, partem pro toto videntur accipere, nimirùm inferiorem Aegyptum, quam Delta vocant. Comprobaturque varijs Authorum grauiſſimorum teſtimonijs; Proclus in Timæo Platonis refert ex citati Homeri ſententia, vti & Plinius l. 2. c. 35. Seneca l. 7. nat. 99. c. 26. olim à Pharo inſula in Aegyptum diei & noctis nauigationem fuiſſe, cùm iam illi cohæreat; vndè & Oceanum eundem nominat Hecatæus, & alij apud

Inferior Ægypti pars olim mari tecta.

Diodorum Siculum lib. 1. vt & obſeruauit Pierius Valerianus. Vide de hoc quoque Ariſtotelem l. 1. meteororũ, alioſque in eum hoc loco commentantes. Præterea legimus, Seſoſtrin mare rubrum, perfoſſo Iſthmo intermedio, mari mediterraneo coniungere voluiſſe, diſſuaſumque fuiſſe a Sacerdotibus molimen, eò quod mare rubrum altiùs Aegypto eſſe contenderent, vnde perfoſſo Iſthmo Aegyptum totam maritimis vndis ſubmergi neceſſe foret. Nolim tamen ego dicere, maris rubri aquas altiores eſſe aquis maris mediterranei, cùm hæc hydroſtaticis principijs & Archimedæis demonſtrationibus de ijs, quæ vehuntur in aquis, apertè repugnent, vt fusè cùm in Arte noſtra magnetica oſtendimus, tùm in Mundo noſtro ſubterraneo fuſiùs (Deo dante) deducemus; Sed errorem indè prouenisse dicimus, quod euntibus verſus mare Erythræum, vtplurimùm per cliuoſas & editiores partes Ægyptus humillima appareret; vndè error & illuſio opticæ & hydroſtaticæ ignaris facilè obrepere potuit. Arabes itaque, vt ad alteram controuerſiæ partem tranſeamus, cùm Aegyptum ante diluuium habitatam dicunt, eam partem, quam poſteri Heptanomum & Thebaidem appellarunt, putaſſe intelligendi ſunt, videlicet partem montanam; verùm vt hæc omnia clariùs pateant, adducam Arabum Hiſtoricorum teſtimonia, in quibus tamen citandis, ad hæc credenda quemquam cogere nolim, ſed libero eruditi Lectoris iudicio ea diſcutienda relinquo. Ita igitur Ahmed ben Ioſeph Eltiphaſi apud Geladinum libro de appellationibus Nili; in quo inter cœtera hæc dicet:

[illegible]

[illegible]

Ahmed Ben Ioſeph Eltiphaſi.

ويقول ان ادم عليه السلام وصي لابنه شيث وكان فيه وفي بنيه النبوة وانزل الله
عليه تسعا وعشرين صحيفة واته جا الى ارض مصر وكانت تدعى بابلون ونزلها
هو واولاد اخيه فسكن شيث فوق الجبل فسكن اولاد قابيل اسفل الوادي ۞

Dicitur autem, quod Adam, ſuper eum pax, præcepit filio ſuo Seth, & fuit in eo & filio ſuo prophetia, & immiſit ſuper eum Deus viginti nouem libros, & venit in terram Ægypti, quæ tunc dicebatur Bablun, & habitauerunt eam ipſe, & filij fratris eius; habitauit autem Seth ſupra montem, filij verò Cabil, ſeu Cain infra in valle. hæc ille. De huiuſmodi libris Sethiacis Enochianis fusè dicetur in ſecundo tomo, tractatu de philologia Aegyptiorum, quare illuc Lectorem remittimus. Quicquid ſit de veritate huius narrationis, veriſimile certò eſt, ante diluuium Aegyptum, vtpotè Paleſtinæ, Babyloniæ, & Meſopotamiæ (quæ primæ fuerunt mortalium coloniæ, ex quibus deindè in vniuerſum mundum fuerunt propagatæ) vicinam, fuiſſe habitatam; cùm non videam, quî tàm fœcunda Aegypti natio primos iſtos humani generis propagatores latere potuerit. Poſt Seth verò dicunt, Dominium Aegypti poſſediſſe Kainan, poſt hunc Malaleel, & poſt hunc denique Iared ſucceſſiſſe. Atque hunc Iared primum fuiſſe, quem Seth in omnibus ſcientijs & artibus, morumque doctrina inſtituerit; has autem ſcientias & artes Iaredum reliquiſſe Enoch filio ſuo, quem Idris vocant; verba Arabica cito:

Ægypti olim dicta Bablum

واستخلف شيث ابنه قينان واستخلف قينان ابنه مهلايايل واستخلف مهلايايل ابنه
يرد ودفع الوصية اليه وعلمه جميع العلوم واخبره بما يحدث في العالم ونظر في
النجوم

النجوم والكتاب النبي انزل على ادم وولد ليرد خنوخ وهو هرميس وهو ادروس
النبي عليه السلام وكان الملك في هذا الوقت محويل ابن خنوخ بن قافيل وعصمه
الله انزل عليه ثلاثين صحيفه ودفع اليه ابوه وكانت ملته الصابيه وهي توحيد الله
والطهاره والصلاه والصوم وغير ذلك من رسوم التعبدات وكان في رحلته الى المشرق
اطاعه جميع ملوكها وابني مايه واربعين مدينه اصغرها الرها ثم عاد الى مصر واطاعه
ملكها وامن به ونظر في تدبير امرها وكان النيل ياتيهم بسرعه وينحازون من سايره
الى عالي الجبل والارض العاليه حتي ينقص الما وينزلون ويزرعون حيث ما وجدوا
الارض نديه وكان ياتي في وقت الزرعه وفي غير وقته ——————— ا ۞

Succeſſit autem Setho filius eius Cainan, & Cainano filius eius Malaliel, & huic ſucceſſit filius eius Iared, cui dedit Seth præcepta vitæ & diſciplinæ, & docuit ipſum omnes ſcientias, & indicauit ipſi euentura in Mundo, & contemplatus eſt ſtellas in libro quem deduxit ſuper Adam, & natus eſt Iaredo filius Hanuch, ipſe eſt Hermes, ipſe Idris, (hoc eſt Oſiris) propheta, (ſuper eum pax) fuit autem Rex hiſcè temporibus Maguel filius Henuch filius Kabiel, id eſt (Cain) & conſeruauit ipſum Deus, deducens ſuper ipſum triginta libros, & fuit ſectâ Sabaus, & fuit primus, qui inuenit & agnouit, & Dei vnitatem profeſſus eſt, purificationem quoque, orationem, & ieiunium, ſimileſq; cærimonias coluit, & tranſmigrauit in orientem, & audierunt eum omnes Reges eius, & ædificauit ciuitates 140. minima earum erat Raha, id eſt, Edeſſa, *tunc reuerſus in Ægyptum, & ſubditus fuit ei Rex eius, & credidit in eum, & politicam viuendi rationem introduxit, Nilò autem ex improuiſo erumpente, tranſibant ab illius aquis ad faſtigium montis, & eminentiora terræ loca, donec deficeret aqua, tunc deſcendebant, & ſeminabant, inuentâ terrâ iam humectatâ.* Quæ omnia confirmat Abenephi his verbis :

فادريس هو لعبر نيين حنوخ ولمصريون اوسيريس وادريس وهو اول قبل الطوفان نظر
في علم النجوم والهندسه والهيه وكان اول من تكلم في هذه العلوم واخرجها من
القوه الى الفعل وضع فيها الكتاب ورسم فيها التعليم ثم سار الى بلاد الحبشه والنوبيه
وغيرها وجمع اهلها وهو اول دبر جري النيل الى مصـ——————— ر ۞

Et Adris ipſe Hebræis Hanuch, Ægyptijs Oſiris & Hermes, & ipſe primus fuit ante diluuium, qui Aſtrologiam & Geometriam profeſſus eſt, & primus fuit, qui de huiuſmodi ſcientijs diſſeruit, & qui eas ex potentia deduxit in actum; librum quoque ſcripſit, in quo ſignauit doctrinam eorum. Deindè profectus eſt in Æthiopiam & Nubiam aliaſq; prouincias, conuocatiſq; hominibus varia docuit eos, fuitque primus qui Nilum deduxit ſuper Ægyptum. Similia recitat alius quidam Hiſtoricus nomine Kaab Elachabar in hiſtoria Saracenorum his verbis :

Idris idem quod Oſiris.

فكان ادريس ع م على صورة شيت وهو اول من خط بالقلم بعد النبي شيت وكان
ادريس مستغلا بالعباده حتي بلغ الحلم فسبق بالعباره وفاق بها على اهل عصره
فجعله الله نبيا وانزل عليه ثلاثين صحيفه وورث صحف شيت وتابوت ادم ع م وكان
يعيش بقوته من كده وكان خياطا وهو اول من خاط الثياب وكان كلما غرز
غرزه يسبح الله ويقد———————— ـسه ۞

Kaab Elachabar apud Gelaldinum.

Fuit autem Adris, ſuper eum pax, formâ ſimilis Setho, & ipſe primus qui

 poſt

Adris ſeu Henoch mores & ſanctitas.

poſt Seth prophetam ſcriptoriam artem docuit, & fuit Adris quoque ſolitus intereſſe ſeruituti ſeu cultui religionis, vſque dùm ad maturiorem ætatem venit; quâ ſuperauit ac longè præceſſit in cultu religionis omnes ſui ætatis homines, poſuitque ipſum Deus ideò prophetam, deduxitque ſuper eum triginta libros, libros quoque Seth hæreditate accepit, vti & Arcam, in qua cadauer Adam, ſuper eum pax, & vixit labore manuum ſuarum, fuit autem Adris Sartor & primus, qui conſuit veſtes, & omni acus traiectione laudabat Deum & ſanctificabat eum &c. quæ confirmat Vaſiab in eadem Saracenorum hiſtoria, vti & Iſmaël Schiahinſcia:

Vaab Chronica Arabum.

ان ادريس اول من اخذ السلاح وجاهد في سبيل الله وقاتل بني قابيل واول من لبس الثياب وكانوا قبل ذلك يلبسون الجلود وهو اول من اتخذ الميزان المكيال وعلم النجوم

Quod Adris primus fuit, qui apprehendit arma & certamina in via Dei, pugnauit contra filios Kabiel, id eſt, Caina ſtirpe prognatos, & primus, qui veſtimentis ſe induit, cùm primò veſtirentur pellibus, fuit quoque primus, qui ponderum, menſurarum, vti & Aſtrologicam ſcientiam penetrauit.

Oſiris antiquiſſimus fuit Henoch.

Primus igitur Oſiris & antiquiſſimus fuit Aegyptijs Henoch; certè ex citatis teſtimonijs patet, omnia quæ Græci de Oſiride, eiuſque in genus humanum beneficijs ſcripſerunt, de Henoch ſiue Adris ſcripſiſſe Arabes & Chaldæos. Verùm cùm hæc fuſiſſimè pertractauerimus in ſecundo Syntagmate cap. 3. alijſque paſſim locis, illuc Lectorem remittimus; vbi parallela quâdam comparatione vnius & alterius geſta, & beneficia in homines conceſſa demonſtramus.

CAPVT IX.

De Dynaſtijs Aegyptiorum.

Manethon Sybennita hiſtoriographus de Dinaſtijs Ægyptijs.

FRequens apud priſcos Hiſtoricos Dynaſtiarum Aegyptiacarum fit mentio, quarum tamen alium Authorem non habemus niſi Manethonem Sybennitam, Sacerdotem Aegyptium, quem ante tempora Alexandri, quicquid dicat Scaliger, in Aegypto floruiſſe comperio; ſiquidem illius crebram mentionem facit non ſolùm Ioſephus l. 1. contra Apionem, ſed & Hebræi lib. Iuchaſin, eumque veluti antiquiſſimum Scriptorem, & fide digniſſimum citant, ita vt & Arabum quoque ſcriptis is irrepſerit. Iochaides quoque in ſuo Zohar huius mentionem facit, & quoties de Regib. Aegypti ſermo eſt, hiſcè verbis מאנאתום בספר מלכי מצרי concludit: *Manethun in hiſtoria Regum Ægypti*; vel etiam hiſcè verbis: מאנאתום בספר זכרונות מלכי מצרים *Manethon in libro actorum Regum Aegypti*.

Manethon 2.

Fuerunt autem duo alij huius nominis Authores Aegyptij, vnus Manethon Mendes, Sacerdos & ipſe Aegypti, qui ſcripſit, quomodo præparanda ſint, Cyphi, hoc eſt, ſuffumigia. Suidas: Μανεθὼς Μένδης, ἱερεὺς Αἰγύπτιος. Ἔγραψε περὶ κατασκευῆς κυφίων. Alter citato Suida teſte: Μανεθὼς ἐκ Διοσπόλεως τῆς Αἰγύπτου ἢ Σεβεννύτης φυσιολογικὰ, ἀποτελεσματικὰ δι' ἐπῶν καὶ ἄλλα τινὰ ἀστρονομούμενα. *Manethos ex Dioſpoli Ægypti ſcripſit phyſiologica apoteleſmatica verſibus, & alia quædam aſtronomica*. Huius monumenta in magni Ducis Hetruriæ bibliotheca conſer-

Quid ſcripſerit Manethon ſecundus.

conſeruari audio. atque hic eſt, qui temporibus Auguſti vixit; vndè multi decepti æquiuocatione nominis, hunc cum veteri illo noſtro Dynaſtiarum Aegyptiarum compilatore confuderunt. Manethon igitur Sybennita noſter hiſtoriam Aegyptiorum ſeu Regum breuiſſima deſcriptione complexus, in 32. Dynaſtias ſiue principatus digeſſit; quarum quindecim vtpotè ex hominum memoria vnà cum diluuio deletas omiſit, cœteris ſeptendecim ex monumentis Aegyptiorum depromptas, eâ quâ potuit fide & diligentiâ deſcripſit; ex quo Africanus pleraque ſua hauſit, vti & Euſebius Pamphylus, & Ioſephus contra Apionem, ex quibus deindè reliqui Authores Chronologi ſua plerique decerpentes, & Manethonem in varia diſcerpentes, ita variè interpretati ſunt, vt multi tantâ confuſione perplexi, de veritate Dynaſtiarum, aut fide etiam Authoris dubitauerint.

Manethon Sybennita ſcriptor 32. Dynaſtiarum.

Multi perſuaſum habent, haſcè Dynaſtias, vti & innumera alia, occaſione fabularum Aegyptiarum à Manethone introductas eſſe; ſi enim inquiunt decima ſexta immediatè poſt diluuium Dynaſtia agebatur, ergo quindecim iam præceſſerant; ſed hoc & temporum ordini, & ſacris literis repugnat. Nam cuiuis, qui tantillum ſapiat, conſtat, Ægyptios antiquiores minimè fuiſſe principe & fundatore ſuo Miſraimo, filio Chami & nepote Noëmi, neque eum ante diuiſionem terrarum in Ægyptum profectum, aut ante confuſionem linguarum, quæ in annum à diluuio cadit 275. à conditu verò rerum 1931. quare Dynaſtiæ illæ quindecim, quas ante Abrahamum ponit Euſebius, veluti commentitiæ habendæ ſunt. Cùm retrò vſque ad ipſum Adamum pertingere poſſent, ita arguunt Aduerſarij. Verùm vt hæc lis tandem decernatur, & quid de Dynaſtijs Ægyptiorum, potiſſimùm, quindecim iſtis omiſſis, ſentiendum ſit, iam tempus & locus poſtulat, vt agamus, vbi priùs aliqua ad noſtros diſcurſus facientia præſuppoſuerimus.

16. Dynaſtiæ quales fuerint

Obiectio cõtra Dynaſtias 16. ante diluuium.

Solutio obiectionis.

Suppono igitur primò. Primos ante diluuium Patriarchas, à primo humani generis Authore oretenus inſtitutos, non in omnigenis duntaxat ſcientijs & artibus; ſed & in politica viuendi ratione plurimùm profeciſſe; ita Sethus ab Adamo patre, infuſâ & ſupernaturali rerum omnium ſcientiâ illuſtrato, inſtitutus, docuit filium ſuum Cainan, & hic filium ſuum Malaleel, hic Iaredum, Iared denique filium ſuum Enoch, Enoch Mathuſalam, Mathuſala Lamechum, Lamech denique Noëmum; & cùm ſimul vnà cum Patre eorum Adamo omnes ferè vixerint, veriſimile eſt, ſcientias rerum arteſque mirum in modum fuiſſe propagatas. Quæ omnia ex Hebræorum, Chaldæorum, Arabum aliorumque orientalium monumentis fuſiùs in ſequentibus oſtendentur.

Suppoſitio 1.

Doctrinarum & artium propagatio.

Suppono ſecundò. Homines ante diluuium longiſſimæ vitæ fuiſſe, corpore valenti & robuſto, naturâ adhæc fœcundos, ſagaciſſimos, & in libidinem proiectiſſimos; ex quibus accidebat, vt in infinitum breui mundus multiplicaretur; ex quo iterum infero, tantam hominum multitudinem, in ſolo illo campo Damaſceno, qui Babyloniâ & Palæſtinâ Syriâque claudebatur, conſiſtere nullâ ratione potuiſſe; ſed multiplicatis in immen-

Suppoſitio 2.

Hominum ante diluuiũ conditio.

[illegible]

immenſum mortalibus, nouas colonias quærere coactos, non vicinas tantum & contiguas Palæſtinæ regiones, Ægyptum, Aſiam, Arabiam; ſed & remotiores, Perſiam, Mediam, Indiam, atque adeò totam Aſiam maiorem, imò Europam & Africam occupaſſe. Quod ita demonſtro, ſi enim innumerabilis penè hominum multitudo ſpacio ducentorum annorum, à diluuio videlicet vſque ad exſtructionem turris, ex octo ſolummodò hominibus prodijt, quam nos primò, ſuppoſitis quibuſdam, ad hunc numerum ſequentem peruenire potuiſſe, inuenimus, 1,247,224,717,455. Summa videlicet mortalium procreatorum à diluuio vſque ad turrim Babel:

Demonſtratio.

Numerus hominum [illegible] à diluuio vſque ad turris conſtructionem.

Quæ ſumma tanta eſt, vt ſi in quadrato ſtetiſſent omnes iſti homines, ita vicini, vt ſinguli homines quadratum pedale occuparent, demonſtro vnum latus, huius quadrati occupaſſe 372. milliaria Aſtronomica plùs minùs, ſiue gradus cœleſtes 25. ferè; atque adeò vniuerſam Paleſtinam, Babyloniam, vnà cum Armenia occupaſſent in vno quadrato, quæ meritò paradoxa & incredibilia videri poſſent, niſi id fusè in turris Babylonicæ demonſtratione oſtendiſſemus; ſi igitur tanta multitudo annorum ducentorum ſpatio naſci potuit; quantam ante diluuium, ſpatio 1656 annorum ab hominibus, vt dixi, longioris ætatis, corpore robuſtioribus, & ad libidinem pronioribus polygamiſque natam putabimus? Certè ſi à Chriſti natiuitate vſque ad hæc tempora, ſinguli homines ætatem ſuam produxiſſent ad 100. 200. 300. 400. 500. & 800. annos, quemadmodum de primis hominibus memorant ſacræ literæ; arbitror tantam hominum multitudinem naſci potuiſſe, vt illorum orbis terrarum non eſſet capax. quæ omnia, ſuppoſitis primò quibuſdam mathematico ratiocinio demonſtrari facillimè poterunt. Immenſam igitur fuiſſe hominum ante diluuium multiplicationem nemo dubitare debet, maioremque ſine vlla comparatione, quam hiſcè noſtris ſeculis, atque conſequenter omnes inſulas, parteſque orbis terrarum occupaſſe, nemo prudens dubitare poteſt. Multitudinem verò hanc, dico, ſine capite quodam politico, aut forma regni conſiſtere nullâ ratione potuiſſe; vndè certum eſt in ſingulis colonijs Reges ſeu Duces quoſdam fuiſſe communibus ſuffragijs electos, penes quos eſſet iudicandi, decidendi, ſingulaque adminiſtrandi poteſtas; cùm ſine capite Rempublicam aliquam, aut Regnum diù durare impoſſibile ſit, vt doctiſsimè probat Gregorius Tholoſanus l. 1. de Repub. Plato quoque de legibus, Ariſtoteles l. 9. moral. alijque omnes, qui hanc materiam pertractarunt. Quodſi barbaras gentes hoc noſtro ſæculo varijs in orbis terræ partibus detectas hoc dictamine politico præditas legamus, quantò plùs primos iſtos Patriarchas diuinâ quâdam ſapientiâ cœlitùs præditos?

Immenſa hominum multitudo ante diluuium.

Forma politica ante diluuium an fuerit, & quænam?

Suppono tertiò. Filios Noëmi vnà cum patre à primæuis iſtis patribus omnem ſcientiam rerum quà traditione, quà ſcriptis participaſſe, ac politicam viuendi rationem, aliaque ad humani generis conſeruationem neceſſaria didiciſſe, & omnia prout audierant & didicerant, ita filijs ſuis poſt diluuium tradidiſſe. cum hominibus ita comparatum ſit, vt quoties

Suppoſitio 3.

Politicus Status ante diluuium.

ties ſingularem rerum euentum, admirandumque alicubi contigiſſe cognorint, ſummo deſiderio, & inſitâ quâdam curioſitate eos, qui eidem præſentes fuêre, audire cupiant; quanta curioſitate primos iſtos poſt diluuium homines Noëmi filios, de re omnium quæ vnquam contigerat, calamitoſiſsima & maximè formidabili, tanquam præſentes, & omnium oculatos teſtes examinaſſe putabimus? quantò ſtudio de prioris mundi forma, & ſtatu, ac conditione hominum, rebuſque memorabilibus ab ijs geſtis inquiſiuiſſe credemus? certè qui hac ſtrictiùs examinauerit, fieri ſibi vix poſſe perſuadebit, vt non plurima ante diluuium geſta huiuſmodi inquiſitionum curioſarum occaſione, poſtero mundo innotuerint, præſertim Ægyptijs, reliquis curioſioribus. Vnde

Suppoſitio 4. Traditio rerum qui propagata.

Suppono quartò. Inter finitimas gentes; ſemper huiuſmodi rerum ante diluuium à primæuis iſtis hominibus patratarum notitiam, tùm per traditionem, tùm per earundem in ſaxa inſcriptionem poſteris remanſiſſe. Etſi varijs variorum relationibus cum tempore mutilata veritas, vti maximam in circumſtantijs rerum varietatem paſſa eſt, ita maximam quoque ambiguitatis occaſionem Hiſtoricis reliquerit. Vndè iterum

Suppoſitio 5.

Suppono quintò. Non tantùm ex Sacro textu nobis de rebus ante diluuium geſtis conſtare, ſed & ex profana quoque hiſtoria. Certè hiſtoriam de bello Athlantico, de quo Plato in Critia, ait Solonem ab Ægyptijs audiſſe, ante diluuium id contigiſſe. Secundò Ioſephus l. 1. antiq. contra Apionem; lateres coctiles pro ſiderum obſeruatione inſcriptos, ait 700. *annis ante Ninum fuiſſe in Babylone repertos*; de quibus nos alibi fuſiùs. Tertiò ex Chaldæorum diſciplinis, primi illi humani generis ductores, ante Græcorum Monarchiam 34000. annorum menſtruorum, qui 3634. ſolares annos faciunt, interuallo, literarum & Aſtronomiæ principia coluiſſe memorantur; hi autem per regnum Perſicum, Babylonicum, & quinque Scripturæ ætates diuiſi, in Adami 151, Sethi 21. incurrunt. Quartum ſumitur ex libris Henoch, è quibus Tertullianus integras paginas recitat. Quintum ex Rabbinorum monumentis, de duplici fame, quarum vnam contigiſſe memorant ſub Adamo, ob enormia peccata filiorum Cain; alteram ſub Lamecho ob ſcelera Gigantum; item de diluuio Enos, quo tertiam ferè hominum partem perijſſe referunt. Sextum ex Arabum monumentis, qui, vt initio dixi, non tantùm res geſtas ante diluuium in Ægypto memorant, ſed & Regum quoque nomina, vnà cum geſtis vniuſcuiuſque determinant, vti & de Dynaſtijs quindecim ante diluuium à Manethone omiſſis, veritatem luculentis verbis demonſtrare videntur.

Geſta hominum ante diluuium extant.

Dynaſtiæ Ægyptiorum ante diluuium, veræ ſunt.

Scio multos eſſe, quemadmodum ſuperiùs quoque memini, qui huiuſmodi Dynaſtias meras nugas & commenta putent; quin & ego in hac opinione quoque me fuiſſe memini, donec Orientalium traditionibus, monumentiſque inſtructior, tandem eas non ita commentitias ac multi putare poſſent, comperi; certum eſt, mentionem eorum apud Ægyptios fieri, vti & apud Arabes, quas ideò رياسة المصريون hoc eſt, *Principatus Ægy-*

Ægyptiorum, vocant, Aegyptioſq; ad normam Dynaſtiarum ante diluuium
Abenephi. poſteros inſtituiſſe Abenephi his verbis docet:

ومصر بن حام بن نوح هو اول الذي ملك في مصر واتعلم كل علوم من ابيه حام ودبر
علي نوع التي عليه دبروا الملوك قبل الطوفان لانه كان يسمع كثيرين من التدبير
ومن صفة العلوم الذي كان نظر ابيه قبل ان غرق الله الدنيه فيقال ان حام قبل
الطوفان كان في مصر وبعده رجع اليها وهو كان عرف الملوك ومدبرين بني قابيل
واتعلم منهم السحر والحكمه والطلسمات ۞

Miſraim omnia ſua inſtituit iuxta normam primorum ante diluuium hominum.

Miſraim autem filius Cham filius Noë, ipſe primus fuit Rex in Ægypto, didicitque omnem ſcientiam à patre ſuo Cham, & rexit Ægyptum iuxta normam Regum Ægypti ante diluuium; audierat enim multa de adminiſtratione rerum, & qualitate ſcientiarum primæuorum hominum, quos pater eius viderat, antequam Deus ſubmergeret Mundum; & dicit, quod Cham ante diluuium fuerit in Ægypto, & poſt illud eo reuerſus ſit; cognouerat etiam Reges & gubernatores filiorum Kain, ab iiſq; primò didicit Magiam & incantationes, artemque idolorum conſtruendorum, &c. Quæ omnia clariora ſunt, quàm vt explicari debeant. Fuiſſe autem ante diluuium Dynaſtias Ægyptiorū, Regeſq; eandem adminiſtraſſe, Arabes cum Ægyptijs (quorum in ſcientijs & artibus hæredes fuerunt) tradunt, verùm vt eorum doctrina in apertum ducatur, ipſa verba Authorum Arabica allegamus; ita igitur præter Salamas l. de mirabil. mundi: Mahumed Ben Almaſchaudi apud Geladdinum libro de hiſtoria regum Aegypti dicit, vti & apud Iſmaëlem Sciahinſcia quem non ita pridem, pro ſuo in Remp. literariam affectu mihi communicauit doctiſſimus Abrahamus Ecchellenſis; Verba fideliter ſubiungo:

قال محمد بن المسعودي اول من ملك مصر قبل الطوفان نقراوس وكان عالما بالكهانه
والطلسمات فيقال انه اسمه امسوس وعمل بها عجايب كثيره منها انه عمل صنمين
من حجر اسود في وسط المدينه اذا قدمها سارق لم يقدر ان يزول عنها حتي يسلك
بينهما فاذا اسلك بينهما فاذا دخل بينهما انطبقا عليه فيوخذ وكان مدة ملكه
مايه وثمانون سنة ۞

Dicit Mahumed filius Almaſchaudi, primus ex Regibus Ægypti ante diluuium (qui abſolutam Regni formam introduxit, primò filijs & Nepotibus Seth

Primus Rex in Ægypto ante diluuiū.

promiſcuè tantùm regnantibus) *primus, inquam Rex fuit Nacraus artis ſacerdotalis & Magiæ peritus, dicitur quoque, nomen illi fuiſſe Amaſus, fecit autem ope magiæ mirabilia multa & magna, & primò fecit duo idola ex lapide in*

Idolum furtum reuelans.

medio ciuitatis, & ſi contingeret hominem furti alicuius ſibi conſcium ante ea comparere, non poterat is remouere ſe ab iis, donec medius inter vtrumque poneretur, amplexibuſque eorum clauſus captiuuſque teneretur: fuit autem Regnum eius

I. Rex Nacraus 180. annis regnauit in Ægypto ante diluuium.

180. *annorum*; Fuit igitur primus Rex Nacraus ſacerdos, quid verò per artem ſacerdotalem indicetur, in ſecundo Tomo Gymnaſij hieroglyphici fusè tradetur. Ex quo patet, vti poſt, ita & ante diluuium magiam & artem ſacerdotalem in Aegypto viguiſſe, quod quidem fieri non potuit, niſi per traditionem Cham filij Noë; pergit Chronicum ſuum proſequi Author:

فلما مات نقراوس ملك بعده ابنه نهراس فكان كابيه في علم الكهنه والطلسمات

وبني

وبني مدينة بمصر وسماها صلحة وعمل خلف الواحات ثلاث مدن على اساطين وجعل
في كل مدينة حرايز من الحكمة العجايب ۞

Et cùm Nacraus fuiſſet mortuus, ſucceſſit filius eius Nathras, fuitq́; ſicuti pater eius artis ſacerdotalis, & Magiæ peritus, ædificauitq́; ciuitatem in Ægypto, quam vocauit Salcha, & fecit poſt Eluahat regionem tres ciuitates firmatas ſupra columnas, & poſuit in ſingulis ciuitatibus munitiones, in quibus condidit ſapientiam & mirabilia ſua. Cui defuncto ſucceſſit frater eius Meſram, quod hiſcè verbis docet Gelaldin:

Nathras II. Rex Ægypti poſt diluuiũ.

فلما مات نتراس ملك بعده مصرام وكان حكيما ماهرا في الكهنة والطلسمات وعمل
اعمالا عظيمة منها انه ذلك الاسد وركبه ويقال انه ركب في عرش وحملته
الشياطين حتي انتهوا وسط البحر المحيط وجعل فيه قلعة بيضا وجعل فيها صنما الشمس
وزبر عليها اسمه وصفة ملكه وعمل صنما من نحاس وزبر عليها انا هو مصرام الجبار
كاشف الاسرار وصنعت الطلسمات الصديقة واقمت الصور الناطقة وذهبت الاعلام
الهايلة على البحار السايلة ليعلم من بعدي انه لايملك احد ملكي ۞

Et cùm mortuus eſſet Nathras, regnauit poſt eum frater eius Meſram, fuitque ſicuti cæteri peritus artis Sacerdotalis & Magie, eiuſque ope peregit res magnas, & dicitur quòd domuerit Leonem, & equitauerit ſuper eum, & dicitur quoque quòd equitante ipſo Rege, ſedentem in throno dæmones eum portauerint, vſque dùm veniret ad medium Oceanum, & poſuit ibi arcem candidam, & in eo idolum Solis, inciditque in eo nomen ſuum, & qualitatem regni ſui, fecitque ex ære ſtatuam, & incidit ſuper eam, Ego Meſram ille Gygas fortis, & potens, reuelans ſecreta, & feci taliſmata varia, & imagines loquentes conſtitui, erigendarum imaginum peritus; figuram horrendam ſupra mare fluens, vt ſciret qui poſt me venturus eſt, nullum mihi Regem ſimilem futurum, &c. Atque ex hac deſcriptione patet luculenter, poſteros Ægyptios omnem illam idolorum colendorum, artiſque expiatoriæ rationem, vt & oraculorum ſcientiam à primæuis, Chamo propagatore, accepiſſe, pergit Author:

III. Rex Meſram Gygas equitabat Leonem & multa mirabilia peragebat.

ثم ملك بعده خليفته عيكام الكهن فيقال ان ادريس عليه السلام رفع في ايامه ثم
ملك بعده عرياق فيقال ان هاروت وماروت كانا في زمانه ثم ملك بعده حصيليم
وهو اول من عمل مقياس الزيادة النيل وذلك انه جمع اصحاب العلوم الهندسة وعملوا
له بيتا من رخام على حافة النيل وجعل في وسطه بركة من نحاس صغيرة فيها
ما موزون وعلى حافة البركة عقابان من نحاس ذكر وانثي واذا كان اول الشهر
الذي يزيد فيه النيل فتح البيت وجمع الكهان فيه بين يديه فتكلم روسا الكهان بكلام
لهم حتى يصفر احد العقابين فان صفر الذكر كان الما تاما وان صفر الانثي كان الما
ناقصا ويعتدون لذلك وهو الذي بني القنطرة التي ببلاد النوبة على النيل ۞

Deindè regnauit poſt eum Vicarius ſeu ſucceſſor Aikam ſacerdos, & dicitur quòd Idris ſuper eum pax; ſublatus eſt in diebus ſuis; tum regnauit poſt eum filius eius Ariak, & dicitur, quod tempore huius Regis fuerunt Haruth & Maruth; deindè regnauit poſt eum Haſilim, & ipſe primus, qui fecit Nilometrium incrementi & decrementi Nili, & ideò peritos ſcientiarum & Geometriæ congregauit, & fecerunt ſibi domum ex marmore ſupra ripam Nili, & poſuit in medio eius piſcinam paruam, in qua aqua erat ponderata, & ſupra oram piſcinæ duæ aquilæ ex

IV. Rex. Henoch ſublatus eſt.
V. Rex Ariak.
Rex VI. Haſilim Nilometrij fabricator.

are mas & fœmina, & cùm eſſet primus menſis, quô exuberaret Nilus, aperiebatur domus, & congregabantur in ea ſacerdotes coram eo, & principes ſacerdotum obmurmurabant in tantum nonnulla verba, donec ſibilaret vna aquilarum; & ſi ſibilaret mas, aqua ſufficiens futura erat; ſi fœmina, aqua deficiebat, is quoque fuit, qui pontem in regione Nubiæ ædificauit ſupra Nilum.

Praxis ſacerdotum Ægyptiorum.

Ex hac deſcriptione quoque patet, mathematicas artes, vel ante diluuium, quam maximè in vſu fuiſſe, Magiam quoque & oraculorum, artemque ſacerdotalem, quam poſteri tantâ deindè contentione promouerunt; ſed ſequamur textum hiſtoriæ:

وملك بعده رجل يقال له هوصال ويقال ان نوح عليه السلام كان في وقته وملك بعده
ولده تترسان وملك بعده سرقاق وملك بعده ابنه سهلوق وملك بعده ابنه سوربن
وهو اول من جبي الخراج بمصر وهو الذي بني الهرمين ولما مات دفن في الهرم ودفن معه
جميع امواله وكنوزه وملك بعده ابنه هوجيت ودفن ايضا في الهرم وملك بعده
مناوس وقيل منقاوس وملك بعده ابنه افروس وبعده ابنه مالينوس وبعده ابن عمه
فرعان وفي ايامه جا الطوفان وخرب ديار مصر كلها وزالت معالمها وعجايبها ❁

VII. Huſal. VIII. Tatraſan. IX. Sarkak. X. Schaluk. XI. Surith pyramidum ædificator. XI. Hugith. XII. Manaus. XIII. Aphrus XIV. Malinus XV. Abn Ama Pharaun vltimus.

Et regnauit poſt eum vir nomine Huſal, & dicitur Noë fuiſſe in diebus eius, & regnauit poſt eum filius eius Tatraſan, & regnauit poſt eum Sarkak, & regnauit poſt hunc filius eius Sabaluk, & poſtea filius eius Surit, & hic primus fuit, qui fodit canales in Ægypto, ædificauitque pyramides, mortuuſque ſepultus fuit in iis cum omnibus bonis & theſauris ſuis; regnauitque poſt eum filius eius Hugit, & hic quoque in pyramide ſepultus eſt, & regnauit poſt hunc filius Manaus, & dicitur quoque Manakaus, regnauitque poſt eum Aphrus, & poſt hunc Malinus, deindè Abn Ama Pharaun vltimus Dynaſta, in cuius diebus venit diluuium, & deuaſtauit omnem habitationem Aegypti, & deleuit omnia opera, & mirabilia eius. Atque hæc eſt Chronologia Regum Ægypti ante diluuium, quam hic totam deſcribere volui, vt & Arabum placita circa inexplorabilem antiquitatem temporum innoteſcerent criticis noſtri temporis; Et quamuis non ignorem, hæc omnia eo loco apud noſtri temporis philologos futura, quo omnia ἀπόκρυφα; nolui tamen ea omittere, cùm quia hiſtoriæ ſunt Latinis incognitæ, tùm quia neſcio quam veritatis ſcintillam, etiam ſub huiuſmodi barbararum relationum fauillis latentem comperi; vt proindè non omnia, quæ fabulas & commenta redoleant, reſpuenda putem. Multa habent Arabes, Latinis, Græciſque incognita, quæ ſi peritorum induſtria publici iuris fierent, næ breui magnam Reipubl. literariæ, in multis huc vſque inter Authores controuerſis, acceſſionem futuram ſperarem. Sed de his alibi fuſiùs. Nunc igitur viſâ normâ gubernationis Regum ante diluuium, modò eandem & poſt diluuium parumper contemplemur. Vides igitur Arabes in ſua Chronologia tot ante diluuium Reges ſeu Dynaſtias ponere, quot Manethon omiſerat, videlicet quindecim; ita vt hæ quindecim Dynaſtiæ pulchrè connectantur primæ poſt diluuium, quæ ſecundùm Manethonem eſt XVI. ſiue Thebæorum.

Connexio Dynaſtiarum ante diluuiũ cum iis poſt diluuium.

De

De Regibus Aegypti poſt diluuium ſecundùm Arabes.

ARabes in quibuſdam cum Latinis Græciſque conueniunt, in quibuſdam diſcrepant; & de Dynaſtiarum ſerie ſecundùm mentem Græcorum, tunc ex profeſſo tractabitur, vbi priùs ſeriem earundem iuxta Arabum Chronologorum ſententiam paulò vberiùs diſcuſſerimus. Ita igitur referunt apud Gelaldinum Abdalhakem, Anbahni, Othman ex Salcha, Anbahni, Lahaia, Ben Gabaſch, Alkatbahni, Abdalla Elſaiana, Iſmaël Sciainſcia:

كان اول من سكن مصر بعد الطوفان بيصر بن حام بن نوح وهو ابو القبط
فسكن منف وهي اول مدينة عمرت بعد الغرق هو وولده وهم ثلاثون نفسا قد بلغوا
وتزوجوا فبذلك سميت مافه ومافه بلسان قبط ثلاثون وكان بيصر بن حام بن نوح
وقد كبر وضعيف وكان مصر اكبر ولده وهو الذي ساق ابوه وجميع اخوته الى مصر
ونزلوا بها وبمصر بن بيصر سميت مصر فحاز له ولولده ما بين الشجرتين خلف
العريش الى اسوان طولا ومن برقة الى ايلة عرضا

Primus, qui habitauit Aegyptum poſt diluuium, fuit Beithir vel Boſiris filius Cham, filij Noë; & hic pater fuit Copti, & habitauit Memphi, quæ etiam prima ciuitas fuit habitaat poſt Ghorab; fueruntque ipſe & filius eius numero triginta animæ iam matrimonio coniunctæ, & ideò Memphis vocatur lingua Aegyptiaca مافه ⲙⲉϥⲉ hoc eſt, *triginta; fuit autem Bithir filius Cham iam magnus at infirmus; Meſra verò fuit maior filius eius, & hic eſt, qui deduxit patrem ſuum & omnes fratres ſuos in Aegyptum, & incoluerunt eam, & à Meſia ſeu Aegypto filius Boſir, fuit dictus Meſra ſiue Aeg ptus; diuiſitque ſibi et filijs ſuis quicquid eſt inter Alſchachartin retro Algbariſch vſq; in Eſuan in longum, et quicquid eſt à Barka vſque in Ailam in latum.* Porrò defuncto Beithir ſucceſſit ei Meſra, hic ſibi diuiſit filijſque ſuis ſingulis vnam partem ex Ægypto; cùm verò multiplicarentur filij eius, & filij filiorum, iterum eius, ſubdiuiſit priores partes: & partem quidem dictam, dedit Copt filio ſuo, & habitauit ibi, dictuſque eſt indè Copt, ſeu Ægyptus: Quicquid verò fuit infra & ſupra Copt vſque in Eſmun, tàm in ortum, quàm occaſum, id ceſſit Eſmun filio, habitauitque ibi nominatus ab eodem. Athribi verò quicquid inter Memphim & Sai, habitauitque ibi Atrib, nominatuſque eſt ab eodem. Diuiſit verò Sai, quod eſt inter Sai & mare, habitauitque ibi, nominatuſque eſt ab eodem. Defuncto verò Meſra ſucceſſit Coptus ſiue Ægyptus, à quo vniuerſa terra Ægyptus denominata eſt, ſicuti à Meſraim Meſra; & hic ædificauit pyramides, & cum multis annis regnum adminiſtraſſet, defunctus eſt, ſucceſſitque in locum eius frater eius Eſmun; ita enim ait Abdalla Ben Gheled:

I. Rex Ægypti poſt diluuium Beither filius Cham.

Memphis Ægyptiacè Meſe quid ſignificet?

II. Rex Meſra.

Coptus pyramidum ædificator.

فتوفي قبط فاستخلف اخاه اشمن ثم توفي اشمن فاستخلف اخاه اتريب فاستخلف
اخاه صا ثم توفي صا فاستخلف ابنه اتريس اوتدارس قال غيره وفي زمانه بعث
صالح عليه السلام ثم توفي تدارس فاستخلف ابنه مالبو ثم توفي فاستخلف ابنه
حربتا ثم توفي فاستخلف ابنه كلكن فملكهم نحو مائة سنة ثم توفي ولا ولد له
فاستخلف

فاستخلف اخاه ماليا ثم توفي فاستخلف ابنه طوطيس فهو الذي وهب هاجر لسارة امراة ابراهيم الخليل عليه السلام ثم توفي فاستخلف ابنه حماز ابنته حزوبا ولم يكن له ولد غيرها وهي اول امراه ملكت ثم توفت فاستخلفت ابنته حماز الغا ابنه ماموم بن مليا وعمرت دهرا طويلا وكثروا ونموا وملوا ارض مصر كلها وطمعت فيهم العمالقة فهم من ولد عملاق بن الوليد بن سم فتوفي الوليد فملك بعده ابنه الريان وهو صاحب يوسف فاخرجه من السجن ✡

Defunčlo porrò Copto ſucceſſit frater eius Eſchmen; deindè huic frater eius Atrib, et huic Sai frater eius. Defunčlo verò Sai ſucceſſit filius eius Adris vel Tadaras; dicit alius quidam, quod hoc tempore vixerit Saleh propheta. Iterum defunčlo Tedaras ſucceſſit ei filius eius Maliu, et huic defunčlo filius eius Harbata, deinde defunčlo Harbata ſucceſſit filius eius Kolken, et imperauit Aegyptijs ferè centum annis; deindè defunčlo, cùm ei non eſſet filius, ſucceſſit frater eius Malia, et huic ſucceſſit filius eius Tautis, et hic fuit iſte Pharao, qui detinuit Saram vxorem Abrahæ. Huic verò ſucceſſit filia eius Hazubah, neque fuit ei filius alius, fuit autem prima ex mulieribus, quæ præfuit Ægypto. Huic verò defunčlæ ſucceſſit Amaaz Alpha filia Mamum, filij Malia, & poſt hanc Alualid, & vixerunt multo tempore, multiplicati repleruut totam Ægypti terram; erant autem ex ſtirpe Amalek filij Lud, filij Sem, defunčtoq; Alualid, regnauit poſt eum Alrian, & is fuit Rex eo tempore, quo Ioſeph in Ægypto venditus fuit, qui & eum propter interpretationem ſomniorum eripuit ex carcere, & ad maximas Ægypti dignitates euexit. Ex hac relatione patet, à diluuio vſque ad Ioſephum Ægyptum adminiſtraſſe ſexdecim Reges. Poſt hoc verò vſque ad egreſſum filiorum ex Aegypto, Pharaones regnaſſe quidem ferunt, ſed nomina eorum non exprimunt, niſi vnius, nomine Daram, ſub quo Ioſephum mortuum ferunt:

Tautis Pharao vxorem Abrahæ detinuit.

Rex Ægypti tempore Ioſephi quis?

Pharaonicum imperium.

ثم مات الريان بن الوليد وملك بعده دارم وفي زمانه توفي يوسف عليه السلام ✡

Defunčtoq; Alrian ben Alualid, poſt eum regnauit Daram, cuius diebus Ioſeph, ſuper eum pax, defunčlus eſt.

Poſtquam verò Deus extinxit Pharaonem & exercitum eius in mari rubro, Arabes dicunt, totam Aegyptum viris illuſtribus, & dignitatis Regiæ capacibus viduatam, in Principem elegiſſe fœminam ſuperſtitem Pharaonis filiam, mulierem ſagacem, & multâ prudentiâ conſpicuam; ſed audiamus de hiſcè differentes Ben Lehiaia, & Abdalla, Ben Geled, apud iam ſæpè citatum Gelaldinum:

Regina Ægypti filia Pharaonis poſt egreſſum filiorum Iſraël ex Ægypto.

ثم اغرق الله فرعون وجنوده وغرق معه من اشراف مصر واكابرهم ووجوههم اكثر من الفي الف فبقيت مصر بعد غرقهم ليس فيها احد من اشرافها ولم يبقا فيها الا العبيد والاحرار والنسا فاعظم اشراف اهل مصر من النسا ان يولين منهم احدا فاجمع رايهن على ان يولين امراه منهن يقال لها دلوكه ابنة زابو كان لها عقل ومعرفه تجارب وكانت في شرف منهن وموضع وهي يوميد بنت مائة سنه وستين وملكوها فخافت ان يتناولوها ملوك الارض فجمعت النسا الاشراف وقالت لهن ان بلادنا لم يكن يطمع فيها احد ولم يمد عينه اليها وقد هلك اكابرنا واشرافنا وذهب السحرا الذين كنا نقوي بهم فقد رايت ان ابني حصنا احدق به جميع بلادنا

واضع

واضع علية المحارس من كل ناحية فانا لا من ان يطمع فينا الناس فبنت حدارا
احاطت به على جميع ارض مصر كلها المزارع المدينات والقري وجعلت دونه خليجا
يجري فيه الما واقامت القناطر والنزع وجعلت فيه محارس ومسالح على كل ثلاثة
اميال محارس رجلا واجرت عليهم الارزاق وامرتهم ان يحرسوا بالاحارس واذا اتاهم
احد يخيرة ضرب بعضهم الى بعض بالاجراس واتاهم الخبر من اي وجه كان في ساعة
واحده ونظروا في ذلك فمنعت بذلك مصر ممن ارادها ✡

Deindè ſubmerſit Deus Pharaonem, & exercitum eius, perdidit cum eo ſimul omnes Principes & Magnates Ægypti, vltra millem millia, manſitq́; tota Ægyptus poſt hanc cladem priuata viris illuſtribus & Magnatibus, neque manſerunt, niſi mancipia & liberti, & mulieres ſeu vxores virorum illuſtrium, qui perierant, viduæ; & iuſſum fuit, vt præficerent ex iis vnam, congregatiſq́; maioribus earum, in dominatricem eligunt ex iis vnam nomine Daluka filiam Zabu, prudentiâ & notitiâ rerum conſpicuam, loco & familiâ illuſtrem, tunc 160. annorum ætatem agentem. Hæc regno præfecta, congregatiſq́; mulieribus illuſtribus ita allocuta eſt eas: Cùm Regio noſtra variis inimicorum incurſibus ſit obnoxia, maturè de occurrentibus difficultatibus deliberandum duximus. Quare ne quis impoſterum eam concupiſcat, aut oculos in eam conjciat auidiùs, præſertim poſtquam maiores & illuſtres noſtri perierunt, magia quoque noſtra receſſerit, cuius ſubſidio opera tam ſplendida operabantur. Nunc verò cogito ædificare munitionem, quæ totam regionem noſtram circumdet, & ponere in ea cuſtodias in omnibus finibus, & ſic non credo, quod nos deſiderabunt homines; & ædificauit murum ſeu maceriam, quâ circumdedit totam terram Ægypti, ciuitates commeatu ſufficienti inſtruens, foſſis ſeu amnibus quoque ſuis adornans, fecit quoque pontes & varia diuerticula, in quibus poſuit cuſtodias & arma; ſinguliſque tribus milliaribus cuſtodiam, & inter has ſingulis aliis milliaribus cuſtodiam paruam, poſuitque viros & mercenarios ſtipendio conductos, & commendauit eis curam & cuſtodiam ſingulorum locorum, iuſſitque, vt cùm venerint inimici, darent ſignum pulſus vnius cuſtodiæ ad alteram, & ſic vnius horæ ſpatio pulſibus ab vna ad alteram continuatis, omnes cuſtodiæ certiores redderentur de inimici aduentu, hi verò videntes hæc, diſcent abſtinere ab Ægypto. Legimus aliàs quoque in Aegypto mulieres regnaſſe; quarum quidem dominium diuerſi diuerſis temporibus aſſignant; Certè poſt Pharaonis exercituſque eius in mari rubro ſummerſionem, veriſimile eſt, mulieres reliquas aliquantum regnaſſe, ſiquidem non profani tantùm, ſed & omnes ferè ſacri ſcriptores exiſtimant; Pharaonem in Iſraëlitarum perſecutione, omnes magnates & illuſtriores Principes comitatos fuiſſe; vndè illis pereuntibus regnum iure in ſuperſtites mulieres deuolutum eſt. Sed de his vide in ſequentibus plura. De Magicis quoque operibus huius Reginæ, quibus inimicos ab Aegypto arcebat, alibi fuſiùs locuti ſumus. Deindè pergit Abdalla Ben Geled reliqua:

Daluca mulier præeſt Ægypto.

Poſt ſubmerſionem Pharaonis Regnū Ægyptium deuolutum eſt ad fœminas.

وملكتهم دلوكة بنت زبا عشرين سنة تدبر امرهم بمصر حتي بلغ من ابنا اكابرهم
واشرافهم رجل يقال له دركون بن بطلوس وملكوه عليهم ثم مات دركون واستخلف
ابنه طودس ثم توفي فاستخلف اخاه لقاس فلما يمكث الا ثلاث سنين حتي مات ولم
يترك

يترك ولدا فاستخلف اخاه مرنيا ثم توفي فاستخلف ولده استمارس وتكبر وهتك
والطهر للفاحشة فاعظموا ذلك واجمعوا على خلعه فخلعوه وقتلوه [illegible]بعوا رجلا من
اشرافهم يقال له بطولوس بن منكايل فملكهم اربعين سنة ثم توفي فاستخلف ابنه بالوس
ثم توفي فاستخلف اخاه مناكيل فملكهم زمانا ثم توفي فاستخلف ابنه بوله فملكهم
مايه وعشرين سنة فهو الاعرج الذي سبى ملك بيت المقدس فقدم به قبله بعد
فرعون فطغي فقتله الله وصرعه دب ودقن عنقه فمات ✡

[illegible] Id eſt, *Fr[illegible]ubernauit Daluka filia Zabu viginti annis, donec veniret ex Ma-[illegible] vir quidam nomine Darkun filius Batlus, quem præfecerunt ſibi, defunctoque D[illegible]kun ſucceſſit filius eius Indis, et huic defuncto frater eius Lakos, et [illegible] 30. annis mortuus eſt, neque reliquit filium; ſucceſſitque frater eius Marnia; deinde defuncto eo ſucceſſit filius eius Eſtmarres, qui propter enormia [illegible] tandem luxatis membris interemptus eſt; ſuffeceruntque ei virum ex ma[illegible] nomine Bathulus, filium Menkiel, præfuitque ipſis 40. annis; deindè defuncto huic ſucceſſit filius eius Bulus; deindè Bulo ſucceſſit frater eius Manakiel, et imperauit ipſis vſque ad tempora noſtra; mortuus eſt autem Manakiel, et ſucceſſit ipſi filius eius Bula, imperauitque ipſis 120. annis, et hic fuit claudus, qui captiuum duxit Regem Hieroſolymæ, et fecit ipſum ſibi ſeruire poſt Pharaonem, et intumuit ſuperbiâ et arrogantiâ, percuſſitque ipſum Deus lepra, inuaſitque ipſum Vrſus, contritâque ceruice interfectus eſt.* hæc ille. Miror ego, quòd Author in multis huius Chronologiæ locis hâc voce vtatur زامنا *Zamena*, hoc eſt, *temporibus noſtris*; ex quo colligo, Geladinum, habuiſſe hiſtoricos antiquiſſimos, qui iſtis ipſis temporibus vixerint, & diligenter omnia explorarint; quod ſi ſic? certè inferre poſſumus, Authorem huiuſmodi vixiſſe temporibus Salomonis, quibus etiam viuebat vltimus hic Rex Eſtmarres; ſed hæc coniecturæ ſunt.

Porrò refert Abn Abdelhakem ex Kaab elachbar, quod, hic defuncto Salomone inuaſerit Hieroſolymam, auroque onuſtus redierit in Aegyptum; ſucceſſit autem huic Bulæ filius eius Marnius & imperauit temporibus noſtris; huic verò defuncto ſucceſſit filius eius Karkura, & poſtquam ipſis præfuiſſet 60. annis defunctus eſt, ſucceſſitque in locum ſuum frater eius Lachis vel Lakis; de quo multa referuntur exotica circa incantationes, vti de palatio, quod quicunque aliquid inde auferrent, redderentur impotentes & ſteriles &c. Porrò defuncto Lachis ſucceſſit filius eius Phuis, & regnauit in Aegypto eo ipſo tempore, quo Nabuchodonoſor iuit contra Hieroſolymam; atque huc vſque continuant priſcorum Aegyptiorum Hiſtorias, Arabes. Quæ tempora rectè incidunt in annos Vrbis conditæ; ſequuntur deindè Regum Perſiæ geſta in Aegypto, quæ nos ſtudio omittimus, ne Lectori exoticis huiuſmodi nominibus tædium pariamus. Atque hæc Arabum hiſtoria, ſi cum Græca conferatur, ita diuerſa videbitur, vt ne quidem veſtigium ſit, in quo conuenire videantur, nomina enim Regum vti prorſus diuerſa, ita rebus geſtis diſcrepant quàm maximè. Volui tamen totius hiſtoriæ rationem hic adiungere, vt ſi cui animus eſſet ad vnam cum altera conferendam, occaſio ei non deeſſet. His igitur ita conſideratis, nunc ad ipſum Dynaſtiarum deſcriptionem magis particularem tranſeamus.

10. Karkura.

11. Lachis.

12. Phuis.

Series Regum Aegypti ab Orbe condito vſque ad vniuerſale Orbis diluuium ſecundùm relationes Arabum.

Reges Aegypti ante diluuium.

	رووسيا الناس	Duces primæui mortalium, ſiue Patriarchæ generis humani,	Geſta.	Anni Mundi
1	ادم عليه السلام	Adam, ſuper eum pax,	Supernaturali ſcientiâ præditus inſtruit ſuos filios in ſcientijs ad generis humani conſeruationem neceſſarijs.	
2	شيث	Seth		130
3	قينان	Kainan	Geometria, & Aſtronomia florent.	300
4	مهلايل	Mehaliel		500
5	يرد	Iared	Hæreditat libros ſcientiarum ab Adamo filijs traditarum.	
6	حنوخ هو ادريس	Henoch, Idris, Oſiris, Hermes,		1000
	متوشلم	Mathuſalem	Politica viuendi ratio ſub hiſce in Mundum introducitur, quam Cainitæ corruperunt.	1056
	لمك	Lamech		
	نوح	Noe		
		Hi tres vltimi deſunt in Hiſtoria Arabum.		

Reges

Reges Aegypti qui prodierunt ex ſtirpe Cain, ſunt ſequentes.

Numerus Regum	Nomina Regum Arabica	Eorundem Latina	Geſta	Anni Mundi
1	نقراوس او. امسوس	Nacraus, Amaſus,	Sacerdos & Magus.	De annis horum Regũ, ſeu Dynaſtiarum, & quo anno, & quãtum quiſq; regnauerit, nihil dicitur apud Arabes.
2	نتراس	Natras	Sacerdos & Magus.	
3	مصرام	Meſram	Sacerdos & Magus.	
4	ارياق	Ariak	Tollitur ſub hoc Rege Henoch.	
5	حصيليم	Haſilim	Inuentor Nilometrij,	
6	هوصل	Huſal	Sub hoc natus eſt Noë	
7	تترسان	Tetraſan	Primus canales & foſſas pro *Nilo* deducendo fecit.	
8	سرقاق	Sarkak	Pyramidum erector.	
9	سهلوق	Sahaluk		
10	سوريد	Surid		
11	هوجيت	Hugith	De his ſex Regibus nihil memorabile refertur.	
12	منوس	Menus		
13	افروس	Aphrus		
14	ملينوس	Malinus		
15	ابن عمة فرعون	Abn Ama Pharaun	Sub hoc venit diluuium.	1656

Hîc Diluuio interruptæ ſunt Dynaſtiæ Ægypti.

Reges

Reges Aegypti poſt diluuium.

Primi Duces & Patriarchæ humani generis poſt diluuium fuerunt

Noë | Sem | Cham | Iaphet | vtriuſque Mundi ſpectatores,

Atque hi ſcientias & artes ante diluuium, vti & hiſtorias, reſque geſtas tradiderunt filijs ſuis, & hi reliquæ poſteritati.

Cham filius Noë primus Coloniæ Ægyptiacæ Author.

	Reges Aegypti poſt diluuium ſecundùm Arabes.			Anni Mundi.	
			Authores Magiæ, & diuinationum.	Anni Mundi	Poſt diluuiū
1	بيصر بن حام	Beithir aliàs Buſiris			
2	مصر بن بيصر	Meſra, Oſiris II. filius Beither	Memphis conditor & primus Pharao.	1758	131
3	قبط	Copht	Ab hoc Ægyptus dicitur		
4	اشمون	Eſmun	Fundatores vrbium Eſmun, Atrib, Sai.		
5	اتريب	Atrib			
6	صا	Sai			
7	ادريس	Idris, Oſiris III.	Variarum rerum inuentores		
8	مليو	Maliu			
9	هربتا	Harbata			
10	كلكن	Colchen			
11	مليا	Malia			
12	طوطيس	Tautis, Mercurius	Hic detinuit Saram vxorē Abrahæ.	1810	186
13	جزويد امراه	Hazupha			
14	امهاز الفا	Amhaz Alpha	Hi ex ſtirpe Amelec. Ioſeph Ægypti Princeps ſub hiſcè Regibus		
15	الوليد	Alualid		2669	1055
16	الريان	Alrian			
17	درام	Daram			

L Hic

Hic poſt Pharaonis & illuſtrium virorum Ægypti in mari rubro ſubmerſionem, incipit Regnum mulierum, quod 160. annis durauit, primaque Ægypti Regina fuit.

				Anni Mundi	Poſt diluuiū
	دلوكا	Daluka	Muniuit Aegyptum contra hoſtes, & Magiam exercuit	2027	1071

Poſt fœminarum imperium primus reſumpſit

1	دركون	Darkon	Iudices		
2	تودس	Tudis		2927	1261
3	لقيس	Lakis	Dauid		
4	مرنيا	Marnia			
5	استمارس	Eſtmarres	Salomon		
6	بطولس	Batulus			
7	بلوس	Belus			
8	منكيال	Menakiel			
9	بوله	Bule			
10	قرقوره	Carcura	Seſach, Hebræorum ששך Tempore Regum Iſraël		
11	لقاس	Lachas			
12	فويش	Phuis	Sub hoc Iſaias Propheta occiditur	3281	1586

Finis Chronologiæ Arabicæ.

CAPVT X.

De Regibus Aegypti, eorumque ſucceſſione, & rebus geſtis, iuxta Menethonem, Africanum, Euſebium, alioſque.

CVm iam moleſtâ Nili inundatione defatigatus è cœteris difficultatum fluctibus emergere me poſſe confiderem: Ecce noui ſcopuli, noua ſeſe vndique offerunt præcipitia, tantò perículoſiora, quantò magis ſunt ardua & confragoſa; quæ tamen niſi ſuperentur, propoſiti noſtri ſcopum integrè & perfectè, vt attingamus, tàm difficile eſt, quàm incerta ſunt, in huius campi ſcopulis, & præcipitijs ſuperandis conamina.

Exhibet autem hos ſcopulos Regum Ægypti Chronographia; quam mutilam atque adeò imperfectam mancamque reperio, vt in ea facilius quos allegare, quàm quos ſequi debeam, ſciam. Tanta eſt opinionum varietas, tanta ſcriptorum diſſentientium perplexitas, tam varia, & multiplex, quæ ſuccedentibus temporibus facta eſt, propriorum Nominum corruptio; temporum adhæc, annorumque priſcis Ægyptijs vſitatorum adeò incognita diſciplina. Ad hoſcè igitur difficultatum ſcopulos ſuperandos alas mihi animumque addere potuit, inſita mihi à natura in huiuſmodi rebus eruendis propenſio, quà exſtimulatus nullũ non moui lapidem, vt & hunc Iſthmum perfringerem, cùm verò ſine temporum ſcientia id neutiquam fieri poſſe viderem; mox ad antiquas Hebræorum, Græcorum, & Arabum Chronologias perſcrutandas animum adieci; vt comparatione horum cum Beroſi, Manethi, Herodoti, Diodori, Philonis, Ioſephi, Euſebij monumentis inſtitutâ, annorum quoque ac ſæculorum, quo quiſque vixerit, quæuè laude digna geſſerit, demonſtrato curriculo, Oedipus noſter Ægyptiacus ijs illuminatus, maiori certitudine ac rerum connexione in gryphis ac hieroglyphicis ænigmatibus eruendis ſoluendiſque procederet.

Difficultas in Chronologia Ægyptiorum maxima.

DYNASTIA
Siue Regnum Deorum.
CHAM
Primus Dynaſta Ægypti.

ANno poſt conditum orbem bis milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſecundo iuxta 70. Interpretes, vel 1656. iuxta communem computûs Hebræis vſitati rationem; cùm poſt vniuerſalem illam orbis deſtructionem genus humanum, per trigeminorum Noë liberorum ſtirpem longè lateq; propagatum, ea quotidiè incrementa ſumeret, vt in 72. familias iam aſſurgens, omnes circumiacentium locorum diſtrictus oc-

Diuiſio gentiũ.

cuparet, Principes ac Duces familiarum, Babylonijs oris tanta hominum multitudine incapacibus, deducta ſecum filiorum propagine, in alias & alias orbis partes ad nouas colonias conſtituendas ſecedere compulſi ſunt.

In hac itaque prima filiorum Noë diſiunctione, ſicuti Semo Aſia, Europa Iapheto; ita Africa, cuius veluti veſtibulum Ægyptus eſt, Chamo in portionem obtigit. In Ægypto itaque Chamus primus mortalium, cùm eã habitationi hominum maximè conſentaneam, ac rerum copia affluentem comperiſſet, fixit tentoria. Verùm enim verò hominibus, ſiue ſeculi id exigentis neceſſitate, ſiue Nili fœcunditate, ac vbertate prolifica, in immenſum breui iterum multiplicatis, numeroſãque filiorum propagine vndiquaque diffuſâ, cùm Ægypti ſeu Meſraim anguſta clauſtra vim hominum continere non poſſent; Chamus, relictâ Cuſio filio, Æthiopiâ, Ægypto reſignatâ Meſraimo, Phuto Lybiâ, Chanaano Phœniciâ ipſe adductâ ſecum Nepotum turbâ maxima in Perſiam (quæ tunc temporis totam illam oram Ægypto ab oriente finitimam, quam modò Arabiam vocamus, comprehendebat) ac deindè in Mædiam, nouas colonias conſtituturus, migrauit; vbi Bactriam vrbem, à qua & tota prouincia & ipſe nomen poſteà meruit, condidit. Atque hic eſt celebris ac famoſus ille Bactrianorum Rex Zoroaſtres nomine; Magiæ & omnis ſuperſtitionis primus Author & inuentor, primus Ægyptiorum Saturnus & Oſiris, Perſarum Oromaſdes, Cœli filius, à quo Aegypto poſteræ χημίας nomen manſit, totius Aegyptiacæ idolomaniæ radix & fundamentum; de quo ſic in fragmentis Beroſi legitur: *Erat illi*, inquit, *filius ex tribus primis adoleſcentior Cham; qui ſemper magicæ ac veneficæ ſtudens, Zoroaſtris nomen conſecutus erat; is patrem Noam odio habebat, quia alios vltimogenitos ardentiùs amabat; ſe verò deſpici videbat, potiſſimè verò idem infenſus erat patri ob vitia. Itaque nactus opportunitatem, cùm Noa pater madidus iaceret, illius virilia comprehendens, tacitéque ſubmurmurans carmine magico patri illuſit, ſimul & illum ſterilem perindè atque caſtratum effecit.* Et paulò poſt: *At verò Chem cùm publicè corrumperet mortale genus, aſſerens & re ipſâ exequens, congrediendum eſſe, vti ante inundationem, cum matribus, ſororibus, filiabus, maſculis, & brutis, & quouis alio genere. Hinc eiectus à Iano piiſſimo & caſtimonia, atque pudicitia conſpicuo, ſortitus eſt cognomentum Chemeſenua, id eſt, Cham infamis & impudicus, incubus, propagator. Eſt enim Eſen apud Scythas Aramæos idem quod infamis, & impudicus. Enua verò tùm impudicus, tùm propagator. Eum inter homines huius dogmatis ſecuti fuerunt Ægyptij, qui ſibi illum ſuum Saturnum inter Deos adoleſcentiorem fecerunt, & ciuitatem illi poſuerunt, dictam Chem Myn, à qua ad hanc ætatem omnes ciues illius appellamus Chemmynitas. Verùm poſteri hoc vitioſum dogma neglexerunt, retento quod fuit primi moris, vt inter fratres & ſorores coniugium iniri poſſet.* Genebrardus quoque dicta confirmat his verbis: *Zoroaſtres Cham horoſcopos rerum, & ſiderum motus illuſtrauit, magiam introduxit è tribus conflatam, medicina, matheſi ſeu aſtrologia diuinatoria, & religione; hanc in Theurgiam, & Goëtiam, ſiue Neocromantiam ex ſententia Porphyrij diſtinxit. Bactrianos & Perſas in formam regni redegit,* apud

Cham primus Ægypti colonus.

Cham ex Ægypto colonias per Africam deduxit.

Cham Zoroaſtres Magiæ repertor.

Beroſus l. 3. antiquit.

Scelera Chami.

Chemeſenua quid ſit.

Genebrardus.

apud hos Oſtanem & Aſtrampſychum magiæ nomine celebratos reliquit, victus fertur à Nino. Cui & Abenephius aſtipulatur his verbis, quæ hic Arabicè citanda putaui :

Abenephi.

وكان حام بن نوح وهو الاول من الناس الذي اوري العبوه بة الاصنام وادخل في العالم الاسطرلاب والطلسمات وسحر الناس في الارض مصر وسمي بسمه زوراستير واوسيريس اغني نار يلمع بكل مكان وهو الاول من ملوك مصر وفرس ومدي

Et ipſe fuit Cham filius Noë, primus mortalium, qui docuit idolorum falſorum cultum Ægyptios, & introduxit in mundum falſas artes, & ſuperſtitiones, vti Magiam & inſpectionem fatorum ex aſtris. Præterea multos faſcinando & incantando decipiebat; diuinos honores ſibi per eas concilians, ob quæ & Zoroaſter et Oſiris, hoc eſt, ignis vbique vigens ſeu ſimulacrum viuum ſideris, vocatus eſt; primus in Ægypto, Perſia & Media regnauit. Hunc igitur primum Aegypti gubernatorem immediatè ſecutus eſt Miſraimus filius eius; mali corui, malum ouum. Iuppiter Zoroaſtres, ſeu Oſiris Aegyptius. Hic magiæ ac illicitarum artium fundamenta à patre iacta ſummo ſtudio promouit; ſimilis in omnibus patri, cuius actionum ſe ſemper ſtudioſiſſimum æmulum profeſſus eſt. Primus enim characteres magicos, & amuletorum fabricandorum rationem inuenit, incantationibus quoque ſidera de cœlo trahebat, ob quam cauſam ab Aegyptijs diuinos honores aſſecutus eſt; atque hic eſt Oſiris, teſte Genebrardo, ille Aegyptiorum, quem ad cœlum gubernandum aſſumptum credebant, vti fuſè in Obeliſ. Pamph. docuimus. Meminit huius Chronicon quoque Alexandrinum hiſcè verbis:

Cham dicitur Zoroaſtres & Oſiris.

II. Princeps Ægypti Miſraim ſeu Meſres.

Genebrard. in Chron. l. 1.

Chronicon Alexand.

Οὗτος Μεστραΐμ ὁ Αἰγύπτιος μετὰ ταῦτα ἐπὶ τὰ ἀνατολικὰ μέρη οἰκήσας· ἐντεῦθεν γὰρ καὶ τὴν γῆν ἀθέσμια διηρπασμένην· οὗτος γὰρ Μεστραΐμ ἐγένετο τῆς κακίας διάκονος, ἀστρολογίας καὶ μαγείας, ὃν καὶ Ζωροάστρην οἱ Ἕλληνες ἐκάλεσαν. τοῦτον ᾐνίξατο Πέτρος εἰπὼν, ὅτι μετὰ τὸν κατακλυσμὸν πάλιν ἡ ἀθεσμία ἐζωπύρησεν ἤρξατο. *Hic Meſraim,* inquit, *Ægyptius, poſteà orientales plagas incolens. Hic rurſum impietas orbem terrarum occupauit. Hic enim improbitatis miniſter et architectus, Aſtrologiam et Magiam inuenit, quem et Græci Zoroaſtrem nominarunt. Hic eſt, de quo Petrus Apoſtolus ſubobſcurè meminit, cùm dicit, poſt diluuium rurſum mortales in impietatem lapſos.* Hunc Opmeerus Oſirin vocat; hic enim à patre Chamo & Auo Noemo præter plurimas ſcientias & artes vitæ ſuſtentandæ neceſſarias, quibus imbutus erat, etiam agriculturam reperit, teſte Tibullo:

Miſraim agriculturę in Ægypto Author.

Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris,
Et teneram ferro ſollicitauit humum.
Primus inexpertæ commiſit ſemina terræ,
Pomaq; non notis legit ab arboribus;
Et docuit teneram palis adiungere vitem,
Ac teneram durâ cædere falce comam.

Præterea primus in Ægypto leges condidit, vrbes extruxit, quarum prima Tanis, Pharaonum poſteà ſedes, ob inſignia miracula à Moſe in ea patrata, in ſacris literis celebratiſſima, Zoan Hebræis dicta, nouem poſt annis ab Hebræis in Phœnicia fundata eſt. Alterius verò in interiori Ægypto fundamenta iecit, quam Thebas nominauit, quæ à poſteris Regibus maximè à Buſiride exculta atque amplificata non in celeber-

Miſraim leges condidit, vrbes extruxit.

Thebæ à Miſraim fundantur.

leberrimam ſolum, ſed & in maximam totius Ægypti vrbem, Regum primariam ſedem, ac centum portis, vndè & ἑκατόμπυλος dicta, memorandam euaſit, de qua Iuuenal:

Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.

Virgilius quoque hanc à Miſraim, qui, teſte Xenophonte, ab eluuione Ægyptiaca Ogyges Ægyptius non immeritò dicitur; fundatam primò ſequenti verſu non obſcurè innuit:

Nunc iuuat Ogygys circundata mœnia Thebis.

Atque ab hac vrbe primi illi poſt mortem Miſraimi, Ægypti dominatores Thebæi dicti ſunt. Quantum verò è Chronico Alexandrino & Euſebio colligi poteſt, vixit hic Meſraim vſque ad tempora Nini & Semiramidis, genuitque filios, qui poſt mortem eius Ægyptum 190. annis tenuerunt, atque à dicta ciuitate Thebæi appellati ſunt; atque huius Scriba & Conſiliarius fuit Mercurius ille Triſmegiſtus tot Scriptorum monumentis celebratus, qui ſub hoc doctrinam à primæuis patribus traditam, & à Chamo, Meſraimoque deprauatam ſuæ ſynceritati reſtituit, literarum & hieroglyphicorum Symbolorum, ſub queis diuiniores philoſophiæ, ac theologiæ ſuæ ſenſus à profanorum lectione remoueret, inſtitutor, poſt quem & Regnum adeptus eſt. Vide de hoc in Obeliſco Pamphilio fuſiſſimè tractatum; verùm de Miſraim, & eius nominibus diuerſiſſimis, rebuſque in Ægypto geſtis, de artibus & diſciplinis eius, & cur Zoroaſtres, cur Iuppiter, cur Ogyges, cur Oſiris dictus ſit; dicetur copioſè in Syntagmate II. huius Apparatus, vbi de eo ex profeſſo agetur, quare Lectorem curioſum eò remittimus.

Mercurius Triſmegiſtus Scriba & Cōſiliarius Miſraimi.

DYNASTIA THEBAEORVM,

Quod fuit Regnum Deorum, eſtque Dynaſtia XVI. iuxta Manethonem & Africanum.

POſt mortem itaque Meſraimi Thebæorum Dynaſtia ſeu decima ſexta poteſtas apud Ægyptios incepit; incidit verò huius Dynaſtiæ principium in vigeſimum ſecundum annum regnantis apud Aſſyrios Nini, teſte Euſebio, & in vigeſimum tertium Aegialei, Sicionijs tunc in Græcia imperantibus, durauitque 190. annos; incidit hæc Dynaſtia in vltima tempora Abrahæ. Qui porrò fuerint hi Thebæi difficilè eſt aſſerere, cùm de ijs vix vlla ſuperſint in hiſtoricorum monumentis veſtigia; Quantum tamen ex varia Authorum collatione comprehendere licuit, fuit hoc celebre illud, & famoſum ſæculum, quô Deos in Aegypto regnaſſe memorant Aegyptij. Erant enim hi filij & nepotes è tribus Noëmi filijs relicti, potiſſimùm Chami progenies, cùm ingentem rerum cognitionem, de Deo, de Angelis, Dæmonibus, de Mundo, eiuſque conſtitutione,

Dynaſtia ſynchrona Abrahæ.

Deorum regnum.

tutione, de naturæ myſterijs, de lapidum, herbarum, atque animalium virtutibus & proprietatibus, à primis patribus continuâ traditione ad ſe deductam participaſſent; ac proinde harum cognitionum ſubſidio freti, cùm plurium rerum humano vſui neceſſariarum præſtitiſſent inuentiones, eam ſibi apud imperitam plebem exiſtimationem pepererunt, vt eos veluti diuinæ naturæ participes crederent, ac ſanctè venerarentur. Cùm verò prauis artibus à dæmone maligno per Chamum in Mundum introductis præ cœteris vacarent, ad præconceptam iam in animis hominum de operibus eorum opinionem magis magiſque amplificandam, incantationibus ſuis, magiciſque præſtigijs ea præſtabant, quæ ab hominibus nequaquam fieri poſſe viderentur. Atque hi ſunt famoſi à ſeculo viri, à quibus veluti ex equo quodam Troiano omnis in omnem terram emanauit ſuperſtitio, ac illicitarum artium profeſſio, & quicquid fabularum vnquam aut Aegyptus aut Græcia excogitauit, ab his originem traxiſſe videtur. Atque hi ſunt iſti Dij ſeu Heroës, quos, teſte Diodoro, paulò minùs decem & octo millibus annorum in Aegypto regnaſſe, Deorumque poſtremum Horum Iſidis filium regnô potitum, fabulantur ſacerdotes. Sunt autem Cœlus, Saturnus, Iuppiter, Iſis, Typhon, Hercules, Mercurius, Oſiris, Horus; quibus ordine correſpondent: Noëmus, Chamus, Miſraimus, & vxor eius Rhea, Nimbrod, Ninus, alijque ex ſtirpe Chami proſati, quorum nomina vetuſtate temporum ignota manſerunt.

Ex Thebæis ergo omnis ſuperſtitio.

HERMES MERCVRIVS Seu FAVNVS Pici Iouis Filius, Ægypti DYNASTA II.

Miſraimo in imperio ſucceſſit Mercurius ſeu Faunus Pici Iouis filius è ſtirpe Chami prognatus; vti memorat Chronicon Alexandrinum; cuius inauguratio contigit, eâ quæ ſequitur, ratione:

Mercurius Faunus dictus.

Extincto, inquit Chronicon, Pico ſeu Ioue, regnum Italiæ filius eius Faunus è Ianigenum proſapia, qui & Mercurius dicebatur annos 35. adminiſtrauit, vir ſagax, callidusq́, & Mathematicus, qui primus auri metallum in Occidente reperit, eiuſq́ conflandi rationem; ſed cùm intellexiſſet, ſe magna apud fratres ſuos è Ioue patre, de varijs pellicibus, quas habuit Picus Iuppiter, prognatos, inuidiâ flagrare (eius enim occidendi conſilium cœperant. Conuaſato ingenti auri pondere Italiâ exceſſit, atque in Ægyptum ſe contulit ad ſtirpem à Chamo Noëmi filio patruo ſuo oriundam, à qua perhonorificè exceptus eſt, qui dùm ibi ageret, præ ſe contempſit omnes, aureumq́ amiculum indutus, philoſophabatur apud Ægyptios, quibus multa prædicebat euentura, natura enim erat peringenioſus. Ægyptij ergo eum adorantes Mercurium Deum proclamarunt, vt qui futura prænunciaret, illiſque à Deo oracula & reſponſa de futuris, veluti internuncius referret, aurumq́ ſubminiſtraret, quem opum largitorem appellabant, aureumq́ Deum vocabant. Mercurio itaque in Aegyptum veniente ait Chronicon.

Ex Italia in Ægyptum migrat.

Mercurius Deus auri.

Ἐβασίλευσε τῶν Αἰγυπτίων τότε ἐκ τοῦ γένους τοῦ Χὰμ ὁ Μεστρέμ· οὗτινος τελευτήσαντος ἐστήσαντο οἱ Αἰγύπτιοι τὸν Ἑρμῆν βασιλέα καὶ ἐβασίλευσε τῶν Αἰγυπτίων ἔτη λθ΄ ἐν ὑπερηφανίᾳ.

Regnabat, inquit, *Mercurio in Ægyptum veniente, quidam ex Chami genere apud Ægiptios Meſrem nomine* (ſeu quòd idem eſt Miſraim) *cui fatis functo Ægypty Mercurium Regem ſuffecerunt, qui annos* 38. *ſuperbè admodum regnauit*; & hunc aiunt variarum rerum inuentorem extitiſſe, verba in ordinē redegiſſe, & multa indidiſſe rebus nomina, fuiſſe literarum quoque repertorem, inſtituiſſeque, quo honore, aut quibus ſacris quique Dij colerentur, aſtrorum quoque motus & anni partiendi rationem inueniſſe; quam ob cauſam ſummo in honore apud Oſiridem ſeu Meſraimum habitum, Iſidiſque ſeu Rheæ vxoris Miſraimi conſiliarium in abſentia mariti fuiſſe, tradit Diodorus Siculus.

Plut. lib. de Oſiride & Iſide.

Diod. l. 1. c. 1.

VVLCANVS
Ægypti
DYNASTA III.

Vulcanus primus conſeruandi ignis author.

CHronicon Alexandrinum in Mercurij locum ſubſtituit Vulcanum, qui diuino quodam carmine ſeu precatione opifex ingenium & fabrile è cœlo, vt è ferro arma fabricari poſſet, impetrauit. Cùm enim arbor ictu fulminis in montibus conflagraſſet, ea ex re, vti Diodorus memorat, Vulcanum maximè delectatum, deficienti itaque igni nouam ſubminiſtraſſe materiam, atque eo modo continuato igne ad eius aſpectum cœteros homines conuocaſſe, tanquam à ſe reperti ignis conſeruandi vſum. Ignis igitur cœlitus collato dono fretus, armorum fabricatione victus parandi rationem oſtendit, virtutemque bellicam & victoriam, ſalutemq; comparandi; ante ipſum quippe clauis tantùm & ſaxis pugnabant. Ob quod inter Deos relatus immortalitatem meruit. Sed de hoc plura apud Diodorum.

Diod. l. 1. c. 2.

SOL
Ægypti
DYNASTA IV.

POrrò Chronicon fatis functo Vulcano interque Deos relato, Solem filium eius ſubſtituit. Vixit autem dies ſeptem & ſeptuaginta ſupra quater millenos quadringentos, qui annos conficiunt 12. tres menſes, dies quatuor. Nam Aegyptij aliam tùm temporis computandi rationem ignorabant, omnium enim vnius diei orbita definiebant, duodenum verò menſium numerum tùm demùm deſcripſerunt, cum vulgò mortales regibus vectigales haberi cœperunt. Sol autem Vulcani filius, quem alij cum

Sol filius Vulcani.

Chron. Alex.

cum Horo quoque confundunt; Rex eximius erat, philoſophus, & ſummus iuſtitiæ cultor; fœminam enim in adulterio deprehenſam per totam Ægyptum duci iuſſit, grauiterque in illam animaduertit, vndè in Aegypto cœteri caſtiùs viuere didicère, mœcho etiam morte multato. Quare magnam ab Aegyptijs inijt gratiam; de quo Homerus ſub fabulæ tegumento loquitur, cum dicit, Venerem cum Marte noctu cubantem â Sole fuiſſe proditam; de quo multis Palæphatus.

Poſt Solem hunc, Chronicon recenſet alios Reges, & primò quidem Soſin, (vt ego puto, Sothin aut Sochin). Poſt Sothin Oſirin; poſt Oſirin Horum; poſt Horum Thulen quendam, quem pro Rege, qui Thuoris ab Euſebio, Thonis ab Herodoto vocatur, ſumpſiſſe videtur; de quo nos inferiùs.

Sed in tanta nominum corruptione, atque æquiuocorum varietate, aliquid certi ſtatuere prorſus difficile eſt. Præſertim cùm, quæ priori loco Chronicon ponit, vltimò recenſeat Diodorus. Nam poſtquam Deos Ægyptiorum cœleſtes (quos omnem terram peragrare dicit, hominibus apparentes, nunc in ſacrorum animalium formis, nunc in hominum aut aliorum ſpecie apparentes) recenſuit; alios ex his genitos, qui fuerint mortales, ſapientiâ verò, & in humanum genus beneficijs immortalitate potitos recenſet. Horum quoſdam in Ægypto regnaſſe, partìmque eo fuiſſe nomine, quo Dij cœleſtes, partìm proprio vocitatos; Solem, Saturnum, Rheam, Iouem quoque à nonnullis Ammona vocatum; Iunonem prætereà, Vulcanum, Veſtam, vltimò Mercurium. Primum quidem Regem fuiſſe apud *Ægyptios Solem*, eo nomine, quo & cœleſte aſtrum. Quidam, inquit, Sacerdotes primum Vulcanum regnaſſe aiunt, inuentorem ignis, eoque beneficio ab Ægyptijs Ducem conſtitutum. Deinceps Saturnum, qui ſororem Rheam acceperit vxorem, aiunt extitiſſe, genuiſſeque Oſiridem & Iſidem: plures genuiſſe Iouem & Iunonem tradunt, qui ob virtutem vniuerſo orbi imperârint.

Dij peragrant orbem ſpecie animalium.

Quæ omnia ſi ordinem excipias, Aegypti Regibus, de quibus huc uſque dictum eſt, non incongruè adaptari poſſunt; adeò quidem, vt Solis ſeu Cœli nomine Noëmum intelligas, quem Beroſus appellatum dicit *Olybama & Arſa, hoc eſt, Cœlum & Solem, Chaos, ſemen Mundi, patremque maiorum & minorum Deorum, Animam Mundi mouentem Cœlos & mixta; Deum pacis, iuſtitiæ, ſanctimoniæ, expellentem noxia, & cuſtodientem bona*, quibus titulis Oſiris quoque ornatus legitur apud Diodorum & alios: per vxorem autem Noëmi intelligas Rheam, quam dictus Beroſus Tideam ſeu meliùs Thetyn & Aretiam matrem omnium terram vocat; cum quâ Cœlum aut Sol, id eſt Noë congrediens rerum generationem præſtet. Vnde fabula de Oſiride & Iſide. Per Saturnos autem, Sem, Cham, & Iaphet intelligas. Quorum Cham ob libidinem in arietem mutatus, Hammon vocatus eſt, & Saturnus Aegyptius; cùmque impudentiùs Noëmi parentis pudenda, vt ſuprà diximus, tractaſſet, certè occaſionem dedit, quâ Saturnum Cœli virilia falce reſecuiſſe finxerunt antiqui. An non impetuoſum, violentum & perduelle ingenium Nembrodi, atque ob calidita-

Beroſus l. 3. antiquit.

Fabulæ originem trahunt à primorum hominum geſtis.

Comparatio fabuloſorum Deorum cum primis poſt diluuium Patriarchis.

liditatem maximam, quâ in aucupando regno erga fratres ſuos vſus eſt, Typhonem nobis ob oculos ponit contra Oſiridem decertantem? Certè ſi huius ſæculi Heroum geſta cum hiſtorijs Aegyptiorum benè conferamus, videbimus eos ſolos Aegyptijs, & Græcis copioſam fabulandi materiam præbuiſſe; Sed de his vberiùs in Syntagmate II. tractabitur, quare modò ad alia.

DYNASTIA XVI.

Paſtorum, durat an. 103.

DYnaſtiam Thebæorum ſequitur Dynaſtia Paſtorum ſic dicta, vel quod eâ vigente, filij Iacob, qui Paſtores erant, teſte Sacra ſcriptura, in Ægyptum deſcendentes ibi ſedem fixerint, quemadmodum Euſebius & Genebrardus ſentiunt; vel quod Regum tùm rerum in Ægypto potientium opes in pecoribus erant poſitæ, vti vult Manethus. Qui verò hi Reges, quæ eorum nomina fuerint, difficile eſt aſſerere, præſertim cùm Euſebius, quem nos, quantùm fieri poteſt, ſequi ſtatuimus, nullius mentionem fecerit. Alij verò etſi quorundam hâc Dynaſtiâ dominantium meminerint, ita tamen confuſim de ijs ſcripſerunt, vt quid credendum neutiquam diſpici poſſit. Pharaonici tamen imperij initium ab hac Dynaſtia fuiſſe, adeò certum eſt, vt qui ei contradicat, ſacris litteris id aperte aſſerentibus contradicere videatur.

Variæ opinio de Dynaſtia Paſtorum.

Dynaſtia Paſtorum Pharaonici imperij initium.

Nam & Pharaonem Regem Ægypti Saram Abrahæ vxorem rapuiſſe; Pharaonem quoque Regem, Ioſephum Dominum Ægypti conſtituiſſe, notiùs eſt, quàm dici debeat. Quæ cùm ita ſint, videamus nunc, quis ex hac Dynaſtia in Ægypto primus poſt Deos regnauerit; Chronicon Alexandrinum Seſoſtrin ponit, quem & cum Mercurio Triſmegiſto confundit, perperam: quia id hiſtoriæ, & omnium Chronologorum ſententiæ repugnat, vti inferiùs videbitur, niſi Seſoſtrin corruptè pro Seſoſiri, quod Oſiridis germen ſignificat, poſitum fuiſſe aſſeramus. Alij Apidem primum Regem ſtatuerunt, eò quòd circa principium huius Dynaſtiæ in Ægypto floruerit, in numerum Deorum poſteà relatus, quem Serapin vocauerunt, de quo ſuo loco. Alij Mefrem aut Meſrem, Oſiridem alij: nos ſecuriſſimam viam tenere volentes, Menam cum Herodoto, & Diodoro ſtatuimus. Sic enim ait: *Primum poſt Deos in Ægypto regnaſſe ferunt Menam, qui populos colere Deos, ſacraq; his facere, menſas inſuper & lectos ſternere docuit, delicijs aſſuefaciens, & cultiori vitæ.* Vtrum autem Mitres, Mithras, aut Miſraim, qui, teſte Plinio, primus Obeliſcum reperiſſe dicitur, idem ſit cum Mena, primo Aegyptiorum Rege, & Pharaone, non facilè aſſeruero, præſertim cum & Menas Lunam, & Mitres Solem ſignificet, vtrumque apud Aegyptios Numen in magna veneratione, & cultu habitum; quorum alterum Oſirim, alterum Iſim vocabant. Herodotus certè & Diodorus nuſquam Mithræ Regis, quod ſciam, mentionem faciunt. Euſebius autem in Dynaſtia Politanorum, quantum ei locum aſſignat, vt in tan-

Diod. l. 1. p. 2. c. 1.

Menas ſeu Mitras primus Ægyptiorum Pharao.

in tanta rerum ac nominum obſcuritate nil nobis reliquum, niſi coniecturæ ſint. Nominum autem confuſio indè orta videtur, quòd cùm in Ægypto ſimul regnârint, nonniſi paucorum nomina memoriæ mandata à Scriptoribus ſint, ac non eadem ab omnibus omnia, ſed ab alijs alia, prout quiſque è ſacerdotibus, quibus actorum conſcribendorum cura incumbebat, hunc aut illum Regem vel amabant, vel oderant. Quare apud Diodorum legimus inter Vchoreum & Seſoſtrim 19. ætates, annos ſcilicet quingentos ſeptuaginta interceſſiſſe, cùm intereà præter Mæridem nullus, qui Aegypto imperârit, neque à Diodoro, vt dictum eſt, neque ab Herodoto nominetur. Cùm autem Euſebius horum nuſquam meminerit, aliorumve verè meminerit, veriſimile eſt à Manetho, quem ipſe ſequebatur, ſilentio fuiſſe præteritos, itemque alios ab alijs, quorum fidem & ſcripta Herodotus, & Diodorus ſecuti ſunt.

Mirum ſanè eſt, vt eò, vndè diſceſſimus, redeamus; quod Herodotus Menam illum fuiſſe ſcribat, qui Memphim condidit, quam ab Vchoreo conditam fuiſſe, Diodorus teſtatur, annis ſcilicet poſt Thebas conditas IↃ X X X V. Euſebius autem ab Epapho Iouis & Iûs filio Memphim conditam memorat, Græcorum commenta & fabulas ſecutus, apud quos tamen Epaphum fuiſſe Aegyptium conſitentur omnes. Aiunt enim Io poſt multos errores in Aegyptum perueniſſe, ibique à Ioue priſtinæ formæ reſtitutam & compreſſam peperiſſe Epaphum, à quo deindè Memphis originem habuerit ſuam. Quin etiam Herodotus ſcribit, Apim bouem à Græcis vocari Epaphum; vt huiuſmodi nomine ſignificetur, vel *homo aliquis certus*, *vel bellua*, quæ apud Aegyptios ſit. Quando enim multas vrbes Pindarus ab Epapho in Aegypto conditas fuiſſe teſtatur, ita canit: Πολλὰ δ' Αἰγύπτῳ κατῳκίσθη ἄστη τ' Ἐπάφου παλάμαις. Et quidem facilis eſt tranſitus ex Api in Epaphum, & ab Api legimus Memphim conditam eſſe, & Apim ipſum primum fuiſſe, qui in Aegypto Deus appellatus ſit, & Serapis cognominatus, vt Apis bos, Apis Deus, Apis Memphis conditor vno nomine à Græcis Epaphus appelletur. Sed ille ſiue Vchoreus ſiue Epaphus, ſiue vterque vnus & idem fuerit, à Græcis alter, alter ab Aegyptijs nominatus, eundem ſanè dicimus eſſe. Nam conſtat ex Euſebio Memphim ab eo fuiſſe conditam, anno mundi 3700. Verùm vt in tanta difficultate rerum aliquid certi tandem ſtatuatur, duo nobis probanda erunt; primum eſt, Vtrum Menas, Mithras, Miſraim, Oſiris, Vchorius, quorum Regum in hac Dynaſtia à diuerſis fit mentio, ijdem ſint, an diuerſi? alterum, Si Mempheos conditores extiterint, an non? quibus expeditis aliquid ſaltem luminis me ſuppeditaturum confido.

Herodotus in Thalia.

Ode X. τῶν νεμέων.

Apis, Epaphus Serapis quis fuerit; & verum vnus & idem.

Dicimus itaque ad primum, Menam & Mithram eundem omninò eſſe; Rationem damus, quia quæcunque de Mena dicuntur à Diodoro, ea omnia de Mitre ſeu Mithra dicuntur à Plinio, ſic enim ait de Obeliſcis loquens: *Trabes ex eo fecére Reges, quodam certamine Obeliſcos vocantes Solis Numini ſacratos; radiorum eius argumentum in effigie eſt, & ita ſignificat nomine Ægyptio. Primus omnium id inſtituit Mitres, qui in vrbe Solis* (Heliopoli ſeu Thebis intellige) *primus regnabat, ſomnio iuſſus, & hoc ipſum ſcriptum*

Menas & Mithras vnus & idem.

Plin. l. 36. c. 8.

Mitres primus obeliſcorum inuentor.

ptum in eo. Ex quibus verbis collige primò, fuiſſe primum Regem in Aegypto Mitrem eumque Miſraim. Secundò eum diuinâ viſione monitum, deindè monitu Hermetis Conſiliarij ſui cultum Solis, eiuſque ſacrificia inſtituiſſe, idque per erectionem Obeliſcorum radios ſolares mentientium. Quæ Menæ quoque conuenire ex Diodoro apertum eſt, ſic enim ſcribit: *Primum poſt Deos in Ægypto regnaſſe ferunt Menam, qui populos colere Deos, ſacraq́; his facere, menſas inſuper & lectulos ſternere docuit*. Vterque igitur primus Rex, vterque primus cultûs Deorum, eorumque ſacrificiorum author Menas & Mithras à citatis Authoribus conſtituitur; hâc tantùm differentiâ, quòd ille ab Aegyptijs, (ob Lunæ cultum forſan) Menas, hic Mithras ob Solis, igniſque cultum à Perſis & Arabibus, ad quos ex Aegypto profectus eſt, teſte Diodoro, ſit vocitatus. His poſitis mirum non eſt, alios primum Aegypti Regem poſuiſſe Oſirin, alios Vexorem aut Vechorem; cùm Oſiris cum Mithra paſsim confundatur, vti in Obeliſco Pamphilio fuſè probamus. Vexorem autem ſeu Vchorium eundem quoque cum Oſiride è Sabellico ſuſpicatur Genebrardus; ſic enim dicit: *Vexores Rex Ægypti in Pontum vſque victor arma ferens*; & paulò poſt; *Fortaſſis Vexores eſt Oſiris Pharaonum primus*. Dicimus igitur Mithram, Menam ſeu Mitrem eundem eſſe cum Miſraim filio Cham, cuius Conſiliarius Mercurius, Iſis vxor, & filius Horus Meſramuthiſis; quæ omnia fuſè deducta & demonſtrata vide in Obeliſco Pamphilio; niſi quis Menam cum Iſi confundere velit, quam Lunam veteres dixerunt, poterit is licitè in tanta nominum confuſione id facere; cùm & ex Diodoro conſtet, Oſirin regni curâ Iſidi commiſſâ, orbem terræ peragraſſe; Iſis itaque ſiue Luna, pro Mena facilè à poſteris, nullâ ſexûs habitâ ratione pro primo Rege Aegypti accipi potuit.

Diod. p. 2. l. 1. c. 2.

Genebrardus ann. mundi 1949.

Reſtat altera difficultas ſoluenda circa Memphis conditionem. Atq; Herodotus quidem Menam Memphis conditorem dicit, cui Ioſephus apud Genebrardum aſtipulatur. Ioſephi verba ſunt ſequentia: *Ab hoc Mene, qui primus extitit Rex, id vndè fluit amnis, effectum terreſtre, ibiq́; ab eodem vrbem hanc conditam, quæ nunc Memphis dicitur*. Genebrardi verò textus ſic ſonat: *A Minæo Rege Ægypti, Memphis conditur. Hic aucta eſt idololatria à poſteris Cham Miſraim Ægyptiæ gentis Authore, & Chus Æthiopicæ; nam ſub hoc Ægyptij omnium primi aras, ſacrificia & delubra Dijs inſtituerunt*. quæ ſuperiùs de Mena & Mitre dictis optimè conueniunt. Cùm itaque Menas Memphis conditor à citatis Authoribus dicatur, ab Euſebio verò Epaphus, dubium non exiguum oritur, quomodo iſti Authores intelligendi ſint. Hoc itaque vt ſoluatur

Herod. l. 2. Euterpe.

Genebr. ann. mundi 1949.

Sciendum eſt, circa eadem tempora, quo Menas primus in Aegypto Regni tenebat gubernacula, Inachum apud Archos prima quoq; Regni Archiuorū fundamenta iecisse, erat huic filia Io nomine, quam poſtmodū, eò quòd ſub bouina forma viſa eſſet, mutato nomine Iſidem appellârunt. Erat Inacho quoque filius Phoronæus, qui & Bos Phoronæus appellatus eſt, patris in Argiuorum Regno ſucceſſor. Cui Apis tertius Archiuorum Rex denique ſucceſſit, qui reſignato Regno Aegialæo, ipſe cum ſuis in

Inachus.

Io.

Bos Phoronæus.

Apis.

Ægyptum migrauit, vbi diuinos honores meruit, Serapis vocatus. Ex tribus itaque his bouina metamorphoſi infamibus Regibus, Apide, Boue Phoronœo, & Bouina Iſide, nil faciliùs fuit, præſertim Ægyptijs hominibus ad fingendum proniſſimis, quam vnum aliquem Epaphum conflare; quem quia eo ipſo tempore, quo Menas Memphim condebat, floruiſſe ſciebant, conditorem ipſius dicebant, eique in eodem loco à ſe condito poſtmodum bouem, in quem transmutatus credebatur, in ſepto quodam nutriebant, quem Apim dicebant. Præterea cùm ſub idem tempus, vti diximus, Menas Mithras, Oſiris & Vexores, ſeu Vechorius diuerſi in vno comprehenſi Reges regnârint. Oſiris autem, ſicut & Perſarum Mithras, quem eundem cum Mene diximus, ſub forma bouis colerentur; mirum nemini videri debet, ſi primum Ægypti Regem & conditorem Memphis promiſcuâ denominatione, nunc Menam, nunc Mithram, nunc Oſirin, Vexorem, aut Vechorium, nunc Epaphum, aut Apidem appellauerint, iuxta illud commune philoſophorum, quæ ſunt eadem vni tertio, eadem ſunt inter ſe; nam & rerum geſtarum ſimilitudine, etſi diuerſi, vnum tamen exprimebant; hinc etiam ab Authoribus hæc & ſimilia nomina paſsim confunduntur. Sed de Mithra, Miſraim, Oſiride, qui plura deſiderat, conſulat Obeliſcum Pamphilium. Nos hæc ideò fuſiùs tractanda putauimus, vt quanta in æquiuocatione nominum vis eſſet in Chronicis probè dijudicandis, dictis monſtraremus. Nunc ad alia.

Menas, Oſiris Mythras vnus & idem.

DYNASTIA POLITANORVM XVII.

Quæ durauit annis 348.

POſt Dynaſtiam decimam ſextam Paſtorum, ſequitur decima ſeptima Dynaſtia Politanorum; ſic dicta, quod à Regibus huius Dynaſtiæ, abſolutam omnibus numeris regni formam adepta ſit Aegyptus, & politiam conſumatam; vndè Manethon apud Euſebium ſeriem verorum Regum Aegypti, & propriè dictorum Pharaonum, ab hac Dynaſtia incipit, & per ſequentes Dynaſtias continuat.

Primum itaque Regem huius Dynaſtiæ Manethon apud Euſebium ponit Amaſin, Pharaonem Aegypti, (eſt autem Pharao nomen commune & appropriatum Regibus Aegypti, ſicuti Cæſar, Imperatoribus Romanis, & Sultan Turcarum; Perſarum denique Regibus Sophi.) Regnauit autem Amaſis eo ipſo tempore, quo Iacob fame ſæuiente deſcendit in Aegyptum ad filium ſuum Ioſeph; qui primus poſt Regem tunc temporis moderabatur Aegyptum. Amaſi verò, poſtquam Regno præfuiſſet 25. annis, ſucceſſit Chebron, qui poſtquam regnum adminiſtraſſet annis 13. vitâ functus ſceptrum reliquit Amenophi; atque hic eſt ille Pharao, de quo ſacræ literæ memorant, (ſurrexit autem inter ea nouus rex, qui ignorabat Ioſeph) primus Iſraelitici populi oppreſſor, teſte Genebrardo; hoc ſatis functo, regnum deuolutum eſt ad Meſrem II. aut vt

Amaſis.

Chebron.

Amenophis primus Iſraëlitarum oppreſſor. Exod. c. 1. v. 8.

Meſres.

alij vocant Meſrem, Mitrem, Meſpheem; cum præcedente Mitre, Mene, Meſre I. cum, vti in nominum affinitate paſsim contingere ſolet, conſundentes. Nos cum Diodoro & Herodoto eum dicimus eſſe eundem cum Myri; quem & Diodorus propylæi Memphitici, & lacus Meridis, quem ad ſtagnantes in campis aquas recipiendas, ipſe ſummo cum emolumento totius Aegypti effodi curauit, authorem affirmat; Aſcribunt quoque aliqui huic Regi ſumptuoſam illam fabricam Labyrinthi, quamuis eius Authorem Diodorus Menidem ſeu Marum aſſerat, quem conſule. Fuit tamen pyramidum quarundam Author, quarum vnam ſibi, alteram vxori ad æternam geſtorum memoriam erexit. Mephrem ſeu Myrim ſecutus eſt Miſpharmuthoſis, ſeu Mephramutoſis II. quintus Politanorum Rex, quamuis nos veriùs & conſequentiùs Meſram hunc, & Meſramuthiſin in præcedentem Dynaſtiam reijciamus, videlicet in finem Regni Deorum, à quo regnum deuenit ad Tuthemoſin; quem Genebrardus eum putat eſſe, qui inter perſequendum filios Iſraël, mari rubro hauſtus interierit, nos veriùs Cenchrem eum fuiſſe aſſerimus. Tuthemoſis verò regno nouem annis adminiſtrato ſucceſſorem conſtituit Amenophim huius nominis II. quem aliqui appellant Memnonem ſeu Menam; hic dicitur edictum contra Hebræos, de maſculis, quotquot à mulieribus Hebræis in lucem funderentur, interimendis euulgaſſe. Huic ſtatua, quam Memnonis Authores vocant, dedicata eſt, prodigioſo ſonitu, quem orientis Solis radijs percuſſa dabat, memorabilis: de qua nos alibi fusè diſputamus. Porrò Amenophis ſeu Memnonis ſucceſſor fuit Horus II. quem nos Buſiridem conſtituimus cum Diodoro; vterque enim Thebarum perperam dicitur fundator, vterque eodem tempore vixiſſe traditur. Hanc autem nominum commiſtionem hinc ortam eſſe arbitror, quod Horum eodem tempore vixiſſe putabant, quo Horum, qui Oſiridis à Typhone diſperſi membra in ligneũ bouẽ repoſuit, ciuitatemq; condidit, quam Buſiridem poſteà appellauit; cùm verò Diodorus dicat, Buſiridem Solis vrbem Thebas appellatam ædificaſſe, & Horum, quem Amenophim quoque nonnulli vocant, eiuſdem vrbis Authorem conſtituat, facilè ex æquiuocatione nominum hic error irrepere potuit, vt Horum pro Buſiride ſumerent. De magnificentia verò vrbis Thebanæ, de prodigioſis fabricis, de portarum multitudine, qui plura deſiderat, conſulat Diodorum, qui fusè & exactè ſingula deducit. Horus itaque ſeu Buſiris, poſtquam 38. annos Aegyptum adminiſtraſſet, ſceptra tradidit Acenchri, quæ poſt hunc in manus peruenerunt Achoris. Vixit hoc tempore alius quidam Mercurius Triſmegiſtus, quem quia Moſi coætaneus erat, multi cum Moſe confundunt, aut cum Iethro. Sed ſicut æquiuocatio nominum, ſic & Mercuriorum diuerſitas, magnarum paſsim in re literaria de hoc altercationum occaſionem dedit.

Iterum Achorem ſecutus eſt in regimine Cenchres Pharao; hunc Euſebius eum eſſe opinatur, qui ſeſe Moſi oppoſuerit, & demùm cum toto exercitu vndis abſorptus, poſtquam 16. annis règni gubernacula tenuiſſet, perierit. Cenchrem ſecutus eſt Acherres, & hunc Cherres. Poſt

quos

Diod. l. 1. p. 2. c. 2.

Miſpharmutoſis.

Tutemoſis.

Amenophis.

Exod. 1.

Memnonis ſtatua à quo erecta.

Diod. l. 1. p. 2. c. 1.

Acenchris.

Achoris.

Cenchros mari rubro abſorptus.

Acherres. Cherres.

quos coronâ potitus eſt Danaus, quem & Euſebius Armeum vocat. Huic Rameſſes eius frater, qui & Aegyptus dicebatur, per tyrannidem ſucceſſit; Danao enim coronâ priuato, ille potitus regni, Atiam (ſic enim Aegyptus ante hunc nominabatur) à ſuo nomine Aegyptum, quod ei nomen in hunc diem permanet, vt Euſebius putat, appellauit. Contigit hoc ſub idem ferè tempus, quo Phœnix & Cadmus Thebani Aegyptij migrantes in Syriam, ibidem prima ciuitatum Tyri & Sidonis fundamenta iaciebant. Claudit denique huius Dynaſtiæ Pharaonum agmen Amenophis, ſiue Memphta; Atque hic eſt, qui Regnum DEO vindice per Moſen imminutum reſtituit, Obeliſcos, ſacraſque diſciplinas dùm reſtaurare molitur, morte præoccupatus, propoſita filio ſuo Sothi reliquit exequenda.

Danaus. Rameſſes.

Cadmus & Phœnix.

DYNASTIA XIX.

Quæ eſt Lartum.

Dicitur hæc Dynaſtia à Regibus Lartibus, quorum primus in Aegypto fuit Sothis, vel vt Euſebius vult Zethus filius Amenophis, qui quatuor Obeliſcis, teſte Plinio, erectis, ſacras diſciplinas planè reſtituit, cui conregnans aliquantiſper, poſteà ſucceſſit Rameſſes filius quatuor Obeliſcorum erector; Sothi itaque fatis functo deindè ſucceſſit Larthes ſecundus, Ranſes ſeu Rammeſſes nomine; & hunc Seſoſtris, qui ſuperiores omnes gloriâ & rerum magnitudine exceſſit. Annos 33. cùm regnaſſet, vitam, deficientibus oculis, finiuit; cuius virtute haud facilè reperiatur dignum nomen, vir magni animi, neque ſacerdotibus ſolùm, ſed & omnibus Aegyptijs admirabilis; cùm eadem animi magnitudine, quâ tam egregia facinora perpetrârat, mortem oppetierit; adeò autem diuturna eius gloria, ac geſtarum rerum memoria poſteros occupauit, vt cum multis poſteà ſæculis, Perſis Aegypti imperium tenentibus, Darius Xerxis pater in Memphi ſuam ante Seſoſtris ſtatuam ponere contenderet; princeps Sacerdotum publicè contradiceret, aſſerens illum nondum Seſoſtris opera æquaſſe. Quod reſponſum haudquaquam ægrè ferens Rex; ſed lætatus admodum eâ libertate loquendi; ſe curaturum, inquit, vt nihilo illius virtute, ſi tantummodò viueret, eſſet inferior. Sub Seſoſtre omnes artes & diſciplinæ, maximè hieroglyphicorum doctrina, quemadmodum varij Obeliſci ab eodem diuerſis in locis erecti teſtantur, in ſummo gradu florebant. Expeditiones eius in remotiſſimas terrarum oras, ſumptuoſiſſimas ædificiorum ſtructuras, aliaſque innumeras virtutes leges apud Diodorum, qui ea omnia fusè deſcribit. Seſoſtri in imperio ſucceſſit Amenophis ſeu Pheron filius alio nomine Noncorius; hic aſſumpto patris nomine nulla in re paternam gloriam eſt imitatus; ſed eodem, quo pater conflictatus eſt malo, oculis enim captus, ſiue propter communem patris naturam, ſiue (vt quidam fabulantur) propter impietatem erga Nilum, cuius curſum iaculatus erat. Quomodo autem Dijs placatis viſum

Zethus. Ranſes. Seſoſtris.

Factum memorabile Sacerdotis Ægypti.

Pheron ſeu Noncorius filius Seſoſtris

Herod. l. 2. Diod. l. 1. p. 2. c. 1. Oroſ. l. 1. c. 4.

ſum receperit, & quos in receptæ gratiæ teſtimonium erexerit Obeliſcos, tradit Herodotus, Diodorus, & Oroſius, & nos in Obeliſco Pamphilio id fuſe deduximus.

Thuoris vel Thonis, aut Thules.

Porrò Pherone mortuo Regnum occupauit Thuoris, vel vt Herodotus Thonis, aut vti apud alios legitur, Thules nomine. Hic Thuoris ſeu Thules cum Africa iam ſubiugata in Ægyptum reuerteretur, ingreſſus templum ingenti faſtu, Oraculum ſciſcitatus dicitur his verbis: *Dic*, inquit, *Ignipotens, veridice, beate, qui cœli curſum temperas, quis ante me ſibi omnia ſubijcere potuit? aut quis poterit poſt me?* Reſpondit Oraculum:

Πρῶτα Θεός, μετέπειτα Λόγος, καὶ Πνεῦμα σὺν αὐτοῖς,
Ταῦτα δὲ σύμφυτα πάντα, καὶ ἔντομον εἰς ἓν ἰόντα,
Οὗ κράτος αἰώνων, ὀρθοῖς ποσὶ θνητὲ βάδιζε
Ἄδηλον διανύων βίον.

Ipſe Deus primùm, dein iuncto Flamine Verbum,
Hæc tamen exiſtunt ſimul omnia & omnia in vnum.
Diſtinctum veniunt; cuius ſine fine poteſtas.
Tu certò incertum vitæ pede dirige callem.

Fuit autem Thuoris ſeu Thules, vltimus Regum Larthûm ab Homero dictus Polybus, vixitque circa euerſionem vrbis Troianæ; nam ad eum Menelaum, & Helenam poſt euerſam vrbem diuertiſſe Homerus ait. Computat Euſebius à vigeſimo tertio ætatis Moſis anno, ad finem huius Dynaſtiæ annos 375; poſt quam Ægyptus Regibus per annos 177. viduata per familias quaſdam fuit adminiſtrata.

DYNASTIA XX.

Diapolitanorum.

l. 3. Reg. c. 11.

Ægyptus adminiſtratur per digniores Cetes ſeu Proteus.

SVb idem tempus, quo regnum Iudæorum inter Roboam & Ieroboam fuit diuiſum, cùm Aegyptus careret Regibus; ex dignioribus tantùm familijs in regni gubernationem aſſumpti ſunt; quos inter primum locum obtinet Cetes, quem Græci Proteum appellant, quique Iliaci belli tempore in Aegypto florebat. Hunc artium peritum fuiſſe tradunt, & in varias ſeſe formas vertere ſolitum, vt nunc animal quandoque arbor aut ignis, aut aliquid aliud videretur.

Principio viſus ſpeciem ſubijſſe Leonis,
Mox Aper, indè Draco fieri, fera Pardalis indè,
In Latices etiam ſe vertit, & arbore formam
Mutauit priſcam, ramis ac frondibus altâ.

Harum autem rerum cognitionem è continuo Sacerdotum conſortio aſſecutus eſt: Diodorus verò ait, inſignia & ornamenta Regum Aegypti, quæ varijs rebus conſtabant, huius metamorphoſeos fabuloſæ cauſam dediſſe.

Cur Ægyptij Reges portêt in capite partes animaliũ?

Conſuetudo, inquit, *Regibus tradita, Græcis anſam huiuſmodi transmutationes fingendi præbuit. Nam Ægyptijs mos erat Regibus, aut Leonis, aut Tauri, aut Draconis priorem partem in capite ferre inſignia principatus;*

quandoq; verò arborem, aliquando ignem, quandoq; redolentia ſuper caput vnguenta: hæc tùm ad decorem pertinebant, tùm ad ornatum: tum ſtuporem, & ſuperſtitionem quandam aſpicientibus inijciebant. Mortuo Proteo Diodorus in eius locum ſubrogat filium, per totam vitam vectigalibus, & ad cumulandos vndiq; theſauros intentum, puſilli animi virum, atq; auarum; vt qui nec Deorum muneribus, neq; vlli beneficentiæ vacarit: ita vt non Rex, ſed diſpenſator bonus, pro virtutis gloria plùs auri argentique, quam præteriti Reges omnes (quadraginta talentorum millia ea fuiſſe tradunt) reliquerit. Poſt huius obitum ſeptem alij fuerunt moderatores, intantum otio ac voluptati dediti, vt ſacri libri nulla eorum geſta contineant memoriâ digna; præter vnius Nilei, à quo fluuius primùm ſortitus eſt nomen; cùm antea Aegyptus vocaretur. Hic cùm multas foſſas, eaſque opportunis feciſſet locis, & Nilum vtilem admodum incolis reddidit, & nominis cauſam præbuit. Diod. l. 1. p. 2. c. 2. Filius Protei ſuccedit. Nileus à quo Nilus nomen.

Hunc ſecutos, putat Diodorus, Chemnem, Cephum, & Mycerinum famoſarum pyramidum exſtructores, quamuis nos veriùs earum fundationem Dynaſtiæ Politanorum tranſcribamus, regnanti, inquam, Cherri, cuius nomen cum Chemmi confudiſſe videtur. Fuerunt enim illæ multò ante Salomonis tempora conditæ, vt alibi probamus. Chemnes. Cephus. Mycerinus.

DYNASTIA XXI.

Memphitarum.

POſt Dynaſtiam vigeſimam, 178. annis ſine Regibus adminiſtratam, Dynaſtiam vigeſimam primam fauſtis auſpicijs orditus eſt primus Rex Smendez, aliàs Simandius, aut Oſymandrus, alijs etiam Smerres. Iudæis Seſac; perperam igitur ſentiunt ij, qui hoc nomine Seſac falſi, Seſoſtris imperium in hæc tempora transferunt. Porrò Simandij prodigioſum monumentum, innumerabiles propè auri & argenti copias, Bibliothecæ apparatum, aliaque huiuſmodi, qui ſcire deſiderat, conſulat Diodorum. Simendium ſecutus eſt Pſeuſenſes; hunc Nephercheres, quo fatis conceſſo, Amenophis hæres Regni factus, poſt nouem annos in locum ſibi ſubrogauit Oſochorum, & hic Spinacem; Spinacem ſecutus Perſuſennes; hoc fatis functo ſucceſſit Cherphe, qui moriturus Regni hæredem conſtituit Cephrenne, & hic Oſochorum, qui & Hercules dictus eſt. Poſt huius mortem, Sacerdotes Ægyptij contra conſuetudinem elegerunt in Regem Aſychim ſeu Aniſin. Smendes ſeu Simandius. Diod. l. 1. p. 1. c. 1. Pſeuſennes. Nephercheres. Amenophis. Oſochorus. Spinaces. Perſuſennes. Cherphe. Cephrenne. Oſochorus. Aſychis.

DYNASTIA XXII.

Saitarum.

HVius Dynaſtiæ primus Rex ab Euſebio conſtituitur Senſcoris, cuius pater fuit Siparis, ferunt eum poſt mortem ab Ægyptijs Deum Senſcoris.

Oſorthon. Tachelotis.

vocatum, eumque Serapin appellatum, forſan corruptâ voce Siparis, pro Serapi ſumptâ, Secutus eſt Senſcorin Oſorthon, poſt quem Vachelotis, qui cùm nihil adeò laude dignum geſſerint, meritò ἄδοξοι καὶ ἄφημοι apud poſteros permanſerunt.

DYNASTIA XXIII.

Tanitica.

Petubaſtis, Oſorthon, Pſammus.

PRimus Rex huius Dynaſtiæ fuit Petubaſtes, meliùs Coptè [illegible] ab vrbe Bubaſto ſic dictus; quo defuncto ſucceſſit Oſorthon, qui & Hercules denominatus fuit, poſt quem Pſammus 20. annis adminiſtrato regno, alijs ſceptrum tradidit, verùm cùm nihil laude dignum geſſerint, eorum apud Hiſtoricos memoria reticetur.

DYNASTIA XXIV.

Legalis.

Bucchorus legiſlator.

BOcchorus meliùs Βόχχορος huius Dynaſtiæ Regem egit, vnus è Legiſlatoribus Ægyptiorum, de ſucceſſoribus nihil apud Authores inuenio.

DYNASTIA XXV.

Æthiopum.

Sabachus ſeu Sebazius. Prudenter adminiſtrat Ægyptum. Viſio Sabazij. Vltrò ſe abdicat Regno.

INitium huius Dynaſtiæ fecit Sebachus, vel vt alijs Sabazius, qui Æthiops fuiſſe perhibetur, Hic enim deuicto Borchoro potitur Ægypto, de quo ſic loquitur Diodorus: *Sabacus genere Æthiops Deorum cultu, liberalitateq́ præ cæteris Regibus excellens, argumentum virtutis eius vel maximum ſit integritas, vtiliſq́ in ſeruandis legibus animaduerſio. Nam capite damnatos nequaquam mortis affecit pœnâ, ſed opus facere vinctos compedibus per vrbes coëgit: quæ res non paruo extitit vectigali, multas enim ex eo ſeruitio pecunias contraxit: eorum operâ multos aggeres conſtruxit: foſſas varijs locis opportunas fecit: ita & pœnæ acerbitatem leniuit, & inutilem pœnæ aſperitatem in magnum commodum vertit. Eius egregiam pietatem, & à principio vitæ ſuæ inſtitutionem facilè quis ex viſione ſomnij percipiat. Viſus eſt ei Deus, qui Thebis colitur, in ſomno dicere, Regnum ipſius in Ægyptios, neque fœlix, neque diuturnum fore, niſi Sacerdotibus Ægypti omnibus occiſis, per media ipſorum cadauera cum ſuis tranſiret. Hoc ſomno ſæpiùs oblato, omnes vndiq́ Sacerdotes conuocauit, narratiſq́ quæ per ſomnium acceperat: Nolle ſe, inquit, in Ægypto manentem, alicui perniciem ſtruere, ſed malle ſe purum omniq́ ſolutum ſcelere ab Ægypto diſcedere, ſatiſq́ vitam reddere, quàm impiâ cæde per iniquitatem regno potiri; ita Ægyptijs regno tradito, in Æthiopiam redijt.* In loqum verò Saba-

zij

zij ſucceſſit Sebichus, ſeu vt Herodotus vult, Sethon, & hunc Tarachus Æthiops, de quo, quod dicamus, non habemus. Sebychus. Varachus.

DYNASTIA XXVI.

Duodecemuirorum.

MErres Æthiops primus regnum adminiſtrauit; quem ſecutus Stephinatis, & hunc Nechao ſeu Nichepſos: quibus vitâ functis Ægyptij duobus annis abſque Rege fuerunt, turbatis omnibus, cùm etiam ad bella peruentum eſſet. Merres. Stephinatis. Nechao.

Duodecim igitur loco Regis è maioribus Duces præficiuntur, quibus omnis regni cura commiſsa eſt. Verùm cùm annis quindecim ſimul imperium tenuiſſent, Regnum ad vnum reductum eſt: hac de cauſa. Cùm ſtato tempore hi duodecemuiri ſacrificaſſent in templo Vulcani, & vltimo die feſto libaturi eſſent, porrexit eis Pontifex aureas phialas, quibus libare conſueuerant, aberrans numerum, duodecim videlicet viris vndecim phialas porrexit. Vbi Pſammeticus, qui poſtremus eorum ſtabat, cùm non haberet phialam, detractam ſibi æream galeam tenuit, libauitque; ferebant autem & cœteri omnes Reges, & tunc quoque geſtabant galeas. Nec tùm quidem dolo malo Pſammeticus galeam tenuit. Cœteri tamen id conſultò factum eſſe à Pſammetico exiſtimantes, & in memoriam reuocantes oraculi reſponſum, eum ſolum Ægypti Regem futurum, *qui ærea in phiala libaſſet*, eum maxima potentiæ ſuæ parte exutum in paluſtria relegarunt: qui tandem Ionibus adiuuantibus, qui caſu in paludes appulerant, Ægyptum violenter recuperat: quo adminiſtrato annis quadraginta quatuor, filius eius Apries nomine, hæres regni factus eſt, ſecundum Herodotum & Diodorum; quamuis Euſebius inter Pſammeticum & Apries, duos alios adhuc Reges ponat Nechao, ſeu Necephos, & Pſammiten. Apries itaque ſeu Vaphres, qui ſecundùm auum ſuum Pſammeticum fortunatiſſimus extitit omnium ad eam ætatem Regum, 25. dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugnâ nauali contendit. Succeſſit Apriem Amaſis, ſeu vt Euſebius Anamaſis, idque eâ, quâ ſequitur ratione enarrat Herodotus. Cùm aduerſus Cyrenæos Apries exercitu miſſo magnam cladem acceſſiſſet, id ei imputantes Ægyptij rebellauerunt, opinati, ſe ab illo in apertam perniciem fuiſſe dimiſſos; vt his internecione deletis, ipſe Aegyptijs imperaret ſecuriùs. Hæc grauiter ferentes, plerique ab eo deſciuerunt, id vbi reſciuit Apries, mittit ad eos verbis ſedandos Amaſin; qui cùm perueniſſet, reprehendenſque diſſuaderet, ne talia facerent, quidam Aegyptiorum ei à tergo ſtans galeam circumdat, eaque circumdata, inquit, ſe illam ob regnum impoſuiſſe; nec hoc eo inuito factum fuit, vt oſtendit; nam ſimulatque ab ijs, qui deſciuerant Aegyptijs declaratus eſſet Rex, ſeſe apparabat, tanquam contra Apriem moturus. His cognitis Apries mittit quendam hominem nomine Patarbemin, vt Amaſin, ad Pſammeticus potitur Ægypto. Apries. Nechao. Pſammites. Amaſis. Herod. l. 2.

ſe perduceret. Verùm cum infecto negotio ad Regem Apriem rediſſet; Apries irâ percitus, Petarbemi aures, naſumque præcidi iubet; id intuentes cæteri Ægyptij, qui cum eo hactenus ſenſerant, virum inter eos probatiſſimum tam fœdè indignèque tractatum, ne tantiſper quidem differentes, ad cæteros tranſeunt, ſeſeque Amaſi tradunt. His auditis Apries armatis auxiliarijs ex Laribus & Ionibus circiter 30000. in Aegyptios tendit. Prælio itaque circa Marium pagum commiſſo, Aegyptiorum res ſuperior fuit; itaque captus Apries, ſtrangulatuſq; interijt. Amaſis ſuſcepto regno iuſtè imperauit annos 55. quo fatis functo Dynaſtia vigeſima ſeptima incepit: quâ Cambyſes Perſarum Rex Aegyptum armis capit, circa annum Olymp. 63. quâ victor in ſtadio fuit Parmenides Camerinæus.

Apries ſtrangulatus interijt.

DYNASTIA. XXVII.

Perſarum.

Cambyſes Perſarum Rex.

HAc Dynaſtia tranſlatum eſt imperium Ægyptiacum ab indigetibus ad exteros; nam Cambyſes Rex Perſarum eo armis in ſuam poteſtatem redacto, non hominibus tantùm, ſed & Dijs religionique bellum indixiſſe videbatur; Aras enim inuertit, ſtatuas comminuit, ſuperbas Pyramidum & Obeliſcorum moles, aliaſque fabricas ferro ignique conſumpſit; obtinuit Ægyptum anno quinto regni ſui, vſque ad Darium filium Xerxis, annis 150.

DYNASTIA XXVIII.

Xerxium.

Xerxes.

XErxes poſt Cambyſis ſucceſſores Regno Ægyptio potitur, quem plures huius nominis in imperio ſecuti ſunt. Floruerunt hoc tempore celeberrimi quique ſcriptores, Hieronymus Syracuſanus, Æſchylus, Pindarus, Sophocles, Euripides, Herodotus, Xeuxis, Heſter, & Aſſuerus, Eſdras, Parmenides, Plato naſcitur.

DYNASTIA XXIX.

Ægyptia.

Amarthæus. Nepherites. Nectabo.

HAc Dynaſtiâ, cùm iam à Perſis Ægyptiacum imperium receſſiſſet, primus è noua familia imperauit Amarthæus; poſt quem Nepherites, & vltimus denique Achoris regnarunt.

DYNASTIA XXX.

Mendeſiorum.

FVit huius Dynaſtiæ primus Pſammutes, cuius tempore Plato floruit; Pſammuti ſucceſſit Nepherites; poſt Nepheriten Nectabo, ſeu Nectanebus. *Pſammutes. Nepherites. Nectabo.*

DYNASTIA XXXI.

Euenitarum.

HVius Dynaſtiæ primum egit Theo, qui relicto regno fugit in Arabiam; floruit hac tempeſtate Ariſtoteles, Platonis diſcipulus. *Theo.*

DYNASTIA XXXII.

Et vltima Ægyptiorum.

NEctanebus primus huius Dynaſtiæ & vltimus; fuit Magus & incantator maximus. Nam per faſcinationes & magicas præſtigias à dœmone multa extorſit, ad futurum rerum ſtatum ſpectantia. Inter cœteras diuinationes & magicas incantationes (Leucanomantiam) eas nimirum, quæ in pelui aquâ plena exhiberi ſolent, exercuit. Nam cùm Artaxerxes Ochus in procinctu eſſet ad Ægyptum occupandam, Nectanebus, cum per oracula huiuſmodi magica comperiſſet, Ægyptiaci imperij per Ochum deſtructionem; ingenti auri ac pretioſorum lapidum vi & quicquid in gazophylacio regio denique eximium erat, conuaſato, ſimulatoque habitu inſcijs omnibus in Macedoniam fugit; (etſi alij eum, vt Euſebius, in Æthiopiam fugiſſe malint) vbi magicis exercitijs Olympiâ Philippi Macedonum coniuge faſcinatâ, cùm ei perſuaſiſſet, futurum vt ex Deo Hammone filium conciperet, qui vniuerſo Orbi imperaret; ipſe ſub forma dicti Hammonis, (cuius ſpeciem Olympiæ per incantationes in ſomno iam exhibuerat) Reginæ concumbens, generauit filium, qui poſteà ob rerum geſtarum gloriam Alexander magnus dictus eſt. Narrat hæc Ioſeph Ben Gorion. Verùm nos de Magia huius Regis & artibus varijs, quas ab Ægyptijs hæreditate acceperat, multa ſuo loco dicemus. *Nectanebus Magus & incantator maximus. Pater Alexandri magni. Ben Gorion l. 1. c. 4.*

Atque ſub hoc Rege Ægyptiorum regnum deſtructum, à Perſarum Regibus tranſlatum, Græcorum imperio acceſſit; nam Nectanebô pulſô, Ochus qui & Artaxerxes, ſecundus Perſarum Rex eô potitus eſt, quo fatis conceſſo, filium Arſen ſubrogauit in locum ſuum; poſt quem Darius ſucceſſit filius Arſis; qui poſtquam ſex annis id adminiſtraſſet; Alexander Magnus, in Babylone interfectô Dariô, ſicut totum Perſarum Regnum ſuo dominio ſubiecit, ſic & Ægyptum vniuerſam. Alexandrô verò 34. ætatis ſuæ annô in Babylone defunctô, imperioque in multos tranſlato, *Ochus ſeu Artaxerxes regnum inuadit. Alexander magnus.*

diuerſi

51064

diuerſi regnarunt. Atque Ægyptus quidem Ptolomæis in ſortem obtigit, quo adminiſtrato per 300. fermè annos à Ptolomæis ad Cleopatram, ab hac demùm ad Romanos deuolutum, & à Romanis ad Mahumetanos, tandem à gloria ſua deſciuit.

Atque hæ ſunt 32. Dynaſtiæ, per quas Ægyptiorum imperium in dicta tempora propagatum fuit, quarum 21. duas ex Græcis deſcripſimus, eas nimirum, quæ à decima ſexta initium ſumunt, reliquis quindecim ex Arabum monumentis depromptis.

Totum itaque illud temporum interuallum, quo ab orbe condito, & à diluuio Orbis vſque ad ſalutis noſtræ aduentum, Ægypti dominium perſtitit; in quatuor partes ſeu temporum diſcrimina partiri viſum fuit, ita quidem, vt totum illud temporis ſpacium ab orbe condito vſque ad diluuium dicamus Dynaſtias Ægypti primæuas ſecundùm mentem Arabum; à diluuio verò vſque ad Abrahami natiuitatem, dicamus Dynaſtiam Deorum, ſeu Heroum Regnum. Ab Abrahami verò natiuitate ſeu Hori poſtremi Deorum vſque ad annum, quo Ochus Rex Perſarum Ægypto potitus eſt, regnum Pharaonicum appellemus. Spacium denique hinc ad Chriſtum, regnum inſcribamus Ptolomaicum. Sic enim fiet, vt omnibus ijs, quæ confuſionem temporum, aliaſque inconuenientias adferre poſſunt, vitatis, maiori luce, & claritate procedamus. Videbis autem in hac ſequenti Pinace Chronologico ſingulos Ægypti Reges à Chamo incipiendo vſque ad Iulium Cæſarem ordine poſitos, cum annis, quibus vnuſquiſque regnauit, correſpondentibus annis à Mundo condito & diluuio elapſis; quibus etiam addidimus Viros illuſtres, qui ſub vniuſcuiuſque Regis dominio tunc in Orbe clarebant, aliaque memoriâ digna, quæ comparebunt in ſubiecta noſtra Chronographia. Multum enim proderit hæc Chronographia cùm ad opus noſtrum ex integro intelligendum, tùm ad locos difficiles, quæ paſsìm circa temporum rationem occurrunt, explicandos, eâ igitur vtere, & fruere.

CHRO-

CHRONOLOGIA
Regum Aegypti,
REGNVM DEORVM SEV HEROVM

Quod Manethon decimam ſextam Dynaſtiam Thebæorum appellat, incipit à confuſione linguarum, & durat vſque ad deſcenſum Iacob in Aegyptum.

Anni Mundi iuxtà Genebrardum.	Anni diluuij iuxtà Hebræor. cõput.		Nomina Regum Ægypti.	Anni queîs quiſque regnauit.	Hebræorum viri illuſtres.	Aliorum Regnorum memorabilia.	Anni Mundi iuxtà Euſeb. & 70. Int.
Annus diluuij 1656 iuxtà Hebr.		1	Cham filius Noë, Saturnus dictus Zoroaſter	De Regiminis duratione nil certi apud Authores inuenitur.	*Noë colonias molitur.*	*Prima rudimenta Regni Aſſyr.*	2242 Annus diluuij iuxtà 70. Interpr. & Euſeb.
1810 1948	154 292	2	Miſraim filius Chami Iuppiter & Oſiris I. Aegypti.		*Aſur & Nembrod. Phaleg Confuſio linguarũ. Abrahamus.*	*Chus Æthiopiam adminiſtrat.*	
		3	Mercurius, Faunus dictus, quem alij Seruch, nos Mercurium Triſmegiſtum dicimus.		*Abraham genuit*	*Ninus & Ægyaleus*	
		4	Vulcanus.		*Iſaac in*		
		5	Sol filius Vulcani.		*Geraris annoætatis ſuæ 100.*	*Ninus &*	

Anni Mundi iuxtà Hebræorum & Genebrardi computum.	Anni diluij		Nomina Regum Aegypti	Anni queis quiſque regnauit.	Hebræorum viri illuſtres.	Aliorum Regnorum memorabilia.	Anni Mundi iuxtà Euſeb. & 70. Interp.
		6	Soſis, Sothis vel Sochis	De Regiminis duratione nil certi apud Authores inuenitur.	Noë moritur.	Semiramis longè lateq; dominantur in Babylonia, ſeu Aſſyria, ſicuti Ianigenæ in Italia, Sicionij in Græcia.	
		7	Oſiris & Iſis		Melchiſedech ſummus ſacerdos, qui putatur eſſe Semus		
2006	350	8	Horus ſiue That, iuxtà nos Triſmegiſti filius, vltimus Deorum.				
2109	453		*Dynaſtia* XVII. *Paſt.* 103. *an. dur.* Menas Mithras Oſiris Vexores Apis Epaphus Confunduntur hi paſsim pro vno Rege vide ſuprà, vel ſecundùm nos Saturnus iunior Rhea ſiue Iſis Mercurius cōſiliarius. Meſramuthiſis filius Iſid. & Oſiridis Horus		*Iſaac. Iacobus deſcendit in Ægyptum Naſcitur Ruben. Miſraim. Mercurius Triſmeg. A quibus prima literarum fundamenta iacta, Obeliſci erecti, hieroglyphicæ diſciplinæ inſtitutio profecta fuit, & ad poſteros propagata.*	*Initium Regni Archiuorum, primus eius Rex Inachus Memphis conditor.*	3460

REGNVM PHARAONICVM

Quam Manethon vocat Dynaſtiam Politanorum, incipit à temporibus, quo Iacob in Aegyptum deſcendit, & durat vſque ad Artaxerxis ſeu Ochi in Aegyptum expeditionem.

Anni Mundi iuxtà Hebræorum computum.	Anni diluuij		Nomina Regum Aegypti. Dynaſt. 18. Politanor. dur. an. 348	Anni vitæ in Regimine	Hebræorum viri illuſtres, geſtaque.	Aliorum Regnorum memorabilia.	Anni Mundi iuxtà Euſebium
		1	Amaſis	25	*Iſaac moritur.*	*Iam tum Ægyptij colebant be-*	
2289	633	2	Chebron	13	*Ioſeph venundatur à fratribus.*	*lebant beſtias pro Numinib.*	3470
		3	Amenophis	21	*Moyſes naſcitur.*	*Sparta condita eſt.*	
		4	Meſres ſeu Myris	12	*Vocatur à Deo.*	*Mundi Regna varia*	
2360	704	5	Miſpharmuthoſis	26	*S. Iob floret. Incipit perſe-*	*conſtituta. Reges flo-*	3550
		6	Tuthemoſis	9	*cutio filiorũ Iſrael in Æ-*	*rent Ipbereus Aſſy-*	
		7	Amenophis	31	*gypto; edictum de maſculis Hebræorum in-*	*riorum & Orthopolis Sicyoniorum.*	
		8	Horus	38	*terimendis.*	*Memnonis ſtatua.*	
		9	Acenchres, ſeu Acencris	12	*Vixit circa hęc tempora alius Merc. Triſmegiſt.*	*Prometh. Argos, Cecrops.*	
2466	820	10	Achoris	9	*Moſes 80. annũ agens, dux itineris ex Ægypto Hebræorum efficitur. 10. Plagæ.*	*Diluuium deucalionis & incendium Phaethontis.*	3690

Anni Mundi iuxtà Hebræorum computum.	Anni diluuij		Nomina Regum Ægypti.	Anni vitæ in Regimine.	Hebræorum viri illuſtres.	Aliorum Regnorum memorabilia.	Anni Mundi iuxtà Euſeb. & 70. Int.
		11	Cenchres	16	*Floruit*		
		12	Acherres	8	*Iethro, quem plures cum*	*Corinthus conditur.*	
		13	Cherres	15	*Triſmegiſto*	*Lacædæmon*	3710
1544	888	14	Armeus ſeuDanaus	5	*confundunt. Moſes in de-*	*conditur & Dardania.*	
		15	Rameſſes dictus Ægyptus	68	*ſerto præeſt populo. Ioſue. Othoniel.*	*Cadmus & Phœnix condunt Sydonem & Ty-*	3780
		16	Menophis ſeu Menuphta	40	*Aoth. Poſt Otho-*	*rum. In Darda-*	
2714	1058	1	*Dynaſt.* 19. *Lartũ* 201 Zethus, Sothis Obeliſc. erector.	55	*nielem Hebræos habuerunt alienigenæ ſubiectos annis*	*nia regnat Tros. Amphion.*	
		2	Rameſſes filiusSothis obel. erect.	66	18. *qui copulãtur annis Aoth ſecundùm tra-*	*Dionyſius ſeu Liber pater Indos aggreditur.*	
2893	1237	3	Seſoſtris obel. erect.	33	*ditionem. Debbora,*	*Orpheus. Ea quæ de*	
		4	Nuncorius filius obel. erector.	40	*Barach, Gedeon, Abimelech,*	*Sphynge & Oedipo & Argonautis*	
2947	1292	5	Thuoris, Thonis ſeu Thules	7	*Thola. Capitur Troia.*	*dicuntur. Herculis la-*	3950
		1	*Dynaſt.* 20. *Diapol.* 178 Cetes ſeu Protheus.	incerti an-	*Iair, Iephet, Labdon, Heſebon, Sampſon, Quem ob*	*bores. Latinis regnat Æneas*	
		2	Prothei fil.	ni	*fortitudinẽ.*		
3006	1340		Hic ſeptem alij dicuntur regnaſſe, inter quos		*multi cum Hercule cõfundunt.*	*Aſcanius relicto Nouercæ regno*	

Anni Mundi iuxtà Hebræorum computum.	Anni diluuij		Nomina Regum Aegypti.	Anni vitæ in Regimine	Hebræorum viri illuſtres, geſtaque.	Aliorum Regnorum memorabilia.	Anni Mundi iuxtà Euſebium
		1	Nileus	14	*Poſt Sampſo-nem Heli*	*Lauinij Ab-bam longam*	
		2	Chemnes	19	*ſacerdos 40. annis praeſt*	*condidit & Syluium*	
		3	Cephus	4	*populo Iſraë litico.*	*Poſthumum fratrem ſuũ*	
		4	Myncerinus	20	*Samuel Propheta. Saul.*	*Æneæ ex Lauinia fi-lium cum*	
3006	1350		Fuerunt poſt hos alij Reges, quorum nomina incognita ſunt		*Dauid.*	*ſumma pie-tate educa-uit.*	
			Dynaſtia XXI. *Memphitarum.*		*Salomon.*	*Suſachim*	
3020	1364	1	Smendes ſeu Simandius	26	*Roboam*	*ſeu Seſac qui idem eſt cum Smende*	
		2	Pleuſenſes	41	*Abia, Achia Samus Pro-phetæ;*	*contra Iu-dæos pu-gnans ſpo-*	4200
		3	Nepher-cherres	4	*Abdias, Ie-hu, Ozias, Micheas.*	*liat tem-plum.*	
3272	1586	4	Amenoph.	9		*Tyberinus*	
		5	Olochor	6	*Ochozias,*	*Syluius, à*	
		6	Spinaces	9	*Ioram*	*quo Tyberis*	
		7	Perſuſenn.	35	*Elias Zacharias*	*dictus in Ita lia regnat.*	
3278	1622		*Dynaſt.* 22. *Saitarum.*		*Heliſæus.*	*In Italia re-gnat Aremu-*	
		1	Senſcoris ſeu Cheſto-phes	21	*Ioas Amaſias*	*lus Syluius. Auentinus Syluius Rex*	
		2	Oſorthon	15		*Latinorum.*	

Anni Mundi iuxtà Hebræorum computum.	Anni diluuij		Nomina Regum Ægypti.	Anni vitæ in Regimine.	Hebræorum viri illuſtres.	Aliorum Regnorum memorabilia.	Anni Mundi iuxtà Euſeb. & 70. Int.
		3	Tachelotis	13	*Prophetabant apud Hebræos Amos, & Ionas.*	*Procas Syluius, hic fuit Auentini ſuperioris filius.*	4380
3278	1622	1	*Dynaſt. 23. Tanitarum.* Petubaſtis	25		*Amulius Syluius,*	
		2	Oſorthon	9	*Zacharias.*		
		3	Pſammus	10	*Hic Olympiadum initium.*	*Remus & Romulus.*	
3300	1644	1	*Dynaſt. 24. Legiſlatorum.* Bocchorus	43		*Roma conditur.*	4420
		1	*Dynaſt. 25. Æthiopum.* Sabachon ſeu Sabazius	12	*Achaz. Ezechias. Oſee.*	*Romulus Rex, Templa & muros extruit Romæ.*	4460
		2	Sebychus	12	*Iſaias.*		
3380	1724	3	Tarachus	20	*Manaſſes impius Iſaiã interfecit, ſtatuamq; ſuam poſuit quinque facies habentẽ.*	*Mydas regnat in Phrygia. Syracuſæ conduntur. Numa Pompilius.*	
		1	*Dynaſt. 25. Duodecemvirorum.* Mertes Æthiops	12			
		2	Stephinatis	7	*Hammon.*	*Tullus Hoſtilius. Ancus Martius.*	4510
		3	Nechao ſeu Nicepſos	6	*Ioſias Rex Iudæorum cum Nechaone Ægyptiorum Rege congreſſus occiditur.*		
			Hic duodecemviri regnant.	15		*Tarquinius priſcus Capitolium extruit.*	
3435	1779	4	Pſammeticus	44			

Anni Mundi Hebræorum.	Anni diluuij		Nomina Regum Ægypti.	Anni vitæ in regimine	Viri illuſtres Hebræorum.	Aliorum Regnorum memorabilia.	Anni Mundi iuxtà Euſebiū.
		5	Nechao	6	*Nabuchodonoſor Iu-*	*Circus Romæ ædifica-*	
		6	Pſammites	12	*dæam capit, ſpoliat tem-*	*catur à Tarquin. Priſco.*	
		7	Apries ſeu Vapres	30	*plum, in patriam redit manubijs onuſtus.*	*Seruius Tullius Rex Steſichores, Sapho, &*	
3568	189	8	Anamaſis ſeu Amaſis	43	*Daniel, Ananias, Azarias, &*	*Alcæus. Maſſilia conditur.*	4610
		1	*Dynaſt. 27. Perſarum* Cambyſes & ſucceſſores	36	*Miſael. Olymp. 47. Daniel & Ezechiel. Ieſus filius*	*Solon, Thales, Æſopus, Crœſus, Anaximenes, Eclipſin Solis*	
		2	Darius Perſa	48	*Ioſedech & Zorobabel. Zacharias,*	*primus Thales prædicit. Cyrus interficitur à*	
		3	Artabanus Perſarum Rex	18	*Aggæus, & Malachias. Captiuitas*	*Thomyri. Pythagoras.*	
3695	2039	1	*Dynaſt. 28. Xerxium.* Xerxes V.	20	*Babylonica ſub Cyro incipit, durat vſque ad*	*Tarquinius ſuperbus regno exuitur ob corruptã*	4670
		2	Artaxerxes Longimanus VII.	40	*annum ſecundum Darij. Eſdras. Socrates na-*	*à filio Lucretiam. Herodotus Pindarus.* Hieron. *So-*	4720
		3	Xerxes VIII. Sogdianus IX.	2 menſes 8	*ſcitur. Heſter & Aſſuerus.*	*phocles, Xeuxis, Heraclitus, Zeno Pherecydes.*	
3749	2073	4	Darius, Nothus, X.	19	*Macchabæorum Regnum.*	*Romæ Conſules creati. Hippocrates, Gorgias*	

Anni Mundi iuxtà Hebr. comp.	Anni diluuij		Nomina Regum Aegypti	Anni vitæ in regimine.	Hebræorum viri illuſtres.	Aliorum Regnorum memorabilia.	Anni Mundi iuxtà Euſeb.
		1	*Dynaſt. 29. Ægyptia.* Amarthęus Saites	6	*Neemias muros Hieruſalem reſtaurat*	*Initium belli Peloponeſiaci. Eudoxus*	4790
		2	Nepherites	6		*Gnidius claret.*	
		3	Achoris	12	*Heſter, Mardochęus*	*Ægyptus receſſit à Perſis*	
		1	*Dynaſt. 30. Mindeſiorũ.* Pſammutes	1	*Diogenes Cynicus* *Speuſippus*	*Dionyſius tyrannus. Cartaginenſium bellum.*	
		2	Nepherites	menſ. 4	*Tribuni mi-*	*Plato philoſophus.*	
		3	Nectanebus	18	*litares pro conſulibus eſſe cœperũt.*	*Euagoras. Iſocrates Rhetor.*	
		1	*Dynaſt. 31. Euenitarũ.* Theo	2	*Artaxerxes XII. qui & Ochus.*	*Dionyſius Rex Siciliæ moritur.*	4840
3350	1694	1	*Dynaſt. 32.* Nectanebus vltimus Rex Ægypti.	18	*Naſcitur Alexander Magnus.*	*Philippus Macedonum Rex. Ariſtoteles. Demoſthen.*	

Atque hic Ægyptiorum Regnum deſtructum eſt. Ab Ægyptijs enim poſtmodum ad Ochum, ab hoc ad Darium, quô interfectô ad Alexandrum Magnum, hoc verò defunctô ad Ptolomæos deuolutum eſt; quorum primus eſt

Anni Mundi iuxtà Hebr. comp.	Anni à diluuio.		Nomina Regum Aegypti	Anni vitæ in regimine.	Hebræorum viri illuſtres.	Aliorum Regnorum memorabilia.	Anni Mundi iuxtà Euſeb.
3730	2074	1	Ptolomęus Lagi filius	40		*Ædificatur Antiochia.*	4880
3768	2112	2	Ptolomęus Philadelphus	38	*Septuaginta Interpretes vocauit.*		4920
3808	2152	3	Ptolomęus Euergetes	26	*Bibliothecã Alexandriæ inſtruxit.*	*Initium belli punici I.*	4980
3833	2177	4	Ptolomęus Ceraunus Philopator	17	*Macchabæi hoc tempore illuſtres.*		
3850	2194	5	Ptolomęus Epiphanes		*Iudas Macchabæus.*	*Initium belli punici II.*	
3873	2217	6	Ptolomęus Philometor	24	*Alcimus.*		5020
3909	2253	7	Ptolomęus Euergetes	29	*Ionathas. Bacchides.*	*Portenta Hieroſolymis viſa.*	
3937	2281	8	Ptolomęus phyſcon Soter	17	*Herodes Aſcalanita cui huius nominis alij ſuccedunt.*	*Carthago euertitur.*	
3953	2297	9	Ptolomęus Alexander à matre Cleopatra eiectus	8		*Iugurthinũ bellum*	5100
3971	2315	10	Ptolomęus Auletes	30		*Res geſtæ à Cleopatra, M. Antonio Pompeio.*	
			Cleopatra	24			
4006	2350		*Et poſt* hos ad Romanos tranſlatũ; cuius primus fuit Iulius Cęſ.		*Naſcitur Beatiſſima Dei Genitrix.*		5150

A B A C V S

Chronologicus ſex ætatum ſeu temporum, quæ ſunt ab Orbe condito ad Chriſti Aduentum, correſpondentium præcipuis Aegyptiorum Dynaſtijs.

Ex hac parte Abacum ingredere pro numeris iuxtà computum Hebræorum. A	Ad condit. Orb.	Ad diluuium & Dynaſt. Ægypt. XVI.	Ad ortum Abrahæ & Dynaſt. Paſtorum.	Ad exitum de Ægypto & Dynaſt. Politan.	Ad quartum annum Salomonis, & Dynaſt. XXI.	Ad captiuitatem Babylon. & Dyn. XXVII.	Ad Chriſtum.	B	Numeri annorum Mundi iuxtà Hebræorum computum ponuntur intra triangulum ABC.
Ab orbe cōdito vſque	0	1656	1895	2615	3095	3514	4067		
A diluuio & Dyn. XVI.	0	0	239	959	1439	1848	2401		
Ab ortu Abraham & Dyn. Paſtorum.		580	0	720	1200	1619	2172		A captiuitate Babylonis
Ab exitu de Aegypto		1039	459	0	480	899	1452		A quarto anno Salomonis
A quarto anno Salomonis		1580	962	503	0	419	972		Ab exitu de Ægypto
A captiuitate Babylonis		2015	1435	976	473	0	553		Ab ortu Abraham & Dyn. 17
		2957	2377	2242	1415	942	0	0.	A diluuio & Dynaſt. 16.
	D	5199	4619	4160	3657	3184	2242	0 C	Ab Adam & condito mūdo
Numeri Annorum iuxtà computum Euſebij ponuntur intra triangulum ADC.		Ad Chriſtum.	Ad captiuitatem Babyl. & Dynaſt. ZXVIII.	Ad quartum annum Salomonis & Dyn. XXI.	Ad exitum Iſraelit. de Ægypto & Dynaſt. 18. Polit.	Ad ortum Abrahæ & Dynaſt. XVII. Paſtorum.	Ad diluuium & Dynaſt. XVI. Thebæorum.	Ad Adamum.	Ab hac parte ingredieris Abacum pro numeris annorum iuxtà Euſebiū.

SYNTAGMA II.

De Politica Aegyptiorum, Imperijque eorundem tùm, propagandi, tùm conſeruandi modo, & ratione.

INTER cœteras Mundi nationes & populos nulla, vnquam gens inuenta fuit, quæ maiori curâ & vigilantiâ, quàm Ægyptia in rectè beatèque inſtituendæ Reipublicæ ratione incubuerit. Hi enim, vti veras gubernandi rationes adinuenerant, ita abſolutiſſimũ quoq; veluti exemplar, & idea totius politiæ, omnium Scriptorum teſtimonio, Regibus, & Principibus vniuerſæ terræ ad imitandum propoſita, nullo non tempore fuerunt. Nam cùm, omne imperium, & dominatum in Deo Opt. Max. & ſupremi Numinis prouidentia fundatum cognoſcerent; hoc vnicum præ cœteris ſummopere curaſſe viſi ſunt, vt totam Monarchiam ad normam ſupremi Numinis, & Deorum, vt aiunt, immortalium amuſſim dirigerent; ſat benè ſecum geri *opinantes, ſi per religioſum* cultum, honorem, & reuerentiam, Dijs exhibitam, eos ſibi conciliarent, apud quos rerum omnium eſſet conſtitutum arbitrium. His enim vel per omiſſionem patriorum rituum, vel per diſſolutorum morum impunem licentiam ad indignationem concitatis, nihil aliud ſibi ſupereſſe rebantur, niſi *populorum diſſidia*, rebellionum *periculoſas machinationes*, *ac tandem vltimum regnorum*, imperiorumque ruinam & exterminium. Ad quæ quidem præcauenda, ſapienti ſanè conſilio homines non perturbationibus animi deditos, non, idiotas, & rerum inexpertes, vitiorumque contagioni ſubiectos, ſed ſacerdotes & philoſophos ſapientiâ conſpicuos, longo rerum vſu & experientiâ doctos in patrijs ritibus, diuiniſque cœrimonijs probè exercitatos, quorum prudentiâ, & conſiliò omnia in Regno ritè adminiſtrando gererentur, conſtituere ſoliti erant, quos & in virtutis, & ſapientiæ palæſtrâ comprobatos tandem in demortui Regis ſucceſſores deſignabant, minimè eos regno aptos arbitrantes, qui ſibi priùs non imperaſſent, aut perturbationes, pernitioſoſque animi affectûs moderari non noſſent. Atque hâc curâ, & aſſiduâ vigilantiâ factum eſt, vt regnum populari frequentiâ, vrbium magnitudine, ſubditorum ſapientiâ, omni denique rerum, humano generi neceſſariarum affluentiâ nulli ſecundum, iam indè à turris fabrica, vſq; ad *Cambyſis in Ægyptum* irruptionem, annis 1582. quod nulli alteri *Monarchiæ* contigiſſe *conſtat*, in ſumma ſemper concordia, pace, & tranquillitate conſtiterit.

Politica Ægyptiorum fundata in cultu Dei.

Ratio.

Recenſitis itaque vetuſtorum temporum vſque ad *Amaſin Ægypti* rebus, nunc ordinis ratio poſtulare videtur, vt & de moribus, *inſtitutis*, ac vita politica pari paſſu nonnihil quoque differamus. Multa enim veterum Ægyptiorum actâ non ſolùm ab indigenis æſtimabantur magni, ſed & apud Græcos non parùm admirationis habebant. Quamuis etiam ſcirent

rent Ægyptij adytum externis difficilem; eò tamen veluti ad omnium artium ac diſciplinarum Emporium, ad vitæ, morumque integritatem addiſcendam diſcedere plurimi ex præſtantiſſimis philoſophis non intermiſerunt. Quô verò modô, quâ induſtria, & arte, tanto tempore regnum ab omni exterorum inuaſione immune conſeruarint, hoc Syntagmate exponetur; quod vt quàm optimè fiat, à primo legum conditu aſſumptum thema ordiemur.

CAPVT I.

De prima Politices, ſeu Monarchiæ Aegyptiacæ inſtitutione.

ANno circiter trecenteſimo ferè poſt diluuium, ex ſtirpe Cananæorum prodijt vir quidam omnibus naturæ dotibus ornatiſſimus, quemque natura ad artium, ſcientiarumque arcana exploranda finxiſſe; Deus verò ad humanum genus eius ope erudiendum Mundo rudi adhuc & impolito dediſſe videbatur; quem Arabes *Idris*, hoc eſt, *Diſputatorem*, nominant; Phœnices *Tautum*, Ægyptij *Thouth*, Græci *Mercurium Triſmegiſtum* dicunt. Erat enim ingenij acerrimi, ſubtilitatis admirandæ & naturæ ſcrutator indefeſſus, qui perpetuâ tùm Noëmi, tùm filiorum, nepotumque conuerſatione de primæui Mundi ſtatu, moribus, ac diſciplinis certior factus, hoc vnicum ſategit, vt traditas à primæuis Mundi Patriarchis diſciplinas excoleret, excultas ad poſteros conſignaret: quod vt exactiùs conſequeretur, cum *Ianigenis in Italia* aliquantiſper commoratus, omnem tùm politicam viuendi rationem, tùm artium, cœterarumque diſciplinarum inſtituta exactè didicit; deindè ad Miſraimum, qui tum temporis rerum in Aegypto potiebatur, adijt; qui cùm & ipſe rerum nouarum ſtudioſiſſimus ſectator eſſet, animumque ad magna & ardua intentum perpetuò haberet; oportunè ſanè accedebat, vt eius ope fulciretur, qui & magnitudine animi ipſi haud impar, ſcientiâ verò & intellectûs perſpicacitate multis quoque ſuperaret paraſangis; atq; adeò meritò felix ille princeps exiſtimari debeat, qui dùm magna, ardua, & vltra communem hominum vigorem prægrandia animo molimina concepit, talis ei adiungatur, cui à natura datum ſit, magnos illos & prægrandes conceptûs & velle & poſſe in executionem medijs conuenientibus deducere. Huic igitur Meſraimo Regi ſociabatur Idris Scriba, & eiuſdem ſupremus Conſiliarius; poſteà regni quoque, Meſramuthiſi filio poſt mortem patris Meſræ adhuc minorenni, particeps, ſummus totius Aegyptiacæ Monarchiæ Rex vicarius, teſte Chron. Alex. conſtitutus eſt.

Mercurij Triſmegiſti dotes. Ingenium.

Eiuſdem iter.

Viuit ope Miſraimi Regis Ægypti.

Cùm itaque regnum nullis adhuc firmis ſtabilitum legibus, nec politicâ diſciplinâ inſtructum videret; ſeriò ſecum expendit, quomodò exactam viuendi formam regno libero adhuc & diſſoluto inducere poſſet; ſed *hìc Rhodus, hìc ſaltus*; quis enim effrœni populo, & dominandi libidine veluti æſtrô quodam percitô, dùm vnuſquiſque, quô voluntas & indomitus appetitus eum rapiebat, per fas & nefas pro libitu exequeretur,

tur, præſcriberet? Magnum itaque negotium ſibi aſſumpſiſſe videbatur, & vti erat peringenioſus, ita maturè omnia præponderans, dùm imperium qualecunque id tandem, ſine religione conſiſtere minimè poſſe cognoſceret; ſacram quandam, atque oppidò myſterioſam doctrinam, quam & hieroglyphicam poſteri dixerunt, eò quòd ſaxis duriſſimis, contra omnes temporum iniurias, ceu perpetuò duraturam, ſummô ingeniô & ſtudiô elaboratam auſpicatus eſt; quâ legem diuinam humanis ita arctè vinxit, vt qui has corrumperet, illam meritò corrupiſſe cenſeretur. Metum enim Deorum plurimùm ad ſubditos in officio continendos, valere nôrat.

Cur leges in ſaxis inſculpſerit?

Hinc ſubditi nouo illo ſapientiæ inuento inſtimulati, Mercurio vltrò manus dedêre, ac veluti diuinum Numen cœlitus in terram lapſum venerati, doctrinam politicam ijs exhibitam, ambabus, vt dici ſolet, manibus amplexati, eo rigore ſeruandam duxerunt, quantô poſteà totam Ægypti poſteritatem ſeruaſſe, Scriptores luculentiſſimis teſtimonijs comprobarunt. Veruntamen, quia humanæ voluntatis in legibus ſeruandis caducitatem probè nouerat, & vt ſuarum conditarum legum perpetuos ſucceſſores haberet, ſacerdotum hominum ſagaciſſimorum, ingeniô, ſapientiâ & peritiâ rerum præcellentium, quibus ſolis ad regni ſucceſſionem aditus foret, inſtituit Collegium; quibus artium, legumque à ſe conditarum normam tradidit, eoſque iuramento adegit, ne præter ordinis ſui homines, eandem vlli alteri communicarent; præterea ſacrificiorum, rituumque in Numinibus quà colendis, quà placandis præſcriptas leges, ijſdem veluti optimam hæreditatem reliquit; & quia ſoli ſacerdotes tantæ moli inſufficientes putabantur, ijs varios veluti coadiutorum regni ordines ſubſtituit: primi ordinis erant Cantores, qui dubia ex legum Mercurij digeſtis circa Deorum hymnos, & laudes exorta ſoluerent, rationes vitæ regiæ ad ſupremarum mentium ideas diſpoſitas edocerent. Secundi ordinis erant Horoſcopi, quorum ſymbolum erant horologium & palma, quos quatuor Mercurij de Aſtrologia libros alto pectore imbibiſſe oportebat; eorumque officium erat, temporum exactam diſtributionem in Deorum cultu peragendam obſeruare, legum traditarum certis anni temporibus, dierumque ſolennijs populo prælegere; feſtorum ſtatiuas ſolennitates iuxtà Solis, & Lunæ, ſiderumque curſum diſpoſitas perpetuò & conſtanti tenore conſeruare, magni enim curæ primis in regno ritè adminiſtrando momenti exactam temporum partitionem didicerat. Tertij ordinis erant Hierogrammatiſtæ, id eſt, Scribæ ſacrorum, qui ſtatutis comitijs aderant pennis in capite conſpicui; manibus & librum, & regulam, in qua & atramentum ad ſcribendum, & iuncus, quo in exarando vtuntur, tenebant, quos quidem hieroglyphicorum notitia apprimè inſtructos, ſcientiam quæ eſt de mundi diſpoſitione, terrarumque ſitu, ordinem quoque Solis & Lunæ, vti & cœterarum quinque planetarum, Ægypti adhæc Chorographiam, Nili deſcriptionem, verbo omnia, quæ quouis modô ad ſacrorum ritus & cerimonias, vti ſunt, inſtrumenta, ornamenta, locorum ſingulis Genijs dedicatorum notitiam,

Collegio ſacerdotum communicat normam legum.

Adiutores ſacerdotum Cantores, ipſorum munus, & ſymbolum.

Symbolum & munus Horoſcoporū

Symbolum & munus Hierogrammatiſtarum.

menſuraſque, iuxtà ſacrarum ſculpturarum præſcriptum requiri videbantur, exactè callere oportebat. Quarti ordinis erant Stoliſtæ, qui iuſtitiæ cubitu & calice ad libandum inſtructi, conſuetis comitijs & conciliabulis aderant, quorum officium erat, ea omnia, quæ ad ſacras diſciplinas, & inſtituta pertinebant, ad ea inuiolabili rigore ſeruādā, & illibato vigore cuſtodienda ſollicitare, & ſi quæ à primo rigorē defeciſſent, ſummò ſtudiò, curà, & ſollicitudine inſtaurare; prætereà ſacrificia oportuno tempore peragere, ſacra μοσχοσφραγιστικὰ, id eſt, quæ Apides, ſeu Vitulos ſacros, quà conſignandos, quà mactandos concernebant, diſponere. Quinti ordinis erant Prophetæ, quorum ſymbolum hydria erat in manu geſtata; atque horum officium erat, de rerum in comitijs agitatarum euentibus iudicare, ſiniſtros euentûs à proſperis per auguria, cæteraſque diuinationis ſpecies diſcernere. Cæterùm vectigalium quoque diſtributioni præerant.

Symbolum & munus Stoliſtarum.

Symbolum & munus Prophetarum

Atque hi ſunt ordines ſacerdotalis dignitatis, quorum authoritate, conſilio, & prudentiâ totius Monarchiæ Ægyptiacæ molēs, veluti fundamento inſiſtebat. Erat autem tota politicæ doctrinæ, & philoſophiæ Ægyptiacæ ratio 42. libris à Mercurio comprehenſa, quorū 36. dictorum quinque ordinum viri, potiſſimùm 10. quibus vniuerſa ſacerdotalis doctrinæ ratio, vti & hieroglyphicorum arcana ſcientia continebatur, mente tenere obligabantur; vt obortis in Regno difficultatibus, diſſidijſque, quomodo ſecundùm traditas leges maturè ijs occurrendum, promptâ mente diſpicerent. Sex verò reliquos ij tenere debebant, qui παστοφόροι, Medici, ſiue Palliati dicebantur; continebant autem omnem medicandorum corporum rationem, per vniuerſam Ægyptum obſeruandam, videlicet, de corporum conſtitutione, complexione, membrorùmque ſingulorum anatomia, de morborum varietate & affectionibus, de inſtrumentis Chirurgicis, de medicamentorum vſu, qualitate, & præparatione; de quibus fusè in Medicina noſtra hieroglyphica. Quæ cùm omnia fuſis authoritatibus in Obeliſco Pamphilio comprobata reperiantur, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum, eas hoc loco repetere; ſolùm adducam horum omnium teſtem Clementem Alexandrinum, qui l. 6. Strom. in hæc verba omnem rationem in legum præceptis, & cærimonijs obſeruandam pertexit; quæ omnia, ex duodecim libris Philiſtij Siracuſani religionem Ægyptiorum continentibus, ipſo teſte, excerpſit:

Politica Mercurij 42. libris comprehenſa

Clemens Alexandrinus ex Philiſtio Siracuſano.

Μετίασι γὰρ ἰδίαν τινὰ φιλοσοφίαν Αἰγύπτιοι. αὐτίκα τοῦτο ἐμφαίνει, μάλιστα ἡ ἱεροπρεπὴς αὐτῶν θρησκεία. πρῶτος μὲν γὰρ προέρχεται ὁ ᾠδὸς, ἕν τι τῶν τῆς Μυστικῆς ἐπιφερόμενος συμβόλων. τοῦτόν φασὶ δύο βίβλους ἀνειληφέναι δεῖν ἐκ τῶν Ἑρμοῦ. ὧν θάτερον μὲν ὕμνους περιέχει Θεῶν. ἐκλογισμὸν δὲ βασιλικοῦ βίου. τὸ δεύτερον μετὰ δὲ τὸν ᾠδὸν ὁ ὡροσκόπος, ὡρολόγιον δὲ κατὰ χεῖρα καὶ φοίνικα ἀστρολογίας ἔχων σύμβολα, πρόεισιν. τοῦτον τὰ ἀστρολογούμενα τῶν Ἑρμοῦ βιβλίων, τέσσαρα ὄντα τὸν ἀριθμὸν, ἀεὶ διὰ στόματος ἔχειν χρή. ὧν τὸ μέν ἐστι περὶ τοῦ διακόσμου τῶν ἀπλανῶν φαινομένων ἄστρων· τὸ δὲ περὶ τῶν συνόδων καὶ φωτισμῶν ἡλίου καὶ σελήνης. τὸ δὲ λοιπὸν, περὶ τῶν ἀνατολῶν. ἑξῆς δὲ ὁ ἱερογραμματεὺς προέρχεται, ἔχων πτερὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, βιβλίον τε ἐν χερσὶ, καὶ κανόνα, ἐν ᾧ τό τε γραφικὸν μέλαν, καὶ σχοῖνος ᾗ γράφουσι. τοῦτον τά τε ἱερογλυφικὰ καλούμενα, περί τε τῆς κοσμογραφίας, καὶ γεωγραφίας, τῆς τάξεως τοῦ ἡλίου, καὶ τῆς σελήνης, καὶ περὶ τῶν ἐκπλανωμένων. χωρογραφίας τε τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῆς τοῦ Νείλου διαγραφῆς, περί τε τῆς καταγραφῆς σκευῆς τῶν ἱερῶν, καὶ τῶν ἀφιερωμένων αὐτοῖς χωρίων· περὶ δὲ μέτρων, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς χρησίμων, εἰδέναι χρή. ἔπειτα ὁ στολιστὴς τοῖς προειρημένοις ἕπεται, ἔχων τόν τε τῆς δικαιοσύνης πῆχυν, καὶ τὸ σπονδεῖον.

ἄλλα τε παιδευτικὰ πάντα, καὶ μοσχοσφραγιστικὰ καλούμενα· δέκα δέ ἐστι τὰ εἰς τὴν τιμὴν ἀνήκοντα τῶν παρ' αὐτοῖς Θεῶν, καὶ τὴν Αἰγυπτίαν εὐσέβειαν περιέχοντα. οἷον περὶ θυμάτων, ἀπαρχῶν, ὕμνων, εὐχῶν, πομπῶν, ἑορτῶν, καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων. ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ Προφήτης ἔξεισι, προφανὲς τὸ ὑδρεῖον ἐγκεκολπισμένος· ᾧ ἕπονται οἱ τὴν ἔκπεμψιν τῶν ἄρτων βαστάζοντες. οὗτος, ὡς ἂν προστάτης τοῦ ἱεροῦ, τὰ ἱερατικὰ καλούμενα δέκα βιβλία ἐκμανθάνει. περιέχει δὲ περὶ τῶν νόμων, καὶ Θεῶν, καὶ τῆς ὅλης παιδείας τῶν ἱερέων· ὁ γὰρ τοι Προφήτης παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ τῆς διανομῆς τῶν προσόδων ἐπιστάτης ἐστί· δύο μὲν οὖν καὶ τεσσαράκοντα αἱ πάνυ ἀναγκαῖαι τῷ Ἑρμῇ γεγόνασι βίβλοι. ὧν τὰς μὲν λϛ τὴν πᾶσαν Αἰγυπτίων περιεχούσας φιλοσοφίαν, οἱ προειρημένοι ἐκμανθάνουσι. τὰς δὲ λοιπὰς ἓξ οἱ παστοφόροι, ἰατρικὰς οὔσας, περὶ δὲ τοῦ σώματος κατασκευῆς, καὶ περὶ νόσων, καὶ περὶ ὀργάνων, καὶ φαρμάκων.

Suam enim quandam & peculiarem exercent Ægyptij philoſophiam. Hoc autem maximè oſtendunt ſacræ eorum cærimoniæ. Primus enim procedit Cantor, vnum aliquod efferens ex ſymbolis Muſicæ. Eum dicunt oportere accipere duos libros ex libris Mercurij, ex quibus vnus quidem continet hymnos Deorum, alter verò rationes vitæ regiæ. Poſt Cantorem verò procedit Horoſcopus, qui in manu habet horologium, & palmam, ſymbola Aſtrologiæ & ſigna. Eum libros Mercurij, qui tractant de Aſtrologia, qui quidem ſunt quatuor numero, oportet ſemper habere in ore. Ex quibus vnus quidem eſt de ordine inerrantium, quæ videntur, aſtrorum; alius verò de coitu, & illuminatione Solis & Lunæ, reliqui de eorum ortu. Deinceps autem ἱερογραμματεὺς, id eſt, Scriba ſacrorum, pennas habens in capite, & librum in manibus & regulam, in quã eſt & atramentum ad ſcribendum, & iuncus, quo ſcribunt, progreditur. Hunc oportet ſcire, & ea quæ vocantur hieroglyphica, & Mundi deſcriptionem, & geographiam, & ordinem Solis & Lunæ, & quinque errantium planetarum, Ægyptiã chorographiam, & Nili deſcriptionem, & deſcriptionem inſtrumentorum, ornamentorumq; ſacrorum, & locorum eis conſecratorum, menſuraſq;, & ea, quæ ſunt in ſacris vtilia. Deindè poſt eos, qui priùs dicti ſunt, ſequitur, qui dicitur ςολιςὴς, id eſt, Ornator, qui iuſtitiæ cubitum, & ad libandum habet calicem. Is ſcit omnia, quæ dicuntur παιδευτικὰ, id eſt, ad diſciplinam & inſtitutionem pertinentia; & μοσχοσφραγιστικὰ, hoc eſt, quæ ad ritum mactandorum ſpectant vitulorum. Sunt autem decem quæ pertinent ad honorem eorum, qui ſunt apud eos, Deorum, & Ægyptiam continent religionem, nempè ſacrificia, primitiæ, hymni, preces, pompæ, dies feſti, & quæ ſunt his ſimilia. Poſt omnes exit Propheta, qui apertè in ſinu geſtat hydriam, quem ſequuntur, qui emiſſos panes portant; is, vt qui ſit ſacrorum præfectus, ediſcit libros decem, qui vocantur ſacerdotales, continent autem de legibus, & Dijs, & vniuerſa ſacerdotum diſciplinã. Propheta enim apud Ægyptios præeſt etiam diſtributioni vectigalium. Sunt ergo quadraginta duo libri Mercurij valdè neceſſarij, ex quibus triginta quidem & ſex, qui continent omnem Ægyptiorum philoſophiam, ediſcunt ij, qui ante dicti ſunt; reliquos autem ſex παστοφόροι, id eſt, qui geſtant pallium, vt qui pertineant ad medicinam, nempè de conſtructione corporis, & de morbis, & de inſtrumentis, & medicamentis.

Ritus cœrimoniarum Ægyptiorum.

Atque ex hiſcè luculenter patet, totam Ægyptiorum politiam primò ex Regibus, deindè ex Sacerdotibus, qui, vt ſuprà dictum fuit, rurſus in quinque claſſes diuiſi fuerunt, & ex plebæis, qui triplici pariter militum, agricolarum, opificum claſſe diſtinguebantur, conſtitutam fuiſſe, quorum omnium leges & inſtituta vt explicemus, tempus, locuſque ſuo veluti iure poſtulare videtur.

CA-

CAPVT II.

De vita, moribus, & inſtitutis Aegyptiorum.

RExcenſitis vetuſtorum temporum vſque ad Amaſin Ægypti rebus, nunc ordinis ratio poſtulare videtur, vt & de moribus, inſtitutis, ac vita politica aliquid breuiter quoque dicamus. Multa enim veterum Ægyptiorum acta non ſolùm ab indigenis æſtimabantur magni, ſed & apud Græcos non parùm admirationis habebant; quamuis etiam ſcirent Ægyptij adytum externis difficilem, eo tamen, vt ſuprà diximus, ceu ad artium, ac diſciplinarum emporium, ad vitæ morumque integritatem addiſcendam diſcedere plurimi ex præſtantiſſimis philoſophis non intermiſerunt. Tota itaque politia Ægyptiorum triplici hominum genere conſtabat; Regibus, Sacerdotibus, Plebæis, qui erant, vel milites, vel agricolæ, vel opifices.

Reges Ægyptij, vt Diodorus meminit, vitam non aliorum regnantium more, quibus voluntas pro lege eſt, traducebant licentiâ, ſed legum inſtituta in cogendis pecunijs, quotidianoque victu ſequebantur. Eorum cultui obſequioque nullus deputatus erat neque emptitius, nec mancipium, neq; ſeruus, ſed nobiliorum ſacerdotum filij, tùm vltra viginti annos nati, tùm doctrinâ præ cæteris eruditi, vt horum corporis miniſtrorum die noctuque aſtantium conſpectu motus Rex, nil turpe committeret; raro enim potentes rerum mali euadunt, vbi deſunt ſuarum cupiditatum miniſtri; inſtitutæque erant diei noctiſque horæ, quibus Regi, legis permiſſu, agere fas erat; manè ſurgentem Regem primò Epiſtolas omnes miſſas capere oportebat, vt cognitis his, quæ ſibi agenda eſſent, reſponſo dato, ſingula in tempore, & ex ordine rectè agerentur. His actis, cùm in virorum excellentium cœtu lauiſſet corpus, veſtem præclaram indutus ſacra Dijs faciebat. Mos erat Sacerdotum principi, iuxta aram hoſtijs deductis, aſtante Rege, magnâ voce, audiente populo, valetudinem proſperam, omniaque bona precari, Regi iuſtitiam erga ſubditos exoptare, narrare inſuper particulatim Regis virtutes, in Deos pietatem ac religionem, in homines ſummam humanitatem, tùm illum continentem dicere, iuſtum, magnique animi, veracem, liberalem, omneſque frœnantem cupiditates, pœnas inſuper mitiores, quam poſtularent errantis crimina, exigentem; reddentem verò gratiam meritis ampliorem; plura his ſimilia orans, ſummam his execrationem in malos exequebatur. Tùm Regem culpâ purgans, omne crimen in miniſtros, qui Regi iniqua ſuaderent, conijciebat. Quibus actis Sacerdos & Regem ad felicem Dijſque gratam vitam hortabatur, & ſimul ad bonos mores, agendumque non quæ ſuaderent mali, ſed quæ ad laudem & virtutem maximè pertinerent. Demùm cùm Rex Dijs ſacra feciſſet, Sacerdos nonnulla è ſacris libris clariſſimorum virorum conſilia, actaque proferebat; quibus Rex monitus imperio piè & iuſtè aliorum exemplo vteretur. Non autem pecunijs congregandis, vacandi iudicandique legibus ſolùm antiquis: ſed deambulandi

Optimi Miniſtri adiunguntur Regibus.

Quid agerent ſingulis diebus Reges Ægyptij.

Singulæ actiones eorum deſcribuntur.

Cultus Deorum.

di quoque lauandique, & cum vxore cubandi, omniſque degendæ vitæ tempus erat lege præſtitutum. Cibo veſcebantur ſimplici, vt quorum menſæ nil præter vitulum & anſerem inferretur; vini potandi certa conſtituta erat menſura, quâ neque farcire ventrem, neque inebriari poſſent; denique ipſorum vita eâ tenebatur modeſtiâ, vt non à legiſlatore, ſed à peritiſſimo Medico ad conſeruandam ſanitatem compoſita videretur. Mirùm ſanè eſt, Ægyptios non ex voluntate, ſed ex lege priuatam vitam agere, nec iudicandi, pecuniam congregandi, aut quenquam ex ſuperbia, ira, aut aliam iniuſtam ob cauſam puniendi, illis permiſſam licentiam, ſed veluti priuatis teneri legibus; neque id ægrè ferebant, exiſtimantes parendo legibus, ſe beatos fore. Nam ab his, qui ſuis indulgerent cupiditatibus, multa cenſebant fieri, quibus damna, pericula que ſubirent. Scientes enim ſæpiùs ſe peccare, tamen aut amore, aut odio, vel alio animi morbo victi, ad hoc ſe induci confitebantur. Qui verò ſapientiâ, conſilióque vitam inſtituebant, in paucis offendebant.

Parcitas ſtiſæ.

Ex lege vitæ inſtitutum tenebant Reges.

Hâc vſi erga ſubditos iuſtitiâ Reges omnium beneuolentiam adeò aſſecuti ſunt, vt non ſolùm Sacerdotibus, ſed ſingulis Ægyptijs maior Regis, quam vxorum, filiorumque aut aliorum principum ſalutis ineſſet cura. Vita verò his moribus defunctum, omnes communi mœſtitiâ lugebant, veſtes lacerabant; templis clauſis, fora non frequentabant; feſta ſolennia non agebant; dies 72. luto deturpantes capita, & ſindone ſubtus mammas cincti, vnà viri, mulieresque ducenti ferè aut trecenti circumambulabant, bis in die nouantes luctum, atque ad numerum cum cantu virtutes Regis commemorantes: cibis animantium coctiſque, ac vino, omnique menſæ apparatu abſtinebant: non lauacris, non vnguentis, non ſtratis lectis, non venereis vtebantur, ſed tanquam defunctū filiū per eos dies mœrentes lugebant. Hoc tempore, quæ ad pompam funeris ſpectabant præparatis, poſtremo die corpus in arca conditum ante ſepulchri aditum ponebant: ibi breuiarium in vita à Rege geſtorum de more curabant; volentique facultas dabatur defunctum accuſandi. Aſtabant ſacerdotes, mortui rectè facta laudantes: populus is immenſus erat, qui exequias circumſtabat, applaudens veris laudibus, vt in reliquis magno reclamans tumultu.

Amor populorum in Reges.

Luctus & ceremoniæ populorum defuncto Rege.

Quo accidit, vt plures Reges, repugnante multitudine, ſolito caruerint ſepulchri honore & magnificentiâ; is timor coëgit Ægypti Reges iuſtè viuere, veriti poſt mortem plebis iram, atque odium ſempiternum. Antiquorum Regum viuendi mos hic maximè fuit. Ægypto omni in plures partes, quarum quælibet Græco verbo Νόμος appellabatur, diuiſâ: cuilibet Prætor aderat, qui omnium habebat curam; Ægypti vectigalibus trifariam partitis, priorem portionē percipiebat Collegium Sacerdotum magnâ apud incolas authoritate; tùm propter Deorum curam, tùm propter doctrinam, quâ plures erudiuntur. Hanc partem tùm ad ſacrificiorum miniſteria, tùm ad priuatæ vitæ commoda impertiebant; neque enim Deorum cultum omittendum putabant, neque publici conſilij vtilitatiſque Miniſtris æquum cenſebant, vitæ commoda deeſſe; ade-
rant

Reditus Sacerdotum & munia.

rant enim grauibus in rebus hi ſemper conſilio atque opere Regibus, tùm aſtrorum peritiâ, tùm verò ſacrificijs futura prædicentes. Ex libris præterea ſacris priorum geſta referebant, quibus Reges in agendis noſcant, quæ ſint profutura. Non enim quemadmodum apud Græcos, vnus homo, aut vnica mulier ſacris præeſt, ſed plures in cultu Deorum honoreque verſabantur, qui eandem ſacrorum curam filijs tradebant. Hi omnes immunes erant, ſecundumque poſt Reges honoris dignitatiſque locum tenebant. Altera portio ad Reges perueniebat, quam & ad bella, & ad vitæ cultum, tùm ad liberalitatem erga ſtrenuos viros pro meritis impendebant. Qua ex re fiebat, vt populares nullò grauarentur tributô. Tertiam percipiebant milites, & qui belli onerabantur miniſterio; vt hoc ſtipendio accepto paratiorem haberent animum ad pericula bellorum obeunda. Agricolæ verò paruâ quadam mercede à Sacerdotibus Regeque aut militibus agros mercati, per omnem ætatem ab ipſa pueritia rei ruſticæ ſine intermiſſione vacabant; quo fiebat, vt agricultura cœteris, tùm ob doctrinam à parentibus perceptam, tùm ob continuum vſum, præſtarent. Eodem modo & paſtores curâ atque arte regendi pecoris à patribus acceptâ, ſemper in eo gubernando ætatem agebant. Artes quoque apud Ægyptios admodum excultæ videbantur, & ad ſummum perductæ. Nam ſoli Ægyptij opifices, omiſſa Rerumpublicarum curâ, nullum niſi aut legibus permiſſum, aut à patre traditum opus exercebant: vt neque eos docentis inuidia, neque ciuile odium, neque aliud quid ab inſtituto impediret exercitio. Iudicia verò eorum non caſu fiebant, ſed ratione: exiſtimabant enim ritè facta plurimum vitæ mortalium prodeſſe. Nam punire nocentes, auxilium ferre oppreſſis, optimam ad prohibenda mala facinora viam putabant; pœnam verò delicti, aut pecuniâ, aut gratiâ tolli, confuſionem vitæ communis fore exiſtimabant.

Reges. Milites. Agricolæ. Paſtores. Artes. Iudicia.

Quam ob rem è ciuitatibus clarioribus, vt Heliopoli, Memphi, Thebis viros optimos eligebant, quos iudicijs præficerent; qui Iudicum conſeſſus, neque Athenarum Areopagitis, nec Lacedæmoniorum Senatui, longo tempore poſteà inſtitutis, cedere videbatur. Poſtquam conuenerant triginta numero, inter ſe eligebant optimum virum, quem iudicij principem conſtituebant, in locum cuius ciuitas alium iudicem ſubſtituebat; his omnibus victus, ſed principi opulentior à Rege dabatur: is auream catenam ſuæ dignitatis ſignum, varijs ornatum lapidibus, à collo ſuſpenſum, quod veritatem dicebant, geſtabat. Cœptis iudicijs, ac ſigno veritatis à principe Iudicum propoſito, omnibuſque legibus, quæ octo libris continebantur, in medio eorum conſtitutis; mos erat accuſatorem ea, in quibus alium accuſabat, modumque patratæ iniuriæ, aut damni facti, quanti eam æſtimaret, ſcribere; reo tempus dabatur reſcribendi ad ſingula; quibus aut ſe id non feciſſe, aut rectè feciſſe, vel purgando, aut iniuriam, vel damnum minoris æſtimando, proteſtabatur. Rurſus accuſatori reoque inuicem reſpondendi locus erat. Ita bis auditis litigatoribus, cùm iudices de controuerſia quæſiuiſſent, princeps ſigno veritatis in partem veriorem verſo, ſententiam ferebat. Hic mos iudiciorum erat.

Iudicum electio.

Quo-

Quoniam verò de legum inſtitutione mentio incidit, haud alienum ab inſtituto fuerit, antiquas Ægyptiorũ leges etiam referre, quo cognoſcatur, quantum cœteris præſtent, & rerum ordine, & vtilitate. Primùm periuri capite multabantur, tanquam qui duplici tenerentur ſcelere: vt qui & pietatem in Deos violaſſent, & fidem inter homines tuliſſent, maximum ſocietatis vinculum. Si quis iter faciens, aut hominem à latronibus cædi, aut quamlibet iniuriam perpeti compererit, neque ſi potuiſſet, ſubueniſſet auxilio, mortis erat reus. Si auxilium ferre non poſſet, denunciare latrones tenebatur, & iniuriam accuſatione proſequi; qui ea negligebat, plagis ad certùm numerum plectebatur, triduoque carebat cibo. Falſo quempiam accaſans, ſi poſtmodum ad iudicium delatus eſſet, talionis pœnam calumniatoribus ſtatutam ſubibat. Cogebantur Ægyptij omnes ſcripta nomina ſua ad præſides, & ſimul quo exercitio quiſque viueret, deferre; quà in re, ſi quis mentiretur, aut ſi iniuſto viueret quæſtu, in mortis incidebat pœnam. Si quis ſpontè aut liberum, aut ſeruum occidiſſet, eum morte damnare leges iubebant, quæ non fortunæ conditionem, ſed conſilium facti pendentes, homines à ſceleribus deterrebant, & ſimul vindicatâ ſerui morte, reddebantur liberi ſecuriores. Patribus, qui filios occiderent, non erat pœna mortis indicta, ſed tribus diebus, noctibuſque continuis iubebantur defuncti corpori aſſiſtere publicâ etiam cuſtodiâ aſtante. Non enim iuſtum putabant, eum priuari vitâ, qui vitæ filijs author eſſet, ſed potiùs continuò dolore, factique pœnitentià affligi, quô cœteri à ſimili facto auerterent. Parricidis exquiſitam impoſuerunt pœnam; *nam articulatim peracutis calamis cœſos*, iubebant viuos ſupra ſpinarum aceruum comburi, maximum inter mortales iudicantes ſcelus, ei mortem per vim inferre, à quo vitam accepiſſet. Mulierum morti deſtinatarum, ſi prægnantes eſſent, partus expectabatur, exiſtimantes penitùs iniquum eſſe eum, qui nihil commiſiſſet, vnà cum facinoroſo pœnam pati, aut duos plecti, cùm vnus deliquiſſet. In bellis, qui aut ordinem reliquiſſent, aut non parerent Ducibus, non plectebantur morte, ſed maximâ omnium ignominià, quâ poſtmodum virtute, & rectè factis deletâ, ad priorem ſtatum redirent. Ea lex & homines aſſuefaciebat, vt id dedecus, peſſimum malum, morteque ipſâ grauiùs cenſerent. His, qui ſecreta hoſtibus reuelaſſent, linguam lex iubebat abſcindi; & qui monetam circumcideret, aut adulterinam [illegible] cuderet, aut pondus vel ſigna mutaret, aut literis inſcriberet [illegible], aut de ſcripto demeret, aut falſas ſyngraphas adferret, ambæ amputabantur manûs, vt quæ corporis pars peccaſſet, per vniuerſam vitam lueret pœnam. Cœteri quoque aliorum calamitate moniti, à ſimili ſcelere abſtinerent. Aſperæ etiam pœnæ circa mulierum delicta ſtatutæ erant. Nam ei, qui mulierem liberam violaſſet, virilia exſecabantur, quoniam vno crimine tria haud parua ſcelera complexus eſſet. In adulterio ſpontaneo deprehenſus, virgis cædebatur ad mille plagas, mulier naſô mutilabatur, quo dedecore vultus maculatus, eâ multaretur parte, quâ maximè facies [illegible] ornantur.

Leges Ægyptiorum.

Pœnæ ſceleratorum.

Multatio & ſupplicia.

Adulterium, fornicatio vi puniatur.

Legum, quæ ad commercia hominum pertinent, Bocchorum Legiſlato-

latorem fuiſſe ſcribunt. Mandant autem: ſi creditæ abſq; ſcriptura mutuò pecuniæ negarentur, ſtandũ debitoris iuramento, vt quæ iuſiurandum veluti religioſam rem magni æſtimarent. Nam cùm certum eſt ijs, qui ſæpiùs iurant, abrogari fidem; plurimi dicunt, ne boni viri nomen amittatur, raro ad iuramentum deſcendendũ. Legis inſuper lator omnem fidem in virtute conſtituens, bonis moribus iudicabat aſſuefieri homines ad probitatem, ne indigni fide viderentur, debere. Iniquum etiam putabat eis, quibus abſque iuramento credita pecunia eſſet, de re ſua iurantibus, non præſtari fidem. Fœnus, quod ex ſcripto contrahebatur, prohibebat vltrà contractûs mutui duplum exigi; ſolutio è bonis debitoris ſolum fiebat. Corpus non poterat addici creditori, putabat enim oportere bona tantùm ſubdita eſſe debitis. Corpora, quorum opera, & bello, & pace vterentur, ciuitatibus addicta eſſe. Non enim æquum eſſe videbatur milites, qui pro patriæ ſalute pericula ſubirent, pro vſuris in carcerem duci; quam etiam legem Solon videtur ad Athenienſes tranſtuliſſe, quam Siſacteam appellant; decernitq; ne ob vſuras ciuium corpora caſtigarentur. Lex præterea de furibus apud ſolos Ægyptios hæc erat. Iubebat eos, qui furari volebant, nomen ſuum apud Principem ſacerdotum ſcribere, atq; è veſtigio furtum ad ſe deferre; ſimiliter, quibus res furto ſublata erat, ad eundem rei ſublatæ tempus, diem, & horam ſcribere tenebantur. Hoc modo facile inuento furto, qui rem amiſiſſet, quartâ multabatur parte, quæ daretur furi; ſatius Legiſlator eſſe ducens, cùm impoſſibile eſſet, prohiberi furta, alicuius portionis, quàm totius rei amiſiſſe homines, iacturam pati. Nuptiarum non idem apud Ægyptios mos erat. Sacerdotibus vnam tantùm vxorem ducere licebat, reliqui pro voluntate, & facultatibus plures habebant. Nullus ex eis, nec ex ſerua quidem empta ſpurius habebatur. Solum enim patrem exiſtimabant generis Authorem; matrem, & nutrimentum, & locum infanti præbere. Natos adeò paruâ educabant facilique impenſa, vt vix credi poſſit; nam tùm ſcirporum, tùm alijs radicibus, quas ſub cineribus coquebant; tùm caulibus paluſtribus, quas partim coctas, partim aſſas igni, partim crudas pro cibo præbebant, pueros nutriebant. Diſcalceati, nudique maiori ex parte ob patriæ temperiem vitam agebant. Omnis ſumptus in pueros, quouſque ad ætatem peruenirent, à parentibus impenſus, non excedebat drachmas viginti. Erudiebant Sacerdotes filios & literis, quæ appellantur ſacræ, & alijs, quæ ad communem ſpectant doctrinam, vt plurimùm Geometriæ, Arithmeticæque ſtudio intenti. Muſicæ verò, in quantum ea ad naturæ ordinem, rerumque conſenſum in Mundo contemplandum conducit, vacabant. Morbos, vel ieiunio curabant, vel vomitu, idque aut quotidiè, aut tribus diebus, aut quatuor interiectis: aſſerunt enim è ciborum ſuperfluitate omnes creari morbos, eam ergò, ad valetudinem curam eſſe optimam, quæ morborum principia auferat. Milites aut peregrini nullâ impenſa mercede curantur. Medici enim ex publico victum ſumunt; ægros ſecundùm legem curant; ab antiquis medicis comprobatiſque authoribus traditam. Si quis normam ſacri libri ſecutus, infirmum curare nequiuerit,

Lex de furtibus.

Nuptiæ.

Educatio liberorum.

Eruditio.

Medicatio.

Militia.

'uerit, omni caret crimine; ſi prætereà, quæ libris continentur alijs, illum curauerit, morte punitur. Credebat enim Legiſlator, eà medendi curâ, quæ plurimo tempore ab antiquis Medicis obſeruata, profectaque ſit, haud facilè meliorem reperiri poſſe. *Medendi ratio.*

Colebant Ægyptij animalia quædam præter modum, non ſolùm viua, ſed & mortua, ſicut Feles, Ichneumonas, Canes, Accipitres, Ibides, Lupos, Crocodilos, & huiuſmodi plura ſuprà in propylæo recitata, horumq; cultum palàm profiteri non ſolùm non erubeſcant, ſed tanquam in honores Deorum effuſi, id laudi ſibi & dedecori ducebant. Cùmque ſignis illorum proprijs vrbes, & varia loca circumeant, procul oſtentantes, quæ ſeruent animalia, ea more ſupplicum ſinguli venerabantur. Cùm aliquod eorum moreretur, ſindone contectum cum vlulatu pectus percutientes, ſale liniebant, ac cedri liquore, vnguentiſque odoriferis, quo diutiùs ſeruaretur corpus, vnctum in ſacris locis ſepeliebant. Si quis aliquod horum animalium ſponte occidiſſet, morte damnabatur; Æluro & Ibide exceptis, quas animantes ſi quis ſponte, vel ſecùs occidiſſet, accurrente turbâ, & abſque iudicio, hominem occiſorem varijs ſupplicijs affectum, interficiebant. Quô timore, qui has mortuas conſpexiſſet, procul aſtans, lamentabatur, teſtificans animal abſque ſuâ culpâ mortuum eſſe. Nutriebantur hæc animalia ſummâ curâ atque impenſâ in templorum ambitu à viris haudquaquam contemnendis, quæ ſimilagine & alicâ, varijſque epulis lacte conditis cibabant, anſeres tùm elixos, tùm aſſatos apponebant quotidiè; his, quæ cruda ederent, aues captas præbebant; denique ea omnia magnâ ſuſtentabant curâ, atque ſumptu; eorum mortem æquè ac filiorum lugebant, ſepeliebantque ſumptuoſiùs, quàm eorum facultas ferret, ita vt, Ptolomæo Lago Ægyptum tenente, cùm bos in Memphi ex ſenecta mortuus eſſet, qui illius nutriendi curam cœperat, pecuniam, quæ in eum data erat, permagnam, ac inſuper 50. talenta argenti mutuò à Ptolomæo ſumpta, in eius ſepulturam impenderit. *Cultus Deorum.* *Nutritio animalium.* *Sepulturæ ſplendor.*

Videbuntur forſitan hæc, quæ diximus, miranda, ſed nequaquam minùs mirabitur quis, ſi, quod apud quoſque Ægyptios fit, conſideret in funere mortuorum. Nam vbi aliquis defunctus eſt, propinqui omnes amici, qui deturpato luto capite lugentes ciuitatem, quoad mortuus ſepeliatur, circumibant, interim neque lauabantur, neque vinum capiebant, aut cibum, niſi vilem, neque veſtibus vtebantur ſplendidis. Sepulchrorum tres habebant ſpecies, ſumptuoſas, mediocres, & humiles. In prima argenti talentum exponebant, in ſecunda minas viginti, in vltima pauciores ſumptus fiebant. Qui funera mortuorum curabant, eó exercitió à maioribus traditô, funeris impenſam domeſticis deſcriptam ferebant, ſcrutantes quanti vellent celebrari funus; conuentione factâ, corpus eius tradebatur, vt iuxtà impenſam curaretur funus. Primus Grāmaticus (ita enim appellatur) poſito humi corpore, ſignū circa ilia deſcribebat, quantum à ſiniſtra parte incideretur; deindè qui dicitur Sciſſor habens lapidem Æthiopicum, quantum lex ſinebat, latus aperiebat, ſubitoque curſu à proſequentibus, qui aſtabant, lapideſque cum execratione *Funera.* *Mos condiendi ſeu conditio cadauer.*

in eum iacientibus, fugiebat. Exiſtimabant enim odium inhærere, quicunque amici corpus vulnere illato violârit. Curatores verò corporis, hos Salitores appellant, honore, exiſtimationeque digni habebantur. Vtebantur enim Sacerdotibus, templaque pariter ingrediebantur. His penes cadauer aſtantibus, vnus per ſciſſuram corporis interiora præter renes & cor educebat; quæ ſingula alter vino Phœniceo è rebus odoriferis lauabat, deindè corpus totum primùm è cedro, tùm alijs pretioſis vnguentis vngebant dies ampliùs triginta; Myrrhâ deindè ac cinnamomo, cœteriſq; rebus liniebant, quæ non ſolùm id ſeruare diuturnè, ſed odoriferum reddere valerent. Curatum cadauer cognatis tradebant defuncti, ita ſingulis eius partibus etiam ſuperciliorum palbebrarumque pilis integrè ſeruatis, vt omnis corporis ſpecies, dormientis more integra perduraret. Antequam ſepeliretur corpus, prædicebatur à cognatis tùm iudicibus, tùm defuncti amicis ſepulturæ dies, aſſerentes illum mortuum paludem tranſiturum, aſtantibus iudicibus ampliùs quadraginta numero, ſedentibuſque in præparato vltra ſtagnum Hemicyclio, tradebatur nauis ad id compoſita ab his, quibus ea cura iniuncta erat, tùm antequam corpus in arcam conderetur, permittebatur, lege volenti, accuſare mortuum. Si quis probabatur malè vixiſſe; iudices ſententiam ferebant, quâ corpus eius ſepulchro priuandum iudicabatur. Qui deprehenderetur iniuſtè crimen obieciſſe, magnâ multabatur pœnâ. Cùm deeſſet accuſator, aut per calumniam accuſatum conſtabat, cognati finito luctu ad laudes mortui vertebantur, *nil* de genere eius, ſicut Græci conſueuerunt, narrantes. Exiſtimabant enim Ægyptij, omnes ſe *pariter nobiles* eſſe; ſed ordientes à pueritia, in qua vitæ *inſtitutionem*, eruditionemque recenſebant, ad viri ætatem deſcendebant, eius erga Deum religionem, iuſtitiam, continentiam, virtuteſque cœteras commemorantes, inuocatis verò inferis Dijs precabantur, vt eum inter pios locarent; ad quæ verba omnis multitudo correſpondebat, gloriam mortui extollens, tanquam apud inferos cum beatis ſemper futuri. Sepeliebant poſteà quique ſuos, hi in proprijs ſepulchris; hi, quibus ea deerant, domi apud firmiorem parietem arcâ corporis erectâ. Qui verò crimine aliquo, aut fœnore ſepulturâ prohiberentur, domi abſque arca ponebantur; quos poſteri ditiores facti, ac debita crimina ſoluentes honorificè ſepeliebant. Mos eſt apud eos, defunctorum parentum corpora dare in pignus creditori. Summa illos, qui non redimerent, ſequebatur infamia, & ſepulturâ carebant. Mirabitur quis meritò eos, qui hæc inſtituerunt, non ſolùm, quæ ad viuentium mores ſpectarent, proſecutos, ſed etiam quæ ad mortuorum ſepulchra, cultumque pertinerent; adeò hoc pacto ad bonos mores, quantum fieri poſſet, componi vitam hominum exiſtimabant. Græci ſanè, qui fictis fabulis, ac Poëtarum dictis fidem excedentibus de piorum meritis, malorumque pœnâ tradiderunt, nequaquam potuerunt ſuis ſcriptis traducere hom[illegible] virtutem. Quin contrà potiùs deriſi, contemptique ſunt ab [illegible] non fabulis, ſed viſu, impijs pœna, iuſtis [illegible]ncebatur. Singu[illegible] diebus vtroſq; corum, quæ vitæ vtilia exiſtebant,

bant, admonebant; cuique pro his, quæ egerat, debiti præmij memoriam impendentes, quà ex cauſa ad meliorem ſinguli vertebantur viuendi normam. Eas enim optimas eſſe leges putabant, quibus non diuites, ſed honeſti, prudenteſque homines fiant. Atque hæc ſunt, quæ de Ægyptiorum moribus, vita, inſtitutis ſummatim dicenda exiſtimaui, quæ quidem ne ad tot citationes aſtringeremur, ex Herodoto, Diodoro, Pauſania, Porphyrio, Euſebio, Xenophonte, Strabone, Plutarcho, Iamblicho, Luciano, alijſque verbotenus, ne quicquam apparatui deeſſe videretur, deprompſimus.

CAPVT III.

Totam politicæ philoſophiæ doctrinam, per Oſiridis, Iſidis, Hori, Typhonis, ſiue hiſtoriam, ſiue fabulam allegoricè fuiſſe ſignificatam.

QVomodò Regna & Imperia in ſua ſubſiſtant fœlicitate, quomodò ab ea excidant, pulchrè nobis ob oculos ponunt Ægyptij per vitam Oſiridis, Typhonis, Iſidis, & Hori. Fuerunt quidem Oſiris & Typhon ex eodem patre ſapientiſſimò progeniti, tametſi vtriuſque maxima ingenij, morumque diſparitas extiterit, quod & in hiſcè Ægyptijs fratribus ſtatim ab ortu aliquot indicijs ſignificatum, & in adultis poſtmodum euidentiſſimè comprobatum eſt, vti ex ſequentibus ferè ex Syneſio *depromptis patebit*. Ex his enim qui iunior erat diuinâ quâdam ſorte editus atque educatus, iam tùm à puero audiendi auidus, fabularumque ſtudioſus erat, fabula enim puerorum ſtudium atque diſciplina eſt, ac iam grandior factus, eius ſemper eruditionis deſideriò flagrabat, quæ tempora, ætatemque ſuperaret, patrique non modò aures præbuerat; ſed & quod quiſque ſolers, aut exquiſitum haberet, id verò auidè deglutiebat, & caninó quidem primùm more, raptim omnia, ac ſimul nôſſe cupiebat: quod in his ſanè ingenijs vſu venit, quæ eximium de ſe aliquid* magnumque repromittunt. Geſtiunt enim, atque ante tempus impatienter exſiliunt, quaſi optatum iam tum animo ſibi finem polliceantur. Deinceps verò longè ante pubertatem probo & benè morato ſene ſedatiorem ſe præſtitit, vt omnia non ſolùm modeſtè audiret, ſed & ſi quid dicere, aut de ijs, quæ audierat, aut quæ quoquo modo occurrerent, ſciſcitari vellet, cunctantem ac rubore perfuſum cognoſceret, quin & de via ac ſede Ægyptijs ſenibus facilè cedebat; cùm tamen eo eſſet parente natus, qui ſummum apud ſuos imperium adminiſtraret. Ad hæc accedebat æqualium reuerentia, naturâque inſita in eo erga homines cura, adeò vt vel in ea ætate vix inter Ægyptios vllus reperiri poſſet, cui non ab adoleſcente aliquid boni à patre eſſet impetratum. Alter verò qui ætate maior Typhon appellabatur, ineptus, vt vnô verbô dicam, ad omnia, planèque rudis. Nam à Rege quidem Oſiridi ſilio adſciti erant non Ægyptiæ modò, ſed peregrinæ cuiuſuis ſapientiæ Magiſtri: ſed id ipſum Typhon

Oſiridis ingenium & natura ad virtutem flexa.

Obſequium erga ſeniores.

mente

Typhonis rude ingenium, & natura in vitium flexa.

mente penitùs auerſabatur, ludibrioque habebat, quòd eâ re inertes ac ſeruiles animos fieri exiſtimaret: fratrem verò cùm animaduerteret honeſtè moderatèque præceptori operam dantem, ingenuâque animi verecundiâ præditum, metûs hoc eſſe, ac formidinis arbitrabatur; propterea quòd nemo illum vnquam aut pugnos impingentem, aut iactatis calcibus cuiquam inſilientem, aut indecorô curſu agitatum viderat, præſertìm cùm agili ac repurgatô eſſet corporis habitu, quod erat eius animæ tanquam leue quoddam onus circunfuſum. Sed neque Oſiris vnquam auidis faucibus tractimque haurire, nec in cachinnos erumpere, nec immodicô riſu toto corpore quati, aut ſuccuſſari ſolebat, quæ & in dies à Typhone agebantur, & ea ſola facinora liberorum hominum arbitrabatur, quod quiſque vellet, aut quod cuiquam pro re nata occurreret, perpetrare. Proindè nec generis ſimilis & indoles, nec vllius omninò hominum, & vt ſemel dicam, neque ipſa ſui, ſed varium erat, ac multiplex malum. Nunc quidem ſegnis atque hebes, & telluris inutile pondus eſſe videbatur, tantundem à ſomno euigilans, quantum aluo explendæ, infarciendoque, iterum ſomni commeatui ſatis eſſet: nunc verò vel mediocria ex ijs, quæ naturæ neceſſaria erant, negligebat, vt & inconcinnè ſaltaret; & æqualibus iuxtà ac ætate prouectioribus negotium faceſſeret. Corporis quoque robur, tanquam bonorum omnium perfectiſſimum in admiratione habebat, eòque perperam vtebatur, aut ad effringendas fores, aut ad glebis impetendos obuios quoſque, acſi cui vulnus inflictum, aut damni aliquid ab eo eſſet illatum, de eo, quaſi de teſtimonio quodam virtutis exultabat: quin etiam intempeſtiuâ libidine, ac præter ætatem turgebat, miraque erat in inuadendis mulieribus violentia. Itaque & inuidiâ in fratrem, & in Ægyptios odiô exardeſcebat, quod populus quidem Oſiridem ſuſpiceret, eumque in omni cantu ac ſermone celebraret, nec domi tantùm, ſed & in publicis etiam ſacris bona ei omnia ſupplex à Dijs poſtularet, ipſe verò & eiuſmodi eſſet, & ab omnibus eſſe videretur; quę cùm videret Typhon, contubernalium quoddam ſodalitium inſtituere cœpit hominum furioſorum, nec aliô quidem conſiliô (nec enim is erat, qui quenquam ex animo diligeret) ſed vt ſuæ factionis ſatellites, & ab Oſiride alienos ſibi compararet; eratque cuiuis facilè Typhonem ſibi demereri, & ab eo nihil non impetrare, quæ pueris ex vſu ſunt, ſi quid tantùm in Oſiride contumelioſè inſuſurraſſet. Ea igitur in pueris naturæ diuerſitas vitæ quoque diſſidium pollicebatur. Sed vt primum viarum diuortium, ſenſim diductum, protractô vlterius diſcrimine, in longiſſimum tandem interuallum deſinit, ita in pueris accidit, quos vel minima ſtudiorum diſparitas progredientes illos, plurimum à ſe inuicem diſſociat. At illi non pedetentim, ſed ſubitò contraria in ſtudia deflexerunt, cùm vtrique perfectam eſſent virtutem, ac vitium quâdam ſorte conſecuti. Vna ergò c[illegible] in[illegible]remento animorum contrarietas inualeſcebat, quam euiden[illegible] opere ip[illegible]o, [illegible]ciſque comprobarunt. Cæt[illegible]rum Oſi[illegible]s vix p[illegible] tatem e[illegible]greſſus, [illegible] is, qui Duces [illegible]reati erant, imperij mi[illegible] co[illegible]legam age[illegible], nondum quidam lege arma tantillis permitten-[illegible] te[illegible],

Iaciuntur ſemina diſſidij inter fratres.

te, ſed is conſilio iudicioque imperabat, cùm mentis inſtar eſſet, & exercitus præfectis, quaſi manibus vteretur; tam deindè naturâ eius plantæ in modum augeſcente, maturiores in dies fructûs edebat. Prætorianis verò militibus præpoſitus, Regique ab aure factus, & Præfecturam vrbis ac Senatus principatum adeptus, auguſtiorem longè, quàm acceperat, magiſtratum reddebat: alter ærario præfectus (viſum enim parenti erat vtriuſque in minori occaſione periculum facere) ſibiipſi pariter, atque illi, à quo electus fuerat, dedecus labemque aſpergebat, publicæ pecuniæ interuerſæ ſordiumque, atque in ærario adminiſtrando ſtoliditatis conuictus; deindè in alium magiſtratum tranſlatus, ſi fortè ei capeſſendo idoneus eſſe poſſet, multò ſeſe turpiùs gerebat, & ea fœliciſſimi regni pars, cui gubernandæ Typhon præfuerat, totum hunc annum pro nefaſto atq; inauſpicato habebat; ſimul verò ad alios ſeſe contulerat, vna in eos calamitas omnis ac pernicies traducebatur. Is fuit in regendis hominibus Typhonis animus. Priuatim quidem inconcinnè ac laſciuè ſaltabat, vnaque cum eo ex Ægyptijs aut peregrinis petulantiſſimus quiſque, qui eos ſecum cogebat, qui quiduis dicere, aut audire, patique aut perpetrare penſi nihil haberent; ita vt eorum cœnaculum omnis impudicitiæ officina eſſet. *Vigilans* porrò & ſtertebat ipſe, & ſtertentes alios libentiſſimè audiebat, admirabilem quandam eam eſſe Muſicam exiſtimans: laudes quoque, præmiaque ei delata, qui petulantem hunc ſonum longiùs produceret, ac longiùs, contortiùſque efferret. Ex his autem vnus aut alter, idemque omnium ſtrenuiſſimus, frontem ad omnia perfricuerat, nullumque *genus turpitudinis detrectans, multa fortitudinis* præmia auferebat, ſuppetebantque inſuper in propudioſæ licentiæ mercedem Magiſtratûs, atque imperia. Eiuſmodi ergo domi fuit Typhon. Poſteaquam verò ſumptis publicæ rei gerendæ inſignibus, habituque conſederat, tunc apertè idipſum declarabat: variam ac multiplicem eſſe nequitiam; hæc enim à virtute iuxta, ac ſeipſa diſſidet, eiuſque partes ſibi inuicem aduerſantur: quippè inſolens ille, ſuique opinione inflatus, ſubindè in furorem agebatur, ferociùſque Epirotico cane allatrans, aliam priuato homini, aliam familiæ, aliam vniuerſæ ciuitati noxam infligebat, ac eò magis exultabat, quo grauiùs aliquod damnum ac calamitatem incuſſerat, quaſi demùm dedecus ex domeſtica ſocordia conflatum, hominum lacrymis elueret. Sed hoc tamen vnum ex his malis commodum ſuppetebat; ſæpè enim cùm mox alicui periculum creaturus eſſet, aut temerè raptus in abſurdas atque inauditas ſuſpiciones tranſuerſus agebatur, vt lymphatis, ac fanaticis ſimilis eſſe videretur, de Delphica vmbra peruicaciſſimè contendens. Reus verò interim effugiebat, de quo nullum poſtmodum verbum, aut veterno elanguerat, capitiſque per aliquod tempus grauedine torpeſcebat, adeòque quæ agebantur, animo penitus excidebant. Deindèpique vbi ſeſe receperat, nihilo tamen ſeciùs omnis effluxerat rerum præteritarum recordatio. Ille autem cum diſpenſatoribus obnixè hiſcè de rebus altercatur, quotnam Medimnus tritici grana aut longiùs cyathos contineret, ſuperuacuam quandam & importunam animi ſolertiam

Typhon ad Magiſtratus aſſumptus petulanter ſe geſſit.

Creſcit audacia Typhonis.

tiam

Rex ſomnolentus & [illegible].

tiam præſeferens. Nonnunquam & ſomnus opportunè Typhonem inuadens hominem eripuit imminenti exitio, quo quidem correptus ille ex ſella in caput deturbatus eſſet, niſi abiecta eum lampade aliquis ex lictoribus ſuſtentaſſet: ita factum, vt tragica pernoctatio ſæpiùs in comœdiam deſierit; nec enim interdiù ius dicebat, vtpotè natura Solis & lucis inimica, tenebriſque accomodatior. Ac cùm id intelligeret, neminem eſſe, vel mediocri prudentiâ præditum, qui non ſummam in eo inſcitiam eſſe iudicaret, non ille quidem ſuam ſtoliditatem accuſabat, ſed commune in ſapientes odium profitebatur, quaſi accepta ab illis iniuria, quod iudicio, & ſagacitate valerent; homo vt conſilij planè inops, ſic inſidiarum calidiſſimus artifex. Erat in eo vecordia cum furore coniuncta, quæ duo animi exitia, ſi mutuis opibus inualeſcant, nullum aliude ſtatim rerum natura, nec eſſe poteſt grauius malum, aut ad profligandum genus hominum efficaciùs. Hæc ſingula & videbat pater, & intelligebat, Ægyptiorumque vtilitati prouidebat; Rex enim vnà & Sacerdos, & ſapiens erat, eundemque & Deum extitiſſe Ægyptiorum monumentis traditum eſt: nec enim Ægyptijs incredibile eſt, infinita apud ſe Numina ſigillatim imperaſſe, priuſquam ad mortales terrarum imperium perueniſſet, Regumque genus à maioribus, vt Piromidis à Piromide recenſeretur. Igitur poſtquam ille Deorum in maiorum gentium Deos translatus eſt, ac præfinita iam dies aderat, ad eam quidem ex omnibus Ægyptiorum ciuitatibus, quod per præconem pridem edictum fuerat, tùm Sacerdotum familiæ omnes; tùm militaris indigenarum ordo conuenerat,

Electio noui Regis.

quos omnes legis neceſſitas conuocabat; *reliquæ verò plebi, vt* abeſſe liberum fuit, ita omnibus adeundi poteſtas conceſſa eſt, non vt in creando Rege ſuffragatores, ſed vt ſpectatores eſſent, ſubulcis tamen ſpectaculum interdictũ, & militibus, qui aut peregrini ipſi, aut ex peregrinis nati apud Ægyptios ſtipendia merebant, quam quidem ob cauſam filiorum natu grandiori longè inferior conditio fuit, ex ſubulcis enim & peregri-

Typhoni fauet plebs.

nis hominibus Typhonis factio conſtabat, efferâ videlicet & numeroſâ plebe, quæque inueteratæ conſuetudini morem gerens, nec contra quicquam auſa, non graue illud aut indignum dedecus, ſed ſibiipſis quaſi debitum arbitrabatur, vtpotè iure ac legibus irrogatum, & eorum generi quodammodò naturale.

Erat porrò Oſiridi vxor Iſis nomine, quem & prudentem naturæ progreſſum interpretantur, fœmina moribus, vitâ & religione marito

Prudentia, Iſis cum pietate coniuncta.

ſuo minimè diſpar. Hæc exemplum mariti ſecuta, hoc vnicum ſatagebat, vt humanum genus beneficentiâ & inuentione rerum, & quibuſcunque tandem alijs modis deuinciret; Regni bono non minùs ac Oſiris intenta: Numina perpetuò Religionis cultu placabat, ſacra inſtituebat; pro ſalute mariti, ſceptrique commiſſi incolumitate aſſiduò Deorum aures ſollicitabat. Typhonem quibuſcunque modis marito reconciliatum, ad cor reducere ſtudebat; prognatus verò ex ijs erat filius Horus nomine, qui paternâ inſtructione ad ſumma quæuis formatus, altô pectore ſalubria ſapientiſſimi patris conſilia & monita, tanquam ſibi ſuo tempore

vſui

vſui futura imbiberat. Porrò Oſirin, toto peragrato orbe, rerumque vtiliſsimarum inuentione clariſsimum, quem deinde Græci Dionyſium dixerunt, atque ob efficaciſsimam illam perſuadendi vim, dicendique facultatem pingere ſolebant cum catena, ex ore eius, ad auditorum aures perducta, vnde & fabulam poſtmodum de Herculo Ogmio ortam tradit Plutarchus. Porrò Oſiride peregrinante, nihil nouarum rerum Typhon molitus eſt, Iſide callidè ad eius excubante machinationes; at redeunte Oſiride, ac rerum geſtarum gloriâ orbi iam conſpicuó, inuidiâ ſtimulatus nihil non egit & tentauit, niſi vt tyrannidis œſtrò percitus, Oſiri eliminato expulſoque, regnum Ægyptiacum in vltimam ruinam deduceret; fraude enim & aſtutiâ eluſum Oſiridem, atque intra arcam intruſum, Nilo abduxit; quod intelligens Iſis omnium inops, omnia latè pererrans, neminem prætermittebat, quem de Oſiri non percunctaretur, quin & pueros etiam ſuper arca rogabat, quorum aliqui rei geſtæ concij, quid de arca factum, prodiderunt; ex quo tempore vim præſagiendi pueris ineſſe ſuſpicati ſunt, eorumque diuinationem obſeruant; dùm ludunt, garriuntque in templis ſine diſcrimine, quicquid in mentem venit. Ex quibus nonnulli Anubim fuiſſe putant; Typhon verò cognito aduentu Iſidis, ac callidas mulieris machinationes pertimeſcens, ne Oſiridis manumiſſi ſalus ſibi exitium foret, in quatuordecim partes diſcerptum abiecit; Iſis inuentas partes in integrum coagmentans, dum pudendum deeſſet, cereum eius loco ſubſtituit, & hoc pacto, veluti Numen Sacerdotibus colendum propoſuit. *Oſiri itaque Typhoniâ malignitate extincto; Horus à Matre inſtructus, Typhonem* aperto bello aggreſſus, tandem vicit, vinctumque matri tradidit; Iſis verò non ita ſolutum dimiſit; quin in eius machinationes continuò intenta, certis quibuſdam cum repagulis coërceret; hæc eſt ſumma Oſiridis & Typhonis *ἀντιτεχνία*, quà quid Ægyptij indigitârint, videamus. Oſiris ſceptro in formam oculi concinnato ſublimis, Architectonicus Regis cuiuſpiam omni virtutum genere inſtructiſsimi intellectus, ſiue ratiò eſt, cuius bonitate, iuſtitiâ, pietate, ſollicitudine & religione, regnū omni felicitate compleatur. Typhone verò contrà, Rex notatur tyrannus, cuius pro ratione voluntas, iuſtitiæ deſertor, Regni inuerſor iniquus, propriorum commodorum amator, ſubditorum oppreſſor, ſanguinum dipſas, totius iniquitatis officina; cuius ambitione, libidine, auaritiâ, ſuſque deque ferantur omnia, quique tandem conuulſis iuſtitiæ fundamentis, vaſtatiſq; religionis propugnaculis, imperium in vltimum deducat exitium. *Huic ſe* Iſis vxor Oſiris, id eſt, prouidentia, ſiue prouida voluntas, ſeu prudens in omnibus progreſſus ſummá curà & vigilantiâ, & labore indefeſſo, ardente boni communis deſiderio opponit; cuius perſpicaci dictamine omnia Regia munia & miniſteria rectè diſponuntur, Typhoniæ machinationes explorantur, tumultus & ſeditiones ciuiles Typhonis malignitate obortæ maturè ſupprimuntur, atque extinguuntur. Quibus quidem ſic prudenter conſtitutis, mirùm non eſt, naſci Horum, pulchram illam politici Mundi harmoniam; quæ, vti eſt ordinis diſciplina, rerum amuſsis, actionum humanarum baſis, conſeruationis

Iſidis eloquentia.

[illegible] Nilo.

Oſiris propemodum [illegible] Numen.

Quem principem deſignet Oſiris.

Quem principem deſignet Typhon.

Prouidentiam denotat Iſis.

Quid indigitet Horus.

mundanæ fulcimentum; ita, dum clementiam iuſtitiæ, pietatem fortitudini, modeſtiam magnanimitati nectit, hoc idem præſtare videtur in Mundo politico, quod in vniuerſi conſeruatione Author naturę Deus, dùm mala bonis, conſona diſſonis, ſummâ proportione temperat. Hinc Typhonem ab Horo filio captum, non quidem omninò liberum dimiſit Iſis, apprimè gnara, quantum aduerſarij alicuius zelus, principis acuat ingeniũ, ad ſe quouis modo, contra technas & callidas artes aduerſæ partis defendendum. Verùm hæc omnia fuſiùs exponamus.

Regni alicuius diuturna pax, & beatitudo ſemper ſuſpecta eſſe debet.

ITa humanæ conditioni comparatum eſt, vt nihil ſub Sole firmum, nihil ſtabile, nihil diuturnum, nulla tàm exactis legibus pax firmata ſit, quæ non tandem ſuæ patiatur beatitudinis naufragium. Docet hoc ipſum Oſiridis regnum, totius fœlicitatis exemplar, quod tandem à Typhone ſubactum, de ſummo fœlicitatis faſtigio, in vltimam confuſionem deductum, memorant hiſtoriæ; vbi enim ſumma ſine metu pax, ibi neceſſariò ſecuritas; vbi ſecuritas, ibi liberior viuendi licentia; vbi hæc, ibi creſcentibus longâ pace bonis mox naſcitur proſperitas, cuius comes luxus eſt, luxus inuidiam veluti lucem vmbra ſequitur, inuidia, iurgia, diſſidia, perſecutiones ac bella mouet; bella tandem, vti ſeditionibus & tumultibus inteſtinis omnia concutiunt, ita vltimum quoque regno exterminium minitantur. Typhon exoritur, qui corpus Oſiridis, ſiue regnum per ſeditioſorum hominum factiones, veluti in partes diuiſum, dùm corpus vnione ſuâ diſſoluit, illud in pernitioſam multitudinem diſtractum, tandem in ruinam ducit; quam haud dubiè incurreret, niſi Iſidis prouidentia, obortis regno procellis, maturè conſuleretur; niſi per Horum, conclamatis penè rebus, conſiliô, & prudentiâ media pararentur conuenientia, atque ſic Regnum inductâ temperie, ſuæ harmoniæ, id eſt, Horo reſtitueretur. Interuenientibus in huiuſmodi calamitatibus vt plurimum ſpe & metu, amore & odio, ſic vt in calamitate acerbiſsima, tanquam in fundo Pandoræ pyxidis ſubindè inſit ardentiſsimus ſpei vigor. Nam vti in fortunæ maximis blandimentis, rerumque vberrimo ſtatu, ſummus eſt metus, maiori interdum afficiens cruciatu, quàm vel ex poſſeſsi perditione dolor afficiat; ita ferè extremum gaudij luctus occupat, & à luctus acerrimi puncto, fœlicitatis auſpicia reducuntur.

Harmonia Reip. conſiſtit in obedientia ſubditorũ Principi facienda.

Porrò tam diù Reſpublica harmonicum ſtatum conſeruat, quamdiù membra capiti, hoc eſt, ſubditi, Principi, perfectâ concordiâ & pace fuerint confœderata: tota verò harmonia Imperij, & Reipublicæ mox deſtruitur, vbi diffidentia, diſſidiumq;, vbi Religionis mutatio, & animorum contra Principem factiones fuerint exortæ; ſi præterea Princeps quoque in Tyrannum degeneret, ſubditorum bonum non quærat, ſi moribus & inclinationi ſubditorum non condeſcendat, ſi luxu, ſuperbiâ, & auaritiâ diffluat, ſi iuſtitiâ ſepoſitâ, omnia promiſcua, & impunitæ quâdam peccandi

Disharmonia Reip. in quo conſiſtat.

candi

candi licentia confundantur; vbi non verè viuitur, vbi quiſque ſuo emolumento bonum metitur publicum, vbi ſalutem propriam alterius duntaxat excidiô meditatur, vbi omnis iuſtitia torpet, omnis ordo & diſciplina diſcerpitur, fides abrumpitur, laxatur pietas omnis, vbi erga proximum quemque humanitas pluſquam barbaricâ feritate refrixerit; dùm enim vnius Reipublicæ membrum, alterum alteri non compatitur, marceſcit totum, atque in tabum diffluit, & ſicuti corpus harmonicum mox deſtruitur, vbi vehemens humorum diſcraſiâ ſuas habenas laxauerit, ita Reſpublica vbi iniuriâ Regum, morumque peſſimorum conſuetudo inſurrexerit; contrà, vti corpus per animam perficitur, ita Reſpublica per religionem, (loquor autem hìc de vera illa, & ſolùm ſalutifera religione orthodoxa Catholica). Nam vti anima eſt tota in toto, & tota in qualibet parte, ita ad harmoniam Reipublicæ conſeruandam, religio vna, vni ab omnibus fidei articuli, quos credant, tenendi, & obſeruandi ſunt, ſine qua religione, nec Princeps ſuum officium, nec ſubditi faciunt, ſine ea nulla ſocietas, quia nulla fides; non iuſtitia, non virtus, ſed fraus, licentia, proteruitas, & vno verbo hominum rerumque omnium naſcitur confuſio, & quemadmodum inter animam & corpus, ita inter Regem & ſubditos, inter Principem & populum, ſumma debet eſſe conſpiratio, ſine qua meritò totius ciuitatis fundamenta, veluti perículoſo fulmine diſcinduntur. Nam quòd regnum tutum, cuius cuſtos populi metus eſt? quæ ciuitas ſalua; in qua multitudo vi & armis ſuppreſſa viuit? vt igitur Reſpublica perfectè ſibi conſonet, tritonus tollendus, euitandus tritonus cum *diapente*, *diateſſaron cum ſemitonio aut ditono* prorſus eradicanda, diapaſon cum diateſſaron, ſimiliaque maximæ diſſonantiæ monſtra omnibus modis fugienda, hoc eſt, diſſidia, tumultûs, morum peſſimorum vigor, dictæ religionis in varias hæreſes diſciſſio, haud quaquam permittenda; fuerunt enim hæc nullo non tempore, maxima ingentium calamitatum, euerſioniſque Regnorum Imperiorumque ſeminaria.

Religio Reipublicæ conſeruandæ neceſſaria.

Sub ſpe metuque, id genus alia multa conuerſionis ſeminaria in extremorum alterutro ſæpiùs occultantur; nam & peccatis grauiſſimis, pœnitudo ſumma ſuccedit, rebus præclarè geſtis, vt plurimùm faſtus & inſolentia vel obliuio ſui; vrget vnius gloriam alienus liuor, infortunium leuat commiſeratio; egeſtati ingenium fauet atque induſtria; opulentiæ inquieta ſollicitudo; aſſiſtit ſtultitiæ ſumma ſecuritas, doctrinæ vel ſaſapientiæ, periculum multiplex, & ærumnarum ſeges. Atque hoc eſt, quod Iſis Typhonem, Hori fortitudine captum, non vndequaque liberum dimiſit, ſed detinuit ad cautelam, tanquam curæ & vigilantiæ in Regno adminiſtrando incitamentum. Typhone enim prorſùs extincto, regnum ſocordiâ ciuium veluti concuſſum, ſuaptè mole cadere neceſſe foret; ſat regni perſecutio eſt; calcaria ad prouidè in omnibus vigilanterque agendum, ſunt occultæ hoſtium machinationes; quibus fit, vt regnum tandem priſtino vigori reſtitutum conſiſtat.

Verum hanc fabulam Oſiris & Typhonis ſub perſona Iouis & Typhonis exhibentes Poëtæ, ad politicas conſiderationes hoc pacto traducunt.

Fabula Poëtarum de Ioue & Typhone.

cunt. Iuno indignata, quòd Iuppiter Palladem genuiſſet ex ſe, ſine adiutorio ſuo, Deos omnes, Deaſque precibus fatigaſſe dicitur, vt Pallas ſine Ioue partum quoque ederet; victa itaque importunitate Iunonis, terram concuſſit, ex quo motu Typhon natus eſt, monſtrum ingens & horrendum, qui & mox ſerpenti, vti belluini eiuſdem mores ferebant, ad alendum nutritio datus eſt; poſtquam adoleuiſſet, bellum Ioui mouit, in quo & ſuperatus, victuſque in poteſtatem Typhonis venit, qui & eum in humeros ſublatum in regionem obſcuram, deſertamque tranſportauit, ibidemq; neruis manuum & pedûm conciſis, mutilum mancumque reliquit. Mercurius autem neruos Typhoni ſuffuratos, Ioui reſtituit. Iuppiter vigori priſtino reſtitutus, Belluam rurſus aggreſſus fulmine verberauit; ex cuius ſanguine ſerpentes nati feruntur; tùm demùm ruentem, fugientemque, Æthnam ſuper eum iaculatus, monte oppreſſit. Hanc fabulam aptè ſanè variæ fortunæ Regum & viciſſitudini applicant. Reges enim regnis ſuis non ſecùs ac Iuppiter Iunoni, matrimonij vinculis iuncti rectè cenſentur.

Tumultus populorum vnde originé habeant. Sed accidit nonnunquam, vt imperandi conſuetudine deprauati, & in tyrannidem vergentes, omnia ad ſe trahant, & contempto Ordinum & Senatus ſui conſenſu, ex ſeſe pariant: id eſt, ex arbitrio proprio & imperio mero cuncta adminiſtrēt. Id populi ægrè ſubindè ferentes, & ipſi moliuntur caput aliquod rerum ex ſeſe creare & extollere. Ea res ex occulta ſolicitatione nobilium & procerum ferè initia ſumit, quibus conuenientibus, dùm populi ſolicitatio tentatur, ex ea tumor quidam rerum (per Typhonis infantiam ſignificatus) ſequitur. Atque iſte rerum ſtatus ab inſita plebis prauitate, & natura maligna (ſerpente Regibus infeſtiſſimo) nutricatur. Defectione autem viribus coalitâ, poſtremò res in apertam rebellionem erumpit; quæ, quia infinita mala & Regibus, & populis infligit, ſub dira illius Typhonis effigie repræſentatur, in qua *Monſtruoſa Typhonis effigies.* centum capita, ob diuiſas poteſtates; ora flammantia, ob incendia; anguium cingula, ob peſtilentias (præſertim in obſidionibus,) manûs ferreæ, ob cædes; vngues aquilini, ob rapinas; corpus plumis contectum, ob perpetuos rumores, & nuncios, & trepidationes, & huiuſmodi. Atque interdum rebelliones iſtæ tam præualidæ ſunt, vt Reges cogantur, tanquam à rebellibus tranſportati, relictis regni ſedibus, & vrbibus primarijs, vires contrahere, & in remotam aliquam, & obſcuram prouinciam ditionis ſuæ ſe recipere, neruis, & pecuniarum, & Maieſtatis acciſis; ſed tamen non *Hæc fabula politicæ documenta continet.* ita multò poſt fortunam prudenter tolerantes, virtute & induſtriâ Mercurij neruos recipiunt, hoc eſt, affabiles facti, & per edicta prudentia, & ſermones benignos, reconciliatis ſubditorum animis, & voluntatibus, ſubindè alacritatem ad impenſas conferendas, & nouum auctoritatis vigorem excitant. Nihilominùs prudentes & cauti aleam fortunæ tentare plerumque nolunt, & à pugna abſtinent, ſed tamen operam dant, vt aliquò facinore memorabili exiſtimationem rebellium frangant. Quod ſi ex voto ſuccedat, illi vulneris accepti conſcij, & rerum ſuarum trepidi, primò ad fractas, & inanes minas veluti ſerpentûm ſibilos ſe vertunt.

Dein-

Deindè rebus deſperatis fugam capeſſunt. Atque tùm demùm, poſtquam ruere incipiunt, tutum tempeſtiuumq; Regibus eſt, copijs & vniuerſâ mole regni, tanquam *Æthnæ* monte, eos perſequi & opprimere.

Conſectaria politica.

EX his patet, omnes qualeſcunque tandem illi ſint ſtatus, mutationibus obnoxios eſſe; vti enim ſummæ contrarietati expoſiti ſunt, ita continuó quoque rancore, æmulatione, inuidiâ, ſuſpicione, & ambitione laborant, continuis ardent odijs, inſidijs, proditionibus, bellis, offenſis; inibi deſtructio alterius, cedit in augmentum & conſeruationem propriam; inſtrumenta, ex quibus conſtruuntur ſtabilimenta quietis, ita ſunt ſubtilia, ita delicata; vt, dùm varijs ſubijciuntur euentibus; dùm occultis cauſarum catenis connexa ſunt, periculoſis ad hæc improuiſiſque occaſionibus ſubſtant, fieri non poſſit, vt non varias humanæ conditionis ſortes experiantur. Quantas Rerumpublicarum mutationes, quot Regnorum euerſiones, Imperiorum deſtructiones, Monarchiarum ruinas, nouimus, accidiſſe? Quis Principum adeò felix eſt, vt diſcordias, & τεχνάσματα vicinorum Principum, inſidias remotorum euadat? quis à factionibus potentum, à coniurationibus ſubditorum, à perniciofiſſimis populi ſeditionibus, à diſcordijs cognatorum, ab infidelitate gubernatorum regni, à perfidiâ principum militiæ, ab ipſorum militum rebellione, ab inuaſione exterarum & barbarum gentium inundatione ſe immunem exhibeat? *ſi potentiâ, robore munitus* fuerit, plures contra ſè veluti factô agmine, concitabit; ſi inferior, exteri Principes in auxiliares manûs inuocati, dempta libertate, mox eum ſui iuris ſubijcient; ſi debilis, vel primô ictu conuulſus, viribuſque potentiorum in vltimum calamitatis barathrum præcipitatus, omnium bonorum iacturam faciet. Solus itaque is beati titulo exiſtimabitur Princeps, qui bonitate cauſæ fretus, iuſtitiâ armatus, religionis ardente zelo impulſus, ſua, ſummâ intentionis ſinceritate & rectitudine, omni paſſionis impetu liber & ſolutus adminiſtrârit. Hôc pactô hiſcè medijs Iſis infirma cœteroquin ac imbecillis fœmina, Gygantæam Typhonis immanitatem, Titanumque atrociſſimas machinationes eluſit, proſtrauit, ac regnum penè extinctum ſuæ integritati reſtituit.

Principes expoſiti ad infœliciſſimos euentus.

CAPVT IV.

Ex Mundorum diſpoſitione, & ſubordinatione Aegyptij Rempublicam ſuam adminiſtrabant, & hac vnicâ ratione illud perpetuò ſtabiliri poſſe contendebant.

AEgyptij profundiſſimis animi contemplationibus aſſueti, cùm admirandum quendam rerum ordinem in trium Mundorum, Archetypi, Angelici, & Senſibilis huius Mundi ex aſtrorum orbibus, & elementorum

torum quaternione conſtituti ſeriebus eluceſcentem aduerterent; illud ceu vnicum & oportunum politicæ gubernationis exemplar ob oculos ſibi propoſitum crediderunt. Supremum enim omnium Numinum Numen, Archetypus, inquam, ſeu idealis Mundus, dùm Vniuerſum tantâ legum æquitate gubernat, tantâ prouidentiâ diſponit, tantô amore & benignitate conſeruat; quid aliud nobis exhibet, niſi veluti quoddam Monarchici ſtatus abſolutiſſimum exemplar? Quid Genialis, ſiue Angelicus Mundus, in tot claſſes diſtributus, in tam varia munia & miniſteria diſtinctus, tam admirabili ordinum diſpoſitione conſpicuus; in quo tametſi varij atque diſparati dominij, & ſubiectionis gradus ſint, omnes tamen hoc vnum ſatagere videntur, vt omnes vnâ voluntate, & ſcopô concatenati, in vniuerſi conſeruationem conſpirent. Quid, inquam, aliud nobis in ipſo, niſi Ariſtocraticæ politiæ ſtatus deſignatur? cuius tota felicitas eſt vnio & concordia optimatum; ſtabilimentum eius, boni communis in ſingulis cura & amor: quid denique ſenſibilis hæc Mundi machina, ex aſtrorum orbitis, elementorumque corruptibilium mobili & inſtabili miſcellâ compoſita, aliud nobis, niſi Democratici ſtatus, ſeu plebæi dominij ſtatum proponit, tantò periculoſiorem, quantò maiori mutationi, & factioſorũ hominum turbationi magis eum obnoxium videmus. Ægyptij itaq; hæc attentiùs conſiderantes, illum non immeritò ſtatum cõſeruationi aptiorẽ cenſuerunt, qui Archetypæ Monarchiæ ſimilior, & mutationibus minùs obnoxius foret; in qua cùm Angelici Spiritus vnius Monarchæ ſummi rerum Authoris nutui pareant, horum verò ſingulæ rerum creatarum in hoc ſenſibili Mundo claſſes, abſoluto & perfecto *dominio ſubijciantur*; ſummó ſtudió incumbebant, vt ad hanc monarchici ſtatus, veluti ad exemplar quoddam ſuam adornarent Monarchiam.

Deus perfectiſſimum Monarchici ſtatus exemplar.

Per vnitatem Angelici Mundi deſignatur felicitas politici ſtatus.

Per mobilitatem ſenſibilis mundi deſignatur democraticum dominium.

Monarchia perfectiſſimus ſtatus.

Quemadmodum enim in vno corpore phyſico, membrorum concordiâ & colligatione, actiones ſuas harmonicas mens exerit & perficit, vnoque ſpiritu, eadem membra colligat; haud ſecùs vnum imperium, dùm poteſtate vnius, vel plurium vnitorum in Republica regit, imperat, cuique prouidet, leges dicit, firmat concordiam, humanæque ſocietati neceſſaria exequitur, communicat commercia, actiones & amicitias conuenientibus præceptis, quæ vel natura, vel neceſſitas ſuadet, inuiolata conſeruat; pulcherrimam in hoc politico Mundo, Mundo vtrique paulò ante deſcripto prorſus analogo, harmoniam deducit; & ſicuti in fidibus, & tibijs atque cantu ipſo concentus eſt quidam tenendus ex diſtinctis ſonis, quem immutatum ac diſcrepantem aures eruditæ ferre non poſſunt, iiſque concentus ex diſſimillimarum vocum moderatione, concors tamen efficitur & congruens; ita ex ſummis, infimis, medijs, interiectis ordinibus ac ſonis, moderatâ ratione ciuitas conſenſu diſſimillimorum conſiſtit; & quæ harmonia à Muſicis dicitur in cantu, ea eſt in ciuitate, ſeu Republica, concordia, arctiſſimum atque optimum omni in Republica incolumitatis vinculum, quod ſine iuſtitia nullo pacto eſſe poteſt: iuſtitia autem, niſi ab authoritate alicuius, qui ſupremam habeat poteſtatem dependeat, ſuum effectum, conſequi non poteſt. Quot verò ſunt

Quod eſt mens in corpore, eſt Monarcha in populis.

Harmonia politica.

Rei-

Reipublicæ ſpecies, tot debent eſſe ſupremæ poteſtates, in vnaquaque vna, ſicuti in vnoquoque corpore phyſico vna, quæ imperat anima, vna vitalium operationum, per totum corpus diffuſarum moderatrix, non duæ; in Mundo vnus Deus, qui ineffabili ſuâ prouidentiâ omnia in eo, concentu moderatur & dirigit; duas autem in Republica poteſtates eſſe ſupremas, æquali potentia & imperio res adminiſtrantes, fieri non poteſt; cùm ſupremum in ſuo ordine, priorem non admittat, niſi ſubordinetur ad aliquid; ſi duas conſtituas, iam diſſonantia politici corporis in foribus eſt, dùm ciuili corpore diuiſo, ex vna duæ, vt ſint Reſpublicæ, neceſſe ſit. Nec obſtat ſupremam poteſtatem adminiſtratores, diſtributoreſque admittere plures; hi enim non ſupremam, ſed vnam omnes, vt In Ariſtocratia atque Democratia fit, habent poteſtatem; in Monarchia verò penes vnum rerum omnium poteſtas eſt, à quo reliqui, qui ſub eo Rempublicam, principatum, vel regnum per partes ſibi creditas moderantur, pendent; ſuamque Rex per præpoſitorum miniſteria, non ſecùs ac vis animæ per totum corpus diffuſaque membra, veluti per inſtrumenta quædam, ſuam exercet authoritatem; ſicuti harmonia in hoc vnico conſiſtit, vt vna chorda aut fiſtula ſemper grauiùs aut acutiùs, & acutiùs ἰσότονος ſiue tonatim ſonet, ex quarum denique artificioſo ſymphoniſmo intenta melodia naſcatur.

In Republica vnitas amari debet.

Hinc ſummus ille rerum Harmoſta, mox ac magnum illud Mundi ſyſtema harmonicum ineffabili quâdam regiſtrorum varietate condidiſſet, veluti Archichoragus, ſingulis quibuſque creaturis, cœlis, elementis, *animalibus, arboribus, frondibus, & fluminibus*, reliquiſque, quæ fecit, operibus, proprios ſui generis principes & choragos conſtituit. Spectamus huius rei neceſſitatem in omnibus penè rerum naturalium claſſibus; homo dùm naſcitur, ne pereat, alio, qui ipſum dirigat, indiget; omnia animalia vnus regit homo; hominem ipſum in eo diuinior pars anima, in ipſa anima duæ partes, iraſcibilis & concupiſcibilis rationis dictamini ſubijci debent. Inter membra corporis, vnum eſt præcipuum, cuius arbitrio omnia reliqua mouentur, ſiue illud ſit caput, ſiue vt alij, cerebro cognatum cor: hoc pacto Angelis Angelum Principem, ſpiritibus Spiritum, ſideribus ſidus, Dæmonem dæmonibus, auibus auem, beſtiam beſtijs, ſerpentem ſerpentibus, piſcem piſcibus, hominibus præfecit hominem, qui eſt Verbum incarnatum Chriſtus IESVS. Sitque adeò imperare, regere, ſubijci, regi, & gubernari iuris naturæ, diuinoque & humano gentium, & ciuili prorſus conſentaneum. Certè cùm mira hæc Mundi diuerſitas ex quatuor elementis, contrariarum qualitatum ſpiritualium, corporaliumque rerum ſubſtantijs conſtet, niſi is certa ſubordinationis harmonia & ſymmetria colligaretur, certiſque legibus ſubiectionis regiminiſque temperaretur, pulcherrimum Mundi harmonicum corpus breui conſumi neceſſe foret; nec enim poſſent partes tam diuerſæ in eo perſeuerare, ſi ſingulæ per ſe promiſcuo & indifferenti regimine opera ſua perficerent, quin poteſtas poteſtati æquali occurrens, perpetuâ diſcordiâ & irreconciliabili diſſidio omnia poſſideret, alienaque quæ regere non nouit, nec conueniunt, in ſuam perniciem vſurparet.

Politicus ſtatus imago gubernatus Dei.

Exemplum rerum naturalium.

Ordo

Ordo Mundo neceſſarius.

Ordo itaque in omnibus neceſſarius eſt, vt pulchrè Bonifacius relatus à Gratiano: Ab hoc, inquit, diſpenſationis diuinæ conſilio, gradus diuerſos & ordines conſtituit eſſe diſtinctos, vt dum reuerentiam minores potentioribus exhiberent, & potentes minoribus dilectionem impenderent; vera concordia fieret, & ex diuerſitate contextio, & rectè officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum. Neque enim vniuerſitas aliâ poterat ratione ſubſiſtere, niſi huiuſmodi magnus eam differentiæ ordo ſeruaret: quia verò quæque creatura in vna eademque qualitate gubernari, vel viuere non poteſt, cœleſtium militiarum exemplum nos inſtruit, quia dùm ſunt Angeli, ſunt & Archangeli, qui quidem non ſunt æquales, ſed in poteſtate & ordine, ſicuti notum, differt alter ab altero: ſicuti enim, vt ſuprà quoque dictum eſt, ex diuerſi toni fidibus, melodia naſcitur ſuauiſſima, ita ſocietas in Republica imperantium & obedientium; diuitum, pauperum; nobilium, plebeiorum; doctorum, artificum, & id genus diuerſorum graduum, perſonarum, ſtatuum efficitur pulcher quidam concentus, concordia laudabilis, felix, & penè diuina. Quod enim vni voci deeſt, ex alia ſuppletur, & quod vni deeſt, ab alia communicatur; neque enim bona harmonia naſci poteſt ex vnius toni chordis, vel ex inſtrumento, cuius omnes in vniſonum extenſæ ſunt fides. Ita Reſpublica conſiſtere minimè poſſet, ſi omnes eſſent æquales; apparet harmonica hæc æqualitas ex ipſis diuerſis ſtatibus, quibus Diuina prouidentia homines conſtituit, dùm alium ſummum Sapientiæ apicem attingere; alium omni virtutum genere refertum; alium nullo animi ornamento præditum eſſe; alium item ad ſummum dignitatis apicem, alium ad incitas & infimam paupertatem depreſſum, alium abundare, egere alium, alium diuitem, pauperem alium, alium perpetuis delicijs opumque affluentia gaudere, alium perpetuis laboribus vitam miſerabilem agere, videmus. Cur itaque bonitas Dei non omnes æqualis conditionis fecit? Hanc, inquam, mortalium ſortem nobis obijciunt ij, qui omnem prouidentiam impiè negantes, omnia caſu euenire arbitrantur; Quæro ego ex ipſis contra, Cur ipſe Opifex non fecerit omnia animalia Angelos, aut omnes planetas Solem, ſiue omnia membra oculos? Si enim omnes artus eſſent oculi, vbi manûs, vbi pedes, vbi os, ſtomachus, aliaque membra corpori neceſſaria? Et ſi omnes planetæ, Sol, vbi Luna, ſuſcipiens ſiderum genituram, vt nobis partum edat? vbi Mars roborans, Iuppiter æquans, Mercurius acuens, Saturnus conſolidans, Venus amore connectens? Et ſi omnia animalia Angeli, vbi homo peculiaris imago Dei? vbi equi ipſum portantes? vbi boues & oues humani victus miniſtri, imò cibus? vbi animalia, & iumenta, quæ ad mundi ornatum, & hominis ſeruitium producta ſunt. Sicuti igitur non eſt conſonantia, ſi quilibet neruus inſtrumenti eſſet nete aut hypate, meſe aut parameſe, vel quoddam huiuſmodi ἰσότονον, cùm ex paribus diſparibuſque chordis aut vocibus, prout harmonia Mundi requirit, conſonantia generetur; ſi enim omnes Doctores, Sapientes, Principes, diuites eſſent, mundũ perire neceſſe foret. In hac igitur diuerſitate ingeniorum, profeſſionum, in hoc diuer-

Diuinæ prouidentiæ vis in diuerſis ſtatibus hominum.

Mira diſtributio rerum in Mundo.

ſo for-

ſo fortunæ iactu, politici Mundi ſymphoniſmus primariò conſiſtit, & ſicut in humani corporis ſtructura, diuerſa membra diuerſis officijs deſtinata in bonum vnum, bonamque conſeruationem indiuidui conſpirant, ita & diuerſa politici Mundi membra in Reipublicæ ſalutem, concordiæque conſeruationem conſpirare debent; quocirca totius humani generis pulchritudo in indiuiduorum varietate eſt, quæ diuerſiſſima, ſummus moderator, in vnius myſtici corporis, ſub Christo θεανθρώπῳ harmoniam traxit. Quæ conſonantia & Mundi, & politici corporis tantâ elegantiâ ac ſuauitate conducta eſt, vt nulla perfectior inueniri queat.

Harmonia ſtatus politici

His igitur natura differentibus, aſſignata ſunt dona varia, vnicuiq; iuxta propriam virtutem & diſpoſitionem, quibus etiam præmia redduntur ſecundùm opera ipſorum, proportione geometricâ, vt quæ ſit proportio munerum ad munera, & meritorum ad merita, eadem ſit proportio præmiorum ad præmia, atq; hâc proportione non Deus duntaxat reddet, ſingulis præmia, ſed & Reſpublica ciuilis; quæ mundani, imò archetypi mundi imago quædam eſt, gubernationem ſuam inſtituit.

Quoniam verò vt ad Ægyptios reuertamur, maximi in benè beatèq; inſtituendæ Monarchiæ ratione, momenti eſt, archetypam rationem continuò ob oculos poſitam expendere, atque hinc iuxtà intentam analogiam, corpus politicum formare & elaborare. Ægyptij huius tam diuinæ artis minimè ignari, ſtatim à primis naſcentis imperij incunabulis, vniuerſam Ægypti Monarchiam, ad totius vniuerſi normam & ideam, in certos quoſdam Nomos ſeu Curias, aut præfecturas myſticâ quâdam & arcanâ ratione, vti in præcedentibus dictum eſt, diuiſerunt; quibus ſingulis totidem ex Optimatibus ſacerdotes, religione & ſapientiâ conſpicuos, qui à nutu, & arbitrio Regis Monarchæ dependerent, præfecerunt; quorum officium erat, populum, cui præerant, in cultu Deorum inſtruere, ſacrificiorum ritus & cœrimonias in Geniorum, qui præfecturis præerant, placatione, ſine qua Regnum conſiſtere non poſſet, inuiolabili vigore ſeruandas edocere; ſummó rigore in mores degeneres animaduertere; milites ad patriæ defenſionem; agricolas ad agrorum, camporumque, humanæ vitæ pernecessariam culturam; opifices ad ciuitatum templorumque ornatum; ad ciuili denique neceſſitati, pro artis vnicuique propriæ conditione, ſubueniendum excitare; omnes eos, qui rem ſuam præclarius egiſſent, oblatis præmijs honorare; denique quotannis Regi de cunctis gubernationi eorum ſubiectis ritè adminiſtratis rationem reddere. Sic fiebat, vt regnum, Sacerdotum operâ, quibus ſolis ad regni ſucceſſionem aditus eſſet, ſummo amoris affectu, vnanimique omnium conſpiratione adminiſtratum, in perpetuo vigore conſiſteret. Porrò vniuſcuiuſque Nomi præſidem Genium cognoſcere & explorare diſcebant; quem cognitum, per rerum ſpecies ei analogas, ſacrarumque ſculpturarum apparatum, ita ſe flectere poſſe credebant; vt dum particulari inclinatione in commiſſi ſibi Nomi curam & tutelam ſeſe impendit, regnū non tam humanâ, quàm Deorum immortalium prouidentiâ adminiſtratum, ſine vllo externæ inuaſionis metu, ſeipſo conſiſteret; aduoque non pri-

Monarchia Ægyptiorum ad Vniuerſi normam conformata.

ta tantùm ſingulorum Nomorum templa, ſed tota Ægyptus ſtatuis ſupernarum mentium conſpicuis, veluti totidem aris, Archetypi & Genialis Mundi templum exactiſſimè exhiberet; in quibus continuis ſacrificijs, hymnis, precibuſq; pro ſalute patriæ, & pro cõmunium calamitatum procellis auertendis Numina ſollicitabantur; ſiquidem nihil religione habebant antiquius, nulla res ardentiùs in ſacris libris ijs inculcabatur; quâ ſtante, ſtare regnum, Genios naturali amore ad id conſeruandum ſuccurrere; quâ per improbos mores vacillante regnum diù conſiſtere non poſſe, atque adeò Genios regni ſibi commiſſi tutelam curamque prorſùs deſerere opinabantur; quo facto, quid regnum Geniorum præſidio deſtitutum, aliud, niſi vltimum exterminium expectare poterat.

Conſectarium primum politicum.

Cur ſubditi naturaliter timeant principes ſuos?

PAtet hinc horrendarum nullo non tempore in Imperiorum ſtatuumque mutatione cataſtrapharum cauſa. Nonnè Rex homo eſt cœteris hominibus ſimilis? Videmus tamen omnes ei ſe ſummâ reuerentiâ & timore ſubijcere, quod quidem fieri nullâ ratione poſſet, niſi Deus illi timoris ſui characterem impreſſiſſet, quô Principi ſignato euectoque, cœteri timore quodam reuerentiali, & occultâ quâdam vi compulſi, ſubſint. Quod totum per principatuum illorum, ſupremorum Principum ordinem exequitur. Quod ſi verò per indignam, ſceleribuſque contaminatam vitam ſibi Reges, Principeſque tùm Dei, tùm *Principatuum* influxui obicem poſuerint, ecce protinùs, *veluti per peccata publica deleto* in Principe charactere timoris Dei, populus à conſono in diſſonum deflectitur, rebelliones mouentur, iugique Principis tanquam charactere timoris Dei indigni, fit abiectio: vt proindè mutationes imperiorum, regnorumque tranſlationes, principatuum, rerumque publicarum extirpationes, aliam, quàm diximus, originem non habeant; meminerit igitur Princeps ita vitam ſuam inſtituere, ita iuſtitiam & pietatem colere, vt principatus ſiue præſides Archangelos ſemper ſibi propitios inueniat; vtpotè, ſine quorum perpetuâ tutelâ & aſſiſtentiâ nec regnum, nec regnator ſubſiſtere queant. Eâdem cauſâ Deus animalibus etiam ferociſſimis characterem amoris impreſſit, vt videlicet homini, propter quem condita erant, ſubeſſent, eique obedirent. Videmus debiliorem robore puerum, vel ingentem Elephantum, ferociſſimumque Leonem manuducere, regere, verberibus, & quocunque voluerit imperioſè ducere; belluamque ei in omnibus obedire, eidem ſe in omnibus ſubmittendo. Certè non alia de cauſa, niſi quòd ordinis ratio præſcribat, & quia homini, character timoris Dei impreſſus, omnia eidem ſubeſſe cogit. Eadem in ordine animalium ſpectantur; quod enim vnum animal aliud timeat, etſi robore & magnitudine multò eô inferius (vt Elephas arietem, gallum Leo) cauſa eſt, quod ſub præſididio ſint ordinis altioris, characteremque principatus gerant, quem inferiora naturali inſtinctu, dùm cognoſcunt, reuerentur; vides igitur quàm omnia mirabili nexu coniuncta conſonent.

Vndè ruinæ & tranſlationes regnorũ & imperiorũ.

Cur ferociſſimæ quæuis belluæ homini ſpontè ſe ſubmittant?

nent. Relucet & hic concentus vel in ipſis fortuitis rebus (ſi tamen aliquid in rerum natura fortuitum & caſuale dici poteſt) vt cum tempore Pauli V. Pontificis, Aquila vinculis ſoluta auolando paulò ante dicti Pontificis electionem Draconis imagini, quam Burgheſiorum gentilitia inſignia continent, inſidens, ex eadem familia Pontificis electionem deſignauit; voluit enim vt nonnullis in mentem venit, Deus per Angelos principatus, principis volucris augurio, principatum orbis indicare. Nonne etiam in admirationem trahit, quod accidit etiam Vrbano huius nominis Octauo? Nam dùm Cardinales de eligendo Pontifice tractabant in conclaui; ſuper tectum cubiculi Maffei Barberini inuentum eſt examen apum, hoc eſt ſtemma Barberinæ familiæ, perindè acſi eius apes gentilitiæ ad ſupremum faſtigium priùs deſignaſſent Cardinalem Maffeum, quem Patres purpurati adorarent Vrbanum. Quia verò principatus terrenus diſſonus ex ſe eſt, & deformis, niſi conſonus ſit in ſeipſo, & cum alijs, & per hanc conſonantiam decorem & pulchritudinem acquirat; ideò ſuperiorum miniſterium, Principi neceſſarium eſt, & hoc virtutum efficit ordo, quarum fauore comparatâ conſtantiâ ac robore, fortes contra vitiorum voluptatumque irritamenta efficimur. Sed vt & contra has aëreas poteſtates inuidiâ & malitiâ plenas præualeamus, ſupercœleſtium diuinarumque Poteſtatum præſidium nobis neceſſarium eſt; ne etiam mundanis affectibus præpediamur; ſed illos appetitui rationali harmonicè ſubijcientes, dominemur nobiſipſis, Dominationum aſſiſtentia nobis erat neceſſaria. Omnium itaque inferiorum obtento dominio, reſtat, vt ad *Deum conuerſi ipſi ſoli vacemus: quod ſit, ſi memoriam* ſupercœleſtium, per Thronorum ſubſidium, retineamus, eademque Cherubicâ illuſtratione contemplemur, donec cognato tandem parentique ſummo, Monadi diuinæ per ardorem Seraphicum vniamur; vndè quemadmodum per Angelicos gradûs Opifex rerum in nos ſuâ virtute deſcendit, ſic & per eoſdem ad ipſum, à quo proceſſimus, redeamus, veluti per quoſdam virtutum gradus, quorum primus rationalis naturæ gradus, per ſenſus nos coniungit Angelis, imaginatio Archangelis, timor Virtutibus, Poteſtatibus dolor de peccatis, ratio Principatibus, vt enim hæ Spiritibus, ita ratio ſenſibus, & affectibus præeſt; amor Dominationibus, Thronis intellectus, Cherubinis intelligentia, ſpes denique vniat Seraphinis, hi enim proximè conducunt ad Deum, qui eſt ſpes omnium finium terræ.

Euentus mirus in electione Pauli V. Pontificis.

Portentũ circa electionẽ Vrbani Octaui.

Quid Virtutes influant in homines?

Poteſtatum influxus.

Dominationũ influxus.

Vides igitur, vt Miniſtri hi Ordines, Harmoſtæ ſummo tribunali aſſiſtentes, vt fidi ſint; omnia in conſonantiam cum Principe eorum deducere ſatagunt; præueniunt enim coniuncti pſallentibus, & ipſi ἁρμονίζοντες tanquam cœleſtis Odœi modulatores, omnes chordas voceſque in ſummo illo Dei monochordo adaptantes, vt illud reddant concinnum ſuauiſſimumque, vt ſi quæ ſint inutiles fides, vel moduli diſſentientes, eas abijciant, reſcindant, reprobentque, ne in mundano, cœleſti, vel humano polychordo aliquid diſſonum reperiatur; gaudent itaque omnia mouente patre, teſte Dionyſio, à Deo ſiquidem moti mouent orbem, & iſti corpora noſtra, cæteraque inferiora ad eam conſonantiam diſponunt, quam iubet ipſe primus rerum omnium Motor.

Angeli cœleſtis Odæi modulatores.

Conſectarium ſecundum politicum.

In vanitatem Aſtrologicam.

Ordo alius immutabilis in mente diuina.

A bono nil niſi bonum.

Cur multa præter ordinem fieri videantur.

Mali ſpecies à materie proficiſci.

Quatuor impedimenta circa materiem.

PAtet hinc vana quorundam de grege Epicuri porcorum præſumptio, qui pernitioſo eiuſdem dogmate, veluti temulenti atque in tranſuerſum acti, ad ἀπάθειαν quandam, mortalium animos redigere ſatagebant; cùm enim animaduerterent duos eſſe præcipuos huius orbis Tyrannos atque carnifices, ſpem ſcilicet & metum, vt pacarent hominum mentes, iam omni excuſſo Numinis metu (cui dùm alligantur, putant, quietas eſſe non poſſe) conati ſunt rerum omnium, quæ quotidiè ſpectarentur, naturales reddere rationes, atque ex vno cœlo, per intermedias claſſes, fatorum neceſſitatem demonſtrare; quibus ne aſſentiamur temerè, purioris philoſophiæ Antiſtites monent; atque ipſa Veritas, ſeu Chriſti viua doctrina præmonſtrat. Quanquam ex abundanti eiuſdem bonitatis ſinu, illa etiam conteſtantur, quæ quidem ſenſibus obuia, præter tamen communem naturæ curſum, quàm rariſſimè fiunt. His enim oſtenditur, Deum penes ſe alium habere ordinem prouidentiæ ſuæ nobis occultum, cui ſæpè conſentit Ordinis characteriſmus mundanis rebus infuſus, ſæpè plurimùm diſcrepat propter hominum neceſſitatem, atque vt diuinæ gloriæ maieſtas libera, nullis naturæ vinculis alligata, nullis circumſepta carceribus, demonſtretur. Neque verò à bono ſummo præter bonum aliquid fieri, aut dimanare credibile eſt, cùm ſit circulus bonus, à bono in bonum perpetuò reuolutus, etſi ea, quæ ſæpè obtingunt, pro meritis noſtris, mala & triſtia vulgus exiſtimet; non inferunt Dî nobis iniurias (vt Iamblichus ait) ſed iuſta ſupplicia, quæ tamen finem optimum ſpectant, & multa nos latent peccata, quæ Deos minimè latent; Deus quoque quid iuſtum ſit, aliter ſæpè perpendit, ad vnam animam ſpectans; aliter ad totam cognationem animarum, & bonum Vniuerſi. Quin etiam à totis Mundi partibus (vt verbis illius vtar) deſcendit per membra ſingula quædam actio multiformis; deſcenditque facillimè propter potentiarum ſimilitudinem inter agens & patiens, vt corporis ſola neceſſitate contingat, quæ quidem in totis bona fuerant & ſalutaria, atque harmoniæ Vniuerſi conſona, ſæpè tamen ex delapſu in hac vel illa parte corrumpi, vel quia delegatricis facultatis impetum ſuſtinere non poſſunt, vel propter commiſtionem inferiùs accedentem, imbecillitatemque infimis naturalem; vel quia humana mens ſuperſtitione quadam, & metu panico perculſa, dùm inſolitum & ignotum ſibi effectum conſiderat, illum cauſæ omnis expertem opinatur; vel quia partes partibus, agentia principia paſsiuis proportionata non ſunt. Ita quæ in intellectu diuino ſpecies ſunt, ac puriſsimæ rationes, in Vniuerſi natura materialem quandam induunt deformitatem & ἀταξίαν, & quæ in totis vnita fuerunt, in ſingulis diſsident. Ex quibus conſtat, bona Deorum corrumpi aliàs materiæ vitio, aliàs per intermedios Duces vel Dæmones malos, quibus tamen nihil efficitur, niſi diuinitùs permittatur, niſi ſic [illegible]reamur. Habent ergò & cœli ſæpè, quod multis prodigijs conferant; atque [illegible] prodigia res decernunt humanas, ita interdum & concurſus ſiderum ceu prodigioſarum

rum rerum, & ſigna, & cauſæ à phyſicis memorantur; vt in Cometis, terræ motibus & monſtroſis partubus infinitis. Eâdemque ratione, quâ virtus diuina videtur falsò cauſa efficiens mali, de cœleſtium corporum poteſtate dici ſimiliter poſsit, etſi modo quodam inferiore: nam ſi quid ab illis durum aut calamitoſum videatur, omne id debetur materiæ receptrici.

Vndè nihil in hoc mundo adeò fortunatum eſſe poteſt, quod non in occultis diuinæ prouidentiæ penetralibus lateat reconditum; itaque neque ſubitaneæ mirandarum rerum cataſtraphæ, improuiſi Principum caſus, familiarum extinctiones, barbarorum irruptiones, fatali cuidam neceſsitati ſubijci cenſeri debent; ſed ex occultis diuinæ rationis ſeminarijs originem ſuam vt plurimùm habere, vt D. Aug. lib. de ciuit. pulchrè probat, quiſquis vera Chriſtiani nominis profeſsione gloriatur, ſentire debet; neque Deus, cuius natura bonitas eſt, tot malorum exorientium cauſa dicendus, cùm hæc omnia iam in deprauata humanæ voluntatis deliratione, Principum iniuſtitiâ & atrocitate, cæteriſque occultis delictis, ad tantam malorum iliadem paulatim diſponentibus, præceſſerint; deſerit Deus Principes, qui ab ipſis deſertus eſt; pœnas infligit, quia ad hoc faciendum prouocatur; Præſides regnorum Angeli influxum conſeruatiuum ſuſpendunt, quia qui præſunt, obicem, ne influant, ponunt. Ceſſet itaque in animis multorum nimium implantata fatua illa de fatali neceſsitate opinio; quod fiet, ſi & nos, & noſtra omnia diuino arbitrio abſque vlla vel perturbatione inſigni, vel futurorum varia ſollicitudine commiſerimus.

Mala cælitus non immitti nedum diuinitus.

CAPVT V.

Hieroglyphicorum doctrina Imperij Aegyptiaci perpetuam felicitatem & conſeruationem magna ex parte reſpiciebat; & cur tanto ſilentio eam ſuppreſſerint?

Mirantur multi, cur Ægyptij totam penè terram Ægypti innumeris, quà Obeliſcis, quà ſtatuis Deorum admirandâ arte conſtructis replêrint. Legimus enim, in omnibus Ægypti limitibus, terrarumque exterarum confinijs potiſsimùm ſimulachra huiuſmodi fuiſſe poſita, cuius myſterium vt intelligatur

Sciendum eſt, Hieroglyphicam doctrinam non tantùm rerum ſublimium, altiſsimarumque de Deo, de Angelis, de Mundi diſpoſitione, ſignificatiuam fuiſſe, ſed prætereà apoteleſmaticam, id eſt, miros quoſdam effectus in attractione Geniorum præſtitiſſe; hiſce enim ſculpturis tùm ad naturæ, tùm ad mundorum idealium exemplar & prototypon ſummô ingeniô fabricatis, fieri non poſſe credebant, vt Numina & Genij conſimilibus, appropriatis, & naturæ eorum congruentibus ſymbolis allecti, ſacrificijs p[illegible]ſsimùm & expiationibus ſacris accedentibus, ſuis prouocatoribus ad regnum, ab aduerſis poteſtatibus defendendum, non ſubuenilent.

Doctrina contenta in Obeliſcis eſt multa ex parte apoteleſmatica.

lent.

rent. Hinc Obeliſci non tantùm ſacræ doctrinæ ſchemata, ſed veluti apoteleſmata, ſeu efficaciſſima quædam Amuleta habebantur; auerruncam aduerſus Agathodæmonum Antidæmonas vim obtinentia; idem de ſimulachris Numinum hieroglyphicis nullo non Ægypti loco conſpicua, fieri credebant; de quibus fuſiſsimè in tertio Tomo.

Cur Ægyptij doctrinam & ritus ſacros tanto ſilentio ſuppreſſerint.

Cur verò tantô ſilentiô tùm ipſam doctrinam, tùm ritus & cœrimonias, nonniſi in ſubterraneis adytorum antris celebrari ſolitas, ſuppreſſerint? Cur non niſi Sacerdotibus, eorumque ſucceſſioni notas voluerint, cauſa eſt, quòd timerent, ne, ſi Geniorum nomina, cœrimoniaſque in ijs placandis adhibendas propalarent, exteri populi ijſdem ritibus, & cœrimonijs facilè in ſuas eos partes traherent, aut oppoſitis, Antitechnos Dæmonas in regni ruinam ſollicitantes, Ægyptum Numinibus ſuis viduatam, in vltimum deducerent exitium. Nouerant hoc Græci & Romani, quorum vtraque Natio Ægyptiorum ſimia, ſummô ſemper ſtudio cauit, ne tùm Athenienſis, tùm Romanæ Vrbis tutelaris Genij nomen, vlli præterquam ijs, quibus ratione officij, ad eidem quotannis (vel quoties publica, ob repentinam quandam exorientem calamitatem neceſſitas id exigebat) ſua vota nuncupanda, ſolennia celebranda, nomenq; eius tacitè inuocandum, incumbebat, pateret; ad ſilentium autem hoc Numinis promulgandi iureiurando ſeuerè alligabantur, quòd ſi quis ſacrilegâ propalatione fidem datam violaſſet, nonniſi atrociſſimâ morte delictum expiandum arbitrabantur, non ob aliam, niſi quam dixi, cauſam. Vide, quæ de hiſcè alibi paſsim in hoc opere copioſè tradidimus.

Græci & Romani Simiæ Ægyptiorum.

Nomen Genij tutelaris Romæ occultum plebi.

Hinc ſingulis Nomis ſinguli Sacerdotes, non alij præfecti, ſuos particulares lociſque appropriatos Genios, ijs, qui ad Sacerdotium ſeligebantur, aſſeclis, colebant; ibidem arcanis cœrimonijs pro ſalute populi, pro vbertate terræ, pro regni incolumitate operam dantes. Quæcunque hucuſque dicta ſunt, adeò clarè exponit Hermes in Aſclepio, vt nihil ad dictorum hucuſque confirmationem aptiùs adferri poſſit; ſic enim loquitur in citato libro: *Minùs autem miranda, etſi miranda ſunt, quæ de homine dicta ſunt: ſed omnium mirabilium vincit admirationem, quod homo potuit inuenire naturam, eamq́; efficere. Quoniam ergò proaui noſtri multum errabant contra rationem Deorum increduli, & non animaduertentes ad cultum, religionemq́; diuinam, inuenerunt artem, quâ Deos efficerent: cui inuentæ adiunxerunt virtutem de Mundi natura conuenientem, eamq́; miſcentes; & quoniam animas facere non poterant, euocantes animas dæmonum vel angelorum, eas indiderunt imaginibus ſuis, diuiniſq́; myſterijs, per quas ſola idola, & benefaciendi, & malefaciendi vires habere potuiſſent. Auus enim tuus, ô Aſclepi, medicinæ primus inuentor, cui templum conſecratum eſt in monte Libyæ, circà littus Crocodilorum, in quo eius iacet mundanus homo, id eſt, corpus, reliquus enim vel potiùs totus, ſi eſt homo, totus in ſenſu vitæ melior, remeauit in cœlum; omnia etiam nunc adiumenta hominibus præſtans infirmis numine ſuo, quæ ante ſolebat Medicinæ arte præbere. Hermes, cuius nomine auitum mihi nomen eſt, ſibi cognomen patrium conſiſtens, omnes mortales vndique venientes adiuuat, atque conſeruat. Iſin verò & Oſirim, quam multa bona præſtare propitia, tantum obeſſe ſcimus irata. Terrenis*

Hermes in Aſclepio.

Templum erectum in honorem Aſclepij Medicinæ inuentoris.

enim

enim Dijs atque mundanis facilè eſt iraſci, vtpotè qui ſint ab hominibus facti atque compoſiti, extràque naturam. Vndè contingit ab Ægyptijs hæc ſancta animalia nuncupari, & per ſingulas ciuitates coli eorum animas, quorum ſunt conſecratæ viuentes, ita vt eorum legibus incolantur, & eorum nominibus nuncupentur. Per hanc cauſam, ò Aſclepi, quæ alijs colenda videntur atque veneranda, apud alios diſſimiliter habentur, ac propterea bellis ſe laceſſere Ægyptiorum ciuitates ſolent. ASCLEP. *Et horum, Triſmegiſte, Deorum, qui terreni habentur, cuiuſmodi eſt qualitas?* TRISM. *Conſtat, ò Aſclepi, de herbis, de lapidibus, & aromatibus, vim diuinitatis naturalem habentibus in ſe, & propter hanc cauſam ſacrificijs frequentibus oblectantur, hymnis, & laudibus, & dulciſſimis ſonis, in modum cœleſtis harmoniæ concinentibus, vt iſtud quod eſt cœleſti vſu & frequentatione illectum in idola, poſſit lætum humanitas patiens longa durare per tempora, ſic Deorum autor eſt homo.*

Quomodo Dij compellantur in Idola.

Quomodo Homo Deorum author.

Et ne putes fortuitos effectus eſſe terrenorum Deorum, ò Aſclepi, Dij cœleſtes inhabitant ſumma cœleſtia, vnuſquiſque per ordinem, quem accepit, complens, atque cuſtodiens. Hi verò noſtri ſigillatim quædam curantes, quædam præuidentes, quædam ſortibus & diuinatione prædicentes, his pro modo ſubuenientes humanis, quaſi amicâ cognatione auxiliantur. Species verò Deorum, quas conformat humanitas ex natura vtraque conformata eſt, ex diuina, quæ eſt prior multoque diuinior, & ex ea, quæ intra homines eſt, id eſt, ex materia, quâ fuerunt procreatæ vel fabricatæ: & non ſolùm capitibus ſolis, ſed membris omnibus, totoque corpore configurantur. Ita humanitas ſemper vicina naturæ, & origini ſuæ in illa diuinitatis imitatione perſeuerat, vt ſicut Deus ac Dominus, vt ſui ſimiles eſſent, Deos fecit æternos, ita humanitas Deos ſuos, ex ſui vultus ſimilitudine figuraret. ASCLEP. *Statuas dicis ò Triſmegiſte?* TRISM. *Statuas, ò Aſclepi. Videſne quatenus tu ipſe diffidas, ſtatuas animatas ſenſu & ſpiritu plenas, tanta & talia facientes; ſtatuas futurorum præſcias, eaſque ſortè vates omnes ſomnijs, multiſque alijs rebus prædicentes, imbecillitateſque hominibus facientes, eaſque curantes, triſtitiamque pro meritis. An ignoras, ò Aſclepi, quòd Ægyptus imago ſit cœli, aut quod eſt veriùs, tranſlatio & deſcenſio omnium, quæ gubernantur, atque exercentur in cœlo? Et ſi dicendum eſt, veriùs terra noſtra totius Mundi eſt templum.*

Ægyptus imago cœli & templum mundi.

Et quoniam præſcire cuncta prudentes decet, iſtud vos ignorare fas non eſt. Futurum tempus eſt, cùm appareat Ægyptios incaſſum piâ mente diuinitatem ſedulâ religione ſeruaſſe, & omnis eorum ſancta veneratio in irritum caſura fruſtrabitur. E terris enim ad cœlum eſt recurſura diuinitas, linquetur Ægyptus, terraque, quæ fuit diuinitatis ſedes, religione viduata, numinum præſentiâ deſtituetur. Alienigenis enim regionem iſtam, terramque complentibus, non ſolùm neglectus religionum, ſed quod eſt duriùs, quaſi de legibus à religione, pietate, cultuque diuino ſtatuetur proſcriptâ pœnâ, prohibitio. Tunc terra iſta ſanctiſſima ſedes delubrorum atque templorum, ſepulchrorum erit mortuorumque pleniſſima. O Ægypte, Ægypte, religionum tuarum ſolæ ſupererunt fabulæ, & æque incredibiles poſteris ſuis, ſolaque ſupererunt verba lapidibus inciſa, tua pia facta narrantibus, & inhabitabit Ægyptum Syrus, aut Indus, aut aliquis talis. Diuinitas enim repetet cœlum, deſerti homines toti morientur, atque ita Ægyptus Deo & homine viduata deſeretur. Te verò appello ſanctiſſimum flumen, tibique futura prædico, torrenti ſanguine plenus ad ripas vſque erumpes, vndaque diui-

næ non

næ non ſolùm polluentur ſanguine, ſed totæ rumpentur, & viuis multò maior, erit numerus ſepultorum, ſuperſtes verò qui erit, lingua ſola cognoſcetur Ægyptius, actibus verò videbitur alienus. Hactenus Hermes. Quæ quidem adeò luculenter iam ſuprà memoratis congruunt, vt fuſiùs ea exponere ſuperuacaneum exiſtimem.

CAPVT VI.

Oſiris, Iſis, Horus, Typhon, moralis Philoſophiæ hieroglyphica expreſſio eſt.

Ariſt. lib. Ethic.

Tres partes Ethicæ.

Plato lib. 2. de prouidentia.

Syneſius de prouidentia lib. 1.

MOralis philoſophia, teſte Ariſtotele, tripliciter conſiderari poteſt; vel enim, reſpectum dicit ad homines priuatos, & mores formandos ſpectat, & ita dicitur ἠθική: vel familiæ alicuius gubernandæ leges præſcribit, & hoc modo Oeconomia appellatur; vel denique Rempublicam ſeu communitatem aliquam ſpectat, & vocatur Politia: quæ tres partes Philoſophiæ iunctæ conſtituunt integrum illum & politicum κόσμον, ſeu mundum omnibus numeris abſolutiſſimum, vt rectè lib. 1. de Rep. Plato docet. Hinc pulchrô ſanè Syneſius diſcurſu monſtrat, hanc de Oſiride, Iſide, Horo, Typhone hiſtoriam Speculum quoddam eſſe moralis diſciplinæ omnibus propoſitum, vt in eo quid amplexandum nobis, quid fugiendum ſit, videamus. Sicut enim in maiori Mundo Solis & Lunæ inoffenſâ coniunctione & operatione omnia inferiora reguntur & ſuſtentantur, ita in politico Mundo iuxtà analogiam quandam *Sol & Luna* quædam datur, quorum vnanimi conſenſu, totum reliquum politicum corpus foueatur & ſuſtentetur: *Solem* verò hunc & Lunam in Philoſophia morali nihil aliud dicimus eſſe, quàm intellectûs & voluntatis concordiam per Oſiridem & Iſidem repræſentatam. Sicut etiam Oſiris ſeu Sol illuminando & calefaciendo, tùm reliquum inferiorem Mundum idoneum facit ad generationes: ſic intellectus illuminando voluntatem, ſeu Iſidem, eamque per veri boni repræſentationem ad amorem incitandô, habilem reddit ad bonorum operum productionem. Ex quorum mutuâ concordiâ naſcitur Horus, verus ille Apollo, Muſicæ & harmonicarum proportionum inuentor, quo concinente, ſumma imis, ima ſummis, ima denique ac ſumma medijs, ſummâ vbique proportione reſpondentibus; hoc eſt, exteriores potentiæ interioribus ſubiectæ, appetitu ſenſitiuo rationali ſe conformante; ſeq; voluntate intellectui ſubijciente, reliquis potentijs in vnũ veluti conſentientibus, ac in bonũ vnanimiter intentis admirabilẽ quandam menti pacem, non malè per adiunctũ Apollinis cornucopiæ, floreſq; adumbratũ, parere comperiuntur. Cùm verò omnia in rebus humanis miſta ſint, & bona contemperata malis, atque, vt Homerus ſcripſit, duo in Iouis limine dolia, quorum diſpenſatorem, ac veluti inſtitorem non vnum credi par eſt, ſed duobus, contrarijs principijs, & repugnantibus potentijs, erogari; quorum hæc dextrorſum recta pro[v]ehatur, ſiniſtrorſum illa obliquè feratur; fit vt harmonia illa Microcoſmi ſubindè tur-

Quid in Ethica Sol & Luna?

Horus & concordia & pax in politico Mundo.

turbetur, Oſiris à Typhone occidatur, & diſperſus in mare conijciatur; Iſis lugeat, & ſimulatâ corporis eius inuentione in artus deluſoriô quodam ſimulachri figmentô reſtauret; hoc eſt, potentia rationalis ab appetitu ſenſitiuo & brutali, vero Typhonis ſymbolo, ſuperetur, obnubileturque ſplendore luminis eius in brutorum affectuum caligine extincto. Verè enim tunc à Typhone Oſiris occidi dicitur, cùm intellectus vanâ concupiſcentiâ illectus, & à brutali appetitu victus, id quod legi naturæ, ſeu rectæ rationis dictamini è diametro contrarium faciendum eſſe iudicat; Iſis lugere dicitur & Oſiridem quærere, cum obnubilato intellectu & proſtrato, voluntas bonum quærens, idque verum, ob ducentis & proponentis defectum, reperire nequit. Falſum Oſiridem deluſoria arte fingit, cùm in bono apparente, & falſo ſibi acquieſcendum putat. Adumbrarunt hanc diſcordiam olim appoſitè ſymbolicis ſuis figmentis Mercurius termaximus & Zoroaſter, qui rationalem & ſenſitiuum dictos appetitus ſibi adeò contrarios ſub Deorum nomine, quorum ille bonorum, hìc malorum opificem dixit, indigitauit, meliorem Horomazen, Armenium verò deteriorem vocans, illumque ſimilem luci, hunc obſcuritati & caligini aſſimilabat; inter hos verò Mithram medium ſtatuebat. Priorem precibus & ſacrificijs continuis exorari; alteri amuleta auerruncatiua, & ſacrificia funeſta, execrationibus adhibitis, offerri debere ſtatuit. Inter cœtera etiam herbam quandam Omomi nomine in mortario conterunt, inuocanteſque Ditem & Scotum, hoc eſt, tenebrarum Numen, admiſcenteſque lupi ſanguinem, in locum opacum deferentes proijciunt; quâ quidem deſcriptione nil aliud inſinuare vult, quàm cœrimonias, quibus Ægyptij Oſiridem & Typhonem; illum veluti Genium optimum, ſacrificijs, ſuffimentis, alijſque innumeris ritibus: hunc veluti dæmonem infortunatum, execrationibus, ac luctuoſis ſiſtrorum ſtrepitibus depellentes, quid in potentium diſcordia, in œconomicis controuerſijs, ac deniq; in Rerumpublicarum tumultibus, ac ſeditionibus faciendum eſſet, ſubobſcurè ſignificare volebant. Cùm enim, vt ſuprà diximus, Philoſophia moralis tripliciter conſideretur, vel quoad priuatas perſonas, vel quoad œconomiam aliquam, vel denique quoad Rempublicam, rectè infertur. Quod Oſirin inter & Iſin, contumax ille ac perduellis Typhon eſt in anima rationali; hoc in œconomica Republica maritum inter & vxorem diffidentia, zelotypia, ſuſpicio. In politico verò Mundo Magiſtratum, ſeu Principem inter, & ſubditos rebelles, detrectatoreſque, bellum, tumultus, ſeditiones, legum ſalubrium contemptus; & vt à primo incipiam; ſi enim potior pars hominis, id eſt, ſuperior ab inferiori ſubiugetur, occiditur à Typhone Oſiris, totius perit harmonia animi; ita ſi in œconomia quapiam coniuges ſint diſſidentes, zelotypi, ſuſpicaces; nullam inter ſe habentes cònfidentiam; Oſiris occiditur à Typhone, & eius corpus diſcerptum in varias partes abijcitur, hoc eſt, qui debebant eſſe veluti duo in carne vna, adulterijs ac vagâ quâdam fornicandi libidine in diuerſa, adulteria commiſtione maculati, veluti in multas diſtrahuntur partes. Iſis luget, id eſt, ob timorem, ſuſpiciones, dolores, aliaque acci-

Quando Oſiris occidatur.

Horomazes & Arimanius Dij ἀντίτεχνοι.

Comparationes parallelæ.

dentia ſimilibus propria coniugibus. Fugandus itaque Typhon, ſiſtris, execrationibus, alijſque medijs, Ægyptijs conſuetis. Denique ſi Magiſtratus, Rex aut Princeps a ſubditis diſſonet, ſi leges ad bonum commune conditæ contemnantur; occiditur à Typhone Oſiris, id eſt, Architectonicus legiſlatoris intellectus fit in recipientium ſubditorum animis difformis, & ex varia & iniqua legum interpretatione diſcerpitur Oſiris, vndè bella, ſeditiones ciuiles, cædes inhumanæ, aliæque malorum Iliades, quæ hanc diſcrepantiam, veluti corpus vmbra concomitari ſolent, exoriuntur; de

Syneſ. lib. de prou. Marſilius Ficinus lib. de legibus. Plutarchus.

quibus egregiè diſcurrentes vide Syneſ. lib. de prouidentia, Marſilium Ficin. lib. de legibus. Inter cœteros autem eleganter ſanè Plutarchus dicta ſub fabula Deorum ἀντιτέχνων oſtendit: ita enim, vt ſuprà citauimus, tradit, duos eſſe dæmones Horomazen & Arimanium, illum è puriſſimo lumine, hunc è tenebris genitum, & vtrumque ad inuicem pugnare, ex Horomaze ſex prodijſſe Præfectos, quorum primum beneuolentiæ, alterum veritati, tertium optimis legibus præfuiſſe fingit, è reliquis verò vnum ſapientiæ, alterum opulentiæ, poſtremum deliciarum, ſuauitatumque

Fabula de Horomaze & Arimanio.

Opificem; aduerſus quos Arimanius totidem, æquato numero protuliſſe memorat. Horomazen itaque ſeſe attollentem, tantùm ſupra Solem euectum, quantum Sol ipſe è terra, abſceſſiſſe; mox alios quatuor & viginti Deos molitum eſſe, quos omnes in ouo condidit. Tùm Arimanium ex aduerſo totidem procreaſſe; qui perforantes ouum, eodem ſeſe coniecerunt loco, atq; ita mala permiſta bonis, antipathiam & diſſonantem iſtum Mundi concentum prodidiſſe: addit, ſecutum poſtmodum fatale tempus, quo ſubducto Arimanio, *maliſque depulſis, terram æqualem, & ſolidam* factam eſſe, vnamque felicium hominum Rempublicam euaſiſſe. Quæ omnia haud incongruè prædictis adaptari poſſunt. Pulſô enim Typhone Arimanio redit pax, reſtauratur Oſiris Horimazes, Horus ad immortalitatem reuocatur, lætatur Iſis de nunquam ſatis quæſito Oſiride tandem inuento, leges ſalubriter latæ, ab omnibus beneuolè recipiuntur. Vitâ denique omnis doloris, & malorum experte viuitur: omnes denique intentam, diuque concupitam tranquillitatem, pacemque adepti, ea feliciter & ſine tædio perfruuntur; ſed hæc de morali explicatione ſufficiant.

CAPVT VII.

Oſiris, Iſis, Horus, Typhon, hieroglyphica expreſſio eſt prouidentiæ Mundum gubernantis.

Cicero.

CVm à Dijs immortalibus, dicit Tullius, omnia bona peti oporteat, tùm maximè eam, quæ de ipſis conſtat ſapientiam, querere decet, qua imbutus magnus ille Macedonum Rex Alexander dicere ſolebat, multo ſibi iucundiùs de Dijs rectè ſentire, quàm vel multis gentibus imperare. Nam neque maiùs quicquam à Dijs dari, nec ab homine præclariùs quicquam ac digniùs accipi poſſe, illa, quæ in ſummi illius ac incomprehenſi boni cognitione conſiſtit veritate, ac ſapientia, rectè ac ſa-

ſpienter iudicabat. Hinc Ægyptiorum ſapientes viri ingenio ſubtiles, & ad ſublimium rerum ſcrutinia aptiſſimi, cùm abominandam illam ac planè ridiculam ſuperſtitioſæ gentis in Deorum cultu rationem intuerentur, nec inueteratam iam idololatriæ conſuetudinem, ac imbibitam ſemel pertinacis turbæ de ridiculis Dijs conceptam opinionem adimere ſeſe poſſe viderent; ſub hiſcè fabularum figmentis, maxima quæuis myſteria de Deo, de Mundo, de Angelis, & Dæmonibus, teſte Iamblicho, ad anagogicas confugientes explicandi rationes, exprimere ſunt conati; indignum enim eſſe rebantur, ijs rebus, quæ vel ex natura ſua imperfectæ ſunt, aut ex diuerſis compoſitæ ſpeciebus, vel quæ corruptione, aut etiam prauis animi affectionibus, vt libidine, inuidiâ, timore, obnoxiæ eſſent, ei, quod intellectu concipi poteſt, optimum, nobiliſſimum, atque excellentiſſimum, Diuinitati nimirùm affingere; tùm maximè ijs rebus, quæ cùm à ratione, tùm ſenſu longè ſint remotiſſimæ, vti ſalax ille Apis, ſeu Mneuius Taurus, Mendeſiorum Hircus, immanis Crocodilus, inſenſatus, vitaque carens Nilus, olera hortorum Numina, beſtiarum pabula, ſimiliaque portenta Deorum, quæ non res ſacras duntaxat in riſum contemptumque vocabant, quæ minima improbitatis pars eſſe poterat, ſed merâ & intolerabili ſuperſtitione, varijſque dæmonum impoſturis aliorum mentes implicabant, aliorum autem in ferinam & pudendam impietatem, ac conclamatam denique peccandi licentiam trahebant. Quis enim adeò philoſophicæ diſciplinæ ignarus, qui ἱερακόμορφον, κυνοκέφαλον, ſimiliaque πολύμορφα ſimulachra, Deos credat? Deos autem, vti Ægyptij putabant, vim Typhonis formidantes in diuerſa transformatos, nunc Ibium, Canumue, nunc Accipitrum, Vaccarumque corpora induere, omnes fabulas, omnia excedit portenta. Nequaquam ergò exiſtimandū eſt, ſapientiſſimos Ægyptiorum Sacerdotes, hiſcè aut quicquam tribuiſſe, aut falſa quâdam opinione perſuaſos, ijs quicquam diuinitatis ineſſe ſenſiſſe; ſed hiſcè duntaxat fabulis veluti ſymbolis quibuſdam, ad ſublimium rerum ſacramenta, ab indignis contegenda vſos, altiorem philoſophiam indicaſſe. Tantùm enim lumine naturæ valebant, vt illud Ens, quod nos Deum dicimus, finitum, corruptibile, mobile, multiplex eſſe, ἀσώματον crederent. Ac primò quidem infinitatem Dei naturali mentis ratiocinio, vti ex Zoroaſtre, Triſmegiſto, alijſque apparet, colligebant è rerum omnium conſeruatione, rerumque creatarum eſſentiali à Deo dependentia: quod finito & mobili enti conuenire impoſſibile eſt. Hinc ſapienter Orpheus in hymno Saturni. *Qui omnes Mundi partes habitas, generationis expers*: quem ſecutus Parmenides Pythagoræus, Deum dixit Ens vnum, immobile; infinitum; præterea fatetur Triſmegiſtus, Deum non miſceri alicui: nullius proprium eſſe Ducem, ſed communem exiſtere; ſi communis ergò eſt, commune eidem competet munus, etſi eſſe commune ſit rebus omnibus; eſſe igitur, vbicunque ſit, pendebit ab eo. Quod myſticè tangens Zoroaſter dicit: *Omnia eſſe ὑπὸ igne genita*; & Orpheus Deum ideò appellat neceſſitatem, cùm neceſſitatem vbique dominari aſſerit. Sed audiamus Triſmegiſtum clariùs de infinitate Dei tractantem Dialog. 12. *Deus*, ait,

Fabuloſæ narrationes ad myſteria diuina transformata.

Veteres ſapientes non credebant πολυθεΐαν.

Zoroaſter. Triſmegiſtus.

Deus vnus.

Zoroaſter.

Triſmeg. dial. 12.

circa omnia ſimul, atque per omnia, actus enim eſt omnia atque potentia, nihil etiam eſt in omni, quod non ſit ipſe Deus; itaq; nec magnitudo, neque locus, neque qualitas, neque figura, neque tempus circa Deum, omne enim eſt. Quem ſecuti Plato, Pythagoras, Plotinus, alijque Ægyptiacæ ſapientiæ alumni, non abſimilia de prædictis (vt interim Ariſtotelem ſileam) retulerunt. Compertum eſt in animalibus neruum quendam eſſe circa Nucham, quem qui traherint, cuncta ſimul animantis membra ita mouēt, vt ſingula proprijs motibus concitentur; & ſic Ægyptij, & poſt eos Ariſtoteles lib. de Mundo; à Deo cauſarum cauſâ Mundi membra moueri, tradidêre. Cùm igitur vnum Deum dicerent Ens neceſſarium, infinitum, immobile, circulum illum æternum & immenſum, cuius centrum vbique, circumferentia nuſquam, à quo, & in quem, quicquid eſt, prodeundo reuertitur; Deorum pluralitatem conſequenter conſiſtere, impoſſibile arbitrabantur; quia lumine naturæ docti ductique, plura principia præter vnum eſſe poſſe ἀδύνατον exiſtimabant. In quolibet enim rerum genere, illud quod eſt generis illius ſummum, vnum eſſe duntaxat ſciebant, & ſi plures eſſent Dij, vnum alterius perfectione cariturum, & conſequenter defectui alicui obnoxium, quod diuinæ naturæ repugnat, cognoſcebant. Vnum igitur Deum, Naturam naturantem, ſeu Eſſentiam eſſentiantem, principium & finem rerum omnium confitebantur; motus autem, ordoque per tot ſecula adeò æqualis, tam ingentis, ac multiplicis machinæ, eos docebat, indefeſſam eſſe, adeòque infinitam quandam in Gubernatore potentiam; finita enim, vt rectè Ariſtoteles docet, potentia, tempore finito ſiue infinito motum ſine fatigatione continuare nequit. Sed vt ad ſcopum tandem veniamus; hunc Deum, cuius multiplices virtutes & perfectiones Ægyptij ſapientes, ſubobſcurè nobis per Oſiridem, Iſidem, & Horum indicare voluerunt, dùm illum omnium rerum principium & authorem, ſapientiam verò eiuſdem per Iſidem, (quam ſuprà ex vi nominis, nil aliud niſi prudentem naturæ progreſſum ſignificari, è Plutarcho retulimus) omnia moderantem & diſponentem adſtruxerunt. Per Horum deniquè, exteriorem illam ac ſenſibilem Mundi fabricam, à Deo ſummâ ſapientiâ productam innuere voluerunt. Atque hoc ita ſeſe habere teſtatur Iamblichus, dùm de myſterijs Ægyptiorum tractat; nam cùm diſcipuli eius quærerent, quidnam primam cauſam eſſe iudicaret? vtrum intellectum, an aliquid ſupra intellectum? vel vtrum vnum aliquid ſolùm? an vnum cum alio quodam ſine alijs? vtrum corporeum, aut incorporeum? vtrum cum Opifice Mundi idem, an eo ſuperiùs? ſimiliaque circa primum principium quærerent. Iamblichus reſpondiſſe fertur hiſcè verbis: *Ego verò, ait; cauſam inprimis tibi dicam, ob quam ſacri & antiqui Ægyptiorum ſcriptores de his varia ſenſerint, & inſuper huius ſæculi ſapientes non eadem de his ratione loquantur. Cùm enim multæ in Vniuerſo ſint eſſentiæ, ac ſimul multifariam inter ſe differant, meritò earum, & multa earum tradita ſunt principia habentia ordines differentes, & ab alijs Sacerdotibus alia principia quidem tota vniuerſaliaq;, vt narrat Seleucus; Mercurius ipſe tradit 20000. voluminibus, vel ſicut Manethon refert 30000. & in his perfectè omnia demonſtrauit.*

Neruus in animali quo mox omnia in animali mouentur.

Ariſt. l. 4. phyſic.

Per Oſiridem Iſidem, Typhone, multorũ Deorum expreſſerunt veteres.

Iamblichus de myſt. Ægyptiorum.

Mercurius 20000. voluminibus ſcripſit principiorum rationes.

Seleucus. Manethon.

ſtrauit: Oportet igitur de his omnibus veritatem breuiter declarare, atque primum quod primò quæritis. Primus Deus ante Ens & ſolus, pater eſt primi Dei, quem gignit manens in vnitate ſua ſolitaria, atque id eſt ſuperintelligibile, atque exemplar illius, quod dicitur ſui pater, ſui filius, vnipater, & Deus verè bonus; ille enim maior & primus, & fons omnium, & radix eorum, quæ prima intelliguntur & intelligunt, ſcilicet idearum. Ab hoc vtique vno Deus per ſe ſufficiens ſui pater, per ſe princeps. Eſt enim hic principium, Deus Deorum, vnitas ex vno ſuper eſſentiam, eſſentiæ principium, ab eo enim eſſentia; propterea pater eſſentiæ nominatur; ipſa enim eſt Ens, intelligibilium principium; hæc ſunt principia omnium antiquiſſima; quæ Mercurius proponit de Dijs Ætherijs, Empyreis, Cæleſtibus, componens de Empyreis libros centum, totidemque de Ætherijs, mille de Cæleſtibus. Secundum verò alium ordinem proponit Deum EMEPH, Dijs cæleſtibus tanquam Ducem, quem ait intellectum eſſe ſeipſum intelligentem, atque in ſe intelligentias conuertentem. Huic vnum impartibile anteponit, quod primum exemplar, aut expreſſionem, vel effigiem, quod ICTHON appellat, in quo eſt primum intelligens, & intelligibile primum, quod ſolò ſilentiò colitur. Præter hos autem, rerum apparentium opificio Duces præſunt. Nam Opifex intellectus, qui & veritatis Dominus eſt, atque ſapientiæ, quatenus in generationem progrediens, occultam latentium rationum potentiam traducit in lucem, AMVN Ægyptiacâ linguâ vocatur; quatenus autem ſine mendacio peragit omnia, & artificiosè ſimul cum veritate, PHTA nuncupatur. Græci hunc Vulcanum nominant, artificioſum duntaxat conſiderantes. Quantum verò effector eſt bonorum omnium, appellatur Oſiris; qui ob ſuum principatum multas alias habet denominationes, propter potentias, actioneſq́ue, quas exercet, differentes. Atque hactenus Iamblichus. E quibus apparet, Ægyptios diuerſitate nominum, quæ Deo affingebant, nil aliud, niſi diuerſos vnius Dei in Mundo producentis effectus innuiſſe; ab Hebræis & Chaldæis, vt ego arbitror, edocti, qui omnes Dei effectûs notabiles, totidem nominibus exprimebant. Hinc ex eſſentiali Dei nomine Tetragrammato, & vt ipſi vocant שם המפורש deducunt duodecim alia Dei nomina, ex hoc iterum 42. & demum 72. Cùm itaque, teſte Marſilio Ficino, in citatum Iamblichi locum, multiplices illi Ægyptiorum Dij nihil aliud notent, quàm diuerſam vnius Dei vim & potentiam, nec aliud conſequenter Phta, Amun, Emepht, Ichthon, Oſiris ſit, niſi intellectus opifex, mundanorum opificum proximus Dux omnia diſponens, optimè dicemus Oſirin ſupremum illum rerum omnium Archetypon intellectum eſſe. Iſidem verò, eius prouidentiam & amorem, quorum virtute Horus Apollo natus eſt, ſenſibilis ille Mundus, & admirandus ille rerum omnium concentus & harmonia, ab antiquis ſub fabula, qua Harmoniam Apollinis filiam ex Marte & Venere natam finxerunt, myſticè indicata. Ex Marte ſimiliter & Venere Harmoniam, ob ſimilium videlicet rerum cum diſſimilibus conuenientiam, & ob rerum latentium conſenſum diſſenſumque; in quibus ſola Mundi pulchritudo & Muſica conſiſtit, natam finxerunt. Oſirin autem Archetypon intellectum eſſe, oſtendit ipſum nomen, quod pulchrè ſanè ideò πολυόφθαλμον ſignificare tradit, id eſt, multioculum, ob multiplices nimirùm virtutes, & ope-

Scripta Mercurij de Dijs.
Emeph quid?
Ichthon quid?
Amun.
Phta.
Oſiris.
Marſilius Ficinus.

& operationes, quas exercet,& diuinorum radiorum omnia penetrantem potentiam; atque ob eandem cauſam Oſirin ipſum Solem eſſe, atque Iſidem Lunam imaginem Solis, eiuſque in ordine ad Horum genitum influxu ſuo conſeruandum coadiutricem dicebant. Sicut enim lumen Solis idem totum continuum eſt, neque in partes diuidi poteſt, neque alicubi claudi, neque à fonte propriè ſeparari, neque licèt ei adſit, aeri miſceri; ita Dei lumen totum indiuiduum, toti Mundo penitùs adeſt, licèt parti cuidam præcipuæ,vim ſuam ſibi accommodatæ impertiat. Intereà tamen omnia quodammodo implet ob perfectam potentiam, & dominium in omnia penitùs immenſum. Vndè perficit omnia, vnitque cum extremis extrema, per media comprehendens in ſe omnia, & ſe ad ſe reflectens ſibi prorſus vnitum; quod quidem munus imitatur, & Mundus circulari motu, partiumque in vnum connexione & conciliatione quâdam, elementa viciſſim in elementa, virtutemque ſuperiorum ad inferiora mittente. Quòd autem de lumine Solis ſeu Oſiridis dictum eſt, de Iſidis ſeu Lunæ quoque dictum ſit; eſt enim Iſis nihil aliud, vt dictum eſt, quàm ſapientia illa, amor, & prouidentia intellectus Archetypi, quo Mundus ſeu Horus naſcitur & conſeruatur, quæ quidem ſemper inſeparabiliter ſunt connexa: qui enim videt lumen Lunæ, videt & lumen Solis à Lunæ lumine indiſtinctum, cùm lumen Lunæ nil aliud ſit, niſi reflexum ad nos Solis lumen. Ita igitur qui videt ſapientiam, prouidentiam, & amorem Dei, in hoc Mundo eluceſcentem, ipſum Deum videt; teſte enim D. Dionyſio, omnes res creatæ nihil aliud, quàm ſpecula quædam ſunt, diuinæ ſapientiæ, radios ad nos reflectentia. Hinc Ægyptij ſapientes Oſirin rerum curâ commiſſâ Iſidi, totum Mundum incognitum peragraſſe finxerunt, quo nihil aliud ſignificatur, niſi virtus Dei inuiſibilis, intima, quæuis penetrans? Iſis enim ſeu ſapientia Dei, & prouidentia in rebus omnibus apparet; intellectus verò à quo procedit, ſeu Oſiris inuiſibiliter omnia mouens, nonniſi per imaginem eius in Iſide expreſſam apparet; ſed audiamus illuminatiſſimi Plotini de hiſcè opinionem, ſic enim in libro de tribus hypoſtaſibus: *Mundum*, ait, *hunc ſenſibilem, ſi quis admiretur magnitudinem, pulchritudinem, & perpetuum motus ordinem conſiderans, & Deos qui ſunt in eo alios viſibiles, alios inuiſibiles. Dæmones etiam atque animalia, plantas, cæteraque omnia, ad primitiuum exemplar mente aſcendunt, & ibi cuncta intellectualia contemplantur, eorumque omnium æternam mentem atque ſapientiam præſidentem.* Et paulò poſt: *Quis igitur hunc genuit? ille ſimplex ſcilicet, qui in ordine ante hunc eſt, qui cauſa eſt, vt ille ſit, & tantus ſit, qui numerum facit; Non enim numerus primus eſt, ante dualitatem enim vnum eſt; deinde dualitas eſt ab vno nata.* Et paulò poſt: *Amat autem omne quod genuit, & maximè quando ſola ſunt generans & generatum. Quando etiam optimum eſt illud, quod genuit, neceſſariò cum illo eſt, vt in eo ſolummodo, quod alius eſt, ſeparetur. Ideò Plato quoque terna omnia eſſe circa Regem dicit, primum circa prima; deindè circa ſecunda, & tertia circa tertia, ipſam quoque cauſam rerum patrem habere dicit, cauſam rerum intellectum appellans; Creatorem enim intellectum eſſe cenſet, & ab hoc animam eſſe creatam in illo cratere. Cùm itaque*

cauſa

Oſiris intellectus Archetypus.

Iſis amor & prouidentia.

D. Dionyſius.

ἀπτχίματα.

Plotinus lib. de 3. hypoſt.

Plato. Terna omnia circa Regem.

cauſa intellectui ſit ipſum bonum, quod vltra intellectum, & vltra ſubſtantiam eſt, patrem eius appellat, multis autem in locis ipſum Ens, & intellectum ipſum, ideam nominat. Hæc Plotinus. Hinc Numenius citat Zoroaſtrum dicentem, Deum per ſapientiam & amorem ſuum omnia produxiſſe: cui ſubſcribit Thargum Hieroſolymitanum, vbi loco ברשית ברא אלהים את השמים id eſt, *In principio creauit &c.* habet Thargum Hieroſolymitanum:

Deus per ſapientiam ſuā omnia produxit.

בחוכמא ברא אלוה יתשמיא וית ארעא

Thargum Hieroſolym.

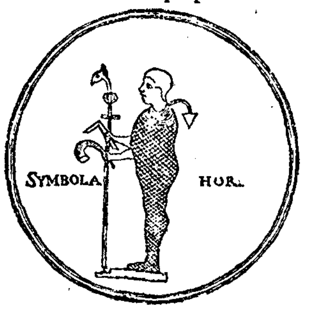
In ſapientia creauit DEVS cœlum & terram. Hinc in arbore Sephiroth apud Cabaliſtas ג׳ספרות ſeu tres proprietates Deo affinguntur, quibus Deū omnia feciſſe memorant, ſuntque . כתר . חכמה . בינה *Corona, Sapientia, Intelligentia*; quas R. Abraham in Iethſira appellat סופר ספר מסופר id eſt, *numerantem, numerum, & numeratum*; quæ tria exactè reſpondent tribus ſuprà à Iamblicho citatis nominibus, *Amun, Phtha, Emepht*. Quemadmodum enim Hebræi אין סוף illud ſuum בלי תחילה רשית אב סבה הסבות ſine principio patrem & cauſam cauſarum ſtatuunt. Ita Ægyptij Emepht primum intellectum, Opificem, quem & in ſecunda cauſarum ſenſibilium ſerie per Oſirin ſeu Solem præfigurant; Iterum ſicut Hebræi חכמה Sapientiam dicunt Mundi creatricem; ita Ægyptij Sapientiam intellectus primi vocant *Phtha*, quô nomine Iſidis Conſiliarium Mercurium, quin & ipſum Iſidem vocant, quæ eſt plena Oſiridis primi intellectus imago ac exemplar, quam ideò Orpheus non inconuenienter Palladem dixit, & ob dictam quoque cauſam ex cerebro Iouis natam finxerunt antiqui. Amun verò reſpondens Hebræorum בינה ſeu intelligentiæ, eſt vtriuſque vis actiua ad extra, quâ producitur Mundus HORVS. Vndè varia iſta

Cabaliſtæ in arbore Sephiroth.

R. Abraham.

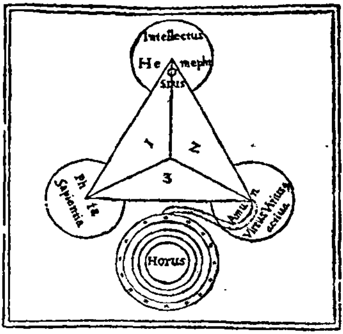
Parallela comparatio.

Pallas è Iouis cerebro nata.

ſupellectilis hieroglyphicæ, quibus Horum ſenſibilis mundi typū Hieromanthæ paſſim exprimebant, ſchemata; Baculus videlicet [illegible], id eſt, vpupæ inſignitus capite: lituus quoque & gnomon, à tergore verò triangulum, cui circulus annexus eſt, quæ nil aliud indicant, quàm Mundum à Deo per Sapientiam ſuam productum, admirabili rerum varietate per vpupæ caput ſignificatâ; ſummâ harmoniâ per lituum, concinnô deniquc ordine per gnomonem indicato, eluceſcere; verùm quandoquidem hoc hieroglyphicum ſchema fuſiùs alijs in locis proſequimur, eò Lectorem remittimus; nos myſtica reſumamus. Horum itaque ab *Emphet*, per *Phta*, & *Amun* productum, Plato ſtudioſus Ægyptiorum diſcipulus Lat hiſcè verbis, dùm Mundum hunc ſenſibilem ex Archetypo illo Trigono profluxiſſe aſſerit, demonſtrat; quod & Triangulus ille cum globo affixo inter cœtera Hori ſymbola luculenter indicat, & admodum pulchrè

ele-

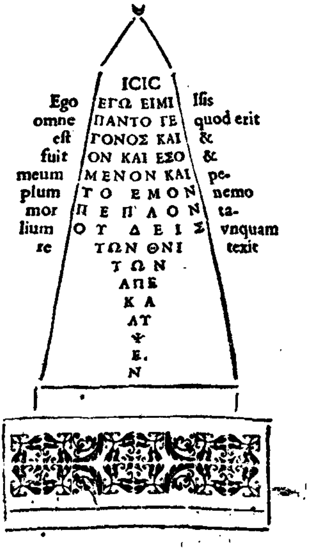

eleganterque præſenti Schemate exprimitur.

Atque ex his apparet, & omnibus manifeſtum ſit, ſacroſanctam, & ter benedictam illam Triadem fidei Chriſtianæ myſterium, vti maximum, ſic terſublime, nullo non tempore, etiam ſub obſcuris fabularum figmentis adumbratum eſſe.

Quòd porrò *Oſiris* nihil aliud ſit, quàm primus intellectus, Sol ille æternus, ac primus rerum omnium productor, qui per Iſidem coniugem Sapientiam ſuam Horum Mundum videlicet produxerit, Hieromanthæ varijs hieroglyphicorum ſchematiſmis indicabant, quemadmodum columnæ multis in locis erectæ teſtantur, vnius celebrem inſcriptionem Authores referunt his verbis.

Qui fuſiùs huius hieroglyphici interpretationem deſiderat, is tabulæ Bembinæ expoſitionem, quam in tertio Tomo exhibemus, conſulat; ibi enim Lectoris voto plenè ſatisfactum iri confidimus.

Quæ ſanè apprimè æternæ Dei ſapientiæ congruunt; intellectum autem ſupremam ſapientiam generantem, pulchro hieroglyphico prænotant in tabula Bembina; vbi præter hieroglyphicas inſcriptiones, Oſiris ſiue Hemphta apparet, throno inſidens variegato, accipitrinâ facie formidabilis, alijſque ſymbolis operationes eius declarantibus; per accipitrem, ſupremum Archetypon intellectum; per tabulam forma calathi conſpicuam capiti impoſitam, cui Perſeæ fructus inſertus, potentiam fœcundatiuam indicant; capiti imponitur, ad notandam intellectus fœcunditatem, velo nigro cingitur caput, ad indicandam naturæ diuinæ caliginem inacceſſam, manu extenſâ imperium in omnia; per ſceptrum, quod alterâ manu gerit, ſuperiùs incuruatum, influxiuam in omnia ſuperiora, hoc eſt, cœleſtia, potentiam; ſedi variegatæ inſidet, ad authoritatem in omnia inferiorum Mundorum, demonſtrandam. Horus verò pingitur

Vide ſchema figuræ præcedentis.

puer, vt oſtenderetur, Mundum in tempore veluti infantulum à Dei ſapientia productum, cum cornucopia verò exprimitur; vt indicaretur varietas, abundantia & plenitudo rerum in Mundo creatarum; in cubo ſtat, ad Mundi indicandam ſtabilitatem ſoliditatemque. Trigonus cum globo cubo inſcriptus ſignificat Horum è trigono archetypo profluxiſſe; Baculus vpupæ capite inſignitus, indicat Mundum rerum varietate veluti fulciri & ſuſtentari; lituus harmoniam Vniuerſi; Gnomon ordinem, & admirabilem rerum diſpoſitionem deſignat. Horus denique labra premens, digitoque ſilentia ſuadens, ad ineffabilitatem myſteriorum indicandam.

Interpretatio ſymbolorum Hori.

E præcedentibus itaque inſcriptionibus omnia ea, quæ hactenus de ſecreta Ægyptiorum Theologia per Oſiridem, Iſidem, Horum, ſignificata diximus, luculenter ſanè demonſtrantur. Porrò quòd Oſiridem in partes à Typhone diſcerptum, & arcæ incluſum fingant, ſuâ nequaquam carent ſignificatione, dùm nihil aliud hiſcè indicari volunt, niſi intellectus humani ignorantiam & tenebras, qui cùm ineffabilem illam & ſimpliciſſimam Dei eſſentiam, ingenij viribus comprehendere non valeat, per analogias & ſimilitudines rerum creatarum, quæ ſunt veluti quædam, vt cum Horatio loquar, diuinæ particulæ auræ, cum cum rebus corporeis corruptibilibus, imperfectiſque confundendo, quaſi in partes quaſdam diſtrahere videatur. Fuit enim hoc, teſte Porphyrio, Ægyptijs ſolenne, vt ſupremum illud Numen cum eo animali, in quo eximia quædam vis & proprietas eluceſceret, compararent. Hinc Zoroaſter Deum accipitris caput habere dixit, non alia de cauſa, quàm vt infinitam perſpicacitatis vim in Deo vigentem indicaret; quod ſymbolum in hunc diem ſuperſtes, apud Ægyptios receptam fuiſſe videmus, hominem videlicet ἱερακόμορφον, vti in præcedente Schemate patet, quo Oſiridem ſeu Hemephta,

Quid in Theologia Ægyptiorum Oſiridis occiſio?

Zoroaſter. Deus accipitris caput habet.

Multiformes Ægyptiorum Dij quid?

primum illum archetypum intellectum ſignificare volunt; quod hieroglyphicum alibi interpretabimur. Hinc tot multiformes Deorum imagines, ac ſimulachra; quæ quidem nihil aliud, quàm multiplicem Dei virtutem, diuerſis animalium proprietatibus adumbratam notant. Diſtrahitur igitur Oſiris in partes, cùm per ignorantiam, intellectuſque caliginem, Deum cum rebus creatis confundendo, rebuſque corporeis applicando, id quod ei non conuenit, nec conuenire poteſt, tribuentes, veluti ex toto in partes diſtrahunt. Siquidem rectè Plato dicit, Deo pluralitatem nequaquam conuenire, cùm omnia quæ multitudinem important, ab vnitate recedentia, tantò ſint imperfectiora, tantòque peiora, quantò ab ea magis diſtiterint. In arca Oſiris concluditur à Typhone, cùm intellectus hominum terrenarum, ac carnalium rerum cupiditate obſcuratus, cœleſtium rerum, diuinorumque amori, & contemplationi nuntium mittens, ſibiipſi obſtaculum ponit, ſeque incapacem facit ad diuinos Oſiridis radios percipiendos. Quæritur autem Oſiris perditus per Iſidem, & inuentus mutilatuſque in integrum reſtituitur, hoc eſt, per veram ſapientiam & amorem, cum ſiſtris, id eſt, crebris laudum canticis, indè in creaturis, veluti per partes quaſdam diſperſus, recollectus, ac in vera fide adoratus, vnitati ſuæ reſtituitur. Quo facto mox ingens menti exoritur iubilus, quæ per Ægyptiorum cœrimonias non inconuenienter in celebri illa τῦ Ὀσίριδος εὑρέσεως repræſentantur.

Quomodo reſtituendus Oſiris.

Applicatio ad fidei noſtræ myſteria

Atque ex hoc diſcurſu patet, quàm hæc concinnè & fidei noſtræ myſterijs adaptari queant. Quid enim aliud Oſiris indicat, quàm Solem illum æternum, intellectum primum Archetypon, vitam primam ac fœcundiſſimam, patrem illum maieſtatis prorſus immenſæ, qui intelligendo ſeipſum, & in ſeipſo tùm omnia, tùm perfectam totius ſui, & omnium perfectionum notionem concipiendo, producit æqualem, plenam, perfectam, & conſubſtantialem ſui imaginem, ac vitam, & quoad naturam indiſtinctam ideam, quod eſt Verbum Patris, & Sapientia æterna, repræſentata per Iſidem. Vtriuſque autem virtute conſubſtantiali producitur *Horus*, id eſt, admirabilis illa Mundi machina, abſolutum pulchritudinis & perfectionis eminentiſſimæ exemplar. Quod Hebræorum ſecretiores Theologi in 1. Gen. confirmant, aſſerentes א per ב, hoc eſt, Aleph per Beth creaſſe Mundum, id eſt, pater per filium. Explicat ea clariùs Picus in Heptaplo ſuò in voce בראשית, quod mathematica quadam Cabaliſticæ diſciplinæ reſolutionis methodo hunc efficit ſenſũ, אב בבר ראשת שבת ברא ראש אש שת רב. איש ברית חוב id eſt, *Pater in filio principium, quietem, finem; creauit caput, ignem, fundamentum hominis magni* (ſubintellige Microcoſmi) *fœdere bono*. Quibus nihil aliud inſinuatur, quàm admirabilis ille trium Mundorum, Angelici, magni, & parui pulchra quædam analogia ſibi correſpondentium ordo, diſpoſitio, ac concentus abſolutiſſimus; Diuinæ Triados exemplar ſimillimum; dùm ad trinam hanc imaginem, tres in Mundo Angelico exhibet Hierarchias, in qualibet tres ordines. In maiori Mundo tria ſpatia, elementare, ſydereum, empyreum, tribus qualitatibus, figurâ, luce, motu diſtincta. In quouis compoſito mixtone,

Hebræorum Theologi qui exprimant ſacram Triadem.

Picus Mirand. in Heptaplo circa finem.

Mundus ad SS. Trinitatis imaginem factus.

ut, materiam, formam, virtutum in omnibus menſuram, numerum & pondus, præterea principium, medium & finem. In Microcoſmo videlicet in teipſo, memoriam, intelligendi vim, & voluntatem; in ſcientijs, naturalem, rationalem & moralem facultatem; in qualibet Triadum ſerie, primum, Dei potentiam per Oſiridem repræſentatam; ſecundum, ſapientiam per Iſidem; tertium, amorem, Spiritum videlicet illum מרחפת על פני המים incubantem aquis, Ægyptiacè *Amun*, ac fœcundo illo Diuinitatis ſuæ flatu Mundum fœcundantem, adornantemque vtriuſque virtutem, quà *Horus* productus eſt, commonſtrat. Sic *inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, conſpiciuntur*. Pater igitur æternus cum Filio ſuo æterna ſapientia ineffabili gloriæ maieſtate refulgens, cum maiori Mundo producto, minorem ſeu Microcoſmum hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creatum, ac omnibus gratiæ & naturæ talentis inſtructum, eius veluti præſidem introduxiſſet; ecce Typhon, qui iam ob ſuam in Deum rebellionem, omni gratiâ & luminis ſplendore priuatus, vnà cum aſſeclis ſuis & confœderatis Titanibus in abyſſum erat datus, inuidiæ, rancoris, & indignationis plenus, vindictæque repetendæ percitus œſtro, Oſiridis gloriam, nullis non machinamentis euertere pertentare cœpit. *Erat autem* (vt Apollodorus ſcribit) *Typhon formidandus vel ſolo aſpectu, horroris imago. Nunc enim inuſitatâ quâdam humanæ ſtaturæ formâ, ita vt omnium montium cacuminibus altior eſſe videretur, apparebat. Sed & caput ſæpè numero aſtra pertingebat, manu eius alterâ in Heſperum; alterâ in Orientem vſque pertingente. Ex his centum Draconum capita eminebant; in cruribus maximas viperarum ille ſpiras continebat; quarum volumina ad verticem ipſum vſque extendebantur*. Talis itaque Typhon humani generis hoſtis contra Oſiridem, & ſupremum Iouem ibat, hiſcè maleuolentiæ, inuidiæ, malitiæ, ac ſummæ peruerſitatis ſymbolis depictus, candentes in cœlum iaculans lapides, cum ſibilo virulento, & boatu horribili, magnam ex ore ignis procellam eructans, cùm fruſtra ſupremum Numen laceſſeret, fraudulentâ quâdam ac callidâ adinuentione, Oſiridem in arcam concluſum, poſt in fruſta diſcerpſit; quo facto in *Horum* quoque filium iram exercens, interfectum in mare proiecit. Sed quid ſibi hæc velint, videamus. Conditus eſt Oſiris in arcam, cum protoplaſti parentes maligni Typhonis perſuaſione inducti, legem diuinam tranſgreſſi ſunt: quo facto, teſte D. Auguſtino, è lucis filijs, tenebrarum filij facti ſunt, humanuſque intellectus, qui admirabili quodam gratiæ fulgore coruſcabat, in extremam ignorantiam, cœcitatem, errorumque caliginem delapſus, ac quaſi lethæo quodam intoxicatus poculo, cùm Dei, tùm omnium cœleſtium obliuionem incurrit. Porrò non ceſſauit hic Typhonis ſæuities; corpus Oſiridis abſconditum, in partes diſcerptum, in flumen abiecit, Horum quoque interfecit, quo quidem nil aliud niſi idololatria ſignificatur, quâ genus humanum maligni ſpiritus ſuggeſtione infectum, à vera Dei cognitione cultuque declinauit, factumque eſt, vt ſimpliciſſima illa Dei entitas, natura ſiue eſſentia pluribus rebus attributa, veluti in partes diſtraheretur. Hinc alij Solem, Lunam, & reliquorum aſtrorum exercitum; alij homi-

Figura Typhonis.

Allegorica Typhonis deſcriptio.

nes virtute, ac rebus geſtis conſpicuos, alij beſtias & bruta animantia, reſque nomine indignas diuino honore proſequebantur. Alij denique, quicquid vel malignus Genius ſuggerebat, aut ſtolida phantaſia vnicuique perſuadebat, Dei nomine, & colebat, & ſacris placabat. Vndè diuerſi ritus & cœrimoniæ gentium, abominanda ſacrificia ac ſuperſtitiones penitùs ridiculæ, quibus Mundus, veluti ſerpentinis quibuſdam Typhonis ſpiris intricatus miſerè detinebatur, ac ſub potenti hoſtis tyrannide & dominatu incaſſum luctabatur, veluti ex equo Troiano profluxerunt. Hinc Regius Pſaltes cataſtrophen hanc olim contemplatus, plenus admiratione clamabat: *Deus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, vt videat, ſi eſt intelligens, aut requirens Deum, omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt; non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum.* Atque hìc eſt Horus ille proiectus in mare; tunc enim Horus, Oſiridis, & Iſidis filius proijcitur in mare, cùm Mundus humanus ad imaginem & ſimilitudinem Dei factus; peccatis à Deo deflectens, in æſtuante terrenarum voluptatum Oceano ſubmergitur; dùm itaque Typhon tyrannidem dictâ ratione exercet, Oſiride diſcerpto, atque idololatriâ per Mundum vniuerſum diſſeminatâ; Horo itaque omni iniquitate ſubmerſo, æterna Dei ſapientia humanos miſerata labores, Iſis, inquam, illa cœleſtis, æternitatis ſuæ regiam derelinquens, in hunc Mundum, lugubri humanitatis noſtræ veſtimento induta venit, innumeris laboribus, perſecutionibuſquè ſubiecta, partes Oſiridis, hoc eſt, gentes diuerſorum Deorum cultu diſſentientes, ad veri Dei vniuſque cognitionem, atque in vnius Dei, vnius fidei, ac vnius legis profeſſione inſignem aſciſcens recollegit; quâ diuinâ vocatione contigit, vt partes diſperſæ in vnum corpus veluti myſticum iterum coaluerint. Horum etiam à Typhone interfectum ad immortalitatem reuocauit, id eſt, Mundum peccatis ſubmerſum, verbo virtutis ſuæ ad vitam reuocans, priſtino nitori, coërcito extinctoque Typhone, reſtituit; quibus omnibus peractis, electis duodecim Apoſtolis Sacerdotibus, quibus certas de Deo Oſiride reſtituto, colendoque leges ſeruandas præſcribens, illa vndè venerat, in cœlum, cum Oſiride æterno Patre æternùm regnatura, poſtliminio remeauit. Atque totum hunc diſcurſum, ideò fuſiùs pertexuimus vt oſtenderetur, quomodo Ægyptij iuxtà archetypas has Dei vnius rationes, politicam ſuam adornârint. Sicuti enim Archetypus intellectus Dei, per ſapientiam ſuam omnia ligat, & per amorem vnit; ita Regem per ſalubria ſapientum & philoſophorum conſilia, per omnia regni membra in vnionem adaptare oportet; quod fit, ſi religionis cultus viguerit, ſi leges regni ad archetypas rationes conditæ, vnanimi mentium conſpiratione ſuſcipiantur ſeruenturque; quo quidem præſtito regnum in ſuo perſiſtet vigore, ſecùs, omnia per diuiſionem mentium, vnione diſſoluta, vltimæ ruinæ patebunt; Oſiris à Typhone, id eſt rebellione, in partes diſciſſus in arcam concludetur; vndè regni [illegible] conſequi neceſſe eſt, vt in ſequentibus patefiet.

Iſis æterna Dei ſapientia

CA-

CAPVT VIII.

Sententiæ & hieroglyphica, quibus ad veram politicæ gubernationis rationem alludebant.

VT verò leges regni Ægyptij, æternæ rationis legibus aſtrictæ maiori cultu, ac veneratione ab omnibus reciperentur; atq; ob oculos perpetuò veluti mnemoſynon quoddã verſarentur; ſymbola quædam congrua in hunc finem templorum valuis, domuum ſuperliminaribus, publiciſq; vrbium locis exſculpta ponebant, quibus intuentes officij commonerentur, & ad perfectam legum obſeruantiam excitarentur; adeòque nihil Dijs quicquam gratiùs ſe facturos exiſtimarent, quam ſi æternæ legi in omnibus ſeſe perfectè conformarent. Symbola horum ex multis pauca adducam. Primò poſitum erat in more Ægyptijs, figuras canum templorum valuis inſculpere; quibus quidem nihil aliud indicabatur, niſi curâ & vigilantiâ, quâ præſides Regni inſtructos eſſe oportebat, ad omnem externam inuaſionem, quà latratu, quà morſibus cohibendam. quod & Horus lib. 1. cap. 37. expreſſis verbis oſtendit: Ἐπιδάν τις τὸν βελόμενον ἱερογραμματέα τέλειον γίνεσθαι, χρὴ πολλὰ μελετᾶν, ὑλακτεῖν τὲ συνεχῶς, καὶ ἀπηγριῶσθαι μηδενὶ χαριζόμενον, ὥσπερ οἱ κύνες. *Qui quicunque voluerit, vt par eſt, abſolutiſſimi Scribæ* (erant enim Scribæ ex genere Sacerdotali, & regni Conſiliarij) *munere fungi, eum oportet multa meditari, aſſiduèque omnibus canum more allatrare, & ferum eſſe, nulliq; gratificari*. Sed hæc omnia fuſiùs in Obeliſci Lateranenſis interpretatione, exponentur. Erat, teſte Horo citato loco, hic ſacrorum Canum mos, vt ſimulachra Deorum fixis ſemper oculis intuerentur; quo quidem nihil aliud indicabatur, niſi quos ſuprema regni cura premit, identidem in ſupremi Numinis prouidentia animum fixum tenere, nec vllâ ratione permittere, vt quicquam eiuſdem honori contrarium eueniat; quod fiebat, ſi religionis cultus legibus præſcriptus, incuriâ, aut hominum maleferiatorum, aut exterarum contrarijs ritibus imbutarum gentium furore, & inſaniâ, pollueretur; ſiquidem animos regni & religionis contentione diſſociatos ægrè coaleſcere poſſe optimè nôrant; & ſicuti domus alicuius immunitas in canum efferorum vigilantiâ conſiſtit, ita religionem, cui tota politicæ fabricæ ſtructura meritò incumbit, vigili curâ & ſolicitudine præſidum ſubſtituram. Quæ omnia pulchrè quoque Regio ſceptro, in oculi formam concinnato indicabantur; ita vt ſceptrum ſupremam poteſtatem, oculos verò prouidentiam, vigilantiámque in cura regni tùm propagandi, tùm conſeruandi, adhibendam ſignaret. Non ſecùs diuini Solis poteſtas vniuerſi Mundi machinam ſolo oculorum intuitu peruidet, animat, fouet, conſeruat.

Canes inſculpti in valuis templorum quid denotent?

Quid per ſceptrum in oculi formam adaptatum indicant.

Inter cœtera pronunciata politica præſidum ſuperliminaribus inſcribi ſolita, & hoc, teſte Cœl. Rhodigino vnum erat: *Ichneumonem timet Crocodilus*: quo quidem aptè indicabant, nihil tam firmum, & robuſtum in rebus humanis eſſe, cui non vel ab inualido periculum immineat. Per Crocodilum intelligebant gubernationem politicam, tyrannidi Typhonicæ

Quid per Crocodilum ſignificabant Ægyptij.

nicæ ſubiectam, quem remis veliſque, quiſquis regno cum pace & tranquillitate potiri velit, vitare debet. Eſt Crocodilus bellua ferox, humani ſanguini inſatiabili auiditate inhians; in fugientes audax, pauida in ſe perſequentes; ſomno tandem dedita, Ichneumonis contemptibilis animalis aſtutiâ perimitur. Rex iuſtitiæ, pietatis, & clementiæ ſemitas derelinquens, & perturbationum animi arbitrio viuens, ſubindè vel ex leui occaſione, offenſione, vel ſcandalo imprudentiæ commiſſæ, ſuccreſcente paulatim indignatione populi, tandem & ſuiipſius, & Regni iacturam facit. Regi igitur hoc ipſo, omnem vel leuiuſculam offenſionem, aut ſeuerius quid iniuſtè contra populum committere ſummô ſtudiô fugiendum innuebant; ſat importunè eum lædi, cuius fide opus habeas, exiſtimantes; & tametſi poſt datam offenſionis occaſionem remedia quærantur mitigationis, attamen ingenia odijs enutrita, nouo conciliata beneficio, veluti dimiſſam ab hauſtu lactis viperam in ſinum demittere, tutum minimè rebantur; ignem paulò ante extinctas faces facilè concipere, experimento compererant. Quæ parua initio putantur, latè manant incrementis.

Naſcitur exiguus, ſed opes acquirit eundo,
Quiſque mouet multas accipit amnis aquas,
Quem Taurum metuis, vitulum mulcere ſolebas,
Sub qua nunc recubas arbore, virga fuit.

Deſcriptio Crocodili.

Ab hirundinibus murum, qui & indè chalidonius dicitur, contra alluuionis nocumenta conſtrui, Plutarchus tradit. Glaucus puer Bœotius cum agriculturæ operam daret cum patre, & dilapſum vomerem manu pro malleo vſus reſtituiſſet, coniecit parens ex eo, fortem fore, duxitque eum in Olympia, in quibus certauit; cùmque ab aduerſario, vt certaminis imperitior grauiter vrgeretur, exclamauit pater, ὦ παῖ τὴν ἀπ' ἀρότρου. *O puer iſtum ab aratro,* ſcilicet ictum inflige; hâc voce inflammatus adoleſcens, ingenti plagâ aduerſarium percuſſit, & vicit. Opportunum ſanè minimorum non deſpiciendorum exemplum. Hinc & in regio veſtibulo aries cum Elephanto inciſus ſpectabatur; Elephas tametſi robore ſummô, & ingenij dexteritate à natura ſit inſtructum animal, viſo tamen Ariete, mox in fugam naturali quodam diſſenſu ſe conuertit. Per Elephantem Regem notabant, per Arietem ſtoliditatem & inſipientiam, quam ſummô ſtudiô Regi vitandam eſſe, dicta ſymbola monebant: quæ & Horus l. 2. c. 81. hiſcè verbis confirmat:

Glauci pueri Bœotij Omen.

Elephantis natura.

Quid Aries cum Elephanto ſignificat?

Ἄνθρωπον βασιλέα φεύγοντα μωρίαν, καὶ ἀφροσύνην βουλόμενοι σημῆναι, ἐλέφαντα. καὶ κριὸν ζωγραφοῦσιν· ἐκεῖνος γὰρ θεωρῶν τὸν κριὸν φεύγει. Regem fugientem ſtultitiam, & imprudentiam ſignificaturi, elephantem cum ariete depingunt, hic enim viſo ariete fugit; ſiquidem probè nôrant, eſſe minimis quoque rebus ſuam & vim, & aſtutiam, quibus potentium machinationes eludere valeant; exemplo hydræ & ranæ Niloticæ docti, quem contra inimicum potentiſſimum aliud natura non docuit reſiſtentiæ genus, niſi ſtipulam ori tranſuerſim impoſitam; hac enim hydra exterrita, ab eadem inſequenda mox deſiſtit.

Præ-

Præterea Reges Ægyptiorum vtplurimùm in publicis comitijs, vel etiam bellicis expeditionibus, capitibus nunc aſpidem criſpato vertice ſublimem, modò Leoninum caput ferocibus oculis formidandum, iam canis, nonnunquam Ibidis ſimul, tùm ad reuerentiam, amorem, timoremque in ſubditis conciliandum, geſtabant; erantque politicarum virtutum, quibus Regem imbutum eſſe, decebat, occulta quædam ſymbola; ſiquidem Aſpis diuini Numinis præſidium, Leo fortitudinis, vigilantiæ canis, Ibis pietatis index. Hinc cum regnum delicto quodam graui præuaricatum eſſet, vel aſpidem, vel Leonem exhibebat, ceu commiſſi ſceleris vindices; ſi res iuxtà præſcriptas leges in regno probè gererentur, Ibidem, aut canem monſtrabat, veluti pietatis, indulgentiæ, vigilantiæ, & amoris teſſeram; atque adeò Regnum tandiù in ſua pace, tranquillitate, & beatitudine perſtiturum credebant, quamdiù Rex quadruplici virtutum, pietatis, vigilantiæ, fortitudinis, diuinique præſidij cuſtodia diuinitùs fuerit munitus. Hanc eandem ob cauſam, Syneſio teſte, Sphynges in Iſiacorum fanorum crepidine collocari ſolebant, vt Principes prudentiam ſibi cum fortitudine iungendam eſſe diſcerent; Sphynx enim τῦ συνδυασμῦ τῶ ἀγαθῶν σύμβολον, τὴν μὲν ἰσχὺν θηρίον, τὴν δὲ φρόνησιν, ἄνθρωπος. *Combinationis bonorum Sphynx ſacrum eſt ſymbolum, robore fera, homo prudentia*. *Huc* pertinet illud Hori, gruis lapillum geſtantis, videlicet vigilantis prudentiæ omnia ſagaciter explorantis, & inſtabilitatem vitæ grauitate conſiliorum firmantis ſymbolum.

Aſpis, Leo, Canis ſymbolice deſignabant virtutes Regias.

Si quod in Regno publicum ſcandalum exortum eſſet, Rex ſummâ ſollicitudine *exorti mali cauſam ſeipſo inquirere* conſueuerat; ſi culpa id ſua ex defectu vigilantiæ accidiſſe comperiret, palàm ſuum confitebatur errorem, rectè exiſtimans, principem, dùm errata culpâ miniſtrorum tegit, bis peccare; ſacris itaq; expiatus cœrimonijs, magno animo ad impoſterum cautiùs procedendum, ferebatur.

Princeps bis peccat, dùm errores ſuos Miniſtrorum culpa tegit.

Porrò vnica cura Regum erat, regnum quod tantô labore comparauerant, tot præcellentibus legibus ſtabilierant, vnione, concordia, & vnanimi mentium conſpiratione conſeruare; vbi enim diſſolutio per diſcordias ſuas in regno radices egerit, ibi regnum ruinæ proximum, vt fatiſcat neceſſe eſt; huius ſymbolum erat Ibis in medio ſerpentum coaceruatorum. Eſt autem huic aliti ita à natura comparatum, vt vnitos ſerpentes alicubi latentes noſtri crepitaculo primò terreat, territos ab inuicem ſeparet; atque in fugam conuertat, ac ſic, quos vnione coniunctos primò aggredi non audebat, diſſipatos atque in diuerſa diſtractos, mox conficiat, atque deuoret. *Nil* ſanè in rebus humanis animorum diſiunctione eſt pernicioſiùs, ex qua vnica, velut ex equo quodam Troiano omnes calamitatum Iliades proceſſerunt; cùm autem hanc vnionem ex diuerſis morum religioniſque inſtitutis procedere comperirent, omnem cum exteris Regibus nationibuſque conſuetudinem lege lata vetabant; ex hac enim hominum natura, ingenio, legibuſque diſcrepantium miſcella pernicioſam illam diſcordiæ, & diſcrepationis mentium, regnorum perturbatricem hydram vnicè naſci probè nouerant; nouerant & illud,

Ibis in medio ſerpentum denotat vnionem.

Cur Ægyptij excludebant à Regno exteras nationes.

Non

Non minor eſt virtus, quàm quærere pacta tueri; non enim ſemper intenditur potentia cùm extenditur, neque ſemper ſtringit benè, qui multa amplectitur. Hàc curà, & ſumma ſollicitudine Ægypti regnum, nulli ſiue vrbium vaſtitatem, ſiue populorum frequentiam, ſiue denique rerum humano generi neceſſariarum vbertatem ſpectes, ſecundum, ſuum ab immemorabili tempore vigorem obtinuit; ad quod plurimùm momenti conſerebat lex, qua arcanorum regni præter Sacerdotalis ordinis proceres, nullos alios, conſcios eſſe, vetabatur, nec immeritò, cùm tunc conſilia principum verè tuta ſint, cùm tecta fuerint. Horum ſymbola erant rana ſeriphia, (genus id eſt ranarum mutum) vnà cum ſimulachro Harpocratis, qui digito labra premeret, nutuque ſilentia ſuaderet; præ foribus curiæ poſita: tantò ergò regnum firmiùs conſtitutum credebant, quantò maiùs foret in eius arcanis occultandis ſilentium. Non dicam hic de innumeris alijs inſtitutis, quibus Ægyptij in Republica benè beatèque adminiſtranda vti ſolebant, ſed cùm hæc ſparsim in hoc opere adducturi ſimus, Lectores eò remittimus.

Conſilia Principum ſunt tuta quando tecta.
Rana cuius ſymbolum fuerit?
Simulachrũ Harpocratis quid denotet.
Silentium ad maintenum regnorum.

Diſcent ex his, ni fallor, Reges & Principes, quomodò cum dignitate rebus publicis præeſſe & valeant, & debeant; cognoſcent, quibus virtutibus potiſſimùm principem ad regni gubernacula rectè adminiſtranda, inſtructum eſſe oporteat; videbunt, quid fugiendum, ne perdantur, quid amplexandum, vt ſeruentur. Diſcent & ex his, religionem vnicam eſſe totius gubernationis baſim, & fundamentum, quo nutante omnia nutare neceſſe eſt. Experientur continuas rerum humanarum periodos, quibus nihil ſtabile, nihil firmum, niſi in eo, qui rerum omnium centrum, requieſcere ſtudeant. Quòd cùm perſpicerent priſci philoſophi, vt ſapientiſſimus Solon, dici beatos crediderunt, ante obitum nullos, ſupremaque funera poſſe. Nam quotumquemque mortalium, vel inter ſupremos vel infimos putes, qui fortis fortunæ gyrum mirabilem, ſi vixerit diu, interdum non experiatur? Quid aliud apud Poëtas deſignat Ixionis rota? quid refluentes aquæ Tantali? ambeſum Promethei iecur & ſucreſcens perpetim? quid, qui congeſtis montibus conati cœlum reſcindere, fulmine deiecti, fundo voluuntur in imo? qui ſaxum voluunt ingens, radijſque rotarum deſtricti pendent? Cur adeò inter figmenta perſiſtimus? in domum ſuam ſe quiſque recipiat, & vel fortunam priuatæ praxeos animaduertat: nonne vbique varietas ſumma, vel ex negotij ipſius inſtabili vultu, vel ex agentis animo, qui iuſtos tranſcendat limites rei, vel ex ſuſcipientis incertà fluctuatione, quæ citò præſentium ſatur, captandis inhiat nouis aſſiduè, præteritorum oblita facilè, futurorum ſemper ignara, vix vnquam aureâ rerum mediocritate contentâ. Pulchrè igitur Euripides. Πολλαὶ, aiebat, ἐισὶ τὰς μορφὰς τῶν δαιμονίων. *Multæ ſunt dæmonum larua.* Quod fusè Plautus: nam in hominum ætate multa eueniunt iſtiuſmodi, capiunt voluptates, mox rurſum miſerias: iræ interueniunt, redeunt rurſus in gratiam. Verum iræ ſi quæ fortè eueniunt huiuſmodi inter eos, rurſum ſi reuentum in gratiam eſt, bis tantò amici ſunt inter ſe, quàm prius. Atqui cùm tantam viderent rerum humanarum incon-

Monita Principibus.
Religio fundamentum Regnorum.
Solon.
Allegoriæ Poeticæ in conuerſione rerum humanarum.
Priuatæ praxeos viciſſitudo mutatur tribus ex cauſis maximè.

inconſtantiam, vt cuncta cunctis ferè in vita promiſcuè obuenirent, idcircò nunc Deos cum homine tanquam pilâ ludere, nunc ſortes omnium, ceu iactu teſſeræ pendere ſunt arbitrati: imò de Dijs poſtremò, Deúmque prouidentia cœptum eſt dubitari. Nam ſi à caſu eueniant ſingula, prouidentiam *tollas* oportet; ſin prouidentiam ſtatuas, eidem ſæpè & abſona *copulabis*; niſi omiſſis diſputationibus, mentem captiuam fidei reddas, & in vnius paſsim conſenſus antiquiſſimi inuiolabili auctoritate perſiſtas: alioqui certè in Epicuri opinionem, ſublatis primis principijs *transferemur*, perluſtratoque rerum circuitu, & Mundum conceſſum diſputationibus noſtris, & vanos cum ſapiente dicemus omnes conatus hominum, etiam in ſapientia Mundi, vaniſſimam vanitatem. Nam ex errore paulatim in opinionem, & hinc in veriorem ſcientiam trahimur. Scientes denique, vbi nos cognouerimus, delapſi iterum, nihil nos ſcire penitus intelligimus, ſtatuentes propèmodum in non ſapiendo iucundiſſimam vitam, eumque felicem maximè rati, qui natus morienſque feſellit.

Fortunæ circuli in rebus politicis, familijs, regnis, & ciuitatibus.

Eatur verò ab hominibus ſingulis ad collectionem plurium; primò quidem ad viros atque familias, indè ad ciuitates, & regna, vel vſque ad abſolutiſſimam Monarchiam; ſuis cuique per vicem aſpirat Genius bonus, ſua viciſſim ex inſolentia peſtis, & expurgandæ fœci ſalutare diluuium; modò per ignem, & aquam, modò per epidemicos morbos, per bella, aut ſeditiones mutuas; ſic vt vix abſque certamine pax læta perduret; vt & quietem externam, interna diſſidia comitentur, pacemque domeſticam hoſtes extranei foueant; Mundus denique vniuerſus contentione non *minùs*, *quàm amicitiâ viuat*, & *gubernetur*.

Diluuia Mundi.

Diluuij mundani neceſſitas.

Magna igitur fit prouidentia Dei, vt cùm ex vbertate nimia, nimis increuerit vel hominum genus, vel luxus & inſolentia; conflictus illicò, & contentiones oriantur. Vndè mox ſumma annonæ caritas, & peſtilentia, quæ ſæpè tam crudeliter ſæuit, vt vniuerſam penè ditionem Orbis inuadat: cuiuſmodi duas ſub M. Antonio quondam viguiſſe commemorant, quæ penè humano generi πανωλεθρίαν minitari viderentur. Qualem & *maiores noſtri* reſerunt obtigiſſe anno Chriſti 1450. vix vt mortalium tertia pars ſupeiſtes euaſerit. Atqui concupiſcentiæ hominum inſatiabili, terræque onuſtæ liberis & alumnis perditiſſimis, quodnam potuit dari vel remedium vel purgamentum maius? Id ſi vnquam, certè ex vſu fuit, nunc iſti ætati, quà nihil miſeriùs, prorſus eſt neceſſarium. Hâc enim cauſarum viciſſitudine, & mores, & ſtudia, reſque omnes humanæ optimè permutantur, delapſa etenim, ac quaſi neglecta vileſcunt omnia: at poſtquam attritis iterum ſumma recepta eſt inſtauratio, creſcunt in pretio ſingula, rurſuſque ad ſuum vigorem properant, aliquando denuò collapſura. Sed illæ fortunæ tam æſtuariæ vices, tyrannos proximè Regeſque potiſſimum vexant & perſequuntur. Hoc enim habet potiſſimum tyrannorum vita, vt quibus fidendum eſt, metuant ſemper, fidantque quibus nihil eſt fidei probæ; vnde hinc immeritis irrogatæ iniuriæ, hinc indignis erogata beneficia, amicos ex hoſtibus, hoſtes ex ciuibus faciunt: & per ambitionem, crudelitatem, luxum, auaritiam, turbatis ordinibus re-

Cauſe viciſſitu[dinum] maximæ in tyrannide.

rum, raptim è faſtigio deturbantur: tandemque ad vſitatum perueniunt fabulæ finem, veneno, aut gladio, aut fatis miſerioribus occumbentes, iuxta Satyrici dictum.

Ad generum Cereris ſine cæde & vulnere pauci
Deſcendunt Reges, & ſiccâ morte tyranni.

Nemeſis violata. Videmus autem ex ipſa Nemeſis violentia, peruerſum populum iniquis tandem à Regibus caſtigari. Reges autem, cum vltra fas plebem diutiùs afflictarint, ab eadem denuò ſuccenſâ in rabiem, & vita quandoque, & Regni ſupremis viribus ſpoliari. Lege, te obſecro, Dauidis hymnos pulcherrimos præſertim 17. 33. 37. 73. 94. potiſſimùm verò 73. pſalmo quam eleganter? *Vtique bonus eſt Deus Iſrael ijs qui mundo ſunt corde. Mei autem penè moti ſunt pedes &c.* Hic primò faſtum improborum, & apparentem felicitatem verbis diſertis exprimit. *Poſuerunt in cœlum os ſuum &c.* Deinde & animi ſui morſum, dum peccatorum pacem contemplatur. Sed mox ab ipſa cataſtrophe rerum ſe conſolatur: vbi ſic ait: *Certè in lubrico poſuiſti eos &c.* Omnem verò humanæ viciſſitudinis circulum accuratiſſime pinxit pſalmis 78. & 107. vbi Iudaica gens bonorum ſatura, Dei cùm obliuiſcitur, in omnem calamitatem protinus ruit; afflicta, diuinam opem rurſus implorat: quà conſecutâ, denuò cultum diuini Numinis negligit, iterumque percuſſa & ſanata, ſupplex & peruicax, à duris pœnitens, à proſperis inſoleſcens, æui præſentis imaginem optimè repræſentat. Nos ferè totius conuerſionis capita ita paucis complexi ſumus.

Gentis Iudaicæ miræ viciſſitudines.

Conuerſionis humanæ capita.

Circulus Platonicus.

Pauperies pacem dat, opes pax, copia luxum:
Sed luxus bellum, bellaq; pauperiem.
Fons amor eſt odijs, vita mors, turba quietis:
Stant quæ deciderint, quæq; ſtetere, cadunt.
Et capti capiunt, & qui domuere domantur:
Fit victi ſupplex, qui modò victor erant.
Rege fero fera plebs punitur, plebe tyranni,
Sic fatum alternas verſat in Orbe vices.

Sed plura in hanc ſententiam libris diuinæ ſapientiæ, & paſsim in pſalmis Dauidicis leges: quorum omnium fructus is longè vberrimus recenſetur, vt vitam, moreſque formemus, & in iſtis vtriuſque fortunæ ludibrijs ſanare ægrotum animum, amare proximum vnumquemque, & vitam inter conciues agere ſocialem, res nimis caducas ſpernere, cunctis verò operibus Deum auctorem præponere conſueſcamus; non autem, vt diſputemus, quemadmodum de naturæ rebus philoſophis datum eſt, neque vt Mundum trahamus in controuerſiam, quo plures reſpiciunt hac ætate; neque vt ferre duntaxat inter mortales videamur, & obfirmatis animis contra maiorum leges & placita, feneſtram omni licentiæ, ſub libertatis euangelicæ titulo recludamus; cuiuſmodi verè Theologia ſophiſtica hanc nobis chymæram peperit, cuius afflatu res omnes laborant, priuatæ & publicæ, peruerſiſque paſsim ordinibus rerum, in Mundi antiquum chaos iterum præcipitamur. Quare

Quare cùm hodiè & ſumma deorſum maximè fluant, & inferna ſurſum repere, præter honeſti ſpeciem moliantur; ea quoque, quæ ſupra naturam ſunt conſtituta, gyrum conſimilem facere, diuinæ iuſtitiæ conſentaneum fuit: auſertur enim & lumen mortalibus, & vnitatis robur, & per conſequens omnis ferè hactenus conceſſa felicitas, iiſque confertur, qui vitam in luctu ſupplices diù, & in profunda merſa caligine viluerunt. Luſtrabis hìc omnem politici Mundi hiſtoriam: æterna quidem eſt Monarchiæ ſpecies: æternum ſanctæ religionis & fidei regnum: æterna apud mortales Chriſti Eccleſia; ſed tamen hæc ipſa propter materiæ ſuſceptricis ineptitudinem ſucceſſione temporis mutat & locum, tanquam per terræ ſegmenta demigrans, & ſubobſcuram cum noſtris moribus conuerſionis ſpeciem trahens; quod & in illo perpendes prauarum opinionum exortu, augmento, ſtatu, & declinatione, iuxtà totius viciniæ in Orbem continuum tractus, & ſæui contagij quandam verſatilem vim ceſſante minimè, donec prophana cum ſacris vndique, & ſumma cum infimis confuſa, penitùs in plenum circulum agitârit.

Priorum ſtatus calamitoſi ſæculi ſors.

Tranſlatio fidei, religionis & Monarchiæ

Sufficiat interim nobis huius politicæ fructus longè vberrimos, vt noſmet noſſe, & gubernare diſcamus, aſcenſu quodam mentis veluti ex vmbra in lucem tranſlati; vt cùm multiplicem humanæ viciſſitudinis circulum perſpexerimus, nunc bono caduco malum conſitum, & malum bono aſſiduè cogitemus. Amamus hæc omnia tanquam oſuri; oderimus tanquam amaturi, læti in aduerſis, in felicibus ſucceſſibus anxij, nunquam tamen nec ſpe inani, nec nimiô metu, nec vllâ cupiditate tranſuerſi, ceu ruptis repagulis efferamur.

Fructus Politicæ.

SYNTAGMA III.

ARCHITECTVRA SEV THEOGONIA DEORVM, IN QVA

De Origine ſuperſtitionis & idololatriæ Aegyptiorum, cœterarumq; Orientalium gentium, potiſsimùm Græcorum, qui ab Aegyptijs eam veluti hæreditate quadam acceperunt, agitur.

CAPVT I.

De prima hominum origine, & primis idololatriæ inuentoribus.

Ouid. l. 1. Met.

ANTE mare & terras (& quod tegit omnia cœlum)
Cùm vnus adhuc eſſet naturæ vultus in Orbe,
Quem dixère chaos: rudis indigeſtaq; moles
Nec quicquam niſi pondus iners, congeſtaq; eodem
Non benè iunctarum diſcordia ſemina rerum,
Obſtaretque alijs aliud; cùm corpore in vno
Frigida pugnarent calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.

Mundi rudimenta.

Cùm, inquam, immortales Dij (vt cum Poëtis loquar) propriâ felicitate contenti, nullâ adhuc rerum humanarum curâ tangerentur. Ecce poſt ſecula tandem felix illa illuxit dies, quo, vt Platonis verbis vtar, in diuino Deorum immortalium concilio concluſum eſt, vt Mundus ille indigeſtus, atque incompoſitus ab informi illa rerum omnium promiſcuâ confuſione ſquallentium תהו ובהו *tohu va bohu* vindicatus, lucem aſpiceret, formis ſplendeſceret omnigenis, atque in varias rerum facies abiens, propriæ felicitatis gaudiô perfrueretur. Concluſum eſt, & in opus deductum; Mundus itaque conditur, atque à rerum commixtarum confuſione ſolutus, mox in formam exurgit liberaliorem; virium, proprietatum, aliarumque qualitatum, quæ ſingulis creatis debebantur, diſtributionis officium prouidentiſſimo committitur Prometheo. Prometheus ſeu prouidentia diuina, vti omnia debitis ſuis formis inſtruit, ita omnes ſapientiſſimi Prouiſoris partes expleuit.

Mox cœlo terras, & terris abſcidit vndas,
Et liquidum ſpiſſo ſecreuit ab aëre cœlum,
Quæ poſtquam euoluit, cæcoque exemit aceruo,
Diſſociata locis concordi pace ligauit,
Ignea conuexi vis, & ſine pondere cœli
Emicuit, ſummâque locum ſibi legit in arce;
Proximus eſt aër illi leuitate, locoque

Den-

Denſior his tellus, elementaque grandia traxit.
Et preſſa eſt grauitate ſui circumfluus humor
Vltima poſſedit, ſolidumque coercuit orbem,
Tum freta diffudit, rapidiſque tumeſcere ventis,
Iuſſit, & ambitæ circundare littora terræ,
Fluminaque obliquis cinxit decliuia ripis,
Iuſſit, & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſyluas, lapidoſos ſurgere montes,
Vix ita limitibus diſcreuerat omnia certis,
Cum quæ preſſa diu maſſâ latuere ſub ipſa,
Sydera cœperunt toto fulgeſcere cœlo,
Neu Regio foret vlla ſuis animalibus orba,
Aſtra tenent cœleſte ſolum, formæque Deorum,
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus vndæ,
Terra feras cepit, volucres habitabilis aër.

Cœlo itaque terraque formis debitis iam imbutis, cœteriſque omnibus prudentiſſimè diſpoſitis.

Sanctius his animal, mentiſque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poſſet.
Natus homo eſt, ſiue hunc diuino ſemine fecit
Ille Opifex rerum, mundi melioris origo,
Siue recens tellus, ſeductaque nuper ab alto,
Æthere cognati retinebat ſemina cœli,
Quam ſatus Iapeto miſtam fluuialibus vndis
Finxit in effigiem moderantûm cuncta Deorum,
Pronaque cùm ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, cœlumque tueri
Iuſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Homo itaque ſolus ore ſublimi, ad cœlumque erecto intuitu præditus, diuinum animal naturæ iuxtà mortalis & immortalis confinium; ceu ſola cœleſtis planta in terris conſtituta (cuius radicem conditor hiſcè infernis ſedibus vinxit, comam verò atque perpetuò frondentem verticem ſupra anni & Solis viam, ſupra cœli extremam circumferentiam ad nunquam interituros ambitûs relegauit) hic, inquam, homo cum lucidiſſima illa Mundi lumina, ad quæ contemplanda, atque in iis factorem laudandum creatus erat, curioſiùs intueretur, pulchritudine eorum paulatìm illectus, verâ & rectâ religionis ſemitâ derelictâ, eo dementiæ deuenit; vt ea, quæ ſui gratia condita eſſent, ſui veluti conditores crederet, & ſanctè veneraretur. Auxit dementiam hanc traditionum ſalubrium de Mundi origine à prædeceſſoribus factarum obliuio, quâ inualeſcente nouas de Deo, de Mundo, de hominis productione, aliiſque rebus opiniones imbibit, cùmque cœleſtis ille ignis præcipua humanæ mentis portio vigens,

Hominis productio.

Idololatriæ origo.

vigens,ad Numinis alicuius cultũ eum inſtigaret; mox verò derelicto Deo, ad falſorum Numinum, vnoquoque ex eius familia ſibi nouas idololatriæ rationes comminiſcente cultum prolapſus eſt; factumq;, vt corruptibilia ſimulachra pro Deo incorruptibili adorârit, rebuſq; externis contentus, cùm inſenſibile Numen intueri deberet,ad ſenſibilia,& terrena fuerit diſfuſus. Atque huiuſmodi præuaricationem erroremque primùm Hebræi tribuunt Nepotibus Chami, Miſraim videlicet, Chuſio, Phuto & Canaano, qui per Aſiam & Africam vniuerſam in nouas colonias diffuſi, nouas paſsim Deorum colonias introducentes, noua & ridicula dogmata Mundo pepererunt; cuiuſmodi ſunt, Adamum è Luna prodijſſe, Prophetam inibi ex maſculo & fœmina procreatum, atque in hunc Mundum venientem, primùm cultum Lunæ docuiſſe. Verùm quoniam hæc opinio non ita obuia forſan multis eſt; viſum eſt, eam hic ex R. Moſe Ægyptio, vulgò Rambam, depromptam adducere, ſic enim dicit in More nebuchim.

Nepotes Chami primi idololatriæ auctores.

Rambam l. 3. c. 29.

כי הם שארית אומות הצאבה כי היא היתה אומה שמלאה כל הארץ ותכלית מה
שהגיע אליו עיון מי שהתפלסם בזמנים הם שידמה שהשם רוח הגלגל וכוכבים הם
גופות והבוראירוהם זכר זה אבובכר ערבי בפירוש השמע ולזה האמינו הצאבה כולם
קדמות העולם שהשמים אצלם הם אלוה וחשבו שאדם איש נולד מזכר ונקבה כשאר
בני האדם אלא שהם מגדלים אותו והיו אומרים שהוא נביא שלית הלבנה ושהוא
קרא לעבודת הלבנה ושיש לו ספרים חבורים בעבודת האדמה וחשבו ששת חלק על
דעת אדם אביו בעבודתו הירח ואמרו על אדם כי כאשר יצא מן הירח ועל מאקלים
קרוב להודו יוצא ונכנס במקלים בבל הביא עמו פליאו תמהם אילן של זהב צמיח בעל
עלים וסעיפים ואילן של אבן בך והביא עלה של אילן לח שלא ישרפהו האש והגיד על
אילן שהתחת צלו על עשרת אלפים איש ארכו בקומת אדם והביא עמו שני עלין כל
עלה היו מתכסין בו שני אנשים וזה כל מה שמייחסים אליו היא לרווק דעתה בקדמות
העולם עד שימשך אחר זה שהכוכבים והגלגלים הם האלוה :

Hoc eſt: *Iſti ſiquidem reliquiæ ſunt gentis Zabæorum* (a Zaba, è progenie Chami orto, & filio Chuſij, qui ſecundùm Iam Suph,id eſt, maris rubri ſinum ad ortum, & occaſum, atque ad dexteram & Aquilonem littora coluit ſic dictæ) *quia iſta gens totam repleuit terram. Finis autem & perfectio illius eâ ratione iſtis temporibus philoſophantis fuit? quod putaret creatorem eſſe cœli ſpiritum ſeu animam; ſtellas verò corpora eſſe ipſa ſubſtantia Dei informatas. Meminit huius prauæ opinionis quoque Abubacer Arabs in expoſitione de auditu. Et ideò quoque credit tota gens Zabæorum Mundi antiquitatem* (ſeu quod idem eſt, æternitatem) *quoniam cœlum eſt Deus iuxtà opinionem eorum. Et dicunt quod Adam primò natus eſt ex maſculo & fœmina ſicuti cæteri homines: ſed honorabant eum multum, & dicebant, quoniam è Luna egreſſus, Propheta, & Apoſtolus Lunæ fuit, & quod prædicauit gentibus, vt ſeruirent Lunæ, & quod compoſuit libros de cultu terræ. Dixerunt etiam quod Seth contradixit opinioni patris ſui in ſeruitio Lunæ; narrauerunt etiam de Adam, quod quando egreſſus eſt de Luna, & de climate vicino Indiæ, ad clima Babylonis profecturus, multa mirabilia ſecum tulerit: ſcilicet arborem auri, quæ creſcebat cum ramis, & folijs: & arborem lapidum, & folia cuiuſdam arboris viridis, quæ non comburebatur ab igne; & dixerunt, quòd ſub ipſius arboris vmbra decem millia hominum continebantur; & altitudo arboris ipſius ad ſimilitudinem ſtaturæ humanæ.*

Zabæi primi putarunt Aſtra Deos eſſe.

Abubacher.

Mira de Adamo fabulæ.

Adam Propheta & Apoſtolus Lunæ.

Mira ſecum tulit de Luna.

næ. Attulit ſecum etiam duo folia, quorum vtrumque duos homines cooperiebat. Intentio verò eorum in loquendo de Adam primo, & de hominibus, quæ attribuuntur ei, fuit, credulitatem ſuam de antiquitate Mundi ſtabilire, & quod indè prouenit, cælos & ſtellas eſſe Deos.

Propagatio dogmatis Zabæorum de æternitate mundi.

Atque hæc eſt de primæua hominum origine, & idololatria Zabæorum digna Lunaticis hominibus opinio; ex qua velut ex Equo quodam Troiano omnia antiquorum philoſophorum de æternitate Mundi, de Mundorum pluralitate, de Aſtrorum vitâ & diuinitate, de Metempſichoſi denique, ac animarum reuolutione abſurda dogmata, ad omnem impietatem feneſtram aperientia prodijſſe videntur. Hinc Adamum eiuſque progeniem, & nepotes filiorum Dei nomine veluti aſtrorum æternorum, quæ ipſi Deos appellabant, filios indigitabant, quæ omnia confirmat Chronicon Alexandrinum:

Adami filij Dij ſunt dicti & Deorum filij.

Chronic. Alexandr.

Οὓς ἄνω ἀγγέλους Θεοῦ ὠνόμασεν τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Τούτους καὶ υἱοὺς τοῦ Θεοῦ ἐνταῦθα προσηγόρευσεν. Ταῦτα μὲν ἡ γραφή. ὅτι δὲ οὗτοι οἱ ἄγγελοι παρά τισι Θεοὶ ὠνομάσθησαν. Et paulò poſt: Ἐντεῦθεν ἤρξατο ἡ κακομηχανία ἐν κόσμῳ γίνεσθαι. Καὶ ἀπαρχῆς μὲν διὰ τῆς τοῦ Ἀδὰμ παρακοῆς· ἔπειτα δὲ διὰ τῆς τοῦ Κάϊν ἀδελφοκτονίας. νυνὶ δὲ εἶτα δὲ ἐν χρόνοις τοῦ Ἰάρεδ, καὶ ἐπέκεινα φαρμακεία, καὶ μαγεία, ἀσέλγεια, μοιχεία, καὶ ἀδικία ἐχρημάτισεν. Ἀλλὰ καὶ τινες τὸν Ἀδὰμ σὺν τῇ Εὔᾳ, καὶ τὸν ὄφιν γένεσθαι Θεοὺς προσηγόρευσαν. ἀλλὰ μὲν καὶ τὸν Κάϊν, καὶ τὸν Σήθ.

Quos, inquit, ſupra Angelos Dei inuocantes nomen Domini Dei nominarat, hos quoque filios Dei hic appellauit; atque hæc quidem ſcriptura. Hi verò Angeli apud quoſdam deinceps Dij vocati ſunt. Cœpit autem improbitas ab ipſo Mundi exordio per Adami contumaciam; mox per Cainum parricidia; deinde tempeſtate Iared, ſequentibuſque ſeculis veneficia, magia, laſciuia, & omne nefas regnarunt; quin & nonnulli Adamum & Euam cum ſerpente, Cainum quoque & Sethum Deos fuiſſe dictitarunt. Horum porrò commentorum, & inanium deliramentorum cauſam ergo arbitror eſſe; quo primi illi homines cum proprio arbitrio relicti nullâ certâ lege ſcriptâ ante Moſis tempora tenerentur, cùmque proindè certæ quædam ſententiæ de Deo, de creatione Mundi, de diluuio, & ſimilibus rebus, ac mutationibus grauioribus, inter primos tantùm humani generis Patriarchas referrentur, factum eſt, vt ab eis veluti à primis hominibus acceptas, poſteri quaſi per manus alijs alij tradiderint; quibus poſteriora ſecula & homines, vti quique a primis remotiores fuêre, ita ſubindè alia, atque alia quoque haud abſurda affinxerunt, donec res ipſæ totæ in fabularum commenta abiêrint. Hinc diuerſitas illa opinionum originē habebat; indè maxima & relationum confuſio propè inextricabilis. Æthiopes enim, teſte Diodoro, primos homines in Æthiopia veluti in medio terrarum natos aſſerebant: cauſam in vicinitatem Solis omnium generabilium parentis conijcientes. Theodoretus ex relatione antiquorum primos homines in Arcadia natos aſſerit, iuxtà illud:

Adam & Eua Dij dicuntur.

Cauſæ idololatriæ, & opinionum.

Diod. l. 1. Vbi primi homines nati ſint.

Theodor. l. 5. de affect. Græcor.

Ante Iouem genitum terras habuiſſe feruntur.
Arcades, & Lunâ gens prior illa fuit.

Arcades primos mortaliū nonnulli dicunt.

Cœlius verò & Mercator ex Ariſtide primam hominum genitricem terram aiunt, fuiſſe ſolum Athenienſe; Arabes, quemadmodum videre eſt

Quidam Athenienſe ſolum primorum hominum productor.

eſt in eorum Geographia, hanc prærogatiuam Arabiæ felicis ſolo attribuebant. Ægyptij denique firmiter credebant, primos homines in Ægypto natos; cauſam huius aſſignabant, tùm aëris temperiem bonitatemq; vndequaue perfectiſſimam, tùm Nili fœcunditatem multas res naturaliter & ſuaptè ſpontè producentis, productaſque benigniſſimè conſeruantis; auxit opinionem eorum monſtroſus ille Soricum ſeu agreſtium murium in Thebano territorio prouentus, quorum aliqui ſuperiori ſuâ parte murium ſpeciem referentes animati, ab inferiori verò, Diodoro teſte, informes, & ἡμιόχθεις adhuc reperiebantur. Herodotus narrat, Pſammeticum Ægyptiorum Regem, cum ingenti deſiderió teneretur ad cognoſcendum, quænam Mundi prouincia primos homines produxiſſet, illum ſequenti induſtriâ id inueſtigare attentaſſe. Duos infantes recens natos ab omni humanæ vitæ conſuetudine remotos, certo loco incluſos, & à capra alendos paſtori cuidam commendauit, cum ea clauſtri cuſtodia, vt omni eos accedendi aditu intercluſo, nec videre, nec humanâ voce loquentem quenquam mortalium audire poſſent; ſibi indubitanter perſuadens, futurum, vt ætatem congruam nacti, eius prouinciæ, quæ primos homines Mundo dediſſet, linguâ loquerentur; itaque poſt certam annorum reuolutionem infantes de cauea extracti, mox exporrectis brachijs identidem in hæc verba prorupêre: *Bec*, *Bec*: quas voces, vtpotè peregrinas, cùm nullus aſtantium intelligeret; inueſtigatione tandem factâ deprehenſum eſt, Bec in Phrygum lingua nil aliud ſonare, quàm panem; concluſit itaque Rex Pſammeticus, in Phrygia primos homines fuiſſe productos. Tempus me deficeret, ſi ſingularum gentium, de huiuſmodi prima hominum origine deliria hîc adducenda forent, quare; qui plura deſiderat, conſulat Beroſum, Varronem, Euſebium, Hieronymum, Polydorum, Ariſtophanem, Pererium, Poſtellum, aliosque; nos his relictis ad ea nos, quæ primam idololatriæ originem concernunt, poſtliminio conferemus.

Ægyptij primos homines in Ægypto natos tenent.

Murium mixtæ ſpecies.

Herod. l. 2. Euterp.

Pſammetichi de prima lingua experimenta.

Bec in lingua Phrygum quid?

Certum itaque, & indubitatum eſt, nullo vnquam tempore in hoc mundo extitiſſe populum adeò barbarum, nationem tam peregrinam, clima tam rude & impolitum, quempiam denique hominem adeò ferum, ſylueſtrem, & ἄλογον, qui non, vel naturæ lege, ſeu rectæ rationis dictante lumine, vnum aliquod rerum omnium principium, Numen dico vniuerſam rerum obtinens moderationem, certo & peculiari religionis ritu cœrimonijſque colendum agnôrit. Certum quoque ſtatui debet, nullo vnquam tempore, aut ſine Deo ſacrificium, aut ſine ſacrificio religionem fuiſſe, omnibus, cum ſacerdotio veluti nexu quodam inſeparabili in vnum coëuntibus, adeò vt hominem religio, religionem ſacrificium, ſacrificium ſacerdotium ἀδιαχωρίστως comitari videantur, quod apparet tùm ex innumera propè religionum ſtatìm ab ipſo naſcentis Mundi primordio, ad noſtra vſque tempora deductarum multitudine; tùm ex falſorum ſimulacrorum cultu, diuerſis temporibus, diuerſiſque gentibus, ac populis nullo non tempore, conſueto; tùm denique ipſa Ægyptus maximè, oſtendit, quam præ cœteris omnibus gentibus eiuſmodi falſorum Deorum cultui addictiorem fuiſſe, monſtrant infinita propè Pantamorphorum Numinum

Omnes Mundi nationes Numen aliquod agnoverant.

monſtra & portenta, quorum deſcriptionem in ſerie huius Syntagmatis exhibebimus.

Lactantius Firmianus oſtenſurus, quâ ratione introducta fuiſſet idololatria in Mundum, cùm potiſſimùm in Ægyptum omnis ſuperſtitionis veluti fontem, ait; Chamum Noëmi filium, cùm ob impudentiam in parentis verendis detegendis commiſſam, maledictionem incurriſſet; in Arabiam Ægypto finitimam profugiſſe, ibique primùm idolorum conſtructione totam circumiacentem viciniam infeciſſe; cùm verò immenſam hominum multiplicationem, anguſtiæ locorum non caperent, hinc indè in varias ſedes diſperſos, paulatim inſulas, mare, omneſque Mundi partes repleſſe. Cùm verò à ſancta radice ſeiuncti eſſent, vnumquemque iuxtà arbitrium, ac voluntatem ſuam nouos ritûs, cœrimonias atque religiones conſtituiſſe, quæ ad Ægyptios potiſſimùm dimanarunt; Arabes verò idololatriam ante diluuium incepiſſe referunt. Nam inter cæteros mortales hoc improbô cultu maximè deditos fuiſſe notiùs eſt, quàm dici debeat, quem plurimùm delicioſa illius terræ conſtitutio promouiſſe videtur. Cùm enim in ædibus, ac tugurijs ſuis rarò ſeſe continerent, totam noctem ſub cœlo ſereno, ac nullis malignis impreſſionibus obnoxio, dormiendo conſumeret, è frequenti cœleſtium corporum aſpectu, atque tam conſtanti lege procedentium ſtellarum curſus, motuſque multiplicis ac varijs planetarum, Solis, & Lunæ contemplatione, in eam paulatim deuenêre opinionem; Aſtra Deos eſſe, & rerum vniuerſi conſeruatores; quos variô ritu & cœrimonijs colebant, & venerabantur; id quod & Euſebius in Chronico ſuo quoque affirmat. S. Ioannes Damaſcenus verò idolorum fabricam Serucho Nepoti Chami aſcribit; *Seruch*, inquit, *primus idololatriam inuenit, cùm enim omnes cultum communi conſenſu conſtituiſſent, mos ſimulachrorum hominum generi ponendorum ortum habuit; vndè incipiebant primò coloribus certis adumbrare, & depingere viros alicuius nominis & famæ, poſteà celebriores, vti Principes, tyrannos, Reges, qui vel rerum geſtarum gloria, aut virtutum, operumque memorabilium gloriâ in hac vita eminuiſſent, poſitis ſtatuis coloneſtare.*

Lact. Firm. diuinarum inſtit. l. 2. c. 3.

Cham primus idololatriæ inuentor.

Ægyptij dicti à Chamo.

Cauſa idololatriæ ex inſpectione aſtrorum.

Euſebius. Ioan. Damaſcenus.

Seruch idolorum primus faber.

Progreſſus idololatriæ.

Ac primò quidem figuli è creta, argilla, ſimilique materia ſtatuas vitâ functorum fingebant; ſculptores verò figulina ſimulachra imitantes, è lapidibus efformabant. Fuſores deniquę eminentiori cultu digna reputantes ex auro, argento, ære, alijſque metallis fundebant; atque ſimpliciori plebi veluti Numina adoranda proponebant, teſtante Chronico Alexandrino:

Chronicon Alexandr.

Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σερὼχ ἐναρξάμενος διὰ τῆς εἰδωλολατρείας, ὡς ἐστοιχοῦτο τηνικαῦτα ἕκαστος κατά τινα δεισιδαιμονίαν, ἐπὶ τὸ μᾶλλον πολιτικώτερον ἐπὶ ἔθη, καὶ ἐπὶ θεσμοὺς εἰδώλων τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων γένη. οἱ τότε στηλώσαντες ἐκείνους διὰ χρωμάτων διαγράψαντες τῶν ἀρχῶν, καὶ ἀπεικάζοντες τῶν πάλαι παραγεγονότων τετιμημένους ἢ τυράννους, ἢ ἡγεμόνας, ἢ τινάς τι δράσαντας ἐν βίῳ μνήμης δοκοῦν ἄξιον, διὰ ἀλκῆς ἢ σώματος ἰσχύος &c.

Græciſmus, inquit, *ſeu Gentiliſmus tempore Seruch cœpit per idololatriam, cum ſua quiſque ſuperſtitione quâdam ductus hominum ſecula ad politicam potiſſimùm viuendi rationem, & vſum, ſeu conſuetudinem, cultumque Deorum informaret, quibus tùm progreſſu, magiſtratus, & tyrannos, aut duces, aut ſi quid eo memo-*

memoriaue dignum facilitaſſe viderentur, quod vel pugnam, vel corporis robur commendaret, pictura effigiabant. Poſteà verò temporibus Tharæ parentis Abrahæ per ſtatuas etiam & ſimulachra errorem idololatriæ propagarunt, dùm maiores ſuos per effigies ſuas coluerunt, fatoque functos primùm per figulinam expreſſerunt, mox cœteri artifices ſecuti primos; architecti quidem lapidem cædebant, argentarij verò & auri cælatores pro ſua quiſque materia ſimulachra fabricati ſunt: ærarij & ſculptores etiam pro ſuo ingenio artificij opus variabant; poſtremò fabri, & alij deinceps opifices. Ægyptij porrò, Babylonij, Phryges, Phœnices primi cenſentur idolorum fabricandorum inuentores; quæ ars poſtmodū ab his ad Græcos tranſlata, ingentes progreſſus habuit; nam mox Saturnum, Martem, Iouem, Apollinem, cum reliqua, quæ hoſcè ſecuta eſt falſorum Deorum, Dearumque turba, ſtatuis erectis, diuinis honoribus proſecuti ſunt; queîs conſentit id, quod Cicero aſſerit de natura Deorum ratiocinans. *Suſcepit autem,* inquit, *vita hominum conſuetudoque communis, vt beneficijs excellentes viros, in cœlum fama, ac voluntatè tolleret.* Et indè ſubiungit ille: *Sicuti Deus fuit adoratus Hercules, indè Caſtor & Pollux, indè Æſculapius in Libero patre, indè alij, quales Reges potentiſſimi, qui ob nominis ſui celebritatem in omnibus prouincijs mundi celebrabantur.* Vltra hæc vnaquæque natio, ac populus priuatò cultu primum Vrbis alicuius fundatorem, aut ſingulari virtute præpollentem Principem, aut dominum proſecuti ſunt. Ægyptij itaque terram delicioſam incolentes, cùm ſolo intellectus naturalis lumine, inuiſibilem illam magni Dei eſſentiam comprehendere nequaquam valerent, conuerſis oculis, animiſque ad cœlorum ornamenta, motuſque eorum, & ad Vniuerſi naturam; cùm deprehenderent, omnes ſublunarium rerum mutationes, temporum diſtinctiones, ſimiliaque à duobus principibus aſtris Sole & Luna prouenire; hæc aſtra æternos Deos eſſe exiſtimarunt. Poſteaquàm verò crebrò repetitâ cœli inſpectione aduerterent quoque cœterorum planetarum harmoniam, in varia illa & admirabili ad Solem & Lunam configuratione eluceſcentem, eos veluti maiorum Deorum coadiutores eiuſdem diuinitatis participes in Numinum album retulêre. Leuantes poſt hæc oculos ſuos ad reliquum ſtellarum exercitum, & ad quatuor elementa, & ad Horoſcopos genios, eorumque Pantomorphum, præter innumeros minores Deos duodecim præcipuos, iuxtà ſignorum in Zodiaco obſeruatorum numerum conſtituerunt, quæ confirmat Herodotus:

Δυώδεκα, inquit, Θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι. καὶ Ἕλληνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν· βωμούς τε, καὶ ἀγάλματα, καὶ νηοὺς Θεοῖσι ἀπονεῖμαι σφέας πρώτους, καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγγλύψαι. *Duodecim Deorum nomina primos Ægyptios exiſtimaſſe, atque Græcos ab illis cœpiſſe, eoſq; primos aras, & imagines, & templa Dijs ſibi erexiſſe, animalia primos lapidibus incidiſſe.* Neque horum tamen ſolùm rationem extruendorum in Græciam Ægyptij tranſmiſerunt; ſed etiam ipſa nonnullorum Deorum nomina, vt idem Scriptor eodem in libro teſtatur: Σχεδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ οὐνόματα τῶν Θεῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα. *Omnia ferè Deorum nomina* (ſubintellige Iunonis, Veſtæ, Themidis, Charitum, Nereidum, Bacchi ſeu Dionyſij, Herculis, Mercurij, aliorumque, quorum nomina paulò

Tharæ parens Abrahæ idololatra.

Babylonij. Phryges. Phœnices Idolorum propagatores.

Cicero de natura Deorum.

Sol, Luna Dij putati. Septem planetæ.

Quatuor elementa. Horoſcopij genij.

Herod. l. 2.

12. Deos ab Ægyptijs acceperunt Græci.

poſt adducit) *ex Ægypto in Græciam commigrârunt*. Longum eſſet omnium nationum, ac populorum opiniones de Dijs hic recenſere, qui cùm religionis originem ab Ægyptijs accepiſſent, vel antiquam non retinentes Theologiam, deriſerunt Magiſtros poſteà, vel ipſi in peiores ſuperſtitiones inciderunt. Hanc igitur Deorum notionem cùm homines primùm habuiſſent, perſpicerentque, quod Mundus prouidentia gubernaretur; neque tamen cuius, intelligere poſſent; rem diutiùs inueſtigantes, & cognitionis deſperatione capti, paulatìm à religione in ſuperſtitiones delapſi ſunt: atque alij alios Deos introduxere, vti dictum eſt. Eſt enim ita à natura comparatum, vt cum nimio Deorum metu homines opprimantur, ad humilia & ſordida quæque declinent, nihilque poſſe committi tam paruum putent; quod Dij maxima cum iracundia & ſupplicio non vlciſcantur, hæc res fecit, vt ijdem Græci, qui Ægyptiorum, aliarumque nationum acceptas ab alijs ſuperſtitiones deriſerant, in multò maiores opiniones poſteà collapſi ſint; nam & adulteros, & latrones, & ebrioſos, ac facinoroſos homines, qui multò erant brutis impuriores, pro Dijs coluerunt; de quibus in ſequentibus fuſiùs paſsim dicemus.

CAPVT II.

De Deorum Ægyptiorum multitudine & varietate.

RECtè & ſapienter ait S. Eccleſiæ Doctor Ambroſius, errorem humanum *idololatriæ cauſam fuiſſe*, cui aſtipulatur Mercurius Triſmegiſtus, errorem & incredulitatem proauorum ſuorum deteſtabilis Ægyptiorum idololatriæ fuiſſe originem, cui Ægyptus nullo non tempore immerſa ſqualebat. Nam cùm animos ſuos non applicarent cum debita reuerentia, & conſideratione ad veri Dei cultum, & ad religionem diuinam, deſiderio nihilominùs alicuius religionis tenerentur, artem idolorum fabricandorum inuenerunt, ſed cum ea animare neſcirent, malis artibus, & diabolicis vſi coniurationibus, euocatiſque dæmonibus, eos in ea conſtringebant, & vt plùs virtutis, & roboris ijs accederet, ijſdem diuerſi generis animalia conſecrabant, quæ ſancta appellabant, adorantes in ijs animas illorum, qui vel virtutibus, ac rebus geſtis claruiſſent, ciuitateſque eorum nomine intitulantes, quæ fuiſſent vel ab ijs, quibus animalia illa dedicabant, conditæ, vel ſalubribus legibus, ac inſtitutis imbutæ. Horum in honorem varia quoque inſtituebant ſacrificia, cuiuſmodi ritus & cœrimonias elegantiſſimè ſanè in ſua philoſophia Syra deſcribit Mor Iſaac Maronita, verba eius Syriaca ſunt ſequentia:

S. Ambroſ. ep. 1. ad Cor. c. 10.
Mercur. ad Æſcul. c. 13.

Idola dæmonibus animāt Ægyptij.

Mor Iſaac Maronita in philoſophicis tractat. c. 6.

ܒܡܨܪܝܢ ܡܢ ܟܠ ܐܚܪܢ ܘܥܡܡܐ ܐܢܫܐ ܡܬܚܟܡܝܢ ܕܡܫܬܟܚܝܢ܇ ܦܠܚܝܢܗܘܘ ܡܢ ܠܐ
ܡܕܡ ܘܡܬܒܪܝܢܘܬܐ ܕܫܒܝܐ ܘܗܠܝܢ ܕܗܘܘ ܘܐܝܩܪܘ ܡܢܗܘܢ ܡܠܟܐ ܡܢܗܘܢ
ܘܐܝܩܪܘ ܕܦܘܩܕܢܐ ܘܫܘܪܒܐ ܘܡܥܒܕܢܘܬܐ ܟܠܗܘܢ ܐܝܟ ܕܗܘܘ ܘܡܟܠܠ ܡܟܠܠ
ܠܗܠ ܐܝܟ ܗܝܟܠܐ ܒܝܬܐ ܕܐܝܩܪܘ ܠܗܘܢ ܕܬܪܥܐ ܘܡܟܘܫܐ ܐܝܟܢܝܬܐ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Deindè adduxit tempus, & ſurrexerunt homines (è ſemine Chami) *corrupti moribus, quorum mens corrupta erat ab ignorantia, & opere dæmonum qui eos ſeduxerunt, ac arbitrati ſunt vnum pro alio, & exiſtimauerunt aſtra ſpiritu intelligentiæ prædita, libertatem habere ex ſe, & poteſtatem, & paulatim errare eos fecit diabolus, donec exiſtimarent aſtra eſſe creatores, & factores, impoſueruntq; ſingulis ſideribus Dei nomen, varijs quoque cærimonijs ea colebant, ante ea proſtrati & adorabundi; conſtituebant quoque ſub eorum nomine idola varia, quæ ſuper columnas ſublimes, & murorum ſeu parietum faſtigia collocabant, eorum figuras varijs modis repræſentantes; his quoque victimas & ſacrificia offerebant, incenſantes ante ea aromata; Diabolus verò certis temporibus loquens ex ſingulis eorum petentibus reſponſa dabat, futura prædicens, & abſcondita reuelans, & bonum nuncium de ijs, quæ in remotiſſimis locis fiebant, citò indicabat; inducebat quoque, in corda eorum cogitationes, quas alijs reuelabat; atque eiuſmodi plurimos ſeduxit vſque in hodiernum diem. Fuerunt autem hi ritus proprij Ægyptijs, qui poſtea ad alios tranſmigrantes totum paulatim Mundum infecerunt.*

Singulis ſideribus imponunt Dei nomina.

Diaboli fraus loquentis per idola.

Atque hactenus Mor Iſaac. Porrò Ægyptij potiſſimùm Solem & Lunam adorabant, illum Oſiridem appellantes, hanc Iſidem. Oſiris autem, & Iſis coniuges, Ægypti Reges potentiſſimi, cùm ob prudentiam maximam ac gerendarum rerum dexteritatem incomparabilem, in omnium oculis eſſent; contigit, vt ex applauſu hominum, & laruatâ, vilique populi adulatione, paſsim iſte Soli, hæc Lunæ compararetur. Verùm cùm præteritis iam aliquot annorum luſtris, vita functis Oſiride & Iſide, eorum fama continuò creſceret; atque de eorum excellentia, ac illuſtri dignitate præconcepta opinio magis magiſque in animis hominum, ex ſe ad omne ſuperſtitionis genus propenſiſſimorum radicaretur, ſtultâ & ridiculâ quâdam opinione perſuaſi, Oſiridem & Iſidem, illum in Solem, hanc in Lunam transformatos, & ad cœlum terramque gubernandam aſſumptos putabant. Hinc inquit Macrobius: *Ægyptij, vt Solem eſſe aſſerant, quoties hieroglyphicis ſuis literis exprimere volunt, in ſceptro ſpeciem oculi exprimunt, & hoc ſigno Oſirin monſtrant, ſignantes hunc Deum eſſe Solem, regaliq; poteſtate ſublimem cuncta deſpicere; quia Iouis oculum Solem appellat antiquitas.* Acceſſit huic errori, & quod in ſuperſtitioſis mentibus magnum ſanè pondus habuit, malè intellecta monumentorum, à philoſophis, ſapientibus ac Sacerdotibus prædeceſſoribus eorum, de Sole, Luna, ſtellis, elementis, quæ ij cum Deo, Deorumque filijs immortalibus comparabant, lectio. Philoſophi enim quemadmodum, & Homerum feciſſe legimus, ſacras diſciplinas

Sol & Luna principales Ægyptiorum Dij.

Hieroglyphicum Oſiridis.

certis

certis fabularum, ſimilitudinum, ac ſymbolorum tegumentis ad inſtillandam mentibus hominum maiori cum voluptate veritatem, inuoluere conati ſunt; vt enim docerent ſupremum illud Numen, quod Deum vocamus, non cœleſtes tantùm ſibi ſedes vendicare; ſed & adeò omnia, quæ aut oculis metimur, aut intellectu percipimus, per hanc rerum vniuerſitatem diffuſum, ſuâ præſentiâ, ac maieſtate replere, Deos innumeros quibuſlibet rebus locisque inſeruerunt; hinc ætheri Iouem, Iunonem aëri, mari Neptunum, terræ Cybelen præfecêre; qui iterum in varias ſectas abierunt: ita vt alij Dij cœleſtes, terreſtres alij, alij aquatici ſint crediti; & aquaticorum alijs, maris; fluuiorum alijs, alijs fontium cura fuerit commiſſa, vti & terreſtribus. Rurſus alij montani, alij ſyluarum, & paſtorum præſides, alij agricolarum fuerunt, atque hi in planis locis plerumque habitare putabantur. Cœleſtium alij ſummæ rerum humanarum præerant, alij conſultores, alij tempeſtatibus, certisq; cœli regionibus veluti Ephori: alij loca tantùm inferna habitare, & ſceleratorum ſupplicijs præeſſe fingebantur; verbo τὸ οὐδὲν μέρος Ὁμήρῳ ἄθεον, vt cum Maximo Tyrio loquar, adeò *nullus locus Homero Dijs vacuus* reperiebatur; Meminit huius πολυθεότητος Triſmegiſtus ad Æſculapium his verbis:

Multitud. Deorum.

Omnia Dijs plena.

Maximus Tyrius.

Καὶ γὰρ δαιμόνων χορὸς περὶ αὐτὸν πολλὺς, καὶ ποικίλαις στρατιαῖς ἐοικότες οἱ συνόντες, καὶ τῶν ἀθανάτων, οὐκ εἰσὶ πόῤῥω· ἔνθεν δὲ λαχόντες τὴν τούτων χώραν τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφορῶσι, καὶ πρηστῆρσι, καὶ μεταβολαῖς πυρὸς, καὶ σεισμοῖς, καὶ πολέμοις ἀμυνόμενοι τὴν ἀσέβειαν.

Etenim, inquit, *circa ipſum quamplures ſunt Geniorum cœtus, varijs copijs conferendi, ac familiares, humanis Ephoros agunt; quæ autem à Dijs iubentur exequi pergunt, turbinibus, procellis, præſteribus, ignisq́; mutationibus, terræ motibus, inſuper eſurie & bellis impietatem vlciſcentes.* Et paulò poſt: *Sol autem eſt omnis generis conſeruator & educator; & Mundi intelligibilis inſtar ſenſibilem Mundum amplectens, ipſum varijs formis, & formatum omnium ideis amplificans explet. Sub hoc enim applicatur Dæmonum chorus, quin etiam chori; permulti namque ſunt iſti, ac varij ſub aſtrorum cuſpides ordinati, cuilibet horum numero æquales; ſunt autem iſtorum nonnulli ex bono & malo temperati, hi omnes rerum terrenarum facultatem adepti ſunt, & rerum terreſtrium tumultus, ac variam diſcordiam, in commune cient vrbibus, ac nationibus, & priuatim ſingulis.* Huc vſque Triſmegiſtus; è quibus patet, non Deos tantùm bonos ſingulis rebus affictos fuiſſe, ſed & malos bonorum Antagoniſtas, quemadmodum apparet ex Ioſepho Caſtilienſi Hebræo, qui plurimos huiuſmodi Genios in porta lucis recenſet, quæ quidem non, quod hic, aut vllus Hebræorum πολυθείαν credat; ſed, vt, aut multitudinem Dæmonum, & Angelorum, aut vnius Dei multiplicem vim, & operationem exprimant, aſſerere ſolent. Verba eius ſunt ſequentia:

Dij Ephoros humanos agentes.

Sol Rex Deorum.

כי מן הארץ ועד הרקיע אין שום מקום פנוי אלא הכל מלא המונים מהם טהורים
מהם בעלי חסד ורחמים ויש למטה.כמה בריאות טמאות מזיקות וכלם עומדים ופורחים
באויר ואין מן הארץ ועד הרקיע מקום פנוי אלא המונים מהם לשלום ומהם למלחמה
מהם לטובה מהם לרעה מהם לחיים ומהם למות

R. Ioſeph Caſtilienſis in porta lucis.

Id eſt; *Quòd à terra ad firmamentum vſque, non eſt ibi vllus locus vacuus, ſed omne plenum formis; ex ijs aliquæ puræ & diuinæ, aliquæ plenæ gratiæ & miſe-*

A terra ad firmamentũ vſque plena Dijs omnia

miſerationum, & ſunt infrà quædam ſpecies malæ, fœdæ, noxiæ, & omnes iſtæ ſtant & volant in aëre; & non eſt locus à terra vſque ad firmamentum, qui non plenus ſit Genijs, quorum aliqui ad pacem, aliqui ad bellum, ad bonum aliqui, ad vitam denique, & ad mortem alij ordinantur. Atque huiuſmodi Deorum numerum ad triginta millia excurriſſe ſcribit Heſiodus, qui omnes Iouis ſint miniſtri, & obſeruent quæ à ſingulis hominibus fiant, ſed audiamus verba:

30000. Deorum. *Heſiodus in Theogonia.*

Τεὶς γὰρ μύριοι εἰσιν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
Ἀθάνατοι Ζωὸς φύλακες θνητῶν αἰθρώπων
Οἱ ῥαφυλάσσουσίν τε δίκας, καὶ χέτλια ἔργα
Ἠἱερα ἑσσάμενοι πάντῃ φοιτῶντες ἐπ' αἶαν.

Millia triginta terras habitantia Diuûm
Sunt Iouis, hi obſeruant hominum mortalia facta,
Obſeruant pariter peragrantes faſque nefaſque
Aëris induti velamine.

Iambl. de ſapientia Ægypt. Triſmegiſtus. Pſellus l. de dæmon.

At Iamblichus & Triſmegiſtus & Pſellus, & reliquorum ſapientum complures non ſolùm 30000. Deorum ſeu Dearum eſſe cenſuerunt, ſed ijs vniuerſum aëra, & cœlos plenos eſſe crediderunt, qui latè per aëra vagarentur, & ad nidores ſacrificiorum accurrerent.

D. Auguſtin. in lib. de ciu. Dei.

Diuus Auguſtinus in præclaro illo opere, cui titulum fecit de ciuitate Dei, quoſdam ex dictis Dijs ab antiquis Romanis *Conſentes*, quoſdam *Selectos* fuiſſe appellatos; verba eius hæc ſunt: *Quis non ferat, quod neque inter Conſentes Deos, quos dicunt in concilium Iouis adhiberi, neque inter Deos, quos Selectos vocant, felicitas conſtituta eſt? Ecce diſcrimen apertum inter Deos Conſentes & Selectos; Conſentes autem dicti ſunt, quaſi in eo quod gerendum eſt, conſentientes.* Appellantur à Cicerone alio nomine Dij Maiorum Gentium, quaſi inter omnes alios principatum obtinentes, ad differentiam illorum, qui Minorum Gentium dicuntur. Erant autem Conſentes ſeu Maiorum Gentium numero duodecim; mares ſex, & ſex fœminæ, quos Ennius hoc diſticho complexus eſt:

Dij Conſentes & Selecti.

Iuno, Veſta, Minerua, Cereſque, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Ζεὺς, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Singulis menſibus ſinguli Dij præſunt.

Pomponius Lætus diligentiſsimus è Neotericis, antiquitatis indagator, ſcribit horum ſingulis ſuum Menſem olim ſacrum fuiſſe; nempè

Ianuarius Iunoni	Februarius Neptuno	Martius Mineruæ	Aprilis Veneri	Maius Apollini	Iunius Mercurio
Iulius Ioui	Auguſtus Cereri	September Vulcano	October Marti	Nouember Dianæ	December Veſtæ

Idque ad exemplum Chaldæorum, & Ægyptiorum, apud quos ſingulis Dijs (colebant enim & ipſi, vti dictum eſt, in præcedentibus, duodecim

Deos

Deos præcipuos) ſinguli menſes erant attributi, vti in Aſtrologia Ægyptiorum videbitur. His autem duodecim Dijs Conſentibus ſeu Maiorum Gentium, quemadmodum Cicero & Lactantius eos appellare maluerunt, additi erant Patricij, qui & ipſi magnos in Mundi adminiſtratione magiſtratûs gerere putabantur, veluti Ianus, Saturnus, Genius, Pluto, Bacchus, Sol, Luna, Tellus; vocabanturque iſti Dij Selecti. Erant ergò Dij inſigniores numero viginti; duodecim mares, & octo fœminæ; & inter eos, duodecim veluti principes. Coniungebant autem omnes illos viginti hoc modo: Iouem & Iunonem; Apollinem & Dianam; Mercurium & Mineruam; Liberum & Cererem; Saturnum & Tellurem; omnes illos propter officiorum communionem. Tùm Martem & Venerem Amaſios; deindè duos ignes, Vulcanum & Veſtam; & duo Mundi lumina, Solem & Lunam; Ianum verò Neptunum, Genium & Plutonem ſine fœminis relinquebant. Et hæc quidem de Dijs Conſentibus & Selectis; quos omnes ab Ægyptijs mutuaſſe in ſequentibus luculenter patebit: erant prætereà Dij quidam Incerti & Ignoti; Incerti dicebantur, de quorum diuinitate adhuc ambigebatur; quales ſunt Panes, Syluani, & Nymphæ, de quibus Ouidius in principio Metamorphoſeos, ſub verbis Iouis.

Cicero de nat. deorum. Lactant. l. 3. inſt. Chriſt. Dij Patricij.

20. Dij principales.

Dij incerti & ignoti.

Ouid. l. 1. Met.

Sunt mihi Semidei, ſunt Ruſtica Numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Syluani,
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,
Quas dedimus certè terras habitare ſinamus.

Ignoti autem non erant ijdem cum incertis; nam de Incertorum diuinitate dubitabatur quidem, ſed tamen eorum nomina non ignorabantur, ſicut Ignotorum. His ſacras aras referunt primò in agro Athenienſi erexiſſe Epimenidem Cretenſem, quarum & in ſacris Apoſtolorum Actis mentio fit. Non dicam hìc de Medioximis, Heroibus, Semonibus, Patellarijs, alijſque paſsìm obuijs apud Authores Numinibus; cùm ex his ſufficienter pateat, vix locum fuiſſe, in quem non aliquam Deorum coloniam ſtulta introduxerit antiquitas. Nôrant quidem ſapientiores, vnicum Numen eſſe ac Deum, rerum cunctarum Moderatorem, ac proindè πολυθεότητα veluti rem vnitati diuinæ inconſociabilem deteſtabantur. Sed homines imperitiores, ſuccedentibus ſeculis, allegoricos de Deo ſenſûs ad literam explicantes, in deteſtabiles errores lapſi, tandem πολύθειαν introduxerunt; acceſſit ſtupor mentis, quó perculſi fieri non poſſe, Deum ſolo intellectu, non autem viſu perceptibilem judicabant; ac proindè Iudæos proptereà irridere conſueuerant, quaſi incertum Deum, vti nominat Lucanus, colerent; aut vt ait Petronius, *ſummas cœli aduocarent auriculas*; ac videtur Dauid non ſemel in Pſalmis conqueri, exprobratum ſibi eſſe, vbi Deus ſuus foret, quaſi nuſquam eſſet, qui ſub aſpectum non caderet. Quapropter cùm nihil Sole pulchriùs, nihil formoſiùs Lunâ, eos plerique gentium, vt in ſequentibus dicetur, tùm maximè Ægyptij tanquam Deos Oſiridem & Iſidem referentes coluerunt, ex quorum multi-

Medioximi. Heroes. Semones. Patellarij.

pli-

plicis virtutis conſideratione poſtmodum magna illa Deorum πολυωνυμία & fabrica Numinum exorta eſt. Et quoniam inter Maiorum Gentium Deos, Oſiridi ſuo principem locum Ægyptij tribuebant; ab eo auſpicabimur. Verùm ante admonendus eſt mihi Lector, conſueuiſſe ſubindè veteres, Dijs vtrumque ſexum tribuere, quemadmodum Valerius Soranus hoc diſticho teſtatur.

Dij Hermophroditæ ſeu vtriuſque ſexus ab antiquis habiti.

Iuppiter genitor genitrixque Deorum.

Iuppiter omnipotens, Regum, rerumque Deûmque
Progenitor, genitrixque Deûm, Deus vnus & omnis.

Et Virgilius ita legente Macrobio:

Diſcedo, ac ducente Deo, flammam inter & hoſtes:
Expedior . . . . .

Lunus & Luna. Venus almus & alma.

Vt ſit, Deo, pro Dea Venere, & Caluus antiquus Poëta, *Pollentemque Deum Venerem*; & Leuinus, *Venerem igitur almum adorans*; Lunum quoque & Lunam apud diuerſos obſeruo; quod ſumptum videtur è Stoicorum dogmate, qui Numina dicebant vtriuſque ſexus, hoc eſt in agendo mares, in patiendo fœminas; hinc & Hermophroditos à quibuſdam appellatos comperio, quod & infinitæ ſtatuæ, fœminæ virilem ſexum mentientes, & èçontra; quæ in hortis diuerſorum hic Romæ videntur, demonſtrant; ſed nos hiſcè veluti paſsim tritis derelictis, ad altiora tendamus. . . . .

CAPVT III.

De Oſiride primo Numine Aegypti, de eius origine, ac πολυωνυμία, ex Aegyptiorum, Græcorum, & Latinorum placitis.

Vnde deriuetur Oſiris.

DE Oſiride eius etymo nominis varij variè ſenſerunt. Plutarchus libro de Oſiride & Iſide illud nunc ἀπὸ τοῦ ὅσιος ἱερός, quaſi diceres ἱερὸς aut ὅσιος, id eſt, *Sacroſanctum*, nunc ab Ægyptiacis vocabulis ⲟⲥ & ⲓⲣⲓ quorum illud multum, hoc oculum, quaſi diceres πολυόφθαλμον, ſeu multoculum ſignificat, cum Diodoro, Horapolline, Euſebio, Macrobio, alijſque deriuat. Ego quantum ex antiqua Ægyptiaca lingua mihi colligere licuit, Oſirin ſanè nihil aliud ſignificare conijcio, niſi Dominum ſanctum ⲛⲟⲥⲓⲣⲓⲥ vt in Supplemento demonſtrauimus, ignem vbique ardentem; qui tamen Hebraicam originem ſectantur, dicere poſſunt, idem ſonare ac אש, id eſt, ignem, & Græcũ σείριν, quod æſtuare ſignificat, quaſi diceres Eſſires, vel Eſires ab Eſch & Syrin compoſitum nomen; hoc vt credam me Abenephi Arabs mouet, qui Zoroaſtre & Oſiride in vno Chamo confuſis, illum Zoroaſtrem, hoc eſt, ſtellæ ſiue ſideris figuram, ſiue abſconditi ignis ſignum, quorum illud à nomine Hebraico צורא, & Græco ἀστὴρ, vel à Chaldaicis vocabulis סתר & צורא quod idem eſt ac ignis abſconditus,

ditus, deducitur; Hebræi nomen Oſiris ab Adris, quô nomine Henoch appellant, deriuant; quaſi diceres Aſiris mutato d in ſ, quod Chaldæis familiare fuit. Sed audiamus verba Abenephi: *Adris, Oſiris idem.*

وكان حام لابن نوح وهو راس من الاولون الذي اوري العبوديه الاصنام وادخل في العالم الطلسمات وسخر الناس في الارض مصرواسمه ضوراستير وادريس النبيه اعني نار يلمع بكل مكان ۞

Hoc eſt: *Et ipſe fuit Cham filius Noë primus inter homines idololatriæ diſſeminator, & qui in Mundum teleſmatum artem & Magiam introduxit, aliaſque ſuperſtitiones exercuit, ob quas & Zoroaſter, & Adris Propheta dictus eſt; quaſi diceres, figuram ſeu ſimulachrum ſideris, vel ignem vbique lucentem.* Aſtipulatur huic Gregorius Turonenſis, qui ex Clemente Alexandrino probat, Zoroaſtrem nihil aliud ſignificare, quàm ſtellam viuentem, & à Diogene Laërtio ἀστροθύτης hoc eſt, ſacrificator aſtrorum dicitur. Cùm autem Ægyptij Oſiridem Solem eſſe credant, Sol autem veluti aſtrum viuens, igne ſuo omnia viuificet, non male ſideris ſimulachrum, & ignem veluti lucentem Chamum ſeu Miſraimum ſub nomine Zoroaſtris & Oſiridis indigitarunt. Sed quoniam de hiſce nominibus in Obeliſco Pamphilio fuſiùs tractatum eſt, eò Lectorem remittimus. Alij quoque, ne hoc omittam, Oſiridem ſic dictum volunt à pelle nebride, quâ indutus fingebatur maculis variegata, ad varietatem aſtrorum tacitò ſignificandam. Siue itaque Oſiridem figuram ſeu formam aſtrorum, aut ignem vbique lucentem, ſiue πολυόφθαλμον dixeris, ſemper idem, nempè Solem indicaueris. Sol enim communicando lumen cœteris aſtris, verè forma eorum dici poteſt, inquantum ea luce & ſpiritu animat; ignem quoque vbique lucentem, Solem eſſe plerique antiquorum philoſophorum crediderunt. Πολυόφθαλμος autem non incongruè dicitur, eò quod radijs ſuis veluti oculis quibuſdam quicquid in hoc vniuerſo comprehenditur, videat & perluſtret, iuxta illud Homeri: *Greg. Turon.* *Alia Oſiridis deriuatio.*

Ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις.

Iſidem porrò eius, hoc eſt Lunam, eius vxorem aſſerunt, de quibus ita Diodorus: *Hos Deos arbitrati, dicunt eos vniuerſum circumire orbem, aut nutrire augereque omnia tribus anni temporibus motu continuò perficientes orbem, vere, æſtate, ac hyeme; hæc inuicem contraria, annum conficiunt firmâ concordiâ. Quorum Deorum natura plurimum conferat ad omnium animantium generationem. Cùm alter igneus, ac ſpiritalis exiſtat, altera humida atque frigida, aër vtrique communis; ab eis itaque generari, atque nutriri corpora omnia, rerumque naturam à Sole & Luna perfici.* Cuius virtutes, ac perfectiones tot nominibus expreſſæ comperiuntur, vt Plutarchus eos non immeritò μυριώνυμους, Homerus autem illum eandem ob cauſam Deorum omnium patrem, hanc matrem appellârit; atque hinc inextricabilis penè Numinum confuſio, quâ Oſiridem alij cum Baccho ſeu Dionyſio, Mercurio, Pane, Neptuno, Ioue, Iano, Saturno, Cœlo confundunt; alij cum Hercule, Apolline, Plutone, Horo, vnum faciunt; alij verò eundem eſſe volunt cum Nilo, Apide, Serapide, Hammone, Oceano, vti Heſychius: Giraldus denique *Diodor. l. 1. c. 1.* *Oſiris πολυώνυμος.* *Heſychius.* *Giraldus Synt. 1. de Diis.*

ex alijs proprio nomine eum Hyſirin, & Arſaphan appellat; ecce Genealogiam Deorum omnium in vno veluti capite repræſentatam; vndè porrò hæc polymorpha nominum congeries originem duxerit, variè ſentiunt authores; Abenephius noſter, putat polyonomaſiam hanc è commixtione Ægyptiorum cum Hebræis, aut è multiplici Solis affectu deſumptam. Nam cùm Ægyptij poſt diſperſionem gentium Hebræis permixti, multa paſsim de primorum parentum rebus geſtis, vt de Adamo, Eua, & Serpente in horto voluptatis; de Abelis & Caini diſſidio, de Gygantibus, de vniuerſali diluuio, de Noëmo, eiuſque nauigio, de turris Babylonicæ fabrica, de Enoch mirabiliter tranſlato, de tyrannide Nimbrod, de ſanctitate Abrahæ, alijſque ſimilibus primorum patrum virtutibus inaudiſſent; cùm prætereà omnes eos, qui vel virtute, ſcientiâ, rerum geſtarum gloriâ, aut rerum humano generi neceſſariarum inuentione clarerent, Oſirides Ægyptiâ linguâ, quaſi bonorum omnium prouiſores dicerentur; factum eſſe arbitratur, vt apud *Ægyptios* Thebæos Adam & Henoch, de quo tanta ex Noëmo, & filijs ſuis perceperant, primi Oſirides ſint habiti, quos cùm rerum geſtarum *gloria* fulgidos ſequeretur alter veluti Mundi propagator Noë, eodem à poſterioribus *Ægyptijs* cohoneſtatus *nomine*, ſecundus Oſiris extiterit; ſecuti deindè Cham, Miſraim, *alijque* Reges, qui prædeceſſorum præclarè geſta in vita ſua expreſſerant, ſinguli hoc nomine inſigniti, Oſirides ſunt dicti; quorum quidem res geſtæ cùm à diuerſis diuerſimodè narrarentur, alijs plùs æquo eas exaggerantibus, *fabuloſas narrationes* miſcentibus *alijs*, quemadmodum in huiuſmodi *occaſionibus* ferè ſemper fieri ſolet, tota hiſtoria à *vero recedens, in fabulas*, & poëtarum commenta omninò abijt. Hinc Oſiris, & *Iſis, in Adamo*, & Eua, item in Noëmo, & vxore eius Nioba, quorum vterque *humani* generis propagator, ac rerum *inuentor fuit*, aptè repræſentantur; hinc quoque Abelis, & Caini, Chami *item* ac Nimbrodi diſcordia, cum Oſiridis, & Typhonis, (quorum hìc fratrem ſuum, Titanûm ſeu Gygantûm ope fretus, ac inuidiæ æſtrô percitus interemit) contrarietate, paſsim promiſcuè confunduntur. In Setho denique iuſto & ſapiente Adami filio; in Iapheto ſeu Prometheo, Sole, & Ioue, Horus Oſiridis filius non inconcinnè exhibetur; ſed hæc meliùs in hìc adiecta tabella apparebunt.

Plures ſunt Oſirides.

ANALOGIA

Rerum à primis Mundi Patriarchis geſtarum, geſtis Oſiridis, Iſidis, Typhonis, Hori parallela.

Con-

Coniuges		Fratres contrarijs moribus		
Adamus Iared Henoch Noëmus Cœlus Oſiris	Eua Tellus ſeu Nioba Veſta Iſis	Abel Sem Saturnus Oſiris ſecundus	Cain Cham vel Nimbrod Mars vel Vulcanus Typhon	Seth Iaphet ſeu Prometheus Sol Horus
Fuerunt hi habiti				
primi Vrbium conditores, Agrorum cultores, Artium inuentores Legiſlatores	primæ Matres viuentium. Hominum propagatrices. Deorum Matres. Bonorum largitrices.	Filij Deorum. Iuſtitiam appetentes. Sanctitatem ſectantes. Religionem propagantes.	Malorum inuectores. Idololatriæ authores. Bellorum amatores. Cædem ſpirantes.	E ſancto germine. Paternarum virtutum æmuli. Iuſtitiæ amantes. Diuinitatem meriti.

Cùm porrò Ægyptij hæc & ſimilia de primis parentibus perciperent, & vehementer veluti geſta humanarum actionum metam longè excedentia ſuſpicerent; nil faciliùs fuit ſuperſtitioſæ genti, quàm eos apotheoſi quâdam exoticâ cohoneſtare, præſertim cùm vt hæc facerent, magnum pondus in animis eorum habuerit, egregia illa primorum patrum ſapientia, & rerum naturalium, quâ pollebant, cognitio, longaque vitæ productio; Enochi quoque de hoc Mundo miraculoſa tranſlatio, ſimiliaque quæ ipſis fabularum condendarum occaſionem præbere poterant; quæ omnia confirmabantur incantationibus frequentibus, ac magicis miraculis, quæ impia Chami progenies diuinitatem per ſe affectans vbique paſſim edebat; queîs ita Ægyptiorum animi percellebantur, vt eos veluti cœleſtes Deos adorarent, ac rerum omnium moderatores ſanctè venerarentur. Atque hinc prima illa Architecturæ Deorum fundamenta; hinc origo Iouis, Herculis, Æſculapij, Bacchi, Neptuni, Iani, aliorumque Deorum, de quibus in ſerie huius Syntagmatis fuſè dicetur. Verùm ne quiſquam hanc nominum analogiam, ſeu æquiuocationem à nobis confictam arbitretur, teſtes adduco Lactantium Firmianum, & Euſebium, qui eandem nobiſcum aſſerunt; queîs ſubſcribit Archilochus Græcus Chrono-

Vndè Deorū origo.

Lactant. l. 2. c. 1. de orig. Euſeb. l. 1. c. 2. pra. Euang. Archilochus.

 nolo-

Xenophon de æquiuocis.

nologus. Verùm inter alios maximè nobis aſtipulatur Xenophon, quiſquis ille fuerit, libro de æquiuocis, cuius verba cùm conſideratione (vt quæ nos ex infinitis tricis eruere poſſint) digniſſima reperiſſem, ea hìc ad longum apponere placuit. *Saturni*, inquit, *dicuntur familiarum nobilium Regum, qui vrbes condiderunt, antiquiſſimi. Primogeniti eorum Ioues & Iunones; Hercules verò Nepotes eorum fortiſſimi; Patres Saturnorum Cœli, vxores Rhea, Cœlorum Veſtæ; quot ergò Saturni, tot Cœli, Veſtæ, Rheæ, Iunones, Hercules; idem quoque, qui vnis populis eſt Hercules, alijs eſt Iuppiter; nam Ninus, qui Chaldæis extitit Hercules, alijs eſt Iuppiter: & idem quod Ninus, qui nomine proprio Aſſyrius eſt dictus, à quo & Aſſyrij appellati ſunt.* Ex quibus patet, Cœlum dictum eſſe patrem Saturni, & terram matrem; vndè Ægyptiorum fabulæ de Oſiride & Iſide promanaſſe veriſimile eſt, vt benè notat Minutius Felix. Nam illi, qui vel virtute, ac rerum geſtarum gloria in hoc Mundo eminent, aut qui ſubitò ex ignotis parentibus in ſublime emergunt; ſolemus è cœlo cecidiſſe, dicere; quod & probat Lactantius Firmianus authoritate antiquiſſimi Triſmegiſti, qui cùm diceret, admodum paucos extitiſſe, quibus eſſet perfecta doctrina, in his Cœlum, Saturnum, & Mercurium nominauit. Confirmat eadem Ennius in Euhemero, qui ait, primum in terris imperium habuiſſe Cœlum; hoc eſt, Saturni Ægyptij patrem. Cur verò Reges Deorum, Cœlorum, Stellarumque nominibus cognominati fuerint, idem Lactantius ſuprà citatus ait, ob nominis fulgorem, & ad æternã famam conſequendã id contigiſſe: nam Reges cùm eſſent potentiſſimi, parentum ſuorum memoriam nomine cœli, terræque celebrabant, cùm hi priùs alijs nominibus appellarentur: ſic Beroſus, Noam, ob præclarè geſta, dictum aſſerit à poſteris, Cœlum, Ianum, Chaos, Semen Mundi; Seruius verò, ait, antiquos Reges nomina ſibi plerumque vendicaſſe Deorum, rationem aſſignans Lactantius, adducit teſtem Ciceronem libro de natura Deorum. Nam cùm ante Cœlum & Saturnum nulli fuerint Reges ob hominum raritatem, ipſum Regem, totamque poſteritatem eius ſummis laudibus, ac nouis honoribus iactare cœperunt, & Deos credere, ob cauſas ſuperiùs indicatas; & hoc videtur clariſſimè demonſtrare Xenophon, cùm dicit: *Saturnos dictos, qui nobilium Regum vetuſtiſſimi condiderunt vrbes & populos, ac proindè non vnum, ſed plures fuiſſe Saturnos, quorum patres dicti ſunt Cœli: filij verò Ioues &c. Nomina igitur hæc fuerunt dignitatis & Deitatis cuiuſdam apud rudes priſcos, ob nominis celebritatem inuenta.* Deindè notat Xenophon, quod nomina iſta ſunt relatiua, vt Genitor & genitus; vndè Saturnus eſt is, qui à Cœlo & Veſta ſiue terrâ fuit genitus; & qui ex Rhea ſeu Opi ſorore ſimul & vxore genuit Iouem & Iunonem. Iuppiter verò is eſt, qui è Saturno & Rhea genitus, genuit Herculem. Ergò iſta nomina ſunt magis analoga, quàm æquiuoca, quia de pluribus poſterioribus dici videntur per habitudinem ad primum Cœlum, poſteriores Cœli; & ad primam Veſtam, poſteriores; & ſic de cœteris. Vndè ſubiungit Xenophon: *Nimbrodus & Saturnus, cuius filius Belus eſt Iuppiter Babylonius* (quæ & Diodorus notat) *ſimiliter Cameſes apud Ægyptios* (quem Hebræi Cham, Ægyptij Chem propriò nomine appel-

Minutius Felix in Octauio.

Lactant. l. 1. inſt. Chriſt.

Ennius in Ephemero.

Seruius 7. Æn. Lact. l. 1. c. 15. Cic. lib. de nat. Deorum.

Iuppiter è Saturno & Rhea genitus

Nimbrod Saturnus Babylonius.

Belus Iupp. filius.

Cameſes.

pellant) *eſt primus Saturnus, cuius primogeniti Oſiris & Iſis, Ægyptius nimirum Iuppiter & Iuno* (quem nos ſuprà Mitraimum eſſe oſtendimus, & vxorem eius Rheam, ſiue Iſin. Item Oſiridis filius Lybius nomine, teſte Diodoro, Ægyptius fuit Hercules, qui robore corporis erat admirabilis, & gradu Oſiridi genereque proximus. *Pari ratione Apteras Cretenſis fuit primus Saturnus, qui Cœlo patri teſtes amputaſſe dicitur, & filius eius Iuppiter, Iunoq́ primigenita. Alcæus quoque ex Alcmæna fuit Græcus Hercules, & ita de alijs: nam cùm relatiua eius nomina ſint, vt poſſint vni diuerſa conuenire, idem enim eſt, pater & filius reſpectu diuerſorum.* Idcircò idem eſſe poteſt, Cœlus, Iuppiter, Saturnus, & Hercules, quorum exempla ponit Xenophon. Quemadmodum igitur plures memorantur Cœli, Saturni, Ioues, Hercules, Rheæ, Tellures, Veſtæ, Iunones, quæ ſic dicti ſunt, ob facinorum, quæ perpatrarunt, ſimilitudinem; ſic plures Zoroaſtres, Oſirides plures, plures Iſides, Hori item, ac Typhones, iuxta geſtorum analogiam, à fabuloſa antiquitate conſtituti ſunt. Iterum ſicuti M. Portius Cato, Ianum, & Saturnum Scytharum, & Aſſyriorum facit Noëmum, & Chamum filium; ſic Italorum Ianum, Saturnumque conſtituit Zapho filium Eſau, Ben Gorion dictus Ioſephus. Verùm quandoquidem ea hiſtoria nullibi apud Latinos, quantùm quidem cognoſcere licuit, extat, viſum fuit, eam hìc interſerere, vt quâ ratione hìc Ianus cum Iano Oenotrio, ſeu Aboriginum conciliari poſſit, faciliùs eluceſcat. Verba itaque Ioſephi Gorionidis ſunt, vt ſequuntur.

Oſiris. *Diod. l. 1. c. 2.* *Apteras Cretenſis.* *Alcæus & Alcmæna.* *M. Portius Cato lib. orig.* *Ben Gorion l. 1. c. 2.*

ביםים חהם ברח צפו בן אליפז בן עשו ממצרים אשר לכה יוסף בעליתו לקבור את אביו בחברון ויוצאו בני עשיו לקראתו לשחק לו ותגבר יד יוסף עליהם וילכד צפו בן אליפז וחביריו ויביאם מצרימה : ויהי אחרי מות יוסף ברח צפו ממצרים עם אנשיו ויבאו אפריקא אל אנגייאס מלך קרטיגניא ויקבלוהו אגניאס בכבור גדול וישימהו שר צבאו.

In diebus, inquit, *illis, Tſapho filius Eliphaz, filius Eſau fugit de Ægypto, quem Ioſeph, cùm iret in Hebron ad ſepeliendum patrem ſuum, cùm contumaciùs in eum inſurgeret, interceptum vnà cum ſocijs in Ægyptum duxit: Tſapho verò defuncto Ioſeph, ex Ægypto fugiens, in Aphricam ad Aganiam Regem Carthaginenſem ſe contulit, à quo honorificè exceptus, tandem præſes exercitus factus in Italiam penetrauit, vbi diuinos honores promeruit, Ianus dictus.* Quod Ioſeph hiſtoriæ ſeriem continuando ſequentibus verbis oſtendit, ſic autem dicit:

ויהי היום ויאבד לצפו פר בן בקר וילך לבקש את חפר וישמע את נעיית חפר סביבות החר וילך צפו וירא והנה בתחתיה החר מערה ואבן גדולה שומה על פיה וינפץ את האבן והנה חיה גדולה אוכל חשור ומחצי ומעלה כדמות חיש ומחציה ולמטה דמות אדם ויהרוג צפו את החיה ויאמרו יושבי כתים מה נעשה לאיש אשר הרג החיה אשר בלחה בחמתנו : ויועדו כלם לעשות לו יום אחד בשנה יום מועד ויקראו את שם היום ההוא צפו על שמו וינסכו לו נסכים ביום ההוא ויביאו לו מנחות ויקראו את שם החיה ההוא יאנוש אל שם החיה אשר הרג ויוסיפו עוד גדודי גונדלי לבא בארץ כתים לשלול שלל לבוז בז כפעם בפעם ויאסוף יאנוש צפו לקראתם וינוסו לפניו ויבריחם ויצל הארץ ממרוצה ויוסיפו עוד בני כתים וימליכו את יאנוס צפו עליהם וילבו ולכבוש בני תובל ואיי חים עד סביבותיה וימליכו את יאנוש ויוצא יאנוס בני מלכם בראשם ויכבש ויקראו לו עוד צבו יאנוס על שם החיה שמורנים על שם הכוכב אשר היום עובדים.

עובדים לו בימים ההם ושם הכוכב שבתאי וה מלך תחלה בבקע כנפניא בארץ כתים
ובנה לו היכל גדול מאד וימלוך על כל ארץ כיתים ועל כל ארץ איטאלייאה והיטים
אשר מלך יאנוס סאטורנוס כ. שנים וימת יאנוס סאטורנוס ויקבר בעיר גבנה וימלוך
תחתיו יאנוס אחר חמשים שנה ויבנה גם הוא בבקעת כנפנייאה היכל עצום למושבו:

Contigit igitur, vt Sapho deperditum quodam die vitulū quærens, audiret in latere montis vocem vaccæ, aut vituli ſimilem: exiſtimans itaq; vocem deperditi vituli, eam inſecutus eſt, vſque dum ad inferiora montis peruentum eſſet: & ecce ſeſe in pariete montis offert ſpelunca quædam ingenti circumſepta ſaxo, quod cum eſſet amolitus, è veſtigio beſtia quædam in antro, viſu horrenda comparet: Beſtia verò, eo ipſe tempore boue deuorando occupata, ex media parte ſuperiori hircum ſylueſtrem, ex inferiori media, hominis referebat imaginem, quam Sapho mox inito prælio interfecit. Homines autem Cithim (hoc eſt Itali) *opere Zapho comperto dixerunt: quid faciemus homini, qui belluam adeò nobis infeſtam interficiens omnes ab interitu vindicauit? & vnanimiter tandem concluſerunt, vt dies in anno eius nomini conſecratus, in memoriam facti celebraretur, offerentes ei libamina & ſacrificia, ac in Regem electum, cùm totam Italiam ab hoſtium inſultibus liberaſſet, Ianum appellarunt; exercitus verò Gundelorum denuò irrumpens in Italiam, omnem circa Regionem prædæ, & ſpolijs ſubijcere conatus eſt; Ianus verò ſe ei opponens totum in fugam conuertit, ac ſic totam terram ab inſultibus hoſtium liberauit; ob quam cauſam Ianum ſibi filij Cithim in Regem elegerunt; & expeditione noua facta contra filios Thubal, & inſulas circumiacentes, omnes paulatìm à Iano ſubiugatæ ſunt, eum Ianum Saturnum appellantes; Ianum quidem ob interfectam belluam hoc nomine inſignitam; Saturnum verò ob ſtellam, quam tunc temporis Numinis loco colebant Cithim* שבתאי *Sabtai nomine, quod idem eſt ac Saturnus; erat autem primò Rex tantum vallis Campaniæ, ſed Cethim poſteà templo in eius honorem ædificato, toti eum præfecerunt Italiæ; regnauit autem Rex Ianus* (vndè à Iano Ianuenſes) *Saturnus 50. annos, & mortuus eſt, & in ciuitate Gauanæ* (forſan Genuæ) *ſepultus, regnauit autem poſt eum Ianus alter totidem quot prior annos, ædificauitq; & ipſe in valle Campaniæ templum magnum & ſplendidum.* Atque hucuſque Ioſeph Ben Gorion; cuius verba ideò hìc ad longum proferre placuit, quia ijs, quæ de Aboriginibus, & Ianigenis primis Italiæ colonis Petrus Leo Caſtella aſſerit; maximè conſentiunt.

De origine nominis Iani.

A Gundelorum irruptione Italiam liberat.

Ianus dicitur à bellua huius nominis interfecta.

Saturnus à ſtella.

Petrus Leo Caſtella.

Patet igitur ex his, ſicuti primi Aſſyriorum vrbium fundatores dicti ſunt Cœli, Saturni; Ægyptiorum Oſirides, hoc eſt, Cœli ſeu Saturni Ægyptij; ſic Italorum primos Reges Ianos denominatos eſſe; ſed vt ad Oſiridem redeamus.

Æquiuocationes nominum.

Oſiris itaque & Iſis, teſte Diodoro, à Saturno Vulcani ignis inuentoris filio, geniti, defuncto parente coniuges facti, toti imperaſſe feruntur Ægypto, eâ prudentiâ & moderatione, vt omnium in ſe oculos, animoſque conuerterent; nam præter leges ſaluberrimas Ægyptijs datas, agriculturam, vſum inſtrumentorum mechanicorum, armorum, vinearum item, atque olearum plantationem docuêre; literas quoque cœteraſque ſcientias, vti Muſicam, Geometriam, Aſtrologiam Mercurio adiutore introduxêre primi, eaſque ſummô ſemper ſtudiô coluêre.

Oſiris & Iſis filij Vulcani.

His itaque ſalubriter inuentis, Oſiris ad maiorem gloriam aſpirans, ingentem

gentem comparauit exercitum, omniumque rerum curâ Iſidi vxori commiſſa, Mercurium prudentiſſimum virum ei adiunxit in regno gubernando veluti adiutorem & Conſiliarium. Herculem quoque incomparabilis roboris, ac fortitudinis virum militaribus negotijs præficiens, ipſe rebus ſic prudenter conſtitutis, cum Apolline fratre Lauri repertore, ac duobus filijs Anube, & Macedone (quorum ille canem, hic lupum inſignibus ſuis ferebant) in expeditionem proficiſcens, præter Pana (qui poſteà diuinos honores in Ægypto conſecutus eſt) ſecum quoque ducebat Maronem, & Triptolemum, quorum ille vinearum colendarum, hic ſeminum terræ mandandorum rationem callebat; Oſiris etiam cum muſica ſummoperè recrearetur, nouem ſecum Pſaltrias, quæ poſteà à Græcis Muſæ dictæ ſunt, vnà cum earum inſtructore Apolline, aſſumpſit. Satyros verò ad pſallendum, cantandum, atque ad animi remiſſionem conciliandam aptos ſecum in caſtris habuit. Non enim bellicoſus, aut prælijs, periculiſque deditus fuit, ſed otio, & hominum ſaluti; quò beneficiô pro Deo omnes eum gentes habebant; Æthiopibus agriculturam oſtendit, inſignibus in ea vrbibus à ſe ædificatis. Nilum quoque longè lateque, cum maxima hominum pecudumque iactura exundantem, per Herculem intra alueum coarctauit; vndè & fabula de Aquila (ſic enim ob velocitatem vocabatur) iecur Promethei depaſcente; erat autem Prometheus Rex iſtius territorij, quod tantoperè à Nilo exundante deuaſtabatur. His peractis in Arabiam migrans, hinc ad Indos vſque peruenit; vbi rebus præclarè geſtis in ea æſtimatione fuit, vt indigenæ diuinos honores ei paſſim offerrent. Hinc diſcedens per cæteras Aſiæ prouincias, ad extremam vſque Europam penetrauit, omnia ea, quæ adinuenerat, docendo: tandem in Ægyptum remeans ob facinorum magnitudinem in Deorum cœtum adſcriptus eſt, factumque eſt, vt ſuccedentibus temporibus, cùm fama eius creſceret, nominum quoque creſceret impoſitio; nam à conditis vrbibus Saturnus; à ſupremo rerum dominio Iuppiter; à vini, oleique inuentione Bacchus ſeu Dionyſius; Hercules à ſumma fortitudine: ab orbis luſtratione Neptunus; à rebus inuentis Mercurius; Apollo à Muſicæ frequenti tractatione; & Ianus denique à politioris vitæ cultu vocitatus τῆς πολυωνυμίας occaſionem præbuit; atque hoc ita ſe habere Vatum antiquorum teſtimonia oſtendunt; qui Oſiridem cum omnibus dictis nominibus confundunt. Ac primò quidem Saturnum cum Oſiride Orpheus in ſuo hymno confundit, quem cum ſtyracis ſuffimento concinit his verbis:

> Ὃς ναίεις κτ̀ πάντα μέρη κόσμου γενάρχα
> Ὃς δαπανᾷς μὲν ἅπαντα, καὶ αὔξεις ἔμπαλιν αὐτὸς.
> *Omnes qui partes habitas Mundiq́; genarcha,*
> *Abſumis qui cuncta idem, qui rurſus adauges.*

Virgilius cum Iano & Saturno eum eundem facit, cum hiſcè verſibus ludit.

> *Vitiſator curuam ſeruans ſub imagine falcem,*
> *Saturnuſq́; ſenex, Ianiq́; bifrontis imago.*

Tibul-

Oſiris exercitus ex varijs nationibus.

Oſiridis geſta.

Iecur Promethei ab aquila exeſum quid notet?

Ab effectibus variè denominatur Oſiris.

Orpheus.

Virg. 7. Æn.

Tibull. l. 1. de Meſſala v. 26.

Tibullus quoque Oſiridem cum Baccho ſeu Dionyſio, & Saturno eundem eſſe ſequenti carmine manifeſtum facit.

Oſiris idem ac Bacchus.

Te canit atque ſuum pubes miratur Oſirim,
Barbara Memphitem plangere docta bouem,
Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris,
Et teneram ferro ſollicitauit humum.
Primus inexpertæ commiſit ſemina terræ,
Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adiungere vitem,
Hic viridem durâ cædere falce comam;
Illi iucundos primùm matura ſapores
Expreſſa incultis vua dedit pedibus.
Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Mouit, & ad certos neſcia membra modos.
Bacchus, & agricolæ magno confecta labore
Pectora triſtitiæ diſſoluenda dedit,
Bacchus & afflictis requiem mortalibus affert,
Crura licèt durâ compede preſſa ſonent,
Non tibi ſunt triſtes curæ, non luctus Oſiri.
Sed chorus & cantus, ſed leuis aptus amor.
Sed varij flores, & frons redimita corymbis
Fuſa ſed ad teneros lutea palla pedes. &c.

Chenoſyris Oſiridis planta.

Idem igitur Dionyſius eſt & Oſiris; hinc enim & Chenoſyris hedera dicta eſt, hoc eſt, Oſiridis planta. Herculem porrò & Bacchum elegantiſſimè conſociat in quodam epigrammate Antipater, hoc triſtycho.

Herculis & Bacchi elogia.

Ἀμφότεροι Θήβηθε, καὶ ἀμφότεροι πολεμισταί.
Ἐκ Ζηνός· θύρσῳ δ' εἷς ὁ δὲ ῥοπάλῳ,
Ἀμφοῖν δὲ στῆλαι συντέρμονες εἴκελα δ' ὅπλα,
Νεβρὶς λεοντῆ κύμβαλα δὲ πλατάγῃ,
Ἥρῃ δ' ἀμφοτέροις χαλεπὴ θεός· οἱ δ' ἀπὸ γαίης,
Ἦλθον ἐς ἀθανάτους ἐκ πυρὸς ἀμφότεροι

Hoc eſt:

Ambo Thebani, gnati Iouis, ambo ſtrategi,
Hic clauâ gaudens, Thyrſiger alter ouat.
Ambo triumphantes varijs armiſquè columniſquè,
Hic cerui exuuias, ille Leonis habet,
Vtrique æra crepant; Iuno graue Numen vtrique
E terra ad ſuperos ignis vtrumque tulit.

Oſiris ſymbolum Solis.

Mercurium verò alios Deos vnum conſtituere Oſiridem ſuprà diximus, & infrà dicemus; patet igitur hanc πολυωνυμίαν in vno Oſiride repræſentatam, nil aliud ſignificare, niſi vnius Solis multiplicem & variam virtutem,

tutem, quàm in inferiorem Mundum obtinet. Multa mihi hìc dicenda eſſent de alijs fabulis Oſiridi affictis, & variâ eum repræſentandi ratione; ſed quia hæc omnia ſuis locis reſeruauimus, tranſeuntes, ad alia pergamus.

CAPVT IV.

De Iſide vxore Oſiridis, ex mente Græcorum, & Latinorum.

TAnta eſt, ac tam diuerſa Authorum de Iſide ſententia, vt cui credendum ſit, vix diſpici poſſit, Græci eam filiam Inachi aſſerunt; vndè fabula de transformata à Iunone in vaccam Iſide, ob ſtuprum ei à Ioue illatum; fabulam Græcis verbis narrat Chronicon Alexandrinum, nos verſam, latinis ſic referimus.

Picus ſeu Iuppiter Occidentis Rex, cùm de Inacho inaudiſſet, pulcherrimam ei filiam virginem Io dictam, per emiſſarios raptam compreſſit, grauidauitque, & filiam ex ea genuit appellatam Lybiam; ſed Io indignè ferens illatam ſibi contumeliam, dedignataque porrò cum Pico Ioue conſueſcere, clàm omnibus, deſertâque filiâ, ob ignominiam in Ægyptum profuga nauigauit, ingreſſaque regnum Ægypti ibi ſedem fixit. Verùm cùm aliquantò poſt accepiſſet Hermen, ſeu Mercurium Iouis Pici filium Ægypto cum poteſtate regia praeeſſe, metuens Mercurium, fugâ in Sipilum montem euaſit; vbi Seleucus Nicanor Macedo poſteà vrbem condidit, quam à filio ſuo Antiochiam magnam appellauit; profecta verò poſteà in Syriam Io, ibi extincta eſt, vti literis conſignauit ſapientiſſimus ille Theophilus. Alij contra tradiderunt in Ægypto defunctam. Inachus autem pater Ius ad eam inquirendam miſit fratres ſuos & propinquos, nec non & Triptolemum cum alijs Archiuis, qui eam vbique veſtigantes, tamen non reperierunt. Poſteaquam verò Archiui didicerunt eam in Syria mortuam, illuc ventitantes aliquandiu ibi hæſerunt, ſingulas domus pulſantes dixerunt: Salua ſit anima Ius, acceptoque per ſpeciem quandam oraculo, viſi ſunt videre buculam humanâ voce ſecum ita loquentem: Hic ego ſum Io: Exciti ſomno manſerunt ibi admirabundi ſuper vi ſomnij, ſecumque res pertractantes omninò cenſuerunt in monte Sipilo eam ſitam, poſitoque ibi fano, ſedes fixerunt, vrbemque condiderunt, quam Iopolim dixere, cuius ciues hodie apud Syros Ionitæ dicuntur. Ergò Antiocheni in Syria ex illo tempore, cùm Archiui Io quæritantes aduenerint, ad rei teſtandam memoriam, certò tempore, quotannis Græcorum feriunt ædes. Atque hactenus Chronicon. Chronicon Alexandr.

Hæc Io filia Inachi, etſi paſsìm cum Iſide confundatur, nos tamen eam non veram illam Iſidem Ægyptiam Oſiridis vxorem, ſed Iſidem Aſſyriam, vel Archiuorum eſſe aſſerimus; cauſam aperuimus in Syntagmate primo, cùm de Regibus Ægypti egimus. Quæ igitur fuerit illa tot Scriptorum monumentis celebrata Iſis, aut vndè oriunda, magnæ ſunt inter Authores concertationes, alij ex Æthiopia eam oriundam affirmant. Xenophon in æquiuocis Oſiridem & Iſidem Saturni liberos aſſerit, vti in præcedentibus oſtenſum quoque fuit: alij negant fuiſſe fratrem Iſidis Oſiridem, quod Xenophon, Diodorus, Euſebius, & alij affirmant: Dio-

 dorus

Lact. Firm. [illegible] l. 1. Minut. Felix in Octa.

dorus enim & Martianus Cappella, maritum, fratrem, & filium fuiſſe aſſerunt: Lactantius & Minutius Felix tantùm filium. Alij quoque eam cum Semiramide confundunt, vti Chronici Alexand. Author, verba eius ſunt:

Ἐγεννήθη δὲ καὶ ἀπὸ τῶν αὐθεντῶν γιγαντογενὴς ὀνόματι Κρόνος ἐπικληθεὶς ὑπὸ Δάμνου τοῦ ἰδίου πατρὸς εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ πλανήτου ἀστέρος. Ἐγένετο δὲ δυνατὸς οὗτος, ὅστις πρῶτος κατέδειξε βασιλεύειν, ἤτοι ἄρχειν καὶ κρατεῖν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Et paulò poſt; Ὅστις ἔσχε γυναῖκα τὴν Σεμίραμιν τὴν καὶ Ῥέαν καλουμένην. &c.

Extitit autem è gygantæo genere proſatus Chronus ſeu Saturnus nomine ab errantis ſtellæ nuncupatione à patre ſuo ſic vocitatus; qui ad magnam potentiam aſpirauit, primuſque cæteris imperandi & regnandi artem oſtendit. Et paulò poſt: *Fuit huic vxor Semiramis apud Aſſyrios Rhea nominata.* Quæ omnia & ijs, quæ ſuprà in capite de Regibus Ægypti; & hìc ex Xenophonte adduximus, optimè quadrant: hæc enim ſi quiſpiam benè inter ſe contulerit, facilè, quomodò Oſiris frater Iſidis, quomodò filius, quomodò maritus ſit dicendus, colliget: pendent enim hæc omnia ab æquiuocatione nominum eorum, qui huiuſmodi fuerunt inſigniti, ex qua ſola illa, quam apud Scriptores inuenimus, inextricabilis penè nominum confuſio originem duxit, vti diximus, & alibi fuſiùs probabimus.

Iſidis veneratio.

Quicquid ſit, Iſis in tanta apud Ægyptios fuiſſe fertur veneratione, vt capitalis ad inſtar delicti eſſet, dicere eam fuiſſe hominem, ac proindè in omnibus templis, vbi ſtatuæ Oſiridis & Iſidis collocabantur: Statua quoque Hori ſeu Harpocratis filij ponebatur: vndè D. Auguſtinus referens in hoc authoritatem Varronis, ſubiungit: *Quoniam in omnibus templis, vbi colebatur Oſiris & Iſis, ſimulachrum erat, quod digito labijs impreſſo, admonere videretur, vt homines eos fuiſſe tacerent.* Plutarchus eam cum Luna eandem eſſe dicit, cum Macrobio, Euſebio, Luciano, alijſque innumeris, quibus aſtipulatur Abenephi, qui eam Lunam habitam his verbis indicat:

Cur Harpocrates Iſidi ſuxta poſitus. S. Aug. lib. de ſiu.

Abenephius.

ونكروا اهل الفلسفة فارس ومصر ان اوسيريس كما نكرنا اعماله هو يكون
الشمس وايسيس امراته هي القمر

Memorant philoſophorum Perſarum & Ægyptiorum familiæ, quod Oſiris, de cuius operibus ante locuti ſumus; nihil aliud ſint, quàm Sol; vxor verò eius Iſis, Luna. Quæ cùm ita ſint, non malè à Plutarcho Iſis dicitur πανδεχὴς, hoc eſt, continens omnia, & κερατοφόρος, hoc eſt, cornigera, ad Lunæ falcatæ ſimilitudinem efficta; μελανόστολος quoque, hoc eſt, nigris veſtibus; ad occultationem, obumbrationemque eius ſignificandam, queîs induta, & amore capta Oſiridem illum ſeu Solem continuò ſequi videtur. Hinc in amatorijs quoque eadem inuocabatur, & ab ea amatoria, vt Eudoxus refert, ſubminiſtrari dicebantur, quæ confirmat Abenephius dicens, Ægyptios maximè figuram Lunæ ſeu Iſidis congruo tempore materiæ aptæ impreſſam, ad amorem aliorum conciliandum portaſſe; ſuperſtitioſi operis methodum ſequentibus verbis docet:

Abenephi.

فلما كان الشمس في سمت والقمر والسرطان جمعن يطلعون وان تكتب علي كاغد
بشرف القمر والطالع والسرطان وتختم به علي شي اي من اراد احبه وتكون به علامة
القمر في ساعة القمر وفي شرف سمت المشتري وتحمله عليه كل شي حبا
شديدا حتى الحيوان تتبعه

Scribunt ſuper pergamenum Sole abſidem tenente, & Luna cum Cancro oriente, eum cuius amorem deſiderant, & imprimunt in eo hora Lunæ competente, & Ioue in ſummitate conſtituto, figuram Lunæ, & portant ſuper ſe, & dicunt, omnes eum amabunt vehementer vſque ad ipſa animalia, quæ amore tracta ſequentur eum. Ecce ſomnia Aſtrologorum Ægyptiorum.

Sed ad Iſidem reuertamur; Seruius eam Genium Nili exiſtimat; qui per Siſtri motum, quod dextrâ portare fingebatur, Nili acceſſum ſignificabat; per ſitulam verò, quam ſiniſtrâ tenebat, lacunarum affluxum oſtendebat, eamque prædictus Author ait, nihil aliud ſignificare Ægyptiorum lingua, quàm terram. Horapollo de ea ſic ſcribit: *Ægyptij annum ſignificare volentes, Iſim pingunt hoc eodem ſigno, Deum intelligi volunt; nam apud ipſos Iſis ſtella eſt, Ægyptiâ linguâ* Σῶθις *appellata, Græcâ verò* ἀστροκύων. Macrobius autem ait Iſidem cunctâ religione celebratam, quæ vel terra ſit, vel natura rerum ſubiacens Soli. Hinc eſt, ait, *quòd continuatis vberibus corpus Deæ omne denſetur, quia vel terræ, vel rerum naturæ alimento nutritur vniuerſitas.* Fuerunt, qui Deam Syriam eandem facerent cum Iſide; ſed hi ex Luciano de Dea Syria facilè redarguuntur. Apuleius Macrobio conſentiens, eam in elegantiſſima ſua deſcriptione de triumpho Iſiaco naturam rerum facit. *Necdum,* inquit, *ſatis compreſſeram, & ecce pelago medio, venerandos Dijs etiam vultus attollens emergit diuina facies, at de hinc paulatim eius mirandam ſpeciem ad vos etiam referre connitar; ſi tamen mihi diſſerendi tribuerit facultatem paupertas humani oris; vel ipſum Numen eius dapſilem copiam eloquutilis facundiæ ſubminiſtrauerit. Iam primùm crines vberrimi prolixique & ſenſim intorti per diuina colla paſſim diuerſi molliter defluebant. Corona multiformis, varijs floribus ſublimem diſtinxerat verticem; cuius media ſuper frontem planam rotunditas in modum ſpeculi, vel imò argentum Lunæ candidum lumen emicabat, dextra leuaq; ſulcis inſurgentium viperarum cohibita, ſpicis etiam cerealibus deſuper porrectis: multicolor byſſo tenui pertexta, nunc albo candore lucida, nunc croceo flore lutea, nunc roſeo rubore flammea; & quæ longè lateq; etiam meum confutabat obtutum; palla nigerrima ſplendeſcens atrò nitore, quæ circumcirca remeans, & ſub dextrum latus ad humerum læuum recurrens, vmbonis vicem deiecta parte laciniæ multiplici contabulatione dependula ad vltimas oras nodulis fimbriarum decoriter confluctuabat; per intextam extremitatem, & in ipſa eius planitie ſtellæ diſperſæ corruſcabant; earumq; mediæ ſemeſtris Luna flammeos ſpirabat ignes, quaqua tamen inſignis illius pallæ perfluebat ambitus, indiuiduo connexu corona, totis floribus, totiſque conſtructa pomis, adhærebat; iam geſtamina longè diuerſa; nam dextra quidem ferebat æreum crepitaculum; cuius per anguſtam laminam in modum balthei recuruatam, traiectæ mediæ paucæ virgulæ criſpante brachio tergeminos ictus reddebant argutum ſonum, læuæ verò cymbium dependebat aureum, cuius anſulæ, qua parte conſpicua eſt, inſurgebat aſpis caput attollens arduum, ceruicibus latè tumeſcentibus; pedes ambroſios tegebant ſoleæ, palmæ victricis folijs intextæ. Talio ac tanta ſpirans Arabiæ felicis germina diuina me voce dignata eſt; en adſum tibi rerum natura parens, elementorum omnium Domina, ſeculorum progenies initialis, ſumma Numinum, Regina Manium, prima cælitum Deorum, Dearumque facies vniformis; quæ cæli luminoſa culmina, maris*

Iſis Nili motus.
Siſtri motus quid?
Horapollo l. 1. c. 3.
Macrob.
Iſis multimammea.
Iſis natura rerum.
Apul. l. 11. metamorph.
Siſtrum.
Situla.

ſalubria flumina; inferum deplorata ſilentia nutibus meis diſpenſo; cuius Numen vnicum multiformi ſpecie, ritu vario, nomine multijugo totus veneratur orbis. Varia nomina Iſidis. *Inde primigenij Phryges, Peſſinunciam nominant Domini Matrem, hinc* Αὐτόχθονες *Attici, Cecropiam Mineruam; illinc fluctuantes Cypri Paphiam Venerem; Cretes, ſagittiferi, Dictinnam Dianam; Siculi trilingues, Stygiam Proſerpinam; Eleuſini, vetuſtam Deam Cererem, Iunonem alij, alij Bellonam, alij Hecatem, Rhamnuſiam alij, priſcaq; doctrinâ pollentes Ægyptij, cæremonijs me proprijs percolentes, appellant verò nomine Reginam Iſidem.* Hactenus Apuleius, qui hoc loco tam luculenter omnem Iſidis deſcribit myſterioſum habitum, vt eius figuram aſpexiſſe, omnia myſteria ſub ea contentâ viſus ſit comprehendiſſe. Figuram verò eius in ſequenti facie contemplaberis.

Tot autem, & tam diuerſis nominibus Iſis non alia de cauſa inſignita eſt, niſi vt diuerſitas & varietas effectûum, quos in Mundo operatur, ſignificaretur; hinc quemadmodum ex hic appoſita imagine apparet, nunc Mineruam, Proſerpinam, Lunam, Thetym, ſicut Ouidius & Claudianus eam appellant; nunc Deorum Matrem, Venerem, Dianam, Cererem, Cybelem, Iunonem, Rheam, Bellonam, Hecatem, Rhramnuſiam, Berinunciam, Πολύμορφον δαίμονα, alijſque nominibus, vti ex citato Apuleio, Martiano, Euſebio, Plutarcho, Diodoro, Giraldo videre eſt, priſci vocitarunt; vt proindè non ſine cauſa in antiquo quodam marmore Capuæ hæc Iſidis inſcriptio legatur.

Inſcriptio Iſidis.

TE, TIBI, VNA, QVAE ES

OMNIA, DEA ISIS.

Quam inſcriptionem P. Ioannes Baptiſta Fachineus noſtræ Societatis Sacerdos, non minùs ingenio, quàm eruditione præclarus, ſtudiorum meorum conſors, dùm illac tranſiret, eâ diligentiâ, quâ ſemper huic meo Oedipo profuit, deſcriptam mihi contulit. Quæ pulchrè ſanè congruunt illi inſcriptioni, quam Diodorus l. 1. c. 2. circa finem refert, quam cùm alibi retulerimus, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum; eandem hoc loco repetere.

ISI-

ISIDIS
Magnæ Deorum Matris
APVLEIANA DESCRIPTIO.

Nomina varia Iſidis.

Iſis
Minerua.
Venus
Iuno
Proſerpina
Ceres
Diana.
Rhea ſeu Tellus
Peſſinuncia
Rhramnuſia
Bellona.
Hecate.
Luna.
Polymorphus dæmon.

Ἴσις παιδὶ χὲς πολύμορφος δαίμων.
Μυριώνυμος φύσις, ὕλη.

Explicationes ſymbolorum Iſidis.

A Diuinitatem, mundum, orbes cœleſtes
BB Iter Lunæ flexuoſum, & vim fœcundatiuam notat.
CC Tutulus, vim Lunæ in herbas, & plantas.
D Cereris ſymbolum, Iſis enim ſpicas inuenit.
E Byſsina veſtis multicolor, multiformem Lunæ faciem.
F Inuentio frumenti.
G Dominium in omnia vegetabilia.
H Radios lunares.
I Genius Nili malorum auerruncus.
K Incrementa & decrementa Lunæ.
L Humectat, vis Lunæ.
M Lunæ vis victrix, & vis diuinandi.
N Dominium in humores & mare.
O Terræ ſymbolũ, & Medicinæ inuentrix.
P Fœcunditas, quæ ſequitur terram irrigatam.
Q Aſtrorum Domina.
R Omnium nutrix.
S M } Terræ mariſque Domina.

Ἀρχὴ Θεῶν Μήτηρ ταύτη πολιώνυμος ΙΣΙΣ.

Interpretatio Statuæ Iſidis multimammeæ, ſiue Cybeles Græcanicæ.

Porrò Ægyptij poſteriores, vel potiùs Græco-Ægyptij, vt nihil arcanum omitterent, magnæ Deorum Matris ſimulachrum aliô hieroglyphicorum apparatu adornabant; cuiuſmodi paſsim hic Romæ, tùm in diuerſis Principum Muſæis, tùm hortis ſpectatur; quale eſt quod ſequitur.

Statuæ deſcriptio.

Fœmina eſt turritô vertice, veluti triplicis coronæ diademate faſtigiato, capillitiô velôque vndatim diffuſo ſpectabilis; cuius pectus binis ſimulachris, corymbo incluſis, quorum vtrumque vna in manu palmę ramum, altera lauream tenent coronam, ſupra quorum capita Cancri & Capricorni figuræ eminent. Porrò ſimulachrum manibus extenſis, veluti ad benefaciendum profunduntur; brachia quadruplici leonum accubitu grauantur; venter pectuſq; multiplici vberum, mammarumque protuberatione turget; fœmora tibiæque conico vaſe triplici animalium ſerie induuntur; prima ſeries hinc indè duo idola Ægyptia; deindè tria ceruina capita binis floribus, & Apibus ſtipata continet; ſecunda, turbinatorum fœmoralium ſeries binos dracones, quibus intermediant tria bouina capita, exhibet; tertiam ſeriem bina leonina capita, quibus tria pariter vitulina capita intermediant, ſubiunctis binis hinc indè apibus, conſtituunt; totum denique ſimulachrum extremorum pedûm lineô veſtitu tectorum nuditatem pandit. Exhibuimus ſymbola, modò reſtat, vt latentem eorundem ſenſum paucis quoque enucleemus.

Quid notet turritus vertex.

In Iſidis itaque ſimulachro, turritus vertex, trinâ turrium contignatione inſignitus, indicat tres politices ſpecies, tùm politicam viuendi rationem, quam Iſis primùm mundo introduxiſſe, tùm præſidium quô vrbes munire credebatur; iuxtà illud Lucretij.

Mura-

Muraleſq; caput ſummum cinxêre coronæ,
Eximijs munita locis quod ſuſtinet vrbes,
Quo nunc inſignis per magnas prædita terras
Horrificè fertur diuinæ Matris imago.

In editis enim, & excelſis locis vrbes ponere antiquis mos erat, non tàm diluuij metu, qui diù mortalium mentibus inſedit, quàm vt difficilior hoſtibus acceſſus foret.

Siue denique faſtigiato vertice firmamentum, ſiue duodecim ſigna Zodiaci, quas veteres & etiamnum Arabes بروج *berugs*, id eſt, arces vocant, quod influxus in œconomiam totius naturæ, per duodecim ſignorum Deorumque ijs præſidentium arces peragantur; quæ ſi de Cybele quoque intelligas, perindè eſt, omnia enim magnæ Deorum Matri Cybeli συνώνυμα Iſidi applicari poſſunt; capillitio lumen, velô occultam eorum operandi rationem denotante. Atque hoc verum eſſe ſymbola pectori inſculpta ſimulachri apertè indicant. Quid enim aliud binæ imagines palmis laureâque inſignitæ cum ſignis Cancri & Capricorni denotant? niſi vti nos in Aſtrologia hieroglyphica expoſuimus, Herculem, & Apollinem, qui ſunt metæ ſignorum cuſtodes, id eſt, tropicorum Cancri, & Capricorni, quorum virtute victrice, & ſolaris caloris æſtu totius vegetabilis naturæ, per corymbum floribus & fructibus in circulum diſpoſitum, aptè denotatæ incrementum ſignificatur; cui robur addunt quaterni Leones Mophtæi, quo operatrix magnæ Matris potentia veluti roboratur & ſuffulcitur: *vndè ab antiquis à quatuor Leonibus in quadriga vehi fingitur.* Atque hinc rerum omnium abundantia, & alimentorum vbertas, quæ aptè ſanè per mammarum protuberantium congeriem exponuntur; omnia enim, vt ſuprà oſtendimus, magna Mater Iſis fouet, nutrit, animat; & profusâ quâdam liberalitate, quæ per manuum extenſionem notatur, inferioribus Mundi membris communicat neceſſaria ad viuendum auxilia, vti ſuprà ex Macrobio oſtendimus.

Quid duæ ſtatuæ?

Quid corymbus?

Quid Leones

Sequitur fœmorale in modum turbinis deorſum gracileſcens, tribus veluti zonis diſtinctum, quo tergeminus inferior Mundus indicatur; per duas prominentes Ægyptiacas ſtatuas indicatur genialis tutela, in omne vegetabilis naturæ penuarium; atque hoc pacto Diana vocatur (cui ideò Ceruus ab antiquis dicatus eſt, & tria ceruina capita luculenter docent, vndè & triceps, & tergemina dicitur) & dominium ſuum exerit in ſyluas, prata, hortos, influendo. Nam, Homero teſte, Diana per iuga montium vagabunda gaudet telis, & capreis; ac fugacibus Ceruis delectatur, vnde & ab Elæis ἐλαφιαία dicitur. Sunt, qui vetuſtam philoſophiam ſecuti, ſagittas eas, quæ Ceruum aſſequantur, hieroglyphicè radios ſolares indicare velint, quorum ſcilicet repercuſſu cornua ipſa pro loci, vbi Luna eſt, conditione & appareant & obducantur. Nam & Lucretius tela hæc ita interpretatur, *Non radij Solis, neque lucida tela diei.* Porrò Apes Regiæ tutelæ ſymbolum ſunt, quâ Diana omnia fouet, & protegit vegetabilia, ea non ſecùs ac apes luſtrando, libandoque. Sequuntur deindè

Quid turbinatum fœmorale.

Tria capita ceruium.

tria

3. Capita bouina.

tria capita bouina, Dianam ſiquidem magnam Deorum Matrem Taurionem appellatam reperio, tauris enim opitulari putant; dicitur & Ταυρόπολος vt apud Apollodorum, & à cornuum figura ταυρωπὸς· ταυρῶ verò apud Taurios, ταυρόπολος dicitur, vel ὅτι ὡς ταῦρος περιέρχεται πάντα, vel quia Taurum à Neptuno in Hyppolitum immiſſum, œſtro affixo per vniuerſam terram exagitauerit. Nos veriùs dicimus ſecundùm Ægyptiorum mentem, Iſidem hanc, ſiue Dianam Ægyptiam ſic vocatam, quod in bouem transformata, ſub eo varia humanum genus beneficia docuerit, vti agriculturam, mellificium, quod & apes adiunctæ ſat ſuperque docent; de quibus plura vide lib. 3. Obeliſci Pamphilij, in hierogrammatiſmo de Boue. Appingitur hiſcè tribus bouinis capitibus vtrinque Draco, ſymbolum vigilantiæ in res ſuæ fidei commiſſas, quam Iſis, dùm gramina & plantas vitali accubitu fouet, Draconis officium præſtare videtur: non neſcio quoſdam alios Draconem hortorum cuſtodem pro radicibus arborum accepiſſe, quod tortuoſæ ſint, vti Dracones, & in terram adactæ; perindè ac anguium genus in terræ viſceribus plurimum deliteſcant; ita verò Draconis ſpeciem hanc plantis operam præſtare; radicibus enim aut excæſis, aut exſiccatis plantas etiam aufferri neceſſe eſt. Nonnulli à viſu, quem acutiſſimum habent Dracones, Plinio teſte; Iſidi autem eadem de cauſa dicatur, quia παρὰ τὸ πάντα ἀθρεῖν, καὶ βλέπειν, καὶ περὶ πάντα νοεῖν, quod factũ nonnulli tradunt, prudentiamque indè interpretantur; eſt enim Iſis, Plutarcho teſte, nihil aliud niſi prudens naturæ progreſſus, vt quæ omnia perſpiciat, & ante omnes intelligat. Sequuntur denique alia tria bouina capita, quæ videlicet, arationis per boues iuxtà *tripartitũ anni ſpatium factæ*, ſumma in re frumentaria commoda declarant; à βῶ, quod idem eſt, ac nutrio; bos enim obtinuit, cum labore ſuo in terra exercenda continuò nos paſcat; hunc etiam βούβαρον Græci felicem agriculturam vocant, quibus ταρὸς agricultura eſt, & bouis etiam epithethon. Deflexit hic mos ab Ægyptijs, & Græcis ad Romanos, qui bouilla capita exemptâ pelle, purgataque carne, pro labore & tolerantia monimentis ſuis inſculpere ſolebant, à boûm laboribus ſimilitudine deſumptâ; quia verò in laborum tolerantia fortitudo neceſſaria eſt; hinc tria capita bouina, leoninum vtrinque caput ſtipat. Verùm vt totum hierogrammatiſmum paucis complectar, indicabant Ægyptij Hieromanthæ per ſimulachrum Iſidis ſiue Dianæ Ægyptiæ magnæ Matris Deorum, ſupremum Numen; ſiue Iſidem archetypam prout in quadruplicem Mundum influit, & capite quidem turrito, Mundum archetypum; per Genios pectori impreſſos, Mundum Genialem; per mammarum multitudinem, Mundum ſiderium; cuius ſtellæ ſunt veluti vbera quædam, quę fœcundũ influxum omnibus inferioribus largiantur: per fœmorale conicum trizonium, elementarem Mundum, tribus veluti zonis inanimatorum, vegetabilium, & ſenſitiuorum diſtinctum; quibus omnibus vitam, nutrimentum, neceſſariaſque ad ſe conſeruandum facultates, ac ſubſidia confert: cùm enim Iſis idem ſit, ac prudens naturæ progreſſus, vti Plutarcho placet, quo omnia Mundi loca perambulet, id aptè per pedũm detectorum nuditatem ſignificatur. Atque hæc ſunt, quæ de ſimula-

Quid Dracones?

Bouis ſignificatum.

Anacephalæoſis dictorum.

mula-

ſimulachro propoſito exponenda duximus; quare ad intermiſſum nobis filum reuertamur.

Diodorus aſſerit, Ægyptios Iſidem quoque, vtpotè inuentricem plurimorum ad morbos pellendos medicamentorum; medicæ arti plurimum fauentem credere; eamque immortalitate quoque potitam gaudere hominum ſanitate, atque in eorundem valetudine reſtauranda continuò & præcipuè occupari; adeò vt vel in ipſo ſomno, tùm ad Numinis præſentiam, tùm ad beneficentiam ſuam erga homines commonſtrandam, diuina quædam aptaque morbis curandis media auxiliaque ſuggerat; eoſque, qui monitis eius obtemperent, præter opinionem eorum, à morbis etiam irremediabilibus, curari; addit omnes eos, qui vel viſu, vel aliâ quauis corporis parte languerint, eius Deæ implorato Numine, in priſtinam reſtitui valetudinem; ab ea quoque medelam ad aſſequendam immortalitatem, aiunt, inuentam; nam Horum filium à Titanibus interfectum, ac in aquis repertum, non in lucem ſolùm reſtituit, ſed & immortalem effecit, qui Oſiride patre inter Deos tranſlato Regni gubernaculum vltimus Deorum tenuiſſe fertur. *Iſis erga homines ſapientia.*

Hunc Horum cum Apolline quidam non malè confundunt. Horus enim Apollo medendi, diuinandique artem à Matre Iſide edoctus, multum hominibus, tùm oraculis, tùm medelis attulit vtilitatis. Iſis itaque rerum geſtarum gloria celeberrima, eam ſucceſſu temporum famam eſt aſſecuta, vt maiori in honore cultu & veneratione ab Ægyptijs, quàm ipſe Oſiris ſit habita; ac proindè ſumma ab vtroque beneficia recepta Columnis inſcripta æternitati commendarint Ægyptij, quas inſcriptiones è Diodoro depromptas hîc apponere placuit. Eſt autem monumentum Iſidis ſequens. *Horus cum Apolline confunditur.* *Diod. l. 1.*

Ego Iſis ſum Ægypti Regina à Mercurio erudita; quæ ſum vxor Oſiridis. Ego ſum mater Ori Regis; quæ ego legibus ſtatui, nullus ſoluere poterit. Ego ſum prima frugum inuentrix. Ego ſum in aſtro canis refulgens. Mihi Bubaſtis vrbs condita eſt. Gaude, gaude Ægypte, quæ me nutriuiſti.

In Columna Oſiridis hæc ſcripta dicuntur.

Mihi pater Saturnus, Deorum omnium Iunior. Ego ſum Oſiris Rex, qui vniuerſum Orbem vſque ad deſertos Indorum fines peragraui; ad eos quoque profectus ſum, qui arcto ſubiacent vſque ad fontes Iſtri. Et iterum alias quoque Orbis vſque ad mare Oceanum partes: ſum Saturni filius antiquior, germen ex pulchro & generoſo ortum, cui non ſemen fuit; neque vllus eſt in Orbe, quem non acceſſerim, locus, docens omnes ea, quorum inuentor fui.

Atque hæ inſcriptiones apprimè ijs, quæ ſuprà commemoratæ ſunt, congruere videntur.

Fertur deniquè Iſis præter inuentionem tritici & hordei, leges quoque ſtatuiſſe, quibus iuſtitia æquè omnibus ſeruaretur, vi atque iniuria, *Iſis inuentrix tritici &c.*

timore pœnæ ſublatis, vndè & à priſcis Legifera ſeu Legum inuentrix dicitur, quod & inſcriptionis ante adductæ verba confirmant; alijs etiam appellatur τιθήνη, id eſt, Nutrix, & πανδεχὴς, id eſt, Suſceptrix, vt ex Platone Plutarchus recitat; quod totius generationis ſuſceptrix crederetur; atque hinc factum videtur, vt Iſis, & ob fruges, & ob leges inuentas, cum Proſerpina & Cerere paſsim ſit confuſa, iuxtà illud Poetæ.

Prima Ceres vnco terram dimouit aratro,
Prima dedit fruges, alimentaq; mitia terris,
Prima dedit leges, Cereris ſunt omnia munus.

Sed vt plura paucis comprehendamus, ſciendum, quod quemadmodum in Oſiride tota Deorum genealogia repræſentatur; ſic & in Iſide Dearum; Oſirim tamen conſiderando per modum principij actiui, & per modum principij paſſiui, Iſidem. Iſis itaque in ſapientia & legibus ferendis Minerua; à fœcunditate quam præſtat, Venus; ab aere, cui dominatur, Iuno; à dominio in ſubterranea, Proſerpina; Ceres ab inuentione frugum; à præſidio ſyluarum, & vim, quam in omnes feras obtinet, Diana; ab influxu, quo terram continuò beat, Rhea; Bellona à tempeſtatibus, quas ſuſcitat, & à vi ſua domitrice rerum. Πολύμορφος denique δαίμων, eò quod in omnes ſe formas tranſmutet, & quod Deorum omnium titulos gerat, non immeritò Deorum omnium Matris nomen eſt conſecuta. Multa nobis de Iſidis rebus geſtis in regno, de legibus ſtatutis, de eius apotheoſi, de myſtica ſignificatione fabularum ei affictarum, ſed quoniam vbique de ea in hoc opere paſsìm dabitur dicendi materia, ſingula ſuis locis reſeruauimus.

CAPVT V.

De Serapide, & Apide ex mente Græcorum.

EA eſt Deorum, Dearumque omnium, non tàm re, quàm nomine à diuerſis effectibus impoſito differentium ſimilitudo, vt vnum aliquem è Dijs, Deabuſque deſignantes, omnes alios veluti concatenatos aſſignaſſe videamur: id quod & ſuperiùs ſatis oſtendimus, & inferius pleniùs, cùm de myſtica & allegorica Deorum ſignificatione tractabimus, oſtendemus.

Serapis, Pluto. Quæ cùm ita ſint, Serapis nihil aliud erit, niſi Oſiris ille ſubterraneus, quem Plutonem Poëtæ appellant; liberiùs id pronuncio, cùm nullus ex antiquis habeam mihi non aſtipulantem. Plutarchus enim eum cum inferorum Deo Plutone paſsim confundit; Archematus Eubæus præter Serapim, alium Plutonem non agnoſcit, ſicut nec Iſidem præter Proſerpinam; queis cōſentit Porphyr: vndè & inter ea nomina, quæ ἑπταγράμματα Græci dicunt, reponitur, cuius etiam ſymbolum eſt, Cerberus ille triceps, dæmon pernicioſiſſimus, terræ, aquæ & aëri dominans. Tacitus cum ob

præ-

præclaras in re Medica inuentiones, cum Æſculapio eundem quoque aſſerit, non malè; Serapis enim, quem & Oſiridem ſubterraneum, ſeu Plutonem, aut Ditem patrem interpretantur; cum metallis, lapidibus, radicibus, alijſque ſubterraneis diuitijs præſit, virtutem earum rerum corroborando; certè quicquid ad valetudinem hominum curandam conferre poteſt; eius diſtributioni & curæ commiſſum eſſe, nemo dubitat veterum; nec ſine cauſa ſtatua ipſius ex omnibus mineralibus ideò conflata cernebatur, vti paulò poſt demonſtrabimus. Hinc quoque Porphyrius apud Euſebium, non malè malignorum ſpirituum principem Serapidem eſſe dicit, & ex eiuſdem Euſebij ſententia Ioannes Baptiſta Leo, *Serapin*, ait, *primùm ſymbola edidiſſe, quibus dæmones expellerentur, docuiſſéque, quâ ratione dæmones aſſumpta brutorum figura inſultarent, maximè verò eum apparere cornibus arietinis*; vndè & Diodorus eum cum Ammone eundem eſſe, & cum Dionyſio, ac Ioue Ægyptio, qui arietinis cornibus referebantur, indigitare videtur. Denique Heraclides Ponticus oraculum, quod Serapidis fuit celeberrimum, Plutonis fuiſſe ſcribit, cuidam enim Regi Ægypti conſulenti, quiſnam ſe eſſet beatior, ita reſpondiſſe fertur.

Serapidis ſtatua.

Iupiter Ammon.

Principio Deus eſt, tùm Verbum, his ſpiritus vna eſt;
Congenita hæc tria ſunt, cuncta hæc tendentia in vnum.

Ruffinus alios Serapidem Iouem putare dicit; eò quod capiti modius ſuperpoſitus oſtendat, eum menſurâ, modioque omnia moderari, vel vitam mortalibus frugum largitate præbere; vel Nili virtutem eum etiam alios putare, cuius opibus, & fœcunditate Ægyptus paſcatur. Plutarchus iterum cum Diodoro eum alio in loco, Deum eſſe dicit, totius Vniuerſi motus Authorem, Græca verba illius ſunt:

Statua Serapidis.

Κυριώτερον δὲ παρὰ τὸ σαλεύειν, καὶ τὸ σεύειν τὴν τοῦ παντὸς ἅμα κίνησιν.

Subiungit autem, Sacerdotes idem ſenſiſſe, qui Apin & Oſiridem eundem aſſerebant. *Nos*, inquit, *docentes, Apim eſſe animam Oſiridis*. Cui congruit oraculum à Serapide Nicocreonti Cypriorum Regi datum, cùm ſic dicit:

Εἶμι Θεὸς τοῖος δὲ μαθεῖν, οἷον κ' ἐγὼ εἴπω
Οὐράνιος κόσμος κεφαλὴ, γαστὴρ δὲ θάλασσα,
Γαῖα δέ μοι πόδες εἰσὶ τὰ δ' οὔατ' ἐν αἰθέρι κεῖται,
Ὄμμα δὲ τηλαυγὲς, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Sum Deus, inquit, *talis ad diſcendum, qualem & ego dico*
Cæleſtis ornatus caput, venter verò mare,
Terra autem mihi pedes præſtat, at aures in æthere ſunt;
Oculuſq; eminùs ſplendens lucidum lumen Solis.

Quæ verba ſanè ad inſtar ἀνακεφαλαιώσεως eſſe poſſunt, omnium eorum, quæ de Serapide hucuſque diximus, adeòque facilè cum Pane confunditur; cùm facillimè explicent, quâ ratione tanta nominum impoſitio vni Deaſtro quadrare valeant; dùm capite Iouem, ventre Neptunum, terra Plutonem, Ditem Dionyſium, aliaque ſtygia Numina; auribus Mercurium,

Origo Serapis.

curium, Apollinem oculis luculenter referat. Reſtat vt de origine Serapidis aliquid dicamus, in qua aſſignanda, magnam quoque inter Authores diuerſitatem reperio. Cornelius Tacitus Serapidis imaginem, à Ptolomæo Lago per ſomnium monito, ex Ponto Alexandriam adductam, & in templo magnificentiſſimè eius nomini conſecrato, ait, collocatam: Plutarchus tamen in hiſtoria variare videtur. Euſtathius cum Tacito conuenit, qui & Ptolomæum ex dæmonis apparitione monitum ſcribit; quod eſt contra Gorionidem, qui multò ante tempora Ptolomæi Lagi, Serapidis ſimulachrum in Ægypto fuiſſe aſſerit: nam & Rege Ægyptiorum Nectanebo fugâ elapſo, Ægyptij dicuntur Serapidis oraculum conſuluiſſe, verba Gorionidis ſunt:

Gorionides.

ואנשי מצרים בראותם כי נפקד ארוניהם וילכו אל צלם מצלמי תועבותיהם ושמו סאראפים ויזבחו ויקרבו קרבנות וישאלוהו חכמיהם במלכם :

Viri verò Ægyptij cum vidiſſent Regem eorum nullibi comparere, abierunt ad ſimulachrum Serapidis, & obtulerunt ſacrificia & victimas, interrogantes de Rege eorum Nectanebo &c. Cùm verò Nectanebus, quemadmodum ſuprà oſtendimus, Synchronus fuerit Dario & Artaxerxi, queîs poſterior multò Ptolomæus Lagus; veriſimile eſt, ſub eo Serapidem non primùm in Ægyptum tranſlatum; ſed multò ante ibi cultum fuiſſe; alij porrò, Statuam Serapidis, è Seleucia vrbe Syriæ, non ex Ponto aſportatam volunt; alij non Alexandriæ, ſed Memphi collocatam arbitrantur. Nymphodorus, Apim Taurum mortuum in Soro, quod latinè arcam dicimus, poſitum, Sorapim primò, ac deindè Serapim appellatum fuiſſe contendit, quæ reſpondent etymo Ægyptiaco, nam vt in Supplemento oſtendimus, Σωρἀπ· Σωρ ciſtam, ἀπ bouem ſignificat, vt ex Theſauro linguæ Ægyptiacæ patet. Sanctus Auguſtinus verò, *His*, inquit, *temporibus Rex Archiuorum Apis nauibus tranſuectus in Ægyptum cùm ibi mortuus fuiſſet, factus eſt Apis, omnium maximus Ægyptiorum Deus.* Ex quo patet Apidem & Serapidem paſsìm, ſicuti hic, ita apud alios etiam Authores confundi; cur autem Apis poſt mortem Serapis ſit appellatus, Varro docet. *Quia arca*, inquit, *in qua poſitus erat, Græcè ſeu Ægyptiacè dicitur* Σορὸς, *vndè* Σοράπις, *quaſi Arca Apis, deindè vna litera mutata* Σέραπις *dictus eſt; ille autem Bos, quem penè attonitâ veneratione Ægyptus in eius honorem alebat, non Serapis, ſed Apis vocabatur, quoniam eum ſine arca viuum venerabatur.* Suidas verò proſequens hiſtoriam, ait, Serapidem, Theophilo Epiſcopo Alexandrino Theodoſij magni tempore ſublatum, aliquos Iouem ſeu Oſirim, alios Nilum dixiſſe, iuxtà illud Martiani Capellæ in philologia ſua:

S. August. l. 15 de ciuit. Dei.

Te Serapin Nilus, Memphis miratur Oſirim;

Nilum autem dictum, eò quod modium haberet in capite, & πῆχυν, id eſt, cubitum ſeu menſuram aquæ; quo quidam habitu in varijs hinc inde Muſæis Romanis conſpicitur. Abenephius Saidæ, & R. Abenezræ, alijſque conſentiens dicit, Ioſephum ob Ægyptum à fame liberatam, ſeu ob ſomnij de ſeptem vaccis interpretationem, à poſteris Apim dictum; verba eius Arabicè ſic ſonant:

Serapim nonnulli Ioſephū volunt eſſe.

وقال

وقال يوسف للملك اقمني على كنز الارض واكون حفيظا امين واقامه الملك على كل خزاين الارض ويوسف صار الملك في المصر واسمه افيس

Et dixit Ioſeph Pharaoni, conſtitue me ſuper theſaurum terræ, quoniam fidelis ego cuſtos ero, & conſtituit eum Rex ſuper omnia repoſitoria terræ, & factus eſt Ioſeph quaſi Rex totius Ægypti, & vocauerunt eum Apis. Verùm alij dicunt, teſte Suida, Apim hominem fuiſſe beatum, & Regem in Memphi ciuitate Ægypti, qui facta fame, Ægyptijs, ex proprijs facultatibus nutrimenta præbuerit; eò verò defuncto templum conſtituerunt, in quo Bos nutriebatur, ſymbolum gerens agriculturæ, & quaſdam habens coloris notas; eſt autem in lingua Ægyptiaca Apis nihil aliud niſi Bos. Quæ omnia ab Hebræis & Chriſtianis interpretibus Ioſepho adaptantur, quem & ad condendum frumentum prodigioſas illas pyramidum moles in hunc finem exſtruxiſſe Genebrardus vult. Giraldus & Martianus arbitrantur, nomen Serapis hilaritatem, & lætitiam ſignificare Ægyptiacâ linguâ, & proindè hilaria feſta Ægyptios appellare Σαίρειν, eò quod communi vrbium plauſu & tripudiô peragerentur; ſed & Ἑβραΐζοντες quidam Serapis, à שרפים Seraphim deducere conantur; dicunt enim ſimulachrum Serapidis fuiſſe ad ſimilitudinem Seraphinorum, quos in templo poſuiſſe Salomonem legimus, conſtructum; ſed hoc nos ipſorum coniecturis relinquimus. Theraphim quoque idola Laban Serapides fuiſſe fuſe demonſtrabitur in Pantheo Hebræorum cap. de Theraphim. Nobis quoque non diſplicet Varronis, Plutarchi, Luciani, aliorumque opinio, quæ Serapidem ab arca bouinam ſpeciem referente, in quam Oſiridem agriculturæ inuentorem ſeu Apim, (quod nomen Ægyptiacâ linguâ bouem ſignificare diximus) poſt mortem coniectum, & ab Iſide diuinis primùm honoribus cultum, ſic appellatum exiſtimat; eſt enim hæc & hiſtoriæ, & traditionibus Ægyptiorum congruentior. Cæterùm quâ ratione Apis, Serapis, Epaphus, Buſiris, Oſiris, inter ſe concilientur, quouè tempore prima bouini cultus fundamenta iacta ſint, diximus in Syntagmate primo, capite de Regibus Ægyptijs, Dynaſtia paſtorum. Reſtat iam, vt de imagine Serapidis aliquid etiam dicamus. Macrobius in Saturnalibus: *Calathum,* inquit, *eius capiti aſſingunt, & ſimulachrum ſignum tricipitis animantis adiungunt; quod exprimit medio, eodemque maximo capite Leonis effigiem. In dextra parte caput canis oritur manſuetâ facie, pars verò læua ceruicis, rapacis lupi capite finitur, eaſque formas animalium Draco connectit, volumine ſuo capite redeunte ad Dei dexteram, quâ compeſcitur monſtrum.* Qui ſolem hinc interpretantur, ex capite Leonis, tempus præſens indicari volunt: quod eius conditio inter præteritum futurumque actu præſenti valida ſit ferueńſque? præteritum ex lupi capite conijciunt, quod animal ſit oppidò obliuioſum, obliuio autem de præterito eſt; futurum ex adblandientis canis effigie, quod eſt indicium ſpei, quæ nobis ſemper adblanditur; ſpes verò ſemper de futuro eſt. Quid verò ſerpens ſibi velit, Cyrillus manifeſtat: *Temporis,* inquit, *ſignum ſerpentem pingunt, eò quod in longitudinem porrigitur, & multis complicatur ſpiris, quæ ſunt multæ dierum annorumque ſeries, taciteq́ proſerpit; nullo edito ſtrepitu, iuxta illud Maronis:*

Apis quis?

Σαίρειν Ægyptiacè gaudere ſignificat.

Quid Theraphim Laban?

Serapis idem eſt ac Arca Bouis.

Figura Serapidis.

Atque

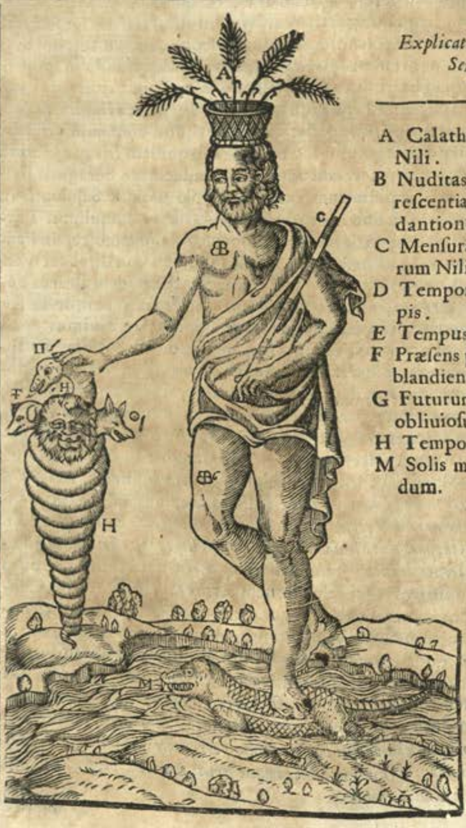
Atque in ſe ſua per veſtigia labitur annus.

Et alterius non incelebris.

Labitur occultè, fallitq́ volubilis ætas.

SERAPIDIS
MACROBIANA DESCRIPTIO.

TypusSerapidis hic phyſicè expoſitus, ad alios ſenſus anagogicos, ethicos, myſticos, pari analogia applicari poteſt.

Explicatio ſymbolorum Serapidis.

- A Calathus, fœcunditas Nili.
- B Nuditas iuuenilis, refloreſcentiam poſt exundantionem Nili notat.
- C Menſura incrementorum Nili.
- D Temporis Author Serapis.
- E Tempus præteritum.
- F Præſens per canem adblandientem.
- G Futurum per lupum obliuioſum.
- H Temporum ſucceſſio.
- M Solis motus per humidum.

Verùm ea quoque cauſa eſſe poteſt ſuppreſſæ caudæ, quod tempus aut à præterito, aut à præſenti, aut à futuro conſideretur; quæ omnia incerta nobis ſunt; præteritum ſiquidem intueri minimè, neque mente quidem concipere poſſumus; futurum longè minùs, quod nondum ſit, & finis eius prorſùs incognitus; præſens verò cùm ſit inſtabile, velociſſimèque tranſcurrat, vix percipi poteſt. Sed hoc potius Græcorum, quam Ægyptiorum figmentum eſt; vndè nos hac deſcriptione derelicta, quæ propriè eius imago fuerit, ſcrutemur. Serapim ſpiritum ſeu harmoniam Mundi interpretantes Ægyptij, ſimulachrum eius ex omnibus Mundi rebus conſtituebant. Erat autem ſimulachrum tam grande, vt vtrinque Alexandrini templi latera contingeret, de quo ſic Beroaldus in Apuleium. *Apud Alexandriam templum fuit Serapidis opere fornicario conſtructum, & mira arte viſendum: in quo ſimulachrum Dei ita erat vaſtum, vt dextrâ vnum parietem, alterum læuâ perſtringeret: quod ex omnibus metallorum lignorumque generibus compoſitum ferebatur. Erat etiam dolo & arte compoſita feneſtella, ab ortu Solis ita aptata, vt radius ſolaris per eam directus, os & labra Serapidis illuſtraret, ita vt inſpectante populo, oſculo ſalutatus à Sole videretur.* Meminit huius Serapæi templi Ammianus quoque. *His*, inquit, *accedunt altis ſuffulta veſtigijs templa, inter quæ eminet Serapæum, quod licèt minuatur exilitate verborum, atrijs tamen columnarijs, ampliſſimis, & ſpirantibus ſignorum figmentis, & reliqua operum magnitudine, ita eſt ornatum, vt poſt Capitolium, quo ſe venerabilis Roma in æternum attollit, nihil orbis terrarum ambitioſius cernat.* Cur autem ab Ægyptijs perpetuâ conſtitutione ſeruatum ſit, vt nunquam Saturni templa, aut Serapidis intra oppida admitterent, cauſa erat: vt veluti peruigiles, & excubitores Deos extra pomærium, & in ſuburbijs ſedes habere ſinerent, tanquam illorum numine & fauore validis ſepti præſidijs forent; proque aris focisque, ac Deorum templis, & ſolo in quo nati eſſent, excubarent, illorumque miniſterio & opera ab hoſtili incurſu & clandeſtinis inſidijs ſe tutos adnotarent.

Statua Serapidis mira, arte facta.

Ammianus Marcellinus l. 6.

Cur Saturni & Serapidis templa extra vrbem.

De Apide.

BOuem verò, quem Apim Ægyptij appellant, ſic Plinius deſcribit: *Bos*, inquit, *ab Ægyptijs Numinis vice cultus Apis vocatur, ac candicanti macula in dextro latere, ac cornibus Lunæ* κερατώδους, *ſiue creſcentis inſignibus, nodum ſub lingua habet, quem Cantharum appellant. Hunc Bouem certis vitæ annis tranſactis* (vltra quos nefas eſt eum viuere) *merſum in Sacerdotum fonte enecant; interim luctu alium, quem ſubſtituant, quæſituri, donec inueniant, demiſſis capitibus lugent, inuentus deducitur à Sacerdotibus Memphim; ſunt delubra ei gemina, quæ vocant thalamos, auguria populorum; alterum intraſſe lætum eſt, in altero ominoſum portendit: Reſponſa priuatis dat, è manibus conſulentium cibum capiendo; Germanici Cæſaris manum auerſatus eſt, non ita multò poſt extincti. Cætera ſecretus cum ſe proripit in cætus, ſummoto ſtrepitu lictorum, grexque puerorum comitatur, carmen in eius honorem decantantium; intelligere videtur, & adorari velle; hi greges repentè lymphati futura præcinunt. Fœmina bos ei ſemel in*

Plinius.

Apis deſcriptio.

Germanici Cæſaris manum auerſatus Apis.

anno

anno oſtenditur, ſuis & ipſa inſignibus; quanquam alijs ſemperq́ eodem die & inueniri eam, extinguique tradant; Memphi eſt locus à Nilo, quem à figura vocant phialam, omnibus ibi annis auream pateram argenteamque mergentes, diebus quos habent natales Apis, ſeptem nimirum; mirumq́ eſt, neminem per eos à Crocodilis attingi: oſtauo poſt horam diei ſextam, redire belluæ feritatem. Hæc ferè Plinij verbis recenſuimus.

Cærimoniæ in Apidis inquiſitione.

Diodorus Siculus: *Ægyptios mortuo Api, magnificeq́ ſepulto, quærere per Sacerdotes ad id muneris deſtinatos alium vitulum ſimilem priori: quo inuento populus luctum finit; Sacerdotes, quibus ea imminet cura, primùm in ciuitatem Nili vitulum perducunt, in qua eum 40. diebus nutriunt, deindè in nauim conteƐtam, habitaculum aureum habentem, introducentes, & in Memphim, vt Deum ducentes in Vulcani fano collocant. His diebus*, inquit, *ſolæ mulieres Taurum vident, reliquo tempore eius faciem videre probibentur; cauſam verò bouis tantò ſtudio culti dant eam, quod anima Oſiridis in eum tranſmigràrit primò, deinceps ad poſteros transfuga.* Alij verò Oſiride à Typhone interfecto, Apim ferunt eius membra collecta in bouem ligneum corio bouis albo circumtectum conieciſſe, ideòque ciuitatem Buſiridem, vti in præcedenti Syntagmate meminimus, appellatam. Porrò Apis, Herodoto teſte, ab Ægyptijs, à Græcis Epaphus appellatus, ab Æliano dicitur magnus & pollens, ab antiquis ex vacca, quæ fulgure afflata concepiſſet, procreatus. Habet verò Apis hæc ſigna. *Toto corpore eſt niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos,* ita Herodotus in tertio; ſed Aegyptij, teſte Aeliano, hiſcè non aſſentiuntur: nam 29. notas huic boui ſacro aptas, & conſentaneas, tot nimirùm, quot dies menſis Lunaris periodicus dies, attribuunt, eumque ſic paſsìm exprimunt, vt ex Bembina tabula patet.

Cur Apis ſub ſpecie Bouis colatur.

Alia deſcriptio Apidis.

FIGVRA APIDIS E TABVLA BEMBINA.

Ex Herodoto, Plinio, Diodoro.

Cornua Lunæ.
In palato cantharus.
Figura T. in fronte.
Quadratum candorem in pectore.
Lunæ ſplendor & motus.
Figura aquilæ in dorſo.

Varie-

Variegatus Apis, varia facies Lunæ.
Periapta ſeu faſcinum.
Symbolum cœli.

- - - - - Pubes
Barbara Memphitem plangere docta bouem, Tibull.
Et comes in pompa corniger Apis erat. Ouid.
- - aut quo ſe gurgite Nili
Mergat adoratus trepidis paſtoribus Apis. Statius.

Pomponius Mela Apidem populorum omnium, & potiſſimùm Aegyptiorum Numen ait, *Bouem eſſe nigrum certis maculis inſignem, diuinitus & cœleſti igne conceptum, cauda linguaque diſſimilem, alijs rarò illum naſci, nec coitu pecudis, ſed fulgure conceptum : denique quo naſcitur, genti maximum feſtum eſſe*. Epiphanius recitat, Cambyſem & Ochum Perſarum Reges, ob vel percuſſum, vel interfectum ſacrum Bouem temeritatis pœnas dediſſe: quô Apidem vulnerârat, propriô gladiô læſus calamitoſa morte interijt, alter non abſimili fine decedens; vterque, Herodoto teſte, vltionis diuinæ ob irreuerentiam erga Deos commiſſam, exemplum extitit. Non coitu ſed fulmine concipitur.

Porrò notandum, duos fuiſſe Boues Aegyptijs ſacros, vnus Memphitis, de quo iam diximus; alter Heliopolitanis Mneuis nomine, qui ſepto quodam nutriebatur, cuius Ammianus Marcellinus meminit. *Inter animalia ab antiquis conſecrata, Mneuis* (ſeu Μετατεθικῶς Neumis) *& Apis reponuntur. Mneuis quidem Soli, Apis verò Lunæ dedicatus*. Cui Ælianus ſubſcribit dicens, *Et Veneri Vraniæ vaccam ſacram cuſtoditam in Præfectura Hermopolitana*. Qualia verò Mneuis Solaris, Apis Lunaris in Aſtronomicis myſteria indicârint, in Obeliſco Pamphilio dictum eſt. Vnum hic præterire non poſſum aduerſione dignum, nempè hunc Bouis cultum, ſeu vt meliùs dicam, hanc μοσχολάτρειαν deteſtabilem, ita animis hominum fuiſſe inſitam, vt electus etiam à Deo populus huiuſmodi bruti cultus contagione infectus, eis aras exſtruere, ac libamina offerre non ſit verecundatus. Nam vt rectè Pererius: *Viderat ſuperſtitioſa gens Hebræa, Ægyptiorum in Bouis cultu ſolennitates, dùm in Ægipto commorans, ijs adhuc commiſceretur, vidit & cauſam tanti cultus, nimirùm bonorum terrenorum indè redundantiam; quàre dùm duriora in deſerto ſubiret; eos ſibi ſubitò Deos, qui inopiæ remediari poſſent, quales ipſi cum Aegyptijs Apides exiſtimabant, aſciuere*. Sed de hoc poſteà in ἰδωλομανίᾳ Hebræorum. Emanauit ſtupidi Dei huius cultus non ad Iſraëlitas ſolùm, ſed & in viciniores paulatim regiones diffuſus, totum Orientem peruaſit: teſtantur id ſatis Perſarum, Aſſyriorum, Gymnoſophiſtarum,

Duo boues Ægyptijs ſacri.

Vnde vituli cultus in deſerto.

aliarumque gentium, neſcio quid bouinum affectantia Numina, quæ ita cæcos mortalium animos oppleuére, vt maior adhuc Orientis pars etiam poſt ſalutis & veritatis æternæ aduentum, hoc improbô cultu corrupta videatur. Nam & in Regno Mogorum, Bengala, Sumatra, Maldiuis, alijſque maris tractibus, huiuſmodi Apides paſsim adhuc erectos videas; eoque deuenerunt ſuperſtitionis, vt deceſſurus quiſpiam ex hac vita, bonam ſortem non ſe ſortiturum exiſtimet, qui caudam vaccæ non ſtringendo, deceſſerit. Quæ omnia tradit Ioan. Maraccius Societ. noſtræ Indiarum procurator αὐτόπτης, in relatione de rebus Indicis; ſed de his ſatis, ſuperque; nunc ad alia.

Ridicula ceremonia Indorum.

CAPVT VI.

De Ammone ſeu Ioue Aegyptio.

Diuerſitatem nominum Deorum ab euentis diuerſis exortam, ſicuti alia omnia Deorum nomina, ſic etiam Apis, & Hammon ſatis ſuperque oſtendunt; qui quidem nihil aliud ſunt reipſa, quàm Oſiris ſeu Chamus, qui diuinitatem affectans, incantationibus & præſtigijs in varias ſeſe animalium formas, potiſſimùm autem in Bouis & Arietis transformando, vti in præcedentibus probauimus; ab Ægyptijs rei nouitate attonitis Apis ſeu Bos, à Lybibus vero Hammon à nomine Chami, à quo non multum diſcrepat, appellatus eſt; ſic ſentiunt poſt Beroſum, Genebrardus, Pererius, & Cornelius commentarijs in Geneſin. Græci verò Hammonis nomen ab arena, quod Græcè ἄμμος dicitur, deriuant, quod & Plinius innuit; cùm de Ammoniaco ita ſcribit: *Ergò Æthiopiæ ſubiecta Affrica, ammoniaci lachrymam ſtillat in arenis ſuis, indè etiam nomine Ammonis oraculo, iuxtà quod gignitur arbor.* Cui conſentit Sext. Pomp. qui ita ſcribit: *Hammo cognominatus, quia in arena putatur inuentus; cui cornua affiguntur arietis à genere pecoris, inter quod inuentus eſt.* Alij quoque ex Arabum Scola eum dictum eſſe volunt à vocabulo Arabico الحمل *Hammel*, quaſi dicas, arietem. Sed quoniam certiora dicere videntur Aegyptij, quæ ipſi tradant, etiam afferamus: *Amun*, aiunt, *Iouis eſt nomen*; quod etiam Plutarchus notat in libro de Oſiride, & Iſide; & notat Iamblichus, hoc nomen Amun in Ægyptia lingua nil aliud ſignificare, niſi vim quandam Numinis, arcanas latentium rationum vires in lucem agentem. Cui congruit aſſertio Manethonis, eô nomine arcanum, occultumque ſignificari tradentis; Hecatæus verò vocem fuiſſe, ait, Deum inuocantium; eaque vti ſolebant, cùm præcipue incognitum arcanumque vocabant, quâ ratione factum eſt, vt Deum illum ſummum rerum conditorem, vti abditum arcanumque, eâ voce Ammun appellarent, quod & hieroglyphicis literis, eâ, quæ ſequitur, ratione, exprimebant, quarum interpretatio ſequitur. Vnde & primi Ægyptij eum per figuram aliquam incognitam, vmbilicum aut neſcio quid circulare, aut ſphæricum affectantem, vti in libro tertio fuſe probabimus, referebant.

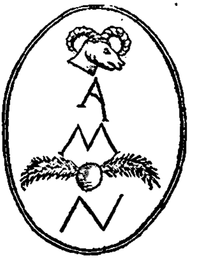
Plin. l. 12.

Etymon nominis Amun.

Amun nomen quid?

Amun

Amun latentium rationum arcanas
vires in lu- cem agens
Agathodæmon Elementi humidi
& caloris mundani, quo generationes
rerum per aſcenſum deſcenſumq; perpe-
tuò promo- uentur.

Diodorus Siculus Ammonem Regem Lybiæ prodidit, qui Rheam Cœli filiam duxerit vxorem, & Amalthæam adamârit, filiumque ex ea Dionyſium ſuſtulerit, & quæ apud ipſum cœtera leguntur. Hyginius verò ſic fabulam narrat ex Hermippo. *Quo tempore Liber Africam oppugnauerit, deueniſſe cum exercitu in eum locum, qui propter multitudinem pulueris Ammodes eſt appellatus: itaque cùm in maximum periculum deueniſſet; quod iter neceſſariò facere videbatur, acceſſit eò, vt aquæ maxima penuria eſſet; quo facto exercitus ad defectionem maximam venire cogebatur; qui quid agerent dùm cogitant: Aries quidam fortuitò ad milites eorum errans peruenit, quos cùm vidiſſet, fugâ ſibi præſidium parauit. Milites autem etſi puluere, & æſtu preſſi, arietem ſequi cœperunt, vſque ad eum locum, qui Iouis Ammonis templo poſteà conſtituto eſt appellatus. Quo cùm perueniſſent, Arietem nuſquam inuenire potuerunt; ſed quod magis erat optandum, magnam aquæ copiam eo in loco nacti ſunt, corporibuſque recuperatis, Libero ſtatim renunciarunt, qui gauiſus, ad eos fines exercitum duxit, & Iouis Ammonis templum cum Arietinis cornibus ſimulachro facto conſtituit; Arietem inter ſydera figurauit, ita vt cùm Sol in eius fuerit ſigno, omnia naſcentia recrearentur, quæ Veris tempore fiunt, hac re maximè, quod illius fugâ Liber recreauit exercitum. Præterea duodecim ſignorum principem voluit eſſe, quod ille optimus exercitui fuerit ductor.* Sed & Leo, qui res Ægyptias conſcripſit de Ammonis ſimulachro ait: *Cùm Liber Ægyptum, & reliquos fines regno teneret, & omnia primus hominibus oſtendiſſe diceretur; Ammonem quendam ex Africa veniſſe, & pecoris multitudinem ad Liberum adduxiſſe, quo faciliùs & eius gratia vteretur, & aliquid primus inueniſſe diceretur. Itaq; pro beneficio ei Liber agrum dediſſe exiſtimatur, qui eſt contra Thebas Ægyptias; & qui ſimulachra faciunt Ammonis, cum capite cornuto inſtituunt, vt homines memoria teneant, eum primum pecus oſtendiſſe. Qui autem Libero factum voluerunt aſſignare, quod non petierit ab Ammone, ſed vltrò ad eum ſit adductus, ſimulachra ei cornuta faciunt, & Arietem memoriæ cauſæ inter ſidera fixum dicunt.* Herodotus libro ſecundo ait, quod Iuppiter cùm nollet ab Hercule cerni, ab eo tamen exoratus, id commentus eſt, vt amputato arietis capite, pelleque villoſa, quam illi detraxerat, indutus, ſeſe ita Herculi oſtenderet, atque indè factum, vt Ægyptij Iouis ſimulachrum arietinâ facie confingerent, & ab Aegyptijs, Ammonios, aiunt, accepiſſe. Ab alijs Ammon traditur in bello

Hygin. in lib. fabul. nom. Aries.

Exercitus Liberi in Lybiam.

Herodotus l. 2

galea

galea vſus eſſe, cuius inſigne fuerit arietis; vndè & fabula orta ſit; ſunt qui ipſum tradant, cornua in vtroque tempore paruula habuiſſe, ac proptereà Dionyſium ipſius Ammonis filium eodem fuiſſe aſpectu; cognominatus eſt & eadem ratione κεραςφόρος, hoc eſt, corniger; vndè Pheſtus Poeta Græcus.

Ζὰς Λιβύης ἄμμων κεραςφόρε κλῦθι μάντι.

O Lybiæ vates exaudi corniger Ammon, Iuppiter.

Lucanus. Statius. Pherecydes. Euſtath.

Sic & Lucanus cornigerum appellauit, & Statius. Fuerunt, qui Ammonem, Arietem Frixi, & Helles putarent, vt Pherecides prodidit. Euſtathius in Dionyſium de ſitu Orbis, conſimilia Herodoto ſcribit. Seruius Grammaticus, ideò cum arietinó capite àit confingi, quod eius eſſent inuoluta reſponſa. Hebræus Scriptor R: Ioſeph Ben Gorion ei attribuit cornua bouina, & barbam caninam, facie nec iuuenem, nec ſenem, rectum staturá. Cùm enim Olympias vxor Philippi Macedonum deſideraret videre Deum illum, cuius congreſſu eſſet genitura filium, quemadmodum ei Nectanebus prædixerat; ſic cum Nectanebus deſcribit:

ויאמר אליה נקתניבור דעי כי אחד מן האלוהות הגדולה אשר אמרתי לך כי יחשק
במלכה הוא יחשק בך וידרשך לאלוהות אליו והוא יעזרך בכל אשר תרצי: ותאמר
המלכה מי הוא האלהים הזה ומה תארו: ויאמר שמו האלוה אמון החזק ונקרא בשם
זה כי הוא יחזק ויעזר כל הנשענים עליו: ותאמר הודיעני תמונתו וצורתו כי יבוא:
ויאמר אלוה האלוהות הזה הוא איש בינוני בקומה לא זקן ולא בחור ובמצחו קרנים
בקרני השור וזקן כלב וממנו יולד לך בן:

Gorionides c. 6.

Hoc eſt: *Et dixit ad Reginam Nictanebus: ſcias quòd vnus de maioribus Dijs, de quibus tibi dixi, amplexabitur te, & ipſe quæret te, & adiuuabit te in omnibus, quæ deſideras. Et dixit Regina; quis eſt iſte Deus, & quæ forma eius? & dixit, nomen illi Deo eſt Ammon fortis, & vocatur hoc nomine, quia ipſe confirmat & adiuuat omnes confidentes in eum. Et dixit illa: Oſtende mihi ſpeciem, & figuram eius, qui veniet; & ille dixit ad eam: Vir eſt rectus ſtatura, non ſenex, nec iuuenis, & in fronte eius cornua, ſicut cornua bouis, & barba eius ſicut barba canis, & ex illo naſcetur tibi filius.*

Ammonis figura.

Alexander magnus adit Ammonis oraculum.

Ferunt, Alexandrum cùm intellexiſſet Perſeum, & Herculem ad Ammonis oraculum aſcendiſſe, & ipſum eò aſcendere voluiſſe; cæterùm cùm incumbente validiùs auſtro repulſus fuiſſet, diùque per arenas erraſſet, tandem duobus coruis iter commonſtrantibus ad deſtinatum locum perueniſſe; Iouiſque Sacerdotem Regi blandientem, eum Ammonis filium vocaſſe; & ambitioſum Regem hàc compellatione ita fuiſſe delectatum, vt poſteà non aliter, quàm Ammonis filius & dici, & haberi voluerit. Quod Olympias mater admodum ægrè tuliſſe memoratur; cuius extat apud Gellium epiſtola ad filium de hoc argumento ſcripta, vt ne pergeret, ipſam Iunoni inuiſam reddere. Cùr autem Olympias ægrè ferre potuerit hanc Alexandri compellationem, facilè ex ſuperiùs Gorionidis citatis verbis liquebit; erat enim Alexander filius Nictanebi, qui Olympiadem ſub aſſumpta figura Ammonis compreſſerat; vndè meritò ſibi timebat Iunonem coniugem Hammonis Iouis, ſub cuius figura falsò & per dolum malignum fuerat vitiata. Sed vt eò reuertamur, vndè digreſſi

Alexander ambit vocari Ammonis filius.

ſumus;

ſumus; Formam Ammonis quadratæ figuræ fuiſſe Pauſanias teſtatur in Arcadicis, & Arietinis cornibus inſignem; alij per Arietem integrum, alij arietinâ pelle indutum, vti in ſequenti figura apparet. *Pauſanias in Arcadicis.*

A Ammon arietinis cornibus.
B Mitratus.
C Tetragonus Hermes.
D Pellis.
E Inſtar vmbilici pingebatur.
F Integrô ariete referebatur
G Pelle ſeu exuuijs arietis.
H Et in ſtatura hominis extendentis manum ad dandū parati.

Sed audiamus Pauſaniam: Ἔστι δὲ ἄγαλμα Ἄμμωνος πρὸ τῇ οἰκίᾳ τοῖς τετραγώνοις Ἑρμαῖς εἰκασμένον, κέρατα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχον κριοῦ. Et paulò poſt; Ἔστι καὶ Ἀπόλλωνος ἄγαλμα κατὰ τὰ αὐτὰ Ἑρμαῖς τοῖς τετραγώνοις τέχνῃ. εἰσὶ δὲ ὑποκαταβᾶσι ὀλίγον θεοί, παρέχονται δὲ καὶ οὗτοι σχῆμα τετράγωνον. *Eſt autem ante domum eius ſitum Ammonis ſimulachrum, quod eadem quæ Hermæ quadrati figura, Arietis cornua capite præfert; eſt & Apollinis ſimulachrum eodem quo quadrati Hermæ opificio elaboratum, pauxillum deſcendentibus Dij ſeſe oſtendunt è quadratis lapidibus, Ergatæ, id eſt, operarij cognomento. Minerua inter eos Ergane & Agyieus* (quaſi compitalitium dicas) *Apollo*. Alij porrò donant eum præter cornua arietina, veſte adhuc lanitia, vti Martianus Capella: *Ammon*, inquit, *apparuit cum arietinis cornibus & veſtimento lanitio, ac ſitientibus fontis vndam exhibuit*. Sidonius quoque ei mitram tribuit, vt in Hendecaſyllabo ad Felicem: *Pauſanias in Arcadicis.*

Non

Non hic Cyniphius canetur Ammon
Mitratum caput eleuans arenis.

Alij eius ſimulachrum fuiſſe manibus repandis & ingentis ſtaturæ; & in finibus orarum, aut in vijs publicis collocatum, cuiuſmodi ſtatuas paſsim Hermas vocant; Meminit huiuſmodi idolorum Geographiæ Arabicæ Author verbis ſequentibus:

Geographiæ Arabicæ p. 1. clim. 1.

ان هذا الاقليم الاول مبدوه من جهة المغرب من البحر الغر في المسمي بحر الظلمات
وهو البحر الذي لايعلم في خلفه وفيه هناك جزيرتان تسميان بالخالدات ومن هذه
الجزيرتين بدا بطلميوس باخذ الطول والعرض وهاذان الجزيرتان فيما يذكر في كل
واحدة منهما صنم مبني بالحجارة وطول كل صنم منها مايةذراع وفوق كل صنم
منها صورة من نحاس بشير بيدها الى خلف وهذه الاصنام فيماذكر ست احدها
صنم قادس الذي بغربي الاندلس ولايعلم احدشيئا من المعمور خلفه ✡

Hoc eſt ad verbum: *Incipit hoc clima primùm ex parte Occidentali, à mari Occidentali, quod appellatur mare obſcurum ſeu tenebroſum, & illud eſt mare, de quo non ſcitur quid poſt ipſum, & ſunt in eo inſulæ bonitatis* (intellige fortunatas) *& ab his inſulis incipit Ptolomæus longitudinem ciuitatum; memorant autem in hiſcè inſulis idola quædam eſſe ex lapide fabricata, & longitudo vniuſcuiuſq; ex ijs centum cubitorum eſt, & ſupra vnumquodque horum figura, ſeu aliud ſimulachrum ex ære, manibus repandis, ſeu retrotortis; Dicunt autem huiuſmodi idola ſex eſſe; vni ex ijs in manu vas quoddam habens oras acuminatas, & nemo ſcit quicquam de habitationibus, quæ ſunt poſt dictas inſulas.* hactenus Arabs.

Statuæ prodigioſæ.

Certè huiuſmodi Ammonis ſtatuas non Lybicam tantùm, ſed & totam Africam, & inſulas Oceani ei circumfuſi peruaſiſſe, hiſtoria Indica abundè teſtatur, in qua non infrequenter huiuſmodi ſimulachrorum mentio fit; quod & Æthiops quidem de ſimilibus à me conſultus affirmat, dùm ſic Æthiopicè ſcribit, verba latinis literis exhibeo, cùm characteres Æthiopici defuerint. Aſina ſalacha amneia chama aſabe lacha vehutat imlachta achzia, baEtiupia taamzu be aſina abahinhe tadamaru maſla achzab vamgobramu tamaharu vagabra imlachta vaſagadu bagolfa. vaamalchatihomu baamſala lahamu, vacharugata, vachalabata, varaaſu bazunon baEtiupia baBarnagaſch baraas anbas, vacharugata ſamahomu, Amun. vaalaba lach aſma Salumun vaZaba, vataſazumu baalimlachta, Amun, varachuſata medor Etiopia hamogbihomu.

Verba Æthiopica.

Hoc eſt: *Quoniam à me petyſti tibi dicere aliquid de Dijs Æthiopum. Noueris quòd Patres noſtri* (ſic enim legitur in noſtris Annalibus) *cum gentilibus & paganis paſsim commiſcerentur, inceperunt diſcere opera eorum; & fecerunt ſibi Deos priuatos, & adorauerunt eos, ſculpturam manu hominis perfectam. Erant autem idola eorum ad ſimilitudinem animalium, vituli, arietis, canis, aliorumque. Et ego adhuc multa in Æthiopia in Barnagaſch huiuſmodi vidi; erant autem magna ex parte referentia caput* Leonis *& Arietis; nomen eorum, Amuna; & dicitur a prædeceſſoribus noſtris, quod Salomon & Saba quoque in ijs præuaricati ſunt; & prodierunt ab antiquis Magis Ægypti.* Huic conſentiunt Pigafettæ, Hondij, Mercatoris, aliorumque omnium propè, qui Æthiopiam

hoc

hoc ſeculo deſcripſêre, relationes, qui & circa partes Cyrenaicas plurima adhuc monumenta antiquorum Deorum videri tradunt; ad quæ veluti ad oracula in neceſſitatibus refugerent, reſponſa accepturi de futuris rerum euentibus Aethiopes. Quæ apprimè concordant cum ijs, quæ hucuſque de Ammonis ſimulachro diximus: Fuit enim illud oraculum vnum è maximis, antiquiſſimis, & famoſiſſimis, quæ vnquam fuerunt; cuius originem tradens Herodotus: *Hæc, inquit, Thebis è Sacerdotibus audiui; Antiſtites Dodonæorum aiunt, geminas Thebis Ægyptijs columbas nigras aduolauiſſe, vtramque nigram, vnam quidem in Lybiam, alteram ad ipſos; quæ fago inſidens, humanâ voce elocuta ſit; eo loci Iouis oraculum condi debere, & ſe interpre[illegible] eſſe; quod ipſis annunciaretur id eſſe diuinitus, & ob id ſe ita feciſſe. Eam verò, quæ ad Lybios abijſſet columbam, iuſſiſſe illos, vt Ammonis oraculum, conderent, quod & ipſum Iouis eſt.* Locus verò huius celebris Ammonis à Strabone deſcribitur. *Fuit quoque,* inquit, *vltra Cyrenem in extimo ſinu apud Garamantes, Iouis Ammonis auguſtiſſimum & antiquiſſimum oraculum in vaſtis ſolitudinibus & campis torridis, ſiccitate ſterili ac nudo ſolo; ad quod Sole exurente, æſtu fragrantiſſimo per immenſas arenarum moles, vaſtamq; planitiem calore & ſiti infeſtam, vix iter cuiquam tolerabile fuit; ſiquidem ventus eas ſicut fluctus nunc huc, nunc illuc agitare, & campos veluti maria infeſtare ſolet; nubes enim pulueres vehit & fœdâ tempeſtate vexat; poſt quæ, nemus frequenti ſyluâ, oleaq; & proceris arboribus, fontibuſq; paſsim manantibus amœnum, in medijs arenis, & ſitu arido, haud plùs quadraginta ſtadiorum, oraculi ſepta claudebat, vltrà verò latè deſerta Regio, veſtigio humano inacceſſa; circà verò Ammonij paſsim loca incolunt. Ipſe verò Ammon hircinô capite & pelle amictus, multis cœrimonijs colebatur. Hunc Sacerdotes, cùm reſponſa petunt; auratô nauigio vectare, & patrium carmen cantare, eoq; propitiato, petentibus reſponſa dare ſolebant; quæ non verbis, ſed nutu, ſigniſq; ſubobſcuris ab Ammone edebantur. Quod quidem ad tantæ maieſtatis faſtigium, vt illuc poſt Cambyſem, Alexandrum Macedonem per ingentes æſtûs penetraſſe, miraculo fuerit.* Multa mihi hìc dicenda forent de ſacrificijs, & myſterioſis Actionibus, cœrimonijſque, queîs Ammonem illum ſuum Arietinum colebant; ſed quia illa omnia alijs locis reſeruauimus; ad alia tractanda ſtylum conuertamus.

Ammonis idola adhuc in Æthiopia videntur.

Duæ Columbæ conditrices oraculorum.

Strabo l. 17. Celebre Fanum Ammonis in deſertis Lybiæ.

Deſcriptio oraculi Ammonis.

CAPVT VII.

De Canopis, Horo, Harpocrate, Mithra, alijſque Aegyptiorum Numinibus.

CANOPVS.

Canopus iuxtà Plutarchum, Gubernator ſeu Temonarius fuit Oſiridis nauis, quam Græci Argos vocant. *Imperatorem,* inquit, *nominant Oſirin, & Gubernatorem Canopum, cum quo ſtella idem nomen habeat; & nauim, quæ Argo dicitur Græcis, inter ſidera relatam, in honorem nauis Oſiridis, non procul ab Orione & cane ferri.* Eſt autem Canopus ſtella primæ magnitudinis

Plin.l.6. c.22.

tudinis, omnium fixarum maxima & fulgidiſſima, teſte Plinio, vbi vocat Canopum aſtrum ingens & clarum. Europæis autem eſt incognitum ob vicinitatem, quam habet ad polum antarcticum. In inſula Rhodo in Meridiano conſtitutum, horizontem radere videtur; verba Plinij ſunt: *Nec Canopum cernit Italia. Canopus quartam ferè partem ſigni vnius, ſupra terram eminere Alexandriæ intuentibus videtur. Eadem à Rhodo terram quodammodo ipſam ſtringere.* Alij volunt Canopum fuiſſe Menelai cuiuſdam ſupremi Græcorum Archiſtrategi Nauclerum; hunc cum ab expugnatione Troiana, vnà cum Helena in patrios Lares remearet; caſu in vnum de Nili brachijs ventorũ impetu coniectum incidiſſe; exſcenſione verò in paruam quandam ei vicinam inſulam, ſerpentibus, alijſque venenoſis beſtijs refertam factâ; Canopus neſcio, quò caſu ab Hemorrhoide virulento ſerpente morſus, breui poſt ibidem extinctus eſt. Menelaus itaque cùm eum ſummò amore proſequeretur, acerbèque caſum viri calamitoſum ferret, ſepulchro eodem in loco magnificentiſſimè exſtructo, ſummis eum honoribus affecit. Ciuitatem quoque eius nomine inſignitam, iuxtà oſtium Nili, quod eius nomine Canopicum poſteà appellatum fuit, ædificauit: quam poſteà Alexander Magnus ita ampliauit, vt vnam quaſi vrbem, cum vicina Pellæa conſtituere videretur. De quo Virgilius:

Canopus Europæis incognitum ſidus.

Canopus Nauclerus Menelai.

Canopus morſu ſerpentis obiit.

Virgilius.

Nam qua Pellei gens fortunata Canopi
Accolit effuſo ſtagnantem flumine Nilum.

Strabo l. 17.

Strabo quoq; inter alia, peculiarẽ huius facit mentionem, verba eius ſunt. *Ab Alexandria terreſtri itinere 120. ſtadijs diſtat Canopus, ſic dicta, à Canopo Menelai ductore ibidem morſu ſerpentis extincto.* Cornelius Tacitus, Germanici Cæſaris euntis in Ægyptum ad antiquitates perluſtrandas, recenſens iter, hæc dicit inter cœtera: *Nilo ſubuehebatur orſus ab oppido Canopo; condidêre id Spartani, ob ſepultum ibi Rectorem Nauis Canopum; quâ tempeſtate Menelaus Græciam repetens, diuerſus ad mare, terramq́; Lybiam delatus.* Hunc itaque Canopum, ſiue is Oſiridis, ſiue Menelai Nauclerus extiterit, certè maximam ſuperſtitioſæ genti fabularum, & commentorum materiam præbuiſſe, apparet ex attonita illa veneratione, & ſedulo ſtolidoque, quo eum nullo non tempore proſecuti ſunt, cultu; qui eò excreuit, vt poſt Oſiridem, Serapidem, & Iſidem, Nauclerus Canopus, etiam inter maxima Aegyptiorum Numina fuerit relatus. Colebatur autem potiſſimùm in ea vrbe, quam in eius honorem extruxerat Menelaus, & à nomine eius Canopus dicebatur; in qua templum quoque magnificum ei dedicatum conſpiciebatur. Erat quoque, teſte Clemente, hoc in loco Schola totius Aegypti celeberrima, fons & origo omnis Theologiæ Aegyptiacæ; docebantur hic literæ ſacræ, quas ἱερογλυφικὰς vocant; Sacerdotes initiabantur; myſteria ſacra nullo loco accuratiùs tradebantur, ac proindè ab omni hominum genere, maximè à Græcis frequentabatur. Idola verò Canopi, quæ colebant Aegyptij, erant forma nunc Hydriæ, turbinata ſuperficie in baſin euntis, nunc pueri reticulatâ veſte inuoluti; nunc Hermæ forma,

Cornel. Tacitus in Germ. Cæſaris.

Schola Canopica celebris.

Clemens Alexandr. l.6. ſtromat.

Idola Canopica & eorũ figura.

ma, omnibus tamen in hoc conuenientibus, vt in turbinatam ſuperficiem deſinerent. Originem verò cultus horum idolorum Canopicorũ Suidas, & Ruffinus recitant, iiſdem penè verbis, quæ ſunt: *Ferunt aliquando Chaldæos ignem, quem ipſi Numinis loco adorabant, circumferentes, cum omnium prouinciarum Dijs habuiſſe conflictum; quo ſcilicet, qui viciſſet, hic eſſe Deus ab omnibus crederetur. Reliquarum prouinciarum Dij æris, & auri, argentiq́, aut ligni, vel lapidis, vel ex quacunque materia conſtabant, quæ per ignem proculdubio corrumperetur; ex quo fiebat, vt ignis locis omnibus principatum teneret.* (Quæ omnia pulchrè exhibentur in gemma quadam, vt ſequitur, ex Muſæo Ste-

Suidas verb. Canop. Ruffin. l. 11. Eccl. hiſt.

Chaldæi:
Τὸ πῦρ πάντων τῶν Θεῶν Νικητής.

Ægyptij:
Τὸ ὕδωρ πάντων τῶν Θεῶν Νικητής.

phanonij olim extracta.) *Hæc cùm audiſſet Canopi Sacerdos, callidum quiddam excogitauit. Hydriæ fieri ſolent in Ægypti partibus fictiles vndique crebris & minutis foraminibus patulæ, quibus aqua turbida deſudans defæcatur, ac peruia redditur. Harum ille vnam cerâ foraminibus obturatis, deſuper etiam varijs coloribus pictam & aquis plenam, vt Deum ſtatuit, & amputatũ ex ſimulachro veteri caput, quod Menelai eſſe dicebatur, deſuper poſitum diligenter adaptauit. Adſunt poſt hæc Chaldæi, itur in conflictum, circa Hydriam ignis extinguitur; Sacerdotis fraude, Canopus Chaldæorum Deorum victor oſtenditur; vnde ipſum Canopi ſimulachrum, pedibus perexiguis, ac vix comparentibus; attracto collo, & quaſi ſugillato, ventre tumido in modum hydriæ cum dorſo æqualiter terete formatur.* Cui fidem faciunt antiquiſſimæ Statuæ in Romanis Gazophylacijs adhuc ſuperſtites, quarum figuræ & myſteria fuſè ſuo loco enucleabuntur; Sequens verò Statua conſtans marmore albo ex Cimeliarchio Domini Gerardi Reinſt, Senatoris & Scabini Amſtelædamenſis, ab eruditiſſimo Berthodo Nihuſio mihi tranſmiſſa, ſub alia forma exhibetur.

Origo cultus Canopici.

Pars anterior.

Pars poſterior.

Per appoſitum itaque hoc loco vas, nil aliud intelligetur, niſi vrna Canopica ſeu Niliaca, quàm myſticam quandam in formam, formæ Numinis Canopici conuenientem, ad myſteria, quibus dictum humidæ ſubſtantiæ præſidem ſignabant, inſinuandæ, data opera adaptant, vti tùm ipſa Canopi figura eidem inſerta, tùm hieroglyphicorum inſcriptio quam tomo III. interpretati ſumus, ſatis, ſuperque docet.

Et tametſi paulò ante recitatam hiſtoriam Goropius Becanus tanquam fabuloſam, nulloque veritatis fundamento nixam ſine vlla cauſa rideat. Ego tamen quantum ex obſeruatione variorum colligere licuit, hanc hiſtoriam Canopicis myſterijs maximè congruam inueni, quicquid dicat Goropius, cùm vel ipſa vaſorum forma, ac ratio illa colendi, eam quaſi tacitè aſſerere videantur. Cùm enim eô honore Aegyptij, Nili aquas proſecuti ſint, qualẽ decere videbatur Deum tanta beneficia præſtantem; certè veriſimile eſt, vnumquemque Aegyptiorum in domo ſua ſaltem vaſculum aliquod habuiſſe, quo exceptas ſacri Nili aquas venerarentur; eaque vaſcula fuiſſe tam vſitata, vt ex hac occaſione in ſacrorum ſymbolorum

Nilus vt Deus colitur in vaſculis.

rum

rum numerum etiam fuerint relata; nam tria vaſcula Nili ſymbolum fuiſſe ſupra diximus. Habitis itaque vaſis, nihil faciliùs fuit, quam accedente dolo, & aſtutia Sacerdotum Canopicorum, aqueum illum Deaſtrũ ſuum eâ, quâ citauimus callidâ inuentione ſuper alios Deos extollere, & victorem facere omnium; imò Abenephius Arabs luculenter docet, idola Canopica, quæ in multas mammas protuberantia efformabant, myſticis rationibus ideò ſic diſpoſuiſſe, vt intro receptis aquis per vbera refuſis, eum inſinuarent, qui veluti vberibus quibuſdam omnia nutriret; verba eius Arabicè ſic ſonant:

Canopi multimammea.

ولهم الصنم اسمه كنوفيس اوكنوف وكان الصنم بمثل الانا ودعن ان مملوا بالما
ويتنزل من الضروع الدين به وكان علامة النسخة الطبيعة

Et habent ipſi idolum quoddam Canupis nomine, & eſt in modum vaſis tumidum, & quando aquis plenum fuerit, aqua per vbera, quæ in eo effinxerunt, refunditur, & indicatur eo fluxu, proceſſus naturæ omnia nutrientis. Fuiſſe autem Canopos olim multis vberibus effictos, teſtatur nummus antiquus ex Gazophylacio Franciſci Menedrij, in quo Canopus apparet, mammis turgidus, & reticulato indutus tegumento, cuius imaginem præ oculis habeo.

Certè Iſis iſta multimammea, quam in præcedentibus explicauimus, quæq; in pluribus locis Romæ viſitur, nihil aliud referre videtur, niſi Canopum aliquem ſimiliter μαστώδια, ſeu mammatum; cum ei totius Canopi deſcriptio facillimè accommodari poſſit. Nam vt Canopus in turbinatam ſuperficiem deſinit, vberibus tumet, varijs picturis hieroglyphicis forinſecus exornatur. Ita Iſis habitu ſuo proximè accedit ad Canopica myſteria; In nullo denique differunt, niſi quòd hic Græcorum fuerit figmentum; alter Canopus, inquam, Aegyptiorum; per hanc, magnam illam omnium matrem; per illum, magnum illum omnia nutrientem Oceanum, quem & Nilum dicunt, indigitantes. Eſt enim Canopus idem apud Aegyptios Numen, quod apud Græcos Neptunus, ſeu Tethys, primum aſſerit Abenephius Arabs hiſce verbis:

Canopus mammatus.

Canopus quod Neptunus.

وسجدوه مثل الله الذي ملكوته على البحار وعلى الانهار وكانوا يسموه باسم النهر
النيل

Et adorabant eum (ſubintellige Canopum) *veluti Numen, quod præſidet mari, fluminibus, & toti humidæ naturæ, & vocauerunt eum nomine fluminis Nilum*. Hoc ita ſe habere monſtrant plurima humoris ſymbola, vti ſunt, cymbia, ſitulæ, pixides, hydriæ, aliaque vaſa in hieroglyphicis paſſim occurrentia; quæ alteri quam Oſiridi, in quantum Nilus eſt, nequaquam affecta ſunt; Exiſtimabant enim Ægyptij omnium corporearum rerum eſſentias in humore conſiſtere, in qua opinione Thales quoque Mileſius fuiſſe legitur; qui aquam primum rerum principium eſſe putauit, atque ex ea omnia Mundi elementa, ipſumq; Mundum, ac ea, quæ in eo gignuntur, exiſtere; vt proindè mirùm non ſit, eos Nilum, vti vitæ venam, &

omnis boni ſcaturiginem, tantò honore proſecutos fuiſſe. Vocauerunt autem idola huiuſmodi Canopos ab Oſiridis Temonario, qui cùm alter quaſi Neptunus mari dominaretur, & in humidis inſuper vitam ageret; facilè poſt mortem cum Oſiride, cuius miniſter erat, confuſus, à gente ſuperſtitioſa diuinos honores meruit.

HARPOCRATES.

Duplicis generis Canopi.

SVnt autem duplicis generis Canopi, quorum illi, qui figuram eius, quem ſuprà litera B ſignauimus, referunt, teſte Goropio, in Scholis Ægyptiorum ponebantur, vnà cum Harpocrate; per hunc inſinuantes ſtudioſos literarum ſilentij obſeruantes eſſe debere; per illum ſymbolicè totum id, quod homo ab infantia vſque ad extremam ſenectutem debeat facere, indicabant; verba Goropij Becani ſunt: *Hic Canopus haud aliter in ſcholis Ægyptiorum pingebatur, quàm Harpocrates; & vt hic Deus paulatim ex hominum ignorantia euaſit, ita & Canopus in errorum materiam tractus, varias vulgò præbuit fabulas*. Hinc ego arbitror, Laurentium Pignorium virum cœteroquin omni antiquitatis genere eximiè verſatũ, huius tamen generis Canopos, cum Harpocrate ſeu Oro Iſidis filijs, confundendi occaſionem accepiſſe, non alia de cauſa, quàm ſimilitudine idolorum deceptum. Cœterùm Canopos ab Harpocratis ſtatuis maximè diuerſos eſſe, ex ſequentibus patebit. Pingebantur enim varijs modis Harpocratis ſtatuæ, non ſecùs ac Canopi; ita tamen, vt Harpocrates omnes, à Canopis in eo diſtinguerentur, quod hi craſſioribus ventribus tumidi, in turbinatam dein ſuperficiem deſinerent, vti ex imaginibus eorum ſuprà relatis liquet; illi verò inſtar imberbis pueri, & nudi, aut ſuper lotũ reſidentis, vt hic; ſemper digito prementis labra, aut etiã infantis faſcijs inuoluti, vti ex appoſitis hic imaginibus apparet, efformarentur. Verùm Canopicarum imaginum typum, vide III. Tomo, iuxtà omnem diuerſitatem exhibitum.

Gorop. l. 8. hieroglyph.

Fuit autem Harpocrates Deus ſilentij apud Ægyptios in ſumma veneratione; ita vt nunquam ab Oſiride, & Iſide abeſſet; pingebatur duplici ratione; primò imberbis puer, nudus, qui dextræ indice digito os ſignabat, digito ſilentia ſuadens. Siniſtra verò deorſum extenſa ſuſtinebat Cornucopiæ, ſurſum ad aures pertingens, frugibus refertum, inter quas eminebat Nux pinea; Dei verò caput mitra redimiri videbatur, quæ aliquantum in altum erecta deſinebat in duas quaſi volueres, vti in figura ſequenti videbis.

Altera ratio pingendi non differebat à ratione depingendi Canopos, puer nimirùm, reticulatâ veſte indutus, vel potiùs inuolutus faſcijs quibuſdam cum lituo, gnomone & baculo vpupæ capite inſignito, vt in figu-

ra apparet. Fuit verò Harpocrates filius Oſiridis, & Iſidis, quem Plutarchus ſcribit poſt mortem Oſiridis ex Iſide genitum vnà cum Helitomeno, imbecillemque natum membris inſerioribus; alibi tamen idem Author negat puerum fuiſſe imperfectum, neque aliquod leguminum exiſtimandum; ſed Deum iuuenilis adhuc, imperfectæ, atq; inarticulatæ orationis præſidem & moderatorem; ex quo digito ori admoto ipſum effingebant, vtpotè ſilentij & taciturnitatis ſymbolum; huic quoque menſe Meſori, id eſt, Auguſto, legumina offerentes, ita canere ſolebant Ægyptij. *Plutarchus lib. de Oſiride & Iſide.*

Γλῶσσα τυχὴ, Γλῶσσα δαίμων.

Hoc eſt: *Lingua fortuna, lingua dæmon.*

Natum autem Harpocratem circa Solſtitium hybernum, aſſerit Plutarchus, lentibus & frugum primitijs cultum. Sed & Perſeâ arborem ei dedicatam, quod eius arboris frondes, linguæ; fructus autem cordi ſit ſimillimus. Sacra porrò, quæ huic Deo puero in ciuitate Buto fieri ſolebant, ſanè maximè ridicula, S. Epiphanius narrat; nam Sacerdotes illum nutrire ſimulabant inſtar nutricum; in omnibus verò templis, vbi colebatur Iſis, & Serapis, vti ſuprà diximus, ſimulachrum erat digito labris impreſſo, quod multi interpretantur, tacendum eſſe, illos itidem mortales fuiſſe. Figmentum hoc porrò totum *Ægyptiacum fuit*, quod digito labris impreſſo, ſilentium ſignificaret de *Dijs immortalibus* habendum, in quos ne licentioſi loquendo ſimus, à Platone etiam monemur legibus. Alias Harpocratis ſigillum in annulis geſtari ſolitum à veteribus ea de cauſa tradit Plinius, vt ſilentium de agendis rebus indicarent. Angeronæ autem effigies obligato, obſignatoque ore fuit apud Romanos; vt ſilentio prætereundum innueret, in cuius tutela Numinis vrbs Roma eſſet, quodque proprium illi nomen: ob eam nimirùm ſuperſtitionem, ne tutelares Dij ſacris quibuſdam auocarentur deuouerenturque. Hinc Valerium Soranum neci traditum conſtat, quod arcanum hoc propalare auſus eſſet. Eaque de cauſa Plinius de Roma loquens ait: *Cuius nomen alteri dicere, arcanis cœremoniarum nefas habetur*. Vide, quæ de hiſcè alibi vberiùs tractauimus. *Cur tutelaris Romæ nomen propalare nefas fuerit.*

Atque ex hoc capite Harpocrates quoque Ægyptiorum in omnibus paſsim templis, adytis, ſacrarijs, alijſque locis ponebatur; ſilentium indicens.

Quiq; premit vocem, digitoq; ſilentia ſuadens. *Ouid. Met.*

Silentia, inquam, eorum ſacrorum, quæ tunc peragebantur, varijſque cœremonijs, adiuratione dæmonum quoque adhibita, & prouocatione Geniorum, inſtituebantur. Verùm, inquit Martianus, *inter ſacrificandum quidem puer ſtabat, ad os compreſſo digito ſalutare ſilentium commonebat*. Et in 7. *At tunc oborto terrigenis muſsans tibi puer ille piceus, iuſſus monere ſilentium.* *Martianus Capella in Philol.*

Vbi

Vbi notandum piceum illum puerum ſic appellatum à coloratis Ægyptijs: ab Auſonio vocatur Sigaleon, ἀπὸ τοῦ σιγᾶν, καὶ λέων.

Auſonius.

At tua Sigaleon Aegyptius oſcula figet.

Sed de Harpocrate, eiuſque myſterijs, & quid ſilentium eius, quid ſymbola cum quibus depingitur, quid ſtatuæ eius, & amuleta ſignificent, alibi fuſè dicetur.

HORVS.

HOrus & Harpocrates apud Authores paſsìm pro ijſdem ſumuntur, cùm vterque ſilentij Deus, ijſdem ſymbolis inſignitus comperiatur. qui error indè exortus eſſe videtur.

Tradunt Ægyptij Deum, & Harpocratem digito ad labia appreſſo, coalitoque in lucem editos; ſed qui intentionem Ægyptiorum benè perpenderit, facilè videbit, Horum cum Harpocrate confundi nec poſſe, nec deberi, nec Horum ſilentij Deum eſſe; cùm vterque & imagine, & ſymbolis, & ſignificatione myſticâ maximè differant. Imò ijs, quæ vni congruere nequaquam poſſunt, diſtinguantur; illum enim Scriptores vegetum & ſanum; hunc debilem & imperfectum membris; illum ſilentij ſuaſorem, hunc vocis & Muſicæ maximum commendatorem aſſerunt; quæ quantum differant, quis non videt? Addo Horum Apollinem paſsim ab Ægyptijs vocari, quod pluribus oſtendit *Plutarchus in Iſi & Oſiri*. Vndè & eò nomine Sol etiam ab ijſdem vocatus, teſte Macrobio, & Cenſorino; à quo & Horæ dictæ diei partus, & anni tempora. Videtur tamen Plutarchus Horos duos conſtituere, primum quidem antiquiorem, ob tenebras cœcum, qui Arueris dictus, natus ſecundo die, cùm necdum Mundus eſſet perfectus; ſed & Mundi ſimulachrum erat, & effigies quædam; alterum autem Horum perfectum & abſolutum; cuius ſimulachrũ in vrbe Copto tradunt fuiſſe; quod alterâ manu Typhonis pudenda contineret. Hunc, Diodorus ait, Iſidis filium eſſe, per Titanum inſidias interfectum, inter aquas repertum, à matre ad vitam reuocatum, ac tandem immortalitatem conſecutum eſſe. Hunc etiam Apollinem interpretatur, medendique atque diuinandi peritiſſimum; vndè & manaſſe videtur Hermionenſium ille ὅριος Apollo, id eſt, Terminorum præſes, quem, teſte Pauſania, olim colebant.

Macrob. Cenſorinus in l. de die nat.

Diod. l. 1. c. 2.

Hori Sacerdotes, ſcribit Epiphanius, & Harpocratis, capite raſos, idola eorum geſtare, circumcurſantes, & faciem pulticulis oblitos, ea in ebullientem lebetem demittere; & ferre impudenter ſeruile, ac deteſtabile puerile ſignum, & cœtera, quæ ridet idem D. Scriptor. Sed & alia plura de hoc Horo Apolline produntur, quæ ad occultam rerum interpretationem, & naturæ pertinere credebant; quæ alibi proferemus; hic enim ſufficiet declaraſſe tantùm, Horum Oſiridis & Iſidis filium allegoricè conſideratum nihil aliud eſſe, quàm omne id, quod ex Sole & Luna generatur

Epiph. l. 3. har.

generatur in Mundo; quemadmodum in toto hoc opere paſsim dicetur; quod & imagines eius abundè teſtantur; quæ ſemper vel ſub forma pueri ſtantis, vel lactentis, vel faſcijs veluti inuoluti, indiſcretis pedibus efformabantur; quas tanta in veneratione habebant, vt nulla domus, nullum compitum, nullum templum ijs vacuum reperiretur; has collo philacteriorum loco portabant; has loco Penatum habebant, & Larium. Hunc Horum veluti interceſſorem & placatorem apud Oſiridem, Iſidemque frequentibus votis, & ſacrificijs interpellabant; hoc genios Mundi trahi arbitrabantur. Cùm itaque imagines, ſeu idola Hori tantam obtinerent virtutem, mirùm non eſt, Sacerdotes ea tàm ſtolidis & ridiculis ritibus, quales erant, ea Nutricum ad inſtar applicare pectori, & ſimulatâ lactatione reficere, alijſque, quæ paſsim apud Authores leguntur, cœremonijs ea ſibi deuouere. Idola autem iuxtà eam diuerſitatem, quâ hìc videntur, ab Ægyptijs apparabantur.

IMAGINES HORI.

Itaque Hori imagines omnes neſcio quid puerile ſapiunt; infantes ſunt faſcijs inuolutæ, & indiſcretis pedibus, quo ſtatu Deorum ſimulachra apud Ægyptios fingi, teſtatur Heliodorus; huiuſmodi ſunt Icunculæ fictiles A. B. E. quas paſsim in thorace conditorum funerum ex Ægypto ad nos aduectorum Aromatarij reperiunt: vt ſuſpicari liceat, Herodotum de funeribus Ægyptiorum loquentem, religione aliquâ impeditum, Ori nomen conſultò reticuiſſe. Huius farinæ quoque fuiſſe Theraphim idola Labani (quæ Rachelem patri furatam eſſe ſacræ paginæ docent) è Rabbinorum traditionibus alio loco oſtendetur. Inuaſit & huiuſmodi idololatria quoque Baſilidianorum, ſeu Gnoſticorum impiam Scholam: in qua picco illo Sigaleone nihil penè erat ſanctius; huius idola varijs ſymbolis & arithmanticis notis inſigniebant; his adolebant, ab his reſponſa petebant; & ſexcentas huiuſmodi ſuperſtitiones exercebant, quæ quia ab Epiphanio

Helio. l. 3. Æthiop.

R. Elias Thiſbites.
R. Eliezer.

Idola Baſilidianorum ſeu Gnoſticorum.

reci-

recitantur, nolo illis repetendis hìc eſſe longior: hoc vnicum addam, tantam fuiſſe horum idolorum ſimilitudinem, vt vix à Canopi, aut Harpocratis imaginibus diſtinguerentur; quæ & cauſam dedit, vt Canopos, Harpocrates, Horos etſi diuerſiſſimos, promiſcuè tamen paſsim Authores ſumerent pro iiſdem; quæ ideò hìc repetere placuit, vt ſi quandoque apud Authores ea confuſa reperias, id idolorum ſimilitudini aſcribas.

MYTHRAS.

Mythras idē quod Miſraim

MYthras ſeu Mytrius Perſis idem eſt, quod Ægyptijs Oſiris, ſeu Sol primus eorum Deus, vt ait Heſychius; quod nomen non malè à Mythraim, qui primus fuit Ægyptiorum & Perſarum Rex, & incantationibus diuinos honores conſecutus, Zoroaſter dictus eſt; vti ſuprà deducitur; quamuis alij à vocabulo μύδρος, quod candefactum lapidem ſignificat, id nomen deducant; quæ ſignificatio tamen non multum diſcrepat à ſignificationibus nominis Oſiridis & Zoroaſtri: (quorum illud ignem vbique ardentem, hoc ſtellam viuentem, quæ omnia Soli optimè congruunt, ſignificat.) Ex quo patet, Mithram, Oſiridem, Mythraim, Zoroaſtrem eundem eſſe; nam Mythras, vt Oſthanes, & ab eo Lactantius Grammaticus, in antro colebatur, cuius ſimulachrũ fingebatur Leonis vultu, habitu Perſico cum tiara, qui ambabus manibus, reluctantis bouis cornua retentabat; quô ſignificabatur, Lunam ab eo lumen recipere, cùm incipit ab eius radijs ſegregari; ipſa enim indignata ſequi fratrem, occurrit illi, & lumen ſubtexit, obſcuratque; ideòque in antro eſſe dicitur, quia ecclipſin patitur Sol, id eſt Mythras; ideò Leonis vultu, quia Sol Leonem ſignum principale habet; vel quod, vt Leo inter animalia, ita Sol inter ſidera excellit; Luna verò, quod Tauro propiùs adhæreat, vaccâ, ſiue, boue figurabatur; quæ omnia quam ſimillima ſunt Ægyptiorum myſterijs de Oſiride, & Iſide, imò eadem omninò Statius oſtendit cùm canit in primo Thebaidos:

Figura Mythræ.

Mythras Sol Leonis vultu, quid?

Stat. 1. Theb.

- - - - - - ſeu te roſeum Titana vocari
Gentis Achemeniæ ritu, ſeu præſtat Oſirim
Frugiferum, ſeu Perſæi ſub rupibus antri
Indignata ſequi torquentem cornua Mythram.

Et Claudianus quoque, tùm ita canit:

Claudianus.

- - - - - - - defixæq; hoſpite pulchro
Perſides, arcanum ſuſpirauere calorem,
Thuris odoratæ cumulis, & meſſe Sabæa
Pacem conciliant aræ penetralibus ignem
Sacratum rapuere adytis rituq; iuuencos,
Chaldæo ſtatuere magi: Rex ipſe micantem

Incli-

Inclinat dextrâ pateram, ſecretaq; pellis,
Et vaga teſtatur voluentem ſydera Mythram.

Huc alludit quoque ſimulachrum in Villa Ludouiſia, & Burgheſia, nec non ad orientalem Palatij S. Marci plagam muro inſertum, cæteriſque paſsim locis obuium, vbi Mythras Tauri inſidens proſtrati dorſo, pectus pugione transfodit. Sol enim Aprili menſe, in ſigno Tauri conſtitutus terram tumentem aperit, eiuſque genitalia ſemina, caloris ſui augmento producit in propatulum; in oppoſito verò ſigno Scorpionis eadem, viribus amiſſis, in terræ penetralia denuò frigus recondit; quod Scorpius Tauri teſticulos complexus demonſtrat; animalia verò Serpens & Canis ſanguinis guttas ex Tauri vulnere lambentes, nutrimentum terrigenis animantibus conceſſum indicant, vide figuram hîc appoſitam.

A Signum Tauri in Aprili, ſeu Terra.
K Mythras, Sol.
M Vis Solis penetratiua eliciens genitalem humorem.
N} O} Terreſtrium animalium nutrimentum.
Q Vis confortatiua Solis.
R *Vis genitalis* abſcondita.
S Sole in Scorpione conſtituto, vis genitalis frigore comprimitur.
T Sole in Scorpione exiſtente, calor minuitur, vnde corruptio.
X Sole in Tauro, igneus
Y calor inualeſcit ad
Z generationem vegetabilium.

Mythræ quoque huius Strabo meminit, & Suidas, item Martianus ad Solem. *Memphis, inquit, veneratur Oſirim, diſſona ſacra Mythram.* In Perſidis montibus Zoroaſter primus antrum floridum Mythræ dicaſſe fertur propè fontes: ex quo poſteà manſit religio, vt vbicunq; is coleretur, antrum, vel ſpecus ſimiliter eius, templi loco ſtatueretur. — *Strabo.* — *Zoroaſter primus Mythrę templū dicat.*

Scribit D. Hieronymus ad Athletam. *Ante paucos annos propinquus veſter Gracchus nobilitatem patritiam ſonans nomine, cùm præfecturam gereret vrbanam, nonne ſpecum Mythræ, & omnia portentoſa ſimulachra ſubuertit?* Porphy-

Porphyr.

Eubulus de-ſcripſit hiſto-riam Mythræ

phyrius quoque in Commentario antri Nympharum ex 13. Odyſſ. *Primum,* inquit, *Zoroaſter apud Perſas, vt narrat, qui Mythræ hiſtoriam multis voluminibus ſcripſiſſe traditur Eubulus, naturalem ſpeluncam in proximis Perſidis montibus conſecrauit in honorem rerum omnium Authoris parentiſq́ Mythræ, vt per ſpeluncam quidem Mundum ſignificaret fabricatum à Mythra; per alia verò quædam intus congruis interuallis diſpoſita, elementa & plagas Mundi deliniaret.* Et paulò poſt ſubiungit: *Mythræ verò congruum aſſignare locum ad æquinoctia; quapropter gladium fert arietis, quod Martium animal eſt, inuehiturq́ Tauro Venereo; quod ſcilicet, vt Taurus, ſic & Mythras generationis dominus ſit.* Hæc ibi Porphyrius philoſophus. Scribit Origines Adamantius libro ſexto contra Celſum de Mythriacis ſacris; ipſius Celſi verba afferens in hunc modum: *Hæc quidem Perſarum diſciplina oſtendit & Mythræ ſacra, quæ apud hos ſunt; & in his duplex circumactio ſtellarum prætenditur, fixarum, errantiumque, & per has animæ tranſitus; cuius in rei argumentum ſcala erigitur altior, in ea ſeptenæ ſunt portæ ex plumbo prima, ſecunda ex ſtanno; tertia ex ære; è ferro quarta; quinta è numiſmatis corio; ex argento ſexta; ex auro demùm ſeptima conſtat. Primam Saturni eſſe ſtatuunt; plumbo, aſtri tarditatem ſignificante; Veneris ſecundam, cui & ſtanni cùm ſplendorem, tum molliciem comparant. Tertiam Iouis, vt æreis gradibus ſolidiſſimam. Mercurij quartam, operum enim omnium & negotiorum tolerantiſſimum, lucraque factitantem callidum ſemper & eloquentem Mercurium dicunt. Martis quintam, ob inæqualem admiſtionem & variam. Sextam Lunæ, argenteam. Solis ſeptimam, quæ aurea ſit perindè atque aſtrorum hæc imitetur colorem & cœli.* Hæc è Celſo Origines. Porrò à Mythra Mythriaca ſacra dicuntur apud Lampridium in vita Commodi; quæ qualia eſſent, cùm explicare Crinitus ſatagat; mihi cauſa fuit, vt hiſtoriam altiùs multò repeterem: Suidas: *Mythram,* inquit, *exiſtimant Perſæ eſſe Solem, cui & multas conſecrant hoſtias; neque quiſquam eius ſacris initiari poteſt, niſi per quoſdam gradus conuitij, quibus oſtendat ſe & ſanctum eſſe, nec perturbationibus affici.* Quorum & Tertullianus meminit, & D. Gregorius Nazianzenus in priore in Iulianum Cæſarem oratione; quo in loco, qui Græcè eius collegit hiſtorias: *Mythras,* inquit, *id eſt, Sol, cui celebritates fiunt, & imprimis à Chaldæis, cui Deo, qui volunt initiari, duodecim contumelijs afficiuntur.* Et per verbera, calorem, frigus, & alia huiuſmodi; vndè à Theologo, inquit, hæc contumelia vocatur ἐνδικ[illegible]: quod ſcilicet iuſtè eâ pœnâ afficiuntur, verba hæc ſunt: *Neque Mythræ apud nos cruciatus, & iuſta ſupplicia his, qui talibus ſacris initiantur, perſuadentur.* Mythræ meminit, & Procopius. Hæc igitur ipſe ſacra Mythriaca eſſe puto, quæ homicidio Commodus Cæſar, vt eſt apud Lampridium, polluit. Scribit Duris in 7. hiſt. apud Athenæum. Perſarum Regibus vno tantùm die permitti, vt ebrij ſint; quo Mythræ Deo ſacra fierent. Eſt & apud Dionem in hiſtor. Tiridatem Regem Neroni dixiſſe, ſe perindè ac Mythram eum adoraturum. Xenophon in œconomico, ita Cyrum iurantem inducit. *Iuro,* inquit, *tibi, ò Lyſander per Mythram, quem nos omnium Deorum maximum habemus.* Diuus etiam Epiphanius contra Marcionem agens: *Dixit,* inquit, *quidam proprius ipſorum Poëta, Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ,*

Origines l. 6. contra Celſum

In ſacris Mythræ circumactio ſtellarũ.

Scala ſeptem portarum. Singulæ portę ſingulis planetis comparantur.

Suidas.

Greg. Nazian. l. de corona. 12. Contumeliæ perferendæ, vt quiſpiam ſacris eius initietur.

Duris in polyhiſt. apud Athenæum. Dion.

Xenophon.

Epiphan. lib. contra hæreſ. 3. cont. Marc.

ſtiæ, ventres pigri: per quæ verba Epimenidem indicat, veterem philoſophum, & templi Mythræ, ſiue Solis apud Cretenſes Sacerdotem. Hæc quidem Epiphanius; quibus ex verbis colligimus, non apud Perſas ſolùm & Chaldæos; ſed & alibi etiam Mythram cultum fuiſſe; quin & Mythræ quoque templum fuiſſe Alexandriæ, & ſacra ſummô cultu exhibita; ſed de Mythra hæc ſufficiant, qui plura de eo deſiderat, conſulat Obeliſcum Pamphilium, vbi multa & rara, forſan haud ita paſsim cognita de eo inueniet.

CAPVT VIII.

De Typhone.

CVm de Oſiride, Iſide, alijſque Dijs Ægyptiorum hucuſque dictum ſit, nonnullaque non niſi incidenter de Typhone attigerimus, ſeorſim de eodem hoc loco tractandum duxi. Diodorus è Titanibus Typhonem ortum eſſe aſſerit. Plutarchus eum non aliorum more, ſed è latere matris, vulnere adacto profilijſſe; fratremque fuiſſe Oſiridis, & Iſidis, in libro de Oſiri & Iſi fuſè tradit. Alij eum cum Nimbrodo, ob vitæ, morumque peruerſiſſimorum ſimilitudinem, confundunt. Quidam Typhonem Regem Ægypti fuiſſe putant, hominem inhumanum, ob cuius crudelitatem vniuerſa penè Ægyptus deuaſtata, & euerſa fuerit; vocatum autem Typhonem à Draconis crudeliſſima natura; vel quia more Draconis Ægyptum popularetur; aut etiam, quia è ſanguine Draconis & Serpentis genitus putaretur; alij Draconem inſignem fuiſſe Typhonem commemorant, ſic dictum, ob ſingularem veneni efficaciam, quâ omnia combureret, faceretque vt contacta areſcerent. Non deſunt, qui dicant Typhonem terra percuſſa à Iunone procreatum, metuque Iouis in Ægyptum profugiſſe, vbi cùm æſtum ferre non poſſet, in lacum merſum interijſſe; quam fabulam multi ad res naturæ totam detorſerunt. Nam, vt Strabo tradit, vniuerſum tractum à Cumis in Siciliam vſque & Æthnam; & inſulas Liparas & Puteolanum, Neapolitanum, Baianumque agrum; Pithecuſaſque inſulas, quaſdam profundas, & in vnum coëuntes ſub ſe habere cauernas, quæ in Græciam quoque porrigerentur, in quibus multa vis ineſſet ſulphurea. Idcircò cum ventis ſpirantibus ſubterraneis, terræ motus fierent frequentes in ijs locis, & flammarum, feruentiumque aquarum profluuia, igniſque exhalationes, & cineres cum fauillis atrociùs emitterẽtur, fabulati ſunt antiqui ſerpentem illum, ſiue Ægypti tyrannum, perpetuo ſupplicio damnatum, ſub ijs locis iacere, qui quoties moueretur, ignem ac cineres eructaret; & ex commotione humerorum, Epomæum natum; ſunt, qui vim ventorum non ſubterraneorum quidem; ſed è ſublimi loco ſpirantium eſſe Typhonem crediderint, qui & orientis & occidentis plagam manibus pertingeret, capite ſideribus ipſis illato. Sed audiamus Heſyodum.

Verùm vbi Titanas cœlo turbaſſet ab alto,
Iuppiter hinc genuit mox alma Typhœia tellus,

Diod. l. 1. c. 2.

Plutar. l. de Oſiride & Iſide.

Fabuloſa natiuitas Typhonis.

Typhonis ortus.

Typhon à Dracone appellatus.

Strabo. Ager Puteolanus, Liparitanus & Æthnæus canales ſubterraneos habet, cum Græcia cor reſpondentes.

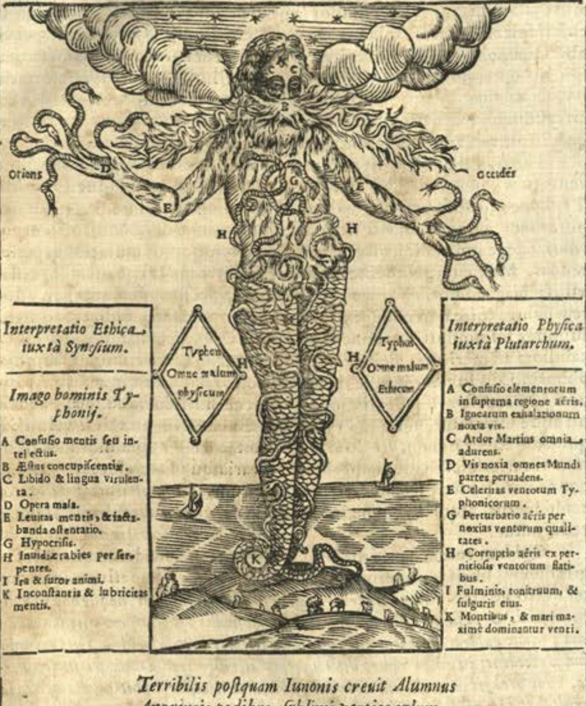
Typhon ventus quomodo dictus.

Poſtremum ex Erebo Veneris dulcedine captá;
Huic palmæ ad quæuis miranda negotia duro
Robore erant, promptiq́ pedes, centum capita olli;
Ex humeris ſæui ſurgebant torua Draconis Figura Typhonis.
Ora, ſub hinc linguis lambentia cœca triſulcis
Igne coruſcabant, cilijs ſub lumine tetris;
Omne caput demùm flammam ſpirabat, & ignem.
Omnibus his inerant voces, variumq́ ſonabant.
Horrendumq́ dabant gemitum, ſæpè ora tonabant,
Numinibus magnis, vt ſint concurrere viſa:
Interdum ingenti Tauri mugire boatu,
Interdum gemitum ſæui dare viſa Leonis.
Interdumque canum latrantûm emittere voces.
Rurſus & horrendum ſonitum à radicibus imis,
Mittebant montes vmbroſi luce, ſed illa,
Denique viſa potens nimium foret iſta propago,
Atque viros, ſuperoſq́ Deos viciſſet ab alto,
Ni pater omnipotens hominum ſator atque Deorum
Æthere det tonitru, atque frequentia fulmina mittat.

In quibus nihil aliud deſcribitur, niſi, vt ante diximus, ventorum diuerſæ qualitates, & vis quædam violenta, elementorum turbatrix, vti paulò poſt videbimus; imò idem indigitare videtur Apollodorus, cum Typhonis naturam eiſdem penè ſymbolis deſcribat, queîs Heſiodus. *Poſt debellatos enim,* ait, *à ſuperis Gygantes, terram longè atrociùs indignatam, Tartaro immiſtam, Typhonem duplici naturâ, humanâ ſimul atque beſtiali conſtantem in Sicilia peperiſſe; ſiquidem Typhon corporis vaſtitate & robore cæteros omnes, quos terra genuerat, antecellebat; erat ei crurium tenus, immenſa humanæ formæ magnitudo, adeò vt omnium montium cacuminibus altior eſſe videretur; cuius etiam caput ſæpènumero aſtra pertingebat. Sed & eiuſdem manuum altera ad Heſperum vſque, & altera ad Orientem pertinebat. Ex his centum Draconum capita eminebant; in cruribus maximas viperarum ſpiras ille continebat; quarum volumina ad verticem ipſum vſque prætenuebantur, eæq́ viperæ ingentem ſibilum excitabant. Typhonis corpus totum erat pennis circumdatum; ſqualentes autem è capite crines, ex mento barbâ impexâ, prolixâq́ ventilabant; igne oculi emicabant. Talis itaque tantuſque Typhon candentes in cœlum lapides iaculatus, cum ſibilo ſimul atque boatu ferebatur; magna etiam ex ipſius ore ignis procella deferuebat; hunc vbi Dij in cœlum proſpiciunt irrumpentem, acti in fugam in Ægyptum properabant, & vbi illum inſequentem vident, in varias animantium formas ſeſe quiſque tranſmutabat.* Apollodorus l. 1.

Hæc Apollodorus.

IMAGO TYPHONIS
IVXTA APOLLODORVM.

Interpretatio Ethica iuxtà Syneſium.

Imago hominis Typhonij.

A Confuſio mentis ſeu intelectus.
B Æſtus concupiſcentiæ.
C Libido & lingua virulenta.
D Opera mala.
E Leuitas mentis, & iactabunda oſtentatio.
G Hypocriſis.
H Inuidiæ rabies per ſerpentes.
I Ira & furor animi.
K Inconſtantia & lubricitas mentis.

Interpretatio Phyſica iuxtà Plutarchum.

A Confuſio elementorum in ſuprema regione aëris.
B Ignearum exhalationum noxia vis.
C Ardor Martius omnia adurens.
D Vis noxia omnes Mundi partes peruadens.
E Celeritas ventorum Typhonicorum.
G Perturbatio aëris per noxias ventorum qualitates.
H Corruptio aëris ex perniciosis ventorum flatibus.
I Fulminis, tonitruum, & fulguris eius.
K Montibus, & mari maximè dominantur venti.

Terribilis poſtquam Iunonis creuit Alumnus
Anguineis pedibus, ſublimi vertice cœlum
Tangebat, corpus plumæ angueſque tegebant
Innumeri, plagas orientis dextera Soli
Cum ſtaret, plagas tangebat læua cadentis,
His centum capita expirantia naribus ignem,
Auſa Iouem contra, cœlumque inſurgere contra.

Tri-

Natalis Comes l. 1. mytholog.
Interpretatio phyſica Typhonis.

Tribuit itaque fabuloſa antiquitas Typhoni ſtaturam ſidera tangentem; quia venti latiſſimè vagantur; plura capita illi conceſſerunt, ob varias ventorum vires; barba ipſi impexa, & crines ſqualidi;quia ventorum vi aër conturbatur, & malignis impreſſionibus impletur; erat flammiuomus;quia ventorum vi,aër ſpiſſior ſæpè in flammas exardeſcit,vndè igneos enſes, ſpicula ignea, & fulmina aër vomere videtur. Corpus erat pennis obtectum, ob ventorum celeritatem; circa crura frequentes viperarum ſpiræ,propter noxiam vim ventorum,aëris telluriſque corruptricem;oculi ignei,flammaſque ex ore ſpirabat; ob materiam ventorum,quæ fit è ſiccis calidiſque exhalationibus. Fingitur in montem Caucaſum confugiſſe, quia in præcelſis montibus venti plerumque dominantur.

Plutarchus.
Typhon omne noxium.
Interpretatio Typhonis phyſica.

Plutarchus quoque Typhonem nil aliud eſſe dicit, quam vim illam ventorum, quâ Nili aqua exſiccatur, & ſterilitas terræ inducitur. Alij Typhonem,peſtiferam aëris malè affecti,ob nimium calorem, naturam putarunt; quippè cùm vis calida æſtatis plurimùm obſit humanis corporibus, eaque imbecilliora faciat,ad reliquas temporum mutationes perferendas. Mox cum,recedente Sole per ſigniferum, aliquantulum ceſſat æſtus; magna imbrium atque tonitruorum copia fit; dùmque per calorem imbres coire non poſſunt, tùm fulmina frequentia cadunt; quare Iuppiter fulminibus Typhonem primò in Ægyptum fugauit, & in loca calidiora ad meridiem, deindè ſub Æthnam truſit. Dicitur autem, Typhonem,Dijs fugientibus, & in varias ſeſe formas transformantibus, Iouem ad Caucaſum vſque Syriæ montem inſecutum fulmine ſauciaſſe; queîs nil aliud inſinuatur, niſi quod regiones cœli ſeu aëris, quæ ſunt veluti Dij quidam (& Numinum, vti Comes ait, habitacula) Typhoniorum ventorum vi varias ſuſcipientes impreſſiones, variaſque in formas, figuraſque condenſatæ; à Ioue ſeu Sole,virtute radiorum,aëre multiformi diſſipato, emundentur, atque Typhone interfecto in priſtinam ſerenitatis faciem reducantur.

Syneſius de prouidentia Typhonis interpretatur Ethica.

Quidam totam hanc fabulam ad mores trahere videntur; vti integris duobus libris, quos prouidentiam intitulat, facit Syneſius; inter cætera verò ſic ait: *Sed neque generi natura ſimilis erat Typhon, neque omninò alicui homini, & in ſumma, neque ipſe erat ſibiipſi ſimilis, ſed varium quoddam malum; nunc quidem videbatur eſſe ſegnis, & telluris inutile pondus, in tantum à ſomno recedens, quantum ventri inſeruiret, & alia ingereret dormienti inſtrumenta, nunc verò etiam moderata negligens ex his, quæ neceſſaria ſunt naturæ, ob quæ exultabat inconcinnè, & negotia exhibebat tùm æqualibus, tùm maioribus natu; Admirabatur enim robur corporis, vt perfectiſſimum bonum, & ipſo malè vtebatur, & fores effringens, & glebis impetens, & ſi alicui vulnus eſſet, aut aliud malum perpetraſſet, gaudens veluti ob teſtimonium virtutis.* Atque ſub hiſcè & ſimilibus, quæ paſsim per duos libros fusè proſequitur, Syneſius nil aliud, quàm hominem vitioſum, inconſtantem, ſtultum, temerarium, bonorum contemptorem, malorum ſtudioſum deſcribit, vt legenti ea patebit; quod & ij faciunt, qui Typhonem dicunt hominem fuiſſe ferocem, ac ſtrenuum, qui Iouem de regno, collectâ magnâ exulum, & inuidorum manu, conatus

ſit

ſit deijcere, quare ob potentiam illi tantam corpus tribuunt, quod inflammauit nonnullos aduerſus Iouem perſuadendo. Dicunt ignem ex ore proflare ſolitum, & neruos Ioui concidiſſe. Hos illi furatus eſt Mercurius ac Ioui reddidit, quoniam Iouis oratione poſteà reconciliati ſunt animi illorum, qui à Ioue deſciuerant. Etſi multi hanc quoque ad animos ab ambitione reuocandos, fabulam effinxere, qui cùm ſignificare velint, illam peſſimam omnium propè vitiorum eſſe; filiam Erebi, & ignem ex ore efflare dixerunt. Hæc aduerſus Iouem inſurgit, quoniam nulla eſt religionis, nulla humanitatis, nulla iuſtitiæ cura, vbi pullulat ambitioſus furor; quæ cùm multa habeat capita, multos modos, multas ſollicitudines, multas moleſtias eius ſignificarunt. Hunc Typhonem, ſiue hanc ambitionem huc illuc fugientem Iuppiter tandem opprimit, ac labefactat: quia etſi cupiditas aliquandiu rationi, ſapientiæque reſiſtat, tamen ab illa deniquevincitur. Sed vt paucis multa comprehendamus, quicquid vel in morum diſciplina vitioſum, corruptum, violentum, ſtultum, temerarium, & præſumptuoſum; aut in naturæ conſideratione noxium, violentum, pertinax, ſæuum, aduſtiuum, & corroſiuum, omne quod rerum interitum minatur, Typhonis nomine antiqui appellarunt. Vndè & vim quandam dæmoniacam eum dicebant. Fuit huiuſmodi Typhon Nimbrod, Eſau, Achab, alijque, de quibus ſacræ literæ; ambitionis mancipia, & totius iniquitatis officinæ; ſunt & huiuſmodi Typhones in ſublunari mundo, noxiæ impreſſiones, violentæ ignium eruptiones, venti impetuoſi, nimia ſiccitas, ſimiliaque ſexcenta elementorum portenta. Multa hic mihi dicenda eſſent de ortu Typhonis, *de conſpiratione in Oſiridem fratrem facta*, in diuiſione corporis Oſiridis à Typhone peracta; de interitu Typhonis; item, quâ ratione hæc naturæ rerum applicuerint Ægyptij; ſed quoniam tùm in ſequentibus, tùm alijs in locis de hiſcè tractabimus; ad ea conſulenda Lectorem amandamus.

Moralis interpretatio.

Ambitionis malum.

Typhonis proprietates.

CAPVT IX.

De cæremonijs, & ritibus Aegyptiorum, quos tùm in ſacrificijs, tùm alijs in ſolennitatibus obſeruabant.

Oſiris à Typhone fratre impio, & totius, vt cum Syneſio loquar, improbitatis officina, interfectus, deteſtandorum ſacrificiorum Ægyptijs vſitatorum exordium præbuiſſe videtur; quam hiſtoriam, cùm in præcedenti capite omiſerimus, hic è Diodoro depromptam adducere viſum eſt. Oſiris itaque Rex Ægypti, cùm ſapientiſſimè Ægyptum adminiſtraſſet in multos annos, eam ſibi apud omnes comparauit exiſtimationem, vt etiamdum viuus inter Deos, & Numina recenſeretur. Typhon verò rabie, ac inuidiæ æſtro percitus in fratrē Oſiridem, & odio aduerſus Ægyptios irreconciliabili arderet; quod hi quidem, & maximè populus admiraretur Oſirim, & in ſermonibus, & cantilenis, & domi, & in communibus ſacris, bona omnia ipſi vbique omnes peterent; hoc, inquam,

furore

Diſsidium Oſiridis & Typhonis.

furore agitatus Typhon, aſſertis ſibi in ſocietatem Titanibus, ſceleris futuris complicibus; nihil non machinabatur, quo de medio fratrem tolleret; eo tandem fraudulenter, & doloſè interempto regnoque adepto; Typhon Oſiridis corpus in 26. vel vt alij dicunt, in 14. partes diſſectum, inter eos, qui ſceleris participes, ac facinoris commiſſi conſcij fuerant, ſingulis vna corporis parte relictâ diſtribuit. Verùm Iſis vxor, & prudentiſſima, & mariti cumprimis amans, ſcelere cognito, ope filij ſui Ori & Anubidis, mortem viri ſui vlta, Typhone, ſceleriſque aſſeclis interfectis, regnum recepit. Iſis hiſcè peractis de mariti corpore ſollicita, cum omnibus Oſiridis partibus conſultò per Typhonem diſperſis, nil præter pudenda repetiſſet, cupiens incertum eſſe viri ſepulchrum, ab Ægyptijs autem & ſingulis hominibus honori haberi, ex aromatibus, & cera ſingulas eas partes in formam hominis viro ſimilem compoſuit. Conuocatis deindè Ægypti Sacerdotibus, ſingulis dedit Oſiridis imaginem, aſſerens eis ſolis corpus illius creditum, atque adiurans, vt nunquam apud ſe eſſe ſepulchrum Oſiridis vlli panderent, illam in abditis, vt Deum colerent, eique animal, quod mallent, dicarent; quod & veluti Oſiridem viuum colerent, & poſt obitum conſimili cœremonia, ritibuſque obſeruarent; imò vt eos maiori beneuolentiâ ſibi obſtrictos promptioreſque redderet; ſingulis certos redditûs ad cultum intentum promptiùs exequendum aſſignauit; Sacerdotes Iſidis allecti beneficio præſtito, nil non ad honorem Oſiridis, cultumque promouendum moliti ſunt; nam & ſubitò animum ad nouas idolorum fabricandorum, colendorumque rationes adiecerunt. Vndè & mox celebria illa Phallophoria, Pammelia, *Dionyſia*, *alij*que portentoſi ſacrorum ritus & cœrimoniæ, de quibus mox dicemus, vti ex equo quodam Troiano, ſtolidiſsimaque ſacrificia, ac innumeris plena impietatibus prodierunt; quæ poſteà non per Ægyptum tantùm, ſed per vniuerſum Mundum opera dæmonum diſſeminata viguerunt. Ritus verò huiuſmodi ab Authoribus commemorantur. Sacerdotes ſtatutis anni diebus in occultis templi receſsibus corpus Oſiridis, & idolum fingebant habere ſepultum, ſed ignoto loco hominibus, quem & eo ipſo die cum ſumma mœſtitiæ ſignificatione, enormibuſque lamentationibus plangebant; in ſignum verò luctûs ſummi, capita radebant, percutientes pectora, carnem crebro repetitis ictibus tranſuerberabant, veterumque plagarum cicatrices (ò cœca mortalium pectora!) ſummo doloris ſenſu renouantes, incidebant; idque in memoriam Oſiridis adeò pœnitendâ morte ſublati. Tranſactis autem poſt certum aliquod dierum interuallum, planctibus & lamentationibus, veluti diuinitus reperto Oſiridis corpore, de luctu ad diſſolutiones extremas, de planctu ad cantus, hymnoſque ac gaudia, tripudiaq; de repentè tranſiliebant; atque hic fuit ritus Ægyptiorum in inuentione corporis Oſiridis obſeruatus. In *Iſiacis* verò *ſacris Sacerdotes* die eius ſacris peragendis inſtituto, ciuitatis plateas oberrantes vagabantur. Summis gemitibus ac eiulationibus, mortem Oſiridis in memoriam reuocantes plangebant; veſtiti longâ, eaque lineâ togâ, portabant ſupra caput ſtatuam Anubis κυνοκεφάλου· iterum dextra ramum de abſyn-

Oſiris diſſectus à Typhone.

Iſidis cura & prouidentia.

Iſidis calliditas.

Origo ſacrificiorum impiorum.

Ritus in inquiſitione corporis Oſiridis.

Crudelitas Sacerdotum in ſeipſos.

Sacra Iſiaca.

thio marino vel pinu; in ſiniſtra ſiſtrum inſtrumentum ſonorum & perſtreperum, quo Ægyptij maximè diebus feſtis vtebantur, vel ad populum in planctu continendum, vel ad Genios malignos auertendos; figuram porrò huius inſtrumenti, alibi depictam contemplare; quod tibi ex antiquitatum Gazophylacio Clariſſimi viri Domini Auguſtini Gualdi depromſimus.

Porrò de hoc ſiſtro mentionem fecêre Virgilius: *Virgilius.*

. . . . *patrio vocat agmina ſiſtro.* *Siſtrum Ægyptium.*

Et Ouidius eleg. 8. in amor. *Ouidius.*

. . . . *quid nunc Ægyptia proſunt*
Siſtra?

Et Martialis lib. 12. epig. 28. *Martialis.*

Linigeri fugiunt calui, ſiſtrataque turba.

Sacerdotes autem ſupradicti ſacrorum peragendorum die, vario habitu induti, vagabundique variam ſcenam peragebant; aliqui venatorum habitu Syluanos; alij fœmineo mundo ornati Muſas; alij denique faſcibus, ſecuribuſque inſtructi geſtuoſo greſſu Magiſtratum referebant, ſtatuam Iſidis circumportantes. Hos ingens vtriuſque ſexus hominum ſequebatur multitudo, corymbis, cornucopijs, ſpeculis, pectinibus, lucernis, lampadibus, ſimilibuſque rebus ad ſolennitatem diei peragendam, inſtructa. Huius pompæ ſolennitatem, non ita pridem inuenimus in columna rotunda inciſam, quæ ſpectatur in hortis Mediceis montis Pinciani, è regione obeliſci ibidem erecti, vbi in prima figura inſtrumentū Muſicū portatur in formam Pſalterij; ſequitur alius in manu portans ſtatuam Hori; Et alius hunc conſequens ſtatuam Harpocratis & Ibidis. Succedit alius Apidis figuram, fœcundum Ægyptiorum Numen ſuſtentaculo fixum portans. Denique alius ſiſtro & ſoriphio inſtructus. Vltimus tandem orbem manibus torquens, myſterioſo geſtu tandem claudit agmen. Quæ omnia apud Apuleium, ſcitè & eleganter, in ſua metamorphoſi deſcribuntur. Vide quoque, quæ de myſterioſa hac Iſidis pompa in Obeliſco Pamphilio tradidimus fol. 433. Figuras verò in ſequenti facie contemplare. *Apuleius lib. Metam.*

Porro deteſtanda hæc Ægyptiorum ſuperſtitio non fuit patrijs contenta finibus, ſed ſerpendo paulatim, primò quidem Græciam, tempore verò Syllæ Dictatoris, Romam quoque infecit, ita vt pigeat, pudeatque referre, Romanos rerum Dominos, quibus fœdera, leges & ſacra exteris nationibus dare imperium fuit, tam in hoc turpiter aberraſſe, tantoque in errore, & in tetra caligine verſatam fuiſſe victricem illam gentium, & totius dominatricem Orbis, vt ſtolida hæc & abominanda Iſiacorum ſacra ſuſcipere non erubuerit. Valerius Maximus ſcribit, Senatus decreto ſæpè conſtitutum, vt Iſiacorum delubra deuaſtarentur; artifices verò ob religionem, ac conſuetæ reuerentiæ reſpectum manus non fuiſſe auſos admouere; niſi Paulus Æmilius Conſul exemplo præiens, ſecuri primus templi portas Iſiaci aperuiſſet, & initium ruinæ feciſſet. Quamuis Tiberius quoque Imperator ob abominandam Sacerdotum auaritiam, & ſummam *Sacra Iſiaca à Romanis proſcribuntur.*

Tiberius templa Iſiaca deſtruit.

luxuriæ infamiam, templa huiuſmodi deuaſtari curârit, ſecuti ſunt tamen hos, qui ſacris Iſiacis non modo fauerent; ſed & ipſi ſua præſentia, vt Sue-

Pompa Iſiaca iuxtà Apuleij deſcriptionem, ex hortis Mediceis.

PARS PRIOR.

PARS POSTERIOR.

tonius de Domitiano refert, ea honeſtantes, ab inferis reuocata ſtabilirent, id quod Lucanus exprobrare videtur Romanis, cùm dicit:

Nos in templa tuam Romana accepimus Iſim,
Semicaneſque Deos, & ſiſtra mouentia luctum. Lucanus.

Et Tertullianus maximè Romanis videtur obijcere, ſummam illam leuitatem, ac inconſtantiam, in Dijs recipiendis & mutandis, cùm dicit; *Etiam circa ipſos Deos veſtros, quæ decreuerant patres veſtri, ijdem vos obſequentiſſimi reſcidiſtis. Liberum patrem cum myſterijs ſuis, quæ Conſules, Senatus Autoritate, non modò Vrbe, ſed & vniuerſa Italiâ eliminauerunt, Serapidem & Iſidem & Harpocratem cum ſuo Cynocephalo, Capitolio ſuo prohibitos inferri, id eſt, curiâ Deorum pulſos; Piſo & Gabinius Conſules non vtique Chriſtiani, euerſis etiam aris eorum abdicauerunt, turpium & otioſarum ſuperſtitionum vitia cohibentes; his vos reſtitutis ſummam maieſtatem contuliſtis*, &c. Refert etiam Ælius Spartianus & Eutropius cum Lampridio, Commodum, & Antoninum Caracallam tanto fuiſſe ſtudio hiſcè ſacris deditos, vt ipſimet raſi capite cum ſiſtris, ciuitatis vicos & compita, furibundâ quâdam animi diſſolutione oberrantes, viliſſimæ turbæ miſceri non ſint dedignati. De Apide porrò, & Serapide Ægyptiorum, eiuſque ſacris ridiculis, ac vanis ritibus in præcedentibus capitibus ſatis dictum eſt; reſtat, vt aliquid de Phallophorijs, Pammelijs, ac Dionyſijs, quamuis non niſi valdè ſobriè & ieiunè dicamus. Præſtat enim enormia illa, non ſacrificia, ſed ſcelera; non cœremonias, ſed iniquitates, ſacra, inquam, ignominioſiſſima, veraſque Diaboli ad animas in omne vitiorũ genus præcipitandas, adinuentiones æternis tenebris damnare, quàm illis recitandis caſtis auribus officere. Phallophoria itaque ab inuentis Oſiridis pudendis, cultuque diuino affectis exorta ſunt, vt paulò ante diximus. Phallus enim priapus dicitur, & veretrum ſignificat; quare, cùm Herodotus ait, in ſacris Dionyſij fuiſſe Phallos, priapos intelligimus, hoc eſt veretra, quæ ex collo Apidis pendent & ſupra dorſum eius, quemadmodum ex figura ipſa, quam ſuprà capite quarto exhibuimus, apparet. Diodorus in ſacris Ægyptiacis, pudendum Oſiridis phallum dixit, & in eius rei memoriam cubitales ſtatuæ factæ, eodem nomine dicebantur; quæ præcinente tibiâ circumferebantur. Herodotus huius ritum exponit, Melampumque oſtendit Græcis id ex Ægypto monſtraſſe; Lucianus phallos, pro foribus Deæ Syriæ fuiſſe ſcribit, quos ait Dionyſio Nouercæ Iunoni poſitos. Alij dicunt cum Stephano: Ξύλα ἐπιμήκη ἔχοντα ἐν τῷ ἄκρῳ σχῆμα αἰδοίων. id eſt, *ligna oblonga, quæ in ſummo pudendorum figuram referrent*; de quibus vide Suidam, & interpretationem Ariſtophanis in Acharn. alioſque; atque hinc περιφαλλία celebritas & pompa, quæ Dionyſio agebatur, ex phallis dicta eſt, teſte Heſychio, quæ & φαλλαγωγία, vt Theodoretus & Phornutus aiunt, dicebatur, id eſt, dies, & feriæ Priapo dicatæ; vndè & phallouitrobuli nuncupati, ex vitro Priapi, quamuis etiam ex alia materia fierent, ex ebure, auro, & ſi Dijs placet, è ſerico & panno, lineo, queîs mulieres vtebantur.

Tertullianus.

Commodus & Caracalla ſtudioſi ſacrorum Iliacorũ

Quid phallus *Herod. l. 2.*

Cubitales ſtatuæ phallorum.

Ex quibus phalli conficiebantur.

Suidas. Quid phalli.

Ritus autem & cœrimonias, quas in huiuſmodi ſacris obibant, alto præſtaret ſilentio ſupprimere, quam hiſcè abominationibus recenſendis caſtas, & pudicas aures vulnerare. Ab hoc etiam ἰθύφαλλοι, de quibus ſic Suidas. *Phalli, inquit, ſunt ficulnea veretra, figura pudendi virilis; poſt è rubro corio confecta, quibus de collo & medijs fœmoribus ſuſpenſis, feſto Dionyſiorum, in honorem Bacchi ſaltabant.* φαλλοφόροι αὐτοκάβδαλοι *ſunt genera Muſicorum; Acithyphalli ebriorum laruas habebant, & manicas varias, & tunicam demiſſam ad thalos. Phallophori autem, libro arboris, aut pelle tegebant faciem, hædera & violis coronati.* Hæc Suidas. Hinc quoque πομπαὶ ἰθυφαλλικαὶ quibus quotannis Ægyptij Priapum, veluti generationis Deum cólebant, de quibus fuſiùs Diodorus, Lucianus, & Herodotus. Ponebatur autem Priapus in horto veluti ſymbolum vbertatis & generationis; hinc Columella carmine de hortis:

. . . ſed truncum fortè dolatum
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli.

Et Horatius in ſermone de Priapo:

Horatius.

Priapus volucrum formido maxima.

Olim truncus eram ficulnus inutile lignum,
Cùm faber incertus ſcamnum faceretne Priapum
Maluit eſſe Deum, Deus indè ego; furum, auiumq;
Maxima formido; nam fures dextra coërcet,
Obſcœnoq; ruber porrectus ab inguine phallus,
Aſt importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque nouis conſidere in hortis.

Athenæus l. 14.

Semus Delius Autocabdali quid? Autocabdalorum habitus.

Quod hìc Horatius ex ficulneo trunco dixit confectum Priapum, idem & Theocritus in epigrammate de eodem aſſerit: Συκίνεν ὄρθιον ἐξεάξτηλο-ρὶς ζοανον. De natiuitate porrò Priapi conſule Apollonium Rhodium in Argonaut. Phornutum in hymno Protogoni, Stephanum, alioſque. Hoc vnum de Ithyphallis ex Athenæo, quod ibi non aſcripſeram, tantùm aſſeram. *Semus Delius,* inquit, *in libro de Pæanibus, quos Autocabdalos nominant, ij coronati hædera pedetentim ac compoſito inceſſu gradientes, verba tanquam irrorabant; eos poſterius ſeculum, eorumq; poëmata, Iambos appellant, quos Ithyphallos nuncupant, perſonas ebriorum induunt, coronas geſtant, & manicis authino colore tinctis manus operiunt, tunicis veſtiuntur, albo diſtinctis; Tarentino amictu præcinguntur ad malleolos vſque demiſſo, taciteque per veſtibulum ſubeuntes, cùm in mediam orcheſtram peruenerint, ad theatrum conuerſi dicunt:*

Abſcedite de via; laxum Deo ſpacium præbete
Erectus Deus, malleo ductus, per medium theatrum ambulare vult.

Ornatus Phallophori.

Phallophori perſonam, inquit Semus apud Athenæum, *facies non admouent, ſed hæderaceum integumentum circumponunt è ſerpillo, acantho ſuperiniecto, corona è denſis floribus, ac hedera ornati amictique læna accedunt, ſtatim quidam in thea-*

theatrum aduenientes ; alij per mediam Orcheſtram tranſeuntes in ſcenam, ordinato Rhythmis greſſu dicunt :

> *Hâc te ſplendidâ nos Muſâ Bacche honoramus*
> *Vario ſimplices numeros fundentes carmine*
> *Intentatos ſanè alijs. Non enim vſitatos prius*
> *Cantus afferimus ; ſed illibatum exordimur hymnum.*

His recitatis accurrentes Sannionum inſtar, quos volunt derident, ſtanteſq; id agunt Phallophorus autem incedit rectâ, oppletus fuligine. Hæc Semus Delius apud Plutarchum.

Ridiculi geſtus.

Porrò Pammeliorum celebritas valdè fuit affinis ei, quam ante deſcripſimus, phallophoriorum ; in qua ſimulachrum Oſiridis propoſitum circumferebatur ; erant in eo tres teſticuli ſeu phalli affixi, eò quod ipſe generationis principium, vt anteà diximus, eſſe putaretur omnium, quæ à generatione proueniunt ; quin & Priapo ſimilis Pammeles, Heſychio teſte, dicebatur. Plutarchus ait ſimulachrum illud fuiſſe humanâ formâ effictum cum arrecto phallo & flammeum ; ad generationis penetratiuam virtutem ſignificandam. Ex phallo itaque Oſiridis vel perdito, vel inuento, eiuſque ſingulari ab Iſide inſtituto cultu, omnes reliquæ orientalium fœdiſſimæ ſuperſtitiones veluti è perenni quodam fonte profluxiſſe videntur ; hinc apud Græcos Dionyſia Ithyphallia. *Quibus*, inquit Arnobius, *in Liberi honorem Patris, Ithyphallos ſubrigit Græcia, & ſimulachris virilium faſcinorum territoria cuncta floreſcunt.* Apud Cyprios abſtruſæ illæ Veneris initiationes, quarum participes pro ſtipe collata phallis donabantur ; hinc Satyrorum, Faunorum, Syluanorum ἀποθέωσις ; neque aliundè effluxerunt propudioſa illa Priapi ſecreta, quæ traducere nefas fuit ; hinc Veneris Eleuſinæ arcana, & Mercurij faſcinus à Cyllenijs cultus, Athenienſium religione ſacer, hinc Neuroſpaſta apud Lucanum, & Remedium, Præbiaque in collo pueris res turpicula, faſcinus videlicet, quem infantium cuſtodem appellat Plinius. Fuerunt autem & phallica quædam alia in honorem Dionyſij ab Athenienſibus inſtituta ; in quibus cantabant Dei, in vrbe Athenienſi à morbo liberata beneficentiam, & bonorum plurimorum largitionem. Fama eſt enim, quod Pegaſto, imagines Dionyſij ex Eleutheria ciuitate Bæotiæ, in Atticam regionem portante, Athenienſes Deum neglexerint, neque vt mos erat, cum pompa receperint ; quare Deus indignatus pudenda hominum morbo infeſtauit ; qui erat illi grauiſſimus ; tunc eis ab oraculo, quo pacto liberari poſſent petentibus, reſponſum datum eſt, ſolum eſſe remedium malorum omnium, ſi cum honore & pompa Deum recepiſſent : quod factum eſt. Ex ea re tùm priuatim, tùm publicè lignea virilia thyrſis alligantes, per eam ſolemnitatem geſtabant ; ſed hæc ſiue fabula ſit, ſiue hiſtoria, certè originem ſuam ex ſacris literis traxiſſe videtur ; in quibus Philiſthæi ob arcæ detentionem vlcere peſſimo in ſecretioribus partibus percuſſi, phylacterij loco vſi dicuntur aureis anis ; ſed de his & ſimilibus hucuſque traditis, cum multa

Simulachrum Oſiridis.

Vnde origo Phallophoriorum.

Arnob. l. 5. aduerſ. gent.

Plin. l. 28. c. 4.

Cultus Phallici origo.

E ſacris literis multa hauſerunt Gentiles.

multa toto hoc opere paſsìm ſimus dicturi; plura hìc dicere ſuperuacaneum eſſe ratus ſum; quare ad particularia ſacrificiorum paulatim deſcendamus.

CAPVT X.

De Sacrificijs diuerſis Dijs attributis, eorumque proprietatibus.

VT autem pateat, Elementorum, rerumque naturalium virtutes, & vires dæmonum eorum, qui in ijs inhabitarent, qui Dij à multitudine imperitorum ſunt exiſtimati, his nominibus vocatas fuiſſe à ſapientibus; non erit abs re, ſi ſacrificiorum Dijs ſingulis attributorum rationes breuiter explicàro; quippè cùm multa ſacrorum genera fuerint ab antiquis, pro ſingulorum Deorum natura, inſtituta, & victimæ variæ, & varia ſuffimentorum ratio, & non idem habitus ſacrificantium; neque enim omnibus molæ offerebantur, neque omnibus accendebantur lucernæ, neque ſacra fiebant ſemper ſuper ſublimibus aris, neque ſemper per diem; diuerſa denique pro ſingularum nationum more, pro varietate temporum, pro creditorum Deorum natura, ſacrificia vbique offerebantur, quod alia cœleſtibus, alia terreſtribus; aquaticis alia, alia Dijs inferis conueniebant: quorum alia priuatìm, alia fiebant publicè. Primum igitur omnium ſcire conuenit, non ſolùm in animalibus, aut in plantis ad vires, bonitatemque ſingulorum conferre ciborum vim, aëriſque temperiem; ſed etiam in illis dæmonibus, quibus plenum eſſe hoc vniuerſum, quod intuemur, tradiderunt ſapientes. Qui enim in cauernis habitant, ſunt magis & immites, & feri, & ſylueſtres, & craſſiore quâdam materia quippè, quæ propiùs ad corpus accedat, (vti Pſellus in ijs libris, quos de dæmonibus edidit, parum cautè aſſerit) quam illi ſint Dæmones, qui regionem ignis vel aëris inhabitant. Quod accidit (vt ait) ob habitationis naturam, ac vim ſiderum. Quid enim perperam, inquit, Natalis Comes, mirùm eſt, aſtra in his plurimùm poſſe, cùm & metallis, & duriſsimis lapidibus, & plantis dominari dicantur: aut quis neſcit, alia metalla Soli, alia Lunæ, alia Veneri, Mercurio alia, alia alijs aſtris propter quaſdam proprietates, ac ſimilitudines, quod alijs etiam contingit corporibus, eſſe attributa? omnem igitur vim ſacrorum, omniumque Deorum ritè expiandorum rationem, in cognoſcenda dæmonum natura conſiſtere arbitrantur. Quare cùm cœleſtia corpora ignea eſſe crederent, in horum ſacrificijs, & lumina & figuras, & multa ad viſum ſpectantia addiderunt, quorum aræ ſublimes ſtruebantur, ſuper quibus accendebantur lumina, & victimæ cæſæ immolabantur. Cùm itaque ſacra fierent Superis, ac Ioui præcipuè, aræ in ſublimibus exſtruebantur, vt inquit Melanthes:

Terreſtres Dij.

Dij ignei analogis rebus colebantur.

Πᾶν δ' ὄρος τοῦ Διὸς ὀνομάζεται, ἐπεὶ ἔθος, ἦν τοῖς παλαιοῖς ὑψίστῳ ὄντι τῷ Θεῷ ἐν ὕψει θυσίας ποιεῖν. *Omnis,* inquit, *mons, mons Iouis appellatur, quoniam mos fuit antiquorum, vt altiſſimo Deo exiſtenti in loco ſublimi ſacrificarent.* Sic Apollonius

ingenti

ingenti exſtructa ara, ſacra impoſita montibus, quoniam Iuppiter ipſe volebat; quin & eoſdem, vbi nullus mons, ſublimem in littore aram exſtruxiſſe, vndè & profluxiſſe videtur etymon altaris, quaſi diceres altam aram. Erat præterea illis, in templorũ ſabricis erigendis conſuetudo, vt non modò ſublimia & ampla exſtruerentur; ſed etiam, quæ orientẽ Solem ſtatim exciperent (quod ſuprà in Serapidis templo fuiſſe meminimus) vt ait Plutarchus in Numa Pompilio, neque vlla re impedirentur, ſed forent vndique libera, & minimè occupata, vt teſtatur Promachides, Heracleota, atque Dionyſius Thrax his verbis:

Apollon. Rhod. in Argonaut. — *Altaris etymon.* — *Erigendorum templorum ratio.* — *Promachides. Heracleota. Dionyſius Thrax.*

Οἱ γὰρ ναοὶ τῶν παλαιῶν, καὶ τὸν ἥλιον ὑπερχύμενον τὰ εὐθὺς ὑποδέχεσθαι εἰώθεσαν, καὶ τοῦ φωτὸς εὐθὺς ἐμπιπλᾶσθαι τῶν θυρῶν ἀναπεπταμένων, ὅπου καὶ τὰ ἱερὰ ἔρρεζαν.

Antiquorum enim templa exorientem Solem ſtatim excipere ſolebant, & ſtatim ortô lumine feneſtris, ac foribus patefactis repleri, vbi ſacrificia fiebant. Neque illud ſanè prætermittendum duxerim, quod voluerint antiqui, genera quoque ædificiorum, Deorum illorum naturæ, quibus dicabantur, plurimùm conuenire; nam Ioui, Marti, Herculi, non niſi Doricum genus fabricatum; Baccho, Apollini, Dianæ Ionicum; Corinthiacum virgini Veſtæ conuenire præcipuè creditum eſt; quamuis aliquando omnibus hiſcè generibus in eodem templo vterentur. Nam in delubro Mineruæ Aleæ, cuius Architectus fuit Scopas Parius apud Tegeatas, cùm triplex eſſet columnarum ordo, primus erat Dorici operis; ſecundus Corinthiaci; tertius, qui iuxtà templum erat, teſte Vitruuio, Ionicô artificiô elaboratus erat; illud autem fiebat, cùm delubra eſſent Dijs varijs conſecrata; vel cum Dijs illis eſſent dicata, quorum multiplex eſſet facultas, & ad mares, & fœminas, elementa ſpectarent; cuiuſmodi fuêre Iouis Olympij, & Iunonis Triphyliæ, vtrumque ab Oxilo artifice, teſte Pauſania, Dorico opere columniſque elaboratum. Maximè vero hanc templorum conſtruendorum rationem ſeruabant Ægyptij, vti dictum eſt de templo Serapidis, aliorumque Deorum, de quibus Poſſidippus Græcus ἐπιγραμματογράφος:

Ædificia ad Deorum analogiam condebantur.

Vulcani, inquit, *& phœbi radios cæpêre priores*
Surgentis Solis, foribus delubra recluſis.

Poſſidippus.

De quibus Virgilius quoque eleganter non minùs quàm peritè:

Virgilius l.12. Æneid.

Illi ad ſurgentem conuerſi lumina Solem.

Erat præterea antiquorum conſuetudo, vt non quouis tempore promiſcuè, ſed ſingulis Dijs, temporibus naturæ eorum congruentibus ſacra fierent. Hinc ſuperis manè, oriente Sole, inferis Sole occidente litabatur; hinc Ægyptij, Plutarcho teſte, ſingulis diebus, manè, meridiè, & veſperi, ad Numina allicienda, vti ſolebant, odoramentis quibuſdam, incenſiſque ex varijs aromatum ſpeciebus compoſitis; cuius ſuffumigationis myſteria in Encyclopædia Ægyptiorum prodentur. Hinc eandem ob cauſam dicti quoque Ægyptij diuerſis Dijs, diuerſos menſes attribuerunt,

Tempus ſacrificiorum.

runt, vt eo, quiſque Deorum, tempore, quod conditioni naturali eiuſdem maximè eſſet conſentaneum, coleretur. Præterea veſtes quoque alijs Dijs aliæ, habitus ratio diuerſa; nam Dijs inferis atræ veſtes, vt Eumenidum & Plutonis habitus ſatis oſtendunt; cœleſtibus ſeu aërijs purpureæ, ſeu ſubcerulcæ colore cœlis congruo, vti Menander obſeruat, conueniebant; quibuſdam verò albæ, vt Cereris ſacrificijs iuxtà illud Naſonis:

Veſtes diuerſæ diuerſis Dijs.

Alba decent Cererem, veſtes Cerealibus albas
Sumite; nunc pulli velleris vſus erit.

Ægyptios maximè in ſacrificijs ſuis albis, pullis, & ceruleis veſtimentis ex lino vſos reperio; de quibus fusè agetur in explicatione Bembinæ Tabulæ.

Ignis diuerſus in diuerſis ſacrificijs Deorum.

Porrò & ignis quoque rationem obſeruabant in ſacrificijs; alius enim ignis erat cœleſtis, alius aërius, alius denique terrenus; quorum primum cœlitus ex vnitis in concauis, politiſſimiſque ſuperficiebus ſolis radijs accendebant; alterum ex alliſione duorum corporum eliciebant, quem aëreum dicebant, eò quod ex attritu aëris eſſet genitus. Tertij denique generis ignem accendebant ex alio igne, quem terrenum dicebant, eò quod ex impuro igne, & variâ mixtione terrenâ imbuto exarſiſſet.

Ligna diuerſa diuerſis Dijs.

Statua Serapidis ex omni lignorum & mineralium genere.

Virgil. l. 2. Georg.

Pauſan. in Corinth.

Ephor. l. 2. de ... Epigenes in Heroina.

Porrò igne iam procurato & diſpoſito, non parua diligentia adhibebatur in eligendis lignis, quæ conuenirent ſingulis ſacrorum generibus; quoniam non ex quibuſuis lignis ignis accendebatur, nec è quouis ligno, vt dici ſolet, ſiebat Mercurius; ſed ex *lignis in legibus ſacrificiorum* nominatis. Sic in Serapidis ſacris, omnibus lignorum generibus vſos teſtatur Pauſanias; quod & ſtatua eius ex omni lignorum & mineralium genere conflata abundè demonſtrat. In Oſiridis ſacris, Lotus & Chenoſyris ſeu hædera; in Iſidis, Seriphium ſeu Abſynthium marinum; Iuncus & Cyllocyperus, quem [illegible] appellant, adhibebatur; de quibus vide in explicatione tabulæ Bembinæ. Ab his Græci edocti, in ſacris Bacchi antiquitus nulla ligna niſi Oporobaſilidis, aut Phibalææ ficus, aut viticis cum folijs vitium vrebant, vt ait Hegemon. In ſacris Veneris Myrtus vrebatur; at apud Sicyonios ignis non ſiebat niſi è lignis Iuniperi, quibus folia addebantur pæderotis, vt ait Pauſanias: in Iouis ſacris ilicis ligna, in Martis, fraxinorum; in Herculis albæ Populi, Æſculi aut Corni; vti ſcriptum eſt ab Ephoro, & ab Epigene in Heroina. Sunt autem huic rei argumento illa, quæ ſcripta ſunt à Timæo Siculo, libro ſecundo hiſtoriarum; vbi Locrenſium virgines, ſic iubente oraculo, à Troianis iugulabantur, & ſterilibus agreſtibuſque lignis comburebantur. Eſt quoque illud argumento, quod ſummam diligentiam adhiberent in eligendis lignis ad ſacrificia; quod cùm Ædituis, Auguribus, Fœcialibus, Interpretibus, Lignitores etiã vocati præerant ſacrificijs, quibus id tantùm curæ erat, vt legitima ligna pararentur, & concinnè igni comburerentur. Nam niſi omnia ſeruarentur legitima in ſacrificijs, publicas inde calamitates oriri putabant; cuius vel illud eſt argumento, quò ſi quis in Iouis Lycæi templum, aut etiam in

arcam,

aream, minimè peractis primò luſtrationibus legitimis, ingreſſus fuiſſet, intra annum omninò moriturus erat, vt Hegeſander, & Pauſanias tradiderunt: meminit Theagenes librò de Dijs; & Pauſanias in prioribus Eliacis, in Lidijs Perſicis, ſic enim ob defectum legitimæ luſtrationis duas vrbes Hypæpam & Hierocæſaream abſorptas eſſe, in quibus ait, fuiſſe templum ampliſſimum cum cellis & aris, ſuper quibus erat cinis longo diuerſo colore à cinere communi; huc ingreſſus Sacerdos linguâ Græcis ignotâ aris ligna imponebat, caput tiarâ velabat, implorabat Dei ignoti cognomen; cùm recitaſſet carmen ex libro lingua planè ignota Græcis, ac perbraſſet, ſponte ſua è lignis, nullo igne admoto, puriſsima flamma omnibus procul abſiſtentibus emicabat. Hæc ſiue fabula ſit, ſiue hiſtoria, originem ſuam ſanè non aliundè traxit, niſi ex Eſdra, qui templo à Cyro vaſtato, demûmq; inſtaurato, cùm ignis ſacer abeſſet, quo ſacrificia ſua peragerent, inſtantibus precibus vnà cum reliqua Synagoga Dominum rogaſſe fertur, de ignis ſacri prouiſione, queis orantibus ait Gorionides:

Theag. l. de Dijs.

Quomodo ignis excitetur.

Gorionid. c. 5

ויהי בהתפללם כדברים האלה ושם היה זקן אחד מהכהנים ויזכר את המקום אשר
החביא שם את האש הקדושה ירמיהו הנביא ויצא הזקן וילכו אחריו כל הזקנים והנה
הוא רואה תחת החומה בור אחד ואבן גדולה עליו והיתה מטוחה בטיחה של סיד
ויחצו את הטיחה ויגוללו את האבן מעל פי הבור ויראו בו מים כשמן עב וכדבש ויאמר
עזרא אל הכהנים רדו אתם אל הבור וקחו מהמים וירדו אל הבור וישאו מן המים וילכו
אל ההיכל ויזרקו המים על המזבח ועל העצים ויהי כעשתם כן ותבער פתאם אש בלהב
נורא ואדיר ותלהט הלהב ואש אוכלת וחזקה מאד :

Orantibus autem ijs inſtantibus verbis apud Dominum, vnus è ſenioribus Sacerdotibus recordatus loci, in quo à Propheta Hieremia fuerat reconditus ſacer ignis; & egreſſus cum ſacerdotibus, & ecce ſub muro ciſterna lapide grandi ſuperimpoſito munita calce incruſtata, quam cùm calce, ſaxóq; remoto aperuiſſent, apparuit mox aqua inſtar pinguedinis craſſæ ſeu mellis; & mandauit Ezra ſacerdotibus, vt deſcenderent, & aquam haurirent; quo peracto progreditur ſacerdos ad altare, & cùm de aqua victimas, & ligna altari impoſita aſperſiſſet; mox ignis in ingentem flammam exarſit.

Miraculo accenditur ignis.

Ex quo apparet Græcos ſummô ſtudiô hiſtorias ſacras ad fabulas ſuas trahere conatos eſſe. Vti de ſacris in Lydijs Perſicis peractis, paulò ante adductis oſtendimus.

Erant aquæ præterea propriæ ſingulis ſacrificijs magis aptæ creditæ; nam in ſacris, & in nuptijs Athenis nullâ aquâ, niſi Callirhoës fontis, vti mos fuit; in Delo aqua templi, nulla alia in re, niſi in ſacris, vti ſolebant, ac neque fluuiorum quidem cœterorum omnium aquæ omnibus ſacrificijs aptæ putabantur; ſiquidem Ioui Olympio aqua Alphei grata fuit, vti in Arcadicis rebus teſtatur Pauſanias. At Amphiarai fontis ſic vocati, quòd eſſet in Oropiorum agro, Amphiarai & Apollinis templo proximus, aquâ neque ad luſtrandum, neque ad lauandas manus vti, fas eſſe cenſebant. In Ægyptiorum ſacris Nili lymphâ, & nullâ aliâ vtebantur, eaque præſertim quam Ibis pede turbidam reddidiſſet. Tanta erat antiquorum in rebus ſacris ritè peragendis induſtria, ac diligentia, aut ſi mauis ſuperſtitio.

Aquæ diuerſæ diuerſis Dijs.

Coronabantur autem in ipſis ſacrificijs, & victimæ & altaria, & homines.

Coronæ diuerſæ.

mines ſacrificantes; quæ pulchrè deſcribuntur in verſibus Oraculi Delphici apud Demoſthenem in oratione contra Mydam. Quoniam verò aliæ arbores Dijs alijs fuerunt conſecratæ, idcircò Dijs varijs ſacrificaturi Sacerdotes, varijs coronis ornabantur; vtpotè in Dionyſiacis myrto, vti notat Timachidas in lib. de coronis, & Ariſtophanes in ramis:

Timachidas.

Ariſtophanes.

Πηλύκαρπον μὲν τινάσσων ἀμφὶ κρατὶ σῷ βρύοντα στέφανον μυρτῶν.	hoc eſt	*Fructiferam quidem quatiens* *circa caput tuum virentem* *coronam myrtorum.*

In ſacris Cereris.

At in cerealibus quercu coronabantur, ad perpetuam accepti ab illa Deæ beneficij memoriam, iuxtà illud Virgilianum. In quo appoſitè ſanè dicta hucuſque deſcribuntur:

Virgil. l. 1. Georg.

. . . . neque ante
Falcem maturis quiſquam ſupponat ariſtis,
Quam Cereri torta redimitus tempora quercu,
Det motus incompoſitos & carmina dicat.

In ſacris Herculis.

In ſacris Herculis Populo coronabantur, iuxtà illud Virgilij ante citati: erat enim Populus roboris & fortitudinis ſymbolum.

Populeis adſunt euincti tempora ramis.

In ſacris Apollinis. *Apollonius 2. Argonaut.*

In ſacrificio Apollinis lauro coronabantur, quemadmodum notat Apollonius Rhodius. Cùm enim Apollo Sol eſſet, aptè ei ſolarem plantam attribuebant.

Flauaque ſunt viridi redimiti tempora lauro.

Ægyptiorum ſacra quibus coronis vſi.

In ſacris Ægyptiorum, hædera, ſcryphio, lauro, loto, perſea, &c. coronatos legimus. Scribit Andreas Tenedius in nauigatione Propontidis antiquos triplici ordine coronandi vſos fuiſſe in ſacris; quem locum etiam declarauit enarrator Apollonij, cum alij capiti ſuperiùs coronas imponerent, alij ad tempora vſque deprimerent, alij ad collum vſque detraherent; verùm non ſolùm coronabantur in ſacris ſacerdotes aut ſacrificantes; ſed etiam vaſa, quibus vtebantur, & victimæ, quæ fuerant immolandæ, quibus coronæ circa collum apponebantur, earumque cornua inaurabantur. Erat denique non parua diligentia in eligendis victimis in ſingulorum Deorum ſacrificia, cùm aliæ Deis bonis, vt prodeſſent; aliæ malis, ne obeſſent, cæderentur. Nam malis nigræ, bonis albæ conueniebant; ſterilibus ſteriles, fertilibus prægnantes; maribus mares, fœminis fœminæ; cœleſtibus ſubtilis & cœleſtis naturæ, aëreis aëreæ; aquaticis aqueæ, terreſtribus terrenæ naturæ victimas offerebant; vel ob quampiam ſimilitudinem; vt Soli equus propter celeritatem &c. quæ omnia luculenter patent ex Ægyptiorum ſacris; colebant ipſi ex omnibus Dijs maximè Oſiridem, Iſidem, Horum Nilum, Canopum, Apidem ſeu Serapidem, Rheam ſeu Veſtam; quos tamen non promiſcuè colebant, ſed vnumquemq; certis

Victimæ diuerſæ diuerſis Dijs.

riti-

ritibus, & cœrimonijs vniuſcuiuſque naturæ conſentaneis; nam Oſiridem & Iſidem veluti cœleſtes, & igneos quoſdam Deos, lucernis, luminibus, lampadibus, herbis, lignis, aqua, floribus, volucribus, Solem ignemque affectantibus, figuris quoque radios Solis exprimentibus, venerabantur. Horum verò, Mercurium aëreos Deos credebant; ac proindè pennis, muſica, ſimilibuſque rebus aërem referentibus eos ornabant; victimis quoque vti inferiùs videbimus, naturæ eorum congruis; præter ignem cantilenas etiam adhibuerunt, cùm illos harmonia delectari arbitrarentur. His etiam præter lumina dicta, victimarum Cæſarum nidores, cantus etiam, & odores multos, & thus adhibebant, iuxtà illud Virgilij: Dij cœleſtes. Lucernæ. Aërij.

. . . . . *plenâ ſupplex veneratur acerrâ.*

De forma & figura acerræ, vide quæ alibi vberiùs tractauimus. Ideò Medea pharmaceutria, ſacrorum rituum peritiſſima, cùm ventis ſacrificaret, teſte Apollonio Rhodio, maximè odorifera, ac ſuauia offert ſacriſicia: Virgil. l. 4. Æneid.

Tantum effata leues, mulcentia pharmaca ventis
Æthereaq́ inſperſit, procul illa è montibus altis
Deduxêre feram ſylueſtrem, quo illa cupiuit. Apollon. l. 4. Argin.

Pro depellenda quoque aëris contagione, nidores victimarum Apollini Homerus obtulit his verbis:

Si vult caprarum, ſi vult nidoribus ille
Obuius agnorum fieri, ac depellere peſtem. Homerus.

Cùm enim Apollo medicam Solis vim ſignificaret; aptam morbis pellendis materiam illi adhibebant. Et quoniam cantus & harmonia muſicorum inſtrumentorum ſoni non ſine quadam voluptate aërea permouent; illa de cauſa cantu etiam delectari illi dæmones crediti ſunt, iuxtà illud Homeri: Aërij dæmones cantu delectari crediti.

Phœbæas iras placabant carmine Graij
Per luces totas pulchrum Paana canentes,
Cantantes Phœbum; huic mulcebant gaudia pectus.

Sic in ſacris Iſiacis, tibijs, ſiſtris, varijſque crepitaculis omnia reſonabant; in ſacris etiam matris Deorum muſica inſtrumenta adhibita, Ouidius tradit:

Ante Deûm Matrem cornu tibicen adunco
Cùm canit. Ouid. l. 1. de ponto.

Illud autem efficere putabantur, vt tibijs vterentur in ſacris, quo animi præſentium hominum diuerterentur à priuatis cogitationibus, ad Deorum immortalium reuerentiam, neſcio enim, quid diuinum in animis noſtris imprimit vis muſica: Ioui quoque, cùm mens illa ſuprema diuina crederetur, non adhibebant niſi lumina in ſacrificijs; at cùm Iuppiter

Hori inquiſitio ſiſtris perficiebatur.

pars eſſet ſumma aëris, tunc adhibebantur muſica inſtrumenta. Hinc Hori inquiſitio ſiſtris perficiebatur & cymbalis. Hinc eandem ob cauſam Mercurio & Apollini inſtrumenta muſica non attribuuntur, niſi in quantum conſiderantur eſſe vis Solis in aërem dominantis. Quapropter legimus in antiquis huiuſmodi ſacrificijs Strophes & Antiſtrophes modulos fuiſſe cantatos ad imitationem motus ſtellarum, vt Ariſtoxenus dicit libro de foraminibus tibiarum; & Bito libro, quem ſcripſit ad Attalum de muſicis inſtrumentis: nam modò huc, modò illuc inter illa ſacra voluebantur, atque per Strophen, motum primum huius Vniuerſi; per Antiſtrophen, proprias ſingulorum planetarum motiones ſignificabant.

Strophe & Antiſtrophe. Ariſtox. l. de foram. tibiar. Bito.

Cantus quid myſticè notaret?

Erant autem cantilenæ in ſacris nihil aliud, quàm commemorationes eorum beneficiorum, quæ Dij ipſi in homines benignè contulerant: cùm virium ipſorum Deorum, & clementiæ, & liberalitatis amplificatione, & cum precibus, vt benigni, ac faciles precantibus accederent, vt ait Philochorus.

Philochorus l. de ſacrificijs.

Dij aquatici quibus delectarentur.

At verò, quoniam dæmones illi, qui aquis præerant, pro natura loci craſſiores eſſe putabantur; idcircò in eorum ſacris, craſſiora quædam corpora, quàm eſſent vel nidores, vel cantus offerebantur, quæ ad guſtum pertinerent, corpuſque haberent magis ſolidum. Hinc Nilus Canopus & Oceanus, varijs ſymbolis aquas denotantibus exprimebantur olim ab Ægyptijs; erant enim hi aquei Dæmones apud ipſos; à Græcis verò iugulatarum victimarum ſanguis collectus, in mare è patera fundebatur cum precibus, iuxtà illud Apollonij:

Apollon. l. 4.

Ille preces fundens, iugulauit in æquoris vndam
Mox de puppe iacit.

Virgilius.

Cui & illud Virgilij reſpondet, dùm ſacrificiorum rationem indigitat:

Stans procul in prora pateram tenet, extaq́; ſalſos
Porrigit in fluctus, ac vina liquentia fundit.

Nymphæ.

Nymphæ item cùm aquarum Deæ eſſe putarentur, craſſiora quædam & ipſa ſacrificia requirebant, quibus mel & lac offerebatur, & mulſum. Sacrificia verò, quæ Serapidi ſeu Plutoni Ægyptio, Rheæ, Proſerpinæ, alijſque Dijs terreſtribus, & inferis fiebant, non ſolùm tempore, ſed etiam colore victimarum, & ritu plurimùm differebant: nam vt diximus, hæc ſacrificia non niſi per noctem fieri conſueuerunt, teſte Virgilio:

Virgil. l. 6.

Tum Regi Stygio nocturnas incohat aras.

Quod autem nigræ victimæ Dijs huiuſmodi immolarentur, idem tradit Virgilius:

. . . . huc caſta Sybilla
Nigrarum pecudum multo te ſanguine fundet.

Vti

Vti autem victimæ, quæ Superis mactabantur, cogebanturque iugulum ſuperiùs vertere; ita quæ mactabantur inferis, caput ad terram depreſſum tenebant, vt ait Cleon in primo Arginauticorum, & Myrtilus in ſecundo rerum Lesbicarum his verbis: *Cleon in 1. Argin. Myrtilus in 2. rerum Leſbiarum.*

Εἰώθασι δ᾽ ἱερεῖς τὰ θύματα τῶν καταχθονίων σφαγιζόμενα ἐν τῇ γῇ ἀποτέμνειν τὰς κεφαλάς· οὕτω γὰρ θύουσι τοῖς ὑποχθονίοις· τοῖς δὲ οὐρανίοις ἄνω ἀναστρέφοντες τὸν αὐχένα τὰ σφάγια σφάζοντες.

Conſueuerunt, inquit, *ſacerdotes victimis, quæ mactantur inferis, humi capita incidere, ſic enim ſubterraneis ſacrificant, At cœleſtibus immolantes, colla ſurſum conuertentes iugulant.* Victimæ quoque horum Deorum in effoſſis foueis iugulabantur, ſanguiſque vino miſtus effundebatur in terræ foueas ad id deſtinatas, vti notat Apollon. & Ouidius. *Ouid. l. 3.*

In Ægypto verò cum ſacra fierent Serapidi ſeu Plutoni inferorum Argiuo, iſque mens diuina putaretur, quæ in vniuerſam terræ molem eſſet diffuſa, omniaque gubernando penetraret, ſicuti Oceanus per mare penetrare creditus eſt, eius ſacra non prorſùs abhorrebant à Superorum ſacrificijs; ignis enim adhibebatur, oleumque pro vino, iuxtà illud Virgilij: *Plutonis ſacrificia.*

Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras,
Et ſolida imponit taurorum viſcera flammis,
Pingue ſuperq; oleum fundens fumantibus extis.

Omnibus prætereà Dijs beneficis albæ victimæ, & placidæ mactabantur; maleficis verò ne nocerent, & nigræ, & ferociores putabantur conuenire (vti Typhoni aſinos præcipitabant, vaccas rufas offerebant Ægyptij) hos veſtibus quoque atris placare conabantur. Fuit autem cauſa cur inferis Dijs ſacrificaretur, quod illi omnium malorum Authores eſſe putabantur, vt ſignificat Sophocles in Electra. His ſacra fieri ſolebant ab ijs, qui ab aliquo morbo cõualuiſſent, tanquam pepercisſent, quod genus καθαρμὸς, quaſi luſtratio nominabatur. Verùm qui ritus ſacrorum ſingulis generibus Dæmonum conueniant, & quæ victimæ ſingulis fuerint dicatæ, atque omnia propè, quæ ſeruabantur in his dictis ſacris, non ſolùm in legibus ſacrificiorum fuerunt diligenter perſcripta, ſed etiam ex oraculi mandato ad vnguem ſeruare cogebantur antiqui, quorum omnium leges ita traduntur ab Apolline. *Dijs beneficijs albæ, maleficij nigræ victimæ mactabantur.*

Oraculum Apollinis.

Hæc age, qui nutu Diuorum ingreſſus amice es,
Huius iter vitæ, mactanda eſt hoſtia cunctis
Multa Deis, ſeu qui terras, ſeu qui mare vaſtum,
Aëra; ſeu qui habitant latum, ſeu qui æthera, ſeu qui
Alta tenent cœli, ſeu qui infima regna barathri,
Quæ quibus obſeruanda modis ſint ſingula dicam,
Tu memori præcepta animo mea dicta teneto.
Terna quidem Diuis cœleſtibus hoſtia, & ipſa
Candida mactanda eſt; terna, & terreſtribus, atque
Atra eadem; gaudent porrò & capiuntur apertis

Cœle-

Cœleſtes aris, faueas cùm Numina contra
Expoſcant atro imbutas inferna cruore;
Nec placeat, niſi quæ terræ mandetur humatæ
Hoſtia; mel verò Nymphæ, atque liquentia vina
Offerri lætantur, at ignem accendier aris,
Quæ circumuolitant terram ſibi Numina quærunt;
Imponiq́; atrum corpus, tùm thura ſimulque
Inijcier ſalſas fruges & dulcia liba;
Hæc facito. Verùm quibus eſt data cura profundi;
His ipſo ſemper fer ſacra in littore, totum
Porriceque in fluctus animal, cœleſtibus autem
Extremas reddes partes, atque igne cremabis.

In quibus omnia, quæ hucuſque dicta ſunt, veluti in anacephaleoſi quadam continentur; vt in particulari tamen cognoſcatur, quæ victimæ cuiuis Deo fuerint oblatæ, viſum fuit breuiter hîc eas exhibere; à Ioue principium ducturi.

Ioui Bos ſacer

Iovi itaque Ægyptio Bouem conſecratum Plutarchus, & Seneca ſatis oſtendunt:

Plutarchus. Seneca.

Primus ſceptriferis colla tonantibus
Tauro celſa ferat tergora candido.

Neptuno & Apollo Tauri.

Neptvno & Apollini. Tauros oblatos Virgilius tradit:

Virgil.

Taurum Neptuno, Taurum tibi pulcher Apollo.

Quos Homerus, Ταύρους vocat παμμέλανας, quo loco interpretes, Tauros, inquit, ob maris violentiam; nigros verò ob aquæ calorem ex maris profundo apparentem.

Plutoni nigra pecus.

Plvtoni. De nigra pecude ſacra faciebant, eidemque pocula mixta mero & lacte libabant, vndè Tibullus.

Tibullus.

Intereà nigras pecudes promittite Diti,
Et niuei lactis pocula miſta mero.

Baccho mactabatur Hircus.

Dionysio ſeu Baccho. Hircus ſeu Capra mactabatur, quod hoc genus animalium vites maximè rodat, iuxtà illud Virgilianum:

Vite Caper morſâ Bacchi mactatus ad aras.

Virgil.

Æſculapio Capra.

Æscvlapio, de Capra res diuina fiebat, rationem aſſignant, quia Capra nunquam ſine febre eſſe dicitur, ſalutis verò Deus Æſculapius: Gallus quoque ei immolabatur; quemadmodum & Mercurio Anubidi & & Hermanubidi, de quo ſic Plutarchus: *Ad hunc*, inquit, *inferiora, ſicut ad illum*

Plutarchus.

illum ſuperiora pertinent, ideò illi candidum Gallum, huic croceum immolabant; ſed & Pyrrhus quoque Rex cùm ſplenè laborantibus mederetur, albo Gallo ſacrum peragebat.

VVLCANO, cùm ſacra fierent, omnia igne conſumebantur; id quod proteruiam dicebant; nam niſi victima, & quodcunque ſupereſſet, igni datum fuiſſet, ſacrificium pollui putabatur. Vulcano ſacrificium igne conſumebatur.

MARTI, alios Equum, alios Canem obtuliſſe ſcribit Apollodorus; Latinos Lupum, & Picum; Luſitanos Hircum; Gallos Verrem. Marti Equus, Canis, Lupus, Hircus, Gallus ſacer.

HERCVLI, Bos olim ſacrificabatur, ſic Liuius, Ouidius, Dionyſius Halicarnaſſæus, alijque. Herculi Bos.

SATVRNO, apud Romanos fuluus Bos & niger immolabatur; at Cyrænæos cinctos coronis tempora ex ficu recenti Saturno ſacra inſtituiſſe proditum eſt, mellitaſque placentulas mutuò ſibi miſitaſſe. Saturno niger Bos.

IANO, ſacra fiebant ex libo, quod ab eo Ianual antiqui dicebant, erat enim placentæ genus; interdum thure, aut vino; forſan ob vini inuentionem, quæ Iano ſiue Noëmo atribuitur. Iano ex Libo ſacra fiebant.

Iane tibi primum thura, merumq́ fero. Ouid.

PANI Deo Hircus coleatus ſacrificabatur, qui quidem Hircus ad ſpecum agebatur, in quo Pan ipſe diuerſari putabatur, vt docet citatus Lucianus. Pani verò Lycæo in Lupercalibus canis immolabatur, vt ait Plutarchus, quoniam gregis & cuſtos, & amicus canis; alij Capram albam dicunt; nonnulli Hircum, ex cuius corio Luperci ſacerdotes flagella conficiebant; quibus vndique per vrbem fœminas feriebant. Pani Hircus.

SYLVANO & FAVNO, ſacra faciebant illi ex lacte; huic ex hœdo vel agno, aut vino. Syluano ſacra ex Lacte, Fauno ex hœdo, vel agno, vel vino.

PRIAPO, naturæ & hortorum Deo Aſinus hoſtia fuit; ob veretri magnitudinem, de quo Ouidius: Priapo Aſinus.

Cæditur & rigido cuſtodi ruris aſellus. Ouid.

Alij tamen ei lac libumque offerebant, quemadmodum Virgilius indicare videtur. Virgil.

Sinum lactis & hæc tibi, liba Priape quotannis
Exſpectare ſat eſt, cuſtos es pauperis horti.

IVNONI, de Iuuenca ſacrificium factum ſcribit Seneca in Medea; alij Pauonem offerebant & Anſerem, alij Porcam vel Agnam, alij flores & Coronas. Iunoni Iuuenca.

CERERI, antiqui ſpicas dicabant, & ex eis coronas, ſed & de porca rem ſacram feciſſe teſtatur Xenophon; huic & frugum primitiæ offerebantur, hinc cum lampadibus tædiſque ſuccenſis, menſe Aprili ſacerdotes albis induti, mactatâ porcâ ſacram peragebant. Cereri Spicæ

Prima Ceres grauidæ gauiſa eſt ſanguine porcæ. Ouid.

PRO-

Proſerpinæ ſterilis victima. Virgil.

PROSERPINÆ ſterilem victimam oblatam ob eius ſterilitatem, ait Macrobius, cui ſubſcribit Virgilius:

. . . ſterilemq; tibi Proſerpina vaccam.

Erat enim Proſerpina ſignum inferiorum partium terræ, ſterilium; cui pulchrè conſonat illud Prudentij:

Prudent.

Rapta ad Tartarei thalamum Proſerpina Regis
Placatur vaccâ ſterili, ceruice reſectâ.

Mineruæ Taurus albus.

MINERVÆ, Taurus albus offerebatur; DIANÆ, Ceruæ; LVNÆ, Taurus mactabatur, quia creſcendo cornua Tauri referre videretur, iuxta illud Claudiani:

Claudian.

. . . . . . ac Numina Memphis
In vulgus proferre ſolet, penetralibus exit
Effigies, breuis illa quidem; ſed plurimus infra
Liniger, impoſitâ ſuſpirans veſte ſacerdos
Teſtatur ſudore Deum, Nilotica ſiſtris
Ripa ſonat; varioſq; modos Ægyptia ducit
Tibia, ſubmiſſis admugit cornibus Apis.

Hecatæ Canis. Veneri Columba, Iunoni Vacca. Cibeli ſeu Rheæ ſanguis humanus.

HECATÆ Deæ, Canis, teſte Plutarcho.

VENERI Archiuæ, albæ Columbæ, vel Ægyptiæ

IVNONI, Vacca immolabatur.

RHEÆ ſeu CIBELI Deorum matri, proprio ſanguine litabant ſacerdotes; imò vt mundiores eſſent in peragendis huiuſmodi ſacrificijs, genitale ſibi quodam acuto lapide abſcindebant; & Athenis alibi cicutam bibebant, vt vim libidinis extinguerent, & mulieres ex viticis folijs lectos ſibi ad illicita deſideria refrænanda, ſternebant.

Veſtæ Bos grauida. Arnob.

VESTÆ & TELLVRI, Bos forda ſeu grauida dicabatur; ſunt qui Telluri nigras victimas oblatas dicant; de quibus Arnobius ait, Telluri ſcropha ingens fœta immolatur.

Bellonæ ſacra Sacerdotum cruore peragebantur.

BELLONÆ ſacra non beſtiarnm victimis; ſed ſuo ipſorum ſacerdotum cruore peragebantur; gladijs enim diſtrictis, quos vtraque manu tenebant, humeros ſibi ac lacertos feriebant.

Lunæ Sus.

Ægyptij denique LVNÆ tantùm & LIBERO Suem, reliquis Dijs boues mares, vituloſque, & anſeres immolabant, capram tamen & hircum nullo modo.

Stellis Volucres.

ASTRIS & STELLIS Volucres dicatæ fuerunt; Iſidi anſer, gallus Nocti & Laribus, nonnunquam porcus. Apud Tuſſas in Ægypto cornutæ Veneri bos ob ſimilitudinem dicabatur.

Atque ex his omnibus apparet, eam cuique Deorum dicatam victimam, quæ naturæ eius magis conſentanea foret.

CAPVT XI.

De Brutorum cultu Ægyptijs proprio.

RECtè & ſapienter lapſuum, errorumque humanorum cauſam philoſophus ſtatuit leuitatem, & humanæ mentis inconſtantiam; quâ inſtigati homines, animum ad nouos ſacrificiorum ritus, cœrimoniaſque condendas, applicuerunt, vnoquoque id, quod ei proprium ingenium, Geniuſque ſuggerebat, inſtituente; quæ omnia ſacta eſſe exiſtimo, partim ſtultorum hominum inſcitia, & ignorantium, quantum ratio & religio requirat; partim ſalſis inſidijs ſacerdotum, qui per varietatem cœrimoniarum rem in precio retinere, cùm res ridiculæ potiùs iure videri poſſent, quæ fierent rectè intuentibus, quàm vllam ſanctitatẽ continere videbantur. Partim etiã fiebat hoc dæmonũ malignorũ fraude, cùm eſſet adhuc poteſtas tenebrarum, qui per has ambages homines in ſeruitute alienâ retinere, & perpetuò falſæ religionis atque idololatriæ vinculo aſtringere nitebantur, neque vllam liberè reſpirandi animis illis ſuperſtitionibus oppreſſis concedebant facultatem, vt poſſent tantum fallaciarum ſecum parumper conſiderare, & aliquando cognoſcere, quam abſurdam, quam vanam, quam ridiculam, quam omni ſcelerum genere contaminatam religionem complecterentur.

Inter cœteros autem mortalium Ægyptios potiſſimùm hâc cœcitate laboraſſe, Plutarchus teſtatur; ac proindè mirum non eſt, eos in ridiculas & ſtolidas ſuperſtitiones prolapſos, tam inuiſa Deorum monſtra peperiſſe. Nam cùm ij (vti dictum eſt in præcedentibus) præcipuos Deos Solem & Lunam, ſeu Oſiridem & Iſidem, totius Vniuerſi moderatores venerarentur; præter innumeras fabulas, & anilia deliramenta eis affictas, eò paſsim ſtolidâ quâdam opinione perſuaſi deuenerunt; vt omne id, quod ſimilitudinem aliquam ad Solem aut Lunam obtineret; aut quod proprietatibus polleret phœbæis, id veluti ſolaris animæ particulam ſanctè obſeruarent; ex quo multiplex ille pantomorphorum Deorum cultus originem inuenit. Hinc quoque Dij iſti ridiculi, quos in hunc diem ceu gentilis veſaniæ teſtes intuemur, κυνοκεφάλοι, ἱερακοκεφάλοι, αἰλουροκεφάλοι, ἱπποκεφάλοι, ἰχθυοκεφάλοι, ταυροκεφάλοι, aliaque ſexcenta huius farinæ monſtra, & portenta prodierunt, in quorum cultum Sedulius egregiè inuehitur, cùm canit: Cæcitas Ægyptiorum in cultu Deorũ

Heu miſeri, qui ſana colunt, qui corde ſiniſtro Sedulius.
Religioſa ſibi ſculpunt ſimulachra, ſuumq;
Factorem fugiunt; & quæ fecère verentur.
Quis furor eſt; quæ tantâ animos dementiâ ludit,
Vt volucrem, turpemq; bouem, tortumq; draconem,
Semihominemq; canem ſupplex homo pronus adoret.

Tertullianus ſimiliter in Senatorem ex Chriſtiana religione ad idolorum ſeruitutem conuerſum, inuectus, vanam hanc Religionem ſic increpat:

Tertullianus.

Quis patiatur enim te magnam credere matrem
Poſſe Deam dici, rurſuſq; putare colendam,
Cuius cultores infamia turpis inurit.
Res miranda ſatis, deiectaq; culmine ſacro,
Si quis ab Iſiaco Conſul procedat in Vrbem,
Riſus oris erit; quis te non rideat autem,
Qui fueris Conſul, nunc Iſidis eſſe Miniſter
Brutorumq; Deum ſeruus.

Diſſenſio Ægyptiorum in Dijs colendis.

Diodorus porrò ait, maximam fuiſſe Ægyptiorum in brutis colendis diſſenſionem. Nam Lycopolitani abſtinebant à pecoribus, ne lupum, quem veluti Numen adorabant, debito pabulo priuarent; Oxyrinchitæ piſcem; Cynopolitani canem Numinis loco habebant.

S. Athanaſ. orat. cont. Iulian.

Narrat Plutarchus ſuo tempore crudele bellum inter Oxyrinchitas & Cynopolitas exarſiſſe, eò quod hi Oxyrinchum piſcem, quem diuinis honoribus colebant, Oxyrinchitæ, deuoraſſent; illi verò canem apprehenſum, cui veluti Numini litabant Cynopolitæ, vltione facta, mactaſſent. Meminit huius diſſidij quoque S. Athanaſius: *Omne*, inquit, *diſſidium, bellumque continuum inter Ægyptios æſtuans, originem à diuerſitate animalium, quæ adorabant, duxiſſe arbitror. Crocodilus enim, qui ab alijs, vt Deus colebatur, ab alijs velut ſummum malum, ac execrandum animal,* (in quod Typhonem fratricidio commiſſo commutatum credebant) *odio erat & abominationi. Leopolitani Leonem adorabant, quem Collimitani vti crudelem belluam ad perdendum inquirebant; in diuerſis enim partibus, diuerſas beſtias cultas oſtendit Diodorus. Bos quidem in Memphi; Mnenis in Heliopoli; Hircus in Mendete, ad lacum Meridem Crocodilus, Leo in Nomo Leontopolitano.* De Boue ſeu Apide culto ſuprà abundè dictum eſt, à quo, teſte Lactantio, Iſraëlitarum Moſcholatria in deſerto profluxiſſe videtur. Sic enim ait: *Iſraëlitæ depoſita iam Ægyptiacâ ſeruitute, iam fame ſitique depulſâ, in luxuriam prolapſi ad profanos Ægyptiorum ritus, animos tranſtulerunt. Nam Moyſe in montem aſcendente, illi aureum caput Bouis, quem Apim vocant, quod eos ſigno præcederet, figurarunt.* Herodotus ait Latopolitanos, piſcem huius nominis veneratos, Hermopolitanos Cynocephalum vel Simium; Cœpas Babylonios; Thebanos Aquilam; Leontopolitanos Leonem; Mendeſios Capram; Atrebytas murem & ranam, cultu diuino proſecutos, queîs aſtipulatur S. Athanaſius. *Tantopere*, inquit, *quidam mente prolapſi ſunt, tantiſque tenebris animum ſuum inuoluerunt, vt quæ nulla ratione eſſe poterant, aut vnquam conſpecta eſſent, ea excogitarint & Numina fecerint: quippè qui bruta rationabiliaque animalia inuicem permiſcentes, & in vnam ſpeciem contrahentes, pro Dijs colant. Quales ſunt apud Ægyptios, Canicipites, Serpenticipites, Aſinicipites, & in Lybia Iuppiter & Ammon veruecino capite configuratus.* Hæc S. Doctor.

Lactantius.

Cultus vituli aurei in deſerto ab Ægyptijs.

Herodotus. Cultus diuerſorum animalium apud diuerſas vrbes Ægypti.

S. Athanaſ.

Numina compoſita naturæ.

Cultus rerū ſenſu vitaque carentium.

Sed quod magis mirùm non irrationalia animalia tantùm, ſed & res etiam vita ſenſuque carentes, vti Nilum, terram, porrum, cœpas, allium, aliaque ſimilia, Numinum loco ſtulta gentilitas tenebat; de quibus eleganter ſanè & feſtiuè ludit Iuuenalis;

Quis neſcit Voluſi Bithynice qualia demens
Ægyptus portenta colat; Crocodilon adorat.
Porrum, & cæpe nefas violare, ac frangere morſu,
O ſanctas gentes; quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina. — Iuuenal.

Sedulius quoque ad maximam hominum ſtoliditatem, atque in beſtijs colendis inſanum zelum alludens, ſic canit:

Nonnulli venerantur olus, molleſque per hortos,
Numina ſicca rigant, veriqùe hâc arte videntur
Tranſplantatorum cultores eſſe Deorum. — Sedulius. Tranſplantatores Deorũ Ægyptij.

Stolidam quoque hanc Ægyptiorum ſuperſtitionem non minùs doctè, quàm feſtiuè depingit Comicus arguciſſimus Anaxander de Rhodiano hoc enneaſticho:

Haud eſſe queo vobiſcum commilito — Anaxander de Rhodiano.
Concordibus; nec moribus, nec legibus
Per maxima interualla differentibus:
Bouem colis: Deis ego macto bouem; — ἀντίξαρις cultus Deorum.
Tu maximam anguillam Deum putas, ego
Obſonium credidi ſuauiſſimum.
Carnes ſuillas tu caues, at gaudeo
His maximè; canem colis, quem verbero
Edentem vbi deprehendo fortè obſonium.

Non ſtetit hic Ægyptiorum vanitas, cùm eas res quoque, quæ ſine pudore & verecundia recenſeri vix poſſunt, Numinis loco habuerint, vt teſtatur Lactantius his verbis: *Num potiùs nos deſtruimus Religiones, quàm Natio Ægyptiorum? qui turpiſſimas beſtiarum ac pecudum figuras colunt? quædam etiam pudenda dictu, tanquam Deos adorant.* Teſtatur idem Minutius Felix in Octauio his verbis: *Ægyptij cum pleriſque vobiſcum, non magis Iſidem, quàm cæparum acrimonias metuunt: nec Serapidem magis, quàm ſtrepitus per pudenda corporis expreſſos extimeſcunt.* Aſtipulatur huic Origines: *Taceo nunc,* inquit, *eos Ægyptios, qui venerantur ventris crepitus, ad quorum imitationem, ſi quis philoſophatur, ſeruando ritus patrios, ridiculus philoſophus erit, faciens quæ philoſophum non decent.* Meminit quoque ridiculæ huius latriæ S. Hieronymus his verbis: *Vt taceam de formidoloſo, & horribili cæpe, & crepitu ventris inflati, quæ Peluſiaca religio eſt.* Cuius quidem olidæ religionis aliam cauſam non reperio, niſi vanam ſuperſtitionem & obſeruantiam Ægyptijs quaſi innatam. Dùm enim panico quodam Deorum metu perculſi, nihil non in humanis actionibus ominoſum putarent; mirum non eſt, eo dementiæ eos deueniſſe, vt indecoris huiuſmodi ſtrepitibus nonnihil diuinum ineſſe exiſtimârint. Accedebat frequens dæmonum illuſio, qui ora-

Res pudendas Numini loco habent.

Lactantius.

Minutius Felix.

culis, ſimulachriſque ſe inſinuantes, conſulentibus reſponſa non ex ore, ſed ex ventre promebant; de quo Iſaias c. 29. conqueri videtur, dùm dicit: *Et Ægyptij ſciſcitabuntur Idola, & apud Magos, Pythones, & Gnoſtas*: Vbi loco (Pythones, & Gnoſtas) habetur אובות וידענים Oboth vaidgonim; Oboth autem idem ſignificat ac vtres, ita Iob 32. *Ecce venter meus eſt, ſicut vinum non apertum ſicuti* oboth, id eſt, *vtres noui, ita rumpetur*. Ex quo nonnulli non leui cõiectura arbitrantur, Pythones ab vtribus dictos, quod qui tali ſpiritu afflati eſſent, ore clauſo ex ventre, perindè acſi ex vtre ſeu lagenula reſponſa ſua depromerent: non incongruè; indè enim à Græcis ἐγγαστρίμυθοι, quaſi diceres ventriloquos, appellati ſunt. Eſt enim fallaciſſimorum immundorumq; ſpirituũ propriũ, humano generi impuriſſimis actionibus illudere, id eſt è pudendis corporis partibus reſponſa dare. Quod ſuperſtitioſæ & imperitæ genti, dùm neſcio quid ſacrum videbatur: mirùm non eſt, & crepitus inter diuini cultus ritus ab Ægyptijs ſummâ quâdam animi ſtoliditate repoſitos fuiſſe. Sed præſtat has ſordes alto ſupprimere ſilentio, quàm fœtore eorũ abominando teneris mentibus nauſeam concitando, officere. Qui plura de his & ſimilibus, potiſſimùm tamen de cura maxima, quam in beſtijs alendis ſeruabant, deſideret, conſulat Diodorum, & Plutarchum, qui fuſè eas, eorumque alendorum, colendorum, ſepeliendorumque rationem deſcribunt.

Quid Python & ἐγγαστρίμυθος.

SYN-

SYNTAGMA IV.

QVOD DICITVR

ΠΑΝΘΕΩΝ HEBRAEORVM,

SIVE

De Dijs, varijſque Hebræorum, Syrorum, Chaldæorum, Babyloniorum, Perſarum, Samaritanorum, Arabum, aliarumque Aegypto vicinarum gentium idolis, lucis, aris, ſacrificijs, ac cœrimonijs.

CAPVT I.

De Idolis Hebræorum, ſiue de falſorum Numinum cultu, ab Ægyptijs ad Hebræos propagato.

QVANDOQVIDEM in præcedentibus Capitibus de Origine, & diuerſitate Deorum, de ſacrificijs deniq;, atq; falſorum Numinum cultu Ægyptijs vſitato fusè tractatum eſt, operæpretium me facturum exiſtimaui, ſi hoc loco ſtylum ad antiqua Hebræorum idola, eorumque originem conuerterem; cùm enim, teſte Clemente, Hebræorum myſteria, ritus, cœrimoniæ, cœteraque ſacramenta quam ſimillima ſint Ægyptiorum myſterijs; Ægyptij quoque plurima ab Hebræis, ſicuti hi ab illis mutuata, reciproci iuris fecerint. Hinc futurum ſperamus, vt ex huiuſmodi myſteriorum vtrique populo communium comparatione, Oedipus hic noſter illuminatus, maiora indies in indagandis Ægyptiorum arcanis incrementa ſit capturus.

Clement Alex. l. 5. ſtromat.

Notandum itaque duo fuiſſe hominum genera, quorum ſtudio & & machinatione idololatria Ægyptiorum ad Hebræos deuenerit. Primi generis fuit reproba illa Chami progenies, de qua in præcedentibus capitibus varijs locis dictum eſt; vti & Iſraëlitæ, qui inter Ægyptios commorabantur, ſuperſtitioſâ eorum doctrinâ infecti. Secundi generis fuerunt Salominis pellices, mulieres alienigenæ maximè Ægyptiæ, quarum blanditijs & doloſo amore ſacræ literæ, aiunt, irretitum Salomonem, fana, aras, lucos exſtruxiſſe; idola queîs adoleret, erexiſſe. Cuius prauo exemplo ſeducti cœteri ſucceſſores eius Reges Iſraël, ſi paucos exceperis, omnes huic improbo cultui adhæſère, vt in ſequentibus de Ieroboamo, Achabo, Manaſſe, alijſque oſtendetur. Sed ad Archidololatras reuertimur.

Chami progenies & Concubinæ Salomonis Ægyptias ſuperſtitiones Hebræos docuêre.

4. Reg. 23.

Cham itaque, Miſraim, Chus cum filijs ſuis Nimbrod, Canaam, & Zaba, vti primi fuerunt Ægypti incolæ; ſic primi quoque omnis ſuperſtitionis, ac idololatricæ impietatis extitêre Authores; quorum improbis

Cham primus idololatriæ poſt diluuium inuentor.

Iſraëlitæ primi cultu Ægyptiaco infecti.

bis moribus, prauiſque diſciplinis imbuti Ægyptij, ſucceſſu temporum, tùm aliàs ſibi vicinas gentes, tùm vel maximè Hebræos, quibus cum ducentis penè annis morabantur, inſtituti ſui habuêre ſectatores; neque difficilè fuit carnali populo, ac ſenſuum voluptatibus immerſo, ea amplexari dogmata, quorum ope ad totius felicitatis apicem ſe peruenturos ſperabant. Accedit, tranquillam illam, pacificam, ac denique fortunatiſſimam Ægyptiorum vitam, quam indefeſſo idolorum cultui, ſacrificijs aliiſque impijs artibus ceù vnicæ cauſæ acceptam ferebant; in animis hominum maleferiatorum, magnum pondus habuiſſe. Quod vel ex hoc vnico manifeſtum eſſe poteſt; cùm Ægyptiacâ hâc felicitate, ac famâ rerum memorabilium exciti non Hebræi tantùm, ſed & Perſæ, Arabes, Phœnices, Syri, Babylonij, Græci, eo animo in Ægyptum ſeſe contulerint, vt mirifica illa diſciplinarum ſacerdotalium cognitione imbuti, earumque ope arcanorum Iſiacorum facti participes, eam quoque, quam, Ægyptij felicitatem conſequerentur.

Phylacteria Iſraelitarum ab Ægypto.

Erat moris in Ægypto, varijs contra malorum incurſus vti phylacterijs; horum itaque vſu, cum Hebræi aduerterent, ſecuram Ægyptios vitam ducere; & ipſi vt hanc ſecuritatem conſequerentur, animum inceperunt adijcere ad ſuperſtitioſas illas imaginum ſculpturas, quas ſub certo ſiderum poſitu, ex varia materia, aſtris conueniente, confectas, in collo, manibus, cingulis continuò portabant. Iterum Ægyptij terrenorum bonorum, quâ fruebantur, abundantiam, ſedulo Apidis cultui aſcribebant; hinc Iſraëlitæ in deſerto commorantes ſqualido, & aquarum penuria laborante, cum cœpæ, allia, ollæ carnium, ſimiliaque carnalium hominum oblectamenta deeſſent; memores Ægyptiacæ felicitatis, & ipſi Apidem erexerunt, ſperantes futurum, vt eius aſſiduô cultu, dicta terræ bona conſequerentur. Hinc quoque Portatiles illi Dij, quos Theraphim appellant, ac ſexcenta alia idolorum monſtra, de quibus in ſequentibus tractabimus, emerſiſſe videntur; quæ quidem breui tempore eos in electa gente fecerunt progreſſus, vt illuminatiſſimus Doctor dubitantium R. Moſes, dictus Rambam, cùm hanc gentis ſuæ ad gentilium ritus propenſionem conſideraſſet, legem non alia de cauſa Moyſi datam luculenter demonſtret, niſi ad impias Ægyptiorum conſuetudines ab Hebræis imbibitos, ſalutari lege abolendos.

Hebræi in omnibus Ægyptios imitati ſunt.

Apis in deſerto cultus.

Theraphim Laban.

Verùm quandoquidem citati Doctoris verba ingens hieroglyphicis rebus lumen adferre poſſunt, viſum fuit hìc ea ad longum per partes tamen producere; cùm non tantùm ea, quæ in præcedentibus diximus, confirment; ſed & dicenda impoſterum veluti in Synopſi quadam fideliter & eruditè exhibeant. Verba eius ſunt ex libro manuſcripto Hebraico, quem מורה נבוכים hoc eſt, Doctorem dubitantium appellant, deſumpta. Rambam in more nebuchim l. 3. c. 3.

R. Moſ. Ægypt. Ben Maymon ſeu Rambam l. 3. c. 3. more nebuchim.

המצוות אשר כלל אותם זה הכלל השני הם מצוות אשרספרנום בהלכות ע״ז ומבואר
הוא שהם כלם להציל מטעות ע״ז ומדעות אחרות בלתי אמתיות והתגלגלו עם עז
כמעונן ומנחש ומכשף :

Præcepta, inquit, *quæ continet pars ſecunda, ſunt omnia illa præcepta, quæ*

reſpiciunt idololatriam. Notum eſt autem, quod ratio & cauſa omnium talium præceptorum eſt euadere errores idololatriæ, aliaſq; fallaces opiniones, & iniqua dogmata; & continentur inter iſta præcepta de augurio, de diuinatione, & de arte magica, & de omnibus alijs ſimilibus.

Præceptā Moyſe præſcripta contra idololatriam Ægyptiorum.

His itaque præmiſſis Rambam in hunc modum ſua verba proſequitur:

Rambam.

וכשתקרא כל הספרים אשר זכרתי לך יתבאר לך שהכשוף אשר תשמע אותו הוא פעולות שהיו עושין אותם הצאבאי הכשדיים והכלדיים ויותר היה בכנענים ובמצרים היו מביאים לחשוב בהם או היו חושבים שהם יעשו מעשים נפלאים במציאות אם לאיש אחד או לאנשי מדינה :

Cùm verò, inquit, *legeris omnes libros, quos commemoraui tibi; explicabunt illi tibi; quod ars Magica, de qua audiuiſti, quam colebant, Zabæi, Caſdijm ſiue Babilonij, Chaldæi, & plura adhuc eorum operum erant apud Cananæos, & Ægyptios, quibus decipiebant alios ipſi decepti, & putabant, quod in illius virtute opera miranda patrarent, in eſſe vel aliter homini, vel hominibus alicuius ciuitatis.* Ex quibus primò patet, Zabæos, qui ſunt ex progenie Tſaba filij Cus, Ægypto vicinas gentes, vti & Chaldæos, Babylonios, Chananæos, pleraque dogmata ab Ægyptijs primis hauſiſſe; quod indicatur clarè hiſce verbis; plura operum erant apud Aegyptios, quibus decipiebant alios, & quibus mirabilia ſe facere poſſe arbitrabantur. His itaque propoſitis Rambam diſcurſum ſuum ſic proſequitur.

Ars magica Zabæorum.

Rambam.

ותדע שכוונת התורה כלה וקטבת אשר עליו תסוב הוא הסרת ע״ז ומחות זכרה ושלא יחשב בכוכב מן הכוכבים שהוא מזיק או מועיל בדבר מאלה הענינים נמצאים לבני אדם שזה הוא המביא לעבדם התחייב בהכרח שיהרג כל מכסף כי מכשף הוא עובד ע״ז בלא ספק אמנם התנה ברובם שיעשום הנשים ע״מ מכשפה לא תחיה ועוד למחלת בני אדם בטבע להרוג הנשים ולזה באר גם כן בע״ז לבד איש או אשה וכפל ואמר את האיש או את האשה מה שלא בא כמו זה לא בחילול שבת ולא בזולתו וסבת זה רוב החמלה עליהם בטבע וכאשר היו המכשפים חושבים כשופיהם שהם עושים מעשה ושהם בפעולות ההם מגרשות החיות הרעות מן העיירות כאריות והנחשים וכיוצא בהן ויחשבו גם כן שהם בכשופיהם ידחו מיני נזקין מצמח האדמה כמה שנמצא להם פעולות יהרגו התולעת מן הכרמים עד שלא יפסידם וכבר האריכו בהריגת תולעת הכרמים ר״ל הצבאה ודרכי האמורי הנזכרים בספר העבודה גובטיה :

Scito igitur, quod intentio legis totius, & columna, ſuper quam poſita eſt, fuerit, euellere idololatriam & deſtruere: vt ſi credatur, quod aliqua de ſtellis nocet & officit, in aliqua iſtarum rerum, quæ inueniuntur in ſingularibus hominum; & quoniam illa opinio inducit homines ad ſeruitium illorum; ſecutum eſt neceſſariò, quod occideretur omnis magus, quia talis ſeruit Idolis ſine dubio; quamuis eius ſeruitium ſit in vſu aliarum rerum extranearum, & ſeparatarum à via ſeruitij gentium reſpectu idolorum; & quoniam illa in pluribus talium operum non admittebantur ad faciendum ea, niſi mulieres, idcircò dixit, Magam non patieris viuere: quamuis in natura hominum inueniatur pietas, vt non occidant mulieres, & propter hoc in ratione idololatriæ fecit mentionem de viro, & de fœmina. Et iterum dixit, Virum & mulierem. Non eſt autem tale dictum aliquid in violatione Sabbathi, nec in alijs prohibitionibus præterquam in iſta. Et intentio fuit propter pietatem hominibus naturaliter inſitam reſpectu mulierum. Et quoniam

Aſtrologia Aegyptiorum.

Magi

Falſa opinio Magorum de vi ſuæ artis.

Magi putant, quod ars magica potentiam habet, ad exterminanda nociua animalia de ciuitatibus, ſicut ſerpentes & ſcorpiones, & alia huiuſmodi; & putant quod magica prohibeant genera damnorum, quæ plantis accidunt; ſicut inueniuntur opera, per quæ credunt ſe grandinem repellere, & alia opera ad occidendos vermes vinearum; & multa dixit gens Tſabæorum Ægyptiorumque, & interfectionem vermium vinearum per vias Amorrhæi, de quibus fit mentio in libro de ſeruitio Ægyptiaco. Et ſimiliter putant, ſe habere opera, per quæ prohiberi poſſit caſus foliorum, nucum, & aliarum arborum; & propter hæc omnia nota, dixit in verbis firmationis legis. Si ambulaueritis in ſeruitio idolorum, & in operibus magicis de quibus putatis, quod remouebuntur à vobis damna, propter ipſa, occaſiones accidunt vobis & damna, ſicut dictum eſt. Immittam vobis beſtias agri, & nocebunt vobis &c. Summa igitur iſtius rationis eſt, quod omnia, quæ facere putant idolatræ ad confirmandum ſeruitium ſuum, per illa effugere poſſint damna; vt inducant homines in hanc incredulitatem; illa ſunt, de quibus fecit mentionem in verbis firmationis, quia in faciendo talia ſeruitia, deficient prædictæ vtilitates. Oſtenſum itaque tibi, quæ fuerit intentio legis in proponendis benedictionibus & maledictionibus, quæ continentur in verbis confirmationis in iſtis particularibus ſeparatis, & non in alijs, & intellige menſuram huius vtilitatis magnæ; eodemq; modo, vt elongaret homines ab omni opere magico, prohibuit omnia, quæ pertinebant ad magicam artem, etiam illa, quæ dependent à cultura terræ, & de ſcientia eius, ſcilicet omnia, quæ dicunt eſſe vtilia in hoc, quæ non cadunt in conſiderationem naturalem; ſed ſunt conſueta ſecundùm conſiderationem illorum in vſu talium rerum, & idcircò dictum eſt in lege: Non ambulabitis in ritu gentium, & conſuetudinibus earum, quæ vocauerunt ſapientes vias Amorrhæi, quæ ſunt rami artis magicæ, quæ attribuuntur rebus Aſtronomicis neceſſariò, & quaſi per quendam circuitum procuratur honor ſtellarum, & ſeruitus earum. Dixerunt etiam ſapientes palàm, quod omnia medicinalia, non hæſitabimus in illis per vias Amorrhæi. Item omnia, quæ conſideratio naturalis exigit, ſunt licita, & alia ſunt prohibita; ſecundùm quod dictum eſt, Arbor cuius fructus cadit, oneretur lapidibus, & vngatur tinctura. Sapiens autem conſiderans iſtud opus dixit: Bonum eſt vt oneretur lapidibus, & virtus eius debilitetur: ſed quare vngetur tinctura; patet igitur, quod ſi tingatur tinctura rubea dicta Arabicè Almagra, vel cum aliquo ſimili, cuius cauſam non apprehendit ratio; prohibitum eſt fieri per vias Amorrhæi. Similiter dixerunt de abortiuo, vbi ſepeliatur: & dixerunt, non ſuſpendetur in arbore, nec ſepelietur in biuio, quia illud eſt de vijs Amorrhæi. Non videatur tibi contrarium, quod videbatur licere, ſicut clauum in latibulo ſuſpendi; quoniam in tempore illo putabant, quod per viam experimenti fiebat hoc, & intellexerunt, quod talia erant medicinalia, vſque ſunt herba quædam, quam ſuſpendebant de ceruice dementis, & vocatur Femum, & dabant ſtercus caninum in potum laborantibus ſcrophulis, & ſubfumigabant cum aceto, & cum alia medicina, quæ vocatur Marteſica, in infirmitate generum vehementi: quorum omnium vtilitatem experti erant; licèt ratio cauſam non apprehendat: & idcircò licita fuerunt nomine medicinæ.

Liber de ſeruitute Ægyptiorum.

Intentio legis diuinæ.

Medicinabilia Amorrhæorũ

Magicæ ſuperſtitiones.

Legis præcepta oppoſita legibus Aegyptiorum.

Ex quibus omnibus liquet, totam legem Hebræorum fuiſſe quaſi parallelam legibus improbis gentilium, eiſque veluti è diametro oppoſitam,

tam, intentionemque legis fuiſſe primariò ad idololatriam diſperdendam, & ad delendum nomen eius, omniumque rerum pertinentium ad eam; & quicquid inducit ad aliquod opus eorum, ſicuti אב Ob, & ידעון Ideon, & traducere filios per ignem, & magum, & augurem, & diuinum, & requirentem mortuos, & prohibuiſſe generali præcepto aſſimilari operibus eorum; in tantum, vt ne veſtibus quidem aut cibis, aut coloribus conſimilibus veſtimentis Aegyptiorum, vterentur; quod citato loco teſtatur Rambam dicens:

והנה ביארנו בחבורנו הגדול שהקפת פאת ראש ופאת זקן אסור מפני שהוא תקון כומרי Rambam.
ע"ז והיא הסבה גם כן לאסור השעטנז כי כן היה תקון הכומרים גם כן היו מקבצים בין
הצמח ובעלי חיים בלבוש אחד והיה חותם אחד בין המנצאים בידו תמצא זה כתוב
בספריהם והיא הסבה גם כן באמורו לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש וג"ו תמצאהו
בספר קנטיר יצוה שילבש האיש בגד אשה צבוע שיעמד בכוכב נוגה ותלבש האשה
השריון וכלי בעמרת למאדים ובו גם כן אצלי סבה אחרת והוא שזה הפועל מעורר
התאוות ומביא לידי זנות

Nunc igitur, inquit, *audi mirabilia noſtra magna, quoniam raſio comæ & barbæ prohibita eſt; quia ſeruus idolorum apud Ægyptios ſic ſolebat incedere. Eâdem quoque ratione in prohibitione fuit; ne quis induat veſtem de lino vel lana, vel contextum, quia tali veſte vtebantur ſeniores idolorum; qui coniungebant in veſtibus ſuis de plantis & animalibus; & faciebant ſignum in manu ſua de aliqua ſpecie metallorum; & hoc eſt ſcriptum in libris eorum. Illud autem eſt propter quod dicit; non accipiet mulier arma viri, neque vir induatur veſte muliebri. Inuenies autem in libro artis magicæ ſeu abſconditorum, quæ compoſuit Centir; quia dicitur ibi, vt vir induatur veſte muliebri picta, cum ſteterit coram ſtella, quæ vocatur Venus; & mulier aſſumet loricam & arma bellica, cum ſteterit coram ſtella, quæ dicitur Mars. Eſt etiam hic alia ratio, quoniam opus illud ſuſcitat concupiſcentiam, & inducit genera fornicationum.* Atque hactenus Rambam. Cui Abenephius Arabs ita conſentit, vt huiuſmodi antiquorum Aegyptiorum opiniones ex vno Authore collegiſſe videantur. Nam & ipſe oſtendit fusè Ægyptiorum ſacras diſciplinas apud Hebræos manſiſſe; ac proinde ne totam gentem, hæc falſa Ægyptiorum religio inficeret; Legem à Deo datam, quâ ſuperſtitioſi Hebræorum animi in nimia proſecutione cultus externi cohiberentur. Verùm quandoquidem eius animaduerſiones dignæ ſunt, vt ſedulò expendantur; eas hîc adducere voluimus, & ſimul monſtrare, quanti in Arabum, & Hebræorum monumentis adhuc lateant theſauri, Latinis incogniti, quantumque ea conducant, ad quamuis reconditarum rerum explorationem; ſic itaque dicit Arabicè:

Cur barba raſa in ſacra Scriptura prohibita.

Centir author Arabs libri artis magicæ.

فبتوي بشرح تعليم الكيميا مصر التي معرفتها مهمة لكل من يريد ويرغب
الحكيمة الفلسفا مصر وتعلم لان من اخل عبادة الاصنام الحكيما مصر تمنعنا وايضا
كل عبادة الاصنام والسحر ومن الاحكام بالغايب وايضا لجميع العبادة الردية التي
تجوز وعوض ذلك تامرنا انما نعتقد ونعبد ونوقر الاله الواحد ولاجل ذلك يامرنا
في الوصية الاولى ان لانسجد لاله غيرة لان كثيرين من اسرئيل خطوا مع موسين
وغير المومنين في مصر بسجودهم الخليقة دون الخالق وخطوا ايضا مع المنجمين والسا

Abeneph. l. de myſterijs Aegyptiorum.

حرون الذين يعبدون الشيطان كالهه ——— م ☆

Incipimus iam explicationem doctrinæ ſapientum Ægypti, cuius cognitio neceſſaria eſt omni philoſophorum Ægyptiorum ſapientiam ſcire exoptanti. Scias itaque quod ob idololatriam ſapientum Ægypti, Deus lege data prohibuit omnem ſeruitutem alienam & magiam & diuinatorias, queis occultæ res diſcernuntur; omnem denique cultum improbum & illicitum; & loco illius præcepit nobis, vt confiteremur & ſeruiremus ei, & honoraremus Deum vnicum, & propter hoc mandauit nobis in primo præcepto, ne adoraremus Deum præter ipſum; quoniam multi ex Iſraël peccarunt, & præuaricati ſunt cum Gentilibus & Paganis Ægyptijs adorando pro Creatore creaturam, præuaricati quoque ſunt in improbarum artium exercitio, cum Magis, Ariolis, aliiſque diuinatoribus, qui ſeruiunt Dæmoni ſicut Deo eorum; Et ideò tota lex opponitur erroribus antiquorum: Nam notum eſt, quòd Ægyptij ſolebant imagines extruere, & idola diſponere in montibus excelſis. Et ad orientem conuerſi ea adorare, maximè verò Solis ſimulachrum; ideò lex abrogat excelſa, & conuerſionem verſus orientem, & ideò dicunt Sapientes gloria in occidente eſt. Iterum Ægyptij ſolebant in ſumma veneratione habere boues, arietes, hircos, & ea animalia occidere grauiſſimum piaculum arbitrabantur. Hebræos verò, vt ab hoc ritu auerterentur, lex contrarium docuit; immolationem nempè boum, arietum, hircorum. Præterea illi Solem, Lunam, Stellas, planetas veluti Numina colebant. At lex Iſraëlitica docuit non ſcandalizari in aſpectu ſiderum, & militiæ cœli. Porrò in ſacrificijs Ægypti ſacerdotes fermento & melle vtebantur, ſalem verò, quem Typhonis ſpumam dicebant, abominabantur. Verùm lex fermento & melle neglecto in ſacrificijs ſalem adhibebat. Erat denique frequens in Ægypto vſus phylacteriorum varijs imaginibus inſignitorum, queis ſe fortunatos futuros eſſe credebant; queis adiungebant ſtatiunculas quaſdam, quas auertentes nuncupabant; quas nunc in collo, pectore, manibus portare, nunc in angulis domuum, aliiſque locis veluti cuſtodes eorum collocare ſolebant. Quos vſus omnes, lex in Thephilin & Mezuzoth & Totaphot conuertit; quæ quidem nihil aliud erant, quàm coria ex mundo animali, in quibus verba Dei legis ſeruandæ continuam memoriam ſuadentis & præcipientis ſcribebantur, ponebanturque ſuper frontem, & brachia, & poſtes portarum. Vides igitur quo modo ex occaſione variorũ rituum Ægyptiorũ, quæ iam totum orientẽ occupabant; lex eos prohibens reſultarit.

Hebræorum lex prorſus contraria legi Ægyptiorum

Statuæ Ægyptiacæ portatiles.

Frontalia Hebræorum.

Atque hucuſque Abbenephi, quæ ita propè ad illa, quæ ſupra ex Moſe Ægyptio adduximus, accedunt; vt penè eadem dicas; vndè colligo hoſcè duos Authores, hæc de antiquis Ægyptiorum conſuetudinibus ex iiſdem Authoribus Arabicis, qui tùm temporis ob antiquitatem eorum in ſumma æſtimatione erant, deſumpſiſſe; crebrò enim ab vtroque liber Centir, de Magia Ægyptiorum, & Mauri cuiuſdam Arabis de ſeruitio Ægyptiaco, & Ezechias denique de medicaminibus eorum, citantur. Sed hæc alibi maiori ſtudio diſcutiemus. Qui verò plura de huiuſmodi modò recenſitis ritibus Hebræorum, & Ægyptiorum deſiderat, Thoſaphta Thalmudica, R. Sampſonem, R. Eliam Miſrachi, Iudam Tibonidem. Gedaliæ Catenam Cabaliſticam, alioſque Commentatores Hebræos, quos infrà citabimus, conſulat, in iis enim omnia, quæ ſuprà diximus, confirmata reperiet.

CA-

CAPVT II.

De particularibus Idolis Hebræorum, & de comparatione eorum cum Idolis Aegyptiorum, à quibus primùm ea dimanarunt.

De cultu Ignis.

CVm nihil in hoc mundo cœleſtibus iſtis ignibus, Soli, Lunæ, Stellis, igne noſtro elementari ſimilius ſit, vtpotè, quem ignis ſolaris omnibus in rebus ſparsìm latentis particulam antiqui crederent; mirùm ſanè non eſt; cum ab omnibus Orientalibus tantô ſtudiô, curâ atque ſolitudine cultum eſſe. Fuerunt autem huius cultus Authores primi Miſraim, & Chus Chami filij; quorum hic per filium Nembrod eum ad Babylonios, Aſſyrios, Phœnices; ille per poſteros ad Ægyptios, Perſas, Arabes, Lybios primus perduxit. Inter cœteras autem gentes poſt Ægyptios, ignem à Chaldæis & Perſis maximè cultum; teſtatur de illis quidem hiſtoria Canopi ſuperiùs ex Ruffino, & Suida relata. De his verò Agathias, qui ignem maximum Perſarum Deum fuiſſe aſſerit, eumqu à Zoroaſtre, quem nos ſuprà cum Mithra, ſeu Miſraim, & Oſiride confudimus, introductum primùm; à Perſeo verò propagatum eſſe demonſtrat, cui aſtipul tur Georgius Monachus: Chus & Miſraim primi cultores ignis · *Agathias l. 2. hiſt.*

Ἐδίδαξε Πέρσας αὐτοὺς καὶ τὴν μυσαρὰν τελετὴν, καὶ μαγίαν τῆς λεγομένης Μεδούσης, ἐφ' ᾧ καὶ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατῆλθεν, ἐν τῇ Περσίδι, ἐξ οὗ καὶ ἀνάψας, καὶ κτίσας ἱερὸν ἔθηκεν αὐτὸ ἐν αὐτῷ καλέσας τὸν ναὸν πυρὸς ἀθανάτου, καταστήσας δ' ἄνδρας εὐλαβεῖς διακονεῖν αὐτῷ, καὶ φυλάττειν ἐκήλωσε (legendum puto ἐκάλεσε vel ἐκάλεσε) τούτους μάγους, ὅπερ ἕως ἄρτι ἐν πολλῇ τιμῇ ἔχοντες οἱ Πέρσαι, πυρολατροῦσι. Id eſt: *Docuit Perſeus ipſos Perſis execrandas cærimonias & magiam, quæ dicitur Meduſæ, quo regnante ignis in Perſide cælo delapſus, ex quo alium ignem accendens, & fanum extruens in eo repoſuit, vocauitque templum ignis immortalis, & conſtituens viros prudentes, vt ſeruirent, ſeruarentq; ignem, Magos eos appellauit, quos ritus in multa dignatione habentes Perſæ colunt ignem.* Hæc iiſdem penè verbis Cedrenus de Perſide memorat, quamuis Diodorus Siculus ea Vulcano attribuat; vt vt ſit, Perſas magicis ſacris, & ignis cultu imbuiſſe Zoroaſtrum (ſiue is Cham fuerit, ſiue Miſraim, ſiue Nembrod, quos hoc idem nomen vſurpaſſe diximus) in præcedente Syntagmate oſtenſum eſt, à quibus Perſeus edoctus, nouas ignis colendi rationes, teſte Tzeze, adinueniens Iopoli, & in omni reliqua ditione conſtituit ignem vt Deum, de cœlo lapſum colere, Magos ignis ſacerdotes vocans. Vnde Perſæ & Magi cœteris elementis ignem anteponunt, eo vtentes ad Mithræ cœrimonias, tùm quia Solem (Mithram) ignium Ducem, ac luminum parentem; tùm quia, Niceta teſte, Mithram ipſum, ignis quaſi renem eſſe perhibebant. Erat igitur ignis in cultu ſummo Perſis & Babylonijs, quin & ipſi etiam plebeculæ, vt patet ex eleganti & ſalſo illo epigrammate, vbi Perſa quidam plebeius libentiùs ſe vitam, quàm ignem violaturum oſtendit: *Georgius Monachus.* · *Cedrenus.* · *Diodorus l. 1. c. 1.* · *Ioannes Tzetzes chil. 1. c. 67.*

 πῦρ

Anthol. l. 3.

πῦρ δὲ μᾶται.
Ἢ μὴν τοῦ χαλεποῦ πικρότερον θανάτου.

Hinc non Solem duntaxat (quem μύδρον ſeu candefactũ lapidẽ dicebant) & ignem hunc elementarem; ſed & quicquid ignis ſpeciem præſeferebat, colebant, Euſtathio, πάντα πυρώδη σεβομένους Πέρσας, aſſerente. Quam ob

Euſtath. in Dionyſ. de ſitu Orbis.

cauſam Pyropo quoque quaſi flammas emittenti, vti Strabo notat, honorem habebant; quem & ab Ægyptijs, ad igneam Solis naturam indicandam, obeliſcis & pyramidibus ideò impoſitum, alibi probabitur; imò eò ſuperſtitionis deuenêre, vt nihil denegaretur ijs, qui ignem in fluuium detuliſſent, & ni voti compotes fierent, ignem ſe merſuros in aquam, mi-

Plutarchus

natentur, vti Plutarchus meminit. Non autem à plebecula tantùm, ſed maximè à Regibus colebatur ignis in ædibus ad eam rem ſanctè comparatis; idque quotidiè, ait Theodoretus; quem & τὸ πῦρ ἀσβεστὸν vocat, ſi-

Theodoretus l. 5. hiſt. eccl.

cuti templa ipſa πυρεῖα, in quibus Procopius ait, eum ad diuinationes ſeruabant, ab eo, non ſecùs ac à Veſta & Iano ſacra omnia Romani, auſpicantes. Strabo: Ὅτῳ δ᾽ ἂν θύωσι θεῷ, πρώτῳ τῷ πυρὶ εὔχονται. *Primò*, inquit, *igni*

Strabo l. 15. Max. Tyrius 36. ſerm.

vota nuncupabant, eumq; deprecabantur. Maximus Tyrius quoque notat quoties ſacrificabant igni, *igni pabulum adferentes dicebant, Ignis Domine, comede.* Θύουσι Πέρσαι τῷ πυρὶ ἐπιφορῶντες αὐτῷ τὴν πυρὸς τροφὴν ἐπιλέγοντες, πῦρ δέσποτα ἔσθιε. Hunc tanto honore afficiebant, vt eum flatu ſuſcitare, aut cadaueribus, alijſque immundis rebus iniectis polluere, teſte Strabone, & Laërtio, delictum crederent non niſi morte piandum. Omnem igitur ignis cultum

Greg. Turon. Ignis cultus à Chamo.

à Chami progenie maximè à Chus profluxiſſe, ait Gregorius Turonenſis, verba eius ſunt. *Primogenitus Chami fuit Chus. Hic totius artis magicæ imbuente Diabolo, & primus idololatriæ repertor, primuſq; ſtatunculam adorandam ſtatuit; ſtellas & ignem de cœlo labi magicis artibus mentiebatur. Is ad Perſas cùm tranſiſſet, ob id vocatus eſt Zoroaſter, & ſtellam viuentem interpretantur.* Cui congruit id, quod Clemens libro 4. recognitionum tradit; *Perſas ge-*

Clemens Alexand.

nus ſuum ducere ab vno ex filijs Cham, qui Meſraim dicebatur, quem poſt obitum Zoroaſtrem, id eſt, viuum ſidus appellarunt. Ex quibus apparet, quod & vbique paſsim in hoc opere inſinuamus; Filios & Nepotes Chami à parentis nomine, ob ſimilitudinem actionum, morum, ſiderumque, ignisq; cultum inſtitutum, Zoroaſtres vocatos; quam æquiuocationem nominum ſi benè expenderis, difficilè non erit, multa loca hiſtoriarum diſſona, aptè inter ſe conciliare. A tribus itaque hiſcè Magis Chamo, Miſraim, Chus,

Ignis cultores.

ſicuti aſtrorum, ita ignis quoque cultus per vniuerſum orbem propagatus eſt. Ac primò quidem Miſraim à Chamo doctus, in omnes regiones Ægypto vicinas, mariſque inſulas per filios ſuos Ludim, Laabim, Anamim, Phetreſin eum diſſeminauit. Nembrod verò filius Chus cum Chanano, eum in Babyloniam, Aſſyriam, Phœniciam inuexit primus, qui clariſſimus Aſtronomus, cùm vouiſſet, aptaſſetque igne dè cœlo tangi, præcepit Perſis, vt oſſa ſua poſt exuſtionem legerent, ſeruarent, & colerent, pollicitus Regnum Perſis ereptum non iri, quamdiù oſſa ſua colerent. Cùm igitur fulmine Zoroaſtres in cineres redactus eſſet, reliquias eius Perſæ coluerunt, quibus neglectis imperio exciderunt; quam hiſtoriam ijſdem

penè

pene verbis Cedrenus recitat; non deſunt tamen, qui hunc Zoroaſtrem Cedrenus.
multò poſteriorem fuiſſe volunt Nimbrodo. Cedrenus enim originem eius non ex ipſo Belo, quem nos eundem cum Nimbrodo facimus, ſed ex eius genere deducit. Verùm cùm hæ omnes difficultates ex malè intellecta nominum æquiuocatione ortæ ſint, ijs longiùs inhærere nolumus; hoc Nimbrodus ignis cultui addictus.
vnicum certum eſt, Nimbrodum ignis cultui maximè deditum fuiſſe, eòque non ſuam tantùm, ſed etiam Semi progeniem, vti Nachor, Seruch, alioſque infeciſſe; quem Cyrillus Arbelum quoque vocans, primum, ait, in Aſſyria regnaſſe, & hominum primùm à cœteris imperij ſui cultoribus Numinis exiſtimationem venatum, in eiuſque cultu Aſſyrios, finitimaſq; gentes perſeueraſſe; Nini patrem fuiſſe, & Belum vulgò appellatum. Conſtantinus Manaſſes in Polit: eum Belum quoque vocans, fortem & Conſtantinus Manaſſes.
& robuſtum gygantem tempore Abrahami vixiſſe aſſerit. Vndè plerique Hebræorum Doctores autumant, Abrahamum de Vr Chaldæorum, quæ ignis ciuitas erat; ideo à Deo ereptum, quòd cùm ignem adorare nollet, à Chaldæis in ignem coniectus ſit: Cui D. Hieronymus ſubſcribit libro Hieron. 19. in Geneſ.
quæſtionum in Geneſin. Verùm non erit, opinor, lectori moleſtum, ſi Iudæorum traditionem, cuius meminit D. Hieronymus, ex antiquiſſimis Iudæorum monumentis ſeruatam illuſtremus. R. Salomon Iarki ex antiquo Commentario refert, Tharam Abrahæ filio ſuo coram Nembrod R. Salomon Iarchi in Gen. 11. v. 28.
ſuccenſuiſſe, quod ipſius idola confregiſſet, atque adeò in igneam fornacem immiſſum fuiſſe, quæ confirmat Moſes Gerundenſis eodem loco. R. Chaia filius Adda aliter hanc hiſtoriam refert; *Mulierem, inquit, offendit Abrahamus paropſidem manu tenentem. Cùm autem ipſum interrogaret mulier, an munus aliquod Dijs offerre vellet? baculum accepit, mulieriſq; quæ ſecum habebat idola confregit; & baculum proiecit: Pater autem ſuperueniens, quid hoc rei ſit, percontatur. Reſpondit Abraham, an litare vellet, ipſum interrogaſſe, atq; eò quòd priùs comedere ſe velle dixiſſet, iurgia orta eſſet, quibus ingraueſcentibus, iſta confregiſſe. Verùm pater, rem aliter ſe habere, conuitiiq; multa in Nembrodum audita fuiſſe. Lite autem ad Nembrodum Regem Babel deducta, Abrahamum ignem adorare iuſſit:*

אמר ליה אברהם ונסגוד למיא דמטפין נורא אמר נמרוד נסגוד למיא: אמר ליה אם Raſi. R. Chaia.
כן נסגוד לעננא דטעין מיא: אמר ליה נסגוד לעננא: אמר ליה אם כן נסגוד לרוחא
דמבדר עננא: אמר ליה נסגוד לרוחא: אמר ליה ונסגוד לבר אינשא דסביל רוחא:
אמר ליה מילין את משתעי: אני איני משתחוה אלא לאור הרי אני משליכך בתוכו
ויבא אלוה שאת משתחוה לו ויצילך הימנו: הוה תמן הרן קאים פליג: אמר מה נפשך:
אם נצח אברהם אנא אמר מן דאברהם אנא ואם נצח נמרוד אנא אמר דנמרוד אנא:
כיון שירד אברהם לכבשן האש וניצול: אמרין ליה דמאן את: אמר להון מן דאברהם
אנא: נטלוהו והשליכוהו לאור ונחמרו בני מעיו ויצא ומת על פני תרח אביו:

Cumq; propoſitum ignem adorare iuſſiſſet Nembrod, regeſſit ei Abraham; ſi ſic, adoro igitur aquam, aquam, quæ ignem extinguit. Dixit ei Nembrod, adora aquam; ſi ita eſt, adora nubes, quæ aquas deſtillant. Dixit Nembrod, ergo nubes adora. Ad hæc Abraham, ſi ita eſt, adorandus eſt ventus, qui nubes agitat, & diſgregat; iterum Nembrod, adora ventum. Abraham verò, ſi ſic, multò magis adorandus homo, qui ventum intelligit. Tandem Nembrod excandeſcens, verba Abraham ignem adorare noluit.
inquit,

inquit, effutis. Ego ſolum ignem adoro, ideò iam in medium eius te præcipito; veniat Deus, quem tu adoras, & liberet te dextera eius. Stabat ibi Aran litigans; interrogatur quid illius ferat animus? Reſpondit, ſi ſuperat Abraham, illius ego ſum; ſi verò Nembrod, ſum Nembrodi. Poſtquam ingreſſus eſt Abraham fornacem ignis, & liberatus eſt; dicunt Aran, à cuius partibus ſtas? Reſpondit, Abrahæ: tum apprehendunt eum, & conijciunt in ignem, combuſtaq; ſunt omnia viſcera eius, & egrediens mortuus eſt in conſpectu patris ſui. Hucuſque R. Chaia. Ex quibus patet multos ex ſemine Semi huic improbo ignis cultui deditos fuiſſe. Quæ enim ratio mouit Ægyptios, Perſas, Aſſyrios, vt Solem & ignem de cœlo lapſum eximiè præ alijs colerent, eadem impulit eos, vt Lunæ, ſtellisque honorem haberent, vtilitas puto, vel voluptas, quæ ex illis ignibus in homines deriuatur, iuxta illud Corippi ad Iuſtinianum.

Corippus ad Iuſt.

Ille etiam Solis qui ſe ſubiectat amicum
Ardua ſuſpiciens minuentis cornua Lunæ,
Noctiuagosq; colens, aſtrorum conſulit ignes.

Hinc omne ipſi analogum dedicabant, ſtatuas, pyramides, obeliſcos, ignis figuras, & typos erigebant; ex ijs denique cœleſtibus ignibus veluti ex fonte quodam omnis non Hebræorum modò, ſed & aliarum gentium idololatria emanauit. Hanc poſt Chami progeniem primi inter Hebræos exercuerunt, Nachor & Saruch; qui & idolorum fabricandorum rationes nouas, nouas ignis cœrimonias inuenerunt; hi primi diabolicis artibus freti, ſtatuas Solis, Lunæ, ſiderum, dæmonibus aduocatis, animare docuerunt; de quibus in ſerie huius tractatus, volente Deo, agemus.

Nachor, & Saruch pyrolatræ.

CAPVT III.

De Theraphim primis Hebræorum Idolis:

CErtè idololatriam antiquiſſimam eſſe, & à reproba Noëmi ſtirpe primis ſtatim poſt diluuium annis in orbem introductam; tùm ea de quibus paulò ante loquebamur; tùm idola, quæ Theraphim Hebræi vocant, abundè teſtantur; horum idolorum nomen ſacræ ſcripturæ authoritas primùm, vt bene notat Rupertus, memorat capite 31. Geneſeos, his verbis:

Rupert. com. in Geneſ. c. 31.

ולבן הלך לגזז את צאנו ותגנב רחל את התרפים אשר לאביה

Abijt, inquit, *Laban ad tondendas oues, & furata eſt Rachel Theraphim, hoc eſt idola patris ſui.* Quæ variè à varijs ſumuntur Authoribus. Alij, vt Pererius hoc loco; Theraphim nihil aliud eſſe vult, quam, genericè, imagines, ſiue ſimulachra, ſiue figuras quaſcunque, & qualiumcunque rerum ſiue hominum, ſiue Deorum, quæ idola vocantur: imagines dico & figuras qualeſcunque, vel per picturam, vel ſculpturam, vel texturam expreſſas; cui fauet & paraphraſis Chaldaica, R. Onkelos, quæ loco תרפים *Theraphim*, legit צלמניא *Tſalmanaia*, hoc eſt, ſimulachra, verba eius ſunt:

Theraphim hoc eſt, imago quæcunque.

Onkelos in paraph. Chaldaica.

ולבן

ולבן אזל למיגז ית ענוהי ונסיבת רחל ית צלמניא די לאבוהא

Et abijt Laban, vt tonderet oues, & abſtulit Rachel ſimulachra, quæ erant patris ſui. Conſentit & huic Syriaca lectio:

ܘܠܒܢ ܐܙܠ ܠܡܓܙ ܥܢܗ ܘܓܢܒܬ ܪܚܝܠ ܨܠܡܐ ܕܐܒܘܗ̇ ❖

Et Laban abijt ad tondendas oues, & Rachel furata eſt ſimulachra patris ſui. Græca lectio μορφώματα habet, teſte S. Auguſtino, qui in epiſtola 113. ad Marcellum ſuper voce Theraphim diſcurrit hiſcè verbis: *Scito Theraphim* S. Hieron.
ab Aquila μορφώματα interpretari, quæ nos figuras ſiue figurationes poſſumus dicere: nam primo Regum, vbi dicitur Saul miſiſſe nuncios, vt caperent Dauidem, 1. Reg. 19.
ſeptuaginta ſic verterunt; Et venerunt nuncij, & ecce κενοτάφια in lecto; pro Cenotaphijs in Hebræo eſt Theraphim, ſignificans puluinum de Caprarum pelle conſutum, qui inconſis pilis caput inuoluti in lectulo hominis mentiretur. Apud Oſeam quoque capite tertio, vbi Hebræa lectio habet בלי איפוד ובלי תרפים *ſine Ephod, & ſine Theraphim.* Septuaginta vertunt: *ſedebant filij Iſraël ſine ſacerdotio & manifeſtationibus.* Ex quibus apparet, hanc vocem תרפים non vbique ſemper eandem ſignificationem obtinere; ſed καταχρηστικῶς ad multa transferri; quod & R. Abenezra hoc loco aduertit, verba eius ſunt:

ולא אוכל לפרש והעד שהתרפים ששמה מיכל בת שאול במטה עד R. Abenezra
שחשבו שומרי הבית שהם דוד והפסוק שאומר אין אפוד ותרפים יש לו ב׳ פירושים האחד
שאמר אין מלך ואין שר בישראל כי השם לא בחר מלך רק ממשפחת דוד אל׳ כן אמר
בפסוק השני ובקשו את יי אלהיהם ואת דוד מלכם ואין זבח ומצבה לע״ז ואין אפוד
שהיו עובדי הבעל עושים כדמות איפוד אפוד ירד בידו איננו איפוד שעשה משה:

Non poſſum, inquit, *explicare illa ſimulachra, quæ Michol filia Saul, vt inquiſitores Dauidem eſſe crederent, ad illudendum in lecto recondidit; propriè fuiſſe Theraphim; iterum verſus ille (non Ephod, nec Theraphim) duas habet explicationes; prima quæ explicat, non Rex nec princeps in Iſrael; quia Deus è familia Dauid tantùm elegit Regem; ideò dicitur in verſu ſecundo, & quærite Dominum Deum veſtrum, & Dauid Regem; & non ſacrificia, nec altare, aut ſtatuas ſeruitutis alienæ, neque Ephod, quia illi ſeruiebant Baali facientes ad ſimilitudinem ſacri Ephod, Ephod ſuum, & non fuit Ephod illud opus Moſis.* Varie itaque ſumitur in diuerſis ſacræ ſcripturæ locis, hæc vox Theraphim. Nam & apud Oſeam, vt audiuimus modò, pro manifeſtationibus ſumitur, apud Ezechielem & Zachariam, Prophetas, pro imaginibus cultus diuini. Libro verò Regum pro ſimulachro quouis ad alios fallendos apto, cuiuſmodi eſt Priapus ille Hortenſis apud Horatium, furum auiumque maxima formido; & Cenotaphiũ Michol, inane ſcilicet quoddam terriculamentũ, hominem ſepultum, aut ad ſepeliendum tumulo impoſitum referens, vti Pierius vult. Theraphim verò Labani, quæ Rachelem patri furatam ſacra pagina commemorat, propriè ſignificant idola diuinis honoribus affecta, vel potius ipſos Deos, quos Laban ab Ægyptijs, & Babylonijs edoctus colebat, vti ex citati capitis Geneſeos verſiculo trigeſimo apparet, in quo Laban de ſublatis Theraphim Iacobum increpans: *Quare,* inquit, *furatus es Deos meos?* Quæ verba in lectione ſeu verſione Copta ſeu Aegyptiaca, magnam energiam obtinent. Verba Copta hic adſcribenda duximus

Theraphim varia ſignificant.

ximus ex Pentateucho Aegyptiaco, qui in Bibliotheca Vaticana conſeruatur, decerpta, vbi ſic habetur; ⲉⲑⲃⲉⲟⲛ ⲁⲕⲕⲱⲗⲡ ⲛ̀ⲛⲁⲛⲟⲩϯ. *Quare furatus es maximos Deorum meorum*. Sunt enim in lingua Copta ſeu Aegyptiaca ⲫϯ & ⲡⲓⲛⲟⲩϯ eſſentialia Dei nomina, quibus maxima quæuis myſteria, vti in Prodromo noſtro Copto-Ægyptiaco indicauimus, ſignificant. Non igitur ſine ratione Laban Iacobum ita rigidè de myſterioſiſſimis Dijs furto ſublatis increpat; æſtimabat enim eos, & ita quidem æſtimabat, vt ijs ſublatis, omnem ſimul fortunam, felicitatemque ſibi ablatum iri arbitraretur: teſtantur id ſtudioſa idolorum inquiſitio, luctus Iſiacus, inſana illa debacchatio, quæ omnia ſigna ſunt hominis idololatriæ deditiſſimi.

Lectio Ægyptiaca.

Labani idololatria.

Verùm his ita prælibatis, nunc videamus, cuiuſnam figuræ fuerint hi Theraphim, & quales propriè fuerunt imagines. Abenezra, quem ſecutus eſt Arias Montanus, arbitratur, voce Theraphim ſignificari imagines cœli, aſtrorumque certa obſeruatione confectas, & ritu Ægyptiaco ſacratas, ad augurandi diuinandique vſum; vel etiam fuiſſe veluti auerruncos quoſdam Deos, quos vbique ſecum ad infortunatos euitandos occurſus portabant. Verùm cùm verba eius magnæ conſiderationis ſint, libuit hic ea ſubiungere, ſic enim dicit:

Arias Montanus com. sup. c. 17.

Theraphim quidam pro ſignis Aſtronomicis ponunt.

ואמר שהוא כלי נחשת העשוי לדעת חלקי השעות : ואחרים אמרו כי יש כח בחכמי המולות לעשות צורת בשעות ידועות ותדבר הצורה והעד שלהם כי התרפים דברו און ואומרים שהתרפים הם על צורת בני אדם והיא עשויה לקבל כח עליונים

R. Abenezra cit. loco Gen.

Dicitur, inquit Abenezra, *quòd Theraphim ſit inſtrumentum æneum ad cognoſcendas horarum partes; Alij verò dicunt, Theraphim nihil aliud eſſe, quàm vim illam ſeu potentiam in ijs, qui cognitionem habent aſtrorum, qua certis temporibus, & horis ſibi notis figuras fabricantur, aptas diuinationibus, loquebatur enim figura Theraphim; & erat facta ad ſimilitudinem hominis ad ſuperiorum corporum vim hauriendam directa*. Toſtatus quoque conſentiens Abenezræ hoc loco narrat, quomodo iſtiuſmodi imagines per artem Aſtronomicam & Necromanticam idonea ad reſponſa conficerentur. *Erant*, inquit, *quædam capita ex metallo in quodam certo tempore, & ſub certis ſiderum aſpectibus & coniunctionibus planetarum facta; vt indè virtus è cœlo deriuaretur in illud caput, fieretq́ potens reſpondendi conſulentibus, & interrogantibus ipſum; idque fiebat partim per Aſtrologiam, & partim per necromentiam; fecit huiuſmodi caput Albertus magnus de Ordine Prædicatorum, quod diſcipulus eius S. Thomas quodam die confregit*. Sic Toſtatus. Sed fabulæ ſunt, quæ dicit de Alberto &c. Elias verò Thisbites ait, Theraphim nil aliud eſſe, niſi futura enunciantia ſimulachra, taliaque fuiſſe κενοτάφιον Michol; Theraphim quoque ſacerdotibus, apud Hoſeam & Zachariam pro ſimilibus imaginibus habita, ex textu probat; oſtenditque eorundum inſtrumentorum rationem hanc eſſe: *Accipiebant caput alicuius pueri primigeniti & ſacrificati in honorem Dæmonis*, iſtud-

Quod ſit Teraphim opiniones variæ.

Toſtatus ſiue Abulenſis loco cit. Gen.

Elias Thisb. Germā. voce Therapim.

Figura Theraphim.

iſtudq́; caput abſciſſum ſale & aromatibus condiebatur, vt à putredine illæſum diu perduraret, & ſuper linguam eius lamina aurea ponebatur, dæmonis cuiuſdam nomine inſignita; & ſic dabat reſponſa conſulentibus & interrogantibus. Verùm ne quicquam à nobis confictum videatur, ſubdemus hic verba dicti Eliæ aliorumque: Elias Thisb.

ותגנב רחל את התרפים תרגום אונקלוס צלמניא וכן תרגום יונתן של מיכל בת שאול והם צלמים המגידים עתידות וכן ואין איפוד ותרפים אפודא ומחוי פירוש מגידים וכן אומר הפסוק צלמים דברו את שקר ומצאתי כי נעשו כן : שוחטין אדם בכור ומלקין את ראשו ומולחין אותו במלח ובשמים על ציץ זהב שם רוח טומאה ומניחין אותו תחת ראשו ונתנים אותו בקיר ומדליקין לפניו נרות ומשתחוים לפניו : ולבן הוה מדבר עמהם :

Et furata eſt Rachel imagines patris ſui; Thargum Onkeli habet צלמניא *id eſt, imagines, quas Michol filia Saul in lecto poſuit: fuerunt autem imagines, quæ futura annunciabant. Huc etiam reſpicit verſus iſte. Quoniam ſimulachra locuta ſunt vanitatem; porrò inueni, quod in hunc modum fierent Theraphim; mactabant hominem primogenitum, cuius caput torquendo præſcindebant, quod poſteà ſale & aromatibus condiebant, ſcribebantq́; ſuper laminam auream, nomen ſpiritus immundi, qua ſuppoſita capiti eius ponebant illud in pariete; incendentes coram eo, atque cùm iſtiuſmodi locutus eſt Laban.* Thargum Hieroſolymitanum huiuſmodi cruentas cœrimonias ijſdem penè verbis refert Chaldaicè, ſic enim ait: Thargum Hieroſolymit.

ולבן אול למיגז עניה וגניבת רחל ית צלמניא דהוון נכסין גברא בוכרא וחומין רישיה ומלכין ליה במלחא ובוסמין כתבין קוסמין בציצא רדהבא ויהבין תחות לישניה ומקמין ליה בכותלא וממליל עמהון :

Et Laban abijt ad tondendas oues, & furata eſt Rachel idola, quæ ſic fiebant; accipiebant hominem primigenitum, & amputatum caput ſale & aromatibus condiebant, & diuinantes ſcribebant in lamina ſeu fimbria aurea, & ponebant ſub lingua eius, & ponebant in lecto vel ſimili aliquo receptaculo, & loquebantur cum eo. Quomodo verò ea idola locuta ſint, pulchrè monſtrat Mor Iſaac Maronita in philoſophia ſua Syra cap. 6. vbi ſic de ſimilibus diſcurrit.

Mor Iſaac Maronita in philoſ. Syra c. 6.

[illegible]

Conſtituebant, inquit, *idola varia, varijs cœrimonijs ea colentes, & nominibus eorum inſignita ſuper columnas ſublimes, & murorum faſtigia collocabant, ea varijs modis repræſentantes. His quoque victimas & ſacrificia offerebant, incenſantes ante ea aromata; Diabolus verò certis temporibus loquens ex ſingulis*

eorum petentibus reſponſa dabat, futura prædicens & abſcondita reuelans. & etiam, quæ in remotis fiebant; mortem quoque & ſecreta quoque cordium, vt putabant, prodebant, atque ſic quamplurimas decipiebant animas, quas rerum nouitate in ſeruitio ſuo miſerè detinebant. De his vide vlteriùs Baal Aruch.

Baal Aruch vers Theraphim.

His igitur ita ſuppoſitis iam reſtat, vt horum Theraphim originem, de qua Hebræos Doctores variè ſenſiſſe reperio, perſcrutemur. Alij eum à Nachor & Seruch; à Zoroaſtre Chamo alij, quem primùm ſtatuunculas exſtruxiſſe, eaſque adorandas propoſuiſſe, ſuprà oſtendimus; alij à Babylonijs, alij deniquè ab alijs deriuant. Vt vt ſit, hunc Theraphim cultum ab Ægyptijs primùm ad Hebræos dimanaſſe, adeo certum eſt, vt ad id demonſtrandum nullis alijs rationibus opus ſit, quam quas paulò poſt ad veritatem huius comprobandam adducemus. Quæ quidem vt à quouis facilius percipiantur.

Theraphim cultus ab Ægyptijs ad Hebræos deuolutus.

Notandum eſt, primis Ægyptijs à Miſraim, & eius ſucceſſoribus inſtructis, ſolennem admodum fuiſſe quarundam fictilium imaginum cultum; quas imagines Ægyptiacâ linguâ primi quidem, Apes, & Serapes, poſteri verò nunc Canopos, nunc Horos, aut Harpocrates appellabant. Erant autem huiuſcemodi Serapes ſtatuunculæ quædam ad inſtar puerorum faſcijs inuolutorum, huiuſmodi formâ concinnatæ; vel ad Oſiridem aut Apidem ciſtæ incluſum (eſt enim Serapis Ægyptiacè loquendo nihil aliud, niſi Apis ciſta, vel os bouis, vel conſtrictus Apis), oſtendendum; vel vt Horum referrent Oſiridis filium, quem eundem cum Oſiride in præcedentibus demonſtratum eſt, & quem vbique ſub pueri inuoluti, aut lecto, vel ciſtæ impoſiti formâ in tabula Bembina reperimus; vel vt Oſiridem à Dijs enutritum infantem adhuc inter cœlites translatum monſtrarent. Horum itaque idolorum è varia materia, & ſub certo ſiderum poſitu conſtructorum tanta vbique copia in Aegypto reperiebatur; vt præter templa, quæ ijs ſcatebant, nullus vicus, nullus angulus, aut ſemita ijs carere videretur; hæc etiam Larium ac Penatium loco, ac veluti Deos auerruncos non domi tantùm foriſque colebant, obſeruabantque; ſed etiam, vt cultus ille Dijs eſſet gratior, capite collo, brachijs, cingulis ſuſpenſa, quocunque tenderent, vt in opere hoc paſsim videbitur, geſtabant; hæc mumiarum inſerebant cadaueribus, cuiuſmodi vna, dùm hæc ſcribo, ex Aegypto ad me tranſlata fuit ex Cedrino ligno confecta, & hieroglyphicis conſpicua, quam ſuo loco proponemus.

Quid Serapis Ægyptiacè.

Pueri faſcijs inuoluti ſtatuunculæ innumeræ apud Ægyptios.

Hâc itaque idolomaniâ in Aegypto vigente, contigit, vt Abrahamo (qui eo ipſo tempore è terra Chanaan ob annonæ charitatem migrârat) in Aegypto commorante, domeſtici eius Aegyptijs commixti; tùm multa alia, tùm maximè Serapides hoſce, queis mira Aegyptios patrare videbant, admirarentur, & ſuſpicerent; ſiquidem dæmone eos animante, varia conſulentibus, & interrogantibus reſponſa dabant, felicitatemque eorum cultoribus in omnibus ſpondebant actionibus; Curioſitate itaque ac felicitatis participandæ deſiderio inſtigati Hebræi Abræ vernaculi, ſubitò ad hoſce Aegyptiorum cultus animum adiecerunt. Abrahamo verò in patriam redeunte, ſerui, comparatis idolis & imaginibus dictis, reduces

Abrahami ſerui ex Ægypto ſecum portant Theraphim.

in

in patriam ſuam facti, conceptos in Aegypto errores paulatim diſſeminantes apud Chaldæos ſeu Alphaxadæos, Babyloniosque, mox ingentem execrabilium Deorum ſobolem pepererunt. Chaldæis verò (qui cùm antehac eo improbo cultu à Nachor & Sarug imbuti eſſent, ac ad omne ſuperſtitionis genus admodum procliues) nihil faciliùs fuit, quam alienæ huic ſeruituti ſeſe ſubmittere, quàmque, ſuperſtitionem addentes ſuperſtitioni, continuò ita propagarunt, vt ab illo tempore ad Dauidis vſque Regnum apud Hebræos poſteros nunquam hic Theraphim, aut Serapûm cultus deſierit. Verùm ne quicquam dictorum ex noſtro penu depromſiſſe videamur, audiamus verba Abenephij, dicta iiſdem penè verbis confirmantis; ſic enim Arabicè ſcribit:

وكان للمصريين الاصنام مثل صورة الصبيان ويسمي بسمهم سارافيس وكان يسجدونهم ويسالوا منهم من اسرار الطبعة ومن المستقبل ويضعونهم بكل مكان المدينات يبخرون ببخور امامهم ويحملونهم معهم مثل الطلسمات ضد كل شــــره ومن الاصنام مثل الطارفيم الذين كانوا لبني اسراييل سجد لهم لبن ويقال انه اقومه اهل بيت ابراهيم من مصـــــــــر ✡ Abenephius.

Hoc eſt: *Erant autem Ægyptijs ſimulachra quædam pueri ſpecie, quæ vocabantur nomine Ægyptiaco Serapis; hæc adorabant illi, de futuris & abſconditis ea interrogantes. Omnibus in locis celebrioribus Vrbium ea collocabant adolentes ante ea, ſecum quoque ea contra euentus malorum portare ſolebant. Atque hæc idola ſimilia ſunt Theraphim, quæ Iſraëlitæ colebant, & quæ Laban adoraſſe ſcriptura memorat, & dicitur, quod domeſtici Abrahami in Ægypto commorantes, ea ſecum reduces attulerint.* Atque ex his colligitur, hos Hebræorum Theraphim nihil aliud fuiſſe, quàm Serapes Ægyptiorum, cùm non duntaxat nomine, ſed & forma, ritibuſque, queis colebantur, huiuſmodi idola in omnibus ſibi exactè correſpondeant. Verùm ne & hìc aliquis in animo dubitantis Lectoris ſcrupulus relinquatur, dicta confirmamus ſequentibus. Theraphim Hebræorum quid?

Ac primò quidem ſciendum eſt, hanc vocem Theraphim nequaquam Hebraicam (etſi formam idiomatis Hebraici aliquo modo affectare videatur) ſed merè externam eſſe & adſcititiam; quod vel indè patet, quod hæc vox extra ſcripturam apud Hebræos Doctores nunquam vſurpetur, nec cum hac ſignificatione vllibi in ſingulari reperiatur; teſtem huius rei adduco Oleaſtrum, qui huius vocis interpretationem maximè probans: *Non conuenit*, inquit, *inter Hebræorum Doctores, quid ſignificet dictio Theraphim, quâm idola vertimus; hoc tamen certi de iſta voce habemus, quod ſignificet imagines hominum, quæ loquebantur*. Cui ſubſcribit Eliezer hoc loco: Etymon Theraphim. Oleaſter in comm. huius loci cit. Gen.

לא מצאתי במדקדקים מחתעניין תרפים :

Non, inquit, *inueni adhuc apud Grammaticos, quid ſibi velit hæc vox Theraphim.* Quæritur igitur, qualis hæc vox ſit? Reſpondeo eſſe Ægyptiacam vocem, idemque eſſe, quod Serapis, quod haud obſcurè inſinuat Abenephi in præcedenti citatione, dùm non ſic ratione Theraphim cum Serapi comparat. Quod vt meliùs intelligas, ſcito proprium eſſe Chaldæorum ש aut צ, vel ט in ת vel ש mutare, ſic תלת pro שלש, קתר pro קשר, מתרא pro Eliezer in c. 32. Gen. Abenephius lib. 1. de relig. Ægypt.

מצרא naturali linguæ vitio impediti proferunt; vti gnaris Chaldaicæ linguæ notum eſt.

Serapis & Theraphim idem.

Cùm itaque Hebræo-Chaldæi in Ægypto Serapidis cultu imbuti, Serapis nomen frequenter ingeminari audirent; & ipſi idola eius vnà cum nomine in Chaldæam adducentes, id ſibi proprium fecerunt, eas imagines, quas Ægypti Serapes illi ש aut ס in ת mutato, תרפים Theraphis appellarunt, quæ vox poſtmodũ penitus iuris Hebraici facta, & ס finali ob ſimilitudinem in ם mutato, pro Therapis Theraphim dicta, tandem inter reliquas voces Hebræorum annumerata eſt. Ex his itaque manifeſtum eſt, Serapis & Theraphim idem eſſe nomen. Altera ratio, qua Theraphim & Serapis idem eſſe credamus, eſt rituum in peragendis eiuſmodi ſacrificijs ſimilitudo. Quemadmodum enim Theraphim ex varia materia ſub certo aſtrorum poſitu conſtruebantur; ſic & Serapis ex omni lignorum, lapidum & metallorũ genere conſtituebatur. Theraphim non fiebant ſine ſanguine humano, vti in præcedentibus ex Abenezra oſtendimus, nec Serapidis idola in Mithriacis ſacris. Iterum Theraphim paſsim phylacteriorum loco geſtabantur; quod & de Serapis idolis legimus, factum eſſe. Per Theraphim denique diuinabantur, & abſcondita inueſtigabant, quod vel è verbis Abenezræ citato loco apparet, vbi cùm examinat cauſam, ob quam Rachel Theraphim patris abſtulerit, tandem eam fuiſſe concludit, quod Rachel timeret, ne parens more ſolito idola ſua conſulendo, ex eorum reſponſis, quorſum Iacobus, & per quam viam fugiſſet, cognoſceret; verùm audiamus verba Abenezræ ſic diſcurrentis:

Chaldæi vocabula ab S incipientia pronunciabãt vt T.

Theraphim phylacteriorum loco armat.

R. Abenezra in c. 31. Gen.

והנה התרפים קראם לבן אלוהיו ויש אומרים שרחל גנבתם לבטל ע״ז מאביה ואלו היה כן למה הוליכה אותם עמה וע״א שמנחם בדרך והקרוב שעל כן גנבה אותם רחל כי היא יודעת שהיה לבן אביה יודע מזלות ופחדה שאביה יסתכל במזלות לדעת איזה דרך ברחו:

Ecce, inquit, *Theraphim, quas Laban Deos ſuos vocauit, dicunt ideò à Rachel ſublata eſſe, vt patrem ab idololatria auocaret. Quòd ſi hoc ita, cur illa ſecum abduxit, & non potiùs abſcondit ea in via vicina domui Laban, ideò igitur ea abſtulit; quia cùm parens eſſet Aſtrologiæ peritus, timebat Rachel, ne fortè ea aſtraq; conſulendo, quo Iacob fugiſſet, cognoſceret.* Erant itaque Theraphim idola, quæ conſulentibus reſponſa dabant, cuiuſmodi & Serapes ſeu Iſias ſtatuas fuiſſe, alibi fusè probabitur. Porrò nec formâ diſſimiles fuiſſe Theraphim Serapis imaginibus, iam nobis incumbit, vt probemus. Ac primò quidem Theraphim non ſecùs ac Serapes Ægyptiorum varias referebant figuras. Aliquæ enim eâ induſtriâ adornabantur, vt præter alios vſus horarum quoque diſcrimina oſtenderent, atque hoc eſt, quod R. Abenezra ſuprà inſinuauit, cùm dicit:

שהוא כלי נחשת העשוי לדעת חלקי השעות

Figura Theraphim.

Theraphim fuiſſe veluti inſtrumentum quoddam æneum, factum ad dignoſcendas horarum partes. Apparet huius rei veſtigium in antiquiſſima illa tabula hieroglyphica, quam theſauro ſuo hieroglyphico inſeruit Heruuartius, in qua tertium ſchema hieroglyphicum A exhibet virum togatum, qui ferulâ porrectâ ſimulachrum quoddam minutum in formam adaptatum puſionis

ſionis demortui, cœteraque præter caput inuoluti: quaſi gradus 24. horarum, qui in eo deliniati videntur, demonſtraturus indigitat. In Roma quoque ſubterranea frequenter hæc figura depicta reperitur, quá aliqui Lazari reſuſcitationem ſignificare volunt, quod negare nolumus. Dicimus enim hic ſolùm, Theraphim ὑδόμεζον vel ſimile quoddam inſtrumentũ fuiſſe, quare figuram eius hic apponendam duximus.

Hebræorum itaque Theraphim ſubindè vſum quoque horarum cognoſcendarum præbebant; quod & de Ægyptiorum Idolis Serapicis oſtendit Horus Appollo, apud quem Cynocephalus è pudendo aquam deſtillando, ex incremento aquæ in vaſe ſubiecto horas monſtrabat. Cui conſentit Macrobius, qui huiuſmodi idola ὑδρομεζοῦντα fuſè deſcribit, quam conſuetudinem abſque dubio Hebræi ab Aegyptijs docti, eam ſacris quoque ſuis interſeruére.

Cur Aegyptij ſuos Theraphim ſine manibus & pedibus conſtruerent.

Prætereà idola Theraphim ferè ſemper formâ inuoluti pueri, vt dictum eſt, & ad portandum idoneá apparabantur, hinc ſine manibus & pedibus ferè videntur conſtructa; timebant enim Aegyptij maximè ſimulachrorum defectum ex ruptura quapiam prouenientem; cuiuſmodi figuram quoque habuiſſe Serapes, teſtantur ſtatuunculæ illæ partim fictiles, partim lapideæ & ligneæ, quarum ingens copia quotannis à Mercatoribus ex antiquis Aegyptiorum monumentis eruta, in Europam deuehitur. Quod autem Eliezer dicat Theraphim fuiſſe caput primigeniti ſale & aromatibus conditum, quod muro impoſitum venerabantur, ab illo reſponſa poſtulantes, varijſque de rebus diuinationes inſtituentes; illud certè totum ab Aegyptijs quoque dimanauit, qui corpora Regum ſuorum condita veluti Deos adorabant; ab ijs dæmone animatis futurorum poſtulantes ſcientiam. In Mithriacis quoque ſacris nihil quoque ſine cruentis huiuſmodi ritibus geſtum, alibi oſtendemus. Atque ex his omnibus hactenus allegatis colligitur; Hebræo-Chaldæos, ſicuti idola hæc portatilia (quæ Theraphim, aut Aegyptiacè Serapim dicunt) ita omnia alia ſuperſtitionum genera quoque ab Aegyptijs doctos in Synagogam ſuam

intro-

introduxiſſe, quod vel continuus idolorum cultus Hebræis conſuetus ſatis ſuperque oſtendit. Huiuſmodi εἰδωλομανία ſemel introducta, tam altas radices fixit, vt nec maximis etiam miraculis, varijſque prodigijs à diuerſis Patriarchis exhibitis, ex obcœcatorum hominum animis euelli poſſe videretur. Hinc ſcandaloſa Hebræorum vita, hinc vituli, Apides in deſerto; hinc aurea ſimulachra Ieroboam; hinc excelſorum exſtructio, hinc Theraphim in domo Iacobi radicatus cultus; de quibus appoſitè Oleaſter; fuiſſe idola in domo Iacob, etiam poſt digreſſum à Laban, & diſceſſionem ex Meſopotamia, ſcriptura ipſa indicat infra Geneſ. 35. vbi Iacob admonens domum ſuam: *Abijcite Deos alienos, qui ſunt in medio veſtri; & mundate vos, & mutate veſtimenta veſtra; & dederunt ipſi Iacob, omnes Deos alienos, qui erant in manu ſua; & inaures, quæ erant in auribus ſuis, & abſcondit ea ſubter quercum, quæ erat apud Sichem.* Non eſt autem credibile fœminas & ſeruos, alioſque comites Iacob idolis aſſuetos, tam facilè omnia reliquiſſe, cultûſque Deorum ſuorum ſic eſſe oblitos; vt non ſecum idololatriæ aliquod veſtigium deferrent; præſertìm cum Theraphim, id eſt idola illa, futura prædicerent, quorum omnes erant auidiſſimi. Hæc Oleaſter. Sed hæc de Theraphim Hebræorum ſufficiant. Nunc ad reliqua idola Hebræorum tranſeamus.

Quam tenax cultus Idolorum fuerit populus Hebræus. Hebræorum in idololatriā Ægyptiacam pronitas.

CAPVT IV.

De Baalim Hebræorum.

CVm mirùm in modum ſe torqueant Authores ob hæc monſtroſa Deorum nomina, Baal, Bel, Baalim, quid propriè illa ſignificent, & vndè originem traxerint; operæpretium me facturum exiſtimaui, ſi antequam vlteriùs progrederer; de ſimilium nominum origine paucis præluderem; quod dùm facio

Sciendum eſt: Eo tempore, quo poſt mundi diluuium humani generis propago ingentia vbique incrementa ſumebat, Miſraimum, qui tunc temporis rerum in Aegypto potiebatur, nouas ſubindè colonias ad prouinciam hominibus exonerandam, aliò miſiſſe; inter cœteros verò colonos Nembrodum quoque in Babyloniam deſtinaſſe; qui cùm callidus eſſet & ingenio verſutus, impotenti ad hæc regnandi cupiditate inſtigaretur, nihil non moliebatur, vt artibus malignis, quibus iam à patre ſuo imbutus erat, animos ſubditorum faſcinando, diuinos ſibi compararet honores; quemadmodum eos iam Miſraimum patrem in Ægypto ſimili agendi ratione adeptum nôrat, vti in præcedentibus dictum eſt. Nec defraudatum eſt ſpe ſua verſipelle ingenium; nam regnandi imperitandique arte inuenta, cùm primus Monarchiæ faſtigium aſcendiſſet, eam nominis famam apud Aſſyrios adeptus eſt, vt templis, ariſque in honorem eius exſtructis, eum Belum paſsìm appellarent. Eſt autem Bel nihil aliud Babylonicè niſi Dominus, patronus & potiens rerum, quo nomine eos appellare ſolebant, qui virtute rerumque geſtarum gloria diuinos hono-

Origo Idololatriæ.

Nembrodus dictus Bel, hoc eſt Dominus.

בעל ſiue Baal, aut Bel quid ſignificet.

honores meruerant. Bel itaque Babylonius dictus eſt Nembrod, quemadmodum Miſraimus Bel Ægyptius; eò quod ille in Aſſyria, hic in Ægypto rerum potitus, variarumque rerum inuentione apud poſteritatem diuinos honores meruerit.

Hoc autem ita ſe habere, primò monſtrat Diodorus Siculus; Oſirim ait, multis colonijs inſtitutis, Belum Neptuni & Lybies filium, qui propè Euphratem ſedem poſuerat, & Sacerdotes Chaldæos inſtituerat primùm in Babyloniam traduxiſſe. Oſirim autem nos in primo huius Syntagmatis capite eundem demonſtrauimus eſſe cum Miſraimo. Hic autem Belus cum inſigni aſtrorum cognitione polleret, à poſteris בעל שמים *Baal ſchamaim*, hoc eſt, cœli Dominus dictus eſt. de quo Philo Biblius, & Euſebius ſcribunt, cum à Phœnicibus nuncupatum *Beelſemen*; quod Phœnicum lingua ſignificat cœli Dominum. Diuus quoque Hieronymus libro primo in Oſeam, Semiramin, ait, cùm Zoroaſtrem Magum & Bactrinorum Regem prælio ſuperaſſet, ad tantam perueniſſe gloriam, vt patrem ſuum Belum referret in Deum, qui Hebraicè dicitur Beel: hunc Sidonij & Phœnices, inquit, appellabant בעל Baal, qui idem ſit quod Belus. Latinos verò vnanimi omnes conſenſu Baal, Bel, Belum Iouem interpretatos eſſe reperio, de quo lege Chronicum Alexandrinum, quod fuſiſſimè de huiuſmodi nominibus tractat; nec immeritò, vtrumque enim præferocis ingenij, vtrumque infræni regnandi libidine, vtrumque omni vitiorum genere contaminatum, & Iouem, & Belum fuiſſe, ex veterum monumentis conſtat; quorum tamen vtrunque Deum appellare pleroſque non puduit, optimū, maximū dicentes, teſte Cicerone, quo tamen nihil minus meruit. Tanta igitur hic Belus ſeu Iuppiter Babylonius ambitione fuit, quanta nemo per omnes ætates inuentus eſt, aut inuenietur; quare alij ipſius iuſſu, alij, vt eius gratiam aucuparentur, altaria & templa ei inſtituebant, & Sacerdotes, & proprios cœrimoniarum ritus. At quid? nonnè maximum ambitionis indicium eſt, quod ſcribitur à Lactantio libro de falſa Religione, quod in Olympo, quem non malè turrim illam Babylonicam, vrbemque excelſam, quam primus ædificauit, plerumque verſabatur, veluti in montibus Iuppiter, omneſque, propoſitis præmijs, qui nouum aliquod inuentum humano generi vtile excogitaſſet, inuitabat, vt ad ſe primùm deferrent; cuius ipſe poſteà inuentor creditus eſt, & ideircò huic, vt multis prætereà rerum vtilium inuentoribus, diuini honores ſint habiti; quod & templum Beli ampliſſimum, ac magnificentiſſimum, quod Diodorus deſcribit, apud Babylonios fuiſſe, ſatis demonſtrat.

Huius igitur Beli ſeu Iouis, tanta fuit nominis apud omnes nationes celebritas, & reuerentia, vt non multò poſt cœperit audire mortalium vota, & ad multorum ſacrificiorum conuiuia inuitatus, fumantium patinarum nidoribus exſaturaretur. Quid igitur? ſi inter infinitum votorum numerū ſi cuipiā fortuna aſpiraſſet, vt voti fieret compos, is à Belo ſeu Ioue ſe id conſecutum ratus, continuò aras & templa erigebat, & ab euentu, vel à loco, in quo id eueniſſet, cognomen Ioui aut Belo ſeu Baali imponebat. Hinc innumera mox Deorum portenta exorta; variam ſiquidem malè

feria-

Diodorus Siculus.

D. Hieron.

Belus & Iuppiter Babylonius idem.

Cultus & cærimoniæ ſtatutæ Belo.

Lact. l. de falſa relig.

Bel Iuppiter.

feriatis hominibus ſabulandi præbuêre materiam, vt ſatis oſtendunt Bel, Belus, Baal, Baalim, Balaam, Beelphegor, Beelſephon, Beelteem, Beelzebub, Beelmeon; & ex Baal Hebraico deducta, Baalberith, Baalgad, Baalhamon, Baalhaſor, Baalhermon, Baalpharaſin, Baalthamar, aliaque ſexcenta huiuſmodi, de quibus nos in ſequentibus diſſeremus.

Quid ſit vox Baal.

בעל *Baal* itaque Hebraicum nomen, æquiualens Babylonio Bel בעל, nihil aliud ſignificat, niſi eum, quo nihil maiùs meliùſque ab homine concipi poteſt, Deum videlicet, in quantum potens eſt, paratuſque ad in neceſſitatibus, hominibus ſuccurrendum; qualem Iouem fuiſſe ipſum nomen quoque indigitat, quod à Iuuando quidam deducentes, noſtræ opinioni luculenter aſtipulari videntur.

Belus itaque Iuppiter exiſtimatus eſt à Babylonijs & Aſſyrijs, cuius non modò in profanis hiſtorijs mentio, ſed in ſacris; quare viſum eſt ea aliquantò altiùs ex varijs Authoribus, quæ de eo comperi, repetere.

Hel Bêl etymon.

Scripſit inprimis Seruius, Beli nomen ratione non carere; quippè Aſſyriorum linguâ Solem ſignificare; vndè aſpiratione adiectâ Græcè ἥλιος eſt vocatus; alij non Aſſyriorum linguâ, ſed Phœnicio nomine *Hel* vocari volunt; אל vnde Helius deducatur, qui mox & Belus dictus ſit; quin & Seruius tradit; quod Hal Punicâ linguâ Deus dicitur, apud Aſſyrios Hel dicebatur, quâdam ratione myſticâ Saturnus & Sol. Verùm qui vel mediocriter in Hebraicis & Chaldaicis inſtructus fuerit, omnes huiuſmodi longè petitas deriuationes, & nihil ad rem facientes etymologias facilè repudiabit. Porrò plures fuiſſe Belos & Baalim, ſacra ſcriptura non vno in loco oſtendit, quin & colligi poteſt ex illo primo Æneidum:

Virg. 1. Æneid.

cœlataq; in auro
Fortia facta patrum, ſeries longiſſima rerum
Per tot ducta viros, antiqua ab origine gentis.

Per tot, inquit, *ducta viros*, à primo Bêlo Aſſyriorum, vt ab antiquo *durantia Cinnama Belo*; & hinc *Regina grauem gemmis, auroq; repoſcit, Impleuitq; mero pateram, quam Belus, & omnes. A Belo ſoliti* &c. Ergò hæc eſt generis ſeries, Iuppiter, Epaphus, Belus priſcus, Agenor, Phœnix, Belus minor, qui & Metres. Sanchoniaton autem in Phœnicum theologia, Belum inter Saturni filios connumerat, & Iouem fuiſſe aſſerit, id quod & Euſebius. Legimus, & alterum Belum Iouis nepotem, Epaphi Regis Ægypti filium, qui & alium Belum genuit. Miſraim quoque Belum Ægyptiũ dictum ab Aſſyrijs ſuprà inſinuauimus, non ſecùs ac Nembrod Belum Babylonium, cui &, referente Plinio, gemma ab Aſſyrijs dedicata ſcribitur, Beli oculus indigitata. Cyrillus verò libro tertio contra Iulianum Cæſarem, Belum etiam Arbelum nuncupatum prodit, & primum à ſubditis hominem, Dei nomen accepiſſe, eique Aſſyrias gentes & finitimas ſacrificia impendiſſe, coluiſſeque, quod & Euſebius ſcribit in Chronicis. Ab hoc itaque celebris illa & frequens Hebræorum Baalatria originem duxit. De qua modò diſſeremus, à celebratiſſimo Numine Beelphegor initiũ facturi.

Euſebius.

Cyrillus.

CA-

CAPVT V.

De Beelphegor, qui eſt Deaſter ſiue Idolum Ammonitarum.

BAalphegor Hebræis בעל פעור ſeu quod idem eſt, Dominus hiatus ſeu aperturæ; idolum fuit Moabitarum; cuius meminit Oſeas, & mentio fit eius Numerorum 25. Deut. 4. Ioſue 22. ſæpènumero quoque omiſſo Baal, phegor tantùm dicitur aut phogor, vti ad Hebræos 17. Cuiuſmodi porrò idolum fuerit, variant ſententiæ. Theodoretus SS. Baſilius, & Chryſoſtomus cum à Græcis Saturnum appellatum tradunt; in qua opinione Apollinarem quoque fuiſſe reperio; addit Chryſoſtomus Baal eſſe nomen generale idoli, Phogor nomen loci; prætereà particulare illud idolum appellari Bel; Conſentit in reliquis Rhodiginus, ſed cum Hieronymo Bel, Beel, Baal commune ait, ac idem idolum ſignificare; nimirùm quod Belus primus Aſſyriorum Rex Nini filius (nos patrem dicimus) primus etiam Dei nomen à ſubditis acceperit, vti relatum eſt. Quicquid ſit; conſtat pro ſingulari aliquo idolo & Baal poni, & pluraliter Baalim pro varijs idolis, aut pro eodem illo Aſſyriorum, quod diuerſis deindè modis gentes aliæ figurarunt, aut cognominauerunt. Vndè malè intulit Scaliger, Baal nunquam ſine adiuncto reperiri aſſerens. Repugnat enim hoc ſacro textui, qui ſæpè ſolius Baal, nullo ei alio adiuncto nomine meminit.

Theodor. Baſilius. Chryſoſt. in Geneſ.

Rhodiginus.

Scaliger.

Dicimus itaque nomen בעל Hebraicum & בעיל Beel ſeu Bel Chaldaicum, generali loquendi ratione nihil aliud ſignificare, quàm quodlibet falſum Numen, non ſecùs ac apud nos nomen idolum, vel Deus, quod commune eſt ad Iouem, Saturnum, Mercurium; ita quidem, vt illud Baal generis locum obtineat, adiunctum verò nomen ſpeciei. Sic Beelphegor alius dicitur à Beelzebub, & Beelthemar, alijſque ſuprà indicatis.

Quid ſignificet Beel.

His itaque ſuppoſitis, quæritur, Quid propriè fuerit Beelphegor, & quale illud idolum fuerit? Quod vt decidatur, pudicum Lectorem mihi, ſi forſan caſtas aures obſcœnitate rerum verberari contigeret, condonare velim; aliud enim ſuperſtitioſæ originis inueſtigatio non ſuadebat; ſint omnia munda mundis, noueritque Lector, nihil me verbis proprijs adducturum, ſed verbotenus ex ſacris literis, SS. Patribus, cœteriſque Scriptoribus, tùm ad cautelam, tùm ad radices ſuperſtitionum oſtendendas, omnia allegaturum. Non deſunt primò, qui id cum Sole, Saturno, Ioue, Baccho confundant, vti ex ſuperiùs dictis patet. Nos concludimus, nullum alium fuiſſe, quàm Priapum; idq; ex etymo nominis primò patet; eſt enim Priapus Hebraicè nihil aliud, quàm פעור פה *pehorpeh*, hoc eſt, os nuditatis; ſic ait Baal aruch: ובעל פעור פירושה פעור,פה *Et nomen Beelphegor*, inquit, *explicatio eius eſt os nuditatis*. Ex quo patet Priapus, cùm Græcum non ſit, originem ſuam ſanè à nullo alio, niſi ab Hebræo Peorpe ſumpſiſſe, cui vox Priapus admodum affinis. Accedit, quod Peorpè apud Hebræos propriè ſignificet veretrum, & eam quidem partem, quæ glans dicitur; qua figura Beelphegor effigiatus fuiſſe, ſcribit S. Hieronymus, quem conſule, atque

Beelphegor quod idolum fuerit?

Beelphegor idem ac Priapus.

Oſeæ 4. aperte alludere videtur Oſeas verbis indignatione plenis, quibus Hebræorum filijs exprobrat conuerſationes cum meretricibus, & ſacrificia cum effœminatis. Sunt autem meretrices & effœminati (vt benè exponunt Cyrillus, Theophylactus, & Hieronymus) turpes mulieres colentes obſcœniſſimum idolum Beelphegor ſeu Priapi; vndè 3. Reg. 15. ſcriptum

3. Reg. 15. eſt de Aſa; *Inſuper & Maacham matrem ſuam amouit, ne eſſet particeps in ſacris Priapi, & in luco eius, quem conſecrauerat. Subuertitq; ſpecum eius, & confregit ſimulachrum turpiſſimum, & combuſſit in torrente Cedron*; vbi notandum, loco ſacrorum Priapi & idoli turpiſſimi, Hebraicam lectionem habere מפלצת, quod rem horrendam & fœtore abominandam denotat, eò quod,

R. Leui comm. 3. Reg. 15. vt rectè commentatur R. Leui hoc loco: שהוא מביא פלצות רבות לעובדיו: *horrorem & calamitates multas ſuis cultoribus eiuſmodi idolum adducat*; formam eius hoc loco deſcribit R. Salomon Iarrhi his verbis:

R. Salomon Iarrhi cit. 3. reg. loc.

כי עשתה מפלצת אמרו רבותינו מפליא ליצנותא כמין זכרות עשתה והיתה נבעלת בכל יום:

Dicunt ſapientes noſtri mira de fabrica huius idoli, erat enim ad ſpeciem virgæ virilis effectum, cui maritabant ſe tota die. Hoc igitur idolum in ſumma veneratione habebatur apud mulieres, hoc ſummâ inſaniâ appetebant viri effœminati, iuxtà illud Oſeæ cit. loco. *Et cum effœminatis ſacrificabant.* Pro effœminatis in Hebræo eſt קדשות, quod quoniam fœminini generis eſt, nonnulli ſcorta interpretati ſunt; Viri enim huiuſmodi קדשים dicuntur.

S. Hieron. Cyrillus. S. Hieronymus tamen effœminatos vertit, & Sacerdotes Beelphegor ſiue Priapi eſſe docet; cui ſubſcribit Cyrillus, qui hos quoque Sacerdotes Beelphegor intelligit viros quidem, ſed in fœminas mollicie mutatos, qui muliebri vociferatione & cymbalis vtentes, faceſque ferentes circumcurrebant.

Aquila. Aquila verò ἐνηλλαγμένους interpretans, id eſt, mutatos, hôc oſtendere voluit, quod ſuam naturam mutauerint, & de viris fictæ ſint fœminæ. Fuiſſe porrò hunc Beelphegor obſcœniſſimè effigiatum, ex ipſo nomine patet, quo eum Hebræi paſsim Dominum turpitudinis, vel Dominum

Theophylact. c. in Num. 25. apertionis, aut nuditatis appellant. Hinc Theophylactus cum Beelphegor ſeu Priapo initiatis ſacrificare, illum dicit, qui opere peccatum carnis perficit. Cultores autem eius varijs cœrimonijs eum obſeruabant. Verùm vt quanta hominum corda cœcitate diabolus opplêrit, & quam

Cultus Beelphegor qualis? Oleaſter in 25. Numer. abominanda in ſuis non cœrimonijs, ſed nefandis ſceleribus perpetrauerint, cognoſcas; leges Oleaſtrum, qui in 25. Numerorum caput, deteſtabiles huiuſmodi, auribuſq; prorſùs intolerabiles ritus fuſè deſcribit, vti & Raſſi in citato loco his verbis, ſic dicit:

ושמו פעור שפוערים לפניו פי הטבעת ומוציאים רעי זו עבודתו:

Hoc eſt: *Et nomen eius*, ſubintellige idoli, *Phegor, eò quod denudarent ante eum poſteriora, aluum ſoluentes, hæc enim eorum erat religio.* Quæ quidem non ſacrificia, ſed abominanda ſcelera non ſemel Deus per Prophetam corripit, iuxta illud: *Omnem abominationem, quam abominatus eſt Dominus, fecerunt idolis ſuis.*

R. Moſes. Aitque R. Moſes dictus Rambam libro 3. Moreh, ob impia

impia & ſceleratiſſima ſacrificia Beelphegori exhibita, ſacerdotibus hoc præceptum eſſe datum, vt tempore ſacrificij braccati incederent, ne irreuerentiam aliquam Deo, nuditate apparente facerent; verba eius adducam:

וידעת פרסום עבודת פעור בזמנים ההם שהיתה בגלוי הערוה מפני זה צוה הכוהנים לעשות מכנסים לכסות בשר ערות בעת העבודה ושלא יעלה עם כל זה למזבח במעלות אשר לא הגלה ערותם:

Tu verò ſcis, quod ſeruitium idolorum Phegor in temporibus illis erat, vt locum turpitudinis ante eum diſcoperirent, & idcircò præceptum eſt ſacerdotibus, vt facerent braccas & fæmoralia; quibus carnem turpitudinis in hora ſacrificij cooperirent, & propterea non aſcendebant ad altare per gradus, ne diſcooperirentur. Hæc Rambam.

Expenſis itaque omnibus ijs, quæ de Baalphegor ſeu ritibus impijs priſcorum tradunt monumenta; nunc ad inſtitutum noſtrum reuertamur, quod eſt, monſtrare, totam hanc phegorolatriam, ac impiorum rituum colluuiem aliundè non promanaſſe, niſi ab Ægyptijs, queis phallum ſeu pudendum Oſiridis in ſumma ſemper veneratione, Iſidis inſtitutione & monitu habuiſſe, Diodorus docet. Et nos totam eius hiſtoriam ſuprà capite de Oſiride & Apide fusè ex Authoribus oſtendentes ſatis ſuperq; inſinuauimus. Eſt autem communi omnium Mythologorum ſententia phallus idem, quod priapus; hos igitur priapos ſeu phallos tanto in honore habebant, vt nulla actio ſine illis peragi videretur; hos, teſte Herodoto, in ſacris Dionyſij collo ſuſpenſos circumferebant; erant autem cubitales ſtatuæ, quæ in honorem Oſiridis, teſte Diodoro, tibiâ præcinente in feſtis ex varia materia, vitro, ebore, auro, ſerico, & panno confectæ circumportabantur; quibus mulieres potiſſimùm ad explendam Veneris pruriginem vtebantur. Hinc Ithyphallia quoque originem traxiſſe videntur; Eſt autem ἰθύφαλλος, vti iam ſæpè in præcedentibus diximus, & impoſterum dicemus; nihil aliud niſi priapus cum phallo erecto, qui, teſte Diodoro, Luciano, Herodoto, ab Ægyptijs quotannis ſummâ inquiſitione & culto celebrabatur; cuius imago fuit, *quæ arrectam mentulam teneret*, teſte Suida. Horum quoque & Typhonem Priapi nomine inſignitum Lucianus demonſtrat. *Ægyptij*, inquit, *Priapi ſimulachrum, quem Horum & Typhonem appellabant, humanâ effigiabant formâ, dextrâ manu ſceptrum tenebat, quod ab ipſo terram & mare in lucem edita exiſtimarent. Leuâ ſuam ipſius mentulam arrectam, quod ſemina humo tecta in apertum emittat; pennæ autem motus celeritatem indicabant, & diſcus Orbis circumferentiam* (eundem enim cum Sole putabant) *ſignificabant*. Faſcinum quoque pro Priapo ſeu phallo poſitum apud Authores reperimus; meminit inter cæteros eius D. Auguſtinus. *Quid hoc*, inquit, *dicam? cùm ibi ſit priapus, nimirùm maſculus, ſuper cuius immaniſſimum & turpiſſimum faſcinum ſedere noua nupta iubebatur, more honeſtiſſimo & religioſiſſimo Matronarum*; de quo & Horatius:

Phallus & Phegor idem ſunt. *Herodotus.*

Quid ſit Ithyphallum.

Diod. l. 1. c. 2. Lucianus in Dea Syria. Herod. in Euterp.

Phallus Faſcinum. *D. Auguſt. l. 6. de ciu. Dei*

Horatius.

Ruber ſedere cum rubente faſcino
Minuſuè languet faſcinum.

Quo loco Porphyrion ait, quod faſcinandis rebus hæc membri deformitas adderetur, & in ſacris Athenienſium Libero celebratis frequens erat, teſte Pauſania: *Stipes nimirùm rectus in modum faſcini adornatus*. Quem & apud alios Mutonem vocitatum reperio, & Mutinum quoque, vt habetur in Priapæis, *Rubricato minare Mutino*. Tertullianus in Apologetico legere videtur Mutunus, ita enim ridens Romanorum religionem: *Sterculus*, inquit, *& Mutunus, & Laurentina prouexit imperium* &c. Arnobius item in quarto: *Etiamne*, inquit, *Mutunus, cuius immanibus pudendis, horrentiq; faſcino veſtras inequitare Matronas, & auſpicabile ducitis & optatis*. At verò Lactantius Firmianus in 1. *Sterculus*, inquit, *qui ſtercorandi agri rationem induxit; & Mutinus, in cuius ſinu pudendo nubentes præſident, vt illarum pudicitiam prior Deus delibaſſe videatur*. Auguſtinus etiam in quarto, Mutunum, & Tutunum legere videtur, tametſi in codicibus Lactantij quibuſdam, nunc Futinus legatur & Tutunus; quicquid ſit, omnia huiuſmodi nomina Priapo afficta, immundiſſimæ pollutionis, queîs ſacris eius nefandis initiati contaminabantur, effectus oſtendunt.

Pauſanias. *Tertull. in Apolog.* *Arnobius.* *Lactant. Firmian.* *Auguſt. in 4. de ciu. Dei.*

Cur porrò poſt Ægyptios Græci, Romanique, qui ea à dictis Ægyptijs hauſerant, tantò ſemper ſtudiô huiuſmodi ſacra coluerint, apud Authores reperio factum eſſe; tùm quod huius cultu ea mala, quæ generationem impedirent ceù faſcinata auerterentur; tùm verò ob eam corporis partem, à qua ſit omnium origo; ac ob primam rationem, eum in hortis paſſim, arboribus, alijſque locis frugiferis collocatum legimus, iuxtà illud Ouidij:

Cur Hebræi, Græci, Romani tantò phallico cultui ſtuduerint.

Pomoſiſq; ruber cuſtos ponatur in hortis,
Terreat vt ſæuâ falce Priapus aues.

Columella:

Arboris antiquæ Numen venerare Ithyphalli.

Columella. *Ouidius.*

Hoc enim poſito, falſâ quâdam ſuperſtitione moti rerum omnium ſibi ſpondebant vbertatem. Altera ratio eos mouebat, vt ad auertendam inductam per maleficia impotentiam, mulierumque ſterilitatem auertendam phylacteriorum loco, collo, manibus, cingulo, auribus portarent, quæ & eandem ob cauſam animalibus brutiſque affixa eſſe, ex hieroglyphicis patebit, in quibus hoc phallo nihil occurrit frequentiùs.

Eaſdem itaque ob rationes gentem quoque Hebræorum ſacra turpiſſima amplexatam eſſe, tantòque libentiùs auidiùſque, quantò ad omne ſuperſtitionis genus, ac luxuriæ, omnigenæ inquinamenta erat propenſior, aſſerimus. Nam cùm huius Priapi ſeu Ithyphalli cultui Ægyptij omnem fœlicitatem, terræ ad hæc hominum brutorumque fœcunditatem aſcriberent; nil faciliùs fuit genti, apud quam nihil ſterilitate erat probroſiùs, quæque laxatis temperantiæ habenis, in omne libidinis genus miſerè ſeſe, etiam ſub honeſtæ propagationis humanæ prætextu præcipitabat, quam ea ſacra ſibi aſciſcere, quibus id ſub larua religionis tutò & impunè liceret, quibuſque ſterilitatem illam probroſam, & in lege maledictam, Ægyptiorum exemplum ſecuti, priapæo cultu auerterent. Quod

Cur Hebræi ſacra turpiſſima Priapi acceperint.

vt faciliùs & libentiùs facerent, mouebat eos Ægyptiorum fœcunditas, ſummæque, quas ex hoc cultu percipiebant, voluptates, peccandique impunis licentia; ex ſuperſtitioſis quoque non deerant, qui hoc cultu infatuati, omnem illam mulierum Hebræarum in Ægypto prodigioſam fœcunditatem alteri non aſcriberent, niſi fœcundo illo ſuo Beelphegori, turpiſſimorumque idolorum cultui, cui in tantum erant irretiti, vt nullis miraculis, minis, vltionibus, mandatorumque obſtaculis, ab hac mentis proteruia inſaniaque abduci poſſe viderentur; quod vel indè patet, quod poſt inſolita ac inaudita per Moſen à Deo, in gratiam ingrati populi patrata miracula beneficiaque innumera, queis quotidiè fruebatur in deſerto duræ ceruicis populus, ac in malo obſtinatus, manna ſpretâ, cœleſti ac veluti ſuper cibo leuiſſimo nauſeans, nihil aliud, niſi voluptuoſam Ægyptum, eiuſque cœpas, allia, aſphodelos, ollaſque carnium (quas egregius quidam Rabinus non malè interpretatur meretrices, quibus inſidebat inſatiabiliter fornicans) meditaretur; quæ grauiſſima ſcelera ingrati populi, Deus apud Prophetam ijs non ſemel exprobrare videtur. Cùm omnem abominationem, quam abominatus eſt Dominus, cum idolis ſuis Venereis eam feciſſe dicit. Augebat has brutas concupiſcentias multùm commixtio cum mulieribus alienigenis Moabitarum, Ammonitarum, & Madianitarum, in quas filij Iſraël effrœni quâdam libidine, teſte ſacra Scriptura, ferebantur. *Morabantur autem*, inquit, *eo tempore Iſraël in Setim, & fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua, at illi comederunt, & adorauerunt Deos earum, initiatuſq; eſt Iſraël Beelphegor.* Erant autem hæ dictæ mulieres ex inceſtuoſo Loti partu reliquiæ, quæ cùm vicinæ eſſent Aegypto, carnales hoſcè Priapi ſeu Phogoris ritus amplexantes, ſummó ſtudió ad Iſraëlitas primùm transfuderunt, qui ea breui incrementa ſumpſerunt; vt plerique, teſte ſacra Scriptura, abominationibus hiſcè dediti, ſcalpendis phallis Deaſtriſque huiuſmodi effingendis diſtenti, omnem de cultu Dei veri optimi, ac beneficentiſſimi memoriam depoſuiſſe viderentur. Ritus autem colendi eiuſmodi probroſiſſimos Deaſtros nobis appoſitè deſcribit רשי Raſi, ſiue R. Salomon Iarchi ſupra ea verba (*& adorauerunt Deos earum*) citato loco numerorum commentans: *Cùm*, inquit, *mulieres prurigini Veneris exſtimularentur; accedebant Iſraëlitas dicentes: habeo quod dicam tibi, attende me quæſo, & hoc dicto, è ſinu Statuam Phegor producentes aiebant; adora hunc: quo facto operi Venereo ſeſe accingentes, Deaſtrum illum impudicum & nefandum ſummô honore illo ſe actu afficere exiſtimabant, atque hic fuit egregius ille, ſi Dijs placet, ritus.* Sed audiamus verba ipſius Authoris ex Hebraico:

Numer. 25.

Filiæ Moab ritus colendi Beelphegor ab Ægyptijs traduxerunt ad Hebræos.

R. Salomon ſiue Raſi cit. Num. loco.

וכשחקיף יצרו עליה ואמור לה חשמיעי לי והיא מוציאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו השתחוה לזה:

Cùm, inquit, *quiſpiam vehementiori tentatione vegeretur, dicebat mulieri, attende me, ſeu exaudi me, qui in concupiſcentia tui ſum; & illa ſubitò è ſinu producebat ſimulachrum Phegor, & dicebat ei, adora hunc &c. quo facto actus ſecutus eſt.* Quæ eadem ab Ægyptijs factitata in Iſiacis ſacris, varijs in locis huius operis, volente Deo, monſtrabimus.

Turpis conſuetudo Hebræorum.

Patet

Patet igitur omnem illum impium ritum ab Ægyptijs dictis proceſſiſſe, quod non tantùm ex ijs, quæ hactenus diximus, ſed & iam ex ſumma illa vtrique genti communium cœrimoniarum affinitate, luculenter apparebit. Verùm vt origo meliùs conſpiciatur, eas collatione inter ſe facta comprobandas ratus ſum.

Ac primò quidem Ægyptios è Diodoro nouimus, ſummò ſemper ſtudió hunc phallum Oſiridis coluiſſe, quod & ab Hebræis factum in præcedentibus oſtendimus. Erat autem Priapus ſeu phallus iſte ſtatua paruula in penis formam effigiata, quam contra ſterilitatem, tùm in publicis hortis, agris, alijſque campeſtribus locis ponebant; tùm in priuatum emolumentum collo, auribus, cingulo, fœmoribus, phylacterij loco circumferebant; quod & Hebræos in cultu Phegor obſeruaſſe ex præcedentibus patet. In quibus ex R. Salomone oſtendimus, imaginem Phegor, כמין מכרות, id eſt, ad veretri humani ſimilitudinem efformatum, à meretricibus, alijſque impudicis fœminis ſinu circumlatum fuiſſe.

Priapus phallus phegor idem.

Præterea Aegyptios phallos huiuſmodi in Dionyſiacis per compita Vrbium, inſanâ quâdam mentis diſſolutione ac vociferatione, tibiarumq; clangoribus circumuexiſſe triumphi in ſpeciem, teſtatur Herodotus. Quas cœrimonias Aegyptiorum more, Hebræos quoque obſeruaſſe, ſuprà docuimus ex Cyrillo, cùm de effœminatis Priapi Sacerdotibus verba faceremus. Moris erat Aegyptijs mulieribus, teſte Plutarcho, Diodoro, Suida, Apidem in Ithyphalliorum ſacris (quæ ſingulis annis ſemel ſolenni pompâ celebrabantur) accedere, eique ſublatis veſtibus poſteriora denudare. Quod in ſacris Beelphegor celebrari ſolitis, Hebræis fœminis vſitatum fuiſſe, ex Moreh nebuchim, Rambam, alijſque tradidimus. Præterea Priapæa ſacra ſeu Pamelia feſta plerumque in locis abditis, ſpeluncis, lucis, antriſque celebrata, Pauſanias tradit; quod Hebræos quoque feciſſe Troglodytas imitatos è libro tertio Regum probauimus; vbi de Aſa Rege ſic dicitur. *Et abſtulit effœminatos de terra, purgauitque vniuerſas ſordes idolorum, quæ fecerant patres eius; inſuper & Maachan matrem ſuam amouit, ne eſſet princeps in ſacris Priapi, & in luco eius, quem conſecrauerat, ſubuertitq; ſpecum eius, & confregit ſimulachrum turpiſſimum, & combuſſit in torrente Cedron*. Denique Aegyptij phallis ad faſcinanda mala generationem impedientia philacterij loco vtebantur. Quod Hebræas mulieres ad ſummum ſterilitatis malum auertendum feciſſe è dictis liquet. In ſumma Hebræos Aegyptiorum Simias nemo negabit, qui haſcè noſtras comparationes diligenter expenderit. Ithyphallia itaque, Pammelia, ſeu Priapæa ſacra in Aegypto primùm exorta, vicinos ſibi Hebræos primùm infecerunt; deindè in Græciam vſque propagata, ingentem ibidem nouarum ſuperſtitionum ſobolem pepererè; quæ à Romanis poſtmodum, coaptatâ, diffuſâq; conclamatæ ſuperſtitionis propagine, totum mundum repleuerunt; quæ quidem in tantum breui exercuerunt, vt poſt Salutis aduentum, etiam non defuerint, qui eiuſmodi ſacris abominandis initiati ſe turpiſſimo Phegori manciparent; quemadmodum ex deteſtabili Gnoſticorum ſecta apud Epiphanium, Philaſtrium, alioſque Heræſeologos legitur.

Phalli in feſtis Dionyſij portatı.

Herodotus in Euterpe.

Ægyptiorum priapæa feſta.

Rambam in *moreh.*

Pauſan. in phocicis.

Phalli erant amuleta contra faſcinationem.

Hebræus Simia Ægyptij populi.

Ex

Ex hoc fonte quoque profluxiſſe videtur impia illa Mahumetis lex ſeu Alkoranus, qui dùm ſupremam beatitudinem in fruitione brutarum voluptatum, Epicuræorumque delicijs conſtituit, quid aliud agit, quàm vt turpiſſimos hoſce phegorios ritûs, cœrimoniaſq; renouet. Hunc denique Beelphegor pro Deo habent omnes ij, qui æſtro libidinis perciti, brutorum irrationalium inſtar miro modo mente vacui, corde confuſi, & ſummè fanatici, verique Penelopes proci, aut meliùs immundi porci toto die, dulci hoc veneno ſauciati, circumuagantur; & ſiue bibant, ſiue manducent, ſiue cubent, huic Venereo idolo ſemper intenti mentem ſuneſtant; vt qui nihil aliud cogitent, non ſua, nec ſeipſos, phanatico quodam morbo catenis ignorantiæ ac turpitudinis arctè conſtricti; vera libidinis prodigioſæ monſtra; deteſtanda Phegoris mancipia, quæ quidem alto præſtat ſilentio ſupprimere, quam ea proferendo caſtas aures periculoſiùs vulnerare. Quare ijs dimiſſis ad ea, quæ de Baalim dicenda reſtabant, progrediamur, inter quos non immeritò ſecundum locum obtinet Beelzebub, quem in Euangelio principem dæmoniorum nominari legimus. Omnes luxurioſi Phegolatræ.

CAPVT VI.

Beelzebub Idolum Accaronitarum.

DE nomine huius ſiue Dei, ſiue Dæmonij magnam apud Authores controuerſiam reperio, quam tamen aliundè exortam non arbitror, niſi è locis iſtis Euangelicis, queìs Iudæi Chriſtum de Dæmone, non niſi in Beelzebub principe dæmoniorum eiecto inſimulant. Nam hoc loco pro Beelzebub alij legunt Beelzebul; quæ lectio, vti paulò antè diximus, variam paſsìm vti opinionum, ita fabularnm occaſionem præbuit; vt & modò dicemus, vbi priùs varias huius loci verſiones adduxerimus. Ac vulgata quidem editio Beelzebub habet, quam ſequuntur Hebraica, Syra, ac Perſica tranſlatio, vti in ſequentibus patet:

Hic non eijcit dæmonia niſi in Beelzebub principe dæmoniorum. Latina vulgata.

זה אינו מוציא את השטנים כי אם בבעל זבוב : Hebræa.

Hic non eycit dæmonia niſi in Beelzebub.

ܗܢܐ ܠܐ ܡܦܩ ܫܐܕܐ ܐܠܐ ܒܒܥܠܙܒܘܒ ❖

Hic non exire facit Satanas, niſi in Beelzebub. Syra.

جمكن بسلن رامكر ببعلزبوب ✡

Hic non eycit dæmonia niſi in Beelzebub. Perſica.

Alij verò hoc loco pro Beelzebub vertunt Beelzebul; quemadmodum è Græco 70. Interpretum verſione, quam Arabica, Copta ſeu Ægyptia, Æthiopica ſeu Abyſſina, aliæque ſequuntur, apparet; verſiones omnium apponendas duxi.

Græca. Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.

Arabica. هذا لايخرج الشياطين الا بباعل زبول ۞

Hic non eijcit diabolos niſi in Beelzebul.

Copta. ⲟⲩⲟϩ ⲁ̀ⲙⲡⲉϥⲃⲁ̀ⲗⲏ ⲛⲓⲇⲓⲁⲃⲟⲗⲟⲥ ⲉⲃⲏⲗ ϧⲉⲛ ⲃⲉⲗⲍⲉⲃⲟⲩⲗ

Hic non eijcit diabolos niſi in Beelzebul.

Æthiopica. ዘኢየወፅእ፡ አጋንንተ፡ ዘእበለ፡ በብዔል፡ ዜቡል።

ZaiiWazaa agananta zaabala baBeel zebul.
Hic non eijcit dæmonia niſi in Deo ſtercoris.

Origenes. Chryſoſtom. Athanaſius. Cyrillus. Prudentius.

Hiſcè Authoritatibus ſacris aſtipulantur Origenes, SS. Chryſoſtomus, Athanaſius, Cyrillus, alijque veterum, qui omnes hoc loco pro Beelzebub legunt Beelzebul. Prudentius quoque περὶ στεφάνων, hymno quinto Vincentio Martyri ſic canit:

Sed Beelzebulis callida
Commenta Chriſtus deſtruit.

R. Abraham Ben Kattun.

Verùm hanc difficultatem vt enodemus, notandum eſt, Beelzebul hoc loco Chriſtianos Orientales, non niſi in Idololatrarum contumeliam adinueniſſe; nam quemadmodum בעל זבוב, in Hebraica lingua à בעל & זבוב deducto nomine, Deum ſeu Dominum muſcæ; ita بعلزبول Beelzebul in Arabica lingua (quâ Chriſtiani dicti paſsim vtebantur) à بعل *beel*, & زبول *zabul*, vel زبل *zabel* deriuato nomine, nil aliud ſignificat, niſi Belum ſtercoreum, aut Deum, ſeu Dominum ſtercoris & fimi; quo nomine per contemptum vocabant idolum ſeu dæmonem Beelzebub; quod & teſtatur Abraham Ben Kattun, vbi verſum 33. cap. 23. Exodi, ad hunc modum explicat. *Non ſines apud te habitare, qui colunt Deos peregrinos vel ſtercoreos.* Stercoreos hic in opprobrium dictos, nihil dubito.

Quis fuerit Barcoceba.

Contumelioſæ nominum impoſitiones.

Atque hoc ita eſſe, nos duo docent, primùm eſt, quod hoc nomen Beelzebul nullibi, niſi in nouo inſtrumento reperiatur; quod maniſeſtè indicat, hanc appellationem à Chriſtianis primò in ignominiam idololatriæ excogitatam, Euangelioque eandem ob cauſam inſertam eſſe. Alterum nos Hebræorum mos docet, quos in fictorum Numinum contemptum huiuſmodi appellationes olim fieri præcepiſſe, varia paſsim in eorum libris occurrentia huiuſmodi vocabula demonſtrant. Hinc mendaciſſimum illum impoſtorem, Meſſiæ ſibi nomen ſub Traiano venditantem, Barcocebam, ſcilicet filium ſtellæ prius dictum, Barchozibam filium videlicet mendacij appellare cœperunt. Huiuſmodi nominum exemplis nec vetus teſtamentum caret; Mons enim Oliuarum, poſtquam eſt idolis inquinatus הר המשחית *har hamaſchith*, id eſt, mons corruptionis dicitur, vno ſolùm

הר המשחת *har hammiſchat*, ſcilicet mons oliuarum ſeu vnctionis, mutata litera & Iod addito, vt nimirùm ad nomen alludatur, nec opprobrium deſit; ſic quoque blaſphematuri ſanctiſſimam legem noſtram, eam appellant און גיליון Euangilion, hoc eſt, volumen iniquitatis, ab און *auen* & גיליון *gilaion*, quorum illud iniquitatem, mendacium, fraudem; hoc volumen denotat. Plura huius farinæ hìc adducere poſſem; verùm quia illa paſsim indoctis etiam nota ſunt, de ijs ſileo. Cœterùm non ignoro Iouem Græcis quoque vocatum quaſi ſtercoreum ſeu fimo delibutum, vt videre eſt in illo Orphei carmine: Orpheus

Ζεῦ κύδιστε, μέγιστε θεῶν, ἐλλυμένε κόπρῳ.

Idque citat S. Nazianzenus in ſteliteut. 1. Verùm hoc nequaquam intelligendum eſt, quaſi per ignominiam id fecerint; cùm ἐλλυμένος κόπρῳ, non magis ad Iouem ſtercoreum ibi attineat, quam illud Virgilij:

. . . . . . Totamq; infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.

Interpres enim ſeu Paraphraſtes eſt Virgilius, ad illud Orphei intelligendum; ab vtroque arcana naturæ duntaxat docentur, & Deus veluti inuolutus exiſtimabatur; quo nomine memoratur apud Senecam natural. quæſtion. Deorum quidam ordo, ex Hetruſcorum monumentis. Porrò ob quam rem Beelzebub aut Beelzebul appellatus ſit princeps dæmoniorum, difficilè eſt aſſerere. Origenes fatetur neſcire ſe, vndè æui iſtius homines didicerint τὸ περὶ βεελζεβούλ; ſed vide, ſi placet reſponſa, quæ Iuſtino Martyri tribuuntur, vbi nomen hoc ab ipſis dæmonijs ſacrificulos & ἐπαοιδοὺς didiciſſe ſcriptor ille, quiſquis fuerit, autumat. Neque hunc faciunt Hebræorum monumenta dæmoniorum principem, ſed Aſhmodæum potiùs, quem Chaldæus Paraphraſtes in Eccleſiaſte vocat אשמדי מלכא דשידים *Aſhmadai Regem dæmonum*; dictus autem אשמדי à שמד, quod eſt, perdidit, ſiue exterminauit, & nominibus illis Angeli abyſſi, Abaddon nempè & Ἀπολλύων perquam eſt congruum. Hunc memorat Elias Theſbites, Samaël quoque vocatum fuiſſe; volunt autem Samaël proprium eſſe Diaboli nomen, qui primos parentes fefellerit, colubro, cameli ſpeciem habente, vectum; cuius meminit R. Moſes Ægyptius in more nebuchim; verba eius ſequuntur:

Cur Beelzebub dicatur Princeps dæmoniorum.

Ionathan paraphraſtes in Eccleſiaſt. c. 1.

Aſmodai nominis etymon.

והנה כבר נתבאר זה וממה שצריך שתדעהו שביארוהו במדרש וזה שהם אמרו שהנחש הורכב וחוה היתה כשיעור גמל ושרוכבו היה אשר השיא חוה ושהרוכב היה סמאל וזה השם הם יתירוהו על השטן המצאם אומרים במקומות רבים שהשטן רצה להכשיל אברהם אבינו עד שלא יאבה להקריב יצחק וכן רצה להכשיל יצחק שלא אחר רצון אביו : וזכרו עוד בעניין הזה בעקידה בא סמאל אצל אבינו אברהם ואומר לו למה באת במקום זה : והנה כבר שסמאל הוא השטן וזה השם גם כן לעניין כמו ששם הנחש לעניין : ואמרו בבואו להשיא חוה היה סמאל רוכב עליו והקב"ה שוחק על גמל ורוכבו :

Rambam moreh. l. 2. c. 31.

Hoc eſt: *Et ecce iam explicabitur id quod neceſſarium eſt, vt cognoſcas eius explicationem in Midras, quæ eſt iſta; dicunt quod coluber ſeu ſerpens ille*

Serpens qui Euam decepit fuit forma Cameli.

qui Euam decepit forma cameli erat, ſuper quem ſedit Samaël, quod nomen præciſè de Diabolo dicitur, & inuenies eos in multis locis dicentes, quod ipſe inhibere voluit Abraham patrem noſtrum, ne immolaret filium ſuum; & Iſaac, ne obediret patri ſuo. Dicunt ergo hac ratione, quod Samael venerit obuiam Abrahæ, & dixit ei, quare veniſti ad locum iſtum, & iam oſtenſum eſt, quòd Samaël eſt Diabolus, & nomen illud ipſi impoſitum ob occultam rationem, ſicut nomen נחש *nachaſc, ſimiliter; dixerunt etiam quod Samael, cùm ad decipiendam Euam veniret, ſupra colubrum* καμηλόμορφον *ſederit. Creator verò ridebat de camelo & equite eius*, &c. quæ ſequuntur. Hinc in veteri commmemoratione Sanctorum Eccleſiæ Orientalis legitur. Accuſationis Samaëlis ne recorderis, memento autem defenſionis Michaëlis. Eſt enim Samaël ſemita, quam nullum volatile cognouiſſe ait Thesbites, verba eius ſunt:

Samaël ſerpens ſub forma cameli ſedens Euam decipit.

R. Elias Leuita Askenaz. in Thisbi.

סמאל לא ידעו עיט תרגום דלא חכימיה סמאל דפרח היך עופא ובן אמרו תנו שוחד לסמאל ביום הכפורים ויש אומרים שאשמדי הוא סמאל ושני שמות נקראו לו ובבר זכרתיו בשרש אשמדי

Hoc eſt: *Samaël, ſemita quam nullum cognouit volatile; Thargum quam non cognouit Samaël, qui volat tanquam auis; hinc eſt, quod dicunt; Date munus ipſi Samaël in die expiationis; Alij dicunt, quod Aſchmadai ſit Samaël, atque ei eſſe duo nomina, de quo mentionem facit in radice*. Ita Elias; alio verò in loco ait:

ואומרים רבותינו כי נעמה אחות תובל קין היתה אם אשמדי וממנה נולדו השדים:

Et dicunt noſtri ſapientes, quòd Noamath ſoror Thubalkain fuerit mater Aſchmadai, & quòd ex ea dæmones fuerint progeniti. Verùm de his & ſimilibus alibi copioſior dabitur diſcurrendi materia.

Sed vt vndè digreſſi ſumus, reuertamur, quis ille Beelzebub? quod idolum eius? vndè ad Hebræos muſcarius ille Deus peruenerit, explicandum reſtat.

Idolum Beelzebub vndè?

Certè Accaronitarum idolum fuiſſe c. 1. lib. quarti Regum docet. Nam cùm diſrupto fortè opere reticulato (ita enim volunt Iudæi locum illum de cancellis intelligi) cœnaculi ſui, præceps decideret Achazias Rex Iſraël, & colliſo corpore ſe malè haberet, de ſalute conſulere voluit oraculum Beelzebub Dei Accaronitarum, quod idem eſt ac Deus muſcæ; vndè F. Ioſephus de Ahaziæ caſu verba faciens, Τὸν Ἀκκάρων Θεὸν μυῖαν (quaſi diceret Accaronitarum Deum muſcam) eum appellat; quô nomine & ſeptuaginta ſeniores, & Gregorius Nazianzenus orat. ſteliceut. ſecunda, & ſi qui ſunt alij, verſionem Septuaginta ſecuti, vtuntur. Vtrum verò ab Accaronitis inuentum fuerit hoc nomen, an à Iudæis in idoli opprobrium? diſputatur. A Muſcarum multitudine, quæ victimarum carnes plerumque ſectantur, dictum, non deſunt, qui opinentur. Veri Dei enim ſacra muſcas nequaquam infeſtaſſe traditur in Pircke Auoth.

Greg. Naz. orat. ſtelit. 2.

עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש לא הפילח
אשה מריח בשר הקדש ולא הסריח בשר הקדש מעולם ולא
נראה זבוב בבית המטבח וגו׳ :

Decem prodigia dicunt, Patribus noſtris oſtenſa ſunt in Ægypto in domo ſanctuarij. Nulla mulier ob odorem ſacrificiorum abortijt; nidorem nullum aut maleolentiam efflauit caro holocauſti. Ne minima quidem muſca viſa eſt in loco occiſionis hoſtiarum &c. Muſcæ non infeſtabant ſacra Hebræorum.

Alij volunt dictum Beelzebub, eò quod idola nidore carnium imbuta à muſcis infeſtarentur; ſunt etiam qui Baal zebahim, hoc eſt, Deum victimarum, immolationum, ſacrificiorum, ioculari vocabulo ſcripturam Deum muſcæ appellaſſe arbitrentur; vti Scaliger, *Id*, inquit, *quod dicebatur Baal zebahim, Deus victimarum, immolationum, ſacrificiorum, ioculari vocabulo ſcriptura vocauit Deum muſcæ, quòd in templo Hieroſolymitano muſcæ carnes victimarum non liguriebant, cùm tamen gentium fana à muſcis infeſtarentur, propter nidorem victimarum.* Sed mihi perſuaſiſſimum eſt, Accaronitis ipſis eum Beelzebub proprio nomine dictum, vti & poſteà non infirmis rationibus oſtendemus; quis enim τὸ σεβιζόμενον ὑβρίζει? Nonne enim veluti Numinis venerandi illius mentio facta eſt ab Achazia? *Ite*, inquit, *& inquirite Beelzebub Deum Accaronitarum, num ſuperuicturus ſim ab hac infirmitate?* Ecquis Numen, quod coleret, ac de ſalutis inſtauratione conſulendum duceret, inhoneſto & ioculari vocabulo compellaret? Accedit, quod etiam Europæis Iuppiter & Hercules ſub eodem ferè nomine colerentur. Ioſeph. Scal. Elench. tri-hæreſ. Nu. 5.

Dico itaque Beelzebub idolum Accaronitarum idem fuiſſe quod Myagri muſcarum Dei apud Pauſaniam in Arcadicis. Nam cùm ait de celebritate, quæ Palladi Tritoni apud Arcadas agebatur: Ἐνταῦθα, ait, τῇ πανηγύρει μυιάγρῳ προθύουσι. hoc eſt, *In ea celebritate ante Myagro celebrant ſeu ſacrificant, preces inter ſacra heroi effundunt, Myagrum inuocantes.* Atque ita facientibus nihil præterea moleſtiæ muſcæ inferunt; mentio quoque eſt Myagri in caſtigatis Solini exemplaribus, in quibus ita legitur: *Sacellum*, inquit, *Herculis in foro Boiario eſt, in quo argumenta conuiuij latæ maieſtatis ipſius remanent; nam diuinitus in illud neque canibus, neque muſcis ingreſſus eſt; etenim cùm viſcerationem ſacricolis daret, Myagrum Deum dicitur imprecatus; clauam verò in adytu reliquiſſe, cuius olfactu refugerent canes.* hactenus Solinus. Idem ſcribit & Plinius. Sed Dei nomen non apponit, id quod & in pleriſque Solini codicibus deeſſe videmus. Plinius l. 29. c. 6. dum de alopeciæ remedijs agit, non Myagrum hunc Deum, ſed Myodem vocauit, ita de muſcis loquens: *Nullum*, inquit, *animal minùs docile exiſtimatur, minoriſq; intellectus; quò mirabilius eſt, Olympiæ ſacro certamine nubes earum immolato tauro, Deo quem Myodem vocant, extra territorium id abire.* hæc ibi Plinius, qui tamen libro 8. capite 28. ſcribit quoque Cyrenaicos Achorem Deum muſcarum multitudine peſtilentiam afferente inuocare ſolitos, quæ protinus quam litatum eſt, intereunt. Gregorius Nazianzenus in prima in Iulianum Cæſarem oratione non Achorem, ſed Acaron, quod

Beelzebub idem ac Deus muſcarum. Pauſanias.

A Sacello Herculis arceri canes & muſcas finxit antiquitas. Solinus.

Plin. l. 29. c. 6

Greg. Naz. in Iul. Caſ. orat. 1.

neſcio quam affinitatem cum Accaronitarum vrbe habet, vocare videtur. *Non amplius*, inquit, *muſcæ quærent Deum Accaron, aut ſi quid muſcâ eſt ridiculoſius*. Hoc tamen planè ipſe non aſſero, quando mihi in præſentia non ſuppetit Græci codicis facultas. Alibi tibi retuli apud Græcos, Iouis eſſe cognomen ἀπόμυιος, quem colebant à fugandis muſcis appellatum; nam Solinus, vbi cùm potitiorum & pinariorum ſacra inſtitueret, Myagrum Deum, ſcilicet Iouem ἀπόμυιον imprecatus eſſe dicitur; Myagrus autem Myodes, vel potiùs Myiagrus & Myiodes, Apomyius & huiuſmodi muſcam in ſe ſignanter comprehendunt, & quaſi Dominum muſcæ explicant. Ita Hercules κορνοπίων à Trachinijs cultus; ſic dictus autem, quod κόρνοπας (ſcilicet πάρνοπας eorum linguâ, ſiue locuſtas) abegerit. Erythræis idem ἰποκτόνος appellatus, ſcilicet qui vermiculos vitibus infeſtos occidat, & Apollo Sminthæus μυοκτόνος dictus à muribus, quæ memorat Euſtathius ad 1. Iliados: *Anne verò hæc Diuûm cognomina, minùs quàm illud Accaronitarum ridicula? An Accaronitæ, quam Græci & Romani pij magis cenſendi, aut in idolorum titulis religioſiores?* Certè à Beelzebub hæreſin format Philaſtrius Muſcicolarum ſeu Muſcæ Accaronitarum, qui (vt verba eius ſunt) *Muſcam colunt in ciuitate Accaron dicta*. Verùm his omnibus ita ritè conſideratis, iam ad id, quod ab initio nobis propoſitum erat, exequendum, videlicet ad huius Muſcilatriæ originem perſcrutandam, nos accingamus; quod vt ſolidiùs fiat,

Iouis ſcopi pellatus à fugandis muſcis;

Hercules dictus quod colligeret locuſtas & vermiculos è vitibus.

Accaronitæ adorabant muſcam.

Sciendum eſt, eam eſſe Ægypti naturam, vt poſt annuam Nili inundationem, ex aquarum ſtagnantium reliquijs, tùm animalia reptilia omnis generis; tùm maximè ingentia muſcarum, culicum, ſimiliumque moleſtarum beſtiolarum examina exoriantur, quæ & homines & animalia miſerandum in modum excrucient; adeò quidem, vt Ægyptij impudentiam & ſummum malum hieroglyphicè ſignificantes, muſcam pingere ſoleant, vt paulò poſt videbitur. Iſaias quoque Propheta pœnas Iudaicæ perfidiæ deſtinatas commemorans, inter cœteras muſcæ quoque Ægyptiacæ meminerit. וישרק יי לזבוב *Et ſibilabit Dominus muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægypti, & Api quæ eſt in terra Aſſur, & venient & requieſcent omnes in torrentibus vallium, & in cauernis petrarum, & in omnibus frutetis*. Seu vt ſeptuaginta habent: *in careclis, & in vniuerſis foraminibus*. Rabbi Salomon hoc loco vocat מלחמת זבובים exercitus muſcarum Ægypti, qui rebellem populum inuadant. Ægyptij itaque cum muſcarum multitudine non idola tantùm indignè conſpurcari; verùm etiam ſacra illa ſua animalia, canes, boues, vaccas, capras, miſerandum in modum cruciari viderent, de abactione muſcarum oraculum conſuluêre, quod reſpondiſſe fertur, muſcæ cultu muſcas pellendas, quod ſi facerent, futurum, vt muſcæ impoſterum reuerentiores eſſent; dictum factum, Ægyptij ſubitò ad omnia muſcis infeſta loca Muſcarium illum Deum poſuerunt, cuius ſymbolum hieroglyphicum erat muſca cum thyrſo ſcyllocyprio, quod præterquam quod πολύμορφον δ'ἀμυντ., muſcarum quoque abactionem ſignificaret.

Inundatio Nili origo multorum animalium præſertim muſcarum.

Apud Ægyptios ſymbolum ſummi mali muſca.

Oraculum muſcæ cultu muſcæ pellendæ.

Amuletum contra muſcas.

Atque

Atque huiuſmodi hieroglyphico nihil in Obeliſcis frequentiùs hoc animalibus appendebant, Canopis, Sphyngibus, cæteriſque idolis inſculpebant; hoc ſigno veluti pacto quodam poſito aduocatus Dæmon, ſeu Genius muſcarius, muſcas profligare credebatur. Verùm ne quicquam propr. ingenij coniecturis aſſerere videamur, audiamus Abenephium de his hoc pacto diſſerentem:

والذباب بزعج كل كورة المصر وكل حيوانات وينجس الاصنام واشيروا المصريين الاهم وقال لهم بعبادة الذباب يرفع الذباب ويصنعوا المصريون على كلمة الاهم ووضعوا الذباب بقوة صورة الذباب مع نقش اسمه في عربي الصلا ووضعوه في مسلات فرعون وفي اشط اهرام وفي كل مكان الذي به الذباب كثير

Hoc eſt: *Et muſcæ infeſtare ſolebant omnem circa regionem, & omnia animalia, & idola conſpurcabant; & conſuluerunt Ægyptij oraculum, & dixit eis in cultu muſcæ muſca pelletur; & fecerunt Ægyptij iuxta verbum oraculi, & muſcæ receſſerunt ob figuram ſeu imaginem magicam muſcæ, quam fecerunt Ægyptij, ponentes eam in Obeliſcis & pyramidibus, in omnibus locis denique, quæ à muſcis infeſtabantur.* &c. quæ ſequuntur.

Verùm de his & ſimilibus in Obeliſcorum myſterijs fuſiùs veluti proprio in loco tractabimus, nunc hæc tantùm inſinuaſſe ſufficiat. Atque ex his apparet, Ægyptios ſiue id oraculi ſuaſu, ſiue vt aliqui Rabbini volunt, Moſis, Cyniphes productas profligantis imitatione, ſiue alia de cauſa factum fuerit, certè primos Muſcilatriæ Authores fuiſſe & inuentores, à quibus Hebræi & Græci docti, Muſcarum ingentia illa examina (Muſcilatriæ origo.) à fanis, aris, cœteriſque locis victimarum, nullâ ſanè aliâ ratione arceri poſſe crediderunt, quàm ſimilis cultus inſtitutione, quemadmodum in præcedentibus de Arcadicis ſacris atque Cyrenaicis meminimus; huiuſmodi enim cultu Hebræi ſuum illum Beelzebub, ſicuti Græci Iouem illum ſuum Muſcarium ſeu Myagrum placatum iri ſtolidè credebant. Atq; hæc de Beelzebub ſufficiant.

CAPVT VII.

Beelſephon.

BEelzephon vel Baalſephon à בעל & צפון quod Dominum abſconditum, ſiue Septentrionis ſignificat, deducit nomen; de quo varia apud Authores opiniones reperio. Alij ciuitatem eſſe arbitrantur, vt Adrichomius in theatro terræ ſanctæ & Ezechiël Tragædus, qui in ἐξαγωγῇ Iſraelitarum ſub perſona Nuncij Ægyptij ſic dicit:

Ἐπεὶ θ' ὑπ' αὐτοῖς θήκαμεν παρεμβολὴν
Βεελζεφὼν τις πλησίον πόλις βεβῶς.

Alij nomen loci ſeu petræ eſſe arbitrantur, vti interpretes plerique; alij denique idolum fuiſſe Ægyptiorum opinantur, quemadmodum Rabbini; quicquid ſit, ſiue Beelzephon nomen vrbis fuerit, ſiue loci deſerti, certè aliun-

aliundè illam appellationis ſuæ originem minimè traxiſſe videtur, niſi ab idolo quondam ibi culto, vt poſteà dicemus; meminit verò huius nominis hiſtoria ſacra Exodi 14. v. 1. his verbis: *Locutus eſt Dominus ad Moſen dicens; loquere ad filios Iſraël, vt redeant & remaneant ante Pihiroth inter Migdol & inter mare è regione Baalzephon, atque contra ipſum caſtra ponant iuxtà mare; nam dicet Pharao de filijs Iſraël, irretiti ſunt in terra, concluſit eos deſertum.* Hoc loco per Baalſephon omnes Rabbini quotquot in hunc locum commentantes reperire licuit, idolum intelligunt. Rabbi Abenezra ait idolum fuiſſe à Pharaonis Magis ad cœleſtium corporum poſituras fabricatum κατὰ τῶν μάγων; & iuxtà ſinum Arabicũ collocatum, ad obſeruandos & retinendos Iſraëlitas, irretiandoſq; ſeu infatuandos, & à deſtinata, diuinituſque datâ profectione auertendos vim habens magicam; verba eius ſunt:

Exodi c. 14. v. 1.

Beelzephon idolum auerruncum ſiue Teleſma magicum.

R. Abenezra.

לפני בעל צפון : אמר כי חרטומי מצרים עשו בדברי המזלות צורות נחשת וזה הוא באל צפון שלא יוכל עבד לברוח ממצרים לעבור הצורה :

E regione Baalzephon dicitur, quòd Magi Ægyptij fecerunt iuxtà rationem Aſtrologicam imagines æneas, & illa ſunt quæ vocantur Beelzephon, & non poterat ſeruus vllus fugere ex Ægypto; quin tranſeundo imaginis occultâ vi impediretur. Quæ verba vt meliùs intelligantur, ſciendum eſt, Ægyptiorum antiquorum morem fuiſſe, idola quædam arte magicâ conſtructa omnibus ijs in locis, vbi facilis eſſet in Ægyptum irruptio, ad hoſtium impetus varia Dæmonis illuſione coërcendos ponere, vt paſsìm in hoc opere probabimus. Atque ex horum idolorum numero Beelzephon quoque fuit, quem Beelzephon, quaſi dicas Septentrionis Dominatorem dicebant, eò quod Septentrionalem plagam, ad Typhonios inſultûs ex Septentrione potiſſimùm ſæuientes reſpiceret; per Typhonios autem inſultûs, omnia infortunata & calamitoſa, Plutarcho teſte, intelligunt; hunc igitur Beelzephon ea in parte, quâ ex mari rubro in Ægyptum facilis acceſſus datur, veluti loci portæ, vel (vt vulgò dicunt) paſſûs cuſtodem potuiſſe videntur. In Angiportu, quæ eſt è regione maris rubri, inter Phihiroth & Migdol, quæ nomina ſingula neſcio quid petroſum, & præcipitoſum inſinuant. Loci huius ſitum deſcribit his verbis R. Salomon:

Beelzephon cuſtos ſinuum Ægypti.

Plutarch. in lib. de Oſiride & Iſide.

Iarhi.

ויחנו לפני פי החירות : הוא פיתום ועכשו נקראת פי החירות על שם שנעשו שם בני חורין והם שני סלעים גבוהים זקופים והגיא שביניהם קרוי פי הסלעים :

Et caſtrametabantur ante Phihiroth, ille locus Pithom, iam vocatur Phihiroth, eò quod facta ſunt ibi duo foramina, quæ cauſabantur per duas petras altas erectas, & vallis, quæ inter eas vocatur os petrarum. Thargum hieroſolymitanum loco Phihiroth; habet קדם פונדק חירותא hoc eſt, ante hoſpitium foraminum ſeu cauponem. R. Ionathan Ben Vziel in Thargum Babylonico dicit, has petras fuiſſe figura quadrata in ſimilitudinem hominum maris & fœminæ, in quorum ſupremitate foramina à natura producta ſpeciem oculorum expreſſerant, ait locum illum Ægyptiacè fuiſſe dictum Thanes; verba eius hìc ſubiungam, ex Thargum Babylonico Syris characteribus ſcripto depromta:

R. Ionathan Ben Vziel in Thargum Babylonico.

ܡܠܠ ܥܡ ܒܢܝ ܐܝܣܪܐܝܠ ܘܢܬܘܒܘܢ ܘܢܚܙܪܘܢ ܘܢܫܪܘܢ ܩܕܡ ܦܘܡܝ
ܚܝܪܬܐ ܡܪܒܥܢܝܬܐ ܕܐܬܒܪܝܘ ܒܕܡܘܬ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܟܪ ܘܢܩܒܐ
ܘܥܝܢܝܗܘܢ ܦܬܝܚܢ ܗܘ ܐܬܪ ܕܛܢܝܣ ܕܒܝܢ ܡܓܕܠ ܘܒܝܢ
ܝܡܐ *

Tħargum manuſcriptũ Siriacis Characteribus.

Hoc eſt: *Locutus eſt* **D***ominus ad filios Iſraël, vt reuerterentur & caſtrametarentur ante* פומי חירתא *phume hirta, vbi ingentia quadrangula facta ad ſimilitudinem filiorum hominum maris & fœminæ, & oculi eorum aperti; iſte locus eſt Tanis, inter Migdol & inter mare.* Quod non intelligendum eſt, quaſi ipſa Regia vrbs hoc loco fuerit ſita, ſed quod Taniticum territorium totum hunc tractum à Pythom & Phihiroth ad mare vſque comprehenderit. Beelzephon itaque propriè erat inter mare & præcipitia Migdol, quibuſcum promontoria Phihiroth ex altera parte vallem cauſabantur, per quam via vnica erat ad mare Erythræum; nec quiſquam deuiare poterat, ob ingentia rupium præcipitia, vtrinque viatoribus inacceſſa. Verùm Chorographiam huius loci hìc ad maiorem informationem apponendam duxi.

Situs & locus ſtationis Beelzephon.

Atque ex appoſita hìc Chorographia clarè patet, locum hunc fuiſſe tùm ſqualidum, ſolitarium, & rebus omnibus ad victum neceſſarijs deſtitutum; tùm præruptis vndique montibus atque præcipitijs ita obſeptum; vt eum ingreſſis vix ſeſe extricandi daretur opportunitas. Apparet etiam idolum illud Baalſephon alio loco poſitum non fuiſſe, quam quo id iuxtà vim verborum ſacræ Scripturæ poſuimus, quicquid dicat Adrichomius. Cùm enim totum littus maris rubri montibus, paludibus, carectorumque frequentia obſeptum, importuoſum redderetur & inacceſſum, hoc vnico loco excepto, vbi ripa ſpacioſa erat, & via per anguſtias montium è mari rubro in Ægyptum facilior patebat aditus; certè non importunò locò Beelſephon cuſtodem illius portæ Ægypti poſuiſſe cenſendi ſunt. Erat autem ille locus ſolis Ægyptijs notus, tùm ob dictam

cauſam

cauſam, tùm ob diuitias gemmarum & lapidum pretioſorum, aliaque maris reiectamenta, quæ paſsim ibi in deſerto littore maris depoſita inueniebantur, cuiuſmodi & filios Iſraël ibidem caſtrametatos collegiſſe, non obſcuris verbis oſtendit Ionathas Ben Vziel, hoc loco ſic commentans:

Vaſolidat one Thargum ecco.

ואדביקו יתהון כד שרן על ימא כנשין מרגליין ואבנין טבן דדבר פישון מגינוניתא דעדן לגו גיחון וגיחון דברינון לימא דסוף וימא דסוף רמא יתהון על גיפיה :

Et deprehenderunt, inquit, *eos iam caſtrametantes iuxtà mare, occupatos in colligendis gemmis, & lapidibus pretioſis, quos Phiſon tulit ex horto voluptatis* (paradiſo) *in medium Gihon, & Gihon inuexit eos in mare rubrum, & mare rubrum eiecit eo loco in ſuam ripam.* Quæ verba etſi quoad circumſtantias, ſabuloſa appareant; ex Strabone tamen & Arriano apparet, littus hoc loco ſcatere rubinis, gemmis, alijſque pretioſis lapidibus, quæ mercatoribus magni queſtus lucrique materiam ſuppeditent. Ægyptios quoque crebrò huc concedere ſolitos ad ſacrificandum Beelſephon, ex R. Abenezra colligitur, qui hoc loco commentans, ait, Moſen cùm cognouiſſet viam ad Beelſephon, Ægyptiorumque ſacrificia, ei quotannis illo in loco fieri ſolita; eò proficiſcendi licentiam à Pharaone petiuiſſe, vt ſacrificijs verò Deo ibidem inſtitutis, ſacrificia execranda Beelſephon deſtrueret, quod & ex his verbis colligit. *Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi in deſerto; Deus enim Hebræorum vocauit nos, vt eamus viam trium dierum in ſolitudinem, & ſacrificemus Domino Deo noſtro; ne fortè nobis accidat peſtis aut gladius*; verba Abenezræ ſubiungo:

Ripa maris rubri gemmis & pretioſis lapidibus ſcatet.

Exodi 84.

Abenezra.

ובעבור זה כתוב כי ברח העם ולפי דעתי בעבור שאמר משה לפרעה דרך שלשת ימים נלך במדבר נראה לפרעה מדבריו כי ידע משה הדרך אשר ילכו בה אל מקום בעל צפון אשר יזבחו שם :

Et propterea, inquit, *ſcriptum eſt, fugit populus, & iuxtà meam opinionem ideò dixit Moſes ad Pharaonem, viam trium dierum eamus in deſertum ad ſacrificandum; & ex verbis eius ad Pharaonem apparet; quod nôrit viam, quâ ire ſolebant ad locum Beelzephon, vt ibi idolo ſuo ſacrificarent.* Cùm verò Pharao Moſen Dei monitu reuertentem vidiſſet, id virtuti Beelzephon aſcripſiſſe, ac proindè dixiſſe; coarctati ſunt in terra, concluſit eos deſertum, vbi pro (coarctati) Hebraica veritas habet נבוכים, hoc eſt, perplexi irretiti, & vt cum Abenezra loquar:

באנשים אשר לא מוצאים עצה ולא יודעים מה יעשו :

Inſtar hominum omnis conſilij inopum, & quid facere aut incipere debeant, ignorantium, mente captorum, quod proprium eſt ijs, qui incantatione magicâ infatuati ſunt, quali Iſraëlitas virtute Beelſephon infatuatos Pharao credebat. Confirmant dicta verba Thargum Hieroſolymitani, quæ idolum in Iſraëlitas vim exeruiſſe faſcini, manifeſtè indicant; vti paulò poſt citabimus; imò ipſe Pharao cùm iam Iſraëlitas in eas anguſtias redactos videret, vt elabi non poſſe viderentur, in conſpectum Beelſephon veniens, ad placandum idolum ſacrificia inſtituiſſe:

Thargum Hieroſolymitani.

ופרעה חזא טעות צפון משתזיב וקריב קורבנין :

Et Pharao videns idolum zaphan, veluti refugio ſuo ſacrificia obtulit. Atque

que ex his omnibus fuſè demonſtratis patet, Beelzephon non ab vrbe aut alio loco, ſed ab idolo ibidem ab Ægyptijs culto denominationem ſumere; quæque hic fuſiùs potiſſimum tractanda ſuſcepi, propter eos, qui neſcio qua de cauſa hæc veluti commenta Rabbinorum aſpernentur; huiuſque loci interpretationem ab Hebræis factam non ſatis prudenter cauillentur. Videtur nonnemo vel libros Rabbinorum non intellexiſſe, vel illam falſitatis, ac nugacitatis Rabbinicæ dicam in gratiam Magiſtri ſui Scaligeri, Hebræis impegiſſe. Certè Rabbinorum ſcripta, præſertìm vbi fidem noſtram non cauillantur, & ſi ſuperſtitiones, quas frequenter incurrunt, eximas, prorſùs contemnenda non putem, cum ſub nonnullis figmentis & ingenij, quibus indulgent luſibus, multa præclara non ſecùs ac ſub Sileno quodam cimelia abſcondita contineantur; ſed hæc per tranſennam dicta ſint; quare eò vndè digreſſi ſumus, redeamus. Porrò quale idolum illud fuerit, quod ab Ægyptijs cultum, Hebræi appellarunt Beelzephon, difficilè omninò eſt aſſerere. Thargum Hieroſolymitanum, id cum Phegore ſeu Beelphegore confundit. *Thargum Hieroſolymit. ſcriptum literis Syriacis.*

ܘܐܡܪ ܦܪܥܘܢ ܠܒܢܝ ܐܝܣܪܐܝܠ ܛܥܝܢ ܐܢܘܢ ܒܡܕܒܪܐ ܬܩܦ ܥܠܝܗܘܢ
ܛܥܘܬܐ ܕܦܥܘܪ ܕܟܝܢܗ ܒܡܕܒܪܐ ܀

Et dixit Pharao filijs Iſraël, errantes ſunt ij in ſolitudine, prænaluit ſuper eos idolum Phegor, quod eſt è regione deſerti. Quod inconuenienter dici non poteſt, præſertim ſi Phegor hîc pro Priapo, vt hortorum, camporum, ſyluarumque cuſtos & Deaſter eſt, accipiatur. Thargum Babylonicum multa poſita fuiſſe huiuſmodi idola aſſerit; quibus tamen diuinâ virtute ſublatis & deſtructis, ſolum Baalzephon ex omnibus Ægyptiorum Dijs remanſiſſe ait.

הוא אתרא דטניס דביני מגדול וביני ימא קדם טעות צפון דמשתייר מכל טעון
דמצרים בגין דיימרון מצראי בחיר הוא בעל צפון מכל טעותא דאשתייר גלא לקא
וייתון למסגד ליה : *Thargum Babylonicum.*

Ille, inquit, *locus eſt Tanis inter Migdol & mare, ante idolum zaphan, quod ſupereſt ex omnibus idolis Ægyptiorum, ideò dicunt Ægyptij, quòd illud idolum Beelzephan electum eſt præ omnibus alijs idolis quæ ſuperſunt, & non confractum fuit, & venerunt, vt adorarent illud.* Idola autem reliqua à Deo diſſipata deducit ex illo Numerorum 33. quo occiſis primogenitis, Deum & in Dijs eorum vltionem exercuiſſe habetur. Qualia autem ea fuerint idola, ſequentibus verbis demonſtrat;

ומצראי מקברין ית דקטל יי בהון כל בוכרא ובטעוותהון עבד מימרא דיי דינין :
דטעוות מתכא הוון מתרככין טעוות אבנא מתגדעין טעוות פחרא מתעבדין בקיקין
טעוות דאעא מתעבדין קסם ודבעירי מייתין :

Ægyptij, inquit Thargum, *ſepeliebant primogenitos ſuos, quos Dominus in idolis Dijſq; eorum faciendo vltionem occiderat, idola verò fuſilia ſeu conflatilia liquefacta ſunt, idola lapide efformata, idola fictilia, vel teſtacea confracta & contrita; idola certâ diuinandi arte, & Aſtrologicâ ſcientiâ conſtructa, facta ſunt in ſimilitudinem iumentorum ſeu brutorum mortuorum.* *Variæ formæ idola Beelzephon.*

Ex quibus ſolum illud, quod Baalſephon dicitur, remanſit; reliquis

vel diuinâ vltione confractis, vel ab Hebræis diſcedentibus furto ſublatis, (erant enim multa illorum ex auro, argento, aliaque pretioſa materia confecta) quæ ſanè vnica cauſa eſſe poterat tantæ in elapſos Hebræos, Pharaonis, reliquorumque Ægyptiorum exacerbationis & proſecutioni continuatæ occaſio; ſperabat enim futurum, vt & diuitias, & idola ſua recuperaret; idque auxilio Beelſephon ſolius reſtantis adhuc, quod ſciebat eo loco conſtitutum, ad quod ægre Hebræi peruenire poſſent; vel ſi peruenirent, vi occultâ tamen idoli impediti retrogredi cogerentur, ac ſic inter angiportus iſtos, veluti in montium quadam naſſa deprehenſi, internecioni darentur. Errant hic interpretes illi, qui aiunt Beelzephon fuiſſe canem æneum latratu ſuo Iſraëlitas arcentem; & quamuis ipſi Authores huius faciant Rabbinos, mihi tamen neminem hactenus è Rabbinis, qui id aſſereret, videre contigit, quamuis ſingulari ſtudio id inquiſiuerim; vndè patet, multa paſsìm Rabbinis, de quibus ne quidem ſomniarunt, aſſingi. Cœterùm veriſimile eſt, Ægyptios non ſolùm in Phihiroth imagines magicas ſeu idola; ſed & in alijs Aegypti locis, quibus aut facilis eſſet in Aegyptum aditus, aut à quibus fuga Iſraëlitarum timeretur, poſuiſſe; cuius rei non obſcura argumenta præbent Iuppiter Ammon in arenis Lybicis iuxtà catabathmum Ægypti; Sminthæus Appollo inter paludes & mare in ipſo ex Phœnicia in Ægyptum introitu, veluti loci cuſtos conſtitutus; aliaque de quibus vbertìm in hoc opere paſsìm dicemus. Erat prætereà moris Ægyptijs, Mercurium veluti viarum cuſtodem terrarumque præſidem ſub tetragonis lapidibus, quos Hermas vocant, colere; num forſan celebris ille Hermanubis Ægyptiorum Mercurius, Beelzephon ille Typhonis Borei domitor, de quibus hucuſque diximus? Certè ſi interpretes ſuperiùs reprehenſi canem iſtum æneum pro Hermanubi accipiant, rem acu tangere videntur. Ionathas ſanè de quadrangulis petris ſuperiùs loquens, non inobſcura Hermarum poſitarum indicat veſtigia. Sed hanc difficultatem modò ſuſpendemus, vſque dùm maior lux affulgeat, magis enim ingenuum ſemper eſſe iudicaui, ignorantiam meam in rebus inexploratis adhuc fateri, quàm eam vagis coniecturis, & ſine fundamento manifeſto pertinaciter tueri. Satis enim me feciſſe arbitror, hoc loco certis & ſolidis rationibus, Beelzephon idolum magicâ arte conſtructum fuiſſe, & ad impetus hoſtium coërcendos dicto loco poſitum, demonſtraſſe. Quare his relictis ad alia ſtylum conuertamus.

Ægyptij multum confidebant in Beelzephon. — *Canis figura fuitne Beelzephon.* — *Iuppiter Ammon in Lybia.* — *Sminthæus Apollo.* — *Mercurius viarum cuſtos.*

CAPVT VIII.

De Baalgad Idolo Syrorum.

CVm Arias Montanus Baalgad interpretetur Idolum fortunæ, vel felicitatis, ſicuti & omnes ij, qui in Ioſue commentati ſunt, vbi capite 11. v. 17. & 13. v. 5. eius mentio fit; operepretium me facturum exiſtimaui, ſi hoc loco eius quoque originem explicarem; præſertìm cùm neminem, qui de hoc idolo Hebræorum aliquid certi tradiderit, reperiam.

Arias Montanus in Hebr. & Chaldai. Nemmanu interpret.

Baal-

Baalgad igitur olim ciuitas ad radices montis Hermon, quæ montis Libani pars eſt, ſita fuit; cuius præter ſacram Scripturam, alioſque interpretes ſacros, meminit Beniaminus quoque Hebræus hiſce verbis:

Baalgad vbi ſitum fuerit.

מלאודיקיא באת ימים בבעל גד אשר היא מדינה באפסי ארץ הסין ושל יושבי ארץ מלך מכובר מהם כמו נביא ובלעדו לא ודעים שר אחר

Beniamin.

A Laodicea, inquit, *veni biduo in Baalgad, quæ eſt ciuitas in finibus terræ Haſſin, eſt incolis princeps, quem venerantur vt Prophetam, & præter hunc, alium non cognoſcunt.* Ioſue vndecimo dicitur: *Et partem montis, quæ aſcendit Seir vſque Baalgad per planiciem Libani, ſubter montem Hermon.* Vbi Paraphraſtes Chaldæus loco Baalgad vertit גדמישר, hoc eſt planitiem ſeu campum Gad; ſiue itaque Baalgad nomen vrbis, ſiue loci campeſtris, certè nomen ſuum aliundè non habet, niſi à Gad idolo, eo in loco culto. Eſt autem Gad apud Hebræos idem quod fortuna bona, quam in Syria olim cultum, colligi poteſt ex illo 30. Geneſeos:

Gad, bona fortuna.

ותלד זלפה שפחת לאה ליעקב בן ותאמר לאה בגד:

Geneſ. 30.

Hoc eſt: *Et peperit Zilpha ancilla Liæ Iacobo filium, & dixit Lia Begad.* Vbi Latina editio habet, *feliciter*; Hebræorum pleriq; , ſicuti & Græci Fortunam bonam hìc intelligunt. Liamque hoc loco locutam, quaſi partui bene eſſet ominata. Dictis aſtipulantur in Thargum Onkelos ואמרה לאה אתא גדא: *Et dixit Lia, venit Gad*, id eſt *fortuna*, vel vt Hieroſolymitanum habet אתא גדא *atbagada*, quod in idem recidit. Cœteri Rabbinorum Gad idem eſſe volunt, מזל טוב *mazal tob*, hoc eſt, bona fortuna, ſiue ſidus bonum, aut Genius bonus, voluntque idem eſſe quod ſtella Iouis, quam כוכב צדק *cockab zedek* appellant. Sic R. Abenezra hoc loco:

Onkelos. Thargum Hieroſolymit.

Gad idem quod Mazal tob, uel ſtella Iouis.

ויש אומרים שפירוש גד מזל טוב כאשר הוא בלשון ישמעאל וכמוהו העורכים לגד שלחן והוא כוכב צדק ; והנכון להיותו כמו גדודי שמים :

R. Abenezra.

Dicunt autem, quòd explicatio vocis Gad, idem eſt, quod Mazal tob, ſicuti in lingua Arabica etiam, & inſtruunt ipſi menſam, quam ſtellæ Iouis appellant & dirigunt eam iuxtà militiam cœli. Cui conſentit explicatio Rabbi Salomonis.

בגד פירוש בא מזל טוב כמו גד גדי שמעתי לא הומה לו העורכים לגד שלחן : ואגדה שנולד מהול כמו גודו אילנא :

Raſi.

Bagad explicatio eius eſt, Mazal tob, ſiue bona fortuna venit; & dirigunt bonæ fortunæ menſam indicantes &c.

Nota hìc בגד Bagad diuiſim legendum eſſe בא גד, (cuiuſmodi voces Maſorethæ notant 15. quæ ſcribuntur vt vna, ac leguntur vt duæ) ſignificatque *Mazal tob*, ſiue quod idem eſt, fortunam bonam. Vidi ego non ſemel in Germania Iudæorum ædibus hæc verba ſuperſcripta, queîs bono Genio ſe domus cuſtodiam deuouere intellexi. Significant etiam hæc verba idem, quod apud Latinos verba illa, quod fœlix, fauſtumque ſit; quibus vtimur, cùm rem magni momenti aggredimur; his ita explicatis iam non exigua difficultas oritur, quæ ſit illa bona fortuna, cuius auxilium auſpicaturi operæ ſua Syri olim implorabant. Münſterus Rabbinis aſti-

Quidnam ſit Gad ſiue bona fortuna.

Münſterus.

aſtipulatus ait eſſe כוכב צדק hoc eſt, *ſtellam iuſtitiæ*, quò nomine Iouem appellant Hebræi: *Cocbeb Tzedek*, inquit, *Stellam iuſtitiæ denotat, eò quòd liberorum generationi ſecundùm Aſtrologorum dogmata, radijs ſuis conducat, vndè etiam puellæ deſponſatæ annulus traditur, in quo ſcriptum eſt* מזל טוב *Mazal tob.* Mazal tob, Stella Iouis. *Nam Mazal eſt ſidus ſeu ſtella; vndè dicunt Rabbini, non eſſe aliquam herbam in terra, quæ non habeat proprium* מזל *ſeu ſtellam influentem, & dirigentem in cælo*. Hæc ille. Mazal verò plurali numero nempè מזלות *Mazaloth* (quod & immutato nonnunquam ל in ר, מזרות *Mazaroth* ſcribitur) nunc planetas, nunc duodecim ſigna Zodiaci ſignificat; Mazaloth 12. ſigna Zodiaci. iuxtà illud 23. ſecundi libri Regum; adolebant incenſum Baal, Soli, Lunæ, planetis; Hebraica lectio habet מזלות, ſeptuaginta verò interpretum τῇ μαζουρὼθ, & vniuerſæ militiæ cœli. Suidas. Vndè Suidas: Μαζουρὼθ τὰ συστήματα τῶν ἀστέρων ἃ ἐν τῇ συνηθείᾳ ζώδια καλοῦσι. *Mazuroth ſyſtemata ſunt aſtrorum, quæ paſsim animalia appellantur.* Hinc Hebræorum Aſtronomi Zodiacum vocant אופן המזלות ſcilicet circulum Mazaloth ſeu ſignorum. Præterea non deſunt, qui τὸ Gad δαίμονα vertant, vt 70. Interpretes capite 65. v. 11. Gad dæmonium. Nam hoc loco vbi Hebraica veritas habet:

העורכים לגד שלחן והממלאים למני ממסך:

Præparantes Gad menſam, & implentes Meni vinum mixtum. Illi vertunt: 70. Interpr. Ἑτοιμάζοντες τῷ δαιμονίῳ τράπεζαν, καὶ πληροῦντες τῇ τύχῃ κέρασμα. *Præparantes dæmonio menſam, & implentes fortunæ vinum mixtum*. Quamuis alij etiam ſic vertant, præparantes Ioui menſam, & implentes planetis libamen. Quicquid ſit, ſiue Gad Iuppiter, ſiue fortuna, ſiue dæmon dicatur, ſemper in idem recidit; cùm hæc nomina ſæpè inter ſe confundantur, vti ex dictis patet; in quibus Gad, ſiue Mazal tob idem eſſe diximus, quod Deus, Iuppiter, fortuna, Genius, ſiue Dæmon. Ex quibus etiam patet, Gad & Baalgad idem eſſe, Gad & Baalgad idem. atque olim inter profana Numina, non Gentium ſolùm, ſed & Iudæorum quoque, ſi iudicio vetuſtiſſimorum Græcorum, Hebræorum, & Chaldæorum ſtemus, recenſita fuiſſe, imò & Latinorum; nam veteri Iſaiæ editione ita etiam legitur: *Qui ponitis Fortunæ menſam, & libatis ſuper eam*, (vbi in Hebraico Legad habetur) In quæ verba ſic commentatur R. Salomon.

Raſci in 65. c. Iſaiæ.

שם ע"ז העשויה על שם המזל ובלשון משנה יש גד גדי וסינוקלא למני למניין חשבון הכומרים היו ממלאים אגנות מזג יין ממסך יין מזוג במים:

Nomen eſt alienæ ſeruitutis, cui impoſitum nomen planetæ alicuius, vt phraſi Thalmudica dicitur Gad, Gadi, Sinukla, & Meni, id eſt; Aſtrologico ſacerdotum calculo, implentes crateres mixtos vinô, libantes vinum mixtum aquâ. R. Dauid Kimchi paulò propiùs ad huius loci explicationem accedit, cùm dicit:

Radak.

גד פי' מזל כלומר מקריבים למזל מן מזלות ואמרו רז"ל שהוא כוכב צדק כי כן יקרא בלשון ערבי והממלאים למני ממסך כלומר השלמים ממסך יין לנסך למני והוא שם כוכב ויש מפרשים לכוכבים מהם מנויים והם שבעה כוכבי לכת:

Et ponitis menſam Gad, quod explicant Mazal, quaſi diceret Propheta litan-

tantes Mazal, vni ex planetis; & dicunt Rabb. mem. eorũ in benedict: quòd illa ſit ſtella Iouis ſic vocata in lingua Arabica; & implent libamen Meni, quaſi diceret pacificas & victimas, ſeu libamen vini ad libandum τῷ Meni; & ipſa ſtella eſt, quæ reuocatur ad ſeptem, quas vocant errantes. Atque hiſcè ponebant menſas, in quibus poſitis idolis libabant, teſte paraphraſi Babylonica, quæ hic loco Gad & Meni habet:

Thargum Babylonicum.

והמסדרין לטעוות פתורין דדחלתיהם אגנים׃

Et ordinant idolis ſuis menſas, & Dijs ſuis terrificis crateres.

Nequaquam igitur cenſendum eſt, Liam cùm benè ominata partui Zilphæ dixiſſet *Begad*; hanc fauſtam tantum fuiſſe exclamationem. Sed inuocationem Numinis Begad, quo iuxta Gentilium conſuetudines & mores, quibus adhuc irretita erat, inuocato, filium in vita proſperaturum eſſe credebat, cui & in ſignum ſuæ erga Numen inuocatum fiduciæ, Numinis nomen filio impoſuiſſe, veriſimile eſt; quaſi diceret באגד *Veni bona fortuna, veni fauſtum Numen.* Quæ cùm ita ſint, nihil ſanè aliud modò reſtat, niſi vt vndè Numinis huius Baalgad, cultus, & inuocatio ad Hebræos profluxerit, iam quoq; explicemus. Verùm cùm Numen hoc antiquiſſimum, & primis poſt diluuium temporibus Hebræis vſitatum comperiam, certè id aliundè promanaſſe non arbitror, niſi ex Ægypto, quam idolorum Hebræorum Seminarium non incongruè dixero. Verùm vt hæc omnia non vagâ tantùm coniecturâ, ſed eâ quâ par eſt, authoritate, comprobentur.

Lia impoſuit filio ſuo nomen à Gad, ſtella ſcilicet.

Ægyptus genitiũ Deorum Seminarium.

Sciendum eſt, Aſtrologorum antiquiſſimos Ægyptios fata eorum, qui naſcuntur à fortuna ſiue ſorte ſeu à parte quam vocant, fortunæ, maximè dependere putabant; atq; indè περὶ τῶν ἐκτὸς, de re, inquam, familiari, militiâ, peregrinatione, magiſtratu, coniugio, opibus, nobilitate, & quæ ſunt id genus alia, iudicabant. Conſtituto enim themate genethliaco à Solis loco ad Lunæ, per ſigna conſequentia putabant; quot in eo numero tot horoſcopo adijciebant, & vbi earum finis, ibi ſortem fortunæ collocabant. Sortem hanc veluti alterum habebant Horoſcopum, & alterum ab eâ thema formabant. Et quemadmodum à themate primo ea, quæ ad ipſum natum, corpus nempè & animam, vti interna ſpectare poſſint, petebant, ita in ſecundo illo, cuius prima ſedes erat ſors, fortunam, ſtudia, labores, & quæ ſunt alia externa, quærebant. Hæc eſt illa fati ratio, quam in vnam ſummam natura, vt ait Manilius traxit:

Aſtrologorũ Ægyptiorum opinio.

Genethliacum ſyſtema.

Nam quodcunq; genus rerum, quodcunq; laborum
Quæq; opera atque artes, quicunque per omnia caſus
Humana in vita poterant contingere ſorte,
Complexa eſt.

Manilius l. 3. Aſtron.

Labores autem illos, opera, artes, caſus ſingulari vocabulo ἆθλα vocat Manilius, ita vt prima ſedes, id eſt, ſors fortunæ ſit primum ἆθλον; ſecundum, hoc eſt, ſors militiæ, ſecundum ἆθλον; tertia nempè ſors rerum vrbanarum, tertium ἆθλον; eo modò deinceps ordine de reliquis. De Horo-

Ἆθλα in themate genethliaco quid?

Horoſcopio thematis, quod diximus ſecundum, iuxtà illud:

Hunc fortuna locum teneat, ſubeuntibus Athlis
Ordine naturæ ſicut ſunt cuncta locata.

Nos verò Ἄθλα non à Græcis mutuata, ſed ab Hebræa voce חתל *hatal* deriuata, aſſerimus. Eſt autem *hatal* idem quod ligare, & מחלתות *machtaloth* idem quod ligaturæ, quaſi loca Syſtematis Genethliaci, ita vniri & colligari debeant ad ſumendum iudicium, vt nulla deeſſe poſſit, quin totum inſtitutum irritum fiat.

Vt Dodecatemoria autem (vndè duodecim loci ſeu thema genethliacum) ita etiam priſcis illis ſeculis ſortes, vti videtur, in vſu fuerunt; vetuſtiſſimi Ægyptiorum Mathematici proprias ferè omnium rerum & quæſtionum ſortes in aſtrorum poſitu capiebant. Teſtatur Scholiaſtes priſcus ad tetrabibli partem tertiam: Εἰώθασι γὰρ, inquit, λαμβάνειν οἱ Αἰγύπτιοι κλήρους πάντων κεφαλαίων, *vbi* κεφάλαια *pro capitibus ſiue angulis, aut titulis duodecim locorum, ſiue rebus ſpeciatim à Mathematico quærendis ſumuntur.* Verbum ſanè, teſte Seldeno è Rhetorum vſu acceptum, κλήρους autem omnes illos ſiue ſortes aut partes, vti nonnulli nominant, reijcit Ptolomæus, vt inutiles præter κλῆρον ſolummodò τῆς τύχης ſcilicet ſortem fortunæ, quam vetuſtiſſimo Aſtrologorum dogmate nixam, eodem cuius meminimus modò & nocturnis & diurnis genituris deduci præcipit, non quidem vt perperam aliqui interpretantur, à Sole ad Lunam, ſed ab hac ad illum per conſequentia ſigna computatam. Nam ritè ſeruata ratione à Sole ad Lunam, numerando, ita ſe habet Luna ad ſortem fortunæ, vt Sol ad Horoſcopum; & ſicuti hìc & Solaris, ita & illa Lunaris, vt benè notat Seldenus, pars eſt aſcendens, quod optimè ſanè conſonat thematis Athlorum figuræ Manilianæ. Luna item apud Ægyptios antiquitus erat propria hæc ſors; & ἀγαθὴ τύχη, quod Hebræorum מזל טוב, & Thargum Hieroſolymitanum גדא טבא *Geda taba* vertunt, appellabatur. Planetarum enim ſingulis ſuæ erant ſortes, vt

Scholiaſtes in 3. tetrabibli partem.

Sors quid?

Seldenus de Dijs Syris.

Saturno	Νέμεσις.
Ioui	Νίκη.
Marti	Τόλμα.
Soli	Ἀγαθοδαίμων.
Veneri	Ἔρως.
Mercurio	Ἀνάγκη.
Lunæ	Ἀγαθὴ τύχη.

De quibus Hermes Ægyptius apud Picum Mirandulanum aduerſ. Aſtrolog. 6. c. 18.

Hermes Ægyptius apud Picum Mirandulanum.

Hanc itaque ſortem ſeu bonam fortunam tanti faciebant Ægyptij Aſtrologi, vt penes eam omnes humanæ vitæ mutationes, omnemque facultatum, & honorum, & amicitiarum, & commodorum arbitrium eſſe crederent. Hanc res humanas ſuſque deque vertere, pro ſuo arbitrio; hanc in ſingulos homines vim habere; hanc ciuitates, regna; hanc amicitias euer-

Malæ aut Bonæ ſorti omnia olim attribuebantur,

euertere cùm libuerit; hanc omnia illa euerſa,& iacentia erigere,opulentia, hominumque frequentia replere, & florentiſſima efficere arbitrabantur. Quare ſi quid proſperum, ſi quid ex voto, ſi quid felix ex obſcuris cauſis eueniret; aut contra, ſi quid turbulentum, moleſtum, calamitoſum contingeret, id totum Fortunæ ſiue bonæ ſiue malæ tribuebant. Hinc Ægyptios Harpocrati leguminibus litantes (quem nos alibi Deum frugum, aliarumque rerum nondum ad perfectionem deductarum explicauimus) exclamanteſque Γλῶσσα τύχη, γλῶσσα δαίμων, *Lingua fortuna, lingua dæmon*, vti Plutarchus memorat, ad nihil aliud niſi ad præſides dictos reſpexiſſe veriſimile eſt; imò & id manifeſtis verbis innuit Vettius Valens Antiochenus, quem apud Seldenum vide. Dicebant autem γλῶσσα, tùm vt Harpocratem digito ſuadentem ſilentia, Deum & fortunæ filium, hominem eſſe dicere, morte piandum crimen ſignificarent; tùm vt his vocibus πολύμορφον δαίμονα, Iſidem, inquam, Ægyptiorum fortunam, Harpocratis matrem facilius attraherent; vti alibi dicemus. Cùm enim Ægyptij in omnibus ſuis actionibus electionibuſque Aſtrologicis ad Σχηματισμὸν τὸν ἀστρονομικὸν reſpicerent; ſiue πρὸς τὴν ἀγαθὴν τύχην, vel ſortem Fortunæ. Hanc autem ab Hermete Lunæ ſeu Iſidi dicatã ſuprà dixerimus. Certè non ſine ratione Harpocrati litantes, mediante filio, ſortem fortunæ, ſeu fortunã bonam, & vitæ, & bonorum externorum veluti præſidem ſeu ἔφορον, in lucem prodeuntes, Iſidem, inquam, inuocaſſe, cenſendi ſunt. Quam conſuetudinem Hebræi, vti in Aegypto didicerant; ita in Aſſyriam vicinaſq; regiones eam deferentes, cõſeruanteſq; ac ſingulari cultu, vt גד בעל ſatis demõſtrat, proſecuti videntur; quamuis in hoc ab Aegyptijs differant Hebræi, quod hi Iouem, illi Lunam ſub fortuna ſeu ἀγαθῆς τύχης nomine colerent, & inuocarent. Hoſcè ſecuti ſunt poſt Græcos maximè Latini, qui nullam Deam maiori cura coluiſſe videntur, quam fortunam; vt infinita propè ei hìc Romæ inſcriptiones factæ teſtantur; quas videbis apud Gruterum, & Lipſium in theatro antiquarum inſcriptionum.

Harpocratis inuocatio.

Vettius Valens Antioch.

Iſidis inuocatio ſub nomine bonæ Fortunæ intelligitur.

Luna bona Fortuna dicta Ægyptijs, Iuppiter Græcis.

Quæ porrò fuerit fortuna Capitolina, quæ Exquilina, Nortia, Præneſtina, Primigenia, Cœca, Seia, Rhamnuſia Nemeſis, aliaque fortunæ ludibria, noſtri inſtituti non eſt explicare, quare de ijs auidus lector Giraldum conſulat integro Syntagmate de ijs tractantem. Fuiſſe autem bonam fortunam eiuſque ſortem (à qua cœteræ omnes, vti à radice deducebantur) in thematis ſecundi conſtructione pro Dea habitam, delubra à Græcis & Romanis, vti dictum eſt, eius honori erecta ſatis demonſtrant. Solenne enim erat illis ΤΗ ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ monumenta dedicare. De Romanis quidem Plutarchus in Romaicis n. 107. Διὰ τί Ῥωμαῖοι τύχην σέβονται πριμιγένειαν ἣν αὐτὴν εἶναι πρωτογένειαν, ſcilicet, *quamobrem Romani venerantur fortunam primigeniam?* De Græcis verò Chronicon Alexandrinum ijs huiuſmodi cultum familiarem admodum fuiſſe memorat, & inſcriptiones tùm Romæ, tùm maximè Præneſte *Veneri & Fortunæ primigeniæ* factæ, teſtantur; per primigeniam autem Fortunam, ſanè nihil aliud intelligi poteſt, niſi Nati Domina, quæ recenter geniti modum felicitatis, arcanis quaſi cœli tabulis deſcriberet. Et Iuppiter puer, qui lactens cum Iunone in-

Fortuna Capitolina, Exquilina, Nortia, Præneſtina.

Plutarchus in Romaicis.

Chron. Alex.

Primigenia fortuna quid?

gre-

gremio Fortunæ Præneſtinæ olim ſedit, caſtiſſimèque à matribus cultus eſt; idipſum ſatis aperire videtur. Atq; hæc de bona Fortuna ſufficiant.

Ex quibus patet, Baalgad Hebræorum ſeu Gad, ſiue is fuerit Iuppiter iuxtà mentem Rabbinorum, ſiue Regina cœli, Luna, Iſis iuxtà Ægyptios, ſiue vt alij גד pro גדוד השמים *Gedud haſchamaim*, id eſt, militiâ aut exercitu cœleſti, quomodo eum explicat R. Abenezra, accipias; certè fortunæ themati hactenus explicato non malè conuenire. Reginam cœli eandem cum fortuna cœli facit Philaſtrius: *Eſt, inquit, hæreſis inter Iudæos, quæ Reginam, quin & fortunam cœli inuocat, quam & cœleſtem vocant in Africa, eiq; ſacrificia offerre non dubitabant*. Nec inconuenienter; Luna cùm id eſt Regina cœli, & ſors ſua pro eodem poſſint vſurpari. Verùm de his omnibus ſuſiùs tractabimus, cùm de Ægyptiorum antiqua Aſtrologia, eiuſque myſterijs verba faciemus.

CAPVT IX.

Thamuz, ſeu Adonis Idolum Hebræorum & Phœnicum.

EZechiel, poſtquam neſarias Troglodytarum ſuperſtitiones, atque omnigenas Numinum effigies, quas veluti in Pantheo quodam adorandas Sacerdotes collocârant, monſtrante Domino, conſpexiſſet; ecce ad portam templi Aquilonarē, mulieres quoque ſeſe offerebant, quæ conſidentes ſolennibus lamentis plangebant Thamuz. *Et introduxit me ad oſtium portæ domus Domini, quæ eſt ad Aquilonem, & ecce ſedebant ibi mulieres plangentes Thamuz*. Græca 70. Καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ γυναῖκες καθήμεναι θρηνοῦσι Θαμμοὺζ. Chaldaica paraphraſis:

R. Ezechielis.

70. Interpret.

Chaldaica paraphraſis

הא תמן נשיא יתבן ובכתן ית תמוזא׃

Per Thamuz igitur hoc loco intelligitur idolum, quod tamen quale fuerit, variant interpretes; putarunt quidam imaginem fuiſſe in cuius oculos plumbum imponeretur, & quæ admoto igne & plumbo liqueſacto flere videretur; ſic R. Salomon Iarrhi hoc loco; verba ſubiungam.

Quale idolū fuerit Thamuz.

מבכות את התמוז צלם אחד שמחממות אותו מבפנים
והיו עיניו של עופרת והם נתוכין מחום ההיסק ונראה כאילו
בוכה ואומרות תקריבו הוא שואל תמוז לשון היסק כמו
על די חוה למזיה ואתונא אין יתירא מבכות את התמוז
פיישׂנם פלודיר לאלק אלפין בלע״ז׃

Raſsi in cit. locum Ezechiel.

Plangentes Thamuz, ſcilicet ſimulachrum quoddam, quod calefaciebant intus, & oculis eius ex plumbo, quod illi dolo infuderant; plumbo itaque calore liquefacto imago videbatur quaſi flere; & dicebant mulieres accidite, ille petit quippiam, apparebat ſicut ſpecies fornacis accenſæ. quaſi diceres Gallicè Fiſſantes pleurer, le Dieu eſcaillè. Quibus verbis R. Dauid Kimchi aſtipulatur hoc loco ſequentibus verbis:

Idolo inditū plumbum, quo liqueſacto flere videbatur.

ויו

יש מפרשים כי מבכות הוא כנוי ר׳ל משמחות את התמוז בירח תמוז היו עושים חג לע״ז והיו הנשים באות לשמחו וי״מ שהיו עושים בתחבולות שיבואו המים לעיני ע״ז הנקראה תמוז והיו בוכה לומר שהיה שואל שיעבדוהו :

Explicant, inquit, *quòd* (flentes) *reuocentur ad tripudia & gaudia, quæ menſe Thaмuz in honorem Thamuz celebrabantur, nam hoc menſe feſtum l uic idolo faciebant, & venire ſolebant mulieres, vt gauderent: & explicant hic quòd fecerint in dolo & fraudulentia, vt aquis ex oculis idoli Thamuz erumpentibus id flere videretur, fletuq́; rogare, ac ſeruitium diligens extorquere à ſuis cultoribus.* Rambam in directore perplexorum ex mente Sabæorum ait, Thamuz fuiſſe Prophetam quendam idolorum, qui à Rege quodam iniuſtè interfectus ab imaginibus ex omnibus mundi angulis in Babyloniam ad auream Solis ſtatuam confluentibus ſit tota nocte deploratus, verba eius ſunt:

Rambam in moreh.
Fabula de Thamuz.

ובספר נזכר ספר על איש מנביאי ע״ז שהיה שמו תמוז קרא למלך לעבוד השבעה כוכבים והשנים עשר מזלות והרגו המלך ההוא הרג משונה וזכר שליל מותו התקבצו הצלמים מקצות הארץ אל ההיכל אשר בבבל אשר לצלם הזהב הגדול אשר הוא צלם השמש והיה הצלם כתלה בין השמים והארץ ונפל באמצע ההיכל והצלמים כלם סביבו והתחילו לקנות על תמוז ולהגיד מה שקרהו והצלמים כלם בוכים ומקוננים כל הלילה וכעלות השחר עפו הצלמים ושבו להיכליהם בכנפות הארץ והיה זה מנהג מתמיד בתחילת יום מחדש תמוז יקוננו ויבכו על תמוז :

In prædicto verò libro, ait Rambam, *narratur de quodam Sacerdote ſeu Propheta gentili* (idolorum) *qui dictus eſt Thamuz; qui cùm prædicaret cuidam Regi, vt ſeruiret ſeptem Stellis & ſignis duodecim; præcepit Rex eum interfici graui morte. Nocte verò mortis ipſius conuenerunt omnes imagines ab extremis terræ in templo Babylonis ad imaginem auream magnam, quæ ſcilicet erat imago Solis, & pendebat inter cœlum & terram, & cecidit in medio templo, & omnes imagines ſeu ſimulachra circumquaque; & narrauit eis quicquid contigerat Thamuz; imagines verò flebant & lamentabantur per totam noctem, manè verò euolauerunt omnes imagines ad templa ſua vſque ad extremum terræ; & conſuetum eſt in anno ſemper in principio die menſis Thamuz lamentari & flere ſuper Thamuz.* Hæc Rambam. Atque huic Thamuz Prophetæ idolorum videtur affinis eſſe Thamud iſte toties in Alcorano decantatus; hunc enim Apoſtolum & Prophetam dicit; hunc prædicaſſe ait, Deumque propitium omnibus ijs, qui fidem eius verbis haberent, reddidiſſe; hunc nullum ſcire ait niſi Deum, ſic enim ſurata 14. ابراهيم dicta:

Fabuloſa traditio de Thamuz.

Thamud in Alcorano.

وقال موسي ان تكفروا انتم ومن في الارض جميعا فان الله الاغني والحميد الم ياتكم نبو الذين قبلكم قوم نوح وعاد وثمود هورسول الله والذين من بعدهم لايعلمهم الا الله ۞

Alfurcan ſurata 14.

Et dixit Moſes, ſi abnegetis vos, quicunque in terra ſimul, profectò Deus diues laudabilis. Nonne venit ad vos fama eorum, qui ante vos populi Noë, Vaadi & Thamud hic Apoſtolus Dei, & qui poſt eos, non ſcit eos niſi Deus. Sed de hoc inferiùs videbimus. Prætereà Dauid Kimchi in octauum Ezechielis narrat, Thamuz à multis quoque ſumi pro animali quodam, quod habebant ij, qui ſimulachrum Thamuz colebant:

Radak in 8. Ezech.

ויש מפרשים תמוז שם חיה שהיו עובדים צלם שלהם ותרגום ויערעון תמוזין :

Explicant autem Thamuz idem eſſe quod animal, quo vtebantur Thamuzolatræ

Thamuzani-mal idololatra vſurpatum. Thamuz idē qui Adonis.

latræ iuxtà Thargum & obuiauerunt Thamuzin. Sed de hoc ille viderit; quicquid ſit, omnium optimè ſentiunt ij, qui Thamuz eundē faciunt cum Adonide, quemadmodum D. Hieronymus, qui hoc loco pro Thamuz legit Adonidem, verba eius ſunt: *Adonis ſiue Thamuz*, inquit, *menſe Iunio Amaſius Veneris, pulcherrimus iuuenis occiſus, & deinceps reuixiſſe narratur; eundem Iunium menſem eodem nomine appellant Hebræi, & anniuerſariam ei celebrant ſolennitatem, in qua plangitur quaſi mortuus, & poſteà reuiuiſcens canitur atque laudatur*. Huic congruit Author Lexici Alexandrini, qui Adonidem cum Thamuz quoque confundit ſequentibus verbis:

Lexicon Alex.

Τούτῳ τῷ τετάρτῳ ἔτει μηνὶ πέμπτῳ Ἐζεκιὴλ προφητεύει περὶ ὧν ἐποίει ὁ οἶκος Ἰσραὴλ ἀσεβῶν, καὶ δεκάτῃ πάλιν τοῦ αὐτοῦ πέμπτου ὁ αὐτὸς ἐπὶ πλεῖον ἀσεβούντων αὐτῶν, καὶ τοῦ Θαμούζ. ὅπερ ἑρμηνεύεται Ἄδωνις θρηνούντων προφητεύει ἐλέγχων, καὶ ὀνειδίζων τὸν Ἰσραὴλ τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ.

Hoc quarto, inquit, *anno, quinto menſe vaticinatur Ezechiël de iis, quæ domus Iſraël impiè agebat. Et rurſus decima eiuſdem quinti menſis, idem de maioribus malis præuaricantium & lamentantium Thamuz, quod Adonis Græcè vertitur*, &c. Prætereà Thamuz & Adonidem eundem docent eſſe vtrique communes in ſolennitatibus eorum habitæ cœrimoniæ, communis menſis vtrique dicatus, communes vtrique planctus & lamentationes exhibitæ. Adonis quidem ab apro occiſus deploratur à Venere amante eum, quæ cùm inferos enixè deprecaretur, vt viuus reſtitueretur Amaſius, ac eius amplexibus ipſius denuò bearetur, inuidente Proſerpina, tandem eſt tranſactum, vt alternis vicibus vtraque Dea iuuenis amore ſex menſibus frueretur. Meminit huius Adonidis eiuſq; ſolennitatis Lucianus in Dea Syria.

Adonidi & Thamuz eadem ſolennitates.

Lucianus in Dea Syria.

Λέγουσι γὰρ δὴ ὦν τὸ ἔργον τὸ ἐς Ἄδωνιν ὑπὸ τοῦ συὸς, ἐν τῇ χώρῃ τῇ σφετέρῃ γενέσθαι, καὶ μνήμην τοῦ πάθεος, τύπτονται, καὶ ἑκάστου ἔτεος, καὶ θρηνέουσι, καὶ τὰ ὄργια ἐπιτελέουσι, καὶ σφίσι μεγάλα πένθεα ἀνὰ τὴν χώρην ἵσταται. Ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνταί τε καὶ ἀποκλαύσωνται πρῶτα μὲν καταγίζουσι τῷ Ἀδώνιδι· ὅκως ἐόντι νεκυΐ. καὶ τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ ζώειν τέ μιν μυθολογέουσι, καὶ ἐς τὸν ἠέρα πέμπουσι.

Adonis ab Apro occiſus.

Dicunt enim in ſua regione contigiſſe, vt Adonis ab apro ictus fuerit, atq; ad eius rei memoriam ſinguli quotannis ſe plectunt & lamentantur, & diem celebrant, & magnus luctus in illa regione per id tempus exoritur; vbi verò ſe percuſſerint, & luxerint, primùm Adonidi inferias perſoluunt, tanquam vità defuncto; deindè altero die ipſum viuere inquiunt, & in cœlum mittunt. Hæc Lucianus. Meminit quoque huius luctus Gratius Poeta libro de venatione.

. . . flet adhuc, & porrò flebit Adonim
Victa Venus.

Thamuz verius nil aliud quam Oſiris Ægyptius à Typhone occiſus & planctus.

Stephanus de Vrbibus.

Duo Adonides Cyprius & Byblius.

Hinc & Orpheus in hymno ab honore lachrymarum, qui illi impendebantur δακρυότιμον Adonidem vocat. Quæ omnia cùm diligentiſſimè conſidero, certè Thamuz ſeu Adonidem nil aliud eſſe arbitror, quàm Oſiridem Ægyptium. Aſtipulatur primò ſententiæ meæ Stephanus de Vrbibus: Ἀμαθοῦς ἡ πόλις ἡ Κύπρου παλαιοτάτη, ἐν ᾗ θεραπεύεται Ἄδωνις Ὄσιρις. *Amathus*, inquit, *ciuitas Cypri antiquiſſima, in qua colebatur Adonis Oſiris*. Qui cùm Ægyptius eſſet, Cyprij & Phœnices proprium fecerunt: ex quo patet quoque duos fuiſſe Adônides, Cyprium vnum, alterum Byblium, qui vt

in

in pleriſque gentilium Deis ſit, confunduntur. Iterum Thamuz & Adonidem eundem cum Oſiride teſtatur mors, quam ἀφανισμὸν, & reditus in vitam, quam εὕρεσιν appellabant, quæ vno eodemque menſe Ægyptijs, & quotannis celebrabantur; menſe nempè Athyr, qui poſt annum Nabonaſſareum, ab Auguſto fixum, in Nouembrem Iulianum incidit; vt benè notat Seldenus. Mortem autem Oſiridis & reditũ, eodem quoq; tempore celebratum Plutarchus tradit, & vetus Romanorum Calendarium in Nouembri εὕρεσιν, feſtum habet, quod repertũ Adonim ſiue Oſiridem denotat, ab Ægyptiorum moribus propagatum; Athyr Ægyptiorum fixus procul, vt vides, abeſt ab Hebræorum menſe Thamuz, ſcilicet Iunio, in quo luctus & εὕρεσις τοῦ Thamuz inſtituebatur; quod tamen, vt intelligatur

Selden. in Synt. 2. de Dijs Syris.

Notandum eſt, in anno vago Ægyptiorum, nullum fuiſſe feſtum, nullum menſem (vt ſoli illi ſciunt, quibus reconditior eſt rerum Ægyptiacarum cognitio) qui non vnumquemque, non menſem ſolùm Iulianum, verùm & diem totius anni pertranſibat in magna illa CIↃ CD LX. annorum periodo; poſtquam autem figeretur ab Auguſto annus, feſta ſua vnuſquiſque menſium retinuit eâ ſerie, eâ anni tempeſtate, quâ tunc erant peragenda; fixo anno, figebantur menſes & feſta.

Anni vagi Ægyptiaci ratio.

Iudæorum autem annus non ita vagus, menſem Thamuz ab æſtiuo Solſtitio nunquam diſterminabat. Eadem igitur ſacra, & ob eundem planctus ille vtriſque videntur fuiſſe. Et Ægyptijs menſe Athyr vago, ad morem patrium; Iudæis verò menſe fixo Thamuz; atque in hiſcè omnibus mecum conſentit Seldenus.

Non mirùm igitur, ſi Iudæi vbi à vicinis traxerunt nomen Adonidis & Oſiridis, ita à menſe, in quo vterque celebrabatur, in Thamuz mutarunt; maximè cùm ſolennis etiã idem fuerit ritus in Ægypto. Alexandrini enim eô ipſô die, quô feſtũ planctus ſiue Ἀδωνιασμοῦ apud Byblienſes in Phœnicia eſt celebratum; quotannis epiſtolam ollâ ſeu vaſe iunceo, aut papyraceo incluſam, peractis ritè cœrimonijs in mare mittebant, quæ ſponte Byblum ferebatur, & repertum Adonim Oſiridem nunciabat. Hoc quamprimùm acceperunt Byblienſes, quæ expectabant mulieres, gemitus & lamenta ob amiſſum Adonim, & iam denuò repertum in ſacra commutabant gaudia; miràque lætitia, quod reliquum erat feſti, Deum excipientes peragebant. Meminit huius legationis Procopius in Iſaiam ad cap. 18.

Feſtum Adonis à Byblienſibus in Phœnicia celebratum.

Procop. in c. 18.

Φασὶ γὰρ Ἰεζεκιὴλ καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ γυναῖκες καθήμεναι θρηνοῦσι Θαμμούζ. ὅπερ ἐστὶ τὸν Ἄδωνιν. Ἐποίουν δέ τι τοιοῦτον οἱ τὴν Ἀλεξάνδρου πόλιν οἰκοῦντες. Κέραμον λαβόντες ἐνέβαλον ἐπιστολὴν πρὸς τὰς ἐν Βύβλῳ γυναῖκας ὡς εὑρεθέντος Ἀδώνιδος. Εἶτα σφραγίσαντες ἐνέβαλλον τῇ θαλάττῃ τελετάς τινας ἐπ' αὐτῷ ποιησάμενοι, καὶ ὡς οἱ πέμποντες ἔλεγον. αὐτομάτως εἰς Βύβλον ἀπεκομίζετο, καὶ πέρας θρήνου ταῖς ἐκεῖ γυναιξὶν ἀπειργάζετο.

Nam & apud Ezechielem in hæc verba legimus; Et vidi, & ecce ſedentes mulieres Thamuz (id eſt Adonim) lugebant. Tale verò quippiam erat, quòd vrbis illius ciues efficiebant; in teſtam literas ad mulieres, quæ Bybli erant, tanquam Adonide reperto conijciebant; quæ obſignata poſteà, ſacriſq́; peractis in mare demiſſa (vt dicebant qui mittebant) Byblum ſponte deferebatur, lugendiq́; ciuitatis mulieribus finem aduentu ſuo faciebãt. Iiſdem penè verbis rem explicat Cyrillus. Vas verò illud ſeu ollam caput papyraceum vocat Lucianus βυβλίνην

Cœrimoniæ in repertione Adonidis celebratæ.

Cyrillus.

Lucianus

Epiſtola diuinitus appellens ſeptem dierũ ſpatio.

κεφαλὴ, eamque diebus ſeptem ex Ægypto Byblum ait, mari ac vento diuinitus præparatis tranſuehi ſolitam. R. Dauid Kimchi בלי גומא inſtrumenta iuncea, vel etiam ספינות גומא id eſt, naues iunceas vocat:

Radak.

השולח בים צירים הוא המלך אשר מעבר לנהרי כוש ישלח מלאכים דרך ים ובכלי גומא ישלחם ופי׳ ספינות עשויות מהגמא והם קלות ללכת על פני המים:

Ille mittens per mare Legatos, ille, inquit, *Rex erat, qui trans flumen habitabat in Æthiopia, hic mittebat nuncios via maris, & in inſtrumentis ſeu vaſis junceis; & explicant arcas ſeu naues factas è iunco, papyro, ſeu ſcirpo; ſunt enim huiuſmodi leues ad tranandum mare.* Rabbi Saadias in libro de fide ea vocat ערפות גומא ſcirpeas fiſcellas; ab Ægyptiorum autem more de literis iunco incluſis, & per mare Byblum tranſmiſſis, interpretatur Procopius ante citatus illud Iſaiæ c. 18. mittens per mare legatos, & in vaſis junceis per ſuperficiem aquarum, vbi ἐπιστολὰς βυβλίνας habent Septuaginta. Huic igitur ἀφανισμῷ καὶ εὑρέσει Adonidis omninò reſpondet ζήτησις Oſiridis, de qua ſuprà capite de Oſiride fusè diximus. Phœnices verò, Cyprios, Hebræosque ab Ægyptijs mutuaſſe huiuſmodi cœrimonias, ex ijs, quæ hactenus de Adonide & Thamuz dicta ſunt, ſatis ſuperque demonſtratum eſt. Nam vt ſuprà diximus, Sacerdotes Ægyptij ſtatis anni diebus in abditis ſe tẽpli partibus corpus Oſiridis, & idolum fingebant habere ſepultum; ſed ignoto loco omnibus, quem & eo ipſo die veluti à Typhone (quem aprum ob ferociam & immanitatem vocabant) interfectum, cum ſumma mœſtitiæ ſignificatione, atque enormi lamentatione plangebant. In ſignum verò luctûs capitibus raſis, pectora percutientes per vicos & compita circumuagabantur; quæ omnia apprimè congruunt ijs, quæ ſuprà ex Luciano de planctu & cœrimonijs Adonidi fieri ſolitis adduximus.

R. Saadias l. de fide.

Literæ iunco incluſæ.

Epiſtolæ Byblinæ quid?

Oſiris cum Adonide idem.

Quòd igitur Ægyptijs eſt Oſiris à Typhone interfectus, ab Iſide & ſodalibus eius deploratus; hoc Phœnicibus & Syris eſt Adonis ab apro (quo nomine Typhonem dictum ante inſinuauimus) occiſus, à Venere & Proſerpina deploratus, & ab inferis reuocatus. Iterum quemadmodum Aegyptij per Oſiridem eiuſque obitum myſticè intelligunt Solis receſſum; ſic & Phœnices per Adonim nihil aliud intelligebant, niſi Solem illum, qui rebus omnibus præbeat nutrimentum & germinandi facultatem, iuxtà illud Orphei:

Comparatio paralleIa.

Orpheus in hym. Solis hymn. in Adonim.

Εὔβελε πολύμορφε τροφὴ πάντων ἀείδηλε
Κέρη, καὶ κόρε σὺ πᾶσι θάλος ἀεὶ Ἄδωνι
Σβεννύμενε λάμπων δὲ καλαῖς ἐν κύκλασιν ὥραις.

Qui cunctis alimenta refers, prudentia cuius
Plurima, qui variô lætaris nomine Adoni,
Germinum & idem Author, pariter puer atque puella,
Extincte, atque iterum ſplendens labentibus aſtris.

Hinc

Hinc Syriacè Adonim dicebant, quaſi diceres Dominum, teſte Heſichio: Ἀδωνὶς δεσπότης ἀπὸ Φοινίκων. Laconibus quoque κύρις & κῦρις Adonis dictus, id eſt, κύριος, eodem teſte; & Ptolomæus de Orientalibus, qui Trigono Aquilonari ſubſunt, Venerem adorant, & Martem Adonim, ſeu Dominum cum appellantes, καὶ μυστήρια τινὰ μετὰ θρήνων ἀποδιδόντες αὐτοῖς. *Et myſteria eorum cum planctu celebrant.* Finxerunt enim antiqui, qui Adonim Solem eſſe putarunt, illum ab apro hirſuta & aſpera fera ictum, quòd aſpera ſit & hirſuta hyems, per quam Solis vires paulatim deficiunt, ea res eſt omninò Veneri inimica, quoniam per aëris temperiem viget Venus, frigus verò, veluti inimicum naturæ opus abhorret. Cùm Sol igitur in ſignis ſex auſtralibus extiterit per ſigniferum incedens, breuioreſque fuerint dies, ac longiores noctes, tunc dicitur Adonis apud inferos morari cum Proſerpina; cùm verò ſigna Borealia longiores dies fecerint, tunc eſt apud Venerem, per quam omnis venuſtas, omniſque nidor aruis reſtituitur, iuxtà illud Orphei:

Syri Adonim dicunt Dominum.

Adonis Syriace & Hebraice Dominus eſt.

Myſtica ratio Adonidis.

Venus & Proſerpina, indicantur per Solem, nunc in ſignis borealibus, nunc hyemalibus exiſtentem.

Qui modò ſub terris habitas, & tartara nigra
Frugiferumq; refers in cœlum corpus.

Hinc feſtum quoque Adonidis menſe Thamuz circa Solſtitium videlicet æſtiuum, quò Sol Boreales partes relinquendo, ad Auſtrales commeat, celebrantes, nihil aliud voluerunt ij, qui primùm has nœnias inſtituerunt, quàm Solis acceſſum & receſſum, quem vt amiſſum nunc lugebant, & renatum lætis excipiebant auſpicijs; ſed & de his, & ſimilibus in ſequenti Syntagmate proprio loco, & ex profeſſo agemus.

Feſtum Adonis circa Solſtitium æſtiuum quid myſticè.

Quare patet ex dictis, Oſiridem, Adonidem, Thamuz, nomine quidem diuerſum, re idem omninò eſſe; cœrimonias quoque aliundè non niſi ex Aegyptiorum ſchola promanaſſe. His igitur ritè ſic conſideratis, vna adhuc difficultas, quam quidem nemo hactenus attigit, reſtat diſcutienda, vt omnia, quæ hactenus dicta ſunt, de plangentibus Thamuz omninò aptemus. Eſt autem ſequens: Cur videlicet Oſiris & Adonis ab Hebræis vocentur Thamuz, & vndè illud nomen; num à menſe ad idolum? num verò ab idolo ad menſem translatum ſit? Quid igitur peregrinæ literæ de hoc nobis manifeſtauerint, videamus.

Oſiris, Thamuz, & Adonis idem re.

Abenephius in libro de ſeruitute Aegyptiaca, ait, Thamuz (quod nos vel menſem, vel idolum interpretati ſumus ſuprà) deriuari à Rege quodam Aegypti nomine Tamuſi, dicitque eum primùm fuiſſe rituum & cœrimoniarum, quæ in luctuoſa illa Oſiridis ſolennitate obſeruari ſolebant, inſtitutorem; regnaſſe autem eum illo tempore, quo filij Iſraël in Aegypto commorabantur; cùm verò huiuſmodi luctus maximè fierent circa Solſtitium æſtiuum, quo Sol æſtiuâ conuerſione retrogreditur ad Auſtri partes; Hebræos ritibus hiſce & annuis lamentis aſſuetos, eos poſtmodum eodem tempore etiam, dùm extrà Aegyptum viuerent, frequentaſſe, ab eorum inſtitutore Thamuſi, non idolum ſolummodò, ſed & menſem quoque Thamuz appellaſſe; verba eius Arabica ſubiungimus:

Etymon verum Thamuz

Abenephi.

حين ما بني اسرايل عمروا في الارض مصر كان بعض من الملوك مصر وهو عليم
وفلسوف اسما ثموزي هو اول من اقام العبدة الاصنام والحدود الاعهم الذين فتسوا
فيهم اوسيريس جبكا وعويل كثير واما بني اسرايل اختلطوا مع لمصريين واتعلموا
اعمالهم فلما رجعوا الى كورتهم اقاموا الحدود المصريون واكملوا لرجاوعهم ببكا ونوح
كعادة المصريون وكان يسمون الشهر الذي بكوا فيه ثموز من الملك اسمه ثموزي

Eo, inquit, *tempore, quo Iſraelitæ in terra Ægypti commorabantur, quidam è Regibus rerum in Ægypto potiebatur nomine Thamuzi; fuit autem iſte Rex primus, qui ritus & cœrimonias in luctuoſa illa Oſiridis feſtiuitate exhiberi ſolitas inſtituit, quotannis repetendas; Hebræi verò cùm Ægyptijs commixti, opera eorum diſcerent; ecce in regionem ſuam reuerſi, & ſacrificijs eorum initiati quotannis illa cum eo planctu & luctu, quò in Ægypto ſolebant, celebrarunt. Menſem autem in quo hæc celebrari conſueuerant ab eorum inſtitutore primo Thamuzi, Thamuz appellarunt.* Sic Abenephius; quæ ſanè Chronologiæ Regum Aegypti, quam in primo Syntagmate exhibuimus quàm optimè congruunt; nam & circa idem tempus, quo Thamuzi regnaſſe dicitur, reperio Tetmoſis, quem alij etiam Tamoſin appellant, è quo ſanè magna Thamuzi nominis veſtigia apparent. Præterea tradit Euſebius ex Manethone, hunc Regem floruiſſe tempore perſecutionis filiorum Iſraël. Ex quo concludi poteſt, eum nimiô zelo, quo erga patrios Deos, & cœrimonias, ſacrificiaque eorum ferebatur, contra Iſraëlitas veluti idolorum, rituumque Ægyptiorum contemptores, crudelem eam perſecutionem mouiſſe; quin & Philaſtrius ad hunc quoque alludere videtur, dùm dicit: *Tamur* (lege Tamuz) *filius fuit Regis gentilium, cuius Iudææ mulieres ſimulachrum cum fletibus adorabant, impietatemq́ gentilium colentes, ei offerre ſacrificia non deſinebant.* Adijcit autem, quaſi ex Ægypto nomen peteret. *Thamuz enim Pſamo ille dicebatur Rex Ægyptiorum, qui ſub beato Moſe, Ægyptijs præſidebat illo tempore.* Certè Plato in Phœdro Thamuz quoq; cuiuſdam meminit regnantis, tempore Mercurij Triſmegiſti, quem Taut appellat; quæ omnia ſimul comparata, optimè ijs, quæ hactenus de Thamuz diximus, quadrare videntur. Quod verò Rambam dixit, Thamuz fuiſſe Prophetam idolorum, qui mortuus ab omnibus terrarum ſimulachris in Babylonia conuenientibus fuerit deploratus; hinc originem ſuam traxiſſe videtur, quod Ægyptij putarent, omnes eos, qui ſeduli fuiſſent in vita patriorum Deorum cultores; eos poſt mortem publico Deorum conuentu, *Heliopoli* aut Memphi (quam vrbem multi Babyloniam Aegyptiam dixerunt) inſtituto honorari; ijſque cum fletibus inferias peragi; quibus peractis, eos ad vitam beatam perduci. Atque ex his omnibus apparet, quâ ratione tot, ac tam diuerſæ de Thamuz, eiuſque cœrimonijs allatæ ſententiæ ſint conciliandæ; omnes enim Iſiacam, Aegyptiacamq; ſolennitatem feſtiuitatemque reſpicere videntur; Thamuz autem non propriè Adonidem, vel Oſiridem ſignificat, ſed nomen ab eo Rege, qui cœrimonias Iſiacas, ſi Abenephio credamus, primus inſtituit, nomine Tamuſi, deriuauit; quæ ſi benè diſtinguantur, facilè ea, quæ paulò ante ex Philaſtrio, Rambam, Alcorano, alijſque ab hiſtorica veritate cœteroquin abſonis, adduximus, concilia-

Thamuſi Rex primus inſtituit ſolennia Iſiaci luctus.

Tetmoſis idē qui Thamuzi perſecutor Iſraelitarum.

Philaſtrius.

Plato in Phædro.

Taut quis?

Conciliatio ſententiæ diuerſorum de Thamuz.

tiliabuntur; omnes enim illi, vti dictum Regem Aegypti Iſiacæ feſtiui-tatis Authorem, Thamuſi nomine, in nominis impoſitione; ita in luctu ritibuſque Iſiacorum conſuetudinem obſeruaſſe videntur.

CAPVT X.

Apis ſeu Vitulus aureus.

HEbræos olim in deſerto Vitulum ſeu Bouem aureum adoraſſe ex illo Exodi 32. luculenter patet: *Videns autem populus, quòd moram faceret deſcendendi de monte Moyſes, congregatus aduerſus Aaron, dixit; Surge, fac nobis Deos, qui nos præcedant.* Et paulò poſt: *Formauitq́, opere fuſorio, & fecit eis vitulum conflatilem; dixeruntq́, filij Iſraël, hi ſunt Dij tui Iſrael, qui eduxerunt te è terra Ægypti.* Vbi etſi Hebraicum עגל, & Græcum μόσχος, Vitulum ſonent, ſæpè tamen in ſacra Scriptura hoc nomen עגל pro שור poſitum reperimus; vt Pſalm. 105. יעשו עגל בחורב *Et fecerunt vitulum in Horeb*, vbi pro עגל *egel* שור *ſchur*, hoc eſt, Bos legitur, imò id ſatis paraphraſtes ille Metricus Apollinarius in hunc locum demonſtrat, cùm Vitulum hunc vocat κεραξεία μόσχον· hoc eſt, cornibus iam apprehenſibilem. In Exod. 32.

Ἐν δ' ἄρα χωρήβῳ κεραξεία μόσχον ἔτευξαν..

Omitto hìc Ionathanis paraphraſin Chaldaicam, qui in caput 13. Oſeæ commentans pro עגלים traducit תוריא hoc eſt, Boues. Herodotus quoque famoſiſſimum illum Bouem, quem Apim vocant, paſsim μόσχον, teſte Diuo Athanaſio, nominat; pro eodem igitur ſæpè ſumuntur Vitulus & Bos; quæ ideò præmittenda hìc duximus, ne Lectorem forſan ſcrupulus eius in lectione ſequentium retardaret. His itaque intellectis, tria nobis in hoc capite potiſſimùm examinanda ſunt; Primum eſt, quodnam ſculptile aut conflatile fuerit hoc idolum? Alterum eſt; vtrum hìc Bos verè fuerit idem ac Apis Aegyptiorum? Tertium eſt; quomodò hi ritûs Apidis ex Aegypto ad Hebræos promanârint. *Vzielides in c. 13. Oſeæ. Athan. contra Gentes.* Quale fuerit idolum Iſraelitici Vituli.

Ad primum, quod attinet, non deſunt, qui putent Aegyptios non integrum Bouem, ſed bouinum ſolummodò caput adoraſſe, ſic antiquus Scriptor Tertullianus, qui libro tertio aduerſus Iudæos, ex auro conflato Bubalum caput proceſſiſſe ait; cui aſtipulatur Optatus Mileuitanus; *Temporibus*, inquit, *Moſis, populus Iſraël caput aureum vituli coluit.* Lactantius de vera Sapientia, c. 10. *In luxuriam*, inquit, *prolapſi ad profanos Ægyptiorum ritûs, animos tranſtulerunt; cùm enim Moſes Dux eorum aſcendiſſet in montem, atque ibidem quadraginta dies moraretur, aureum caput Bouis, quem Apin vocant, quod eis ſigno præceſſerat, figurarunt.* Aureum itaque caput vituli dicti Authores ponunt, non quod idolum præciſè fuerit μοσχοκέφαλον, ſed hoc loco iuxtà idiotiſmum Hebraicę linguæ locuti videntur, quo ſæpè pars pro toto ſumitur, vt illud 2. Regum c. 3. *Nunquid caput canis ego ſum?* Accedit quod huiuſmodi modus loquendi ferè originem ſuam traxerit è communi illo Gentilium dicterio, quo Chriſtianos, meliùs dixeris, Iudæos, nunc caput aſini, nunc porci adoraſſe blaterabant; de quibus lege *Tertull. aduerſus Hebraeos l. 3. Optat. Mileu. l. 3. Lactant.* Vtrum caput tantùm Vitulinum adoratum. *2. Reg. c. 3.*

Appio-

Appion apud Ioſeph.

Appionem apud Fl. Ioſephum, multa temerè de hoc Numine ὀνοκεφάλῳ eſ-ſutientem. Diodorum Siculum de ſtatua lapidea in templi Hieroſolymitani adytis ab Antiocho Ehiphane reperta, figurâ humana, barbâ promiſſâ, & quæ teneret manibus librum; item Gnoſticorum, quem inſcribunt, ἡ γέννα μαρίας librũ, in quo mira de Zacharia perempto ob aſininũ Numen, inter ſacrificandum, ab eo conſpectum, & vulgò proditum, ſcelesti oſtentabant. Et quem Sabaoth inter Numinum portenta vocitabant, eorum nonnulli aſini, alij porci figuram habere prædicabantur; Φασὶ δὲ, ſcripſit Epiphanius, τὸν Σαβαὼθ οἱ μὲν ὄνου μορφὴν ἔχειν, οἱ δὲ χοίρου. Tacitus quoque loquens de effigie, qua monſtrante errorem ſitimq; depulerant, in penetrali ſacrato, aſinum intelligit. Hic itaque cultus capitis Aſini, Bouis, Porci, paſsim apud Authores confuſus cernitur; vndè colligere poſſumus id, quod ante innuimus, citatos Authores ex hac occaſione Vitulum illum conflatilem caput bubalum quoque denominaſſe. *Eſt in Muſæo viri illuſtris Torquati Alexandri Romani, de antiquitatum notitia benè meriti, munitionum Caſtri S. Angeli Præſidis, inter alias antiquitates Ægyptiacas, quarum dexterrimus explorator eſt, ſimulachrum æneum, maxima præbens, huius in deſerto peracti cultus Bouini veſtigia, verùm cùm illud necdum inciſum eſſet, conſultiùs id in Tomum tertium, vbi omnia eiuſdem hieroglyphica monumenta producemus, differre viſum fuit.*

Statua ὀνοκέφαλος Hieroſolymis.

Sabaoth Gnoſticorum Numen caput Aſini habuit. Epiphanius. Tacitus hiſt. 5

Simulachrum æneum in Muſæo Torquati Alexandri Rom.

Ad ſecundum quod attinet, certum eſt, Hebræos huiuſmodi μοσχολατρείᾳ nihil aliud indicare voluiſſe, quàm Apidis cultum, quem dùm in Aegypto commorabantur adhuc, tantô ſtudiô coli videbant; confirmat hanc aſſertionem noſtram D. Hieronymus in caput quartum Oſeæ: *Videntur*, inquit, *idcircò mihi populus Iſraël in ſolitudine feciſſe ſibi Vituli caput, quod colleret, & Ieroboam filius Nabat vitulos aureos fabricatus, vt quod in Ægypto didicerant,* Ἆπιν καὶ Μνεῦιν, *qui ſub figura boum coluntur, eſſe Deos, hoc in ſuperſtitione ſeruarent.* Conſonat huic id, quod ſuprà ex Lactantio adduximus, teſtimonium; quibus porrò ritibus conflatus ſit hìc Vitulus, & quâ arte, Authores variant.

Cultus Vituli aurei refert cultum Apidis.

D. Hieron. in 4. c. Oſeæ.

Rabbini hunc Hebræorum Apidem à Magis Aegyptijs, dæmoniacis artibus productum in deſerto eſſe aſſerunt; ideò Rabbi Salomon Iarrhi id מעשה שטן, id eſt, opus dæmonis vocat, & præſtigijs Magicis tribuit ſequentibus verbis:

כיון שהשליכו הזהב לאור בכור באו מכשפים ערב ורב
שעלו עמהם ממצרים ועשוהו בכשפים ויש אומרים מיכה
היה שם שיצא מתוך דמוסי בנין שנתמכמך בו במצרים
והיה בידו שם וטס שכתב בו משה עלה שור עלה שור
לעלות ארונו של יוסף מתוך נילוס והשליכו לתוך הכור
ויצא העגל:

Cùm verò, inquit Raſſi, *proijcerent aurum in ignem, in cuppam fuſoriam, ſeu meliùs in modulos, venerunt Magi Arab & Rab, qui aſcenderunt cum filijs Iſraël ex Ægypto, & fecerunt vitulum iſtum arte magicâ dicentes; Vbi eſt Deus iſte, qui egreſſus eſt de medio operis lateritij, in quo exercitabantur filij Iſraël in Ægypto,*

Arab & Rab Magi.

& fuit in manu eius nomen & lamina, in qua Moſes ſcripſerat hæc verba, עלה שור עלה שור *aſcende bos, aſcende bos, vt aſcendere faceret in iis arcam Ioſeph è medio Nili; & his dictis proiecerunt in medium cupellæ fuſoriæ, & egreſſus eſt Vitulus.* Et paulò poſt clariùs ſeſe explicat:

ולא נאמר אלה אלהינו מכאן שערב רב שעלו ממצרים הם שנקהלו על אהרן והם שעשוהו ואחר כך הטעו את ישראל אחריו:

Et non dicitur, iſti ſunt Dij noſtri; eò quod Arab, Rab, qui aſcenderant ex Aegypto, illi congregati ſunt ſuper Aaron, & illi fecerunt illam, & poſteà præuaricare fecerunt Hebræos. Indicat hanc Dæmonis fallaciam quoq; Ionathan Chaldæus Paraphraſtes hiſcè verbis:

Ionathan paraphraſtes Chaldæus.

וחמא עמא ארום אשתהי משה למיחות מן טוורא ואתכנש עמא על אהרן כד חמון דעבר זמנא דקבע להון ואזל סטנא ואטעינון והדר לבבהון זחוחן ואמרו ליה קום עיבד לנא דחלן די יטיילן קדמנא:

Et vidit, inquit, *populus, quia retardaret Moſes deſcenſum de monte, & congregatus eſt populus ad Aaron, & abijt Satanas, & errare fecit eos, & exaltauit cor eorum ſuperbum, & dixit ei* (Aaroni) *fac nobis Deos terrificos, qui præcedant ante nos.* Huic conſonat Thargum Hieroſolymitanum:

והוה כד קרוב משה למשריתא וחמא ית עיגלא ותינגין בידיהון דרשיעיא מחנגין ומגחנין קדמוי וסטנא הוה בגוהון משפז ומשוור קדם עמא:

Muſica in conflatione Vituli adhibebatur.

Et Moſes appropinquat caſtris, & vidit Vitulum & Iſraelitas, inſtrumenta Muſica in manibus eorum peſſimis, ſaltantes, tripudiantes, & repentes, incuruanteſq; ſe ante eum; & Satanas ipſe in medio ſaltabat, & choros agebat ante populum. Ex hiſcè colligitur, eos inſtrumenta muſica more Ægyptiorum quoque adhibuiſſe; fortè ſiſtra illa fuerunt, & tibiæ, quibus maximè huiuſmodi ſolennitas in Ægypto peragebatur.

Hunc itaque Vitulum aureum ad Apidis exemplar factum fuiſſe, non ea tantùm, quæ hucuſque ex varijs Authoribus adducta ſunt; ſed & cœrimoniæ quoque; queis illum conflatum venerabantur, ſatis ſuperque demonſtrant. Erat enim Apis iuxtà Herodoti deſcriptionem, varijs notis ſymbolicis inſignitus, variaſque in corpore ſuo gerebat imagines, quas ſuprà, vbi de Apide egimus, exhibuimus; ſimiles notas aureo Vitulo ab Aarone impreſſas non inobſcurè indicant verba illa textus Hebraici:

ויקח מידם ויצר אותו בחרט ויעשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים:

Et accepit de manibus eorum (aurum ſcilicet) *& formauit illud cum ſtylo & fecit vitulum conflatilem, & dixerunt, hi ſunt Dij tui, qui te eduxerunt ex Aegypto.* Super quæ verba ſic commentatur R. Salomon:

ויצר צורה בחרט כלי אומנות הצורפין שחורטין וחורתין בו צורות בזהב כעט סופר החורת אותיות בלוחות פנקסין כמו וכתוב עליו בחרט אנוש וזהו שתרגם אנקלוס ויצר יתיה בצפא לשון זיוף הוא כלי אומנות שחורטין בו בזהב אותיות ושקורין בלעז ניי״ל ומזייפין על ידו חותמות:

Et formauit, hoc eſt, *effigiauit illud aurum cum ſtylo, quod eſt inſtrumentum aurificum, cuius ope in auro incidunt & ſcalpunt figuras varias, eſtq́; ſimilis ſtylo ſcriptoris, quô in pugillaribus ſuis ſcribere ſolet literas, iuxtà id, Et ſcribe ſuper eum ſtylo hominis. Et hoc eſt, quod dicit Onkelos, et figurauit id* בזיפא *in ſtylo, hoc eſt, inſtrumento opificij eorum, qui in auro varias eò perficiunt cælaturas; et Zoophora et Lemniſcos, quæ Gallicâ voce vocantur* ניל, *et quo annulos quoque obſignatorios incidunt*. Hoc itaque Aaron decircinaſſe dicitur Vitulum illum ſuum aureum; vtrum verò figuras immediatè in aurea maſſa? vtrum in modella ſeu forma argillacea priùs expreſſerit, dubitant Authores; nos quantum ex Interpretum Orientalium monumentis colligere licuit, arbitramur; Aaronem poſtquam inaures collegiſſet, eas in vnam aliquam maſſam colliquaſſe, atque hanc maſſam in Vituli demùm figuram eâ ratione adaptaſſe, vt effigiatus iam Vitulus argillaceæ materiæ impreſſus, modellam ſeu formam præberet, quâ vituli multi poſtmodum funderentur; iuxtà petitionem Hebræorum, qui non vnum aliquem Deum, ſed Deos ſibi multos fieri poſtulabant, qui eos veluti per cohortes præcederent; atque hoc ita eſſe, clarè patebit ijs, qui huius loci verſum paulò penſiculatiùs rimabuntur. Certè Thargum Hieroſolymitanum, & Ionathan Ben Vziel opinionem noſtram ijſdem omninò verbis aſſeruerunt, vt ſequitur:

ונסיב מידהון יצר יתיה בשושפא ורמא יתיה בטופרא ועבדית עיגל מתכא ואמרו אלין דחלתך ישראל דהנפקוך מארעא דמצרים:

Id eſt: *Et formauit aurum illud ſtylo cælatorio, et proiecit in modellam ſeu formam ad hoc præparatam, et fecit illis vitulum conſlatilem; et dixerunt, hi ſunt Dij, qui te eduxerunt è terra Aegypti*. Primò itaque Aaron omnes figuras in Vitulo iuxtà Ægyptiorum conſuetudinem, forſan notis hieroglyphicis effigiauit; deindè impreſſo Vitulo ſic effigiato in materiam præparatam ſeu argillam, matricem ſeu (vt vulgò vocant) modellam coniecit; quâ facta tandem ipſis, vti vulgata editio quoque teſtatur, opere fuſoriô Vitulum conſlatilem produxit, & iuxtà Rabbi Salomonem quoque: ותשליכר לחוך הכור ויצא העגל: *Et proiecit eum in medio moduli, et egreſſus eſt vitulus*.

Vitulus variis figuris fuit inſignitus.

Quòd autem Aaron modulum fecerit ad plures Vitulos fundendos, ex hoc colligitur, quòd Hebræi ſtatim, ac felicem primæ fuſionis ſucceſſum videbant, *Hi ſunt*, inquiunt, *Dij tui terrifici, qui te eduxerunt ex Aegypto*, in vno denotantes plures alios fundendos (quos forſan fudiſſent, niſi improbum auſum Moſes aduentu ſuo impediſſet, vt Abenezra oſtendit) qui iuxtà conſuetudinem Ægyptiorum in diuerſis deſerti locis finibuſque collocati, illis veluti Dij quidam eſſent Auerrunci; & reſpiciebant fortè Hebræi, ad celebratiſſimos iſtos Boues Ægyptiorum Apidem & Mneuium, quorum hic Soli, ille Lunæ dicatus, vterque veluti auerruncum Numen adorabatur. Certè Ieroboamum ad hos quoque reſpexiſſe, cùm duos aureos Vitulos fabricatus, vnum in Dan, in Bethel alterum collocauit adorandos, S. Hieronymus ſuprà citatus non inobſcurè indicat. *Cùm enim*, teſte ſacra pagina, *diù in Aegypto delituiſſet, reuerſus in patriam regnumq́; adeptus; duos vitulos aureos fabricatus eſt, Numiniſq́; patrij Ægyptiorum memor, Ecce; inquit, Dij tui Iſraël, qui eduxerunt te de terra Ægypti*.

Modulo fundebatur Vitulus.

Vituli Ieroboam, referebant duos Boues ab Ægyptijs coli ſolitos.

Non

Non deſunt, qui velint, Hebræos ideò poſuiſſe Vitulum, quod duorum planetarum ſuperiorum eſſet coniunctio magna ſub idem tempus, quo Hebræi ex Ægypto migrabant; hunc Vitulum poſitum eſſe veluti ἀντίτιχον Tauro cœleſti, quam tamen ſententiam refutat R. Abenezra his verbis: — *Aſtrologica obſeruatio.*

וחכמי המזלות אמרו כי המחברת הגדולה לשני העליונים היתה במזל שור וזה כזב כי לא היתה רק במזל דלי ועל דרך חכמה המזלות הוא מזל ישראל ורבים נסו זה הסוד דור אחר דור גם אני ראיתי ככה והנה שמוהו בחצי שמים: — *Abenezra ...*

Sapientes, inquit, *& Aſtrologiæ periti aiunt, quod coniunctio magna duorum ſuperiorum fuit in ſigno Tauri; ſed hoc verum non eſt; quia illa non fuit niſi in ſigno Aquarij; nam iuxtà Aſtrologicam rationem illud ſignum propriè conuenit Iſraëlitis, & multi tentauerunt ſecretum hoc, ſucceſſu temporum per varias progenies, & ego etiam inueni ſic, & ecce poſuerunt illud in medio cœli.* Hęc Abenezra.

Quicquid ſit, ſiue ille Vitulus Aſtrologica ſuperſtitione, ſiue alia quadam ratione confectus fuerit; hoc certè nobis luculenter patet, cum Apidis omnibus numeris abſolutam fuiſſe imaginem. Quod & figuræ ab Aarone in eo decircinatæ ſatis oſtendunt, nec enim facile intelligi poteſt, quid ſtylô fecerit, niſi notas Apidis hieroglyphicis inſigniti, aut eiuſmodi aliquid inſculpſerit. Iterum cùm populus iam Vitulum conflatum erexiſſet, ait ſacra pagina, *Seditq; populus, vt manducaret & biberet, & ſurrexerunt vt luderent*, id eſt, vt conflatile Numen cantu & choris celebrarent; & paulò poſt in perſona Moſis dicitur; *Non eſt vox, quæ reſonet fortitudinem, nec eſt vox, quæ reſonet debilitatem; ſed vocem cantantium ego audio, ſiue choros ducentium, aut τῶν ἀρχόντων οἶνε, vt reddunt Græci, nempè commeſſantium ſeu vitulantium*; Quid aliud hiſcè verbis nobis refertur, niſi chori, ludi, conuiuia, ac gaudia publica; quæ Aegyptij Apidi ſolenni pompâ Memphim à Sacerdotibus deducto pueris in ſacro illo co[illegible] carmen honori eius gregatim præcinentibus, celebrare ſol[illegible]nt. Quid aliud Moſes indicauit, cùm Vitulum igne combuſtum, contritumque in puluerem aquis ſubmerſit, niſi Apidis in ſacri fontis ſeu Nili profundo ſubmerſi mactationem, quam quidem non imitari, ſed in idololatriæ huiuſmodi opprobrium exequi intendebat, quemadmodum & Ioſiam Regem feciſſe in libris Regum videre eſt. — *Æmulabantur in cantione Vituli Ægyptiorum*

Porrò Bos ille ſeu Vitulus erat aureus, quod myſterio non carebat; ab Aegyptijs quippè totum didicerant, qui præter duos Boues Apim & Mneuim, quos viuos in ſepto quodam, teſte Herodoto, nutriebant, vt in præcedentibus ſusè dictum eſt; aureas quoque Boum, Vitulorumque imagines colebant, quas & publicè in templis, templorumque valuis collocabant, in collo, auribus, manibus, cingulo, inaurium, armillarumque loco geſtabant, quemadmodum fusè oſtendetur in practica hieroglyphicorum Obeliſcorum interpretatione. Ex auro verò erant conflatæ, quod aurum eſſet analogum Soli, cuius imaginem referebat Vitulus. Hinc multi arbitrantur è Rabbinis, inaures, armillaſque, quas Aaron ſibi dare petebat, fuiſſe reliquias è ſpolijs Hebræorum, dùm ex Aegypto migrarent collectas; fuiſſeque in ijs præter varias ſacrorum animantium, Apidum — *Cur Vitulus ex auro conflatus.* — *Inaures aureæ pro Vituli conflatione cur?*

 quo-

quoque figuras inciſas, quas in honorem Oſiridis ſeu Solis paſsim portare ſolebant, perpendant, qui hæc intelligunt, vtrum forſan Aaron aliquid ſimile ex ijs armillis veluti ex archetypo quodam, in conflato Vitulo formauerit. Certè, qui ea, quæ ſuperiùs diximus, cùm hiſcè benè contulerit, magna ſane huius veritatis argumenta reperiet; erat prætereà moris apud Aegyptios ſolenniſſimum illum τῆς ἀφανισμοῦ τε καὶ Osiridis εὑρέσεως diem, præcone adhibito ſolenni voce proclamare, vt populus ad ſacri Numinis feſta deuotè celebranda redderetur inſtructior. Aaron certè, dùm ſolennitatem craſtinam conflato iam Vitulo, exſtructiſque altaribus Iſraelitis promulgans dixit; חג ליי מחר *Feſtum Iehoua cras*, ad nihil aliud reſpexiſſe videtur, niſi ad ritús & cœrimonias Iſiacorum; nórat enim ſuperſtitioſi populi indolem, cui nil gratiùs eſſe poterat, quam ea omnia agere & peragere, quibus tantoperè afficiebantur, dùm in Aegypto adhuc degerent; quod & indè patet, vt enim idololatris magis placeret, quemadmodum Seldenus quoque notat, Dei optimi maximi Nomen ineffabile, eiq; proprium, idolo tribuere voluit. Septuaginta ibi ſcribunt, ἑορτὴ τοῦ κυρίου. Notum eſt autem tetragrammaton illud à Græcis iuxtà vetuſtiſſimum ritum nunc in κύριον, nunc in Ἀδωναὶ, quod idem Hebraicè ſonat, verti, & pro eo Adonai legunt Iudæi ex veteri inſtituto; vtrum verò tam antiquum fuerit Adonis nomen Oſiridi attributum, dubium eſt; nos ſanè æquè antiquum arbitramur, cùm & Adonis Hebraicum ſit, imò & Byblius Adon Oſiris appellatus à Martiano Cappella, id ſatis oſtendat; quem ſecutus Auſonius in Myobarbum Liberi patris ſic canit:

Oſiridis occultationis, & inuentionis dies.

Seldenus de Dijs Syris.

Ogygia me Bacchum canit,
Oſirin Ægyptus putat,
Arabica gens Adoneum.

Auſon. in Myob. epig. 29.

Ipſique & Adonidi eaſdem cœrimonias, eadem ſacra fuiſſe, fusè ſuprà, vbi de Thamuz tractatum eſt, demonſtrauimus.

Ex his igitur omnibus ritè inter ſe collatis, tandem concludimus, omnem illum μοσχολατρείας Hebræis vſitatæ proceſſum, ab Aegyptijs ad Hebræos immediatè profluxiſſe; probatione id non indiget, cùm & ritus in conflando Vitulo adhibiti, tripudia, conuiuia, chori, inſana vociferatio, decircinationes figurarum in Vitulo ab Aarone factæ; Magorum incantamenta, ſimiliaque, de quibus in præcedentibus actum eſt, ea ſatis ſuperque demonſtrent. Scribit Martinus à Baumgarten, extare adhuc in hunc diem ſepulturam 3000. virorum ad præceptum Moſis poſt adorationem Vituli per filios Leui interfectorum; Vitulum quoque lapideum in memoriam aurei combuſti, fuiſſe eodem in loco deſerti poſitum; aquam etiam vicinam, in quam cineres diſperſit Moſes, ſaxum denique rotundum, ad quod tabulas legis alliſas confregit. Moſes Gerundenſis vilem hanc idololatriam adeò Deo diſplicuiſſe ait, vt non ſit vltio Iſraëlitis, in qua non ſit vncia de iniquitate Vituli.

Martinus à Baumgarten in Itinerario ſuo Arabiæ.

Rambam.

אין לך פורענות בישראל. שאין בה אונקיא מעון העגל :

Non

Non eſt tibi Iſraël vltio, in qua non ſit vncia de iniquitate vituli. Quantitatem autem Vituli aurei Hebræi ex voce מסכה, quæ per Geometriam, aut κατὰ τὴν ἰσοψηφίαν reſoluta, præſtat 125. numerum talentorum auri, quibus conſtabat Vitulus. Sic enim reperio apud R. Salomonem:

לשון מסכה דבר אחד. מאה עשרים וחמשה. קנטרי זהב היו בו בגימטריא של מסכה:

Dictio hæc, inquit, *vnum verbum; centum viginti quinque talenta auri iuxtà vocis* מסכה *reſolutionem arithmeticam in eo fuerunt*; atque hoc etiam Eliam Thysbitem referre ex Thargum Hieroſolymitano, Seldenus dicit, quamuis ego nihil horum in dicto Thargum inuenerim, etſi ſtudioſè inquiſiuerim. Sed hæc de Vitulo aureo dicta ſufficiant, nunc ad alia.

Grauitas peccati, quo Iſraël præuaricatus eſt.

מ	40
ס	60
כ	20
ה	5
	125 centenarij.

Quantitas auri in conflatione Vituli adhibiti.

CAPVT XI.

De Idololatria Salomonis, & quâ ratione ad ipſum ex Aegypto ea primùm deriuata, ingentia nullo non tempore apud Hebræos incrementa ſumpſerit.

DIximus in præcedentibus, quâ ratione improbus ille idolorum cultus, ac cœtera alienæ ſeruitutis dogmata, quæ in Aegypto didicerant Hebræi, poſt exitum è domo ſeruitutis, ſucceſſiuâ traditione paulatìm propagata, magnos in Hebræorum Eccleſia poſtmodum progreſſus fecerint. Nunc verò dicendum eſt; vndè multiplex ille idolorum cultus, qui poſt tempora Salomonis in populum Dei irrepſit, promanârit. Nunquam enim idololatriam magis floruiſſe apud Hebræos, quam poſt mortem Salomonis, tùm rituum & cœrimoniarum peregrinarum introductio, tùm lucorum, nemorum, ſaltuumque cultus, excelſorum ad hæc ararumque exſtructio ſatis, ſuperque oſtendunt. Cauſam huius adeò frequentis idololatriæ varij variam aſſignant; alij eam nefandis Salomonis ſceleribus imputant; alij impuni vitæ licentiæ, quæ apud Hebræos prauo Salomonis exemplo vigebat tunc temporis; alij alias cauſas aſſignant, vt libidinem inſatiabilem, & mulierum alienigenarum inſanos amores, quibus ineſcatus paulatìm, infatuatuſq; ex ſummo ſapientiæ faſtigio in imum ſtultitiæ barathrum præceps factus, vnà ſecum, quotquot diſſolutioris vitæ deſiderio tenebantur, miſerè traxit; quæ omnia vt benè intelligantur;

Idololatria maxime floruit poſt mortem Salomonis.

Scelera Salomonis.

Sciendum eſt; nihil in ſacrarum literarum ſermone frequentiùs, quàm fornicationem & idololatriam & re, & nomine coniunctiſſima eſſe. *Ne vxorem*, inquit Deus, *de filiabus eorum*, *ſcilicet alienigenarum accipies filijs tuis, ne poſtquam ipſæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant & filios veſtros in Deos ſuos*. Et idem etiam ſub auaritiæ nomine, quæ vt Hieronymus interpretatur ad Epheſ. pertinet ad inſatiabilem libidinem & luxuriam. *Fornicator*, ait, *Apoſtolus, auarus eſt, quæ eſt idolorum ſeruitus*. Et ad Coloſſen. *Fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & auaritiam, quæ eſt idolorum ſeruitus*. Sed ſignificantiori, quamuis magis arcanâ dicendi ra-

Exod. 34. Ezech. 6. & 13. Paralip. 21. Leuit 19. Oſeæ 1. Iſai. 1.

Luxuria & libido idololatria dicitur. Epheſ. 5. v. 5. Coloſſ. 3. v. 5.

Numer. 33.

di ratione res eadem ſignificata eſt, Numerorum 33. *Si nolueritis interficere habitatores terræ, qui remanſerint, erunt vobis quaſi claui in oculis, & lanceæ in lateribus*; id eſt, mulieres alienigenæ, quæ ſtimulent inferiorem illam laterum partem, quæ pungant ilia, & ad rem turpem impellant. Et Ioſue 23. *Sint vobis in foueam, & laqueum, & offendiculum ex latere veſtro, & ſudes in oculis veſtris*. Cur autem idololatria cum fornicatione comparetur, & cur vtrique commune nomen ſit, non vna cauſa eſt; alij dicunt Apoſtaſiam, qua homo relicto Deo Opt. Max. vero animarum Sponſo, ad alienam ſeruitutem deſciſcit, eſſe veluti fornicationem quandam, ita Theodoretus; eoque detorquet id Ezechielis: *Feciſti tibi imagines maſculinas, & fornicata es in eis*. Quidam ex ipſo idolorum nomine hanc conuenientiam deſumunt: nam cùm Baal fuerit primum & vniuerſaliſſimum nomen cuiuſuis idoli, vti in præcedentibus meminimus; Baal autem ſignificet maritum aut Dominum, qui rem propriam ſibi ſubijcit, & quaſi ſubiugatam habet. Ab eadem radice בעל quod eſt poſſidere aut ſubiugare rem aliquam inſtar mariti cum quodam potiendi ardore. Quare accipitur plerumq; pro coniugali, & vxoriare, & vertitur ab intetprete, dormire cum vxore; ergò ex ſuo nomine Baal, & idola Baalim, maritum, Dominum & ſubiugatorem ſignificant. Cultores verò, quia illis ſe deuouebant, & addicebant, vt nomine ipſo reſponderent, eleganter dicebantur inſtar fœminæ mariti dominio ſubijci, & quaſi ab idolis ſubagitari, vim & dominatum in ſuos cultores exercentibus.

Ioſue 23. — Theodoretus. — Vox Baal expenditur.

Non deſunt, qui hanc conuenientiam ex certis quibuſdam quaſi cœrimonijs nuptialibus, quibus idololatria conſtabat, concludant. S. Auguſtinus certè inter alios idolorum ritus referens, quaſdam in Capitolio fœminas ſedere ſolitas, quæ ſe à Ioue amari putabant, nec Iunonis quidem iracundiſſimæ aſpectu terrebantur. Strabo agens de Perſarum, Medorum & Armeniorum Idolis ſic ſcribit de Anaitide. *Hæc*, inquit, *eſt Venus in Oriente culta Armeniorum idolum; Illuſtriſſimi eius nationis filias ſuas Virgines ei dedicant, ac lex eſt, vt longo tempore apud Deum conſtupratæ, deindè nuptui dentur, nemine talis mulieris coniugium dedignante. Tale quippiam etiam Herodotus de Lydijs mulieribus ſcribit, omnes enim eæ, vt ait, meretrices ſunt, & amatores ita blandè tractant, vt vel hoſpitium præbeant, & ſæpè plura munera dent, quam recipiant; vtpotè ex re lauta ſumptum ſuppeditantes, non autem quoſuis recipiunt, ſed dignitate ipſis pares*. Quare huiuſmodi mulieres turpiſſimæ ſubijcientes ſe Dijs notari videntur; Beruch 6. *Mulieres eorum decerpentes, & viginti nouem mulieres apponunt Dijs argenteis, & aureis, & ligneis, id eſt, ſedulò miniſtrant, veluti vxores maritis*. Huc faciunt ſtuprorum infandorum opportunitates, & occaſiones, quas impijſſimi idolorum Sacerdotes turpiſſimis hominibus præbebant; cuius nobile exemplum ſcribitur à Ioſepho l. 18. c. 4. & Hegeſippo l. 2. c. 4. *Scribunt de Paulina, non minùs probitate morum, quàm natalium claritate illuſtri, ad hæc opulenter formoſa, vt quæ eſſet in ipſo ætatis flore; cuius cùm pudicitiam Decius Mundus equeſtris ordinis iuuenis, nec prece, nec pretio ducentarum drachmarum millium pro vnica nocte oblata flectere potuiſſet; fraude compoſitâ cum Sacerdotibus Iſidis, cuius cultui vehemen-*

S. Auguſtinus — Ritus in Capitolio. — Strabo. — De Venere Anaitide. — Herodot. l. 1. — Beruch 6. 27. — Ioſeph. l. 18. antiq. c. 4. — Paulina ad ſtuprum adigitur mira aſtutia.

hementer addicta erat Paulina, fingunt Legatum miſſum ab Anubide, qui ipſius formâ captus, iubeat, vt ad ſe veniat: illa libenti animo ſuſcepto nuncio, & marito quoque admonito, quod paratum ſibi eſſet Anubidis cubile, in templum educta, & tenebris conciliantibus in latentem ibi Mundum incidens, totam noctem obſecuta eſt iuueni, Deo ſe gratificari exiſtimans. Huc vſque Ioſephus. Sed cùm hæc quæ diximus, non in cuiuſque idoli religione fierent, alia magis communis ratio quærenda eſt, quæ in cuiuſuis idoli cultum conueniat, vt fornicatio & impudicitia nominari poſſit; quam quidem certiorem dare non poſſumus, quàm eam, quæ à Sapiente indicatur. Initium omnis fornicationis eſt exquiſitio idolorum; & adinuentio eorum, corruptio vitæ eſt; quod idola ijs cœrimonijs colerentur, quæ ad omnem obſcœnitatem & quæuis enormia ſcelera homines impellerent; & hoc quidem permittente Deo in ſupplicium idololatriæ, iuxtà illud Apoſtoli: *Tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ,* &c. Vbi exponit S. Ambroſius, qui etiam addit aliam non prætereundam rationem. *Quòd Deum incurioſum colentes, atque per hoc negligendum, magis ac magis hebetati ſint, & ad mala omnia admittenda fierent promptiores.* Tùm etiam, vt ait Athanaſius oratione contra idola. *Inſtituta eſt idololatria deſiderio eorum, qui ſtupris & propudijs pleni, figmentis repræſentantur.* Itaque turpiſſimam ſibi ſuorum Deorum vitam idolorum cultores imitandam propoſuerunt; addit pulchrè Athanaſius originem idolorum inueſtigans. *Malitiam præuiam fuiſſe anteambulonemque idololatriæ, cùm ea ſola magnifaceret, quæ animo concupiſceret, & cum voluptate aſpectaret, in corporeis affectibus voluptatem ſentiens rerum diuinarum oblita, & propemodum omnes ciuitates, omnibus libidinibus ſcatent, ob immanitatem morum, quam in ſuis Dijs conſpiciunt; neque eſt in hoc genere Deorum, quem caſtum appelles. Olim certè Phœniſſæ mulieres ante idola proſtituebantur, dedicantes Numinibus ſuum quæſtum, perſuaſæ meretricatu ea propitiari, ac proſperitatem rerum indè naſci. Viri quoque abdicato ſexu, nec ſe ampliùs mares eſſe ferentes, mulierum naturam affectauerunt, tanquam hôc pactô honorifici gratiâ Matri Deorum facturi eſſent; omnes autem in turpiſſimis viuunt, & certamen inter ſe prauitatis ſuſcipere videntur; & vt dixit Sanctus ille Chriſti Miniſter Paulus: Mulieres eorum mutauerunt vſum.* Hæc S. Doctor.

C. 14. 12. — Ambroſius. — Athanaſius. — Turpis cultus idolorum.

Hinc iam ſublucet alterius non omninò facilis quæſtionis cauſa, quid eſſet, quod alienigenas tam immenſa tamque proiecta cupido inceſſeret, eos quibuſcum conſueſcerent, Iſraëlitas, ad ſuorum idolorum religionem pertrahendi; illud videlicet, quod cum prauis voluptatibus omninò immerſæ & excœcatæ tenerentur, quarum Magiſtros & fautores ſuos ipſos Deos arbitrabantur; priuandis ijs ſe credebant, niſi viros, quibus ſubiugatæ eſſent, ſuæ quoque impuriſſimæ religioni ſubijcerent. Atque hinc eſt aſſeueratio Sacræ hiſtoriæ. *Certiſſimè auertent corda veſtra, vt ſequamini Deos alienos.* Neque ſolùm propter improbitatem fœminarum; ſed etiam propter nequitiam eorum, qui illarum deſideriô & libidine capti, illud vel maximè primum ſibi ſtatuerunt, vt Numen non agnoſcerent, niſi quod ſibi deprauatæ vitæ impunitatem & præſidium aliquod polliceretur; iuxtà illud Orientis Illiberitani.

Cur mulieres alienigenæ tanto ſtudio ſuos ad cultū idolorum pertraxerint? — 3. Reg. 11.

Quæ

Quæ furor impulerat, laſciuus duceret error,
Eſſet & hoc licitum, quod fuerat libitum.

Cyrillus.

Deceptrix itaque res, Cyrillo teſte, Mulier eſt, & idonea ad decipiendum ſemel ſuis captos laqueis; nam inter arma alia habet voluptatem, quâ mens vincitur. His igitur laqueis, his pedicis irretitus Salomon in profundum idololatriæ cecidit. *Rex enim Salomon,* ait ſacer textus, *adamauit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, & Moabitas, & Ammonitidas, Idumæas, Sidonias, & Cethæas, de gentibus; ſuper quibus dixit Dominus filijs Iſraël. Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad veſtras; certiſſimè enim auertent corda veſtra, vt ſequamini Deos earum; his itaque copulatus eſt Salomon amore ardentiſſimo.*

Salomonis caſus.

Mirum ſanè, quod inter hos fœminarum greges; nulla mentio Iſraëlitarum fœminarum fiat. Et quidem pulcherrimas habiſſe Salomonem, Ioſephus atque Theodoretus diſertis verbis docent: *Inſaniens,* inquit Ioſephus, *in mulieres, & in rebus Venereis immodicus, non contentus ſuæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammonitidas, Idumæas.* Quamuis Suidas in verbo Aſtarte ſic numeret, vt dicat peregrinas vxores ſimul cum Iſraëliticis impleſſe numerum illarum ſeptingentarum, & trecentarum concubinarum; ſed cùm nulla indigenarum in ſacra hiſtoria mentio fiat, ſubit animum ſuſpicio, ſuæ vel pauciſſimas, vel ferè nullas, aliarum tribuum aliquantò plures: peregrinæ tamen gentis & religionis plurimas, vt quarum nullo vnquam faſtidio afficeretur habuiſſe; cuius rei cauſa paulò altiùs à nobis eſt petenda.

370. Concubinæ Salom.

Fuit ſanè Hebræorum genus, vt in libidinem incredibiliter procliuè, ita in idololatriam facilè, & ad adulteria proiectum, & omnis peregrini cultus ſiue animi ſiue corporis appetentiſſimum. Atque hoc vnum aliorum vitiorum caput & origo, animi quædam naturalis inconſtantia, & mentis mutabilitas, quæ propria & effrænium cupiditatum, ea quæ domi ſunt faſtidiens, & ſemper ex nouitate nouam voluptatem captans. *Nouis,* (inquit Seneca) *cupiditatibus occupati, non quod habemus; ſed quid petamus, inſpicimus; non id, quod eſt, ſed in id, quod appetimus intenti; quicquid enim domi eſt, leue eſt.* Hinc illa in adulteria procliuitas Iſraëlitarum faſtidientium quod domi erat, ſitientium alienos fontes; hinc illa quoque alienigenarum fœminarum concupiſcentia; quod Hebræorum ingenium, cùm benè exploratum haberet Balaam, ſuggeſſit Regi Balac peſſimum illud conſilium obijciendi peregrinas fœminas peregrinanti populo, cuius meminit Ioannes in Apol. c. 2. *Doctrina Balaam, quæ docebat Balac mittere ſcandalum coram filijs Iſraël, edere & fornicari.* &c. Cuius rei hiſtoria narratur Num. 24. & 25. neque verò tantùm fuit vnicum Madianiticum ſcortum; ſed vt Ioſeph narrat l. 4. c. 6. plurima & à Principibus Iſraël in connubium ducta, apud quem in hunc locum opportuna eſt huius rei narratio. *Si breuem* (inquit Balaam) *de illis conſequi quæritis, hoc conſiliô voti compotes efficiam, filiorum formoſiſſimas, quæ pulchritudine ſuâ mentes eorum expugnare poſſint, quantum fieri poteſt, cultas & ornatas mittite, vt circum*

Seneca.
Cur Salomon non indigenas ſed alienigenas tantum amauerit.

caſtra

caſtra obuerſemur, & iuuenibus complexus expetentibus faciles ſe præbeant; vbi verò captos viderint, ſubitò ſeſe proripiant. Cumq́; rogatæ fuerint, vt maneant, non annuant, niſi perſuaſis, vt relictis patrijs legibus & cultu Dei, à quo illas acceperunt, Madianitarum & Moabitarum Deos venerentur. Res ita peracta eſt; Iamq́; adoleſcentes blanditijs allectos, & cupidine feruentes, puellæ relinquere parant; tùm illi triſtes mulierum diſceſſu, precibus inſtant, ne ſe derelinquant, ſed futuræ coniuges, & omnium facultatum Dominæ apud ipſos maneant. Hæc promiſſa iureiurando affirmantes, & lachrymas fundendo, quo magis eas ad commiſerationem flecterent. Tùm illæ, poſtquam conſuetudine ſuâ vinctos animaduerterunt, ſic reſpondent. Quandoquidem amare vos, & ambitionem noſtram moleſtè ferre aſſeueratis, ſi beneuolentiæ coniugalis fidem dederitis, libenter vobiſcum, vt legitimæ nuptæ nos coniuncturæ ſumus; illis verò ſe quolibet modò fidem daturos pollicentibus, & nihil præ amore nimio recuſantibus. Neceſſe eſt, inquiunt, ſi vultis nobiſcum vitam degere, Deos noſtros colatis; neq́; enim aliô argumentô perſuadebitis amorem iſtum vos non fingere, niſi eoſdem nobiſcum Deos colatis, & adoretis; neq́; abſurdum fuerit, ſi terræ, in quam veniſtis peculiares Deos colere malitis; præſertim cùm noſtri per omnes Regiones honorentur; veſtrum nemo præter vos cultu dignetur aut cœrimonijs; at illi cupiditate cœci, quo trahebantur ſequentes, à religione patrum deſciſcebant, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebant: vt iam tota caſtra iuuenum impietas inuaderet, & auita religio in extremum periculum deduceretur; iuuentus enim guſtatis ſemel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur. Atque hæc ideò fuſiùs ex Ioſepho deſcripſimus, vt appareret, quantum in Hebræos malum alienigenarum fœminarum conſuetudo inuexerit.

Modus & ratio qua Iſraelitæ ad amorem alienigenarum trahebentur.

Neque ſolùm capiebatur populus peregrinâ pulchritudine, ſed peregrino ornatu; quare omnes illæ cœrimoniæ ducendæ vxoris captiuæ, quæ præſcribuntur Deut. 21. videlicet, vt radat cæſariem, circumcidat vngues, deponat veſtem, in qua capta eſt, deturpet faciem, deflendo patrē & matrem ſuam vno menſe; eo pertinebant, vt ſi fortè pulchritudine harum rerum victor captus foret, deferberet, aut extingueretur amoris concupiſcentiá capillis reſectis, & ornamentis depoſitis, quæ eſt frequentiſſima in eo loco obſeruatio interpretum. Ex hoc eodem capite, id eſt, ex illa ingenij Hebræi inconſtantia, eſt illa peregrinæ veſtis tam curioſæ ex alijs nationibus imitatæ curioſitas & ſtudium inter Iſraëlitas. Quod acerbiùs reprehendit Deus, Sophon. 1. *Viſitabo ſuper omnes, qui induti ſunt veſte peregrinâ.* Cum qua ſimul & peregrinum Deorum cultum induebat, quod propriè ex Hebræo dixerunt Septuaginta. *Qui induti ſunt veſtimentis alienis.* Et interpretatur D. Hieronymus eos, qui pro Dei cultu venerati ſunt idola; quaſi peregrinitas veſtium peregrinitatem etiam religionis adduceret. Cuius rei rationem eleganter & argutè indicauit Theodoretus; cùm enim lex veſtimenta ex lino & lana contexta prohiberet Deut. 22. veriſimile eſt, eos, qui inter Iſraëlitas diuitijs ſeſe offerrent, & delicijs diffluerent, finitimorum veſtes imitatos eſſe, & in locum veſtimentorum ex lino confectorum, ornatum ex purpura elaboratum, & artificioſum induiſſe; quod contra traditionem legis diuinæ fuit. Vides igitur

Hebræi mirum in modū externis rebus capiebantur.

Cultus veſtium prohibetur in lege & quare?

ſimul cum peregrina veſte diuinæ legis contemptum induiſſe. Ex quibus patet, non multa fuiſſe Iſraëlitica ſcorta Hebræis, eò quod externæ maiori eſſent in precio, & quod eas Hebræi inſanè deperirent, iuxtà illud Comici:

Adeon' eſt demens & peregrina?

Hebræi viri amabant peregrinas.

Hæque peregrinæ voluptates ipſæ meretriciæ ſunt, quibus incredibiliter capiebantur, molliebantur, & eneruabantur Hebræorum ingenia, & ad omnem peregrini cultus impietatem alliciebantur.

Salomonis caſus.

His itaq; (ait Sacra hiſtoria) *copulatus eſt Salomon amore ardentiſſimo*, vel vt Septuaginta habent, *Ad eas adhæſit Salomon amando.* Quod quamuis ſimplici locutione dictum videatur, latet tamen illa ardentiſſimi amoris vis, quam expreſſit Latinus: *His laqueis Sapiens cor conſtrictum contabuit;* his incitatus amoribus omnia præclara, vileſcente animo, deſpiciebat; his denique, vt placeret, à Deo ipſo deſciſcendo Apoſtata factus, Dijs alienis adhærere non eſt veritus; in quorum gratiam Fana quoque excelſa, aras exſtruxit, magnificè exornauit, thura & libamina obtulit. Quæ cùm ita ſint, nunc tandem videamus, quænam illa fuerint excelſa, & Fana, quæ Aræ, qui Luci, quos Salomonem in gratiam mulierum exſtruxiſſe commemorat Sacra hiſtoria; quique ſint Dij, quos coluit, & vndè eorum origo profluxerit.

CAPVT XII.

De Fanis, Excelſis, Lucis, Aris à Salomone exſtructis.

Duo perficiunt actum idololatriæ.

DVo ſunt potiſſimùm, quæ idololatriam perficiunt, internus adorationis cultus, externus honoris. Prior videtur cum quodam mentis errore coniunctus, tribuente Diuinum aliquid creaturæ. Poſterior ſiue amore, ſiue metu aliauè mentis affectione exhiberi poteſt, nullô mentis errore, tametſi & hìc illicitus. Hinc orta dubitatio cuiuſmodi fuerit ille Salomonis idolis exhibitus cultus; merè ne externus, an internus etiam?

Auguſt. l. 14. de ciuit. c. 11. Raban. 4. Regum 23. Sedul. 1. ad Timoth. c. 2. Galatinus. Cyril. 7. contra Iulian. Greg. ſup. id Iob c. 4. l. 12. Mor. c. 112.

Priorem partem amplectitur S. Auguſtinus, Rabanus, Sedulius, Galatinus, omnes Rabbini; qui omnes aſſerunt, ſapientiſſimum Salomonem nequaquam adeò deſipuiſſe, vt figmenta hominum adoraret; ſed blanditijs muliebribus ſeductum eos externè tantùm coluiſſe, eiſque Fana exſtruxiſſe. Alteram partem tenent Cyrillus, alij quam plurimi, Gregorius l. 12. c. 12. Moral. *Qui priùs*, inquit, *Deo templum conſtruxerat, aſſiduitate libidinis etiam perfidiæ ſubſtratus, idolis conſtruere templa non timuit, vt ab aſſidua carnis petulantia vſq; ad mentis perfidiam veniret.* Cùm itaque Salomon non extrinſecô tantùm cultu, ſed & intrinſecô ac verô latriæ actu coluerit Deos alienos, iuſtô Dei iudiciô id ſic permittente. Illud ſanè maximum pondus in animo Salomonis habere potuit, vaniſſimis ſuperſtitionibus ex fœminarum perſuaſionibus jam irretito, multum conferre poſſe putauit,

tauit, ad imperij dilatationem, ſi illarum Prouinciarum Deos, in quorum tutela eſſent, propitios ſibi redderet, ac religioſo cultu demereretur. Quod profectò perſuaſionis caput fuit, cùm ſcorta illa Ægyptia, & Machanitica ad ſuam religionem Iſraëlitas pellexerunt; vt ſuprà ex Ioſepho narrauimus; ſic enim inter cœtera dicebant: *Nec abſurdum fuerit, aut vitio vertendum, ſi terræ, in quam veniſtis, peculiares Deos colere malitis: præſertim cùm noſtri per omnes Regiones honorentur, veſtrum nemo præter vos, cultu dignetur aut cærimonijs; aut igitur cæterorum more vobis eſt viuendum, aut alius Orbis quærendus, vbi ſoli iuxtà veſtra inſtituta vitam agatis.* Ad quam rem alludere videtur illa Imperatoris Ioſue oratio ad populum capite 24. *Eligite, cui ſeruire potiſſimùm debeatis, an Dijs Amorrhæorum, in quorum terra habitatis,* &c. Quare & ſingulas prouincias in ſingulorum Deorum tutela ponebant, & montes Dijs montium, valles Dijs vallium attribuebant, quorum præſidió fauſta ſibi, & felicia omnia, ſiue in montibus, ſiue in vallibus pollicebantur; iuxtà illud: *Dij montium ſunt Dij eorum; ideò ſuperauerunt nos; ſed meliùs eſt, vt pugnemus contra eos in campeſtribus, & obtinebimus eos.* At de his alibi pluribus.

[illegible] lentia.

Particulares Dij.

Orat. Ioſue.

Dij prouinciales.

3. Reg. 20.

Potuit ergo fieri, vt eâdem ſuperſtitione duceretur Salomon, quâ Ægyptij, quibus cùm frequens illi intercedebat neceſſitudo, præterquam quod plurimas quoque Ægyptias mulieres in copulam ſibi aſſumpſiſſet; qui cum in patrijs ritibus & cœrimonijs Dijs exhibendis paſſim inſtituebant, & arte, quâ Romani poſteà exterarum prouinciarum Deos ſibi conciliantes, atque in ſuam vrbem euocantes conceptis verborum formulis, & ſolennibus ritibus alliciebant, eâdem Salomonem inſtructum Deos externos ſibi conciliaſſe patet. Quam vaniſſimâ perſuaſionẽ exprobrare non obſcurè videtur Sacra hiſtoria Regi Achaz 2. Paralip. 28. *Immolauit,* inquit, *Dijs Damaſci victimas percuſſoribus ſuis, & dixit; Dij Regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hoſtijs, & aderunt mihi.* Cùm econtrario ipſi fuerint ruinæ ei, & vniuerſo Iſraël; & clariùs 2. Paralip. 25. 14. *Amaſias poſt cædem Idumæorum, & allatos Deos filiorum Seir, ſtatuit illos in Deos ſibi, & adorabat eos, & illis adolebat incenſum; quamobrem iratus Dominus contra Amaſiam, miſit ad illum Prophetam, qui diceret ei; Cur adoraſti Deos, qui non liberauerunt populum ſuum de manu eius?* Quaſi exprobraret illi perſuaſionem falſam, fore vt propitios ſibi redderet illarum prouinciarum Deos, ſi illos coleret: contra quem errorem eleganter argumentabatur Propheta, & ſapientiſſimè Rahab Ioſue 2. 11. iam ad veri Dei cognitionem adducta, ex eadem re colligebat verum Deum Hebræorum non ſolùm cœlo, ſed & vniuerſis terræ prouincijs præſidere. *Dominus,* inquit, *Deus noſter, ipſe eſt Deus in cœlo ſurſum, & in terra deorſum.* Nequaquam igitur, vt ad inſtitutum noſtrum reuertamur, hæc aliena fuerunt ab ingenio Salomonis; cùm curioſiſſimus eſſet, & ſedulus rituum vicinarum gentium ſcrutator præſertìm Ægyptiorum, qui ſapientiæ, & profundioris eruditionis famâ tunc temporis præ cœteris omnibus toto orbe clarebant; nam frequens mentio familiaritatis, quæ ei cum Vaphre Pharaone fuiſſe, cuius & filiam in vxorem duxiſſe, Sacræ literæ docent, ſatis oſtendunt; cum

Salomon ab Ægyptijs mulieribus ſacra Ægyptiorum doctus.

2. Paralip. c. 28.

2. Paralip. 25 Amaſias impius idololatra.

Salomon multa accepit ex adytis Ægyptiorum.

Salomon Ægyptiaca dignitatis imbutus.

multa ex adytis Ægyptiorum recondita, tùm relatione fœminarum Ægyptiarum, quas ſapientiſſimas connubio ſibi copulaſſe veriſimile eſt, tùm Pharaonis, Sacerdotumque familiaribus literis hauſiſſe, quæ eum ad dicta ſcelera impellerent; imò Origenes hoc ipſum pulchrà quâdam allegoria indicare videtur. *Ille*, inquit, *dùm eſſet ſapientiſſimus, & ingentis apud Deum meriti; tamen quia ſe tradidit multis mulieribus, deceptus eſt. Ego puto quòd multæ mulieres multa dogmata, & multarum Gentium diuerſæ philoſophiæ nominentur; quæ cùm ſingula agnoſcere & perſcrutari, vtpotè & ſcientiſſimus & ſapientiſſimus voluiſſet, ſemetipſum inter diuinæ legis regulam tenere non potuit. Similiter & Ammonitarum, ſed & reliquarum Gentium* (Moabitarum, Ægyptiorum, Sidoniorum, Tyriorumque) *quorum mulieres dicitur recepiſſe & ædificaſſe templa, vel imolaſſe idolis earum.* Salomon itaque, vt mulieribus, quas deperibat, ardentius coniungeretur, ea ſtudebat addiſcere, quæ grata ſciebat futura ſuis mulieribus, cuiuſmodi erant ſacra dogmata Ægyptiorum, aut vicinarum Gentium, quæ illæ ex ipſa Ægypto veluti ex perenni omnis ſuperſtitionis fonte hauſerant; vt qui amore flagrans vnum cum ipſis eſſe deſiderabat, diſſimilitudine morum, rituumque Religioni earum propriorum non fieret diuerſus; nórat enim optimè, quantum in amore fouendo augendoque valeret mutuò ſe amantium in omnibus ſimilitudo. Hinc vt eam conſtanter in omnibus conformem actionibus earum teneret, Fana erigere, & Excelſa, Araſque ædificare, vno verbo, nihil non agere in earum fauorem cœpit. Verùm qualia illa Fana fuerint, & qualia Excelſa, Lucique, iam tempus, ordoque poſtulat, vt dicamus.

Origenes.

Amoris vis.

Fana, Excelſa, Aræ, Luci.

FAnum ſiue à Fauno primo eius inuentore, ſiue a fando, vtporè in quo fari & oracula reddere Dij ſolerent, ſic dictum; certè hoc loco idem eſt, quod Excelſum, vti teſtatur textus tùm Hebraicus, tùm Græcus, quorum ille במה, quod Diuus Hieronymus vertit Fanum; hic verò ὕψηλον habet, quod omnes vertunt Excelſum, verba vtriuſque textus ſubiungam.

ויבנה שלמה במה לכמוש שקוץ מואב ולמולך שקוץ
בני עמון:

Salomon verò ædificauit fanum Chamos idolo Moab, & Melchom idolo filiorum Ammon. Vbi loco במה Græca lectio habet ὕψηλον. Καὶ ᾠκοδόμησε Σαλωμὼν ὕψηλον Χαμὼς εἰδώλῳ Μωὰβ· ἐν τῷ ὄρει τῷ προσώπῳ ἱερουσαλὴμ, καὶ Μελχὸμ εἰδώλῳ υἱῶν Ἄμμων. Fanum igitur & Excelſum hoc loco pro eadem re ſumuntur, videlicet, loco excelſo & eleuato, vbi Dijs alienis à Gentibus ſacrificia peragebantur.

Et tametſi Excelſum aſſerat eam loci celſitudinem, quam diximus; alij tamen ideò ſic dictum autumant, quod gentes in montibus excelſis, & ſublimibus collibus ſacrificare ſolerent frequentiſſimè, quanquam etiam aliquando in vallibus, vt eleganter notatur illo Ezechiëlis 6. 2. vbi popu-

Quid Excelſum.

Ezech. 6. 2.

li ſa-

li ſuperſtitio frequens in excelſis perſtringitur, aliquando in vallibus; *Montes Iſrael audite verbum Domini Dei; Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, & rupibus, & vallibus. Ecce ego inducam ſuper vos gladium, & diſperdam Excelſa veſtra, & demoliar animas veſtras, & confringentur ſimulachra veſtra.* Vbi non ſolùm nomine vallium, ſed etiam nomine rupium, intelligi loca humilia, & conualles nemoroſas interiacentes inter duos montes, aut duas rupes, indicat Hieron: alij ex fide dignioribus Rabbinis; ſed tamen frequentior ſuperſtitio in montibus; vndè tam frequens & ardens omnium Prophetarum execratio montium & collium ſub perſona meretricis in omni colle excelſo & frondoſo. Nos tamen Excelſorum appellationem non ád montes tantùm, & colles, & tecta, ſed ad quaſuis Baſilicas & ædes ſacras, quas templa ſeu delubra vocanr præcelſa & magnifica reuocamus; etſi non malè quoque pro ijs locis, in quibus ſublimia altaria, ſuper quæ etiam eleuabantur in altum, & imponebantur ſacrificia, ſumi poſſint, quod maximè indicant Excelſa in Topheth, qui locus erat profundus, & vallis Gehennæ; ædificauerunt Excelſa Topheth, quæ eſt in valle filij Ennom, ex quo eluceſcit Excelſa & Fana ſæpè numero pro re contenta, hoc eſt, pro aris καὶ τῶν κατ' ἐξοχήν, ſumpta fuiſſe. Et quidem Altaris nomen Latinum ab altitudine dicitur; teſte enim Iſidoro, Altare eſt quaſi àlta ara, licet Feſtus velit, altare non eſſe aram quorumcunque Deorum, ſed in quo Dijs ſuperis ſacrificaretur, quibus proindè aræ ſuperiores & celſæ erigerentur, ſicut Dijs terreſtribus in terra; Dijs verò inferis in effoſſis terræ, aut in antris ſacra fiebant; & pro diuerſitate locorum, quibus credebantur Numina præſidere, ſtatuebantur aræ vel in montibus, vel in vallibus, vel ad flumina, vti in ſuperiori Syntagmate fuſè declaratum eſt. Illud etiam peculiare notat Vatablus Ezech. 20. 39. *Bama* propriè eſſe altare valdè excelſum, ad quod per gradûs aſcendebatur, quale fortè prohibetur à Deo Exod. 20. 26. *Non aſcendes per gradus altare meum.* Et fortè quale etiam templum deſcribitur Iunonis à Virgilio:

Sacrificia in locis altis.

Altare quid?

Diuerſis Dijs diuerſa loca eligebant.

Vatablus. Quid Bama?

. . . donis opulentum & Numine Diuæ
Ærea, cui gradibus ſurgebant limina, nixæq;
Aere trabes; foribus cardo ſtridebat ahenis.

Virgilius.

Ego ſanè in hoc noſtro loco Fanum intelligo Excelſum ſeu Aram, Altareque erectum ad Deorum cultum, idque magnificum & regale, & non niſi ex marmore aut lapide, quale D. Thomas Gentiles habuiſſe dicit. *Gentiles*, inquit, *conſtruebant altaria magna & ſublimia.* Hìc enim videtur fuiſſe Gentium ritus, vt aras lapideas, ac marmoreas ſuis Numinibus erigerent. Tales Aræ erant Ægyptiorum, quas Pyramides & Obeliſcos vulgò dicimus, qui in Deorum honorem tàm in templis, quàm extra templum in locis publicis erigebantur plenæ ſacris & diuinis myſterijs, quemadmodum alibi fuſiſſimè declarabitur. Cùm enim Ægyptus humilis eſſet, & montibus careret, loco montium adinuenerunt excelſa illa Pyramidum & Obeliſcorum, quas propriô nomine appellabant ⲙⲉⲥⲧⲉⲗⲗⲟⲥ ⲛ̀ⲫϯ

S. Thom. 1. 2. q. 102. a. 7. 3.

Aræ Ægyptiorum Pyramides.

Cur Ægyptij Pyramidibus vſi ſint.

hoc

hoc eſt, Deorum columnas ſeu aras; ad quas per gradûs aſcendebatur, intúſque extúſque plenæ erant omnigenâ idolorum varietate, iuxtà illud:

Marmoreas ſtant fulua canum ſimulacbra per aras.

Ex quibus patet, hanc Excelſorum appellationem Hebræis vſitatam aliam originem neſcire, niſi quam ab Ægyptijs hauſit; qui Pyramides & Obeliſcos circa templa conſtitutos, aras ſeu columnas Deorum, vt dictum eſt, nuncupabant; ſed ne ſoli coniecturæ inſtare videamur, audiamus Abenephium id manifeſtis verbis, cùm de Obeliſcis loquitur, oſtendentem:

Abenephi. واقاموا الكهنة مصر هذا احجار مرتفعة بصورة لحن مدور ونقبوا بهم بحروف
المريرة الاسرار حكمتهم واسموهم مذبحات اللهــــم ✡

Statuerunt autem Sacerdotes Ægypti hoſcè lapides eleuatos & excelſos in figuram coni ſeu pyramidis faſtigioſæ, & incidebant in ijs literis ſymbolicis arcana ſapientiæ ſuæ, & nominabant eas altaria Deorum ſuorum. Cui aſtipulatur Iamblichus, qui Platonem de columnis Mercurij ſeu aris, aut titulis illi erectis, ſcientiam ſuam hauſiſſe ait; hoc eſt, rationem cultus Deorum, & arcanæ Theologiæ, quæ fieri ſolebant circa huiuſmodi pyramides, aut etiam in ijs ſcripta legebantur; accedit quod Poëtæ paſsim pyramides Ægyptiorum vocent aras, iuxtà illud Lucani de ritu Ægyptiorum agentis.

Iamblichus.

Columnæ Mercurij.

Lucanus.

Votaq́ pyramidum celſas ſoluuntur ad aras.

Cùm itaque pyramis ſit veluti ara quædam præcelſa in Deorum honorem erecta, quæ & ob eminentiſſimum faſtigium non malè patria Ægyptiorum linguâ, vt ex Onomaſtico noſtro Copto ſiue Ægyptiaco antiquo patet; vocetur ⲡⲓⲥⲧⲉⲗⲗⲟⲛ, hoc eſt, excelſum, ſiue columna præalta; veriſimile eſt ab Ægyptijs id Hebræos edoctos, eminentiora templa, araſue elatiores במה vel רמות, hoc eſt, excelſa vocaſſe, vel etiam, vt quidam volunt, Fana à φαίνω, eò quod faſtigijs ſuis elata in altum, facilè comparerent. Placebant enim Hebræis omnes externorum, tùm maximè Aegyptiorum ritus, quos cùm ob raritatem, tùm ob affinitatem, quam in ijs ad ipſorum myſteria deprehendebant, ſummè æſtimabant. Atque hinc Salomonem cenſemus huiuſmodi aras tantò maiori voluptate ædificaſſe, quantò ſub ipſis maiora cognoſcebat rerum abſconditarum myſteria; & ſub hoc prætextu eum Excelſa, Araſque extruxiſſe Rabbini volunt: ſuſcipiebat enim Aegyptiorum ſapientiam tùm temporis maximè florentem, & libenter de eorum rebus miſcere ſolebat ſermones, libentiùs verò de jis pellices ſuas Aegyptias varia referentes auſcultabat: præter hæc frequens ei quoque fuiſſe, tùm cum Pharaone, tùm cum ipſis Sacerdotibus literarum commercium, Pineda noſter multis probat. His itaque ritè perpenſis, nunc ab aris ad lucos progrediamur.

Bamma, Rammoth.

Placuit Salomoni myſtica ratio Ægyptiorum.

Luci; Nemora Dijs conſecrata.

NIhil frequentiùs in ſacra hiſtoria, quàm Luci, vel plantati ab impijs, vel ſuccisi à ſanctis Regibus; ac proindè vti Prophetæ lucos & ligna frondoſa, ſic & aras inſectantur: Vndè verò profluxerit iſte lucorum cultus, nunc dicendum eſt.

Scimus priſcam primorum Patriarcharum, qui verum Deum colebant, religionem fuiſſe in lucis & arboribus, lociſque opportunis ad ſilentium & Deo vacandum, ſicuti ſcriptum eſt: *Egreſſus eſt Iſaac ad meditandum in agro.* Paradiſus quoque nihil aliud fuit, quàm ſacrum quoddam nemus, manu Dei conſitum, traditum homini tanquam primo Sacerdoti, & templi illius nemoroſi cuſtodi, vt operaretur & cuſtodiret illud; quod verbum operandi in Hebraico עבד ſatis demonſtrat; propriè enim id ſignificat operari ſeruiendo & adminiſtrando res diuinas; accedit quod Deus in hoc nemore ſacram ſibi peculiariter voluit arborem ſcientiæ boni & mali, omninòque intactam myſteriorum in ea contentorum contemplatione ſuſpiciendam. Præterea Abrahamum quoque nemus in Berſabæa plantaſſe legimus, ibique nomen Dei æterni inuocaſſe: Paradiſus.

ויטע אשל בבארשבע ויקרא שם בשם יי אל עולם: Gen. 21.

Et plantauit lucum in Berſabæe, & inuocauit ibi nomen Dei ſeculi. Vel vt Septuaginta Θεὸς αἰώνιος, vbi Onkelos Paraphraſtes Chaldæus:

ונציב נציבא בבארשבע וצלי תמן בשמא דיי אלהא עלמא: Onkelos.

Et plantauit plantationem in Berſabæa, & inuocauit ibi nomen Domini Dei æterni. Thargum verò Hieroſolymitanum dicit: Abrahamum hortum plenum optimis fructibus plantaſſe, & peregrinos hoſpitio ſuſcepiſſe, quibus gratis neceſſaria omnia ſuppeditabat; nihil aliud exigens pro pretio, quam vt ſcilicet orbis Conditorem agnoſcerent, venerarentur, & timerent Rectorem cœli & terræ, cuius ſolius donum eſſet, quicquid comediſſent vel bibiſſent; ſicque vera religione inſtitutos, & ad vitæ melioris inſtituta conuerſos dimittebat, verba Thargum citabo: Thargum Hieroſolym.

ܘܢܨܒ ܦܪܕܝܣܐ ܒܒܐܪܫܒܥ ܘܐܬܩܢ ܒܓܘܗ ܡܐܟܘܠܬܐ ܘܡܫܬܝܬܐ Thargum Hieroſolym Syris characteribus ſcriptum Bibl. Vatic.
ܘܡܬܥܕܝܢ ܗܘܘ ܐܟܠܝܢ ܘܫܬܝܢ ܗܘܘ ܥܒܪܝܢ ܠܡܬܠ ܠܗ ܕܡܝܗܘܢ
ܕܡܐ ܐܟܠܘ ܘܫܬܘ ܘܠܐ ܗܘܐ ܡܩܒܠ ܡܢܗܘܢ ܗܘܐ ܐܡܪ ܠܗܘܢ ܐܒܘܢ
ܐܒܪܗܡ ܨܠܘ ܩܕܡ ܐܒܘܟܘܢ ܕܒܫܡܝܐ ܕܡܢ ܕܝܠܗ ܐܟܠܬܘܢ ܘܫܬܝܬܘܢ
ܘܠܐ ܗܘܘ ܙܝܥܝܢ ܡܢ ܐܬܪܗܘܢ ܥܕ ܕܡܓܝܪ ܗܘܐ ܠܗܘܢ ܘܡܠܦ ܠܗܘܢ ܐܘܪܚܐ
ܕܥܠܡܐ ܘܐܘܕܝ ܘܨܠܝ ܬܡܢ ܐܒܪܗܡ ܒܫܡ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܥܠܡܐ ⁘

Et ſtatuit, inquit Thargum, *in Berſabæa paradiſum, poſuitq; in medio eius cibum & potum* (id eſt, præparauit conuiuium) *hoſpites verò qui manducârant & biberant, offerebant ei dona, eò quod comediſſent & bibiſſent, & noluit accipere quicquam ab iis: ſed dixit eis pater noſter Abraham: Orate patrem veſtrum qui in cœlis eſt, de cuius manibus manducaſtis & bibiſtis, & non moti ſunt locis ſuis, vſq;*

dum

dùm ad habitandum ſecum aſſumptos in via æternitatis, & cognitione veri Dei inſtruxiſſet; & confitebatur ibi, orabatq́ in nomine Dei æterni. Hæc Thargum.

Caietanus.

Caietanus quoque diſertis verbis ait, nemus illud fuiſſe tanquam templum & oratorium tàm Abrahæ, quàm alijs colentibus verum Deum. Abrahamum ſecutus eſt Iacob filius, qui & quercum ſummo Deo ſacraſſe legitur Geneſis 35. & Ioſue 24. *Ioſue tulit lapidem prægrandem, poſuitq́ eum ſubter quercum, quæ erat in ſanctuario Domini.* Vbi vides quercum ſiue quercetum eſſe ſacrum Deo. Similiter religioſa quercus, aut quercetum videtur fuiſſe illud, ſub quo Gedeoni Angelus Domini apparuit Iud. 6. quod ex ara, quæ in eodem loco fuit, colligitur; ſubditur enim: *Tulit omnia ſub quercu, & obtulit ei,* &c. Fuit quoq; ſimul nemoris & arboris cuiuſdam religioſæ vſus ad ſepulchrum, quod violare non licebat, vt conſtat ex Geneſ. 35. vbi ſepelitur Debora ſubter quercum, & 1. Regum 31. Habitatores Iabes Galaad ſepeliunt oſſa Saul, & filiorum eius in nemore Iabes; ſeruiſſe quoque quercetum ad inaugurationem principum, Iudicum 9. legimus. *Conſtituerunt Regem Abimelech iuxta quercum; quæ erat in Sichem.* Antiquos igitur Patres ſyluas & nemora, dùm templa necdum haberent, ad Diuini Numinis cultum & venerationem, intraſſe, araſque exſtruxiſſe ex dictis patet; cauſam dant Rabbini, quòd loca ab hominum conſortio remota apparitionibus diuinis, quales ſyluæ ſunt & nemora, aptiora ſint, iuxtà illud: *Ducam eum in ſolitudinem, & loquar ad cor eius.* Hinc Moſen non niſi in ſolitudine montis Sinai, Dei alloquio fruitum legimus; Eliam quoque in deſerto Deum vidiſſe ſacra Regum hiſtoria monſtrat. Hinc ob eandem cauſam, in lege gratiæ ad apicem Chriſtianæ perfectionis tendentes, Chriſtum ſecuti, eremos & ſolitudines ad faciliùs, & ſine vllo impedimento diuinis contemplationibus vacandum petiuêre.

Geneſ. 35. & Ioſue 24. — Iud. 6. — Gen. 35. 1. Reg. 31. — Iudic. 9. — Cur deſerta deuotionis gratia petierint antiqui.

Diabolus Dei Simia.

Sed hæc omnia ad vaniſſimam idolorum ſuperſtitionem à Dæmone diuinitatis Simia deluſa tranſtulit antiquitas; occupans montes, colles, valles, torrentes, nemora, & arbores frondoſas, & opacas, iuxtà illud Iſaiæ. *Qui conſolamini in Dijs ſubter omne lignum frondoſum, immolantes paruulos in torrentibus, ſuper eminentes petras, in partibus torrentis pars tua.* Vel vt Ionathan vertit:

Iſaiæ c. 57.

דפלחין לטעוות תחות כל אילן ענוף:

Hoc eſt: *Qui colunt & venerantur idola ſua ſubter omnem arborem floridam.* In quem locum ſic commentatur R. Dauid Kimchi.

תחת כל עץ רענן כי אילן כלל לעצים כי כן היה דרכם לעבוד ע"ז תחת העצים הרעננים ועליהם לחים שחטים הילדים והיא עבודה שהיו זובחים לה הבנים וכן אמר יחזקאל הנביא ובשחטם את בניהם לגלוליהם והיו עושים זה בנחלים מקום שהיו שם סלעים תחת הסעפים ופי' סעפים שנים וכן בסעיף סלע עיטם כמו שן סלע נקרא כן לפי שהוא לסלע כמו הסעיף לאילן בחלקי נחל כשהיו מוצאים אבן חלקה ויפה באבני הנחל היו עובדים לה על דרך שאמרו רבותינו זכרונם לברכה חלקי שם תאר לאבן חלקה:

Subter omne lignum frondoſum; quoniam Dij fiunt è ligno, ſic enim vſitatum fuit ſeruituti alienæ, ſacra ſua peragere ſub arboribus virentibus & ramis luxurian-

riantibus (ſacrificabant pueros) *erat ſeruitus aliena, quâ filios ſuos immolabant Dijs ſuis; & faciebant hoc in vallibus, in loco, vbi erant petræ, & ſubter ramos, explicatur autem hæc vox* סעיף *duobus modis, & ſic in ramo ſiue dente ſcopuli machinationes eorum; ſicut enim ſe habet dens ad petram, ita ramus ad arborem, vel in loco petroſo & ramoſo.* [*in partibus vallium.*] *Eò quod ſimul ac inuenirent lapidem leuigatum, & pulchrum aſpectu inter lapides vallium, ſubitò colebant ipſum iuxtà id, quod de ſimilibus Rabbini noſtri dicunt; Pars mea figura lapidis leuigati.* Hæc R. Dauid. In ſyluis ergò locis vmbroſis, petroſis, ramoſiſque templa ſua priſca conſtituit ſuperſtitio. Meminit huius quoq; Plinius: *Hæ fuerunt quondam Numinum templa; priſcoque ritu, ſimplicia rura etiam nunc Deo præcellentem arborem dicant, nec magis auro fulgentia, atque ebore ſimulachra, quam lucos ac nemora conſecrant; & in ijs ſilentia ipſa adoramus.* Plin. li. 12. c. 1.

Certè Ægyptios, lucos ſacraſſe Dijs; memorabile illud nemus Ammonis in deſerto Lybiæ honori eius conſecratum, de quo ſuprà in capite de Ammone. Iuncoſuſque lucus, in quo Beelſephon ab Ægyptijs conſtitutum ſuprà quoque aſſeruimus; cœterique luci locique frondoſi diuerſis in locis, vrbibuſque Ægypti, vt Heliopoli, Canopi, Sai, de quibus lege Herodotum, Athenæum, Pauſaniam, ſatis teſtantur; quorum omnium cultus cùm multò ante Salomonem viguerit, certum eſt, Hebræos & Græcos ab Aegyptijs eum quoque ſicuti cœtera omnia accepiſſe; ab his verò ad cœteras Gentes deriuatus huiuſmodi cultus, totum orbem paſsim peruaſit. De Germanis nominatim ſcribit Tacitus: *Lucos & nemora conſecrant, Deorumque nominibus appellant ſecretum illud, quòd ſolâ reuerentiâ vident. His ſimulachra Deorum addita, id eſt, ſtatuæ è ſtipitibus rudibus & impolito robore.* Vt deſcribit Lucanus in obſidione Maſſiliæ, Tacitus l. 6. de morib. German.

Lucanus.

Lucus erat longo nunquam violatus ab æuo
Arboribus, ſuus horror ineſt; tùm plurima nigris
Fontibus vnda cadit, ſimulachraque miſta Deorum.
Arte carent, cæſiſque extant informia truncis
Ipſe ſitus, putrique facit iam robore pallor
Attonitos.

Quanquam non dubium eſt, quin poſteà etiam variæ Deorum formæ ſculperentur ex ligno, marmore, & funderentur ex ære & metallis, ſicque adderentur lucorum aris. Porrò lucum ſacrum cædere, aut temerare nefas erat, ac proindè plerique à Poëtis memorantur incædui, iuxtà illud Aeneid: Luci cur incædui.

Lucus in vrbe fuit media lætiſſimus vmbra
Hìc templum Iunoni ingens Sidonia Dido
Condebat.

Vbi Seruius quoque obſeruat, vbicunque Virgilius lucum ponit, conſecrationem etiam poni. Ac neſcio quam ex vmbroſa illa profunditate concipiebant deluſi præſentiam Numinis, vt ille dicebat. Seruius in Virgil.

Lucus Auentino ſuberat niger ilicis vmbra,
Quo poſſis viſo dicere, Numen ineſt.

Atque ſub prætextu cultus Numinis conuiuia, choreas, & impuriſſimas qualuis cœrimonias adhibebant, vt ſæpè iam diximus; quæ omnia cuincunt Salomonem, vel in Lucis Fana & Aras conſtituiſſe, vel certè plantaſſe ritu profano; ſed iſtud potiſſimùm, quod luci & nemora idolorum ſeruirent impudicitijs, & operibus tenebrarum; nam vmbram quærebant, teſte D. Hieronymo: *Vmbram*, inquit, *quærentes deſeruerunt veritatem*, *tùm præterea quod priſtina & voluptuoſa religio auſteritatem vnius & veræ religionis euerterat; inter vmbras enim & tenebras impuris voluptatibus obſequebantur*. Quod in hac ipſa re indicauit Philo. *Lucus nullus eſt intra eius ambitum, quia lex id multis de cauſis vetuit; primò, quia verùm templum amœnitates non poſtulat, ſed ſeueram caſtimoniam, prætereà condenſa ſyluarum maleficis conueniunt, ex latibulis ſecuritatem & inſidiarum occaſionem quærentibus*. Quod ſi in his lucis priſca illa ſuperſtitio lùminarium, tùm etiam velaminum aliorumque donorum, quibus ſuperſtitioſiſſimæ fœminæ arbores & nemora exornare ſolebant, ſuppellectilem poſuit, quam frequentes ibi lucernæ lucebant? quanta domuncularum, aut aliorum tegumentorum copia, & cura? quanta donorum opulentia ſub Rege opulentiſſimo? de primo nomen ipſum admonet, dictum lucum, quod ipſe careat luce per ſe; & propterea appenſis lucernis luceat. De ſecundo videtur id 4. Reg. 23. cùm Ioſias deſtruxit ædiculas effœminatorum, pro quibus mulieres texebant, quaſi domunculas luci, vbi Complutenſes legunt. *Deſtruxiſti domum initiatorum, quæ in domo Domini, in quo mulieres texebant ibi ſtolas luci*. Et fortè de his ſiue domunculis ſiue velamentis arborum loquitur Arnobius, cùm libro 5. vbi de Acdeſti interfecto loquitur. *Quid lanarum*, inquit, *vellera, quibus arbores colligatis & circumuoluitis ſtipitem? nonne illarum repetitio lanarum eſt, quibus iam deficientem contexit genitrix Diuùm, & tepori aliquid rata eſt ſe poſſe membris conciliare frigentibus?* Et quidem fabula ea Acdeſtis, turpis & obſcœna ſimiliter res, quam peragebant, aut patiebantur effœminati ſub his domunculis ad truncos arborum, ſubijcit indè Arnobius: *Quid compti violaceis coronis, & redimiti arboris ramulis? Nonne illud indicant, vti mater primigenijs floribus adornauerit primum miſerabilis indicem teſtimoniumque fortunæ?* De tertio id eſt, de donis & anathematis ex ramis luci ſuſpenſis, res peruulgata, de quo Arnobius l. 1. *Venabar (ò cæcitas!) nuper ſimulachra, veternoſis in arboribus tænias*.

D. Hieron. in 4. Oſeæ.

Lucus impudicitiis ſeruiebat.

Biblia Complutenſia.

Arnobius.

Rami arborum donis ornabantur.

Quòd ſi denique roges, qui Luci, aut ex quibus arboribus plantati, an ex oleis, an alijs arboribus frugiferis, an ex ſylueſtribus fuerint. Philo ſupracitatus tùm ex frugiferis, tùm ex ſylueſtribus lucos cõſtitiſſe ait. Apud Hebræos enim idololatras hæ arbores erant in vſu & pretio, ſecundùm illud Oſeæ: *Subtus quercum, & populum, & terebynthum*; quia bona vmbra eius. Sed hæc de Lucis breuiter dicta ſufficiant, nunc ad Deos, qui in huiuſmodi locis luciſque colebantur, deſcribendos, calamum conuertamus.

Quæ arbores lucis conſecratæ.

CAPVT XIII.

Aſtartha Dea Sydoniorum.

SAlomonem non Lucos tantùm plantaſſe, ſed & Fana, Araſque, & eas quidem nequaquam vacuas; ſed varijs idolorum ſimulachris ornatas exſtruxiſſe, coluiſſeque, ex ſacræ hiſtoriæ contextu abundè patet: *Cumq; iam*, inquit, *eſſet ſenex, deprauatum eſt cor eius per mulieres, vt ſequeretur Deos alienos; nec erat cor eius rectum cum Domino Deo ſuo; ſed colebat Salomon Aſtarthen Deam Sidoniorum, & Chamos Deum Moabitarum, & Moloch idolum Ammonitarum.* Et paulò poſt: *Tunc ædificauit Salomon Fanum Chamos idolo Moab, in monte, qui eſt contra Hieruſalem; & Moloch idolo filiorum Ammon; atque in hunc modum fecit vniuerſis vxoribus ſuis alienigenis, quæ adolebant thura, & immolabant Dijs ſuis.* Aſtoreth, Aſtaruth, Aſtartha idem ſunt.

Quinam itaq; hi Dij recenſiti fuerint, & vndè promanârint, nunc dicamus; ac primò quidem de Aſtartha, Aſtaroth, vel vt alij volunt, Aſtoreth, Aſtartha quænam fuerit? variæ diuerſorum occurrunt ſententiæ. Quorum alij de nomine, alij de re contendunt. Illi Aſtartha idem eſſe volunt quod Aſtaroth, aiuntque nomen eſſe genericum ad omnes Deas, vt placuit Auguſtino quæſtione 16. in Iudices; colligere id videtur potiſſimùm ex 1. Reg. 31. capite, *Cùm ſuſpendunt arma* Saul *in templo Aſtaroth*, & 1. Reg. 7. cùm iubet Samuel auferri de madio populi Baalim & Aſtaroth, quos adoraſſe fatetur populus, vbi Septuaginta nomine plurali legerunt; *Seruierunt Baalim & Aſtarthibus*, vt eleganter obſeruat & exponit citatus Auguſtinus citato loco. Porrò hanc eandem eſſe, quæ Adagartes nominatur à Petro Crinito l. 14. de honeſta diſciplina c. 8. de hoc tamen dubium reperio Giraldum. De vocis autem origine Montanus iam adducendus exiſtimat, eſſe vocem originis Hebraicæ. Arias Montanus. Alij aliter ab Hebræo deducunt: nam eadem vox 7. Deuteronomij, ſumitur pro gregibus ouium, quare dici Aſtarten volunt, quaſi ouillum ſimulachrum. Sic R. Dauid Kimchi:

ואומרים ר״ שהצלמים עשתרות עשויים בצורת הצאן:

Aſtaroth, inquit, *iuxtà RR. imagines ſunt factæ ad ſimilitudinem ouiũ.* Alij curioſiùs deducere nituntur ex עש quod Arcturum ſeu plauſtrum interpretantur, & שור quod ordinem ſignificat, quaſi ſit vnum ex aſtris gyrantibus, & cùm pluraliter dicatur, ſignificabit duodecim ſigna Zodiaci; ſed hoc vt nimis curioſum, ita minùs ſolidum & magis incertum. Suidas ab aſtro ei nomen factum, Luciferumque eſſe autumat. Illud certum eſt, vocem eſſe peregrinam, & illius gentis, apud quem illius cultus vigebat: ſicut enim religionem & ritûs peregrinos, ita ſanè & nomen ipſum peregrinum, & inter gentes vulgatum, Hebræis placuiſſe credendum eſt; & ſi coniecturis agendum ſit, non malè Aſtaroth deriuare poterimus ab Arabico ſeu Punico الزهرة *Alzaharet*, vel meliùs ab Ægyptia voce ϯⲥⲉⲩⲣⲱⲧ *Tiſurot*, quod Theſaurus noſter Copto-Arabicus Venerem interpretatur. ϯⲥⲟⲩⲣⲱⲧ autem ab Aſtaroth non multum differt. Ex quo colligo Aſtaroth

Radak.

Variæ deriuationes vocis Aſtaroth.

ϯⲥⲉⲩⲣⲱⲧ quid Ægyptiacè.

roth vocem eſſe Coptam ſeu Ægyptiam, variâ diuerſarum gentium prolatione paſsim corruptam: confirmat opinionem meam Syrorum idioma, quod Venerem aliô nomine non indigitat, quàm voce ܐܣܬܪܘܬ *Aſtaruth*, vel vt in Nomenclatore Syriaco quoque legitur ܐܣܪܘܬ *Aſeruth*, quæ ſi paucula excipias, omninò ad Ægyptiorum ſeu Coptitarum ⲁⲥⲧⲁⲣⲱⲧ

Aſteroth idem quod Iſis.

ſunt affinia. ⲁⲥⲧⲁⲣⲱⲧ autem ſeu Aſtaroth, quam Aſtarthen Græci vocant, Reginam Ægypti fuiſſe, Iſidemque in nutricem filij ſui aſſumpſiſſe Plutarchus teſtatur libello de Oſiride & Iſide.; hiſce accedit authoritas

Suidas.

Suidæ ſupra citati: *Aſtarthe*, inquit, *à Græcis Aphrodite, à Latinis Venus dicitur; nomen ab aſtro factum eſt, eius enim eſſe Luciferum fabulantur*. Luciferum verò, Heſperum & Venerem idem aſtrum eſſe, vel ex primis Aſtronomiæ elementis patet; ſed de hoc in ſequentibus vberiùs volente Deo dicemus. Nunc ad eos accedemus, qui non tàm quid nominis Aſtaroth, quàm quid rei ſit, perplexi variè confligunt. Montanus Iud. 1. vbi

Alia deriuatio.

de Aſtaroth ſcripturus dicit, nomen eſſe nulli proprium, ſed commune ad Deas, & eas omnes, quas in Deorum numerum referret antiquitas; deducitque nomen à radice אשר *Aſer*, quod diuitem ſeu beatum ſignificat; accommodari tamen ad eas Deas, quæ in ſingulis locis colerentur. Sed cùm non videam, qua ratione nomen Aſoreth vel Aſtaroth deduci poſſit à radice עשר; nam tunc dicetur עשרת aut עשרות: & videri quidem nomen prorſus peregrinum, peritiores linguæ ſanctæ docent; certè ipſo nouitatis nomine ſuſpicionem habet falſitatis ea Montani opinatio, in hoc vnum conſentientibus vniuerſis interpretibus, eſſe nomen alicuius Dei proprium, id quod ipſa plana ſcripturarum verba præ ſe ferunt, & peculiare prouinciæ nomen, quæ Numen aliquod profitebatur & colebat; qualis erat Ægyptiorum Iſis ſeu Venus, quam & ⲁⲥⲧⲁⲣⲱⲧ appellatam in præce-

Philaſtrius c. 27.

dentibus diximus. Philaſtrius de hæreſi aſſerit: Aſtar & Aſtaroth fuiſſe homines, & fœminas, quorum figuras poſt Moſis obitum plurimum colebant; quæ nomina Regum Syrorum fuerunt & Aegyptiorum, quorum filij filiæque, cùm à ſuis populis colerentur, poſt etiam templa ijs facientes, poſt mortem illorum progeniem ibidem ſepelientes, Deorum, Dearumque nomina eis afferebant cum ſacrificijs; quæ, paucis exceptis, nequaquam diſſentire videntur ab ijs, quæ ſuprà de Aſtarthe ex Plutarcho adduximus. Non deſunt qui aſſerant, Aſtaroth idem eſſe quod עשרות

Aſeroth idem quod Luci.

Aſeroth ſeu lucos ipſos Dijs dicatos; colligunt verò hanc opinionem ex illo Sam. 7. vbi Septuaginta habẽt τὰ ἄλση Ἀσταρώθ, ſcilicet lucos Aſtaroth,

Sam. 7.

& Hebraica veritas:

עזבו את יי ויעבדו לבעל ואת האשרות:

Dereliquerunt Dominum & coluerunt Baal atque Aſtaroth. Verùm ſequenti verſu 7. legitur, *Obliti ſunt Domini Dei ſui colentes Baalim*, ואת האשרות & Aſeroth ſiue lucos, quod ſimul ad Aſtaroth ipſo nomine alludere videtur, & lucos ſignificat. Septuaginta ibi, Καὶ λατρεύοντες τῇ Βαὰλ καὶ τοῖς ἄλσεσι, ſcilicet *Baal & lucos colebant*. Verùm falluntur omnes ij, qui huic ſententiæ fauent. Aliud enim hic quàm locum arboribus conſitum intelligas oportet;

tet;

tet; videlicet Aſteroth, quæ & à luco, in quo colebatur, & à quernis fo- Quid propriè
lijs quibus ornabatur אשרה dicta, multis erroris materiam præbuit; erat Aſtoreth.
enim proprium gentibus à lucis, vrbibus, montibus, antris, vbi coleban- Dij à locis
tur Numina, nomina Deorum deriuare; vti Iuppiter ἰνδαῖος à Rhodijs nominaban-
ſic dictus, & Nemorenſis Diana, δενδρίτης Bacchus; Albunea Dea, aliaque tur.
ſexcenta huiuſmodi, quæ apud Giraldum videantur amplè pertractata.
אשרה autem hoc loco non lucum ſignificare, ſed ipſum ſimulachrum pa- Radak.
tet ex R. Dauid Kimchi, qui in radice אשר, omne lignum quod colitur
אשרה dictum eſſe ſcribit, verba eius ſunt ſequentia:

אשר · אשרה נאמר כלעץ נעבד בעבודה זרה:

Omne lignum quod colitur ſeruitute aliena barbare אשרה *Aſerah dicitur.* Altipu- Ben Gerſon.
lantur huic Leui Ben Gerſon, & R. Salomon, qui de idololatria Achabi R. Salomon.
loquentes 1. Reg. c. 21. voce אשרה *Aſera*, ſiue lucũ, aut quercũ, ſiue querci- Idolum Aſaræ quercinũ.
num ſimulachrum, cui cultus exhibebatur, intelligi aiunt; ſed & Iudic. 6.
Gedeon deſtruxit altare Baal, & ſuccidit האשרה *Aſera*, quæ ſuper Altare,
ita enim verto Hebraicum עליו ſuper ipſum, non iuxtà ipſum, quod &
Septuaginta ſic vertiſſe videntur, qui ἐπ' αὐτῷ habent, id eſt, ſuper altare;
quin & Ioſias l. 4. Reg. docuiſſe domus ſcortatorum legitur, quæ erant
iuxtà domum Domini, vbi & mulieres cortinas texebant pro Aſera. In
quem locum ſic cummentatur Rabbi Dauid Kimchi ſuper hæc verba: Radak l. 4.
ויתץ את בתי הקדשים: *Et ſuccidit domus ſcortatorum & effœminatorum.*

ת"י את בתי הקדשים מעותא והענין מורה עליו אשר
הנשים אורגות שם בתים לאשרה אבל האשרה שעשה
מנשה בבית יי עשה שם בתים לנשים שארגו יריעות לכבוד
האשרה בתים לאשרה יריעות היו אורגות שם והיריעות היו
בתים לאשרה כמו בתים לבדים אפשר שהיו אותן יריעות
תלויות סביב האשרה והיה לאשרה בית ומקום וי"ת דינשיא
מיתין תמן מכולין לאשרה:

Exponuntur domus ſcortatorum, idola, per quæ docetur, quod mulieres te- Mulierum ſuperſtitiones
xebant ibi domos Aſaræ; veruntamen Aſara, id eſt, ſimulachrum, quod fecit Ma- in lucis.
*naſſes in domo Domini, fecit ibi domus mulieribus texentibus cortinas in honorem
Aſaræ; iterum cortinæ fuerunt textæ ibi, & cortinæ fuerunt domus Aſaræ, id eſt,
in honorem Aſaræ extructæ, & domus ſeparatæ; veriſimile autem eſt, huiuſmo-
di cortinas fuiſſe appenſas circa Aſaram; & fuit Aſara domus & locus, & ex-
poſitio eius eſt, quod mulieres ſedentes ibi ſollicitè quærebant & exſpectabant Aſa-
ram.* Quæ verba ſanè nequaquam de ſimulachro Numinis dici poſſunt;
niſi quis forſan lucum in ipſo templo plantaſſe Manaſſem, domoſque ædi-
ficaſſe, & cortinas circa lucum extendiſſe dicat; quod imprudentis eſt aſſe-
rere. Veriſimile autem eſt, huiuſmodi idolum Aſaræ fuiſſe ligneum & ex Idolum Aſaræ.
quercu; vndè forſan ſub luci ſeu quercûs vocabulis, in fictæ diuinitatis
opprobrium deſignatur; nam & combuſtum eſt à Ioſia Rege, & cineres
eius diſperſi ſunt in ſepulchra filiorum populi, vt habetur 4. Reg. c. 23.
v. 6. Simulachra igitur lignea Aſtarthæ dicata Aſcherim & Aſcheroth,
ſeu

ſeu lucos ſæpiùs dicta ſentio; vt & ad nomen ſimul alluderetur, & tam impari diuinitati materiæ contumelia ipſo vocabulo exprobraretur; vti bene quoque obſeruat Seldenus. Nos verò inferius alias quoque rationes huius appellationis indicabimus.

Seldenus Syntag. 2. fol. 147.

S. Auguſt. Iuno Aſtartha dicitur.

S. Auguſtinus quæſt. 16. in Iudices; Iunonem putat eſſe Aſtarthen; ſecuti ſunt eum Gloſſa interlinearis Nicolai Lyrani, Abulenſis, & Dionyſij: & qui dicunt eandem eſſe cum Luna, ij ſunt Maſius, & Lucianus in Dea Syria. Probat Auguſtinus locũ indicatũ ex eo, quod exiſtimet Baal eſſe nomen Iouis, quem illo nomine Dominum vocabant linguâ Punicâ ſiue Arabica: vndè Baalſamen, quaſi Dominum cœli intelliguntur dicere; Samen quippè apud eos cœli appellantur, videtur autem Baalſamen eſſe corruptum; apud Arabes enim non inuenitur Baalſamen, ſed بعلسماي *Baalſamai*: cùm autem Iuno fuerit Iouis & ſoror & coniunx, profectò cùm tam frequenter iungantur in ſcriptura Baalim & Aſtaroth, oportet intelligamus fuiſſe Iouem & Iunonem.

Cicero l. 3. de nat. Deor.

Venerem autem Aſtarthen præter Suidam Cicero quoque aſſerit, hìc enim inter quatuor Veneres, Aſtarthen quoque computat, verba eius ſunt. *Venus prima è cœlo ſpuma procreata, ex qua & Mercurio cupidinem ſecundum natum accepimus; tertia Ioue nata & Dione, quæ nupſit Vulcano; ſed ex ea & Marte natus, Anteros dicitur; quarta Syria, Tyroq; concepta, quæ Aſtarthe vocatur, quam Adonidi nupſiſſe traditum eſt.* Rem eandem ſecuti videntur poſteriores non pauci, Nicetas, Cedrenus, vbi agit de Salomone; cum quo facit, quod Euſebius l. 1. de præparat. c. 7. quod eſt de Phœnicum Theologia, Aſtarthen facit Amoris & Cupidinis matrem ex Saturno, quæ eſt Venus; Theophylactum quoque Aſtarthen cum Venere confundere, ex Comment. in 4. Oſeæ patet, vbi de ea ſub hiſcè verbis, *Populus non intelligens vapulabit*, ſic ſcribit: *Hæc de duabus tribubus profert, nempè Regni Iuda, quandoquidem & ipſi exiſtimati habere Dei cognitionem, vt qui Hieroſolymis vrbe Dei regnarent; Aſtarthes idolo ſacrificabant, ſeu Veneris; hanc enim ſcortum nominauerunt; etenim imago eius nuda ſtabat ipſo ſuo ſpectaculo, vel intuitu fornicationem & abominationem ſpirans. Excitauit Aſtarthes ſimulachrum Salomon vxori ſuæ gratum faciens.* Hæc Theophylactus; quæ aptè omninò ad inſtitutum Salomonis quadrant; nam ſacra Veneris, cœteris multò opportuniora Salomonis effrœnatæ libidini, & turpiſſimæ idololatriæ videntur; præſertim cùm Veneris Amaſium Adonidem; vti in capite de Adoni dictum eſt, vbi & eundem cum Thamuz confudimus, adamârunt etiam fœminæ Iſraeliticæ, illum plangentes, Ezech. 8. Et ſicut Aſtarthe fuit propria Phœnicum aut Syrorum Dea, ita ſanè Adonis familiariter fuit cultus ab Aſſyrijs ſummâ olim veneratione, teſte Macrob. 2. Sat. c. 21. Maxima denique Authorum pars Aſtarthen cum Luna confundunt, eandemque eſſe aiunt, quam Phœnices Baaltim dicunt, Varro Ianam ſeu Couellam, Arabes اليلات Alilat; Syri ܡܘܠܝܬܐ Mulitha; Hebræi לילית Lilith; Chaldæi חאממס Ammes; Græci Deam Syriam & Io, ſimilibuſque nominibus diuerſi inſigniunt; nos, vt in tanta ſententiarum, opinionumque diuer-

Nicet. in orat. 15. Naz. Cedr. in compend. hiſtoria. Euſebius.

Theophylact.

Aſtartha & Venus idem.

Aſtartha cum Luna confunditur.

uerſitate aliquid certi ſtatuamus, dicimus, Aſtarthen nihil aliud eſſe, quàm celebratiſſimam illam Ægyptiorum Iſidem, quam Plutarchus non immeritò μυριώνυμον appellat, omnium dictarum Dearum nominibus repræſentatam.

Ælianus.

Ac primò quidem Venerem cœleſtem in Ægypto cultam fuiſſe, eamque eandem eſſe cum Iſide, teſtatur Ælianus ſequentibus verbis: *In Ægypto, inquit, vico Schuſſa nuncupato, non magno illo quidem, ſed eleganti certè, qui in Hermopolitana Nomo, id eſt, Præfectura ☿ cenſebatur, Venerem religiosè & ſanctiſſimè coli ſolitam, quam Vraniam, id eſt, cœleſtem Venerem appellabant, atque Vaccam etiam ideò venerabantur, quia affinitatem & conuenientiam cum Dea ipſa habere exiſtimetur.* Vacca autem non offerebatur niſi Iſidi; patet ergo probandum.

Cœleſti Veneri vacca offerebatur.

Rkperio apud Plutarchum hanc Vraniam Venerem quoque vocatam ab Ægyptijs Nephten, quam & quinto loco natam, & cum Typhone coli ait; Heſychius tamen hanc Venerem Ἀθὼρ ait ab Ægyptijs vocari; vnde Athyr Menſis, qui in noſtrum Nouembrem ferè cadit, vt in noſtro Prodromo Copto oſtendimus; meminit huius Epiphanius lib. 3. aduerſus hæreſes. *Alij*, inquit, *Tithyrambo Hecaten interpretantes; alij Senephthus*, meliùs leges Nephtis, *alij Thermutidi ſacra faciunt, alij Iſidi*. Strabo hanc Nephten l. 17. vocat Venerem Momemphitam à Nomo ſeu Præfectura, in qua colebatur ſic dictam. *Huic*, inquit, *Deæ ſacram vaccam alebant, quemadmodum Memphitæ Apim, & Heliopolitani Mneuim boues, quos pro Deis nutriebant.* Vides igitur dictas Veneres vraniam, Nephtem & Momemphitam nihil aliud eſſe quàm Iſidem, quod & vaccæ cultus ſatis ſuperque demonſtrat proprius Iſidi; certè hanc eandem quoque eſſe, quæ in hiſtoria Thobiæ Dea Baal dicitur, quæ vacca colebatur; ſic enim habetur c. 1. v. 5. Ἔθυον τῇ Βαὰλ τῇ δαμάλει, ſcilicet, faciebant ſacra τῇ Βαὰλ, iuuencæ ſeu vaccæ, quod & alio loco videlicet l. 3. Reg. c. 19. vbi Baal legitur fœminino genere; Οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βαὰλ, *Non incuruauerunt genu Baali*. Ego ſanè arbitror ibi ſumi Baal pro Baali. Erat enim Baalis idem quod Baaltis Phœnicum, quam Megaſthenes apud Euſebium vocat Βασίλεια Βῆλτις. Heſychius autem Βηλθῆς, inquit, ἡ Ἥρα ἢ Ἀφροδίτη, Belthes Iuno ſiue Venus eſt, cui cùm Iuuencam ſacrificarint Phœnices, veriſimile eſt, eandem eſſe cum Venere Ægyptia, ſeu Iſide, ſeu Aſtarthe Aſſyriorum; ſicut enim Baal eſt Iuppiter, ſic Baalis ſeu Belthis eſt Iuno ſeu Venus, cui parallela ſunt, Adonis ſeu Thamuz, & Venus ſeu Aſtaroth; (quorum ille Beel Aſſyriorum, hæc eorum Beltis eſt), quibus reſpondent Oſiris & Iſis, Iuppiter & Iuno ſeu Venus Ægyptiorum; iterum ſicuti בעל שמים *Baalſamim* eſt Iuppiter Olympius, ita בעלת שמים *Baalet ſamaim* eſt Iuno Olympia, ſcilicet, Domina cœli ſeu Regina; quemadmodum Ierem. c. 7. & 44. eam vocant Septuaginta Interpretes, quod nomen Iſidi & Aſtarthi & Iunoni Veneriue propriè conuenit; vti ex varijs antiquarum inſcriptionum monumentis apud Ianum Gruterum videre eſt. Cùm verò per Reginam cœli propriè Luna denotetur, colligitur ex eo, Venerem, Iuuonem, Iſidem, Aſtarthen, vti ex ſequentibus patebit, paſsim Lunam quoque dici. Herodianus vbi [illegible]

Nephte eadem cum Venere vrania.

Eadem Athor dicitur, & menſis indè nomen habet. Epiphan.

Strabo. Venus Momemphitica.

Thobia. Baal, Beltis, Ἀφροδίτη, quoque dicitur.

Beltis Iuno ſicut Baal Iuppiter.

Aſtarthe Luna eſt.

de ſimulachro cœleſtis ſuæ Vraniæ Africanæ à Pſeud-Antonino Romam translato agit lib. 5. Φασὶ δὲ, inquit, αὐτὴν Διδὼ τὴν Φοίνισσαν ἱδρύσασθαι, ὅτε δὴ τὴν ἀρχαίαν Καρχηδόνα πόλιν ἔκτισε βύρσαν κατατέμουσα· Λίβυες μὲν οὖν αὐτὴν οὐρανίαν καλοῦσι· Φοίνικες δὲ Ἀστροάρχην ὀνομάζουσι· σελήνην εἶναι θέλοντες. Id eſt: *Poſuiſſe aiunt illud Didonem Phœniſſam, cùm antiquam Carthaginem diſſectô coriô exſtruxerit; hanc Afri Vraniam nominant; Phœnices verò Aſtroarchen & Lunam eſſe affirmant*; qui Aſtroarche ficto ad Aſtarthen deſignandam vocabulo vſus eſt, ac ſi ſiderum Reginam, aut cum Apuleio, matrem ſiderum Lunam vocaret. Iunonem autem & Lunam eſſe Varro oſtendit cùm Pontifices nonas menſium in Capitolio in curia Calabræ calantes, ſic pronunciabant; *Dies te quinque Kalo Iuno nouella*. Vel vt alij legunt, couella, hoc eſt, cœleſtis: couum enim antiquitus idem erat quod cœlum, teſte Sexto Pompeio, Iunonem quoque eandem eſſe cum Luna, Virgilius oſtendit hoc verſu:

Herodianus.

Aſtroarche & Aſtarthe idem.

Couum antiquis cœlum.

Virgilius.

Aſt ego quæ Diuûm incedo Regina Iouiſq;
Et ſoror & coniunx.

Vbi per Iouem Solem, & per Iunonem Lunam Mythologi intelligunt; prætereà Lucina dicitur Iuno, vel quod lucis præſes eſſet, ſub quo ſenſu accipi poteſt idolum אשרה, de quo ſuprà locuti ſumus, & ſic cum Diana confunditur: vel quod luce ſuâ omnia perluſtret, & ſic pro Luna vti aëris illuſtratrix eſt, àccipi poteſt; non deſunt, qui eam eandem cum Veſta ſeu Tellure quoque ſumant, & ſic Iuno eadem erit quæ Iſis, quam Plutarchus, nunc Lunam, nunc Terram, nunc Nephtem eſſe indicat. Verbo Mineruæ, Iunonis, Veneris, Lunæ nomina ita ſunt, cùm ad Aſiaticos Deos reſpexeris, confuſa, vt qui Mineruam Beliſamam, Iunonem Beliſamam, Venerem, Lunam, Iſidem Aſtarthem dixerit, idem ſemper dixerit. Nunc verò, quæ ſit illa cœleſtis Venus ſeu Vrania, quam Aſſyrij Milittam, Arabes Alilat, Perſæ Mitram, vt Herodotus ſcribit in Thalia, aut quam Hebræi לילית vocant; Milittæ ſeu Molutho, meminit Mor Iſaac Syrus Epiſcopus in Coſmographia ſua Syriaca; vbi ait eam eandem eſſe cum ſidere Veneris, quod Syri Aſtaruth, vti ſuprà manifeſtauimus, nuncupant; didictamque eſſe ܡܝܠܕܬܐ *Mialdotho*, hoc eſt, quod parere faciat ſeu parturire, aut obſtetricem agat, vel ܝܠܕܬܐ *Ialedotho* ſic dicta, quod ipſa pariat omnia, vel omnium genitricem agat; verba eius Syrieca hic adiungam:

Omnes Deæ in Lunam reſoluuntur.

Æquiuoca Iſidis ſeu Lunæ.

ܟܘܟܒܬܐ ܗܝ ܚܕܐ ܡܢ ܫܒܥܐ ܦܠܢܝܬܐ ܗܝ ܕܡܬܩܪܝܐ ܝܠܕܬܐ ܐܘ ܡܝܠܕܬܐ
ܡܛܠ ܕܐܝܟ ܐܡܐ ܗܝ ܕܟܠ ܘܡܪܒܝܢܝܬܐ ܘܡܢܛܪܢܝܬܐ ܕܟܠ ܕܒܥܠܡܐ ܀

Mor Iſaac Syrus in Coſmogr. Syriaca.

Aſtaruth, inquit, *ſidus eſt vnum de ſeptem errantibus, ſeu planetis, quæ etiam vocatur genitrix et obſtetrix, eò quod ipſa veluti mater ſit omnium, omnium produtrix rerum, omnium quæ in mundo ſunt nutrix et conſeruatrix*. Hæc Mor Iſaac. Nos arbitramur Milittam eandem eſſe cum Ilethyia; eſt autem Ilethyia nihil aliud quàm Diana, ſeu quàm Megaſthenes Hecatem prothyræam appellat, Deam parturientibus & inimicam, nimiumquè timendam, idcòque ſupplicationibus placandam. Huic propterea Aeliaci imprimis

Ilethyia.

Hecate prothyræa.

ſacri-

ſacriſicabant, hymnoſque cantabant; eademque de cauſa in Attica terra Ἰλιθυίας inter Deas γενετυλλίδας collocabant, quæ Deæ generationi præeſſe putabantur; & ideò Venus quoque Genetyllis dicta eſt; atque ſic eadem eſt cum Militta Aſſyriorum; quam & Diodorus filiam facit Iunonis. Meminit huius Pauſanias in Phocicis. vbi ait Ilythiæ templum in foro fuiſſe, & ſtatuam habuiſſe Tegeatas (quæ ἐγγόνασις ex hiſtoria vocabatur, quaſi ingeniculata, vt parturientes ſolent) à capite ad pedes tenuiſſimò pannò contectam, cuius manus altera in rectum porrecta, altera facem teneret accenſam; eâ ratione, quod partus dolores igni æquentur; vel potiùs quod in lucem partus efferre videretur; hæc enim ſi propitia adeſſet, & genitricem, & natum paruulum ſeruabat; ſin aduerſa maneret, vtroſque graui infortuniô mactabat. Vocat hanc Pſellus l. de operat. Dæmon. Θηλύμορφον καὶ τοῦτο, inquit, πολλῶν κατακούσας ἔχω θηλύμορφον πάσαις ταῖς λεχοῖς ἐφιστᾶν. Id eſt, *A multis audiui, omnibus puerperis dæmonium fœmineâ figurâ comparere.* Ex quibus apparet, Ilethyam eandem eſſe cum Empuſa, Gellone, Lucina, Lamia: de quibus lege Heſychium & Ariſtophanem cum Scholiaſte in Ranis. Plutarchum libro περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας.

Pauſanias.

Ilythiæ ἐγγόνασις ſtatua.

Θηλύμορφον δαίμων.

Empuſa, Gellone, Lucina, Lamia.

Hebræorum quoque Lilith ſeu Hecate, aut nocturnum dæmonium dictæ Iunoni conuenire ex ijs, quæ iam dicturi ſumus patebit; eſt autem Lilith לילית apud Hebræos idem quod Lamia: dicuntur autem quatuor eſſe matres Dæmonum, Lilith, Naëmach, Ogereth, & Machalath. Lilith autem puerperis eſſe infeſtam. Verùm de his & ſimilibus audiamus Eliam Leuitam, qui huiuſmodi aniles ſuperſtitiones, & inſulſa commenta, ſic in Thisbi deſcribit:

Lilith Hebræorum quid?

לילית אך שם הרגיעה לילית רש״י פירש שם שדה ותרגום יונתן בלשון רבים וכן
בפסוק בימים ההם כשבת המלך בתרגום ירושלמי שדין ולילין נמצא כתוב שאותן
מאה ושלשים שנה שהיה אדם פרוש מחוה באו שדים ונתחממו ממנו והוליד שדין
ורוחין ומזיקין ובמקום אחר מצאתי ארבע נשים הם אמות השדים לילית ונעמה ואגרת
ומחלת ובספר בן סירה בשאלה הששית ששאל נבוכדנצר אותו וזה לשונו מפני מה
הבנים מתים כשהם בני שמנה ימים אמרו לו מפני שלילית הורגת אותם והאריך שם
הרבה ואינני מאמין בהם אך מנהג פשוט בינינו האשכנזים שעושים עגול סביב כותלי
החדר ששוכבת בה היולדת עם נתר או גחלים וכותבים בכל כותל אדם חוה חוץ
לילית ובפתח החדר מבפנים כותבים שמות שלשה מלאכים אלו סנוי וסנסנוי וסמנגלף
כמו שמסרה להם לילית בשעה שרצו המלאכים האלו לטבוע אותה בים :

Elias Thisbites Askenazi.

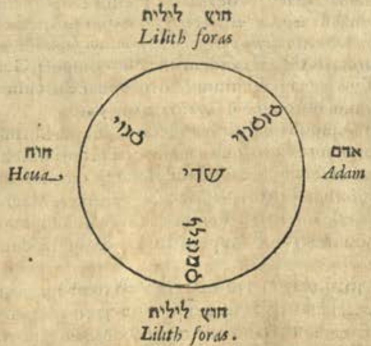
Lilith, quin et Lamia ibi requieſcet. R. Salomon dicit eſſe nomen Dæmonis, atq; Ionathan tranſtulit ליליין in plurali numero; ſic quoque et in iſto verſu; In diebus illis cùm ſederet Rex etc. Thargum Hieroſolym. Sedim velilim, Dæmones et Lamias habet; inuenitur porrò ſcriptum, quod in centum et viginti annis, quibus Adam continuit ſe ab vxore ſua Heua, venerint ad eum dæmones, et conceperint ab eo, ſicq; genuerit Dæmones, et Lamias et Lemures; et alio in loco inueni, quatuor eſſe matres Dæmonum, Lilith, Naëmach, Ogereth, et Machalath; in libro quoque Ben Syra quæſt. 60. legitur, quòd Nabuchodonoſor interrogauerit eum hunc in modum: quam ob cauſam pueri octo dierum moriuntur? Cui reſpondit ille; Eò quod Lilith eos occidit, quá de re ibidem multa prolixè tractat, quæ huc aſcribere non placuit, quandoquidem illis nullam fidem adhibeo, ſicuti nec alios hiſ-

Inſulſum commentum Rabbinorum.

cè abſurdis figmentis fidem vllam habere velim. Veruntamen mos inoleuit inter Iudæos præſertim Germanos, quòd faciunt circulum per circuitum in parietibus cubiculi, in quo iacet puerpera, cum creta, aut carbone, ſcribuntq́ in ſingulis parietibus, Adam, Heua, Chutz Lilith. Atque in oſtio cubiculi interiori ſcribunt nomina trium Angelorum, qui ſunt Senoi, Sanſenoi, & Sammangeloph ſ' quemadmodum illis tradidit ipſa Lilith eá horá, quâ voluerunt eam ſuffocare in mari.

Atque hæc, quæ de Iudæorum Germanorum conſuetudine dicit, ego ipſe oculis meis vidi. Circulus erat depictus in pariete, in cuius interiori ambitu hæc verba continebantur: אדם חוה חוץ לילית *Adam Heua foras Lilith*; intus verò nomina Angelorum dicta rubrica inſcripta cum nomine שדי *Schadai*; vt in figura hîc adiuncta apparet.

Inſcriptio Hebræorum.

Atque hoccè veluti amuleto auertere ſeſe credebant machinamenta Lilith.

Fuiſſe autem hanc conſuetudinem ex Ægypto petitam, non tantùm ſuperſtitioſæ hæ cœrimoniæ, quæ propriæ, vt poſt dicam, Ægyptijs erant, ſed & ipſa nomina Angelorum, quæ aliud idioma neſciunt, niſi Ægyptiacum, abundè teſtantur, ſignificat enim Sanoi iuxta Hebræorum interpretationem nihil aliud niſi primam diuinitatem, Sanſanoi ſecundam diuinitatem, Sammangalaph verò tertiam diuinitatem; quorum dominio quicquid in mundo exiſtit, gubernatur & regitur. Meminit horum verborum quoque Raphaël Aquilinus in tractatu Italico de SS. Trinitate, quam ex Cabala demonſtrare nititur fol. 36. *Vn'altra*, inquit, *cerimonia fatta dalli Hebrei, la quale è molto miſteriosa, & io hò trouato già in vn libretto di vn mio Zio, nel cui vi erano ſcritti molti belli myſterij Cabaliſtici, de' quali vi ne hò poſti qui alcuni, & trà gl'altri è queſto. E vſanza d'Hebrei, quando lor donne partoriſcono, ſcriuere nelle Camere della infantata queſti trè nomi, i quali dicono eſſere nomi d'Angeli, propoſti contra tutti ſpiriti, e dicono queſta fauola: cioè, che Adam hebbe due moglie, la prima fu chiamata Lilith, e l'altra Heua; Lilith ſi-*

Raphael Aquilinus.

gni-

gnifica ſtrega notturna, & dicono che ella ſi parti da Adam, perche non voleua eſſere à lui inferiore, & che fuggendoſi, & andando verſo la ripa del mare, ſe le feceroiscontro trè Angeli, & la perſuaſero, che ella ritornaſſe al ſuo marito; ma non volendo per modo conſentire a queſta lor dimanda, le promiſe eſſa Lilith, che ogni voltache vedeſſe i trè lor nomi in quella camera, doue ſtauano i fanciullini di Adam, di non far alcuno danno in quel luogo, mà ſe non vi erano detti nomi, che, purche lei poteſſe, ne occiderebbe inſieme con la ſua compagnia, quanti ne poteſſe hauere, & con queſta conditione la laſciarono andare, i cui nomi ſono queſti:

SANOI, SANSANOI, SAMNAGALAPH.

Et poi vi ſcriuonò in detta camera il nome di Dio di trè lettere שדי *Schadai, cioè, Onnipotente. Dico dunque che queſte trè ſodetti nomi, che lor dicono, che ſono nomi di Angeli; nelli ſodetti ſecreti di mio Zio ſe dice altrimente, cioè, che queſti trè nomi ſono nomi in lingua Egittia detti, che Sanoi ſignifica nella idioma loro primo ramo della Diuinità; il ſecondo nome Sanſanoi, ſecondo ramo della Diuinità; il terzo Samnagalaph, ſignifica terzo ramo della Diuinità, & poi vi coniongono il nome di trè lettere* שדי. Hæc Raphaël.

Quæ cœrimoniæ certè cùm neſcio quid Ægyptiacum ſapiant; in eam nos deduxère opinionem; vt crederemus illa tria nomina nihil aliud ſignificare niſi tres illos Genios, ac præcipuos Vniuerſi præſides, quos Ægyptij Oſiridem, Iſidem, & Horum nuncupant; per Lilith autem intelligeretur Typhon iſte peruerſus. quem Plutarchus obſcuram vim dicit, & ad vexandum nocendumque aptam; ac proindè ſupplicationibus placari ſolitum. Nec infirmis rationibus noſtram hanc opinionem fultam eſſe inuenio, vbi Plutarchum penſiculatiùs rimor. Quid enim aliud eſt Aegyptijs Oſiris, niſi prima illa diuinitas rerum omnium obtinens moderationem; cuius coniunx Iſis altera nimirùm diuinitas, vt Aegyptij loquuntur, rerum omnium principium veluti paſſiuum, ex quibus producitur Horus, tota hæc mundana domus, vt Plutarchus loquitur, tertia diuinitas; quibus Typhon nocturnum illud, & obſcurum dæmonium perpetuò aduerſatur; præterquam enim, quod Oſiridem interfeciſſe dicatur, Horum filium quoque continuis inſidijs interceptum ſubmerſumque è medio ſuſtuliſſe traditur; quem tamen Iſis ad vitam immortalitatemque reduxiſſe alibi ex Plutarcho recenſuimus. Atque ex hoc capite puerperis Aegypti Typhon valdè fuit formidabilis; hunc veluti aduerſum dæmonium varijs modis, cœrimonijſque placare, amuletiſque auerruncare, teſte Plutarcho, ſtudebant; de quibus nos aliò locò fuſè dicemus; à quibus huiuſmodi conſuetudinem Hebræos accepiſſe veriſimillimum eſt; cùm & tria iſta ſuprà citata Geniorum nomina Aegyptiaca ſint, & cœrimoniæ ſuperſtitioſaque agendi ratio Aegyptijs propria, neſcio quid Aegyptiacum ſubindicet.

Explicatio nominum peregrinorum.

Oſiris.

Iſis.

Horus.

Lilith, Typhon.

Puerperæ placabant Typhonem.

Accedit, quod Nephte Venus Aegyptia, quam ſuprà cum Aſtaroth & Lilith confudimus, teſte Plutarcho, coniunx Typhonis dicatur; quam cum Typhone, in maxima illa nominum varietate, fabularumque diuerſa recitatione confundere difficile non fuit. Sed redeamus ad Lilith, quam ab Arabibus quoque celebratam, & اليلة *Alilath* à ليل *Lail*, quod

Nephte coniunx Typhonis.

 noctem.

noctem ſignificat,deriuato nomine dictam reperio. Meminit huius Aben Sihal Aſſemoni in libro de ſectis religionum in Oriente:

Aben Sihal Aſſemoni.

والقدمين يعبدون من الالهه ايضا اللهه اسمها اليلة ويقولون انها القمر ويسمونها اليلة لانها السيدة وملكة الليـــــل ✡

Seruiebant, inquit, *antiqui inter alios falſos Deos etiam vni, quam Alilath vocabant, & aiebant illam Lunam eſſe, appellabant autem eam Alilath, eò quòd ipſa Domina ſit & Regina noctis*. Cui conſentit Herodotus, qui in Thalia aſſerit, Arabes Deam nomine Alittam coluiſſe; Alilath ego legendum cenſeo. Καλεῦσι δὲ, inquit, Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μυλίττα, Ἀράβιοι δὲ Ἀλίττα, Πέρσαι δὲ Μίτραν. *Nominant*, inquit, *Aſſyrij Venerem Mylittam, Arabes Alittam, Perſæ verò Mitram*. Diſſentit hic Herodotus ab Aben Sihal, quod hic Lunam, ille Venerem Alilath interpretetur; ſed in tanta nominum æquiuocatione hoc illis ignoſcendum eſt; Alilath igitur Arabum, & Lilith Hebræorum idem Numen cum Hecate ſiue Proſerpina intelligi, etymologia nominis ſatis demonſtrat, cum à nocte nomen vtrumq; deriuetur; contra quàm deriuat Seldenus; hic enim vt Alilath faciliùs coniungat Mylittæ, illam à ولد *Valad*, hoc eſt, à pariendo deflectit. Quidquid ſit, ſiue Mylitta à *Valad*, ſiue à *Lail* Alilath; certè omnia hactenus recenſita nomina, Ilithya, Mylitta, Alilath, Lilith eandem Deam eſſe, ſiue eam Venerem, ſiue Lunam dicas, aut Hecaten, aut alio quouis nomine, ex dictis patebit.

* Alilath noctis Domina.

Alitta Arabum.

Alilath idem cum Hecate.

Ex quibus omnibus ita fusè probatis tandem inferimus, decantatiſſimam illam Sidoniorum Aſtarthen nihil aliud eſſe, quam magnam illam Deorum matrem, quam Ægyptij Iſidem, Archiui Io, Græci Cybelem, Lucianus Deam Syriam, alijque alijs nominibus nuncupant; illam nimirùm, quæ incunabula, & ſemina omnibus ex humido præbuit, cauſam & Naturam vniuerſalem, quæque principium omnium bonorum docuit mortales; vnum nimirùm diuerſis nominibus ob effectuum diuerſitatem, quas in diuerſis mundi partibus exerit indigitatam; ſic à virtute quam in Luna facit Luna, ab effectu in generationibus, Venus; ab effectu in aëre, Iuno; ab effectu in terra, Veſta, Tellus, Hecate, Proſerpina, Lamia, Lucina, Lilith, Alilath, Mulitha, Ilythia, Mitra, quod Perſicè matrem ſignificat, & Amma Aſſyrijs dicitur. Aſtaroth autem dicitur, eò quod ex gregibus ouium & caprarum ei ſacrificia fierent, עשתרות enim greges ſignificat, cuiuſmodi Iſidi in Ægypto tùm ſacrificio oblatos, tùm religioſiſſimè cultos, in capite de ſacrificijs Deorum diximus. Et fusè oſtendit Lylius Gyraldus Syntag. 12. verbo Iſis. אשרה Aſera verò dicitur à folijs quercinis, vel ab ipſo quercu, ſub qua Aſteroth colere ſolebant; אשרה enim quercum etiam ſignificat, vt ſuprà ex R. David Kimchi monſtrauimus; quam cœrimoniam ex Ægypto abſque dubio hauſerunt; in ea enim ſtatuas ſacras Oſiridis, & Iſidis Comaſiarum tempore quernis ſolijs, floribuſque ornatas in explicatione Obeliſcorum ex Apollodoro, & Apollonio probabimus. Cœterùm Aſtaroth, quam nunc Venerem, nunc Lunam diximus, magnam Deorum matrem eſſe Ptolomæus Ægyptius hiſce verbis teſtatur:

Aſtarthe omnibus Deorū nominibus inſignitur.

Cur Aſtaroth dicta?

Aſterah quid?

Περὶ

περὶ δὲ τὰς χώρας ταύτας σέβουσι μὲν ὡς ἐπὶ πᾶν τὴν Ἀφροδίτην ὡς μητέρα θεῶν, ποικίλοις καὶ ἐγχωρίοις ὀνόμασι προσαγορεύοντες. *Qui has incolunt Regiones plerunq; Venerem, vt matrem Deorum venerantur, & varijs patrijſq; nominibus indigitant.* Et Plutarchus de Dea Syria Hierapoli culta: Οἱ μὲν Ἀφροδίτην, οἱ δὲ Ἥραν, οἱ δὲ τὴν ἀρχὰς καὶ σπέρματα πᾶσιν ἐξ ὑγρῶν παρασχοῦσαν αἰτίαν, καὶ φύσιν νομίζουσι. *Hi quidem Venerem, hi Iunonem, hi deniq; cauſam illam atq; naturam principia, & ſemina omnium ex humido præbentem dicunt.* Quæ certè Dea Syria, ſiue Aſtaroth, ſi vtriuſq; ſacra, & effigies ſpectes, hæc noſtra Deorum mater, ſiue ea cum Ægyptijs Iſidem, ſiue cum Græcis Cybelem dicas, erit; quemadmodum ſceptra, tympana, fulmen, turrigeraſque vrbes, bijugoſque ad frœna Leones, quin & ipſum nomen Amma, quod Syrè matrem ſonat ab Heſychio relatum, & ſacra ei peragendi ratio idipſum quoque indicat; vide Apuleium lib. 8. vbi de Matagyrtis agit, qui per plateas & oppida cymbalis & crotalis, ſiſtriſque perſonantes, Deamque Syriam ſeu Iſidem circumferentes mendicare compellunt Deûm matrem. Præterea bouina cornua, quæ Aſtaroth Veneri Aſyriæ apponebantur, non exigua præbent indicia, eam eandem cum Io ſeu Iſide fuiſſe; quod Euripides de Phœnicijs & Thebanis verba faciens, in Phœniſſis de Aſtarthe ſic loquitur:

Ptolemæus. *Plutarchus.* *Aſtaroth bouinis cornibus exhibetur.*

Κοινὸν, inquit, αἷμα, κοινὰ τέκνα,
Τᾶς κερασφόρου πέφυκεν Ἰοῦς.

Communis ſanguis, communes liberi,
Cornigeræ Iûs ſoboles ſunt.

Euripides.

Eſt hoc quoque fortiſſimum argumentum, quô comprobemus Aſtarthen eandem fuiſſe cum Iſide; quod enim Belus & Rhea apud Babylonios, apud Ægyptios Oſiris & Iſis, hoc apud Aſſyrios & Sidonios Adonis, & Aſtarthe. Iterum ſicuti Ægyptij certis ſolennitatibus anni per compita debacchantes lugebant & deplorabant Oſiridem; ſic & Aſſyrij ſuum illum Thamuz, ſeu Adonidem, cuius coniunx Venus illa Aſtartha, de qua modò loquimur, non abſimilibus cœrimonijs deplorabant; ſed quoniam de huiuſmodi amplè in præcedentibus diſſeruimus, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum de ijs hîc plura dicere. Supereſt modò, vt aliquid de ſimulachro Aſtarthæ dicamus; quod iuxtà diuerſitatem nominis ipſius diuerſum quoque fiebat. Theophylactus ſuperiùs adductus nudam eam conſtituit. Suidas verò & Theophilus ſub figura aſtri. Dauid Kimchi, & poſt illum Marinus Brixianus propter affinitatem ſignificationis pecorum & ouium, ſuſpicatur fuiſſe figurâ ouis, & (vt Elias ait) nomen habuiſſe idolum ab vrbe Aſtaroth, quod in ea artifices reperirentur illius idoli conficiendi, aut ſculpendi periti. Ioannes Forſterus exiſtimat hoc fuiſſe ſimulachrũm Veneris Multimammiæ, quæ propter fœcunditatem prolis tanquam omnium nutrix habita & culta fuit; & ſic ſumpta confunditur cum Mulitha Aſſyriorum, & cum Iſide mammata Ægyptiorum.

Comparatio Iſidis cum Rhea. *Theophylact. Simulachrũ Aſtarthæ. Suidas. Theophilus. Kimchi. Elias Thisbi.* *Forſterus in lexico.*

Ego arbitror eam iuxtà cuiuſque Regionis ſuperſtitioſas ſacrorum leges eſſe cultam, & conſequenter ad eas ſimulachrum quoque eius adapta-

pratum. Nam qui eam tanquam Venerem colebant, eam penitùs nudam, vt benè Theophylactus notat, effingebant quod quidem propenſiſſimo, ad omnem luxuriam populo non dicam difficile fuit, ſed per iucundum; atq; huiuſmodi ſimulachra quoque fuiſſe, quæ Salomon fieri curabat probabile eſt. Qui verò Aſtartham Lunam arbitrabantur, eam ijs ſymbolis, queis aut Ægyptij Iſidem, aut Cybelem, & Dianam Græci, aut Deam Syriam Lucianus deſcripſit, effinxerunt; vndè veriſimile quoque eſt, eius inſignia fuiſſe tympana, ſiſtra, fiſtulas, oues, leonem cornigerum, aut turrigerum verticem, ſimiliaque, quæ magnæ paſsim matri attribui ſolent, cuiuſmodi ſymbola adhuc in hodiernum diem viſuntur ſaxo inſculpta Pernis propè Marſiliam, vt alibi monſtrabitur.

Verùm cùm hæc omnia ſolis coniecturis innitantur, maluimus ea manere intacta, quàm incerta de ijs temerè affirmare. Sufficit nos hìc demonſtraſſe, omnem Aſtarthæ cultum ab Ægyptijs primùm profluxiſſe. Quare ad alia procedamus.

CAPVT XIV.

Chamos Idolum Moabitarum.

INter ea idola, quæ Salomon coluiſſe ſacra narrat hiſtoria, ſecundum locum occupat Chamos; *Sed colebat Salomon Aſtarthen, Deam Sidoniorum, & Chamos Deum Moabitarum*, &c. quod quale fuerit nobis iam diſquirendum incumbit. D. Hieronymus initio Iſaiæ 15. vult Chamos eundem eſſe cum Beelphegor & Priapo; in qua ſententia Seldenus quoque fuit; vterque rationes aſſertionis ſubterfugit. Alij Hieronymi ſequaces, Chamos ideò cum Beelphegor confundunt, quia Chamos idolum fuit Moabitarum, non ſecùs ac Phegor, quorum ſententiam ego libens quoque amplectar, ſi nobis monſtrârint Moabitas vnicum tantùm ſimulachrum coluiſſe; quod cùm falſum ſit, vel ipſis ſacris literis, in quibus paſsim idolorum Moabiticorum fit mentio, teſtantibus; neque mihi ſententia iſta placet; niſi eâ ratione, quâ nos inferiùs facimus, reconcilietur. Melior eorum eſt ſententia, qui hoc nomen à Græco κῶμος, quod nomen eſt compotationis conuiualis, & commeſſationis crapuloſæ, ex qua, in profundum ſomnum, quem Græci κῶμα nominant, facilè ſit incidere eum, cui coniuncta ſit laſciuia, luxuria, nequitia, Venus, Bacchus, atque Veneris & Bacchi impetus, proteruia, ſaltationes, cantiones, & tripudia omnia propudioſa. Certè Arias Montanus in Dictionario ſuo Græco-latino ex hoc capite κῶμος non malè explicuit Deum commeſſationum nocturnarumque ſaltationum præſidem; fortè ſecutus Ariſtophanem, qui κῶμον iuuenilem procacitatem, & intemperantiæ feſtum vocat.

Chamos nonnulli cum Phegor confundunt.

Chamos Deus commeſſationis.

Ex quibus colligitur dictos Authores nihil aliud hâc voce κῶμος indigitare, quàm Bacchum, ebrietatis & temulentiæ Deum, cuius nocturnarum commeſſationum turpem & ebrioſam religionem perſtrinxit Apoſtolus Rom. 13. cùm dicit: *Non in commeſſationibus & ebrietatibus, non in*

Chamos idē cum Baccho.

cubi-

cubilibus & impudicitijs. Hunc igitur Chamos eundem eſſe cum Baccho, multis ad id credendum inducor argumentis. Ac primò quidem vocis Chamos etymo, quod à radice כמס diductum, abſcondere ſeu occultare ſignificat, quaſi diceres Deū abſconditū. Nam Baccho noctu & in occulto ſacrificabant cum ingenti bacchantium præcipuè fœminarum inſania & clamoribus. Vndè illæ Bacchicæ religionis cœrimoniæ dictæ Nyctelia, quod noctu perficerentur; atque adeò eandem ob rem Bacchus dictus Nyctelius, cuius meminit Plutarchus in tractatu de inſcriptione illa apud Delphos, vbi Nyctelij Bacchi orgya ſummatim colligit, & indicat fere, quæ ab alijs fuſiùs, & in particulari deſcribuntur: canunt Baccho Dithyrambos, Dithyrambi. plena motuum animi & mutationum, cum varijs erroribus circumcurſatione coniunctarum carmina; illum multiplici formâ, variâque figurâ, & ſpecie depingunt atque fingunt; tribuunt admiſtos iocos & petulantiam, Cærimoniæ Bacchicæ. & furorem, & inæqualitatem, Euium, in montibus inter mulieres verſantem ac currentem Bacchum veſanis honoribus inuocantes. Denique in Bacchi orgyis ciſtam ferunt, fructu illo plenā, cuius decerptio Bacchum effecit ſterilem, vt aduerſus gentes deſcribit Clemens: hæc cùm paulò penſiculatiùs rimarer, tandem ex varia collatione dictarum rerum cum ijs, de quibus in ſuperiori Syntagmate tractauimus, facta cognoui; Chamos Chamos idē qui Osiris, Dionyſius Ægyptius. Hebræis nihil aliud ſignificare, quàm Oſiridem ſeu Dionyſium Bacchum illum Ægyptium, quem Authores varijs paſsim nominibus intitulantes eundem cum Baccho faciunt; dictum autem eſſe Chamos, vel vti dictum eſt, ab Hebræa voce כמס quod occultatum ſignificat, vel à Comaſiarum ſolennitate & pompâ, quam in honorem Dionyſij Ægyptij quotannis peragebant; dictæ enim ſunt huiuſmodi ſolennitates ἀπὸ τῶν κωμῶν à vicis & compitis, per quæ ὀργιάζοντες vagabantur, cum ſumma animi diſſolutione & inſania: vndè & verbum κωμάζειν exortum, ijs applicari ſolet, qui petulantiùs ſe gerunt: quemadmodum Ægyptij cum thyrſis & ſiſtris, lineis Pompa Comaſiarum. ſtolis veſtiti, raſoque vertice, ciſtam illam opertaneam circumportantes ſe gerere ſolebant; de quibus in ſuperiori Syntagmate copioſè actum eſt; quare eò Lectorem, enucleatiùs ea ſcire cupientem relegamus. Laſciuiam autem omnemque impudicitiam huiuſmodi feſtiuitatibus fuiſſe ordinariè coniunctam, ex propudioſis illis Ithyphallorum & Pammeliorum ſceleribus non ſacris, de quibus vide citato paulò ante loco, quæ Ægyptij in honorem phalli ſeu mauis Dionyſij Ægyptij quotannis celebrabant; verùm cùm hæc omnia lucem refugiant, ſanè digna ſunt Chamos, qui ſuo nomine occultanda admonet, & non niſi nocturnis tenebris conſignanda. Hebræis itaque vt ſæpè dictum eſt, cùm ad omne huiuſmodi diſſolutionis genus, propudioſaque ſacra eſſent quam maximè procliues, nihil faciliùs fuit, quam eiuſmodi ſibi licentioſum Deorum cultum vel ab Ægyptijs, dùm ijs adhuc commiſcerentur in Aegypto; vel à Moabiticis ſcortis Aegyptiam ſeruitutem in omnibus profitentibus in deſerto addiſcere, pro- Num. 21. 22. pagatumque deindè ad poſteros tranſmittere; (fuiſſe enim τῦ Chamos cul- 24. tum antiquiſſimum ex Numerorum libro patet) quem in Eccleſia Dei iam Iudic. 11. 24. Chamos antiquiſſimus Deaſter. deficientem, Salomon tandem ab inferis reuocauit; cultus enim huiuſ-

modi

modi Numinis voluptuoſus, luxuriâ, laſciuiâ, commeſſationibuſque refertus, melius quadrare non poterat, niſi homini mulieroſo, ac voluptatibus carnis prædito; qualem Salomonem fuiſſe legimus; mirùm igitur non eſt, ſi per mulieres & pellices Aegyptias & Moabitidas, cum cultum ex Aegypto accerſiuerit, qui & pellicibus & ſibi cum primis gratus futurus eſſet & delectabilis, qualis erat Bacchicus ille furor & inſania, luxuriam commeſſationeſque continuò ſpumans; cœterum, qui Chamos ab occultatione ſic dictum cum Plutone confundunt, reprehendendi non ſunt, cùm & Pluto, Dis, Oſiris, Dionyſius, Serapis paſsim, vt dictum eſt, confundantur; nec illi quoque, qui Chamos eundem eſſe volunt cum Beelphegor; ſi cum hac moderatione intelligant, vt Beelphegor idem ſit ac Priapus aut phallus Oſiridis diuinô honore cultus ab Ægyptijs, quem cultum maximè Moabitas profeſſos eſſe legimus. Vides igitur quâ ratione diuerſæ diuerſorum ſententiæ conciliandæ ſint; ſed hæc de Chamos dicta ſufficiant.

Chamos eſt Plutone confunditur.

C A P V T XV.

Moloch Idolum Ammonitarum.

MOloch ſiue Melchom idolum Ammonitarum (quod Sepharuitæ nunc Adramelech, nunc Anamelech nuncupant, iuxtà illud:
4. Reg. 17. *Combureb͂ant filios ſuos in igne Anamelech & Adramelech Dijs Sepharuaim*) non minorem etymi, quàm nominum ſortitur diuerſitatem; alij ab Hebraico מלך, quod regnare ſignificat; alij ab הוליך, quod à verbo ילך, hoc eſt, ambulare, deriuatum in Hiphil, idem eſt ac ambulare, pergere, ire, tranſire fecit. הוליך enim in Benoni מוליך cùm ſignificat, qui tranſitionem promouet, qualem ſe Moloch præbebat; vtraque etymologia Molocho quadrat; nam & Regem eum vocatum ex Septuaginta Interpretum verſione patet, qui pro Moloch Leuit. 18. 21. vertunt, ἄρχοντα, *De ſemine tuo non dabis ſeruire Principi*; ſubintellige idolo Moloch: & eodem modo Leuit. 20. quanquam alibi ipſo nomine Moloch propriè vtantur; eſt enim frequentiſſimum, tùm apud vulgatam latinam, tùm apud Septuaginta Interpretes, vt nomina propria, tanquam appellatiua interpretentur; ij verò, qui ab הוליך id deducunt, non infirma opinionis ſuæ argumenta reperiunt; quæ vide apud RR. Shlomo, Abenezra, Kimchi, Ben Gerſon in lib. 4. Reg. c. 21. ſed hæc vtpotè facilia.

Etymon Moloch.

Leuit. 18. 21.

RR. Shlomo, Abenezra, Kimchi, Ben Gerſon.

Maior difficultas eſt, quiſnam fuerit iſte Deus Moloch? quodnam idolum? & vndè cruentæ huiuſmodi ſacrificiorum conſuetudines originem duxerint? Maxima Authorum pars cum autumat eſſe Saturnum, eò quod Saturnus paſsim humanâ hoſtiâ placatus dicatur; non ſecùs ac Moloch à filijs Hebræorum, iuxtà illud Pſalm: *Immolauerunt filios ſuos, & filias Dæmonijs, quos ſacrificauerunt ſculptilibus Canaan.* Vbi per dæmonia idolum Moloch, & Anamelech, ſeu Adramelech idola Sepharuaim hoc loco ad vnum omnes intelligunt interpretes; perficiebatur autem hu-

Quis & quid Moloch.

huiuſmodi ſacrificatio in valle Tophet, filiorum Hinnam, iuxtà illud l. 4. Reg. 23. *Contaminauit Topheth, quod eſt in conualle filij Ennom, vt nemo conſecraret filium ſuum aut filiam per ignem Moloch.* Duplici vero coniecturâ ducuntur ij, qui Molochum cum Saturno confundunt; quarum prima eſt, ex puerorum ſacrificio, vti dictum eſt, quò à parentibus colebatur, & ex igne; altera ex ipſo Regis nomine, quod Saturno paſsim affingitur; nam & Diodorus Saturnum Cœli filium, Regem factum ait &c. Euſebius quoque eum Phœniciæ Regem facit, Aſtarthes fratrem &c. primam coniecturam confirmant conſuetudine Phœnicum & Carthaginenſium, quos Saturno infantes præcellentiores, regiiſque ornamentis indutos hoſtias conſecraſſe, tradit Plato in Dialogo de legibus. *Neque enim*, inquit, *leges noſtræ hoſtias humanas ſacrificare permittunt; apud Carthaginenſes autem iuſtum ſanctumq́ habetur; adeò vt eorum nonnulli Saturno filios litent.* Et Plutarch. in Imperatorum apophtegmatis ſcribit, Gelonem Tyrannum cum Carthaginenſibus debellatis pacem compoſuiſſe eâ conditione, ipſos imposterum liberos Saturno nunqnam immolaturos; ſed non piget eam rem ipſis Tertulliani verbis in Apologet. c. 9. exponere & confirmare. *Infantes*, inquit, *penes Africam Saturno immolabantur palàm vſque ad Proconſulatum Tyberij, qui eoſdem ſacerdotes in eiſdem arboribus templi ſui obumbrantibus, ſcelerum votiuis crucibus expoſuit; teſte militia patriæ noſtræ, quæ ad ipſum munus illi Proconſuli functa eſt; ſed & nunc in occulto perſeuerat hoc ſacrum facinus; non ſolùm vos contemnunt Chriſtiani; nec vllum ſcelus in perpetuum eradicatur, aut mores ſuos aliquis Deus mutat, cum proprijs filijs Saturnus non pepercerit, extraneis vtique non parcendo perſeuerabat, quos quidem ipſi parentes ſui offerebant, & libenter exponebant, & infantibus blandiebantur, ne lachrymantes immolarentur.* Qua de re in annotationibus pluſcula erudite Pammelius ex Iuſtino, Lactantio, Auguſtinò, & alijs profanæ hiſtoriæ Scriptoribus.

Diod. l. 6. c. 15.
Euſebius.
Saturno infantes offerebantur.
Plato.
Plutarchus.
Tertullianus.

Quod verò ad ritus huiuſmodi attinet, variè Authores ſentientes reperio. Non combuſtos aut mactatos pueros, ſed duabus pyris extructis per illarum medium traductos ſolummodo, & ad eum modum veluti ſebruatos eſſe, ſacerdotibus Moloch rem procurantibus, ſcribunt plerique Hebræorum; ita R. Leui Ben Gerſon, verba eius in 23 cap. lib. 4. Regum ſubjungo:

Modus immolandi pueros.

 וטמא את תפת הנה עשו שם בנין כדי להעביר בנו
ובתו באש למולך והיה אש מכאן ואש מכאן והכומרים
מעבירים אותו בין שני האשים:

Ralbag

Ecce fecerunt ibi fabricam, vt in ea offerrent filios aut filias ſuas in igne Moloch Deo ſuo; fuit autem ignis ab vtraq́ fabricæ parte inſtructus, ſacerdotes autem idoli tranſire faciebant filios inter duos hoſcè ignes. Rambam quoque lib. 3. perplexorum in eadem ſententia videtur fuiſſe, dùm ait:

Ramban l. 3. Moreh.

ולזה פרסמו עוברי האש בזמנים ההם שכל מי שלא
יעביר בנו ובתו באש ימותון בניו ואין ספק שמפני זאת
התרחקה ימהר כל אחד לעשותו לרוב חמלתו ופחדו על
הכו

הכן ולמיעוט הפעולה וקלותה שאין שם לא להעביר על
האש ואחר כן ודע שרושם הפעולה ההיא נשאר עד היום
לפרסומו בעולם הלא תראה המילדות יקחו הנערים
הקטנים בחתול וישימו עשן בלתי טוב הריח על האש
ויעשו הנער ההוא על העשן ההיא שעל האש וזה מין מן
העברה באש בלי ספק ואין מותר לעשותו:

Ideò, inquit, *cultores ignis in tempore ſuo fecerunt homines ſcire, quòd, qui non traduceret filium ſuum, aut filiam ſuam per ignem, morerentur filij & filiæ eius; & ſine dubio propter illud, quod audiebant, quilibet feſtinabat illud facere; quia multum timebant ſuper filios ſuos, & propter facilitatem operis, quia non erat niſi traducere illos per ignem, non quòd combureret ipſos.* Et paulò poſt: *Scito etiam, quòd ſigna illorum operum remanſerunt vſque hodiè, & nota ſunt in Mundo, ſicut vides mulieres accipientes pueros per genua, & ſupponunt ijs ſuffumigia praui odoris, & mouent pueros ſuper illum fumum ſuper ignem; & illud eſt, de modo traducendi pueros per ignem ſine dubio, & prohibitum eſt, ne fiat.*

Atque huic conſentiunt RR. Iarhi, Moſes Mikotzi præcept. negat. 4.

Alij verè combuſtos & mactatos pueros aſſerunt; idque ex varijs lo- *Moſ. Mikotzi. Ierem. 19.* cis ſacræ ſcripturæ colligunt; Ierem. 19. *Repleuerunt locum iſtum ſanguine innocentum, & ædificauerunt Excelſa Baalim ad comburendos filios ſuos igne in holocauſtum Baalim, quæ non præcepi vobis.* Quod autem hic de Moloch loquatur, indicat ſequenti verborum contextu. *Propterea dicit Dominus, non vocabitur ampliùs locus iſte Topheth, & vallis filiJs Hinnom.* Vbi manifeſtè de igne Hinnom loquitur, qui erat conſecratus Moloch. Mitto de Achaz Rege hiſtoriam, quæ 4. Regum 16. reperitur, à Ioſepho l. 9. c. 12. relatam; & quod Philo innuit libro de Abrahamo. Et bene hac de re Phi- *Philaſtrius.* laſtrius: *Aram*, inquit, *collocant, ita dictam Tophet nomine alicuius, in valle filij Ennom, ibidem filios ſuos & filias Iudæi dæmonijs immolabant.* Atque hæc ſunt ſacra, quæ ſapientiæ voluminis Author vocat τεκνοφόνους τελετὰς; non igitur fi- *Filij verè comburebantur.* lij Hebræorum per ignem tantum traducebantur ſine vlla læſione in corpore accepta, vti Rabbini citati ſentiunt; ſed verè comburebantur, vti ex varijs paulò ante citatis locis apparet; vt tamen hæ duæ ſententiæ reconcilientur:

Notandum eſt, Hebræos duplici fuiſſe ſuperſtitione imbutos; vna, quæ verſabatur circa cultum ignis, quem à Chaldæis vicinis pyrolatriæ *Februatio per ignem.* Authoribus didicerant; cuiuſmodi erat, tranſeundo ignem quaſi februari & luſtrari; atque hac cœrimonia ſe liberoſque expiari falsò credebant; de qua cœrimonia omnes illi ante citati Rabbini intelligendi ſunt, qui filios non læſos, ſed traductos tantùm leui brachiô aſſerunt. Altera ſuperſtitio erat eorum, qui filios ſuos verè cômbuſtos offerebant Deo Moloch; idque contingere ſolebat in valle Tophet filiorum Hinnom, in qua con- *Statua Moloch.* caua ſtatua fuiſſe memoratur, in cuius manus & ſinum iam igne plenum & incandeſcentem pueros concremandos imponebant; interim Sacerdotibus tympanis, & alijs Muſicis inſtrumentis perſtrepentibus; tùm vt nul-

li

li puerorum miſerandi gemitus exaudirentur; tùm vt eiuſmodi lætiſſimâ conclamatione ſignificarent, pueros iam ad ſuperos tranſlatos; huius ſtatuæ quoque meminit Diodorus l. 2. Bibl. *Erat ſtatua ænea Saturni, magnitudine enormi, cuius manus in terram dependebant, ſic contortæ & inuolutæ, vt qui pueri admouebantur, in foueam inciderent igne plenam.* Atq; de hoc cultu omnes ij intelligendi ſunt, qui liberos verè combuſtos eſſe volunt.

Diuerſus de ſtatua Moloch.

Vtrum autem hic Moloch verè idem fuerit, ac Saturnus ille toties in Poëtarum ſcriptis celebratus; dubium eſt.

Moloch idem qui Saturnus.

Seldenus certè id negare videtur, & loco eius neſcio quem Adodum ex vetuſtiſſima Phœnicum Theologia à Philone Biblio apud Euſebium depromptum ſubrogare, perperam; nec enim Adodum, nec Adad, nec Hada cultum fuiſſe à Syris ſub nomine Moloch; patet ex hoc, quod ille Adad à Syris paſsìm cultus, vbique pro Adonide confundatur. Hada autem cum Aſtartha aut Adergate ſeu Iunone Aſſyria: nec video quâ ratione Adadum hunc, vir cœteroquin iudicio pollens, ad Molochum detorquere poſſit; cùm nulla omninò nec ignis, nec rituum, aliorumque Molocho conuenientium, in Adadi à Macrobio prolatâ deſcriptione compareant, niſi forſan omnia Numina antiquorum ad vnum Solem reuocare contendat Macrobium ſecutus; quod licitum eſſet, ſi effectuum in Sole diſcrepantium reſpectum haberet; præterea quâ ratione ad ſuum inſtitutum Carthaginenſium Amilcan, & Pœnorum Herculem μελίκαρθον detorqueat, non video:

Moloch non eſt Adad.

nos congruentiùs loquemur, ſi Molochum eundem faciamus cum Marte Ægyptio, quem nos in ſuperiori Syntagmate, nunc cum Typhone Ægyptiaco, nunc cum Mythra confuſum eſſe oſtendimus; atque eundem eſſe cum Mithra Perſarum Numine, oſtendunt ſacrificia vtrique eadem, eædem cœrimoniæ, idem idolum; ac Mithram quidem humanis hoſtijs placatum docet Socrates in hiſt. Eccleſ. In ſpelæis quoque, vallibus, locisque obſcuris, ac ſolitarijs Mythriaca ſacra celebrata Tertullianus tradit, & Iulius Firmi. de errore proph: relig.

Moloch Mars Ægyptius.

. . . Perſæi ſub rupibus Antri
Indignata ſequi torquentem cornua Mithram.

Iulius Firmi ad l. 1. Theb Stat.

Hieronymus ad Athletam. *Veſter Gracchus ſpecum Mithræ & omnia protentoſa ſimulachra ſubuertit;* Iuſtinus in Tryphon: Σπήλαιον καλοῦσι τὸν τόπον, ἔνθα μυεῖν τοὺς πειθομένους αὐτῷ. Præterea quemadmodum in idolo Moloch ſeptem veluti receptacula, vt paulò poſt oſtendemus, erant, ſeu portæ myſticæ; ſic & in Mythriacis ſacris duplex ſtellarum circumactio prætendebatur, affixarum, & errantium, & per has, tranſitus animarum, quæ omnia referebantur per ſeptem planetas, quarum prima è plumbo; ſecunda è ſtanno; tertia ex ære; ex ferro quarta; quinta ex numiſmatis corio; ſexta ex argento; ſeptima ex auro; ad quarum ſingulas earum rerum fiebant ſacrificia, ei ἀνάλογα; ſed de hiſce vide Originem l. 6. contra Celſum, ex quo hæc decerpſimus; præterea, qui Martem Ægyptium cum Mithra confundunt, aiunt, Mithram eſſe vim quandam Solis, terræ incluſam

7. Receptacula in idolo Moloch.

ſam humano generi noxiam; ſeu omnia comburentem, ſiccantemque, quam ideò hoſtijs humanis placandam cenſuere; Perſæ, id ex oraculo edocti, vt paulò poſt dicemus. Atque hic idem eſſe perhibetur ac Typhon Ægyptius, quem Ægyptij varijs modis, veluti Numen ſibi aduerſum, placare ſtudebant, teſte Plutarcho; is enim dicit, nihil aliud eſſe Typhonem, quàm totum id, quod in Sole vitioſum eſt; quale eſt, aduſtiua vis Solis nimia, quâ Nilus ſeu Oſiris ſiccus redditur, & in anguſtam aluei ſui ciſtam mortuus videlicet conditur; quo condito, ſterileſcat Aegyptia tellus. Cum itaque Mythras ſeu Typhon nihil aliud ſit, quàm Mars Aegyptius; Mars autem Aegyptius antiquâ Aegyptiacâ linguâ, ſeu Coptâ dicatur ⲙⲟⲗⲟϫ, vti ex Dictionario Copto, ſiue Aegyptio ex Arabico in Latinum a me tranſlato, patet; in quo planeta Mars Aegyptiacè appellatur Moloch; patet ſanè Molochum Hebræorum, Perſarum Mythram, Typhonem Aegyptiorum Dæmonem, vnum & idem Numen fuiſſe; ſicut enim vtrumque horum humanis hoſtijs, teſte Plutarcho, placare veluti Numen aduerſum; ſic & Molochum, eandem ob cauſam ſolebant, vti dictum eſt.

Moloch idem qui Typhon.

Moloch Ægyptiacum nomen.

Quæ cùm ita ſint, ſupereſt modò, vt quale fuerit idolum Moloch, dicamus; Sepharuitas Molochum, quem alijs nominibus nunc Anamelech, nunc Adramelech vocabant; ſcribunt Rabbini fuiſſe formâ equi, & muli, de quibus in ſequentibus ſuo loco proprio agetur.

Moloch Anamelech & Adramelech forma muli ſeu equi.

Beniaminus ſcribit fuiſſe ſimulachrum auro obductum, vtrinque autem duo fœminea ſimulachra ſedentium habitu; ante ipſum verò aram ſuffitibus & ſacrificijs deſtinatam; verba eius ſunt: *Vno, inquit, itinere à Gebal diſtat altera illa quæ filiorum Ammon terminus fuit; eſtq; ditionis Ginotinorum, quorum Princeps Gilianus Embirenu vocatur; repertuſq; eſt ibi locus templi antiqui filiorum Ammon, in eoq; idolum filiorum Ammon ſellæ, quæ ſolium dicitur, inſidens: ſimulachrum autem ex lapide eſt, auro obductum, vtrimq; autem duo fœminea ſimulachra etiam ſedentia; ante ipſum verò ara, in qua Ammonitarum tempore ſacrificia & ſuffitus fiebant.* Theophylactus ad Actorum 7. Moloch ait fuiſſe λίθον διαφανῆ ἐπὶ μετώποις ἄκροις εἰς ἑωσφόρου τύπον. *Lapidem pellucidum in ſummitate frontis ad imaginem Phoſphori.* Quæ Mithræ non inconuenienter adaptantur; fortè Theophylactus ad lapidem mythradacem, qui, teſte Solino, Sole percuſſus coloribus varijs micabat, in ſacris Mythriacis vſitatũ reſpexit; ſed hæc coniecturæ.

Beniaminus in itinerario.

Theophylact.

Solinus c. 40.

Veriſimilior Molochi deſcriptio habetur apud R. Dauid Kimchi in 4. lib. Reg. c. 23. in hæc verba: וטמא את תפת; *Et contaminauit Tophet.* In quæ ſic commentatur.

Radak.

שם מקום שהיו מעבירין שם בניהם למלך היה שם המקום תופת ואמרו שנקרא
נן כי היו מרקדים ומכים בתופים בשעת העבודה כדי שלא ישמע האב צעקת בנו
כשהיו מעבירים אותו באש וינהם לבו עליו ויקחהו מידם והמקום הזה היה גיא שהיה
לאדם שנקרא הנם ונקרא גי הנם וגי בן הנם והכתוב בזה בגי הנם והקרי בן הנם כי
לבני הנם היה זה הגיא או לאחר מהם וטמא יאשיהו אותו המקום כלומר שם אותו
מקום טומאה להשליך שם נבלות וכל טומאה שלא יעלה עוד על לב איש להעביר
עוד את בנו ואת בתו באש למלך ומעשה המלך פירשו ואמרו רז״ל אף על פי
שהיו

שהיו כל בתי ע״ז בירושלם המולך הי״ה חוץ לירושלם והיה עשוי צלם חלול נחון
לפנים משבעה קנקלים וכל מי שהיה מקריב סלת פותחין לו אחד מהם תורין ובני
יונה פותחין לו שנים כבש פותחין לו ג׳ איל פותחין לו ד׳ עגל פותחין לו חמשה
שור פותחין לו ששה וכן מי שהיה מקריב בנו פותחין לו שבעה והיה פניו פני עגל
וידיו פשוטות בארץ שפותח ידיו לקבל מחבירו והיו מסיקין אותו באש והכומרים
נוטלין את התינוק ונותנין תוך ידיו של מולך והתינוק מוציא נפשו :

Hoc eſt: *Ibi locus erat, vbi tranſire faciebant filios ſuos Moloch; fuit autem iſte locus Tophet, & dicunt, quòd à pulſandis tympanis, & ſaltationibus, quas tempore ſacrificij, ad eiulatus, & ploratus infantium ſopiendos peragebant, ſit dictus; ne fortè miſerandâ filij voce pater commotus, abriperet de manu offerentium filium, aut filiam, aut cruentis clamoribus auerteretur ab huiuſmodi ſacris. Fuit prætereà locus iſte vallis hominis, cuius nomen erat Hinnam, & vocabatur vallis Hinnam, vel filij Hinnam, quia filiorum Hinnam fuit vallis iſta, aut alterius ex ijs, & contaminatus fuit locus iſte, quaſi diceretur; locus in quem conijcerentur omnia cadauera & morticina, & quicquid immundum eſt, ne ampliùs vlla impoſterũ nefandi huiuſmodi ſacrificij, ac funeſtæ filiorum immolationis ſupereſſet memoria; opus verò Moloch explicant Rabbini noſtri memoria eorum in benedictione, dicuntq́, quòd etſi omnia fana ſeruitutis alienæ fuerint intra vrbem Ieruſalem, ſolus Moloch extra vrbem ſua fana, ſeu potiùs antra habuerit. Fuit autem ſimulachrum Moloch concauum, ſeptem intus tenens conclauia, ſeu potiùs receptacula; Primum aperiebant ſimilæ offerendæ; alterum turturibus, ſeu columbis; tertium oui, ſeu agno; quartum arieti ſeu capris; quintum vitulo; ſextum tauro. Qui verò filium offerre volebat, huic aperiebatur cubiculum; facies deniq́, huius idoli erat, vt facies vituli. Manus planæ diſpoſitæ, & ad recipiendum aliquid ab aſtantibus extenſæ, & ſaltabant interim, quo pueri in idolo ſuccenſo igne cremabantur, percutientes tympana, ne pueri eiulatus audiretur.* Atque hactenus Kimchi; cuius deſcriptio ſimulachri, cœrimoniarumque Molocho peragendarum ratio ita quadrat Mythriacis ſacris, vt paucis exceptis omnia eadem reperias. Nec te moueat, quod ſuprà Mythram eundem cum Oſiride & Sole fecerimus; hoc enim non facimus, niſi in quantum per omnia nomina Numinum iſtiuſmodi paſsim confuſa, ſubſtantialiter ſemper vnam & eandem rem cum Authoribus denotamus, in ſolis formalitatibus, vt cum Scholaſticis loquar, ſeu formalibus quibuſdam rationibus, quæ ſunt diuerſæ proprietates & virtutes in Sole, ſeu Oſiride eluceſcentes, diſtinctionem facientes; quemadmodum & de Mythra, Typhone, & Moloch dici quoque debet; qui nihil aliud denotant, niſi Oſiridis, ſeu Solis illam virtutem vehementem, quæ inferiori mundo nociua eſt; ſeu diuinitatem illam, quæ temperie illâ benignâ diſſoluta diſcraſium rebus inducit, qualem inducere Typhoniam virtutem & Mythriacam paulò ante oſtendimus. Mirum igitur non eſt, ſi aduerſum hunc Solis Dæmonem hoſtijs adeò pretioſis placare ſtudebant; verùm imaginem Moloch, iuxtà deſcriptionem R. Dauid Kimchi hìc apponendum duxi, vt eius ſeptem portas cum Mythriacis faciliùs Lector comparare poſſit.

Deſcriptio Tophet

Sacrificia Moloch fiebant extra vrbem.

Quomodo Moloch idem cum Oſiride intelligi debeat.

At-

Atque hæc eſt figura Molochi, quam nobis ſatis conuenientem Mythriacis, & Ægyptiacis ſacris deſcripſit Radak; eſt autem adeò ſimilis furno laterum, vt illud Sophoniæ c. 1. v. 5. iurant per Regem ſuum, id eſt Hebraicè במלכם per Malcam; Maſorethæ מלבן id eſt, furnum laterum; ideò interpretati ſint, eâ voce Molochi figuram, quæ ſpeciem furni ad conficiendos lateres inſtructi præſeferebat, inſinuantes.

His itaque ſic ritè demonſtratis, nunc ſupereſt, vt, qui principalis finis noſter eſt, vndè funeſta hæc ſacrificandi ratio originem duxerit, oſtendamus. Sunt, qui ab Abrahamo, cum iuſſu Dei filium ſacrificare conſtituiſſet, huius funeſti ſacrificij deriuent originem; alij à Iephte filiam ſacrificante; Priores, rationem aſſertionis ſuæ deſumunt è Porphyrio apud Euſebium præparat. Euangel. 1. & 4. Saturnum enim, quem Phœnices Iſraël nuncupabant, Regem Phœniciæ vetuſtiſſimum, vt regnum ſuum à ſummo imminentis belli periculo liberaret, ſuperoſque propitios haberet; vnicum μονογενῆ, quem ex Anobreta ſuſceperat, filium, regio ornatum faſtu, conſtructam ſuper aram immolaſſe; quod exemplum poſteritas poſteà ſecuta ſit; quod autem Porphyrius hic de Abrahamo loquatur, indè patet; quod μονογενής, id eſt, vnicus filius ille appellatur à Porphyrio, & à Philone, Ieoud; & in Geneſ: 22. Iſaac dicitur: בנך את יחידך ſcilicet filius tuus vnicus, vbi in Iehid ipſum Iehoud ferè integrum legimus. Veriſimile itaque eſt, Gentiles indè, ſi non omnia, aliquam ſaltem ſuperſtitionum ſuarum partem traxiſſe. Etſi, vt in plerìſque profanorum Scriptorum monumentis videre eſt, ſacram hiſtoriam falſis ſuis narrationibus miſerandum in modum corrumperent, ac deſœdarent. Moſem enim, vti Deum, & Patriarchas errore inextricabili confundebāt; verba & res ſacras ad impias Magorum operas arripiebant, & ex rebus diuinitùs geſtis, & ad tabulas ſanctas relatis, profana Numina formabant; nouos, ridiculos, & neſna-

Origo ſacrificiorum Moloch.

Saturnus Phœniciæ Rex filium immolat.

Porphyrius.

Gentiles Scripturæ ſanctæ hiſtorias miris contaminabant fabulis.

neſandos cultûs inſtituebant. Sed de his, & ſimilibus alibi copioſiùs agemus. Veroſimilem itaque eſſe arbitramur eorum ſententiam, qui ſacra Moloch à ſacrificio Abraham & Iſaac deducta eſſe ſentiunt; multa enim Ægyptios ab Hebręis deſumpſiſſe non facile negem, præſertim cùm alio loco id oſtendam multis argumentis. Verùm multò probabiliorem, certioremque eorum, qui omnes huiuſmodi deteſtabiles cœrimonias ex Ægypto, & Perſia deducunt: quod quâ ratione factum, dicamus.

Poſt mortem Miſraim, ſeu Oſiridis, cùm vniuerſam Aegyptum fames, & annonæ caritas, ob ſterilitatem agris inductam, fœdum in modum affligeret; contigit, vt diro malo preſſi Aegyptij, ad Oraculum, vt quid in publica calamitate agendum eſſet, cognoſcerent, ſubitò confugerent; quod reſpondit; deſiturum malum, ſi quotannis circa inundationis Niliacæ tempus, Oſiridi hominem ſe ſacrificaturos promitterent. dictum, factum. Sacrilego peracto ſacrificio, Nilus fœcundâ egeſtione terram ab omni mox ſterilitate vindicatam, ita fœcundauit, vt omnem ſterilium annorum inopiam vnicâ ſegete facilè compenſaret; atque hinc ortum eſt, vt quotannis huiuſmodi ſacrificia ſummâ celebritate peragerentur; quæ conſuetudo tamen à poſteris Regibus abolita, animalium immolandorum poſteà originem dedit. verùm audiamus de hoc Abenephium hiſcè verbis Arabicè diſſerentem:

Origo Moloch ſuperſtitionis ex Ægypto.

في تلك الايام كنا جوعا شديدا في كل مصر وكثيرين كانوا يموتون
بالجوع والكهنهم كانوا يسالون من الاههم في هذا الشقا واجابهم لان الجوع لايبطل
الا بالذبيحة الانسان التي تصير لله عظيم النار بكل سنة بزمان الطوفان النهر
الذي يسمى نيل فلما يصنعون ككلمة الاههم الجوع يبطل في كل مصر وهذا بذا
ومن هوذا يبتدي الذبيحة الناس في الارض مصر ✡

Abeneph. Fames in Ægypto quando profligata.

In illis, inquit, *temporibus ingens fames inualeſcebat in terra Ægypti, ita vt multi ex Ægyptijs fame enecarentur: Sacerdotes verò eorum de publica hac calamitate ſolliciti, conſuluerunt Deos eorum, & reſponderunt, non priùs ceſſaturam annonæ caritatem, quàm Deo magno ignis ſacrificaſſent quotannis hominem, idque circa inundationem Nili: ijs verò iuxtà præceptum Deorum facientibus, ceſſauit fames in tota terra Ægypti, atque exindè mos ſacrificandi homines exortus eſt.* Fuiſſe autem hanc famem tempore Buſiridis (quem tempore Menæ primi Aegyptiorum Regis vixiſſe, eiq; ſucceſſiſſe è Diodoro tradidimus) Apollodorus tradit, cuius verba egregiè quadrant verbis Abenephi, ſic enim ait lib. 2. de origine Deorum:

Ἡρακλῆς δὲ Λιβύην δὲ Αἴγυπτον διῄει· ταύτης ἐβασίλευε Βούσιρις Ποσειδῶνος παῖς, καὶ Λυσιανάσσης τῆς Ἐπάφου. οὗτος τοὺς ξένους ἔθυεν ἐπὶ βωμῷ Διὸς κατά τι λόγιον, ἐννέα γὰρ ἔτη ἀφορία τὴν Αἴγυπτον κατέλαβε, Θράσιος δὲ ἐλθὼν ἐκ Κύπρου μάντις τὴν ἐπιστήμην. Ἔφη τὴν ἀφορίαν παύσεσθαι· ἐὰν ξένον ἄνδρα τῷ Διῒ σφάξωσι κατ' ἔτος. Βούσιρις δὲ ἐκεῖνον πρῶτον σφάξας τὸν μάντιν τοὺς κατιόντας ξένους ἔσφαζε.

Hercules, inquit, *Lybiam & Ægyptum peragrabat, regnabat tunc in Ægypto Buſiris ex Neptuno ac Lyſianaſſa Epaphi natus. Hic ad Iouis aram hoſpites oraculo quodam præmonitus immolabat; annos enim nouem Ægyptus agrorum ſterilitate laborabat, inter hæc Thraſias vaticinandi peritus è Cypro aduenit, qui hanc annonæ caritatem deſituram eſſe pronunciauit; ſi virum hoſpitem quot annis*

Buſiris immolator primus hominum.

annis Ioui mactarint; tum Buſiris Vate illo priùs immolato, aduenientes deinceps iugulabat. Quis porrò fuerit ille Buſiris, dubium eſt. Diodorus ipſum inter primos Ægypti Reges ponens Thebarum conditorem facit; Apollodorus eum Neptuni, & Lybiæ filium; Agathon Samius Aganippes filium aſſerit, eumque tyrannidem in Ægypto exercuiſſe; ego ſanè ſi omnia, quæ de hoc Buſiride apud Authores ſcripta reperio, diligenter examinem, arbitror per eum nullum alium intelligi, niſi Martem Ægyptium, videlicet Typhonem ſeu Mythram, quem cum Mena, Minæo, Oſiride, Epapho, Apide paſsim confuſum, vti aliàs dictum, reperias; vtpote omnibus dictis σύζυγον. De quibus, ſi placet, Lector ea conſulat, quæ de ijs ſcripſimus in primo Syntagmate hujus ſect. Dynaſtia 16. Regum Aegypti; nam, vt rectè Eratoſthenes quoque ſentit, veriſimile eſt, nullum vnquam fuiſſe hoc nomine Regem, ſed huiuſmodi crudelitatis nomen Typhoni irrogaſſe Oſiridis ſepulchrum, ad quod homines rufi, teſte Plutarcho, necabantur, quod eo colore Typhon Oſiridis occiſor fuerat; deindè boues rufæ, vndè conflatum ſit Buſiridos nomen, quaſi dicas Boues Oſiridi conſecrandos, & aræ Buſiridis; de quo mentionem quoque facit Virgilius:

Buſiris idem cum Typhone.

Rufi homines immolabantur Typhoni, & cur.

Virgilius.

Aut illaudati neſcit Buſiridis aras.

Et Ouid. 3. de metamorph. argutè canit his verſibus:

Ouidius.

Dicitur Ægyptus caruiſſe rigantibus arua
Imbribus, atque annis ſicca fuiſſe nouem;
Quum Thraſeas Buſirin adit, monſtratq; piari
Hoſpitis effuſo ſanguine poſſe Iouem.
Illi Buſiris, qui ſit Iouis hoſtia primus
Inquit, & Ægypto tu dabis hoſpes aquam.

Tertullian.

Et Tertullianus de pallio buptuaria Buſiridis altaria ideò vocat, quod Iunoni Aegyptiæ Heliopoli, quam nos ſuprà eandem diximus eſſe cum *Io*, Ione, ſeu Iſide Oſiridis vxore, humanâ hoſtia ſacrificium peractum fuerit, & amplè exprobat S. Athanaſius l. contra gentes, quæ ſacra alia non fuerunt niſi Buſiridis, cùm ſacra habuerint communia; quod & verba Abenephi ſuprà citata indicant, vbi dicit oraculum iuſſiſſe homines offerre magno Deo ignis; quem alium non intelligimus niſi Oſiridis illius igneã vim destructiuam, quàm Typhonem myſticè Plutarchus interpretatur, qui & Coptâ linguâ Moloch dicitur, Perſicâ Mythras; quem candefactum lapidem interpretatur Suidas, hoc ſacrificio veluti placandum. A quibus Aethiopas didiciſſe ſuperſtitioſos huiuſmodi ritus teſtatur Heliodorus: Αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ πολέμου τοῖς θεοῖς προσαγίσθωσαν. *In Æthiopia*, inquit, *Soli & Lunæ, videlicet Oſiridi & Iſidi, quicunque ex hoſtibus primi capti fuerant, iure belli immolabantur.* Nolim tamen quempiam hiſcè veluti mathematicè demonſtratis fidem adhibeat, cùm in tanta nominum, rerumque confuſione difficulter aliquid certi ſtatui poſſit: in tantum igitur fides ijs habenda eſt,

Athanaſius.

Heliodorus l. 3 de rebus Æthiopicis.

in

in quantùm Scriptorum fide digniſſimorum auctoritate & calculo ea comprobantur. Quorum traditione ſufficit nos hic demonſtraſſe, originem ſacrificiorum Molocho peragendorum aliundè non niſi ex Aegypto promanaſſe. Nam cum eundem eſſe cum Marte Aegyptio, quem & Typhonem, & Mythram dicunt Authores, item ſacrificia ſingulis eadem, ſatis indicauimus. Atque ab hiſce veluti Numinum antiquiſſimis, omnes reliquas ſuperſtitioſas ſacrificandi rationes pullulaſſe vicinę Gentes oſtendunt, quæ Ægyptios ſecutæ, paſsim Deos humanâ hoſtiâ placaſſe feruntur. Hinc enim Cyprij Aphrodiſio menſe Agraulo Cecropis filio hominem mactabant; In Chio dilaniatum hominem Dionyſio Homalio cædebant; quod & Tenedi factum. Lacedæmones ipſi humano ſanguine Marti litarunt, Curetes & Cretes Saturno pueros ſacrificabant; hinc, Lampridio teſte, Commodus ſacra Mythriaca homicidio vero polluit; Galli quoque Druides Eſum & Teutatem humanô cruore placabant; notum de Agamemnone & Iphigenia. Silius Italicus l. 4. Varius apud Gentes mos ſacrificandi homines viguit.

Mos fuit in populis, quos condidit aduena Dido,
Poſcere cæde Deos veniam, & flagrantibus aris
Infandum dictu, paruos imponere natos.
Vrna reducebat miſerandos annua cenſus. Silius Italic.

Imò modernis temporibus adhuc multis in locis Orbis huiuſmodi nefarias conſuetudines vigere teſtatur Ludouicus Viues. *Quo tempore*, inquit, *hæc edebamus, Inſula eſt à noſtris Nautis inuenta, quam de Principis nomine Corolenam appellant; in ea frequenter viſuntur ſtatuæ Deorum, quos gentes illæ colunt, æneæ, intrinſecus cauæ, manibus iunctis paſſiſque, in quibus infantes & pueros, quos Dijs illis immolant, ſtatuunt, ibique vruntur crudeliter igne in cauis ſimulachri incenſo, & ære immodicum æſtuante.* Similia tradit Aloyſius Froes in epiſtolis Iaponicis, de valle quadam, in quam innumeri homines quotànnis in honorem Zacæ & Amidæ præcipitati immolabantur. *Ludouicus Viues in hiſt. Indica.* *Aloyſius Froes.*

Tantum relligio potuit ſuadere malorum,
Quæ toties peperit ſcelerum genus omne nefandûm.

Atque hæc de Molocho ſufficiant.

CAPVT XVI.

De Dijs Syrorum, Philiſtinorum, & Arabum.

QVI SVNT

Dagon, Derceto, Atergatis, Cabar, Venus Aſiatica.

§. I.

Dagon Deus Azotiorum.

DAgon Philiſtinorum ſeu Azotiorum Numen, etſi Scriptoribus profanis paſsim incognitum, in ſacra tamen hiſtoria id celebratiſſimum fuiſſe, monſtrant frequentes Interpretum de huius Numinis qualitate ſuſceptæ contentiones, quas omnes diuina gratia conciliare ſtudebimus, vbi priùs, quale Dagonis fuerit ſimulachrum, inquiſiuerimus. Rabbinos pleroſque in aſſignanda huic Numini figura varios reperio. Ralbag ſiue R. Leui Ben Gerſon, ei tribuit figuram humanam, vocatum autem Dagon, vel à piſcium ſquamis, quas indumentum eius referebat, vel à frumento, quod Hebraicè דגן, cò quod ei frumenti aſcribebatur inuentio; atque in hac opinione Philonem Biblium fuiſſe dicetur inferiùs; verba Ralbag ſunt:

Ralbag.

Etymon Dagon.

. והנה בהביא הפלשתים ארון אלהים ישראל בבית ע׳ז שלהם שהיה בה צלם על צורת בן אדם והיו קורין אותו דגון:

Et ecce deduxerunt Philiſthijm arcam Dei Iſraël in domum ſeruitutis alienæ, quæ ipſis erat; fuit in illa ſimulachrum figuræ filij hominis, quod vocabant Dagon. Colligit id Ralbag ex eo, quod Dagon manibus ſit inuentus truncatus, ſic enim ſacræ literæ referunt:

וישכימו אשדודים בבקר במחרת והנה דגון נופל לפניו ארצה לפני ארון יי וראש דגון ושתי כפות ידיו כרותות על מפתן חבית רק דגון נשאר עליו:

Rurſumque mane die altera conſurgentes [Azotij] inuenerunt Dagon iacentem ſuper faciem ſuam in terra coram arca Domini; caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum eius abſciſſæ erant ſuper limen, porrò Dagon ſolus truncus remanſerat in loco ſuo; Vbi כפות ידיו palmæ manuum propriè attribuuntur homini: ſed enim multò veriùs id Ralbag ex Septuaginta Interpretum deſcriptione colligere potuiſſet, in qua non manuum tantùm, ſed & pedum abſciſſarum, & ſcapulæ ſolius remanentis fit mentio, quæ omnia in Hebræo deſunt; verba Septuaginta cito:

70. Interpret.

Καὶ ἐγένετο ὡς ὤρθρισαν τῇ ἐπαύριον τὸ πρωῒ Ἀζώτιοι, καὶ ἰδοὺ, Δαγὼν πεπτωκὼς ἐπὶ πρόσωπον

σωπον αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ κεφαλὴ Δαγὼν, καὶ ἀμφότερα τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἀφῃρημένα ἐπὶ τὰ ἐμπρόσθια τῶν σαθμῶν, καὶ ἀμφότεροι οἱ καρποὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ πεπτωκότες ἐπὶ τὸ πρόθυρον· πλὴν ἡ ῥάχις Δαγὼν ὑπελείφθη.

Et factum eſt, vt ſurrexerunt altera die manè Azotij, & ecce Dagon cecidit in faciem ſuam coram arca Dei, & caput Dagon, & ambo veſtigia pedum eius abſciſſa ſuper anteriora liminum, & ambæ iuncturæ manuum eius iacentes ſuper limen. Verum ſcapula Dagon relicta eſt, &c. Ex hac itaque deſcriptione Septuaginta Interpretum poſt Ralbag non deſuerunt, qui Dagon ſtatua hominis fuiſſe concluſerint. Verùm quomodo hæc, opinioni inferiùs adducendæ congruenter adaptari poſſint, paulò poſt videbimus. Qualis fuerit idolum Dagon?

Raſſi, quem etiam R. Salomonem Iarrhi nominant, in hunc locum commentans, opinatur Dagon figura piſcis fuiſſe, eò quod nomen ipſum nihil aliud ſignificet, niſi piſcem: verùm nec hæc ſententia conſiſtere poteſt, niſi forſan hic intelligat piſcem ἀνθρωπόμορφον manibus, pedibuſque præditum, quemadmodum Dagon fuiſſe, ex allegatis ſuprà ſacris verbis apparet. Quare pro cœteris optimè ſentit Radak ſiue R. Dauid Kimchi, qui Dagonis, nec hominis, nec piſcis præciſè, ſed ex vtriuſque figura conflati ſtatuam hominis fuiſſe piſciformem aſſerit; quem quotquot limatioris ingenij Rabbini ſunt, ſequuntur. Verba Radak apponenda duxi. Dagon ἰχθυόμορφος.

אמרו כי דגון מחבורו ולמטה היה צורת דג לפיכך נקרא דגון ומטבורו ולמעלה צורת אדם כמו שאומר ושתי כפות ידיו כרותות אל המפתן וזהו פירוש רק דגון נשאר עליו צורת דג נשאר עליו ור״ת לחות גופיה דדגון אשתאר עלוהי :

Hoc eſt, *Dicunt quòd Dagon ex parte inferiori compoſitus ſit ex figura piſcis, à qua & nomen habet; ab vmbilico verò verſus ſuperiorem partem hominis retineat figuram & ſimilitudinem, iuxtà id: duæ palmæ manuum abſciſſæ ſuper limen:* illud verò, רק דגון נשאר עליו *tantùm Dagon relictus eſt in eo*, explicant, ſic: רק צורת דג נשאר עליו *tantùm figura piſcis relicta fuit in eo*; & Ionathas explicat illud: *tantùm corpus Dagon reliquum fuit ſuper eum*. Hæc Radak. In qua deſcriptione non tantùm Rabbinorum paulò ante citatorum ſententias optimè conciliat, ſed etiam quam congruentiſſimè profanæ hiſtoriæ ſcribit, vti in ſequentibus videbimus; in qua ſimulachra Dearum Dercetûs & Adergatis, quæ ſunt antiqua Aſſyriorum Numina, ſub ſimili figura conſtructa fuiſſe docebimus. Radak.

§. II.

Derceto, Adargatis.

FVit autem Derceto Syrorum Dea, quam Ouidius alio nomine Dircen & Dircetin quaſi patronymica voce appellat, inque piſcem tranſmutatum fabulatur:

Illa quidem è multis referat (nam plurima nôrat)
Cogitat, & dubia eſt, de te Babylonia narret
Derceti, quam verſâ ſquamis velantibus artus,
Stagna Palæſtini credunt mutaſſe figurâ. Ouidius.

Lucianus. Lucianus quoque hanc obſeruauit ſemiſeram puellam fuiſſe, *Ἡμίσεη μὲν γυνὴ τὸ δὲ ὁκόσον ἐκ μηρῶν ἐς ἄκρους πόδας, ἰχθύος ἀποτείνεται.* Cui conſentit illud Diodori l. 2. Bibliothecæ, vbi de ſtatua eius in Aſcalone ſacrata agit: *Τὸ μὲν*, inquit, *πρόσωπον ἔχει γυναικὸς τὸ δὲ σῶμα πᾶν ἰχθύος.* *Dercetam facie mulíebri quidem, reliquo verò toto corpore piſciformem fuiſſe ait.* Dercetam porrò eandem fuiſſe cum Atergati, Cteſias apud Strabonem docet hiſcè verbis: *Ctesias. Derceto eadem cum Adergati.* *Nominum*, inquit, *mutationes pleraſq; fuiſſe etiam antiquis, vt inquit Atergatin Atharam dictam, quam Cteſias Derceto vocauit.* Dercetus ſeu Atergatis Syriæ Deæ meminit quoque Plinius 5. nat. hiſt. libro, vt beneficio Hermolai didicimus c. 23. *Bambyce, quæ alio nomine Hierapolis vocatur, Syris Magog; vbi prodigioſa Atergatis* (Græcis hæc Derceto dicta) *colitur.* Præterea Atargatim eandem cum Derceto & Dagone ipſum nomen, vel maniſeſtè prodit; eſt enim Adargatis vox corrupta idem quod אדיר דגא *Adirdaga*, quod piſcem magnificum ſeu potentem ſignificat, qualem Dagonem ſeu Dercetam eſſe prædicabant Babylonij, non ſecùs ac Sepharuaim Molochum ſuum אדרמלך *Adramelech*, hoc eſt, Regem potentem, ſeu magnificum ſplendido titulo honorabant. *Adardaga quid & vnde?* Ex quibus manifeſtè apparet Dagonem, Dercetam, & Atargatim eandem Deam fuiſſe, nomine tantùm diuerſam, eamque nullam aliam fuiſſe, quàm Venerem maritimam in ſequentibus paulò poſt oſtendemus. Nec obſtat, quod Dagonem in ſacra hiſtoria maſculinum faciat Numen; hoc enim duplici de cauſa factum eſt, cùm quia Dearum nomen Hebræis in vſu nunquam fuit; tùm etiam quia apud Idololatras ſexum Deorum paſsim confundi videmus; quemadmodum varijs iam locis de Venere maſculo & fœmina, de Luno & Luna, ſimilibuſque oſtendimus. *Gentiles ſexum Deorum confundebát.* *Figura Dagon.* Sed ad ſimulachrum Dagonis redeamus; quod ex humana & marina mixtum fuiſſe, ſicuti & Dercetus ſeu Atergatis, ſatis ea, quæ cùm è ſacris literis, tùm è varijs Authoribus produximus, comprobant. Marinum autem ei corpus erat, humana verò facies, manûs item ac pedes; abſciſſas enim ſeu abruptas manus, cùm caderet coram arca teſtamenti, diſertè ait ſacra Scriptura, & nihil reliquum manſiſſe præter Dagonem, ſeu piſcis truncum. Adnexos autem caudæ pedes ſuprà ex Septuaginta Interpretum verſione colligitur; ita quidem, vt Dagonis, Dercetûs, ſeu Atergatis nullam aliam figuram fuiſſe autumem, niſi quam in ſequenti facie exhibemus.

His itaque ſic ritè demonſtratis, nunc diſquiramus, cur ſub piſcis forma Dagon, Derceto, ſeu Adardaga ab Aſſyrijs fuerit culta.

Diodorus Siculus. Diodorus Siculus iuxtà Aſcalonem vrbem eſſe ſcribit, vbi templum inſigne fuit Deæ, quam Syri Δερκετὼ vocabant; quæ Dea muliebri facie fuiſſe perhibetur, reliquum autem corpus figura piſcis; cuius filia Semiramis à columbis fuit educata, quæ aues ideò Syris ſacræ habentur; ſubdit eodem loco Diodorus: *Venerem aliquando obuiam factam Derceto, amorem cuiuſdam adoleſcentis ſibi ſacrificantis inieciſſe, ex quo cùm filiam Dea ſuſcepiſſet, ſui erroris pudore affectã, adoleſcentem ab ſe amouiſſe, & filiam in deſerta & ſaxoſa loca, vbi columbarum ingentes ſtabulabantur turmæ, expoſuiſſe; quæ columbæ puellam enutriuerunt. Derceto verò pudore ac dolore actam ſe in ſtagnum*

con-

conieciſſe, & in piſcem conuerſam; quare, inquit, Syri piſcibus abſtinent, & templum in ſtagni littore conſtituerunt. Derceto facie quidem formoſæ mulieris, reliquâ parte piſcis ſimulacbrum coluerunt. Nigidius in commentarijs in Arati Phœnomena aliam fabulam nobis refert, nimirùm, piſces in Euphrate ouum miræ magnitudinis inuentum in terram euoluiſſe, columbam autem ex eo incubatione animato excluſiſſe eam Syriæ Deam, quæ vocatur Venus; atque eam ob cauſam piſces apotheoſi affectos à Syris in ſumma veneratione haberi cœpiſſe; ac piſciformis Virginis cultum ex illo tempore inſtituiſſe. Manilius 4. Aſtronom. & Hyginus in Aſtronomico, veriorem huius ἰχθυολατρείας Syriacæ cauſam aſſignare videtur.

Nigidius.

Origo cultus columbini, & piſcium in Syria.

Scilicet in piſcem quod ſe Cytherea nouârit
Cum Babyloniacas ſummerſa profugit in vndas,
Anguipedemq́; alatos vngues Typhona ferentem
Inſeruitque ſuos ſquamoſis piſcibus ignes.

Manilius.

Et eodem libro paulò poſt:

Piſcibus Euphrates datus eſt, vbi piſcis amator,
Cum fugeret Typhona Venus, ſubſedit in vndis.

Fabulam etiam Ouidius in faſtis attigit, & Hyginus bis mentionem eius facit, vbi de piſcibus agit, priore quidem loco; *Diogenetus*, inquit, *Erythræus ait, quodam tempore Venerem cum Cupidine filio in Syriam ad flumen Euphraten veniſſe, & eodem loco repente Typhona Gygantem apparuiſſe; Venerem autem cum filio in flumen ſe proieciſſe, & ibi figuram, piſcium formâ mutaſſe, quo facto, periculo eſſe liberatos. Itaque poſteà Syros, qui in iis locis ſunt proximi, deſtitiſſe piſces eſitare, quod verentur eos capere, ne ſimili cauſâ, Deorum præſidia impu-*

Diogenetus Erythræus.

Origo fabulæ de piſcibus abſtinendis.

impugnare videantur. Verùm ſi hæc omnia penſiculatiùs diſcutiantur, luculenter patebit, totum hunc Veneris, Dercetûs ſeu Dagonis cultum aliunde non promanaſſe niſi ab Ægyptijs: Quibuſdam enim Nomis Ægyptijs piſces ſacros fuiſſe, nos Herodotus & Diodorus docent, videlicet Lepidothum, Phagrum, Oxyrynchum, & Anguillam; Phagrum quidem, quod pudendum Oſiridis deuoraſſe dicatur; alij, vt Hygin. l. 4. Aſtr. quod Iſis ſeu Venus in huiuſmodi piſcium formas, dùm Typhonem fugeret, ſe transmutârit; Carmina paulò ante allegauimus; piſcem quoque Ægyptijs ſacrum fuiſſe, eò quod Iſidem ſeruauerit, dùm Oſiridem inquireret, Higeſias apud Hyginium indicat, cùm de piſce Notio tractat: *Hic*, inquit, *videtur ore aquam excipere à ſigno Aquarÿ, qui laborantem quondam Iſim ſeruaſſe exiſtimatur, pro quo beneficio ſimulachrum piſcis, & eius filiorum inter aſtra conſtituit. Itaque Syri complures piſces non eſitant, & eorum ſimulachra aurata pro Dÿs penatibus colunt.*

Fabula ab Ægyptijs originem habuit.

Hyginius. Iſis piſce conſeruata.

Piſces pro penatibus habeantur.

Maximum autem argumentum eſt Dagonis cultum ab Oſiride & Iſide Ægyptia profluxiſſe, eò quod Philo Biblius Dagonem Cœli filium dicat, atque à radice Hebraica דגן, quod frumentum ſignificat, ideò appellatum, quod frumenti inuentor fuerit, ac proindè Græcè eum quoque vocet: Σιτῶν Δαγὼν, inquit, ὅς ἐςι Σιτών. Aratri etiam repertor habebatur, ideòque Ζεὺς ἀρότριος, quaſi Iuppiter Agriculturæ præſes, ait ille, nominabatur. Quis neſcit Oſiridem & Iſidem inuentores fuiſſe frumenti, & agrorum colendorum rationem primos inter homines docuiſſe? An non Iſis eam ob cauſam παρὰ τὸ σῖτον, Σιτὼ, hoc eſt, Ceres à Syracuſanis appellata fuit. Certè meminit eius Polemus dipnoſoph. l. 3. Phornutus, Apollodorus, alijque Mythologi.

Dagon frumentum.

Iuppiter Aratrum.

Iſis, Ceres.

Sed quæritur, vndè ſub forma ἰχθυανθρώπου depictam coluerint Syri; cùm eam paſsìm ſpicato vertice, aut bouinis cornibus inſignem, manibus prætereà ſiſtrum vnâ, alterâ ſitula inſtructam reperiamus: quod vt ſoluatur

Cur ſub forma piſcis exhibeatur.

Notandum eſt, antiquos Ægyptiorum Reges & Reginas hanc conſuetudinem habuiſſe, teſte Diodoro, vt reduces ex bello, aut luſtratione Orbis, varijs animalium indumentis, veluti tauri, leonis, aſpidis, aliorumque monſtrorum pellibus, ſiue ob terrorem, admirationemque apud ſubditos conciliandam, ſiue ob aliam quampiam cauſam ac rationem myſticam induti incederent; atque hanc conſuetudinem ab Oſiride & Iſide primùm promanaſſe, oſtendunt varia huius farinæ hieroglyphica, ſub quibus paſsìm videas Oſiridem aut Iſidem, canino, leonino, felino, accipitrino, potiſſimùm verò aſpidis ſeu Niloticæ anguillæ caudâ terribilem, vti fusè patebit è ſequentibus; aiunt autem Ægyptij, *teſte Diodoro*, ſæpè Oſiridem & Iſidem ſub hac forma hominibus comparuiſſe, varias res humano generi neceſſarias, præſertìm ſcientias docuiſſe; vti oſtendimus iam multis in locis. Quæ omnia nobis clarè inſinuaſſe videntur Beroſus, Apollodorus, & Polyhiſtor eius, monſtro illo quod Ooannem appellant; quod animal biceps dicunt fuiſſe, cœtera piſcem, è cuius cauda adnaſcebantur pedes humanis ſimiles; vocem item & humanam ei tribuunt; ex

Diodorus.

Monſtrum Oannes quale fuerit?

mari

mari autem Erythræo emerſum, Babyloniam perueniſſe aiunt (intellige Babylonem Ægypti ſeu Memphim, aut Heliopolim) occidente verò Sole in mare rediſſe, moremque hunc quotidie veluti ἀμφίβιον repetijſſe; ab eo homines omnifarias artes, literas, agriculturam, ædium ſacrationes, architecturam, & leges politicas didiciſſe, nec non quicquid ad vitam politicam pertinere poſſit: Oſiris enim in montibus rubro mari vicinis aſtrologiæ vacaſſe, & poſteà in vrbes vicinas leoninâ aut piſcinâ pelle amictum ingreſſum, quæ priuatim didicerat, publici iuris docendo alios feciſſe, in præcedentibus dictum eſt; atque hinc Oannis hiſtoriam, ſeu veriùs fabulam promanaſſe veroſimile eſt. Oſiris ſub varia forma hominibus comparens, varia docuit.

Simulachrum autem eius vſque ad Beroſi tempora, id eſt, ad initia Græcæ Monarchiæ ſeruatum fuit. Verba Beroſi è Seldeno mutuata hìc tranſcribere voluimus:

Τὸ μὲν ἀλλὸ σῶμα ἔχει ἰχθύος, ὑπὸ δὲ τὴν κεφαλὴν παραπεφυκυῖαν ἄλλην κεφαλὴν ὑποκάτω τῆς τοῦ ἰχθύος κεφαλῆς, καὶ πόδας ὁμοίως ἀνθρώπου παραπεφυκότας δὲ ἐκ τῆς οὐρᾶς τοῦ ἰχθύος, εἶτε δὲ αὐτοῦ φωνὴν ἀνθρώπου· τὴν δὲ εἰκόνα αὐτοῦ ἔτι, καὶ αὐτοῦ νῦν διαφυλάσσεσθαι. Beroſus ex Seldeno.

Hoc eſt: *Cæterùm quidem corpus habebat piſcis, caput biforme, & pedes ſimiliter hominis è cauda piſcis adnatos; vox ei erat humana, ſimulachrum eius etiam in hunc diem conſeruatur. &c.* Fuſius autem ex eodem Beroſo ait Seldenus, narrare Apollodorum Oannes quatuor Annedotos dictos, iuxtà variam ſeculorum viciſſitudinem è rubro item mari comparuiſſe, quorum quiſque ſemihomo & ſemipiſcis. Tempore verò Ædorach Regis Chaldæorum, qui ſeculis aliquot poſt Diluuium, ſi Chaldæis fides haberi debet, vixit, aduertit, aliud ſimilis figuræ monſtrum emerſiſſe, cui nomen, Ὠδάκων, in qua voce ſanè manifeſta comparent Dagonis veſtigia. Annedotorum ſecundi, teſte Seldeno, meminit Abydenus, & ἡμιδαίμονος figuram ei tribuit, vix alibi de his mentio fit. Vtrum verò Ὠὴν, cuius mentionem Helladius Byſantinus facit, idem fuerit cum Oanne Beroſi, dubium eſt; verùm conſideratis omnibus circumſtantijs relationis de eo factæ, probabile eſt, fuiſſe; tradit enim citatus Author, è mari rubro aſcendiſſe, capite, manibus, pedibuſque humanis; cœtera membra piſcem præ ſe tuliſſe; Literas autem & aſtrorum ſcientiam oſtendiſſe; quæ omnia ſunt ipſiſſima penè Beroſi de Oanne hiſtoria; vndè deprauatum Oannis in Ὠὴν nomen ſentit Scaliger à compendioſa librariorum ſcriptione; adijcit Helladius: Ἄνθρωπον δὲ ὄντα τὰ πάντα ἰχθὺν δόξαι διότιπερ ἠμφίεστο κητώδη δοράν. *Hominem omninò fuiſſe, piſcem verò retuliſſe, quod cetaceâ pelle indueretur.* Quâ deſcriptione ſanè ingenioſè ad priſcum Regum Ægypti habitum ſuprà indicatum alludit, qui cum belluarum exuuijs plerumque eſſet concinnatus, πολυμορφίας huiuſmodi fabuloſæ occaſionem facilè dare potuit.

Formæ Oannis deſcriptio. 4. Oannes ſiue Annedoti. Ὠὴν idem quod Oannes. Helladius.

Porrò, quod Syros eſu piſcium abſtinuiſſe legamus; duas potiſſimùm ob cauſas factum arbitror: quarum prior eſt, quòd in venerationem Rheæ, quam cum Io, ſeu Iſide confundo, id feciſſe comperiam; ab Io enim ſeu Iſide, cùm Syriam peragrans Epaphum quæreret, huiuſmodi ſe cultûm cœrimoniaſque, ſicuti & varias res Syros edoctos eſſe, ac proindè in beneficiorum collatorum memoriam, piſce, in quem, perſequente Typhone

Cur Syri piſcibus abſtinuerint?

phone, conuerſam fabulantur, abſtinuerunt. Athenæus paulò aliter hæc
Athenæi. narrat; *Solenne*, inquit, *Syris fuit, abſtinere piſcibus in Rheæ venerationem, quæ quidem nulla alia Dea erat, quàm Iſis, quæ pluuijs potiſſimùm dominatur; ῥέω enim idem eſt, ac fluere; putabant enim ij ex aqua & aëre naturam rerum præcipuè conſtare, proq; vnda piſces, pro aere columbam venerabantur*. Sic Athenæus. Altera verò cauſa eſt, quod in omnibus Ægyptios ſapientiâ & religione celebres imitari ſtuderent; apud quos alij piſcem, maximè in
In Nomo Oxyrinchite piſcem colebant, quem alij Nomi execrabantur. præfectura ſeu Nomo Oxyrinchano, pro Dea ſummô cultu colebant; alij veluti Numen aduerſum, & Typhonis marinam ſobolem, animal odioſum & inauſpicatum non tàm colebant, quàm placabant, quemadmodum eandem ob cauſam Crocodilo facere ſolebant; atque ob has rationes vtraque pars piſcibus abſtinebat; hæc vti re mala & execranda, illa ob venerationem Numini debitam. ſed de hac abſtinentia conſule Plutarch. l. 8. dipnoſoph. q. 8.

Syri itaque cùm varia de Oſiride & Iſide, vt quomodo ille videlicet totum Orbem obierit, qui Æthiopiam, Indiam, aliaſque remotiſſimas Orbis partes ſubiugârit, ac demùm in Ægyptum reuerſus, eam ſaluberrimis
Oſiris & Iſidis in humanum genus beneficia. legibus, rerumque inuentarum beneficijs ditârit, demùm ad cœlum gubernandum aſſumptus ſit; illa verò in abſentia viri vtilitati hominum ſtudens, varias res vitæ hominum vtiles inuenerit, medicæ artis peritiâ homines ab infirmitate liberârit; in ſomnis quoque ſæpè eam inuocantibus compareat; media varia ſuggerat infirmitatibus & morbis laborantibus. Prætereà cùm Oſiris enutritus in Nyſa felicis Arabiæ vrbe, vndè & poſteà Dionyſius dictus eſt, iuxtà mare Erythræum, varia homines docuiſſet, vineas plantaſſet, feras inſtrumentis, armiſque domuiſſet, exuuias pro veſtimentis vſus eſſet. Ecce ob has & ſimiles cauſas fabula illa de Oanne poſtmodum exorta eſt; hominem videlicet ſeu biceps animal, piſciforme ex mari Erythræo egreſſum, varia homines docuiſſe; ob quæ beneficia cultu diuinô illud poſteà quoq; exornarunt, exſtructo idolo ἰχθυμόρφῳ, in cius honorē à piſcibus quoque, eò quod Oſiridis partes à piſcibus deuoratas intelligerent, vel ob alias cauſas ſuperiùs indicatas, abſtinentes. Mirum
Ex Oſiridis geſtis variæ fabulæ emerſerunt. igitur non eſt, ſi ex varijs actionibus, geſtiſque Deorum Ægyptiorum variè à varijs relatis, varius quoque cultus, variæ cœrimoniæ, & quod caput eſt, ex monſtroſis huiuſmodi figmentis monſtroſa quoque ſimulachra, quale Dagonis, Dercetûs, Atergatis, Oannis ſuprà monſtramus fuiſſe, extiterint; præſertìm cùm ad ſimulachrorum compoſitionem quodlibet animal cum homine aſſumere Ægyptijs ſolenne eſſet, vt Porphyrius tradit.
Æquiuocatio nominum Deorum Dearumque in Oſiri & Iſi confuſa. Atque hinc diuerſitas illa idolorum propè infinita, quam Ægyptij & vicinæ gentes eorum diſcipulæ introducebant; quæ quidem diuerſitas, non prodijt niſi ex πολυωνυμίᾳ illa, quá Deos ſuos intitulabant; in vno Oſiride Deorum omnium, ſicuti in Iſide Dearum nomina confundendo.

Quæ cùm ita ſint, non miretur quiſpiam, Dagonem, Dercetum, Atargatin, Aſtarthen, Mylittam, aliaque monſtra nominum apud Authores paſsìm eſſe confuſa; vnam enim ij denotabant Deam, videlicet Syriam, quam Ægyptij Iſidem dicunt; hanc enim ſi Venerem, Lunam, Terram,

Ne-

Nephtyn, Iunonem, Mineruam, Dagonem, Derceto, Aſtarthen dixeris, ſemper vnam rem, videlicet Lunam virtute multiplicem dixeris. Atque ex hoc capite ſimulachrorum quoque diuerſitas exorta varias inter Authores contentiones, ac ſummas in hiſtorijs explicandis confuſiones cauſauit. Sic plerique Authores Aſtarten, & Dercetam, diuerſa ſtatuerunt, ex diuerſitate idolorum, Numina; quod hæc ſtatuam piſciformem nacta, illa, vti Lucianus ſacrorum vtriuſque ſcrutator refert, ἡ δ' ἐν τῇ ἱρῇ πόλι πᾶσα γυνή, tota fœminam referat; cùm tamen non tàm re, quàm virtute diuerſa eſſe comperiantur. Verbo. Sicuti igitur polyonomia Oſiridis nihil aliud indicat, niſi virtutes & perfectiones varias in Sole; ſic polyonomia Iſidis nihil aliud quoque denotat, niſi virtutes & perfectiones multiplices in Luna, quæ ob virtutem, quâ generationis vim mouet, vocatur Venus; ob vim terræ incluſam vocatur Aſtarthe, Iſis, Ceres, Proſerpina; ob dominium quod in humida obtinet, Dagon, Derceto, Nephte, Thetys, & ſic de cœteris. Vndè & hanc vim diuerſis quoque ſimulachris exprimebant. Vim Lunæ in terris, ſpicato vertice, cornucopiæ, taurinâ facie, alijſque ſymbolis in idolo expreſſis; vim Lunæ in aquis, ſitula, piſcibus, alijſque beſtijs aquaticis; alias denique Lunæ perfectiones, alijs conſimilibus ſymbolis adumbrabant. Sic Aſſyrij Adado nomen Dei, quem Solem intelligit Macrobius, & Atergati, quo Lunam, aut terram, Adadis denotabant coniugem, cunctarum rerum poteſtatem attribuebant; quare ſimulachrum Adad formabant radijs inclinatis, quibus monſtrabant vim cœli ineſſe radijs Solis, qui in terram dimittuntur. Adargatis verò ſimulachrum ſurſum verſum reclinatis radijs monſtrabat radiorum vi ſupernè miſſorum enaſci, quæcunque terra progenerat; ſub eodem ſimulachro ſpecies leonum ſunt, eâdem ratione terram monſtrantes, quâ Phryges Deorum Matrem finxêre; imò Cererem ipſam Adargatim quoque facit Nigidius comment. in Arati phœnomena. Sed quoniam de hiſcè & ſimilibus in Obeliſco Pamphilio copioſiùs egimus, & ſingula fusè interpretati ſumus, hìc plura de his agere ſuperſedemus. Vnum reſtat inquirendum, quænam nimirùm ſit Venus illa famoſa ac tota Aſia celebris, quam nunc ſub Anaitidis, Aphaicitidis, Cabaris, ſimilibuſq; titulis Authores celebrare ſolent.

Simulachrorum diuerſitas vndè?

Oſiris Solis, Iſis Lunæ per huiuſmodi ſimulacitra diuerſas virtutes notat.

Idolorum habetus ſymbolicus.

Adad quid, & eius ſimulachrum.

Adargatis ſimulachrum.

§. III.

Venus Aphacitis, Anaitis, Cabar.

VEnerem Aphacitida in Aphaca (locus is eſt inter Heliopolim & Byblum) cultam teſtatur Zoſimus l. 1. Ἄφακα, inquit, χωρίον ἐςὶ μέσον Ἡλιοπόλεώς τε, καὶ Βύβλου καθ' ὃ ναὸς Ἀφροδίτης Ἀφακίτιδος ἵδρυται. *Aphaca locus eſt inter Heliopolim & Byblum, vbi fanum Veneris Aphacitidis eſt.* Templum quoque Veneris, quod Conſtantinus Magnus in monte Libano vaſtauit, Euſebius apertè vocat Aphacitidos, cui aſtipulatur Macrobius, qui fani

Zoſimus. Aphaca quænam vrbs?

quoque Veneris Architidis (quam ego vocem corruptam eſſe arbitror, & loco Aphacitidis ſubſtitutam) in monte Libano celebris meminit; verba eius adiungam: *Adonim quoque Solem eſſe non dubitabitur, inſpectâ religione Aſſyriorum, apud quos Veneris Architidis & Adonis maxima olim veneratio viguit, quam nunc Phœnices tenent.* Et paulò poſt: *Simulachrum huius Deæ in monte Libano fingitur capite obnupto, ſpecie triſti, faciem manu leuâ intra amictum ſuſtinens, lachrymæ viſione conſpicientium manare creduntur.* Ex qua deſcriptione ſanè nihil aliud indicatur nobis, niſi Thamuz ille ſeu Adonis, aut Adad, Oſiriſue, quem ſuprà cùm de Thamuz agebamus, lachrymantis ſpecie efformatum, deflere ſolebant Ægyptij, & ab his docti Aſſyrij. Et Venus Aphacitis, coniunx Adonidis, aut vxor Oſiridis Iſis, quam ſupra Aſtarthen quoque diximus; cum qua eaſdem ſuprà fecimus Dagon, Derceto, Atargatida; non enim alia de cauſa D. Hieronymus Dagon piſcem vocat mœroris, niſi ob frequentes, quæ in eius ſacris ei exhibebantur, complorationes. Dagon autem, Derceto, vel Atargatida, Artemidorus eandem facit cum Aſtartha ſeu Venere Aphacitide, eò quod vtrique eædem eſſent cœrimoniæ, ſacri vtrique piſces & columbæ, vtraque abſtinentiâ ab eſu piſcium coleretur; ſic enim ait lib. 1. c. 9. Onirocrit. *Piſces comedunt omnes Syrorum, nonnullis exceptis, qui Aſtarthen venerantur.* Porrò de Anaitide Venere ſic à Perſis vocata ſcribit Strabo l. 12. de Rela agens vrbe, olim inſigni & ſacra. *In ea*, inquit, *templum eſt Anaitidis, quæ ab Armenijs colitur; hoc in loco ſacra, cum ſanctimonia maxima celebrabantur, & iuſiurandum de rebus maximis hic fiebat.* Idem Strabo, l. 15. agens de Cappadocia; *Hæc*, inquit, *ſacra in Anaitidis & Amani delubris fiunt, nam & horum ibi delubra ſunt, & ſtatua Amani in pompam ducitur.* Et hæc ſe vidiſſe ipſe ſcribit Strabo. Huius verò Deæ Anaitidos ſacra Sacarum dicebantur, & dies feſtus Saca, quod eo die Cyrus Rex Sacas viciſſet. ſcribunt prætereà alij, ei Deæ antiquos dedicaſſe ex præſtantioribus, puellas, quæ ibi proſtarent; quæ deindè veluti ſacræ, viris tradebantur, eas accipientibus hilarè maritis; de quibus nos in ſequentibus vberiùs agemus. Hermolaus ſecutus Pauſaniam in Laconicis, in ancipiti eſſe tradit Cappadoces, & qui Euxinum accolunt, eò quod ſimulachrum huius Deæ ſit & Lydijs, quibus eſt, Ἀρτέμιδος ἱερὸν Ἀναΐτιδος. *Dianæ templum Anaitidos*. Verùm nos, ſi ſacra eius paulò diligentiùs examinemus, & ſtatuam illam auream, quam holoſphyraton appellabant, in templo eius poſitam, eam ſanè candem cum communi illa Aſiæ Venere eſſe concludimus, ſolùm nomine & cultoribus diuerſam. Verùm hæc omnia tibi inter ſe, ne in re clariſſima longior ſim, comparanda relinquo.

Macrobius de fano Veneris Anacitidis.

Simulachrum Veneris Anacitidis.

Venus Aphacitis.

Dagon piſcis mœroris.

Artemidorus.

Venus Anaitis.

Strabo.

Anaitidos ſacra dicuntur Saca.

Hermolaus.

Porrò quænam fuerit illa Cabar, cuius mentionem faciunt libri Arabum & Saracenorum, paulò maiorem præſefert difficultatem; quam vt ſoluamus

Cabar quænam Dea?

Notandum eſt, ante impuri Mahometis aduentum, pleroſque Saracenos & Iſmaëlitas, quos & Arabes dicunt, Gentiles fuiſſe; atque improbo idolorum cultui deditos; inter cæteros autem Deos Cabar كبر quam & Venerem ſeu Luciferum interpretantur, adoraſſe; meminit huius

Ante Mahumetis aduentum Gentes Kabar adorabant.

ius Euthymius Zygabenus part. 2. panopl. tit. 24. *Saraceni, inquit, vſque ad tempora Heraclij Imperatoris colebant idola, Luciferumq; & Venerem, quam propria lingua Chamar* (pro corrupta voce lege Cabar كبر) *quod magnum ſignificat, appellant, adorabant*. Catacheſis quoque Saracenorum oſtendit, Saracenos ad legem veram reductos abiurare ſolitos Deos omnes, quos à Gentibus didicerant; ac inter cæteros ſpecialis ſit mentio Luciferæ ſeu Veneris, quam Cabar vocabant; verba abrenunciationis ſubiungam: Euthymius Zygabenus. Mahumetani idem abiurare Cabari.

Ἀναθεματίζω τοὺς τῷ ἑωσφόρῳ προσκυνοῦντας ἀστέρι τῷ Ἑωσφόρῳ, καὶ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἣν κατὰ τὴν Ἀράβων γλῶσσαν Χαβὰρ ὀνομάζουσι, τουτέστι μεγάλην. Id eſt: *Anathematizo eos, qui matutinum ſidus Luciferum & Venerem adorant, quam Arabum lingua* كبر *Kaba, quod Magnam ſignificat, nominant*. Luciferum autem & Venerem vnam & eandem ſtellam eſſe, pueri nôrunt. meminit huius Deæ Saracenicæ Cedrenus, qui inter cætera argumenta, quibus probat, Mahumetanos falſa adhuc Numina colere, hoc vnum quoq; affert, quod Græcorum Venerem ſeu Luciferum diuinis honoribus coluerint. verba eius ſunt:

Πάλαι γὰρ εἰδωλολατροῦντες, καὶ τῇ παρ᾽ Ἕλλησιν Ἀφροδίτῃ λεγομένῃ, τουτέστι, τῇ ἡδονῇ προσκυνοῦντες, καὶ τὸν ἀστέρα ταύτης τὸν Ἑωσφόρον εἶναι μυθολογοῦσι· ἣν δὴ καὶ Κούβαρ τῇ ἑαυτῶν κακεμφάτῳ γλώσσῃ ἐπονομάζοντες, ὅπερ ἐστὶ μεγάλη, διέμειναν ἕως ἄρτι τὴν Ἀφροδίτην Θεὸν ὀνομάζοντες. Ἵνα δὲ μὴ δόξωμεν τισὶ ψευδολογεῖν, σαφηνίζωμεν τὸ μέγα αὐτῶν μυστήριον. Ἔχει δὲ ἡ λέξις καὶ μυσαρᾶς αὐτῶν, καὶ παμβεβήλου προσευχῆς οὕτως· Ἀλλᾶ, Ἀλλᾶ, οὐὰ Κούβαρ, Ἀλλᾶ, καὶ τὸ μὲν Ἀλλᾶ Ἀλλᾶ ἑρμηνεύεται, ὁ Θεὸς, ὁ Θεὸς, τὸ δὲ οὐὰ, μείζων. τὸ τε Κούβαρ, μεγάλη, ἤτοι Σελήνη καὶ Ἀφροδίτη. ὅπερ ἐστὶν οὕτως. ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς μείζων, καὶ ἡ μεγάλη. εἴτ᾽ οὖν Ἀφροδίτη Θεός. καὶ τοῦτο σαφηνίζει, ἡ ἐπαγωγὴ τοῦ τελευταίου Ἀλλᾶ. ἅπερ ἅπαντα ἐπικεκρυμμένως τῇ ἰδιότητι τῆς ἑαυτῶν γλώττης λαλοῦσιν. Cedrenus.

Cùm enim antiquitùs falſa ſuperſtitione ſeducti Venerem Græcorum, id eſt, voluptatem diuinis honoribus coluerint, ſtellamq; eius Luciferum eſſe fabulati ſint, quam etiam à magnitudine Kubar ſua inepta lingua appellauerunt; in hunc vſq; diem Veneri nomen Dei tribuunt. Quod ne cui videamur fingere, explicabimus magnum eorum myſterium; verba obſcænæ eorum & profaniſſimæ Orationis hæc ſunt: الله الله وكبر الله [*Allà Allà va Kubar Allà.*] *Allà Allà ſi interpreteris, eſt, Deus, Deus; va Kubar, id eſt, magnus, ſiue Luna & Venus, Deus; ita ergò habet; Deus, Deus maior & magna, nimirum Venus Deus. Atq; hoc Allà in fine adiectum indicat, quæ omnia proprietate ſui ſermonis occultata pronuntiant*. Hucuſque Cedrenus. In qua recitatione aliqua ex ignorantia linguæ Arabicæ Cedreno ſubrepſiſſe reperio, quæ antequam vlterius progrediamur, corrigenda duxi. Primum eſt, quod Venerem vocet Kubar, contra Arabum communem appellationem, qui hæc verba Arabicè ſic pronunciant: الله الله وكبر الله *Allà Allà vaKabar Allà*; non igitur, كوبر *Kubar*. Sed كبر, quod propriè magnum ſignificat, Numen illud dicendum eſt. Verùm hoc illi ignoſcendum, vt qui pronunciationem Arabum non intellexerit. Alterum, excuſationem non meretur, quod per *ua* ſeu particulam copulatiuam و ipſe intelligat comparatiuam, hanc enim vocem idem eſſe ac (Maior) aſſerit: ſicut Kubar idem, quod magna; quaſi diceretur: Deus Deus va Maior, Kubar, magna Venus. Certè pueri nôrunt, و in Arabica lingua tantùm copulantis officio fungi, nec vllam aliam per ſe extra orationem poſſidere ſignificationem. Vndè multò Verba inuocationis Cabar. Inuocatio Cabar.

congruentiùs loquitur de hoc Arabum Numine Conſtantinus Porphyrogeneta, qui l. de adminiſtrando Rom. Imper. c. 14. vbi de genealogia agit Mahumetis, ſic ſcribit:

Conſtantinus Porphyrogen. Προσεύχονται δὲ καὶ εἰς τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἄστρον, ὃ καλοῦσι Καβὰρ, καὶ ἀναφωνοῦσιν ἐν τῇ προσευχῇ αὐτῶν οὕτως. Ἀλλὰ οὐὰ Καβὰρ, ὅ ἐστιν, ὁ Θεὸς ἡ Ἀφροδίτη· τὸν γὰρ Θεὸν Ἀλλὰ προσονομάζουσι, τὸ δὲ οὐὰ ἀντὶ τοῦ καὶ συνδέσμου τιθέασι. καὶ τὸ Κάβαρ καλοῦσι τὸ ἄστρον. καὶ λέγουσιν οὕτως. Ἀλλὰ οὐὰ Κάβαρ.

Adorant, inquit, *Veneris quoque ſidus, quod Cabar appellant, & inter orandum ita exclamant: Allà va Kabar, id eſt, Deus Venus, Deum enim Alla vocant, Va vero pro coniunctione, Et, ponunt; Cabar ſidus denotat; itaq; dicunt:* الله وكبر *Alla va Kabar*. Scribitur autem كبر Kabar maſculino genere, non fœminino كبيرة *Kabirat*, eò quod nullum habent in Dijs ſexûs diſcrimen, quemadmodum reliquos Orientales feciſſe diximus. non ſecùs ac Veneris ſtella, quæ & Lucifer, & Heſperus, & Venus paſſim vtroque ſexu nuncupantur apud Aſtronomos. His itaque præmiſſis, nunc quænam hæc Dea fuerit, diſcutiamus.

Bacchus & Vrania Arabum Dij. Certè veterum Arabum Deos legimus ſolùm fuiſſe Bacchum & Vraniam, quam & Alilath ſuprà diximus, teſte Herodoto & Celſo apud Origenem. Cùm itaque Cabar inter alia quoque Numina Arabum ſeu Saracenorum vnum cenſeatur, vt Cabar, Alilath, & Vrania Venus eadem exiſtat, neceſſe eſt. *Herodotus.* Herodotus de Perſarum Vrania loquens, liquidò innuit eandem eſſe ipſam Aſſyriorum & Arabum Deam; eò quod Perſæ ab his omnem Vraniæ cultum didicerint: Ἐπιμεμαθήκασι τῇ Οὐρανίῃ θύειν παρά τε Ἀσσυρίων μαθόντες, καὶ Ἀραβίων. *Sexus Deorũ.* Sed de ſexu Deorum hic etiam meminiſſe iuuat. Vrania enim illa priſcis etiam ſimul & Vranus, & Iuppiter eſt appellatus. Vranus Ariano, Iuppiter autem Straboni; vtrique tamen duo duntaxat Numina ab ijs culta ſcribunt, alterumq; Dionyſium ſeu Bacchum nominant. Quòd autem Vranium Stephanus confundat cum Oboda, non id feciſſe cenſendus eſt, quaſi diuerſum à Baccho conſtitueret Numen, ſed nomine ſolummodò diuerſum. *Vranius Sol eſt, & Cabar Luna.* Cùm itaque Vranius ille Arabum nihil aliud ſit, quàm Sol; certè Vrania ſeu Kabar nihil aliud erit, quàm Luna, quorum ille paſſim apud Arabes dicitur بعل سما *Baalſama*, hoc eſt, Dominus cœli; hæc بعلة سما *Beelteſama*; ſeu vulgò *Beliſama*, Domina cœli; ille à potentia & magnitudine كبر *Kabar*, hoc eſt, magnus, hæc eandem ob cauſam كبيرة *Kabiret*, magna dicta eſt: hæc igitur duo luminaria magna, fuerunt prima illa Numina veterũ Arabum, de quibus paulò ante diximus. *Cur Cabar Venus ſit appellata?* Quòd verò τὴν Καβὰρ quidam Venerem eſſe aſſerant, id factum eſſe arbitror, quòd Venus & Luna ob ſimilitudinem, quos præſtant, effectuum paſſim pro vna ſumantur; huius rei inter Græcos vetuſtus Scriptor teſtis eſt luculentus. *Philochorus.* Philochorus is eſt, qui Venerem & Lunam eandem eſſe affirmat; & ſacrificium ei facere viros cum veſte muliebri, mulieres cum virili, quod eadem & mas æſtimetur, & fœmina.. Meminit huius quoque Rambam, Moreh nebuchim.

Rambam l. 3. c. 38. תמצאהו בספר ט״מטם יצוה שילבש האיש בגד אשה צבוע

שבוע שיעמוד בכוכב נוגה ותלבש האשה השריון וכלי בעמדה למאדים ובוגם כן אצלי סבה אחרת והוא שזה הפועל מעורר התאוות ומביא לידי זנות:

Inuenies autem in libro טמטם *Tamtam [in verſione Nebienſis eſt Centir.] quia dicitur ibi, vt vir induatur muliebri veſte picta, cùm ſteterit ante ſtellam, quæ vocatur Venus, & mulier aſſumet loricam, & arma bellica, cùm ſteterit ante ſtellam, quæ dicitur Mars, eſt etiam apud me alia huius cauſa, quod opus hoc ſuſcitet concupiſcentiam & fornicationem.* Confirmat ea, quæ ex Maymonide attulimus, Iulius Firmicus. Is de errore profanarum religionum c. 4. Aſſyrios Venerem coluiſſe ſcribit; cui aliter ſeruire Sacerdotum ſuorum Chorus non poteſt, niſi effœminent vultum, cutem poliant, & virilem ſexum ornatu muliebri dedecorent. Et paulò poſt: *Quod hoc monſtrum eſt, quoduè prodigium? Negant ſe viros eſſe, & non ſunt; mulieres ſe credi volunt, ſed aliud qualiſcunq; qualitas corporis confitetur.* Quæ ſanè verba apprimè conueniunt Aſtarthæ Sacerdotibus, & effœminatis Antiſtitibus Chamos & Phegor, de quibus in præcedentibus. Hinc Heſychius Venerem Aſſyrijs non malè dictam ait Δελεφατ, videlicet à continuis pollutionibus, quibus in eius ſacris effœminati illi Sacerdotes contaminabantur; eſt enim Syriaco idiomate, Maſio teſte, ܕܠܦܐ Delpha idem quod חיבור, coniunctio & copulatio Venerea, quam immundæ ſequuntur pollutiones, ܕܠܦܐ ſic dicta à ܕܠܦ quod ſtillare ſignificat; quod verbum optimè quadrat Græco etymo Ἀφροδίτης, quo à ſpumando ſic dicebant Venerem. Porrò Kabar Arabum Deam eandem eſſe cum Deliphat, ſeu Salambo, & Aſtartha, cœrimoniæ ei peragi à Mahumetanis quot annis ſolitæ iuxtà lapidem Brachtam, ſatis oſtendunt; credunt ipſi ſuper eum Abraham cum Agar coijſſe, aut camelum ei alligaſſe cum Iſaac filium eſſet ſacrificaturus. atque in huius lapidis ſuperficie Venerem inciſam in hunc diem venerantur. Sed audiamus Anonymum quendam in Saracenicis, quem citat Meurſius in notis in Conſtant. Porphyrog. ita diſſerentem:

Iulius Firm.

Ritus Sacerdotum ridiculi.

Deliphat quid & cur Venus dicta ſit.

Lapis Brachtan.

Super lapidē Brachtam Abraham Agar cognouiſſe dicitur.

Ἐν ᾧ φασὶ κεῖσθαι λίθον μέγαν ἐκτύπωμα τῆς Ἀφροδίτης ἔχοντα. τιμᾶσθαι δὲ τοῦτον ὡς ἐπάνωθεν αὐτοῦ τῇ Ἀγὰρ ὁμιλήσαντος τοῦ Ἀβραάμ, ὡς αὐτῷ τὴν κάμηλον προσδήσαντος, ὅτε τὸν Ἰσαὰκ ἔμελλε θύειν.

In ipſo, inquiunt, *iacere lapidem grandem, imaginem Veneris referentem; honorare autem eum, eò quod ſuper eum cum Agar confabulatus fuerit Abraham, vel etiam quod ad eum, cùm Iſaac eſſet ſacrificaturus, camelum alligârit.* Conſentit his Euthymius Zygabenus, qui impiam Mahumetanorum idololatriam in hunc diem adhuc apud eos vigentem, confutaturus ſic ait: *Nos*, inquit, *Chriſtianos tanquam idololatras calumniantur, quoniam crucem, quam ipſi deteſtantur, adoramus. Nos autem ad eos dicimus; Cur vos igitur apud lapidem Brachtan commoramini, & eum oſculamini? Reſpondent eorum aliqui; quia ſuper illo cum Agar rem habuit Abraham; alij verò, quoniam illic, inquiunt, camelum alligauit, cùm eſſet immolaturus Iſaac. Tùm nos ad illos; Vos non pudet adorare & colere lapidem, ſuper quo cum muliere Abraham concubuit, aut camelum alligauit, & nobis vitio vertitis, quod Crucem, quâ Dæmonum vis euertitur, & Diaboli fraudes, ac doli diſſoluuntur, adoramus; quanquam lapis iſte caput eſt*

Lapis Brachtam Veneris caput refert. Catechesis Saracenica.

Veneris, quam Iſmaëlitæ quondam adorabant; nam ſi diligenter inſpicias, nunc etiam ſculpti capitis refert imaginem. Hæc Zygabenus Monachus. Quæ ſtabiliuntur in Catecheſi Saracenorum, in qua omnes ad veram fidei ſemitam reuerſi abrenunciare quoque tenentur honoribus lapidi Brachtan exhiberi ſolitis, his verbis: *Anathematizo etiam ipſam illam precationis domum in Make, in cuius medio iacere aiunt lapidem magnum, Veneris effigiem in ſe habentem, honorari autem iſtum lapidem, quaſi Abraham ſuper eo cum Agar coiërit: aut camelum ei alligarit cùm Iſaacum eſſet ſacrificaturus.*

Ritus ridiculi.

Eos autem, qui precatum illuc eunt, ferunt alteram manum ad lapidem extendere, alterâ verò aurem ſuam tenere, atque ita in Orbem ſeſe circumagere, donec è vertigine offuſis tenebris concidant. Erant autem illic ſeptem lapides alij, qui à Saracenis iaciebantur contra Chriſtianos; de quibus ſic Catecheſis Saracenorum:

Ἀναθεματίζω τὴν μυθοποιίαν τοῦ Μωάμεθ, ἐν ᾗ φησὶ γενέσθαι τοῦ Θεοῦ οἶκον προσευχῆς παρὰ τοῦ Ἀβραάμ, καὶ τοῦ Ἰσμαὴλ εἰς τὸ Βαχχὶ ἤτοι τὸ Μάκι ἢ Μαχεχ, ὃν ὀνομάζει προσκυνητήριον τοῦ προφητεύματος. Καὶ προστάσσει ὅπου ἂν ὦσι, καὶ εὔχονται, στρέφωσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Ἀναθεματίζω καὶ αὐτὸ τὸ Μάκι, καὶ τὴν περιοχὴν αὐτοῦ, καὶ σὺν αὐτῷ τῶν Σαρακηνῶν ἐκεῖ ῥιπτομένους ἑπτὰ λίθους κατὰ τῶν Χριστιανῶν.

Anathematizatio.

Anathematizo, inquit, *fabulam Mahometh, in qua dicunt eſſe Deo domum orationis ab Abrahamo & Iſmaële in* Μακὶ *(Mecha) Oratorium obſeruationis ſeu vaticinij exſtructam, & mandant, vt cùm ſunt ibi orantes, vertant facies ſuas verſus partem iſtam. Anathematizo etiam ipſam Mecham, & circuitum eius, & ſeptem lapides ibi coniectos contra Chriſtianos à Saracenis.* Meminit huius cæremoniæ hiſtoria quoque Longobardica, ſed alijs verbis: *Semel autem per ſingulos annos cauſa recognitionis ad domum, quæ eſt in Mecha, ire præcipiuntur, eamq; inconſutilibus tegumentis circumire, & lapides per media foramina pro Diabolo lapidando iactare; quam domum dicunt Adam conſtruxiſſe, omnibusq; filijs eius, & Abrahami, & Iſmaëli locum orationis fuiſſe. Demùm Mahometem eam domum ſibi, cunctiſq; gentibus tradidiſſe affirmant.* Annon hìc manifeſta indicia latent cultus Veneris, quamuis falſis relationibus, & aliarum fabularum appoſitione nimium corrupta? Certè veteres Arabes quadratum ſaxum pro Numine veneratos teſtatur Maximus Tyrius ſerm. 38.

Hiſt. Longob.

Ἀράβιοι σέβουσι μὲν, ὅντινα δὲ οὐκ οἶδα. τὸ δὲ ἄγαλμα ὃ εἶδον λίθος ἦν τετράγωνος.

Arabes quidem quid venerantur neſcio, ſimulachrum ſanè, quod vidi, erat lapis quadratus. Venerem verò ſub figura quadrilateri ſaxi cultam quoque Pauſanias tradit in Atticis:

Pauſanias.

Ἐς δὲ τὸ χωρίον ὃ κήπους ὀνομάζουσι, καὶ τῆς Ἀφροδίτης τὸν ναὸν οὐδεὶς λεγόμενος σφίσιν ἐστὶ λόγος, οὐ μὴν οὐδὲ ἐς τὴν Ἀφροδίτην, ἣ τοῦ ναοῦ πλησίον ἕστηκε· ταύτης γὰρ σχῆμα μὲν τετράγωνον κατὰ ταὐτὰ, καὶ τοῖς Ἑρμαῖς, τὸ δὲ ἐπίγραμμα σημαίνει τὴν Οὐρανίαν Ἀφροδίτην τῶν καλουμένων Μοιρῶν εἶναι πρεσβυτάτην.

De ea vrbis regiuncula, quam hortos vocant, & Veneris in ea templum, ſignoq; nullus nobis ſermo dictus eſt, ne quidem de Venere; cuius templo vicino adſiſtit figura, vt Hermæ quadrata, epigramma autem indicat Venerem cœleſtem eſſe, earum quæ parcæ appellantur, natu maximam. Dyſarem quoque priſcum Arabum Numen, quod nos vel Bacchum, vel Mercurium interpretamur, ſub quadrato ſaxo cultum, Author eſt Suidas, qui falſus nomine Dyſaris, Martem

Dyſares Numen Arabum idem cum Baccho.

tem

tem eum interpretatur, quaſi diceretur Θεὸς Ἄρης, quem conſule verbo Θεύσάρης. Porrò cur Cabar Venus, & Dyſares Mercurius ſub huiuſmodi quadrangularis ſaxi forma fuerint culti, huius rei nullam aliam cauſam reperio, niſi conſuetudinem Ægyptiorum, à quibus Arabes vicini docti, pleraque ſua deſumpſerunt; effingebant autem Iſidem & Mercurium, quemadmodum ſuis locis probabimus, interdum ſub forma quadrata, eò quod agriculturam & limitum ponendorum rationem primi inueniſſent; vnde & Deorum terminalium ſeu limitaneorum exorta familia, varias paſſim ad circumuicinas gentes tranſmiſit colonias. Verùm quia de hiſce ſaxeis Deaſtris inferiùs ex profeſſo agemus; hic plura dicere ſuperſedemus, ne in re toties repetita moleſtiam creemus Lectoribus; ſufficit enim, nos hanc Veneris colendæ rationem ab Ægyptijs quoque promanaſſe, hic obiter inſinuaſſe. Quare ad noſtram Vraniam ſeu Venerem cœleſtem reuertamur; quam ſanè aliam non eſſe quàm Lunam, Alilath, ſeu Noctilucam illam Hecaten, Lucinam, aut ſi quo alio nomine intituletur, ſuprà vidimus. Imò & Luna corniculantis figura Turrium & Meſchitarum faſtigijs imponi à Mahumetanis ſolita id manifeſtò indigitat. In honorem enim Deæ (Lunam & Venerem Deas diſtinguere non oportet) huiuſmodi ſigna antiquitùs collocata ſacrataque adeò certum eſt; vt de eo nemo dubitare poſſit, niſi ſuperſtitioſus forſan Mahumetis ſectator; qui eam memoriæ fugæ ſeu Hegiræ Mahumeticæ (contigiſſe illa memoratur biduo poſt Lunæ cum Sole Synodum) attribuunt; ſic enim in vita Mahumetis legitur Authore Abubecro:

Ab Ægyptijs quadrangulorum Numinum, cultus.

Cur Iſis & Mercurius quadratæ figura ſaxi colerentur.

Dij Terminales ſeu Limitanei.

Vrania Venus eadem cum Alilath.

Cur Semiluna turribus Mahumetanis imponatur.

وقام محمد ليلا بعد الهلال وهجر من مكة لاجلهم الذين كفروا من قبل
فذاقوا وبال امرهم ولهم عذاب اليم ذلك بانه كانت تاتيهم رسلهم بالبينات
وقالوا ابشر يهدوننا وكفروا وتولوا وحقروا لنا موسه ومكدا هجر منهم ❀

Abubecro.

Et ſurrexit Mahomet nocte poſt Nouilunium fugiens ex Mecha propter eos, qui ante infideles erant, & illi guſtarunt pœnam negotij ſui, & eis pœna doloris plena, eò quod venerint ipſis Apoſtoli eorum cum contractibus, & dixerunt, An homines dirigent nos? & infideles fuerunt, & tergiuerſati ſunt, & ſpreuerunt legem eius, inſidiantes vitæ eius, & ideò fugere coactus eſt. Ab hac fuga annos hodiè putant Mahumetiſtæ omnes, & vocant سنة الهجرة *Senathil hegirathi*, vel تاريخ الهجرة *Tarichil hegirathi*, annos fugæ; auſpicatiſſimam ſanè legem, quæ à fuga incipit, & fugacibus nebulonibus; ſed hoc purum putem mendacium; nam هجرة *hegirath* eſt nomen Gentis Hagarenæ, & regionis, cui etiam attributa eſt Mecha. Quare æra illa non eſt æra fugæ, ſed æra Hagarena; quia tamen etiam Arabes ipſi interpretantur fugam, eſto fuga ſanè, & fugiant omnes Mahumetani, quò, & quantum libuerit. Nos verò antiquitatem ab illorum mendacijs tutam aſſeremus; qui ſcimus illam vocem primigenia notione ab Hagarenis, non à fuga duci. Cultus igitur Lunæ cum æra Lunari, non à Mahumetanis, nec à fuga improbi impoſtoris, ſed ab Hagarenis ſeu Iſmaelitis Mahumete multò vetuſtioribus proceſſiſſe facilè colliget is, qui legerit, priſcis Iſmaëlitarum Regibus, eorumque camelis huius falcatæ Lunæ ornamenta, & gentis ſymbola fuiſſe

Cauſa fugæ Mahumetis.

Hegirath non à fuga, ſed ab Hagar dicta.

velati

veluti propria; imò & feriam ſextam, quæ Veneris dies dicitur, Arabes جوم الجمع *ium algiumah* vocant, hoc eſt, συνάξιν, ἐκκλησίαν, concionem, ὁμιλίαν, conuentum; quem eodem loco, quo nos Dominicum, Iudæi Sabbathum habent; hanc, inquam, feriam ſextam, eiuſque ſolennitatem aliundè non profluxiſſe niſi ab Hagarenis, ex illo patet, quod de huius diei celebritate nulla in lege Mahumetica fiat mentio. Ab antiquiſſimo igitur Saracenorum ritu eam excepère Mahumetani: ſextam enim feriam, vt ſupremæ Deæ ſacram olim Saraceni Ægyptios, teſte Politiano, imitati, vt ſuo loco dicetur, celebrabant; idq; faciebant primò, quod Dominiũ Veneris in primam illius diei horam caderet; Lunæ in vltimam. Quod verum eſſe patet ex diſpoſitione planetarum in horis iſtius diei occurrentium. Cùm enim dies naturalis 24. horas contineat, neceſſe eſt, vt ſi die Sabbathi prima hora dominetur Saturnus, à quo Saturni dies denominatur, ſequenti die, prima hora dominetur planeta ordine retrogrado ſequens, duobus intermiſſis, nempè Sol, à quo denominatur dies Solis; ſimiliter die proximo Luna, vndè dies Lunæ, & in reliquis eodem modo deinceps vſque ad feriam ſextam, in qua prima hora occurret Venus, ſecunda Mercurius, & ſic de cœteris vſque ad vigeſimam quartam horam, quam Luna occupabit, vti in exemplo hic appoſito apparet:

Feria ſexta ſeſtiua hæc dies Veneris Mahumetanis.

Dominium planetarum in horas & dies Septimanæ.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
♀	☿	☾	♄	♃	♂	☼	♀	☿	☾	♄	♃	♂	☼	♀	☿	☾	♄	♃	♂	☼	♀	☿	☾

Vbi vides diem naturalem Venerem inchoare, claudere Lunam; quæ verò ſit ratio diſpoſitionis harum horarum, alio loco fuſè dicetur; Latet enim hic myſterium muſicum, de quo vide librum decimum Muſurgiæ noſtræ vniuerſalis, vti & Artem lucis & vmbræ, & ſuprà in Aſtrologia Ægyptiorum.

Feria igitur ſexta ab Agarenis inſtituta videtur non ſine myſtica ratione, vt in qua Cabar ſeu Venus illa Ἑωσφόρος primam auſpicaretur horam, Luna verò ſeu Alilath Vrania cœleſtis vltimam horam occupando diem clauderet; illa diei præſes, hæc noctis. & quamuis illi olim diſtincti fuerint planetæ apud Orientales Aſtronomos, à poſteris tamen paulatìm confuſi, eam peperère confuſionem, vt Venerem & Lunam pro vna & eadem Dea paſsim ſumerent. Prætereà huius confuſionis hæc quoque cauſa eſſe poterit, quod antiqui Arabum Aſtronomi Venerem, teſte Hyparcho, Lunam quoque dixerint; an quia Lyncei illi Aſtrologi Venerem falcatas Lunæ facies affectantem olim etiam deprehenderunt? certè multa olim ſcita fuiſſe, quæ nos modò veluti noua & recens inuenta cum ſumma admiratione intuemur, ſuprà in propylæo noſtro oſtendimus. Phœnomena enim Veneris creſcentis decreſcentiſque Lunæ faciem induentis hoc ſeculo teleſcopij ope primùm adinuenta, cur Arabes priſci inuenire non potuerint, non video; cùm & in obſeruandis aſtris ingenij ſolertiam coniungerent continuis vigilijs, & aëre gauderent puro, nulliſque vapidis impreſſionibus obnoxio. Quod ſi id deprehenderunt, certè mirum non eſt, eos Venerem cum Luna confudiſſe, ac ideò Lunam dixiſſe كبر, hoc eſt, magnam Venerem, aut Venerem paruam Lunam. Verùm

Cur veteres Arabes Lunã cum Venere confuderint.

Luna magna Venus. Venus parua Luna.

hiſcè

hiſcè vtpotè coniecturis tantùm vlterius non inſiſtemus, vnicuique liberum, quod volet credere relinquentes. Hoc vnum ex hiſcè omnibus hactenus adeò prolixè demonſtratis, collige. Cabar illam Arabum aliam nullam eſſe, quàm communem illam Venerem Aſiaticam, Vraniam cœleſtem, quam Ægyptij Iſidem, Babylonij Dagon, Derceto, Atergatis, Phœnices Aſtarthen, Græci nunc Lunam, nunc Hecaten, Lucinam, Dianam, Proſerpinam, aut alio nomine Arabes Alilath vocant, re eandem, nominibus diuerſitatem effectuum denotantibus, diuerſam eſſe; quæ quidem pleniùs in Myſtagogia Ægyptia, Obeliſci Pamphilij, vbi myſticas horum nominum ſignificationes profundiùs rimati ſumus. Nunc ad alia.

CAPVT XVII.

Colonia Deorum Babyloniorum à Salmanaſſaro in Samariam deducta.

SAlmanaſſarus Aſſyriorum Rex, cùm Samariam diuturna illa trium annorum obſidione confectam, tandem in ſuam poteſtatem vnà cum habitatoribus redegiſſet; ne quidquam ampliùs negotij ſibi faceſſeret intractabilis populi peruicacitas, eam coloniarum inſtituit permutationem, vt Samaritis veluti perfidis hominibus in Medorum vrbes amandatis, è Babylone verò, & de Cutha (à qua poſtmodum Samaritani Cuthæi quoque dicti ſunt) de Ahaiad, & de Emath, & de Sepharuaim euocatis viris Samariticas vrbes, regionemque totam incolendam traderet; quo facto, ait ſacra Scriptura, fecerunt ſingulæ Gentes ſibi Deos ſuos, & repoſuerunt in templis Excelſorum, quæ fecerant Samaritæ; Gens quoque in ciuitatibus ſuis, in quibus illæ habitabant; viri quidem Babel, Succoth Benoth; & viri Cuth fecerunt Nergal, & viri Hemath Aſima; Auitæ autem fecerunt Nibbaz & Tartak; & Sepharuaim comburebant filios ſuos in igne ** Adramelech & Anamelech Dijs Sepharuaim. Iuxtà diuerſitatem igitur Gentium & vrbium diuerſos quoque Deos in Samaria conſtituerunt Babylonij, in hoc imitantes Ægyptios, qui iuxtà diuerſitatem Nomorum ſeu vrbium, diuerſa quoque Numina coluerunt, vti in præcedentibus oſtenſum eſt, à quibus Hebræi poſtmodum edocti Toparchas hoſcè Deos in ſuas quoque vrbes receperunt; quam inſaniam illis exprobrare videtur Ieremias, dùm ait: *Vbi ſunt Dij tui, quos feciſti tibi? ſurgant & liberent te in tempore afflictionis tuæ; ſecundùm numerum quippè ciuitatum tuarum erant Dij tui Iuda.* Nam vt rectè Raſſi & Radak hoc loco obſeruant: *In omnibus & ſingulis vrbibus vnus erat Deus.* Quem veluti præſidem illius loci ritu gentium colebant, quemuè certis ritibus, cœrimonijs, & ſacrificijs placare ſtudebant, ad mala ab vrbe vel loco aliquo auerruncanda; quod indè colligitur, quia cùm primùm terram Samariæ colere cœpiſſent Aſſyrij & Babylonij, immiſſiſque diuinitùs in eos leonibus, à quibus miſerè vexabantur noui iſti incolæ, totam hanc calamitatem ſibi ob ignorantiam Dei terræ iſtius eueniſſe, crederent; re ad Salmanaſſarum renuncia-

Babylonij Ægyptiorum imitatores.

Ierem. c. 2. v. 28.

Ignorantia Dei terræ multa mala cauſare putatur.

Leones legitimis ritibus Deo terræ exhibitis domantur.

Ægyptij omiſſo cultu Crocodilorum ab iiſdem infeſtantur.

Diabolus Dei Simia.

ta, vnum de ſacerdotibus captiuis ad eos miſit, qui legitima Dei terræ cos doceret; atque hoc ſolo ἀλεξιφαρμάκῳ leonum feritas domita & extincta eſt ſic Ægyptios, ob intermiſſum Crocodilorum cultum, ſolito plùs ab ijs infeſtatos apud Ioannem Leonem Africanum legimus, eoque reſtaurato mox belluas mitiores factas; quod & Herodotus, & Diodorus tradunt. Sicut igitur ob intermiſſum veri Dei cultũ varias paſsim legimus Hebræos perpeſſos calamitates; ſic & Diabolus Dei Simia varias miſerias Gentilibus, ſi quando in cultu idolorum languerent, immittebat, vt eos veluti de irato Numine perſuaſos, in falſo Deorum cultu, arctiùs conſtringeret; ad hæc enim placanda Numina nihil tam erat immane, nil tam impium & crudele, quod non aſſumerent; horum reconciliandorum gratia, non honori, non famæ, non ſubſtantiæ, non proprijs denique filijs (queîs nihil ipſis eſſe poterat gratiùs & chariùs, vt de Molochi ſacrificijs vidimus) parcebant, verùm his obiter tantùm hîc indicatis, nunc ad colonias illas Deorum ex Babylonia in Samariam traductas reuertamur. Singulas igitur gentes, ſingula ſibi idola exſtruxiſſe Samariæ, ex citato ſuprà ſacræ hiſtoriæ loco patuit. Quæ qualia fuerint, nunc tempus poſtulat, vt ordine explicemus, initium facturi à Succoth Benoth.

CAPVT XVIII.

Succoth Benoth Idolum Babyloniorum.

Succoth Benoth.

Quid Succoth Benoth.

Turpis conſuetudo.

Quale idolũ fuerit Succot Benoth.

QVid propriè ſibi velit Succoth Benoth, inter Authores controuertitur. Aliqui, inter quos & Seldenus, exiſtimant, Succoth Benoth, non tàm Deum, Deamque, quam fanum ipſum, ritus cœrimoniaſque circa illud ſacras denotare; fuiſſe autem Succoth Benoth nihil aliud niſi Milittæ ſeu Vraniæ Veneris templum, vbi puellæ corollis reuinctæ, & ſedentes ſingulis in ſpacijs, quæ funiculis diſtincta erant, hoſpites operiebantur, qui ritè imploratâ Venere Mylitta, pecuniâque quantulâcunque datâ (quæ Deæ ſacra) cum eis à fano ſubductis rem haberent. Nec cuiquam fas erat priùs diſcedere, niſi priùs iuxtà hunc ritum ex ijs ad res Venereas fuiſſet electa; vndè fiebat, vt per biennium nonnunquam, & trienniũm, potiſſimùm quæ deformes, & miſeræ forent, exſpectarent; lege ſiquidem patria omnibus fœminis erat commune, vt ſemel in vita ita deſidentes cum aduenis conſuetudinem haberent; cœterùm beatiores vehiculis cameratis tectæ, relicta à tergo magna famulitij turba, pro fano conſiſtebant. atque ex his & ſimilibus ex Herodoto & Strabone collectis aſſertionis fundamenta ſtabiliuntur. Verùm Succoth Benoth idolum fuiſſe, adeò certum eſt, vt contrarium ſentientem, contra ipſam ſacræ hiſtoriæ veritatem ſentire exiſtimem, cùm ſacra hiſtoria id ſimulachrum fuiſſe manifeſtis verbis indicet.

והיו עושים גוי אלהיו ויניחו בבית הבמות אשר עשו
השמרנים גוי גוי בעיריהם אשר הם יושבים שם ואנשי
בבל עשו את סכות בנות:

Et

Et vnaquæque gens, inquit, *fabricata eſt Deum ſuum, poſueruntq́ eos in fanis excelſis, quæ poſuerant Samaritæ, gens & gens in vrbibus ſuis, in quibus habitabant; viri autem Babylonij fecerunt Soccoth Benoth &c.* Vbi Succoth Benoth nequaquam per fanum intelligi poteſt, cùm idola facta ipſis fanis impoſita dicantur, niſi fortè fanum fano impoſitum dicatur, quod aſſerere non dicam prudentis, ſed ſtolidi fuerit: neque cœrimoniæ quoque intelligi poterunt, cùm & fabricari, ijs congruere minimè poſſit; manet igitur Succoth Benoth idolum fuiſſe. Porrò difficultas ſola eſt, quodnam idolum id fuerit. Seldenus nimis rigidè explodit hoc loco Hebræorum ſententiam, Gallinæ figura id fuiſſe aſſerentium; ego verò eam tantùm abeſt, vt reprobem, vt potiùs in eandem manibus, pedibuſque, vt dici ſolet, eam: eſt enim illa non Arabum tantùm & Aſſyriorum, ſed & Ægyptiorum doctrinæ maximè conſentanea. ſed antequam id oſtendamus, ſententias Rabbinorum priùs hic adducam. Radak in hunc locum commentans ſic dicit:

Idolum Succoth Benoth Gallina cum pullis.

Radak.

(את סכות בנות) כן היה שם ע״ז שהיו עובדים בארצם וראינו כי שם ע״ז של בבל היה שמה בל כמו שאמר הכתוב כרע בל קורס נבו זה היה בימי נבוכדנצר כמו שאמר הכתוב בל כשם אלהיו אבל בימי מלך אשור היתה ע״ז שלהם סכות בנות ובדברי רז״ל סכות בנות זה תרנגולת כלומר דמות התרנגולת היו ע״ז עובדים והיה שמה סכות בנות וכמו שקורין לתרנגול סכוי כן היו קורין לתרנגולת סוכות ובנות פי׳ עם אפרוחיה:

[*Succoth Benoth*,] *hoc fuit nomen idolo, quod colebant in terra eorum, & videmus quòd idolum Babyloniorum, tempore Nabuchodonoſor Regis, iuxta ſcripturam fuit Bel; verùm tempore Regis Aſſyriorum, idolum habuerunt nomine Succoth Benoth; & dicunt Rabbini noſtri, memoria eorum in benedictione, quòd Succoth Benoth fuit Gallina, quaſi diceretur, ſimulachrum Gallinæ colebant nomine Succoth Benoth. Nam quemadmodum Gallinam appellant* סכוי *Succui, hoc eſt, operientem; ſic appellabant Gallinas Succoth, quaſi fotrices & opertrices, & Benoth explicabant pullos eius, quos fouere & operire aliis ſolent.* Huic conſentit Raſſi eodem loco:

Raſſi.

סכות בנות דמות תרנגולת עם אפרוחיה:

Succoth Benoth ſimulachrum fuit Gallinæ cum pullis ſuis. Dicuntur autem Succoth Gallinæ, eò quod & Benoth, hoc eſt, filiabus ſuis, dùm eas alis excipiunt, vmbraculi inſtar ſeu tabernaculi ſint. Ex qua deſcriptione Rabbinorum ego colligo, Succoth Benoth nihil aliud fuiſſe, niſi ſimulachrum Veneris cœleſtis (quam ſuprà nunc Alittam cum Arabibus, nunc Mylittam & Ilythian cum Syris diximus) in formam Gallinæ cum pullis effigiatum. Quod vt clarum fiat

Succoth Benoth idem cum Alitta Arabum.

Notandum eſt, antiquos Ægyptiorum, Chaldæorum, & Arabum Aſtrologos, cum frequenti cœleſtium corporum inſpectione, ac longâ obſeruatione deprehendiſſent, eam Zodiaci partum, quam Tauri titulo inſigniuêre veteres, maximè inter cœtera δωδεκάμοιρια vitalem eſſe: vtpotè in qua Sol conſtitutus omnia vitali calore humoreque repleat; hoc enim ſigno terra viridi circundata veſte, veluti in theatro ſe mortalibus ſpectan-

dam præbet, arbores luxuriantibus ramis dilatata, neſcio quid internæ ſalacitatis monſtrant; volucres denique, atque omnia reliqua animalia Veneris agitata prurigine prolificum meditantur coniugium; in ea aliquid ſuprà naturæ conditiones latere exiſtimarunt, vt proindè eam non niſi Deorum domum appellauerint; Lunæ quidem exaltatæ domum, eò quod dominio Lunæ maximè ſubiaceret; Veneris autem domum propriam, quod omnia inferiora fœcundò humore, Sole in ea conſtituto turgere viderentur.

Cur Tauri dodecat. tanti fecerint veteres.

Cùm verò Tauri ſignum, totum vndique eximiæ pulchritudinis ſtellis fulgeat, illas ſeptem, quas moderni Aſtronomi Pleiades, aut Succulas, vel Porcellos appellant, Gallinæ nomine ab antiquis vocatas reperio; tùm quod Gallinæ cum pullis referrent imaginem; tùm quod Venus Οἰκοδέσποινα huius dodecamorij gallinã, humore ac calore fœcundo inferiora fouendo, & ſuſtentando imitari videatur. Eſt enim gallina animal admodum ſalax, fœcundum, φιλόστοργον; quæ Veneri, maximè ei, quam à pariendo ἰλιθυίαν, ſeu Mylittam diximus, imprimis congruunt. Hebræi ſanè eandem ob cauſam non inconuenienter hanc conſtellationem עש, hoc eſt, à congregando appellandam cenſuère; ſicut enim gallina congregatos pullos fouet; ſic Venus Succoth Benoth omnium in mundo congregatrix eſt & fotrix; vndè ab Hebræis hæc conſtellatio non malè dicitur conſiſtentia ſeculi. Inter omnes enim conſtellationes hæc nominatiſſima habetur in ſacris litteris, vt Iob c. 9. & c. 38. item Amos 5. quibus in locis paſsim Pleiadum & Orionis ſub nominibus עש *Aſch*, vel כימה *Cima*, & כסיל *Keſil* ſit mentio; de quibus ſic Raſſi in 5. Amos commentans:

Pleiades quid notarunt.

Gallina cœleſtis.

Pleiades dicitur conſiſtentia ſeculi.

עש כימה כסיל

Raſſi.

עושה כימה וכסיל זכר אלה הכוכבים כי בהם קיום התבואות בזמנים וזה הפך זה משניהם קיום העולם ולא זכר שמש וירח אע'פי שבהם קיום העולם לפי שהם מושלים כל השנה ואלה שני הכוכבים מושלים בזמנים ידועים בשנה והם צרך העולם ומשפטו ואר ז ל כי כימה עש יש בה צנה גדולה ומקטרא לפירות וכסיל יש בה חמימת גדול ומבשלא לפירי ויאמרו כי כימה עש הוא זנב טלה:

[*Faciens Pleiades & Orionem*] *meminit*, inquit, *Iob harum ſtellarum, quia in ijs conſiſtentia fructuum ſeu redditUUm in temporibus ſuis; & hæc contrarijs, quibus pollent, qualitatibus mundum conſeruant, & leges eius, & non meminit Iob Solis & Lunæ, etiamſi in ijs conſiſtentia ſeculi, eò quod ipſi regant totum annum, illæ verò conſtellationes ſint regentes tempora cognita in anno, & hæ neceſſariæ mundo, & legibus eius; dicunt autem bonæ memoriæ Rabbini noſtri, quòd Pleiades ſiue Succoth Benoth, ſit conſtellatio frigida, & veluti ligamentum quoddam fructuum; Orion verò ſeu Keſil conſtellatio calida, ad maturitatem eos perducens; dicunt etiam quòd conſtellatio Pleiadum ſit vltima pars ſeu cauda Arietis*. Huic poſteriori conſentit R. Abenezra:

Explicatio nominum.

R. Abenezra

עש הוא שבעה כוכבים בקץ טלה מהם ו' לבד נראים:

Id eſt, *Aſch conſtellatio ſeptem conſtans ſtellis in fine Arietis, quarum ſex tantùm videntur*. Rabbi Iona paulò propiùs ad veritatem accedit:

R. Iona

עש הוא ו'כוכבים במזל אשר שהוא בלשון ישמעאלים אלתוריא:

Aſch

Aſch, inquit, *conſtellatio ſeptem conſtans ſtellis in ſigno, quod in Arabica lingua vocatur Taurus*. Et in 5. Amos:

7. Stellæ Pleiadum exhibent figuram Gallinæ cum pullis.

עש וכוכבים במול שור דמותו תרנגלת עם אפרוחיה:

Aſch, inquit, ſunt ſeptem ſtellæ in ſigno Tauri, quarum figura veluti gallina cum pullis. Hanc autem aſſertionem ab Arabibus videtur collegiſſe, qui Pleiadum hanc conſtellationem nunc الثريا *Altari*, nunc الدجاجة *Aldagageh*, hoc eſt, gallinam, frequentiſſimè verò dicunt بنات النعش *Benat algnaſch* hoc eſt, filias ſuſtentationis; quo vocabulo proximè ad Succoth Benoth alludunt. Sed audiamus Alhaghi Ben Ioſeph, qui in Aſtronomia ſua Arabica ſic ait:

Alhagi Ben Ioſeph.

برجا الثور فيه بيت الزهره سلطانه الدم والعشره ايام منه تطلع الثريا
اوبنات نعش ويصلح فيه ركوب البحر وزروع

Pleiades agriculturæ conſeruant.

Signum verò Tauri, eſt in eo domus Veneris, dominatur ſanguini (videlicet humido & calido) *& ab hinc poſt decem dies oritur Altaria ſeu Benath algnaſch, & bonum eſt in illo maritima itinera conficere & ſeminare, omne opus agriculturæ exercere, & opus Veneri congruum*. Hanc igitur Succoth Benoth, aut *Benatalgnaghs*, ſeu alio nomine Venerem cœleſtem appellare liceat, in magna veneratione olim fuiſſe Ægyptijs, Ælianus cumprimis hiſcè verbis teſtatur: *Venerem hanc Vraniam in vico Schuſa nuncupato, non magno illo quidem, ſed eleganti certè, quique in Hermopolitano Nomo, id eſt, Præfectura cenſebatur, religiosè & ſanctiſſimè colere ſolitos eſſe; Vaccam quoque ideò veneratos ſeu Taurum, cùm ob domum cœleſtem Tauri, cui ea præeſt, tùm ob affinitatem & conuenientiam, quam cum ipſa Dea habere exiſtimatur*. Nam huiuſmodi animal tanto impetu in Venerem incitatur, vt cum maris mugitum audit illa, ad coitum vehementiſſimè inflammetur. Ob eandem cauſam reperio Ægyptijs gallos & gallinas ſacras fuiſſe; nam & Oſiridi & Iſidi, ſeu Soli & Lunæ, Æſculapio, Hermanubidi, Mercurio, Harpocrati, cœteriſque Numinibus gallos & gallinas offerri ſolitas, Plutarchus teſtatur, maximè Cereri, quam eandem cum Iſide facimus, eò quod Ceres ea Venus cœleſtis dicatur, quæ præſit fructibus, & frumentis, qualem Succoth Benoth, ſeu Pleiadum conſtellationem, ſeu gallinam illam cœleſtem eſſe, ex præcedentibus patuit; imò manifeſtis verbis indicat Plutarchus, cùm ait: *Equidem, quo tempore Ægyptij ſacris operantur, multa eodem tempore ſimilia apud Græcos aguntur. Nam & Athenis mulieres Theſmophoria obeuntes ieiunant humi deſidentes, & Bœotij Achææ Megara mouent, feſtiuitatemq́; eam moleſtam nominant, quod nimirùm Ceres ob Proſerpinæ filiæ deſcenſum in dolore ſit. Fiunt hæc menſe ſationis, circa Vergiliarum* ſeu Pleiadum (quas nos Succoth Benoth eſſe diximus) *ortum, quem menſem Athyr Ægyptij* (ſicuti & Iſidem) *Pyanepſionem Athenienſes; Bœotij Damatrium, id eſt, Cerealem nuncupant*. Ex quo patet, inſigniores quaſuis ſolennitates menſe Athyr Vergiliarum ſeu Pleiadum ortui reſpondente, ab Ægyptijs & Græcis fuiſſe peractas, non alia de cauſa, niſi quod hanc cœli plagam, ſeu Tauri δωδεκατημόριον, in quo Venus, aut Gallina illa cœleſtis ſedem ſuam fixit, præ cœteris diuiniorem reſpicerent, & humano veluti generi fauentiorem. Concludo tandem ex omni-

Bouem ſalacitas.

Gallinæ Oſiri & Iſidi ſacrabantur.

Plutarchus.

Menſe Athyr cur maximæ fierent ſolennitates.

Simulachrum Succoth Benoth, gallina cum pullis.

omnibus hiſcè allatis, Succoth Benoth fuiſſe ſimulachrum gallinæ cum pullis, ſub quo Venerem colebant Babylonij, vt benè obſeruarunt Rabbini; Venerem, inquam, illam rerum omnium terreſtrium ſotricem; eandéq; eſſe cum Venere, quam Arabes Alilath, Syri ܡܠܝܬܐ Mulitho ſeu Melittam, hoc eſt, generatricem vocant; Græci Latonam ſeu parturientium præſidem (Nam & huic ideò gallinas ſacras fuiſſe Ælianus docet;) aut quam Ægyptij Iſidem aut ſtellam Sotin appellant frugum Deum; vel denique quam Iunonem ſeu Syriam Deam vocat Lucianus; fuiſſe autem formâ gallinæ cum pullis expreſſam, ad fœcunditatem Veneris huius indicandam; ſicuti eandem expreſſerunt ſub forma piſcis ad vim in aquas ſeu humores innuendam. Indicat hanc variam picturam Lucianus in Dea Syria, vbi ſic ait: *Iuno autem, ſi propiùs contempleris, haudquaquam vnius ſpeciei formam præ ſe fert; nam in vniuerſum quidem, quod verè dixeris, Iuno eſt; cæterùm habet quidpiam & Mineruæ, & Veneris, & Lunæ, & Rheæ, & Nemeſis, & Parcarum; altera quidem manu ſceptrum tenet, altera autem colum, & in capite radios gerit, & turrim, & cæſtum habet, quo ſolam Venerem cognomento cœleſtem exornant; foris autem & aliud illi aurum circumpoſitum eſt, & lapilli admodum precioſi.* Varijs itaque modis Aſtarthem illam ſuam, ſeu Iunonem, aut Syriam Deam, videlicet ad varietatem effectuum indigitandam exprimebant Aſſyrij; ita quidem, vt alij eam ſub ſpecie ſemipiſcis, veluti Dagonem, ſeu Derceten; alij ſub columbæ, aut gallinæ cum pullis, vti Succoth Benoth; alij alijs modis effigiarent, ſemper tamen alij & alij πολύμορφον, quemadmodum Deam Syriam effictam Lucianus ſcribit. Sed hæc frequentiùs forſan, quàm par eſt, inculcamus. Quare reuertamur ad inſtitutum noſtrum. Hebræi itaque non ſine ratione aſſerunt, Succoth Benoth ſimulachrum fuiſſe ſub forma gallinæ cum pullis; conuenit enim hoc ſymbolum, ſi quod aliud, Veneri. Accedit quod hæc opinio nequaquam conficta ſit ab Hebræis, vt Seldenus vult, ſed ex profundiſſimis Ethnicæ Aſtrologiæ myſterijs deprompta; quibus ſicut frequens & continua aſtrorum contemplatio occaſionem præbuit totius ſuperſtitionis idololatricæ, ita & δωδεκαμόριον hoc ♉, & fœcunda ſtellarum in eo occurrentium natura, facilè quoque Venerem ſub gallinæ & pullorum forma repræſentandi præbere potuit ſuperſtitioſis obſeruatoribus occaſionem. Certè monſtrant huius rei veritatem paſsìm Numiſmata quædam antiquiſſima Mamertinorum, & Selenontinorum, in quorum vna ſuperficie occurrit gallus ſeu gallina cum ſeleni folio Veneri ſacro, in altera verò imago Tauri cornu comprehenſi; quibus ſanè ad nihil aliud niſi ad dicta myſteria reſpicere videntur. In Tianenſium quodam Numo etiam gallus conſpicitur erectæ figuræ ceu cucurritum edens, cui ſupra criſtam granum tritici, & à tergo aſtrum, ante talis inſcriptio: TIANO; ab altera parte Martis caput galeatum. Credendum igitur, gallum in tali Numo ita expreſſum eſſe, quoniam Martis ales eſt, & ipſi propriè ſacra; granum verò fertilitatis ex agricultura ſymbolum eſſe; quod ad ſtellam attinet, quæ pariter in aliquot alijs vicinorum populorum Numis conſpicitur, nonnulli eò referendum putant, quòd magna Græcia prius Heſperia dicta ſit;

Cur Dij tot formis diuerſis exhiberentur.

Lucianus.

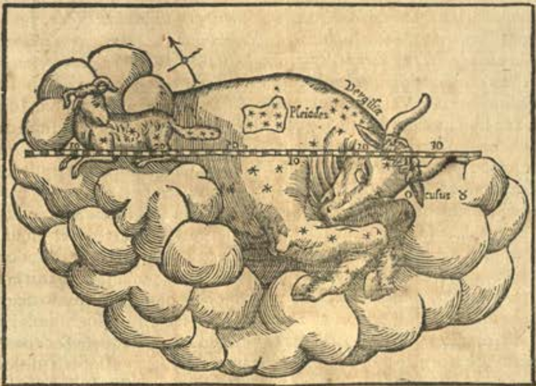
Aſſyrij varijs modis exprimebant Aſtarthem.

Succoth Benoth ſimulacrum quale.

He-

Heſperum itaque ſiue Veſperuginem (quam Venerem eſſe pueri in Aſtronomia nôrunt) his Numis exprimi. Infinita hic adducere poſſem ad dictarum rerum veritatem ſtabiliendam: ſed quia ea omnia alijs locis reſeruauimus; nihil aliud hic reſtat, niſi vt figuram Succoth Benoth, iuxtà Rabbinorum opinionem ob oculos ponamus, vnà cum δωδεκαμορίῳ Tauri, vt curioſus Lector à nobis in præcedentibus forſan fuſiùs relata, in vnicum typum congeſta faciliter inter ſe comparare poſſit.

Typus Dodecamorij Tauri, quod domum Veneris, & exultationis Lunæ ſignum dixerunt veteres, exhibens ſitum Pleiadum, ſiue Succoth Benoth, aliarumque ſtellarum adiacentium.

Porrò quod Authores Hebræorum Pleiadum conſtellationem confundant cum cauda Arietis, id factum eſſe putem ex vicinitate Pleiadum ad caudam Arietis, vti typus monſtrat. Atque hinc quoque factum eſſe arbitror, quod Venerem Arieti inequitantem veteres Mythologi depinxerint, vel ob vicinitatem nimirùm Arietis ad Venereum ſidus Pleiadum, vel quòd in fine Arietis Venus virtutem ſuam exerere ſtatim incipiat. Pleiades verò, Hyades, & Virgilias paſsim confundi videmus, vel ob congeries ſtellarum, quibus ſingulæ tres conſtellationes dictæ conſtant; vel quòd harum ortus, qui eodem ferè tempore fit, ſimiles effectûs & operationes in inferiori mundo præſtet. Mirum igitur non eſt, ſi Pleiades, Hyades, & Virgilias Authores vnam & eandem conſtellationem intelligant.

Pleiadum conſtellatio cur confundatur cum Ariete.

Venus Arieti inequitare cur pingatur.

Pleiades, Hyades, & Virgiliæ cur paſsim confundantur.

Hanc itaq; congeriem ſtellarum, ſiue eæ fuerint Pleiadum, ſiue Hyadum, aut Virgiliarum, antiqui Chaldæorum Aſtrologi ob dictas rationes diuino honore ſub ea, quæ ſequitur, figura coluerunt.

Di-

Diximus hucuſque de forma & figura Succoth Benoth, nunc tempus eſt, vt de cœrimonijs, ritibuſque ei perſolui ſolitis pari paſſu differamus. Lege itaque patriâ omnibus Babylonijs fœminis erat commune, vt ſupra quoque retulimus, ritè imploratâ Venere Mylitta, ſeu Succoth Benoth, ſemel in vita ſedentes pro ſano in ſpatijs funiculis diſtinctis, corolliſque reuinctis, cum aduenis conſuetudinem habere. Sed de his & ſimilibus conſule Herodotum l. 1. & Strabonem l. 16. à quibus nos ea, quæ attulimus, hauſimus. Innuit has cœrimonias quoque locus ille Ieremiæ in epiſtola Barucho ſubnexa, vbi ſcorta Babyloniorum inſectatur; ad hunc autem modum loquitur:

Babyloniarũ fœminarum nefandus mos.

Herodotus. Strabo.

Αἱ δὲ γυναῖκες περιθέμεναι σχοίνια ἐν τῇ ὁδοῖς ἐγκάθηνται θυμιῶσαι τὰ πίτυρα. ὅταν δέ τις αὐτῶν ἐφελκυσθεῖσα ὑπό τινος τῶν παραπορευομένων κοιμηθῇ, τὴν πλησίον ὀνειδίζει ὅτι οὐκ ἠξίωται ὥσπερ, καὶ αὐτὴ οὐδὲ τὸ σχοῖνον αὐτῆς διεῤῥάγη. *Mulieres*, ait, *funiculis circumdatæ in vijs ſedent, vt furfures adoleant; etſi quæ earum cum aduena quouis, qui vi eam ſibi attraxerit, cubaret, proximam conuitiabatur, quod nequaquam ſimili afficeretur honore, nec funiculus eius diſrumperetur.* Περιθέμεναι σχοίνια, quid fuerit, Seldenus ſe fatetur neſcire; nos dicimus per σχοίνια nihil aliud intelligi niſi funiculos iunceos, quos in vſum cortinarum, ſeu tabernaculorum extruendorum torquebant: σχοῖνον enim nihil aliud ſignificat, niſi funiculum ex vlua ſeu iunco paluſtri contortum; queis funiculis ſtoreas ſeu cortinas eas in honorem Aſtaroth, ſeu Veneris Aſſyriæ texuiſſe ſuperiùs ſuſè indicatum eſt, & Herodotus ſatis oſtendit, cùm adytus, qui funiculis iunceis ad fœminam ſedentem ſeu ſcortum protenſi erant, vocat, διεξόδους σχοινοτενέας, hoc eſt, adytus vndique iunco opertos; quæ & à Rabbinis בתי קדשי' hoc eſt, domus ſcortatorum, à Ioſia l. 4. Reg. dirutæ, dicuntur. Cùm enim, vt ſuprà dictum eſt, ſcorta huiuſmodi pro ſano Succoth Benoth, ſeu Mylittæ ſedentes hoſpitum aduentum operirentur; tabernacula ſua ſeu tentoria

σχοίνια quid?

Vide caput de Aſtaroth.

tùm

cùm ad aëris Soliſque moleſtiam euitandam, tùm ad Venereas cœrimonias cum aduenis peragendas vluâ, iuncoue tegebant. Hinc Athenienſium prodijt ἀπεσχοινίζειν, quo vocabulo vſi ſunt, cum protenſis iunceis cortinis, profanos à ſacrorum iudicijs arcerent; ita Pollux l. 8. & Demoſthenes τὸ ἀπεσχοινισμένον vtitur de eo, qui foro ἀπεσχοινισμένῳ excluditur, quod notauit Harpocration. In Veneris autem, ſeu Mylittæ, aut Succoth Benoth fano puellæ conſidentes imitabantur Venerem illam Succoth Benoth, cuius proprium eſt generationi proli, quemadmodum illæ faciebant, vacare. Debebant enim ſacra conformia eſſe, & cœrimoniæ ſacrorum ad actiones Numinis, quod colebant, analogæ; quod benè notandum. Hinc oblationes conformes quoque erant ad Succoth Benoth, ſeu Venerem gallinam illam cœleſtem, cùm ei furfures, farinam, molas ſalſas, libamina, & placentas offerebant, quæ grata eſſe gallinis ſciebant; ſcorta enim τὰ πίτυρα θυμιᾶσαι, hoc eſt, furfures offerre ſolita, ex paulò ante citato loco patuit; οὐλόχυτα verò ſeu ſalſas molas ſparſas, ſeu θυλήματα Virgilius tradit, & Theocritus θύει τὰ πίτυρα Hecatæ, ad conciliandum amorem, conferre. Certè placentas quoque ei oblatas colligitur ex illo Ierem. c. 8. v. 18. *An tu non vides, quid ipſi faciunt in ciuitatibus Iehuda, & in plateis Ieruſalem? Filij colligunt ligna, & patres accendunt ignem, mulieres verò ſubatæ farinæ maſſam apponunt, vt faciant placentas Reginæ cœlorum*. Vbi Ionathas Chaldæus Paraphraſtes vertit, ſtellis cœli. Verba eius ſunt:

ונשיא לשין למעבד כרדוטין לכוכבת שמיא׃

Mulieres verò deſtinabantur facere placentulas ſtellis cœli. Quem locum Raſsi ſic interpretatur:

לעשות כונים רפוס הכוכב מלכת השמים כוכב הגדול היו קורין מלכת השמים לשון מלכה׃

Vt facerent placentas, impreſſus textus, inquit, *habet, ſtellæ Reginæ cœli, ſtellam enim magnam vocauerunt lingua Græca, Reginam cœli*. Radak in hunc locum commentans propiùs adhuc accedit, cùm dicit:

הבנים כל בני הבית מתעסקים בעבודה זו לפי שקבלו בעבודה לעשות כונים מיני מאכלים שהיו מכינים ומגישים למלאכת השמים׃

Filij, inquit, *totius alicuius familiæ occupabantur in hac ſeruitute, vt conducti offerrent ſeſe in ſeruitutem, & facerent placentulas, quæ ſunt certa genera eduliorum, quæ præparabant, & offerebant operi cœli*. Vbi per opus illud cœli nihil aliud, niſi artificiatum aliquod opus ad exemplar conſtellationis alicuius factum (quale Succoth Benoth fuiſſe ſupra diximus) intelligi monſtrat citatus Radak ſequentibus verbis:

וי"ת כונים ברדוטים למלכות השמים חסר א' ופי' כמו מעכת השמים כלומר לכוכבים וי"מ למלכה השמים לשון מלוכה ר"ל לכוכב גדול שבשמים וי"ת לכוכבת שמים׃

Et Ionathas explicat כוני *Kuanim*, ברדוטי *Cardutim, hoc eſt, placentas ex farina, & ouis, & melle confectas* למלכת השמי *Reginæ cœli*; (deeſt hic א & proinde explicatur Regina, ſicut ſuperiùs מלאכת opus) *& ſignificat quemadmodum deinceps, Reginæ cœli, quaſi diceretur ſtellis; dicitur autem Regina cœli in-*

Pollux. Demoſthenes.

Oblationes quæ fiebant Succoth Benoth.

Virgilius. Theocritus.

Ionathas Chaldæus Paraphraſtes.

Raſsi.

Radak.

Regina cœli quomodo vocatur.

lingua Græca ſcilicet, ſtella magna in cœlo, quam Ionathas vocat ſtellam cœli, Arabes Kabar. E quibus patet Idolum, cui furfures, & farinam, & ὀλόχυτα, & θυλήματα, ſeu placentulas ſcorta Venerea ſedentes, offerebant; conſtellationem aliquam fuiſſe, quam Reginam cœli ob mirabiles effectus dicebant; qualem conſtellationem Succoth Benoth in præcedentibus fuiſſe probauimus. Quòd autem Seldenus ex R. Salomone referat, placentulas Reginæ cœli imagine inſignitas, mihi ſanè diligentiſſimè id inquirenti in dicto Authore reperire non licuit; veriſimile tamen eſt, placentulas haſce figura idoli Succoth Benoth, videlicet, gallinæ cum pullis fuiſſe inſignitas; didicerant enim hoc Babylonij ab Ægyptijs, qui, teſte Plutarcho, in placentulis menſe Tybi, ſeu feſto aduentus Iſidis è Phœnicia ligatum Hippopotamum effingebant.

Seldenus.

Plutarchus.

Sed contraho calamum, ne moleſtâ earundem, & ſæpè iam inculcatarum rerum repetitione Lectori nauſeam moueam. hoc vnicum dico, quòd qui hæc cum præcedentibus benè contulerit, videbit Succoth Benoth, eandem omninò eſſe cum Venere illa communi omnibus Aſiaticis, & ſiue eam cum Arabibus Alilath, ſiue cum Syris Mylitham, cum Phœnicibus & Sidonijs Aſtarthen, Dagon, ſeu Dercetam cum Azozijs, & Aſſyrijs, ſiue cum Babylonijs Succoth Benoth, ſiue denique cum alijs, alijs nominibus dixeris, nihil aliud dixeris, niſi magnam illam Deorum Matrem, virtute multiplicem. Sed nos his relictis ad alia pergamus.

CAPVT XIX.

De Nergal, cœteriſque Samaritanorum Idolis.

Samaritani cur odio habiti ab Hebræis.

MVltæ cauſæ ſunt & rationes, cur Samaritanos Hebræi tantò odiò proſequerentur, quarum aliquas refert liber Eſdræ 2. & Ioſephus antiquitatum Iudaic. Eæ autem inter cœteras fuerunt, quod Samaritani, ne muri Hieroſolymitani ædificarentur, variè obſtiterint; & Nehemiæ inſidias ſtruxerint; cœterarum meminit Abenezra his verbis:

R. Abenezra.

מהעשו עזרא וזרובבל בן שאלתיאל ויהושע בן יהוצדק וקבצו את כל הקהל אל היכל יי והביאו שלש מאות כהנים ושלש מאות שופרות ושלש מאות ספרי תורה בידם והיו תוקעים והלוים משוררים ומזמרים ומנדין את כותים בסוד שם המפורש ובכתב הנכתב על הלוחות ובחרם בית דין העליון ובחרם בית דין התחתון שלא יאכל אדם מישראל פת כותי עד עולם מאכן אמרו כל האוכל בשר כותי כאילו אוכל בשר חזיר ואל יתגייר אדם כותי ואין להם חלק בתחיית המתים שנאמר לא לכם ולנו לבנות בית אלהינו לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ועוד שלא יהיה להם חלק ונחלה בירושלם :

Quid fecerunt Eſdras & Zorobabel filius Salathiel, & Ioſue filius Ioſedek! coëgerunt omnem congregationem in domum Domini, & venire fecerunt trecentos ſacerdotes, & trecentos pueros; trecentæ autem tubæ, & trecenti libri legis erant in manibus eorum; illi autem clangentes tubis, Leuitæ verò canentes, & pſallentes fugauerunt Cuthæos per ſecretum Nominis expliciti, & per ſcriptum

ſcriptam ſuper tabulas, & per anathema domus iudicij inferioris, vt nullus Iſraelita comederet buccellam Cuthæi in æternum. Ab eo tempore pronunciarunt: Quicunq; comederit carnem Cuthæi, ſicuti qui comedit carnem porcinam. Neq; fiat Cuthæus proſelytus; neq; ſit illis pars in reſurrectione mortuorum, ſicut dictum eſt, non nobis & vobis ædificatio domus Dei, neque in hoc, neque in futuro ſæculo; & adhuc non ſit illi pars & hæreditas in Hieruſalem. Hæ itaque rationes erant irreconciabilis iſtius odij, quibus accedit adhuc vna, eaque maxima, quod Gentium ritûs & conſuetudines nimis ſuperſtitioſè obſeruarent, cultum idolornm cum veri Dei cultu coniungentes; vndè & ſtultus populus dicitur, Eccleſiaſtici c. 50. v. 27. *Duas gentes od t anima mea, tertia autem non eſt gens, quam oderim; qui ſedent in monte Seir, & Philiſthijm, & ſtultus populus, qui habitat in Sichimis.* Eo autem vſque odio etiam nunc feruntur in Samaritanos Iudæi, vt coria, & pergamena ab ijs præparata profana cenſeant, in ijſque legem aut Thepillim deſcribere illis ſit illicitum; iuxtà illum Rambam p. 1.

כל דבר שצריך מעשה לשמו אם עשהו הכותי פסול׃ Rambam.

Quicquid neceſſe eſt fieri nomine ſuo, ſi illud faciat Cutheus, profanum eſt. Accendebatur odium illud in cordibus Hebræorum ob ædificationem templi in monte Garizim; cuius quoque meminit Seduna Patriarcha Gazenſis iu relatione de Samaritanis, Samariticis characteribus conſcripta.

Samaritana lectio ex Seduna Patriar. Gazenſis tolat. Bibl. Vat.

[illegible]

Illo tempore cùm diſcederet Alexander è Ieruſalem, egreſſus eſt ad eum Saneballet cum Iſraël, & filijs Ioſue ſacerdotis magni, qui affinitatem contraxerant

cum Cuthæis, quoſq; fugauerant Eſdras, & Nehemias à domo Domini; petijtq; ab Alexandro vt ſacerdotes generis ſui ædificarent templum in monte Garizim. quo facto, diuiſus eſt Iſraël in duas partes; pars populi ſecuta eſt Simeonem Iuſtum, & Antigonum diſcipulum eius, & congregationem eorum, iuxtà id quod ab Eſdra & Prophetis acceperant: pars autem alia Sanbellet, & generos eius. obtuleruntque holocauſta, & ſacrificia extra domum Dei, & commenti ſunt de corde ſuo inſtituta, & ſimulachra gentium. In domo autem iſta ſacrificio functus eſt gener Sanbellet Manaſſes filius Ioſue, filij Ioſedech ſacerdotis magni. Tunc etiam Sadok, & Baitus diſcipuli Antigoni fuerunt in caput, & hoc principium fuit hæreſeos. Nam iuerunt tempore Antigoni magiſtri ſui in templum Garizim, fueruntq; in capita. Quæ verba ita congruunt verbis R. Abrahæ, in Cabala, & libri Iuchaſin, vt penitus tranſcripta videantur à Seduna. Præ cœteris igitur gentibus Idololatriæ deditos Samaritanos fuiſſe ex exprobrationibus illis à Iudæis fictis conſtat. Nam præter communia ſimulachra in Samariam à Babylonia deducta, Nergal quoque ſingulari cultu coluiſſe leguntur. Quod tamen, & quale idolum fuerit, incognitum eſt Latinis Authoribus; à cœteris igitur huius nobis aliqualis cognitio petenda eſt. Seldenus arbitratur, Nergal ab Hebræo גל & נר, quod lucernam & volutionem ſignificat, deriuatum, nihil aliud fuiſſe, quàm ignem perennem à Cuthæis religioſè ſeruatum. Verùm hoc repugnare videtur verbis ſacræ Scripturæ, quæ Nergal Numen ſculptile fuiſſe, ſicut cœtera idola, à Cuthæis efformatum, aſſerit. Non deſunt, qui exiſtiment Nergal fuiſſe ſimulachrum columbæ ſpecie. Narrant enim Rabbini Thalmudici, tractatu Cholin ſect. 1. inuentum eſſe in vertice montis Garizim idolum ſimilitudinis columbæ, vndè iudicati ſunt omninò tanquam populi terræ; verba ſunt:

R. Abraham in Cabala & libri Iuchaſin ſiue genealogiarum.

Nergal Samaritanorum idolum.

Seldenus.

Nergal non fuit ignis veſtalis, ſed ſculptile.

Rabbini Thalmudici tract. Cholim ſect. 1.

בזמן ר׳ מאיר נמצא צלם בהר גריזים דמותו דמות יונה ומכאן יהיו נדונים לגמרי בגויי הארץ :

Temporibus R. Meir inuentum eſt in monte Garizim ſimulachrum ſimilitudinis columbæ, vndè iudicati ſunt omninò tanquam populi terræ. Meminit huius columbæ quoque R. Azarias cap. 21. אמרי בינה aitque Semiramidis vexillum fuiſſe, & poſteà Aſſyriorum; vndè Ierem. c. 25. *Facta eſt terra eorum in deſolationem à facie iræ columbæ.* Occaſionem autem huius vexilli eligendi Diodorus Siculus libro tertio refert, quod Semiramidem recens natam aues, præcipuè columbæ aluerint; vndè, inquit Diodorus, gentile nomen Semiramidi ab auium pipitu, & minurizatione impoſitum, quod Rabbinus ille à זמיר, Chaldaicè זמרא, Zain in Samech, ob ſoni affinitatem, permutatione non improbabiliter deducit, quaſi diceretur, Zamiris pro Semiramis. Ait præterea populos quoſdam Semiramidis memoriam ita coluiſſe, vt ab eſu columbarum omninò abſtinuerint; quæ omnia ijs, quæ ſuprà de Derceto, & Dagon Aſſyriorum idolis retulimus, congruunt. Tandem concludit Samaritanos, qui ex Aſſyrijs oriundi erant, in Semiramidis honorem, & memoriam columbæ idolum in monte Garizim erexiſſe, & coluiſſe. Alij volunt, vti Gedelias, hoc fuiſſe idolum, quod Iacob ex Aſſyria allatum propè vrbem Sichem ſubter terebynthum fodit, Gen. 35. Quicquid ſit, certum eſt, Samaritanos columbam ſicut cœteros Aſſyrios

R. Azarias.

Ierem. c. 25.

Diodorus Siculus.

Semiramidi vndè nomen impoſitum.

Gedalias.

coluiſſe

coluiſſe. Vtrum autem hoc idem fuerit idolum cum Nergal, meritò quiſpiam dubitare poſſet, aliqui ex Rabbinis, vt dictum eſt, id exiſtimant. Nos diuerſum eſſe, atque à cœteris diſtinctum arbitramur; ita quidem, vt per columbæ ſimulachrum Samaritas Dercetam, ſeu Adergatim, aut Semiramidem coluiſſe aſſeramus. rationes vide ſuprà proprio loco traditas. Nergal autem fuiſſe ſimulachrum Galli gallinacei ſpecie, ſub quo Solem, aut ignem Perſæ, ex quibus Cuthæi oriundi, olim colebant, fuiſſe reperio. Hoc, vt credam, Authoritates multorum me mouent; nam Seduna Patriarcha Gazenſis, in ſuprà citata relatione Samariticis literis ſcripta, ſcribit; Nergal galli ſimilitudinem habuiſſe; verba eius Samaritica proferam: Nergal galli ſimilitudinem habebat.

[illegible] Seduna.

Ki Abinu ſabakim, & thorath Adonai ve haiu gnobedim tagnauuat tharnigol, ſche neemar belſchon ſomroni Nergal. Hoc eſt: *Quoniam reliquerunt Patres noſtri legem Dei, & ſeruierunt Nergali idolo galli ſimilitudine, dicitur enim in lingua Samaritica gallus Nergal*, ideò, & cœtera quæ ſequuntur. Quibus verbis adſtipulatur Baal Aruch, qui Nergal idem eſſe aſſerit, ac תרנגול, quod Hebræis gallum ſignificat; verba eius ſunt:

נרגל בפ׳ד׳ מיתות ב״ג הנודד בשמו עשו את נרגל ומאי ניהו תרנגול : Baal Aruch.

Hoc eſt, *Nergal in comment. qui vocatur* ד׳מיתות *arba mithoth, in tertia diſt. tit. hannoded biſmo, in nomine eius fecerunt Nergal, & indè eſt* תרנגול, *hoc eſt, gallus gallinaceus*. Diſtinctiùs id explicat Onomaſticon Syrum apud Maronitas:

ܘܐܢ̈ܫܐ ܕܟܘܬ ܦܠܚܘ ܠܢܪܓܠ ܘܢܪܓܠ ܗܘ ܨܠܡܐ ܒܕܡܘܬܐ ܕܬܪܢܓܠܐ * Onomaſticon Syrum.

Et viri Cuth coluère Nergal. Eſt autem Nergal ſimulachrum ſub forma & ſimilitudine galli gallinacei. Confirmat hæc omnia Raſſi, in comment. ſupra 17. l. 4. Regum, vbi ſic ait:

סכות בנות דמות תרנגלת עם אפרוחיה ונרגל תרנגול : Raſſi.

Succoth Benoth erat forma gallinæ cum pullis ſuis, Nergal verò, figura galli. Conſentit hiſce Guido Fabricius in Dictionario ſuo Syro-Chaldaico, verbo Nergal. Guido Fabric. Eſt itaque Nergal vox Samaritana, & idem ſignificat quod תרנגול, videlicet gallum; quod exigua differentia, quæ inter נרגל Nergol, & תרנגל Tharnigol, ſatis demonſtrat. Nergal vox Samaritana. His itaque præſuppoſitis concludo, Nergal, quod Cuthæi feciſſe ſibi ſacra hiſtoria memorat, nihil aliud fuiſſe, quàm idolum ignis ſeu Solis ſub figura galli gallinacei, ignis Soliſque proprietatibus ἀναλόγως reſpondente, cultum. Nergal idoli ignis, ſeu Solis ſub figura galli. Cùm enim Cuthæi origine Perſæ eſſent, Perſæ verò Solem & ignem ſub varijs animantibus, Solem aut ignem repræſentantibus, colerent; veriſimile eſt Cuthæos ritus huiuſmodi idololatricos in Samariam migrantes, deinceps retinuiſſe. Perſas autem Solem & ignem coluiſſe, ſuperiùs fuſiſſimè probatum eſt. Reliquum igitur eſt, vt probemus, gallos apud Perſas in ſummo honore Perſæ gallos colebant.

honore habitos. Ac primò quidem Ariſtophanes, author omni exceptione maior, apud Alexandrum ab Alexandro eum honore habitum à poſteris, eò quod gallus Perſis olim imperarit, Martique ſacrum fuiſſe, hiſcè verbis monſtrat in auibus:

Aristophanes.

Ὄρνις ἀφ' ἡμῶν τοῦ γένους τοῦ Περσικοῦ
Ὅσπερ λέγεται δεσπότατος εἶναι πανταχοῦ
Ἄρεως Νεοττός.

Auis à nobis genere Perſico
Qui dicitur grauiſſimus vbique
Martis pullus.

Scholiaſtes.

Ad quem locum Scholiaſtes: Μηκέτι νῦν τὸν ἀλεκτρυόνα λέγε. Μῆδος γὰρ λέγεται; Ἄρεως δὲ νεοττός, ἐπεὶ ἄλκιμος, καὶ μάχιμος. *Nunquam iam gallum dicit. Medus enim dicitur, & pullus Martis, quia fortis & pugnax.*

Galli gallinacei ex Perſia primùm profecti.
Athenæus.

Ad cultum hunc promouendum non parùm facit, quod Perſia prima gallos produxiſſe dicatur, indèque eos in alias Orbis terræ regiones auectos; verba Athenæi ſunt: *Menodotus Samius libro de ijs, quæ viſuntur in Iunonis Samiæ templo, inquit, Sunt illic pauones Iunoni ſacri, primi quidem in Samo editi ac educati, indèq; educti, ac in alias regiones diuecti, veluti galli è Perſide, & quas Meleagridas vocant, ex Ætolia, vnde gallus paſſim Perſica auis audit.* Heſychius inquit, Περσικὸς ὄρνις ἀλεκτρυών. Suidas etiam Perſicam auem vocat: Περσικὸς ὄρνις ὁ ἀλέκτωρ διὰ τὴν λοφίαν, καὶ ὅτι τὰ πολυτελῆ ὅσα ὁ Βασιλεὺς εἶχεν, ἐκαλεῖτο Περσικά. *Perſica auis dicitur ob criſtam galeæ, & quod ſumptuoſa quæuis, quis Rex vtebatur, vocabantur Perſica.*

Heſychius.
Suidas.

Perſarum milites Galli nuncupati.

Hinc Perſarum milites Galli nuncupati ſunt à Caribus, ob conos, quibus galeas ornatas habebant, eaque de cauſa Artaxerxes hominem è Caria, qui Cyrum iaculo vulneraſſe creditus eſt, eo honeſtauit præmio, vt gallum aureum lanceâ præfixum ante aciem ferret: Author Plutarchus in Artaxerxe. Multis itaque capitibus gallus Perſis ſacer fuit, potiſſimùm verò Marti, quem nos in præcedentibus cum Mythra quoque confudimus, & pugnacem ſeu reluctantem quandam vim in Sole eluceſcentem ex Plutarcho oſtendimus; eſt enim gallus Martis Simia; quod magnanimitas, fortitudo, audacia, pugnacitas, galea, calcaria, circumſpectio, & vigilantia, ſumma adhæc ſalacitas & laſciuia, aliæque proprietates Marti competentes ſatis demonſtrant. Mirùm igitur non eſt, ſi Perſæ Solem, quem per Mythram, hoc eſt, lapidem illum candefactum intelligunt, ſub galli forma expreſſerint; Venerem autem per gallinam cum pullis.

Plutarchus.

Quanta Martem inter & Venerem ſit amicitia & ſympathia, nullus eſt, qui ignoret; quanta vtriuſque ſalacia, ſatis oſtendunt Mythologi, dùm illi ſalaciſſima animalia Gallum & equum; huic gallinam, arietem, cui Venus obequitet, paſſeres ad hæc currum eius trahentes, columbas, ſimiliaque Venerea animalia attribuêre: ſunt enim hæc ſymbola ſeu hieroglyphica quædam ſalacitatis, quâ Venerem, Martemque feruôre indigitant.

gitant. Verùm de his alibi copioſior dabitur dicendi materia; quare ad alia Numinum monſtra explicanda progrediamur.

Numina, quæ Samaria colat, vin' ſcire? tuere
Semihominemq́ aſinum, ſemihominemq́ canem:
En capricorpi, gallina, pauo, ſaxumq́ trigonum,
Et ſidus cœli: Numinis illa loco.

1 Thartac Typhon.
2 Nibbaz, Anubis.
3 Aſima, Mendes, Pan.
4 Succoth Benoth.
5 Anamelech.
6 Ciun, Rephan, Saturnus.
7 Marcolis, Mercurius.
8 Nergal, Harpocrates.
9 Neſroch, tabula Arcę Noë, Ianus.
10 Adramelech, Iuno.

CA-

CAPVT XX.

Aſima, Nibhaz, Tarthac, Anamelech, Adramelech.

DE Aſima Emathitarum Numine Rabbini variè ſentiunt; quidam id ab אשם, quod oblationem pro delicto ſignificat, deductum, pro quouis pecore accipiunt; ſic Radak:

Radak. אשימה אימרא כמה דתימא באיל האשם:

Aſima dicitur, quaſi compleretur in pecore ſacrificium ſeu oblatio pro peccato, R. Elias Germanus in Tisbi, exiſtimat Aſima Simiam eſſe:

R. Elias. ואומר אני שיותר נכון לאמר שהוא כלשון עשו את אשמה שהוא הקוף וכן נקרא בלעז סימייא:

Aſima hircũ ſignificat.

Ego autem, inquit, *dico, quod magis conueniat dicere*, אסמאי *venire ab illo Reg. 2. c. 17. Fecerunt ſibi Aſima; ſignificat enim Aſima illo loco Simiam; ſicuti & Italicè Simia vocatur*. Alij tamen veriùs hircum ſeu capram interpretantur Aſima; quaſi diceretur ſimulachrum hirci abſque lana; ita Baal Aruch, voce אשימה:

Baal Aruch. אשימא בפ״ר ד׳ מיתות נמסרו לב״ד בגמ הנודד בשמו ואנשי חמת עשו אשימא ומאי ניהו ברחא קרחא פי׳ ברחא תיש קרחא שאין לה צמר והוא בקרח ולכן נקרא אשימא שהוא שמם מצמר:

Aſima, in commentario, quod incipit ד׳ מיתות *arba mithoth, & in Gemarah hanoded biſmo, in illum locum, Fecerunt viri Æmath Aſima, tradunt Rabbini noſtri, quòd Aſima ſit hircus caluus, cui non eſt lana, ac ideò dicitur Aſima, quòd deſertus ſit à lana*. Cui Raſſi conſentit in locum dictum ſic commentans:

Raſsi. אשימא דמות תיש וכן קרויין בלשון כל אומה ואומה וכן פירשו רז״ל בסנהדרין:

Aſima, inquit, *ſimulachrum erat ſimilitudine hirci, & ſic legunt hoc omnes, & ſic explicant hoc vocabulum Rabbini noſtri in Sanedrin*. Hinc Iudæi Samaritanis exprobrabant, quod Pentateuchũ ſuũ inciperent: בראשת ברא אשימה *In principio creauit Aſima cælum & terram*; ita enim Abenezra in præfatione ad Heſter, vbi de lege Hebræorum à gentilibus recepta loquitur:

Abenezra. והעתיקוהו הפרסים ונכתבה בדברי הימים שכל מלכיהם והם היו עובדי עבודה זרה והיו כותבים תחת השם הנכבד והנורא שם תועבתם כאשר עשו כותיים שכתבו תחת בראשת ברא אלהים ברא אשימא:

Et transferri curarunt (legem Hebræorum) *Perſæ, & ſcripſerunt eam, & poſuerunt in hiſtoria Regum ſuorum; fuerunt autem Perſæ idololatræ, & ideò loco Nominis Dei ſancti & benedicti, nomen idolorum ſuorum ſcribebant; quemadmodum Samaritani quoque fecerunt, qui ſcripſerunt pro, In principio creauit Deus &c. In principio creauit Aſima*. Hæc cùm apud dictum R. Abenezram legerem, ſummum me inceſſit deſiderium ſciendi, ſi in Samaritano Pentateucho Vaticano huiuſmodi lectio reperiretur. Verùm contrarium reperi; ſic enim habet Samaritana lectio:

Iudæorum calumnia contra Samaritanos.

[Samaritan script] Samaritana lectio.

[Samaritan script]

Beqameth veeth bereſchit bara Elohim & ſchamaim veet haretz. Atque hæc in Pentateucho Samaritano-Hebræo Vaticano, quæ cum communi lectione Hebraica in nullo penitùs diſcrepat, nec in vernacula Samaritanorum lingua, quæ ſic habet:

[Samaritan script]

[Samaritan script]

Beqama dtulmaz elhaa iath ſchomih viath araah. In principio creauit elhaa &c. Quæ cùm vidiſſem, hæc omnia ex inueterato illo & irreconciliabili odio Iudæorum in Samaritanos vel conficta eſſe, vel ſaltem in exemplaribus ab idololatris, antequam puram Hebræorum legem ſuſciperent, deſcriptis, ita lectitatum eſſe, aduerti. Nam cùm Iudæi Samaritanos Aſimæ, hoc eſt, hirci, fœtidiſſimi animalis cultores fuiſſe ſcirent, & loco nominis Dei veri idolorum ſuorum nomina ſacræ paginæ inſeruiſſe ipſis conſtaret; maiorem calumniam ijs inferri non poſſe putabant, quàm ſi ipſis fœdiſſimam hanc lectionem de creatione Mundi ab hirco peracta obtruderent. Verùm hæc animi gratia præterire noluimus; quare reuertamur ad inſtitutum noſtrum.

Dicimus itaque Aſima fuiſſe ſimulachrum Emathitarum hirci figurâ effigiatum; quam figurandi Numinis rationem ab Ægyptijs profectam fuiſſe nemo dubitare debet, cùm & Ægyptios, maximè Mendeſios, hircum ſummo in honore ſemper habuiſſe teſtentur ſummæ ſolennitates huic quotannis in vrbe Mendeſia exhibitæ. Herodotus quoque Hircum & Pana vno vocabulo Ægyptiaco Mendes vocat, vndè Mendeſij φαγολάγαι iſti famoſi. Diodorus Siculus rationem huius φαγολαγίας reddens ſic ait: *Hircum Ægyptij Deificarunt, ſicut Græci Priapum, videlicet ob eam corporis partem, à qua fit omnium ortus, pudendis non ſolùm Ægyptij, ſed alij plures ſacra faciunt.* Atque hinc Ægyptij, teſte Horo, *Hircum pingentes hieroglyphicῶs penem fœcundum ſignificant; hircus enim poſt ſeptimum ab ortu diem coit, & quanquam inualidum & ſterile ſemen egerat, coit tamen citiùs cæteris animantibus.* Certè in hieroglyphicis nihil frequentiùs hircino capite, vel baculo, vel aræ impoſito, vt ſequitur. Herodot. l. 2. Diodorus.

Verùm hæc quid ſignificent, inuenies in practica hieroglyphicorum interpretatione, vbi fuſiſſimè illa explicamus. Ægyptios ſub hircina imagine Oſiridis phallum colentes, ſecuti ſunt hoc loco Samaritani ſeu Emathitæ; dùm Aſimæ idolum excelſo illatum adoraſſe leguntur. Græci quoque Pana hircinis cruribus aſperum ſupremi Numinis loco habuiſſe feruntur, non aliam ob cauſam, niſi vt illo ſymbolo fœcunditatem exprimerent naturæ. Eandem ob cauſam *Baccho Caper omnibus aris Cæditur, & veteres ineunt proſcenia ludi.*

Tabulam Bembinam conſule & Obeliſcos Flaminium & Lateran.

Hircus colitur a varijs Gentilibus.

Veneris πανδήμου, id eſt, Vulgaris dictæ effigies ex ære, hirco etiam æreo inſidet; Scopæ ſtatuarij opus apud Pauſaniam Eliacorum 2. Cur autem hirco inſideat, Lectori conijciendum relinquit. Mihi quidem ratio in promptu apparet, quod hircus maximè obnoxius libidini ſit; cui gentiles Pandemon ſuam Venerem, vti in præcedentibus diximus, præficiunt; vndè & à Plutarcho in magnis parallelis ἐπιτραγία, id eſt, ab hirco dicta Venus eſt. Aſima igitur ex his colligimus eundem fuiſſe cum Mendete Ægyptiorum, Pane Græcorum, Hebræorum Baalphegor, vnum & idem Numen à diuerſis gentibus, diuerſis inſignitum nominibus. Quare hæc de Aſima ſufficiant.

Plutarchus.

Nibhaz.

Quartum ſimulachrum quod Samaritæ ſanis imponebant, vocabatur Nibbhaz, de quo ſic ſacra hiſtoria:

ואנשי בבל עשו את סכות בנות ואנשי כות עשו נרגל
ואנשי חמת עשו את אשימא והעוים עשו נבחז ותרתק:

Et viri Babel fecerunt Succoth Benoth; & viri Cuth fecerunt Nergel; & viri Amath fecerunt Aſimah: & Auaithæ fecerunt Nibhaz, & Tharthac. Quorum illud, quale ſimulachrum fuerit, etſi ex Latinis, Græciſque Authoribus difficulter haberi poſſit, non deſunt tamen veſtigia huius Numinis in libris Orientalium. quibus inſtantes, ſagaciterque indagantes, tandem id, quod erat, olfacientes deprehendimus, videlicet idolum forma canis, ſeu Anubidem illum Ægyptium fuiſſe. Ac primò quidem Nibhaz figura canis fuiſſe, Raſſi manifeſtis verbis indicat: נבחז דמות כלב *Nibhaz*, inquit, *figuram obtinebat caninam*. Et paulò fuſiùs ſe explicat hoc loco Radak:

Raſsi

Radak.

נבחז בזין ויש ספרים כתוב בנ״ון ואיננו כי אם בז״ין
וטעות הוא בספרים ופי׳ נבחז הוא כלב והיא מלה מורכבת
נובח חז נובח מן לא יוכלו לנבוח חז לשון מראה שמראה
שניו:

Nibhaz ſcribitur in fine per Zain, etſi ſint aliqui libri, qui id per Nun quoq; ſcribant, ſed errant libri illi, non enim ſcribi debet niſi per Zain. Significat autem Nibhaz nihil aliud niſi canem, eſtq; Nibhaz nomen compoſitum ex נבח *nibbah, &* חז *haz.* נובח *latrare ſignificat, vtpotè qui non poſſit latrare* (innuens ſimulachrum) חז *autem hoc loco ſignificat faciem canis dentibus, quos iratus oſtendit, egregiè inſtructi.* Alludit Rabbinus ſarcaſτικῶς ad ſimulachrum canis latrare non valentis iuxtà illud Iſaiæ 56.

כלבים אלמים לא יוכלו לנבוח:

Iſaia 56.

Canes muti ſunt, non latrare valentes. Et ad dentatum illud os, quo cum paſsim effigiabant, quemadmodum in præcedente ſimulachro Aſima, quod per contemptum quoque vocabant hircum ſine lana ſeu pilis; quæ omnia in contumeliam idololatriæ Gentibus obtrudere ſolebant Iudæi. Nibhaz igitur à נבח nibah diductum, hoc eſt, à latrando canem ſignificat; חז autem effictum nomen eſt à dentium forma, quam canes rabidi oſtendunt. Alij tamen Orientales non malè, quicquid dicat Radak, per Nun in fine ſcribunt, vt Syri, & Arabes ܢܒܚܘܢ Nibhon, & نبحون

Nibhaz ſignificat canem.

Nibh-

Nibhhun; quorum vtrumq; ﺑﺪﺑﺴﺎ & ﻧﺒﺢ nebach, quod latrare ſignificat, deductum, canem indicat, quaſi dicas latrantes. Canem igitur colebant Auaíthæ, exemplo vtique Ægyptiorum, quibus cane nihil erat ſanctiùs; hunc veluti Ægypti cuſtodem protectoremque delicatè enutriebant, Anubim ipſum, teſte Herodoto, patriâ linguâ vocantes. Huius Virgilius inter cœteros quoque Ægyptiorum Deos meminit: *Herodotus. Virgilius.*

Omnigenûmq; Deûm monſtra, & latrator Anubis.

Hunc Comaſiarum feſtis publicâ ſolennitate per vrbis compita, & vicos circumferre ſolebant, vt tradit Clemens Alexandrinus l. 5. ſtrom. Verùm de Cynolatria hac Ægyptiorum, eiuſque cauſis & rationibus, cùm vbique paſsìm in hoc Oedipo tractaturi ſimus, hìc longiores eſſe noluimus; ſufficit nos hìc oſtendiſſe, Nibhaz fuiſſe ſimulachrum ſub canis forma ab Auaithis Ægyptiorum more cultum; nec enim alia de cauſa canem colebant Auaithæ, niſi quod, cùm Ægyptios Cynopolitas omnem ſuam proſperitatem canino cultui aſcribere intelligerent, & illos ad eandem proſperitatem conſequendam ad huiuſmodi belluinos cultûs animum adieciſſe veriſimile eſt. *Clemens Alexandr.*

Porrò quid alterum Numen Tharthak, quod coluiſſe quoque dicuntur Auaithæ prædicti, fuerit, difficilè eſt aſſerere. Rabbini Aſini figura fuiſſe aiunt; ita Raſſi & Radak citato loco: Tharthak.

פירשו ר׳כי תרתק צורת החמור: *Raſſi & Radak.*

Interpretantur, inquit, *fuiſſe Tharthak figura aſini*. Ægyptios inter cœteras gentes Typhonem ſub aſini figura repræſentaſſe, eumque veluti ſiniſtrum Numen placare contendiſſe, reperio apud Plutarchum libro de Oſiride & Iſide. Canem quoque ſeu Anubim inter cœteras rationes & cauſas etiam colunt, quod Iſidis in inquiſitione corporis Oſiridis à Typhone diſcerpti, comes, molimina Typhonis prodiderit; corpuſque Oſiridis indicârit; vndè & eum veluti bonum, & fortunatum Numen; aſinum autem, ſeu Typhonem ſub aſini forma, veluti ſiniſtrum Numen, cane auerruncari credebant. An non in Auaitharum idolis Nibhaz, & Thartak, quorum illud canem, hoc aſinum retuliſſe oſtendimus, manifeſta huius rei latent veſtigia? Certè cùm Auaithæ vicini fuerint Ægypto, veriſimile eſt, eos ſicut alios ritûs & cœrimonias, ita Numina quoque hæc ἀντίτεχνα, Anubim inquam, & Typhonem ſub canis & aſini figura obſeruari didiciſſe. Verùm cùm de huiuſmodi idolis, ſi citata excipias, nihil præter coniecturas nobis ſuperſit, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum his diutius immorari, præſertim cùm propoſitum nobis ſit, nihil niſi Authorum fide dignorum teſtimonijs ſtabilitum hoc opere noſtro adducere. *Plutarchus.*

Reſtat demùm, vt quid Anamelech, & Adramelech, idola Sepharuaim propriè fuerint, inueſtigemus. Sacra ſcriptura ea cum Moloch confundere videtur, cùm dicit; Sepharuaim filios ſuos combuſſiſſe in igne Diis Anamelech & Adramelech. ſequuntur ſacram hiſtoriam omnes Chri- Anamelech Adramelech idola Sepharuaim.

ſtiani Interpretes: at Rabbini hoc loco Adramelech idolum fuiſſe aiunt forma muli; Anamelech verò forma equi. ita Raſſi citato loco:

Raſsi. אדרמלך דמות פרד ענמלך דמות סוס:

Adramelech, inquit, *erat formam habens muli, Anamelech equi*. Radak hoc loco aſſerit, Adramelech ſic dictum eſſe, quod magnificus ſit in portandis domino ſuo oneribus, & ſummè vtilis; ſicut Anamelech, quod domino vtilis in bello ſit:

Rad.K. [illegible]רמלך דיא פרד ונקרא כן דאדר ליה למריה בטועניה פי׳ שנושא לרבו כל [illegible]לך יד[illegible]סוס דעני ליה למריה בקרבא:

Adramelech, inquit, *eſt mulus, & ita vocatur, quòd* [illegible] *ſuo in oneribus ſuis, hoc eſt, quòd portet domino ſuo omnia onera*, [illegible]*melech verò equus eſt, & ſic vocatur, quod in bello domino Regi ſuo obedit*. Hæc autem tradit Baal Aruch. Thargum verò Hieroſolymitanum apud Radak & Baal Aruch dicit, Adramelech & Anamelech pauonis & phaſiani ſpecie fuiſſe efformata; verba eius adducam:

Thargum Hieroſolymit. אדרמלך וענמלך וה טוס ופסיוני וטוס הוא הנקרא בלשון לעז פא׳ון וידוע הוא דפסיוני הוא:

Adramelech & Anamelech illi ſunt pauonis & phaſiani ſpecie, qui linguâ latinâ vocantur pauo, & notum quod ille eſt phaſianus.

Certè in tanta ſententiarum varietate, & Rabbinorum diſcrepantia, etſi de figura Adramelech & Anamelech difficilè ſit aliquid certi ſtatuere; nihilominus, vt lucem hiſcè aliquam adferamus, quantum quidem probabilibus coniecturis aſſequi poterimus, rem explicare tentabimus. Quod ſi nobis antiquiſſimorum Rabbinorum, quorum nomina paſsìm in Thalmudico tractatu de ſeruitute aliena adducuntur, ſcripta ſupereſſent, parua, aut nulla potiùs ratio haberetur librorum quorundam, qui hodie in penuria meliorum nobis in pretio ſunt: nunc verò cùm de eorum ſcriptis, quæ ad hanc materiam ſpectant, nihil nobis præter deſiderium relictum ſit, fragmentis modernorum quibuſdam malè connexis inopiam noſtram ſubleuare cogimur.

Anamelech, & Adramelech idem cum Moloch. Suppono itaque Anamelech & Adramelech, idem omninò Numen eſſe cum Moloch, vel ipſa ſacra Scriptura, vt in præcedentibus demonſtrauimus, teſtante; etſi hoc ab alijs formâ diuerſum. Erat enim gentibus proprium, vnum & idem Numen, v. g. Solem & Lunam diuerſis figuris, diuerſis in regionibus adumbrare, vti fusè in præcedentibus declarauimus. Alia itaque erat Molochi effigies propè Hieroſolymas in valle Hinnam; alia eiuſdem apud Sepharuaim; quæ ideò præmittenda duxi, ne quiſpiam ex diuerſitate idolorum diuerſitatem Numinum concluderet.

Cùm itaque in præcedentibus Molochum alium non eſſe demonſtrauerimus quàm Martem Aegyptium, ſeu Mythram Perſarum; aſſerimus vnà cum Rabbinis, Anamelech equi forma fuiſſe; equos autem ſacros Marti fuiſſe apud Perſas, eiq; ceu gratam & decoram hoſtiam equum immolatum, apud Iuſtinum libro 1. lego; *Nam & Perſæ*, inquit, *Solem*

Anamelech equi forma. Equi Marti ſacri. Iuſtinus.

vni

vnum Deum credunt, eiq́; equos ſacratos eſſe ferunt. Xenophon lib. octauo. Ἡλίῳ· ἵπποι ἄγονται θῦμα τῷ Ἡλίῳ. Et ita Perſarũ Regem, cùm rem diuinā faceret, equum album Soli mactaſſe, Philoſtrat. l. 1. de vita Apollonij his verbis ſcribit: Λευκὸν δὲ ἄρα ἵππον τῶν ἐκ Νισαίων καταθύσειν ἔμελλε τῷ ἡλίῳ φαλάροις κοσμήσας, ὥσπερ ἐς πομπήν. *Erat autem candidum equum Soli mactaturus ex Niſæis de meliori nota, & egregijs phaleris ornatum, tanquam in pompam profecturum.* Xenophon. in pædia. Philoſtratus.

In eoque venuſtè ludens Himmerius Rhetor:

Ἐν προτρεπτικῷ λόγῳ, ait, τὸν ἐμὸν πῶλον, ἔξαρχος πῶλος ἵππου, καὶ ἀγέρωχος· ἔθος ἡλίῳ θεῷ Νισαίοις πώλους πολλοὺς θύειν. τοῦτον ἐγὼ τὸν πῶλον φαλάροις κοσμήσας μειζόνων, καὶ τῶν χαρίτων μίξας ὅλον ποιήσας ἀνάθημα. ὡς περὶ θεῷ τινι τῶν ἐμῶν ἀγέλων ἀπαρχὰς φέρων ἀνέθηκα. Himmerius.

Huius rei rationem non illepidam reddit Ouidius l. 1. faſt. his verſibus:

Placat equo Perſis radijs Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo. Ouidius.

Eandem cauſam adfert Herodotus l. 2. in extremo, cur Maſſagetæ Soli, quem ſummoperè venerabantur, equos mactarent: Herodotus.

Θεῶν δὲ μοῦνον ἥλιον σέβονται, τῷ θύουσι ἵππους. Νόμος δὲ οὗτος τῆς θυσίης· τῶν θεῶν τῷ ταχίστῳ πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχιστον δατέονται.

Deum verò ſolum & vnicum Solem venerantur, cui equos immolant; lex verò huius ſacrificij erat, vt Deorum omnium celerrimo, celerrimum omnium animalium dedicaretur. Solem autem Mythræ nomine coluiſſe Perſas, ſuprà capite de Mythra oſtenſum eſt; & Strabo lib. 15. manifeſtè tradit:

Τιμῶσι, ait, τὸν ἥλιον, ὃν καλοῦσι Μίθραν. Et Suidas: Μίθραν νομίζουσι Πέρσαι εἶναι τὸν ἥλιον. Et Heſychius: Μίθρας ὁ ἥλιος παρὰ Πέρσαις· &, Μίθρης ὁ πρῶτος ἐν Πέρσαις θεός. *Mithras Sol à Perſis; Mithras primus Deus apud Perſas.* Strabo. Suidas. Heſychius.

Mithram verò eundem eſſe cum Marte Hippio Perſarum, tùm ea quæ ſuperiùs in Moloch tradidimus, tùm Mithræ quoque milites, quos in Spelæo ſeu Antro Mithræ initiatos Tertullianus aſſerit, ſatis ſuperque demonſtrant. Idem l. de præſcriptione aduerſus Hæreticos. *Tingit*, inquit, *& ipſe quoſdam, vtiq́; credentes & fideles ſuos, expiationem delictorum de lauacro promittit, & ſic adhuc initiat Mithræ, ſignat illic in frontibus milites ſuos, celebrat & panis oblationem, & imaginem reſurrectionis inducit, & ſub gladio redimit coronam.* Verùm qui plura de initiatione militis Mithriaci, & varijs tormentorum gradibus, quos eum ſubire oportebat, ſcire deſiderat, conſulat præter citatum Tertullianum, Nonium in Gregorium Nazianzenum, alioſque, quos varijs in locis iam citauimus. Mithra idem cum Marte Hippio Perſarum. Tertullianus.

Cùm itaque Perſæ Solem, ſeu Mithram ſub forma equorum, vtpotè qui naturæ dotibus, Solis virtutes maximè exprimerent, quibuſuè Mars veluti ſibi ſimilibus maximè delectaretur, colerent; probabile eſt, Sepharuaim, qui è finibus Perſiæ in Samariam iuſſu Salmanaſſari iam tranſmigrârant, auitam religionem ſeruantes Adramelech, hoc, inquam, equinum idolum inter cætera idola, de quibus hucuſque dictum eſt, fanis & excelſis quoque intuliſſe; à quibus poſtmodum hanc ἱππολατρείαν diſcentes ſuperſtitioſi Iudæi, longè lateq; propagarunt; quam tamen impiã ſuperſtitioné poſteà Ioſias Rex aboleuit, vt tradit ſacra hiſtoria Reg. 4. c. 23.

Abſtu-

Abſtulit quoq́ equos, quos dederant Reges Iudæ Soli, in circuitu templi Domini iuxtà exedram Nathanmelech Eunuchi, qui erant in Pharurim, currus autem Solis combuſſit igni. Quibus verò cœrimonijs Iudæi Semſæi, ſiue ἡλιογνῶται Iudæi vterentur, oſtendit Radak hoc loco:

Radak.

והיו עובדים לשמש ונתנו שם סוסים שהיו מוכנים לזאת העבודה שהיו רוכבים עליהם והולכים לקראת השמש בבקר בזרחה :

Illis autem, qui Solem colebant, eo in loco præparabantur equi, qui huic ſeruitio tantùm erant deſtinati; atque hoſcè aſcendebant matutino tempore, contra Solem equitantes, quaſi illum ſalutaturi, eumq́ animalibus ei placitis quaſi propitiaturi. Sic Radak & Raſſi.

Currus & equos Soli attribuendi mos vndè profluxerit.

Sunt qui hoc loco currus & equos ſoli attributos, non Perſis, & cœteris gentibus, ſed raptui Eliæ Prophetæ aſcribant. Sic exiſtimat Ioannes Epiſcopus Hieroſolymitanus; nam Græcè Ἥλιος Helius dicitur Sol, quaſi diceres Helias, vti Sedulius oſtendit, dùm canit:

Sedulius.

Quàm benè fluminei prælucens ſemita cœli
Conuenit Eliæ, meritoq́ & nomine fulgens,
Hâc ope dignus erat, quoniam ſermonis Achiui
Vna per accentum mutetur litera, Sol eſt.

Audientes Græci ab Iſraëlitis, quos diuinas habere literas fama prodebat, prædicari, quod Elias curru igneo, & equis igneis ad cœleſtia ſit tranſlatus, vel certè hoc ipſum inter alia depictum in pariete videntes, crediderunt (vicinia decepti nominis Solis) hic tranſitum per cœlos deſignatum eſſe, & miraculum diuinitùs factum, mutauit in argumentum erroris humanâ ſtultitiâ commentum. Ita Angelomus Author vetuſtus, & in abſtruſis literarum ſacrarum locis acerrimi iudicij in Stromatis in libros Regum: quæ ſanè ſententia ita mihi probabilis videtur, vt phaëtontæam iſtam fabulam, nullam aliam, niſi ex ſacra hiſtoria originem habuiſſe, mihi planè perſuadeam. Sed hæc alibi exactiùs diſcutiemus.

Porrò quod Sepharuaim Adramelech muli imagine expreſſerint, non habeo, quod dicam, niſi forſan hoc loco Rabbini ad Eliacorum reſpexerint conſuetudinem, quos Pauſanias aliorum opinione tradit, Lunam mulo vectam ſcalpere ſolitos fuiſſe. *In baſi*, inquit, *throni Iouis Olympij, tùm aliæ Deorum imagines expreſſæ ſunt, tum Luna equo, vt mihi videtur; alij tamen mulo eam vehi aiunt, non equo.* Certè Feſtus apertis verbis opinionem Pauſaniæ confirmat: *Mulus*, inquit, *vehiculo Lunæ adhibetur, quod tam ea ſterilis ſit, quàm mulus; vel quod vt mulus non ſuo genere, ſed equi creatur, ſic ea Solis, non ſuo fulgore luceat.* Certè mulam Lunæ ſacram fuiſſe tradit Proclus in Heſiodum.

Pauſanias. Feſtus. Proclus.

Adramelech forma pauonis erat.

Veruntamen ego omnibus diligenter conſideratis, magis in ſententiam Paraphraſtis Hieroſolymitani, aſſerentis, Adramelech hoc loco ſimulachrum pauonis, ſeu alterius cuiuſdam ſpecioſæ auis, veluti phaſiani, aut Meleagridis forma fuiſſe, inclino; mouet me non etymon ſolùm, ſed & ſummus honos nullo non tempore à Perſis, alijſq; gentibus huic aui præſtitus.

ſitus. Eſt enim eâ pulchritudine volucris pauo, vt non immeritò Adramelech, quaſi dicas magnifici Regis nomine gaudeat. Accedit quòd ob ratas ingenij corporiſque dotes non ſine ratione ſupremæ Deæ Deorumque Matri ſacra, Iunoniæ volucris titulum obtinuerit. E Perſide primas pauonum, Meleagridum, gallorum deductas colonias, ſuprà ex Athenæo docuimus, quæ ſedes ſuas tùm in alijs regionibus, tùm potiſſimùm in Samo figentes, ibi Iunoni ſacræ eſſe cœperunt; tantoque in honore ibi habitæ, vt, Pierio teſte, Deam ipſam Iunonem ſolo pauonis intelligerent hieroglyphico. Veritatem huius rei varia paſsim Numiſmata demonſtrant. In Iuliæ Piæ felicis numo ſignum Iunonis eſt, cum haſta & patera, pauone iuxtà appoſito, cum inſcriptione, *Pauonem*, caſu accuſatiuo; quod rarum eſt. In Fauſtinæ verò numis idolum itidem eſt, cum lancea & patera, à cuius pedibus pauo; inſcriptio eſt, IVNONI LVCINÆ. Iunonis autem auem eſſe hanc, eiuſque currui ſuccedere, ideò confingunt, quod Iuno eadem ſit ac Luna, quæ fulgore ſuo à Sole accepto omnia inferiora lætificet aſpectu ſuo blando & formoſo, cuius ſymbolum erant pauonis pennæ lunarem ſimilitudinem exprimentes. Eandem ob cauſam Perſis in honore fuiſſe Athenæus tradit, eò quod fulgore ſuo multiplici, colorumque varietate imaginem Solis, quem ipſi velut vnicum Deum venerabantur, exactè referret. Deſcribit ſanè hanc pauonis ad Solem ſympathiam, aliaſque eius ingenij dotes elegantiſſimè Lucianus his verbis: *Incipiente, inquit, Vere pauo ad pratum aliquod accedens, quando & flores prodeunt non amabiliores modò, ſed &, vt ita dixerim, floridiores, & quod ad colores & tincturam attinet liquidiores; ipſe quoque extentis pennis, vſq; oſtenſis Soli, & ſublata cauda, eamq; vndique circa ſe pandens, ſpectandos exhibet, & illius flores, & Ver illud pennarum, perindè & prato ad huiuſmodi contentionem & certamen ipſum prouocante. Conuertit quippè ſeipſum, & circumagit, & quaſi quandam pompam pulchritudinis ſuæ, quando videlicet etiam admirabilior apparet ad ſplendorem Solis, variantibus ſe coloribus, & paulatìm in alios atque alios tranſeuntibus, aliamque ad nouam formoſitatis ſpeciem ſubindè recipientibus. Accidit autem hoc in circulis potiſſimùm, quos in ſummis pennis habet, quorum quemlibet quaſi quædam irides circumdant. Nam qui ante æreus viſus fuit, mox inclinante ſe paululum illo, aureus conſpicitur; & rurſum quòd ad Solem cæruleum apparuit, ſi ſub vmbra transferatur, viride videtur; adeò ad luminis viciſſitudinem variatur.* Hæc Lucianus. Hanc admirandam viciſſitudinem colorum poſteriores quoque Ægyptij intuentes ita ſtupuerunt, vt pauonem Argos vocatum, in noctis atque diei hieroglyphicum, Pierio teſte, aſſumpſerint. *Noctem, inquit, ſignificantes, pauonem ſurrectâ in orbem caudà figurabant; nam cùm pauonem Argum interpretarentur, tot luminibus inſignitum, neque aliud quidpiam per Argum, quàm cœlum nocturno tempore, ſi detur dicere, oculatiſſimum intelligerent, atque illi nomen à ſplendore atque velocitate inditum profiterentur;* (vtrumque enim Ἄργος ſignificat) *neq; alio tempore micantiſſimi ſtellarum radij coruſcarent, ſplendeſcerentq; quàm nocturno; datus eſt fictioni locus, vt per oculatam eius alitis caudam mox ipſa ſenſu myſtico hieroglyphicoq; ſignificaretur. Quòd ſi verò diem innuere voluiſſent,*

Pauo Iunoni ſacer.

Athenæus.

Lucianus.

Pauonem Ægyptij vocarunt Argum.

Pierius.

eam-

eandem ipſam volucrem demiſsâ caudâ pinxiſſent, quaſi tunc nox ſtellas occulere videatur, cùm dies ipſe cœperit aduentare, tamque diu latitent ſtellæ, quàm diu Sol ſupra terram eſt. Veriſimile itaque eſt Samaritas ad omne ſuperſtitionis genus procliues, ſimilem ob cauſam pauonis imagine Deos quoquè ſuos coluiſſe.

CAPVT XXI.

De Niſroch, Rimmon, Nebo, Seſach.

NIſroch Aſſyriorum Numen, quale fuerit, vix vllum, qui tradat, reperio; Numen tamen & idolum fuiſſe verba ſacræ hiſtoriæ manifeſtè oſtendunt:

L. 4. Reg. c. 19. v. vlt.

ויהי הוא משתחוה בבית נסרוך אלהיו:

Et profectus eſt, inquit, *Sennacherib Rex Aſſyriorum, & ſedit in Niniue, & cùm adoraret in templo Niſroch Deum ſuum &c.* Vbi paraphraſis Chaldaica tenet, pro *Deum ſuum, idolum ſuum.*

והוה הוא סגיד בבית נסרוך טעותיה:

Et fuit cùm adoraret in templo Niſroch idolum ſuum. Quantum igitur ex Meturgamim Hebræorum intelligere valeo, Niſroch nihil aliud fuiſſe reperio, niſi tabulam arcæ Noë in Aſſyria in ſumma veneratione ſemper habitæ; vtrum autem Tabulam ſimpliciter adorârint, an eam in formam ſimulachri cuiuſdam, aut in Iani, aut Saturni imaginem, quibus nominibus Noë à poſteris vocatum apud Beroſum lego, adaptatam coluerint, controuerti poteſt; vtriuſque cultus paſsim apud Authores exſtant veſtigia. Quæ tamen vt probè intelligantur

Noe apud Orientales nominatiſſimus.

Notandum eſt, Noëmum ob ſummam vetuſtatem inter Orientis populos hodièque ob ſalutis humanæ conſeruationem nominatiſſimum eſſe, adeò vt ipſi Scythæ olim Noa, Beroſo teſtante, omnium Deorum maiorum & minorum patrem, & humanæ gentis Authorem, & Chaos, & ſemen mundi; Thyteam verò Aretiam, id eſt, terram, in quam ſemen Chaos poſuit, & ex qua tanquam ex terra cuncti prodierint, appellare ſoliti ſint. Nunc verò Arcæ reliquias, & certa quietis eius veſtigia in ſumma adhuc veneratione eſſe, teſtantur præter Nicephorum Heraclius Imperator, quem celebritate loci motum, hunc montem adeò celebrem videre voluiſſe Elmacinus Arabs l. 1. circa fin. c. 1. refert. Nam cùm Perſas in Armenia vicina prælio ſuperaſſet, digreſſus eſt indè ad oppidum Themanim تماذين quod ipſe Noë cum ſuis poſt egreſſum ex arca ibidem & condidiſſe credebatur, & incoluiſſe; atque conſcenſo altiſſimo monte ſitum loci, & reliquias diligenter inueſtigauit. Verba eius Arabica ſunt:

Locus vbi quieuit Arca Noe.

Elmacinus.

فلما غلب هركليس قيصر ملك الفرس ودخل مجتازا الجبل العال جدا اسمه الجردي فلما جمع منه كثيرين يطلب نفسه لنظره وصعد عليه لننظر الوضع فلما تنزل من الجبل جا الى الموضع اسمه تماذين التي هى مدينة بني نوح وكل شي نظر بعينه

Hera-

Heraclius Cæſar victo Rege Perſiæ, cùm tranſiret montem illum Armeniæ excelſum admodum Gurdi nomine, de quo tam multa intellexerat, deſiderio accenſus eſt eum luſtrandi per ſeipſum; aſcendit itaque, vt videret omnem eius ſitum; & deſcendente illo de monte, ad illum locum quoque venit, quem Temanin vocant, eſtque ciuitas, quam poſt diluuium Noë cum filijs ſuis ædificaſſe fertur; omnia hæc luſtrare voluit Cæſar proprijs oculis. Hæc Elmacinus, vbi pro monte Gurdi nullum alium intelligas, niſi montem Ararat; nam & Thargum Chaldaicum Onkeli ſic eum vocat Gen. c. 8.

Thargum Chaldaicum.

ינחת תיבותא בירחא שביעאה בשבעת עשרא יומא לירחא על טורי קרדו :

Et requieuit arca in menſe ſeptimo, decimo ſeptimo die menſis, ſuper montes Kordu. Strabo quoque Gordiæos montes inter Armeniam & Meſopotamiam agnoſcit, imò etiam hodie Cordænorum ibi degentium, & latrocinijs nunc infamium in Perſicis itinerarijs vulgatiſſima eſt traditio. Mentionem quoque Temanim, & Gurdi montis cui adiacet, facit Geographia Nubiana, verba eius adiungo:

Strabo.

Geograph. Nubia. ſeu Arabica p. 3. clim. 4.

من الموصل الى مدينة بلد احد وعشرون ميل ان شيت في البر وان شيت في الدجلة من بلد الى جزيرة ابن عمر تسعة وستون ميلا وهي متصلة بجبل يمنين وماسورين وقلساجور جميعها في الجبل الذي منه جبل الجودي المتصل بامد من جهة الثغور وجبل يمنين هو الجودي الذي استقرت عليه السفينة نوح عليه السلام ❁ :

De Muzel ad ciuitatem Beld 21. milliaria, ſi velis per deſertum; vel in ipſo flumine Digla, hoc eſt, Tigri de Beld ad inſulam Aben Amar 69. milliaria. Coniungitur hæc cum monte Iemanim (ſubaudi Temanim) *& Maſurin, atque Kilſabur, ambæ ſunt in illo monte, de quo eſt mons Algudi* (ſubaudi Gurdi) *qui pertingit ad Amid ex parte arcium. Iſte mons Iemanim ſeu Temanim eſt ipſe Gordius mons, in quo requieuit Arca Noë, ſuper eum pax.* Atque Themanim locus ille videtur, quem Beroſus nunc Myriadam, nunc Merinacha, hoc eſt, egreſſorium, ſeu deſcenſum Noë appellat. Ab omni perplexitate, quam hoc loco incurri, me vindicauit Ionathas Vzielides Chaldæus Meturgeman; qui in ſua paraphraſi in 8. c. Gen. expreſſis verbis rei totius difficultatem expedit.

Ionathas Vzielides.

ונחת תיבותא בירא שביעאה הוא ירחא דניסן בשבעשרי יומין לירחא על טוורא דקרדון שום טוורא חד קרדניא ושום טוורא חד ארמנויא ותמן מתבניא קרתא דארמניא בארעת מרינחא :

Et requieuit, inquit, *arca in menſe ſeptimo, ille menſis Niſan, in decimo ſeptimo die Menſis, ſuper montem Kardon. Eſt autem nomen montis vnius Gordenorum, & nomen montis in Armenia, & ibi ædificauerunt vrbem Armeniæ in terra Merinacha.* Eſt autem Merinacha, ſeu מרינחא corrupta vox, idem ſignificans ac מוריד נח *Morid noah*, hoc eſt, deſcenſum Noë, quem & Beroſus ſupracitatus egreſſorium Noë vocat; & Moriadam, quam vocem interpres Beroſi perperàm appellat euiſceratorum hominum campum; cum *Mori Adam* nihil aliud indicare voluerit, niſi מוריד אדם *Morid Adam*, hoc eſt, deſcenſum filiorum Adæ, ſeu deſcenſum hominis; quod ex deſcenſu Noë vnius hominis, totum humanũ genus fuerit reſuſcitatum.

Moriadam quid?

Cùm itaque Noë veluti ſemen Mundi nullo non tempore diuinis honoribus veluti Numen aliquod ſub Oſiridis, Saturni, aut Iani nomine à diuerſis gentibus fuerit, vt in primo Syntagmate quoque demonſtrauimus, cultus; cùmque prodigioſi illius nauigij, quo mundum conſeruauit, reliquias Gordiæis montibus, ſiue Ararat Armeniæ, quæ ex Aſſyriorum Prouincijs vna erat, impoſuerit; dubium non eſt, quin non Noëmum ſolùm vicinæ gentes, ſed & admirandæ illius domus reliquias diuinis honoribus etiam ad maximas vſque ſuperſtitiones coluerint. Hoc verò vt omninò credam, fidem facit narratio Beroſi, qui vicinas gentes indè bitumen pro amuleto abradere ſolitas refert; verba eius proferam: *Vnus, inquit, inter Gygantes erat, qui Deorum venerantior & prudentior cunctis reliquis ex probis erat in Syria; huic nomen erat Noa cum tribus filijs, Semo, Chamo, Iapeto, & vxoribus Tidea magna, Pandora, Noëla, & Noegla; is timens, quam ex aſtris futuram proſpexerat cladem, anno ſeptuageſimo octauo ante inundationem, nauim inſtar arcæ coopertam fabricari cœpit. Anno itaque ab incboata naui ſeptuageſimo octauo, ex improuiſo inundauit Oceanus, & omnia maria mediterranea, fluminaque ac fontes ab imo ebullientes inundauerunt ſuprà omnes montes, accedentibus quoque impetuoſiſſimis, & ſupra naturam è cœlo copioſiſſimis imbribus; multis diebus corruentibus; itaque omne humanum genus aquis ſuffocatum, excepto Noa cum familia ſua, quę naui erepta eſt; nam eleuata ab aquis in Gordiæi montis vertice quieuit, cuius adhuc dicitur aliqua pars eſſe, & homines ex illa bitumen tollere, qui maximè vtuntur ad expiationem.* Confirmat citata Haython ex Armenia ipſa oriundus (quicquid dicant ij, qui eum Cilicem aſſerunt fuiſſe) ſuo adhuc tempore, videlicet 1300. poſt Chriſtum, reliquias arcæ in monte ſpectatas fuiſſe. *In Armenia,* inquit, *altior mons eſt, quam ſit in toto orbe terrarum, qui Ararath vulgò appellatur: & in cacumine iſtius montis arca Noë primò poſt diluuium ſedit; & licèt ob abundantiam niuium, quæ ſemper in illo monte reperiuntur, tàm hyeme, quàm æſtate, nemo valeat aſcendere montem iſtum, ſemper tamen apparet in eius cacumine quiddam nigrum, quod homines arcam Noë eſſe dicunt.* Superſtitiones verò de arcæ particulis, & bitumine circa collum ſupremi verticis à vicinis gentibus certis anni temporibus montem viſitare ſolitis contra morbos & infortunia collectis, non ſemel ab ipſis Armenis oretenus percepi. S. Syriano quoque particulam eiuſmodi arcæ ab Angelo diuinitùs allatam Annales Armenorum tradunt; vti ex Patre Petro Copo Armeno mihi admodum familiari, ac meo in Armenica lingua Magiſtro, non ſemel audiui. Imò ex arcæ ipſius lignis fanum religionis cauſa poſteris temporibus à Calipha extructum eſſe, docet Beniaminus peregrinator fide digniſſimus; verba eius ſunt:

משם שני ימים לגזירה בן עמר והוא בתוך נהר חדקל לרגלי הרי אררט מהלך ד'
מילין למקום שנחה שם תבת נח אבל עמר בן אלכטאב לקח את התיבה מעל הראש
הרים ועשה אותה כנסת לישמעאלים ובקרוב התיבה כנסת עזרא הסופר עד היום
הזה וביום באים יהודים להתפלל שם וגו' ;

Indè iter biduanum ad inſulam Aben Omar, quæ ſita eſt in medio flumine Chiddekel, hoc eſt, Tigris, iuxtà pedes montium Ararat, itinere quatuor milliarum diſtans à loco, vbi requieuerat arca Noë; veruntamen Omar filius Alchetab tulit eam

Orientales populi coluerunt Noemũ, & reliquias arcæ.

Beroſus.

Haython.

Beniaminus.

eam de vertice montis duplicis, atque ſtruxit indè fanum pro Iſmaelitis, in vſum videlicet religionis ipſorum, propè quod Synagoga quoque Eſdræ Scribæ, vbi feſtis diebus orandi gratia conueniunt Iudæi. Quæ ſi vera ſunt, quæ Beniamin refert, certè ea de tota arca in vſum Eccleſiæ ablata nequaquam intelligi debent; ſed de partibus hinc indè inuentis, ac vetuſtate temporum corruptis, ſeu vi ventorum ac imbrium ex vertice in imam montis partem diſiectis.

Cùm itaque, vt ad ſemitam redeamus, huiuſmodi reliquias omnes gentes maximè ſemper coluerint; ex his omnibus concludo, Niſroch Numen illud, quod Senacherib coluiſſe ex ſacris literis oſtendimus, nihil aliud fuiſſe, quàm vel idolum, vel arculam ſeu nauiculam ex reliquijs arcæ Noë confectam, ſub quo Aſſyrij ſeu Babylonij vicini Saturnum, Ianum, quem ſuâ lingua Niſroch vocabant, coluerint, non ſecùs ac Ægyptij arcam illam, in quam Oſiridem à Typhone coniectum fabulantur, arcam dico illam opertaneam ſacrorum feracem, de qua Apuleius conſulas l. 11. metamorph. Multùm in animis Aſſyriorum arcæ Noemicæ cultum ſtabilire poterat exemplum Hebræorum, qui omnem proſperitatem cultui, & venerationi arcæ fœderis attribuebant, eam veluti Deum ipſum in eâ manifeſtè ſe prodentem adorantes; quod & verba Betſamitarum ſatis oſtendunt, quos legimus ad eam veluti ad Numinis præſentiam perhorreſcentes poſt formidabilem illam ſeptuaginta millium hominum irreuerenter illam intuentium ſtragem exclamaſſe: *Quis poterit ſtare in conſpectu Domini Dei ſancti huius? & ad quem aſcendet ex nobis?* Quæ verba clarè monſtrant, Betſamitas arcam ipſam veluti Numen aliquod reueritos eſſe; quod & Rabbini hoc loco aſſerunt. Huius itaque exemplo Aſſyrios arcam quoque conſtruxiſſe, in qua ſicuti Hebræi Tabulas legis, Manna, Virgam Aaronis, ſimiliaque ſacra lipſana ad beneficia Dei, fœderiſque pacti conditiones recolendas reponebant; ſic & Aſſyrios, qui multa de Noë eiuſque arca traditione acceperant, atque reliquias præſentes ſemper in vicino monte coram ſpectabant, valdè probabile eſt ſimile quid ex compactis arcæ Noemicæ fruſtis attentaſſe, quod Nefroch, hoc eſt, Numen arcæ (Nam נסרא *Neſra*, vel נסר *Neſer* Chaldaicè nihil aliud ſignificat, quàm tabulam de arca Noë) appellatum, veluti Deum coluerint. Verùm ne me forſan quiſpiam hæc ſine fundamento ac rationibus aſſerere exiſtimet, producam huius rei teſtem celeberrimum illum tractatum, quem Iudæi אגדה חלק faſciculum heleck vocant, in quo Author de idololatria Aſſur loquens inter cœtera Niſroch quoque meminit his verbis:

וסגיד סנחריב בית נסרוך אלהיו וחית נסרוך טעותא נסר מתיבותא של נח עבדוהו אנשי אשור כאלהיו:

Et Sennacherib adorabat Deum ſuum Neſroch, idolum videlicet ex tabula ſeu aſſere arcæ Noë, quem viri Aſſur veluti Deum ſuum venerabantur, efformatum. Quod ſi hiſcè quiſpiam minùs forſan fidat, hic audiat communiores Rabbinos, RR. Salomonem, Iarrhi, & Dauidem Kimchæum dicta confirmantes, dùm hic in commentarijs in 19. l. 4. Regum ſic dicit:

Niſroch erat Arca ex lignis Arcæ Noë.

בית נסרוך נכר מתיבה של נח:

Rr. Salomon, Iarchi in Dauid. Hoc eſt: *Beth Niſroch, ex tabulis arcæ Noe.* Alterum non cito, cùm iiſdem omnino verbis rem confirmet. Dicitur autem in ſacro textu, Sennacherib domum Niſroch Dei ſui adoraſſe:

ויהי הוא משתחוה בית נסרוך אלהיו:

Et adorauit domum Niſroch Dei ſui, hoc eſt, *arcam Noe*: Arcam autem hanc veluti idolum quoddam fuiſſe, Chaldæus paraphraſtes inſinuat, dùm ait:

Chaldeus paraphraſtes. וסגיד בית נסרוך טעותיה:

Et adorauit domum Niſroch idolum ſuum. Fuit igitur Niſroch nihil aliud, niſi idolum ſeu arca ex lignis arcæ Noëmicæ compactis, ſub quo Saturnum ſeu Belum ſuum honorabant, quem Noë ſuprà eſſe diximus.

Rimmon. Rimmon quoque Numen apud Syros fuiſſe, ſacra Regum hiſtoria nos docet; quale tamen fuerit, altum eſt omnium ſilentium. Aliqui Venerem, eò quod רמונים Rimmonim, hoc eſt, malagranata ei ſacra legantur fuiſſe, arbitrantur. *Seldenus.* Seldenus dicit, Rimmon idem Numen fuiſſe quod *Heſychius.* Elioan Phœnices dicunt, & Heſychius ῥαμαν, hoc eſt, ὕψιστον θεόν. Veriſimiliùs eſt *Rimmon idem quod Pomona.* Rimmon idem fuiſſe Numen quod Pomonam antiqui, Deam videlicet pomis & fructibus præſidentem, dicebant. Nam hanc Deam ſummâ veneratione cultam à gentibus, Flamen Pomonalis apud Feſtum ſatis oſtendit. Veritatem huius coniecturæ maximè fulcit etymon vocabuli; ſicut enim à floribus Dea florum Flora; & à terra terræ Dea, Tellus; & à piſcibus, piſcium, mariſque Dea Dagon; ab אשרה *Aſera*, hoc eſt, à ſyluis & lucis, Dea eorum Aſtaroth; aliaque gentium Numina, de quibus in præcedentibus locuti ſumus, omnia vel à rebus, quibus præſunt, vel ab effectibus, quos in re, cui præſunt, operantur, nomina ſua obtinuerunt; ſic Rimmon quoque non ſecùs ac Pomona à pomo nomen habere videtur. Sed hæc innuiſſe tantùm ſufficiat.

Nebo. Porrò inter alia Babyloniorum Numina Nebo quoque occurrit, iuxta illud Iſaiæ 46. 1. *Confractus eſt Babel, contritus eſt Nebo; facta ſunt ſimulachra eorum beſtijs & iumentis onera veſtra graui pondere vſque ad laſſitudinem.* Quale tamen idolum hoc fuerit, difficile eſt aſſerere.

70. Interpret. Septuaginta Interpretes vertunt hoc loco Dagon: Ἔπεσε Βὴλ, συνέτριβη Δαγὼν, *Cecidit Bel, contritus eſt Dagon.* *D. Hieron.* D. Hieronymus in commentario huius loci exiſtimat, Nebo idolum eſſe, per quod diuinationes exercebant, & reſponſa petebant. Verba eius ſunt: *Cecidit Babel, confractus eſt Nebo.* Bel Græci Belum, Latini Saturnum vocant; cuius tanta fuit apud veteres religio, vt ei non ſolùm humanas hoſtias captiuorum, ignobiliumque mortalium; ſed & ſuos liberos immolarent; Nebo autem id ipſum idolum eſt, quod interpretatur diuinatio, & prophetia, quam poſt Euangelij veritatem in toto orbe conticuiſſe ſignificat; ſiue iuxta Septuaginta, Δαγών; quod tamen in Hebraico non habetur. Et eſt idolum Aſcolonis, Gazæ, & reliquarum vrbium Philiſthijm. Et à ſpeciali tranſit ad generale, facta ſunt ſimulachra eorum beſtijs & iumentis; non quod ſimulachra gentilium in prædam beſtiarum & iumentorum expoſita ſint; ſed

quod

quòd religio nationum, ſimulachra ſint beſtiarum, & brutorum animalium, quæ maximè in Ægypto diuino cultui conſecrata ſunt: nam & pleraque oppida eorum ex beſtijs & iumentis habent nomina. Sic Diuus Hieronymus, & Ionathas paraphraſtes Chaldæus, Bel & Nabo ſimulachra fuiſſe opinantur in ſimilitudinem ſerpentum, & iumentorum. D. Hieron. Ionathas Chaldæus.

חמיט בל״ אתקטף נבו הוו צלמניהון דמות חיוא ובעירא:

Incuruatus eſt Bel, ſucciſus eſt Nabo, fuerunt ſimulachra eorum in ſimilitudinem ſerpentum & iumentorum. Cui Raſſi aſtipulatur; ait enim: Raſſi.

שמעתי משמו של ר״ג בן היו עצביהם צלמי צורותם של בל ונבו היו לחיה ולבהמה שמזומין ומלכלכין עצמן ברעי שלהם:

Audiui, inquit, de nomine horum idolorum loquentem R. Gerſon, qui aſſerebat, fuiſſe ſimulachra hæc figura ſerpentum & beſtiarum, &c. Seldenus exiſtimat, Nebo fuiſſe Nibhon; ſed fallitur; cum Rabbinis teſtantibus, Nibhon nihil aliud fuerit, quàm locus quidam editus: Seldenus.

דיבון הוא שם משגב שהיה שם בית ע״ז:

Dibhon fuit locus exaltatus, vbi erat fanum, in quo Camos colebatur; ſic enim ſcribit:

וכאשר יבואו האויבים עליהם פתאום יעלו עליהם לבכי ולבכות שם לפני ע״ז שלהם ולספוד ולקרוע בגדיהם כדי שירחם עליהם כמוש אלהיהם כפי דעתם:

Et cum venirent inimici eorum ſuper illos, ſubitò aſcenderunt excelſa, plorantes ibi ante idola eorum, plangentes, & ſcindentes veſtimenta ſua, ad miſericordiam commouendum Deum eorum Camos; atque hæc eſt conſuetudo eorum. Ex quo patet, Nebo ab aliquibus hoc loco nullum alium eſſe, quàm Chamos, qui Bacchus à nobis ſuprà demonſtratus eſt, concludi; quo fundamento, ipſi viderint. Nobis ſanè probabiliùs eſt, Nebo & Bel nihil fuiſſe aliud, quàm quæuis portatilia idola, de loco in locum migrantibus cultoribus ſuis, iumentorum operà tranſportata, ita quidem, vt omnia illa idola, per quæ diuinationes exercebant, quibuſuè oraculorum loco vtebantur, quales erant Theraphim, Ob, Ieduah, magnæ fortunæ abacus, ſimiliaque magicæ artis inſtrumenta; Nebo, à diuinatione & prophetia; alia verò ſimulachra communi nomine Bel ſeu Baal appellarentur, vt in capite de Baalim Hebræorum oſtendimus. Indicat huius ſententiæ veritatem non tantùm ſacræ hiſtoriæ textus, qui vt huiuſmodi idolorum cultoribus illuderet, ipſas beſtias ſub Deorum pondere incuruatas ingemuiſſe dicens appoſitè ad vecturam alludit. Sed & D. Hieronymus citato loco, vnà cum commentatoribus in hunc locum, multiformia ea idola fuiſſe ex auro & argento fabrefacta, manifeſtis verbis aſſerunt, vbi non minùs doctè, quàm cumprimis lepidè cœrimonias Dijs huiuſmodi peractas deſcribunt. Quid autem fuerit Magnæ fortunæ Abacus, diximus in capite de Baalgad; quid Ob & Ieduah fuerit, paucis explicare viſum eſt. De Ob & Iideonim Moſes Leuit. 20. capite agit, vbi ſacra Scriptura omnem animam declinantem ad Magos & Ariolos extirpandam aſſerit. Pro vocibus *Magos & Ariolos* Hebræi legunt אובות וידענים *Oboth vaiideonim*. Ob ple-

Nebo ſignificat qualibet portatilia ſimulachra.

D. Hieron.

Ob, quid? Leuit. 20.

pleriquc vertunt Pythonem ſeu Magum; verum ex RR. Moſe Mikorti, Rambam, Paulo Riccio, colligo, Ob nihil aliud fuiſſe, quàm Spiritum ſeu Dæmonem, qui ab immundis, & quæ honeſtè nominari non poſſunt, partibus nonnunquam à capite ſeu axillis, ſiue Harioli, aut mortui ſubmiſſa voce, & quæ ex Telluris cauitatibus videretur egredi, nec audiri, ſed à conſulente duntaxat mente concipi poſſet, reſponſa dabat; ita Ralbag in 28. l. 1. Sam.

Mikorti in præcept. neg. 38.
Rambam in ידווים c. 6.
Paul. Ricc. ad Mand. neg. 36.

Ralbag.

ארז״ל שענין האוב הוא שהמעלה את המת הוא בלתי שומע דבר ורואה תמונת המת הוא והשואל לא יראה התמונה ההיא אבל ישמע דברים מה לפי מחשבתו על שאלתו וגו׳:

Dicunt Rabbini felicis memoriæ, quòd Ob ſeu Python res fuit, aſcendere faciens mortuum; ille abſq; eo quòd audiret verbum, videbat ſimulachrum mortui; interrogans autem Pythonem, non videbat imaginem ſeu vmbram mortui, audiebat tamen verba, quæ de interrogatione ſua mente conceperat. Ita Sauli, Samuelis defuncti ſpecies repræſentabatur à fœmina, cuius ex obſcœnis Ob loquebatur. Fœminam ſiue Pythoniſſam, ſeu vt Septuaginta Interpretes vertunt, γυναῖκα ἐγγαστρίμυθον, illam Scriptura nuncupat אשת בעלת אוב, id eſt, Mulierem habentem Ob. Ob igitur hic ipſe ſpiritus ventriloquus; Pythoniſſa autem ipſa, ſiue Ariolus, id eſt, Baal ſeu Baalath Ob hoc nomine nuncupatur. Et dùm initiabantur, tenebat manibus שרביט של הדס *Virgam myrtheam*, & ſuffumigabantur, teſte Rambam cit. loco; rituum autem huiuſmodi locum fuiſſe mortui ſepulchrum, tradit R. Abraham Ben David.

Ob, ſpiritus ventriloquus.

Prodijt propudioſa hæc & ridicula Pythonis ventriloqui ſpiritus religio non aliundè niſi ex Ægypto, quibus ſpurcus dæmon ſæpè per humani corporis pudenda, potiſſimùm per poſteriora ſtrepitu emiſſo reſponſa dabat, quem ventris ſonitum ideò diuinis honoribus ab ijs cultum eſſe in Syntagmate 2. capita de ſuperſtitionibus Ægyptiorum tradidimus, & D. Hieronymus in c. 56. Iſaiæ commentans tradit, alijque quos dicto Syntagmate citauimus. Vt enim ſpurciſſimis hiſcè oraculis maiorem conciliaret exiſtimationem immundus Diabolus, menteſque ſuperſtitioſas faciliùs implicaret, plerumq; interrogationibus factis, infallibilem largiebatur effectum. Sed hæc de nefandis ſacris ſufficiant. Quare ad Iedeonim tranſeamus.

D. Hieron.

Iideoni itaque aiunt, eſt Ariolus qui oſſe animantis ידוע Iedoa dicti, in os ſuum poſito, futura doceret, & quærenda ſolueret. Animal autem ſcribunt illud neſcio quod Iadoa fuiſſe, cui humana vndiquaque figura, ſed quod ad funem cuiuſdam radicis ligaretur, & à primo ortu perpetuo hæreret viuum, donec, qui ob innatam eius ſæuitiem propiùs accedere minùs ſunt auſi, ſagittis conficerent; ſed veriſimiliùs eſt, Iideonim à verbo ידע, hoc eſt, ſciuit, nouit, deriuatum, idem eſſe quod Ariolum, qui certo animi propoſito de re quapiam conſulit; à mortuis autem expectabant, vt per inſomnia de rebus, quas ſciſcitabantur, iuxtà ſepulchra pernoctantes, fierent certiores; & Pythoniſſarum ope etiam euocatas eorum ſpecies, vti de Samuele dicitur, conſulebant; quæ Rambam con-

Iideonim eſt Ariolus.

fir-

firmat in Moreh nebuchim l. 3. c. 29. iuxtà exemplar Hebraicum, hiſcè verbis:

ונולדו בהם דיעות והיה מהם מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים׃ Rambam.

Tunc etiam ortæ ſunt opiniones & ſententiæ, & inuenti ſunt ex eis Augures, & Magi, & diuinatores, & inquirentes Ob, & Iideonim, & requirentes mortuos. Inſinuat Eſaias hanc improbam conſuetudinem, cùm dicit: *Populus qui ad iracundiam prouocat me ante faciem meam ſemper; qui immolant in hortis, & ſacrificant ſuper lateres; qui habitant in ſepulchris, & in delubris idolorum dormiunt.* In quem locum Ionathas Chaldæus hiſcè verbis: Eſaias.

דיתבן בבתיא דבנן מעפר קבריא ועם פגרי בני אנשא דירין דאכלין בשר חזירא׃ Ionathas Chaldæus.

Qui habitant in domibus, quæ ædificantur de puluere ſepulchrorum, & cum cadaueribus filiorum hominum morantur, & comedunt carnem porcinam. Quibus verbis Paraphraſtes maximè innuit conſuetudines Ægyptiorum, à quibus Hebræi hauſerant, vti iam ſæpe dictum eſt, ſua omnia; quibus ſolenne erat ad reſponſa petenda, adyta illa ſua, ſpeluncas ſubterraneas, vbi corpora mortuorum condere ſolebant, intrare; quemadmodum eo loco, vbi de Ægyptiorum mumijs tractabimus, fusè oſtendemus. Cauſam verò, cur in huiuſmodi locis ad oracula conſulenda morarentur, Radak pandit:

היושבים בקברים לדרוש אל המתים בחרבות ילינו בלילה שיראו להם השדים לרעתם כי המזיקים נראים בחרבות למאמינים׃ Radak.

Sedentes in ſepulchris; vt conſulant mortuos; in ſolitudinibus morantur, & in nocte, vt appareant eis Dæmones, & vt cognoſcant eos: quoniam dæmones illi nocturni credentibus in eos (hoc eſt cultoribus ſuis) *nullibi faciliùs, quàm in ſolitudinibus* (& tenebroſis locis) *apparere ſolent.* Verùm ad rem noſtram redeamus. Fuerunt itaque varia inſtrumenta ſeu idola, per quæ antiqui diuinationes ſuas peragebant, Diabolo reſponſa per ea dante, quæ Nebo, hoc eſt, prophetia, ſiue diuinatio dicebantur, ab effectu videlicet, quem præſtabant: huius farinæ fuerunt Theraphim, Iſiacæ ſtatuæ, Ob, Ieduah, Beelphegor, Abacus fortunæ, menſa Solis & Lunæ, ſimiliaque, de quibus alibi ex profeſſo tractabitur; atque hæc ſunt illa idola Nebo, quæ ſecum, quocunque ibant, portabant, curribus vehebant, per hæc diuinabantur, hæc denique Deorum loco tenebant. Erant autem huiuſmodi variæ formæ, quædam infantium, alia ſerpentium, aut cæterarum beſtiarum, multa hominis, infantis, virginis, per quorum obſcœnas partes dæmon loquebatur, vt in præcedentibus oſtendimus.

Porrò his ex occaſione data fuſiùs forſan, quàm par erat, expoſitis, nunc ordo poſtulat, vt de Seſach nonnihil quoque dicamus. Hoc itaque nomen duobus locis apud Hieremiam repetitur, videlicet 26. & 41. capitibus; quod verò multi Seſach inter Numina Babyloniorum computent, quà ratione moti id faciant, non video; cùm id nec ex citatis Ieremiæ locis oſtendi queat, nec aliæ rationes ſuppetant, quibus id efficaciter probari poſſit. Seldenus neſcio qua coniectura motus, à Sacca Babyloniorum feſto Numini Seſach dicato id euincere conatur, teſtem huius addu- Seſach. Seldenus.

cit

cit Beroſum apud Athenæum 14. dipnoſ: Βήρωσσος, inquit ille, ἐν τῷ πρώτῳ Βαβυλωνιακῶν, τῷ Λώῳ μηνὶ ἑκκαιδεκάτῃ φησὶ, ἄγεσθαι ἑορτὴν Σακέας προσαγορευομένην ἐν Βαβυλῶνι ἐπὶ ἡμέρας πέντε, ἐν αἷς ἔθος εἶναι ἄρχεσθαι τοὺς δεσπότας ὑπὸ τῶν οἰκετῶν. ἀφηγεῖσθαί τε τῆς οἰκίας ἕνα αὐτῶν ἐνδεδυκότα στολὴν ὁμοίαν τῇ βασιλικῇ, ὃν καὶ καλεῖσθαι ζωγάνην. μεμνῆσθαι δὲ τῆς ἑορτῆς καὶ Κτησίας ἐν δευτέρῳ Περσικῶν.

Beroſus in 1. l. Babyloniorum refert, decima ſexta die menſis Loi feſtum Sacean dictum Babylone dies quinque celebrari; in his morem eſſe, dominos parere imperio ſeruorum, praeſſe autem familiæ eorum vnum veſte regiá indutum, hunc Zoganem nuncupari. Feſtum memorat etiam Cteſias in 2. Perſicor. Verùm ex his omnibus hoc vnum tantùm probatur, Babylonios feſtum celebraſſe, Sacean nomine. Vtrum autem hoc feſtum a Seſach nomen habeat, aut honori Numinis Seſach, vt citatus Author contendit, dicatum ſit, ſaluo quidem aliorum iudicio, ex adducto Beroſi loco demonſtrari nulla ratione poteſt. Nos itaque meliori fundamento nixi aſſerimus, Seſach non tam Numen aliquod eſſe, quàm ex Cabala Themurah à propheta per *Atbaſch* confictum nomen, quo Babyloniam, Regemque eius myſticè deſignabat; Seſach enim ſcribitur ששך, Babel בבל, à thau ת regrediendo ordinatâ elementorum ſerie, ſi pro ב bis ſumas ש, & pro כ ל, ex Babel Seſach fiet. Verùm hæc pueris paſſim nota ſunt. Seſach igitur confictum nomen nihil aliud ſignificat, quàm Babel. ita hoc loco Rabbini penè omnes פירושהון שהוא בבל באת בש: explicant illud Babel per *Atbaſch*. Imò Ionathas locis Ieremiæ citatis, Seſach aliter non vertit, quàm Babel. Propheta igitur, vt plerique Hebræorum ſentiunt, ne Regem Babylonis contra ſe excitaret, nomen Babel commutatis elementis artificioſè transformauit in Seſach; quia dicitur: *Et Seſach bibet poſt eos, videlicet calicem iræ Dei*. Nec opus eſt multis Authoritatibus aliundè deſumptis, cùm ipſa ſacra ſcriptura, ad quam Lectorem remittimus, totam difficultatem facilè exhauriat. Nec quicquam ad diuinitatem Seſach conciliandam τῶν Σακαιῶν ἡμερῶν, id eſt, Sacæorum dierum feſtiuitas facit, cùm ea in honorem Veneris Babyloniæ & Perſicæ, quam nos ſuprà Anaitidem appellauimus, multò ante Hieremiæ tempora ob victoriam Perſarum & Babyloniorum (qui ab Authoribus paſſim confunduntur) à Sacis, qui populi ſunt intra Imaum montem habitantes, Scythæ dicti, reportatam, vti alibi quoque oſtendimus, inſtituta reperiatur; de quibus conſule Strabonem l. 11. Photium in Myrobiblo cod. 72. Iamblichum Syrum in rebus amatorijs de Rhodane & Sinonide; Heſychium, qui & hoc feſtum Σκυθικὴν ἑορτὴν ob dictam rationem appellat. Atque hæc de Seſach dicta ſufficiant.

Cteſias.

Seſach ſignificat Babyloniam, & eius Regem.

De Alphabeto Atbaſch vide in Cabala Hebræa.

Strabo. Photius. Iamblichus. Heſychius.

CAPVT XXII.

De Rephan, & Markolis Idolis Hebræorum.

DE Rephan, quem alij Remphan, vel etiam Romphan perperam appellant, nulla ſacris in literis fit mentio, niſi Amos 5. & Actorum ſepti-

ſeptimo, vbi S. Stephanus Iudæis idololatriam Patrum prædeceſſorum exprobrat hiſcè verbis: *Et ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch, & ſidus Dei veſtri Remphan, figuras quas feciſtis adorare eas.* Vbi Syriaca verſio habet pro Remphan, Rephon: *Act. Apoſt. 7 v. 43.*

ܐܠܐ ܫܩܠܬܘܢ ܡܫܟܢܗ ܕܡܠܟܘܡ ܘܟܘܟܒܐ ܕܐܠܗܐ ܪܐܦܢ ܘܕܡܘܬܐ
ܕܥܒܕܬܘܢ ܠܡܣܓܕ ܠܗܘܢ ܐܫܢܝܟܘܢ ܠܗܠ ܡܢ ܒܒܠ ܀

Quinimò baiulaſtis Conopæum Melchum, & ſidus Dei veſtri Rephon, imagines quas feciſtis, vt eas adoraretis, transferam vos de Babel.

Quiſnam igitur fuerit iſte Rephan, variæ interpretum huius loci ſunt opiniones; alij Venerem ſeu ſtellam, quam Luciferum vocant Aſtronomi, interpretantur; alij Iouem; non deſunt quoque qui vnam è conſtellationibus fixis Rephan eſſe arbitrentur. Nos relictis omnibus hiſcè coniecturis aliquid certiùs adferemus.

Dicimus itaque Rephan vocem eſſe Ægyptiacam ſeu Coptam, eaq; nihil aliud ſignificari in dicto idiomate, quàm Saturnum, vti ex Onomaſtico noſtro Copto-Arabico-Latino manifeſtè conſtat, vbi Saturnus Rephan dicitur, ob gygantæam videlicet magnitudinem. Nomina Planetarum, prout ab Ægyptijs appellantur, hic ex dicto Onomaſtico noſtro decerpta adiungam. *Rephan vox Copta, ſignificat Saturnum.*

ⲡⲓⲍⲉⲩⲫⲱⲥ ⲧⲏ ⲣⲉⲕⲱϯ ⁘

7. Planetarum nomina Copto Arabica-Latina.

Arab.	Ægypt.	Latin.
زحل	ⲣⲏⲫⲁⲛ	Saturnus
المشتري	ⲡⲓⲍⲉⲩⲥ	Iuppiter
المريخ	ⲙⲟⲗⲟⲭ	Mars
الزهرة	ⲥⲟⲩⲣⲟⲧ	Venus
عطارد	ⲡⲓⲉⲣⲙⲏⲥ	Mercurius
الشمس	ⲡⲓⲣⲏ	Sol
القمر	ⲡⲓⲟϩ	Luna.

Copta verſio ex Vaticana petita ſuffragatur Onomaſtico, dùm cit. loc. Actorum ita Copticè vertit:

ⲁϥⲕⲉⲧ ⲧϥⲇⲉ ⲛ̀ϫⲉⲫϯ ⲁϥⲧⲏⲓⲧⲟⲩ· ⲉϣⲓ ⲛ̀ϯⲥⲧⲣⲁⲧⲓⲁ ⲛ̀ⲧⲉ ⲧⲫⲉ ⁘

Et paulò poſt: ⲙⲏ ⲙⲏⲛ ϩⲁⲛ ϭⲟⲗ ϭⲉⲗⲛⲉⲙ ϣⲟⲩϣⲱⲟⲩϣⲓ ⲁⲣⲉⲧⲉⲛⲉⲛⲟⲩⲛⲓ ϩⲣⲏⲓ ϩⲓ ⲡϣⲁϥⲉ ⲙ̀ⲡⲣⲟⲙⲡⲓ ⲡⲏⲓ ⲙ̀ⲡⲓⲥⲗ̅ ⲟⲩⲟϩ ⲁⲧⲉⲧⲉⲛ ϭⲓ ⲛ̀ϯⲥⲕⲏⲛⲏ ⲛ̀ⲧⲉ ⲙⲟⲗⲟⲭ ⲛⲉⲙ ⲡⲓⲥⲓⲟⲩ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲉⲧⲉⲛ ⲛⲟⲩϯ ⲣⲉⲫⲁⲛ ⲛⲓⲧⲩⲡⲟⲥ ⲉⲧⲁⲣⲉⲧⲉⲛ ⲑⲁⲙⲓⲱⲟⲩ ⲉⲟⲩⲱϣⲧ ⲙ̀ⲙⲱⲟⲩ· ⲟⲩⲟϩ ⲉⲓⲉⲧⲉⲃⲑⲏ ⲛⲟⲩⲉⲃⲟⲗ ⲉⲛⲓⲥⲁⲛⲧⲉ ⲃⲁⲃⲩⲗⲱⲛ ⁘

Conuertit autem Deus, & tradidit eos ſeruire militiæ cœli, ſicut ſcriptum eſt, Nunquid victimas & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto domus

 Iſraël?

Iſrael? & acc piſtis tabernaculum Moloch, & ſidus Dei veſtri Rephan (hoc eſt Saturni). Cui Arabica, Græca, Æthiopica omninò conſonant, vt ſequitur:

Arabica lectio.

اخدتم خيمة ملكوم وكوكب الاهكم رافان الاشباه التي صنعتموها لتكونوا تسجدون لم

Accepiſtis tabernaculum Melcum, & ſidus Dei veſtri Rephan, &c. Septuaginta verò Interpretes: Ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν Ῥεφάν. Æthiopica lectio:

70. Interpret.

Æthiopica lectio.

Vatumadaho balihu agiziahbaher varraſiumu iutkanain lachata ſamaia bachamatazucſa, vaſata mazuchſa nebiat Iſrael vanaſachamu dabtara Meloch, vatamruta imlachachamu Rophan, anza taſagada laamanta maſſa zagbarchamun vadabtara ſamaa.

Conuertit autem Deus, & tradidit eos ſeruire militiæ cœli, ſicuti ſcriptum eſt in libris Prophetarum. Num victimas & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto Iſrael, & portaſtis vmbracula Moloch, & ſtellam Dei veſtri Repham adoratis, quod ipſi feciſtis &c. Non igitur Rompha vel Rempham, ſed Rephan hoc loco proprium Saturni nomen eſt. Vnum miror, cur Amos 5. v. vlt. in Hebraico textu non Rephan, ſed Ciun כיון legatur, cùm tamen citatis locis & vulgata, & Septuaginta Interpretes cum alijs paulò ante adductis vbique vertant Rephan; verba Prophetæ hic adducam:

Amos 5. v. vltimo.

ונשאתם את סכות מלככם ואת כיון צלמיכם כוכב אלהיכם אשר עשיתם לכם:

Quæ ad literam ita ſonant: *Et portaſtis tabernacula Regis veſtri, & Ciun idolorum veſtrorum, ſidus Dei veſtri quod feciſtis vobis.* Quæ multùm à vulgata verſione Latina diſtare videtur: ſic enim hoc loco habet vulgata.

Vulgata lectio.

Et portaſtis tabernaculum Moloch veſtro, & imaginem idolorum veſtrorum, ſidus Dei veſtri Rempham. Cui conuenit & alia Græca lectio, quæ ῥεμφὰ habet loco Ciun. Ionathas quoque, etſi in Chaldaica ſua paraphraſi diſſideat in verſione, explicat tamen vulgatam verſionem:

Ionathas Chaldæus.

ונטלתון ית סיכות בית במריס וית כיון צלמיכם כוכב טעוהכון די עברתון לכון:

Et portaſtis bini tabernacula ſacerdotum veſtrorum, & Ciun imaginem veſtram ſtellam idolum veſtrum, quod feciſtis vobis. Atque ex his omnibus patet, Ciun & Rephan hoc loco pro eodem ſumi. Vtrum autem hæc duo vnius idoli diuerſa nomina ſint, an idem nomen ex corruptione, quam ex varia deſcriptione incurrit, tantùm diuerſum ſit, dubium eſt. Vtriuſque ſententiæ Authores reperio. Rabbini diuerſum ponunt nomen à Rephan, & aiunt, Ciun idem eſſe hic ac Cevauim, hoc eſt, placentulas mellitas, quæ offerebantur Reginæ cœli ſeu Veneri, quam Succoth benoth ſuprà diximus: Ita Radak ex alijs refert:

Rephan & Ciun pro eodem ſumuntur.

כיון

כונים

Radak.

ונשאתם את סכות מלככם אחר על כוכב שנעשה ע״ז על שמו וקורא אותו מלך לפי שהם חושבים אותו למלך עליהם או שהיה כוכב גדול בצבא השמים שהוא

שהוא כמלך על צבאו ואת כיון צלמיכם יש מפרשים כיון כמו לעשות כוונים וכבר פירשנו בספר ירמיהו שהם מיני מאכלים שמכינים לעבודה ולפיכך נקראו כונים :

Et ſuſtuliſtis tabernacula Regis veſtri מלכבם. *Dicitur de ſtella ſeu idolo, cuius nomen Moloch; & vocant eum Regem, vel quòd eum Regem ſibi dominantem exiſtiment, vel quòd ſit ſtella magna in militia cœli, in qua veluti Dux, Rex, ſeu Imperator emineat ſuper exercitum ſuum. [& Ciun imaginem veſtram.] Sunt qui explicant, quaſi facere* כוונים, *id eſt, placentas mellitas, & iam explicauimus in lib. Ieremiæ, quòd Cauanim ſint ſpecies quædam eduliorum, quæ præparabantur Idolo, & ideò vocantur Cauanim.* Verùm huic ſententiæ non aſtipulamur. Melior eſt quàm ſubiungit paulò poſt citatus Radak:

פירשנו שכיון הוא כוכב שבתאי וכן נקרא בלשון שמעאלים ופרס כיואן : Radak.

Nos explicamus quod Ciun idem ſit quod ſtella Saturni, & ita dicitur Saturnus in lingua Iſmaëlitica (Arabica). *& in Perſica Ceuan*. R. Abenezra R. Abenezra. ait, eſſe nomen Saturni, compoſitum ex Arabica & Perſica lingua. Quicquid ſit, nomine Perſico Saturnum כיואן Ceuan dici, nemo negare poteſt, niſi qui forſan libros Perſicos, qui paſsim eum hoc nomine vocant, non legerit; in Arabum autem monumentis nunquam me hoc nomen repeEriſſe memini. Vndè aliqui opinantur Ceuan & Rephan idem omninò nomen eſſe, quod Perſæ ab Ægyptijs acceptum R in C mutato blæſorum more corruperint; ita Ioannes Druſius audacter. *Eſſet*, ait ille, *Cheuan* Druſius. (ſic legit כיון) *niſi manus aberrans maluiſſet ſcribere* Ῥηφὰν, ῥ *pro* κ, *aut fortè ipſi Interpretes legerunt* רירן *pro* כיון. melius dixiſſet, futurum fuiſſe Ῥηφὰν, niſi manus aberrans ſcribere maluiſſet כיון Ceuan; Rephan enim genuinum Saturni nomen apud Ægyptios; Ceuan autem corruptum à vicinis Perſis ante oſtendimus. Hæc ſententia alios quoque ſui fautores inuenit, nec mihi diſpliceret, niſi me venerabilis huius Tranſlatoris ab huiuſmodi aſſertione terreret authoritas, & meliora non ſupereſſent, queis dictas difficultates conciliare poſſemus,

Dicimus igitur quod Chiun, non per errorem, vt Druſius, eiuſque Aſſeclæ volunt, ſacris literis irrepſerit; ſed ſtudio à Propheta ſit poſitum hoc loco tanquam idoli nomen, quo Ægyptij nunc Saturnum, nunc Herculem confuſim appellabant, Hebræis notiſſimum. Eſt enim Chiun, vel Copticè ϩⲓⲕⲱⲛ, idem quod imago, figura, aut idolum, quo nomine Saturni, aut Herculis ſimulachrum promiſcuè, κατὰ τὴν ἐξοχὴν, appellabant. Saturnum autem, quatenus vnus ex ſeptem planetis eſt, ob vehementiam effectuum, quos operatur, Rephan, quaſi diceres vires gygantis, dicebant. Chiun vel Chon itaque idolum Saturni dicebant Rephan ſtellam. Herculem autem Ægyptium, quem Herodotus inter octo Deos Ægyptiorum computat, Chon vel Chiun dictum eſſe Ægyptiacè, oſtendit magnum Etymologicum hiſcè verbis: Chiun ſignificat Saturnum, & Herculem, & idē eſt quod Rephan.

Χῶνες ἔθνος Ἰταλικὸν· τὸν Ἡρακλῆ φασὶ κατὰ τὴν τῶν Αἰγυπτίων διάλεκτον χῶνα λέγεσθαι· δι᾽ εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ χῶνας ὀνομασθῆναι τὸ ἔθνος. Etymologicum magnum

Chones, populus Italiæ, dicunt Herculem iuxtà Ægyptiorum dialectum Chon dictum eſſe, & à ſubiugata per eum Italia Itali Chones poſtmodum appellati ſunt.

Quæ omnia confirmat Antiochus Zenophenes apud Lilium Gyraldum Synt. X. *Chon, inquit, Herculis Ægyptiorum lingua nuncupatus, qui cum Oſiride Italiam liberauit à tyrannide, & ab hoc Chone Hercule Ægyptio Italiam antiquitùs vocatam eſſe proditur*. Hiſtoriam breuiter enarrat Petrus Leo Caſtella in libello de Aboriginibus & Indigenis. *Is itaq; Oſiris poſt Sicani obitum accerſitus ab Italis, populorum ſcilicet Maioribus XII. VI. F.P.C. vindicibus, aduenit in Italiam, vbi Nouitas & Virtus ſemper imperant: is gigantes deuicit omnes, & ſi quos ſeruauit, eos in triumphum duxit, omni potitus Italia, comitatus Hercule Chone, a quo vltima in Italia populi Chones, qui à Sabinis tandem eiecti ſunt*. Hunc Herculem Γιγῶνα quoque appellatum eſſe apud Heſychium reperio:

Antiochus Zenophenes.

Petrus Leo Caſtella.

Heſychius.

Γιγνῶν, inquit, οἱ δὲ Γιγῶν, Πάταικος, Ἐπιπάταικος, Τραπέζιος, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι Ἡρακλέα νομίζουσι.

Gignon, nonnullis Gigon, Patæcus, Epipatæcus, Trapezius, aliqui Herculem Ægyptium appellant. Quod verbum non diſſentit à Rephan, ſi ſignificationem aſpicias; ambo enim iſtius Numinis vires indicant, cùm & Rephanem, & Chonem, Gygantem ſignificari ex dictis pateat. Concludimus igitur Rephan, & Ciun, vel Chon locis citatis ſacræ ſcripturæ nihil aliud eſſe, quàm ſimulachrum Saturni, vel ſub ſideris figura, vel ob ſtellam fronti idoli inſertam, cultum; & nomina diuerſa vni attributa eſſe. Saturnum enim, quem Rephan eſſe oſtendimus, & Herculem, quem Chonà, paſsim cum Oſiride confuſa eſſe in Syntagmate tertio huius probauimus. Verùm hæc meliùs in ſequentibus diſcutientur. Quare Rephane relicto ad Marcolin progrediamur.

Marcolis idē quod Mercurius.

Marcolis מרקולים Hebræis idem eſt, quod Latinis Mercurius; ita colligo ex Adagio illo Hebræorum זורק אבן למרקולים *Spargens lapidem in Marcolis*, hoc eſt, in Mercurium; de quo R. Elias Aſcenaz, ita in Theſbi:

R. Elias.

זורק אבן למרקולים שם ע״ז שכך היתה עבודתה ויש אומרים שהוא שם אלה שעבדו לו ברומא הנקרא מרקוריא :

Markolis nomen idoli, & dicunt, quod mittendo lapides (in aceruum) ſit cultus eius; dicunt etiam, quod illud ſit nomen illius, qui Romæ colebatur ſub nomine Mercurij. Ita de parabola dicta R. Elias. Quod quidem prouerbium aliundè non profluxit, niſi ex parabola illa Salomonis c. 26. v. 8. *Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, ita qui tribuit inſipienti honorem*. Vbi Hebraica veritas habet במרגמה; ex qua voce Mercurium forſan formarunt priſci; etſi Græci Interpretes, Ionathas, ac plerique recentiorum ibi fundam intelligant. Tanta autem in hoc loco explicando auctorum difficultas, tanta opinionum varietas & diſſenſio, vt quid credere quiſpiam debeat, diſpici vix poſſit.

Explicatur locus parab. c. 26. v. 8.

Nos, vt & huic loco aliquam lucem adferamus, dicimus hanc parabolam nequaquam intelligendam eſſe de fundæ iactu, vt citati ſuprà Authores ſentiunt, nec de lapide בארגמה, hoc eſt, in purpura inuoluto, vti Raſſi; nec de buſtuario ſeu loco funeſto, vbi corpora damnatorum lapidibus obruebantur; nec de lapillis numeratorijs, ſeu calculis Arithmeticis, vt D. Thomas; ſed de lapidibus, quæ in honorem Mercolis ſiue Mercurij

D. Th. 1. 2. q. 63. a. 3. in corpore.

curij in aceruum lapidum dicto Numini coaceruatum proijciebantur. Voluit igitur ſapientiſſimus mortalium eum, qui ſtultum honeſtauerit, tantundem facere, ac ſi dictum Mercurij aceruum lapidis iactu augeret. Collata & ſtulto, & aceruo quaſi beneficia, huic lapidis occaſione, illi honoris; neuter autem gratum rependit animum, non ſtultus magis, quàm lapidum aceruus; neuter beneficium conferri ſatis agnoſcit. Conſentit huic Beda in hunc locum commentans. *Qui inſipienti*, inquit, *id eſt, hæretico honorem docendi confert, non minùs delinquit, quàm qui Deos ac delubra gentilium cultu venerantur inani*. Verùm vt huiuſmodi ſacra Mercoli collata, eorumque origo, ritus, ac cœrimoniæ penitiùs intelligantur, Sciendum eſt, cunctis ferè gentibus celebres ſtatuas Mercurij fuiſſe; quaſdam ſolitarias, in quibus ſolus ipſe in baſi; quaſdam ſociales, in quarum vna baſi ſimul Pallas, quæ Hermathenæ vocatæ; aut Hercules, quæ Heraclæ; & hæ propriæ Gymnaſiorum erant, vt patet ex Cicerone ad Atticum, & Turneb. l. 7. adu. cap. vltimo. *Solitariæ*, ait Dertius, *crebriores fuerunt, non in ſepulchris tantùm, ſed in fulcris lectorum, indicantes Mercurium ſomni præſidem, cui ideò vltimus ſeu tertius cyathus in conuiuijs ſacer, teſte Polluce l. 6. cap. 15. & Luc. l. 3. Apoll.* Quæ quidem ſculpturæ dicuntur ἑρμῖνες Suidæ, ἕρματα Heſychio, nec in delubris tantùm, ſed & in priuatorum veſtibulis collocantur, formâ quadrangulari, & vt plurimùm lapideæ. ita Thucyd. l. 6. belli Peloponeſi. De alijs vide Herodotum l. 2. & Macrob. c. 19. Sat. Ægyptij, & ab his Græci, & Romani edocti huius farinæ Deaſtros, vel pectore tenùs humano, vel capite, & collo duntaxat effigiabant, cœtera truncos. De quibus conſule Clementem Alexandrinum in protreptico, & Arnobium l. 6. aduerſus gentes, Plutarchum in Alcibiade & Nicia, Æmylium Probum, Thucyd. alioſque. Scio nonnunquam tricipitem Mercurium pingi ſolitum, vndè de hominibus vel vehementer ambiguis quid aggredi debeant, vel valdè vaſris adagium τρικέφαλος Ἑρμῆς, triceps Mercurius; cuius cauſam puto, quia idem mercaturæ, orationis, & itineris Numen habebatur, quod Adagiographus cenſet in ſingulis capitibus inſcriptionem habuiſſe, quò duceret hæc via, quò rurſus illa.

Beda.

Statuæ Mercurij duplices, ſolitariæ, & ſociales.

Cicero. Turneb.

Pollux. Luc. Suida. Heſychius.

Thucyd. Herodotus. Macrob.

Clem. Alex. Plutar. Æmylius Probus.

Mercurius cur triceps pingatur?

Porrò materia crebrior lapis, rariùs lignum; ſed lignum certum, iuxtà illud: *Non ex quouis ligno fit Mercurius*. Quod, vti dictum eſt, in ſtatuam efformabant, cuius ſi caput excipias, reliqua omnia trunca eſſent. An ſic formabant, vt Deum totum eſſe mentem conſtaret? Certè innuunt id verſus Empedoclis apud Tzezem 13, chil. hiſt. 464.

Mercurius cur ſolùm capite tenus pingebat.

Οὐ μὲν γὰρ βροτέῃ κεφαλῇ κατὰ γυῖα κέκασται.
Οὐ μὲν ἀπαὶ νώτων γε δύο κλάδοι ἀΐσσουσιν,
Οὐ πόδες, οὐ θοὰ γοῦν', οὐ μήδεα λαχνήεντα.
Ἀλλὰ φρὴν ἱερὴ, καὶ ἀθέσφατος ἔπλετο μοῦνον,
Φροντίσι κόσμον ἅπαντα καταΐσσουσα θοῇσιν.

Empedocles.

Non enim mortali capiti membra adiuncta ſunt,
Non quidem ab humeris duo rami emicant,
Non pedes, non cita genua, nec pudenda lanuginoſa,

Sed mens ſacra atq; immenſa eſt ſolùm,
Curis Mundum omnem quæ mouet celeriùs.

Tales ergò Hermulæ fuerunt. ideò Mercurius l. 4. Autholog. Græc. epig. inducitur à Xenocrate querulus, quòd cùm ſe fateantur homines pedibus celerem curſorem, & manu ſtrenuum palæſtritam, tamen effingant eum ἄπαδα, ſine pedibus, & κολοβὸν χέρσι, & manibus mancum. Atque hæc communia omnibus Hermis. Quædam verò peculiaria illis, qui Viales dicti, Mercurio ſacri; à quo etiam ſtatuæ omnes viriles, teſte Tzeze, Hermæ dicebantur; fortaſſis, quia Mercurius inſignis ſtatuarius fuit, vt narrat Iuppiter apud Martianum Capellam l. 1. de Philolog. nupt. Viales etiam Hermæ quadrati fuerunt, lignei, & lapidei, ſummâ parte Mercurij faciem, inferiore planâ inſcriptiones viarum præferentes, vt apertè teſtatur Vlpianus ſcholijs ad orat. Demoſth. contra Leptinem. ξύλα, ἢ λίθοι τετράγωνοι ἦσαν ἔχοντες ἄνω Ἑρμοῦ ἐπαίδα, κάτω δὲ ἐν τοῖς πλάτει τὰ ἐπιγράμματα. ſcilicet vias indicantia; vide de his Phornut: & Lylium Sync. 9.

Mercurij viales.

Martianus Capella.

Vlpianus.

Ad hos itaque Hermas ſolebant adijci à viatoribus in Mercurij honorem aceruí lapidum, quibus aceruis commune cum lapidibus nomen fuiſſe docet Tzeza chil. 12. hiſt. 429.

Ad Hermas viales adijciebantur à viatoribus aceruí lapidum.

Tzeza.

Ἑρμεῖ, καὶ σύμπας ἀνδρειὰς, καὶ ὁ σωρὸς τῶν λίθων.
Hermes, & omnis ſtatua virilis, & cumulus lapidum.

Hinc iam duæ difficultates naſcuntur, prima an aceruí iſti aceruarentur contigui ad ipſam ſtatuam, ſic vt ſtatuæ ſummitas tantùm extaret; quod videtur cenſuiſſe Alciatus Embl. 8. his verſibus:

Aceruí iſti erant contigui ad ipſas ſtatuas.

In triuio mons eſt lapidum, ſupereminet illi
Trunca Dei effigies pectore facta tenus.
Mercurij eſt igitur tumulus; ſuſpende viator
Serta Deo, rectum qui tibi monſtrat iter.

Hugo Carenſis comparat Hermas illos crucibus ligneis, quas hodiè peregrini ad loca ſacra proficiſcentes, erigunt, extantes inter lapidum à prætereuntibus poſitorum congeries; Galli *Montioyes* vocant. At diſcrimen eſt, quòd noſtri peregrini non coaceruent lapides in crucis honorem; ſed vt ſecuturi indicium itineris indè capiant, & ſunt tantùm vnius itineris indices; Hermæ variorum erant, & inſtituti in honorem Mercurij.

Hugo Carenſis.

Hinc pendet ſolutio ſecundi dubij, An Mercurij aceruus accipiendus ſit de quouis lapidum aceruo, etiam nullâ religione congeſto; quod omnes ij exiſtimant, qui ex Odyſ. π. & Strabone 16. Heſychio, & Magni Etymologici Authore teſtibus probant, Ἑρμαῖον λόφον, ſeu Mercurialem aceruum nihil aliud eſſe, quàm aceruum lapidum. Verùm ſi hos tres accuratè legas, deprehendes eos duplicem ſignificationem tradere; vnam latè patentem, quæ ad quoſlibet lapidum aceruos ſpectat; alteram preſ-

Odyſſ. Heſychius.

ſam & propriam de ſuperſtitioſis illis. Quod ex Hebræis, & Græcis, & Latinis Scriptoribus facilè eſt probare. Nam & Baal Aruch id manifeſtè hiſcè verbis indicat: Baal Aruch.

מרקולים בפ"ד מיתות המגער עצמו לבעל פעור זו היא עבודתו וזורק אבן למרקולים זו היא עבודתו בע"ז פ"ד ר' ישמעאל אילוהן ג' אבנים זו בצד זו בצד מרקולים בפ' אילו מציאות בגם ואילו חייב להכריז באבני בית קולים מהו פי' בית ע"ז שמה ביה מרקולים עבודתו רגימת אבנים ועיקרה בדתניא בראש גמ' דפ' ר' ישמעאל אלו הן אבני בית מרקולים אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן:

Markolis, inquit, in Peruſch 4. Mithoth, eſt denudans ſe ipſum τῷ Beelphegor, & eius ritus eſt, vt proijciatur lapis in Mercolis. Verùm R. Iſmael in Peruſch 4. de idololatria dicit, quod illi ſint tres lapides à lateribus Marcolis hinc indè diſpoſiti. In Peruſch' אלו מציאות בגם; *& moris fuit, vt proclamare facerent in lapidibus domum ſeu fanum Kolis. Indè Peruſch domum huiuſmodi ſeruitutis vocat domum Markolis, cuius cultus erat proiectio lapidum; & Rabbi Iſmael in alio tractatu ait lapides fani Mercolis ſic diſpoſitos fuiſſe, vt vnus hinc, alter illinc, tertius ſuper vtrumque collocaretur.* Confirmat hæc R. Elias Leuita, qui tamen de hoc ritu dubitat, eò quod quos Romæ de hoc ritu interrogaſſet, id ei negarint. perperam negaſſe, & imperitos illos fuiſſe moris gentilitij, facilè oſtendero. Inprimis ex Homero teſtantibus Didymo & Strabone ſecundùm illud: R. Elias. Didymus. Strabo.

Καὶ λίθινα ξόανα, καὶ ἀγάλματα χειροποίητα
Κἂν παρόδοισι λίθων συγχεύματα.

Ait illos colere
Saxeà ſigna, & ſimulachra manu facta,
Et paſsim in via proiectos lapidum aceruos.

Priore verſu Hermulas, poſteriore Hermæas deſcribit; citatque eos Theophylus Alexandrinus l. 1. ad Autolycum, & exſtat locus l. 1. Orac. Sybill. in quorum etiam l. 5. inanimes Hermæ vocantur, ἀψύχους θ' Ἑρμᾶς. Nicander in Theriacis Hermarum meminit, & ibi Scholiaſtes, Ἑρμάκας, ait eſſe, λίθους συγκεχωσμένους εἰς τιμὴν τοῦ Ἑρμοῦ· lapides coaceruatos in honorem Mercurij. Heſychius, Ἑρμαῖος λόφος· ὁ ἐν ταῖς ὁδοῖς σωρὸς τῶν λίθων Ἑρμῆς, ὃν ἐν ταῖς ὁδοῖς γινομένους εἰς τὴν τιμὴν τοῦ Θεοῦ ἐνοδίου γὰρ. *Mercurialis aceruus ſignificat cumulos lapidum Mercurij, quos in vijs coaceruabant ad honorem Dei vialis.* Manet igitur, Hermæos λόφους nihil aliud fuiſſe, quàm lapidum Mercuriales aceruos, vijs publicis & compitis ad itinera demonſtranda congeſtos; quos tranſeuntes viatores crebro lapidum iactu in Mercurij honorem augebant; Mercurius enim, id eſt, Hermes, viarum præſes erat, & ἐνόδιος dictus, quem maximè ſuperûm fore iratum, ſi quis erranti comiter non monſtrârit, canit Idyll. v. 5.

\- - - - - - - - κεχολωμένος
Εἰ κὴν ἰδῇ (ζαχρεῖον αἰλῶν) τις ὁδίτην.

Diſſenſio tantùm eſt, vndè initium hæc ſuperſtitio ſumpſerit. Sanè vti cer-

certum eſt, ab ipſo Mercurio ſumpſiſſe, ita incertum à quo facto illius. Sunt qui velint, ab eo, quod ſit ſolitus vias elapidare, & commodiores reddere, ſaxis remotis, & in vnum cumulum ad latus viæ digeſtis; ſimul etiam recti itineris, & viæ Regiæ viatores feciſſe certiores. ita Fauorinus fol. 218. in fine. Fabulam ad hanc rem, quam ex Anticlide Didymus Odyſſ. π. recitat, prodit: *Cùm in conſeſſu*, aiunt, *Superum Mercurius eſſet Deorum calculum ſubiturus, accuſatus nimirùm à Iunone ob patratam Argi necem; in gratiam Iouis Deorum turbam Mercurium quidem abſoluiſſe, ſed omnes calculos pro ſingulari cœleſtis fori ritu, ad eius pedes iactu coacernaſſe; quo ſcilicet facto, execrandam cædem illam in Iunonis gratiam perpetratam oſtenderent. Hinc in Mercurij honorem mos eiuſmodi hominibus vſitatus*. Sed de his vide fuſiùs Phornutum, Lactant l. 1. c. 20. & alios paulò ante citatos.

Mos coacervandi lapides ad Hermas viales, vndè ceperit.

Fauorinus.

Didymus.

Nos dicimus, totam hanc lapidum erigendorum rationem ab Ægyptijs, eorumque Hermete ſeu Mercurio ad alias gentes potiſſimùm promanaſſe; Primum enim mortalium Geometriam eum docuiſſe, limitum ponendorum rationem monſtraſſe, Diodorus, & Strabo docent. Cùm enim ex inundatione Nili quotannis facta, Ægyptus tota limo obduceretur, ac proindè ſummæ in diſtribuendis agris, prædijſque contentiones inter Ægyptios orirentur, & lites; ferunt Mercurium primum campimenſoriæ artis rationem docuiſſe, limites, qui nihil aliud erant, quàm oblongi quidam & quadrati lapides ad agrum vnius ab alterius diſcernendum, ſtatuiſſe; quæ omnia in ſequentibus ex varijs Authoribus volente Deo comprobabimus. Hinc tanto bono affecti Ægyptij, in memoriam beneficij præſtiti, nunc eum lapidum congerie factâ, nunc rotundum lapidem ad capitis ſimilitudinem in faſtigio adaptantes, nunc quadratum, nunc trigonum, aut pyramidale ſaxum in caput & humeros ſurſum abiens, ponentes, veluti terræ, terminorumque præſidem, ac Numen auerruncum, à quibus Hebræi, cœteræque gentes id poſtmodum didicêre, coluerunt. Verùm quoniam de his copioſiſſimè multis in locis huius Operis dabitur dicendi materia, plura modò dicere ſuperſedeo, ne iiſdem rebus ſæpè repetendis nauſeam Lectori moueam. Figuræ Hermarum apud Authores paſsim occurrentes ſequuntur.

CA-

CAPVT XXIII.

De adytis & ſpeluncis Hebræorum, cœterorumque Orientalium.

NIhil celebrius quondam fuiſſe adytis Ægyptiorum, ſat monſtrant tot egregiorum Philoſophorum ad ea viſenda ſuſcepta itinera. Pythagoras ſanè tanto eorum ferebatur deſiderio, Clemente teſte, vt circumciſionem non abnuerit, quo myſteriorum in ijs tradi ſolitorum particeps fieret. *Clem. Alex. l. 1. Strom.*

Ὁ Πυθαγόρας περιτέμνεται, ἵνα δὴ καὶ εἰς τὰ ἄδυτα κατελθὼν τὴν μυστικὴν παρ᾽ Αἰγυπτίων ἐκμάθῃ φιλοσοφίαν.

Erant autem adyta, loca quædam ſolitaria, ſubterranea, & ab omni hominum conſortio remota, omnigena monſtroſorum idolorum varietate referta, quibus ſub ſymbolis hieroglyphicis Deorum colendorum ratio, cœterarumque clandeſtinarum artium præcepta tradebantur, iuxtà illud Arnobij: *Pythagoras, inquit, Magus fuit, clandeſtinis artibus omnia illa perfecit, Ægyptiorum ex adytis Angelorum potentium nomina, & remotas furatus eſt diſciplinas.* Meminit horum Euſebius l. 2. præparat. Euangel. *Adyta Ægyptiorum quæ.* *Arnobius.*

Ναὶ μὴν ἄδυτα Αἰγυπτίων, καὶ Τυῤῥηνῶν νεκρομαντεῖαι σκότει παραδεδόσθων, μανικὰ ταῦτα ὡς ἀληθῶς ἀνθρώπων ἀπίστων σοφιστήρια, καὶ πλάνης ἀκράτου κυβευτήρια. *Euſebius.*

Certè adyta Ægyptiorum, & Tyrrhenorum necromantiæ caligine damnantur, furioſæ omninò fraudes ſunt hominum infidelium, & erroris meri ludibria. Et Iuſtinus quæſt. ad Orthodoxos: *Id temporis hieroglyphicæ ſcientiæ in pretio erant apud Ægyptios, quæ in adytis tradebantur lectiſſimis quibuſq; non hominibus de triuio &c.* In his itaque Dæmonibus per varias cœrimonias, adiurationes, ſuffumigia ex varijs ſpeciebus aromatum, herbarum, ſuccorum confecta, per hymnos denique & carmina magica in idola attractis, de vitandis malis, & conſequendis bonis conſulentes reſponſa capiebant. Iuxtà quæ facientes perenni felicitate ſe potituros eſſe credebant. Hebræi itaque vicinæque ipſis gentes Aſſyrij, Babylonij, Perſæ cum hocce arcano Deorum cultu Ægyptios ſecundo rerum ſucceſſu efferri cognoſcerent, ad ſimilem fortunam aſpirantes, per media ſimilia ad finem intentum ſe peruenire poſſe ſibi perſuaſere. Quare effictis omnigenis Deorum monſtris, adyta, ſeu occulta quædam, ac caliginoſa latibula ad ea colenda ſelegerunt. Quales verò illæ fuerint latebræ, quæ idola intus adumbrata, quis ſacerdotum ritus, pulchrè nobis oſtendit Ezechiel c. 8. vbi ſic habetur: *Et introduxit me ad oſtium atrij; & vidi, & ecce foramen vnum in pariete, & dixit ad me: Fili hominis, fode parietem; & cum fodiſſem parietem, apparuit oſtium vnum; & dixit ad me, Ingredere, & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hic; & ingreſſus, vidi, & ecce omnis ſimilitudo reptilium, & animalium, abominatio, & vniuerſa idola domus Iſraël depicta erant in pariete in circuitu per totum. Et ſeptuaginta viri de ſenioribus domus Iſraël, & Iezonias filius Saphan ſtabat in medio eorum, ſtantium ante picturas, & vnuſquiſque habebat thuribulum in manu ſua, & vapor nebulæ de thure conſurgebat.* An non hic Pro- *Iuſtinus.* *Ezechiel.*

pheta ob oculos nobis ponit ideam quandam adytorum Ægyptiorum omnibus numeris abſolutam ? certè & multiformium illorum idolorum exercitus, & ſacerdotum ſuffumigantium cœrimoniæ, aliaque à Propheta relata adytis dictis ad vnguem quadrant. Dixi, multiformium idolorum exercitus, vt oſtendam, nihil hìc idolorum, monſtrorumque defuiſſe; ſed quicquid ſimulachrorum hucuſque ex varijs recenſuimus, hìc veluti in theatro quodam compendioſo repræſentatum fuiſſe. hìc Theraphim conſecrabantur; hìc Baalgad, Baalſephon, & turpis Baalphegor; hìc βούκερως Moloch; piſciformis Dagon; ventroſus Chamos; cornuta Aſtarta; Equinus Anamelech; Adramelech pauonis imagine fulgidus; hircinus Tarthac; Gallina cœleſtis cum pullis ſuis, quam Succoth Benoth diximus; hìc Nergal gallinaceus; reconditus Neſroch; lachrymabundus Thamuz, aliaque propudia religionis, quæ ſacerdotes incenſo thuris venerabantur, conſpiciebantur. Tantus autem fuit horum idolorum numerus, vt Rabbini aſſerant, nullam gentem fuiſſe, quæ non peculiare ſibi ſimulachrum hoc loco adorandum ſtatuerit; & illud Prophetæ id maximè innuit: *Secundùm numerum quippè ciuitatum tuarum erant Dij tui Iuda*. Et nullum locum fuiſſe, qui non profano iſtiuſmodi cultu pollueretur, oſtendit Ezechiel c. 6. v. 13. *Cùm fuerint interfecti veſtri in medio idolorum veſtrorum, in circuitu ararum veſtrarum, in omni colle excelſo, & in cunctis ſummitatibus montium, & ſubtus omne lignum nemoroſum, & ſubtus vniuerſam quercum, locum vbi accenderunt thura redolentia vniuerſis idolis ſuis*. Non deſunt, qui dicant numerum idolorum, gentiumque fuiſſe myſticè deſignatum per ſeptuaginta viros de ſenioribus domus Iſraël, quos incenſentes idolis Ezechielem in adytis vidiſſe, ſacra meminit hiſtoria paulò ante citata; certè aſſentit huic Zohar col. 210. vbi de idolis Hebræorum tractans, eorum ſummam artificiosè indicat per haſce literas ע׳ע״ז, cuius primum ע valet 70. reliquæ autem literæ ע״ז ſeruitutem alienam deſignant; quaſi diceret ſeptuaginta cultus externi, id eſt, ſeptuaginta Dij, ſeu potiùs Dæmonia ſeptuaginta gentium idololatrarum, quæ alio in loco recenſebimus. Sed neque abſtinuerunt à ſordidis etiam & impuris animalibus, quæ nemo ſine nauſea videat, aut ſine horrore tractet; qualia ſunt reptilia, & animalia, quæ reſpuebat, execrabaturque Iudæorum religio, de quibus Iſaias c. 2. *Vt adorarent talpas, & veſpertiliones*. Quæ quidem omnia deſumpſerant ab Ægyptijs, quibus nihil non erat diuinum; vndè accutè irridet Iuuen: Satyr: 15. monſtroſum huiuſmodi cultum, dùm de Ægyptiorum ſtulta religione loquitur:

Multitudo idolorum Hebræorum.

Hierem. 2.

Hebræi adorabant animalia immunda.

Iſaiæ 2.

Iuuenal.

> \- - - - - *Corcodilon adorat*
> *Pars hæc, illa pauet ſaturam ſerpentibus ibim,*
> *Effigies ſacri nitet aurea Cercopitheci.*

Feles etiam, Serpentes, Aſpides, Ichneumones, Scarabæos. hæc ergo monſtra ſordida, atque inuiſa, in ſuis etiam ſacris numerabat væſanus Iudæorum animus; quæ tam auidè ſectabantur, vt Ieremias ciuitatem ſanctan-

ctam ab Ægyptijs conſtupratam myſticè ſignificet non malè hiſcè verbis: *Filij Mempheos & Taneos te conſtuprauerunt vſque ad verticem*. Indicat hanc cultus externi pruriginem quoque Propheta Nahum c. 3. v. 4. qui ſic ad Niniuen, quæ eodem morbo laborabat: *Propter multitudinem fornicationum meretricis ſpecioſæ, & gratæ, & habentis maleficia*. Sanè ſub hæc tempora maleficijs vſos eſſe Iudæos, & Deorum imagines non in annulis ſolùm, armillis, inauribus, & laminis; ſed & in corporibus candenti ferro inuſtas geſtaſſe, docet Ioacim Ioſue filius, qui Deorum, quos coluit, in carne ſua geſtabat imagines; exemplo vtique Ægyptiorum, vt docet hiſtoria ſcholaſtica l. 4. Reg. c. 39. Abulenſis in l. 4. Rég. c. 25. q. 39. quod colligi putat ex l. 2. Paralip. c. 36. v. 8. *Reliqua autem verborum Ioacim, & abominationum eius, & quæ inuenta ſunt in eo &c.* Hic autem Rex, & vt credibile eſt, ad eius exemplar alij non pauci, illo impio charactere compuncti, non ſolùm abiuratæ religionis teſtimonium, ſed & magicum aliquod veneficium portabant; quod ſolenne cumprimis erat Ægyptijs.

Ieremias. Nahum. 4. Reg. c. 39. Abulenſis. 4. Reg. c. 25. 2. Paralip. 36.

Atque ex his omnibus in hoc Syntagmate adeò fuſè traditis tandem luculenter apparet, quicquid idolorum apud Hebræos, Syros, Aſſyrios, Phœnices, Babylonios, Perſas, Arabes vnquam fuit, ab Ægypto tanquam perenni omnis ſuperſtitionis fonte promanaſſe. Quæ cùm ita ſint, nulli ſanè dubium eſſe debet, ſacrarum quoque ſculpturarum diſciplinas, quas hieroglyphicas vocant Ægyptij, vnà cum dictis idolis, ritibus, cœrimonijs, cœteriſque myſterijs philoſophicis ad vicinas gentes, quæ eas quàm auidiſſimè ſectabantur, & naturali quâdam animi inclinatione in eas ferebantur, fuiſſe traductas; quæ omnia libenter hic demonſtraremus, niſi ea ſequentibus tractatibus reſeruaſſemus. Quantùm itaque Orientalium linguarum notitia, ad dictarum gentium ritus, ac in ſacris obeundis cœrimoniæ, cœteraque priſcæ religionis monumenta ſub ijs comprehenſa, ad hieroglyphicæ diſciplinæ reſtaurationem, momenti ſint; ille ſolus, qui ſcopum & intentionem meam ignorat, ignorare videtur. Atque hæc de Dijs Hebræorum ſufficiant.

Concluſio Syntagmatis.

SYNTAGMA V.

SIMIA AEGYPTIA,

SIVE

De Idololatriæ Aegyptiacæ ad aliarum Barbararum Gentium idololatriam affinitate; & quomodo exteræ gentes Aegyptiorum ritus nullo non tempore affectarint.

ΠΡΟΟΙΜΑΤΙΟΝ.

DEMONSTRATIS in præcedente Syntagmate ijs omnibus, quæ ad perfectam idololatriæ Hebræorum, Chaldæorum, Perſarum, Babyloniorum, Syrorum, ſeu Phœnicum, & Samaritanorum, cognitionem quoquo modo pertinere videbantur; operæ pretium me facturum exiſtimaui, ſi hoc loco cœterarum quoque barbarum gentium non ita pridem in varijs, ignotiſque mundi partibus detectarum idololatriam, eiuſque ad Ægyptiacam affinitatem exponerem; quibus præſtitis, in hieroglyphicorum ſuſceptâ interpretatione, non parum ijs me adiutum iri confido.

Scopus itaque, vt paucis multa complectar, huius Syntagmatis vnicus eſt, oſtendere perniciosiſſimum humani generis hoſtem Diabolum, ijs machinamentis ac callidis inuentionibus, quibus cœca veterum Ægyptiorum pectora olim imbuta, in omnem idololatriæ ſpurcitiem turpitudinemque præcipitauit, ijſdem omninò artibus, ijſdem ſuperſtitionibus ac machinamentis, ad cœterarum gentium illaqueandas animas, & vſum eſſe præteritis temporibus, & in hunc diem in ignotis nobis, ac Euangelij luce deſtitutis regionibus, Regniſque vti; quas quidem artes, ac inſtituta ſi perſpectas habuerimus, nequaquam difficilè erit, varia ad Ægyptiorum antiquitates & myſteria facientia nobis hucuſque incognita, facta ſingularum rerum inter ſe collatione, in lucem eruere; Deus conatûs noſtros ſecundet.

CAPVT I.

De barbararum Gentium idololatria, à Dæmone vel recens inuenta, vel propagatione ſucceſſiua introducta.

Nihil nouum ſub Sole.

QVoties humanarum rerum conditionem paulò altiùs mecum expendo, toties veriſſimum illud Sapientiſſimi mortalium pronunciatum, *Nihil ſub Sole nouum*, comperio. Cùm enim id quod fuit, nihil

nihil aliud ſit, teſte ipſomet Salomone, quàm id quod factum eſt; nihil aliud niſi quod faciendum; certè nihil aliud præteritarum rerum euentus fuiſſe videntur, niſi futurarum quædam veluti proſcœnia, καὶ ἔκτυπα. Gratis itaque perhorreſcimus ad præteritorum ſæculorum infelices multorum regnorum, Monarchiarum, & Rerumpubl: ſortes & tragicos exitûs, quos moderno tempore præſentes, alio tamen colore fucatos, intuemur; Gratis miramur, dùm veterum monumenta voluentes cognoſcimus eò Ægyptiorum, Græcorumque gentem cœteroquin ſapientiſſimam, cœcitatis deueniſſe, vt nihil tam eſſet vile & abiectum, nihil tam propudioſum & abominabile, quod diuino apotheſeos honore non cohoneſtarent; gratis, inquam, hæc miramur, cùm maiorem adhuc orbis partem, etiam poſt ſalutis humanæ aduentum eadem inſania, ijſdem erroribus laborantem, quotidiè percipientes indoleamus. Deſinamus itaque mirari; eadem cauſa manente, vt phyſico more loquar, eundem effectum prodire neceſſe eſt. Inueteratus malorum ijſdem ſemper orbem premit machinationibus, Gliſcit

Dæmon atrox odijs, animiſq; furentibus iras
Nutrit, nec damnis hominum exſaturata quieſcit.

Nullæ ſunt induciæ, pax nulla; vbi nec odij, nec inuidiæ modus, aut finis vllus; hoſtis Dei ſuperbia aſcendit ſemper, creſcit malitia, crudelitas inualeſcit; antiquus ſcelerum Architectus eadem ſemper molitur. Nihil inauſum ſinit, nihil intentatum relinquit, præcipuum omni ætate de eadem pharetra fuit illicium quàm curioſarum, tàm ſuperſtitioſarum artium, quàm multa, tàm ſtulta dæmonum commenta mortalium animos dementantia, quæ omnia magiæ nomen ambitu ſuo comprehendit. Nihil præteritis temporibus ab Ægyptijs, eorumque hæredibus diuino vnquam honore cultum nouimus, quod à barbaris etiam moderno tempore, illo inſtigante, non coli videatur. Apud hos in Fotoque, & Chamis, Oſiridis, & Iſidis in Solem & Lunam transformatorum manifeſta reperias veſtigia. Videas Bacchos, Veneres, Hercules, Æſculapios, Serapides, Anubides, ſimiliaque Aegyptiorum monſtra promiſcuè paſsim, etſi ſub alijs, & alijs nominibus adorari; Molocho per ignem filios immolari, ſanguine humano execranda peragi ſacrificia; obſcœnam illam hominis partem, quam φάλλον Græci vocant, ſingulari in honore ac veneratione haberi; omnigenas animantes Deorum loco teneri; verbo, Aegyptiorum exemplo cuncta idolis repleri inuenias, nihil diuinorum myſteriorum in ſacris voluminibus contineri, quod in contemptum Dei, animarumque perniciem Simia Dei Diabolus de ſanctis, venerandiſque Prophetarum Oraculis aſſumptum ad contaminatiſſima furoris ſui ſcelera, vti olim, ita modò non tranſtulerit. Videas hìc ſerpentis Moſaici in deſerto ad periturorum ſalutem erecti reliquias: Noëmi quoque Mundum arcâ conſeruantis, Eliæ curru igneo tranſlati intuearis imaginem, aliaque ſimilia, quæ in ſequentibus dicentur; omnibus proindè veterum myſterijs, ritibus, ac cœrimo-

Dæmonis ſtudium in propaganda idololatria.

Barbaræ nationes antiquis Ægyptiorum ſuperſtitionibus infectæ.

rimonijs, ſuperſtitionibuſque in nouiſſimarum Gentium religione mentita, veluti in ſpeculo quodam eluceſcentibus. Hæc itaque cùm cognoſcerem, ingens continuò animum meum inceſſit deſiderium, conquiſitis vndique diuerſarum Gentium idolis, ritibus quoque ac cœrimonijs, ijs peragi ſolitis, hinc indè ex Hiſpanicis, Luſitanicis, *Italicis*, & *Gallicis* epiſtolis (quarum magna mihi copia hìc Romæ, vtpotè in ſuprema Curia ex Archiuio Societatis Ieſu ſuppetebat) collectis comparationem inſtituendi inter hæc & veterum religionem; ſperans futurum, vt ex huiuſmodi collatione, meis in hieroglyphico negotio moliminibus lumen non exiguum accederet; dùm ex rituum, cœrimoniarum, ſimulachrorumque ſimilitudine & analogia, vndè ea *profluxerint*, inueſtigare difficilè non rebar futurum. His itaque de cauſis hanc materiam, quæ cœteroquin extra ſcopum videri poterat, complexus ſum, quam maioris methodi gratia, & ad vitandam confuſionem, in tres veluti claſſes diuidendam exiſtimauimus; ita vt prima pars idololatriam, ſectaſque Sinenſium, Iaponiorum, & Tartarorum; altera Indorum, & Afrorum; tertia denique Americanorum in Deorum cultu ritûs, cœrimoniaſque contineat.

CAPVT II.

De Sinenſium idololatria, Aegyptiacæ parallela.

Tres ſectæ apud Sinenſes Litteratorũ, Sciequia, & Laucu.

TRes igitur Sinarum libri orbis terrarum ſectas numerant; ſic enim vocant Regnum ſuum vnà cum vicinis adiacentibus locis, alias enim minimè nôrunt.

Prima eſt Literatorum; altera Sciequia; tertiam Laucu vocant. Ex his tribus aliquam Sinæ omnes, & reliqui populi contermini, qui Sinarum characteres habent, profitentur; quales ſunt Iapones, Coriani, Leuquici, & Cocincinenſes, de quibus poſteà dicemus. Atque tres hæ ſectæ primò in omnibus propè reſpondent triplici hominum generi, quibus Ægyptiorum quondam Regnum coſtabat, ſacerdotibus videlicet ſapientibus, Hierogrammatiſtis ſeu hieroglyphis, & plebeis. Literatorum ſecta

Litteratorum ſecta.

Sinenſium propria, & in hoc regno antiquiſſima, Rempub. gubernat, pluribus libris abundat, & ſupra cœteros laudatur. Authorem ſeu Principem philoſophorum Confutium agnoſcunt, non ſecùs ac Aegyptij ſuum illum Thoyt, quem Græci Ἑρμῆν vocant Τρισμέγιστον. Et quemadmodum Aegyptij ſapientes, vnum Deum, quem Hemepht vocant, colebant; ita Sinenſes literati idola non habent, nec ea colunt, ſed vnum Numen, quod vocant Regem cœlorum; de quo ſic Trigautius in expeditione Chriſtiana ad Sinas:

Trigautius.

[Hinc aſſerunt Regi cœlorum ſacrificandi, eiuſque colendi munus ſolùm ad Regem ſpectare. In hunc finem Rex duo habet templa ſanè magnifica in vtraque Regia, Nanquinenſi, & Pequinenſi; cœlo dicatum eſt vnum, terræ alterum; in his olim ipſe per ſe litabat, nunc in eius locum Magiſtratus grauiſſimi ſucceſsêre, Cœloque & Terræ (non ſecùs ac Aegyptij Oſiridi & Iſidi) boues & oues magno numero mactant, alioſque mul-

multos ritûs exhibent Porrò proprium Litteratorum fanum eſt ipſius Confutij philoſophorum Sinenſium Principis; id ei per leges in qualibet vrbe conſtruitur, eo in loco, qui eſt ſupra ludum literarium; id magno ſumptu conſurgit, & contiguum habet palatium eius Magiſtratus, qui primum Litterarũ gradũ conſecutis præeſt. In celeberrimo fani loco ſtatua illius viſitur plena litteris, aut eius loco nomen cubitalibus litteris aureis in pereleganti tabula deſcriptum; ad eius latus ſtatuæ adſtant quorundam eius diſcipulorum, quos Sinæ in Diuos, ſed inferioris ordinis, retulêre. In hoc ſanum Nouilunio ac Plenilunio quolibet conueniunt Magiſtratus omnes vrbani, cum renunciatis Baccalaureis, Magiſtrum ſolitis inclinationibus ac genuflexionibus, cereis etiam & ſuffitu veneraturi.] Ad eum ferè modum quo Aegyptij primo die Menſis Thoth ſuo Deo Mercurio ſolennia celebrabant. Huius Dei ſtatuæ variæ quoque ſunt, aliæ in templis prægrandes, aliæ paruæ, & quæ facili negotio ſecum circumferunt; cuiuſmodi vnum mihi R. P. Aſſiſtens Portugalliæ Soc. IESV Nunnius Maſcarenias communicauit, cuius imaginem hic adiungendam exiſtimaui.

Pagodes Indorum Numen.

Altera Sinarum ſecta reſpondet Philoſophis Aegyptiorum, & Sciequia, vel Secta Sciequia.

vel Omitoſe appellatur, apud Iapones verò Siacca, & Amidabu nuncupatur; de quibus fuſiùs cum de Iaponum idolis agemus. Lex hæc ad Sinas peruenit ab occaſu, portata è Regno cui Threncio, vel Sciuro nomen eſt, quæ Regna, teſte P. Trigautio, vno Indoſtanis nomine appellantur, inter flumina Indum & Gangem ſita. Quam quidem ſectam ſi diligenter diſcutiamus, ab ijs Gymnoſophiſtis, Brachmanibus, Perſis, Bactrianis, qui hac Indoſtanis intercapedine olim continebantur, profectam, in China colonias poſuiſſe, ex dogmatis eorum facilè patebit. Multitudinem enim mundorum credit, metempſychoſin ſeu animarum in bruta tranſitum, omnem denique Pythagoræ philoſophiam profitetur. ita enim Trigautius: *Multiplices*, inquit, *cum Democrito, & alijs Mundos fabricat; ſed maximè animorum transſmigrationem è Pythagoræ diſciplina videntur mutuati, aliaq́; permulta commenta huic addidere ad ſucum falſitatis. Hæc autem non ſolùm à Philoſophis noſtris, ſed etiam ex Euangelica luce videntur vmbram quandam accepiſſe.* Certum enim Triadis modum inducunt, quo tres Deos, in vnum deindè Numen coaleſcere fabulantur. Cuius epiſtolæ quoque Hiſpanicæ mentionem faciunt hiſcè verbis: *Tuuieron noticia del Euangelio. Porque en la Prouincia de Paquin, entre los otros Idolos, que alli tienen, ay vna figura de hombre, que tiene tres cabeças, y ſe miran la vna a la otra, y dizen los Chinas, que ſignifica aquello, que todos tres non tienen mas de vn ſolo querer y voluntad.* Et paulò poſt: *Ay vna otra imagen de bulto de vna muger, con vn Ninno en ſus brazos.* Verùm huiuſmodi S. Thomæ Apoſtoli reliquias eſſe etſi piè credi poſſit; veriſimiliùs tamen eſt, ea à Perſis, Medis, alijſque Indorum philoſophis Aegypti hæredibus, quorum proprium erat multiformes ſtatuas fabricari, ad effectus vnius rei ſignificandos, profluxiſſe, vt paulò poſt, dùm de Iaponijs agemus, patefiet. Præterea abſtinentiam ab animalium carnibus cum Pythagoræis ſibi indicunt, barbam & cæſariem continuò radunt, in montibus & ſpeluncis contemplationi vacant, templa eorum plena ſunt immanibus idolorum monſtris, æreis, marmoreis, ligneis, luteis; adyta Aegyptiorum diceres.

L. 1. c. 10.

Lauzu ſecta. Tertium profanæ religionis dogma Lauzu appellatur, & reſpondet plebeis, & Magis Aegyptijs, à philoſopho quodam, qui eodem cum Confutio tempore floruit, originem traxit; cum fingunt 80. annis in parentis aluo geſtatum, priuſquam naſceretur, qua ex cauſa Lauzu, id eſt, philoſophus ſenex appellatur. Hoc dogma paradiſum ſpondet, ex anima & corpore conſtitutis, & in ſuis templis quorundam effigies exponunt, quos hâc ratione ad cœlos euolaſſe fabulantur. Ad eam rem conſequendam exercitationes quaſdam præſcribunt, poſitas in vario ſedendi ritu, certiſque precationibus, imò etiam pharmacis, quibus ſpondent vnà cum ſuorum Diuorum fauore vitam poſſe ſectarios conſequi immortalem in cœlis; aut vt minimùm vitam in mortali corpore longiorem. Huius ſectæ ſacrificulorum peculiare munus eſt, dæmones impijs precationibus exorcizatos domibus pellere, idque duobus modis tentare ſolent; nam horrenda Dæmonum monſtra in flaua papyro atramento delineata, domorum parietibus affigenda tradunt; indè tam inconditis clamoribus domos complent,

plent, vt ipſa dæmonia eſſe videantur. Aliud etiam munus ſibi arrogant; nam è ſicco cœlo imbres elicere, aut nimios continere, alia quoque priuata ſeu publica infortunia ſe poſſe auertere promittunt. Atque hæc ſunt tria ferè gentilium ſectarum capita; ſed neque in his humani generis vanitas conquieſcit, ſinguli enim fontes labentibus paulatim ſeculis à fraudum Magiſtris in tot mæandros deriuati ſunt, vt numerari vix poſſe videantur, & ipſa incredibilis penè ſimulachrorum multitudo ſatis oſtendit; quæ non in fanis tantùm, quæ ſæpè ad aliquot millia aſcendunt, colenda exponunt, ſed priuatis etiam in ædibus ferè ſingulis, loco ad eam rem deputato, in foro, vicis, in nauigijs, palatijſq; publicis, hæc vna abominatio penè primò ſe ſpectandam præbet. In quo quidem Ægyptios idolorum omnigenâ varietate infames imitati videntur. Sunt huius rei tam certa & euidentia indicia, vt ſi nihil aliud, certè tria potiſſimùm id conuincere poſſe videantur. Primum eſt, quod non ſecùs ac Ægyptij, & Græci quoſdam præſidere credant; his templa myſtica condant; hos varijs ritibus & cœrimonijs Aegyptiorum more ſoleant aut placare iratos, aut fauentes attrahere. Secundum Argumentum religionis Sinicæ ab Aegyptijs mutuatæ, ita manifeſtum eſt, vt de eo dubitari nequaquam poſſit; eſt autem, quod in hunc diem templa ibi Marti, Veneri, Fortunæ, Paci, Oreadibus, alijſque Dijs Græcis & Aegyptijs communibus dicata reperiantur. Multis id poſſem ex diuerſis Luſitanicis & Hiſpanicis annuis ſcriptis oſtendere; ſed erit inſtar omnium Metropolitanæ vrbis Nenchienſis in China Ichnographia, non minùs eleganter, quàm cumprimis exactè ſerico Sinico impreſſa à Patribus noſtris, præterlapſis annis è China Romam miſſa, in qua præter alia ſuperba ædificia, ac munimentorum moles, templa quoq; Deorum ſingula ſingulis certis quæque locis deputata ſpectantur; videas in hac delubra Marti, Fortunæ, Paci, Oreadibus, & Nymphis, Genio aëris, auium, maris, fluminum, vrbis præſidi, Draconi maris, Ioui, Athlanti, alijſq; Dijs Græcis & Aegyptijs dicata; quod cùm ſumma cum admiratione percepiſſem, non potui, quin ad religionis Sinenſis cum Aegyptiaca, Græcaque affinitatem magis demonſtrandam, eam hic ſummâ fide decerptam adiungerem, omittere.

Simulachrorum maxima apud Sinenſes multitudo.

Sinenſes idolorum cultũ ab Ægyptijs hauſiſſe, probatur tribus argumentis. Primum argumentum.

Secundum argumentum.

Templa Deorum Chinenſium.

Templum Draconis maris.	Templum grati animi.	Tẽp. præſidi ſylu. vel Dianæ.
Templum Reginæ cœli, id eſt Lunæ dicatum.	Templum *Planetæ* Marti dicatum.	Ara cœli.
Templum Cœlo dicatum.	Templũ Præſidi murorum dic.	Ara Terræ ſeu Cereris.
Templum Dæmonibus, & Spiritibus dicatum.	Templum optimæ Paci dicatum.	Ara Dei pluuiæ.
Montibus & fluminibus, id eſt, Oreadibus & Nereidibus dicatum.	Templum Spiritui Medicinæ Aeſculapio, vel Apollini dicatum.	Ara Regis auium.

Atque hæc ſanè Græcis & Aegyptijs ita congruunt, vt tota eorum idololatria in Chinam tranſmigraſſe videatur.

Tertium argumentum.

Tertium argumentum eſt, quod præter literas, quibus hieroglyphica Aegyptiorum proximè affectant, vt in ſecunda Oedipi parte vidimus, ritûs & cœrimonias eaſdem pene habeant cum Aegyptijs. Nouimus Aegyptios pyramidum figuras ſemper diuino quodam honore proſecutos eſſe; cuius cultus veſtigia in hunc diem in China remanent. Pyramides enim, quos Chines vocant, in tanto habent honore & veneratione, vt nemo aggredi quippiam audeat, niſi priùs certis ritibus haſcè placauerit. Teſtem huius rei adduco Petrum Iarricum, qui l. 5. hiſtoriar. Indicarum Gallicè editarum, c. 51. de ijs hiſcè verbis memorat: *Outre ces idoles de bois, il y en a d'autres, qu'ils appellent Chines, faicts en forme de pyramides ouurages, dans lequelles il y a certaine eſpece de fourmis blanches, qui ſe ne monſtrent pas de hors; mais ont leur petites loges au dedans, ſans qu'on ſcache de quoy elles ſe nourriſſent. & ruinent les loges, où ont les met, qui ſont faictes en forme d'Oratoire. Dont les Gentils ſont fort emerueillez. Car ils ont grand peur de ces Chines; tellement, que quand ils achettent vn eſclaue, ils l'amenent premierement deuant quelq'une de ce pyramides auec vne offrande de vin, & autres choſes, & le luy conſignent, comme entre les mains, prians l'idole, que ſi l'eſclaue s'enfuit, il face en ſorte que les ſerpens, laizards & tigres le tuent, & le deuorent. Ce que les pauures eſclaues craignent ſi fort, qu'encor bien qu'ils ſoient mal tractés de leurs Maiſtres, ils n'oſent quaſi iamais les quitter & abbandoner.* Ex quibus manifeſtè patet, Chinenſes hæc omnia ab Aegyptijs, Perſis, alijſque deſumpſiſſe, quos lapidem ſeu faſtigiatum ſaxum in conum, aut pyramidem adaptatum loco Numinis coluiſſe, & ſæpiùs in præcedentibus indicatum eſt, & in ſubſequentibus paſsim demonſtrabitur.

Præterea quemadmodum Aegyptij Dæmones in ſtatuas compingebant ad reſponſa danda, certaque templa ijs dedicabant; ita Chinenſes; de quibus audi citatum Iarricum citato loco differentem. *Il y a pareillement en chaſque Royaume vn lieu dedié au Diable, là où on luy va faire les plus ſolemnels ſacrifices en vne petite Iſle. On appelle l'idole Camiſſono; & ceux qui paſſent par là, redoutent fort cet idole, & de peur qu'il ne mette leurs nauires à fond, ils luy offrent, quand ils ſont vis a vis de l'iſle, ou du riz (qu'ils iettent en la mer) ou de l'huile, ou d'autre choſe qu'ils portent.* De Oraculis verò eorum ita Trigautius l. 1. c. 8. expedit. Sinenſ. *Nonnulli, Dæmones ipſos conſulunt, & familiares, vt vocant, ſpiritus, apud Sinas non pauci, eaſq; res plùs Numinis quàm Dæmonum fraudis vulgò habere creditur. Sed ad extremum omnes in fraudem inducunt. Eorum Oracula infantum vocibus, aut etiam brutorum excipiuntur; præterita ipſi & abſentia more ſuo euulgant, vt non abſimilem vero faciant eam, qua futura prænunciant falſitatem. Hæc porrò omnia cum noſtris etiam Ethnicis communia fuiſſe legimus. Vnum eſt, quod Sinarum proprium dici poteſt; mos in eligenda area ad ædes priuatas & publicas extruendas, aut ad cadauera humanda, eamq; aream conferunt cum capite, cauda, pedibus variorum Draconum, quos huic noſtro ſolo ſubſtratos viuere fabulantur, à quibus omnem aduerſam, proſperamq; fortunam non familiarum ſolùm, ſed vrbium, prouinciarum, totius Regni*

gni credunt dependere. Et ideò in hac veluti recondita ſcientia, multi etiam viri primores occupantur, & procul, cùm opus eſt, euocantur; maximè cum publicæ quædam turres, moleſue, aut machinæ in eum finem extruuntur, vt proſpera fortuna acceſſatur, & infortunia publica exterminentur. Non ſecùs enim atque Aſtrologi ex inſpectis ſideribus, ita hi Geologi ex montium, fluminum agrorumq́; ſitu regionum fata metiuntur. Et ſanè nihil abſurdiùs inueniri poſſe dicas. Nam ex Ianua in hanc illamq́; partem obuerſa; ex feneſtra hac vel illa parte aperiri ſolita, ex eo quod è regione tectum ſit altiùs, eque ſimilibus nugis familiæ ſalutem, opes, honores, omnemq́; fortunam dependere ſomniant. His Aſtrologis, Geomantis, Auguribus, Coniectoribus, & vno verbo impoſtoribus pleni ſunt vici, plenæ tabernæ, plena fora. Atque hactenus Trigautius. Quis hîc non alteram Ægypti faciem, qua omnia augurijs & ominibus expediebantur, videat? Tempus me deficeret, ſi omnia hæc hîc enarrare vellem. Quare qui plura huiuſmodi ſcire deſiderat, conſulat citatos Authores; nos ſatis eſſe arbitramur, ex paucis hiſcè prolatis, magnam ſanè ad Ægyptiorum myſteria affinitatem demonſtraſſe; quare his relictis ad Iaponios nos conferamus.

CAPVT III.

Iaponiorum, & Tartarorum idololatria Aegyptiacæ parallela.

CVm Iaponij omnem religionis ſuæ idololatricæ rationem à Sinenſibus acceperint, non minor inter illos, quàm Sinarum varietas ſectarum eſt, atque differentia; quæ tamen ad duo potiſſimùm capita reuocari poſſunt. Prima eorum eſt, qui alteram vitam negant, nec præmium, nec punitionem operibus bonis aut malis deſtinatum credunt; ſed vitam ducunt omninò Epicuræam. Vocatur hæc ſecta Xenxus. Bontij huius ſectæ Miniſtri vnà cum ſuis idola quædam adorant, quæ Chamis appellant. His templa erigunt admodum ſuperba & ſumptuoſa; per illa iurant in grauibus, quæ ſe offerunt, negotijs; aut cum homagium Regi præſtandum. His ſupplicant variarum rerum oblatione cùm ad nocumenta, ac infortunatos rerum euentus vitandos, cùm ad victoriam contra hoſtes impetrandam; verbo, vt præſenti fœlicitate perfruantur, qui vnius iſtius ſectæ ſcopus. Alij, qui animæ immortalitatem, alteramque vitam ſectantur, magis in ritibus, & cœrimonijs ad Pythagoræos accedunt. Idolum adorant nomine Amida, de quo mille fabulas ſpargunt; quas quia ad inſtitutum noſtrum nihil faciunt, lubens omitto; hoc vnicum dicam, illos huic idolo tantum tribuere, vt ad ſaluandum ſe nihil aliud requiri credant, niſi frequentem horum verborum repetitionem: *Namu, Amida, Buth*, hoc eſt, Felix Amida, ſalua nos. Quæ verba identidem repetunt, roſaria ſua, ſeu coronas è globulis precatorijs confectas gerunt, quas Iaponij communes habent cùm Chriſtianis, & in idolorum manibus ferè depinguntur, vti hic in imagine adiuncta vides, quæ imaginem Amidæ refert.

Duæ ſectæ Iaponiorum, vna negantium, altera aſſerentium animæ immortalitaté.

Amida Numen Iaponiorum Horo Aegyptio Numini reſpondens.

Verùm ne quicquam meis verbis aſſerere videar, verba Authorum, ex quibus dicta deprompſi, adiungam; ita enim in Hiſpanicis relationibus P. Ludouicus Guſmanus de his loquitur:

P. Ludouicus Guſmanus l. 5 de los Reynos de Iapon.

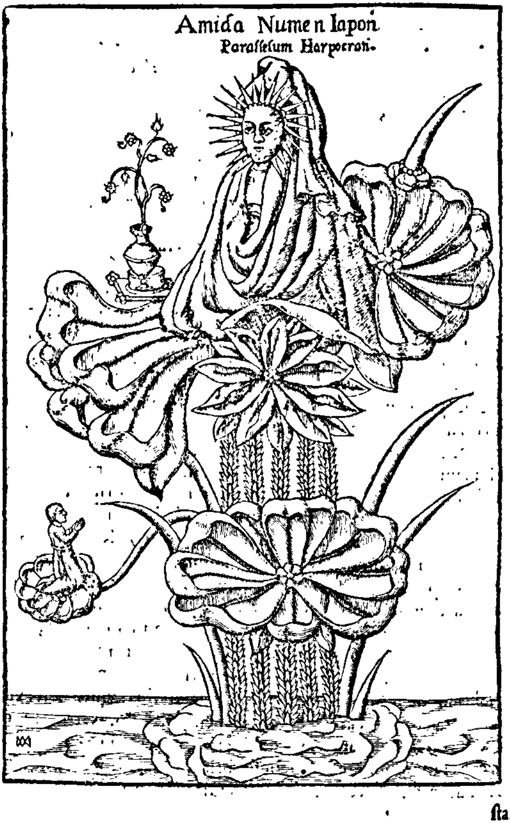
Aunque las ſectas de Iapon ſon muchas, y muy differentes, pueden ſe reduzir á dos principios vniuerſales. El primero es, de los que niegan auer otra vida mas de las que perciben por los ſentidos exteriores, ni premio, ni caſtigo por las buenas o malas obras. los que profeſſan eſta ſecta, ſe llaman Xenxus. Todos eſtos Bonzios y Feligreſes adoran a vnos idolos, que llaman Chamis, los quales fueron Señores de Iapon, y muy ſeñalados en la guerra. Tienen eſtos Camis templos muy ricos y ſumptuoſos, y por ellos iuran en los negocios graues, che ſe offrecen. Tam bien acuden à pedirles ſalud, y victoria contra ſus enemigos. Entre los que confieſſan auer otra

vida,

vida, ay dos ſectas principales, de las quales ſalieron otras muchas; La prima deſtas ſe llama de los Xodoxius, que quiere dezir, hombres del lugar ſuperior, o del paradiſo. Adoran los deſta ſecta vn idolo, que ſe dize Amida, del qual cuentan mil patrañas y mentiras, que fue hijo de vn Rey de Leuante, y tuuo dos hijs, y que muerta ſu muger, hizo por ella, y por todos los que le adoraſſen, grande penitencia, de manera, que por ſaluarſe non tuuieſſen neceſſidad mas que repetir eſtas palabras: [Namu Amida Buth] que quieren dezir Bienauenturado Amida ſalua nos; y aſſi las dizen con grande efficacia y deuotion, paſſando las cuentas de ſus roſarios, que por eſto traen ſiempre en los manos. Hæc Guſmanus. Morem autem inter orandum tractandi roſaria, aliaque dicta confirmat Franciſcus Belleforeſtus libro 4. hiſtor. vniuerſal. c. 6. Gallico ſermone conſcripto his verbis. *Les Iaponnois (comme auſſi en vſent les Indiens Orientaux) portent de Patenoſtres de diuerſes ſortes, ainſi que nous, ſur & auec lequels ils content le nombre de leurs oraiſons, plus longues beaucoup que la noſtre qu'on nous a commandé de dire, & les diſent cent & huit fois, à cauſe que leurs Docteurs & Bonzi tienent, qu'il y a autant de ſorte de pechès, es quels l'homme ſe peut ſoüiller, & que contre chaſque de ces vices, il faut s'armer d'une de ces prieres. Tous les matins en ſe leuant ils diſent neuf paroles, hauſſans les doigts de la main droicte, eſtimans que cela profite pour empeſcher que le Diable ne leur porte nuiſſance aucune, &c.* *Franciſcus Bellereforeſtus.* Iaponij vtuntur Roſarijs.

Porrò alia quoque ſecta Iaponiorum eſt dicta Foquexus, à libro huius nominis; atque hæc adorat idolum Xaca vel Iaca dictum, de quo mille commenta quoque ſpargunt; cum deuotione quinque hæc verba dicere, *Namu, Mio, Foren, Qui, Quio*, ſufficere ad beatitudinem conſequendam credunt; etſi nemo hactenus dictorum verborum energiam intellexerit. Diſcipuli huius Xacæ fuerunt Cambadagi, & Cacubao, quorum vtrumq; ob excellentiam diuinis honoribus proſequuntur Iaponij. Cambadagi Dæmonium veriùs quàm homo, ſi fides relationibus habenda, videtur fuiſſe; docuit ipſe primus ritus adorandi Dæmonem, prætereà modum Dæmonem certis verborum incantationibus in corpus cuiuſuis compingendi, ſimiliaque Dæmonum propria oſtendit. Hanc ſectam ſequitur illa, quam Iamabugi, hoc eſt, militem montium, appellant; atque hi proximè æmulantur Ægyptiorum ritus, in coniurandis ſpiritibus, & Genijs in ſtatuas; diuinationibus omnis generis ſunt dediti; ſolitudinem & aſperos montes amant, ac proindè parùm in locis cultis & habitatis ſpectantur; de quibus ita Guſmanus: [Eſte miſmo Bonzo Combadagi tuuo otros dos diſcipulos, que fueren hermanos de padre y madre, los quales tomaron tambien la doctrina de ſu Maeſtro, que fundaron ellos por ſi otra nueua ſecta, y peior que todas las paſſadas, cuya profeſſion es, offrecerſe de todo puncto al ſeruitio del demonio, y darſe por muy intimos ſieruos y familiares ſuyos. Llamanſe los que tienen eſta ſecta Iamabugis, que quiere dezir ſoldados de la Sierra, porque los mas dellos viuen en vnas muy aſperas montañas, y pocas vezes los veen en poblado. Otros ay que paſſan ſu vida con mil embuſtes, y hechizerias, que vſan por el pacto, que tienen con el Demonio, como es deſcubrir algunos hurtos, dezir por la mano la buena o mala ventura, commo Gitanos, y adeuinar algunas coſas Foquexus ſecta Iaponiorum. *Guſmanus l. 5. c. 7.*

futuras. Entre otras coſas que dexaron los fundadores deſta ſecta para los que la huuieſſen de ſeguir, fue vna peregrination, que hazen dos vezes cada año, para adorar al Demonio en cierto templo, que por ſer coſa tan particular y extraordinaria, la pondre aqui, como la conto vno deſtos Bonzios, que la auia andado ſiete vezes, y deſpues por la miſericordia de Dios noſtro Señor fue Chriſtiano.] Hæc Guſmanus, quæ confirmant epiſtolæ Luſitanicæ anno 1565. è Iaponia miſſæ, quas conſule; extant enim impreſſæ Eboræ. Multa rara omninò & admiranda hoc loco de ſimilibus dæmonis machinationibus adducere poſſem; ſed quia ad in-

ſtan-

ſtitutum noſtrum non ſunt, ad ea, quæ ad rem noſtram faciunt, calamum conuertamus.

Ægyptij Deū flori Loti inſidentem adorabant.

Nouimus ex Iamblicho, & Clemente Alexandrino, Ægyptios Deum flori Loti inſidentem myſticè depinxiſſe, quam ſacram pingendi rationem Gnoſtici ſectati poſtmodum Harpocratem eidem Loti flori varijs ſymbolis inſtructum repræſentarunt. Videtur hìc mos non in Perſiam tantùm, Indiamque, ſed & in vltimum Orientem quoque, Iaponem videlicet penetraſſe. Depingunt illi Numen illud ſuum celebre Amidam, vel alio nomine Fombum, flori ſeu roſæ, aut Nympheæ inſidentem, magno radiorum fulgore coruſcantem, cuius imaginem cùm R. P. Aſſiſtens Portugalliæ mihi communicaſſet, volui hanc hìc adiungere.

Iaponij Amidam flor. Roſæ inſidentem pingunt.

Secta Ienxiorum Fombum apud Iaponios.

Hanc ſectam Ienxiorum Fombum nominant, quæ longè aliter de hoc Amida ſentit, quàm Xodoxiorum ſecta, de qua paulò ante: dicunt enim eſſe inuiſibilem ſubſtantiam, ſeparatam ab omni elementorum compoſitione, ante omnem creaturam exiſtentem, omnium fontem bonorum. Hinc eum myſticè pingunt ſupra Nympheæ florem, veriùs Lothi ſedentem, ad reconditas huius virtutes & perfectiones ſubobſcurè inſinuandas, quas & habitus, cui inuoluta cernitur, indicat. Quæ omnia confirmantur ex Epiſtolis Luſitanicis anno 1565. ex Iaponia in Europam datis, in quarum vna Ludouicus Froës ita de hoc Amida ſcribit Luſitanicè: [Os ſeus moſteiros ſam muito ſumptuozos & tem grandes rendas. Naõ podem ter molheres ſopena de os matarem. Amida eſta nos ſeus templos em hum altar nomeo do meſmo templo. Onulto he de ſyaon quaſi como os Pagodes da India, deſpido da cinta pera riba, aſſentado como molher com orelhas furadas e hũa claridade de rayòs, que o cerca, aſſentado ſobre hũa roza de Pào, que o cercla muito fermoza.] Et in alio loco: [Na primeira queſtaõ propòs que os Ienxus tinhaõ hauer hum ſer inuiſiuel ſeparado da natureza dos quatro elementos, à que chamauaõ por outro Fonrai come Mogui, e que os atributtos que os letrados dauaõ à eſte ſer inuiſiuel, eraõ os ſeguintes, conuem à ſaber, que antes deſte mundo, ceos e terra ſerem creados o Fombum ſempre fora e nunca tiuera principio, nem hauia de ter fim, e que por elle foraõ creadas todas as couzas, que ſeu ſer eſtaua dentro na terra, e nos ceos, e fora delles, por naõ ſer limitado a lugar finito que no gouerno, e conſeruaçaõ de todas as couzas, naõ padecia mouimento algum; nem tinha cor, nem accidente viſiuel, por onde dos olhos corporais podeſſe ſer viſto, que os homẽs e todas as criaturas tinhaõ, hauia neſte Fombum em mais eminente graõ de perfeiçaõ, por ſer fonte perenne de todo o bem.] Ex quibus patet, Prudentiores è luminis naturalis præſcripto multò aliter de Dijs ſuis ſentire, quàm rudiores. Amidam enim, quem rudes præter multa figmenta, eximium hominem fuiſſe aſſerunt, doctiores fabulas de eo vulgò creditas, exemplo Ægyptiorum ad myſticos ſenſũs detorquent.

Ludouicus Froes in litt. Iaponicis.

Iaponij Solem & Lunā adorant.

Præterea Solem quoque & Lunam Ægyptiorum, aliorumque Orientalium exemplo adorant, vti ex epiſtola Luſitanica conſtat: [Crê os mais delles em homẽs antiguos, os quaes (ſegundo tenho alcançàdo) eraõ homẽs,

mẽs, que viuerão como philoſophos; muitos deſtes adorão o Sol, e outros à lua.] Et confirmatur ex epiſtola quadam S. P. N. Franciſci Xauerij, anno 1549. 5. Nouembris, ad Collegium Goanum data, vbi multa alia quoque de huius gentis ſuperſtitionibus inuenies. Quod ſi pompas ſeu feſtiuitates, quas quotannis Dijs ſuis exhibent, cum pompis & ſolennitatibus Ægyptijs quotannis peragi ſolitis comparaueris, eaſdem omninò paucis exceptis inuenies. Videbis in ijs, non ſecùs ac in Komaſijs Ægyptiorum, teſte Clemente fieri ſolebat, portentoſas Deorum ſtatuas, varia pompa & ridiculis Bonziorum geſticulationibus circumferri; de quibus ita in epiſtola quadam Ludouicus Froes. [He coſtume antiquiſſimo de Fiyenoiyama, todos os annos fazerem ali os Bonzos hũa ſumptuoſiſſima feſta à eſte idolo, decendo de riba todos os Bonzos armados, os qua es tomauão as coſtas ſete cadeiras muy grandes, que eſtão metidas em ſete templos. Acabada eſta feſta de Sacamoto ſe fazia logo cà outra no Micào à outro idolo ou Cami, que ſe chama Guion, à mais ſolenne de todo o Iapaõ, a que parece que o Demonio quis contrafazer à fazer de Corpus Chriſti, porque ali fazem todos os Caſtellos danças, iogos, perſonados, leuaõ en as maõs, os idolos. A eſtes ſe ſeguen oito ou des lanternas de maõ, as ilharguas, das quaes vaõ em roladas com beatilhas, delgadas, e eſcrito o nome do ſeu Pagòde e dentro huãs candeas accezas, & cœtera. quis hîc non Iſiacam pompam deſcribi videt?

Varij ritus Bonziorum.

Proceſſione peractâ templa ſua ingrediuntur, in quibus non ſecùs ac in Ægyptiorum adytis innumeram videas omniformium Deorum turbam; quorum multi capite bouino, canino, aliorumque animalium deformati, formidabile intuentibus præbent ſpectaculum; alij multis brachijs effigiati, monſtris quàm Dijs ſimiliores ſunt. Meminit huius Iaponicæ idololatriæ ſecundum Volumen variarum nauigationum, & itinerum Italicè conſcriptorum fol. 51. *In queſta Iſola, & in altre vicine tutti i loro idoli ſono fatti diuerſamente, perche alcuni hanno teſte di Buoi, altri di Porci, altri di cani & di Becchi, & di diuerſe altre maniere, e ve ne ſono alcuni, ch'hanno vn capo & duoi volti, altri tre capi, cioè vno nel luogo debito, gl'altri due ſopra cada vna delle ſpalle, altri c'hanno quattro mani, alcuni dieci, & altri cento; quelli che ne hanno più, ſi tiene che habbino più virtù, & à quelli fanno maggior riuerentia, & quando i Chriſtiani gli dimandono, perche fanno gli ſuoi Idoli così diuerſi, riſpondono, così noſtri Padri & Predeceſſori gl'hanno laſciati.* Hæc ad verbum ex Marco Paulo Veneto deſumpta videntur; nam lib. 3. c. 6. vbi de Inſula Zipangri, quæ eadem eſt cum Iaponia, loquitur, ita ſcribit: [Colunt viri Zipangrij varia idola, quorum quædam habent caput bouis, quædam caput porci, & quædam caput canis, & aliorum diuerſorum animalium; ſunt quædam quæ habent quatuor manus, alia viginti, & alia centum; & quod plures habuerit manus, maioris putatur virtutis. Sunt rurſus quædam, quæ habent quatuor facies in vno capite, & alia tria capita, vnum ſuper collum, & alia duo ſuper vtrumque humerum. Et cùm incolæ interrogantur, vndè hanc habeant traditionem, reſpondere ſolent, ſe Patres ſuos in hoc imitari, nec aliud credere debere, quàm quod ab illis acceperunt.

Varia Iaponiorum idola.

Ægy-

Ægyptios certè Oſiridem ſeu Solem bouino capite; Anubidem ſeu Mercurium canino; Pana hircino; arietino denique Ammonem expreſſiſſe, in præcedentibus paſsim monſtratum eſt. Serapidis quoque imaginem, atque Dianæ tricipitem fuiſſe, Maro docet:

Tergeminamq́; Hecaten, tria Virginis ora Dianæ. Maro.

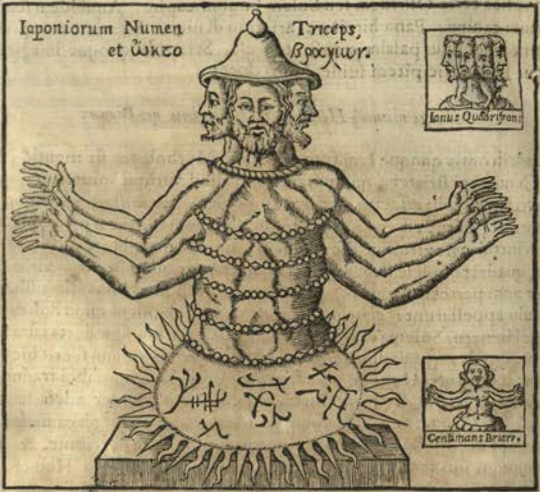
Quadrifrontis quoque Iani frequens apud Mythologos fit mentio, ſicuti & Centimani Briarei; quibus ſanè nihil aliud antiqui voluerunt, quàm multiplices Solis effectus; ac Ianus quidem quadrifrons pleriſque locis informari ſolitus eſt ea de cauſa, quod illi rerum omnium principia, fineſque, introitus, exituſque dicati eſſent; quin & quæ illi templa erigebantur, quadratâ ſpecie fiebant; vel etiam, vt per quatuor illos vultûs, quatuor anni partes indicarent, quas Græci, Latinique Horas vſitatiſſimo vocabulo appellarunt; centimanus autem Briareus idem quod Sol dicitur, vndè Homerus Solem ἑκατόγχειρα nuncupauit, quorum ſignificata cùm veluti hieroglyphica quædam interpretentur, non importunum fuerit hìc explicaſſe. Interpretes Heſiodi, per Briareum Vernum tempus dici traduut, ob herbarum, florum, & frondium copiam, quam affluenter adeò ſubminiſtrat. Per Gygem verò, Hyemem & ipſum centimanum ob ea multa, quæ iam dudum collecta congeſtaque in varios mox vſus diſtribuit, & negotijs quæque ſuis accommodat. Quod verò Sol centimanus Homero ſit, multa & innumerabilia eius officia, quæ magis aperta cognitaque ſunt, quàm recenſere oporteat, effecerunt. Quæ cùm ita ſint; An non huc Iapones varia illa idolorum metamorphoſi reſpexerunt? Certè aſſerit id Ludouicus Guſmanus in hiſtoria de Iaponia l. 5. c. 9. vbi tradit, Iaponios ſummo honore venerari ſolitos ſtatuam quandam tricipitem πολυβραχίονα, quâ Iaponios nihil aliud ſignificare dicit, niſi varias iſtius Numinis perfectiones; verba Hiſpanica ſubiungo. *En vno altar deſte templo auia vno idolo muy grande, cubierto de oro, con tres cabezas, y mas de quarenta brazos y manos; dizen que con eſto ſe dan à entender las muchas perfectiones de ſu Dios; iunto à este idolo, hauia otros mil y quinientos, tambien dorados, repartidos en nueue ordenes, à manera de choros de Angeles, y ſera cada vno de la eſtatura de vn hombre.* Quis non videt, Diabolum hìc antiquorum ſuperſtitiones Chriſtianis myſterijs mixtas æmulatum eſſe? imaginem ex his vnam, quàm hìc Romæ videre contigit, paulò ante exhibuimus.

Ianus quadriformis cur.

Briareus centimanus quid ſignificet.

Præterea non πολυμόρφωσιν tantùm Ægyptiorum in Dijs effigiandis Iaponios æmulatos; ſed & beſtias quoque viuas Aegyptiorum more, veluti piſces, gallinas, ceruos, lupos, canes, boues adoraſſe, poſt Paulum Marcum Venetum teſtatur Ludouicus Froës in epiſtola iam ſæpè citata. [A primeira he hũa alagoa de tiro de eſpingarda em comprimento, e largura e ſaõ os peixes tantos, que naõ tem conto andaõ tem conto andaõ huñs por cima dos outros, e por ſer dedicada a o Pagode, nenhũa peſſoa he ouzada à tirar delle peixe algum, crendo que ſe o tirarem ſe tornaraõ leprozos. Os Bonzos naõ com em peixe, porque o temem ſua lei por gra-

 uiſſi-

niſſimo peccado. A ſegunda he hũa ſerra do meſmo Pagode, na qual ha grande multidaõ de galinhas, as quaes ningũem ata, porque o tem por grauiſſimo peccado, e matar hum homẽ, ou furtar, naõ o tem por peccado algũn. A terceira he, que ha grande numero de veados na cidade, que ſaõ do Pagode, e andaõ pellas ruas à maneira de cães em Eſpanha. Nenhũa peſſoa lhe toca, nem poem maõ, e ſe alguem da pancada em qualquer veado he prezo, e paga por iſſo grande pena, e ſe mata matãno pollo tal crime, & perde toda à fazenda, e ſe por ventura morre o veado em algũa rua, ſenaõ ha proua certa, que morreo de doença, a tal rua he deſtruida, e as fazendas perdidas, e aſſi viuen ſogeitos a o demonio, que naõ ſomente faz que o adorem, mas fallos adorar beſtas, como em outro reyno adoraõ lobos e lhes fazem templos e pregaçoẽs; eſtando algum doente, dizemlhe que ſe conſole, que ſe tornara em lobo, riſponde, que naõ tem tanto merecimento, que alcance tanto bem.] Verùm hæc de Iaponiorum Dijs dicta ſufficiant.

Cochinchinenſium dogmata.

Antequam finem huic capiti imponerem, in relationem quandam Italicè ſcriptam incidi, quam de rebus Cochinchinenſibus Chriſtophorus Burrus non ita pridem fecerat. Occurrerunt in ea relatione multa ſanè ad rem noſtram facientia; quæ quia ad dicta confirmanda multum conferre poſſunt, adiungenda exiſtimaui. Nam præter dogmata quæ cum Sinenſibus & Iaponijs communia habent, alia quoque propria & iſti genti particularia tenent; queìs maximè ad Pythagoræorum doctrinam accedunt.

dunt. Credunt illi immortalitatem animæ, μετεμψύχωσιν, παλιγγενεσίαν, animam Mundi, aliaque Platonicæ & Pythagoricæ philoſophiæ propria; præterea Mundum credunt ouum quoddam fuiſſe, cuius cortice firmamentum, albugine æthereum ſpatium; vitello demùm terra conſtiterit; machinam quoque Mundi nihil aliud, niſi magnum quoddam animal eſſe ſiue hominem aſſerunt, cuius caput, cœlum; oculos, aſtra; pilos, arbores, plantas, herbas; oſſa, metalla eſſe, ſimiliaque quæ de magno illo animali & megacoſmo dicti philoſophi aſſeruerunt, profitentur. Verùm audiamus verba ipſius Authoris. [Diede queſto Filoſofo cognitione de la fabrica del Mondo con due metafore, vna fù, che il Mondo era nato da vn ouo, il quale poi talmente ſi dilatò, che dalla ſcorza di quello ſi diſteſero gli cieli, dalla chiara formoſſi l'aria, e ſi ſparſero l'acque & il fuoco; e dal roſſo formoſſi la terra, e tutte l'altre coſe terreſtri. l'altra metafora preſe egli dal corpo d'un certo huomo grandiſſimo detto da loro Bancò, che noi chiamareſſimo Microcoſmos, dicendo che da queſto huomo gigante altiſſimo; era vſcita queſta machina del Mondo, ſtendendoſi il teſchio ne' cieli, i due occhi in Sole e Luna, la carne la terra, l'oſſa i monti, capelli in herbe, & arbori, il ventre nel mare; & in tal guiſa adattando minutamente con operationi tutti i membri, & compoſitione del corpo humano, alla fabrica & ornamento di queſto mondo, giunge à dire, che da i pedocchi di queſto gigante ſi erano formati gl'altri huomini tutti, che poi diſperſero per il mondo.] Iterum cum cœteris vicinis gentibus, aſſerunt, defunctos cibo & potu indigere, vndè ijs quotidiè ſplendida præparantur conuiuia. *Il terzo che l'anime de defunti hanno biſogno di ſuſtentamento & mantenimento corporale, onde alcune volte fra l'anno ſecondo la loro vſanza, fanno gli figli à padri defonti, i mariti alle moglie, gl'amici à gl'altri amici, ſplendidi e lauti banchetti, aſpettando gran pezzo, che arriui il defunto conuitato, e ſeda à menſa per mangiare*.. In eodem errore Tartari ſunt; Colunt, inquit Paulus Marcus Venetus, pro Deo Numen quoddam ab illis confictum, quod Natagai vocant, putantque illud Deum terræ, atque gregibus pecorum placant. Hoc Numen in maximo honore habent, nec eſt aliquis, qui in domo ſua illi non imaginem dedicauerit. Et quoniam credunt Numini Natagai vxorem eſſe, & liberos, collocant etiam ipſi iuxtà penates ſuos imagunculas quaſdam vxoris ac filiorum loco, vxoris quidem ſimulachrũ ad ſiniſtram, & filiorum imagines ante faciem idoli collocantes. His idolis magnam faciunt reuerentiam, præſertìm quando vadunt ad prandium, vel ad cœnam; tunc etiam antequam ipſi comedunt, perungunt ora imaginum pinguedine carnis coctæ, & partem prandij, aut cœnæ extra domum in honorem illorum ponentes, credunt eos hinc cibari. Sed nos ad Cocincinenſes reuertamur; quorum proprium eſt, Reges ſanctitate vitæ illuſtres, diuinis honoribus, ijs innumera idola dedicando reuereri: in ipſa autem Apotheſeos ſolennitate Ægyptios omni ex parte imitantur. Modus Apotheſeos ſequitur.

Chriſtophorus Borrus.

Tartarorum errores.

In medio Palatij ἀποθεωμένῳ (exſtructo magnificentiſſimo monumento vnà cum altari multo & exquiſito labore adornato) arcam cadaueri deſtina-

Cochinchinenſium mos ſepeliendi Reges,

ſtinatam, non minoribus ſumptibus apparant; quam in Altari dicto collocatam Onſaij candidis induti veſtimentis, varijs cœrimonijs ac ſacrificijs conſecrant, vinum, boues, aliaque animalia magno numero offerentes; quibus ritè peractis omnem illam molem vna cum apparatu concremant, ſolo corpore defuncti ſibi reſeruato, quod ſepelire fingentes per duodecim alias ſepulturas de vna in alteram ſecretò, & cum aſtu traducunt, vt hâc ratione ſuperſtitioſa plebs ſemper de loco ſepulturæ dubia maneat & anceps, ac proindè ex hac incertitudine plùs erga nouum hoc idolum deuotio creſcat & veneratio, dùm in omnibus ijs locis, in quibus oſſa condita eſſe, aut ea inueniri poſſe ſuſpicantur, ritûs & ſacrificia cœteris idolis debita perficiunt. Sed audiamus verba Burri: *Finiti queſti giorni poſero fuoco á tutta quella machina, abbrugiando & il palazzo, & il tempio con tutti gli addobbi & apparati, ſolo conſeruando l'arca con il cadauero, quale fù poi ſepelito & tranſfugato per dodici ſepolture da vna in vn'altra ſegretamente & di naſcoſto, acciò reſtando il popolo dubioſo ſempre in qual luogo fuſſe laſciato, con l'incertezza maggiormente creſceſſe la veneratione del nouo idolo, adorandolo in tutti quelli luoghi, nelli quali poteſſero penſare, che ſi ritrouino quell'oſſa.* Ita Burrus. In quo quidem Ægyptios imitantur, qui ab Iſide inſtructi Oſiridi illi ſuo ſimili aſtu diuinitatem acquiſiuêre. De Iſide ita Plutarchus: *Oſiridis partes omnes diſperſas præter pudenda cùm inueniſſet, cupiens incertum eſſe viri ſepulchrum, ab Ægyptijs autem & ſingulis hominibus honori haberi, ex aromatibus ac cera ſingulas eas partes in formam hominis viro ſimilem compoſuit; conuocatis deindè ſacerdotibus, ſingulis dedit Oſiridis imaginem, aſſerens eis ſolis corpus illius creditum, atque adiurans, vt nunquam apud ſe eſſe ſepulchrum Oſiridis vlli panderent, vtq; illum in abditis ſeruatum, veluti Deum colerent; quæ ex re nunc etiam quilibet ſacerdos teſtatur penes ſe Oſiridem ſepultum eſſe.* Et cœtera quæ ſequuntur. Fuit hæc callidi dæmonis inuentio, quæ multum ad irretiendos ſuperſtitioſorum in falſo Deorum cultu animos valuit. Sed hæc de Iaponijs ſufficiant.

Plut. l. 1. c. 2.

CAPVT IV.

De Indorum, & Afrorum idololatria Aegyptiacæ parallela.

Indi adorant Solem, & ignẽ

DIuiditur India in varias prouincias, variaſque Inſulas adnexas habet, quæ omnes ijſdem propè in Deorum cultu cœrimonijs vtuntur. Nam præter innumeros alios particulares Deos Solem cumprimis adorant & ignem; huic varia per anni decurſum feſta & ſolennitates inſtituunt, in quibus omnibus ità cum Ægyptijs & Perſis conueniunt, vt nihil propemodum in ipſorum ſacris, quod ab ijs non deſumpſiſſe videantur, appareat.

Venerantur idola Ægyptiorum & Græcorum. Apidem Vaccæ figura colunt.

Præterea Græcorum, Ægyptiorumque imagines adhuc ibi reperiri, ſummâque veneratione coli, quotquot eas regiones peragrârunt, teſtantur. Præ cœteris autem cultus Apidis in figura Vaccæ ſeu Bouis cornuti

viget,

viget, quem nullis non templis, porticibus, ac vijs reperias. Retulit mihi Ludouicus Sachinus mercator Aueníonenſis, in Regno Mogorum eo in loco, vbi collimitat cum Bengala, in publica & Regia via ingentem Bouem erectum, cuius oculorum cauitatibus duo prægrandes Carbunculi ſeu Rubini inditi idolum mirum in modum radiare faciant; retulit quoque neminem iter ſuum auſpicari, quin priùs hoc idolum Vaccinū certis ſacrificijs placârit. Paulus Marcus Venetus dictis aſtipulatur, pleraſque enim Inſulas Bengalæ vicinas hoc improbo Bouis cultu imbutas tradit; verba eius ſubiungam. *Sunt habitatores Regni Var omnes idololatræ, multiq́ eorum adorant bouem, vt rem ſanctam, nec vllum occidunt; cùm autem bos aliquis moritur, perungunt domos ſuas adipe eius* Et de Meliapore vrbe S. Thomæ c. 28. *Cùm hi qui boues adorant, ad bellum procedunt, deferunt ſecum pilos bouis ſylueſtris, eosq́ ligant ad crines equorum ſuorum, quibus inſident; pedites verò ad ſcuta, & crines ſuos pilis illis ligant, credentes ſe in bello tutos eſſe ab omni periculo; nam bouem ſylueſtrem magnæ ſanctitatis eſſe aſſerunt.* Et cap. 30. eiuſdem libri. *Laënſes boues adorant, & cum magna reuerentia perungunt ſe vnguento, quod de oſſibus bouinis contritis faciunt.* Deorum quoque Græcorum præter Ægyptios, veſtigia exſtare, ex literis P. Ioannis Lopez Soc. IESV Procuratoris Indiæ & Inſularum Philippinarum, cum quo & oretenus poſtmodum de huiuſmodi hìc Romæ tractaui, conſtat: [Secta Philippinorum, inquit, eſt idololatria eadem, quæ Romanorum, & Græcorum; Iouem, alioſque Deos adhuc adorant, Nomina dictorum Deorum habent, ſed in ſua lingua, v. g. Iuppiter vocatur Maglente, q. d. fulmina vibrans, à *lente* quod fulmen, & *mag* quod vibrare ſignificat, deducto nomine. Athlas vocatur TOMCON LANGIT, hoc eſt, Columna cœli, *Langit* Cœlum, *Tomcon* Columnam ſignificant. Et ſic de cœteris: habent quoque ſuos campos Elyſios, quos *Calongdan* vocant, id eſt, occaſum Solis.] Quod manifeſtum ſignum eſt, idololatriam Ægyptiorum, & Græcorum in vltimum Orientem vſque perueniſſe. imò luculentiùs id oſtendit Philoſtratus in vita Apollonij:

Ludouicus Saccinus Aueniouenſis.

Paulus Marcus Venetus.

Ioannes Lopez Soc. Ieſu.

Philippinorū idololatria Ægyptiorum & Græcorum idololatriæ æmula.

Θεῶν δὲ ἀγάλμασιν ἐντυχεῖν φασιν. Εἰ μὲν Ἰνδοῖς, ἢ Αἰγυπτίοις, θαῦμα οὐδέν. Τά δέ γε ἀρχαιότατα τῶν παρ' Ἕλλησι, τό τε τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Πολιάδος, καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Δηλίου, καὶ τὸ τοῦ Διονύσου, καὶ τοῦ Ἀμυκλαίου, καὶ ὁπόσα ὧδε ἀρχαῖα. Ταῦτα ἱδρῦσθαί τε ὑπὸ Ἰνδῶν τούτους, καὶ νομίζειν Ἑλληνικοῖς ἤθεσι. Φασὶ δ' οἰκεῖν τὰ μέσα τῆς Ἰνδικῆς, καὶ τὸν ὄχθον ὀμφαλὸν ποιοῦνται τοῦ λόφου τούτου. Πῦρ τε ἀπ' αὐτοῦ ὀργιάζουσι, ὅ φασιν ἐκ τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων αὐτοὶ ἕλκειν. τούτῳ δὲ τὸν ὕμνον ἡμέραν ἅπαξ εἰς μεσημβρίαν ᾄδουσιν.

Philoſtratus in vita Apollon. l. 3. c. 3.

[Deorum quoque ſimulachra complura illic ſe vidiſſe tradit Apollonius, nihilque miratum eſſe, quod Indorum aut Ægyptiorum Deorum illic imagines viderit; ſtupuiſſe autem, quod eorum, qui apud Græcos antiquiſſimi habentur, aſpexerit ſimulachra, ceu Mineruæ Poliadis, & Apollinis Delij, præterea & Dionyſij, & Amyclæi, & aliorum huiuſmodi; horum enim ſingulis Indi ſtatuam poſuêre, Græcoque ritu ijſdem ſacrificant; dicunt autem Indiæ medium ſeſe colere, eumque tumulum quaſi vmbilicum eſſe, & ab eodem ſacrum ignem capiunt, quem ſeſe à Solis radijs accepiſſe gloriantur, atque ob eius rei memoriam hymnum iugiter ad meridiem vſque decantant.]

Brach-

Brachmanes autem & Gymnoſophiſtæ vti olim, ita in hunc diem Pythagoricam vitam ducere ex hiſtoria Indica Maffæi, aliorumque conſtat, de quibus & Damis comes Apollonij multis agit apud Philoſtratum. Dogmata Pythagoræ profitentur, diuinationis apud eos præcipuum ſtudium, humi dormiunt, herbis tantùm victant, Solem adorant, ignem ſolaribus radijs conceptum ſummo ſtudio fouent; hunc varijs ritibus & precationibus placant; comas nutriunt, Mythram geſtant, & Pagodes ſeu Iſiacas ſtatuas, nudis pedibus ambulant, lineis induuntur veſtimentis, baculo fulciuntur. quæ quidem Ægyptijs ſacerdotibus Solis competunt. Meminit horum quoque Nicolaus Continus Venetus in libro, quem de itinere in Indias conſcripſit: [Per tutta l'India ſi adorono gli Idoli, (cioè Pagodes) alli quali ſanno le Chieſe non diſſimili à quelle del Egitto, piene d'imagini omniformi depinti, e nelli giorni delle loro ſolennità le adornano con fiori & rami, gl'idoli ſono fatti ò di oro, ò di argento, ò di pietra, ò di auorio, de'quali alcuni ſono ſeſſanta piedi di altezza; il modo come gli ſacrificano è molto vario infra di loro, perche alcuni ſi lauano con acqua chiara, auanti che entrano nel tempio, vna volta la mattina, & vn'altra à veſpere. Altri con legno d'Aloe, ò ſimili altri odori ſanno ſacrificio à i loro idoli.] E quibus manifeſta Ægyptiorum morum rituumque veſtigia cernuntur.

Brachmanes Pythagoræ dogmata fitentur.

Nicolaus Continus.

Non deſunt ex Indis, qui Ægyptiorum quorundam Typhonem malignum dæmonem ſolenniſſimo ritu colentium exemplo, & ipſi humani generis hoſtem Diabolum adorent, ac varijs hoſtijs placent; deſcribit huiuſmodi cultum cœrimoniaſque in eo peragi ſolitas Ludouicus Barthema l. 2. dell'India c. 2. verba eius ſubiungam: [Il Rè di Calicut è gentile, & adora il Diauolo nel modo che intenderete. Loro confeſſano che vno Dio hà creato il cielo e la terra, e tutto il mondo, & è la prima cauſa in tutte le coſe, & dicono, che s'ei voleſſe giudicare voi & me, & il terzo, e'l quarto, che non haueria piacer alcun d'eſſer Signore, mà ch'egli hà mandato queſto mondo à far giuſtitia, & à chi fà bene, ci li fà bene, & à chi fà male, ci gli fà male. eſſi lo chiamano il Deumo, & Dio lo chiamano Tamerani, & queſto Deumo il Rè di Calicut lo tiene nella ſua Capella in queſto modo. La ſua Capella è larga duoi paſſi per ogni quadro, & alta quatro paſſi, con vna porta di legno tutta intagliata di Diauoli di rilieuo. In mezzo di queſta Capella v'è vn Diauolo fatto di metallo, qual ſiede in vna Sedia pur di metallo; il detto Diauolo tiene vna corona fatta à modo del Regno Papale con tre corone, e tiene ancora quattro corone, e quattro denti con vna grandiſſima bocca aperta, con naſo brutto, & occhi terribiliſſimi, & che guardan crudelmente, & le mani ſono incuruate à modo d'vn vncino; gli piedi à modo d'vn gallo, di modo che à vederlo è vna coſa molto ſpauentoſa. Intorno alla detta Capella le ſue pitture ſono tutte Diauole, & per ogni quadro d'eſſa v'è vno Satanas poſto à ſedere in vna Sedia, la quale è poſta in vna fiamma del fuoco, nel quale ſtà vna gran quantità d'anime lunghe mezzo dito, & vno dito della mano. Il detto Satanas con la man dritta tiene vna anima in bocca mangian-

Indi Dæmonem colunt.

Ludouicus Barthema.

giandola, & con l'altra mano ne piglia vna altra dalla banda di ſotto; ogni mattina gli Brachmani, cioè Sacerdoti vanno à lauare il detto idolo tutto quanto con acqua odoriſera, e poi lo perſumano, & come l'hanno perſumato, l'adorano, & alcuna volta frà la Settimana gli fanno ſacrificij in queſto modo. Hanno vna certa tauoletta fatta, & ornata in modo di vno Altare, alta da terra trè palmi, larga quattro, e lunga cinque: la qual tauola è molto bene ornata di roſe, fiori, & altre gentilezze odoriſere: ſopra la quale mettono ſangue di Gallo, & carboni acceſi in vno vaſo d'argento, con molti perſumi di ſopra. Hanno poi vn thuribolo, col quale incenſano intorno al detto Altare, & vna campanella d'argento, la quale ſonano molto ſpeſſo. Tengono in mano vn coltello d'argento, col quale hanno amazzato il gallo, & quello intingono nel ſangue, & lo mettono alcuna volta ſopra il fuoco; & alcuna volta lo pigliano & fanno alcuni atti, come colui, chi vuole giuocare di ſcrima, & finalmente abbrugiano tutto quel ſangue, ſtando continuamente candele di cera acceſe; il Sacerdote chi vuole fare il ſacrificio, ſi mette alle braccia, alle mani, & à piedi, alcuni manigli d'argento, gli quali fanno grandiſſimo rumore, come ſonagli, & porta al collo vn pentacollo, & quando hà fornito di fare il ſacricio, piglia tutte due le mani piene di grano, & ſi parte dal Altare, & và al indietro ſempre guardando all'altare; inſino che arriui appreſſo à vn certo arbore, & getta quel grano per ſopra la teſta alto tanto, quanto può ſopra del arbore, poi ritorna, & lieua ogni coſa dell'altare.] Atq; hactenus Ludouicus Barthena.

Præ cæteris verò ignem tanquam ſacrum animal adorant, huic filios immolant, in hunc ſeipſos conijcientes concremant, hoc facto venerationem erga eum monſtrantes. Quem quidem cultum aliundè non didicerunt, quàm à Perſis, eorumque vicinis Chaldæis; aſſeruabant ipſi, vt ſuprà dictum eſt, in ædiculis pluribus veluti perennem, & veluti oraculum interrogabāt de futuris. Cuius meminit Beniaminus in itinerario his verbis: *Indi adorant ignem tanquam ſacrum animal.*

לפני הבמה של בית תפלתם עמק גדול ומדליקין כל ימי עולם שם אש גדולה וקוראין אותה אלהותא ומעבירין בה בניהם וגם מתיהם משליכין בתוך האש: *Beniaminus.*

Ante aram ſacrarum ædium eſt ingens fouea, in qua continuatis ſeculis ardet Ignis maximus, quem appellant diuinitatem, per eum traducunt filios ſuos, mortuos verò prorſus illuc injciunt. Pergit Rabbinus, & commemorat admirandam ſtultæ gentis deuotionem, quòd qui ſanctitatis affectent opinionem, ſe viuos in hunc ignem præcipitent, & magno ſpectantium applauſu voluntariam ſuſtineant mortem, quod me illius peregrini admonet in Luciano, qui vt alijs ludos exhiberet, ſibi cruciatus fecit, in Olympica panegyri ſeipſum ſponte comburendo, ſaltem vt nominis famam pararet: *Perſæ ignem colebant.* *Ijdem in ignē ſe proijciebant viuos.*

ויש שם מהם גדולי הארץ שנודרין עצמן בחייהן לשרף באש וכשה נודר אומר לבני ביתו ולקרוביו הנה נדרתי על עצמי להשליך עצמי באש בחיי עונין לו בולם ואומרים לו אשריך וטוב לך: וכשהגיע יום הנדר עושים לו משתה גדול ורוכב אם הוא

עשיר

עשיר. ואם הוא עני הולך ברגליו עד שפת העמק ומשליך עצמו בתוך האש וכל משפחתו מרננים בתופים ובמחולות עד שישרף כולו :

Sunt inter illos de Magnatibus terræ, qui deuouent ſemetipſos in vita, vt, comburantur igni; cùmque id ſuis familiaribus & propinquis denunciant: Ecce votum feci ſpontaneum, vt inſiliam in ignem viuus; reſpondent omnes, & acclamant illi, O te felicem & beatum! quando autem appropinquat dies executionis, parant ei conuiuium lautum, ipſe verò vehitur caballo, ſi diues eſt, vel ſi pauperior, pedes incedit, vſq; ad marginem foſſæ; ibi dùm præceps ruit in flammas, omnes cognati eius lætantur, tympana pulſantes, & agentes choream, donec totus conflagret. Vt verò cognoſcas, quænam illa perſuaſio tam efficax eſſe poſſit, vt vitam ſic prodigere velint, imò gaudeant cruciari; percipe vlterius inſignem Diaboli aſtum, quâ ratione crudelis hominibus illudat:

ולקץ שלשה ימים יבואי שנים מהכומרים ההם מהגדולים שבהם אל ביתו ואל בניו ואומרים להם תקנו הבית כי היום יבא אליכם אביכם לצוות לכם מה תעשו והם לוקחים עדים מן העיר והנה השטן בא ברמותו ובאים אשתו ובניו ושואלים לו היאך הוא באותו העולם והוא אומר באתי עד חברי ולא קבלוני עד שאשלים חובתי לבני ביתי ולשכני והוא עושה צוואה ומחלק נכסין לבניו ומצוה לפרוע כל מה שהוא חייב לכל אדם ולקבל מן בני אדם מה שהם חייבים ויכתבו העדים צואתו וילך לדרכו ואינם רואים אותו כלם ועל פי השקר ומרמה הזאת והכשוף הזה שעושים להם הכומרים האלו הם מתחזקים ואומרים כי אין כמותם בכל הארץ :

Appetente tertia die, veniunt bini Sacerdotes de primoribus in ædes combuſti, & dicunt hæredibus eius; Parate domum; nam hodiè accedet vos Pater veſter, vt præcipiat vobis, quid faciendum ſit; accerſitis ergo ex vrbe teſtibus, apparet Sathanas illius habitu. Tunc vxor & liberi ſciſcitantur, Ecquomodo habeat in altero ſeculo? Reſpondet, Veni quidem ad ſocios meos, ſed illi me noluerunt recipere priùs, quàm ſoluerim vniuerſa debita familiaribus æquè atq; amicis; partitur itaq; opes ſuas hæredibus, iubens diſſoluere quicquid ille debeat alijs, & exigere viciſſim, quod illi debeant ſibi. Has expenſas conſignant aduocati teſtes, vt ille abeat viam ſuam; Deinceps non cernunt eum vllatenus. tali mendaciſſimâ faſcinatione, quam edunt Magici Sacerdotes, confirmantur illi, vt dicant ſimile quid non contingere in vniuerſa terra. Hæc Beniaminus; quæ omnia à Paulo Marco Veneto, quomodo Beniaminus ea refert, tradita Perſarum ritibus omninò conſentiunt. His itaque ritè expenſis, nunc pauca quoque de Afrorum idololatria dicamus.

Afrorum idololatria.

Diuiditur Africa in tres partes, Meridionalem, Torridam ſeu Æthiopiam, & Borealem. Meridionales Afri, & omnes illæ gentes, quæ trans Tropicum hybernum habitant, plerumque barbaræ ſunt, & omnis religionis expertes, præter Mahumetanos, qui ab aliquo tempore in illas partes irrepſerunt. Æthiopes, & omnes ij, qui Zonam torridam inhabitant, varijs religionibus paſſim imbuti ſunt. Abyſſini magnam partem Chriſtianam profitentur religionem; quidam Occidentaliores, præter monſtroſa quædam animalia, Solem & Lunam quoque adorant, vti de Congo & Angola ſcribit Pigafetta. Ij verò, qui citeriorem Æquatoris partem occupant, olim magna ex parte religionem Ægyptiorum ſectabantur;

Pigafetta.

nam

nam & Obeliſcos, columnas, pyramides varijs in locis exſtant. Deos cum Ægyptijs habent communes, vti Dionyſium, Ammonem, Herculem, Apollinem, Mercurium, alioſque. Menſa quoque Solis apud Aethiopes, omnium propè hiſtoricorum monumentis celebratur. Verùm cum de ijs varijs in locis huius operis paſsìm dictum ſit, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum, diutiùs hiſcè immorari. Hoc vnicum aſſeuero Aegyptiorum & Aethiopum religionem olim in omnibus prorſus eandem fuiſſe, rationes alibi indicauimus. Atque hæc ſunt, quæ de Indorum & Afrorum religione dicenda putaui.

CAPVT V.

De Religione Americanorum Aegyptiacæ parallela.

MIrum nemini videri poſſet conſideranti omnem penè Aſiam inſanâ illâ Aegyptiorum idololatriâ ſucceſſu temporum infectam eſſe; ob regnorum enim, terrarumque continuationem, mutuumque vicinarum Gentium commercium eam propagare difficilè nequaquam fuit; ſed Aegyptiacos ritûs in nouum etiam Orbem infinita penè terrarum atq; Oceani intercapedine diſiunctum irrepſiſſe, omnem admirationem ſuperare videtur.

Certò apparet antiquum illum humani generis hoſtem, qui Aegyptum, cœteramque Aſiam indomitâ ſuâ quondam premebat tyrannide, eundem ſacroſancti Euangelij luce pulſum, in hiſcè Mundi extremis angulis ſedem figentem, ijſdem hos, quibus illos machinis corrupiſſe; cùm nullum antiquis vſitatæ ſuperſtitionis genus in ijs non reperiatur. Cum Aegyptijs aquam, terram, flores, herbas, aues omnis generis, omnes res domeſticas, aut quicquid tandem in vtilitatem ipſis quoquo modo cadit, adorant. Cum Perſis ignem, cum omnibus Orientalibus Solem, Lunam, Stellas colunt, fabulis, & varijs de Dijs, & ortu rerum omnium commentis proximùm accedunt ad Græcos, vt ea, quæ ex varijs Authoribus Hiſpanicis, Gallicis, Italicis, in hunc finem decerpſimus, ſat demonſtrant.

In Hiſpaniola Inſula indigenæ nihil aliud, quàm cœli lumina colere, reperti ſunt, Hiſpanis primùm dictam Inſulam detegentibus. Verùm cùm familiarius apud eos contubernium, permixtis vtrinque linguis, plerique ex Hiſpanis agerent, varias apud eos cœrimonias, varioſque ritùs obſeruari compererunt. Sunt autem ſequentes. Ex Goſſipio intexto ſtipato interiùs, ſedentium ſpecie formant imagines, quæ nocturnos, quo pacto parietibus illos noſtri pictores infigunt, æmulantur Lemures. Hæc ſimulachra Cenes vocant, ſimillima ijs, quæ Chamis Sinæ vocant, quorum minora infantulos Dæmones referentia cum hoſtibus manus conſerturi, frontibus alligant. Ab his pluuias, ſi pluuiæ deſint; Soles, ſi Sole indigeant, ſe impetrare arbitrantur; eius enim, quem vnicum, ſine carentem, omnipotentem, inuiſibilemque eſſe fatentur, internuncios eſſe Cemes putant; quiſque Regulus ſuum habet Cemen, quem colat; Numini æter- *Idololatria incolarum Hiſpaniolæ.*

no duo hæc nomina, *Iocauna Guamaonocon*, Maiores eorum indiderunt; Numen ipſum habere genitricem, quinque his nominibus appellatam ferunt, *Attabeiram* videlicet, *Mamonam*, *Guacarapitam*, *Iiellam*, *Guimazoam*. In terris autem de hominis origine quid ſentiant, percipe. Eſt in Inſula Regio *Caunanà* nomine, vbi ex duobus montis cuiuſdam ſpecubus prodijſſe genus humanum garriunt. Maiorem hominum partem, ex amplioribus antri faucibus, minorem ex arctioribus exilijſſe prædicant. Rupem ex qua ſpecus aperiuntur, *Cautum* appellant. Maius antrum *Cazibaxagua*; minus *Amiauna* nominant. Priuſquam hominibus indè egredi licuerit, ſimpliciter inquiunt, per hominem nomine *Machochaël* ſingulis noctibus antri fauces cuſtodiri ſolitas. Is Machochaël cùm longiùs ab antro viſendi ſtudio perrexiſſet, à Sole deprehenſus, cuius aſpectum, minimè ferre poterat, in lapidem mutatus dicitur; de pluribus item alijs fabulantur, cùm piſcandi cupiditate noctu ab antro tantùm proceſſerint, vt redire ante Solis ortum nequiuerint, quem non licebat intueri, in arbores fuiſſe transformatos. Aiunt præterea *Vaguonionam* primarium quendam ex antro clauſis familiaribus, piſcatum emiſiſſe vnum, quem indè in philomelam eadem cauſa, quod Sol ſuperuenerit, priuſquam ſe reciperet, mutatum inquiunt. Vndè quotannis, eo videlicet tempore, quo in auiculam verſus eſt, noctu ſuo cantu & ſortem conqueri, & Domini *Vaguoniona* auxilium implorare; Vaguoniona verò familiaris ſui deſiderio, quem ardenter amabat, viris in antro relictis, fœminas tantùm cum paruulis, quos lactabant, eduxit; è quibus fœminas in vna Inſularũ eius tractus, quē vocāt Mathmino, reliquiſſe fertur, infantulos autem ſecum abſtuliſſe; qui miſelli fame oppreſſi in cuiuſdam fluminis ripa *toa, toa*, id eſt, mama, mama, clamitantes, in ranas conuerſi feruntur; indè vocem illam ranis verno tempore dicunt inſediſſe. Ita in antris illis, è quibus per Hiſpaniolam ſparſi ſunt homines, viros tantùm ſine fœminis permanſiſſe comminiſcuntur. Referunt inſuper Vaguonionam ipſum per diuerſa vagantem, nec vnquam ex ſpeciali gratia mutatum, ad mulierem, quam in fundo maris formoſam viderit, deſcendiſſe, ab eaque marmoreos calculos, quos *Cibas* vocant, & tabellas quaſdam flauas ex aurichalco, quas *Guaninos* appellant, habuiſſe dicunt. Hæc monilia pro ſacris apud Reges habentur in hunc vſque diem. Viros autem illos, quos ſine fœminis in antris relictos diximus, lotum ſe ad pluuialium aquarum receptacula noctu referunt exijſſe, atque vna noctium animalia quædam fœminas æmulantia veluti formicarum agmina reptare per arbores è longè vidiſſe; has fœminas adoriuntur, ſed ob lubricitatem anguillarum ad inſtar elabuntur; conſilium ineunt; ex Senioris conſilio ſcabioſos, leproſoſque, ſi qui ſint inter illos, conquirunt, qui manus aſperas, calloſaſque habeant; vt apprehenſa faciliùs queant retinere. Hos homines ipſi *Caracaracoles* appellant. Venatum proficiſcuntur, ex multis quas capiebant, quatuor tantùm retinent; pro fœminis illis vti adnituntur; carere fœminea natura comperiuntur; iterum accitis Senioribus, quid faciendum conſulunt; Vt picus auis admittatur, qui acuto roſtro intra ipſorum inguina foramen effodiat, conſtituerunt;

runt; ipſiſmet Caracaracolibus hominibus calloſis fœminas tenentibus picus adducitur, ſexum aperit. Hinc Inſula, quas cupiebat, habuit fœminas, hinc procreata poſtmodum ſoboles.

Deſinat iam quiſpiam mirari, quod de Myrmidonibus Græcia tot voluminibus deſcripſerit, è formicis vtpotè Myrmidones procreatos. Hæc & alia huiuſmodi multa pacato ſerenoque vultu ſapientiores è podijs ſuggeſtioliſque turbæ ſimplici mirabundæ ſuadent, recitantque pro ſacro. At de maris origine aliud non abſimile Thalmudicis fabulis adiungam. fuiſſe quondam in Inſula potentem virum nomine Iaiam, qui filium vnicum hominem exuentem, intra cucurbitam ſepulchri loco condiderit. Is Iaia paucis exactis menſibus, impatiens morte filij, redijt ad cucurbitam, eam cùm aperuiſſet, balenæ ingentes, & grandia cœte prodiêre. quare incluſum in ea cucurbita mare conuicinis quibuſdam prædicauit. Eâ permoti famâ, quatuor fratres iuuenes, eodem partu geniti, aſt partu matre perempta, cucurbitam ſpe habendorum piſcium adeunt, manu capiunt, Iaia ſuperueniente, qui crebrò noti oſſa incluſa inuiſebat; perterriti ſunt iuuenes, ſacrilegio furtique ſuſpicione deprehenſi, velnti qui Iaiam obſeruabant, vt celeriùs fugerent, cucurbitam è manu ſoluerunt; ea pondere nimio preſſa frangitur, per eius rimas effunditur mare, valles implentur; ea vaſta planities, quæ vniuerſum illum inſularum orbem ſiccam occupabat, ſubmergitur, monteſque tantùm ob altitudinem ab ea inundatione euaſerunt, qui nunc eas inſulas continent, quas licet aſpicere. Aiunt deindè fratres hos Iaiæ metu tamdiù per diuerſa fuiſſe vagatos, vt ferè iam fame perierint. Dùm igitur panem petentes piſtoris domum pulſant, piſtor vnum ita acriter conſpuiſſe dicitur, vt mox indè turgidiſſimum intercus fuerit exortum. Aſt fratrum concilio, lapide acuto apertum eſt vlcus, ex quo fœminam natam aiunt, quâ mutuò fratres illi omnes vſi ſunt, atque ab ea ferunt filios filiaſque generaſſe. Iucundiùs aliud aduertito. Antrum extat, *Iouanaboina* nomine, in cuiuſdam Reguli diœceſi, qui *Machinnech* vocatur, id religioſiùs, quàm Corinthum quondam, aut Cyrrham, Nyſamque Græci, colunt, & venerantur; millefarijs ornatum picturis.. In huius antri foribus duos habent ſculptos Cemes, quorum vnum *Binthaitellem*, *Marohum* alterum vocant. Cur ſpecum tantâ pietate colerent interrogati; quia Sol, Lunaque indè lumen mundo præbituri prodiêrunt, grauiter ſenſatèque reſpondent. His illos imbuunt ſuperſtitionibus eorum Augures, quos *Boitios* vocant: ſunt & ijdem Medici, qui plebeculæ rerum inſciæ, mille aſtruunt fraudes. Credere cogunt plebem hi, quia ſunt apud eam authoritatis egregiæ, quod Cemes illos alloquantur, futuraque prædicent. Et ſi quis aduerſa laborans valetudine conualuerit, ſe dono Cemis id aſſecutum perſuadent; ieiunio & purgationi ſe obligant Boitij, quando curam de primario aliquo ſumunt; herbamque vorant inebriantem, quam cùm puluerizatam ſumpſerint, veluti Mænades in furorem acti, multa ſe à Cemibus audiſſe murmurant. Valetudinarium adeunt, oſſe vel lapillo in os ſumpto, aut fruſtulo carnis. ex hemicyclo eijciunt omnes, præter vnum aut duos, quos ipſe inualidus elegerit.

De maris origine fabula Incolarum Hiſpaniolæ.

gerit. Circuit primarium Boitius ter vel quater, faciem, labia, nareſque extorquens fœdis geſtibus, in frontem, in tempora, in collum ſufflat, ægroti abſorbens aërem; poſt hæc ſe morbum ex laborantis venis exhaurire dicit. Per humeros deindè ac fœmora & crura ægrotum fricans, connexas à pedibus manus deducit, atque ſic manibus complexis ad oſtium procurrit apertum, ac manus excutit patentes, ſeque morbum effugaſſe, futurumque propediem incolumem perſuadet. Aſt à tergo illum adoriens carnis fruſtulum, vti præſtigiator ex ore attollit, ægrotoque inclamitat, dicens; En quod vltra neceſſitatem comederas; valebis, quoniam illud tibi detraxerim. Si verò ægrum fallere grauiùs intendit, Cemen eſſe ſibi iratum ſuadet, quod vel ei domum non conſtruxerit, aut minùs illum religioſè coluerit, quod prædium non dicauerit. Si ægrotum perire contigerit, affines eius veneficijs cogunt mortuum fateri, fatonè, an incurij Boitij incuria, quod non integrè ieiunârit, aut conſonum ægroto pharmacum non præbuerit. Si Medici Boitij culpâ diem obierit, de Boitio vindictam ſumunt. Atque hæc de fabulis eorum, quæ ex Hiſpanicis tranſtulimus, ſufficiant; nunc ad Cemes reuertamur.

Pet. Mart. l. 9. Ocean. Dec. 1.

Habent, Petro Martyre teſte, viros, quos colunt; & ligneos quidem alij conſtruunt, nocturnis inter arbores vmbris moniti; alij, ſi reſponſa intra rupes habuerint, marmoreos inſculpunt; in radicibus alij coluntur, reperti inter *Ages* (id eſt genus edulij) hos Cemes curam habere, non ſecùs ac Cererem Græcorum, aut Proſerpinā, vt panis ille coaleſcat, arbitrantur: alios aquis & ſyluis præeſſe, veluti antiquitas Dryades, Hamadryades, ac Satyros, & Panes, aut Nereides, fontium, ſyluarum, & pelagi curam habere putabat, ſuoſque rei cuique Deos aſſignabat, vt ſuum quiſque genus tueretur, ita & Inſulares hi ſuos Cemes inuocatos eorum optatis auſcultare autumant. Quare cùm de belli euentu, de annona, de incolumitate Cemes Reguli conſulunt, domum Cemi dicatam ingreditur Boitius, ibiq; abſorpta per nares *Cohobba* (ſic herbam vocant inebriantem, quâ & Boitij in furorem ſtatim vertuntur) domum illicò tectis ad fundamenta verſis moueri, homines verſis ambulare veſtigijs ſe videre ſomniat. Vt primum ceſſat inſania, brachijs demiſſo capite genua complectitur: quo in ſtatu attonitus pauliſper immoratus, caput veluti ſomnolentus eleuat, atque oculos in cœlum attollens intra ſe primum confuſa quædam obloquitur; cui tunc primarij aulici aſtantes (neque enim de populo quiſquam ad illa ſacra admittitur) ſublatis vocibus gratias agunt, quod iam à Cemis colloquio ad eos redierit, & quid viderit percuntantur; ille autem os aperiens Cemen eo tempore ſe allocutum fuiſſe, delirat, ipſiſque aut victoriam, aut perniciem, ſi cum hoſtibus manus conſeruerint; aut famem vel vbertatem, peſtem, aut incolumitatem, & quicquid venit in buccam, prædixiſſe illi Cemen veluti lymphaticus prædicit. Quis non hìc Pythonici ſpiritus, Apollinei furoris, Magorum extaſis antiquorum veſtigia videat? Certè hoſcè ſimilibus ritibus proximè Hieromantes Ægyptiorum, Magos Perſarum, Gymnoſophiſtas Indorum referre in ſecunda Oedipi parte, volente

re Deo, oſtendemus. Nunc ad reliqua, quæ cum Ægyptijs communia habent Americani, nos conferamus.

Ac primò quidem myſteria in idolis conficiendis non abſimilia Ægyptiorum myſterijs tenebant. Conficiebant Ægyptij idola ex materia omni lignorum, lapidum, metallorum genere coagmentata, vti de Serapidis idolo alibi dictum eſt, & myſteria huiuſmodi confectionis in ſequenti parte explicabimus; pari ratione Americani multis locis in hunc diem ſtatuas adhuc quaſdam ex omni ſeminum contuſorum genere coagmentatas, & ſanguine cordium humanorum ſubactas loco Deorum adorant, & non diſpari ſacrificiorum ritu ijs Numina ſua placare contendunt; ita enim ex relatione Franciſci Corteſij conſtat, quam de ciuitate Themiſtiana Mexicana his verbis facit: *Gli idoli che adorauano, erano certe ſtatue della grandezza d'vn huomo & maggiori, fatte di vna maſſa di tutte le ſemenze, che eſſi hanno, & che mangiano, & le impaſtauano con ſangue di cuori di huomini, & di queſta materia erano i loro Iddij. Gli teneuano poſti à ſedere in certe ſedie come catedre, con la rotella in vn braccio, & nell'altro la ſpada, & i luoghi doue gli teneano, erano certe torri di queſta maniera.* Præterea Ægyptiorum exemplo myſtica quædam templa in modum pyramidum ædificant; in quibus idola ſua iuxta conſuetas cœrimonias colunt, cuiuſmodi dictus Corteſius ſequentibus verbis deſcribit: *Fanno vn edificio d'vna torre in quadro di cento & cinquanta paſſi, ò poco più di lunghezza, & cento quindici, ò cento vinti di larghezza, & comincia queſto edificio tutto maſſiccio, & doppo è tanto alto come due ſtature di huomo in alto, & la materia è tutta maſſiccia fatta di calcina & pietre, & quiui poi per tre parti laſciano gli ſcalini, & ſaliſcono tanto in queſto modo, che vanno in alto cento venti, & cento trenta gradi, & di ſopra reſta vna piazzetta ragioneuole, & in mezzo di eſſa cominciano altre due torri di dentro, che vanno in alto dieci & dodici ſtature di huomo, & nella cima vi ſono le ſue feneſtre. In queſte torri alte, tengono i loro idoli molto ben ordinati & apparati, & è anco ben concia & ordinata tutta la ſtanza, doue haueano il lor Dio principale (che ſecondo le prouincie coſi era il nome di eſſo) perche il Dio principale della gran città di Meſſico ſi chiamaua Horchilouos, & in vn'altra città, che ſi chiamaua Chuenhila, Quecadquaal, & in altre di diuerſi nomi, & in queſta ſtanza, doue ſtaua queſto idolo, non era conceſſo à niuno entraruì, eccetto al ſommo Pontefice che hanno. Et tutte le volte che haueuano qualche neceſſità, come della pioggia, ò che ceſſi di piouere, quando pioue troppo, ò che ſiano aſſediati da i loro nemici, ò per altre neceſſità, gli fanno i ſacrificij.* Hæc Corteſius. Modus autem ſacrificandi, erat ille, qui ſequitur. Hominem, qui ſe ſponte offert immolandum, per omnia vrbis compita, viaſque ſummâ feſtiuitate, & in triumphi ſpeciem circumducunt; peractâ hâc ſolennitate, idolo, quod eſt ad angulum turris dictæ, occidendus ſiſtitur, renouatiſque hymnis choreiſque ſacrificulus lapideâ quâdam nouaculâ immolandi pectus decuſſatim aperit, extractoque corde calido adhuc, & ſanguinis feruore bulliente, eo os idoli primùm inungit, poſtmodum parte profluentis ſanguinis verſus Solem, aut noctu verſus Lunam proiecta, reliquorum idolorum ora, coronidem quoque portæ Fani inungit, ac demùm cor combuſtum in cinerem redigit, puluerem reli-

Americanorum idola.

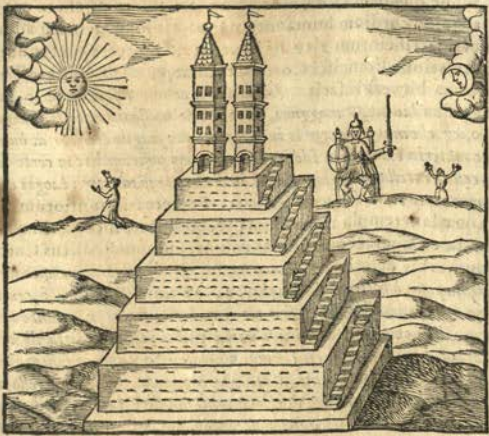
Franciſcus Corteſius.

Americani templa in modum Pyramidum conſtruunt.

Modus ſacrificandi Americanorum.

quiarum loco tenentes; quod & de cineribus totius corporis ſimiliter faciunt. Vt autem Lector huiuſmodi pyramidales moles faciliùs cum Ægyptiorum molibus comparare poſſit, viſum fuit eorum ſabricam, quam ex Corteſio deprompſimus, hìc apponere.

Figura Fani Horcholiuos Numinis Americani.

Americani Solem, & Lunam adorant.

Porrò in alijs Americæ locis Solem & Lunam quoque adorant, in alijs Stellas & portenta Meteorum; in quibuſdã Leones, aliaq; ſimilia ferocia animalia, quarum rerum in Fanis ſuis tenent imagines & ſtatuas; ita quidem, vt templa eorum non abſimilia ſint templis Ægyptiorum; in quibus loco Deorum omnigena monſtrorum varietas conſpiciebatur; vt ex hoc capite benè compareat religionis huiuſmodi monſtroſæ eundem inuentorem fuiſſe, videlicet monſtrorum genitorem Diabolum.

Diximus in præcedentibus, phallum ſeu veretrum humanum apud Ægyptios, aliaſque Gentes Orientales in ſumma ſemper veneratione fuiſſe. Certè Americanos de eodem cultu participaſſe ſuprà citatus Corteſius tradit; membrum enim virile in Prouincia Panuco adorant; illud in templis vnà cum imaginibus omnes luxuriæ actus exprimentibus poſitum venerantur; quæ quidem à Diabolo ideò introducta ſunt, ne vlla ſacra gentilia vti olim, ita nunc ſine propudioſis luxuriæ actibus tranſigerentur.

Americani Diabolum adorant.

Non deſunt denique, qui Diabolum ipſum adorent, hunc cordibus humanis cibent, alijſque deteſtandis ritibus venerentur. ita Corteſius: *E coſa molto notoria, che quelle genti vedeano il Diauolo in quelle figure, che eſſi faceuano,*

& che

& che tengono i loro idoli, & che il Demonio ſi metteua dentro à quelli idoli, & di lì parlaua con eſſo loro, & gli commandaua, che ſacrificaſſero, & à loro deſſero i cuori de gli huomini, perciòche eſſi non mangiauano altra coſa, & per queſto effetto erano tanto ſolleciti à ſacrificare huomini, & gli dauano i cuori, & il ſangue d'eſſi, & gli commandaua ancora molte altre coſe, che eſſi faceuano puntualmente, come gli le diceua. Sono queſte le più diuote genti, & più oſſeruatrici della religion loro, di quante nationi habbia create Iddio, in tanto che eſſi iſteſſi ſi offriuano volontariamente à douer eſſere ſacrificati; penſandoſi di ſaluare con queſto modo l'anime loro, & ſi cauauano eſſi iſteſſi il ſangue dalle lingue, & dall'orechie, & dalle coſcie, & dalle braccia per ſacrificarlo & offerirlo à gli idoli loro. Hanno di fuora & per camini molti eremitorij, doue andati vanno, à ſparger il loro ſangue, & offerirlo à gl'idoli. Hæc Corteſius. Ex quibus ſanè apparet, adeò ſemper humani ſanguinis dæmonem fuiſſe ſitientem, vt nullum vnquam ſacrum à Gentilibus ſine eo celebrari permiſerit; Molocho enim filij proprij parentum, vt & Saturno; Marti milites offerebantur; ſine humano ſanguine Mythriaca ſacra nunquam perficiebantur. modò execranda huiuſmodi ſacra ita adhuc vigere vidimus multis in regionibus; vt ſitientiſſimus Diabolus nullâ aliâ re ſitim ſuam, niſi humani ſanguinis potu, famem verò nullâ aliâ re niſi humanorum cordium paſtu tollere poſſe videatur. Sed hæc de idolo Horchilouos.

Celebratur porrò in Mexicana Prouincia aliud idolum quoddam, vel potiùs dæmonium varijs animalium capitibus, tanquam figuris quibuſdam hieroglyphicis concinnatum. Hoc idolum non niſi ſanguine humano placabatur. Dicebant autem illud linguâ ſuâ Anni Dominum. quod & hieroglyphica illa ſymbola, & numeri myſtici ſatis oſtendunt. Hoc enim culto, ſacrificijſque conſuetis placato, magnam ſibi rerum ſpondebant vbertatem. exſtat huius ſimulachri effigies in libro quodam Mexicano Bibliothecæ Vaticanæ; Caput inſtar Modij, oculis radiantibus, aſininis auribus, naſo & ore dentato, fœdum in modum deformatum. Vaſa ad ſacrificium pertinentia vtraque manu tenet; reliquo idoli corpori varia paſsim diuerſorum animalium capita, quibus menſes, & Zodiacum referre conſueuerunt, inciſa videntur; pedes habet elephantis, reliqua, verecundia prohibente, dicenda non exiſtimaui. Verùm ne quicquam huic operi ad ornatum deeſſe videretur, hìc eius figuram apponendam eſſe duxi. Idolum Mexicanum.

Multa mihi hoc loco de myſticis huius idoli imaginibus, quarum interpretationem ex PP. noſtris Mexicanis percepi, dicenda forent; verùm quandoquidem ea alteri loco reſeruauimus, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum, ijs hìc diutiùs inhærere. Sufficiat interim hoc loco Americanæ ad Ægyptiacam idololatriam affinitatem, quò vnicè collimabamus, demonſtraſſe.

Figu-

Figura Chuuenilæ idoli Mexicanorum.

EPILOGVS.

DEmonſtrata itaque affinitate idololatriæ diuerſarum gentium ad Ægyptiorum idololatriam, quam cœterarum omnium fontem & ſcaturiginem in hoc Opere paſsim monſtrauimus; certè ex memoratarum rerum cum Aegyptiacis factâ collatione, difficilè neutiquam erit ſagaci Oedipo, quamplurima ad Iſiacas antiquitates facientia, antehac nobis incognita, & ex conſequenti plurimùm lucis in hieroglyphicorum inueſtiganda ſcientia allatura, hâc methodo patefacere. Cùm enim, quas à Diabolo edocti Aegyptij artes exercuerint, eaſdem eodem Magiſtro memoratæ gentes addidicerint; eaſdem quoque regulas eas habuiſſe, iiſdem in Deorum cultu ritibus, cœrimonijſque vſas eſſe, adeò veroſimile eſt, vt de eo impoſterum dubitare ampliùs nefas exiſtimem. Quæ cùm ita ſint, nemo nos in hac materia extra ſcopum ijſſe exiſtimet velim; tantum enim abeſt, vt hæc extra materiam ſint, vt nihil potiùs Operi noſtro plùs authoritatis, quàm hanc remotarum Gentium idololatriã allaturum mihi perſuadeam; quod quidem ille ſolus, qui hanc cum ſequentibus probè contulerit, intelliget.

CATALOGVS AVTHORVM.

Quorum authoritatibus hoc I. Tomo vſi ſumus.

A

Abdalla Ben Gheled
Abdalla Elſaiana
Abed Hackem
Abenephius
Abenezra
Aben Haid
Aben Saida Arabs
Aben Saira Arabs
Aben Sihal Aſſemoni
R. Abraham Ben Kattun
Abraham de Pomis
Abubacer Arabs
Abulfeda Geographus Arabs
Acta Apoſtolorum
Adamus Fumanus
Ælianus
Æmilius
Æthiops Muchi
Africanus
Agatharchides
Agathias
Ahmed Ben Ioſeph Altiphaſi
Aldrouandus Vlyſſes
Alexander Aphrodiſ.
Alfurcan ſiue Alcoranus
Alkatbahm
Aloyſius Froës Soc. IESV
Alphagi Ben Ioſeph
S. Ambroſius
Ammianus Marcellinus
Amos Propheta
Anaxagoras
Anaxander de Rhodiano
Antiochus Zenophenes
Antipater
Appion Alexand.
Apollodorus
Apuleius
Aquila
Archematus Eubæus
Archilochus Græcus
Arias Montanus
Ariſtides
Ariſtophanes
Ariſtoteles
Ariſtoxenus
Arnobius
S. Athanaſius
Athenæus
S. Auguſtinus
Auſonius
R. Azarias

B

Baal Aruch
R. Balmis Lexicon Hebræum
Baruch Propheta
S. Baſilius
Venerabilis Beda
R. Beniamini Itinerarium
Beroſus Chaldæus
Biblia Complutenſia

C

Caietanus
Carolus Bouillus
Catecheſis Saracenorum
Cedrenus
Cenſorinus
Centir Arabs
R. Chaia
Chaldaica Paraphraſis

Hhh

Chri-

Chriſtophorus Borrus Soc. IESV
Chronicon Alexandrinum
S. Chryſoſtomus
Cicero
Claudianus
Clemens Alexandrinus
Cleon
Cœlius Rhodiginus
Epiſt. S. Pauli ad Coloſſenſes
Conſtantinus Manaſſes
Conſtantinus Porphyrogenita
Corippus Poëta
Cornelius Tacitus
Cteſias
S. Cyrillus

D

RAbbi Dauid Kimchi, ſiue Radack
Democritus
Demoſthenes
Diodorus Siculus
Dion
S. Dionyſius
Dionyſius Thrax
Duris
Dydimus

E

ELdebug Arabs
R. Elias Askenaz Leuita, ſeu quod idem, R. Elias Thisbit. Germ.
R. Eliezer
Elmacinus Arabs
Empedocles
Ennius
Epiſt. S. Pauli ad Epheſeos
Ephorus
Epigines
S. Epiphanius
Etymologicum magnum
Eubulus
Euripides
Euſebius
Euſebius Pamphylus
Euſtathius
Euthymius Zygabenus
Liber Exodi
Ezechiel Propheta

F

FAuorinus
Feſtus
Franciſcus Belloforêſtus
Franciſcus Corteſius

G

GAlatinus
Gedelias
Gelaldinus Arabs
Liber Geneſis
Genebrardus
Geographia Copta
Geographia Arabica Medicea
Geographia Nubiana
Georgius Agricola
Georgius Monachus
Giraldus Lylius
Goropius Becanus
Gratianus Grationopol. Episc.
Gregorius Nazianzenus
Gregorius Tholoſanus
Gregorius Turonenſis
Guido
Guilielmus Poſtellus

H

HAython Armenus
Hecatæus
Hegeſippus
Helladius
Heliodorus
Heraclides Ponticus
Heraclius Imperator
Hermes
Hermolaus
Herodianus
Herodotus

Hes

Heſiodus
Heſychius
Hieremias Propheta
D. Hieronymus
Himmerius
Hiſtoria Indica Maffei Soc. IESV
Hiſtoria Saracenica
Homerus
Honorius
Horapollo
Horatius
Horus Grammat.
Hyginius

I

Iamblichus
Iarricus Soc. IESV
Ibunſarid Arabs
70 Interpretes
Ioannes Baptiſta Leo
Ioannes Damaſcenus
Ioannes Druſius
Ioannes Forſterus
Ioannes Lopez Soc. IESV
Ioannes Tzeze
Iob
Ionas Propheta
R. Ionathan Ben Vziel
Ionathan Chaldæus Paraphraſtes
Ioſephus Ben Gorion
R. Ioſeph Caſtilienſis
Ioſephus Flauius
Ioſue
Mor Iſaac Syrus
Iſaias Propheta
Iſmaël Schiahinſcia
Lib. Iudicum
Iulius Firmicus
Iuſtinus
Iuuenalis

K

Kaab Elachabar Hiſtoricus

L

Lactantius Firmianus
Lahaia Ben Gabaſch
Lampridius
Laurentius Pignorius
Lectio Ægyptiaca Pentateuchi
R. Leui Ben Gerſon
Lib. Leuiticorum
Lexicon Alexandrinum
Lucanus
Lucianus
Lucretius
Ludouicus Barthema
Ludouicus Froës Soc. IESV
P. Ludouicus Guſmanus Soc. IESV
Ludouicus Saccinus Auenionenſis
Ludouicus Viues

M

Macrobius
Mahumed Ben Almaſchaudi
Manethon Sybennita
Manilius
M. Portius Cato
Marinus Brixianus
Marius Niger
Maro Virgilius
Marſilius Ficinus
Martianus Capella
Martinus à Baumgarten
Maximus Tyrius
Mercator
Mercurius Triſmegiſtus
Meurſius
Michaël Pſellus
Minutius Felix
R. Moyſes Ægyptius
Moyſes Barcepha Syrus
R. Moyſes Mikotzi
Mûnſterus
Myrtilus

N

Nahum Propheta
Natalis Comes

Nicetas
Nicephorus
Nicolaus Continus Venetus
Nigidius
Nomenclator noſter Coptus
Liber Numerorum

O

OBeliſcus Pamphilius noſter
Odoardus Lopez Luſitanus
Odyſſ. Homeri
Oenopides
Oleaſter
Onkelus
Onomaſticon Syrum
Optatus Mileuitanus
Origenes
Oroſius
Orpheus
Oſeas Propheta
Othman Salcha

P

PAlæphatus
Lib. Paralipomenon
Paulus Marcus Venetus
R. Paulus Riccius
Pauſanias
Pererius Soc. IESV
Petrus Leo Caſtella
Petrus Martyr
Petrus Pais Soc. IESV
Pherecydes
Philaſtrius
Philippus Pigafetta
Philo Byblius
Philochorus
Philoſtratus
Phornutus
Photius
Picus Mirandulanus
Pierius Valerianus
Pineta Soc. IESV
Plato
Plinius
Plotinus
Pollucis Onomaſticon
Polydorus
Pomponius Mela
Porphyrius
Poſſidippus
Probus
Proclus
Procopius
Prodromus noſter
Prudentius
Regius Pſaltes
Ptolomæus

R

RAbanus Maurus Archep. Mog.
Rabbini Thalmudici tractatu Cholem.
Radack, ſiue R. Dauid Kimchi
Ralbag, ſiue R. Leui Ben Gerſon
Rambam, ſiue R. Moyſes Ben Maymon
Raphaël Aquilinus
Raſſi, ſiue R. Salomon Iarrhi
Libri Regum
Epiſt. S. Pauli ad Romanos
Ruffinus
Rupertus

S

RAbbi Saadias
Salamas Arabs de mir. Mundi
R. Salomon Iarrhi, ſiue Raſſi
Samuel Propheta
Scaliger
Schaar ebn el ſaaci
R. Schlomo
Scholiaſtes
Seduna Patriarcha Gazenſis
Seleucus.
Seneca
Seruius

Sex-

Sextus Pompeius
Sidonius
Silius Italicus
Solon
Sophonias Propheta
Statius
Stephanus de Vrbibus
Strabo
Sylburgius
Syneſius

T

TErtullianus
Thargum Babylonicum
Thargum Hieroſolymitanum
Thargum manuſcriptum Syriacis characteribus
Theagenes
Theocritus
Theodoretus
Theophylactus
Theophylactus Simocata
Theophilus
S. Thomas Aquinas
Thucidides
Tibullus
Timachides
Timæus Platonis
Epiſt. S. Pauli ad Timotheum
Toſtatus ſiue Abulenſis
Tractatus Faſciculus Heleck
Trigautius Soc. IESV
Triſmegiſtus. vide Mercurius
Turnebus

V

VAſiab Arabs
Vatablus.
Vettius Valens Antiochenus
Virgilius
Vlpianus

X

XEnophon

Z

ZOroaſter
Zoſimus.

IN-

INDEX

Syntagmatum, & Capitum Tomi Primi Oedipi Aegyptiaci.

PROOEMIVM. *Primi Tomi ſcopus exponitur.* 1

SYNTAGMA I.

Delta Niloticum, in quo de Ægypti nomine, origine, diuiſione, natura, de Regum ſucceſſione, rerumq; geſtarum gloria, & chronologia fuſè diſceptatur. 2

Caput I. *De Nomine, & Diuiſione Ægypti.* Ibid.

II. *De Diuiſione Ægypti in Nomos in genere.* 4

Diuiſio Prima Superioris Ægypti, quæ & Thebais dicitur iuxta Ptolomæum. 5

Diuiſio Secunda Partis mediterraneæ Ægypti. 6

Diuiſio Tertia Inferioris Partis, quæ Delta vocatur. 7

III. *Diſtributio Prima Inferioris Ægypti in ſuos Nomos.* 8

Nomus I. *Racotis, hoc eſt, Præfectura Alexandrina.* 15

Nomus II. *Phtenuti, id eſt, Præfectura Phtenuti.* 16

Nomus III. *Phtemphute, id eſt, Præfectura Phtemphutica.* 17

Nomus IV. *Mendeſius, id eſt, Præfectura Mendeſia.* 18

Nomus V. *Onuphis, id eſt, Præfectura Onuphica.* 19

Nomus VI. *Sais, id eſt, Præfectura Saitica* 20

Nomus VII. *Athribis, id eſt, Præfectura Athribitica.* Ibid.

Nomus VIII. *Tanis, id eſt, Præfectura Tanitica.* 21

Nomus IX. *Pharbethus, id eſt, Præfectura Pharbethites.* 23

Nomus X. *Buſiris, id eſt, Præfectura Buſiritica.* 24

IV. *Diſtributio Secunda Ægypti Mediterraneæ in ſuos Nomos.* 26

Nomus I. *Memphis, hoc eſt, Præfectura Memphitica.* Ibid.

Nomus II. *Heliopolis, id eſt, Præfectura Heliopolitana.* 29

Nomus III. *Bubaſtus, id eſt, Præfectura Bubaſtica.* 31

Nomus IV. *Heracleopolis, id eſt, Præfectura Heracleopolitana.* 32

Nomus V. *Crocodilopolis, id eſt, Præfectura Crocodilorum.* 35

No-

Nomus VI. *Oxyrynchites, id eſt, Præfectura Oxyrynchitica.* 35
Nomus VII. *Cynopolis, id eſt, Præfectura Cynopolitana.* 36
Nomus VIII. *Hermopolis, id eſt, Præfectura Hermopolitana.* 37
Nomus IX. *Antinous, id eſt, Præfectura Antinoopolitana.* Ibid.
Nomus X. *Latonopolis, id eſt, Præfectura Latonopolitana.* 38
Caput V. *Diſtributio Tertia Ægypti Superioris in ſuos Nomos.* Ibid.
Nomus I. *Thebais, hoc eſt, Præfectura Thebana.* Ibid.
Nomus II. *Apollopolis, id eſt, Præfectura Apollopolitana.* 40
Nomus III. *Panopolis, id eſt, Præfectura Panopolitana.* 41
Nomus IV. *Coptos, id eſt, Præfectura Coptitica.* Ibid.
Nomus V. *Tentyrites, id eſt, Præfectura Tentyritica.* 42
Nomus VI. *Lycopolis, id eſt, Præfectura Lycopolitana.* Ibid.
Nomus VII. *Aphroditopolis, id eſt, Præfectura Aphrodiſia.* Ib.
Nomus. VIII. *Latopolis, id eſt, Præfectura Latopolitana.* 43
Nomus IX. *Abydus, id eſt, Præfectura Abydena.* Ibid.
Nomus X. *Antæopolites, id eſt, Præfectura Antæopolitana.* 44
VI. *De Nilo, eiuſque origine; & de noua Fontium Nili detectione.* 48
VII. *De origine & cauſis incrementi Nili.* 50
VIII. *Quæſtio Phyſico Chronologica, Vtrum Ægyptus ante Diluuium fuerit habitata, an non? quiuè primi eiuſdem Reges fuerint?* 65
IX. *De Dynaſtijs Ægyptiorum.* 68
X. *De Regibus Ægypti, eorumque ſucceſſione, & rebus geſtis, iuxta Manethonem, Africanum, Euſebium, alioſque.* 83
Dynaſtia, ſiue Regnum Deorum. Ibid.
Dynaſtia Thebæorum. 86
Hermes Mercurius, ſeu Faunus Pici Iouis Filius, Ægypti Dynaſta ſecundus. 87
Vulcanus Ægypti Dynaſta tertius. 88
Sol Ægypti Dynaſta quartus. Ibid.
Dynaſtia Tanitorum. 90
Dynaſtia Politanorum. 93
Dynaſtia Lartum 95
Dynaſtia Diapolitanorum. 96
Dynaſtia Memphitarum. 97
Dynaſtia Saitarum. Ibid.
Dynaſtia Tanitica, Legalis, Æthiopum. 98
Dynaſtia Duodecemvirorum. 99
Dynaſtia Perſarum, Xerxium, Ægyptia. 100
Dynaſtia Mendeſiorum, Euenitarum, Ægyptiorum. 101
Regnum Perſarum, & Ptolomæorum.

SYNTAGMA II.

De Politica Ægyptiorum, Imperijq́ eorundem tùm propagandi, tùm conſeruandi modo, & ratione. 113

INDEX.

Caput I. *De prima Politices, ſeu Monarchiæ Ægyptiacæ inſtitutione.* 114
II. *De vita, moribus, & inſtitutis Ægyptiorum.* 118
III. *Totam Politicæ Philoſophiæ doctrinam, per Oſiridis, Iſidis, Hori, Typhonis, ſiue hiſtoriam; ſiue fabulam allegoricè fuiſſe ſignificatam.* 125
Regni alicuius diuturna pax, & beatitudo ſemper ſuſpecta eſſe debet. 130
Conſectaria Politica. 133
IV. *Ex Mundorum diſpoſitione, & ſubordinatione Ægyptij Rempublicam ſuam adminiſtrabant, & hác vnicâ ratione illam perpetuò ſtabiliri poſſe contendebant.* Ibid.
Conſectarium primum Politicum. 138
Conſectarium ſecundum Politicum. 140
V. *Hieroglyphicorum doctrina Imperij Ægyptiaci perpetuam felicitatem & conſeruationem magna ex parte reſpiciebat; & cur tanto ſilentio eam ſuppreſſerint.* 141
VI. *Oſiris, Iſis, Horus, Typhon, moralis Philoſophiæ hieroglyphica expreſſio eſt.* 144
VII. *Oſiris, Iſis, Horus, Typhon, hieroglyphica expreſſio eſt Prouidentiæ Mundum gubernantis.* 146
VIII. *Sententiæ & hieroglyphica, quibus ad verám Politicæ gubernationis rationem alludebant.* 157

SYNTAGMA III.

Architectura ſeu Theogonia Deorum, in qua de origine ſuperſtitionis & idololatriæ Ægyptiorum, cæterarumque Orientalium Gentium, potiſſimùm Græcorum qui ab Ægyptijs eam veluti hereditate quadam acceperunt, agitur. 164
Caput I. *De prima hominum origine, & primis Idololatriæ inuentoribus.* Ib.
II. *De Deorum Ægyptiorum multitudine & varietate.* 171
III. *De Oſiride primo Numine Ægypti, de eius origine, ac [illegible], ex Ægyptiorum, Græcorum, & Latinorum placitis.* 176
Analogia rerum à primis Mundi Patriarchis geſtarum, geſtis Oſiridis, Iſidis, Typhonis, Hori parallela. 178
IV. *De Iſide vxore Oſiridis, ex mente Græcorum & Latinorum.* 185
Iſidis magnæ Deorum matris Apuleiana deſcriptio. 189
Interpretatio Statuæ Iſidis multimammeæ, ſiue Cybeles Græcanicæ. 190
V. *De Serapide, & Apide ex mente Græcorum.* 194
Serapidis Macrobiana deſcriptio. 198
De Apide. 199
Figura Apidis è Tabula Bembina. 200
VI. *De Ammone ſeu Ioue Ægyptio.* 202
VII. *De Canopis, Horo, Harpocrate, Mythra, aliiſq; Ægyptiorum Numinibus.* 207

Har-

De varia Canoporum repræſentatione. 207
Harpocrates. 212
Horus. 214
Mythras. 216
VIII. *De Typhone.* 219
Imago Typhonis iuxta Apollodorum. 221
IX. *De cæremonijs, & ritibus Ægyptiorum, quos tùm in ſacrificijs, tùm alijs in ſolemnitatibus obſeruabant.* 223
Pompa Iſiaca iuxta Apuleij deſcriptionem. 226
X. *De ſacrificijs diuerſis Dijs attributis, eorumque proprietatibus.* 230
XI. *De Brutorum cultu Ægyptijs proprio.* 241

SYNTAGMA IV.

Quod dicitur Pantheon Hebræorum, ſiue de Dijs, variiſque Hebræorum, Syrorum, Chaldæorum, Babyloniorum, Perſarum, Samaritanorum, Arabum, aliarumq; Ægypto vicinarum Gentium idolis, lucis, aris, ſacrificijs, ac cæremonijs. 245
Caput I. *De idolis Hebræorum, ſiue de falſorum Numinum cultu, ab Ægyptijs ad Hebræos propagato.* Ibid.
II. *De particularibus idolis Hebræorum, & de comparatione eorum cum idolis Ægyptiorum, à quibus primùm ea dimanarunt.* 251
De cultu Ignis. Ibid.
III. *De Theraphim primis Hebræorum idolis.* 254
IV. *De Baalim Hebræorum.* 262
V. *De Beelphegor, qui eſt Deſter ſiue idolum Ammonitarum.* 265
VI. *Beelzebub idolum Accaronitarum.* 271
VII. *Beelſephon.* 277
VIII. *De Baalgad idolo Syrorum.* 282
IX. *Thamuz ſeu Adonis idolum Hebræorum & Phœnicum.* 288
X. *Apis ſeu Vitulus Aureus.* 295
XI. *De idololatria Salomonis, & quâ ratione ad ipſum ea primùm deriuata, ingentia nullo non tempore apud Hebræos incrementa ſumpſerit.* 301
XII. *De Fanis, Excelſis, Lucis, Aris à Salomone extructis.* 306
Fana, Excelſa, Aræ, Luci. 308
Luci, Nemora Dijs conſecrata. 311
XIII. *Aſtartha Dea Sydoniorum.* 315
XIV. *Chamos idolum Moabitarum.* 326
XV. *Moloch idolum Ammonitarum.* 328
XVI. *De Dijs Syrorum, Philiſtinorum, & Arabum, qui ſunt Dagon, Derceto, Atergatis, Cabar, Venus Aſiatica.* 338
§. I. *Dagon Deus Azotiorum.* Ibid.
§. II. *Derceto, Adargatis.* 339

§. III. *Venus Aphacitis, Anaitis, Cabar.* 345
Caput XVII. *Colonia Deorum Babyloniorum à Salmanaſſaro in Samariam deducta.* 353
XVIII. *Succoth Benoth idolum Babyloniorum.* 354
Typus Dodecamorij Tauri, quod domum Veneris, & exultationis Lunæ ſignum dixerunt Veteres, exhibens ſitum Pleiadum, ſiue Succoth Benoth, aliarumq́; ſtellarum adiacentium. 359
XIX. *De Nergal, cæteriſque Samaritanorum idolis.* 362
XX. *Aſima, Nibhaz, Tartbac, Anamelech, Adramelech.* 368
XXI. *De Niſroch, Rimmon, Nebo, Seſach.* 376
XXII. *De Rephan, & Markolis idolis Hebræorum.* 384
XXIII. *De Adytis & Speluncis Hebræorum, cæterorumque Orientalium.* 395

SYNTAGMA V.

Simia Aegyptia, ſiue de Idololatriæ Aegyptiacæ ad aliarum barbararum Gentium idololatriam affinitate; & quomodo exteræ Gentes Aegyptiorum ritus nullo non tempore affectârint. 396
ΠΡΟΟΙΜΑΤΙΟΝ. 396
Caput I. *De barbararum Gentium idololatria, à Dæmone vel recens inuenta, vel propagatione ſucceſſiuâ introducta.* Ibid.
II. *De Sinenſium idololatria, Aegyptiacæ parallela.* 398
Pagodes Indorum Numen. 399
Templa Deorum Chinenſium. 401
III. *Iaponiorum, & Tartarorum Idololatria Aegyptiacæ parallela.* 403
Amida Numen Iaponiorum. 404
Amida Numen Iaponiorum parallelum Harpocrati. 406
Iaponiorum Numen Triceps, & ἑκατοβράχιων. 410
Ianus quadrifrons. Ibid.
Centimanus Briareus. Ibid.
IV. *De Indorum & Afrorum idololatria Aegyptiacæ parallela.* 412
V. *De religione Americanorum Aegyptiacæ parallela.* 417
Figura Fani Horcholiuos Numinis Americani. 422
Figura Chuuenilæ Idoli Mexicanorum. 424
Epilogus. Ibid.

FINIS.

IN-

INDEX
Rerum notabilium locupletiſsimus
ORDINE ALPHABETICO.

A

Abraham.

ABRAHAM ignem adorare noluit. 253
Super lapidem Brachtam Abraham Agar cognouiſſe Mahumetani dicunt. 349

Accipiter.

Accipiter Taniticus. 23

Acenchris.

Acenchris Rex Politanorum. 94

Aceruus.

Acerui erant contigui ad ipſas ſtatuas. 390

Acherres & Achoris.

Acherres & Achoris Reges Politanorum. 94

Adad.

Adad quid, & eius ſimulachrum. 345

Adam.

Adam Propheta & Apoſtolus Lunæ. 166
Adam mira ſecum tuliſſe de Luna, fabulantur aliqui. Ibid.
Adami filij, Dij ſunt dicti, & Deorum filij. 167

Adardaga.

Adardaga quid, & vnde. 340

Adargatis.

Adargatis ſimulachrum. 345

Adonis.

Duo Adonides, Cyprius & Byblius. 290
Feſtum Adonidis à Byblienſibus in Phœnicia celebratum. 291
Cæremoniæ in repetitione Adonidis celebratæ. Ibid.
Syri Adonidem dicunt Dominum. 293
Adonis Syriacè & Hebraicè Dominus eſt. Ibid.
Myſtica ratiò Adonidis. Ibid.
Feſtum Adonidis circa Solſtitium æſtiuum quid myſticè. Ibid.

Adramelech.

Adramelech forma Pauonis erat. 374

Adris.

Adris ſiue Henoch inuenta, & ſanctitas. 68
Adris, & Oſiris idem. 177

Adulterium.

Adulterium & fornicatio puniatur. 121

Adytum.

Adyta Ægyptiorum quæ. 393

Ægyptus.

Nomina & diuiſio Aegypti. 2. 4. 13. 28
De primatu Aegypti. 2
Etymon Aegypti. 3
Situs & Termini Aegypti. Ibid.
Varia Aegypti denominatio. Ibid.
Inferior Aegyptus fluminis alluuione aggeſta. Ibid.
Error Seſoſtris putantis alueum Erythræi

threi maris altiorem Ægypti ſuperficie. 4
Cauſa diuiſionis Ægypti. 7
A Turcis tripartita Ægyptus. 8
Delta Ægypti vnde? Ibid.
Inferior Ægyptus quando habitari cœpit. 11
Ægyptus donum Dei dicta. Ibid.
Ægyptus Templum Vniuerſi. 12
Nomina Vrbium Ægypti enarratio. 22
In Ægypto multæ Vrbes duplices. 39
18000. *Ciuitates olim in Ægypto.* 48
Numerus populi Ægyptiaci 1710000, *ſecundùm alios* 7000000. 48
Fœcunditas mulierum in Ægypto. Ib.
Ægyptus perpetuâ ſerenitate gaudet. 49
Ægyptus ſub forma brachij cuius venam medianam Nilus refert. Ibid.
Inferior Ægypti pars olim mari tecta. 65
Ægyptus olim dicta Bablum. 66
Primus Rex in Ægypto ante diluuium. 72
Ægyptus adminiſtratur per digniores. 92
Ægyptus imago cœli & templum Mundi. 143
Cur Aegyptij excludebant à Regno exteras Nationes. 159
Aegyptij primos homines in Aegypto natos aiunt. 168
Ægyptij dicti à Chamo. 169
Ægyptus Gentilium Deorum Seminarium. 285

Æſculapius.

Æſculapio Capra & Gallus ſacer. 238

Æthiopia.

Terra Æthiopiæ cauernoſa. 54. 60
Æthiopica relatio. 61

Ager.

Ager Puteolanus, Liparitanus, & Ætnæus canales ſubterraneos habet, cum Græcia correſpondentes. 219

Agricola.

Agricolæ à pueritia rei ruſticæ ſine intermiſſione vacabant. 120

Alcæus & Alcmæna.

Alcæus & Alcmæna. 181

Alexander Magnus.

Pater Alexandri Magni. 101
Alexander Magnus. Ibid.
Alexander Magnus adit Ammonis Oraculum. 204
Alexander Magnus ambit vocari Ammonis filius. Ibid.

Alilath.

Alilath noctis Domina. 320
Alilath idem cum Hecate. 324
Cur Alilath Aſtaroth dicta. Ibid.

Alitta.

Alitta Arabum. 324

Altare.

Altaris etymon. 231
Altare quid. 309

Amarthæus.

Amarthæus. 100

Amaſias.

Amaſias impius idololatra. 307

Amaſis.

Amaſis Dynaſta Politanorum. 93
Amaſis. 99

Ambitio.

Ambitionis malum. 223

Amenophis.

Amenophis primus Iſraëlitarum oppreſſor. 93

Ame-

Amenophis II. Rex Politanorum. 94
Amenophis Rex Memphitarum. 97

America.

Americani Templa in modum Pyramidum conſtruunt. 421
Modus ſacrificandi Americanorum. Ib.
Americani Solem & Lunam adorant. 422

Amida.

Amida Numen Iaponiorum Horo Ægyptio Numini reſpondens. 404
Iaponij Amidam flori Roſæ inſidentem pingunt. 407

Ammon & Amun.

Ammonis figura. 204
Ammonis idola adhuc in Æthiopia videntur. 207
Celebre Fanum Ammonis in deſerto Lybiæ. Ibid.
Deſcriptio Oraculi Ammonis. Ibid.
Amun. 149
Etymon nominis Amun. 202
Amun nomen quid. Ibid.

Amor.

Amor populorum in Reges. 119
Modus & ratio quâ Iſraëlitæ ad amorem alienigenarum trahebantur. 305
Amoris vis. 308

Anaitidos.

Anaitidos ſacra dicuntur Saca. 346

Anamelech.

Anamelech, Adramelech idola Sepharuaim. 371
Anamelech & Adramelech idem cum Moloch. 373
Anamelech Equi formâ. Ibid.

Anathematizatio.

Anathematizatio. 350

Angelus.

Angeli cœleſtis Odei modulatores. 139

Annus.

Anni vagi Ægyptiaci ratio. 291

Aphaca.

Aphaca quænam Vrbs. 345

Apis.

Apis, Epaphus, Serapis quis fuerit, & vtrum vnus & idem? 91
Apis tertius Archiuorum Rex. 92
Apis quid? 197
Apidis deſcriptio. 199
Germanici Cæſaris manum auerſatus Apis. Ibid.
Cæremoniæ in Apidis inquiſitione. 200
Cur Apis ſub ſpecie Bouis colatur. Ib.
Alia deſcriptio Apidis. Ibid.
Apis in deſerto cultus. 246

Apollo.

Oraculum Apollinis. 237

Apries.

Apries. 99
Apries ſtrangulatus interijt. 100

Apteras.

Apteras Cretenſis. 181

Aqua.

Prima ſtagnantium aquarum Nili in Nilum deriuatio à Ioſepho peracta. 9
Aquæ diuerſæ diuerſis Dijs ſacræ. 233

Ara.

Aræ Ægyptiorum Pyramides. 309

Arab & Rab.

Arab & Rab Magi. 296

Arbor.

Rami arborum donis ornabantur. 314

Quæ

Quæ arbores Lucis conſecratæ. 314

Arca Noë.
Locus vbi quieuit Arca Noë. 376

Arcades.
Arcades primos mortalium nonnulli dicunt. 167

Aries.
Quid Aries cum Elephanto ſignificet. 158

Ars.
Artes. 120
Ars Magica Zabæorum. 247
Falſa opinio Magorum de vi ſuæ artis. 248

Artaxerxes.
Artaxerxes, vide *Ochus*.

Aſara.
Idolum Aſaræ quercinum. 317

Aſerah.
Aſerah quid? 324

Aſeroth.
Aſeroth idem quod Luci. 316
Quid propriè Aſeroth. 317

Aſima.
Aſima Hircum ſignificat. 368

Aſmodæus.
Aſmodæi nominis etymon. 273

Aſpis.
Aſpis ſymbolicè deſignat virtutes Regias. 159

Aſtaroth.
Variæ deriuationes vocis Aſtaroth. 315
Alia deriuatio nominis Aſtaroth. 316
Aſtaroth Bouinis cornibus exhibetur. 325
Cæremoniæ factæ Aſtaroth. 360

Aſtartha.
Aſtartha quænam fuerit? 315
Aſtartha idem cum Venere. 318
Aſtartha cum Luna confunditur. 318 & 319
Aſtartha omnibus Deorum nominibus inſignitur. 324
Simulachrum Aſtarthæ. 325
Aſſyrij varijs modis exprimebant Aſtarthen. 358

Aſteroth.
Aſteroth idem quod Iſis. 316

Aſtoroh.
Aſtoroh, Aſtaruth, Aſtartha idem ſunt. 315

Aſtroarche.
Aſtroarche & Aſtarthe idem. 319

Aſtrologia.
Aſtrologia Ægyptiorum. 247
Aſtrologorum Ægyptiorum opinio. 285

Atribis.
Atribis Vrbs vnde dicta, & quid ſit? 21

Athla.
Athla in themate genethliaco quid? 285

Autocabdalus.
Autocabdali quid? 228
Autocabdalorum habitus. Ibid.

B

Baal.
בעל *, ſiue Baal, aut Bel quid ſignificet.* 262
Quid ſibi velit Baal. 264
Vox Baal expenditur. 302
Baal, Beltis, Ἀφροδίτη, *Venus dicitur.* 319

Babylonia.
Babylonij Ægyptiorum imitatores. 353

Babyloniarum fœminarum nefandus mos. 360

Bacchus.

Baccho mactabatur Hircus. 238
Cæremoniæ Bacchicæ. 327
Bacchus & Vrania Arabum Dij. 348

Baalgad.

Baalgad vbi ſitus fuerit. 283

Baieth.

Baieth quid notet? 24

Bama.

Quid ſit Bama. 309. 310

Barba.

Cur barba raſa in ſacra Scriptura prohibita. 249

Barcoceba.

Quid fuerit Barcoceba. 272

Bec.

Bec in lingua Phrygum quid? 168

Beel.

Quid ſignificet Beel? 265

Beelphegor.

Beelphegor quod idolum fuerit? 265
Beelphegor idem ac Priapus. Ibid.
Cultus Beelphegor qualis? 266
Filiæ Moab ritus colendi Beelphegor ab Ægyptijs traduxerunt ad Hebræos. 269

Beelzebub.

Cur Beelzebub dicatur Princeps Dæmoniorum. 273
Idolum Beelzebub vnde? 274
Beelzebub idem ac Deus muſcarum. 275

Beelzephon.

Beelzephon idolum auerruncum, ſiue teleſma Magicum. 278
Beelzephon cuſtos finium Ægypti. Ib.
Situs & locus ſtationis Beelzephon. 279
Variæ formæ idoli Beelzephon. 281
Ægyptij multum confidebant in Beelzephon. 282
Canis figura fuiſſe Beelzephon. Ibid.

Bellona.

Bellonæ ſacra Sacerdotum cruore peragebantur. 240

Bellua.

Cur ferociſſimæ quæuis belluæ homini ſponte ſe ſubmittant. 138

Beleis.

Beltis Iuno, ſicut Baal Iuppiter. 319

Belus.

Belus Iuppiter filius Nembrod 180
Belus & Iuppiter Babylonius. 263
Cultus & cæremoniæ ſtatutæ Belo. Ib.
Bel Iuppiter. Ibid.
Beli etymon. 264

Bonus.

A bono nil niſi bonum. 120

Bos.

Mneuis Bos Deus Heliopolitanorum. 30
Bos Phoronæus. 92
Quid ſignificent tria capita Bouina in ſtatua Iſidis. 192
Bonis ſignificatum. Ibid.
Duo Boues Ægyptijs ſacri. 204
Boum ſalacitas. 357

Brachmanes.

Brachmanes Pythagoræ dogmata profitentur. 414

Brachtam.

Lapis Brachtam. 349
Lapis Brachtam Veneris caput refert. 350

Brach-

Brachtam. vide *Abraham*.

Briareus.

Briareus Centimanus quid ſignificet? 409

Bubaſtus.

Bubaſti etymon. 31
Bubaſtus Dianæ ſacer. 32

Bucchorus.

Bucchorus Legiſlator. 98

Buſiris.

Buſiris etymon. 24
Buſiritarum odium in Aſinos. 25
Buſiris immolator primus hominum. 335
Buſiris idem cum Typhone. 336

Butos.

Butos quid? 16. 17

C

Cabar.

C*Abar quænam Dea?* 346
Ante Mahumetis aduentum Gentes Cabar adorabant. Ibid.
Mahumetani ſolent abiurare Cabari. 347
Verba inuocationis Cabar. Ibid.
Inuocatio Cabar. Ibid.
Cur Cabar Venus ſit appellata. 348

Cadauer.

Mos condiendi cadauera. 123

Cadmus.

Cadmus & Phœnix Thebani Ægyptij migrantes in Syriam ibidem prima Ciuitatum Tyri & Sidonis fundamenta iaciebant. 95

Cambyſes.

Cambyſes Perſarum Rex. 100

Cameſes.

Cameſes primus Saturnus. 181

Canis.

Cultus Canis. 31
Natura Canum ſimillima Mercurio. 36
Canis cultus & cibus. 36
Canes inſculpti in valuis templorum quid denotent. 157
Canis ſymbolicè deſignabat virtutes Regias. 159

Canopus.

Quis Canopus? 16
Canopi forma & cultus. Ibid.
Canopus Europæis inuiſum ſidus. 208
Canopus Nauclerus Menelai. Ibid.
Canopus morſu Serpentis obit. Ibid.
Schola Canopica celebris. Ibid.
Idola Canopica & eorum figura. Ibid.
Origo cultus Canopici. 209
Canopi multimammei. 211
Canopus mammatus. Ibid.
Canopus idem quod Neptunus. Ibid.
Duplicis generis Canopi. 212

Cantus.

Cantus quid myſticè notaret. 236

Caput.

Conuerſionis humanæ capita. 162

Cenchres.

Cenchres mari rubro abſorptus. 94

Cephrenne.

Cephrenne. 97

Ceres.

Ceres ſeu Proteus. 96
Cereri ſpica dicabatur. 239

Cer-

Ceruus.

Quid ſint tria capita Ceruorum. 191

Chaldæus.

Chaldæi vocabula ab S incipientia pronunciabant vt T. 260

כסיל

כסיל *quid?* 356

Cham.

Cham primus Ægypti colonus. 84
Cham ex Ægypto colonias per Africam deduxit. Ibid.
Cham Zoroaſtres Magiæ repertor. Ib.
Scelera Chami. Ibid.
Cham dicitur Zoroaſtres & Oſiris. 85
Chami progenies, & Concubinæ Salomonis Ægyptias ſuperſtitiones Hebræos docuêre. 245
Cham primus idololatriæ poſt diluuium inuentor. 245

Chamos.

Chamos nonnulli cum Phegor confundunt. 326
Chamos Deus commeſſationis. Ibid.
Chamos idem cum Baccho. Ibid.
Chamos idem qui Oſiris ſeu Dionyſius Aegyptius. 327
Chamos antiquiſſimus Deaſter. Ibid.
Chamos cum Plutone confunditur. 328

Chebron.

Chebron Rex Aegypti. 93

Chemeſenua.

Chemeſenua quid? 84

Chemnes & Cephus.

Chemnes & Cephus Pyramidum extructores. 97

Chenoſiris.

Chenoſiris Oſiridis Planta. 184

Cherphe.

Cherphe. 97

Cherres.

Cherres Pharao Ægypti. 94

Chiun.

Chiun ſignificat Saturnum, & Herculem, & idem eſt quod Rephan. 387

Chronologia.

Difficultas in Chronologia Ægyptiorum maxima. 83

Chus.

Chus & Miſraim primi cultores ignis. 251

Cibeles.

Cibeli ſeu Rheæ ſanguis humanus ſacrificabatur. 240

כימה

כימה *quid ſit?* 356

Circulus.

Circulus Platonicus. 162

Ciun & Ceuanim.

Ciun & Ceuanim quid? 386

Cleopatra.

Cleopatra Regina Ægypti. 102

Cochinchina.

Cochinchinenſium dogmata. 410
Cochinchinenſium mos ſepeliendi Reges. 411

Cœlum.

Auenionenſe cœlum impluuium. 63

Cœremonia.

Ridicula cæremonia Indorum. 202

Coloſſus.

Coloſſi duo in Vrbe Eſuan. 39
Sonitus auditus circa Coloſſum. Ibid.

Columba.

Duæ Columbæ conditrices Oraculorum. 207

Origo cultus Columbini & piſcium in Syria. 341

Columna.

Columnæ Mercurij. 310

Comaſia.

Pompa Comaſiorum. 327

Commodus & Caracalla.

Commodus & Caracalla Cæſares ſtudioſi ſacrorum Iſiacorum. 227

Coptus.

Copti Vrbis ſitus. 41

Corona.

Coronâ diuerſâ vtebantur in ſacrificijs & victimis. 233. 234

Ægyptij in ſacris quibus coronis vſi: 234

Corymbus.

Quid ſit Corymbus. 191

Couum.

Couum Antiquis cœlum. 320

Crocodilus.

Crocodili cultus. 35

Quid per Crocodilum ſignificarint Ægyptij. 157

Deſcriptio Crocodili. 158

Ægyptij omiſſo cultu Crocodilorum ab iiſdem infeſtantur. 354

Cultus.

Cultus Deorum. 118. 123

Cultus Vituli aurei in deſerto ab Ægyptijs deriuatus. 242

Cultus diuerſorum animalium apud diuerſas Vrbes Ægypti. Ibid.

Cultus rerum ſenſu vitaq; carentium. Ibid.

Iſraëlitæ primi cultu Ægyptiaco infecti. 246

Quam tenax cultûs idolorum fuerit populus Hebræus, 262

Cultus veſtium prohibetur in lege, & quare? 305

Apud Ægyptios quadrangularium Numinum cultus. 351

Currus & Equi.

Currus & Equos Soli attribuendi mos vnde profluxerit. 374

D

Dæmon.

AErei Dæmones cantu delectari crediti: 235

Dæmonis ſtudium in propaganda idololatria. 397

Indi Dæmonem colunt. 413

Dagon.

Etymon Dagon. 338

Quale fuerit idolum Dagon. 339

Dagon ἰχθύμορφος. Ibid.

Figura Dagon. 340

Dagon frumentum. 342

Dagon piſcis mœroris. 346

Daluca.

Daluca mulier præeſt Ægypto. 77

Danaus.

Danaus, alias Armeus. 95

Darius.

Darius in Babylone interfectus. 101

Deliphat.

Deliphat quid, & cur Venus dicta ſit. 349

Derceto.

Derceto eadem cum Adergati. 340

Deſertum.

Cur deſerta deuotionis gratia petierint Antiqui. 312

Deus.

Deus perfectiſſimum Monarchici ſtatus exemplar. 134
Deus vnus. 147
Deus per ſapientiam ſuam omnia producit. 251
Deus Accipitris caput habet. 153
Ignorantia Dei Terræ multa mala cauſare putatur. 353
Ægyptij Deum flori Loti inſidentem adorabant. 407

Diabolus.

Diaboli fraus loquentis per idola. 172
Diabolus Dei Simia. 312. 354
Americani Diabolum adorant. 422

Dij.

Deorum Regnum. 86
Dij peragrant Orbem ſpecie animalium. 89
Comparatio fabuloſorum Deorum cum primis poſt diluuium Patriarchis. Ib.
Quomodo Dij compellantur in idola. 143
Quomodo homo Deorum Author. Ibid.
Multiformes Ægyptiorum Dij quid. 154
12 Deos ab Ægyptijs acceperunt Græci. 170
Multitudo Deorum. 173
Omnia Dijs plena. Ibid.
Dij Ephoros humanos agentes. Ibid.
A terra ad firmamentum vſque plena Dijs omnia. 173
30000. Deorum. 174
Dij Conſentes & Selecti. Ibid.
Singulis menſibus ſinguli Dij præſunt. Ibid.
20 Dij principales. 175
Dij incerti & ignoti. Ibid.
Medioximi. Ibid.
Heroës. Ibid.
Dij Semones. 175
Patellarij. Ibid.
Hermophroditi ſeu vtriuſque ſexus ab Antiquis habiti. 176
Vnde Deorum origo. 179
Cur Romæ tutelaris Dei nomen propalare nefas fuerit. 213
Terreſtres Dij. 230
Dij analogis rebus colebantur. Ibid.
Ædificia ad Deorum analogiam condebantur. 231
Dij cœleſtes & aërei. 235
Dij aquatici quibus delectarentur. 236
Dijs beneficijs albæ, maleficijs nigræ victimæ mactabantur. 237
Cæcitas Ægyptiorum in cultu Deorum. 241
Diſſenſio Ægyptiorum in Dijs colendis. 242
Tranſplantatores Deorum Ægyptij. 243
Ἀντίςασις cultus Deorum. Ibid.
Dij particulares. 307
Dij Prouinciales. Ibid.
Diuerſi Dij diuerſa loca eligebant. 309
Dij à locis nominabantur. 317
Gentiles ſexum Deorum confundebant. 340
Æquiuocatio nominum Deorum Dearumq; in Oſiri & Iſi confuſa. 344
Sexus Deorum. 348
Dij Terminales ſeu Limitanei. 351
Cur Dij tot formis diuerſis exhiberentur. 358

Dea.

Omnes Deæ in Lunam reſoluuntur. 320

Diluuium.

Forma Politica ante diluuium an fuerit, & quænam? 70
Politicus ſtatus ante diluuium. 71
Diluuia Mundi. 161
Diluuij Mundani neceſſitas. Ibid.

Diſſidium.

Iaciuntur ſemina diſſidij inter fratres. 126

Dithyrambus.

Dithyrambi quid. 327

Doctrina.

Doctrinarum & artium propagatio. 69

Doctrina contenta in Obeliſcis eſt magna ex parte Apoteleſmatica. 141

Cur Ægyptij doctrinam & ritus ſuos tanto ſilentio ſuppreſſerint. 142

Dominatio.

Dominationum influxus. 139

Draco.

Quid ſint Dracones. 190

Dynaſtia.

16 Dynaſtiæ quales fuerint. 69

Obiectio contra Dynaſtias 16 ante diluuium. Ibid.

Dynaſtiæ Ægyptiorum ante diluuium veræ ſunt. 71

Connexus Dynaſtiarum ante diluuium cum ijs poſt diluuium. 74

Dynaſtia ſynchrona Abrahæ. 86

Varia opinio de Dynaſtia Paſtorum. 90

Dynaſtia Paſtorum Pharaonici Imperij initium. Ibid.

Dynaſtiæ Politanorum Pharaones Aegypti. 93. 94. 95

Dynaſtiæ Lartum Reges. 96. 97

Dyſares.

Dyſares Numen Arabum idem cum Baccho. 350

E

Educatio.

Educatio & eruditio liberorum. 122

Elementum.

Quatuor Elementa. 170

Elephas.

Elephantis natura. 158

Elphium.

Elphium quid. 8

Ioſephi molimina in ſiccando Elphio. 9

Elphium olim vocabatur Elgeube, id eſt, foſſa ſtagnans. Ibid.

Empuſa.

Empuſa, Gellone, Lucina, Lamia. 321

Epiſtola Byblina.

Epiſtola diuinitùs appellit ſeptem dierum ſpatio. 292

Epiſtolæ Byblinæ quid? Ibid.

Equus.

Equi Marti dicati. 372

Equos &c. vide *Currus*.

Eſoi.

Eſoi quid? 20

Eſuan.

Monumenta antiquitatis in Eſuan. 39

Ethica.

Tres partes Ethicæ. 144

Excelſum.

Quid ſit Excelſum. 308

Exercitus.

Exercitus Liberi in Lybiam. 203

F

Fabula.

Fabulæ originem trahunt à primorum hominum geſtis. 89

Fa

Fabula Poëtarum de Ioue & Typhone. 131
Fabula Politicæ documenta continet. 132
Fabula de Horomaze & Arimanio. 146
Fabuloſæ narrationes ad myſteria diuina transformatæ. 147
Miræ de Adamo fabulæ. 166

Fames.
Fames in Ægypto quando profligata. 335

Faunus.
Fauno ex Hœdo, vel Agno, vel Vino ſacra fiebant. 239

Februatio.
Februatio per ignem. 330

Fides.
Tranſlatio fidei, religionis, & Monarchiæ. 163

Fluuius.
Origo fluuiorum. 56

Fœmorale.
Quid notet turbinatum fœmorale. 191

Fons.
Primus iſtius calamitoſi ſeculi fons. 163

Fortuna.
Fortunæ circuli in rebus politicis, familijs, Regnis, & Ciuitatibus. 161
Fortuna Capitolina, Exquilina, Narcia, Præneſtina. 2
Primigenia Fortuna quid? Ibid.

Foquexus.
Foquexus, ſecta Iaponiorum. 405

Frontalia.
Frontalia Hebræorum. 250

Funus.
Funera. 123

G

Gad.
Gad, bona fortuna. 283
Gad idem quod Mazaltob, ſiue ſtella Iouis. Ibid.
Quidnam ſit Gad ſiue bona fortuna. Ibid.
Gad, Dæmonium. 284
Gad & Baalgad idem. Ibid.

Gallina.
Gallina cæleſtis. 356
Gallinæ Oſiri & Iſi offerebantur. 357

Gallus.
Perſæ Gallos colebant. 365
Galli gallinacei ex Perſia primum prouecti. 366
Perſarum milites Galli nuncupati. Ib.

Genius.
Nomen Genij tutelaris Romæ occultum plebi. 142

Gens.
Diuiſio Gentium. 83
Gentis Iudaicæ miræ viciſſitudines. 162

Gentilis.
E ſacris literis multa hauſerunt Gentiles. 229
Gentiles Scripturæ ſacræ hiſtorias miris contaminabant fabulis. 334

Ghnaſch.
Ghnaſch quid ſit. 356

Glaucus.
Glauci pueri Bœotij Omen. 158

Græci & Romani.
Græci & Romani Simiæ Ægyptiorū. 142

Har-

H

Harpocrates.

Simulacrum Harpocratis quid denotet. 160

Cur Harpocrates Iſidi iuxta poſitus. 186

Harpocratis inuocatio. 287

Hebræus.

Hebræi in omnibus Aegyptios imitati ſunt. 246

Turpis conſuetudo Hebræorum. 269

Hebræus Simia Aegyptij populi. 270

Hebræi mirum in modum externis rebus capiebantur. 305

Hebræi Viri amabant peregrinas. 306

Filij Hebræorum verè comburebantur. 330

Hebræi adorabant animalia immunda. 394

Hecate.

Hecatæ Canis ſacer. 240

Hecate Prothyræa. 320

Hegirath.

Hegirath non à fuga, ſed ab Hagar dicta. 351

Heliopolis.

Heliopolitana fabrica. 12

Hercules.

Herculis & Bacchi elogia. 184

Herculi Bos ſacrificabatur. 239

Hercules dictus quòd colligeret locuſtas & vermiculos è vitibus. 276

Hermæ.

Mos coaceruandi lapides ad Hermas viales, vnde cœperit. 392

Hermes.

Hermes Aegyptius quid? 286

Hircus.

Hircus colitur à varijs Gentilibus. 369

Homo.

Hominum ante diluuium conditio. 69

Homines nouas colonias ſ[illegible]uerunt, adeo totus Mundus fuit habitatus. 70

Numerus hominum poſt diluuium vſq; ad Turris conſtructionem. Ibid.

Immenſa hominum multitudo ante diluuium. Ibid.

Geſta hominum ante diluuium extant. 71

Hominis productio. 16[illegible]

Vbi primi homines nati. 167

Quidam Athenienſe ſolum primorum hominum productioni dant. Ibid.

Ruſi homines immolabantur Typhoni, & cur. 336

Varius apud Gentes mos ſacrificandi homines viguit. 337

Horomazes & Arimanius.

Horomazes & Arimanius Dij [illegible]. 185

Horoſcopium.

Horoſcopij Genij. 170

Horus.

Horus & Apollo idem. 40

Quid indigitet Horus. 129

Horus & concordia & pax in Politica Mundo. 144

Horus cum Apolline confunditur. 193

Hori inquiſitio ſiſtris perficiebatur. 236

Horus tertia diuinitas. 323

I

Ianus.

De origine & nomine Iani. 182

Ianus à Gundelorum irruptione Italiam liberat. Ibid.

Ianus dicitur à bellua huius nominis interfecta. Ibid.
Iano ex Libo ſacra fiebant. 239
Ianus quadrifrons cur? 409

Iaponia.

Iaponij vtuntur Roſarijs. 405
Varia Iaponiorum idola. 408

Ibis.

Ibidis figura & ſignificatio. 15
Ibis in medio Serpentum denotat vnionem. 159

Ichon.

Ichon quid? 149

Ideonim.

Ideonim eſt Ariolus. 382

Idololatria.

Idololatriæ origo. 165. 262
Nepotes Chami primi idololatriæ inuentores. 166
Cauſa idololatriæ & opinionum. 167
Cham primus idololatriæ inuentor. 169
Cauſa idololatriæ ex inſpectione Aſtrorum. Ibid.
Progreſſus idololatriæ. Ibid.
Hebræorum in idololatriam Ægyptiacam pronitas. 262
Idololatria maximè floruit poſt mortem Salomonis. 301
Dij perficiunt actum idololatriæ. 306
Afrorum idololatria. 416
Idololatria incolarum Hiſpaniolæ. 417

Idolum.

Idolum furtum reuelans. 72
Babylonij, Phryges, Phœnices, idolorum propagatores. 170
Idola Dæmonibus animant Ægyptij. 171
Idola Baſilidianorum ſeu Gnoſticorum. 215
Turpis cultus idolorum. 303
Cur mulieres alienigenæ tanto ſtudio ſuos ad cultum idolorum pertraxerint. Ibid.
Idolorum habitus ſymbolicus. 345
Multitudo idolorum Hebræorum. 394
Indi venerantur idola Ægyptiorum & Græcorum. 412
Apidem Vaccæ figurâ colunt. Ib.
Americanorum idola. 421
Idolum Mexicanum. 423

Idris.

Idris idem cum Oſiride. 67

Ignis.

Ignis diuerſus in diuerſis ſacrificijs Deorum. 232
Quomodo ignis euocaretur. 233
Miraculo accenditur ignis. Ibid.
Ignis cultus à Chamo. 252
Ignis cultores. Ibid.
Indi adorant ignem tanquam ſacrum animal. 415
Perſæ ignem colebant. Iidem in ignem ſe proijciebant viuos. Ibid.

Ilethyia.

Ilethyia idem quæ Militta. 320

Ilythia.

Ilythiæ ἀγάλματα ſtatua. 321

Inachus.

Inachus Regni Archiuorum fundamenta iecit. 92

Inundatio.

Cauſa inundationis. 60
Cur inæqualis ſit inundatio in Ægypto. 63
Ex diuerſitate ventorum contingit diuerſa inundatio. 64

Io.

Io Inachi filia. 92

Iſis.

Prudentia Iſidis cum pietate coniuncta. 128
Iſidis eloquentia. 129
Prouidentiam denotat Iſis. Ibid.
Iſidis amor & prouidentia. 150
Iſis æterna Dei Sapientia. 156
Iſidis veneratio. 186
Iſis Nili motus. 187
Iſis multimammea. Ibid.
Iſis natura rerum. Ibid.
Varia nomina Iſidis. 188
Inſcriptio Iſidis. Ibid.
Statuæ Iſidis deſcriptio. 190
Iſidis erga homines beneuolentia. 193
Iſis inuentrix tritici, hordei, legum, &c. Ibid.
Iſidis cura & prouidentia. 224
Iſidis calliditas. Ibid.
Iſidi Anſer dicabatur. 240
Iſidis inuocatio ſub nomine bonæ fortunæ intelligitur. 287
Æquiuoca Iſidis ſeu Lunæ. 320
Iſis ſecunda diuinitas. 323
Comparatio Iſidis cum Rhea. 325
Iſis piſce conſeruata. 342
Iſis idem ac Ceres. Ibid.
Iſis cur ſub forma piſcis exhibeatur. Ibid.
Cur Iſis & Mercurius quadrati figura ſaxi colerentur. 351

Ithyphallum.

Quid ſit Ithyphallum. 267

Iudicium.

Iudicia. 120

Iudex.

Iudicum ſelectus. 120

Iuno.

Iunoni Iuuenca conſecrabatur. 239 & 240
Iuno Aſtartha dicitur. 318

Iuppiter.

Iuppiter genitor genitrixq́; Deorum. 176
Iuppiter ex Saturno & Rhea genitus. 180
Iuppiter idem cum Ammone & Dionyſio. 195
Ioui Bos ſacer. 238
Iouis cognomen à fugandis muſcis. 276
Iuppiter Ammon in Lybia. 282
Iuppiter bona fortuna dicta Græcis. 287
Iuppiter Aratrius. 342

L

Laban.

Labani idolomania. 256

Lacus.

Amplitudo & vaſtitas lacuum. 56

Latona.

Cultus Latonæ ſeu Deæ quæ præſidet partui. 38

Leo.

Leo ſymbolicè ſignificat virtutes Regis. 159
Quid notent Leones in ſtatua Iſidis. 191
Leones legitimis ritibus Deo terræ exhibitis domantur. 354

Lex.

Leges Aegyptiorum. 121
Lex de furibus. 122
Intentio legis diuinæ. 248
Legis præcepta oppoſita legibus Aegyptiorum. Ibid.
Hebræorum lex prorſus contraria legi Aegyptiorum,

Lia.

Lia imponit filio ſuo nomen à Gad,ſtel-la felici. 285

Liber.

Liber de ſeruitute Ægyptiorum. 248

Lignum.

Ligna diuerſa diuerſis Dijs ſacra. 232

Lilith.

Lilith Hebræorum quid? 321

Inſulſum commentum Hebræorum de nomine Lilith. Ibid.

Lilith idem quod Typhon. 323

Litera.

Literæ iunco incluſæ. 292

Lucerna.

Lucernæ &c. 235

Lucus.

Luci cur incædui. 313

Lucus impuritatibus ſeruiebat. 314

Mulierum ſuperſtitiones in Lucis. 317

Luctus.

Luctus & cæremoniæ populorum defuncto Rege. 119

Luna.

Lunæ & Libero Sus dicabatur. 240

Luna bona fortuna dicta Ægyptijs. 287

Cur veteres Arabes Lunam cum Venere confuderint. 352

Luna magna Venus. Ibid.

Lunus.

Lunus & Luna. 176

Luxuria.

Luxuria & libido idololatria dicitur. 301

M

Mahumetus, & Mahumetani.

Cur ſemiluna Turribus Mahumetanis imponatur. 351

Cauſa fugæ Mahumetis. Ibid.

Feria ſexta ſeu dies Veneris ſolennis Mahumetanis. 352

Malum.

Mala cœlitùs non immitti, nedum diuinitùs. 141

Manethon.

Manethonis Sybennitæ hiſtoria de Dynaſtijs Ægyptijs. 68

Manethon primus. Ibid.

Quid ſcripſerit Manethon ſecundus. Ib.

Manethon Sybennita ſcriptor 32 Dynaſtiarum. 69

Marcolis.

Marcolis idem quod Mercurius? 388

Mare.

Mare Ioſeph. 10

Ripa Maris rubri gemmis & pretioſis lapidibus ſcatet. 280

De maris origine fabula incolarum Hiſpaniolæ. 419

Mars.

Marti Equus, Canis, Lupus, Hircus, Gallus ſacer. 239

Materies.

Mali ſpecies à materie proficiſci. 140

Quatuor impedimenta circa materiem. Ibid.

Mazaloth.

Mazaloth 12 ſigna Zodiaci. 284

Mazaltob.

Mazaltob, ſtella Iouis. 283. 284

Medicatio.

Medicatio. 122
Medendi ratio. 123
Medicinalia Aegyptiorum. 248

Memnon.

Memnonis ſtatua à quo erecta. 94

Memphis.

Memphis antiquitas. 26
Memphis varia nomina. Ibid.
Memphis deſcriptio. Ibid.
Memphis etymon. 27
Memphis Aegyptiacè Meſe quid ſignificet. 75

Menas.

Menas ſeu Mitras primus Aegyptiorum Pharao. 90
Menas & Mitras vnus & idem. 91 & 93
Menas, Oſiris, & Mitras vnus & idem. 93

Mendes.

Figura Mendetis. 18

Menſa.

Parcitas menſæ. 119

Mercurius.

Mercurius Triſmegiſtus Scriba et Conſiliarius Miſraimi. 86
Mercurius Faunus dictus. 87
Mercurius ex Italia in Aegyptum migrat. Ibid.
Mercurius Deus auri. Ibid.
Mercurius Triſmegiſtus alter Moyſi coætaneus. 94
Mercurij Triſmegiſti dotes, ingenium, itinera; vtitur ope Miſraimi Regis Aegypti. 114
Mercurius Triſmegiſtus cur leges in ſaxis inſculpſerit. 115
Collegio Sacerdotum communicat normam legum. Ibid.
Mercurius 20000. voluminibus ſcripſit principiorum rationes. 148
Scripta Mercurij de Dijs Emeph, quid? 149
Mercurius viarum cuſtos. 282
Statuæ Mercurij duplices, ſolitariæ & ſociales. 389
Mercurius cur ſolùm capite tenus pingebatur. Ibid.
Mercurij viales. 390

Meſres.

Meſres II. Meſrem, Mitres, Meſphrem vnus & idem. 93

Miles.

Milites. 120. 122

Minerua.

Mineruæ idolum. 20
Mineruæ Taurus albus offerrebatur. 240

Miniſter.

Optimi miniſtri adiungantur Regibus. 118

Miſpharmutoſis.

Miſpharmutoſis ſeu Mephramutoſis. 11 & 94

Miſraim.

Duplex Miſraim. 29
Miſraim oculus Solis cur dictus. 30
Miſraim omnia ſua inſtituit iuxta normam ante diluuium hominum. 72
Secundus Princeps Aegypti Miſraim, ſeu Meſres. 85
Miſraim agriculturæ in Aegypto author. Ibid.
Miſraim leges condidit, vrbes extruxit. Ibid.
Thebæ à Miſraim fundantur. Ibid.

Moloch.

Etymon Moloch. 328
Quis eſt & quid Moloch. Ibid.
Statua Moloch. 330
Moloch idem qui Saturnus. 331
Moloch non eſt Adad. Ibid.

Moloch Mars Aegyptius. 331
Septem receptacula in idolo Moloch. Ibid.
Moloch idem qui Typhon. 332
Moloch Ægyptiacum nomen. Ibid.
Moloch, Anamelech, & Adramelech forma Muli ſeu Equi. Ibid.
Sacrificia Moloch fiebant extra Vrbem. 333
Quomodo Moloch idem cum Oſiride intelligi debeat. Ibid.
Origo ſacrificiorum Moloch. 334
Origo Moloch ſuperſtitionis ex Ægypto. 335

Momphta.

Momphta quid. 28

Monarcha.

Quod eſt mens in corpore, eſt Monarcha in populis. 134

Monarchia.

Monarchia perfectiſſimus ſtatus. 134
Monarchia Ægyptiorum ad Vniuerſi normam conformata. 137

Mons.

Mons templi Ægyptiorum. 54
Montes Caſates auriferi. 55
Situs montium Æthiopicorum inundationis cauſa. 63

Moriadan.

Moriadan quid. 377

Multatio.

Multatio & ſupplicia. 120. 122

Mundus.

Per vnitatem Angelici Mundi deſignatur felicitas Politici ſtatus. 134
Per mobilitatem ſenſibilis Mundi deſignatur Democraticum dominium. Ibid.
Mundus ad SS. Trinitatis imaginem factus. 154

Mus.

Murium mira ſpecies. 168

Muſca.

Muſcæ non infeſtabant ſacra Hebræorum. 275
Inundatio Nili origo multorum animalium, præſertim muſcarum. 276
Apud Ægyptios ſymbolum ſummi mali muſcæ. Ibid.
Oraculum muſcæ cultu muſcæ pelluntur. Ibid.
Amuletum contra muſcas. Ibid.
Muſcilatriæ origo. 277

Muſica.

Muſica in conflatione Vituli adhibebatur. 297

Mycerinus.

Mycerinus Pyramidum exſtructor. 97

Myſterium.

Applicatio ad fidei noſtræ myſteria. 154

Mythras.

Mythras primus Obeliſcorum inuentor. 93
Mythras idem qui Miſraim. 216
Figura Mythræ. Ibid.
Mythras Sol Leonis vultu, quid? Ib.
In ſacris Mythræ circumactio ſtellarū. 218
12 *Contumeliæ perferendæ, vt quiſpiam ſacris Mythræ initietur.* Ibid.
Mythra idem cum Marte Hippro Perſarum. 373

ASIATIC

N

Nachor.

NAchor & Saruch pyrolatræ. 252

Nebo.

Nebo ſignificat qualibet portatilia ſimulacbra. 381

Nechao.

Nechao, ſiue Nicbepſos. 99

Nechao ſiue Necepbos. Ibid.

Nectanebus.

Nectanebus Magus & Incantator maximus. 101

Nectao.

Nectao ſiue Nectanebus. 101

Nembrod.

Nembrod Saturnus Babylonius. 180

Nembrod ignis cultui addictus. 253

Nembrodus dictus Beel, hoc eſt Dominus. 262

Nemeſis.

Nemeſis violentia. 162

Nephercherres.

Nephercherres. 97

Nepherites.

Nepherites. 100. 101

Nephte.

Nephte eadem cum Venere Vrania. 319

Nephte coniux Typhonis. 323

Neptunus.

Neptuno & Apollini Taurus ſacer. 238

Nergal.

Nergal Samaritanorum idolum. 364

Nergal non fuit ignis Veſtalis, ſed ſculptile. Ibid.

Nergal Galli ſimilitudinem habebat. 363

Nergal vox Samaritana. Ibid.

Nergal idolum ignis, ſeu Solis, ſub figura Galli. Ibid.

Neruus.

Neruus in animali, quo moto omnia mouentur. 148

Nibhaz.

Simulachrum Nibhaz. 370

Nibhaz ſignificat Canem. Ibid.

Niloſcopium.

Niloſcopij veteris & moderni deſcriptio. 33

Nilus.

Varia nomina Nili. 48

Nili proprietates. Ibid.

Fœcunditas Nili. Ibid.

Nilus à Ioue ſiue è cœlo lapſus ab Antiquis creditur. 39

Varia attributa Nili. Ibid.

Æthiopes & Arabes quomodo Nilum appellent. 50

Difficultas inquiſitionis incrementi Nili. Ibid.

Sacerdotes Ægyptij cur tribus vrnis inundationem Nili hieroglyphicè repræſentarint. Ibid.

Eiuſdem cauſæ. 50. 51

Fons Nili phiala. 50

Meroitarum de Nilo opinio. 51

Figmentum Ephori de Nili inundatione. 52

Varia monſtra in lacubus Nili. 54

Relatio de Nili origine. 54

Vnde Nilus oriatur. 55

Nilus profundiſſimis vallibus quaſi abſorbetur. Ibid.

Cauſa inundationis Nili. Ibid.

Vera origo Nili. 56

Deſcriptio fontium Nili. 57

P. Petrus Pais primus originis Nili cum Imperatore Abyſſinorum obſeruator & deſcriptor. Ibid.

Nilus Gebon vocatur. Ibid.

Primus fons Nili viſus à P. Petro Pais. Ibid.

Se-

Secundum fontem Nili explorat P. Petrus Pais. 58
Situs & profunditas fontis Nili. Ibid.
Incrementum Nili pluuijs fit. 59
Cur Borealia ſigna Sole tranſeunte incrementum Nili contingat. 64
Nileus à quo Nili nomen. 97
Nilus vt Deus colitur in vaſculis. 210

Niſroch.

Niſroch erat Arca ex lignis Arcæ Noë. 379

Noë.

Noë apud Orientales nominatiſſimus. 376
Orientales populi coluerunt Noëmum, & reliquias Arcæ. 378

Nomen.

Conciliatio nominum. 23
Æquiuocatio nominum. 182
Contumelioſæ nominum impoſitiones. 272
Explicatio nominum peregrinorum. 323

Nomus.

Nomus quid. 11

Nox.

Nocti & Laribus Gallus, nonnunquam Porcus ſacrificabatur. 240

Numen.

Omnes mundi Nationes Numen aliquod agnouerunt. 168
Numina compoſita naturæ. 242
Res pudendæ Numinis loco habitæ. 243

Nuptiæ.

Nuptiæ. 122

Nutritio.

Nutritio animalium. 123

Nympha.

Nymphæ aquarum Deæ. 236

O

Ob.

OB, quid? 381
Ob, Spiritus ventriloquus. 382

Ochus.

Ochus ſeu Artaxerxes Regnum Ægyptiorum inuadit. 101

Oen.

Oen idem quod Ooannes. 343

Onocephalus.

Statua Ὀνοκέφαλ@ *Hieroſolymis.* 296

Onuphis.

Onuphis figura. 9

Ooannes.

Monſtrum Ooannes quale fuerit. 342
Formæ Ooannis deſcriptio. 343
Quatuor Ooannes ſiue Annedoti. Ibid.

Ordo.

Ordo immutabilis in mente diuina. 140
Cur multa præter ordinem fieri videantur. Ibid.

Oſiris.

Oſiridis cultus in Abydo. 44
Oſiris antiquiſſimus fuit Henoch. 68
Oſiridis ingenium & natura ad virtutem flexa. 125
Oſiridis obſequium erga ſeniores. Ibid.
Quem Principem deſignet Oſiris. 129
Oſiris proponitur colendus veluti Numen. Ibid.
Oſiris incluſus in arca committitur Nilo. Ibid.
Quando Oſiris occidatur. 145
Per Oſiridem, Iſidem, Typhonem, Horum, Deitatem expreſſerunt Veteres. 148
Oſiris. 149. 181

Oſi-

Oſiridis intellectus Archetypus. 150
Quid ſit in Theologia Ægyptiorum Oſiris occiſio. 153
Quomodo reſtaurandus Oſiris. 154
Hieroglyphicum Oſiridis. 172
Vnde deriuetur Oſiris. 176
Alia Oſiridis deriuatio. 177
Oſiris πολυώνυμος. Ibid.
Plures ſunt Oſirides. 178
Oſiris & Iſidis filij Vulcani. 182
Oſiris exercitus ex varijs Miniſtris. 183
Oſiridis geſta. Ibid.
Ab effectibus variè denominatur Oſiris. Ibid.
Oſiris idem ac Bacchus. 184
Oſiris ſymbolum Solis. Ibid.
Diſſidium Oſiridis & Typhonis. 224
Oſiris diſſectus à Typhone. Ibid.
Simulachrum Oſiridis. 229
Oſiris cum Adonide idem. 292
Oſiris, Thamuz, & Adonim idem re. 293
Oſiridis occultationis & inuentionis dies. 300
Oſiris prima diuinitas rerum omnium. 323
Oſiris ſub varia forma hominibus comparens varia docuit. 343
Oſiris & Iſidis in humanum genus beneficia. 344
Ex Oſiridis geſtis variæ fabulæ emerſerunt. Ibid.
Oſiris per Solis, Iſis per Lunæ ſimulachra diuerſas virtutes notant. 345

Oſochorus.

Oſochorus I. 97
Oſochorus II. Ibid.

Oſorthon.

Oſorthon. 98

Ouis.

Ouis Mineruæ dicata. 20

Oxyrinchus.

Oxyrinchi cultus. 36

P

Pallas.

P*Allas è Iouis cerebro nata*. 151

Pan.

Panos cultus. 41
Pani Hircus ſacer. 239

Paradiſus.

Paradiſus. 311

Parmenides.

Parmenides Camerinæus. 100

Paſtor.

Paſtores. 120

Paulus V.

Euentus mirus in electione Pauli V. Pontificis. 139

Pauo.

Pauo Iunoni ſacer. 375
Pauonem Ægyptij vocarunt Agrum. Ibid.

Peccatum.

Grauitas Peccati quo Iſraël præuaricatus eſt. 301

Perſuſennes.

Perſuſennes. 97

Petubaſtes.

Petubaſtes primus Rex Dynaſtiæ Taniticæ. 98

Phallus.

Quid ſit Phallus. 227. 228
Cubitales ſtatuæ Phallorum. Ibid.
Ex quibus Phalli conficerentur. Ibid.
Ornatus Phallophoriorum. 228
Ridiculi geſtus Phallophoriorum. 229
Vnde origo Phallophoriorum. Ibid.
Cultus Phallici origo. Ibid.

Phallus & Phegor idem ſunt. 267
Phallus faſcinum. Ibid.
Cur Hebræi, Græci, Romani tantum Phallico cultui ſtuduerint. 268
Phalli in feſtis Dionyſij portati. 270
Phalli erant amuleta contra faſcinationem. Ibid.

Pharao.

Pharaonicum Imperium. 76

Phegor.

Omnes luxurioſi Phegorolatræ. 271

Pheſtath.

Pheſtath ſitus. 10

Philippini.

Philippinorum Idololatria Ægyptiorum & Græcorum idololatriæ æmula. 413

Pheron.

Pheron ſeu Noncorius filius Seſoſtris. 95

Phta.

Phta. 149

Phtemphuti.

Phtemphuti quid. 17
Etymon Phtemphuti. Ibid.

Phylacteria.

Phylacteria Iſraëlitarum ab Ægypto. 246

Pihirphaita.

Pihirphaita quid. 24

Piophion.

Piophion quid. 19
Mendum in Horo occurrens circa nomen Piophion. Ibid.

Piſcis.

Origo fabulæ de Piſcibus abſtinendis. 341
Fabula de cultu Piſcium ab Ægyptijs originem habuit. 342
Piſces pro penatibus habentur. 342
Cur Syri Piſcibus abſtinuerint. 343
In Nomo Oxyrynchite Piſcem colebant, quem alij Nomi execrabantur. 344

Pithon.

Pithon Vrbs vnde dicta. 11

Planeta.

Septem Planetæ. 170
Dominium Planetarum in horas & dies ſeptimanæ. 352

Pleiades.

Pleiades quid notarint. 356
Pleiades dicuntur conſiſtentia ſeculi. Ib.
Explicatio Pleiadum & Orionis. Ibid.
Septem ſtellæ Pleiadum exhibent figuram Gallinæ cum pullis. 357
Pleiades agriculturæ conferunt. Ibid.
Pleiadum conſtellatio cur confundatur cum Ariete. 359
Pleiades, Hyades, & Virgiliæ cur paſſim confundantur. Ibid.

Pluto.

Plutonis ſacrificia. 237
Plutoni nigra pecus ſacrificabatur. 238

Pluuia.

Quæ requirantur ad pluuiæ generationes. 59
Variæ cauſæ pluuiarum. 60
Cur pluuiæ inundant quando Sol luſtrat partes Septentrionales. 62

Pœna.

Pœna ſceleratorum. 121

Politica.

Politica Ægyptiorum fundata in cultu Dei. 113
Politica Mercurij 42 libris comprehenſa. 116
Harmonia Politica. 134
Politicus ſtatus imago gubernantis Dei. 135

Vete-

Veteres Sapientes non credebant πολυθεΐαι. 147
Fructus Politicæ. 163

Portentum.
Portentum circa electionem Vrbani VIII. Summi Pontificis. 139

Poteſtas.
Poteſtatum influxus. 139

Praxis.
Priuatæ Praxeos viciſſitudo mutatur tribus ex cauſis maximè. 160

Præceptum.
Præcepta à Moyſe præſcripta contra idololatriam Ægyptiorum. 247

Priapus.
Priapus volucrum formido maxima. 228
Priapo Aſinus ſacer. 239
Cur Hebræi ſacra turpiſſimi Priapi receperint. 268
Priapus, Phallus, Phegor idem. 270
Ægyptiorum Priapæa feſta. Ibid.

Princeps.
Princeps expoſitus ad infeliciſſimos euentus. 133
Cur ſubditi naturaliter timeant Principes ſuos. 138
Princeps bis peccat, dum errores ſuorum miniſtrorum culpa tegit. 159
Conſilia Principum ſunt tuta, quando tecta. 160
Monita Principibus. Ibid.

Prometheus.
Iecur Promethei ab Aquila exeſum quid notet. 183

Proſerpina.
Proſerpinæ ſterilis victima. 240

Proteus.
Filius Protei Rex Diapolitanorum. 97

Pſammetichus.
Pſammetichus potitur Ægypto. 99
Pſammetichi de prima lingua experientia. 168

Pſammites.
Pſammites. 99

Pſammus.
Pſammus. 98

Pſammutes.
Pſammutes primus Rex Mendeſiorum. 101

Pſeuſenſes.
Pſeuſenſes. 97

Puer.
Pueri faſcijs inuoluti ſtatuunculæ innumeræ apud Ægyptios. 158
Mos immolandi pueros. 329

Pyramis.
Cur Ægyptij Pyramidibus vſi ſint. 309

Python.
Quid ſit Python & Ἐγγαστρίμυθος. 244

R

Racotis.
Racotis quid. 15
Racotis à quo, & quando fundata. Ibid.

Rameſſes.
Rameſſes qui & Ægyptus. 95

Rammoth.
Quid ſit Rammoth. 310

Rana.
Rana cuius ſymbolum fuerit. 160

Ranes.
Ranes ſeu Rameſſes Rex Lartum. 95

Reges, Reginæ, & Regnum.

Primus Rex in Ægypto ante diluuium. 71

Primus Rex Nacraus 180. *annis regnauit in Ægypto ante diluuium.* Ibid.

Nathras II. Rex Ægypti poſt diluuium. 71

III. *Rex Meſram Gigas equitabat Leonem, & multa mirabilia peragebat.* Ibid.

IV. *Rex Henoch ſublatus eſt.* Ibid.

V. *Rex Ariak.* Ibid.

VI. *Rex Haſilim Nilometriæ fabricator.* Ibid.

VII. *Huſal.* 74

VIII. *Tatraſan.* Ibid.

IX. *Satkak.* Ibid.

X. *Schaluk.* Ibid.

XI. *Surith pyramidum ædificator.* Ib.

XII. *Hugith.* Ibid.

XIII. *Manaus.* Ibid.

XIV. *Aphrus.* Ibid.

XV. *Malinus.* Ibid.

XVI. *Abn Ama Pharaun vltimus.* Ib.

Primus Rex Ægypti poſt diluuium Beither filius Cham. 75

II. *Rex Meſra.* Ibid.

III. *Coptus pyramidum ædificator.* Ib.

Rex Ægypti tempore Ioſephi quis? 76

Regina Ægypti filia Pharaonis poſt egreſſum filiorum Iſraël ex Ægypto. Ibid.

Poſt ſubmerſionem Pharaonis Regnum Ægyptium deuolutum eſt ad fœminas. 77

Poſt fœminas reſumpſit imperium Darkun Primus. 78

II. *Iudes.* Ibid.

III. *Lakis.* Ibid.

IV. *Marnia.* Ibid.

V. *Eſtmarres.* Ibid.

VI. *Bathulus.* 78

VII. *Balus.* Ibid.

VIII. *Manakiel.* Ibid.

IX. *Bula ſiue Seſach Hebræorum.* Ibid.

X. *Karkura.* Ibid.

XI. *Lachis.* Ibid.

XII. *Phuis.* Ibid.

Reges Ægypti ante diluuium. 79

Reges Ægypti ex ſtirpe Cain. 80

Reges Aegypti poſt diluuium. 81

Reges Aegypti poſt diluuium ſecundùm Arabes. Ibid.

Regnum mulierum. 82

Reges, vide *Dynaſtia.*

Cur Aegyptij Reges portent in capite partes animalium. 96

Regnum Aegyptiorum in poteſtate Romanorum, & à Romanis deuolutum ad Mahumetanos. 102

Quid agerent ſingulis diebus Reges Aegyptij. 118

Singulæ actiones Regum Aegypti deſcribuntur. Ibid.

Ex lege vitæ inſtitutum tenebant Reges. 119

Geſta Regum Aegypti. 120

Electio noui Regis. 128

Regni alicuius diuturna pax, & beatitudo ſemper ſuſpecta eſſe debet. 103

Vnde ruinæ & tranſlationes Regnorum. 138

Terna omnia circa Regem. 150

Religio fundamentum Regnorum. 160

Regina cœli quænam vocatur. 361

Reſpublica.

Harmonia Reipubl. conſiſtit in obedientia ſubditorum Principi facienda. 130

Disharmonia Reipubl. in quo conſiſtat. Ibid.

Religio Reipubl. conſeruandæ neceſſaria. 131

In Republica vnitas amari debet. 135

Rephan.

Rephan vox Copta, ſignificat Saturnum. 385

Rephan & Ciun pro eodem ſumuntur. 386

Res.

Traditio rerum propagata. 71

Exemplum rerum naturalium. 135

Mira diſtributio rerum in Mundo. 136

Allegoriæ Politicæ in conuerſione rerum humanarum. 160

Rimmon.

Rimmon Numen Syrorum. 380

Rimmon idem quod Pomona. Ibid.

Ritus.

Ritus cæremoniarum Aegyptiarum. 117

Ritus in inquiſitione corporis Oſiridis. 224

Ritus in Capitolio. 302

Ritus Sacerdotum ridiculi. 349. 350

Varij Ritus Bonziorum. 308

Roſſetta.

Roſſetta olim Canopus. 16

S

Sabaoth.

S*Abaoth Gnoſticorum Numen caput Aſini habuit*, 296

Sacellum.

A Sacello Herculis arceri Canes & Muſcas finxit Antiquitas. 275

Sacerdos.

Præſtigiæ Sacerdotum Aegyptiorum. 74

Factum memorabile Sacerdotis Aegyptij. 95

Adiutores Sacerdotum, Cantores, ipſorum munus, & ſymbolum. 115

Reditus Sacerdotum & Munia. 119

Crudelitas Sacerdotum in ſeipſos. 224

Sacrificium.

Origo ſacrificiorum impiorum. 224

Sacra Iſiaca. 224

& à Romanis proſcripta. 225

Tempus ſacrificiorum. 231

Sacrificia in locis altis. 309

Sais.

Sais inferioris Aegypti Metropolis. 20

Sais idem quod Ouis Copticè notat. Ib.

Særu.

Σαλφω Aegyptiacè gaudere ſignificat. 197

Salomon.

Scelera Salomonis. 301

Salomonis caſus. 304. 306. 370.

Concubinæ Salomonis. 304

Cur Salomon non indigenas ſed alienigenas tantùm amauerit. Ibid.

Cur Salomon fœminis aſſenſerit. 307

Salomon ab Aegyptijs mulieribus ſacra Aegyptiorum doctus. Ibid.

Salomon multa accepit ex Adytis Aegyptiorum. Ibid.

Salomon Aegyptiacis dogmatis imbutus. Ibid.

Placuit Salomoni myſtica ratio Aegyptiorum. 310

Samaël.

Samaël ſerpenti ſub forma Cameli inſidens Euam decepit. 274

Samaritanus.

Samaritani cur odio habiti ab Hebræis. 362

Iudæorum calumnia contra Samaritanos. 368

Saturnus.

Saturnus à ſtella dictus. 182

Cur Saturni & Serapidis templa extra Vrbem. 199

Saturno niger Bos ſacer. 239

Saturno infantes offerebantur. 329

Saturnus Phœniciæ Rex filiam immolat. 334

Scala.

Scala ſeptem portarum, quarum ſingulæ ſingulis planetis comparantur. 218

Scarabæus.

Scarabæus imago Solis. 21

Sceptrum.

Quid per ſceptrum in oculi formam adaptatum indicent Ægyptij. 157

Schœ-

Schœnia.

Σχῖνος quid. 360

Sebachus.

Sebachus ſeu Sebaςus Aethiops prudenter adminiſtrat Aegyptum; eius viſio; abdicat ſe Regno. 98

Sebychius.

Sebychius Rex Aegypti. 99

Secta.

Tres ſectæ apud Sinenſes Literatorum, Scieqnia, & Laucu. 398. 399. 400

Duæ ſectæ Iaponiorum, vna negantium, altera aſſerentium animæ immortalitatem. 403

Secta Ienxiorum Fombum apud Iaponios. 407

Semiramis.

Semiramidi vnde nomen impoſitum. 364

Senſcoris.

Senſcoris primus Rex Saitarum. 97

Sepulchrum.

Mira fabrica ſepulchri Imandes. 12

Sepulturæ ſplendor. 123

Serapis.

Serapis Pluto. 194

Serapidis ſtatua. 195

Origo Serapidis. 195

Serapim nonnulli Ioſephum volunt eſſe. Ibid.

Serapim idem eſt ac arca Bouis. 197

Figura Serapidis. Ibid.

Typus Serapidis phyſicè expoſitus. 198

Statua Serapidis mira arte facta. 199

Statua Serapidis ex omni lignorum & mineralium genere. 232

Quid Serapis Aegyptiacè. 259

Serapis & Theraphim idem. 260

Serpens.

Serpens qui Euam decepit fuit forma Cameli. 273

Seruch.

Seruch idolorum primus fabir. 169

Seſach.

Seſach quid ſit. 383

Seſach ſignificat Babyloniam, & eius Regem. 384

Seſoſtris.

Seſoſtris falſa perſuaſio. 66

Seſoſtris molimen in perfringendo Iſthmo. Ibid.

Seſoſtris omnes Reges Aegypti gloria & rerum magnitudine exceſſit. 95

Sidus.

Singulis ſideribus impoſita Dei nomina. 172

Silentium.

Silentium armamentum Regnorum. 160

Siparis.

Siparis pater Senſcoris. 97

Simulachrum.

Simulachrum æneum in Muſeo Torquati Alexandri Romani. 296

Simulachrorum diuerſitas vnde. 345

Simulachrorum apud Sinenſes maxima multitudo. 401

Sinenſes.

Sinenſes idolorum cultum ab Aegyptijs hauſiſſe, probatur tribus argumentis. 401

Siſtrum.

Siſtri motus quid. 187

Siſtrum Aegyptium. 225

Situla.

Situla. 187

Smendes.

Smendes ſeu Simandius. 97

Sminthæus.

Sminthæus Apollo. 282

Sol.

Sol filius Vulcani. 88

Sol & Luna Dij putati. 170

Sol & Luna principales Aegyptiorum Dij. 172

Sol Rex Deorum. 173

Nihil nouum ſub Sole. 396

Iaponij Solem & Lunam adorant. 407

Indi adorant Solem & ignem. 412

Solennitas.
Menſe Athyr cur maximæ fierent ſolennitates. 357
Sors
Sors quid. 286
Malæ aut bonæ ſorti omnia olim attribuebantur. Ibid.
Speculum.
Mirificum ſpeculum Solem totum diem referens. 30
Spinaces.
Spinaces Dynaſta Memphitarum. 97
Statua.
Quid notent duæ ſtatuæ in ſtatua Iſidis. 191
Statua prodigioſa. 206
Statuæ Aegyptiacæ portatiles. 250
Status.
Diuinæ prouidentiæ vis in diuerſis ſtatibus hominum. 136
Harmonia ſtatus Politici. 137

Stephinatis.
Stephinatis. 99
Stella.
Stellis volucres ſacrificabantur. 240
Strophe.
Strophe & Antiſtrophe cantabantur ad imitationem motus ſtellarum. 236
Stuprum.
Paulina ad ſtuprum adigitur mirâ aſtutiâ. 303
Succoth Benoth.
Quid propriè Succoth Benoth. 354
Turpis conſuetudo Babyloniorum circa Succoth Benoth. Ibid.
Quale idolum fuerit Succoth Benoth. Ibid.
Idolum Succoth Benoth Gallina cum pullis. 355
Simulachrum Succoth Benoth Gallina cum pullis. 358
Succoth Benoth ſimulachrum quale. Ib.
Oblationes quæ fiebant Succoth Benoth. 361

Superſtitio.
Ex Thebæis origo omnis ſuperſtitionis. 87
Magnæ ſuperſtitiones. 248
Barbaræ nationes antiquis Ægyptiorum ſuperſtitionibus infectæ. 397
Syene.
Duplex Syene. 40
Syluanus.
Syluano ſacra ex lacte. 239
Symbolum.
Symbolum & munus Horoſcoporum. 115
Hierogrammatiſtarum. Ibid.
Stoliſtarum. 116
Prophetarum. Ibid.
Interpretatio ſymbolorum Hori. 153
Syſtema.
Genethliacum ſyſtema. 284

T

Tapoſiris.
Tapoſiris ſepulchrum Oſiridis. 16
Tarachus.
Tarachus Rex Ægypti. 99
Tartari.
Tartarorum errores. 411
Taurus.
Cur Tauri dodecamorium tanti fecerint Veteres. 316
Taut.
Taut quis? 294
Tautis.
Tautis Pharao vxorem Abrahæ detinuit. 76
Templum.
Templa Thebis & Heliopoli. 12
Erigendorum templorum ratio. 231
Templum erectum in honorem Aſclepij Medicinæ inuentoris. 142

Tentyritæ.
Tentyritarum odium in Crocodilos. 42

Termoſis.

Termoſis idem qui Thamuzi perſecutor Iſraëlitarum. 294

Thamud.

Thamud in Alcorano. 289

Thamus.

Thamus idem qui Adonis. 290

Thamuſi.

Thamuſi Rex primus inſtituit ſolennia Iſiaci luctus. 294

Thamuz.

Quale idolum fuerit Thamuz. 288

Idolo Thamuzi inditum plumbum, quo liquefacto flere videbatur. Ibid.

Fabula de Thamuz. 289

Thamuz animal idololatris vſurpatum. 290

Thamuz & Adonidi eadem ſolennitates. Ibid.

Thamuz veriùs nil aliud quàm Oſiris Ægyptius à Typhone occiſus & planctus. Ibid.

Etymon verum Thamuz. 293

Conciliatio ſententiæ diuerſorum de Thamuz. 294

Thare.

Thare pater Abraham idololatra. 170

Thartak.

Thartak quid. 371

Thebæi.

Thebarum magnitudo. 40

Theo.

Theo Euenitarum Rex. 101

Theraphim.

Quid ſint Theraphim Laban. 197 & 246

Theraphim, hoc eſt, imago quæcunque. 254

Theraphim varia ſignificant. 255

Theraphim quidam pro ſignis Aſtronomicis ponunt. 256

Quid ſit Theraphim opiniones variæ. Ibid.

Figura Theraphim. 256.260

Theraphim cultus ab Ægyptijs ad Hebræos deuolutus. 258

Abrahami ſerui ex Ægypto ſecum portant Theraphim. Ibid.

Etymon Theraphim. 259

Theraphim phylacteriorum loco armat. 260

Cur Ægyptij ſuos Theraphim ſine manibus & pedibus conſtruerent. 261

Thumi.

Ciuitas Thumi. 53

Thuoris.

Thuoris vel Thonis aut Thales. 96

Tiberius.

Tiberius templa Iſiaca deſtruxit. 226

Tiſuroth.

Tiſuroth quid Ægyptiacè. 315

Tophet.

Deſcriptio Tophet. 333

Trias.

Hebræorum Theologi qui exprimant SS. Triadem. 154

Tumultus.

Tumultus populorum vnde originem habeat. 132

Tuthemoſis.

Tuthemoſis Politanorum Rex. 95

Typhon.

Typhon ſub forma Lupi cultus. 42

Typhonis rude ingenium & natura in vitium flexa. 126

Typhon ad Magiſtratus aſſumptus petulanter ſe geſſit. 127

Creſcit audacia Typhonis. Ibid.

Typhonis ſomnolentia & inſcitia. 128

Typhoni fauet plebs. Ibid.

Quem Principem deſignet Typhon. 129

Monſtruoſa Typhonis effigies. 132

Figura Typhonis. 155.220

Allegorica Typhonis deſcriptio. 155

Fabuloſa natiuitas Typhonis. 219

Typhonis ortus. Ibid.

Typhon à Dracone appellatus. Ibid.

Typhon ventus quomodo dictus. Ibid.

Typhon omne malum Ethicum. 221

Typhon omne malum Phyſicum. Ibid.

In-

Interpretatio phyſica Typhonis. 222
Typhon omne noxium. Ibid.
Typhonis moralis interpretatio. 223
Typhoniæ proprietates. Ibid.
Puerperæ placabant Typhonem. 323

Tyrannides.

Cauſæ viciſſitudinum maximarum in tyrannide. 161

V

Vachelotis.

VAchelotis Rex Saitarum. 98

Vanitas.

Vanitas Aſtrologica. 140

Venus.

Origo cultus Veneris. 42
Venus almus & alma. 176
Veneri Columba dicabatur. 240
Venus & Proſerpina indicantur per Solem, nunc in ſignis Borealibus, nunc Hyemalibus exiſtentem. 293
Venus Anaitidis Idolum. 302
Cæleſti Veneri Vacca offerebatur. 319
Venus Athor dicitur, & Menſis inde nomen habet. Ibid.
Simulachrum Veneris Aphacitidis. 346
Venus Aphacitis. Ibid.
Venus Anaitis. Ibid.
Venus parua Luna. 352
Venus Arieti inequitare cur pingatur. 359

Vertex.

Quid notet turritus vertex. 190

Veſta.

Veſtæ Bos grauida dicabatur. 240

Veſtes.

Veſtes diuerſæ diuerſis Dijs appropriabantur. 234

Victima.

Victimæ diuerſæ diuerſis Dijs mactabantur. 234

Virtus.

Quæ virtutes inſtant in homines. 139

Vitulus.

Vnde Vituli cultus in deſerto. 201
Quale fuerit idolum Iſraëlitici Vituli. 295
Verum caput tantùm Vitulinum adorârint. Ibid.
Cultus Vituli aurei refert cultum Apidis. 296
Vitulus varijs ſignis fuit inſignitus. 298
Modulo ſandebatur Vitulus. Ibid.
Vituli Ieroboam referebant duos Boues ab Ægyptijs coli ſolitos. Ibid.
Aſtrologica obſeruatio circa Vitulum aureum. 299
Æmulabantur in cultu Vituli ſolennitates Ægyptiorum. Ibid.
Cur Vitulus ex auro conflatus. Ibid.
Inaures aureæ pro Vituli conflatione cur. Ibid.
Quantitas auri in conflatione Vituli adhibiti. 301

Vphæus.

Cauſa cultus Vphæi. 19

Vranius & Vrania.

Vranius Sol eſt, & Cabar Luna. 348
Vrania Venus eadem cum Alilath. 351

Vulcanus.

Vulcanus primus conſeruandi ignis Author. 88

X

Xerxes.

XErxes. 100

Xois.

Xois Vrbs. 17

Z

Zethus.

ZEthus filius Amenophis. 95

Zoroaſter.

Zoroaſter primus Mythræ templum dicat. 217

FINIS.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

SI interpunctiones, Correctoris incuria perperam factas, excipias, pauci admodum errores Typographici in Opere tam vaſto, ac vario reperiuntur, qui tuam, Lector, diligentiam effugere, aut lectionem remorari poſſint. Adſcribas id velim expertiſſimo, & in varijs linguis verſatiſſimo Viro, Zachariæ Dominico à Kronenfeld, Typothetæ meo. In ſequentium errorum tabula, primus numerus ſignificat paginam, ſecundus lineam paginæ. Plures non addo, quia qui ſuperſunt, exigui ſunt.

Pag. 12. *lin.* 2. & vix (vt vix) 15. 35. primò (primo) 17. 33. Dabuano (Nubiano) 18. 18. cura (cum) *ibid.* 37. Mendele (Mendete) 19. 10. eadem (eandem) *ibid.* 26. exprimantes (exprimentes) *ibid. vlt.* deprompeam (deprompeum) 21. 2. Arabicum (Arabum) 24. 40. ambirus (ambitus) 48. 31. ſepties decies centena millia (*vide ſequentem Notam*) 51. 8. fatis (ſatis) 54. 16. adiri (adire) 58. 29. iactu (iactus) *ibid.* 41. brachiorum (brachijs) 65. 16. varias (variam) 68. 3. ſui (ſuæ) 71. 8 hàc (hæc) 75. 18. eius (eis) 84 18. à quo (à qua) 115 41. cæterarum (cæterorum) 121. 23. auerterent (auerterentur) 138. 29. inueniat (inueniant) 142. 4. conſpicua (conſpicuis) *ibid.* 19. Numinis (Numinis non) 148. 1. actus (actu) *ibid.* 6. traherint (traxerint) 156. 4. colebat, placabat (colebant, placabant) 157. 36. oculos (oculus) 160. 1. pacta (parta) 167. 27. ergo quo (ego quòd) 169. 19. conſumeret (conſumerent) 176. 23. eius (eiuſque) *ibid. penult.* ſignu n, (ſignum appellat,) 190. 17. ſimulachrum manibus extenſis (ſimulachri manus extenſæ) 194. 16. & vim (& vi) *ibid.* 35. nullus (nullum) 206. 22. Lybicam (Lybiam) 209. *vlt.* Berthodo Bartholdo) 214 22. partus (partes) 245 29. Salominis (Salomonis) 246. 33. imbibitos, aboleados (imbibitas, abolendas) 250. 25. ſtatunculas (ſtatunculæ) 259. *antepenult.* ſic (ſine) 262. 6. exelſorum (excelſorum) 265. 29. contigeret (contigerit) *ibid. vlt.* effigiatus (effigiatum) 278. 11. irretiandos (irretiendas)

Nota Lector pag. 48. *lin.* 31. *verba illa Diodori Siculi* (ſepties decies centena millia,) *continere manifeſtum errorem. Si enim oppida inſignia Ægypti erant* 18000, *quomodo homines ſolùm* 170000? *Textus Græcus habet* ἑπτακοσίας μυριάδας (ſeptingentas myriades, ſeu ſeptingenties dena millia;) *vel, vt Laurentius Rhodomanus vertit,* (ſeptuagies centena millia.) *Hæc ſi æquiualeant ſolùm* 7000000, *adhuc nimis exiguum efficiunt numerum, meo iudicio, ad tot implenda oppida.*

Admonitio ad Lectores Hebraicos & Arabicos.

Quæ verò in Hebraicis & Arabicis occurrunt ſphalmata, Lectores harum linguarum periti facilè corrigent; præſertim dum in Hebraicis nihil faciliùs ſit, quàm ב pro כ, ד pro ר, ה pro ח vel ת, ו pro י, ם finale pro ס, ן finale pro ו, & contra, accipere. In Arabicis verò ل pro ا, ـبـ pro ـنـ aut ـيـ vel ذ pro د aut ـيـ, vti & ب pro ت & ن, vti facilè permutantur, ita quoque nihil faciliùs eſt, quàm ſimiles errores committere; quod idem de ſimilium literarum figuris ſentiendum eſt, vt ſi ز pro ر, و pro ف aut ق, & contra hæ pro illis ſumantur. Quæ tamen peritus Lector ſeipſo nullâ difficultate corriget. Hiſce itaque primò Lectorem peritum admonere voluimus, vt ſi ſimilium errorum offendicula inuenerit, ea benignè excuſet.

ATHANASII KIRCHERI SOC. IESV

OEDIPI AEGYPTIACI

Tomus Secundus. vol 2

GYMNASIVM

SIVE

Phrontiſterion Hieroglyphicum in Duodecim Claſſes diſtributum,

IN QVIBVS

Encyclopædia Ægyptiorum, id eſt, Veterum Hebræorum, Chaldæorum, Ægyptiorum, Græcorum, cœterorumque Orientalium, recondita Sapientia, hucuſque temporum iniuria perdita, per artificioſum ſacrarum Sculpturarum contextum demonſtrata, inſtauratur,

Felicibus Auſpicijs

FERDINANDI III. CAESARIS.

PARS PRIMA

Complectens Sex priores Claſſes.

ROMÆ,

Ex Typographia Vitalis Maſcardi, Anno M DC LIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

SYNOPSIS PARTIS I.
TOMI SECVNDI.

CLASSIS I. *Symbolica.* Vniuerſam ſymbolicæ inſtitutionis rationem in genere & ſpecie explicat.

CLASSIS II. *Grammatica.* Primæuam characterum literarumque inſtitutionem, vti & artium, ſcientiarumque prima fundamenta pertractat, vbi & de primæua omnium linguarum, nominumque prima impoſitione ab Adamo facta: item de libris, monumentis, titulis tùm ante, tùm poſt diluuium à Seth & Enoch poſteritati relictis; de varijs quoque poſt diluuium inſcriptionibus in deſerto Sin ſuperſtitibus, vti & de Numiſmatis à Regibus Iſraël cuſis agitur; vbi & multa noua, & curioſa de prima Hebraicorum characterum forma deteguntur.

CLASSIS III. *Sphynx myſtagoga.* Myſtica Zoroaſtris, Orphei, Triſmegiſti, Pythagoræ; Phœnicum quoque, Chaldæorum, Græcorumque Philoſophorum & Poëtarum abſtruſa pronunciata, ad mentem Ægyptiorum explicat; atque adeo omnia ex hieroglyphicis adytis profluxiſſe luculenter demonſtrat.

CLASSIS IV. *Cabalica.* Vniuerſam Hebræorum Cabalam ex profeſſo pertractat; myſticos, aſtrologicos, tropologicos, atq; anagogicos ſenſus eruit; Cabalam ſuperſtitioſam à vera & legitima diſtinguit; vbi multa hucuſque forſan ab alijs non intellecta Lector expoſita reperiet, & apertè ſumma cum hieroglyphicorum doctrina affinitas demonſtratur.

CLASSIS V. *Cabala Saracenica*, eiuſque ad Kabalam Hebræorum affinitas, vnà cum ſuperſtitionum paſſim obuiarum confutatione, noua & hucuſque à nemine, quod ſciam, tradita doctrina exponitur

CLASSIS VI. *Syſtematica Mundorum.* Quadruplicis Mundi, Archetypi, Angelici, Siderei, & Elementaris originem, ordinem, diſpoſitionem, ex mente Chaldæorum, Syrorum, Arabum, Ægyptiorumque variè, curioſè, & ἀδιαλλήλως exponit.

OEDIPI AEGYPTIACI GYMNASIVM

SIVE

Phrontiſterion Hieroglyphicon.

PROOEMIVM

AD SAPIENTISSIMVM

FERDINANDVM III.

CAESAREM SEMPER AVGVSTVM.

HEBRÆORVM *Sapientes, cùm de iis rebus, quas aut inacceſſus naturæ ſinus, aut ἀμνημόνευτος temporum vetuſtas longè ab hominum intellectu ſemotas tenet, inuestigandis ancipites, perplexiq; nimiâ difficultate vrgerentur, hoc eos epiphonemate vti ſolere nouimus:*

יהי מונח עד שיבוא אליהו׃

Hæc autem, *inquiunt*, ſinamus, vſque dum illuminator tenebrarum Elias venerit. *Scripturus ego, Cæſar ſacratiſſime, de ſublimibus Ægyptiorum, ſub ſacris notis, veluti ſub inuolucris quibuſdam reconditis artibus, ac ſcientiis; ita omnium penè Philoſophorum mentes in iis peruidendis hebetes & obtuſas video, ita altum comperio in Hiſtoricorum penè omnium monumentis de eorum vera ſignificatione ſilentium; vt conſultius forſan fuiſſet, materiem hanc vti abſtruſam, ita inuiam, & hucuſq; intentatam, ad Eliæ relegare tempora, quàm quicquam temerè in negotio adeò arduo ac difficili audere; & vt Demoſthenes in quadam oratione dicit;* Ἐν τοῖς σκότεσιν [illegible]. *Omnia, inquam, relinquenda fuiſſent, niſi me ſublimis huiuſmodi hieroglyphicæ literaturæ quædam veluti ex vetuſtatis naufragio collecta fragmenta in decidendarum rerum molimine, & ad reconditiora quæuis eruenda inditus mihi à natura ſtimulus, niſi Tua, ô Cæſar, aliorumq; Magnatum voluntas & beneplacitum, niſi officioſa de-*

nique amicorum importunitas, & amica quædam vis ad opus proſequendum tutiorem feciſſent, audacioremq́.

Quàm verò feliciter id à nobis tentatum ſit, aliorum iudicium erit. labores certè incredibiles ſuſtinuimus, ſudores inexhauſtos, ſaxa, & præcipitia innumera, labyrinthos denique inextricabiles; vt vel hinc mihi innotuerit, quàm difficile ſit, magna moliri, incognita reperire; quàm plenum laboris opus, quàm ingenti & copioſi ingenij ſuppellectile opus ſit homini, dum earum rerum explicationem afferre ſtudet, quæ naturæ obſcuritate varietateq́ inuolutæ, multiſq́ obſtructæ difficultatibus plurimorum vel inſigniter eruditorum hominum ingenia exercere, ac detinere potuerint; dum eam ſcientiam prodit, quæ non ſuperbit vnius artis freta molimine, ſtrictiſq́ paucarum marginibus exporrecta; ſed naturalem facultatem occupans, rationalem, & metaphyſicam cum arte quauis atque ſcientia totius philoſophiæ coniugium meditatur, artificio prorſus admirabili, per doctrinam ſcilicet ſymbolicam, imagineſq́ ad naturæ exemplar fabricatas, quarum adminiculo comparetur non totius ſapientiæ Ægyptiacæ tantùm methodus, ſed & artes quælibet, ſiue ſcientiæ, omneſq́ abditiſſimarum rerum rationes à natura ſumptis exordijs, per varios aſcenſus deſcenſuſq́ tradi poſſint & veſtigari; vt vel hinc æquiorem mihi Lectorem ſperem, vbi viderit me primùm, tantâ rerum varietate, magnitudine, ac difficultate maximo ſtudio, maximaq́ animi contentione in hoc argumento elaborare voluiſſe, & honeſto exemplo multorum ſtudia excitare.

Verùm vt Lector omnia luculentiùs peruideat, rerum in hoc tomo tractandarum ideam ſubnecto. Detectis itaque in primo tomo, primæuæ ſuperſtitionis fontibus, idololatriæ Ægyptiacæ origine demonſtrata, modò ad Gymnaſium procedimus Ægyptiacum; in quo nobis propoſitum eſt, artium & ſcientiarum, atque adeo primæuæ Chaldæorum, Ægyptiorumque, atque à quibus ſua Græci hauſerunt doctrinæ prima rudimenta, iacere: quod vt quàm optimè faciam, iuxta temporum ſucceſſum, & primordialis ſapientiæ propagationem, rem deducendam duxi. Et cùm, quæcunque in hoc opere continentur, ſymbolicam doctrinam oleant, ſtatim in prima huius Tomi Claſſe, de ſymbolicæ doctrinæ varia diuiſione, & ſpeciebus tractamus. Cùm verò ſymbolica doctrina non niſi ex ſcriptura conſtet, in ſecunda Claſſe huius operis de primæua literarum origine fusè agimus, vt vnde & prima literarum elementa, ſcriptoriæq́ artis tùm inuentio, tùm prima nominum impoſitio primùm emerſerit, Lectori curioſo conſtet. Quoniam verò ex literis nomina, ex nominum conſtructione pronunciata naſcuntur; viſum fuit in tertia huius Tomi Claſſe, quam Sphyngem myſtagogam appello, primæuæ ſapientiæ veluti ſignacula quædam exhibere, quæ nihil aliud ſunt, quàm effata ſeu ἀποφθέγματα, aut pronunciata quædam obſcuris verborum inuolucris implicata, quibus ſuam de Deo, de Angelis, de Mundo atque anima veteres tùm Theologi, tùm Philoſophi & Poëtæ philoſophiam ſignabant; quæ omnia è Chaldæorum, Phœnicum, Ægyptiorum, Græcorum, Hebræorumque monumentis extracta ab obſcuritate, ſub qua hucuſque latuerunt, per ſinceram interpretationem vindicamus, vtpotè ſub quibus non immeritò totius hieroglyphicæ diſciplinæ nucleus contineatur. Porrò cùm, Clemente Alexandrino teſte, Hebræorum myſteria, myſterijs Ægyptiorum haud abſimilia ſint, Hebræorum, Saracenorumque Symbolicam ſcientiam, quam communi nomine Cabalam vocamus, ob oculos ponimus curioſi Lectoris, vt eiuſ-

Distributio Operis.

eiuſdem cum hieroglyphica doctrina comparatione facta, reconditarum artium reſponſus vndequaque ſibi conſentiat; quam quidem quarta & quinta Claſſis copioſè depictam exhibent. Cùm præterea Ægyptiacæ philoſophiæ robur maximè in cæleſtium corporum conſtitutione, Geniorumq; præſidum diſtributione poſitum videremus, Claſſem ſextam condidimus, quam Syſtematicam appellamus, in qua de numero, ordine, & diſpoſitione cælorum, eorumq; myſterijs, & arcanis Geniorum officijs amplo ratiocinio diſcurrimus. Huic veluti iure quodam, ordinis ratione ſic poſtulante, diſciplinæ mathematicæ ſuccenturiantur, quarum primi inuentores vti Ægyptij exſtiterunt, ita eas innumeris quoque ſacramentis obuelatas, non tàm in vſum practicum, quàm ad rerum altiſſimarum theoriam adhibuerunt; ſuntque Arithmetica, Geometria, Muſica, Aſtrologia, Statica, Architectonica, ac Mechanica denique prodigioſorum operum effectrix; quas omnes ſub ſeptima Claſſe, in totidem diſtincta pro argumentorum varietate capita comprehendimus. Cùm verò maximam ad Aſtrologiam affinitatem Medicina habeat, octauam Claſſem Medicinæ Ægyptiorum hieroglyphicæ deſtinauimus; vbi de herbis, lapidibus, animalibus, amuletis medicatiuis, enſalmorumq; exorciſmis multa curioſa ex hieroglyphica doctrina eruuntur; cui Claſſis nona ſuccedit, Alchimia hieroglyphica Medicinæ affinis. Quam ſequitur Claſſis decima, Magia hieroglyphica, quæ cùm occultæ Philoſophiæ promus condus ſit, & totius hieroglyphicæ doctrinæ complementum, eam varijs pro variæ materiæ ampliſſimæ diuiſione, capitibus complexi ſumus. Quoniam verò prædicta non rectè ſine Metaphyſica, & Theologia intelligi poſſe videbamus, hinc vndecimam Claſſem diſpoſuimus, in qua veterum Zoroaſtris, Orphei, Pythagoræ, Platonis Theologia cum Ægyptiaca comparata fontes hieroglyphicæ eruditionis aperit, vbi & SS. Triadis myſterium iam tùm ab Ægyptijs à primis Mundi Patriarchis ſucceſſiua traditione acceptum, vario hieroglyphicorum ornatu exponitur; Angelorum, & Dæmonum natura, atque αἰτιτυχία, vti & in ſingularum mundanarum rerum conſeruatione præſidium, eorundemque deſcenſus attractusq;, varijs cærimonijs peragi ſolitis deſcribitur.

Atque hæc eſt, ſapientiſſime Cæſar, præſentis Tomi Idea, in qua tametſi multa orthodoxæ doctrinæ contraria, vti in omnibus paſsim veterum monimentis fieri aſſolet, reperiuntur; proteſtor tamen nihil me dictum, factum, expoſitum in hoc Opere velle Catholicis dogmatibus non vndequaque conſonum; imò in tantum ea me allegaturum nouerit Lector, in quantum hieroglyphicæ doctrinæ conformia, & ad aſſumptum opus veterum dogmatum eruditionbus, authoritatibuſque ritè ſtabiliendum idonea ſunt; ſine quibus nec Oedipus ſuum valorem, nec æſtimationem tueri poſſet. Et ne ab inferis priſcæ ſapientiæ dogmata reſuſcitaſſe videar, operam dabo, vt ſi quid heterodoxum, aut diuerſis placitis contaminatum fuerit, quod teneris mentibus offendiculo eſſe poſſit, id acriter confutatum, ad rectam fidei normam reducatur. In hoc verè SS. Patrum methodum ſectaturus, qui Gentilium errores, illicitiſque opinionibus conuulſa dogmata non tantùm fusè allegant, ſed & pari zelo, & acrimonia ſingulari calami argutia perſtringunt.

Certè S. Irenæus vetuſtiſſimus, & primitiuæ Eccleſiæ præclarus Doctor, vt ſui temporis maleferiatos inſanæ doctrinæ Architectos Gnoſticos, ſolidâ confutatione confunderet, quid non ſtudij ad inſulſos eorum errores mundo propalandos confecit? quàm profundè magica huiuſmodi Nebulonum non Sacramenta, ſed nefan-

da

da ſedem, penetrat? quàm argutè ſuamijs vanitatem exprobrat? quod quidem, niſi magiæ iſtiuſmodi, quâ miſerandum in modum dementabantur, inſignem notitiam habuiſſet, fieri nullâ ratione potuiſſet. Quod idem reliqui SS. Patres, & Eccleſiæ Doctores, Iuſtinus Martyr in Apologetico, Clemens Alexandrinus in Stromatis, Origenes contra Celſum, Auguſtinus de ciuitate Dei, Arnobius, Athanaſius, Lactantius contra gentes, egregiè præſtiterunt; quorum vnicum ſtudium, ſcopuſque in hoc poſitus fuiſſe videtur, vt ſuperſtitioſa Heretico-magorum placita, & abominandam doctrinam, quæ in primitiuam Eccleſiā Satanicâ machinatione introducta magno fidelium damno irrepſerat, omnium oculis expoſitam, Anatomicorum more per partes examinarent, examinatam firmâ rationum ſoliſſimarum euidentiâ, acceptandum haudquaquam eſſe, quod callido Dæmonis aſtu introductum fuerat, demonſtrarent; atque adeò ſummâ doctrinæ abſurditate detecta, Chriſti fideles eandem veluti malorum omnium Lernam, atque vltimum animarum præcipitium remis veliſque deuitarent. Verbo, vnica SS. Patrum regula fuit, nullum hæreſis cuiuſpiam, aut artium ſuperſtitioſarum, quibus vtplurimum iſti Protohæretici, contra Chriſti Eccleſiam armabantur, confutandarum aptum antagoniſtam eſſe poſſe, qui argumenti, quod conuellendum aſſumpſiſſet, rationes priùs, quibus illud innitebatur, non noſſet, intimoſque eiuſdem receſsûs penetraſſet. Quæ ideò diductiùs hoc loco exponenda ratus ſum, vt quorundam ſcrupuloſioris conſcientiæ hominum faceſſat exprobatio, quâ hæreſis, aut Magiæ addiſcendæ occaſionem hiſcè præberi poſſe, ſollicitiùs oſtendunt. Quæ cùm ita ſint; nihil aliud reſtat, niſi vt vniuerſi Tomi huius argumentum eo ordine, quo ſuas in Claſſes diſtributum eſt, cum bono Deo ordiamur.

ΣΥΝΘΥΤ.

OEDIPI AEGYPTIACI
Gymnaſium Hieroglyphicon.

CLASSIS I. SYMBOLICA.

CAPVT I.

De Symbolis in genere.

DE Symbolis, rerumque reconditis notis nonnulla pleroſque tradidiſſe non ignoro; quia tamen nemo, quod ſciam, adhuc prodijt, qui eam rationem & argumentum accuratâ ſit ſcriptione proſecutus, mearum partium eſſe ratus ſum, in altero huius Oedipi noſtri veſtibulo, de eorum inſtitutione, diuiſione, compoſitione, ſignificatione, quantum fieri poteſt, exactè tractare, vt hieroglyphicorum vis & natura ex huiuſmodi ſymbolicæ diſciplinæ pertractatione, veluti adumbratione quâdam, καὶ σαφῶς luculentiùs innoteſcat. Ad inſtitutum igitur procedamus.

Symbolum ἀπὸ τοῦ συμβάλλειν dicta vox eſt, variarum rerum ſuſcipiens, teſte Stephano, ſignificationes; quibuſdam enim idem notat, ac collationem quandam, contributionem, ſeu ſignum κολλυβιστικὴν, quod homines olim, teſte Athenæo, dùm ſimul conuiuarentur, contribuebant, ex quota, quam quiſque ad parandas epulas tribuebat: Ἔρανος ἀπὸ τῆς κοινῆς συμβολῆς. Vndè Terentius in Andr. 2. alludens, *Symbolum dedit*, inquit, *& cœnauit*. ita theatralia quoque Symbola, teſte Lypſio, quibus ad ſpectandum admittebantur, olim ordinabantur. Plautus quoque apud forum piſcarium, collatorum meminit Symbolorum. Aſymboli etiam dicebantur ij, qui ſine quotæ contributione ad conuiuium aliquod gratis admittebantur, teſte Giraldo. Nonnulli quoque Græcorum Symbolum vocant δάκτυλον, Annulum, ſeu ſignum quod vaſis, ac literis imprimere ſolebant, ad indicandum rem alienam non aperiendam; vndè & originem ſigilla duxiſſe videntur antiquorum, ad noſtra vſque tempora deductâ conſuetudine; hinc Symbolum quoque pro omni illo quod ſignatum, inſcriptum, notatum, inuſtum eſſet, accipiebant, ita ſupellectilia, cellas, arbores, promptuaria, quin & armenta, gregeſque ſuis inſignitos characteribus legimus, iuxta illud Anacreonticum.

Varia ſignificatio vocis Symboli.

Prima Symboli acceptio, Athenæus.

Terentius.

Plautus.

Aſymboli qui

Secunda Symboli acceptio.

Equi ſolent inuſtum coxis habere ſignum. *Anacreon.*

Et Virgilius 1. Georg.

Continuòque notas, & nomina gentis inurunt. *Virgilius.*

Man-

Mancipia denique non notis tantùm certis, quibus fugitiui cognoſci poſſent; ſed & ſubinde cauſam notæ inuſtæ integro verborum contextu candenti ſtylo inurere ſolebant, ita Zonaras ſcribit quoſdam, quòd Theophylum Imperatorem liberiùs monuiſſent, ita inſcriptos eſſe, vt in patula illa vultus tabula, duodecim verſuum epigramma exciperent. Præterea inter ſymbolum & coniecturam hæc eſt differentia, quòd hæc earum rerum, quæ naturaliter occurrunt, vt lac in fœmina quæ peperit, fumus in igne, ſit coniectura. Porrò Symbolum, vt eſt apud Waltrinum de re militari, pro teſſera ſeu ſigno certorum verborum militibus dato, quo amici ab inimicis, veri à non genuinis ab exploratoribus facilius dignoſcerentur, accipere ſolebant. Hoc modo Plutarchus in vita Romuli, quod Romanis contulit Romulus; dixit Symbolum, τὸ σημεῖον διδόμενον τοῖς Ῥωμαίοις ὀνόμασι. Erat autem ſignum rei aggrediendæ opportunitatem eſſe, τὸ καιρῷ τῆς ἐπιχειρήσεως σύμβολον, cùm aſſurgens purpuram in ſinus contraheret, ac rurſus contractam explicaret. Meminerunt huius quoque Symboli polemici Hebræi, & Arabes: Iſti appellant

הרמז שנותנים בעלי מלחמות להכיר איש לרעהו:

Signum quod Duces belli dabant, ut cognoſceret vir proximum ſuum. De quibus plura videas in Commentarijs in libros Machabæorum: Hi, videlicet Arabes, vocant huiuſmodi Symbolum,

شعر القوم في الحرب والعلامة ليعرف بعضهم بعض ... من

Signum inſtitutum in bello, & nota ut dignoſceretur unus ab altero. Accipiebatur præterea olim Symbolum pro omni eo indicio, coniectura, atq; argumento, cuius ſubſidio in alicuius rei nobis incognitę peruenitur notitiam; ita annulus olim erat nuptiarum indiciũ & σύνθημα: Sponſa enim, vt nunc, ita olim annulo quodammodo ſubarrhabatur. Denique ab alijs quoque acceptum legimus pro augurio & vaticinio, eò quòd ex ſignis & coniecturis colligerentur; vnde Plutarchus in Pericl: Τὰ τεχνικὰ τῶν συμβόλων ἀθετοῦντες. Et Zenephon: Ἀντιμητ. ἀν᾽ οἰωνοῖς, καὶ χρῶντες, καὶ φήμαις, καὶ συμβόλοις, καὶ θυσίαις. Verùm omiſſis huiuſmodi latè ſumptis Symboli etymis, quid Symbolum ſtrictè ſumptum ſibi velit, videamus. Græci σύμβολον ſtrictè ſumptum vocant, σημεῖον φανερὸν τῶν πραγμάτων ἀφανῶν; quod Latini explicant his verbis: *Symbolum eſt nota alicuius arcanioris myſterij ſignificatiua.* id eſt, natura Symboli eſt, conducere animum noſtrum mediante certâ aliquâ ſimilitudine ad intelligentiam alicuius rei multùm à rebus, quæ ſenſibus offeruntur exterioribus, differentis; cuius proprietas eſt eſſe cœlatum & abſconditum ſub velo obſcuri dicti. Dequo ita Simeonides in Pentateuchum:

המשל היא מדה המקרא רומזים בה פלסופים ובעלי
פסוק רמזים הגדולים ממשלים ובנוי כנויים נשת
כבים בסבך בחילופי הלפים שונים משתנים ובמלה
כוללים ספר ספר כפור:

Hoc eſt: *Symbolum eſt certa quædam ſcripturæ proprietas, quâ Philoſophi & ſapientes interdum magna & illuſtria quædam myſteria ſubobſcurè ſignificant* para-

Epigramma in fronte inuſtum.

Differentia Symboli & coniecturæ.

Tertia Symboli acceptio.

Plutarchus.

Quarta Symboli acceptio.

Annuli nota.

Quinta Symboli acceptio.

Vera Symboli definitio.

parabolis atque ænigmatibus glorioſiùs ſuperbientes ; neque verò ſemper planè loquuntur, ſed diſſimulant quædam, obſcurique ſunt admodum, vna & eâdem voce multa ſubinde complectentes. Cui conſentit Mor Iſaac Syrus in Opere ſuo Theologico-philoſophico.

Mor Iſaac.

ܡܠܦܢܘܬܐ ܐܬܘܬܝܬܐ ܝܕܥܬܐ ܗܝ ܕܒܗ ܡܫܘܕܥܝܢܢ ܐܪ̈ܙܐ ܒܡ̈ܠܐ ܦܣܝ̈ܩܬܐ
ܘܡܟܪ̈ܝܬܐ. ܐܝܬܝܗ̇ ܕܝܢ ܡܫܚܠܦܬܐ ܕܡܢ ܠܡ̈ܠܐ ܕܚܟܝ̈ܡܐ
ܡܬܢܣܒܐ. ܐܝܬܝܗ̇ ܡܢ ܨܒܘ̈ܬܐ ܟܝܢܝ̈ܬܐ: ܐܝܬܝܗ̇ ܡܢ ܨܒܘ̈ܬܐ ܕܥܝܕ̈ܐ. ܐܝܬܝܗ̇
ܡܢ ܬܫܥܝ̈ܬܐ. ܡܬܠ ܕܝܢ ܐܬܘܬܐ ܡܕܡ ܐܚܪܢ ܠܐ ܐܝܬܝܗ̇ ܐܠܐ ܐܬܐ ܕܨܒܘܬܐ
ܟܣܝܬܐ ܘܣܓܝܐ̈ܢ ܦܘܠܓܝܗ̇ ܐܝܬ ܠܗ̇ *

Hoc eſt : *Symbolica doctrina eſt ſcientia, quâ breuibus & compendioſis verbis inſignia quædam myſteria ſignificamus ; eſtque varia, alia ex dictis ſapientum ſumitur, alia ex rebus naturalibus, alia ex moralibus, alia ex hiſtoriis. Eſt autem Symbolum nihil aliud, niſi ſignum rei arcanæ, variaſque habet diuiſiones.* Eſt itaque Symbolum generica vox, varias diuiſionum ſpecies ſub ſe comprehendens, veluti ſunt, Emblema, Impreſia, Nobilium inſignia, Ænigma, Gryphus, Logogryphus, Anagramma, Parabola, Apologus, Fabula ſeu Mythos, Prouerbia, ſeu Adagia ; quorum ſingula iterum varios ſuos ramos poſſident. Verùm vt ſingula rectiùs tùm ab hieroglyphicis, tùm à ſe inuicem diſtinguantur, de ſingulis ordine & breuiter dicendum eſt.

CAPVT II.

De Emblemate, & Impreſia, ſiue Phrenoſchemate.

NOn deſunt ex Authoribus, qui Emblema cum Symbolo, Ænigmate, Sententia, Diuerbio, ſimilibuſque paſſim confundant ; ſat imperitè. Etſi enim Emblematis vis in Symbolo conſiſtat, neutiquam tamen eadem dicenda exiſtimem, cùm ſe habeant vt ſpecies ad genus. Emblema enim etſi obſcurum ſit, non tamen erudito id ingenio imperuium eſt, vt id penetrare neſciat. Ænigma contra adeò eſt ſæpè abſtruſum, vt non alio niſi Oedipo ad ſoluendum indigeat. Clarior igitur aliquantum & apertior Symbolorum atque Emblematum ratio eſſe debet, quàm ænigmatum, vt quemadmodum ab iis rudes & imperiti arceantur, ita docti, quo ingenium ſuum exerceant, inueniant. Nonnulli alii cum Sententia Emblema confundunt ; perperam : notum enim eſt, Gnomam ſeu Sententiam verbis proferri, ſecus Emblema, niſi metanymicῶς forſan ſumatur ; in quantum nimirum ſententiæ ſeu hemiſtycha commixta Emblemati illud explicant. Cœterùm Emblema paſſim ἀκυρῶς ſe ad Sententiam ſeu Gnomen habet, vt res ad verba, ſiue vt ſignificatum ad ſignificans, aut vt res ſignatæ ad ipſa rerum ſigna. Falluntur quoque omnes ii, qui quaſcunque ſententias, adagia, apophtegmata, hiſtorias ad Emblemata reuocari poſſe cenſent ; rationem huius erroris in ſequentibus manifeſtabimus. Quid igitur propriè Emblema ſit, iam videamus.

Emblema.

Ænigma.

Gnomæ ſeu Sententiæ.

Emblema quid?

Eſt igitur Emblema ingenioſa quædam pictura, aliud oculis, & aliud animo exhibens; quicquid enim ornatus cauſa interſeritur non modò parietibus, & pauimentis, ſed & rebus alijs permultis, vt vaſis, pateris, veſtibus, ἔμβλημα dicitur: vnde & Euſtatio ζωΐδιον vel ἄγαλμα, nempe ornamentum exemptile, dicitur; vndè & etymon eius παρὰ τὸ ἐμβάλλειν, aut ἐμβλῆσαι, quod eſt inſerere, interponere, vel inijcere, promanat. Antiqui cum lapillis quibuſdam quadratis, & minutim ſectis, politiſque, in quibus εἰκόνες quædam intertextæ eſſent, ædes Magnatum, & Principum Regias vt plurimùm ornare ſolebant; quemadmodum recitat Pauſanias, Plutarchus, Apuleius, Philoſtratus, alijque; cuius etiam nos vſum aliquem hâc ætate noſtrâ antiquitatis æmula in muſiuo diuerſarum Eccleſiarum opere, contemplamur. Iterum aliter Emblema dici quoque poteſt Symbolum aliquod ingenioſum, ſuaue, morale, ex pictura & lemmate conſtans, quo animi conceptus & nutus, grauiori aliqua ſententia, aut lemmate figuræ ſimilitudine quâdam conueniente, indicari ſolet; vt ſi patientiam rebus aduerſis illuſtratam ſignificare velis, ceraunium gemmam depinges, quam in locis duntaxat fulmine ictis inter fulgura, cœlique tumultus ſuauiter emicantem inueniri aiunt, ſi hanc addideris epigraphen, *Fulmine creuit*, Emblema effeceris. Iterum Delphinus Anchoræ implicitus cum hac epigraphe, *Maturandum*; Chamæleon verò cum hoc lemmate, *Omnium colorum*, Emblemata ſunt; quorum hoc adulatorem, illud maturam rerum conſiderationem ſignificat. Verùm de hiſce vide Andream Alciatum, & Ioachimum Camerarium, alioſque, qui integris voluminibus huiuſmodi pertractarunt.

Quomodo patientia emblematicè exprimatur.

De Impreſia ſiue Phrenoſchemate.

Quid Phroſchema ſiue Impreſia.

SYmbola illa, quæ Itali vulgò *L'impreſe*, Græci σολλοικίζοντες phrenoſchemata, nos Impreſias, voce in Latinarum vocum album cooptata, vt à cœteris ſymbolorum generibus tantò meliùs diſtinguerentur, appellamus; nihil aliud latè ſumpta ſunt, quàm *Emblemata quædam Academica*, ſeu φρενοσχήματα, aut vt non ita pridem inſignis quidam Philologus: *Sunt Impreſiæ argutæ quędam literatorum hominum inſignia ex figuris & lemmatis compoſita, domibus, libris, hortis, Bibliothecis, Academijs, aliiſq́ doctorum hominum phrontiſterijs, ad occultum animi conceptum, vel paſſionem, aut inſignem aliquam actionem, virtutemq́ moralem in ſeipſo, vel in alijs demonſtrandam, inſcribi ſolitæ.* Vocantur autem Impreſiæ, non à verbo Anglico *Empreis*, vt nonnulli perperam ſentiunt; neque ab impreſſione; ſed ab Italico etymo *Imprendere*, quod idem ſonat ac *Metterſi à fare, & incominciare qualche operatione, ouero pigliar qualche coſa ſopra di ſe*, agitare rem aliquam ſeriâ animo, moliri in expeditionem rem aliquam; quod & Gallicæ voci, *entreprendre*, hoc eſt, *auoir quelque deſſein*, deſignare aliquid animo, pulchrè conſonat; vnde denique *Impreſa* Italicè, Gallicè verò *Entrepriſe*, rei magni momenti expeditionem denotat. Impreſia igitur inde, quòd non niſi profundâ quâdam & ſeriâ mentis applicatione conficiatur, etymon rectè inuenit. Dixi

Em-

Emblemata Academica; quòd Academici Itali eorum rectè componendorum rationes & regulas primùm præſcribentes, alijs ſeruandas reliquerint. Quod vt intelligatur; notandum, præ omnibus alijs Nationibus hoc Italos peculiare ſibi habere, in pleriſque celebrioribus vrbibus, communi doctorum conſpiratione, certa quædam conuenticula, quas Academias vulgò vocant, inſtituere, in quibus ſtatutis temporibus, de ijs maximè ſtudijs, quæ vel ad ingenij, vel ad morum, aut humaniorum literarum culturam conſerunt, laudabili ſanè inſtituto tractare ſolent. Quæ quidem Academiæ, vti variæ ſunt & quamplurimæ, ita varijs quoque Impreſijs, ſeu argutis quibuſdam inſignibus, quibus & inter ſe, & à plebæa hominum colluuie veluti ἐκ τοῦ τύπου diſtinguerentur, inſignitæ ſunt. Academici itaque ab huiuſmodi Impreſiarum vel materiâ, vel formâ, & proprietate, vel actione, aut paſſione aliquâ inſigni, quam Symbolum innuit, ſe denominant.

Hoc pacto Academici Romani ab humore, quæ eſt materia Impreſiæ, dicuntur Humoriſtæ; pro inſigni enim, ſeu Impreſia nubem habent ſupra mare eleuatam, ac ibidem in pluuiam reſolutam, cum hoc lemmate: *Redit agmine dulci*, quo arguté indicant, quòd ſicut vi Solis nubes plena vaporibus ex amaritudine maris eleuata, atque in dulcedinem verſa, per pluuiam terræ denuò confertur; ita Academia hæc ſuos, etſi paſſionibus affectos, à communi tamen hominum, mundique vita, virtute doctrinæ eleuatos, non dulces tantùm reddit & tractabiles; ſed & alijs quoque frugifero doctrinæ imbre, ingentia animi emolumenta confert. *Humoriſtæ Academici Romani vnde dicti.*

Pari ratione Academici Neapolitani ab igne Impreſiæ materia dicuntur *Ardentes*; pro Impreſia enim altare habent, cuius lignorum ſtrues Tauro in partes ſecto adornata, cœlitùs accenditur, hoc lemmate Græco, οὐκ ἄλλοθεν, *Non aliunde*; quâ ſignificant ignem de cœlo, ſeu dona diuina in animas, nonniſi voluntariâ quâdam immolatione ſui, ſeu animi cultu primò ritè diſpoſitas deſcendere. *Ardentes Neapolitani Academici vnde dicti.*

Porrò Academici Senenſes *Intronati* dicuntur, à cucurbita intronata, id eſt, fiſſi vaſis ſonum habente, ſcilicet malè materiata, defectuoſa, rimoſa, cuiuſmodi pro ſalis reconditorio paſſim varijs in locis vti ſolent, quam & pro Impreſia ſibi elegerunt, cum hac epigraphe, *Meliora latent*: quâ argutè innuunt, prudentiam, diſcretionem, ſiue ſalem ſapientiæ in fragilibus vaſis contentum dictam Academiam docere. *Academici Senenſes vulgò dicti Intronati.*

Academici Florentini *Cruſcanti* dicti, à voce Italica *bruſca*, quod farinam impuram, ſeu furfur ſignificat; habent enim illi pro Impreſia ſua inſtrumentum illud mechanicum dictum Cerniculum, Italicè *Furlone*, quo farinam craſſam à ſubtili, ab impura puram ſecernere ſolent; cum hoc lemmate, *Il più bel fior ne cogle*; quo indicant, etiam ex viliſſimis rebus animæ nutrimentum deduci poſſe. *Academici Florentini dicti Cruſcanti.*

Bononienſes Academici *Sonnachioſi*, ſiue Somnolenti dicti, pro Impreſia habent Vrſum dormientem cum hoc lemmate, *Spero auanzar la vigilia con il ſonno*; quo indicant, quòd etſi pro tempore videantur ab alijs ſomnolenti, & dormiturientes, excitati tamen ſemel, facilè perditum tem- *Academici Bononienſes dicti Sonnachioſi, id eſt, Somnolenti.*

pus vigilis ingenij viuacitate, aſſiduoque virtutis exercitio reſarcire co-nentur.

Academici Veneti. Φιλαλήθεις Veneti Academici pro Impreſia habent Leonem in actu indignationis cum rupto collari ante ſe poſito, lemma verò ita ſonat, *Et colla tumenti*; quo libertatis denotant amorem.

Ferrarienſes. Φιλάδελφοι Ferrarienſes Academici pro Impreſia ſua habent ſcamnum laboratorium cum duabus ſcutellis, & lignum ſerrâ ſecandum, in vna verò ſcutellarum ſpongia cum rubrica, in altera chorda ad trahendas lineas accommodata, cum hac epigraphe, *Rectum ſignat*; quo indicant, actiones humanas, vt rectitudinem ſuam obtineant, continuo ſtudio & labore fulciendas.

Mediolanenſes. Mediolanenſes *Transformati* platanum habent cum hac inſcriptione, *Obumbrat, & Recreat*; quo virtutis ſtudium tropicè denotant.

Papienſes. Academici Papienſes, dicti *Affidati*, pro Impreſia Ardeam habent cum ſtella ☿, & hac epigraphe, *Vtraque felicitas*; quo vtriuſque vitæ, actiuæ, & contemplatiuæ, felicitatem notant.

Ex quibus luculenter patet, materiam, vel formam, vel actionem, ſeu paſſionem metaphoricam, quam Symbola denotant, variæ huiuſmodi Academicorum appellationis primordia fuiſſe. Verùm vt tam ingenioſum inſtitutum clariùs innoteſcat, quid huiuſmodi Impreſia propriè ſit, in quo propriè conſiſtat, aut quomodò componi debeat, iam declarandum reſtat.

Quid propriè Impreſia. Impreſiam igitur ita communiter Academici definiunt; *L'Impreſa è vna ſignificatione del animo ſotto nodo di motti, & di pittura, dal ingegno del huomo inuentata, acciochè particolarmente le paſſioni così de' ſenſi, come della mente vengano ſpiegate*. Vel breuiùs: *L'Impreſa è vna eſpreſſione di concetto, ſotto Simbolo di coſe naturali, ouero artificiali, eleuate ad eſprimere il più occulto penſiero della ſuperiore portione*; quam explicare videtur his verbis Horatius Montaldus: *Impreſia*, inquit, *figura extranea, ſiue naturalis, ſiue artificialis, eſt ſingulare conſilium mentis, idoneo ſimilitudinis nexu, figurâ videlicet & lemmate expreſſum, quo vim obtinet ad exprimendum, quicquid materia eſſe poteſt Impreſiæ voluntaria inſcriptionis acceſſione*. Sed inter cæteras hæc maximè approbatur: *L'Impreſa è Simbolo compoſto di figure, così naturali, così artificiali, e parole ſignificanti per via di metafora, & di ſimilitudine, fondata ſopra la proprietà della figura accennata dal motto, che il penſiero, ò lo ſtato noſtro, ò d'altrui dinota*; id eſt, *Impreſia eſt Symbolū ſeu Emblema Academicū, compoſitum ex varijs figuris, tam naturalibus, quàm artificialibus, & verbis ſignificantibus metaphoram aliquam, ſeu ſimilitudinem ſupra figuram, quam verba indicant, fundatam; quâ noſtrâ, vel alterius cuiuſlibet mentem, ſtatum, moreſq; argutè indicamus*. Montaldus.

Tres ſpecies Impreſiarum. Diuiduntur autem Impreſiæ à nonnullis in tres ſpecies, ita vt aliæ conſtent ſolis literis, aliæ ſolis figuris, aliæ vtriſque, diuiſione factâ iuxta triplicem Idealis, cœleſtis, & terreni hominis conditionem. Idealem hominem accipiunt pro Angelo, qui eſt homo quidam veluti cœleſtis ſine corpore; & hunc aſſimilant verbis. Cœleſtem hominem accipiunt pro mundo hoc viſibili, ſeu ſenſibili & corporeo; atque huic attribuunt figuram.

ram. Tertiò hominem terrenum pro vero accipiunt, qui vti conſtat corpore & anima, ita & voces & figuras propriè ei in Emblematis tribuunt. Verùm duæ priores acceptiones Impreſiæ noſtræ nullâ ratione conuenire poſſunt; vnde ſola tertia Impreſiæ conſtituendæ apta eſt. Porrò quatuor comprimis cauſæ ad Impreſias videntur concurrere, duæ eſſentiales & intrinſecæ, & totidem extrinſecæ. Intrinſecarum vna eſt figura, quæ tanquam cauſa materialis concurrit; altera eſt forma, eſtque dictum ſeu ſententia ſignificans per modum metaphoræ; cauſa efficiens eſt intellectus hominis; finis denique eſt affectus, paſſio, intentio ſiue conceptus, quem Author ſignificare intendit. Quæ omnia Emblemati quoq; conueniunt, excepto quod materia & forma Emblematis ſit indeterminata, & ad quaſlibet res naturales, artificiales, phyſicas, morales, entia quoque, vt Scholæ loquuntur, rationis ſeſe extendentia, quam indeterminatam rationem Impreſiarum Authores plerique reſpuunt. Nam vti neque animalia, aut herbæ incognitæ, numeriuè, aut mythicæ allegoriæ, ænigmaticæque locutiones Impreſiarum materia ſunt; ita neque res particulares, vti inſtrumenta, cœrimoniæ, vſus, & conſuetudines (niſi forſan eo in loco, vbi vigent) materia eſſe poſſunt; in quo ita quidam ſcrupuloſi ſunt, vt non deſint, qui etiam colores ipſos, atque adeò ipſam humanam figuram ab Impreſiarum excludant materia.

Quæ ad Impreſiam concurrant.

Prætereà ſicuti ad manifeſtanda animi ſenſa, locutione, ſcriptione, nutu, geſtuumque expreſſione opus eſt, ita Impreſiarum lingua gnomæ ſunt & ſententiæ, quarum ope totius Impreſiæ ſignificatum enuncietur; harum enim officium eſt, corpus, ſiue materiale illud, ex ſe cœteroquin ad quamcumque rem ſignificandam, ſiue ad quamcunque formam recipiendam indifferens, determinare; v. g. Sol materia alicuius Impreſiæ ex ſe & ſua natura ἀόριστος eſt, poteſt enim nunc vitam, modò diuinitatem diffuſam, iam ſplendorem animi, iam alia atque alia ſignificare; ſed mox vbi verba acceſſerint, ad certam ſignificationem determinatur, atque nomen obtinet Impreſiæ. His igitur ita obiter indicatis, nunc operæpretium me facturum exiſtimaui, ſi regulas quaſdam hoc loco in gratiam eorum, qui huiuſmodi laudabiliſſimis ſtudijs delectantur, ad perfectam & ſolidam Impreſiarum compoſitionem neceſſarias præſcriberem.

Regulæ ad phrenoſchemata, ſeu Impreſias rectè componendas requiſitæ, ab Academicis inſtitutæ.

PRima. Impreſia neceſſariò componi debet ex figura & lemmate, cùm vno ſine altero Authoris intentio nullâ ratione rectè exprimi poſſit, vt in præcedentibus fusè declaratum eſt.

Regulæ ſex ad Impreſias rectè componendas requiſitæ.

Secunda. Vt ſit figuræ & lemmatis vnà cum intentione Authoris apta connexio, & arcta proportio; quod fit per ſimilitudinem aptam, fundatam in Impreſia, & applicatam Authori per tranſlationem quandam, quam dicimus metaphoram.

Tertia. Impreſiæ, vti non conueniunt lemmata, allegoriæ, fabulæ,

aut

aut aliquid honeſtati morum contrarium; ita nihil quoque aſſumatur extraneum, incognitum legentibus, Chimæricum. colores quoque in hoc negotio vitentur.

Quarta. Impreſia vti debet eſſe ingenioſa, arguta, ſubtilis, vtpote cuius acumen ſit vel in natura fundatum, vel in Ethica ſeu moribus, aut grauioris Authoris ſententia, & apophtegmate fundatum; ita non debet eſſe adeò obſcura & ænigmatica, vt Oedipo ad interpretationem ſui indigeat; neque ita clara, vt indoctis etiam prima fronte innoteſcat, ſed argutia ſua conſtet, ita vt non niſi cum profunda quadam mentis reflexione, eaque ſolis eruditis innoteſcere poſſit.

Quinta. Impreſia debet eſſe modeſta, directa ad mores vel Authoris, aut Academicæ alicuius congregationis: vnde omnes iſtiuſmodi Impreſiæ vitandæ ſunt, quæ alicuius ſiniſtrioris conceptus materiam præbere poſſunt; vel etiam ſuperbiæ, præſumptionis, vitioſi amoris, ſimiliumque paſſionum argumentum præbent.

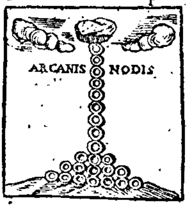
Sexta. Impreſiarum lemmata nullâ ratione exprimere debent vitium hominis, aut virtutem, niſi per metaphoram; figura quoque ſuo materiale non exprimatur; falſa enim v. g. Impreſia foret, ſi quis flammam pingeret ſurſum vergentem, cum hac inſcriptione, *Flamma diuini amoris*; cùm hic nulla metaphora ſit, ſed integri conceptus explicatio: Si verò eam hoc lemmate, *Nunquam deorſum*, inſignias; iam vim Impreſiæ obtinebit. Atque hiſce regulis ad perfectam Impreſiarum compoſitionem peruenire poteris. Verùm vt hæc luculentiùs pateſiant, aliquas è nobilioribus Impreſijs, veluti exemplaria quædam ad ſimiles condendas, adducendas duxi.

Impreſia Vrbani VIII.

Primò S. D. N. Vrbanus VIII. dum adhuc in minoribus eſſet, Solem orientem elegit pro Impreſia, cum hoc lemmate: *Alius, & idem*; quo ſignificare voluit, quod ſicut Sol oriens alius quaſi eſt, ab eo qui fuit præcedenti die, idem tamen reuera eſt; ita is, etſi ad maiorem dignitatis gradum fuerit aſſumptus, nihil tamen de priſtina humanitate, beneuolentia, & omnibus ſeruiendi promptitudine remiſerit; quin ſemper *Alius* ſit *& idem*. Sed enim hoc Emblema non omnem Impreſiæ perfectionem debitam obtinere videtur, cùm *Sol* non propriè *Alius & idem* ex Solis ortu dici poſſit. Deficit igitur hic debita & apta proportio figuræ ad lemma.

Impreſia Parthenię Congregationis Romanæ.

Melior aliquantum eſt, quam Parthenia & Academica Congregatio in hoc Romano Collegio S. I. ſibi elegit. Magnes eſt contrahens in catenam annulos, cum hac epigraphe, *Arcanis nodis*; quo argutè indicant, incrementum huius dictæ Partheniæ Congregationis primò non niſi occulto quodam diuinæ inſpirationis tractu perfici; deindè boni

ni exempli, ſanctæ conuerſationis, ac mutuæ ædificationis attractu propagari debere.

Sacra Imperatoria Maieſtas Ferd. III. Dominus noſter clementiſſimus, vt iuſtitiam ſuam, & religionis amorem, duo inſtrumenta videlicet, quibus Imperij moles vnicè conſeruari, & propagari poſſit, oſtenderet, hanc ſibi Impreſiam elegit; bilancem, cuius ſtater crux eſt, cum hoc lemmate: *His omnia ſubſunt*; quo non argutè minùs, quàm ſanctè, quid Chriſtianiſsimum Imperatorem deceat, indicauit. Impreſa Imperatoris Ferdin. III.

Innumeras alias hoc loco à diuerſis Principibus aſſumptas Impreſias adducere poſſem; ſed quia alij iam ante me, vti Ruſcellus, Ferrus, Tipotius, integris id præſtiterunt voluminibus, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum, iiſdem diutiùs inhærere; ſolùm hoc loco ſex alias à diuerſis, iiſque doctiſsimis viris, ingenio ſummo elaboratas proferam, quæ cùm perfectam Impreſiarum rationem habeant, eæ exemplaris loco eſſe poſſunt.

Prima eſt, Acus Magnetica in annulo librata, conuerſiua vi ſua perpetuò polum reſpiciens, cum hoc lemmate: *Indeclinabiliter*; quâ pulchrè ſanè indicatur mentis rectæ, & in Deum intentæ vis indeclinabilis.

Altera deſumitur ex Æliano, eſtq; Rana Ægyptia contra Aſpidem inimicum pugnatura, tranſuerſam ſtipulam ore geſtans, cum hoc ſacro D. Pauli lemmate: *Virtus in infirmitate perficitur*; quo ingenioſè ſanè indicatur, humanam naturam fragilem & debilem contra inuiſibiles hoſtes aptiùs muniri non potuiſſe, quàm Dominicæ paſsionis inſtrumento, cruce, inquam, quam ſtipula deſignat; qua potentiſsimi etiam hoſtes facilè à quouis rectâ fide inſtructo Chriſtiano peruincuntur, ſuperanturque.

Tertia eſt ex hiſtoria naturali animalium deſumpta, In qua Phyſa, ſeu Orbis piſcis ſuſpenſus ventum ſpirantem indicat, cum hoc lemmate: *Perſequentem proſequor*; quo argutè ſanè indicatur, tria maximè Chriſtiani hominis perfectionem arguere: primum eſt, conformatio voluntatis noſtræ cum diuina, vt in proſperis, ita in aduerſis: alterum eſt dilectio inimicorum, id eſt, perſequentes ſe proſequi, iuxta illud, *Diligite eos, qui oderunt vos*: tertium eſt, diuinas inſpirationes ardenter inſequi; quæ omnia nos docet Orbis piſcis, qui ad ventum quemcunque ſpirantem ſe indeclinabili-

ter

ter conuertit, nullâ habitâ ratione qualitatis venti, vtrum câlidus, frigidus, num ſiccus, aut humidus ſit.

Quarta magni cuiuſdam belli Ducis eſt, & continet duas arbores, quarum vna Cypreſſus, altera Palma, cum hoc lemmate: *Alterutrum*; quâ indicatur, belli Ducem ita gloriæ & honori deditum eſſe debere, vt recordetur mortis, nulli hominum generi magis præſentaneæ, quàm militibus; quæ duo pulchrè ſanè indicantur per Cypreſſum, arborem feralem & mortis Symbolum; & per Palmam, victoriæ & felicitatis perfectum hieroglyphicum. Magnanimus igitur hic belli Dux pro iuſtitia pugnaturus, aut vincendum, aut moriendum eſſe, hoc ſe Symbolo animare voluit.

Quinta eſt Molendinum Æolium, ſeu ventorum vi agitatum, cum hac inſcriptione: *Quantumuis agitatus, proſum*; quâ aptè & congruè ſanè indicatur conſtantia & fortitudo mentis vincentis in bono malum, & ex aduerſis maliſque educentis bona, iuxta illud; *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Quidam Hiſpanus eleganter ſanè hoc eodem molendino vtitur pro Impreſia, ſed cum hac inſcriptione: *En trabachos mia hazienda*.

Sexta. Eſt Leo manducans ex lintre, quem Virgo nuda loro tenet conſtrictum, cum hoc dicto Germanico: *Allzeit in ſorgen*, hoc eſt, ſemper in curis; cuius vis argutè ſanè explicatur hoc diſticho:

Nuda à præſidijs ego Virgo miniſtro Leoni,
Danda opera eſt magnis, ſed comitante metu.

De Impreſijs ac Symbolis aliarum Gentium.

NOn deſunt, qui ſcrupuloſiùs Impreſiarum negotium tractantes, velint Impreſias meliùs fieri in vna quàm in altera lingua; ita quidem, vt proportionem quandam tenendam putent figuræ ad linguam, à qua lemma ponitur. ita Hiſpanica dicta, amoroſis; feſtiuis & iucundis Italica; ſeueris & grauibus Germanica; beneuolis & amicis Gallica; ſubdolis blandiſque Græca, accommodari debere iudicant. Exempli gratia in illo Symbolo, vbi trunco arido virgultum inſertum vides, cum hoc lemmate: *Quando Deus voluerit*; lemma hoc conuenientiùs vni quàm alteri linguæ quadrare arbitrantur. Sed vt, quod res eſt, fatear, videntur hi nulla ratione linguarum cognoſcere vim ac valorem; ſiue enim lemmà hoc inſcribatur Germanicè, *Wenn Gott Will*; ſiue Hiſpanicè, *Quando*

quiere Dios; ſiue Italicè, *Quando Dio vorrà*; ſiue Græcè, Εἰ θέλει ὁ Θεός; ſiue Gallicè, *Quand voudrà Dieu*; ſiue Arabicè, ادا جش الله; ſiue Hebraicè, אם ירצה יהוה; ſiue denique quocunque alio idiomate inſcribatur; Impreſia ſemper eundem valorem obtinebit, vti omnis is, qui varia idiomatum notitia inſtructus fuerit, fateri debet. Hoc quidem non facilè negauero, in vna lingua alluſiones quaſdam Grammaticas meliùs fieri, quàm in altera. ita vexillum implantatum coronæ Regiæ cum hoc Gallico lemmate: *Grandeur par grand'heur*; hoc eſt, *Celſitudo fortuna Duce*; meliùs in Gallico ſonat, quàm alia in lingua, ſi ἐμφάσεως antitheſes conſideremus. Non ſequitur tamen alia in lingua hoc lemma poſitum non habere ſuum valorem: ſiue enim inſcribatur Impreſiæ Gallicum lemma: *Grandeur par grand'heur*; ſiue Latinè: *Hâc duce exaltor*; ſiue alia quacunque linguâ, ſemper idem ſonabit. Sed vt luculentiùs pateſiant omnia, de variarum Gentium Impreſijs ſiue Emblematis modò agendum eſt particulatiùs.

Impreſiæ in quacunque linguâ fieri poſſunt.

De Impreſijs Hebræorum.

HEbręorum Impreſiæ ſiue Emblemata, in quibuſdam cum noſtris conueniunt, in quibuſdam diſcrepant. Nam figuram cum lemmate habent quidem, at non figuram quamlibet Impreſijs conceſſam: præter enim humanam, nec animalium quidem vllam admittunt figuram: putant enim Hebræi, imagines pingere, aut aliquid ijſdem ſignificare, eſſe veluti quandam Idololatriæ ſpeciem. Solis igitur vegetabilium, inanimatarumque, vti & artificialium rerum Symbolis ad ſignificandum vti videntur. Præterea lemmata plerumque ex Cabaliſticis conſtant compoſitionibus, vti in ſequentibus exemplis apparet. Ac primò quidem apud Gamaelidem in manuſcripto Commentario in Pircke auoth hanc in principio libri Impreſiam reperio: Mundus ſiue globus terreſtris eſt, tribus fulcitus manibus, cum hac epigraphe acroſtychica ארש. Quæ verba extenſa idem ſignificant ac אמת דין שלום, hoc eſt, *veritas, iudicium, & pax*; quæ verba paulò poſt fuſiùs explicans dicit:

על שלשה דברים עומד העולם על האמת ועל הדין ועל השלום שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם:

R. Gamaelides.

Hoc eſt, *Super tria Mundus ſubſiſtit, ſupra veritatem, ſupra iudicium, & pacem, iuxta quod dicitur, veritas, & iudicium, & pax iudicant in portis veſtris.*

Alterum inuenio apud Simeonidem Commentatorem legis, qui initio libri ſui hanc præfigit Impreſiam. Librum apertum, notatum verbo תורה, & infrà, aratrum, exercitij corporalis Symbolum, cum hoc lemmate: וזה וזה, id eſt, *Et hoc, & hoc*.

quæ verba paulò poſt explicat in ſua præfatione his verbis:

Simeonides.

יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכבת עון:

Optimè conueniunt inter ſe labor manuum externus, & ſtudium legis, vtrumque enim auertit hominem à peccatis.

Reperi quoque inter alia Kabaliſtarum monumenta, hanc Impreſiam Cabaliſticam. Nauis eſt inter duas columnas, igneam, & nubeam, de quibus 14. Exodi, ſecundo vento procedens, cum hoc lemmate: בזה מנהל, *Hâc duce*; cui lemmati imminent alia verba: ויסע ויבא ויט, quibus verbis Author indicare voluit in hac Impreſia 72. Angelorum nomina, ex tribus verſibus 14. Exodi, qui incipiunt. ויסע ויבא ויט, Cabaliſticâ quâdam reſolutione deductorum; de quibus nos in Kabala Hebræorum ex profeſſo tractabimus; argutè igitur indicat, ope horum Angelorum, qui per columnas dictas indicantur, ſe fretum, nihil non difficile & arduum, cum optimo ſucceſſu peracturum.

Aliam Impreſiam comperi præfixam libro, cui titulus אבקת רוכל. Pomum eſt ſignatum morſu, & quatuor fluminibus, hortum rigantibus, cum hoc lemmate: מרבה משוש מרבה מכאוב, *Multiplicans voluptatem, multiplicat dolores*; qua Impreſia Author videtur innuere, ſenſualitatem ſeu peccatum primorum parentum, qui cùm ſemper felices eſſent, vel vnico morſu conciderunt. *Cùm enim*, vt Scriptura dicit, *vidiſſent*.

כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל:

quoniam lignum eſſet bonum ad comedendum, pulchrum viſu, atque deſiderabile ad intelligendum; voluptate ſuperati, inobedientiæ peccatum incurrerunt, quo totum humanum genus in innumeras vnà ſecum calamitates præcipitarunt. Pomum igitur morſu ſignatum vnà cum quatuor fluminibus, paradiſum ſeu hortum voluptatis ſignificat; ſententia verò oſtendit, nullam voluptatem in hoc mundo ſolidam, & omnia gaudia homini in hac vita debere eſſe ſuſpecta. Nam vt rectè ſapiens ait:

יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות: גם בשחוק יכאב אב ואחריתה שמחה תוגה:

Eſt via, quæ videtur homini recta, at poſteriora eius viæ mortis. ita &, *In riſu dolebit cor, & extrema gaudij luctus occupat*. Author igitur huius Impreſiæ Lectorem libri ſui hac Symbolicâ notâ monere videtur, ne ita voluptatibus mundanis, gaudijſque cor diſſipet, vt non memor ſit malorum gaudijs paſſim annexorum, id eſt, conditionis humanæ, quæ eodem in ſta-

tu diu permanere nequit, fragilitatemque ob oculos ſemper habeat. Plurimas alias Impreſias Hebræorum hîc adducere poſſem; ſed quia ea alijs in locis paſsim adducemus, de his conſultò ſiluimus.

De Impreſijs Arabum, cœterorumque Orientalium.

ARabes haud inargutè hanc philologiam tractare conſueuerunt; etſi à nobis diſcrepent; omiſſa enim figura humana, & animalium quorundam, artificialibus ferè, atque partibus animalium vtuntur; lemmata verò eorum & ſententiæ vtplurimùm reſpiciuut Apologos ſummo ingenio excogitatos. Sed vt ad rem veniamus, inter alias Impreſias illam Selimi Turcarum Imperatoris maximè ſolennem reperio. Quatuor candelabra ſunt, vt in ſchemate apparet, quorum vnius candelâ accenſâ fulget, reliquis lumine destitutis, cum hoc lemmate الله ورا, *Alla vará*, hoc eſt, *Deus dabit*; quo quidem nihil aliud innuere videtur, niſi voluntatem & deſiderium, quo omnes Mundi partes ſuo Imperio & religioni vnire exoptat: nam per quatuor candelabra, quatuor Mundi partes, quarum ipſe vnam, videlicet Aſiam obtinere credit, quæ & per candelam lumine accenſam notatur, argutè ſignificat; cùm in Imperio ſuo ſolo veram fidem & religionem accenſæ candelæ Symbolo denotatam, vti dictum eſt, vigere opinetur, reliquis tribus fidei lumine deſtitutis. Quâ quidem Impreſiâ, non tam quid in perfida ſua religione fieri velit, quàm quid in orthodoxa Eccleſia aliquando futurum ſit, non ſine inſtinctu prophetico, innuiſſe videtur.

Impreſſa Selimi Turcarum Imperatoris.

Exemplum Impreſiarum Arabicarum.

Aliam Impreſiam non minùs elegantem, quàm argutâ reperio apud Alhari ebneſſed, in principio libri ſententiarum. Alueare eſt, in cuius oſtiolo loco apis araneus mellificaturus conſpicitur, cum hac inſcriptione Arabica, بين غايتك, hoc eſt, *Intra terminos tuos*; quo appoſitè notatur, vnumquemque ſuâ ſorte contentum, altiora ſe attentare non debere; videturq; hoc ipſo ad celebrem illum Arabum Apologum alludere, quem nobis feſtiuè ſanè deſcribit dictator ille Arabum Locmanus his verbis:

Locman.

حنفقة مرة قالت لنحلة العسل لو اخذتيني معك لعملت عسلا مثلك
واكثر فاجابتها النحلة الى ذلك فلما لم تقدر على مثل ذلك ضربتها النحلة
لها وفيما هي تموت قالت في نفسها لقد استوجبت ماذالني من السوا ولا يمكن لي
عمل الزفت لماذا التمس عمل العسل ✡

Hoc eſt: *Aranea aliquando dixit Api: ſi me tecum acciperes, facerem ego mel ſicuti tu, & ampliùs: Reſpondit autem Apis ſuper hoc; & cùm non poſſet ſimile quid facere, percuſſit eam Apis aculeo ſuo, & moribunda dixit intra ſe; digna ſanè ſum ego malo hoc, quod me inuenit, cùm enim non poſſim facere picem, cur volui facere mel?* Verùm id genus Impreſiæ potiùs allegoricum, quàm Emblematicum eſt.

Huic non abſimilem reperio in alio manuſcripto, quod de philoſophia tractat. Impreſia librum continet cum hac inſcriptione, هذه واحده معي *Hæc ſola mecum*; circa librum verò in cordis figuram hoc epiphonema ſcriptum ſpectatur:

لاعلم الا ما كان مكتوم في صدر حتي شئت اظهر ته

Non eſt ſcientia, quæ non reconditur in pectore, hanc enim cùm volueris, manifeſtare poteris; quo occultè ſignificatur, doctrinam non in libris, ſed in corde circumferri debere, cùm librorum multitudo, niſi ſtudium frequens, & aſſidua exercitatio accedat, ad ſapientiam parum conferat.

Exemplum Syriacarum Impreſiarum.

Syros Impreſijs quoque vſos, oſtendit manuſcriptus quidam Collegij noſtri Maronitici de philoſophia morali, in cuius principio Cedrus pingitur, cum hac inſcriptione, ܕܠܐ ܡܚܒܠ *Incorruptibilis*; intra verò legitur hæc epigraphe Syriaca, quà conceptus fuſiùs explicatur;

ܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܠܒܢܢ ܕܠܐ ܡܚܒܠ ܗܘܐ
ܕܠܐ ܡܕܡ ܡܣܟܠ ܠܗ ܗܟܢܐ ܢܦܫܐ ܕܡܫܠܡܐ ܠܨܒܝܢܗ ܕܐܠܗܐ ܠܐ ܐܢܫ
ܡܚܒܠ :

Sicut Cedrum Libani corruptionis expertem nihil offendit, ita, quod animum voluntati Dei conformatum offendere poterit, nihil eſt.

Æthiopica quoque, Armenica, Perſicaque hoc loco producere poſſem, verùm cùm illa plùs æquo à vera Emblematum, Impreſiarumque ratione diſcrepent, ne opus inutilibus refarciatur, omittenda duximus. Sufficit nobis, omnem linguam Impreſijs faciendis aptam, ac nullo non tempore ab omnibus Gentibus huiuſmodi ſtudium cultum fuiſſe, obiter demonſtraſſe. Quandocunque igitur in regulis præſcribitur materia Impreſiarum nota paſsim, intelligendum id eſſe ſciant de Natione aliqua particulari: poſſunt enim multa in vna Natione eſſe materia Impreſiarum, quæ, eò quòd in altera incognita ſint, inepta habentur. Certè cucurbita Senenſium Intronatorum, à Germanis, aut Gallis non agnoſcetur. ita Cabaliſticæ Impreſiæ vis & energia, quam ſuprà tertio loco poſuimus, à ſolis iſtius artis peritis, non autem ab alijs, capietur. Atque hæc de Emblematis, & Impreſijs dicta ſufficiant.

CA-

C A P V T III.

De Inſignibus, Armis, Criſtis, Tutulis, Lophis Gentilitijs, eorumque origine, & ſignificatione.

ARma, ſiue Inſignia, aut vt alij ea vocant, Teſſeræ, ſeu Scuta gentilitia, nihil aliud ſunt, quàm vnius, aut plurium figurarum in ſcuto, aut vexillo collocatarum repræſentatio, cum aptitudine, colore, & campo determinato, vel ad præclarè geſtorum memoriam, vel ad familiæ diſtinctionem inſtituta. Dicuntur inſignia, quia in armis inſculpi, & antiquis, & noſtris temporibus ſolebant, vt his armati opertâ facie dignoſcerentur. Vide Tiraquellum lib. de nobilitate c. 6. Tiraquellus.

Hæc igitur, cùm myſticis quibuſdam & ſymbolicis rationibus conſtent, de eorum origine paulò altiùs ordiri viſum eſt, vt vnde ad nos huiuſmodi ſcutorum vſus dimanârit, luculentiùs innoteſcat.

Vetuſtiſſimum Symbolorum armis inſcribendorum vſum eſſe, ipſa ſacra Scriptura nos docet. Vſus Symbola armis inſcribendi vetuſtiſſimus eſt.

איש-על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל

Singuli per turmas, atque vexilla, & domus cognationum ſuarum caſtrametabuntur filij Iſraël. quaſi diceret; vnuſquiſque ſuper vexillum ſuum in ſignis domus patrum ſuorum. In ordinatione autem caſtrorum præcepit Deus, ad confuſionem tribuum vitandam, vexilla, quod verbum Hebræum דגל clarè oſtendit, erigi, vt iuxta ea familiæ caſtrametarentur; cui congruit textus Syriacus : Num. 2. 2. Inſignia Hebræorum

ܓܒܪܐ ܥܠ ܛܟܣܗ ܘܥܠ ܐܬܘܬܗ ܘܒܒܝܬ ܐܒܗܘܗܝ ܢܫܪܘܢ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ ❖ Explicatur locus Scripturæ.

Vir iuxta vexillum & ſignum ſuum, & ſecundùm domum patrum ſuorum caſtrametabuntur filij Iſraël. Vexilla igitur præcepit Dominus. Verùm cùm vexilla ex ſe & natura ſua diſtinctiua eſſe non poſſint, niſi per certa quædam Symbola ſeu ſigna ijs inſcripta; hinc ſacer textus luculentiſſimè indicat hâc voce באותות in ſignis, Symbolis, ſeu literis; quâ eâdem voce Syrus, & Chaldæus Meturgaman vtitur. & 70. Interpretes :

Ἄνθρωπος ἐχόμενος κατὰ τάγμα αὐτοῦ, καὶ κατὰ σημασίας. *Homo coniunctus iuxta ordinem ſuum, & ſigna ſua.* 70 Interpret.

Fuiſſe igitur vexilla illa Symbolis quibuſdam inſcripta, ſingulis familijs propria, non ſacer tantùm textus iuxta diuerſas tranſlationes habet, ſed & ipſi commentatores id expreſſè indicant; imò figuras, colores, aliaſque circumſtantias ijs annexas producunt. ita Rabbi Abenezra, hoc loco: R. Abenezra.

יחני בני ישראל כשיחנו בני א׳ איש על מחנהו הטעם
כל שבט וטעם איש על דגלו שלא יתערב שבט דגל עם
שבט דגל:

Caſtrametabuntur filij Iſraël eâ ratione, quâ ſolent, ſcilicet ſinguli iuxta caſtra ſua, hoc eſt, tribus ſuas, vel ſinguli iuxta ſua vexilla, vt non confundatur

tribus

tribus cum tribu, vexillum cum vexillo. Et paulò poſt:

אותות סימנים היו בכל דגל ודגל וקדמונינו אמרו שהיה בדגל ראובן אדם
מכח דודאים ובדגל יהודה צורת אריה כי בו המשילו יעקב ובדגל אפרים צורת
שור מטעם בכור שורו ובדגל דן צורת נשר עד שדמו לכרובים שראה יחזקאל
הנביא:

Vexillum Ruben gerebat depictam figuram hominis. Figura Leonis in vexillo Iudæ. Figura Bouis in vexillo Ephraim. In vexillo Dan Aquila.

Id eſt: *Fuerunt autem ſigna & Symbola in ſingulis vexillis, dicuntque maiores noſtri, quòd in vexillo Reuben erat depicta figura hominis, ex occaſione quòd quæſiſſet Mandragoras in agro* (habent autem radices Mandragoræ figuram humanam.) *Vexillum verò Iudæ habebat figuram Leonis, quia is dominabatur Iacob; Et vexillum Ephraim figuram habebat Bouis, id eſt, primogenitus bos eius; Et vexillum Dan figurâ Aquilæ inſigniebatur; ita vt quadruplex vexillum huiuſmodi perfectè aſſimilaretur Cherubim, quos vidit Ezechiël Propheta.* Raſſi verò hoc eodem loco ita de ijs loquitur:

כמו שהדגלים סדורים בספר זה שלשה שבטים לכל דגל ולא יהיה קצף
אם תעשו כמצותי לא יהיה קצף ואם לאו שיכנסו זרים בעבודתם וכו' איש על
דגלו באותות כל דגל יהיה לו אות מפה צבועה תלויה בו צבעו של זה לא כצבעו
של זה צבע כל אחד כגוון אבנו הקבועה בחושן ומתוך כך יכיר כל אחד את
דגלו דבר אחר באותות לבית אבותם באות שמסר להם יעקב אביהם כשנשאוהו
ממצרים שנאמר ויעשו בניו לו כן כאשר צוםם:

Quemadmodum vexilla diſpoſita in libro hoc, tres Tribus vnicuiq; vexillo, & non erit ira, ſi feceris iuxta præcepta mea, non erit ira, niſi ſeruituti alienæ adhæſerint, &c. Vir iuxta vexillum in ſignis, id eſt, vnicuique vexillo ſit ſignum coloratum, ita vt color vnus diſtinctus ſit à colore alterius, iuxta colores lapidum in Ephod ſeu rationali; ita cognoſcet vnuſquiſque vexillum ſuum. Res alia eſt in ſignis iuxta domum patrum ſuorum, cùm diſceſſiſſet, duxerunt eum ex Ægypto, iuxta quod dicitur, & fecerunt filij eius, quemadmodum præceperat eis.

Patet igitur vexilla fuiſſe tunc temporis ad diſcretionem familiarum inſtituta per ſigna ſeu Symbola diuerſis coloribus imbuta; cùm enim exercitus eſſet innumerabilis ferè, neceſſaria prorſus erat totius exercitus in certas legiones diuiſi diſtinctio, quæ per ſigna cognoſcebatur; ſecus infinitam confuſionem eos incurrere neceſſe erat.

Ad Orientem vexillum Iudæ viride.

Sed & inter omnia vexilla, illa potiſſimùm eminebant, quæ in quatuor caſtrorum angulis, à quatuor primis Principibus, quos enumeraui, erigebantur. Ad Orientem ſuper tabernaculum Naaſſon primogeniti Iudæ vexillum fulgebat viridis coloris; in viridi namque lapillo, qui Smaragdus appellatur, parentis ſui nomen deſcriptum erat in rationali iudicij, quod ſummus ſacerdos geſtabat in pectore, in quo quaſi in Pontificia bulla Iſraëliticæ nobilitatis antiqua iura continebantur. In vexillo autem Iudæ, inſigne nobilitatis erat Leo; Leoni enim comparauerat eum Iſraël ſeu Iacob pater eius, quando nimirum tanquam omnium parens & princeps ſingulis propria ſtemmata diſtribuit.

Ad Meridiem vexillum Ruben rubrum.

Ad Meridiem deinde eminebat ſupra tentorium Elizur filij Ruben rubrum colore vexillum, quod referebat Sardium rationalis lapillum, quod illi obtigerat; eius autem inſigne fuit humana figura, vtpote qui primogenitus eſſet, & quaſi caput totius domus Iſraël.

Ad

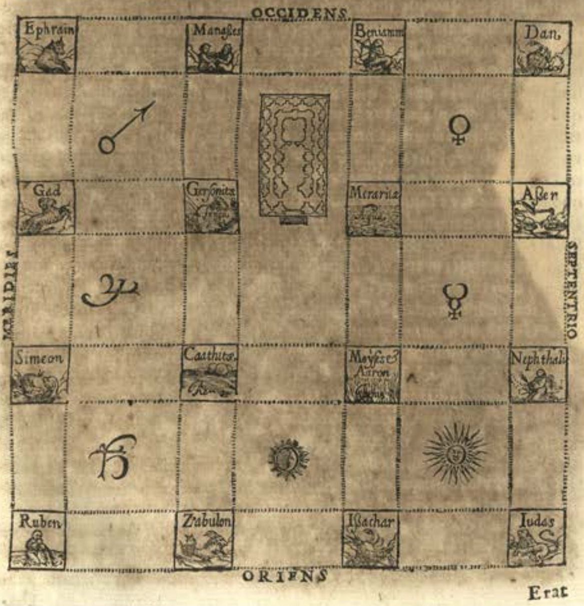
Ad Occidentem ſupra tentorium Eliſama filij Ephraim vexillum radiabat aureum, Chryſolitum referens Rationalis, in quo deſcriptus erat; habebat autem pro inſigni nobilitatis Vitulum, cui comparauerat eum Iacob, Deuter. 33. v. 17.

Ad Occidentem vexillum Ephraim aureum.

Denique ad Aquilonem ſuper tentorium Ahiezer filij Dan, diuerſi coloris vexillum erat, ex albo nimirum & rubro colore permixtum, Aſpidem in Iaſpide referebat eiuſdem Rationalis; iuxta illud: *Fiat Dan coluber in via, cerastes in ſemita*; quæ ad ingenij acumen, & bellicam fortitudinem, atq; induſtriam ſingularem referenda eſſe, meritò putarunt Doctores; hæc enim duo cùm maximè in Aquila ſint conſpicua, ideo creditum eſt, Dan, quod Ceraſten in vexillo pingere recuſaret, Aquilam pro ſerpente pinxiſſe. In medio denique caſtrorum Regium illud Dei Iſrael, ac Domini exercituum fixum tentorium, ſupra quo quaſi vexillum Regium, quod omnis exercitus ſequeretur, ignea noctu ſplendeſcens columna, interdiu verò obumbrans nebula conſpiciebatur, quam nec tenebræ noctis occultarent, nec radij Solis videntium oculos ita perſtringerent, vt impedimento eſſent, quominùs in illam intendi perpetuò poſſent, quaſi iuſſa ſingulis quibuſque horis atque momentis exſpectantes.

Ad Aquilonem vexillũ Dan verſicoloratum.

Vexillum Regium Dei Iſrael Columna ignea, & nebula obumbrans.

Erat itaque ordinatiſſima caſtrorum diſpoſitio, & planè myſtica, Vniuerſi diſpoſitionem apprimè exhibens; vtpote quæ ipſam Mundi fabricam infinita Dei ſapientia in principio conditam ipſa prima facie repræſentabat. In ea enim videmus ſublunarem hunc Mundum, ſectum in quatuor ſimplicia corpora aut elementa, à cœleſtibus orbibus contineri, ac cingi duodecim domibus Zodiaci, haud ſecùs quàm in caſtris deuota Deo, Deique cultui perpetuò dedicata ſacerdotalis Tribus in quatuor, vt diximus, veluti phalãges diſtributa, à duodenis reliquis tribubus cingebatur, quarum duces etiam ipſorum ſignorum nomina & inſignia geſtaſſe videntur, figuras animalium in vexillis ſuis depingentes: nam Iudas figuram Leonis, Ruben Aquarij, Ephraim Tauri, Dan Scorpij; & ſic cœteræ tribus ſua ſibi appropriata ſigna appicta habebant, vt in figura antecedenti patet. Præterea 4. elementa, 4. ſtationibus Gerſonitarum, Meraritarum, Caathitarum, & Moyſis cum Aaron pulchrè reſpondebant; ſeptem verò Intermediæ caſtrorum areæ, appoſitè ſeptem planetis competebant. Quæ cùm omnia ampIè Clem. Alex. l. 5. ſtromatum, & Villalpandus tom. II. templi Hieroſolym. deſcripſerint, ad eos Lectorem remitto.

Clem. Alex. Villalpandus.

Vidimus Inſignia primæua Iſraëlitarum, iam aliarum Gentium coæuarum inſignia quoque intueamur. Inter alias autem Gentes non immeritò primum locum occupant Ægyptij, à quibus tota Inſigniorum ratio ad poſteros deſcendiſſe videtur. Habebant ipſi in more, quemadmodum ſuprà quoque vidimus in diuiſione Nomorum, ad confuſionem vitandam ſingula tribunalia certis quibuſdam characteribus diſtinguere; Reges quoque ſuis inſigniebantur Symbolis, vt à ſacerdotibus; ſacerdotes èconrra alijs & alijs inſignibus ornabantur, vt à reliqua plebe diſcernerentur; vt pulchrè docet Plutarchus, & Diodorus, & nos fuſe in primo Syntagmate Tomi I. capite de moribus & inſtitutis Ægyptiorum tradidimus. Ex quo factum eſt, vt ſapientes quique poſteri inuentioni huic tam ingenioſæ multum ornamenti adiecerint, ſuis tùm libris, tùm diſputationibus. Sic etiam permulti nobiles & generoſi, virique Principes, qui bellicis olim negotijs præfecti erant, vt etiam hodie qui eundem dignitatis gradum obtinent, quò ſui nominis & familiæ ſplendorem quàm latiſſimè propagarent, ſchemata quædam & Symbola ſibi vſurparunt. Et certè omnibus penè Gentibus in more poſitum fuit, vt ſpeciale aliquod ſignum militare haberent, quo faciliùs cognoſci poſſent, & in vnum conuocari locum milites, qui vel fuſi, vel ſparſi extra caſtra eſſent. Sed vt ad inſtitutum noſtrum reuertar, initium eiuſmodi ſchematum Diodorus videtur repetere ab ipſis temporibus Oſiridis, quem nos primis poſt diluuium ſæculis in Ægypto regnaſſe in primo Syntagmate capite de Regibus Ægypti, demonſtrauimus; ait enim eum contra hoſtes iturum criſtæ, aut clypeo, animalium ferocium figuras inciſas, ad hoſtibus formidinem incutiendam, portaſſe. Verba eius ſunt:

Inſignia Ægyptiorum

Apud Ægyptios origo Gentilitiorũ ſtemmatum.

Diodorus. In Oſiridis clypeo animalium figuræ inciſæ.

Τὸ δὲ σὺν Ὀσίριδι συνεστρατεῦσθαι δύο λέγουσι υἱὸς, Ἄνυβίν δὲ καὶ Μακεδόνα διαφέροντας ἀμφοτέρους χρήσασθαι τοῖς ἐπισημοτάτοις ὅπλοις ἀπὸ τινῶν ζώων ἐκ ἀοικείων τῇ περὶ αὐτοὺς εὐτολμίᾳ.

Pindarus quoque teſtis eſt, Amphiaraum in expeditione Thebana pictum

Pindarus.

Dra-

Draconem in clypeo circumtuliſſe. Polinicem ſphyngis imagine vſum in ſcutis fuiſſe. In bello Troiano Agamemnon pictum habebat in ſcuto Leonem, vnà cum epigrammate; οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, alij alia portabant in armis ſchemata, vt inferiùs ex tabula inſignium patebit. Sunt nonnulli, qui inſignium inuentionem Hiſpanis attribuant; alij Anglis quibuſdam equitibus vulgò Errantibus; quidam Hunnis; nonnulli Carolo Magno, & Friderico Barbaroſſæ Imperatoribus. Quod ſi hoc pacto intelligatur inuentio, vt ſymbolicæ doctrinæ nonnihil, ſiue ad cultum, ſiue ad ingenium acceſſerit, non facilè id negauero; ſic Hiſpanis vti ſimplicium inſignium ſiue colorum inuentionem, ita Carolo Magno, & Equitibus Errantibus Symbolorum vnà cum coloribus inuentionem adſcribimus; quæ ſuccedentibus temporibus aucta in artem regulis ſuis artificioſè directis digeſtam euaſerunt. Sed de origine hæc ſufficiunt. *Inſignium inuentores qui?*

Porrò conſtant omnia inſignia, materiâ & formâ; materia inſignium ſeu ſcutorum gentilitiorum, rerum vel exiſtentium, vel apparentium eſt; exiſtentes res quidlibet in rerum natura complectitur, quidlibet enim ſcuti gentilitij, quicquid dicat Philibertus Campanilis, materia eſſe poteſt. Apparentes res colores ſunt. *Inſignium materia.*

Diuiſio Armorum.

Diuiduntur autem Arma ſiue Inſignia gentilitia multifariam, in Donata, Acquiſita, Hæreditaria, Præſcripta, Simplicia, Compoſita. *Quæ ſint Gentilitia ſtemmata donata.*

Donata ſunt, quæ ab Imperatoribus, Regibus, aliiſque Principibus, in beneuolentiæ ſignum benè meritis dantur.

Acquiſita ſunt, quæ virtute bellicâ, aut aliâ quâpiam occaſione acquiruntur. ita Arma Regni Luſitaniæ quinque ſcuta portant, quinque Maurorum capitibus inſignita, ob quinque Mauros Reges vno prælio deuictos. *Quæ Acquiſita.*

Hæreditaria, vel etiam Præſcripta ſunt, quæ à Principe ob merita conceſſa in hæreditarium ius tranſeunt. *Quæ Hæreditaria.*

Simplicia ſunt, quæ campo tantùm colorato conſtant, ſine figura, aut Symbolo aliquo.

Compoſita ſunt, quæ ex Symbolis & coloribus, id eſt, materia & forma complentur. *Quæ Simplicia.*

Præterea diuidunt quidam Inſignia in purè Materialia, Symbolica, & Logogriphica. *Quæ Compoſita.*

Purè Materialia ſunt, quæ referunt id, quod demonſtrant; ita tres Roſæ viridi ligatæ funiculo à Regina Angliæ alicui datæ, in Symbolum ceſſére iſtius familiæ. *Quæ purè Materialia.*

Symbolica ſunt, quæ præter materiale, reconditiorem aliquem ſenſum habent; ita Alexander Magnus ſerpentis imagine vſus eſt, qua ſe à Ioue Ammone patre ſub forma ſerpentis eſſe natum credi vellet. Auguſtus Cæſar magnam ſui animi moderationem, alienumque ab omni temeritate iudicium, id eſt, maturitatem in rebus agendis oſtenſurus, in Armis *Quæ Symbolica. Stemmata Alexandri. Cæſaris Auguſti.*

D vti

Veſpaſiani.

vti & in Numiſmate, papilionem vnà cum fluuiatili Cancro cælari voluit, altero quidem tarditatem, altero celeritatem intelligebat. Veſpaſianus Delphinum Anchora alligatum, quo ſubobſcurè maturandum eſſe innuebat. Ita Aquila Imperialis, potentiam, celſitudinem, & dignitatis Imperialis faſtigium, quo omnes alios Principatûs ſuperat, denotat. Sic Leo magnanimitatem, Serpens prudentiam, fidelitatem Canis, Gryphus dominium, Color albus ſinceritatem & innocentiam, niger dolorem & luctum, ruber amorem & vindictam, cœruleus cogitationes cœleſtes; ita Canis albus in campo nigro ſignificat fidelitatem ſinceram, firmam, ſtabilem & perpetuam.

Quæ Logographica.

Logographica ſunt, quæ id referunt, quod verba ſonant. ita familia quædam Leonardorum in armis ſuis Leonem ponit & Nardum; & familia Soldatorum, ſeu Soldato, in inſignibus ponit Solem & Datum (ita enim teſſeram Itali vocant.) Innumera huius farinæ hîc adducere poſſem; verùm cùm alij de hiſce & ſimilibus fuſè tractarint, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum, ijs diutiùs inhærere.

Forma Armorum Gentilitiorum ſunt figuræ varijs coloribus depictæ, quales ſunt, circuli, metæ, figuræ trigonæ, quadratæ, reflexæ, lineæ longæ; breues, rectæ, tranſuerſæ, obliquæ.

Atque ex his patet, Inſignia ex omnibus alijs Symbolis aliquid in ſe deriuare. Quidam enim pro inſignibus familiæ habent puras Impreſias; alij pura Emblemata; nonnulli Allegoricum quid; multi Ænigmata, & Logogriphos, aut Sententias etiam; plerique figuras ponunt nihil myſticum continentes, ſed vel caſu, vel occaſione alicuius facti, dicti, pro Symbolo aſſumptas; atque hoc vltimo modo accepta, inter Symbola computari non poſſunt: quantò autem plùs allegoricum & myſticum habent, tantò ad hieroglyphicorum naturam propiùs accedunt. atque huiuſmodi veteres Heroës vſos hiſtoriæ nos docent, Ægyptiorum exemplo ductos. ita pro Armis

Varia antiquorum Inſignia.

Alcibiades habebat Serpentem. *Adraſtus* Cupidinem fulmen amplexantem. *Agamemnon* Caput Leonis. *Alexander* Victoriæ ſtatuam. *Amphiaraus* Scutum album. *Auguſtus* Sphyngem. *Cadmus* Draconem. *Clearchus* Aquilam auream.	*Iudas Machabæus* *Perſiæ Rex.*

Cleo-

Cleopatra Cygnum.

Demoſthenes τὴν ἀγα-θὴν τύχην.

Lycurgus Gruem.

Mecœnas Ranam.

Neoptolemus Mineruam.

Perſeus Caput Meduſæ.

Pompeius Leonem enſiferum.

Seleucus Taurum.

Theſeus Bouem.

Theodoſius Vexillum ſalutis.

Turnus Argum cuſtodem.

Veſpaſianus Capricornum.

Vlyſſes Delphinum.

Mogorum Rex.

Synarum Rex.

Abaſſinorum Rex.

Armeniæ Rex.

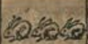

Georgiæ Rex.

Tabula Inſignium diuerſis Populis & Nationibus vſitatorum, vnà cum ſignificatione eorundem, ex ſupra citatis Authoribus collecta.

Populi.	Inſignia.	Significatio.	Populi.	Inſignia.	Significatio.
Ætoli		Fortitudo & fœcunditas terræ.	*Locrenſes.*		Ab euentu Eunomij pulſantis Cytharam.
Arcades		Fœcunditas terræ.	*Lacedæmonij.*	Λ	A principio nominis.
Ægyptij		Tres Aſpides ſignificant tripartitam cuſtodiam Geniorũ.	*Macedones*		Herculeas virtutes Alexandri Ammonis filij.

Populi.	Inſignia.	Significatio.	Populi.	Inſignia.	Significatio.
Argiui	A	Quibus Principatum inter Grecię populos innuebant.	*Parthi*		Cultum Solis.
Armeni		Cornutus Leo nil ſignificat; ſed ex occaſ. Regis venãt. aſſumitur	*Peloponeſij*		A pugna ſerpentis cum teſtudine.
Aſiatici		Ex cultu Adergatis Deæ:	*Phryges*		Ab Apolline in Lupum tranſmutato.
Babylonij		Columba notant transformationem Semiramidis in Colũba	*Scythæ*		Fulmen à Prometheo in monte Caucaſo.
Athenienſes		Reconditam ſapientiam.	*Sicionij*	Σ	A principio nominis.
Cappadoces		Politicam ſine ſcientia ſtare non poſſe.	*Romani*		Potentia & Imperium.
Chaldæi		Latet ſignificatum.	*Afri*		Vigilantia.
Hebræi	T	Salus & proſperitas.	*Græci*		Imperium tripartitum.
Lybies		Vide ſignificatum apud Apollodorum.	*Iberi*		Fortitudo.

De Criſtis, Lophis, Tutulis.

CRiſta militaris, ſiue Lophus, aut Tutulus ornamentum galeæ eſt, ex pennis volucrum, aut aliâ quâuis figurâ concinnatum; de quibus Vegetius: *Centuriones galeas habebant ferreas, ſed tranſuerſis & argenteis criſtis, vt facilius dignoſcerentur.* Silius: (Vegetius.)

Ære caput tecti ſurgunt ſuper agmina criſtæ. (Silius.)

(Criſtæ in Galeis inuentũ Ægyptiorum.) Inuentum Ægyptiorum eſt, quorum Reges in expeditiones ituri, galeas nunc Criſtis, iam Leonis, modò Draconis capite inſigniebant, quò hoſtibus formidabiliores eſſent & longitudine ſtaturæ, & inuſitatæ transfor-

mationis ſpecie; quam conſuetudinem poſtmodum & Cares ſecuti ſunt, teſte Herodoto: *Cares*, inquit, *in Græcia primi fuerunt vſu criſtarum conſpicui*. Cornua quoque addita. Virgilius de Turno pulchrè ſanè: Herodotus.

Ipſe inter primos pr ſtanti corpore Turnus Virgilius.
Vertitur arma tenens, & toto vertice ſupra eſt.
Cui triplici crinita iuba galea alta chimæram
Suſtinet, Æthnæos efflantem faucibus ignes.
At læuem clypeum ſublatis cornibus Io
Auro inſignibat, iam ſetis obſita, iam bos.
Argumentum ingens, & cuſtos Virginis Argus,
Cœlataque amnem fundens pater Inachus vrnâ.

Romanis quoque in more poſitum, olim poſtes ſpolijs hoſtium exornare. ita Polybius: Ἐν τῆς οἰκίας τῷ τῶν ἐπιφανεστάτοις τόποις τιθέασι τὰ σκῦλα. Virgilius Polybius
quoque lib. 2.

Barbarico poſtes auro, ſpolijſq; ſuperbi, Virgilius.
Multaq; præterea ſacris in pòſtibus arma
Captiui pendent currùs, curuæq; ſecures,
Et criſtæ capitum, & portarum ingentia clauſtra,
Spiculaque, clypeique, ereptaque roſtra carinis.

Atque hic mos ad hæc noſtra tempora vſque peruenit; etſi ferinæ criſtarũ figuræ iam deſiêrint, & loco earum criſtarũ pennas, nunc albas, nunc rubras, nunc nigras, tùm vt altiores & generoſiores appareant, tùm ad varias virtutes animi indicandas, imponunt; Tyronibus quidem ceu inexpertis albæ, prouectioribus rubræ, nigræ denique ſingulis competunt. Sed qui plura de huiuſmodi deſiderabit, legat Ferrum, Palazzum, Ruſſellum, Tipotium, Campanilem, Critiam, Bergagliam; Petram ſanctam, alioſque innumeros, qui de hac materia ingentes edidêre tomos.

CAPVT IV.

De Aenigmate, Scirpo, Gripho, Logògripho.

REctè & ſapienter Ægyptiorum Reges quondam ex ſacerdotibus creatos legimus, ſiquidem Principe bono, & ad Remp. gerendam bene informato nihil præſtantiùs, aut generi humano vtiliùs contingere potuit. Hinc ex bellatoribus deſignati confeſtim in ſacerdotem allegabantur, & in conſortium philoſophiæ ſimul veniebant, vt hoc modo cùm ex virtute, tùm ex ſapientia dignationem & authoritatem ſuam haberent, quæ ſunt decora quædam & ornamenta dignitatis regalis. Nouimus autem, in ſacerdotum Collegio occultam quandam, & quibuſdam veluti fabularum, aut ænigmatum inuolucris opertam de rebus diuinis & naturali- Ægyptiorum Reges ex Sacerdotibus creabantur.

ralibus, & ad omnem bene beatèque viuendi rationem pertinentibus, ſemper ferè vſurpatam fuiſſe inſtitutionem; cùm Deo, naturæque inimicam eſſe quodammodo opinarentur nimis apertam & nudam rerum illarum præſtantiſſimarum expoſitionem; quam conſuetudinem Ægyptiorum diſcipulus Pythagoras ſecutus, nefas eſſe arbitratus eſt, de rebus diuinis abſque lumine loqui, aut ſacra Symbola in vulgus transferri; adeo amat diuina natura & maieſtas celari, & abdita eius ſubſtantia non patitur nudis verbis in aures introire pollutas: quare eandem ob cauſam diuinitatis arcana myſteria Hebræos quoque, vt in Cabala eorum dicemus, ſub obſcuris Symbolorum & ſimilitudinum vmbris, quaſi per ænigmata quædam repreſentaſſe legimus. Quæritur igitur, quid ſit illud Ænigma, & quomodo ab hieroglyphicis diſcrepet.

Pythagoras.

Grammatici Diomedes & Donatus Ænigma definiunt obſcuram ſententiam; ſed cùm hæc ab allegoria non diſcrepet, alia quærenda eſt, quæ id à reliquis diſtinguat. Addunt aliqui eſſe obſcuram ſententiam per occultam rerum ſimilitudinem enunciatam; ſed nec ita ab Emblemate differet. Dicimus igitur, Ænigma eſſe propoſitionem iocoſam obſcuram, vel ſcripto, vel voce alicui per occultam rerum ſimilitudinem de aliqua re factam. vel aliter ſic: Ænigma eſt veriſimilis imitatio cum ſingulari quadam occultatione, vt neque res, neque rei ſignificatum intelligatur, priuſquam nodus inuolucri reſectus fuerit. Neque differt à Gripho, niſi quòd Ænigma luſum tantùm habeat & iocum, Griphus etiam ſtudium & curam; quem Clearchus Solenſis peripateticus ita definit: Griphus eſt quæſtio ludicra, quæ imperat, vt per inquiſitionem in ſententia inueniatur, quod quæſitum eſt honoris aut vituperij cauſa: quæ quidem ab Ænigmatis definitione non diſcrepat. Phauorinus: *Αἴνιγμά ἐστι ζήτησις ἄρρητος, καὶ ἀφανὴς περὶ τῦ τινός.* Diſtinguitur igitur Ænigma & Griphus ab Emblemate, quòd illi propoſitiones, aut quæſtiones quædam ſint obſcuræ & iocoſæ, alijs propoſitæ; Emblema autem ſit pictura, quæ ſerium aliquid ad mores pertinens exhibeat. Hinc à M. Tullio, alijſque Oratoribus præceptum eſt, non admodum licere in orationibus frequenter vti Ænigmatibus, quòd maximum ſit vitium, orationes obſcuras eſſe; ideòq; non ſatis laudatus Apuleius, eiuſque ſectatores. In iocoſis tamen narrationibus, atque imprimis in ſympoſijs atque conuiuiorum ſermonibus, auliſque Principum, ſuus eſt locus; quòd & ingenium acuere ſimul, & ſuſpenſum & dubium Auditorum animum facete poſſunt ad præſentium & adſtantium hilaritatem & lætitiam. Ænigmata tamen Ægyptiorum nihil iocoſum aut ludicrum, ſed ſerium omninò, & plenum omni ſapientiâ, & reconditiſſimâ eruditione quippiam, vt in ſerie huius libri videbitur, continebant. *Λογογρῖφος* autem eſt Ænigma quoddam, quod in verbo, aut nomine quopiam varias ſignificationes obſcurè per additionem, aut ſubtractionem alteri proponit, vt in ſerie huius libri videbitur.

Quid ſit Ænigma?

Definitio Griphi per Clearchum.

Phauorinus.

Præceptum Tullij circa Ænigmata in orationibus

Ænigmata Ægyptiorum ſeria.

Logogriphus, quid?

Diui-

Diuiſio Aenigmatum, Griphorum, & Logogriphorum.

AEnigmata, vti & Griphi, & Logogriphi, variè omninò ſumuntur. Quædam verbis tantùm conſtant; quædam ſententiam quandam expendunt; quædam in vtroque obſcura; nonnulla in literis & ſyllabis vim ſuam habent. Præterea eorum quædam vim prouerbij obtinere videntur; aliqua quæſtionis & problematis. ita quidem, vt ſeptem eorum differentias Clearchus attulerit. Alij ſumunt Ænigmatum diuiſionem à ſimili, à contrario, per accidens, ab hiſtoria, per æquiuocationem, & ſecundùm linguarum proprietates. Nos præter hæc conſultiùs Ænigmata diuidemus quoque in Grammatica, Ludicra, Rhetorica, Poëtica, Logica, Arithmetica, Geometrica, Muſica, Aſtronomica, Naturalia ſeu Phyſica, Medica, Moralia, Theologica, quorum ſingulorum exempla damus. *Clearchus.*

Aenigma Grammaticum.

AEnigmata Grammatica vocantur, quæ verſantur in propoſitione ſeu deſcriptione characterum & literarum, in ordine ad aliquid obſcurè inſinuandum. ita Agathon Tragicus in Telepho ſub perſona literarum ignari picturam nominis Theſei, declarat. *Agathon.*

Θ *Eſt circulus pictus prior* μεσόμφαλος,
H *Duæ iugatæ quem ſequuntur lineæ,*
Σ *Arcus Scytharum vti figura tertia eſt,*
E *Obliquus adiacet tridens quarto loco.*
Υ *Iunguntur inde lineæ in vna linea,*
Σ *Extrema forma eſt hinc quæ fuit tertia.*

Vide de hoc eodem Ænigmate Euripidem in Theſeo; vbi Theodectes Phaſelites ruſticum quendam inducit literarum imperitum, Theſei nomen ſignificantem. Vide ſimilem deſcriptionem elegantiſſimam ſanè ænigmaticam ſanctiſſimi nominis ΙΗΣΟΥΣ apud Franciſcum Bencium noſtræ Societatis. *Euripides. Theodectes. Franciſcus Bencius.*

Huic ſimillimum eſt illud Sophoclis in Satyrico Amphiarao literas inducentis ſaltantes. Neoptolemus Darianus in libro Epigramm. hoc epigramma inſcriptum fuiſſe narrat in Chalcedone in Thraſymachi Sophiſtæ ſepulchro. *Sophocles. Neoptolemus Darianus.*

Nomen Θ. Ρ. Α. Σ. Υ. Μ. Α. Χ. Ο. Σ.
Χαλκηδὼν ἡ πατρὶς ἐστὶν, ἡ τέχνη ἐστιν ἡ σοφία.

Verſus non allegamus, ſed ad citatum locum Lectorem remittimus.

Aenigma Poëticum.

HViuſmodi eſt Caſtetionis Solenſis poëma, vt teſtatur Clearchus, quod in Pana compoſuit, in quo ex pedibus, ſinguli integris nominibus comprehenſi, omnes ſimiliter præcedentes ac ſequentes habent *Caſtorio.*

pedes. veluti: *Te iaclibus niuis ſonoris difficilem iuuenemq; via feras nutriens Pan terra Arcadum celebrato ſcripturâ hâc ſapiente, puichraq; carmina componens Rex difficilia cognitu; non ſapientibus vt audiantur Poëtarum obſeruator, habens terream veſtem, ſuauitatem emittens*, & cœtera eodem modo. Vnus quiſque horum pedum, quoque modo ponatur in ordine, idem habebit metrum. vt, *Te iaclibus niuis ſonoris, te iaclibus difficilem*, & quod quilibet pes habet decem literas. Alius Poëticus Griphus de cane terreſtri, cœleſti, aquatico.

Terr } prima latra {
Tres res in Cœl } is ſunt notæ, altera mica { bat.
Lymph } tertia nata {

Huc pertinent Ludicri Griphi diuerſorum Authorum, vt

Alpi pen ca ba tot habet ninas, quot habet gras.
Id eſt,
Alba pica pennas tot habet, quot habet nigras.

Verſus Στιχοὶ ἡρωικοί. Παμμιγεῖς. Παγγράμματοι.

Huc pertinent στιχοὶ ἡρωικοὶ Ioannis Tzezis ſinguli 33. Græcorum literas continentes. Et verſus παμμιγεῖς, omnes partes orationis in Grammatica complectens. Item verſus παγγράμματοι omnes Alphabeti literas continentes.

Aenigma Logicum.

Ariſtides. Plato.

LOgicum Ænigma deſumitur à materia in Logicis tractari ſolita: ita Ariſtidi definienti hominem animal bipes implume, Plato proiecit in medium pullum implumem, quo ænigmaticè innuebat, ſi homo ſit animal bipes implume, pullum igitur deplumatum ſecundùm Ariſtidem hominem fore.

Huc pertinent nomina illa barbara, quibus in Dialecticis modos ſyllogiſmorum explicant. Huc quoque pertinent certi quidam verſus, forma ſyllogiſtica propoſiti, vt:

Puluis & vmbra ſumus, puluis nihil eſt niſi fumus:
At nihil eſt fumus, nos nihil ergo ſumus.

Aenigma Arithmeticum.

AEnigmata Arithmetica ſunt varia; vel enim ſimpliciter conſiderant numerum in aliqua voce, vel κατὰ τὴν ἰσοψηφίαν, vel ſunt Ænigmata Algebraica, id eſt perplexiſſimæ numerorum quæſtiones, de quibus conſule Arithmeticos.

Prio-

Prioris Exemplum de Mure, hoc eſt:

M 40 *Exiguâ contenta domo, ſemperque patente,* V. Apolog.
Non metuo fures, alijs ſed furta timori
V 400 *Sunt mea, tota mihi nam furto degitur ætas.*
Nomen ſcire cupis, numeri tres dant mihi nomen.
S 200 *Quadraginta horum eſt, centum bis, ſumma, quaterq́.*

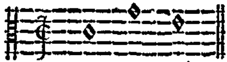
Huc pertinet illud quoque de voce DVX.

Qui de quingentis, de quinque, decemque ſit vnus,
Ille meis precibus dignum poterit dare munus,

De Iſopſiphis verò Ænigmatis ex profeſſo tractamus in Syntagmate de Cabala.

Aenigma Muſicum.

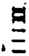
AEnigmata Muſica deducuntur ex vocibus Muſicalibus in Scala expreſſis, cuiuſmodi eſt illud:

Virtus *cat.*

vt Sol mi

Huc pertinet quoque vulgatus ille Griphus ex valore notarum compoſitus.

Maxima *longa* *breuis*

 lætitia, *& vina, &* *ira,*

Crede mihi, iſta tria benè ſunt Cantoribus apta.

Sed hæc cùm non ſint ingenij, à quolibet Muſico facilè ſolui poſſunt.

Aenigma Geometricum.

AEnigma Geometricum eſt, quod deſumitur à ſimilitudine figurarum; cuiuſmodi eſt illud Triſmegiſti de DEO. *Sphæra immobilis eſt, cuius centrum vbique, circumferentia nuſquam.* Huc pertinent abſtruſæ illæ quæſtiones Geometricæ, per ſolam Algebram enodandæ, de quibus conſule Authores Ioannem Buteonem, Adrianum Romanum, Faulhaberum, Clauium, Vietam, Geraldum, alioſque innumeros.

Aenigma Aſtronomicum.

AStronomicum Ænigma eſt, quod proponit aliquid circa effectus cœlorum; cuiuſmodi eſt illud Cleobulinæ de Anno, duodecim menſibus, & 30. diebus. Cleobul.

Eſt vnus genitor, cuius ſunt pignora bis ſex;
His quoque triginta natæ, ſed diſpare forma,
Aſpectu hinc niueæ, nigris ſunt vultibus indè,
Sunt immortales omnes, moriuntur & omnes.

Athenæus. Huc & illud quod Æſopo à Sophiſta in Ægypto propoſitum Athenæus refert. *Templum eſt Mundus, columna annus, vrbes ſigna Zodiaci vel Menſes, triginta gradus cuiuſuis ſigni ſunt dies, duæ ſorores ſunt nox & dies.* Huc pertinet alius quidam Griphus Muſico-Aſtronomicus.

longa
In ♂tis ♀riſq; acie *eſſe voluptas*

maior maxima
Fertur. Crux   *luxuries.*

Aenigma Naturale.

NAturalia Aenigmata ſunt, quæ ex natura rerum deſumuntur, vt illud de Papauere.

Grande mihi caput eſt, intus ſunt membra minuta,
Pes vnus ſolum, ſed pes longiſſimus idem,
Et me ſomnus amat, proprio nec dormio ſomno.

Et illud de Tinea.

Littera me pauit, nec quid ſit littera noui,
In libris vixi, nec ſum ſtudioſior indè,
Exedi Muſas, nec adhuc tamen ipſe profeci.

Diomedes & Donatus. Idem illud Diomedis & Donati de Glacie & Aqua.

Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me.

Somnus.

Sponte mea veniens varias oſtendo figuras,
Fingo metus vanos nullo diſcrimine veri,
Sed me nemo videt, niſi qui ſua lumina claudit.

Infinita huiuſmodi apud Authores hinc indè inuenies.

Ænigma

Aenigma Medicum.

AEnigmata Medica ſumuntur ex materia Medica, quale eſt illud Antidotum Philonis, quod vide apud Ioachimum Camerarium, vbi compoſitionem medicamenti, eiuſque vires ænigmaticè eleganter ſanè deſcribit.

Aenigma Morale.

MOralia Aenigmata ſumuntur à moribus, ſeu materia Ethica, vt illa Aeſopi.

Quid vetuſtiſſimum?	&	*Tempus.*
Quid maximum?		*Mundus.*
Quid pulcherrimum?		*Lux.*
Quid ſapientiſſimum?		*Veritas.*
Quid communiſſimum?		*Mors.*
Quid optimum?		*DEVS.*
Quid peſſimum?		*Mala ſors.*
Quid validiſſimum?		*Fortuna.*
Quid facillimum?		*Voluptas.*

Aenigma Theologicum.

AEnigmata Theologica dicuntur, quæ deſumuntur vel ex obiecto Theologico, aut ſacræ Scripturæ, quales ſunt ſequentes Griphi de DEO.

Principium cunctis, cunctis do denique finem,
Ipſe ego fine ſimul principioque carens.

יהוה:

Quinque ſimul iunctis conſtat vocalibus vna
Dictio; nil maius magnus hic Orbis habet.

CHRISTVS.

Sum quod eram; nec eram, quod ſum; nunc dicor vtrumque:
Mater homo, pater eſt in ſine fine DEVS.

Cui reſpondet illud Græcum:

Ἠὲς ἐγὼ πέλομαι ἀπάτωρ δὲ, καὶ υἱὸς ἀμήτωρ
Μέρσιμος ἀνθρωπος, ὡς βροτὸς ἄλλος ἐών.

Item illud ex ſacra Scriptura de Iona:

Sum nondum dirâ confectus morte, ſepultus,
Haud vrnâ, haud ſaxum, non humus vlla tegit.
Et loquor, & ſapio, & vitalibus abditor auris,
Meq; capit viuus, meq; vehit tumulus.

His

His adiungimus varia antiquorum de varijs rebus & euentibus Ænigmata.

Magorum Aenigma de mente.

MAgorum hoc Ænigma eſſe Platonici quidam affirmant. Eſt res vndique lucida, partim obſcura. quam quidam ad ſolam mentem detorquent; alij ad Mundum Sublunarem, Æthereum, & Mundum Intellectualem; quidam ad mentem diuinam, animam irrationalem, & rationalem.

Aenigma Platonis.

Athenæus.

Crinitus.

ADſcribitur ſequens Ænigma paſsim Platoni, etſi in libro 5. de Rep. neget ſuum id eſſe, ſed puerorum, & Athenæus l. 10. ex ſententia Clearchi, καὶ τὸ παιδικὸν ἐστὶ τοῦτον, ait: huiuſmodi autem triplici ſenariolo complexum eſſe ait Crinitus.

Homo non homo, videns non videns, alitem non alitem,
Lapide non lapide, percelit non perculit,
Cùm ſuper arbore non ſuper arbore degeret.

His ſignificatur Eunuchum, qui Luſcus erat, Veſpertilionem ſupra ferulam fruticem alligatam, ita vt ſe mouere non poſſet, pumice perculiſſe, & non perculiſſe, cùm eam alitis partem, quam deſtinabat, non feriret.

Item illud:

---- Ἄπτερον εἰς δένδρον ποτ' ἄφυλλον ἐσέπτη,
Καὶ θεοδ' ἐφίζανον κατ' ἀρ ἄστομον αὐτὸ πίπανε,
Ἄστομος ἐξυπερέσωπος, ἐρυθρογένειος ἄναυδος.

Significatur hiſce verſibus Sole conſumpta nix, quæ in arborem deciſſet; tum autem, cùm nix cadit, arbores folijs carent. quæ elegantiſſimè ſanè Germanicè quoque proponuntur.

Es flog ein vogel ſederloſz,	*Volabat auis ſine plumis*
Auff einen Baumb blatloſz,	*In arborem ſine folijs,*
Da kam die Fraw mundtloſz,	*Venit virgo ſine ore,*
Vnd fraſz den vogel ſederloſz.	*Et comedit auem implumem.*

Id eſt, Nix cadens in arborem ſine folijs, Radius Solis liquefaciens niuem.

Aenigma Homero propoſitum.

Plutarchus.

PLutarchus refert, Homerum cùm Arcades piſcatores vidiſſet, an aliquid piſcis haberent, eos hiſcè verbis alloquiutum: Ἄνδρες, ἀπ' Ἀρκαδίης ἁλιήτορες, ἦ ῥ' ἔχομέν τις· at illos obſcuro admodum ſermone reſpondiſſe: *Quæ cæpimus, reliquimus; quæ non cæpimus, portamus.* Quam quæſtionem cùm

non

non aſſequeretur, indignatione contabuiſſe ferunt.

Sphyngis verò Aenigma de homine illud erat: Τίς δὲ τετράπους, δίπους, καὶ πάλιν τρίπους. *Quis eſt quadrupes, bipes, & iterum tripes?* de homine intelligebat, qui in infancia quadrupes, manibus pedibuſque repit, poſt in reliqua ætate bipes, in ſenectute tandem baculo innixus, tripes. Sed qui plura huiuſmodi deſiderat, conſulat Diomedem Grammaticum, Varronem, Petrum Crinitum, Athenæum, Sophoclem, & ex modernis Lilium Gyraldum, Calcagninum, Eraſmum, alioſque innumeros.

De Logogriphis.

LOgogriphus differt ab Aenigmate, quòd is plures ſignificationes in vna aliqua voce obſcurè indicet, idq; vel per additionem, vel ſubtractionem. Eſtque varius; vel enim ſimpliciter res conſiderat; vt hoc de Capro. Quid ſit Logogriphus.

Cornua mi, ſed ſi caput auſers, dente nocebo. Caper. Aper.

Id eſt, Si in voce *Caper*, primam literam auferas, remanet *Aper*, animal dentibus probè inſtructum.

Muſicus quidam Romanus cum ſuis Auditoribus gratias acturus eſſet, ita poſt prolixa verba concluſit.

Nihil igitur reſtat, niſi vt vobis gratias agamus Clamore. Quæ vox cùm Logogriphum reſerat, & multa complexa teneat, tandem apertè dixit: *Gratias agimus:* Clamore, Amore, More, Ore, Re; viſaque fuit res valde pro data occaſione appoſitè dicta, & cum plauſu omnium excepta. Clamore, Amore, More, Ore, Re.

Huius generis eſt Logogriphus de Cornice:

Res volat in ſyluis, nigro veſtita colore,
Si caput abſtuleris, res erit alba nimis. Cor Nix.

Aliud de Muſcato.

Si caput eſt, currit; ventrem coniunge, volabit;
Adde pedes, comedes, & ſine ventre, bibes.

1 Mus
2 Muſca
3 Muſcatum
4 Muſtum.

Idem de Sole.

Anguis, & Annulus, & ſuperaddita norma, quod vſquam
Eſt rerum, his vitam tribuunt, augentq; tributam. SOL.

Aliud de Corde.

Redde Deo mediam Lunam, Solem, Canis rabiem. C ☉ R.

Huiuſmodi quoque ſunt, quæ ex voce *Taurus*, *Tau*, *rus*; *Muſica*, *mus*, *muſa*, *muſca*, *mica*, *ſica*; *Aurora*, *aura*, *ara*, *rora* exeunt. Quæ omnia quamuis ludicra ſunt, longior tamen in iis eſſe volui; vt curioſis ingenijs

genijs, & ludibundis magnum inuentionum campum aperirem, ſimulque oſtenderem, Aegyptios quoque inter ſua hieroglyphica ſimiles Logogriphos adhibuiſſe, vt in ſerie operis dicetur.

Cleobulina in Ænigmatibus ingenioſa.

Ex quibus omnibus clarè patet, Aenigmatum ſolertem inuentionem, Griphorumque luſus aculeatos magnam habere antiquitatis commendationem, vt qui penè cum ipſis antiquæ ſapientiæ incunabulis cœperint; & quidem in eo genere celebris fuit Cleobulina, ſiue Eumethis Cleobuli filia, cuius etiam Scirpi flexuoſis ambagibus intorti, ad Aegyptiorum Regem, & ſapientes deferebantur.

CAPVT V.

De Parabola, Paræmia, Apologo, Aeno.

Quid ſit Parabola. *Ariſt. Rhet. lib. 3.*

PArabola eſt ſimilitudo quædam ducta à forma ad formam, vt vult Ariſtoteles Rhet. lib. 3. hoc eſt rerum alioquin diuerſarum in vna aut pluribus affectionibus collatio. atque vox grauida eſt, quæ multas & diſſimiles ex ſe parit ſignificationes. Hebræis dicitur משל, Syris ܡܬܠܐ, Arabis مثل, quæ nunc Parabolam, nunc ſimilitudinem, modò prouerbium, aut ſimile quippiam indicant. Aliqui hoc loco ſumunt parabolam pro omni ſimilitudine; falſum; ſiquidem multæ res, obſcuræ, & difficiles ſimilitudinibus prolatis innoteſcunt, quæ per parabolam obſcuriores fierent. non igitur hic accipienda eſt ſimilitudo, tanquam enodatio obſcuræ rei per ſimilitudinem notam alterius rei.

Sumitur igitur primò Parabola pro omni oratione ænigmatica, quæ aliquid quidem ſignificat, ſed id non eſt apertum ſtatim ex ipſis verbis, ſed habet ſenſum latentem, cuiuſmodi illud Samſonis: *De comedente exiuit cibus, & à forti egreſſa eſt dulcedo.* Et cuiuſmodi ſunt Symbola Pythagoræ.

Sumitur ſecundò pro figura, aut imagine, ſeu metaphora, aut oratione, ſub ſe continentibus argutum quid & arcanum. Atque ita ſumuntur Parabolæ Salomonis, aliorumque Philoſophorum: vſuſque huiuſmodi Parabolarum vti eſt antiquiſſimus, ita haud dubiè ab ipſis Aegyptijs originem traxit; quorum proprium erat, ſermones omnes myſticis & arcanis dicendi rationibus inuoluere, cùm ad maieſtatem Regibus, ſacerdotibuſque, tum ad authoritatem, exiſtimationemque ſapientiæ apud plebem conciliandam. Dicta huiuſmodi maximam vim habebant, adeo vt non incongruè, dum hæc משלים vocant Hebræi, à dominatu originem traxiſſe velint, tanquam Symbola Regum, Principumque ſapientiâ nata; ſunt enim quædam ſententiæ ita plenæ maieſtate, atque ob veritatem certiſſimam in ijs eluceſcentem ita imperant dominanturque mentibus, vt ijs contraire nemo auſit. Eſt autem duplex genus parabolarum, vnum δημῶδες, quod tritas & vulgares ſimilitudines complectitur; alterum ἱερὸν ſacrum, hoc eſt, è ſanctiori quadam arcaniorique doctrina depromptum.

Duplex genus Parabolarum.

Paræ-

Paræmia, ſiue Adagium diſtinguitur à Parabola, ſicuti vulgare & plebeium à reconditiori. Eſt enim paræmia nihil aliud, niſi dictum quoddam de re quapiam, omnium conſenſu receptum ;. id eſt, adagiorum nomen de eo, quod vulgari loquendi vſu apud exteros percrebuit, compoſitum eſt, & de ijs plerumque, quæ in triuijs dicuntur ; vnde non ſine cauſa dicitur παροίμια, id eſt, iuxta viam. Alij potiùs ad ſermonem referunt, quòd vulgari ſermone teratur ; alij ad cantum, quòd vulgò in Cantilenis vſurpetur. Si igitur quædam Paræmia fuerit arguta & ſymbolica, iam non tàm Paræmiæ, quàm Parabolæ rationem habebit. Quid ſit Paræmia.

Apologus, ſiue Fabula nihil aliud eſt, quàm figmentum quoddam, quo ex proprietatibus & moribus animalium, vel eorum natura, naturalibuſq; operationibus, vel bonum quod amplexandum, vel malum quod fugiendum eſt, docemus, ad vitam hominis benè beatèque tranſigendam ordinatũ. Sunt maximę vtilitatis fabulæ; aliæ enim naturæ opera ſub allegorijs continent ; aliæ ex humanarum calamitatum euentu conſolationem ſortiuntur ; aliæ terrores, animorumque perturbationes à nobis depellunt, opinioneſque parum honeſtas profligant & deſtruunt ; aliæ alterius cuiuſpiam vtilitatis cauſa fuerunt inuentæ. Quæ naturæ opera continent, ſunt illæ, quòd Venus à ſpuma ſit genita, quòd Phœbus Cyclopas occiderit, quòdque illi Ioui fulmina fabricarint. Aliæ Fortunæ inconſtantiam declarant, noſque ad eam forti animo ferendam inſtruunt. Aliæ ab impuris actionibus, atque ab omni crudelitate & perfidia nos retrahunt, vt Lycaonis fabula. Aliæ ad deterrendos homines à peccatis ſunt inuentæ, vt Ixionis ſupplicium apud inferos. Aliæ cohortantur ad ſtrenuitatem, vt eæ, quæ ſunt traditæ de Hercule. Aliæ ex auaritiæ ſordibus nos erigunt, vt ſitis Tantali. Aliæ ad deprimendam temeritatem confinguntur, vt calamitas Bellerophontis, & cæcitas Marſyæ. Aliæ ad virtutes, ad integritatem vitæ, ad fidem, æquitatem, religionemque nos alliciunt, vt Camporum Elyſiorum mira iucunditas. Aliæ denique ab omnibus flagitijs reuocant, vt ſeueriſſimi Triumuiri apud inferos, ſingulorum animas defunctorum iudicantes. Sunt igitur plura fabularum genera, quæ nunc à locis, in quibus inuentæ ſunt, nunc ab inuentoribus, nunc ab argumentorum natura, nomen obtinuerunt. A loco quidem, vt Cypriæ, Ciliſſæ, Sybarithicæ ; quæ tamen omnes ab Æſopo, Aeſopicæ fuerunt dictæ. Quæ iterum variæ ſunt, aliæ enim politicæ ; quibus vſi ſapientes ad demulcendos animos potentiorum, atque ad deducendam multitudinem ad humaniorem vitæ rationem ; Morales aliæ ; aliæ ex hiſce duabus compoſitæ. Quidam Apologos diſtinguunt à fabulis & ænigmatis, aliudque eſſe ἀπόλογον, aliud μῦθος. Apologos aiunt de ſolis brutis fieri, vt dum cum his homines colloquentes faciunt, aut homines mores animalium aſſumere fingunt. ita Apologorum munus eſt, vt pro exemplis ſint in concionibus, teſte Ariſtotele in Rhetoricis, alijſque qui hanc materiam pertractant. Μῦθοι verò dicuntur, cùm argumenta Tragœdiarum, & Comœdiarum complectuntur; & omnem vim denique Poëſeos, quæ fit per imitationem, communi nomine, mython ſeu fabulam appellant. Sicuti igitur

Quid ſit Apologus.

Fabulæ inuentæ ad mores humanos componendos ad virtutes.

Fabulæ Politicæ.

Fabulæ Morales.

Ariſtoteles.

Fabulæ Scenicæ.

tur Apologi vel agendarum rerum, vel omittendarum ſunt concionibus exempla, ita fabulæ in Scœnis agitantur ad mores hominum vel corrigendos, vel informandos; quod etiam teſtantur muſicæ formæ ſingulis generibus poëmatum attributæ, vt Comico generi Lydia, Tragico Doria, Satyrico Satyrica.

Cùm igitur fabulas tractare Poëtarum ſit, Poëtæ omnes in hoc conueniunt, vt huiuſmodi ſymbolicis figmentis animos irretiant, irretitoſque ad meliorem frugem reducant. Ideò Homerus, vt prudentem atque omnibus virtutibus cumulatum Vlyſſem effingeret, illi Phæacum delicias, & blanditias Circes iniungit, Cyclopum pericula proponit, & monſtrorum marinorum terrores, à quibus eius ſocij perdantur, cùm tamen ipſum admirabili quâdam prudentiâ, ac diuino conſilio hæc omnia ſuperantem faciat. Ita ad Agamemnonis fortitudinem, conſtantiamque oſtendendam, infinita pericula, terrores Deorum, ſimiliaque deſcribit.

Homeri eruditę fabulæ.

Aenus differt ab Apologo, quòd in hoc nuda tantùm brutorum ſententia ſit, nec accedat admonitum ſiue ἐπιμύθιον; in eo verò vnà cum ſententia admiſta eſt commonitio ſeu documentum. Ita Ariſtophanes:

Quid ſit Ænus.

Αἶνος δὲ μύθου διαφέρει τῷ τὸν αἶνον μὴ πρὸς παῖδας, ἀλλὰ πρὸς ἄνδρας πεποιῆσθαι· καὶ μὴ πρὸς ψυχαγωγίαν μόνην, ἀλλὰ καὶ παραίνεσιν ἔχειν τινά. Βούλεται γὰρ ὑποκρυπτόμενος παραινεῖν καὶ διδάσκειν.

Ariſtophanes.

Verùm vt hæc omnia clariùs eluceſcant, ſingulorum hucuſque dictorum paradigmata quædam proponemus, vt, quomodo Parabolæ, Adagia, Gnomi, Apologi, Fabulæ, Aeni, inter ſe diſtinguantur, vnicuique ex ſola horum Synopſi innoteſcat.

De ratione Parabolarum, Adagiorum, Apologorum, Orientalibus vſitatorum.

Parabola eſt dictum quoddam Aenigmaticum, quo diuerſæ res inter ſe conferuntur; cuiuſmodi ſunt illæ Salomonis: *Sicut diuiſiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini. Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro, viam Aquilæ in cœlo, viam Colubri ſuper terram, viam Nauis in medio maris, & viam viri in adoleſcentia.* Huiuſmodi Parabolis pleni ſunt libri Hebræorum, Syrorum, Arabum, Aethiopum, quas libenter hîc citarem, niſi molem libri rebus non ita neceſſarijs auctum iri crederem.

Parabolæ Salomonis.

Pythagoræ Symbola certè nihil aliud ſunt, quàm Parabolæ quædam, cuiuſmodi ſunt; *A Gallo candido abſtineas*; Ἐν δακτυλίῳ Θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέρειν de quibus alibi fuſior dicendi dabitur occaſio.

Symbola Pythagoræ ſunt Parabolæ.

Adagium, vt diximus, eſt dictum communi alicuius nationis conſenſu vſurpatum. Sic Græci, quoties innuere volebant hominem, qui cùm quod dicat, non habeat, aliud quaſi agens diſſimulat, hâc paræmiâ vtebantur: Ἀπορία ψάλτου βήξ. *Hæſitantia Cantoris tuſſis.* Et quoties hominem exteriùs virtutem præſeferentem, intùs ea vacuum notare vellent, hâc vtebantur: Πολλοὶ τοὶ ναρθηκοφόροι παῦροι δὲ βακχοί. *Multi Thyrſigeri, pauci verò Bacchi.* Quæ quidem Adagia ita vſu inualuerunt, vt vix ſit vlla natio tam

barba-

barbara, quæ non ijs vtatur; præ cœteris verò Orientales, inſignem operam dederunt, vt huiuſmodi Paradigmatis Adagiorum filios ſuos à teneris vnguiculis aſſuefacerent.

Hebræis quidem familiare erat, vſurpare Adagia, vti videre eſt in pircke auoth, qui liber nihil aliud eſt, quàm epitome quædam adagiorum. aliquas hic cito.

Adagiorum Hebræorum exempla.

מרבה נשים מרבה כשפים :	Hoc eſt	*Qui multiplicat mulieres, multiplicat magiam; multæ mulieres, multa faſcinatio.*
מרבה שפחות מרבה [illegible]ה :		*Multæ ancillæ, multa fraus & dolus.*
מרבה עבדים מרבה גזל :		*Multi ſerui, multa rapina.*
מרבה ישיבה מרבה חכמה :		*Multæ Academiæ, multa ſapientia.*
מרבה עצה מרבה תבונה :		*Multum conſilium, multa prudentia.*
מרבה צדקה מרבה שלום :		*Multa iuſtitia, multa pax.*
קנה שם טב קנה לעצמו :		*Poſſidens bonum nomen, ſeipſum poſſidet.*

Syri quoque frequentiſſimè vtuntur Parabolis & Paræmijs, vti ex Cantico patet de amore ſapientiæ à S. Ephrem compoſito. præ cœteris autem Arabes Adagijs non minùs argutis quàm doctis, cuiuſmodi inueniuntur apud Locman, vtuntur. *S. Ephrem.*

Arabicorum Adagiorum exempla ex Locman

فكن ممن لا تعرفه على حذر ۞	*Caue ab eo quem non noſti.*
من كان الطمع له مركبا كان الفقر له صحبا ۞	*Qui vehitur curru ſpei, ſociam habet paupertatem.*
لو كان الناس كلهم عقال خربت الدنيا ۞	*Si omnes homines ſaperent, deſereretur Mundus.*
من لا يفرق الخير من الشر الحقه بالبهايم ۞	*Qui non diſcernit bonum à malo, adiunge eum beſtijs.*
من يجرب يزد علما ومن يومن يزد غلطا ۞	*Qui experitur, auget ſcientiam; qui verò credit, auget errorem.*
خير الندامة قلة الزلات ۞	*Optimum pœnitentiæ paucitas delicti.*
الدنيا جيفة وطالبوها كلاب ۞	*Mundus cadauer eſt, & petentes eum canes ſunt.*
سلطان بلا عدل كنهر بلا ما ۞	*Princeps ſine iuſtitia, ſicut fluuius ſine aqua.*

Frequenter Apologis vtuntur inter cœteros Orientales Hebræi & Arabes, ad mores hominum fingendos efformandoſque; cuiuſmodi opus illud R. Barachiæ Nikdan eſt, quod vocat משלי שועלים, id eſt, *parabolas Vulpium*, vbi ingenioſiſſimè ex moribus animalium mores hominum increpat, arguit, emendat; ponit autem primò ſignificatum fabulæ, deindè hiſtoriam mythicam, tertiò comparationem ſiue ἐπιμύθιον. Alter Arabum Author, qui elegantiſſimum fabularum opuſculum condidit, eſt Locman ſapiens, cuius in Alcorano ſuo meminit Mahumed; patriâ, vt aiunt, Perſa, gente verò & religione Iudæus, qui vti corporis deformitate, ani- *R. Barachia Nikdan. Parabolæ Vulpium. Locman ſapiens alter Æſopus Arabiæ.*

mique, & ingenij pulchritudine atque amœnitate Æſopo fuit ſimillimus, ita eodem quoque ferè tempore videtur vixiſſe, regnante ſcilicet Coſroa ſeptimo ante Darium Perſarum Imperatorem, tantamque apud ſuos ſapientiæ famam eſt conſecutus, vt indicaturi aliquem alterius inſtitutione & conſilio non indigere, dicere ſoleant: non neceſſe eſt, docere Locmanũ; hic itaque ingens volumen, quod hodiè adhuc in Bibliotheca Vaticana continetur, conſcripſit, in quo mirâ eruditione per ingenioſas animalium actiones, mores hominum, Regum geſta, corruptos Reip. mores, aliaque ad ciuilem viuendi rationem neceſſaria non minùs doctè, quàm eleganter & iucundè deſcribit. Ex quo multi in eam deuenerunt ſententiam, Locmanum eundem cum Æſopo eſſe, cùm ferè coëtanei eſſe deprehendantur. Quicquid ſit, Author elegantiſſimus eſt, & ad mouendum aptiſſimus, imò Æſopo in nullo cedens; & certè niſi Locmanum Perſam ex Hebræorum gente dicerent Arabes, eum cum Æſopo, ob fabularum ſimilitudinem, eundem eſſe facilè inducerer, vt crederem.

Fabularum artificium quale ſit?

Porrò ſabularum partes, earum ſcilicet, quæ ἀπόλογοι vocantur, præcipuè duæ ſunt; rei explicatio, & id cuius cauſa; ſiquidem Æni & Poëmatum argumenta eam vim habent, vt inſitas partes has intra ſe contineant, quas nemo propè eſt, qui ſuopte ingenio non poſſit elicere. At quoniam Apologi ſimplices ſunt plerumque, omneſque fabulæ probitatis & prudentiæ cauſâ fiunt; neceſſe fuit ſingulis ſuos fines addidiſſe. Vbi igitur priorem Orationis partem ad informandos mores accommodamus, præcedit προμύθιον appellatum, quaſi præcedens fabulæ admonitio; vbi extremam partem ad mores regendos deduxeris, fiet ἐπιμύθιον, ſequens ſcilicet fabulæ admonitio. Quæ fabulæ alteram harum partium non habuerint, ſed intra ſe incluſam; collocandæ ſunt in priore claſſe. Quæ fabulæ ſunt Deorum Genealogicæ ſimpliciter; illæ, quoniam his maximè vſi ſunt Poëtæ ſuis Poëmatis exornandis, Poëticæ vocantur, quæ vel ad elementorum generationem attinent, vel ad res arcanas naturæ ſpectant, aliaſque phyſicas rerum proprietates explicandas, vel etiam ad motus & vim planetarum, quemadmodum toto paſsim hoc Opere demonſtrauimus; omnes ſiquidem hæ haud ſimplicem habent rerum enarrationem. cùm itaq; fabulas has ad veram interpretationẽ deducimus, eſſet interpretationi proprium nomen attribuendũ, quod tamen adhuc ſine illo perſiſtit, niſi appellemus ἀλληγορίαν, aut hieroglyphicum. Siquidem Ægyptij primi fuerunt mortalium, qui res geſtas Deorum ſub fabularum velut inuolucris quibuſdam abdiderunt; vt auſim dicere, hieroglyphicam Aegyptiorum ſapientiam nihil aliud fuiſſe, quàm ſcientiam diuinitatis & naturæ ſub varijs fabulis, figmentiſque allegoricis animalium, cœterarumque rernm naturalium, repræſentatam; vſque adeò, vt nihil ferè ad hieroglyphica propiùs accedat, quàm ſabularum, Apologorumque conditio; iuuentumque priſcorum Aegyptiorum proprium eſt. Verùm cùm hæc omnia partìm in Myſtagogia Aegyptia tradita ſint, vbi & de primis Deorum incunabulis, atque Aegyptiacæ ſuperſtitionis fundamentis, eorumque myſticâ ſignificatione toto opere fusè tractauimus; partìm in

Προμύθιον quid?

Ἐπιμύθιον quid?

Fabulæ Poëticæ.

Ægyptiæ fabulæ inuoluunt ſcientiam diuinitatis & naturæ.

ſequen-

ſequentibus ex profeſſo ſimus tractaturi; eò Lectorem remittimus.

Præmiſſis itaque de varijs Symbolorum generibus, veluti præambulis quibuſdam, nunc tandem ipſa hieroglyphicæ diſciplinæ phrontiſteria propiùs accedamus; vt quid tandem ipſa fuerint, aut quid per ea voluerint Aegyptij, per varios riuos ad fontem deductos innoteſcat.

CLASSIS II. GRAMMATICA.

SEV

De Philologia Aegyptiorum, & de primæua artium ac ſcientiarum inſtitutione.

CAPVT I.

De origine Literarum, & ſcriptionis.

DISQVISITIO PRIMA.

Vtrum ante diluuium literarum, ſcriptioniſque vſus fuerit?

QVOD ſi vnquam, rectè ſanè in hanc præſentem noſtram materiam, commune illud Hebræorum quadrare videtur, מרבה מאמרות מרבה בבל *Multæ opiniones, multa confuſio*; non enim alia res eſt, in qua plures, magiſque repugnantes ſententiæ reperiantur, ac in hoc de primæua literarum, & ſcriptionis origine, argumento. Videas Penthei diſſipatum corpus, imò quod peiùs eſt, vnde lucem aliquam ſperare debeas, inde confuſionem incurras inextricabilem, vt vel ipſa Authorum cùm multitudo, tùm eorundem inconſulta in rebus decidendis præcipitantia plùs tenebrarum, quàm lucis, dubijs perplexiſque traditionibus ſuis adferre ſoleant. Cuius quidem tantæ confuſionis rationem aliam non reperio, niſi varias Regnorum, Imperiorumque mutationes; idiomatum adhæc, linguarumque, vti & characterum varias deformationes, corruptioneſque; vnde conſequenter alia atque alia nominum impoſitio, admodum à primæua illa ὀνομοθεσία diſcrepans, & remota, varias cauſauit æquiuocationes, quibus idiomatum accedente imperitia, mirum non eſt, inextricabiles errores exortos, omnes penè Scholas & Cathedras occupaſſe. Vult enim Philo, literas ab Abrahamo primùm adinuentas: Ioſephus, Iræneus, Annius, alijque horum ſequaces, ab Henoch diù ante Abrahamum, imò ante cataclyſmum excogitatas eſſe: Bibliander ante diluuium ab Adamo; Eupolemus, Euſebius, Clemens Alexandrinus, Cornelius Agrippa, alijque à Moſe: Mela, Herodianus, Ruffus, Feſtus, Zopyrion, Phornutus, Plinius, Lucanus, a Phœnicibus: D. Cyprianus à Saturno: Tacitus ab Aegyptijs; nonnulli ab Aethiopibus, certis quibuſdam argumentis è Bibliotheca Diodori petitis perſuaſi. Ne igitur deinceps in huiuſmodi cimmerijs tenebris errabundi vagemur, atque aliquid tandem certi circa hoc negotium ita intricatum ſtatuatur, ego neglectis Neotericorum friuolis coniecturis, ipſa Hebræorum, Chaldæorum, Samaritanorum, Aegyptiorum, Arabum, Aethiopum, aliorumque Orientalium Gentium monumenta, ceu veriora, conſulenda duxi; quibus, & diuini Numinis ductu, vſque

Varietas opinionum circa Inuentores Literarum.

Philo. Ioſephus. Iræneus. Annius. Bibliander. Eupolemus. Euſebius. Clem. Alex. Cornelius Agrippa. Mela. Herodianus. Ruffus. Feſtus. Zopyrion. Phornutus. Plinius. Lucanus. D. Cyprian. Tacitus.

eò me profeciſſe credo, vt fontibus huiuſmodi quemadmodum propiùs, ita ſecuriùs quoque veritatem ipſam impoſterum tangere, ac veluti digitò quodam demonſtrare me poſſe confidam. Ab ouo igitur rem ordiamur.

Plerorumque Doctorum ſententia eſt, primum humani generis parentem Adamum, in ſumma perfectione à Deo conditum, ea rerum quà diuinarum, quà humanarum notitia excelluiſſe, vt ſicuti nullus ex humano genere, cuius princeps erat, & è puris hominibus à Deo Opt. Max. maiori perfectione fuit conditus, ita nullum quoque maioribus animi, corporiſque donis imbutum fuiſſe, credendum ſit. Nec rationes ad id oſtendendum deſunt: cùm enim Deus omnia animalia Mundi, quæque in ſuo genere creârit perfecta, ſecundùm corporis magnitudinem, robur, membrorum proportionem atque ſymmetriam, denique ſecundùm potentias quoque exequendi & perficiendi omnes actiones ſuas naturales; certè incongruum videbatur ſolum hominem, qui tantâ perfectione conditorum animalium rector princepſque futurus erat, in imperfectione relictum fuiſſe. Quemadmodum igitur Deus Adamum præ omnibus alijs puris hominibus, qui vnquam futuri erant, excellentibus corporis donis, vtpotè immediatum ſuum opificium, exornauit: ita certè non defuit diuina prouidentia in exornando eum raris quibuſdam, & mirificis animæ donis, & talentis, & perfectionibus; ſunt enim immediata Dei opera perfectiſſima. Cùm autem hæ perfectiones animæ naturales nihil aliud ſint, quàm ſcientiæ, Philoſopho teſte; conſequens eſt, eum omnium mortalium ſcientiſſimum fuiſſe. Cùm etiam Adamus totius humani generis Doctor erat futurus, certè congruum erat, vt in ipſo productionis ſuæ exordio, præter infuſos ſcientiarum habitus, etiam mirificâ quâdam docendi alios homines facultate imbueretur. Cùm iterum hæc inſtructio fieri non poſſit ſine lingua, certùm eſt eum linguâ quâdam diuinitùs eidem infuſâ vſum eſſe: Cùm autem præterea omnia idiomata ex vocibus, verbis, nominibus, & hæc ex ſyllabis conſtant, certum quoque eſt, vt paulò poſt videbitur, Adam primo ſuo exordio Grammaticum egiſſe, & Lexicon animalium condidiſſe, & Authorem omnis literaturæ extitiſſe. Quænam verò hæc lingua primæua fuerit, quæ voces, qui characteres, qui libri ijs conſcripti, tunc in ſequentibus diſquiremus, vbi priùs ſcientiam Adami paulò ſuſiùs excuſſerimus.

Adam mortalium ſapientiſſimus.

Adam Author omnis Litteraturæ.

Adamus igitur ſupernaturalibus habitibus illuſtratus, Primò Deum & eſſe, & virtute ſuâ omnia condidiſſe, remuneratorem quoque bonorum eſſe, abſque vlla controuerſia credidit, eandemque fidem liberis ſuis tradidit. Sacroſanctæ Trinitatis myſterium, æternique Verbi, humani generis Meſſiæ & Redemptoris futuri incarnationem diuinâ reuelatione accepiſſe, plerique SS. Patres credunt. Vnde primæua illa Theologia primordia duxit, & per Cabalam ad poſteros tranſlata, vt ſuo loco videbitur, magnum nullo non tempore incrementum ſuſcepit.

Adamus πρῶτος, fuit Theologus.

Secundò Adamum omnem rerum naturalium ſcientiam calluiſſe, ipſa ſacra Scriptura docet; vbi animalibus nomina, naturis cuiuſque apta impoſuiſſe memoratur; quod quidem ſine abſoluta totius naturæ ſcientia

Adam Philoſophus ſapientiſſimus.

tia fieri non potuit: præter abditas enim animalium, plantarum, lapidum, metallorum, mineraliumque virtutes, ſupernorum quoque corporum influxus perfectè nouit; vnde & conſummatus Philoſophus, Medicus, Aſtronomus fuiſſe perhibetur. Atque hoc ita eſſe, poſt SS. PP. pleroſque, profani omnium nationum Authores teſtantur. Suidas præ alijs graphicè Adami excellentiam deſcribit his verbis:

Medicus & Aſtrologus.

Suidas.

Ὁ Ἀδάμ, ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ὁ χερσὶ Θεοῦ πλασθεὶς, καὶ κατ' εἰκόνα, καὶ ὁμοίωσιν μορφωθεὶς τοῦ δημιουργοῦ δὴ, καὶ κτίστου, οὗτος δικαίως ἂν πρῶτος καλοῖτο σοφός· ὡς πρωτόκτιστον ἄγαλμα, καὶ εἰκὼν ὄντως θεόγραφος, ὡς τῶν χαρίτων ὅλων ὑπάρχων ἀνάπλεως, καὶ πάντα καθαρὰ, καὶ ἀκίβδηλα περιφέρων τά τε τῆς ψυχῆς δὴ, καὶ σώματος αἰσθητήρια. Μαρμαρυγαὶ γάρ τινες, ὡς εἰπεῖν, ἐκ τῆς ἐκείνης ψυχῆς ἀπαστράπτουσαι, καὶ θείων ἐννοιῶν δὴ, καὶ ἐνεργειῶν λήθουσαι. &c. Οὐ γὰρ παρὰ ἀνθρώπων ἐδοκιμάσθη τῶν τὰς κρίσεις πολλάκις ἐπισφαλῶς ποιουμένων, ἀλλὰ παρὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ τοῦ πάντα γνῶσιν, καὶ κρίσιν ὀρθῶς ποιουμένου, καὶ πρὸ τοῦ τὰς ἐννοίας κινηθῆναι παρὰ τῆς ὠδινούσης τὰ τοιαῦτα ψυχῆς, καὶ ἀποτικτούσης νοήματα.

Adamus primus homo, Dei manu effectus, & ad imaginem & ſimilitudinem Opificis & Conditoris formatus, iure primus ſapiens appellari poteſt, vt primò conditum ſimulachrum, & imago diuinitùs picta exiſtens, vt omnium gratiarum plenus, & omnes animi corporiſq; ſenſus puros & incorruptos circumferens. Radij enim quidam, vt ita loquar, ex illius animo effulgentes, & diuinarum cogitationum, actionumq; pleni, per omnem naturam penetrantes currebant, ſagaciter & ſine errore proprium, & cuiuſque naturæ præcipuum commodum anteuertentes, & quicquid in vnaquaque rerum natura præſtantiſſimum erat, anticipantes. Qui non ab hominibus probatus fuit, qui iudicia ſæpè cum lapſu, & cum errore, temereq; faciunt; ſed à Deo Vniuerſitatis Authore, qui de rebus omnibus rectè cognoſcit, & iudicat, vel priuſquam notiones moueantur ab anima quaſi parturiente & pariente tales cogitationes. Quibus ſanè verbis nihil meliùs ad inſtitutum noſtrum dici poteſt. Huic aſtipulantur plerique Rabbinorum. loco omnium ſit R. Abarbanel, qui de Adamo in hæc verba erumpit.

R. Abarbanel

ברא אלהים אדם בשלמות הגדולה מאד מאד והגוף האדם כעולם קטן שכל
בו ונפשו כמר אות האלהיות מלאה במרע ולרוח חכמתו לא סוף ולא מנין:

Creauit autem Deus hominem in perfectione maxima, eratq; Adami corpus inſtar Mundi cuiuſdam parui, in quo omnia maioris Mundi naturæ miracula expreſſit; anima verò eius erat tanquam ſpeculum diuinitatis, plenum ſapientiæ & ſcientiæ, ita vt ſapientiæ eius non numerus, nec finis eſſet. Et R. Gerſon in hunc locum vocat Adamum

R. Gerſon.

חכם הגדול ראש הפילוסופים תלמיד האלהים יודעכל כוחות העשבים והחיות
והעצים והוא רופא ובעל הכוכבים וממנו יוצאות כל אמונות ומרעות:

Adam ſapientiſſimus, & Princeps Philoſophorum, immediatus Dei diſcipulus, gnarus virium animalium, herbarum, lignorumq;, Medicus quoque fuit, & Aſtrologus, & ab ipſo omnes artes & ſcientiæ profluxerunt. Quæ eadem aſſerit Paraphraſtes in Pentateuchum Samaritanum his verbis:

Paraphraſtes.

[illegible]
[illegible]
[illegible]:

Et plaſmauit Deus Adamum, repleuitq; ipſum ſpiritu ſapientiæ, & ſcientiæ,

tiæ, vt inde ad poſteros omnes artes & ſcientiæ, tanquam ex primo fonte promanarent. Quibus aſtipulans Suidas ait:

Οὗτος ἐστιν ὁ δοκιμάσας ἕκαστα, καὶ πᾶσι κανόνας, καὶ στάθμας ἀκριβεῖς, καὶ ὅρους αἰσθητηρίοις ἐναρμοσάμενος. Τούτου τέχναι, καὶ γράμματα. Τούτου ἐπιστῆμαι λογικαί τε καὶ ἄλογοι. Τούτου προφητικαὶ ἱερουργίαι, καὶ καθαρμοί, καὶ νόμοι γραπτοί τε καὶ ἄγραφοι. Τούτου πάντα εὑρήματα, διδάγματα καὶ ὅσα κατὰ τὸν βίον ἀναγκαῖα, χρεία δὲ καὶ δίαιτα. Suidas.

Hic enim eſt, qui inuenit ſinguli, & omnibus canones & regulas, fineſq; præſcribens, vltra quos non tranſirent, adaptauit. Huius ſunt artes & literæ; huius ſcientiæ rationales & non rationales; Huius prophetiæ & oracula; huius leges ſcriptæ, & non ſcriptæ; huius omnes inuentiones; & quæcunque ad vitam neceſſaria ſunt, omnium eorum is inuentor eſt. Mathematicas quoque calluiſſe, nepoteſque ſuos eas docuiſſe, pulchrè demonſtrat Genebrardus in Chronico. vnde & illud Eccleſiaſtici de ipſo dictum videtur: *Ipſe enim Deus dedit mihi horum, quæ ſunt, ſcientiam veram, vt ſciam diſpoſitionem Orbis terrarum, & virtutes elementorum, initium, & conſummationem, & medietatem temporum, viciſſitudinum permutationes, & conſummationes temporum, morum mutationes, & diuiſiones temporum, anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones, animalium naturas, & iras beſtiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, virtutes radicum, & quæcunq; ſunt abſconſa & improuiſa didici, omnium enim artifex docuit me ſapientia.* Adam Mathematicus. Genebrardus. Eccleſiaſticus.

Præterea cùm nihil adeo humano generi neceſſarium ſit, ac elementorum, metallorumque vſus, nemini dubium eſſe debet, Adamum, qui reliquum humanum genus de omnibus & ſingulis naturæ ſecretis inſtruere debebat, abſolutiſſimam omnium horum habuiſſe ſcientiam diuinitùs infuſam; ita vt vim & naturam vniuſcuiuſque elementi, omniumque eorundem inter ſe combinationem, aliorumque ex his orientium mixtorum complexionem, κρᾶσιν καὶ διακρασίαν perfectè noſſet. Metallicorum quoque corporum naturas & vires, eorundemque generationes, coagulationeſque in terræ viſceribus peractas, quemadmodum & eorundem depurationes, fuſiones, fixationes, calcinationes, amalgamationes, filtrationes, alioſque Chimicarum actionum vſus humano generi perneceſſarios intimè penetrauit; cùm ſine his humana vita conſiſtere non poſſit. Sed de his alibi fuſiùs. Adam Chimicus.

Præterea Adamum particularis Angeli aſſiſtentia inſtructum, multa circa particulares rerum eſſentias & proprietates comperiſſe, quæ ad humani generis conſeruationem propagationemq; comprimis vtilia forent, plerique Rabbinorum volunt. ita R. Abraham in Iezſira. Angelo Magiſtro didicit Adam multa.

אומרים רז"ל שהאבות רבותיהם היו מלאכים רבו של אדם רזיאל : רבו של
שם יופיאל : רבו של אברהם צדקיאל : רבו של יצחק רפאל : רבו של יעקב פליאל : R. Abraham.
רבו של משה מטטרון :

Dixerunt Rabbini noſtri, benedictæ memoriæ, quòd Patribus noſtris fuerunt Præceptores ipſi Angeli. Præceptor Adami fuit Raziël, Semi filij Noë Iophiel, Abrahami Zadkiël, Iſaaci Raphaël, Iacobi Piliël, Moſis denique Mitatron. Quicquid ſit, Adamum, ſiue Angelorum aſſiſtentia, ſiue immediato concurſu diuino, certè mortalium omnium ſapientiſſimum, ſcientiſſimumque fuiſſe,

fuiſſe, quilibet, qui admirabile illud, immediatumque Dei opificium re-ctiùs contemplatus fuerit, facilè aſſentietur. Cùm igitur talis ac tantus fuerit Adam, conſtitutuſque ſit totius veluti quidam naturæ Secretarius, diuini ingenij ſui, defœcatiſſimiq; iudicij radio cuncta penetrans; certè tantas ingenij dotes minimè ab Authore naturæ in ſolum proprium vſum conceſſas credemus, ſed & vt participatis ijs, & ceu ex fonte quodam longè vberrimo in alios deriuatis, totum ijs fœcundaretur genus humanum. Quâ ratione igitur infuſæ huiuſmodi diuinitùs Adamo ſcientiæ ad poſteros fuerint propagatæ, iam tempus eſt, vt aperiamus.

DISQVISITIO II.

De primæua Nominum impoſitione.

Plato.

Duæ ſententiæ de rectâ ratione nominum.

DVæ de recta & vera ὀνομαθεσία, ſiue recta nominum ratione ſententiæ ab Authoribus, præſertim à Platone in Cratylo proponuntur nobis. Prima eſt, omnibus hominibus naturâ ingenitam eſſe, inſitamque nominum rationem, id eſt, talia reuera eſſe nomina, qualis fuerit ipſarum rerum natura, non verò ex hominum conſtitutione. Secunda, ex hominum pactis atque conuentis nomina imponi, nec alia eſſe, quàm quæ fuerint hominum arbitrio atque voluntate conſtituta. Primigenia autem nomina quædam exſtare, quæ à priſcis illis Authoribus inſtituta, & potentiâ quidem maiore humanâ, cœterorum vocabulorum fundamentum ſint. Inde tamen vocabulorum tantam ἀταξίαν perturbationemque extitiſſe, vt longis annorum ſpacijs obfuſcata, vix ac ne vix quidem agnoſcantur primorum illorum vocabulorũ veſtigia; quæ in barbaris quibuſdam linguis meliùs, quàm in Græca perſpiciantur. Quænam autem illæ barbaræ linguæ ſint, ſuo loco dicetur.

Porrò in conciliandis duabus iſtis ſententijs, duo ſubſternemus ἀξιώματα ex Platonis doctrina deſumpta; certam nimirum eſſe ac definitam rerum naturam, ita vt verè res ſubſiſtant, licèt variè commutari videantur; & orationem homini tributam eſſe intellectus & rationis comitem ſiue miniſtram, ac proinde earum rerum omnium, quæ à ſenſibus perceptæ ad intellectum deferuntur, verba eſſe imagines atque ſimulachra. Hinc φύσεως & θέσεως, id eſt, naturæ & inſtituti diſcrimen perſpici poteſt: alia ſiquidem verba naturæ decreto, alia hominum inſtitutis atque legibus dicuntur conſtare. quod tamen prudenter à Lectore intelligi velim: rebus enim ita vt ſunt conſtitutis, in hac linguarum perturbatione, ſcio non rectè dici, verba φύσει imponi; alioquin eadem omnibus hominibus eſſent verba, idemque ac communis ſermo. Dico tamen, primo illo rerum creatarum initio planè fuiſſe conſentaneum rationi, atque neceſſarium, vt verba certo quodam naturæ decreto imponerentur: ſicuti enim νοήματα rerum extra mentem poſitarum, ſunt rerum ipſarum minimè fallaces imagines atque ὁμοιώματα, id eſt, aſſimilationes; ita quoque & voces, & ſcripturæ debent eſſe νοημάτων illorum in mente noſtra hærentium effigies

Initio Mundi fuere verba inſtituta naturæ decreto.

gies & ſimulachra; ſiquidem rerum ipſarum veræ ſunt atque naturales apprehenſiones, quibus res ipſæ vt ſunt, cognoſcuntur: eaſdemque ratione conſentaneum eſt [illegible] formas eaſdem in omnium hominum ſenſibus imprimi atque adumbrari; ita vt phantaſiæ miniſterio rerum illarum ſenſibilium imagines, veluti in cera, in animo impreſſæ relinquantur, vt pulchrè Plato in Theæteto & Sophiſta deducit. Concepta igitur, atque mentis vi atque efficaciâ rerum cognitio rectè & verè, non fucatè & imaginariè efformata, in omnibus hominibus omninò eadem eſt, atque adeò naturalis; quemadmodum res quoq; ipſæ, quarum verba ſunt ſimulachra, locis & temporibus ſpeciem ſuam minimè mutant, cùm ignis & apud nos, & apud omnes homines pariterque vrat. ita & de reliquis ſenſibus conſtituendum eſt. Vt ergo illa dicuntur eſſe φύσει, quæ ſemper ſui ſimilia, nec ex hominum qualibet opinione alia & alia ſunt, ſed eandem vim & proprietatem retinent; ita omninò videtur fuiſſe neceſſe, vt primigenia quædam vocabula primordio rerum creatarum ita fuerint inſtituta, vt rerum ipſarum naturam verè exprimerent atque repræſentarent. Cùm præterea Deus naturæ Architectus atque Princeps naturam voluerit eſſe rerum creatarum firmamentum, ac ſtabile quoddam ſeu ſempiternum principium, non incongruè Plato Deo veram ὀνοματοθεσίας cauſam aſſignat, quippè qui vti & res condidit, & virtute ſua conſeruat, ita & vocabulorum, quibus illarum natura inſigniretur, aptè inſtituendorum rationem hominibus tribuerit. Cùm enim νοήματα rerum cognitarum, Platone teſte, ſint εἰκόνες atque ἐκτυπώματα, efficitur, omnes homines iiſdem notitiarum ideis, id eſt, certa & vera cauſarum in animo conformatione atque cognitione, non temeraria & incerta indicatione fuiſſe imbutos (ita enim hoc loco ideæ vocabulum intelligimus) cùm natura in omnibus hominibus ἀγχινοίας vim atque efficaciam inſerat ad res percipiendas atque intelligendas, eademque ſit νοημάτων illorum effectrix; rerum autem per intellectum perceptarum ſymbola & teſſeræ ſunt verba naturæ vi conſtituta, ex quibus oratio poſtmodum componitur. Iam verò ἀρχηγὸν primigeniamque illam nominum conſtitutionem, certè ex nullo, niſi ex primo homine originem ſuam habuiſſe credimus; quem quidem, certiſſimum eſt, habuiſſe efficaciſſimam ἀγχινοίας vim, ſenſuum omnium, ipſiuſque maximè rationis liberrimum atque expeditiſſimum vſum, id eſt, verè fuiſſe Philoſophum, vt in præcedente ſcrutinio oſtendimus.

Plato.

Platonis ſententia circa nominum impoſitionem

Adamus impoſuit prima nomina rebus.

Primum igitur hominem, id eſt, Adamum, diuinâ quâdam facultate atque virtute ingenij præditum, primum fuiſſe ὀνοματοθέτην, minimè dubium, atque adeò de fide eſt, vt paulò poſt videbitur. Quòd cùm ignorauerit Plato (aut certè ſi quid ex libris Moyſis reſcire potuit, nec purè ſatis cognouit, nec ſatis liberè protulit) ex ipſo videlicet Moyſe, verarum originum ſiue antiquitatum Authore, illud ſolidè & germanè percipiendum eſt: Ille enim teſtatur Adamum primum hominem omnibus animalibus vera & propria nomina impoſuiſſe, eamque facultatem â Deo accepiſſe. verba eius cito.

ויצר יי אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה:

Et formauit Dominus Deus ex terra omne animal agri, & omne volatile cœli, & adduxit ea ad Adam, vt videret, quid vocaret ea; & omne, quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum eſt nomen eius, appellauitq́ Adam nominibus ſuis omnia animantia, & volatilia cœli, & omnem beſtiam agri. Effecit igitur Deus, vt omnium animalium naturæ quaſi præſentes oculis Adami obuerſarentur, vt illi eſſent perſpectæ atque cognitæ; aut certè miraculoſâ quâdam ratione omnes animantes illius oculis reuera ſubiecit, ita vt expedito ſenſuum miniſterio rerum naturas perſpiceret. Ex qua ſolida atque explorata cognitione, oportuna extitit in Adamo ὀνομαθεσίας facultas: ſic enim intelligo illa verba; *Et quodcunque nomen indidit illi Adam*, illi inquam animæ viuenti, *fuit nomen eius*, id eſt, fuerunt illis vera & germana nomina, & rerum naturis propriè accommodata, non ſecundùm extrinſecam denominationem, ſed eſſentialem quandam rationem, ita vt proprietates ſingulorum animalium ſingulis nominibus perfectè reſponderent; atque adeò ex ipſis nominibus ſolis in intrinſecam cuiuſque rei naturam facilè peruenire quiſpiam poſſet. quibus conſentit R. Abram Balmis in מכלל his verbis:

Adam nomina impoſuit animalibus ſecundùm eſſentialem quandam rationem.

R. Abram Balmis.

והפרש להלשון העברי משאר הלשונות כי בהיות מניח הלשון העברי הבורא ית׳ שמו הסכמת הנחתו היא נאותה לטבעי הדברים כלם כי לפי הטבעם הסבים לכנותם ולקרותם כמו שכתיב בבראשית:

Eſt autem differentia magna inter linguam ſanctam, & alias linguas; cùm enim Deus benedictus ſit Author linguæ ſanctæ, neceſſariò nominum impoſitio debet ipſis rerum naturis reſpondere, quia ſecundum eorum naturas conueniebat eas appellare. Quæ confirmantur à R. Abenezra, Ralbag, Rambam, Becchai, Rabboth, aliiſque in Geneſin Commentatoribus, quos hoc loco conſule. Meminit quoque huius impoſitionis nominum in principio Alfurcani ſui Mahumed impoſtor, vbi dicitur, Deum dictaſſe Adæ nomina rebus aptè imponenda.

RR. Abenezra Ralbag, Rambam, Becchai, Rabboth.

فخلق الله جميع وحش فجا بهم آدم عليه السلام واعلمه بقية الاسما كل واحد فسمي ادم لكلهم على صفاتهم

Creatiſque animantibus omnibus, venire fecit illa Deus ad Adam benedictæ memoriæ, & docuit ipſum oretenus nomina vniuſcuiuſque, & vocauit Adam omnia nominibus reſpondentibus proprietatibus eorum. Moſes Barcepha Syrus in libro de paradiſo, dicit Adamum editiore paradiſi loco inſidentem, auguſtaque auctoritate & Maieſtate, ac tali vultûs ſplendore, qualem emicuiſſe ex facie Moſis Scriptura teſtatur, voce quæ ſenſu excipi poſſet pronunciata, ſingulis animantium generibus nomina indidiſſe, vnumquod-

Moſes Barcepha Syrus.

quodque nominatim appellando; illa verò ſubmiſſis capitibus pronæ, nec præ nimio decore, quo ille reſplendebat, intueri ipſum audentia, ſingulatim prætoribant, & ſuis ab illo appellabantur ex ordine nominibus: v.g. cùm Taurum ille nomine appellaret, continuò is audito nomine ſuo tranſibat coram illo, capite ſubmiſſo; ſimiliter nominatim citatus equus, præteribat deiectâ ceruice, neque Adami aſpectum ſuſtinens; idemque cæteris contigit. Quæ non ita intelligenda ſunt, vt nomina, quæ animalibus impoſuit Adamus, ea tum primùm à Deo ipſum accepiſſe putetur; ſic enim non Adamus, ſed Deus ipſe impoſuiſſe eis nomina diceretur; ſed Adamum accepiſſe linguam à Deo, quantum ad alia omnia perfectam, præter eam partem, quæ animalium nomina continet; quam ſcilicet integram reliquit Deus ſolertiæ & ſapientiæ Adami, videlicet; vt ipſe per ſcientiam, quam habebat, animalium; & per notitiam plurimarum vocum, quam acceperat, nomina conderet, atque imponeret animalibus, ſingulorum naturis ritè congruentia; nec ea quidem vno modo formata, ſed diuerſis è cauſis petita, vel ex propria differentia ſpecifica, vel ex naturali proprietate, vel ex motu, vel ex figura, vel ex peculiari aliqua operatione, vel ex aliquo ſingulari ac proprio accidente. Atque hæc prima fuit nominum ἰδέα à Deo naturæ Authore inſtituta, miniſterio Adami. Licet autem & vni rei plura vocabula imponerentur, & contrà, vnum vocabulum rebus multis ſignificandis aptaretur; id tamen eatenus factum eſt, vt rei naturæ ratio poſtulabat. Atque etiam nomina ex variarum χίσιον circumſtantijs ita ſunt impoſita, vt conuenirent ipſarum naturæ; Naturæ enim appellatione non tantùm rei ſubſtantia ſignificatur, ſed accidentium etiam ὕπαρξις, quæ ſuo quidem modo dicitur πεφυκέναι, quatenus videlicet accidentia rem χαρακτηρίζειν, id eſt, notant atque deſignant. Prima igitur nomina ab Adamo rectè fuerunt hunc in modum conſtituta, & veram rei naturam repræſentarunt, vt minimè dubium eſſe debeat, nomina illa veras fuiſſe rerum definitiones; ac proindè hucuſque dici poſſe, nomina φύσει fuiſſe impoſita, videlicet à ſapientiſſimo πρωτοπλάστῳ. Nam vt ſapienter Plato in Cratylo;

Quomodo intelligendū quod Adam impoſuerit nomina animalibus.

Nomina ab Adamo animalibus impoſita fuere veræ animalium definitiones.

Οὐκ ἄρα παντὸς ἀνδρὸς ὄνομα θέσθαι ἐστὶν, ἀλλά τινος ὀνοματουργοῦ. οὗτος δ᾽ ἐστὶν, ὡς ἔοικεν, ὁ νομοθέτης. ὃς δὴ τῶν δημιουργῶν σπανιώτατος ἐν ἀνθρώποις γίνεται.

Plato.

Non cuiuſlibet hominis eſſe nomina rebus imponere, ſed cuiuſdam artificis, qui peculiari quâdam nominum imponendorum valeat facultate, hic autem nimirum eſt Legiſlator, qui profectò omnium Artificum rariſſimus eſt, & maximè ſingularis inter homines.

Κινδυνεύει ἄρα εἶναι οὐ φαῦλον ἡ τοῦ ὀνόματος θέσις, οὐδὲ φαύλων ἀνδρῶν, οὐδὲ τῶν ἐπιτυχόντων, καὶ Κρατύλος ἀληθῆ λέγει λέγων φύσει τὰ ὀνόματα εἶναι τοῖς πράγμασι, καὶ οὐ πάντα δημιουργὸν ὀνομάτων εἶναι, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνον τὸν ἀποβλέποντα εἰς τὸ τῇ φύσει ὄνομα ὂν ἑκάστῳ, καὶ δυνάμενον αὐτοῦ τὸ εἶδος τιθέναι εἴς τε τὰ γράμματα καὶ τὰς συλλαβάς.

Nominum igitur impoſitio haud quaquam leuis & exigua res eſſe videtur, neque hominum vulgarium humiliumque opus, ac proindè verum dicit Cratylus dicens, Natura rebus nomina exiſtere, nec quemlibet hominem nominum eſſe artificem, ſed illum demùm, qui ad illud nomen reſpicit, quod rerum naturæ exprimendæ atque repræſentandæ peculiariter quadrat, & qui illius nominis formam lite-

 ris

ri, & ſyllabis imponere atque accommodare poteſt. Porrò cùm orationis miniſterio humanæ ſocietatis ratio atque commercium conſtet, certè humanarum conceptionum δηλώματα καὶ σύμβολα quædam ſunt, quibus hominum commercium conſeruetur. Itaque vtentium conſuetudo atque inſtitutum maximi momenti eſt, in ſocietate generis humani; hincque duæ exiſtunt nominis definitiones apud Platonem, ſc: Nomen eſt ὄργανον διδασκαλικὸν, καὶ διακριτικὸν τῆς οὐσίας, id eſt, inſtrumentum rebus docendis aptum atque accommodatum, & rerum naturæ diſtinctè repræſentandæ: & μίμημα φωνῆς ἐκείνου ὃ μιμεῖται, καὶ ὀνομάζει ὁ μιμούμενος τῇ φωνῇ ὃ ἂν μιμῆται, id eſt, imitatio quæ vocis fit miniſterio, illius rei, quam qui imitandam inſtituit, voce imitatur. Sunt autem hoc loco conſideranda duplicia nomina; quædam prima, quædam ſecunda ex primis nata (quibus tamen omnibus commune eſt, vt rei naturam ſuo modo exprimant) in quorum qiudem etymo exquirendo deliramus, ſi primorum illorum nominum fontes ignoremus; quos tamen adire, vera eſt nominum ὀρθότης. Prima quidem illa, καὶ ἀρχαῖα illa nomina, à potentia, vt cum Platone loquar, quadam quàm ſit humana maiore impoſita, temporis longo vſu abſoleta, in barbaris linguis, hoc eſt, Hebraica, Chaldaica, Ægyptiaca, vt Plato vult, conſeruantur; quarum ignorationem cùm fateatur ipſe Plato, veram quoque nominum rationem ſe ignorare fatetur; ad illas tamen recurrendum eſſe ait, cùm vocabulorum origines ignorantur. Huius igitur conſilio ducti, iam tandem videamus, quænam fuerit illa primigenia lingua, quæ matrix, ex qua cœteræ omnes originem traxerunt.

Duæ definitiones Nominis apud Platonem.

DISQVISITIO III.

Quænam, & qualis fuerit prima omnium Linguarum.

Linguam Hebræam ipſi Orbi condito coæuam, à Deo Optimo Maximo inſtitutam, primoque traditam parenti, nemo eſt, cui non ſatis compertum ſit. Verùm cùm non deſint, qui id impugnare audeant, noſtram hanc ſententiam varijs rationibus ſtabiliendam duxi. Harum prima deſumitur ab antiquitate, & ſanctitate; ſiquidem eam vnà cum natura Vniuerſi Author indidit, nec ab impietate ortum cum alijs habuit communem; hac enim Adam omnium creaturarum naturas expreſſit, & omnibus eis nomina vocauit; in hac Deus ipſe ſæpiùs per ſe, vel per interlocutorem cum ſuis amicis colloquium inſtituit; hanc Patriarcharum & Prophetarum, vt verbis Auguſtini loquar, non ſolùm in ſermonibus ſuis, verùm etiam in ſacris ſcripturis cuſtodiuit Authoritas. Porrò cùm Chaldæis omnibus ſuperſtitionum peſte contaminatis, in vna Thare domo, de qua natus eſt Abraham, veri Dei cultum Dominus ſeruârit, in ea etiam ſimul cum ſui obſeruantia linguam hanc ſanctam tueri voluit. Hæc eſt, ad quam verus & genuinus ſacræ Scripturæ textus veluti ad lydium lapidem comprobaretur, omnium aliarum matrix; quæ omnia comprobantur ab Authoribus probis & ſenſatis. ita ſentiunt SS. PP. Hieronymus,

Linguam Hebræam cum mundo natam probatur.

Ratio prima ducta ab antiquitate & ſanctitate.

Auguſtinus.

mus, Auguſtinus, Cyprianus, Euſebius, Athanaſius, Origenes, Tertullianus, Iræneus, cœterique horum aſtipulatores. Ita poſt Rabbi Iudam, omnes Rabbini, Eliezer, Raſſi, Ralbag, Radak, Recanati, Abarbanel, Ramban, Akiba, innumerique alij, quos libenter hoc loco allegarem, niſi veritatem vel ipſis ſacræ huius linguæ Tyronibus iam innotuiſſe cognoſcerem. Altera ratio ad rei huius veritatem comprobandā, eſt ipſa ſimplicitas linguæ; ſiquidem omnes vocum huius linguæ radices triliteræ ſunt; quod in nulla alia lingua accidit. Quemadmodum igitur compoſita & mixta, poſteriora ſunt, communi Philoſophorum conſenſu, ipſis, ex quibus ſunt & conſtant, videlicet ſimplicibus elementis; ita cùm cœteræ omnium linguarum voces ſint compoſitæ, ſolius autem linguæ Hebrææ voces ſint ſimplices, vt paulò poſt videbimus, certum eſt, primam omnium aliarum linguarum ipſam eſſe Hebræam. Verùm ex nullo clariori ſigno hæc veritas luculentiùs quoque patet, quàm vel ex ipſa primæua nominum inſtitutione à protoplaſto facta; quæ non Græca, Ægyptia, Chaldaica, aut Syriaca, ſed purè Hebræa eſſe, non alio, niſi ilhus linguæ peritorum indigemus teſtimonio. Nam vt rectè Abenezra in 6. Geneſis.

Patres & Rabbini, aſſerentes linguam Hebræam eſſe omnium antiquiſſimā.

2. Ratio ducta à ſimplicitate linguæ.

וטעם שפה אחת לשון אחת והיה לשון הקדש לפיכך היא ראשונה מכל לשונות ושם אדם וחוה וקין חם שת פלג וכו׳:

Abenezra.

Senſus labij vnius eſt, lingua vna, quæ eſt Hebræa, ideò ipſa linguarum omnium prima, vt teſtantur nomina Adam, Eua, Kain, Cham, Seth, Phaleg, aliaque quotquot in ſacro textu leguntur. Tertia ratio ſumitur ab arcana & plena innumeris myſterijs inſtitutione huius linguæ, in qua quot literæ & apices, tot myſteria; quot ſyllabæ & voces, tot ſacramenta eſſe etiam ipſi SS. PP. teſtantur; vt non ſine cauſa Hebræi dicant.

3. Ratio ducta ab arcanis myſterijs quæ contiaet.

אין בתורה כתובה בלשון הקדש אפילו אות אחת שאין ההרים גדולים תלויים בה:

In lege, Hebræo videlicet ſermone conſcripta, non eſſe vel vnam literam, ex qua non magni montes dependeant. Quæ vel ipſe Chryſoſtomus ſuo veluti calculo approbare videtur his verbis: *Quemadmodum longè gratius eſt pomum, quod tuis manibus ex ipſa arbore decerpſeris, vinum iucundius, quod ex eo depromſeris dolio, in quo primum conditum fuit; ita diuinæ literæ neſcio quid habent natiuæ fragrantiæ, neſcio quid ſpirant ſuum & genuinum, ſi eo ſermone legantur, quo ſcripſerunt ij, qui partim ex ſacro hauſerunt ore, partim eiuſdem afflati Spiritu nobis tradiderunt. Linguæ autem, quibus diuina eloquia Deus nobis concredidit, tres ſunt, Hebræa, Chaldæa, & Græca.* Sed præ cœteris contrariæ ſententiæ fauere reperio Georgium Amiram in ſua Grammatica Chaldaica, olim Alumnum Collegij Maronitarum, poſteà Patriarcham Antiochenum, & Primatem montis Libani digniſſimum, qui ſiue patriæ linguæ patrocinio, ſiue aliquo alio motiuo impulſus, neſcio, certè nihil intentatum relinquit, quo linguam ſuam Syriacam linguarum omnium Principem conſtituat; cuius tamen omnia argumenta eò colliment, vt oſtendat, linguam Syram, quam ille omninò cum Chaldaica confundit, ideò eſſe pri-

Chryſoſt. hom. 79.

Georgius Amira putat, linguam Syriacam fuiſſe primam.

primam omnium aliarum, quia à primis hominibus, hoc eſt, Chaldæis proceſſit. Verùm ex eius argumentis ſequitur Chaldæam linguam ferè fuiſſe Hebræam, quod ita oſtendo. Noë, & filij eius Sem, Cham, & Iaphet, primi poſt diluuium humani generis Duces fuerunt Chaldæi; illam enim regionem incoluerunt, quæ iam Armeniam, Syriam, Aſſyriam, & partem Arabiæ comprehendit, olim ſub Chaldææ nomine comprehenſam, vt præter Ariam Montanum, Adarchomium, Beroaldum, plerique alij aſſentiuntur ſacrarum literarum Commentatores: ſed hi recenſiti Duces non vtebantur aliâ linguâ, niſi illâ, quam à primis Mundi Patriarchis Adamo, Seth, Henoch hauſerant; at illa alia non fuit, quàm Hebræa; ergo Chaldæi iſti vſi ſunt linguâ Hebræâ, id eſt, illâ linguâ, quæ poſt confuſionem cœterarum linguarum ſingulari Dei prouidentiâ ſola permanſit in domo Heber, à quo & nomen inuenit. Siue igitur illa lingua primogenia vocetur Chaldaica à natione, ſiue Hebræa à tranſitu Abrahæ, aut ab Hebro, vt dixi, ſiue à Syria, Syriaca; ſiue à Meſopotamia, Meſopotamica; certè vna & eadem lingua fuit à principio ante confuſionem linguarum, diuerſis ſolùmodò nominibus, à diuerſis populis qui eâ vtebantur, deſumptis differens. Atq; ita intelligenda ſunt verba textus Arabici, quæ in fauorem ſuum citat ex Maronitico ſacræ Scripturæ Codice deprompta.

ومن هولاي جميع الشعوب على الارض بعد الطوفان وشقت الالسن واختلاف لغتهم السريا ني ✡

Id eſt, *Et ab his diuiſi ſunt omnes populi ſuper terram poſt diluuium, & diuiſæ ſunt linguæ; & varietas linguæ eorum Syriaca*. Præterquam enim, quòd non omni tranſlatori, niſi approbato, fides adhibenda ſit; certè ipſa verba intelligenda eſſe vt dixi, ſumendo ſc: Syriam pro Aſſyria, quæ cum Chaldæa paſſim confunditur, ſicut continens cum contento, luculenter patet. Quod verò Sanctus Ephrem vocet linguam Syriacam

S. Ephrem. ܠܫܢܐ ܩܕܡܝܐ ܘܡܒܘܥܐ ܕܠܫ̈ܢܐ ✠

primam linguarum, & fontem idiomatum, hoc ideò cenſendus eſt facere, quòd patria ipſi eſſet, & Hebrææ maximè vicina, propinquaque. Verùm vt hæ duæ ſententiæ tandem concilientur,

Duplex lingua ſacris literis vſurpata, Doctrinalis, & Idiomatica.

Suppono primò, Linguam duplicem eſſe ſacris literis à principio vſurpatam: Vnam originalem, quam & doctrinalem appellare licet, quòd in ea primæua ſcientiarum tàm ſacrarum, quàm profanarum inſtitutio facta ſit; atque talem fuiſſe Hebræam aſſero, vt poſteà pluribus probabimus: Alteram idiomaticam, ſiue vſualem, vtpotè toti alicui nationi communem; atque hanc aio fuiſſe à principio Chaldaicam, vel Aſſyriam, Hebrææ vicinam.

Idiomaticæ originem trahunt à Doctrinali.

Suppono ſecundò, Omnes idiomaticas ab originali ſeu doctrinali aliqua deſcendentes, eâ quoque poſteriores eſſe; vt patet ex linguis Chaldaica, Syriaca, Arabica, Æthiopica, quæ cùm omnes filiæ ſint Hebrææ originalis, tantò maiorem quoque corruptionem vnaquæque paſſa eſt, quantò ab origine ſua plùs receſſerit; quemadmodum & in Græcæ linguæ dialectis, & in filiabus Latinæ linguæ, Italica, Gallica, Hiſpanica, Luſita-

ſitanicæ videre eſt. His igitur ſuppoſitis, Dico Hebræam linguam, quam doctores ſanctam vocant, primam omnium linguarum fuiſſe, eandemque quam Deus protoplaſtis primùm infuderat; quæ etſi ab impia ſtirpe Cain aliquam corruptionem paſſa fuerit, ſemper tamen ceu ſacrum & diuinum munus in domo Adæ, verorumque eius filiorum ſecundùm traditionem ſucceſsiuam permanſit incorruptè; ita vt hæc ab Adamo ad Sethum, ab hoc ad Henoch, ab Henoch ad Noëmum, & ab hoc ad Hebrum (à quo nomen inuenit) & Abrahamum, ab his ad Moſen, & deindè ad alios ſucceſsiuè fuerit propagata. Si igitur Chaldaicam, ſiue Aſſyriam Aduerſarij ita accipiant, vt eandem velint eſſe cum illa, quâ primi Chaldææ habitatores vſi ſunt; dico ita acceptam eandem eſſe cum Hebræa, cùm primi habitatores Chaldææ alia, vt dictum eſt, lingua non ſint vſi, quàm Hebræa, primæua illa & originali. Si verò Chaldæam diuerſam eſſe velint ab Hebræa, eandemque cum Idiomatica poſt linguarum confuſionem in Chaldæa currentem; dico eandem ita acceptam minimè primam linguarum dici debere, cùm ex corruptione linguæ Hebrææ promanârit, & ab origine ſua iam defecerit, variaque populorum commixtione ac commercio tantò ſemper maiorem corruptelam paſſa ſit, quantò à fonte fuerit remotior riuus. Dico tamen, linguam Chaldaicam ſecundum poſt Hebræam inter linguas vetuſtatis locum obtinere. Qui hæc penitiùs introſpexerit, facilè famoſam hanc Hebrææ & Chaldææ linguarum de primatu contendentium litem exortam dirimet. Syriacam autem nequaquam eandem cum Chaldaica eſſe, ſed & literis, & phraſi diſtinctam, poſteris temporibus ortam, non aliâ authoritate opus eſt, quàm illâ Leuitæ Eliæ Aſcenazi, vtriuſque Magiſtri peritiſsimi, quam in præfatione in ſuum Meturgeman ſiue Lexicon Chaldaicum hiſce verbis aſtruit.

Lingua ſancta prima omnium linguarum.

In quo ſenſu Chaldæa poſſit dici prima linguarum.

Chaldaica inter linguas ſecundum locum obtinet.

אמר רבי שמואל בן נחמני אל תהי לשון ארמית קלה בעיניך שמצאנו בתורה ובנביאים ובכתובים שהק׳ב׳ה חולק לו כבוד בתורה יגר שהדותא בנביאים כדנא תאמרון להום בכתובים וידברו הכשדים למלך ארמית וזה לפי שהוא קרוב ללשון הקדש מכל שאר הלשונות וכן כתב החכם רא״ע לשון ארמית הוא לשון הקדש שנשתבש משמע שקודם שנשתבש היו מדברים בארם לשון הקדש ממש:

Leuita Elias Aſcenazi.

Dixit Rabbi Samuël filius Nahhmani; nè ſit vilis in oculis tuis lingua Chaldaica, ſiquidem inuenimus in lege, in Prophetis, & hagiographis, quòd Deus benedictus, cui ſit gloria, in lege teſtimonium præbet in Prophetis, ſicut viſum fuit eis in hagiographis, & locuti ſunt Regi linguâ Chaldaicâ, & hoc ideo, eò quòd hæc vicina ſit linguæ ſanctæ præ omnibus alijs linguis; atque ita ſcribit Eliezar; Lingua Chaldaica ipſa eſt lingua ſancta corrupta; fama quoque eſt, quòd olim antequam corrumperetur, loquebantur in Syria vel Chaldæa linguâ ſanctâ ſimpliciter. ita R. Elias citato loco. Quando verò illa corrupta fuerit, difficilis quæſtio eſt apud Authores; varij varia allegant tempora; ego cum paulò antè citato Authore, vti linguæ vtriuſque, ita temporum & hiſtoriarum peritiſſimo, ſentio, qui in citato loco ita diſſerit:

R. Eliezer.

ואם כן יש לשאל מתי נשתבש והלא בזמן האבות היה זה הלשון המשבש והראיה יגר שהדותא לכן נראה לי לומר שנשתבש תכף אחר שיצא אברהם משם כי בלי ספק היה הוא ואבותיו מדברים בלשון הקדש כאשר קבלו מאדם ועד נח איש.

איש מפי איש והעיקר היה שם בן נח שהוא היה בעבר הנהר כמו שפרש רמ״בן וכשמת
הוא ורוב בניו ויצא משם אברהם והיו כלם עובדי עבודה זרה אז נשתבש הלשון
ונקרא לשון ארמי על שם ארם שהוא היה חבן האחרין של שם שנאמר ובני
שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם ומסתמא האריך ימים יותר מכלם לכן
נקרא הלשון על שמו לשון ארמי וכשבא אברהם לארץ כנען היה הוא וזרעו
מדברים שפת כנען שהיא לשון הקדש ממש ואף כשהיו ישראל במצרים לא אזבוהו
כמו שאמרו רז״ל שלשה דברים לא שנו ישראל במצרים שמותם ומלבושם ולשונם :

Id eſt, *Quæri igitur poſſet, quando lingua Hebræa; & an temporibus Patrum hæc lingua fuerit vſitata; & rationem dubitandi ſuppeditant hæ voces* יגר שהדותא. *Ideo videtur mihi conueniens dicere, quòd adulterata ſit, poſtquam egreſſus eſt Abraham inde; quoniam abſq; dubio Patres noſtri primi locuti fuêre, quemadmodum eam acceperunt ab Adam vſq; ad Noë oretenus; & primum eius fundamentum fuit Sem filius Noë, cùm is eſſet transflumen, quemadmodum explicatur à Ramban. & cùm eſſent ibi is & filij eius, egreſſus eſt Abraham inde, erant enim omnes idololatræ, tunc corrupta eſt lingua, & vocata fuit lingua Aramæa, iuxta nomen Aram, qui fuit filius vltimus Sem, iuxta quod dicitur, filij Sem, Elam, & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, & longiùs is cœteris prolongauit dies vitæ ſuæ: ideò vocata fuit lingua à nomine ſuo Aramæa. Et ingrediente Abraham in terram Canaam, ſequebatur is, & omnes filij eius ſermonem Cananæum, quæ fuit lingua ſancta ſimpliciter; & etiam cùm noſtri Patres morarentur in Ægypto, non reliquerunt eam, ſicuti dicunt Rabbini noſtri; Tria non mutarunt Iſraelitæ in Ægypto, Nomina ſua, veſtimenta ſua, & linguam ſuam.*

Patet igitur linguam Hebræam omnium linguarum ſine controuerſia antiquiſſimam, imò primam. Syriacam autem, & Chaldaicam, ſiue Babylonicam eiuſdem filias eſſe, omnemque inter Authores controuerſiam de primatu linguarum motam, ſolùmmodò ex æquiuocatione quadam nominum ortam eſſe, vt proindè facilè omnium obiectiones ſoluturus ſit, qui noſtras rationes hoc loco allatas probè intellexerit. Indagatâ igitur primâ Mundi linguâ, nil iam ampliùs reſtat, niſi vt eiuſdem formam characterum, ſcribendique rationem pari paſſu diſcutiamus.

DISQVISITIO IV.

De linguæ Hebrææ mira vi in rerum ſignificationibus eluceſcente.

Linguæ Hebraicæ mira vis in rerum ſignificatione

MIrum ſanè id in lingua Hebræa videri debet, quòd nomina rebus perfectè conueniant, eundemque quomodocunque tranſpoſita ſemper ſenſum efficiant. Quòd cùm nulla in alia lingua locum habere comperiamus, meritò ei inter cœteras linguas principatus debetur. Verùm ne quicquam ſine ratione aſſeruiſſe videamur, huius rei largiſſima ſpecimina dabimus, vt Lector immenſas diuinæ ſapientiæ huius primùm inſtitutricis diuitias ſub illa latentes aſpiciat, & miretur. Antequam tamen vlteriùs progrediamur, hìc quædam præſupponenda ſunt, veluti regulæ & Canones, quibus fulti & directi licitè in ſimili veritatis indagatione vti poſſimus.

Sup-

Notanda circa linguam Hebraicam.

Suppono igitur primò, non vnicæ tantùm vocis conſtructionem in Hebraicis nomenclaturis, ſed & multiplicem etiam repetitionem per eoſdem diuerſoſq; ſenſus & conſtructiones vſurpari poſſe.

Secundò, literas ו י ע ה א ח veluti vocales ſubinde intelligi, & conſonantibus ſubeſſe, etiamſi non exprimantur; & quòd conſonantium ſimilis ſoni ſubinde inter ſe fiat tranſmutatio.

Tertiò, quòd plenæ dictionum determinationes ſub verbo etymologicè diſpoſito non requirantur.

Quartò, quòd vis verborum primigeniorum innoteſcat variè, ſc: in varia literarum metatheſi ſiue tranſpoſitione, per variam verborum acceptionem, vel aliam lectionis diſtinctionem, & ſeparationem ſyllabicam, aut vocum repetitionem directam; & hâc ratione ſenſus myſtici & arcani alicuius ſeries ſub ipſis verborum penetralibus recondita, aliaque ſcriptura interna expreſſa eſſe demonſtratur. His igitur ita ritè diſpoſitis, iam videamus, quomodo nomina à primæuo eorundem Inſtitutore rebus ſingulis impoſita, vim, quam quoduis poſſidet, denotent, initium ducentes ab animalium nominibus, deindè à proprijs quorundam eximiorum hominum appellationibus; tertiò denique ænigmaticas quorundam in ſacra Scriptura locorum ſignificationes Cabalico analyticæ artis ſubſidio enodare conabimur.

Nomina ab Adamo impoſita animantibus eſſentiã animantium exprimebant.

Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, vt videret, quid vocaret ea; omne enim, quod vocauit Adam animæ viuentis, hoc eſt nomen eius. Ecce prima ὀνοματοθεσίας origo. nomina igitur rebus non caſu, ſed ſummâ ratione impoſita patet, vt quod ſonarent verba, res ipſæ exprimerent. Adduxit enim Deus animalia ad Adam ſapientia ſummâ præditum לראות *vt videret*, id eſt, conſiderata cuiuſque natura, inclinatione & indole, diſpiceret, מה יקרא לו, *quid vocaret ea*.

וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו׃

& quodcunque appellauit id Adam, id eſt nomen eius; vel vt pulchrè Onkelos Metargem. Chaldæus hoc loco explicat, adductis enim animalibus iubet,

למחזיה מה יקרא ליה׃ *vt ſpecularetur quomodo vocaret ea.*

Nomina aliqua adhuc ſuperſunt in lingua Hebraica, quæ exprimunt animantium indolem.

Nunc igitur videamus, vtrum aliqua adhuc nomina ſuperſint in lingua Hebræa, quæ animantium indolem, quam indicant, verè adhuc exprimant. Certè Rabbini plerique innuunt aliqua, veritatem huius ὀνοματοθεσίας indicantia; & inter cœteros R. Becchai, qui de hac nominum impoſitione, ſua in Geneſin commentatione ita diſſerit.

אמרו במדרש הביא הקב"ה לפניו כל הבהמות והחיות יקרא להן שמות ואמר לזה נאה לקרותו אריה ולזה נאה לקראתו חמור ולזה סוס וכן כל ובר ודבר והנה בזה נתפרסמה הכמתו הגדולה כמו שהיה בצלם אלהים ומעשה ידי השם יתעלה ונראה לי באור המדרש הזה כי אדם הבין בחכמתו ושכלו טבע כל בהמה וחיה וקרא לכל אחת ואחת שם מעין הטבע ומורה שהוכיר בה והאותיות שצרף בשמותיהן הכל לפי טבעיהן ומדותיהן׃

Dicitur in Midras, fecit Deus tranſire ante Adam omnia animalia, &

vocauit ea nominibus ſuis, & dixit; nunc huic conuenit, vt vocetur אריה, id eſt, *Leo; & ad illud, conuenit vt hoc vocetur* חמור, id eſt, *Aſinus; & ad aliud, conuenit, vt hoc vocetur* סוס, id eſt, *Equus; & ſic faciebat de ſingulis animantibus; & ecce in hoc manifeſtauit maximam ſuam ſapientiam, ſicut is, qui eſſet ſimulachrum Dei, & opus manuum Domini Dei excelſi; & videtur mihi explicare Midras, quòd Adam intellexit in ſapientia ſua naturam cuiuſuis animantis, & vocauit vnumquodque nomine ſignificante naturam & proprietatem memoratam in eo; literas quoque nominum ſingulorum nunc coniungendo, nunc ſeparando, nunc permutando ea, variè cum naturis, & proprietatibus animantium combinauit.* Pergit deinde Becchai:

R. Becchai. והנה היו שמות מושכלות באמרך הכיר בחכמתו טבע האריה שהוא גבור וגדול ומלך שבחיות עד שהנביא המשיל בו את השם ית׳ באומרו ה׳ כאריה ישאג ועלה שמו אריה מפני שאותיות אריה ראויות כי הא״לף והה״י והיו״ד הן אותיות חש״י והשי״ש פירושו רוח ואם כן עצם השם של אריה מבאר ענינו וכן נשר הכיר בחכמתו שהנשר מלך שבעופות ועפיפתו גברת מכל עוף וכמו שידוע מעניניו כי כשישלמו לו עשר שנים יגביה עפיפתו עד מאד עד שהוא מתקרב לגלגל האש ולרוב החמימות מחבט ומפיל עצמו והנה הוא נמרט ואחרי כן יתחדש ויעלה אבר בתחלה וכן מנהגו כל עשר ועשר שנים עד מאה שנה ובשנה המאה מתקרב ביותר לגלגל האש ומגביה העפיפה כמנהגו ונופל בים ומת ועל כן ידע האדם הענין הזה בחכמתו וקרא שמו נשר כי חש״ין אש והרי״ש רוח והנו״ן לשון נפילה והנה שמו מבאר על מנהגו וטבעו ומה אחריתו וזה הוא וכן כתב רבינו סעדיה גאון ז״ל שאמר לזה ראוי לקרותו נשר:

Et ecce fuerunt nomina notionàlia iuxtà verba tua. Cognoſcens Adam in
Cur Leoni impoſuit Adã hoc nomen Arieh. *ſapientia ſua naturam Leonis, quòd nimirum eſſet fortis, magnus, & Rex animalium, adeo vt etiam Propheta cum Deo comparauerit, cum dicat, Deus ſicut Leo rugiet; impoſuit ipſi nomen* אריה, *eò quòd literæ huius vocis* אהי׳ *ſunt*
Cur Aquilæ Adam hoc nomen Neſer indiderit. *reſpirationis vehementioris. Et ſic ipſa dictio* אריה, *Leo, explicat ſignificationem eius; & ſic Adam cognouit* נשר *Aquilam in ſapientia ſua, quòd ipſa eſſet Regina omnium auium, volatuſq́; eius fortior omnibus alijs volucribus ſicuti ex operationibus eius patet, cùm illi fuerit ætas* 10. *annorum, volatu ſeſe extollit vſque ad ipſam ſphæram ignis, & præ multitudine caloris ſe inde demittens præcipitat in mare, vbi decidentibus plumis veteribus, acquirit nouas in primam iuuentutem reſtituta, & ita ſingulis* 10. *annis conſueuit facere, vſque ad centeſimum annum, quo more ſuo ſphæram ignis repetit, vnde tandem ſeipſam deijciens in mare, ibi finem vitæ ſuæ ponit. ita ſcribit R. Saadia Gaun. & hâc ratione Adam cognoſcendo naturam Aquilæ, ipſi no-*
נ, נפילה *men congruum inuenit, vocando eam* נשר, *quoniam prima litera* נ, נפילה, id eſt,
ש, אש *caſum ſignificat, ſecunda* ש, אש, id eſt, *ignem, tertia* ר, רוח, id eſt, *ſpiritum;*
ר, רוח *vt ſequitur* נ׳נפילה ש׳אש ר׳רוח id eſt, *caſus, ignis, ſpiritus, & ſic nomen eius declarat mores, & naturam eius.* Pergit vlterius:

R. Saadia Gaon. וכן בשם החמור הכיר בחכמתו שהוא פתי וסבל מכל הבהמות ונמשך אחר התאוות ועוד שדרך החמור לטעון משא והתביאות על מדות מלשון החומר שעורים ועל כן קרא שמו חמור מלשון חומר וכן בשם הסוס הכיר בחכמתו שהסוס קל התנועה ושמח לקראת המלחמה והעלה שמו סוס מלשון ששה כי הסמ״כין מתחלפין בשינין וכתיב בדי שופר יאמר האח ומרחוק יריח מלחמה וכן

קרא

קרא שמות לכל דבר ודבר וכשקרא לכולן שמות אמר לו ואני מה שמי אמר לו ה׳ למה שאתה אדון לכל הבריות הוא שכתוב אני ה הוא שמי שקרא שמו שקרא לו אדם הראשון עד כאן :

Et ſic in nomine חמר *hamor*, id eſt, *Aſinus, cognouit per ſapientiam ſuam, quòd is eſſet fatuus, & baiulus præ omnibus cæteris animantibus, & quod aptus eſſet ad portanda onera prðuentuum, iuxta proprietatem nominis Hamor, & ideo vocauit nomen eius Hamor. Non aliter cognouit in ſapientia ſua naturam Equi, quod is nimirum eſſet leuis, & mobilis, & hilaris, promptuſq; ad bellum, vocauitq; eum nomine* סוס*, à voce* שישה*, vel* שוש*, gaudere, quòd ſe ſua alacritate exhilaret; ſcriptum quoque eſt, quòd à longe olfaciat bellum. Et ſic vnamquamque rem vocauit nomine conuenienti naturæ ſuæ. Et peracta* ὀνομαθεσία *omnium, dixit & ſibi: & ego, quo nomine appellabor? dixit ei Deus, Adon, eò quòd Dominus omnium creaturarum ſis, iuxta quod ſcriptum eſt, Ego Dominus, hoc nomen meum; & vocatus eſt hoc nomine vſque in hunc diem.* Alij alia in Commentarijs ſuis referunt, nos excepto Thalmud, quæcunq; in Rabbinorũ Commentarijs circa hoc negotium reperire potuimus, hic collecta proponemus, vt ex illis propoſito ſuo magis apta Lector excerpere poſſit; inueniet enim multa, quæ admirandam Hebraicæ linguæ proprietatem deprædicare poterunt.

Hæc vox Hamor quomodo exprimat naturam Aſini.

Hæc vox Sus quomodo exprimat naturam Equi.

Nomen Leonis in lingua ſancta eſt אריה *Arieh*. quod reſolutum Cabalicâ methodo, quam Themuram vocant, ſemper aliquid Leoni congruum profert; continentur enim in hac propoſita voce ſequentes ſenſus: הראה בראי יראה, id eſt, *monſtrans, ſeu incutiens aſpectu ſuo formidinem intuentibus*: מאיר בראיו, id eſt, *illuminans aſpectu ſuo*, quia ignes ſuo vultu quaſi lucem iaculatur: ראיו כראי, *viſus eius ſicuti ſpeculum*: מרחה מראיו ראי יראה, id eſt, *proyciens ex oculis ſuis fulgorem timoris*. quæ omnia hâc paraphraſi continentur, vt ſequitur.

Significationes huius nominis Arieh.

אריה Leo.

הראי בראי יראה		*Incutiens viſu ſuo formidinem.*
האיר בראיו	id eſt,	*Luce oculorum ſuorum illuſtrat videntes ſe.*
ראיו כראי		*Viſus eius ſicut ſpeculum*
מרה מראיו ראו יראה		*Proyciens ex eo aſpectum horroris.*

כלב Canis.

מכל חיות לב לך	*Præ omnibus animantibus cor tibi*, vel etiam *tibi animus*.
כל כלב כלב	*Canis idem ac cor & animus*, id eſt, *natura illius eſt eſſe robuſtum, generoſum, mobilem, viuacem, & cordialem.*

Significationes huius vocis Celeu.

כלב לך

Legitur recto & retrogrado ordine, & ſignificat idem, acſi dixiſſet Adamo: eſt quaſi intellectus tibi. לב *enim nunc cor, nunc animum, modò intellectum ſonat.*

שור Bos.

Significationes vocis Sur.

שור שרה בראשר
אשר שר הראש (בעל קרנים)

Bos dominatur capite ſuo.
Qui eſt princeps capitis, cornibus enim & capite præ cæteris animalibus eminet.

אדם Homo.

Significationes vocis Adam.

1. 2. 3 4 5 6
אדם א׳ אדם דם א מד א׳ מאד א׳ ומאדמת׃

Id eſt:

1 2 3 4 5
Adam primus homo, ſimilitudo Dei, & menſura rerum omnium, ex vapore
6
Dei, & terra concretus.

איש Homo vir.

1 2 3 4 5 6
איש אש י׳ שיאש ישא ו י׳ אשה׃

1 2 3 4 5 6
Homo ignis, ſiue virtus Dei, cùm ceciderit, eleuabitur, & Deus virtus & fortitudo eius.

Atque vt ad nomen Adami reuertamur; ſecundum alios ſignificat id quoque rationalem æſtimationem, vel aſſimilationem rerum, quæ habentur per diſcurſum: eſt enim אד *ratio*, vel *rationalis*; דם verò *æſtimatio*, vel *aſſimilatio*; omnis enim actus iudicij humani, vel eſt de aliqua quidditate rei, vel ſimilitudine eius: nam, vt rectè Alabaſtrus oſtendit, eſt in Græco quoque ἄνθρωπος, quaſi ἀναθρῶν, id eſt, *conſiderans cum ratione*, vel *quomodò ſe res habeat*; nam ſub ratione tam cauſa rei, quàm ſimilitudo eius comprehenditur. Sic ergo omnia animalia adduxit Deus ad hominem, id eſt, rationabiliter iudicantem, & quicquid hic prædicauit de re qualibet, hoc eſt nomen eius, vel definitio. שם enim ſignificat & nomen, & poſitionem, & definitionem.

ויקרא אדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי׃

Et vo-

Et vocauit Adam nomen vxoris ſuæ חוה *Heua, quia ipſa eſt mater omnium viuentium*. Sicut אדם *Adam*, vocem idem ſignificare diximus, ac generalem æſtimationem rei per diſcurſum, ita חוה *Heua*, nihil aliud eſt, quàm ſignificatio, enunciatio, propoſitio: חו enim eſt idem ac indeterminata, חו verò prædicatio & indicatio rei. Hinc Heua mater omnium viuentium dicitur, quia quicquid ab intellectu per aſſenſum producitur, fit neceſſariò per propoſitionem aliquam; nihil enim perfectum ab intellectu generatur, niſi per aſſenſum vel tacitum, vel expreſſum enuncietur. Quicquid autem veriſimile videtur eſſe intellectui, & per aſſenſum enunciatur, dicitur myſticè viuere. Itaque ſicuti propoſitio indefinitè ſumpta continet in ſe omnes propoſitionum modos determinabiles, ſic Heua fuit mater omnium viuentium. Vides igitur, quomodo nomina Hebraica non tantùm varios ſenſus ſecundùm literam acceptos, ſed & parabolicos, allegoricoſque includat. Infinita huius generis hic adducere poſſem; verùm vt & Lectori inueniendi materiam relinquamus, hic plerorumque animalium nomina varia metatheſeos combinatione reſoluta proponere voluimus, vt & methodum reſolutionis diſcat curioſus Lector, & ſimul ex nominibus varios ſenſus, dictorum animalium naturis congruos, elicere poſſit.

Cur Adam vxorem nuncupauit Heuam.

Combinationes ſenſuum qui ſub nominibus animalium latent.

שור *Bos*	תיש *Hircus*	פיל *Elephas*	נשר *Aquila*	איל *Ceruus*	זמר *Pardus*
שרו	תשי	פלי	נרש	אלי	זרם
ושר	ישת	ילף	שרן	ילא	מרז
ורש	יתש	יפל	שנר	יאל	מזר
רוש	שית	לפי	רשן	לאי	רזם
רשו	שתי	ליף	רנש	ליא	רמז

חגב *Locuſta*	עגל *Vitulus*	ראם *Monoceros*	דוב *Vrſa*	גמל *Camelus*
חבג	עלג	רמא	דבו	גלם
גחא	גלע	אמר	ובד	מלג
גבח	געל	ארם	ודב	מגל
בחג	לעג	מרא	בדו	לגם
בגח	לגע	מאר	בוד	למג

אריה *Leo*	חמור *Aſinus*	חזיר *Sus*	חסידה *Ciconia*	עקרב *Scorpius*
ארהי	חמרו	חזרי	חסהרי	עקבר
אירה	חורם	חרזי	חרידם	ערבק
איהר	חומר	חריז	חרסהי	ערקב
אחרי	חרמו	חירז	חירסה	עבקר
אחיר	חרום	חיזר	חיסדה	עברק

ראית

Combinationes nominis אריה, id eſt, Leonis.	Combinationes nominis חמור, id eſt, Aſini.	Combinationes nominis חזיר, id eſt, Porci.	Combinationes nominis חסידה, id eſt, Ciconiæ.	Combinationes nominis עקרב, id eſt, Scorpionis.
ראיה	מורח	זריח	סדיחה	קברע
ראהי	מוחר	זרחי	סדיהח	קבער
ריאה	מחרו	זירח	סידחה	קרעב
ריהא	מחור	זיחר	סידהח	קרבע
רהיא	מרוח	זחיר	סהידח	קעבר
רהאי	מרחו	זחרי	סחדיה	קערב
יראה	וחמר	יזרח	יסחדה	ברקע
ירהא	וחרם	יזחר	יסדחה	ברעק
יארה	ומחר	יחרז	יחדסה	בערק
יאהר	ומרח	יחזר	יהסדח	בעקר
יהאר	ורחם	ירחז	ידהחס	בקרע
יהרא	ורמח	ירזח	ידסחה	בקער
הריא	רחמו	רחיז	דסחיה	רבקע
הראי	רחום	רחזי	דחסיה	רבעק
הארי	רמוח	רזיח	דחיסה	רעקב
האיר	רמחו	רזחי	דסיחה	רעבק
הירא	רוחם	ריזח	דיחסה	רקבע
היאר	רומח	ריחז	דיסחה	רקעב

Atque hæc ſunt paradigmata metatheſeos nominum quorundam animalium, quæ curioſo Lectori proponenda duximus, vt artificium Cabalicum videret; & cùm literæ nominis alicuius quomodocunque tranſpoſitæ ſignificationem ſuam ſortiantur, quàm multa & magna cùm circa nomina, tùm circa integros ſenſus erui poſſint, ex hoc veluti ex vngue leonem intelligeret. Significationem ſingulorum nominum data opera non poſuimus, vt Lectori aliquid ad inueniendum relinqueremus. Vt Lector quoque videret, quanta ſub Hebraicis nominibus vis lateat, & quàm varia & multiplex ſignificatio, hìc quoque quædam nomina propria, vnà cum myſtica ſignificatione eorundem explicamus. In Geneſi ita legitur de nomine Seth. *Et Adam cognouit vxorem ſuam, & peperit filium, & vocauit nomen eius* שת, *quia poſuit mihi Deus aliud ſemen pro Abel, quem occidit Kain.* Nomen שת deriuatur à verbo שׂא, id eſt, deſcendit. Significat quoque שת plantam, & ponere, & (pro) & תש retrogradè reuellere, diſſoluere, & שות *ſchauat* æquale ſignificar, ita vt combinatio metatheſeos huius nominis totam hanc ſub ſe reducat ſententiam.

Myſticæ ſignificationes huius nominis Seth.

8 7 6 5 4 3 2 1

שתי יה שית שת תש ש תשה שות:

1 2 3 4 5 6 7 8

Poſuit mihi Deus aliam plantationem pro Abel, quem euulſit Kain.

Hoc loco accipimus תש pro Abel, eſt enim *Toſch* idem quod euulſor, cuiuſmodi Abelem fuiſſe nomen eius oſtendit, ſiquidem Deo intentus nouit omnium rerum, præter Deum, vanitatem. *Schat* autem pro

Kain

Kain ſumimus, quia hic vmbris & ſimilitudinibus rerum caducarum, dum venatus eſt, verum bonum perdidit; cuius loco Seth ſubſtitutus eſt. Vides igitur, quàm in nomine Seth pulchrè totus contextus citatus contineatur. Porrò Geneſ. 18. v. 6. de nomine Abraham ita legitur.

Myſticæ ſignificationes nominis Abraham.

ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך : ומלכים ממך יצאו : ושרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה :

Nec vltra vocabitur nomen tuum Abram, ſed diceris Abraham, quia patrem multitudinis gentium dedi te, & Reges exient ex te; Sarai quoq; vxor tua non vocabitur Sarai, ſed Sara erit nomen eius. Nomen Abram ſignificat patrem excelſum, patrem credentium, cuius nomen variè combinatum, ac Cabalico artificio reſolutum, præter innumeros alios ſenſus, hunc ſequentem reddit.

אברהם אברם :

ראה הבורא	*Reſpexit Deus*	ברו רב ורם	*ſcilicet filius eius magnus & excelſus,*
באברהם	*in Abraham,*	בר הבורא	*filius creatoris, ſcilicet Chriſtus.*
והראה בו	*& oſtendit in eo*	והוא יפרהם	*& ipſe liberauit eos, ſcil: filios hominum;*
אב רב ורם	*Patre magno & alto*	ממרא	*ab amaritudine* (peccati)
כבמראה	*ſicuti in ſpeculo,*	מארב	*ab inſidijs* (ſcil: diaboli)
במהרה	*quòd breui* (citò)	מחרמה	*à maledicto,*
יבוא מאור רב	*veniet lux magna*	באמת	*in fide*
מרום בארם	*de excelſo in Syriam,*	אברהם	*Abraham.*

Anagogica translatio huius nominis Abraham.

Alabaſt.

Anagogicâ quoque tranſlatione ita exponi poteſt ex Alabaſtro: Quia ſicuti אב ſignificat centrum, & principium omnis expanſionis, ſiue corporeæ, ſiue intellectualis; ſic Abraham centrum eſt multitudinis nationum, vel Catholicarum gentium, quia המון id valet. eſt enim הם multorum hominum conſerta, & totalis denotatio, vnde המון, quaſi אמון, id eſt fidelis multitudo Catholica ſub vno complexu apprehenſa, quia fuit Abraham pater omnium. Et dignum eſt obſeruatu, quòd Abraham Patriarcha figura fuit non ſolùm Chriſti; verùm etiam Petri Apoſtolorum Principis: ſicut enim Abraham iuſſus eſt à Deo patriam & cognationem relinquere, ſic imperauit Chriſtus Petro, vt relictis omnibus ſequeretur ſe; & quemadmodum diu ſterilis fuerat Sara vxor Abrahami, ſic etiam Eccleſia gentium, quæ Petro in coniugium deſtinabatur, nondum filios pepererat; & veluti nomen Abrami mutatum eſt in Abraham, id eſt Centrum multitudinis Catholicæ gentium, ſic Simoni indita eſt appellatio Cephas, id eſt, cardo expanſionis, ſiue centrum vniuerſæ diffuſionibus. Significat quoque Abraham אב רום; ſcil: Patrem Romanum: ſicuti enim ei promiſſum, quòd in ſemine eius benedicerentur omnes nationes terræ; ita in Petro, quòd ſuper illum, & ſedem ſuam ædificaretur domus

Abraham fuit figura D. Petri.

omnium, qui benedictionem in Chriſto conſequentur. Et quemadmodum Saræ ablatum eſt opprobrium ſterilitatis, per nominis mutationem, & interpoſitionem literæ ה; ita Eccleſiæ dempta eſt immunditiæ ignominia per crucis interpoſitæ contactum, quando omnes nationes ſub vnius lintei velamine ad Petrum demiſſæ ſunt, & à Deo ſanctificatæ, & pro Eccleſia Gentilium appellata eſt Eccleſia Catholica. Qui Cabalicum artificium propoſitum penitiùs rimatus fuerit, percipiet quoque in nominibus אשמעל, יצחק, Iſmaël & Iſaac, rationem vtriuſque teſtamenti, veteris, & noui; ſub nominibus autem duorum fratrum Iacob & Eſau clarè repræſentatum videbit ſtatum Eccleſiæ Catholicæ in hoc mundo, & initium triumphantis. Nam quemadmodum Synagoga ſe habuit ad Eccleſiam, vt Iſmaël ad Iſaac; ita Eccleſia præſens ad futuram in conſummatione huius Mundi, ſe habet vt Eſau ad Iacob. ita Alab: Itaq; Synagoga dicitur habuiſſe vmbram rerũ futurarum, non ipſam imaginem: Eccleſia habet imaginem, non autem ipſam ſpeciem veritatis, ſed ſub Chriſtianæ religionis cœrimonijs, & totius Catholicæ doctrinæ velamento, adhuc reconditur; donec veniat Iacob, qui appellatur תם, ſimplex & perfectus, qui dicitur apud Eſdram finis huius ſæculi, & initium ſequentis immortalitatis, vt ſequitur.

In nominibus Iſmaël & Iſaac nouum & vetus teſtamentum Cabaliſtæ agnoſcũt.

In Iacob & Eſau repræſentatur Eccleſia militans & triumphans, iuxta Alabaſt.

אשמעל	*Lex vetus*	יצחק	*Lex noua*
שלא שמע אל	*Qui non audiuit Deum*	יצחקי יה	*Fecit mihi riſum Deus*, id eſt, lege gratiæ lætificauit.
אלא במשל	*niſi per vmbras & ſimilitudines*	יצחקי	*corridebit mecum*, id eſt, conuerſabitur Deus incarnatus.
		צחקה	*pura veritas hæc eſt.*

Pari ratione deprehendemus in ipſis nominibus duodecim filiorum Iacob, Cabalico reſolutis artificio, rationes ipſas, ob quas nomina ipſis impoſita, vt ſequitur.

Nomina 12. filiorum Iacob cur ipſis impoſita, iuxta Alabaſt.

ראובן *Reuben*		שמעון *Simeon*		לוי *Leui*		יהודה *Iuda*	
ראה ה׳ בעניי	*Vidit Deus humilitatẽ meam,*	שמע ה׳	*audiuit Deus*	ילו	*copulabitur*	יה	*Deum*
		ששנאה אני	*quòd exoſa ego,*	יו׳ אלי	*vir meus ad me,*	הודה	*laudo,*
ורא	*& vir*		*& poſuit mibi*		*quia pro duxi ei*	יה	*Domino*
אהבני	*diliget me.*	ושם לי וזה	*etiam hunc.*	לבי	*filios.*	אודה	*confitebor.*
דן *Dan*		נפתלי *Nephtali*		גד *Gad*		אשר *Aſer*	
דני	*iudicauit*	יה	*luctata ſum*	בגד בא	*feliciter venit*	אשרי	*Beata ego,*

יה	*me Deus,*	נפתלתי	*contendi.*	גדר	*opera-*	מאשרוני	*quia-*
			que-		*eius*		*beatam*
ויענה	*& exau-*	בנפתלי	*cum-*				*me di-*
בעני	*diuit in*		*æmula,*	גדי	*victrix*		*cent*
	afflictio-	ונפתלתי	*& præ-*		*ego*		
	ne meâ,		*ualui.*			אשרות	*mulie-*
ויתן לי	*& dedit*			בגדי	*in ſorore*		*res.*
	mihi				*mea.*		
בן	*filium.*						
ישכר *Iſſachar*		זבלון *Zabulon*		יוסף *Ioſeph*		בנימין *Benia-min-*	
ישש	*dedit*	בזה לון	*in hac*	אסף	*abſtulit*	בן	*filius*
	mihi		*lite-*		*mihi*	ימין	*dexteræ,*
ה'	*Deus*	זבלני.	*manebit*	ה'	*Deus*		
שכרי	*merce-*		*mecum-*			בני	*filius*
	dem meã	מליני	*vir meus*	ספת	*defectum*		*meus*
שש	*quia dedi*			יספי	*addat*	מי"י	*à Domi-*
	ego	יבלתי	*quia pro-*		*mihi*		*no.*
שכרי	*ancillam*		*duxi*	יה	*Deus*		
	meam	לו ו'	*ei ſex*	מוסף	*addens*		
אישי	*viro*				*alium-*		
	meo	בנים	*filios.*	יוסף	*Ioſeph*		

Hæc ferè ex Alabaſtro. Multa hoc loco ſimilia adducere poſſemus, verùm quia illa tractatui de Cabala Hebræorum paulò poſt ſecuturo reſeruauimus, hîc ijs diutiùs inhærere noluimus. Sufficiat hoc loco, quod nobis propoſitum erat demonſtraſſe, in nulla aliarum linguarum, præterquam in Hebræa, nomina rebus perfectè conuenire, & literis eorum quomodolibet tranſpoſitis accepta, ſenſus ſuos rei, quam denotant, conuenientes, aperire; quod ſanè ſi vllum aliud, ingens tùm antiquitatis, tùm præſtantiæ dictæ linguæ argumentum eſt.

CAPVT II.

De libris primæuis Mundi, de forma Characterum, & de propagatione linguarum.

DISQVISITIO I.

Vtrum ante diluuium libri fuerint ſcripti; & vtrum poſt diluuim ante Moyſen?

CVm in præcedentibus Hebræam linguam vti primam, ita linguarum

omnium antiquiſſimam demonſtrauerimus, iam ordinis ratio poſtulare videtur vt examinemus quoque, vtrum ante & poſt diluuium vſque ad Moſen libri fuerint eâ linguâ conſcripti; quod tamen antequam diſcutiamus, de inſtrumentis ſcriptorijs primò tractandum eſt; vt ſic dilucidior fiat, & ἀμφίδικος noſtri inſtituti demonſtratio.

§. I.

De ſcriptorijs Inſtrumentis primæui ſæculi.

OMnis ſcriptio duplici ratione perfici poteſt, vel incidendo, vel pingendo. In priori duo ſpectantur; Inſtrumentum, quo literæ inciduntur; & materies, cui inciduntur: de vtroque hoc loco fusè à nobis agendum eſt.

Inſtrumentum vel eſt naturale, vel externum. Naturale eſt manus, quæ & ipſa vicem ſtyli ſubindè præſtat, vt cùm Angelus manu depinxit ſcripturam in cœnaculo Regis Balthaſaris; & Chriſtus Saluator noſter, de adultera rogatus ſententiam, eam in terra digitis exarauit. De captiuo quoque narratur, qui cùm pennâ careret & atramento, vnguibus ad ſcrinum modum ſuccreſcentibus pro penna; carbone autem ſaliuâ, aut vrinâ temperato epiſtolam ad amicos ſcripſerit. Externum Inſtrumentum ſtylus eſt; qui primò ferreus fuit, aut ex alia quadam prædura materia metallica; & hoc inſtrumento ſaxis ſeu laminis metallicis ſua Antiqui inſculpere ſolebant, vt eſt apud Iobum cap. 19. qui liber cùm omnium vetuſtiſſimus ſit, meritò ei circa narrationem de ratione ſcribendi veterum, vtpotè primæuo ſæculo viciniſſimo, fides habenda eſt; ita autem loquitur: *Quis mihi tribuat, vt ſcribantur ſermones mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro ſtylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte ſculpantur in ſilice?* vbi omnes ferè ſcribendi rationes, quæ vnquam in vſu fuerunt mortalibus, indicare videtur. Nam quatuor omninò indicat: Primò, communem aliquam, eandemque priuatam, cùm ait: *Quis mihi tibuat vt ſcribantur ſermones mei?* vel vt in Hebræo eſt:

Dan. 5.

Iob 19. Omnia Antiquorum ſcribendi genera inſinuantur.

מי יתן אפו ויכתבון מלי:

Secundò firmiorem aliam & diuturniorem ad publica monumenta; innuiturque iſtis: *Quis mihi det, vt exarsntur* בספר, id eſt, *in libro*. ad eam pertinet, quæ tanquam firma & rata perſcribuntur ad publicam memoriam, cuiuſmodi ſunt ſtatuta, iura, leges, quæ vel impreſſis characteribus, vel diuturnioribus notis conſeruata volumus; quod & vox Hebræa יחקו id eſt, *decernantur*, ſatis ſuperque inſinuat; vel vt meliùs in Chaldaica paraphraſi apud Vziclidem:

מן יהב בפתקא ויתרשמון:

Quis mihi det codicillum, vt in eo deſignentur, videlicet ſermones mei. Tertiò, *in plumbi lamina*, aut ærea quacunque materia, *ſtylo ferreo*; ita enim habetur, id eſt, ſtylo ferreo in plumbo, in teſtimonium, vel vt alij, in perpetuum

petuum בעט ברזל ועופרת לעד, vel vt Vzielides, בקולמוס דפרזלא *calamo ferreo*. Quartò, in ſilice, aut aliâ quâuis prædurâ materia. in quibus omnibus ad antiquam ſcribendi rationem alluſiſſe videtur. Ad primam quidem & ſecundam reducuntur vulgares illæ & communes ſcribendi rationes, in folijs arborum; aut codicibus, vt apud Plinium legitur, in palmarum folijs primò ſcriptitatum; cuiuſmodi libros peregrino Malabarum charactere ſtylo ferreo acutiſſimo conſcriptos Bibliotheca Vaticana exhibet. Ad tertiam & quartam rationem lapideæ & metallicæ laminæ, & ſaxeæ moles, cuiuſmodi pyramides erant, aliaque monumenta veterum, reducuntur.

§. II.

Varia materia, cui Veteres & primæui homines inſcribere ſolebant.

CErtum eſt, præter ſaxa & laminas metallicas, quibus non niſi res æterna memoria dignas incidere ſolebant, alias quoque materias adhibuiſſe, quibus res ordinarias & priuatas calamo, aut ſtylo ferreo conſignabant. Multa quoque primos iſtos homines partim neceſſitate vrgente, partim vigore quo pollebant ingenij, ac diuturna rerum experientia, tùm alia, tùm potiſſimùm Scripturæ rationem concernentia reperiſſe, is videbit, qui hæc noſtra paulò attentiùs fuerit contemplatus. Habitis enim characteribus nihil faciliùs fuit, quàm reperire materiam, in quam ſenſa mentis inſcriberent. Primò enim læuibus tabulis, aut ſchiſtis, ſiue fictilibus iſtis lapidibus (quibus primæua illa mortalium incunabula, Aſſyriam, inquam, abundare, quotquot eas partes luſtrarunt, teſtantur) priùs ritè dolatis conſcripſiſſe veriſimile eſt. Cùm verò moles huiuſmodi ſaxoſorum codicum, aut tabularum dolatarum plùs æquo augeretur; vt paucioribus folijs plura comprehenderent, folijs palmarum vſos Iſidorus author eſt l. 6. c. 12. *Textilibus*, inquit, *maluarum folijs, & palmarum*, vbi pro malua aliqui ponunt palmam, cùm malua herba molliſſima, ſcriptioni prorſus inepta ſit, neque mucronem ſtyli tolerare poſſit. Folia arborum ſequebantur libri. eſt autem liber, Iſidoro teſte, corticis pars interior, videlicet medium illud, inter corticem & lignum, quod nos cutem interiorem arboris appellamus. Plinius teſtatur primò in folijs ſcriptitatum, deinde in quarundam arborum libris. Arbores autem erant, tilia ſeu phiſyra, papyrus, betula, vlmus. De tilia ita voce φιλύρα Suidas Author antiquus loquitur: Φιλύρα εἶδος δένδρου ἔχον φλοιὸν βίβλῳ παπύρῳ ὅμοιον. Et Herodianus lib. 1. λαβὼν γραμματεῖον τούτων δὴ τῶν ἐκ φιλύρας ἐς λεπτότητα ἠσκημένων ἐπαλλήλῳ δὲ ἀνακλάσει ἀμφοτέρωθεν ἐπιπτυσσομένων γράφει ὅσους χρὴ τῆς νυκτὸς φονευθῆναι. Quorum verborum ſenſus hic eſt.

Sumpto in manus libello, quales ex tilia tenuiſſimi, & vtrinque plicatiles fiunt, conſcribit in eo, quoſcunque eâ nocte interficere ſtatuiſſet. cui conſentiunt Xiphilinus in Domitiano, Martianus Capella lib. 2. Vlpianus lib. 3. ff. de legatis. l. 52. Porrò libris arborum ſucceſſere tabellæ ligneæ, quæ ſchedæ erant, vel tabellæ ceratæ. Plinius lib. 13. c. 11. Pri-

Primæui homines in tabulis & fictilibus lapidibus ſcribebant.

Poſtea in folijs palmarū. Iſidorus.

Poſtea in corticibus arborum.

Plin. l. 13. c. 11.

Suidas. Herodianus.

Xiphilinus. Martianus Capella. Vlpianus. Poſtea ſcripſere in tabellis ceratis.

Iſidorus.

uata monumenta linteis confici, aut ſchedis: Iſidorus dicta confirmat his verbis: *Ante vſum chartæ & membranarum, in dolatis ex ligno codicillis epiſtolarum colloquia ſcribebantur*. Vnde codex, quaſi diceres caudex, nomen inuenit, eò quòd è caudice vtplurimùm conficerentur tabellæ ligneæ, quibus ſenſa mentis ſuæ inſcribebant. In Septentrionalibus plagis in fagineis tabulis ſua exarare ſolebant, vnde & in hunc diem librum vocant *Buech*, libros *Bücher*, & eodem nomine fagum appellant, *Buechbaumb*. Quidam cùm ligneas tabellas non ita commodas vaſtæ ſcriptioni viderent, linteis plicatilibus vſi ſunt. ita Liuius l. 3 . Martianus Capella l. 2. Hoc chartæ genere Sybillas ad oracula ſua inſcribenda vſas Author eſt Symmachus l. 4. cap. 34. *Monitus Cumanos lintea texta ſumpſerunt*. & Flauius Vopiſcus in Aureliano: *Inueni nuper in Vlpia Bibliotheca inter linteos libros epiſtolam D. Valeriani*. perperam hoc loco Turnebus luteos (pro linteos) legit. Perſas quoque ſerico res geſtas inſcripſiſſe, apud citatum Symmachum reperio. Primæuos verò homines veriſimile eſt, loco linteorum voluminum, membranis pelliceis vſos eſſe; hiſce enim veſtiebantur, hiſce lectos ſternebant, hiſce tuguria contra aëris temporiſque iniurias integebant, hiſce præterea tapetum loco vtebantur, & denique illæ chartæ loco, ad in iis ſenſa mentis poſteritati conſignanda ſeruiebant; quæ omnia confirmantur ex diuerſis Authorum monumentis. R. Meir in Iobum c. 19. ita tradit:

Codex vnde dictus.

Cur Germani librum vocent Buech

Et in linteis plicatilibus.

Liuius.

Martianus Capella.

Sybillæ vſæ ſunt linteis.

Symmachus.

Vopiſcus.

Adamo & Poſteris membranæ pelliceæ erant pro charta.

R. Meir.

אמרו רבותינו ז״ל כי אבות הראשונים כתבו זכרונם
בספרי גלדים בעץ ובאבנים:

Dicunt Rabbini noſtri benedictæ memoriæ, quòd primi homines ſcribebant monumenta ſua in libris pellium, & in ligno, & in ſaxis. Ad quod alludere velle videtur Martianus Capella, cùm dixiſſet, librorum alios eſſe ex papyro, alios ex carbaſo, addit, *ex ouillis multi quoque tergoribus*. & Martial. lib. 14. *Pellibus exiguis arctatur Liuius ingens*. Idem ibidem epigr. 164.

Martialis.

> *Ilias, & Priami regnis inimicus Vlyſſes*
> *Multiplici pariter condita pelle latent.*

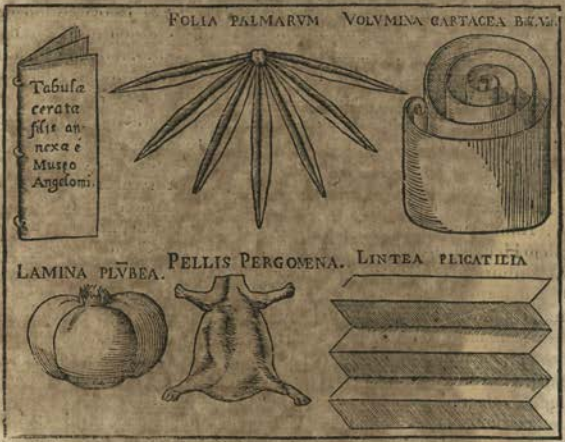
Diodorus Siculus.

Diodorus Siculus lib. 2. Cteſiam Authorem commendat, qui ſua ſe hauſiſſe dicit, Ἐκ τῶν βασιλικῶν διφθερῶν, ἐν αἷς οἱ Πέρσαι τὰς παλαιὰς πράξεις κατά τινα νόμον εἶχον συντεταγμένας. *Ex membranis regiis, in quibus Perſæ quadam lege geſta veterum digeſſerunt*. Membranacei quoque fuêre libri, quos Eleazar Pontifex Hebræus miſit Ptolomæo Philadelpho, vt eſt apud Ioſephum l. 12. antiquit. Iudaic. Hinc Pergameni vſus apud Græcos frequentiſſimus, qui & ad vltima hæc tempora durat. Vide quæ de harum membranarum vſu in ſequentibus fuſiùs tradimus. Etiam nomina eorum, qui Athenis Senatu mouebantur, ſolijs inſcribi ſolebant; vti in ὀστράκοις ſiue teſticulis eorum nomina populus ſignabat, quos vellet vrbe excedere; ſicuti igitur poſteriùs hoc ἐξοστρακισμὸς dicebatur, qui populi erat; ita priùs vocabatur ἐκφυλλοφορία, quæ erat Senatus. Vide Pollucem l. 8. c. 5. & Harpocra-

Ioſephus Flauius.

Pergameni vſus vnde.

tionem. Multa hoc loco de papyro & charta dicenda forent, ſed quoniam ea particulari tractatui reſeruauimus, ad eum Lectorem remittimus. Sufficit igitur hic aliquo modo demonſtraſſe, primæuos mortales partim in tabulis & laminis, partim in pellibus res communiores, ſaxis verò maioris momenti inſcripſiſſe. Verùm vt Lector varias quoque tabularum, codicillorum, librorum, foliorumque figuras videat, hic eadem ex varijs Romanis Muſæis, & Bibliotheca Vaticana deprompta, proponere viſum eſt.

§. III.

Libri, Monumenta, Tituli ante diluuium.

DEſcriptis iam ijs, quæ ad ſcriptoriam artem pertinent, inſtrumentis, ſeu materie, in quam inſcribere ſolebant primæui homines; iam libri quoque ipſi nobis aperiendi atque inſpiciendi ſunt, vt quinam fuerint famoſi illi ſcriptores, & de quibus rebus ſcripſerint, innoteſcat. Non ignoro diſpares eſſe de hoc ſcriptorio negotio inter Authores ſententias; & quoſdam etiam affirmatiuæ ſententiæ ita acriter aduerſari, vt eam tueri temerarium eſſe iudicent. Ego certè in hoc dubio negotio, vt ad aliquam ſaltem certitudinis veritatiſque notitiam peruenirem, nihil non egi. Quo ſtudio tamen id conſecutus eſſe videor, vt depoſito omni dubio ſententiam affirmatiuam, vti certiſſimam, mordicùs mihi defendendam

Ante etiam diluuium fuit in vſu Scripturæ inuentum.

dam

dam propoſuerim. Fuiſſe autem non poſt diluuium duntaxat, ſed & ante illud ſcripturæ & literarum inuentum in vſu, primò clariſſimè oſtendit vnanimis omnium Authorum Græcorum, Latinorum, Hebræorum, Chaldæorum, Arabum, Samaritanorum, Æthiopum, Ægyptiorum conſenſus.

Suidas primò Adamum Authorem literarum facit; idem facit vniuerſa Hebræorum Schola, cui non diſſentiunt Syrorum & Arabum monumenta, quemadmodum fuſiùs in Obeliſco Pamphilio teſtimonijs, authoritatibuſq; comprobauimus. Quæ quidem ſucceſſiuâ traditione ab Adamo ad Sethum filium, cœteroſque Adæ filios vſque ad Enoch tranſlatæ, magnum incrementum ſumpſerunt; de qua re vide citatum primum Obeliſci Pamphilij librum, exactè & copioſè tractantem. Henoch verò ſcripſiſſe libros certum eſt, cùm S. Iudas in epiſtola ſua Canonica, & D. quoq; Auguſt. l. 15. de Ciu. id palàm fateantur; ex quibus Origenes & Tertullianus integras ſanè paginas citant. Quid verò hi libri continuerint, dubium eſt. Citati Authores eos continuiſſe aiunt multa vaticinia, videlicet de his quæ euentura erant filijs ac nepotibus Patriarcharum, de futuris Hebræorum ſceleribus, & pœnis, de Mundi Saluatore ab eis occidendo, de eorundem euerſione, captiuitate, & diſperſione inter gentes perpetua. Annius in Commentarijs ſuper Beroſum Apocryphum ſcribit, in eodem Henoch volumine fuiſſe celebre vaticinium de geminis totius terræ cladibus, altera per inundationem, altera per incendium futuris. Origenes apud Sixtum Senenſem in 28. hom. lib. Num. vnà cum Tertulliano, tradunt argumentum libri Enoch fuiſſe, præter prophetias, de numero & nominibus ſtellarum, & ipſarum ſecretis virtutibus, de deſcenſu filiorum Dei ad filios hominum, de Gigantibus ex Angelorum coitu progenitis, de extremo iudicio Dei erga impios. Verùm vt Lector ſpecimen aliquod videat, afferam hoc loco fragmentum quoddam ex libro Enoch, quod circumfertur, & adducitur à Scaligero in annotation. ſuis in Euſeb. quod & in Bibliothecâ Græca Monaſterij Saluatoris Meſſanenſis vrbis celeberrima videre contigit anno 1637. Et quamuis is liber apocryphus ſit, quia tamen antiquiſſimus eſt, & ante Chriſti tempora vetuſtiſſima traditione ſcriptus, hîc eius inquam fragmentum apponendum duxi, vt videant Lectores curioſi, hoc minimè diſcrepare ab illis, quæ paulò ante ex Patribus de argumento librorum Enoch retulimus. Ex Græco autem à nemine, quod ſciam, tranſlatum, nos linguæ latinæ verbotenus donamus. Quod dum facimus, totum hoc qualecunq; ſit antiquitatis fragmentum, ita libero Lectoris iudicio relinquimus, vt neminem ad ea quæ adducimus, irrefragabili authoritate credendâ adſtringere velimus.

Quid ſenſerint varij Authores de materia libri Enoch.

Adamus.

Origenes. Tertullianus.

§. IV.

§. IV.

Fragmentum ex libro Enoch.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΕΝΟΧ.

Περὶ τῶν Ἐγρηγόρων.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐπληθύνθησαν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐγεννήθησαν αὐτοῖς θυγατέρες ὡραῖαι, καὶ ἐπεθύμησαν αὐτὰς οἱ Ἐγρήγοροι, καὶ ἀπεπλανήθησαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους· ἐκλεξώμεθα ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν ἀνθρώπων τῆς γῆς. Καὶ εἶπε Σεμιεξᾶς ὁ ἄρχων αὐτῶν πρὸς αὐτούς· φοβοῦμαι μή οὐ θελήσητε ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο, καὶ ἔσομαι ἐγὼ μόνος ὀφειλέτης ἁμαρτίας μεγάλης. Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ πάντες, καὶ εἶπον, ὀμόσωμεν ἅπαντες ὅρκῳ, καὶ ἀναθεματίσωμεν ἀλλήλους, τοῦ μὴ ἀποστρέψαι τὴν γνώμην ταύτην, μέχρις οὗ ἀποτηρήσωμεν αὐτήν. Τότε πάντες ὤμοσαν ὁμοῦ, καὶ ἀνεθεμάτισαν ἀλλήλους. Ἦσαν δὲ οὗτοι κ', οἱ καταβαίνοντες ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰάρεδ εἰς κορυφὴν τοῦ Ἑρμονιεὶμ ὄρους· καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄρος Ἑρμῶν, καθότι ὤμοσαν, καὶ ἀνεθεμάτισαν ἀλλήλους ἐν αὐτῷ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων αὐτῶν.

EX PRIMO LIBRO ENOCH,

Do Egregoræis ſiue Angelis malis.

*ET factum eſt, cùm multiplicati fuiſſent filij hominum, nataque ipſis filiæ pulchræ & decoræ, contigit vt deſiderarent eas Egregori (*ſcilicet Angeli;*) & vnus alterum ſeducebat, dicentes ad inuicem: Eligamus nobis fœminas è filiabus hominum terræ. Et dixit Semiexas princeps eorum ad ipſos; timeo nè fortè non velint inire hoc negotium, & ero egó ſolus debitor peccati maximi. Et reſpondebant ei omnes dicentes: Iurabimus omnes, & iureiurando nos obligabimus inuicem ad in nullo à data fide recedendum, donec omnia compleuerimus. Tunc omnes iuramento præſtito ſe obligarunt. Erant autem 20. qui aſcendentes in diebus Iared ſummitatem montis Hermonijm, quem à iureiurando ita appellarunt, ibi fœdere per iuramentum inito ſe inuicem obſtrinxerunt. Nomina autem Principum ſunt ſequentia.* Fragmentum libri Enocho adſcriptum.

Α' Σεμιεξᾶς ὁ ἄρχων αὐτῶν.	1 Semixas Princeps eorum.
Β' Ἀταρκοῦφ.	2 AtarKuph.
Γ' Ἀρακιήλ.	3 AraKiel.
Δ' Χαβαβιήλ.	4 Chababiel.
Ε' Ὀραμμαμή.	5 Orammame.
ς' Ῥαμιήλ.	6 Rhamiel.
Ζ' Σαψίχ.	7 Sapſich.
Η' Ζακιήλ.	8 ZaKiel.
Θ' Βαλκιήλ.	9 BalKiel.
Ι' Ἀζαλζήλ.	10 Azalzel.
ΙΑ' Φαρμαρός.	11 Pharmarus.
ΙΒ' Ἀμαριήλ.	12 Amariel.
ΙΓ' Ἀναγημᾶς.	13 Anagemas.
ΙΔ' Θαυσαήλ.	14 Thauſael.
ΙΕ' Σαμιήλ.	15 Samiel.
Ις' Σαρινᾶς.	16 Sarinas.
ΙΖ' Εὐμιήλ.	17 Eumiel.
ΙΗ' Τυριήλ.	18 Tyriel.

ΙΘ' Ια-

ιθ' Ἰαμιὴλ.	19 Iamiel.
κ' Σαριὴλ.	20 Sariel.

Οὕτως καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἐν τῷ ͵αρο' ἔτει τοῦ κόσμου ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας, καὶ ἤρξαντο μιαίνεσθαι ἐν αὐταῖς, ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ. καὶ ἔτεκον αὐτοῖς γένη τρία. Πρῶτον Γίγαντας μεγάλους· οἱ δὲ Γίγαντες ἐτέκνωσαν Ναφηλείμ, καὶ τοῖς Ναφηλεὶμ ἐγεννήθησαν Ἐλιούδ, καὶ ἦσαν αὐξανόμενοι κατὰ τὴν μεγαλειότητα αὐτῶν. καὶ ἐδίδαξεν ἑαυτοὺς καὶ τὰς γυναῖκας φαρμακείας, καὶ ἐπαοιδίας. Πρῶτος Ἐξαὴλ ὁ δέκατος τῶν ἀρχόντων ἐδίδαξεν ποιεῖν μαχαίρας, καὶ θώρακας, καὶ πᾶν σκεῦος πολεμικὸν, καὶ τὰ μέταλλα τῆς γῆς, καὶ τὸ χρυσίον πῶς ἐργάσωνται· καὶ ποιήσωσιν αὐτὰ κόσμια ταῖς γυναιξὶν, καὶ τὸν ἄργυρον. ἐδίδαξεν δὲ αὐτοὺς, καὶ τὸ στίλβειν, καὶ τὸ καλλωπίζειν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς λίθους, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ταῖς γυναιξὶν, καὶ θυγατράσιν αὐτῶν· καὶ παρέβησαν, καὶ ἐπλάνησαν τοὺς ἁγίους, καὶ ἐγένετο ἀσέβεια πολλὴ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἠφάνισαν τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. Ἔτι δὲ καὶ ὁ πρώταρχος αὐτῶν Σεμιαζᾶς ἐδίδαξεν εἶναι * ὀργὰς κατὰ τοῦ νοὸς, καὶ ῥίζας βοτανῶν τῆς γῆς.

* Deſunt hic nonnulla.

Ὁ δὲ ια' Φαρμαρὸς ἐδίδαξε φαρμακείας ἐπαοιδίας σοφίας, καὶ ἐπαοιδῶν λυτήρια. Ὁ θ' ἐδίδαξεν ἀστεροσκοπίαν. Ὁ δὲ δ' ἐδίδαξεν ἀστρολογίαν. Ὁ δὲ η' ἐδίδαξεν ἀεροσκοπίαν. Ὁ δὲ γ' ἐδίδαξε τὰ σημεῖα τῆς γῆς. Ὁ δὲ ζ' ἐδίδαξεν τὰ σημεῖα τῆς Σελήνης. Πάντες οὗτοι ἤρξαντο ἀνακαλύπτειν τὰ μυστήρια ταῖς γυναιξὶν αὐτῶν, καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤρξαντο οἱ Γίγαντες κατεσθίειν τὰς σάρκας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἤρξαντο οἱ ἄνθρωποι ἐλαττοῦσθαι ἐπὶ τῆς γῆς. Οἱ δὲ λοιποὶ ἐβόησαν εἰς τὸν οὐρανὸν περὶ τῆς κακώσεως αὐτῶν, λέγοντες εἰσενεχθῆναι τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἐνώπιον αὐτοῦ. * Καὶ ἀκούσαντες οἱ δ' μεγάλοι ἀρχάγγελοι, Μιχαὴλ, καὶ Ῥαφαὴλ, καὶ Γαβριὴλ, καὶ Οὐριὴλ, παρέκυψαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν ἁγίων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ θεασάμενοι αἷμα πολὺ ἐκκεχυμένον ἐπὶ τῆς

* Deſunt hic nonnulla.

Sic & reliqui omnes anno 1170. Mundi, acceperunt ſibi ipſis mulieres, & inceperunt contaminari in ipſis uſq; ad diluuium. pepereruntq́; ipſis tria genera (hominum). *Primum genus erant Gigantes magni; Gigantes autem generabant Naphilim, &* τοῖς *Naphilim nati ſunt Eliud; & multiplicabantur iuxta magnitudinem eorum. & docebant ipſos, & fœminas eorum magiam, & incantationes, ſiue artem præſtigiatricem. Primus Exaël decimus Principum docuit facere machæras, & thoraces, ſiue loricas, & omnis generis arma bellica, & metalla,* id eſt, metallicam artem, *& vſum auri & argenti, quânam ratione videlicet in varios luxûs vſus adhiberi poſſent; & fecerunt varia ornamenta mulieribus. docuerunt quoque eas coſmeticam artem, id eſt, fucos, & ſtibij varium vſum in condecorando vultu, lapides quoque pretioſos; & faciebant ſibi filij hominum, fœminis, & filiabus ipſarum ſimilia; quibus prævaricari, & erant faciebant ipſos ſanctos, & extitit impietas multa ſuper terram, & corruptæ ſunt vniuerſæ viæ mortalium. Antiſignanus quoque dictorum Principum Semiaxas docuit eſſe * iras animi, & radices herbarum terræ.*

Vndecimus autem Pharmarus nomine docuit magiam, & artem incantatricem, præſtigiatorumq́; expiatoria ſacra. Nonus autem docuit artem deducendi ſtellas. Quartus Aſtrologiam diuinatricem. Octauus docuit artem diuinandi per aërem. Tertius ſigna terræ. Septimus docuit ſigna Lunæ. Omnes hi inceperunt vxoribus ſuis; & filijs earum dicta reuelare myſteria. Poſt hæc inceperunt Gigantes veſci carnibus humanis, repereruntq́; impio hoc exterminio homines decreſcere ſuper terram. Reliqui verò ob deteſtabilem Gigantum malitiam clamabant in cœlum dicentes, petentesq́; coram eo ſuſcipi memoriam eorum. Audientes autem quatuor è maioribus Archangelis, Michaël videlicet, & Raphaël, & Gabriel, & Vriel, è ſupremo cælorum habitaculo terram inſpiciebant, contemplantesq́; ſanguinem multum effuſum ſuper

per

γῆς, καὶ πᾶσαν ἀσέβειαν, καὶ ἀνομίαν γινομένην ἐπ' αὐτῆς, εἰσελθόντες εἶπον πρὸς ἀλλήλους· ὅτι τὰ πνεύματα, καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων στενάζουσιν ἐντυγχάνοντα, καὶ λέγοντα, ὅτι εἰσαγάγετε τὴν δέησιν ἡμῶν πρὸς τὸν ὕψιστον, καὶ τὴν ἀπώλειαν ἡμῶν. καὶ προσελθόντες οἱ τέσσαρες Ἀρχάγγελοι, εἶπον τῷ Κυρίῳ.

Σὺ εἶ Θεὸς τῶν θεῶν, καὶ Κύριος τῶν Κυρίων, καὶ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ Θεὸς τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ θρόνος τῆς δόξης σου εἰς πάσας τὰς γενεὰς τῶν αἰώνων, καὶ τὸ ὄνομά σου ἅγιον, καὶ εὐλογημένον εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ ποιήσας τὰ πάντα, καὶ πάντων τὴν ἐξουσίαν ἔχων, καὶ πάντα ἐνώπιον σοῦ φανερὰ, καὶ ἀκάλυπτα, καὶ πάντα ὁρᾷς, καὶ οὐκ ἔστιν ὃ κρυβῆναί σε δύναται. ὁρᾷς ὅσα ἐποίησεν Ἐξαὴλ, ὅσα ἐδίδαξεν, ἀδικίας, καὶ ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πάντα δόλον ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. ἐδίδαξε γὰρ τὰ μυστήρια, καὶ ἀπεκάλυψε τῷ αἰῶνι τὰ ἐν οὐρανῷ. ἐπιτηδεύουσι δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ εἰδέναι τὰ μυστήρια. Οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων τῷ Σεμιαζᾷ τὴν ἐξουσίαν ἔδωκεν ἔχειν τῶν σὺν αὐτῷ ἅμα ὄντων. καὶ ἐπορεύθησαν πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων τῆς γῆς, καὶ συνεκοιμήθησαν μετ' αὐτῶν, καὶ ἐν ταῖς θηλείαις ἐμιάνθησαν, καὶ ἐδήλωσαν αὐταῖς πάσας τὰς ἁμαρτίας, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὰς μίσητρα ποιεῖν. καὶ νῦν ἰδοὺ, αἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων ἔτεκον ἐξ αὐτῶν υἱοὺς Γίγαντας. Κίβδηλα ἐπὶ τῆς γῆς τῶν ἀνθρώπων ἐκκέχυται, καὶ ὅλη ἡ γῆ ἐπλήσθη ἀδικίας. Καὶ νῦν ἰδοὺ τὰ πνεύματα τῶν ψυχῶν τῶν ἀποθανόντων ἀνθρώπων ἐντυγχάνουσι, καὶ μέχρι τῶν πυλῶν τοῦ οὐρανοῦ ἀνέβη ὁ στεναγμὸς αὐτῶν, καὶ οὐ δύναται ἐξελθεῖν ἀπὸ προσώπου τῶν ἐπὶ τῆς γῆς γινομένων ἀδικημάτων. Καὶ σὺ αὐτὰ οἶδας πρὸ τοῦ αὐτὰ γενέσθαι, καὶ ὁρᾷς αὐτοὺς, καὶ ἐᾷς αὐτοὺς, καὶ οὐδὲν λέγεις τί δεῖ ποιῆσαι αὐτοὺς περὶ τούτου. Τότε ὁ ὕψιστος εἶπεν, καὶ ὁ ἅγιος ὁ μέγας ἐλάλησε, καὶ ἔπεμψε τὸν Οὐριὴλ πρὸς τὸν υἱὸν Λάμεχ λέγων· Πορεύου πρὸς τὸν Νῶε, καὶ εἰπὲ αὐτῷ τῷ ἐμῷ ὀνόματι. Κρύψον σεαυτὸν· καὶ δήλωσον αὐτῷ τέλος ἐπερχόμενον, ὅτι ἡ γῆ ἀπόλλυται πᾶσα. καὶ εἰπὸν αὐτῷ, ὅτι κατακλυσμὸς μέλλει γί-

per terram, & omnem impietatem, & iniquitatem quæ fiebat ſuper ea, egredientes ad inuicem dixerunt; ecce ſpiritus & animæ hominum afflictione, oppreſſioneque ſuſpirantes clamant ad nos, vt petitiones, perditionemque ipſarum ad altiſſimi thronum deferamus; procedentesq; hi quatuor Archangeli dixerunt Domino.

Tu ô Deus Deorum, & Dominus dominantium, & Rex regnantium, Deusq; hominum, Thronusq; gloriæ tuæ in omnes ſeculorum generationes, & nomen tuum ſanctum & benedictum in omnia ſecula.

Tu enim omnia creaſti, in omnibus poteſtatem poſſidens, cuius conſpectui omnia nuda ſunt, & aperta, omnia vides, nec eſt, qui ſe à te abſcondere poſſit. Vides quanta mala faciat Exaël, quanta introducat, & quanta doceat peccata atque iniquitates ſuper terram, & quòd nil niſi dolus ſuper aridam. Docuit enim myſteria, & manifeſtauit ſeculo ea quæ ſunt in cœlo, conanturque omnibus modis eius inſtituta & myſteria cognoſcere. Filij hominum Semixæ poteſtatem dederunt eorum qui cum ipſo ſimul erant, & ibant ad filias hominum terræ, & dormiebant cum ipſis, & polluebantur in virginibus puellis, et ijs manifeſtabant omnia peccata, & docebant ipſas facere inſtrumenta fornicationis. Et nunc vide, filiæ hominum gignunt ex ijs filios Gigantes. Adulterinum, ſuppoſititiumque genus hominum ſuper terram diffuſum, totum vniuerſum iniquitate repleuit. Et nunc ecce ſpiritus animarum defunctorum hominum interpellant, & vſque ad cœlos aſcendit gemitus eorum, neque poteſt venire & pertingere, ob enormes quæ in terra accidunt iniquitates. Et tu hæc ſcis ab ipſis fieri; & vides ipſos, & ſinis pateriſque ipſos, neque dicis quid oporteat facere, aut quod remedium tantorum malorum. Tunc altiſſimus dixit, & ſanctus magnus locutus eſt, & miſit Vriel ad Filium Lamech dicens: Abi ad Noë, & dic ipſi meo nomine: Abſconde teipſum; & manifeſta ipſi finem rerum omnium inſtantem, & quòd tota terra perdetur. Et dices ipſi, quòd diluuium vni-

πεδῆς πάσης τῆς γῆς ἀπολῖσθαι πάντα ἀπὸ προσώπου τῆς ξηρᾶς. Δίδαξον τὸν δίκαιον, τί ποιήσει τὸν υἱὸν Λαμέχ. Καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς ζωὴν συντηρήσει, καὶ ἐκφεύξεται δι' αἰῶνος· καὶ ἐξ αὐτοῦ φυτευθήσεται φύτευμα, καὶ σταθήσεται εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος. Καὶ τῷ Ῥαφαὴλ εἶπεν· Πορεύου Ῥαφαὴλ, καὶ δῆσον τὸν Ἐξαὴλ χερσὶ καὶ ποσὶ συμποδίσον αὐτὸν, καὶ ἔμβαλλε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος· καὶ ἄνοιξον τὴν ἔρημον τὴν οὖσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ Δουδαὴλ. καὶ ἐκεῖ πορευθεὶς βάλε αὐτὸν καὶ ὑπόθες αὐτῷ λίθους ὀξεῖς, καὶ λίθους τραχεῖς, καὶ ἐπικάλυψον αὐτῷ σκότος, καὶ οἰκησάτω ἐκεῖ εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ τὴν ὄψιν αὐτοῦ πῶμασον, καὶ φῶς μὴ θεωρείτω, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ἀπαχθήσεται εἰς τὸν ἐμπυρισμὸν τοῦ πυρός· καὶ ἴασαι τὴν γῆν, ἣν ἠφάνισαν οἱ Ἐγρήγοροι, καὶ τὴν ἴασιν τῆς γῆς δήλωσον, ἵνα ἰάσωνται τὴν πληγὴν, καὶ μὴ ἀπόλωνται πάντες οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ μυστηρίῳ, ὃ εἶπον οἱ Ἐγρήγοροι, καὶ ἐδίδαξαν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, καὶ ἠρημώθη πᾶσα ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις τῆς διδασκαλίας Ἐξαὴλ, καὶ ἐπ' αὐτῇ γράψον πάσας τὰς ἁμαρτίας. Καὶ πρὸς τὸν Γαβριὴλ εἶπεν· Πορεύου Γαβριὴλ ἐπὶ τοὺς Γίγαντας, ἐπὶ τοὺς Κιβδήλους, ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς πορνείας, καὶ ἀπόλεσον τοὺς υἱοὺς τῶν Ἐγρηγόρων ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων. Πέμψον αὐτοὺς εἰς ἀλλήλους ἐξ αὐτῶν εἰς αὐτοὺς ἐν πολέμῳ, ἐν ἀπωλείᾳ, καὶ μακρότης ἡμερῶν, καὶ πᾶσα ἐρώτησις, οὐκ ἔστι τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ὅτι ἐλπίζουσι ζῆσαι ζωὴν αἰώνιον, καὶ ὅτι ζήσεται ἕκαστος αὐτῶν ἔτη φ'. Καὶ πρὸς τὸν Μιχαὴλ εἶπεν· Πορεύου Μιχαὴλ. δῆσον Σεμιαζᾶν, καὶ τοὺς ἄλλους σὺν αὐτῷ τοὺς συμμιγέντας ταῖς θυγατράσι τῶν ἀνθρώπων τοῦ μιανθῆναι ἐν αὐταῖς ἐν τῇ ἀκαθαρσίᾳ αὐτῶν. καὶ ὅταν κατασφαγῶσιν οἱ υἱοὶ αὐτῶν, καὶ ἴδωσι τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀγαπητῶν αὐτῶν, δῆσον αὐτοὺς ἐπὶ ο' γενεὰς εἰς τὰς νάπας τῆς γῆς μέχρι ἡμέρας τῆς κρίσεως αὐτῶν, μέχρι ἡμέρας τελειώσεως τελεσμοῦ, ἕως συντελεσθῇ κρίμα τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. Τότε ἀπενεχθήσονται εἰς τὸ χάος τοῦ πυρὸς, καὶ εἰς τὴν βάσανον, καὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον τῆς συγκλείσεως τοῦ αἰῶνος· καὶ ὃς ἂν κατακριθῇ, καὶ ἀφανισθῇ ἀπὸ τοῦ νῦν

uerſa terræ futurum omnia quæ ſuper faciem aridæ ſunt, diſperdet. Inſtrue iuſtum, quid facere oporteat filium Lamech. Et anima ipſius in vitam conſeruabitur, & effugiet mortem per æternum, atque ex illo plantabitur planta, quæ conſiſtet in omnes generationes ſæculorum. Et Raphaëli dixit: Vade Raphaël, et Exaelem manibus & pedibus vinclum proijce in tenebras; aperies quoque Eremum exiſtentem in Eremo Dodoel & illuc vadens proijce eum, ſuppoſitis ipſi ſaxis acutis & aſperis, operies eum tenebris, & habitet ibi in perpetuum. Et aſpectui illius oppones operculum, ne lumen ei vnquam appareat, & in die iudicij reuocatus in iudicium, incendio ignis deſtinabitur: & ſanabitur terra, quam corrumpeant, & labefactauerant Egregori; medelam autem terræ manifeſta, ut curetur terra à plaga ſua, & non pereant omnes filij hominum, quæ dicta ſint in myſterio quod dicebant Egregori, & docebant filios hominum; & deſolata eſt vniuerſa terra in operibus inſtructionis Exaël, & ex ipſa exarata ſunt omnia peccata. Ad Gabrielem verò dixit: Vade Gabriël ad Gigantes, ad adulterinos, & falſarios filios fornicationis, & perdas filios Ἐγρηγόρων *à filijs hominum. committas ipſos ad inuicem in bellum, & vltimam perditionem, & exterminium; & longitudo dierum nequaquam attingat dies patrum ipſorum, qui ſperabant viuere vitam ſempiternam, & quòd vnuſquiſque eorum non amplius, quàm centum annis victurus ſit. Et ad Michaëlem dixit: Vade Michaël, alliga Semixan, & omnes aſſeclas eius, quotquot commiſti filiabus hominum polluerunt, contaminaueruntque eas in immunditia eorum; & cùm iugulati fuerint filij eorum, & cognouerint perditionem dilectorum ſuorum, alligabis eos in 70. generationes in abdita terræ loca vſque ad diem ipſis in iudicium producendis deſtinatum, diem conſummationis rerum omnium, diem quo terminabitur iudicium ſeculi ſeculorum. Tunc præcipitabitur in Chaos ignis, & in tormentum, & in carcerem concluſionis æternæ; & cùm condemnati fuerint,*

μετ' αὐτῶν βληθήσονται, μέχρι τελειώσεως γενεᾶς αὐτῶν. Καὶ νῦν οἱ Γίγαντες οἱ γεννηθέντες ἀπὸ πνευμάτων καὶ σαρκὸς πνεύματα πονηρὰ ἐπὶ τῆς γῆς καλέσουσιν αὐτούς, ὅτι ἡ κατοίκησις αὐτῶν ἔσται ἐπὶ τῆς γῆς. Πνεύματα πονηρὰ ἔσονται τὰ πνεύματα ἐξεληλυθότα ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς σαρκὸς αὐτῶν, διότι ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο, καὶ ἐκ τῶν Ἐγρηγόρων. Ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως αὐτῶν καὶ ἀρχὴ θεμελίου πνεύματα πονηρὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἔσονται. Τὰ πνεύματα τῶν Γιγάντων νεμόμενα, ἀδικοῦντα, ἀφανίζοντα, ἐμπίπτοντα, καὶ συμπαλαίοντα, καὶ ῥιπτοῦντα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δρόμους ποιοῦντα, καὶ μηδὲν ἐσθίοντα ἀλλὰ ἀσιτοῦντα, καὶ φάσματα ποιοῦντα, καὶ διψῶντα, καὶ προσκόπτοντα, καὶ ἐξαναστήσονται τὰ πνεύματα ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν γυναικῶν, ὅτι ἐξ αὐτῶν ἐξεληλύθασι. Καὶ ἀπὸ ἡμέρας καιροῦ, σφαγῆς, καὶ ἀπωλείας, καὶ θανάτου τῶν Γιγάντων, Ναφηλεὶμ οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς, οἱ μεγάλοι, ὀνομαστοὶ τὰ πνεύματα τὰ ἐκπορευόμενα ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτῶν, ὡς ἐκ τῆς σαρκὸς ἔσονται ἀφανίζοντα χωρὶς κρίσεως. Οὕτως ἀφανίσουσι ἕως τῆς κρίσεως τῆς μεγάλης. Ἐν ᾧ ὁ αἰὼν ὁ μέγας ἐφάπαξ ὁμοῦ τελεσθήσεται. Περὶ δὲ τοῦ ὄρους, ἐν ᾧ ὤμοσαν, καὶ ἀνεθεμάτισαν πρὸς τὸν πλησίον αὐτῶν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα, οὐ μὴ ἀποστῇ ἀπ' αὐτοῦ ψῦχος, καὶ χιών, καὶ πάχνη, καὶ δρόσος, οὐ μὴ καταβῇ εἰς αὐτό· εἰ μὴ εἰς κατάραν καταβήσεται· ἐπ' αὐτὸ μέχρις ἡμέρας κρίσεως τῆς μεγάλης, ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ κατακαυθήσεται, καὶ ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσται κατακαιόμενον, καὶ τηκόμενον ὡς κηρὸς ἀπὸ πυρός· οὕτως κατακαήσεται περὶ πάντων τῶν ἔργων αὐτῶν.

Καὶ νῦν ἐγὼ λέγω ὑμῖν υἱοῖς ἀνθρώπων, ὀργὴ μεγάλη καθ' ὑμῶν, κατὰ τῶν υἱῶν ὑμῶν· καὶ ἀπολοῦνται οἱ ἀγαπητοὶ ὑμῶν, καὶ ἀποθανοῦνται οἱ ἔντιμοι ὑμῶν ἀπὸ πάσης τῆς γῆς, ὅτι πᾶσαι αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ μὴ ἔσονται πλείω τῶν ρκ΄. ἐτῶν· καὶ μὴ δόξητε ἔτι ζῆσαι ἐπὶ πλείονα ἔτη. οὐ γάρ ἐστιν ἐπ' αὐτοῖς πᾶσα ὁδὸς ἐκφεύξεως ἀπὸ τοῦ νῦν διὰ τὴν ὀργὴν ἣν ὠργίσθη ὑμῖν ὁ Βασιλεὺς πάντων τῶν αἰώνων· μὴ νομίσητε, ὅτι ἐκφεύξεσθε ταῦτα.

rint, vnà cum ipſis proijcientur vſque ad conſummationem generationis eorum. Gigantes autem nati à ſpiritibus & carne, ſpiritus maligni in terra vocabuntur, vt ſit habitatio eorũ ſuper terram. Spiritus maligni erunt, ſpiritus egreſſi à corpore & carne ipſorum, partim ab hominibus, partim ab Egregoreis geniti. Principium creationis eorum, & initium fundamenti illorum ſpiritus maligni erunt ſuper terram. Spiritus autem Gigantum diſtributi, iniuſti, deſtruentes, inuadentes, colluctantes, iaculantes ſuper terram, & curſus facientes: neque tamen comedunt; ſed cibo abſtinentes ſunt, & varijs phantaſmatis illudentes, ſitientes & impingentes; & ſpiritus reſurgent cum filijs hominum, & mulierum, qui proceſſerunt ab eis. A die verò cædis & perditionis, mortiſque Gigantum, Naphilim fortes & robuſti ſuper terram, Magni & famoſi, ſpiritus egreſſi ab anima eorum, velut ex carne, erunt corrumpentes vſque ad iudicium magnum. In quo Æon ſiue ſeculum magnum ſimul terminabitur. Circa montem verò in quo iurarunt, etiam iuramento ſe inuicem obſtrinxerunt, vt in perpetuum non deſiſtat ab eo frigus, nix, pruina, & ros, neq; deſcendat in ipſum, niſi in maledictionem deſcenderit in ipſum, vſq; ad diem iudicij magni; & in in illo tempore comburetur, & terræ adæquabitur, & contabeſcet, liqueſcetq; ſicut cera à facie ignis, ita conſummabitur, deſtrueturque cum omnibus operibus eorum.

Vobis verò filijs hominum dico, magnâ irâ excandeſco in vos & in filios veſtros; & perdentur dilecti veſtri, & morte morientur chari veſtri à facie vniuerſæ terræ. Et omnes dies vitæ ipſorum abhinc vſque in futurum non erunt plures quàm 120. anni; neque vobis perſuadeatis vltra viuere; nunc verò non erit ipſis via euadendi iram, quâ in vos exarſit Rex omnium ſeculorum. ne putetis quod effugietis ea.

Atque hæc ſunt quæ in hoc fragmento de impiorum hominum ritu & inſtituto recitantur.

§. V.

Notantur nonnulla circa prædictum fragmentum libri Enoch.

Africanus.

QVid verò liber Enoch per Ἐγρηγόρους, id eſt, Vigiles intelligat, Africanus explicat his verbis: Πλήθους ἀνθρώπων γενομένου ἐπὶ τῆς γῆς, ἄγγελοι τοῦ οὐρανοῦ θυγατράσιν ἀνθρώπων συνῆλθον. *Multitudine hominum ſuper terram facta, Angeli cali filias hominum conueniebant*, &c. Vbi per Egregoros, id eſt, vigiles, Angelos, vtique non bonos intelligit. Meminit horum quoque Cedrenus his verbis: Καὶ πᾶς ἄγγελος Ἐγρήγορος λέγεται. *Et omnis Angelus Egregorus dicitur*. Clem. Alex. pedagog. 2. Μακάριοι γὰρ οἱ Ἐγρηγορότες εἰς αὐτόν, σφᾶς αὐτοὺς ἀπεικάζοντες ἀγγέλοις, οὓς Ἐγρηγόρους καλοῦμεν. Nos arbitramur cum Scaligero, verſum illum 10. Dan. c. 4. vbi hæc verba habentur:

Cedrenus. Clem. Alex. Dan. 4.

נחוית בחזוי ראשי ואלו עיר וקדיש מן שמיא נחית:

Et videbam in viſione capitis mei, & ecce Vigil & Sanctus de cælo deſcendit. de Egregoræis intelligendum, vbi עיר *Vigilem* ſignificat, quales Angeli ſunt, qui quatuor ob cauſas Vigiles dici poſſunt. Zoſimus quoque Panopolites apud Photium ita de ijs loquitur: Χρῆσις Ζωσίμου τοῦ Πανοπολίτου φιλοσόφου ἐκ τῆς πρὸς Θεοσέβειαν ἐν τῷ θ' τοῦ Ἰμοὺθ βιβλίῳ. Φάσκουσιν αἱ ἱεραὶ γραφαὶ ἤτοι βίβλοι, ὦ γύναι, ὅτι ἐστί τι δαιμόνων γένος, ὃ χρῆται γυναιξίν. Ἐμνημόνευσε καὶ Ἑρμῆς ἐν τοῖς φυσικοῖς, καὶ σχεδὸν ἅπας λόγος φανερός, καὶ ἀπόκρυφος τοῦτο ἐμνημόνευσεν· τοῦτο οὖν ἔφασαν αἱ ἀρχαῖαι καὶ θεῖαι γραφαί, ὅτι ἄγγελοι ἐπεθύμησαν τῶν γυναικῶν, καὶ κατελθόντες ἐδίδαξαν αὐτὰς πάντα τὰ τῆς φύσεως ἔργα· ὧν χάριν προσκρούσαντες ἔξω τοῦ οὐρανοῦ ἔμειναν· ὅτι πάντα τὰ πονηρὰ καὶ μηδὲν ὠφελοῦντα τὴν ψυχὴν ἐδίδαξαν τοὺς ἀνθρώπους· ἐξ αὐτῶν φάσκουσιν αἱ αὐταὶ γραφαί, καὶ τοὺς γίγαντας γεγενῆσθαι· ἔστιν οὖν αὐτῶν ἡ πρώτη παράδοσις χημὰ περὶ τούτων τῶν τεχνῶν, ἐκάλεσαν δὲ ταύτην τὴν βίβλον χημᾶ. ἔνθεν καὶ ἡ τέχνη χημία καλεῖται. *Vſus Zoſimi Panapolitæ philoſophi eorum, quæ ad cultum diuinum tradit in 9. libro* Ἰμοὺθ. *memorant ſacræ ſcripturæ & Biblia, quod Gynæ, certum dæmonum genus, vtantur mulieribus. Meminit quoque Hermes in phyſ. & ferè omnis ſermo apertus & occultus primæuæq; ac diuinæ Scripturæ, quòd Angeli deſiderauerint mulieres, & venientes docuerint eas omnia opera naturæ; quarum & gratiam reperientes manebant extra cælum, & ſic omnia mala & inutilia docuerunt filios hominum. Ex quibus, dicunt dictæ ſcripturæ, natos eſſe Gigantes, quorum prima traditio fuit Chima de his artibus librumque hunc vocant Chima, vnde & ars ipſa Chimia.*

Angeli dicuntur Vigiles. Zoſimus.

Georgius Syncellus priſcus Author in ſua hiſtoria librum Henoch citans, Egregororum quoq; meminit, dicitq; omittendas eas eſſe ſcripturarum fabulas, quas Apocryphas nominamus. *Eò quod earum occulta origo non claruit Patribus, à quibus vſq; ad nos authoritas veracium ſcripturarum certiſſimè & notiſſimâ ſucceſſione peruenit.* Quæ totidem ferè verbis S. Auguſtinus refert. *Etſi enim*, inquit, *aliqua in huiuſmodi apocryphis inueniatur veritas, propter multa tamen ſubreptitia eius non eſſe canonicam authoritatem. Scripſiſſe autem quædam diuinum illum Henoch, negari non poſſe, cùm hoc in epiſtolâ Iudas Apoſtolus dicat. Credi tamen ea vtplurimùm poſſe; præſertim quæ de deſcenſu Egregororum & Gigantum impietate, vtpote S. Scripturæ conſentientia, & à Moſe approbata, recitantur.*

Georgius Syncellus. S. Auguſtin.

Quia

Quia verò de Gigantibus agitur in hoc fragmento, non prætereundam duximus ſententiam veteris cuiuſdam Scriptoris de ijſdem.:

Οἱ τοῦ Σὴθ καὶ Ἐνὼχ, καὶ Ἐνὼς παῖδες υἱοὶ Θεοῦ νοηθέντες, οἱ τινες ἁλόντες ἀκολασίᾳ πρὸς τὰς θυγατέρας Κάϊν εἰσῆλθον, ἐξ ὧν οἱ ἐκ τῆς καταλλήλου μιξογαμίας γίγαντες, διὰ μὲν τὸ δίκαιον ἰσχυροὶ, καὶ μέγιστοι, διὰ δὲ τὸ ἄδικον, καὶ βέβηλον πονηροὶ, καὶ κάκιστοι.

[Antiquus Scriptor quid de Gigantibus ſentiat.]

Filij Seth, Enoch & Enos pueri filij Dei intelliguntur, qui capti, victique intemperantiâ, & venereâ libidine, ad Caini filias ingreſſi ſunt, ex quibus Gigantes ex promiſcuis impuris nuptijs orti ſunt, ob iuſtum quidem robuſti & maximi, ob iniuſtum verò & profanum, improbi & peſſimi. Vocantur hæ nuptiæ à Suida μιξογαμίαι. Atque ex his manifeſtò patet, fragmentum hoc etſi apocryphum, non tamen ita abſonum eſſe ab ijs, quæ aut ſacra Scriptura, aut SS. Patres tradunt, quàm aliqui putare poſſent. Etſi enim autographum Enoch vetuſtate temporum perierit; veriſimile tamen eſt, vt ſuprà quoque ex Origene oſtendimus, tam admirabilem filiorum hominum ante diluuium hiſtoriam continuâ & ſucceſſiuâ traditione propagatam, ſcriptiſque ab antiquis viro Dei traditam, ad Chriſti tempora, & inde ad nos vſque perueniſſe. Nam ab Adamo literas & diſciplinas cœpiſſe in præcedentibus dictum eſt, & ex profana hiſtoria notum eſt; Chaldæos quoque Aſtronomiam, & literas habuiſſe ante Alexandri Monarchiam tribus millibus & ſexcentis annis ac triginta quatuor, apertè docet Georgius Syncellus Author Græcus. Epigies quoque ait, ſeptingentos annos & ampliùs ante Ninum & Phoronæum inuentos Babyloniæ laterculos coctiles inſcriptos pro ſiderum obſeruatione. Quæ omnia Moyſi conſentiunt, vt alibi demonſtrabimus. Infamem autem vitam hominum, peccataque enormia oppreſſionis, libidinis, & promiſcuæ luxuriæ, ob quæ Deus iuſtâ indignatione commotus, genus humanum delendum putauerit, præter ipſam ſacram ſcripturam, etiam alia fragmenta Orientalium teſtificantur, vt inferiùs videbitur. Quòd verò hiſtoria apocrypha narret, Spiritûs, ſeu Dæmones ſe hominibus commiſcuiſſe, & inde filios produxiſſe; nihil mirum eſt, neque nouum, cùm id à dæmonibus incubis & ſuccubis in hunc vſque diem præſtari videamus. quam enormitatem innuunt Hebræi, & inter cœteros R. Becchai & Rabboth, ſuper hoc Geneſis verbum זה ספר תולדות אדם, his verbis:

[Fragmentum Enoch etſi apogryphum contineat tamen multa conſentanea diuinæ Scripturæ.]

[Aſtronomia floruit apud Chaldæos ante Alexandrum 3634.]

[*Syncellus.* Laterculi coctiles inuenti Babyloniæ pro ſiderum obſeruatione ante Ninum.]

זה ספר תולדות אדם: והם רוחין ושדים ולילין וכמו שדרשו ז"ל ורוחות זכרים היו מתחממים מן האשה ויולדים נקבות ורוחות נקבות היו מתחממות מאדם ויולדות זכרים:

[R. Becchai.]

Et iſti ſunt ſpiritus, & dæmones, & Lamiæ (qui videlicet ex promiſcui enormique libidine procreati ſunt;) *ſpiritûs enim mares, impregnati à fœmina genuerant fœminas, & ſpiritus fœminæ impregnatæ ab homine viro, progenuerunt mares.* Quæ aliter ac de incubis & ſuccubis dæmonibus intelligenda non ſunt. in hoc ſolùm impudentiſſimè errant, quòd Adamum huius quoque impietatis & Authorem, & complicem faciant. Quæ & Beroſus antiquiſſimus, hoc eſt, בר הושע *Bar Hoſchia*, filius Hoſeæ, in ſuo de tem-

Beroſus. temporibus libello teſtatur: *Scribunt*, inquit, *illis temporibus circa Libanum fuiſſe Enos vrbem maximam Gigantum. Hi vaſtitate corporis, ac robore confiſi, inuentis armis omnes opprimebant; libidiniq; inſeruientes, inuenerunt papiliones, & inſtrumenta muſica, & omnes delicias. Manducabant homines, & procurabant aborſus, in edulium q; præparabant* (veluti oua) *& commiſcebantur matribus, filiabus, ſororibus, maſculis, & brutis.* vbi alij legunt (dæmonibus brutorum forma.) Certè maiorem hominum malitiam ante diluuium fuiſſe, quàm hodie, inde conſtare poteſt, quòd paſſiones amoris, iræ, vindictæ, libidinis, in corporibus integerrimæ ſanitatis & robuſtiſſimis, multò quàm nouiſſimis ſeculis viuaciores eſſent. accedit quòd ſine lege vlla poſitiua, aut Rege dum viueret improba & maledicta Kainæ ſtirpis ſoboles, mirum non eſt, infrænem libidinem, & inſatiabilem carnis appetitum, vnà cum deteſtabili idololatriæ abominatione totum mundum inundaſſe. quo quidem ſtatu rebus verſantibus, haudquaquam mirum videri debet, ſi dæmones eorum ſeſe operibus occultè & per varias illuſiones, immiſcerent, cùm ad fouendas carnis illecebras, tùm ad veri Dei cultum in vniuerſa terra abolendum, ſuumque ſtabiliendum. Quæcunque igitur Græcum fragmentum ex libro Enoch decerptum, de vita primæuorum hominum tradit, eadem & Arabes tradunt in ſuis libris.

Maior malitia hominũ ante diluuiũ quàm hodie.

Verùm vt Lector conſonantiam videat, hic adducam Arabum de hoc traditionem; inſcribitur autem hoc fragmentum librorum Henoch primò in Abbenephi, deinde in Chronico Arabum Abulhaſſen Authore, vbi Aben Abaſch, Vaab, & Kab ita loquuntur.

Traditiones Arabum de libro Enoch.

وكان ادريس عم على صورة شيث عم وهو اول من خط بالقلم بعد النبي
شيث وكان ادريس مشتغلا بالعبادة حتي بلغ الحلم وسبق بالعبادة على اهل
عصره وجعله الله نبيا وانزل عليه ثلثين صحيفة وورث صحف شيث وتابوت ادم وكان
يعيش بقوته من كده وكان خياطا وهو اول من خاط الثياب وكان كلما غرز
غرزه يسبح الله ويقدسه وما كان يغفل عن التسبيح طرفة عين حتي اتت عليه
اربعون سنة فبعثه الله تعالى لاولاد قابيل وكانوا الجبابرة في الارض مشتغلين
باللهو واللعب والمزمار والعسف وغيره وكانوا يجتمعون على الامراة فيزنون بها
وكانت الشياطين يزينون لهم اعمالهم وهم يزنون بالامهات وكانوا قد اتخذوا خمسة
اصنام يتمثل لهم الشيطان على صور اولاد قابيل وهم ود وسواع ويغوث ويعوق
ونسرا وهذه اسما اولاد قابيل فبعث الله تعالى اليهم ادريس وامرهم بعبادة الله عز
وجل والاقرار بانه رسوله وكان يدعوهم الى ذلك وينهاهم عن ماهم عليه وكان
مع ذلك يقسم الدهر قسمين ثلثة ايام من الجمعة يدعوا القوم الى عبادة الله تعالى
واربعة ايام يعبد ربه ويقال انه كان يصعد له في اليوم والليلة من الاعمال الصالحة
مالا كان يصعد لجميع من في عصره من اولاد ادم وقال من كتب حنوخ هو
ادريس وكان ادريس خلق ولدا يقال له متوشلخ وتزوج امراة يقال لها مثماخا
ولدت منه ولدا فسماه لامك وكان فيه قوة وبطش وكان يضرب بيده الشجرة العظيمة
فيقلعها من اصلها وزوجه بامراة فولدت منه ولدا فسماه نوح وربته حسن تربيته
حتي بلغ وكان واسع الجبهة اسيل الخدين مليح العينين طويل العنق حسن
البطن طويل القامة وكان يرعا الغنم لقومه وهو بينهم فلما كثر بينهم الفساد
وعبادة

وعبادة الاصنام كرههم لذلك فعتزلهم لكفرهم وكان لهم ملك يقال دومشيل
بن عويل بن قابيل وكان جبارا عاتيا قويا وهو اول من شرب الخمر واتخذ
المنكر وجلس على الاسره وهو اول من امر بصنعة الحديد والنحاس والرصاص
والثياب المنسوجه بالذهب وكان هو وقومه يعبدون الاصنم الخمسه وهم ود وسواع
ويغوث ويعوق ونسرا وهم قوم ادريس قال ثم انهم اتخذوا اصناما اخرين حتي
صار لهم الف وسبع مايه صنم علي صور شتي كل صنف منهم صنم وامر
الملك دومشيل ان يبنا لهذه الاصنام بيتا من الرخام طوله الف ذراع وعرضه كذلك
وصنع لها كراسي واسره من الذهب والفضه واجلس الاصنام عليها متوجين بتيجان
الذهب مرصعين بالجوهر والياقوت ولها خدم يخدمونها وهم يعبدونها من دون
الله عز وجل ثم ان دومشيل لعنه الله طغا في الارض وكفر وتجبر واظهر
الفساد في ساير البلاد فامر الله تعالى جبرايل ان يهبط الى نوح يبشره بالنبوه
والرساله الى الامم الطاغيه فهبط جبرايل فقال له السلام ورحمة الله عليك يانوح
فقال له وعليك السلام ورحمة الله وبركته ومن انت ايها الشخص الذي لم
اراه قبل هذا اليوم وقال انا جبرايل الروح الامين جيتك بالرساله من عند ربك
وهو يقريك السلام وقد جعلك نبيا ورسولا دومشيلا لعنه الله والى قومه تدعوهم
الى عبادة الله عز وجل وتنهاهم عن الفساد الذي هم عليه قال ثم لبسه لباس
النبوه ثم عرج جبرايل الى السما وسار نوح عم الى قومه وكان ذلك اليوم عيد
لهم سنه ابيهم قابيل وكانوا يخرجون اصنامهم فينصبو ها على اسرتها وكراسيها
ويقربون لها القربان ويوقدون لها النيران ويحرقون القربان واذا احترق
خروا لها سجدا من دون الله تعالى ثم يشربون الخمر ويلعبون بالملاهي ويرقصون
ويواقعون النسا مثل البهايم من غير ستر فجاهم نوح عليه السلام في ذلك اليوم وهم
على تلك الحاله وهم يزيدون عن سبعين زمره ولا يحصي عددها وكثرتها الا الله
تعالى فلما نظر نوح اليهم رفع طرفه الى السما وقال اللهم انصرني علي قومي ثم
انه خرقهم حتي توسطهم ثم وضع اصبعيه في اذنيه فقال يا قوم انا رسول من
رب العالمين رسول الله اليكم ادعوكم الى عبادته وطاعته وانهاكم عن معصيته
والتعرض لسخطه وعن عبادة هذه الاصنام التي لا تغني عنكم شيا ولا تضركم
ولا تنفعكم فاتقوا الله واطيعون فاني قد جيتكم بالنصيحه من عند ربكم لتومنوا
به وبرسوله وتهجروا هذا الاصنام والقبايح التي ارتكبتموها فقال له دومشيل
يعد ان اطرق مليا يا نوح تاتينا لا نعرفه انا لنظنك غير عاقل فان كان بك
جنون داويناك وان كنت فقير او استغنيناك فقال له نوح ايها الملك ما في من
جنه ولا جنون ولا حاجه لى فيما في ايديكم فان الملك الله الواحد القهار يوتيه
من يشا لكن حاجتي اليكم ان تقولون فتعترفون اني رسول الله واتركوا عبادة
هذه الاصنام فخرت الاصنام عن كراسيها فخرج القوم اليه واقبلوا عليه يضربونه
ويدوسونه على وجهه فعند ذلك رفع نبي الله نوح طرفه الى السما فقال الله عز
وجل رب لا تذر على الارض من الكافرين ديارا انك ان تذرهم يضلوا عبادك ولا
يلدوا الا فاجرا كفارا قال وانفتحت ابواب السما وامنت الملايكه على دعايه قال
فعند ذلك اوحى الله تعالى الى نوح ان اصنع الفلـــــــــــــك ✿

Adris autem, id eſt, *Hermes, pax ſuper illum, Setho* ὁμωνυμώτερος *primus fuit, qui poſt Sethum calamo ſcripſit, fuitq; Adris ſemper in pietate & religione à puero vſque ad iuuentutem verſatus, in qua ſuper omnes mirum in modum*

dum

*dum excelluit. Poſuit autem eum Deus Prophetam, & deduxit ſuper ipſum triginta libros, libros quoque à Seth compoſitos hæreditauit, & reliqua Adami arcana, quorum virtute librorum vixit. Fuit etiam hic primus artoriæ, & textoriæ, veſtiariæque rei inuentor, quibus in exercitijs Deum laudauit, ſanctificauitq́; & ſi quando ab exercitijs vacabat, coniectis in Deum oculis occultos miſcebat ſermones. & ita ſcriptum reliquit in ſuis libris. Porrò quadraginta annorum erat Adris, quando altiſſimus ipſum miſit ad filios Kain. Erant autem in diebus illis in terra Gigantes, homines peſſimæ vitæ, indulgentes ludis, iocis, muſica, alijſque incitamentis luxuriæ, & coibant cum mulieribus fornicatione peſſima; miſcentibuſq́; ſe operibus eorum dæmonibus; nunc incubos, nunc ſuccubos ſeſe illis præſtabant. miſcebantur etiam ſine vllo pudore ipſis matribus, & ſororibus. Idololatriæ impenſè operam dantes, conficiebant opera ex inſtructione Dæmonum, quinq; Idola ad ſimilitudinem filiorum Kain: nomina autem idolorum erant. Vad, & Schuah, Iaaut, Iaauk, & Neſran, iuxta nomina filiorum Kain; miſitque Deus excelſus ad eos Idris, vt præciperet ijs cultum veri Dei glorioſi & benedicti, & congregauit eos, & increpauit de crimine peſſimo. Interim habebat is tempus ſemper diuiſum in duas partes, tribus diebus prædicabat exhortando populos ad cultum Dei excelſi, & quatuor alijs diebus vacabat ſeruitio Domini Dei ſui, noctes dieſq; conſumebat in exercitijs & operibus bonis & ſanctis, qualia nemo ex filijs Adam fecerat. & dicitur in libris Henoch Adris, ab ardore diſceptationis, & hic eſt liber Henoch. Henoch ipſe Adris, qui reliquit poſt ſe filium, quem vocauit Methuſah, qui duxit vxorem nomine Menſagha; generauitq; ex ea filium, quem vocauit Iamek (*Lamech*) fueruntque ei tantæ vires, tam prodigioſum robur, vt percutiendo manu etiam ingentes arbores caderet, & radicitus extirparet; duxitque vxorem, quæ genuit ei filium, quem nominauit Noë, quem & ſumma cura educauit vſque dum adoleſceret; fuit autem Noë lata fronte, genis decoris, oculis pulchris & viuacibus, ceruice longâ, ventre compacto, longus ſtatura, paſtor gregis populi ſui, inter eos degens. Cum verò corruptio indies inter eos maiora ſumeret incrementa, & impius idolorum cultus longè lateque diffunderetur, horrore nimio correptus ob deteſtanda facta vitabat eos, deteſtans impietatem eorum. Fuit autem ipſis Rex nomine Dulmasbal filius Auil, filius Kain perfidus; & fuit primus qui bibit vinum, equeſtrem artem profeſſus; primuſque fuit, qui præcepit in operibus ferri, & æris, & plumbi, vſuſque eſt veſtimentis textis auro. Ipſe autem, & populus eius colebant quinque ſuperius memorata Idola, quibus addebant alia Idola, ita vt numerus Idolorum ad mille ſeptingenta, omnia ad ſimilitudinem filiorum Kain exſculpta, excurreret. iuſſitque Rex Dulmasbal, vt ædificarent ipſis domum ex marmore, cuius longitudo mille brachiorum, totidemque latitudo eius, fecitque ipſis ſedilia, & thronos ex auro & argento, & ſedere fecit ea ſuper eis coronata diadematis aureis ingentis pretij, condecoratis margaritis & vnionibus, omnique lapide pretioſo, miniſtrabantque ijs ſummâ curâ, & tanquam Deos adorabant. Tunc Dulmasbal errare fecit vniuerſam terram, impia ſua actione corrumpendo non ſolum ſuæ ſibi ditionis ſubiectos, ſed & impietatem diuulgando, alias quoque regiones abominationibus huiuſmodi contaminauit. Hiſce fieri incipientibus miſit Deus excelſus Gabrielem ad Noë, qui dixit; Pax ſuper te ô Noë, & benedictio Dei excelſi ſit tibi. Noë autem reſpondit, & pax ſuper te*

quoque,

quoq;, ô vir peregrine, & vnde tu es vir mirabilis, ſiquidem in hunc vſque diem ſimilem tibi non vidi? qui reſpondens ait; Ego ſum Gauriel ſpiritus Princeps, à Deo Domino tuo miſſus, qui & tibi benedictionem ſuam impertitur, teq; conſtituit Prophetam & Apoſtolum ſuper Dulmasbal & populos eius, vt reducas eos ad Dei veri cultum, & auoces eos de impijs & peruerſis vijs eorum. Hâc peractâ legatione, in cælum Archangelus reuerſus eſt. Noë verò indutus veſtimentis prophetiæ, ſine mora ad populum impium ſe contulit. Erat autem eodem tempore ipſis feſtum ingens, in memoriam patris ſui Kain inſtitutum; educenteſq; idola eorum, ea in cubilibus ſuis collocauerunt, incenſum adoleuerunt, facientes ſacrificia & holocauſta; quibus peractis procidentes in genua, adorauerunt ea loco Dei excelſi. Deinde bibentes vinum inceperunt ludere, & ſaltare, & inire mulieres ſine vllo prorſus pudore & verecundia, in propatulo ſicuti beſtiæ. Noë verò, eodem, quo hæc gerebantur, die, peruenit ad populum, qui perceptis impijs operibus, Muſica, & iocis, ludiſq; ſine numero, vultu ſuo in cœlum coniecto, clamauit: O Deus, cuius natura, bonitas, & miſericordia eſt, aſſiſte, rogo, hodie mihi, & adiuua me contra populum hunc nequam. Et cùm perueniſſet in medium eorum, poſito in auribus ſuis digito, dixit: O populé, ego Apoſtolus à Deo excelſo, & Domino ſeculorum ad te amandatus, vt reducerem te ad verum Dei cultum, & vindicarem ab erroribus, & vita impia, potiſſimùm ab nefando illo idolorum cultu, quæ nec adiuuare vos, nec vobis vllâ ratione prodeſſe poſſunt; & intercederem pro vobis, aduocatumq; agerem apud Deum excelſum & glorioſum. Et nunc ecce venio ad vos cum commonitione, vobis mandata ferens à Domino veſtro, vt credatis in eum, & Apoſtolum eius, & fugiatis impium cultum horum Idolorum, quæ impiè adoratis. Dixit autem ei Dulmasbal: Apage ô Noë, relinque verba iſta, credimus enim te hominem ſtolidum, & ſine cerebro eſſe, & dæmonibus obſeſſum, qui nobis hæc perſuadere audeas. Noë autem reſpondit: O Rex, non eſt in me dæmonium, ſed Deus Rex ſolus magnus & terribilis, victor omnium, me miſit ad vos, negotiumque meum eſt ad vos, vt cognoſcatis, & fateamini, quia ego Apoſtolus Dei, vt relicto idolorum deteſtabili cultu reuertamini ad cultum Dei veri Creatoris omnium. Hæc cùm dixiſſet, confracta diſiectaque Idola deciderunt è ſedibus ſuis; Incolæ verò indignè ferentes rem, congregati ſunt ſuper eum, & crebris plagis affectum conculcauerunt, & innumeris tormentis, ignominijſque onuſtum eiecerunt. Noë verò ſublatis in cœlum oculis clamauit: O Deus glorioſe & benedicte, quouſque patieris hanc impietatem in terra, qui dereliquerunt te, cultumque tuum, abeuntque poſt veſtigia peregrinæ abominationis. His dictis, derepente apertæ ſunt cœlorum ianuæ, & Angeli ad inuocationem eius occurrerunt, dicentes: Noë vir Dei, malitia mortalium venit in conſpectum Dei; fac igitur tibi Nauim, vt ſerueris tu, & omne ſemen viuentis animæ; impij autem diluuio pereant à facie terræ, & dæmones malorum tantorum propagatores proijciemus in profundum ligatos vſque in diem reſurrectionis, deinde igne comburendos. Atque hactenus Arabum traditio. quæ ferè eadem eſt cum relatione exemplaris Græci paulò ante citati.

Fuiſſe igitur olim multos libros ſub primorum Patriarcharum nomine vulgatos, omnes fatentur; qui etſi Canonicâ authoritate caruerint, receptos tamen eſſe, & in eorum numero fuiſſe, quo liber Tobiæ, & Macha-

bæorum etiamnum apud Hebræos, qui etſi Canonici ijs non ſint, eam tamen fidem apud Hebræos obtinent, quam reliqui Hiſtoricorum libri. A primis igitur Patriarchis ante diluuium res geſtas monumentis, libriſque conſcriptis traditas, nihil dubito, cùm non videam, cur tam inſigne, & adeò humano generi neceſſarium ſcriptionis inuentum, ſapientiſſimos, & rerum omnium peritiſſimos, imò θεοδιδάκτους viros latuerit. Accedit quòd cùm longiſſimæ vitæ eſſent, & ingenio valido, totique in rebus humano generi neceſſarijs inueniendis eſſent, iamque maioris ingenij vi ſcientiam metallorum plenè aſſecuti, Muſicam quoque, ferrariam, architectonicam, aſtronomiam repertam excoluiſſent; fieri certè non potuit, vt illud vnicum inuentum, quod reliqua conſeruat, & valdè propagat, ſcriptionis, inquam, ignorauerint. Verùm hæc omnia fuſiùs & curioſiùs demonſtrata reperies in primo Tomo Oedipi in Delta Nilotico, capite de Dynaſtijs Ægyptiorum, quò Lectorem curioſum remittimus.

DISQVISITIO II.

De primæuæ linguæ characteribus, eorumque forma, & diuerſitate.

DEmonſtrato in præcedentibus, & in Obeliſco Pamphilio, varijſque argumentis ſtabilito Hebraicæ & Ægyptiacæ linguæ primatu, oſtenſis quoque primæuorum Scriptorum monumentis; nihil porrò ſupereſt, niſi vt, quiſnam primæuæ iſtius linguæ vulgaris character fuerit, demonſtremus. Magnum, fateor, & à nemine, quod ſciam, tentatum aggredior argumentum; audeo tamen, diuini Numinis ſubſidio tutus. Etſi non dubitem multos Ariſtarchos futuros, qui hoſce meos labores ſcutrioribus obelis ſint notaturi; dum illos interrogantes iam multò antè audire videor: & quomodo tu nôſti huiuſmodi literas antiquas fuiſſe? quis te reddidit certiorem, eiuſmodi literas, quas producis, non eſſe maleferiatorum hominum atque impoſtorum commentum? Atque huiuſmodi non pauca proferre audio; quibus, dum omnia in dubium reuocant, Authorumque rationes audire detrectant, omnia improbant, cunctaque eorum qui antiquitatis monumenta perſcrutantur, ſtudia reprehendunt, deſpiciunt, irrident, non aliâ ratione obuiandum cenſeo (vt iam pridem alius ſimilibus reſpondebat apud Villalpandum) quàm ſi eadem ipſos, qui me vellicant Ariſtarchi, reprehenſione dignos oſtendero, quòd credant Scythas & Garamantas vnquam extitiſſe, & fidem habeant referentibus; quod ipſi non viderunt, Conſtantinopolim, Calecutum, Iaponiam, & reliquas celebriores vrbes eſſe; nec minùs eſſe deceptos, ſi vera eſſe exiſtiment, quæ Hebræorum Grammatici tradunt, nimirum literam א ſic ſcribendam, ſic autem ב, &c. At ſicuti ſtultum omninò eſſet, atque ab omni rationis iudicio alienum, huiuſmodi rebus fidem non adhibere, quæ ab omnibus ſine controuerſia recepta ſunt, vſuque ac communi hominum conſenſu inualuerunt; ſic etiam temerarium foret, rebus in medium circa præſentem controuerſiam adducendis, nullis authoritatibus comproban-

Criticorum Obiectio in Authorem.

Authoris defenſio & ſolutio Obiectionis.

bandis, fidem denegare. Rationes itaque ac momenta expendat rei propoſitæ vnuſquiſque, priuſquàm leuitatis, aut deceptionis arguat eos, qui attentiùs omnia vtriuſq; partis argumenta expenderunt, & omnes quotquot inuenerunt dubitandi rationes, alijs firmioribus adhibitis diſſoluerunt. Hæc autem ideò dixerim, vt nemo arbitretur, demonſtratione Mathematicâ omnium proponendorum rationes oſtendere me poſſe; ſed ſatis prudenti, atque in omni diſciplina reconditiorique literatura exercitato viro, me feciſſe exiſtimabo, ſi quæ à probatis Scriptoribus confirmata ſunt, proponam, aut animi mei coniecturas, veluti quædam allegatorum Conſectaria proferam; quibus ductus ſingulas huius diſputationis partes probauerim. Vt igitur ad propoſitam quæſtionem propiùs accedamus, primò ingentem illam de Charactere Samaritano & Aſſyrio, ſeu Hebraico & Babylonico agitatam controuerſiam per partes examinabimus; & tandem vtriuſque diſcuſſis ſententijs, quid nos ſentiamus, & quomodo dictæ ſententiæ conciliari poſſint, declarabimus.

§. I.

Quiſnam Character, Babylonicuſne, an Samaritanus, verus ille Character Hebræus ſit?

QVatuor reperio Rabbinorum circa propoſitam theſin ſententias. Prima eorum eſt, qui dicunt, Samaritanum verum illum & primæuum Characterem Hebræum eſſe. ita ſentiunt Babylonij Doctores Zutra & Hobka, tractatu Sanedrin ſect. 2. fol. 21. & 22. verba allego: I. Sententia. Primæuum, Characterem Hebræum, Samaritanum fuiſſe, putant aliqui. R. Zutra. R. Hobka.

בתחלה נתנה תורה לישראל* בכתב עברי ולשון הקדש חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמית בירדו להן ישראל כתב אשורית ולשון הקדש והניחו להדיוטות כתב עברית ולשון ארמית מאן הדיוטות אמר רב חסדא כותאי מאי עברית אמר רב חסדא כתב לבונאה:

**Initio*, inquit, *data eſt lex Iſraeli in ſcriptura Hebræa, & lingua ſancta: reſtituta eſt lex, & data ijs in diebus Eſdræ in ſcriptura Aſſyria, & lingua Syriaca, ſiue Chaldaica; & deinde expurgata ea, elegerunt pro Iſraele ſcripturam Aſſyriam, & linguam ſanctam, & reliquerunt idiotis ſcripturam Hebraicam, & linguam Chaldaicam. Qui ſunt iſti idiotæ? reſpondet R. Chaſda, Cuthæi; quæ eſt ſcriptura Hebraica? reſpondet iterum Chaſda, ſcriptura eſt Libonæa.* Huius ſententiæ quoque fautor eſt R. Ioſe in Thalmud Hieroſolymitano, ſect. 1. tract. Meghilla, quem inibi conſule. Rabbi Iuda tract. Meghilla c. 1. n. 8. omninò vult, Neotericas Iudæorum literas, Aſſyrias eſſe, Samaritarum verò Hebraicas: R. Ioſe. R. Iuda.

אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבים

בכל לשון ותפילין ומזוזות אינן נכתבין אלא אשורית רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית:

Non eſt inter libros, & Thephilin & Mezuzoth (id eſt, frontalia illa, in frontibus ligari ſolita Hebræis, philacteria dicta in Euangelio) *alia differentia, niſi quòd libri ſcribantur in omni lingua, Thephilin autem & Mezuzoth non ſcribantur niſi in lingua Aſſyria. Rabbi Simon Ben Gamaliel dicit quoque, in libris non eſſe permiſſum, vt ſcribantur, niſi Græcè.* Huic ſententiæ ſubſcribunt Thalmudici explanatores in Ghemara, quam Obadias quoque Bartenora inſignis Commentator ſuo veluti calculo approbat, cùm dicit:

Obadias Bartenora.

כתב עברי שבא מעבר הנהר והכותיים כותבים בו עד היום וכו׳ הכתב שאנו כותבים בו ספרים היום כתב אשורי הוא נקרא:

Scriptura Hebræa, ſcriptura quæ venit trans flumen, & Cuthæi ſiue Samaritani ſcribunt in ea in hunc diem, &c. Scriptura verò, quâ nos ſcribimus libros hodie, ſcriptura Aſſyria vocatur. Iiſdem propè verbis eadem affirmat Rambam. His adiungimus teſtimonium tractatum Meghilla Thalmud Hieroſolymitani, ſect. 1. fol. 71. col. 2. lin. 10. vbi de Charactere & lingua, qua Eſdras legem ſcripſerat, inter alia multa hæc refert:

Rambam.

Meghilla Thalmud.

אשורית יש לו כתב ואין לו לשון עברי יש לו לשון ואין לו כתב בחרו להם כתב אשורי ולשון עברי ולמה נקרא שמו אשורי שמאושר בכתבו:

Aſſyria eſt ipſi(ſcil. Eſdræ)*ſcriptura, & non lingua; Hebraica eſt ipſi lingua, & non ſcriptura. Selegerunt ſibi ſcripturam Aſſyriam, & linguam Hebræam. & cur vocatur nomen eius Aſſyria? quia ipſa felix eſt in ſcriptura ſua.* quæ omnia clariſſimè explicat hoc eodem loco fol. 194. col. 3. R. Samuel Iaphe, his verbis:

R. Samuel Iaphe.

ס״ל שנשתנה הכתב בימי דניאל מכתב עברי שניתנה בו תורה לכתב אשורי ונכתבה תורה אשורית בימי עזרא:

Puto autem, quòd temporibus Danielis ſcriptura mutata fuit ex ſcriptura Hebraica, in qua lex data fuit, in ſcripturam Aſſyriam, & ſcripta fuit lex Aſſyriacè in diebus Eſdræ. Ex quibus omnibus hîc allatis teſtimonijs ſatis comprobatur, pleroſque Rabbinos Samaritanum Characterem Hebræum fuiſſe, exiſtimaſſe; etſi inter ſe cum tanta ambiguitate loquantur, & in negotio ſat liquido adeò inconſtantes, vt ſibiipſis non infrequenter contradicant, ac proinde quid putent, vix obtineri poſſit.

II. Sententia. Primæuum Hebræum characterem Aſſyrium fuiſſe, ſentiunt aliqui.

Altera ſententia eſt eorum, qui volunt, Aſſyrium characterem accepiſſe Eſdram ab Angelo, fuiſſeque ex antiquo Hebræo in Aſſyrium mutatum. Cùm enim populus Iſraëliticus in Babylone ſeptuaginta annorum captiuitatem ſuſtineret, & paulatim vti legis, ita & characteris obliuiſceretur; contigit, inquiunt, vt eodem tempore Angelus Balthaſari in medio conuiuij apparens, & ſententiam à Deo latam in pariete deſcribens,

beris, characteris mutationem introduceret; & hunc eundem eſſe volunt, quo iam Iudæi vbiuis locorum vtuntur. Nec deſunt Thalmudiſtæ, qui velint Danielem nouum illum characterem docuiſſe Iudæos, Eſdramq; relicto Cuthæis charactere Hebræo, quem ob irreconciliabile odium in Cuthæos, veluti pollutum abominabantur, hunc ſibi elegiſſe, quo legem ſcriberet; Dialectum verò Hebræam legi reſtituiſſe, Chaldaica repudiata, quæ in ipſa captiuitate plurimùm apud Iudæos inualuerat. ita R. Iapho.

Character à conſuli Balthaſaris ab Angelo ſcriptus Aſſyrius fuit.

R. Iapho.

ולפי זה לא היה נראה שנשתנה ע״י עזרא רק הכתב שאף שלפי שכתב המלאך היה ארמי דהיינו אשורי ולשון ארמי מ״מ כשבא עזרא לכתוב התורה לו שינה משל משה רק הכתב שנתחדש בימי דניאל והיה לו סמך מרכתיב וכתב לו את משנה התורה דמשמע כתב הראוי להשתנות אבל הלשון כתב לשון עברי שהיא לשון הקדש כאשר בתחלה וכו׳:

Et ideò non videtur quòd mutatio facta ſit operâ Eſdræ, niſi ſculpturæ ſolius: etſi enim ſcriptura Angeli fuerit Aramæa, id eſt, Aſſyria, & lingua Aramæa; nihilominus cùm venit Eſdras ad deſcribendam legem, non mutauit formam legis, ſed tantùm ſcripturam, quæ renouata fuit in diebus Danielis; patetq́; ex hoc quòd ſcriptum eſt [& deſcripſit ſibi exemplar, ſeu δευτέρωσιν legis, id eſt, ſcripturam quæ debebat mutari:] verùm lingua quâ ſcripſit, fuit illa Hebræa & ſancta, vti à principio &c. Veruntamen & hi vacillantes opinantur ſcripturã illam non Hebræam, ſed aliam ab omnibus diuerſam fuiſſe; in quo tamen ita diuerſi ſunt, vt ſibi in omnibus contradicere videantur. Aiunt enim quidam, à Iudæis in Babylone non fuiſſe intellectum quòd Gamatricè ſcripta fuiſſet, id eſt, ſenſu Cabalico ſolis ſapientibus noto, quem vocant: צרוף ותמורת אותיות:, *literarum videlicet combinationem & permutationem.* Verùm Authorem ipſum R. Simeonem more Rabbinico de ijs differentem audiamus:

R. Simeon.

אמר ר׳ שמעון כתב זה לא נשתנה מאי לא כהלין כתבא למקרי אמר רב בגימטריא איכתב להון יטת יטת ארך פוגחמט מאי פריש להון מנא מנא תקל ופרסין מנא מנא אלהא מלכותך והשלמה לך תקל תקילת במאזניא והשתכחת חסיר פורסין פריסת מלכותך ויהיבת למדי ופרס ושמואל אמר ממתום ננקפי אאלרך ור׳ יוחנן אמר אנם אנם לקת ניסרפו: רב אשי אמר נמא נמא קתל פורסין:

Dicit R. Simeon, ſcriptura hæc non eſt immutata. quid eſt? non poterant legere ſcripturam? dicit Rab. per Gamatriam ipſis ſcriptum erat, Iatheth, Iatheth, Adac, pughamet; *quorum interpretatio eſt*: Mane, Mane, Tekhil, vpharſin. Mane, *numerauit Deus regnum tuum, & perfecit illud*; Thekil, *poſitus es in ſtatera, & inuentus es deficiens*; Pharſin, *diuiſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis & Perſis. & Samuel ait*, Mamtom, Nankephi Aalran. *Rabi quoque Iohanan dixit*, Anam Anam, Lakath Niſrephu. *R. Aſe dixit*, Nema Nema, Ketal Phurſin. Atque hæ ſunt ſubtilitates Rabbinicæ, quas, dum ex difficultatibus emergere non poſſunt, ne nihil dixiſſe videantur, comminiſcuntur. quibus tamen commentis nil inſulſius eſſe poteſt. Videant plura, quibus placent huiuſmodi nugamenta, apud Morinum Exercit. in Pentat. Samaritanum, ex quo hæc ferè deſumpſimus.

Ter-

III. Sententia.

Tertia ſententia eorum eſt, qui volunt Aſſyrium characterem verum & genuinum characterem Hebræum fuiſſe.

IV. Sententia.

Diuiſio characteris Hebræi in ſacrum & profanum.

Quarta verò ſententia, ab hac diſcrepans, ſub diſtinctione loquitur: ait enim, duplicem fuiſſe characterem Hebræum verum, ſacrum, & profanum; hunc (ſc: profanum) Cuthæorum, videlicet Samaritanum; illum verò (ſacrum) Aſſyrium fuiſſe. De ſacro charactere rurſus diuerſa ſentiunt diuerſi. Alij affirmant ſacro charactere ſcriptas tantùm fuiſſe duas tabulas, librumque legis, qui in Arca conſeruabatur; reliquos verò profano, id eſt, Samaritano. Nonnulli dicunt, ſacro charactere libros omnes legis & Prophetarum ſcriptos fuiſſe, ſicuti & ea, quæ vocant frontalia, ſiue phylacteria; profano autem omnia reliqua, quæ ad politicam pertinebant. ita inter alios Rab Iom lob Abramides; & R. Iacob in libro, qui intitulatur עין יעקב, fons ſiue oculus Iacob fol. 142. col. 1. contra Amoraim & Thanaim Thalmudicos Doctores, vt habet Rab Ioſeph Albo. Atque hanc ſententiam præ omnibus alijs rationi, ſubiectæque materiæ magis conſentaneam eſſe, mox dicam; ſoluit enim omnes difficultates, vt in ſequentibus videbitur.

R. Iom Iob. R. Iacob.

§. II.

Deciſio litis.

DIſcuſſis itaque Rabbinorum plerorumque de hoc *negotio* tractantium argumentis & rationibus, iam vt nodus hic gordius tandem ſoluatur, quid in negotio adeo lubrico reuera ſtatuendum ſit, aperiendum eſt.

Samaritanus character accidentaliter tantum ab Aſſyrio diſtinguitur.

Dico igitur primò, Samariticum characterem non eſſentialiter, ſed accidentaliter tantùm ab Aſſyrio diſtingui, quòd hic quadratus, elegans & decorus, alter autem apices ita formet diuerſos, vt tamen literarum atque characterum lineamenta (quemadmodum in noſtra Anatomia characteriſtica paulò poſt ponenda, fusè declaratur) quoad ſubſtantiam non ſint diuerſa; atque eâdem ratione ſe habent, quemadmodum character Hebræus modernus ad characterem Rabbinorum, quem currentem paſſim vocant; quorum maxima diuerſitas eſt: nam Saphardæi, ſiue Hebræi Hiſpani alio currente ſcribunt, alio Askenezim ſiue Germani, alio Mizrijm ſiue Ægyptij, Cithijm ſiue Itali alio; quos tamen (non obſtante quòd omnes ex vno & eodem charactere Hebræo profluxerint;) non omnes, quantumuis periti, niſi magnâ præuiâ exercitatione legere poſſunt; quod etiam in omnibus alijs linguis videmus accidere; ita enim Gallicus & Italicus character manuſcriptus difficulter à Germanis legitur, & è contra, Italis, Gallis, Hiſpanis, Germanicus, vel Belgicus character imperceptibilis eſt, etiamſi vterque à Latino quoad ſubſtantiam nullà ratione differat. Ita, inquam, dico ſe Aſſyrium habuiſſe ad Samaritanum characterem. Nam Eſdram, cùm ſcripturam vnà cum charactere ferè

obli-

obliuioni traditam, huncque à primo ſuo decore multùm ſucceſſu temporum declinaſſe videret, vt ſtudium legis promoueret, omneſque ad ei aſſiduò incumbendum quouis modo incitaret, Samaritanorum characterem paulatim degenerem, priſtino ſuo decori nitorique, vnà cum lege reſtituiſſe omninò exiſtimandum eſt; neque putare debemus, Eſdram toto cœlo diſtinctum characterem populo tradidiſſe, ſed commodiorem, elegantioremque, & primogenio tabularum Moſaicarum characteri, vt poſteà videbitur, conformiorem. hiſce itaque penſiculatiùs conſideratis,

Infero, & Dico ſecundò, characterem Aſſyrium ſiue Eſdræum in ſacris ſcribendis fuiſſe adhibitum; in profanis verò Samariticum. Ita Obodias à Bartenora Commentario in Miſchnaioth, Meſechet iadaim, perek. 4. num. 5. his verbis:

Aſſyrius character in ſacris, Samaritanus in profanis ſcribendis adhibitus.

Obodias à Bartenora. Meſechet Iadaim.

כתב עברי הכתב שבא מעבר הנהר והכותיים שהם השומרונים כותבים
בו עד היום וישראל היו משתמשין באותו כתב בדברי חול ומטבעות של כסף
נמצאות בידנו היום שהיו מזמן מלכי ישראל ומפותחות באותו כתב אבל הכתב
שאנו כותבין בו ספרים היום כתב' אשורי הוא נקרא והוא הכתב שהיה בלוחות
ונקרא אשורי שהוא המאושר שבכתבות לשון באשרי כי אשרוני בנות וכו':

Scriptura Hebraica ea eſt, quæ venit è regione trans flumen; Cuthijm autem, qui ſunt Samaritani, eam ſcribunt in hunc vſque diem; Iſraël autem vtebatur iſta ſcriptura in rebus profanis, & moneta argentea, quæ nunc hodie reperitur in manibus noſtris, & percuſſa eſt tempore Regum Iſraël, & ſignata eâdem ſcripturâ. Scriptura autem quâ nos ſcribimus libros hodie, dicitur ſcriptura Aſſyria, eſtq; ſcriptura tabularum. Vocatur autem Aſſyria, quòd felix ſit & pulchra, iuxta illud, Propter beatitudinem meam beatam me dicent filiæ. Confirmat hæc omnia alius quidam apud R. Moſen Alaſcar reſponſionum c. 24. R. Iehuda Muſcato Commentator libri Cozri apud Morinum. Præ cœteris autem R. Azarias in libro intitulato מאור עינים, *lumen oculorum* c. 58. poſtquam multùm vltrò citròque diſſeruit, tandem, inquit, conſideratis ijs, quæ dicuntur & præcipiuntur de Thephillin & Mezuzoth, quæ ſcriptura tantùm Aſſyriaca ſcribi debent, ijſque quæ ſollicitè explicantur de virgulis & apiculis literarum, infert:

R. Moſes Alaſcar. R. Iehuda Muſcato. R. Azarias.

יביא אותנו להכריע באמת ובתמים שהלוחות והתורה
לא בכתב אחר כי אם באשורי נתנו:

Hæc in eam nos opinionem inducunt, vt æſtimemus cum veritate & integritate, tabulas legis non aliâ ſcripturâ datas fuiſſe, quàm Aſſyriâ. Imò Aſſyrium characterem verum illum Hebræum antiquum eſſe, quo lex in tabulis ſcripta eſt, eumque nunquam mutatum fuiſſe, Eſdram autem eum iam penè ab hominum librorumque memoria abolitum, vt potuit, reſtauraſſe autumamus. neque deſunt noſtræ ſententiæ fautores. ex melioris notæ Rabbinis R. Iacob in oculo ſuo totum negotium ex ipſo Rambam claſè demonſtrat, his verbis:

Lex in Tabulis ſcripta Aſſyrio charactere.

R. Iacob. R. Rambam.

הנה נתאמת מה שכתבתי שכתב הלוחות והתורה שבארון לא נשתנה מעולם
וכן כתב הרמב"ם בפי' המשנה במסכתיהים כי הכתב אשר נכתב בו אנחנו הוא
כתב אשורי והוא הכתב אשר כתב בו השם יתברך התורה ונקרא אשורי מן
הגדולה

הגדולה והפארת כמו באשרי כי אשרוני בנות והוא אמרם אשורי שמאושר בכתבו :

Ecce certus ſum quod ſcripſit quòd ſcriptura tabularum, & legis, quæ fuit in Arca, nunquam eſt mutata. & ita ſcripſit Rambam in com. Miſnæ, in tract. Iadaim, quoniam ſcriptura, quâ nos ſcribimus, ipſa eſt ſcriptura Aſſyria, & ſcriptura etiam, quâ legem Deus benedictus ſcripſit; & vocatur Aſſyria à magnitudine & gloria, ſeu pulchritudine, iuxta illud, Quoniam beatam me dicent filiæ, & ſic dicta eſt Aſſyria, quòd beata ſit in ſuo charactere. Cui veluti calculo ſuo ſubſcribit R. Samuel Iaphe: vult enim hanc ſcripturam tunc temporis minimè fuiſſe vulgarem, ſed legem tantùm, & phylacteria ea ſcribi ſolita; cætera verò omnia monumenta, cuiuſmodi erant annales, ſiue hiſtoriæ, & publica monumenta, ſicuti & numiſmata, Samaritico charactere, qui tunc temporis quaſi vulgaris erat, conſcribebantur. Vt vel hinc appareat, verum eſſe, quod ſuprà aſſeruimus de charactere ſacro & profano, hunc (profanum) Samariticum, illum (ſacrum) Aſſyrium fuiſſe. Verùm verba Authoris cito; ita enim dicit:

R. Samuel Iaphe.

אף עלפי כן מתוך חומת וקדושת הכתב ההוא באותן הימים לא היו כותבים אותו אפילו בספרים שכותב המלך או כל אחד וא׳ לעצמו אלא היו כותבים אותו בכתב עברי וזהו שכשנגנז הארון שכחום לאותיות מנצפך שכשגלו לשון וידעו בני אשור כתב זה נשלוהו להם או שהיה אצלם קודם לכן שנודע להם מספר הקדש מלבד כתב שלהם או שהיה להם וחמדו אותו ובני ישראל הורגלו בו עמהם משם ואילך וזהו שעלה עמהם מאשור ובימי עזרא ניתן להם לכתוב ס״ת ושאר כתובים :

Nihilominus propter perfectionem & ſanctitatem ſcripturæ illius in illis diebus non ſcribebant eam, etiam in libris, in quibus ſcribebat Rex, aut vnuſquiſq; pro ſeipſo; ſed ſcribebant eos ſcripturâ Hebraica; quia autem abſcondita erat arca, obliti ſunt literarum ך ם ן ף ץ, (id eſt, illarum, quæ bis in Alphabeto ponuntur, & finales alium ductum habent.) *cùm migrarunt in Aſſyriam. Et nouerunt filij Aſſur, hanc ſcripturam, ideò acceperunt eam ſibi, vel quòd antea apud eos eſſet, innotuerat enim illis ex libro ſacro præter ſcripturam ſuam; vel quòd illorum fuerat, concupiuerunt; Filij autem Iſraël aſſueuerunt ea ſimul cum illis ab illo tempore & deinceps. Et hoc eſt, propter quod dicitur, aſcendiſſe cum illis de Aſſur, ſed in diebus Eſdræ datum eſt illis ſcribere librum legis, & reliqua hagiographa, charactere videlicet Aſſyrio*. Quæ verba ita clara ſunt, vt noſtram ſententiam demonſtrare videantur.

Eſdras cur mutauerit Characterem.

Patet igitur denuò, characteres hoſce nullâ ratione eſſentialiter fuiſſe diuerſos, ſed Samaritanum characterem Hebræum ab Eſdra in meliorem formam, & elegantiorem, ad ſtudium legis vecordem populum vel ipſa characteris pulchritudine, vt dictum eſt, excitandum, mutatum fuiſſe. Accedit quòd Aſſyrius character, quo tabulas legis ſcriptas oſtendimus, apicibus conſtet plenis myſterio, vt & totus character, quemadmodum in ſequentibus videbitur, myſticus & ſymbolicus; quod de Samaritico dici nullâ ratione poteſt, vtpote apicibus nimium à prima ſimplicitate ſua decliuibus prædito. Addo aliud, ſi vera ſint, quæ referunt More, Zohar, & Raſsi, in 24. caput Exodi. Tabulas legis fuiſſe, iuxta veterum traditionem, perforatas, & ex vtraque parte legi potuiſſe; vnde conſequenter intermediæ partes ם finalis, & ס miraculo ſuſtinebantur,

RR. More, Zohar, Raſsi.

ne ca-

ne caderent. Vnde vnicum argumentum ſumunt aſſerendi legem ſolo Aſſyrio, videlicet quadrato illo & elegante charactere fuiſſe ſcriptam, non Samaritico, cùm eius Mem ࠌ & Samech ࠎ, facilè & ſine vllo miraculo in tabulis conſiſtentes, repugnent miraculoſæ ſcripturæ, quâ veteres conſtanti traditione tabulas legis ſcriptas eſſe volunt.

Verùm nos relictis Rabbinorum plerorumque fabuloſis traditionibus, vt noſtra ſolidiori fundamento inſiſtant, à ſolidiori antiquitate inceceptam inquiſitionis noſtræ telam ordiamur; in qua, ſi characterem Samaritanum eundem cum Aſſyrio demonſtrauerimus, vti diuinâ gratiâ nos demonſtraturos confidimus; certè famoſiſſimæ quæſtioni nullo non tempore agitatæ finem tandem nos impoſuiſſe meritò gloriari poterimus.

DISQVISITIO III.

De varijs inſcriptionibus priſco Hebræorum charactere peractis.

EXaminata paulò profundiùs Rabbinorum de propoſitis characteribus ſententia, æſtus illorum, atque in decidenda lite inconſtantiæ cauſam aliam non reperio, niſi ſummam antiquitatis, veterumque monumentorum ignorantiam, & in eorum inueſtigandorum ſtudio ſupinam negligentiam; à quorum tamen notitia, totius controuerſiæ ratio dependere videtur. Vnde nos, vt ſolidiùs huic controuerſiæ incumberemus, nullum non mouimus lapidem, quo in antiquam veterum characterum Hebraicorum notitiam deueniremus, atque ita detectis nonnullis vetuſtatis veſtigijs, ijſdem veluti ſolidiori fundamento ſententiam noſtram tutiùs, certiùſque ſtabilire poſſemus. Neque æſtuantis ingenij molimina feſellit diuina prouidentia: nam per idem tempus variæ ex Oriente allatæ inſcriptiones, partim ſaxis, partim argenteis impreſſæ numis, inſignem mihi præbuère in famoſiſſimæ ſententiæ lite decidenda occaſionem. Nos de argenteis numis veterum Hebræorum, ſeu Siclis primò, deinde quoque de altero inſcriptionum genere tractabimus.

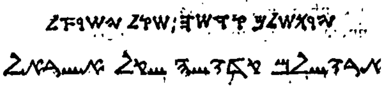
Inueniuntur hîc Romæ paſſim in Muſæis, tum Collegij Romani à Villalpando olim ex Hiſpania allatæ, tum clariſſimorum virorum Franciſci Gualdi, & Franciſci Angelomi, & inclyti viri D. Franciſci Gottifredi, non doctrina minùs, rerumque antiquarum notitia, quàm nobilitate comprimis ſpectabilis, monetæ argenteæ vetuſtis characteribus Hebræorum inſcriptæ, quos Siclos vocant. Huiuſmodi monetas in Francia quoque varijs in locis me vidiſſe memini, & poſtea à Morino in exercitatione in Pentateuchum Samaritanum excuſas deprehendi. Allatæ quoque ſunt aliæ ex Oriente à quodam R. Salomone Azubi, quæ coniunctæ cum ijs, quas ex Siculis & Romanis Muſæis hinc inde collegeram, inſignem præbuère fuſè diſſerendi materiam. Harum aliquæ inſcriptæ ſunt charactere Samaritico, aliquæ Aſſyrio. Quid autem inſcriptio facta ſignificet, quid hieroglyphica in medio characterum poſita, quando, & vbi impreſſa numiſmata, iam tempus eſt, vt aperiamus.

Numiſmata primæ Claſſis.

Analyſis & explicatio literarum Numi.

Characteres numiſmatis Samaritani. Characteres moderni Samaritani.

Characteres Aſſyrij ſiue Eſdræ.

יְרוּשָׁלֵם קְדֹשָׁה שֶׁקֶל יִשְׂרָאֵל

Iſrael Schekel Kedoſcha Iruſalem

Interpretatio

Iſraël Siclus Sancta Ieruſalem

Duo notanda ſunt in hoc numiſmate: primò, character, qui Samaritanus eſt, vti moderni docent characteres Samaritani, à quibus vix in vllo diſcrepat, vt eos examinanti patebit: Secundò, hieroglyphica vnà cum interpretatione characterum, quæ eſt, primæ quidem faciei, *Siclus Iſraël*, ſecundæ verò faciei, *Ieruſalem ſancta*. Sed vt omnia clariſſimè & cum bona methodo declarentur, primò de Siclo, deinde de ſignificatione hieroglyphicorum dicemus.

§. I.

De Siclo Hebræorum.

Vnde dictus ſit Siclus. Veteres Hebræi, Chaldæi, & Syri non numerabant, ſed ponderabant pecunias.

DIcunt Hebræi Siclum שקל, à שקל, hoc eſt, ponderando, appendendo, librando; eò quòd pecuniam veteres Hebræi, Chaldæi, & Syri, non vt nos, numerabant diſcretè, ſed ex pondere ſummam valoremque eius dijudicabant, Vide 23. cap. 16. v. Gen.

וישקל אברהם לעפרן ארבע מאות שקל כסף עבר לסחר:

Et appendit Abraham Ephron quadringentos ſiclos probatæ monetæ publicæ; vel vt alij legunt, *pro Mercatoribus*; vel vt Thargum Onkelos habet; דמתקבל בסחורתא בכל מדינתא, *quod recipiebatur pro mercimonijs in vnaquaque prouincia*. vide Reg. 20, 39. Eſd. 8, 25. Eſa, 46. 6. Et in nouo teſtamento, Matthæi 26. 15. legimus Sacerdotes 30. argenteos numos Iudæ non numeraſſe, ſed ἔστησαν, id eſt, appendiſſe; vndè & Symmachus illud Zach. 11. 12. ἐστάθμησαν vertit, *appenderunt*. Hebræi igitur בכסף במשקלו *pecuniam in pondere ſuo*, & Chaldæi בסף תקליא *pecuniam appenſionum* vocarunt, quæ

con-

conſuetudo deinde in vſum quoque Romanorum deuenit, vt doctè Budæus l. de aſſe. Eſt autem duplex Siclus Hebraicus; ſacer ſiue Eccleſiaſticus, & vulgaris. Sacer propriè dicitur שקל הקדש *Siclus ſanctuarij*, ad res ſacras deputatus, videlicet ad tabernaculi, vel templi ſtructuram, & ornatum, ad ſacri miniſterij apparatum & perfectionem, ad Numinis propitiationem, ſuique cuiuſque redemptionem. Profitebantur enim hac Sicli penſione Dei peculium ſe eſſe, neque alium habere Regem, vel Dominum, præter Deum, cui ſeipſos totos obſtrinxerant; & ideo etiam קדש ישראל, *ſanctus Iſraël* dicebatur, vt eſt Ier. 51. v. 5. vel כסף פדיום, *pecunia redemptionis*, vel כסף הכפורים, *pecunia propitiationis*, ſeu *expiationum*, alijſque nominibus appellatus fuit. Vulgaris verò in promiſcuum vſum deputabatur. Cæterùm argenteus Siclus Hebræorum, quemadmodum ex voce גרה *Ghera*, Exod. 30. v. 13. Leu. 7. v. 25. colligitur, quaſi viginti obolis conſtabat. Eſt autem גרה, ſiue obolus, tantum argenti, quantum pendunt ſexdecim grana hordei, ſiue ſemen ſiliquæ communis. Vnde vigeſima Sicli pars eſt גרה, quæ vicenæ partes deinde coniunctim ponderant 320. grana hordei in argento; ſiue totidem ſiliquas communes, quæ faciunt 24. obolos Atticos, ſiue quatuor denarios Romanos, ſeu totidem drachmas Atticas, quas vt plurimùm voce τετράδραχμον exprimunt. Vide quæ fuſè de hiſce diximus in Supplemento ad Prodromum Coptum. Et confirmat noſtra R. Iochai libro שלשלת הקבלה, quæ dicitur *Catena Cabalæ*, tract. de monetis; וידענו בקבלה שהוא שקל הקדש משקלו ש״ב גרעינין *Et cognouimus ex Kabalah, quòd Siclus ſacer pendet* 320. *grana hordei in puro argento*. Hunc autem æquiualere τετράδραχμον, Ioſephus his verbis oſtendit. Ὁ σίκλος νόμισμα τῶν Ἑβραίων ὤν, Ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας. *Siclus autem numus Hebræorum qui eſt, Atticas capit drachmas quatuor*. Atque hic eſt celeberrimus ille Siclus Hebræorum, quem paulò ante tibi propoſuimus, Samaritico charactere inſcriptum.

Duplex Siclus, ſacer, & vulgaris.

Siclus ſacer ad quid inſeruiret.

Siclus vulgaris cur inſtitutus.

Sicli valor. Exod. 30. Leuit. 7.

R. Iochai.

Ioſephus.

§. II.

Hieroglyphica propoſiti numi.

HAbet Numi facies prima vrnam, ſeu vaſis iſtius figuram, quæ menſuram plenam, ſiue *Homer* mannæ capiens, erecto tabernaculo, vel templo, ad ſeculorum monumentum, Dei iuſſu, & Moſis procuratione, ante illius conſpectum, in Arca aſſeruanda erat propoſita. ita habebatur Exodi c. 16. v. 33. his verbis:

In vna facie Sicli vas cum manna.

Exod. 16.

ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העמר מן והנח אותו
לפני יי למשמרת לדרתיכם:

Et dixit Dominus ad Aharon; accipe vas vnum, & mitte ibi Man, quantum Gomer capere poteſt, & repone coram Domino ad ſeruandum in generationes veſtras. in Græco, pro vaſe, habetur σαμνὸς; in Chaldæo [illegible] *tshelucbith*, hoc eſt, *lagenula*. Litera F vrnæ impoſita, idem eſt quod א Hebræo-

In altera parte Sicli virga florens Aaron.

bræorum, & ſignificat primum ac integrum Siclum. Ab altera parte virgam illam mirificam intueri licet, quam inter plurimas virgas Aharonis nomine in tentorium conuentûs illatam, vt ſacerdotalis illius vocatio, hoc tanquam publico inditio confirmaretur, commendareturque, poſtero die populus omnis germen producentem, florem emittentem, explicantemque vidit. ita Num. 17. v. 8.

ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים :

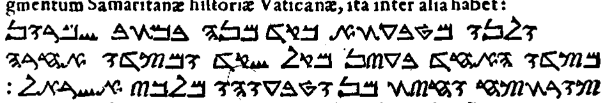
Et ſequenti die regreſſus eſt Moſes ad tabernaculum teſtimonij, & ecce floruit virga Aharon domui Leui, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis in amygdala deformati ſunt. Atque hoc ita eſſe, & haſce duas figuras hieroglyphicas nihil aliud ſignificare, quàm vas Mannæ arcæ impoſitum, & virgam Aharonis mirificam, ipſimet Iudæi affirmant. Inſtar omnium ſit Rambam, qui in peruſcha Miſnæ, hæc inter alia refert:

R. Rambam.

מצאתי באקו" ביד זקני הארץ מטבע כסף מפותח פתוחי חותם מצדו האחד כעין מקל שקד ומצדו השנים כעין צלוחית ובשני הצדדין סביב כתב מפותח באר היטב והראו הכתב לכותיים ושראוהו מיד כי הוא כתב עברית אשר נשאר לכותיים כמו שמוזכר בסנהדרין וקראו מן הצד האחד שקל השקלים ומן הצד השני ירושלם הקדושה ואומרים כי הצורת האחד מקלו של אהרן שקדיה ופרחיה והצורה השנית צנצנת המן :

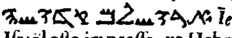
Inueni in Acco, id eſt, *Ptolemaide, in manibus Seniorum terræ monetam argenteam, ſignatam ſculptura ſigilli. Ex vno latere erat veluti figura virgæ Amygdalinæ, & ex altero veluti vrnæ. In vtroque autem latere ad marginem ſcriptura erat inſculpta admodum manifeſtè. Et oſtenderunt ſcripturam Cuthæis, & legerunt eam ſtatim, quoniam ipſa eſt ſcriptura Hebræa, quæ ſuperſtes fuit Cuthæis, ſicuti commemoratur in Sanedrin; & legerunt ex vno latere,* [*Siclus Siclorum.*] *& ex altero,* [*Ieruſalem ſancta.*] *dicebant quoque, figuram eſſe virgæ Aharonis, figuram verò ſecundam eſſe vrnæ, in qua erat Manna.* Et fragmentum Samaritanæ hiſtoriæ Vaticanæ, ita inter alia habet:

Fragmentum hiſtoria Samaritana Vaticana.

Sunt etiam nobis adhuc reliqua numiſmata ſcripta charactere Simron, & ex vno latere quaſi figura virgæ amygdalinæ Aharon; & ex altero vas Mannæ; & cuderunt ea Reges Iſraël.

Siclus Hebræorum cur vaſe Mannæ, & Virgæ Aaronis eſſet inſignitus.

Dico igitur, hunc numum ſeu numiſma argenteum, cuſum eſſe à Regibus Iſraël, quo tempore character Samariticus vulgaris erat. Cuſum autem eſſe, non exciſum, ita certum eſt, vt qui illud negare conaretur, certò certiùs probaret, ſe à numiſmatum cognitione ita eſſe alienum, vt percuſſa numiſmata à fuſis, aut aliâ ratione formatis diſtinguere, aut ſecernere neſciret. Vas autem Mannæ, & virgam Aaronis, vnà cum hac ſententia, veluti impreſſa quadam *Siclus Iſraël,* & *Ieruſalem ſancta,* puto eâ intentione à Regibus Iſraël eſſe impreſſa, vt Hebræi hoc vſuali numiſmate inſpecto, immenſa

Dei

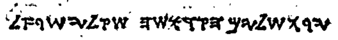
Dei Opt. Max. beneficia, cùm in deſerto quadraginta annis pane cœleſti paſcerentur, & tot tantiſque miraculis confirmarentur, per vas Mannæ, & per virgam Aaronis indicata recolerent; ſeque ipſis inſcriptionibus populum electum Dei, à Deo ſemper ſingularibus miraculis defenſum eſſe cognoſcerent, ciueſque Hieruſalem ſanctæ iſtius vrbis, quæ loci eminentia, cœli, Solique felicitate cunctas Mundi vrbes ſuperans, ſpeciali à Deo priuilegio ornata eſſet, vt in ea templum & domus eius eſſet, cultuſque diuinus purè & ſyncerè exerceretur; ac proindè inſpicientes hoc, beneficiorum à Deo electo populo nullo non tempore præſtitorum veluti mnenoſynon quoddam, in feruore charitatis, fideique conſtantia erga tantum benefactorem perpetuò animarentur. Verùm cùm ea omnia in figura illis contigerint; noſtrum ſupercœleſte manna, noſtrum ſacerdotem Ieſum Chriſtum Dominum, panem viuum, qui de cœlo deſcendit, ſacerdotem æternum, qui ſemel quinque Siclorum pretio redemptus in templo, Redemptor noſter, ac noſtræ ſalutis pretium effectus eſt, ſignificaſſe crediderim; neque aliam ob cauſam ſanctuarij Siclo omnem æſtimationem fieri præcepiſſe Dominum arbitrarer, quàm quòd hæc, quæ diximus, eiuſmodi Sicli inſignibus referrentur. Sed iam ad ſecundæ Claſſis numum. *Anagogica numiſmatis explicatio.*

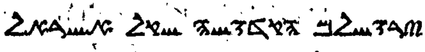
Secundæ Claſſis Numus.

Hic numus idem prorſus cum præcedente eſt, ſi pauca quædam excipias. In hoc enim ſupra Catinum, vbi in priore ponitur F, ponuntur hæ duæ literæ ƎW. literæ quoque aliquæ ſuperadiunctæ videntur in ſecunda facie, vt in præſenti ſchemate vides. F autem idem eſt quod א Hebræorum, & notat primum & integrum Siclum, vt paulò ante etiam diximus. Literæ verò catino ſuperpoſitæ ƎW, ſignificant *Sciekel Dauid*, id eſt, *Siclum Dauidis*.

Analyſis characterum Numi.

 Literæ Numiſmatis.

 Literę Samaritanæ modernę.

אירושלם חקדושה שקל אשראל *Lit. Hebrææ.*

Iſrael Sciekel Hakkedoſcha Iruſalem *Interp. Lat.*

Per

Siclus Dauid.

Per characteres [illegible] vt dixi, nihil aliud indicatur, niſi Siclus Dauid, quòd à Dauide Rege, vel poſteris eius ſit cuſus; ſunt enim initiales literæ vocum [illegible] *Sciekel Dauid*. Imò & hoc verum eſſe, demonſtrat inſcriptionis Dialectus Hieroſolymitana, אירושלמה קרושה *Ieruſcialima Kadoſcia*; ſolebant enim Hieroſolymis vtplurimum vocabulis in fine adnectere ה, vt clarè docent Rabbini Simeon, & Nachmanides in Thalmud Hieroſolymitano Tract: Meghilla fol. 71. columna 4. his verbis:

RR. Simeon & Nachmanides in tract. Meghilla.

ר׳ כמען ור׳ שמואל ור׳ כחמן תרויהון אמרין אנשי ירושלם היו כותבין ירושלם ירושלימה ולא היו מקפידין ודכותה צפון צפונה תימן תימנה:

Dixerunt RR. Simeon, & Samuel Nachmanides, quòd homines Ieruſalem ſcribebant loco Ieruſalem Ieruſolimah, & de hac re non curabant. Et conſimilia pro Tſaphon Tſaphonah, & pro Thimon Thimonah. Non ignoro hic, illud ה in fine vocis Ieruſalem adiunctum, à quibuſdam non referri ad dictam vocem Ieruſalem, ſed ad ſequentem vocem הקרושה, quaſi diceretur ירושלם הקרושה, *Ieruſalem illa vrbs ſancta*: vtrumque dici poteſt; quare in hoc nemini quicquam præſcripſerim; ſequatur quiſque eam, quam voluerit partem.

Ex quibus manifeſtè colligitur, hunc Siclum Hieroſolymis excuſum fuiſſe, cùm ob dialectum ei vrbi propriam, tùm ob nomen Dauidis in eo comprehenſum, vt paulò antè oſtendimus: Numum verò præcedentem alibi excuſum fuiſſe, vtpotè & dialecto, & literis Siclum Dauidicum exprimentibus deſtitutum.

Tertiæ Claſſis Semiſiclus hic eſt.

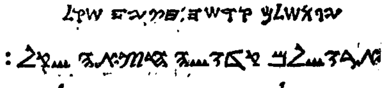
Semiſiclus.

Hic numus argenteus paſſim quoque inuenitur; conſtatque medio Siclo, vt ex ſequenti inſcriptione eius patet.

Analyſis literarum cum inſcriptione.

Literæ Numiſmatis.

Literę Samaritanæ modernę.

Lit. Hebrææ.

אירשלם קרושה חצאה שקל:

Sciekel Chatſah Kedoſcha Iruſalem

Interp. Lat.

Siclus medius ſancta Ieruſalem

Hic

Hic numus à primo numo non differt, niſi valore: conſtat enim dimidio Siclo, vt inſcriptio חצי שקל *Chatſi Schekel*, id eſt, *Medius Siclus*, docet. Symbola ſunt eadem, vnde & eodem loco, & tempore cuſus videtur.

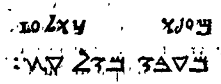
Quartæ Claſſis Siclus.

Rarus hic Numus eſt, neque eum inuenire potui, niſi in Numotheca Collegij Romani Societ. noſtræ, ſeruata in Muſæo eiuſdem Collegij nuper à me multorum liberalitate erecto; quem etiam numum à Vilalpando excuſum Lector videbit. Continet prima eius facies radicem plantæ Balſami, cum hac inſcriptione *Muleth*, id eſt, *circumciſionis tempore*: Altera verò palmæ plantam continet, cum hac inſcriptione *Menghabo*, hoc eſt, *à pinguedine*; videturq; omnium aliorum vetuſtiſſimus; charaćterum quoque forma nonnihil à prioribus degenerat. Verùm, ſchema eius hic appoſitum contemplare.

Aereus Semiſiclus antiquiſſimus.

Analyſis ſeu reſolutio Charaćterum.

מעבו מול עת :

Mul engbet Menghabo

Tempore circumciſionis A pinguedine eius

Hunc numum excuſum eſſe tempore Ioſue, & inſcriptio, & inſignia ſatis oſtendunt. Inſcriptio prioris habet מול עת, *tempore circumciſionis*. nequit hoc de vllo alio tempore dici, quàm de illo, cuius meminit liber Ioſue, his verbis: *Dixit Dominus ad Ioſue 5. Fac tibi cultros lapideos, & circumcide ſecundò filios Iſraël, in colle præputiorum.* Inſignia verò Balſami & palmæ ſignificant terrā promiſſionis, in quam introducendi erant filij Iſraël, Balſamo & palma florentem, vt Tacitus refert l. 5. hiſt. quâ vtrâque plantâ terræ promiſſæ feracitas, & pinguedinis abundantia exprimitur, ſicut & hâc inſcriptione מעבו *à pinguedine eius*; quaſi Monetæ cuſor hoc ipſo in memoriam reuocare voluerit magnitudinem beneficij à Deo, populo ſuo

Numus hic cuſus tempore Ioſue.

Ioſue 5.

Tacitus.

Quid indicet nomen Menghabo, à pinguedine eius.

Anagogica numi explicatio.

ſuo conceſſi, dum eum in regionem tantis bonis abundantem introduxit. Symbolum vtique cœleſtis illius terræ promiſſionis, quam electis ſuis vim affectibus terrenis inferentibus, quæ per circumciſionem ſignificatur, poſt huius vitæ deſertum varijs ærumnis ſqualidum promiſit verus ille Ioſue Ieſus Chriſtus Dominus noſter; vbi videlicet ab vbertate domus Dei ſatiabuntur, & torrente voluptatis potabuntur. Verùm ne quicquam propriâ coniecturâ aſſeruiſſe videar, adduco huius rei teſtem R. Moſen Alaſcarum reſponſ. 74. his verbis:

R. Moſes Alaſcarus.

ודע שבאו לידי מהמטבעות שקל ומחצית השקל והיו מהם שנכתב בם זמן כך. למלך פלוני. וראיתי באחד צורת לולב אגוד ואתרוג בצדו וכ"ו.

Scito quòd venerunt in manus meas numiſmata nonnulla diuerſarum ſpecierum, Sicli & Semiſicli; in quibuſdam eorum ſcriptum erat, anno talis conſolationis Sion, anno tali, Regis talis. Vidi quoque in vno figuram palmæ in faſciculum collectæ, & citri. hæc Alaſcarus cit. loco. Vbi nota, erraſſe Rabbinum in figura radicis balſami, quam ob figuram putabat eſſe citrium pomum.

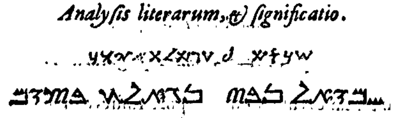
Quintæ Claſſis Siclus.

Numus hic tempore Samuelis cuſus. R. Salomon Azubi.

Hic numus argenteus habetur in Promptuario Menedrij, & apud R. Sal. Azubi Conſtantinopol. eum me vidiſſe memini. Villalpandus quoque eum excuſum habet, videturque ſecundum locum antiquitatis à præcedente poſſidere, vtpote qui cuſus ſit tempore Samuelis Prophetæ, vt inſcriptio docet. Quæ in Villalpandi numo deſiderantur literæ, in Azubiano integræ habentur, vt ſequitur.

Analyſis literarum, & ſignificatio.

שמואל נבי נגאלת בצום :

betſom Negaltha Naui Sciamuel

Redempta es in ieiunio Propheta Samuel

Vbi nota, in נגאלת Thau in charactere Samaritico figuram perfectam Crucis habere X, quod & in alijs Siclis, vt paulò poſt videbitur, notaui. Symbola porrò, in vna parte eſt vas ſiue lagenula Mannæ, in altera faſciculus

culus frumenti ſeu fructuum, cuius è latere apponuntur duo vaſa, forſan Lecythus & lagenula vini, vel lenticula olei; vt immenſa Dei beneficia populo Iſraëlitico nullo non tempore exhibita tum in deſerto, tum potiſsimùm in terra promiſsionis omni temporalis ſpiritualiſque benedictionis genere abundante, per faſciculum & duo vaſcula appoſita indicata, ad conſpectum vſualis huius numi in memoriam reuocaret ſapiens metalli cuſor. Sed hæc de numo ſufficiant.

Sextæ Claſſis Numus.

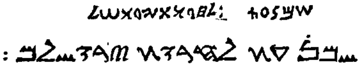
Sextæ Claſſis Numus habetur apud Menedrium, & in Promptuario Eminentiſſ. Card. Boncompagni; & excuſus ſpectatur apud Villalpandum. Schema numi apponimus vnà cum analyſi literarum.

Analyſis literarum cum interpretatione earundem.

VI

Numus hic tempore Salomonis videtur cuſus.

שמן עת לחרות ירושלם:

Iruſalem Lachruth Schemen ghetb

In Ieruſalem ſecundùm ſcripturam inciſus, Tempus vnctionis

Hunc Numum putat Villalpandus cuſum eſſe tempore Ioſiæ, idque probat per numerum ſub literis torqui incluſis contentum; ſi enim ש 300
τῶν ἰσοψηφίαν numeros eruas, vt hìc in margine vides, dabunt ij coniuncti מ 40
numerum 860: & tot annos continet tempus ab exitu filiorum Iſraël vſq; נ 50
ad Ioſiam, vt ex ſacra Scriptura probatur. Sed hæc arbitrio Lectoris re- ע 70
linquimus. Ego arbitror, hunc cuſum eſſe tempore Salomonis, quo tota ת 400
Palæſtina in ſummo felicitatis ſtatu degebat, quod Rabbini pinguedinis Summa
tempus, ob rerum omnium abundantiam; vocabant. Vide Radak in 860.
Pſal. 4. vbi hæc verba explicat:

Radak.

בעת דגנם ותירושם רבו ר"ל בעת שלמה היא עת שמן עת תירוש וכל טוב בשלום יחדו ישבו :

In tempore frumenti optimatium & vini multiplicati ſunt; hoc eſt tempore Schlamoh, quod tempus fuit pinguedinis, tempus muſti, & omnium bonorum,

N in

in pace ſederunt. Quæ probant ipſa Symbola numo appoſita, ex prima parte, ramus oliuæ, pacis nota, cum gutturnio ſeu phiala, ſacrificij ſymbolo, cum hac inſcriptione [illegible], *iuxta ſcripturam Ieruſalem*, vel *inſculptum Hieroſolymæ*; ex altera parte Torques Regius gemmis pretioſiſq; lapidibus coruſcus, cum hac inſcriptione [illegible] *Schemen gheth, pinguedinis tempus*: quæ omnia monſtrant, eo tempore cuſum eſſe, quo auri & argenti, diuitiarumque Hieroſolymæ nullus erat numerus, quæ per torquem aureum gemmis ornatum indicantur; ſicuti rerum omnium abundantia, paxque alta, per literas torqui incluſas, & per ramum oliuæ ſignificantur.

Septimæ Claſſis Numi.

VVaſerus. Horum Numorum figuras vide apud Waſerum opuſculo de antiquis Hebræorum Numis, vbi illos producit, neque alibi me eos vidiſſe memini, & ſunt quatuor: Primus conſuetis ſuis Symbolis & inſcriptionibus conſtat, nempe vaſe Mannæ, & virga Aharonis, vti primus noſter; & ſupra vas eſt littera F. Secundus ijſdem quoque ſymbolis inſignitur; Inſcriptio tamen variat; & ſupra vas litera [illegible] ponitur. Tertius numus eadem ſymbola cum præcedente habet, ſed in vna parte inſcriptio quoque variat, poſita ſupra vas Mannæ litera [illegible]. Quartus Numus, ſymbola eadem habet, at inſcriptio vnius partis à reliquis differt, poſita ſupra vas litera [illegible]. Sequuntur inſcriptiones, & earum interpretationes.

I.

[illegible]

ירושלם קדשה שקל ישראל:

Iſrael Sciekel Kedoſcha Iruſalem

Iſraël Siclus ſancta Ieruſalem

I I.

[illegible]

ארושלם קדשה חצי שקל ישראל:

Iſrael Sciekel Chatſi Kedoſcha Iruſalem

Iſraël Siclus medius ſancta Ieruſalem

III.

III.

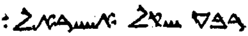

שלישח שקל אשראל׃

Iſrael Sciekel Schliſcha

Iſraël Sicli Tertia pars

IV.

רבע שקל אשראל׃

Iſrael Sciekel Rebangh

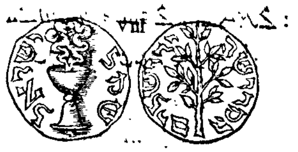
Iſraël Sicli Quarta pars

Primus Numus ſignificat vnum Siclum, Secundus dimidium Sicli; quod & VVaſerus putat per literam [...] vaſi ſuperpoſitam denotari. Tertius שלשיח חשקל, tertiam partem Sicli, quemadmodum litera [...], videlicet [...] indicat. Quartus רבע חשקל, quartam Sicli, vt litera [...] vaſi ſuperimpoſita oſtendit, denotat. ita VVaſerus. Et litera quidem F primo numo impoſita, nihil aliud denotat niſi I, quaſi diceres שקל ישראל א׳, hoc eſt, *Siclus Iſraël primus*. & ſic de cœteris.

Octauæ Claſſis Sicli Aſſyrio charactere inſigniti.

Octauæ Claſſis Siclus argenteus eſt, & moneta, vti priores, percuſſa, quem non tantùm in diuerſis Promptuarijs vidi, ſed & eundem apud Morinum & Villalpandum excuſum reperi, cuius prototypon adhuc in noſtra Numotheca aſſeruatur. Huius inſignia ſi reſpicias, reliquis antiquitate nequaquam cedere videtur; differt tamen, quia non Samaritico, ſed Aſſyrio charactere ſiue ſacro inſcriptus eſt; vnde multi coniecerunt, poſterioribus ſeculis eum eſſe euſum. In prima eius facie vas ponitur fumum exhalans (acerram ego interpretor) cum hac inſcriptione שקל ישראל *Siclus Iſraël*, charactere videlicet Aſſyrio, ſeu Eſdræo; Altera facies virgâ Aaron, ſine floribus tamen & fructu, inſignita eſt, cum hac inſcriptione, ירושלים הקדשה, *Ieruſalem ſancta*, vt in ſequenti ectypo patet.

Primus Numus Aſſyriò charactere inſignitus.

Explicatio huius Numi.

Vas thuribuli ſignum Sacerdotis eſt, vti & ramus amygdali notat ſacerdotalis familiæ ſymbolum, à poſteris ob primi ſacerdotis Aaronis venerationem vſurpatum, vti docet R. Bechai in 16. Num. qui vbi de virga Aaronis ſat fuſè diſſeruit, dicit tandem:

R. Bechai.

לפיכך הכהנים אחרונים היו משתמשים בקדשיהם במטה שקד :

Ideo poſteriores ſacerdotes domus ſanctuarij vtebantur in ſacris ſuis virga amygdalina. Vnde auguror, hunc verè fuiſſe Siclum ſacrum, de quo ſuprà locuti ſumus, quemque Aſſyrio charactere inſcriptum fuiſſe ex Rabbinis oſtendimus, quem quotquot Deo ſeſe conſecrare volebant, ſanctuario offerebant. Imò huic meæ coniecturæ ipſa ſymbola ſubſcribere videntur; Acerra enim ſiue thuribulum, quod fumum vehementem exhalat, quâ oblationes & holocauſta in odorem ſuauitatis offerri ſolita ſignificari penè tritum eſt; Amygdalinus quoque ramus ſine floribus & fructibus, quid aliud denotat, niſi ex ſterili mundanæ conuerſationis conſortio, in virtutum, bonorumque operum fœcundum conſortium aſſumptionem? Atq; hunc Siclum ego arbitror eſſe eum, quem ſupra שקל הקדש, *Siclum ſanctum*; כסף הכפרים, *argentum, ſiue pecuniam redemptionis*; כסף הכפורים, *pecuniam propitiationis*, ad Numinis videlicet propitiationem, & ſui cuiuſuis redemptionem, conſecrationemque inſtitutum probauimus.

Obiectiones contra vetuſtatem huius Sicli.

Sed obijcient hîc continuò Critici, hoc vetuſtati repugnare, cùm alij Numi non inueniantur niſi Sicli charactere Samaritano inſigniti. At quis illis hoc reuelauit? quomodo oſtendere poterunt, hunc Siclum non eodem, quo reliqui, tempore cuſum eſſe? Non contendam hîc ampliùs, vnicuique ſit libera iudicandi quod voluerit poteſtas. Ego autem ſingulis ritè inter ſe collatis, puto hunc eſſe ſacrum illum Siclum, quem ſuprà Aſſyrio charactere, vti & tabulas legis, inſignitum ex Rabbinis non infimæ notæ (quibus in hoc negotio ſemper vnicè ſtandum exiſtimaui,) probauimus; alios verò Siclos Samaritico, hoc eſt, vulgari charactere inſignitos, monetam fuiſſe vſualem, in ciuilium negotiationum vſum aſſumptam.

Hieronymus Aſſyrios alij præcedentes Samaritico charactere inſigniti.

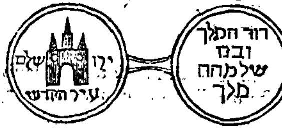
Sed obijcient iterum authoritatem S. Hieronymi dicentis, certum eſſe, Eſdram Scribam, legiſque Doctorem poſt captam Hieroſolymam, & inſtaurationem Templi ſub Zorobabele alias literas reperiſſe, quibus nunc vtimur, cùm ad illud vſque tempus Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. At reſpondeo, S. Hieronymum nequaquam intelligen-

gendum eſſe, ac ſi diceret, Eſdram nouum quoddam characterum genus, toto cœlo à reliquis diuerſum reperiſſe, quo legem ſcriberet; ſed Eſdram meliorem characterum formandorum methodum inueniſſe, qua videlicet diſtinctiùs & ornatiùs legem imperitæ plebi deſcriberet: characterem enim Aſſyrium & Samaritanum eodem tempore viguiſſe, nullâ aliâ demonſtratione, quàm mutuâ characterum ad ſe inuicem combinatione facta egere videtur, quemadmodum apodicticè in ſequenti characterum Anatomia cuilibet æquo rerum æſtimatori patere poteſt.

Eſdras non mutauit characteres, ſed in meliorem formam redegit.

Sed pergent obijcere Aduerſarij, nullos hucuſque Siclos Aſſyrio charactere, præterquàm hunc ſuppoſititium, inſignitos, notatos fuiſſe. At quia tu non vidiſti, ergo nullus? ergo ſuppoſititius Numus? argumentum Plautina Ferricrepina dignum. Certè plures alios fuiſſe notatos hoc charactere Aſſyrio, ipſe Waſerus probat, inter quos vnus quoque hâc inſcriptione coruſcus ponitur.

Secundus Numus Aſſyrio charactere inſignitus.

Prima Numi facies continet Templum cum hac inſcriptione ירושלם עיר הקדוש *Ieruſalem ciuitas ſancta*; Altera ſine ſymbolo continet hæc verba: דוד המלך ובנו שלמה המלך, *Dauid Rex, & filius eius Salomon Rex.* Certè ſi ex inſcriptione Numi antiquitas æſtimanda ſit, dicere quis poſſet tutò, hunc Numum cuſum eſſe paulò poſt Dauidis tempora, & in memoriam ædificati templi vulgatum fuiſſe. Quis crederet narranti, inuentum eſſe numum ab vna parte Samaritico, id eſt, Hebræo, ab altera Græco charactere inſcriptum, niſi id R. Moſes Alaſcar. cap. 74. ſuarum Reſponſionum, his verbis veluti oculatus teſtis aſſereret?

R. Moſes Alaſcar.

דע שבאו לידי מאותן המטבעות מכמה מינים משונים שקל ומחצית השקל ויש מהם שכתוב בם שנה כך לנחמת ציון שנת כך למלך פלוני וראיתי באחד צורת לולב אגוד ואתרוגג בצדו ואמר לי יהודי אחד בקיא באותו הכתב בי מחציה האחד היה כתוב יוני עם הארמא של היונים הקוקהבו ומן הצד האחר כתוב עברי ונראה שזה היה בזמן שיעבדהיום ליונים וכו׳ :

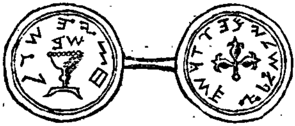
Numus partim Græcè, partim Hebraicè inſcriptus.

Scito, quòd venerunt in manus meas numiſmata nonnulla diuerſarum ſpecierum, tam Siclorum, quàm Semiſiclorum. In quibuſdam eorum ſcriptum erat anno talis conſolationis Sion, anno tali talis Regis. Vidi quoque in vno figuram Palmæ in faſciculum collectæ, & Citri ex vno latere. Dixitque mihi Iudæus quidam in ſcriptura illa exercitatus, quòd ex vna parte ſcriptura erat Græca cum impreſſione Græcorum inſignium, & ex altera, ſcriptura Hebræa. Videtur

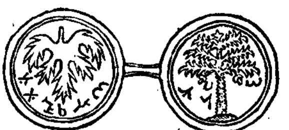
autem

autem mihi, quòd hoc factum eſt, cùm Græcis ſeruiebant. ſubaudi temporibus Alexandri Magni. Atque ex hoc teſtimonio ſatis liquet, multorum numorum nobis inuiſorum dictum Rabbinum mentionem facere; vt proinde non ſtatim id, quod nobis incompertum ſit, tanquam falſum, ſuppoſititium, & adulterinum exiſtimare debeamus. Multa quotidie tempus aperit prioribus ſeculis ignota, vti fusè in hoc opere paſsim demonſtramus. Hæc dum ſcriberem, Clariſſimus Vir D. Franciſcus Gottifredi nonnulla huiuſmodi numiſmata ex nobiliſſimo ſuo Numiſmatum gazophylacio deprompta, contulit; quæ hîc apponimus.

Numiſmata ex Muſæo Inclyti Viri D. Franciſci Gottifredi Romani.

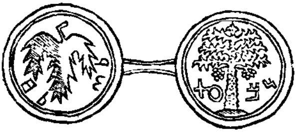

Hic Numus ex ordine eſt ſecundæ & tertiæ Claſſis numorum, quamuis, vti patet ex characterum diuerſitate, non eodem tempore cuſus ſit. Prima huius numi facies vas tenet, cum characteribus [illegible]; quæ ſignificant Siclum, vel Semiſiclum Dauidis eſſe, ſic enim *inſcriptio* docet: [illegible], *Chatſi Schekel, medius Siclus*. Altera facies flores amygdali continet, cum inſcriptione [illegible], *Iruſalem Kedoſcha, Ieruſalem ſancta*.

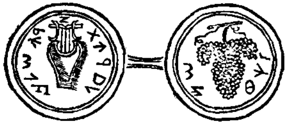

Secundus Numus prima facie folium Balſami continet, cum inſcriptione: [illegible], quod Ieruſalem ſignificat, vetuſtate temporum binis vltimis literis [illegible] deletis; vti & quod ſequitur *Kedoſcha*, id eſt, *ſancta*. In altera numi facie palma ponitur cum his literis: [illegible], quæ Samuel videntur inſinuare, reliquis literis pariter deletis. Quid verò duo hæc ſymbola indicent, in præcedentibus dictum eſt.

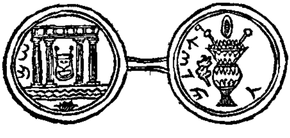
Ter-

Tertius Numus, prima facie Balſami folium refert, cum hiſce literis : [Samaritan script], & [Samaritan script]; verùm reliquæ literæ deletæ ſunt, & non niſi coniectu-ris delineari potuerunt; quæ quidem nihil aliud inſinuare videntur, quàm [Samaritan script], *Inciſus in Ieruſalem*. Altera numi facies Palmam tenet, cum inſcriptione [Samaritan script] *Schemen ghet*, id eſt, *tempore vnctionis*, & conuenit numo Claſſe ſexta propoſito.

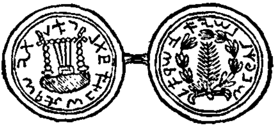

Quartus Numus in priori facie continet Lyram, cum hac inſcriptio-ne : [Samaritan script], *ad ſcripturam Ieruſalem*, vt in ſextæ Claſſis numo apparet. Altera facies continet Botrum, cum hac inſcriptione : [Samaritan script], *Samuel*; in quo tamen aliquæ literæ corruptæ, aliquæ deletæ ſunt. Per Lyram indicatur, populum ſemper laudum Deo perſoluendarum; per Botrum, terræ promiſſionis memorem eſſe debere.

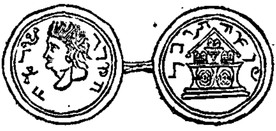

Quintus Numus prima facie continet figuram templi, cum his li-teris: [Samaritan script]; quæ idem ſignificant ac, שלמה מלך, *Salomon Rex*. Altera facies continet ampullam varia ſuppellectile inſtructam, cum his litteris : [Samaritan script], *Ieruſalem*. vbi prima litera deeſt.

§ III.

Prima facies huius VI. Numi continet figuram Lyræ cum hac inſcriptione : תשירו לשבאות אלחינו , *Pſallite Deo Sabaoth Deo noſtro*. Secunda facies corónam lauream, cum ramo palmæ , & hiſce verbis : [illegible], *Simeon Princeps Iſraël*.

Numi Septimi facies prima caput Salomonis continet, vt inſcriptio docet, ממלך שלמה, *Rex Salomon*. In altera facie Templi figura exhibetur cum hac inſcriptione קדשה חיכל , *Templum ſanctum*. Atque hi characteres partim Aſſyrij, partim Samaritani ſunt, vt vnum cum altero comparanti patebit.

§. III.

Anatomia characterum Aſſyriorum, & Samaritanorum, ſeu Hebræorum.

NE vllus ampliùs de characterum memoratorum forma & figura dubitandi locus relinquatur, hic Alphabeta vtriuſque ex varijs Authoribus deprompta apponere viſum eſt, vt facta vnius ad alterum comparatione, quid de diuerſitate vtriuſque ſentiendum ſit, æquo Lectori pateſiat. Ex his enim luculenter apparebit, dictos duos characteres nequaquam ita diuerſos eſſe, vt toto, quod aiunt, genere à ſe inuicem diſſideant; quin potiùs in pleriſque ductibus & lineamentis ita concordare, vt ex eodem fonte eos profluxiſſe, ei etiam, qui vel extremis labris dictorum characterum rationes attigerit, incognitum eſſe nequeat.

Verùm vt hæc omnia cum methodo & authoritate componantur, primò dicendum eſt, quis propriè ſit character Hebræus, & cur ita vocetur.

Raſſi, cum pleriſque alijs Rabbinis eius Aſſeclis, ſcripturam Hebraicam

cam interpretatur של בני עבר הנהר, *eorum, qui ſunt trans fluuium*, ſcilicet Euphratem. ſubintelligendo Aſſyrios & Babylonios trans fluuiales, cuiuſmodi olim fuère Iudæi, Syri, Palæſtini, Chananæi, vnde & ipſe Abraham, qui in terra Chanaan ſedem ſuam fixit, dictus fuit Hebræus, eò quòd iuxta Raſſi העברי שבא מעבר הנהר, *veniſſet è regione trans flumen*; quam quidem ſcripturam ſuccedente tempore aliquam mutationem perpeſſam, nullum dubium eſſe debet, vt paulò poſt videbitur. Aſſyrius autem character idem erat ac Hebræus, Abraham in Aſſyria adhuc commorante. Ponunt hoc loco iterum Rabbini duplicem characterem, ſacrum & vulgarem; ſacrum ſeu doctrinalem vocant eum, quem primi Patriarchæ ab Angelo inſtituti acceperant, de quo poſtea. Vulgaris erat, quo in negotijs vtebantur vtplurimùm; eratque non multùm vnus ab altero diſcrepans, vt paulò poſt patebit. Sacro ſiue doctrinali legem ſucceſſu temporum fuiſſe ſcriptam, ſuprà probatum. Et Abraham quidem ſacrum illum poſteris & familiæ capitibus tantùm tradidiſſe, alterum vulgarem in communes vſus adhibuiſſe exiſtimo. Itaque ſucceſſiuâ traditione propagatus character à Noë ad Abraham, ab Abrahamo ad Iſaac, ab hoc ad Iacob, & hinc ad Ioſephum, & ab hoc ad reliquos Iſraëlitas in Ægypto degentes, & ab his denique ad Moyſen, qui denique hoc eodem perpetua ſibi traditione conſignato charactere legem deſcripſit, vt ordine demonſtrabitur. Qualis autem fuerit character Hebræus, ſiue antiquiſsimus ille tempore tranſitus fluminis, tradit in Mickneh ſeu Peculio ſuo R. Abraham de Balmis, quem & in vetuſtiſsimo Codice ſe reperiſſe aſſerit; vbi & expreſſè quoq; ait Aſſyrio charactere legem ſcriptam: verba eius cito: *Raſſi.*

עד כאן כתבנו צורת האותיות בכתב אשורי לפי האמת אך אמנם אחרי זאת תמצא שהסופרים ליפות כתבם החליפו צורותיה לאומותם ללשונותם חלוף אין ראוי לחוש עליו אבל אחרי כן בשאר כתיבות ההמון נפל חלוף רב באותיות ולא נשמרה הכתיבה האשורית כי אם במקרא ואכתוב אחת והו כתב עבר הנהר כפי מה שמצאתי בספר ישן נושן : *R. Abraham de Balmis.*

Vſque huc ſcripſimus formam literarum in Aſſyria ſecundùm veritatem; ſed inuenies poſt hanc ſcripturam, quòd Scriptores, ad ornandum ſuam ſcripturam, ſuas formas ſecundùm populos, & ſecundùm idiomata ſua, mutauerunt, de quibus non attinet dicere. Poſt hæc in reliquis ſcripturis vulgi accidit maxima mutatio in literis: & non fuit ſeruata ſcriptura Aſſyria niſi pro lege. Scribam autem hoc loco vnam, ipſa eſt ſcriptura vigens tempore tranſitus fluminis, quam inueni in vetuſtiſſimo quodam codice. Hæc Balmis. Nos hanc ſcripturam exhibemus in tabula ſequenti, vnà cum literis ſeu Alphabeto poſt tranſitum fluminis. Hoc idem Alphabetum in codice quodam Vaticano Hebræo me vidiſſe memini, quod idem poſtea ſuis inſtitutionibus Hebraicis Blancutium, & Villalpandum Operi ſuo inſeruiſſe notaui. Vt autem hæc omnia clariùs comparare vnuſquiſq; poſſit, operæ precium me facturũ exiſtimaui, ſi quotquot Alphabeta inueſtigare potui, hoc loco proponerem, vt ex ijs, quid de mutatione, qualitate, vicinitate veterum characterum ſentiendum ſit, curioſus Lector vna veluti Synopſi comprehendere poſſit.

Primum Alphabetum à Rabbinis vocatur cœleſte, primis Patriarchis

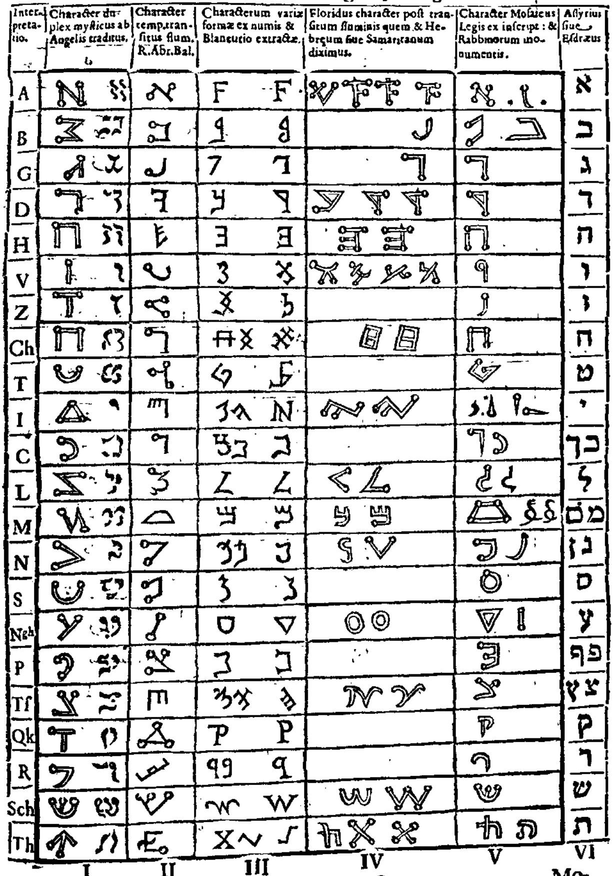
Alphabetum multiplex characterum antiquorum & modernorum.

chis ab Angelo traditum, cui adiungitur Alphabetum myſticum Cabalicum, cuius literæ omnes ex י Iod componuntur, cuius myſteria vide in Cabala Hebræorum. Secundum antiquiſſimum tempore tranſitus fluminis. Tertium duplex Numiſmaticum, ex veterum Hebræorum numiſmatis contractum, ex Blancutio & Villalpando extractum. Quartum poſt tranſitum fluminis, ex numiſmatis extractum. Quintum, Moſaicum. Sextum, Eſdræum ſiue Aſſyrium. Septimum, Samaritanum modernum. Octauum, Syriacum modernum. Nonum, Syriacum ſiue Phœnicium. Decimum, Copto-Ægyptium. Vndecimum, Græcum Ionicum. Duodecimum, Latinum. Decimumtertium, Arabicum. Ex quorum mutua collatione Lector luce meridianâ clariùs, omnes penè characteres ex vno & eodem fonte profluxiſſe, reperiet; primumque omnium characterem fuiſſe illum, quem Aſſyrium ſiue ante tranſitum fluminis appellamus. Poſuimus autem ſubinde varias vnius characteris formas, prout ex inſcriptionibus & numiſmatis colligere potuimus.

Vſus ſequentis Tabulæ.

Si quis autem noſſe cupiat mutuas ſingulorum characterum ad ſe inuicem relationes, is accipiat characterum primæuorum notas ſex primis columnis comprehenſas, ſtatimq; in conſequenti characterum ſerie, quomodo ſibi inuicem reſpondeant ſinguli, & quomodo ſucceſſu temporum declinauerint, apparebit. Clarè quoque hâc induſtriâ ſingulos inter ſe comparanti patebit, maximam eſſe omnium inter ſe in ductibus & apicibus ſimilitudinem, neque verum eſſe, quod aliqui putant, omnes characteres eſſentialiter inter ſe differre, & Aſſyrium ver. gr. eſſentialiter differre ab Hebræo ſiue Samaritano; nequaquam: habent mutuam quandam ſimilitudinem in apicibus & ductibus, vt ex ſequenti Tabula patet.

Tabula, in qua ex probatiſſimis Authoribus, primæuorum characterum formæ, & reliquorum omnium characterum qui ab iis originem ſumpſerunt ſucceſſiua temporum propagatione, exhibentur. Ex quibus apodictice oſtenditur differentia vnius ab altero, omneſq; neſcio quæ rudimenta primorum characterum in ſeipſis continent; verum & vnicum originis ſuæ argumentum.

Modernus character Samaritanus.	Character Syriacus modernus.	Literæ Phœnicum.	Literæ Coptę modernæ.	Græcæ modernæ.	Latinæ modernæ.	Literæ Arabicæ modernæ.
ࠀ	ܐ	𐤀	Ⲁ ⲁ	Α α	A a	ا ا
ࠁ	ܒ	𐤁	Ⲃ	Β β	B b	ﺑ ﺒ ب
ࠂ	ܓ	𐤂	ⲅ	Γ γ	G g	
ࠃ	ܕ	𐤃	ⲇ	Δ δ	D d	د
ࠄ	ܗ	𐤄	ϩ		H h	ه ه
ࠅ	ܘ	𐤅	ȣ	ȣ	V. u	و
ࠆ	ܙ	𐤆	ⲍ	Ζ ζ	Z z	ز
ࠇ	ܚ	𐤇	ϭ	Χ χ	Ch	ح ﺣ
ࠈ	ܛ	𐤈	ⲑ	Θ ϑ	Th	ط
ࠉ	ܝ	𐤉	ⲓ	Ι ι	I i	ي ﻴ ﻳ
ࠊ	ܟ	𐤊	ⲕ	Κ κ	K k	ك ﻛ ﻜ
ࠋ	ܠ	𐤋	ⲗ	Λ λ	L l	ل
ࠌ	ܡ	𐤌	Ⲙ ⲙ	Μ μ	M m	م ﻤ ﻣ
ࠍ	ܢ	𐤍	Ⲛ ⲛ	Ν ν	N n	ن ﻨ ﻧ
ࠎ	ܣ	𐤎	ⲥ	Σ σ	S s	ص
ࠏ	ܥ	𐤏				ع ﻌ ﻋ
ࠐ	ܦ	𐤐	ⲫ	Π ϖ π	P p	ف ﻔ ﻓ
ࠑ	ܨ	𐤑	ⲍ	Ζ ζ	Z	ض
ࠒ	ܩ	𐤒	ⲕ	Κ κ	Q q	ق ﻘ ﻗ
ࠓ	ܪ	𐤓	ⲣ	Ρ ϱ	R r	ر
ࠔ	ܫ	𐤔	ϣ	Σ σ	S ſ	ش ﺸ س ﺴ
ࠕ	ܬ	𐤕	ⲧ	Τ τ	T t.	ط
VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII

§. IV.

Anatomia Apodictica ſingulorum characterum.

IN Prima columna poſuimus Alphabetum characterum cœleſtium, ex Rabbinorum monumentis depromptum, quod R. Abiuda dicit ab Angelis primos Patres eſſe doctum. Nam cùm, vt aliàs me docuiſſe memini, nihil adeò primæuorum mortalium animos in ſui admirationem raperet, ac admiranda illa cœli facies, tot luminibus coruſca, tot admirandis effectibus inferiorem Mundum locupletans; præ cœteris omnibus huic Aſtronomicæ diſciplinæ ad tot ac tanta ſub ea latentia arcana detegenda, ſtuduiſſe videntur. Cùm verò notarent, quaſdam ſtellas, perpetuas ſibi & immutabiles ſedes in cœlo fixiſſe; nonnullas verò nullibi ſtabiles, ſed perpetuò ſedes ſuas mutare, nunc ſe coniungendo alijs, nunc declinando ab iiſdem; modò eaſdem anticipando, modò poſticipando, ſubinde in Auſtrum, mox in Boream vltrò citròque commeando; atque hiſce varijs concurſibus, coniunctionibuſque cum fixis varias figuras exprimere; experientiâ quoque comperirent, ad compoſitionem talis & talis figuræ, talem & talem effectum in inferiori Mundo ſequi; in eam cogitationem venêre, cœlum ſtellatum ſiue Aplanum eſſe librum quendam, in quo fata mortalium, mirâ quâdam ſtellarum diſpoſitione, eſſent in perpetuum deſcripta; errones verò eſſe veluti pennas, ſeu calamos quoſdam animatos, ex quorum coniunctione, oppoſitione, declinatione, alijſque motibus, quædam veluti futurarum rerum voces in cœlo formarentur, quas ſolus ille noſſet, quem Deus, ingenijque bonitas, atque Genij proprij aſſiſtentia habilem reddidiſſet. Alij quoque aſſerunt, ſtellas fixas ſe habere inſtar conſonantum, Planetas vocalium inſtar, quorum coniunctione voces formarentur, ſignificandis rebus oportunæ. Verùm has vanitates amplè confutatas vide in Aſtrologia hieroglyphica. Quicquid igitur ſit; Alphabetum hoc loco apponere volui, prout in Rabbinis reperi; quod tamen nolim eam fidem mereri, quam cœtera Alphabeta ſequentia, quæ ex irrefragabilibus maximæ antiquitatis monumentis eruimus; ſed eam ſolùm, quæ ex traditione probabilis redditur: cùm nulla eius hucuſque in vetuſtatis monumentis veſtigia repererimus. Certum enim eſt, vti & ex Alphabeto tempore tranſitus fluminis, & Samaritano patet, veteres ſuas literas quibuſdam circulis veluti ſtellulis quibuſdam ornaſſe; quarum quidem ſphærularum in literis adiectio, cœleſtibus ſtellarum figuris haud diſſimilis, cauſa fuit, vt nonnulli Scriptores arbitrarentur, ſacras literas à primis inuentoribus ex ſtellis, vti dictum eſt, inuentas; atque ipſa literaria elementa plura complecti ſignificata. De lectione verò cœleſtium characterum, eorumque ſignificatione, quid varij tradiderint, fuſè oſtendetur in Aſtronomia noſtra hieroglyphica, quò Lectorem curioſum remittimus. Quare ad noſtri propoſiti filum proſequendum, calamum noſtrum conuertamus.

Alphabetum literarum cœleſtium.

R. Abiuda.

Cœlum liber, Stellæ characteres iuxta veteres Aſtrologos, planetæ calami.

Stellæ fixæ æquiualent conſonantibus, Planetæ vocalibus, ſecundùm aliquos.

Veteres literas ſuas ſtellulis ornabant, ſeu circulis.

Secunda columna continet Alphabetum literarum tempore Abrahami

Alphabetum tempore tranſitus fluminis ſub Abrahami.

hami ante tranſitum fluminis vſitatarum; quod Benedictus Blancutius primus ex Vaticano erutum luci credidit in ſuis Inſtitutionibus. Nos prototypon cum charactere Blancutiano conferentes prorſus ſimile reperimus; cui minimè quoque diſcordat Alphabetum eorundem characterum, quod in ſuo Peculio R. Abraham Balmis è vetuſtiſſimo Codice, vt ipſe ait, depromptum profert; ſuntque circulis quibuſdam diſtinctæ ſingulæ literarum figuræ, neſcio quid cœlicum indigitantes. Veriſimile autem eſt, Siclos tempore Abrahami vſitatos, quorum mentio fit Gen. 22. hoc characterum genere fuiſſe inſignitos; de quibus tamen, cùm numiſmata deſint, nihil certò nobis affirmandum duximus. Quare ad certiora progrediamur.

Alphabetum Samaritanum floridum antiquum.

Sequitur Alphabetum in tertia columna à Blancutio relatum, quod Samaritanum eſſe monſtrant ſatis ſuperque Alphabeta in quarta & ſeptima columna contenta. Et Alphabetum quidem in quarta columna contentum continet literas Samaritanas floridas ſiue ornatas, duplici linearum ductu conſpicuas, quibus nonnulla ex præcedentibus numiſmatis ſignata vidimus. In quinta columna continetur Alphabetum literarum, quibus ex opinione Rabbinorum Moyſes legem ſcripſit, quæ quidem à primæ, ſecundæ, tertiæ, quartæ columnæ characteribus non adeo diuerſæ ſunt, vt quiſpiam incredulus ſibi perſuadere poſſet; vt proinde ad conuincendos eos ſola ſingulorum ad inuicem characterum comparatio ſufficiat.

Alphabetum Moyſis.

Alphabetum Aſſyrium ſiue Eſdræum

Sequitur Alphabetum in ſexta columna, quod characteres Aſſyrios, ſiue Eſdræos in meliorem, elegantioremque formam redactos continet, qui cum præcedentis Alphabeti characteribus prorſus ijdem ſunt.

Alphabetum Samaritanum modernum.

Porrò in ſeptima columna exhibemus characterem Samaritanum modernum, qui quàm antiquo numiſmatico ſimilis ſit, vnum cum altero comparanti patebit. In octaua columna exhibentur characteres Syriaci moderni, quorum lingua vti ad Hebræam vicina, ſic characteres, ſi paucos excipias, Hebraicis, & Samaritanis characteribus non prorſus quoque diſſimiles ſunt. Sequitur columna nona, quæ characteres Phœnicum continet, qui Samaritanis adeo ſimiles ſunt, vt luculenter appareat, eos aliam niſi ex Samaritanis, originem non habuiſſe.

Characteres Syriacus.

Literæ Phœnicum.

Characteres Copti, Græci.

Hiſce in decima, & vndecima ſuccedunt characteres Ægyptio-Copti, Græci, quorum figuras ſi quis penitiùs conſideret, ex ijs pari pacto neſcio quæ prædictorum characterum veſtigia comperiet. Et ab Ægyptijs quidem ſuos mutuarunt Græci, vti fuſè in Obeliſco Pamphilio probatum fuit; à Græcis Latini, vti columna duodecima oſtendit.

Characteres Arabici.

Claudit agmen columna decima tertia, Arabicis characteribus inſignita, quæ omnium maximè à prædictis differt, non tamen ita eſſentialiter, vt characterum ſingulorum ductus ad præcedentes reduci minimè poſſint.

Multiplex cauſa mutationis factæ circa characteres.

Cauſa verò tantæ mutationis factæ in characteribus multiplex aſſignari poteſt, quarum prima eſt varia apud veteres Orientales ſcribendi ratio, alijs ex dextra in læuam contextum ſcripturæ proſequentibus;

non-

nonnullis contrà ex læua in dextram; quibuſdam, vt Syris, perpendicularem ſcripturæ proceſſum ſeruantibus. quo factum eſt, vt literæ nunc inuerſæ, nunc obliquo ductu transformatæ, à genuina forma deflexerint. Altera ratio eſt, varietas populorum & gentium, ad quorum diuerſa ingenia, vſus & conſuetudines, diuerſitas quoque in ſcribendo nata, inſignem ſanè induxit literarum alterationem. Quod adeo vel in hunc vſque diem verum comperitur, vt quot nationes, tot diuerſæ exiſtant characterum formæ, ſiue eæ Latinæ, ſiue Hebraicæ, aut Græcæ, alteriuſue cuiuſuis linguæ fuerint. Tertia cauſa fuit velox & expedita ſcribendi ratio, ex qua apud Orientales natum eſt characterum genus, quos currentes vocant, hoc eſt, veloci manu, & vt dici ſolet, volante calamo exaratos. Hinc factum eſt, vt Syri & Arabes laboris in Hebraicis characteribus ſingulatim formandis pertæſi, literas literis connexuerint, ex qua connexione neceſſariò ea exorta fuit in characteribus diuerſitas, quam hodie adhuc in Arabica & Syriaca lingua non ſine incommodo experimur; quamuis omnes reuera ex Hebraico fonte profluxerint. Atque ex hoc longo diſcurſu perſpicuum fit, linguam Hebræam vti primigenia fuit, ita & characterum forma reliquas omnes linguas præceſſiſſe.

Characteres linguæ Hebraicæ fuerunt omnium primi.

§. V.

Characterum Hebraicorum Moyſis tempore vſitatorum forma.

CVm quæcumque hucuſque tam operoſè produximus, non aliò reſpiciant, niſi vt tandem character antiquus, præſertim Moyſis tempore vſitatus, eiuſque forma, & ratio exhibeatur; hoc loco tandem fidem datam in eo reſtituendo, Dei gratia, perſoluemus. Ad quod non parùm adiumenti contulerunt, præter numiſmata ſuperiùs allegata, inſcriptiones nonnullæ, quas olim ex Oriente allatas F. Thomas Nouarienſis Ord. S. Franciſci, tùm ex rupibus, tùm ex columnis, tituliſque in deſerto Sin depromptas, mihi communicauit; quæ vti vetuſtiſsimæ ſunt, ita haud dubiè à filijs Iſraël, dum in deſerto commorarentur, ad Dei Opt. Max. beneficiorum eodem in loco præſtitorum memoriam, ad poſteritatem propagandam conſtitutæ fuerunt.

Character Hebraicus Moyſis tempore vſitatus.

Prior in rupe quadam Montis Sinai, monogrammatico quodam ſcripturæ genere, prægrandibus characteribus inciſa ſpectatur; quam etſi iam olim in Prodromo Copto explicauerimus, quia tamen multa alia circa eam notatione ſanè digniſsima innotuerunt, hîc eam denuò, ne tam eximium antiquitatis monumentum ſucceſſu temporum periret, huic Oedipo inſerendam duxi.

Mira-

Mirabilis, vetuſtiſſimæque Inſcriptionis in Rupe quadam Montis Oreb, quæ pars montis Sinai eſt, inciſæ, à nemine antehac explanatæ, vera, certa, & fidelis interpretatio.

Interpretatio ſcripturæ inuentæ in rupe montis Sinæ.

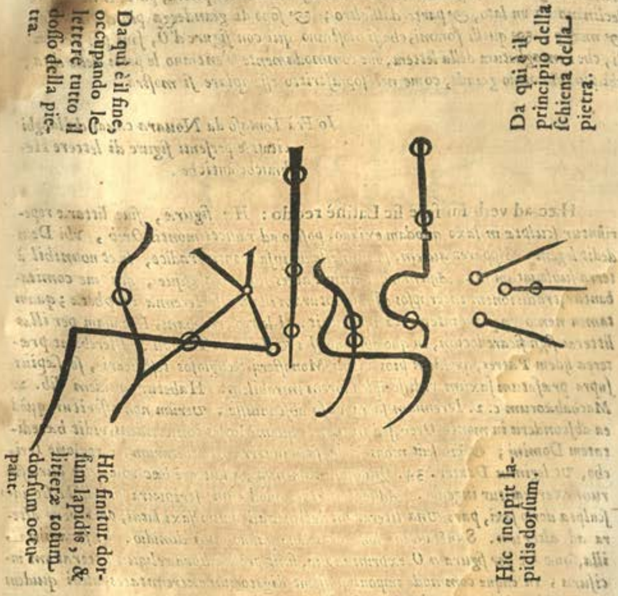
PRodromum Ægyptiacum mihi adornanti, dum à varijs varij griphi, varijque hieroglyphici nodi diſſoluendi offerrentur; inter cœteros R. P. Dominicus Germanus, natione Sileſius, Arabicæ linguæ profeſſor, ex Ordine S. P. Franciſci, cùm de meo in abſtruſis huiuſmodi notis enucleandis molimine inaudiſſet, & ipſe ſcripturam quandam attulit, in rupe quadam montis Sinæ ſeſquipalmaribus literis inciſam; quam R. P. Thomas Obecinus Nouarienſis ex eadem D. Franciſci familia, vir ob egregiam eruditionem, linguarumque Orientalium peritiam paſsim notus, dum eas oras olim luſtraret, ſummâ diligentiâ, & fide, ſuis manibus deſcriptam, Romam eo animo ſecum aſportauit, vt Europæis eam veluti hieroglyphicum quoddam, quo indagando ingenij vires experirentur, proponeret. Audio enim, in tantum vnicam hanc ſcripturam Orientalium hucuſque torſiſſe ingenia, vt non defuerint, qui explicatu eam aſſererent omninò impoſsibilem; quidam ob difficultatem hieroglyphicis; alij Cabalicis ſymbolis annumerarent; alij denique alia, vt in huiuſmodi rebus arduis & abſtruſis fieri ſolet, de ea comminiſcerentur.

Hanc itaque ſcripturam omnium Orientalium opinione inexplicabilem, cùm mihi ita D. O. M. diſponente primò oblatam penitiùs inſpexiſſem; mox animum ſubijt ſcriptura illa Apuleiana de adytis prolata, ignorabilibus literis, partim nodoſis, & in modum rotæ tortuoſis, partim capreolatim condenſis apicibus prænotata; quibus tamen tantum abeſt, vt animo conciderim, aut de ea penetranda animum deſponderim, vt nihil potiùs habuerim antiquius, animum meum inſolito quodam veritatis cognoſcendæ inuadente deſiderio, quàm in maximis myſterijs, quæ neſcio quo inſtinctu ei ſubeſſe cognoſcebam, intelligendis, indagandiſque, omnem induſtriam, vireſque ingenij experiri. Diuino itaque priùs implorato auxilio, ope trium linguarum, Hebraicæ, Samaritanæ, & Syriacæ, ad quas dictæ ſcripturæ characteres proximè accedere videbantur, adhibitis quoque mihi conſuetis artis combinatoriæ regulis, ſedulam occepi comparationem; & ecce ſcripturæ cœteroquin intricatiſsimæ, omniumque opinione inexplicabilis, ſenſus vti opinione citiùs, ita quoque labore non adeo magno & ſingulari (Deo Patri luminum ſit honor) clarus, omnibuſque ſolutus nodis tandem emerſit. Vnde ſi quis à me quæſierit, quomodo tam citò rem adeo difficilem inuenire potuerim, illi aliud non reſpondeo, niſi illud Iacobi Iſaacidis: *Quia voluntas Dei fuit, vt citò occurreret, quod volebam.* Verùm antequam inuentam veritatem pandamus, memoratam ſcripturam priùs cum exemplari doctiſsimi viri Ioannis Baptiſtæ Doni, qui eam ab Anglo quodam acceperat, collatam (quam quidem noſtro ſimillimam reperimus) eâ fide quâ eam citatus P. Thomas, alijque ex rupe Sinaica decerpſerunt, vnà cum authentica facti relatione, hîc ob oculos ponere viſum eſt; vt eâ, quà in rebus incognitis &

Gen. 27. v. 20.

diffi-

difficilibus decet, ingenuitate procedamus. Scripturæ Typus ſequitur.

Typus inſcriptionis Sinajcæ.

P. Thomæ Obecini Nouarienſis authenticum huius ſcripturæ teſtimonium.

Queſte figure, ò lettere ſi trouano ſcolpite in vna pietra piccola poſta à piedi del monte Oreb, doue Dio N. S. diede la legge; & ſi vede la pietra eſſer radice del monte, mà poco eleuata da terra. Et mi diſſero quei Padri, & Arabi, che mi accompagnauano, che era traditione preſſo di loro, che quella ſcrittura foſſe di Geremia Profeta; mà che niuno l'haueua mai potuto interpretare. Che però teneuano, che in quelle lettere manifeſtaſſe Geremia, oue haueua naſcoſto li ſacri vaſi del tempio. Et m'affermauano quei Padri, che dal monſterio (qual è vicino) alcuni deuoti Religioſi teſtificano ſpeſſe volte hauer viſto ſopra quella pietra vn ſplendore mirabile. Quanto al fatto, che Geremia naſcondeſſe i ſacri vaſi, l'habbiamo ne Machabei nel cap. 2. del l. 2. mà non ſi dice, che aſcendeſſe al monte Oreb, mà al monte doue aſceſe Mosè, & vidde l'heredità di Dio, & queſto

fu il monte Nebo poſto nella terra di Moab, dirimpetto à Gerico, come nel Deut. 34. leggiamo. Sia come ſi vuole, l'hò voluto notare per eſſercitio de' virtuoſi. S'auertirà, che la ſcrittura, eſſendo incauata nella ſchiena della pietra, parte delle lettere declinano da vn lato, & parte dall'altro; & ſono di grandezza più d'vn palmo & mezzo; & quelli forami, che ſi moſtrano quì con figure d'O, ſono più profondi, che l'intagliatura della lettera, oue commodamente v'entrano le parti delle dita, chi più, chi meno grande, come nel ſopraſcritto eſſemplare ſi moſtra.

Io Frà Tomaſo da Nouara cauai da' luoghi citati le preſenti figure di lettere Hebraiche antiche.

Hæc ad verbum ferè ſic Latinè reddo: *Hæ figuræ, ſiue litteræ reperiuntur ſculptæ in ſaxo quodam exiguo, poſito ad radices montis Oreb, vbi Deus dedit legem. Apparet autem, ſaxum eſſe de ipſa montis radice, licet nonnihil à terra ſubleuatum ſit. Affirmarunt mihi Patres illi, Arabeſque, qui me comitabantur, traditionem inter ipſos eſſe, ſcripturam illam eſſe Ieremiæ Prophetæ; quam tamen nemo vnquam interpretari potuerit. Idcirco credebant, Ieremiam per illas litteras ſignificare locum, in quo abſcondiſſet vaſa ſacra Templi. Aſſerebant præterea iidem Patres, quoſdam pios vicini Monaſterij Religioſos teſtificari, ſe ſæpius ſupra præfatum ſaxum vidiſſe ſplendorem mirabilem. Habetur quidem lib. 2. Machabæorum c. 2. Ieremiam ſacra vaſa abſcondiſſe; verùm non aſſeritur quòd ea abſconderit in monte Oreb, ſed in monte quem Moyſes conſcendens, vidit hæreditatem Domini; & hic fuit mons Nebo ſitus in terra Moabitarum, è regione Iericho, vt legimus Deuter. 34. Quidquid tamen ſit; adducere hæc volui, vt curioſorum exerceantur ingenia. Aduertendum, quòd cùm ſcriptura prædicta ſit inſculpta dorſo ſaxi, pars vna literarum declinet ad vnum ſaxi latus, pars verò altera ad alterum. Sunt autem longiores vno palmo cum dimidio. Et foramina illa, quæ hic per figuram O exprimuntur, ſunt profundiora reliquis litterarum inciſuris; in eaque commodè imponi poſſunt digitorum extremitates, alibi quidem magis, alibi minùs, prout in ſuppoſito typo apparet.*

Ego Fr. Thomas Nouarienſis deſcripſi ex locis ſupradictis præſentes figuras litterarum Hebraicarum antiquarum.

Scriptura prædicta eſt Chaldaica antiqua.

Quæ omnia approbat Illuſtriſſimus D. Petrus à Valle, tum montis Sinæ, tum memoratæ ſcripturæ oculatiſſimus inſpector. Hâc itaque teſtificatione accepta, dico, hanc ſcripturam antiquam Chaldaicam eſſe, quam Aſſyriam, & Thargumicam alij; alij Aramæam, Libonæam, ſeu Babyloniam, eò quòd tempore Regum Iſraël, & captiuitatis Babylonicæ ea paſſim & vulgò vterentur; alij denique alijs nominibus appellant.

Character ſcripturæ prædictæ eſt Hebraicus antiquus.

Character verò eius antiquus Hebræus eſt, monogrammaticus, ad myſteria ſub eo latentia, à profanorum lectione ſecuriùs occultanda, exaratus; cuius ſenſum iſtum eſſe dicimus, qui ſequitur:

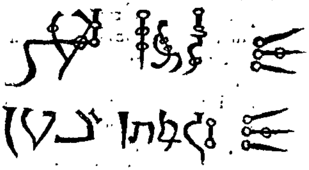
DEVS

DEVS VIRGINEM CONCIPERE FACIET.

Verùm vt explicationis factæ veritas luculentiùs omnibus innoteſcat, ſingularum vocum reſolutionem in ſuas literas hîc apponam.

ΑΝΑΛΥΣΙΣ

Inſcriptionis Chaldaicæ antiquæ.

Litteræ Chaldaicæ antiquæ,

Analyſis literarum.

ייי עלמתא יבטן: — Hebraicè.

ܝܝܝ ܥܠܡܬܐ ܝܒܛܢ — Syriacè.

Iebten Ngbalmatha Adonai — Lectio.

faciet concipere Virginem Deus — Senſus Latinus,

Hanc literarum Analyſin cùm penſiculatiùs excuſſiſſem, in vltima voce יבטן duas alias adhuc voces contineri aduerti, videlicet ſequentes:

ותבטן בן

Vethabten Ben. Et illa pariet filium.

Ita vt totus ſcripturæ ſenſus ſit

ܝܝܝ ܥܠܡܬܐ ܝܒܛܢ ܘܬܒܛܢ ܒܢ

ייי עלמתא יבטן ותבטן בן

Deus Virginem concipere faciet, & ipſa pariet filium.

Sed Lector lectiones has, vt volet, accipere poterit; ſiue enim hæ duæ vltimæ voces addantur priori, in qua implicitè continentur, ſiue non, ſemper idem manebit ſcripturæ ſenſus.

Porrò cùm huius ſcripturæ interpretationem viris Hebraicæ, Chaldaicæ, atque Syriacæ linguæ vndequaque peritiſſimis recognoſcendam dediſſem, videlicet Reuerendiſſimo & Illuſtriſſimo D. D. Sergio Riſio Archiepiſcopo Damaſceno Maronitæ, Adm. R. P. Don Philippo Guada-

gnolo Ord. Cler. minor. Theologo, D. Abrahamo Ecchelenſi Maronitæ, Arabicæ & Chaldaicæ in Academia Piſana Profeſſori, eo ipſo tempore Romæ commoranti; viris præter linguarum cognitionem complurium aliarum rerum notitia claris; præterea Reuerendis quoque doctiſsimiſque PPP. Soc. IESV, Cornelio à Lapide, Ignatio Lomelino, Ioanni Baptiſtæ Ferrario, Hebraicæ in Collegio Romano Profeſſori, multis denique alijs; cùm, inquam, oſtendiſſem, ſingularumque literarum à confuſa ſcribendi ratione, analyticâ methodo vindicatis apicibus, ſenſus veritatis vltrò ijs innotuiſſet; eam non approbarunt tantùm, ſed & ex eius interpretatione tam appoſitè facta ſummam voluptatem haurire viſi ſunt. Authores itaque fuerunt, vt hanc adeo antiquam nouitatem, vel vt meliùs dicam, antiquitatem adeo nouam, vtpote quæ ingentia Eccleſiæ emolumenta adferre poſsit, non in Europæorum tantùm, ſed & Aſiaticorum gratiam, mox publici iuris facerem; quod quidem per Prodromum olim, iam per Oedipum Ægyptiacum commodè fieri poſſe iudicaui.

Verumtamen, vt & Lectori dictarum linguarum ignaro quoque ſatis fiat, & ne quicquam vel proprio confinxiſſe ingenio, vel quippiam violenter tortum explicaſſe, aut coniecturis vagis indulſiſſe videar; ſingularum literarum, vti & vocum rationem varia authoritate ſtabiliendam duxi.

Galatinus.

Ac primò quidem tres illos apices, ſeu tria Iodim in modum coronæ diſpoſita, myſticum Dei nomen יהוה *Iehoua* olim ſignificaſſe, Galatinus paulò poſt citandus tradit, & Ioannes Fortius Hortenſius Neophytus in libello de myſtica literarum ſignificatione docet his verbis:

Ioannes Fort.

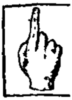
כי הקדמונים באופן אחת כתבו שם יהוה באופן אחרת היו קורין קצת מהם כתבוהו בג״ ידים קצת בג״ תגים לרמוז ג״ מדית:

Lilius Giraldus.

Veteres, inquit, *aliâ ratione ſcribebant Dei nomen* יהוה, *alia legebant. Quidam id tribus Iod. quidam tribus apicibus, ad trium diuinarum proprietatum, ſeu* מרות *Sacramentum indicandum ſcribebant.* Certè nomen Dei tribus Iod circulo incluſis olim myſticè ſcriptum fuiſſe, in Prodromo Copto c. 7. declaratum eſt, & clarè ex Hebraicis antiquis Authoribus docet Lilius Gyraldus Synt. I. hiſtor. Deor. fol. 2. *Alij*, inquit, *rectiùs Iehoua enunciant; quod apud Antiquos quoſdam Hebræos legimus hâc ſignificatione notatum, tribus videlicet Iod literis, quæ circulo concludebantur, ſuppoſito puncto Chametz hoc modo.* Confirmant hanc ſcribendi rationem antiquiſſimi tùm impreſſi, tùm manuſcripti Hebræorum codices Vaticani, in quibus paſſim hoc nomen Dei יהוה tribus hiſce apicibus ſcriptum reperias. Quâ quidem ſcribendi ratione nihil aliud denotabant, niſi Sacroſanctæ Trinitatis myſterium trina nominis יה *Iah* repetitione implicitè indicatum. Vt vel hinc appareat, Sacerdotes ſummos ſolennem olim populo daturos benedictionem, tribus medijs digitis dextræ manus extenſis, veluti tribus ייי *Iod*, hoc nomen, teſte Perplexorum Doctore Ramban, non ſine cauſa myſticè expreſsiſſe: erat enim illa typus quidam benedictionis per Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum in lege gratiæ dan-

Vide Thalmud l. כריתת *c. 1. R. Salom. ibid. & Exod. 29. n. 39. l.* כנותות *c. 8. & 2.* משרות *fol. 96. n. 3. c. 6. Rambā in* מדע *fol. 55. p. 2. Baal Haruch voce* בי *Aben Schueb l. 2. c. 11. fol. 50. in Exod.*

dandæ fidelibus. Certè per hoc nomen, tribus quoque digitis eleuatis (vel vt alij ſentiunt, vno digito, in quo tria internodia, tria *Iod* exprimebant, extenſo) iuramentum Veteres præſtitiſſe, apud varios comperio; & in hunc diem non in Græca tantùm Eccleſia, ſed & Latina, multis in locis adhuc moris eſſe intelligo; etſi moderni Hebræi in odium ſanctæ fi. dei noſtræ, vno omiſſo Iod, plerumque duobus tantùm id effigient, vt ſequitur: ״. Sed de huiuſmodi apicibus nominis Dei, eiuſque origine, & myſterijs, conſule R. Abraham Picol librò de expoſitione תגים, hoc eſt, *apicum*, linea, quæ ſequentibus verbis incipit: R. Abraham Picol.

והנה אני מעוררך על ענין סוד וזה הסימן הגדול משבעת אותיות:

Ecce doceo te, quid ſecreti contineatur in ſigno magno literarum; vbi præclara quæuis de eo tradit, & Sacram Triadem eo ſignari doctè demonſtrat. Itaque clarè patet, hos tres apices myſticos eſſe, & aliud non ſignificare niſi nomen Dei ״׳, *Iah, Iah, Iah*, ex hiſce verbis Exodi 3. v. 14:

אה׳ה אשר אה׳ה כו תאמר אה׳ה שלחני אליכם:

Hoc eſt: *Ego ſum qui ſum: qui eſt, miſit me ad vos*, extractum; quaſi per tertiò repetitum אהיה manifeſtè diceret, אני הוא יה, *Ego ſum ille Deus; ego ille Deus*; יהוה, *qui eſt Deus, ipſe miſit me ad vos*; vt ex citati Rabbini verbis patet, & pulchrè declarat Archangelus Burgus in Cabaliſticis dogmatis fol. 152. & l. 2. de declaratione nominis Ieſu. Tres igitur apices hoſce idem eſſe cum nomine Dei יהוה, ex ſequentibus clarè liquebit. Sicut enim nomen Dei τετραγράμματον יהוה, teſte R. Hakkadoſch, Deum generantem, & per conſequens trinum denotat; eo modo, vt per י *Iod* principium ſeu prima perſona Patris; per ה *He*, Filius, ſecunda; per ו *Vau* denique nexus, ſeu vinculum, aut amor, videlicet Spiritus ſanctus, per duo verò ה *He* duplex reſpectus ſecundæ perſonæ, producti ſcilicet & producentis, vel etiam naturarum in Chriſto δυάς deſignetur; ita, inquam, per tres hoſce apices, quorum vnuſquiſque circulo gaudet, tres perſonas diuinas ſeu hypoſtaſes, coæternas, & conſubſtantiales, Patrem videlicet per primum, Filium per ſecundum (qui & cùm medius ſit, non ſine cauſa duobus circulis conſtat, vt videlicet duplex paulò ante memoratus in ſecunda perſona reſpectus, vel δυάς naturarum in Chriſto, diuina videlicet & humana deſignaretur,) per tertium denique apicem, Spiritum ſanctum, hunc ſcriptorem indicaſſe, veriſimile eſt. Certè Galatinus dicta adeo clarè demonſtrat, vt meas in hoc nomine exponendo partes aſſumpſiſſe videatur. ita enim l. 2. c. 10. fol. 49. & 50. diſſerit. *Literæ itaque nominis Dei* יהוה, *quoad numerum ſunt quatuor, Vnde & τετραγράμματον dicitur; In veritate tamen non ſunt niſi tres, ſcilicet* יהו. *Tres igitur huius nominis literæ, tres diuinas deſignant hypoſtaſes; prima quidem* י *Iod, quæ principium interpretatur, eò quòd omnium aliarum principium ſit, cùm ab ea vnaquæque originem ſcripturæ habeat, ipſaque à nulla originem ſumat, rectè Patrem in diuinis inſinuat,*

Margin notes: R. Hakkadoſch in reuelatore ſecretorum. — Archangelus Burgus. — Galatinus. — Literæ 3. nominis Dei, tres deſignant Trinitatis perſonas.

inſinuat, qui cùm à nullo ſit, aliæque perſonæ ab eo emanent, principium ſine principio dicitur. Secunda verò, ſcilicet ה *He, quæ eſſe, vel viuere ſignificat, Filium aptiſſimè innuit, per quem omnia facta ſunt, & eſſe cœperunt, & quicquid factum eſt, in ipſo vita erat. Tertia autem, ſcilicet* ו *Vau, quæ copulatiuam particulam, ET, denotat, Spiritum ſanctum optimè exprimit, qui cùm ſit Amor Patris, & Filij, quo ſe viciſſim amant, rectè ſcilicet nexus vtriuſque nuncupatur.* ה *He verò geminatur, ad inſinuandum, ſolum Filium, qui ſecunda eſt in Trinitate perſona, duplicem habere reſpectum. Nam Pater, cùm ſit tantùm producens, & non productus; vnum etiam duntaxat, quoad hoc, reſpectum habet: Filius autem, cùm productus ſit & producens, duos habet reſpectus; nam & à Patre producitur, & vnà cum Patre producit Spiritum ſanctum. Quamobrem in antiquis Hebræorum codicibus hoc nomen* τετραγράμματον *per tres Iod literas ſcriptum reperitur, quæ & circulo clauduntur, & eis punctus Camez ſupponitur hoc modo.* *In quo duo inſinuantur arcana, quorum primum eſt, quia Iod idem eſt, quod principium; etſi igitur principium in operibus Trinitatis intrinſecis ſoli Patri conueniat, in operationibus tamen extrinſecis, tribus Perſonis commune eſt. Tria igitur* ייי *tres ſunt hypoſtaſes; vnica verò Camez tribus Iod ſuppoſita, diuina natura eſt, quæ vnicuique hypoſtaſi tota impartibiliter communicatur; circulus autem, quo tria Iod includuntur, eſt ipſa naturæ identitas, qua ſimul ipſæ diuinæ hypoſtaſes tanquam vnicum principium, & vna prima cauſa, ad omnium actiones concurrunt. Alterum arcanum eſt, quòd tria Iod æqualia trium Perſonarum æqualitatem ſignificant.* Hactenus Galatinus. Ex quibus etiam patet, cur reliquis literis ſcripturæ pleriſque partim duo, partim tres circuli inſcripti ſint; Certè ad nihil aliud, meo iudicio, niſi vel ad myſterium Incarnationis, vel ad duas in Chriſto naturas, aut tres hypoſtaſes diuinas indicandas. Forſan per vocis עלמתא ,ם, in prædicta antiqua Inſcriptione clauſum, & duobus circulis ſignatum, ad myſterioſum illud, לםרבה המשרה, hoc eſt, *ad multiplicandũ imperium eius*; Iſ. 9. Scriptor alludit. Eſt enim hoc loco ם medium præter naturam clauſum, & in ſacris literis nunquam alibi reperitur. Certè plerique Commentatores in hunc locum portam illam orientalem myſticam, videlicet illibatam Deiparæ Virginitatem intelligunt. Præterea & duas filiationes in Chriſto; nomen item B. Virginis, מרים; Tempus denique annorum à prophetia huius vſque ad aduentum Meſſiæ ſcrutinio admodum ſubtili eruunt. Sed de his vide Galatin. l. 7. c. 13. Hoc vnum addam, omnes ductus harum literarum myſticos eſſe, & myſterijs ingentibus refertos; quæ tamen ſagaci Lectori vlteriùs inueſtiganda relinquo.

Almatha ſignificat Virginem.

Alterum vocabulum עלמתא *Nghalmatha*, idem ſignificat ac Virginem, quam eodem nomine Hebræi עלמא *Nghalma*, Syri ܥܠܝܡܬܐ *Akimtha*, Chaldæi ſiue Babylonij אלמתא *Almatha* ſine Iod in medio; hoc eſt, Virginem iuuenculam & abſconditam appellant, vt ex lexicis eorum patet. Nota hoc loco, primam & vltimam literam huius vocis ad Syrorum literas ܥ *Ain* & ܐ *Olaph* proximè accedere, atque ſic vulgò has literas veteres Hebræos expreſſiſſe, Abram Balmis l. מקנה, fol. 6. lin. 15. docet, & anti-

R. Abram. Balmis.

quum

quum Hebræorum, Syrorumque Alphabetum apud Claudium Duretum lib. de linguarum origine in fine peculari folio impreſſum luculenter demonſtrat. Reliqui verò characteres לסח ad Hebraicarum literarum formam propiùs accedere, cuiuis perito facilè patebit. Vnde colligo, hos characteres antiquos Hebræorum eſſe; & hanc ſcripturam ante inuentionem punctorum vocalium inciſam; imò Syras, Arabicas, Samaritanaſque, quicquid alij dicant, aliunde non profluxiſſe, niſi ex antiquo hoc charactere, ex ſupra dictis in Anatomia characterum patet. *Claudiꝰ Duretus.*

Tertia vox ſequentia verba in ſe concludit μονογραμματικῶς inſerta, יבטן ותבטן בן, *concipere faciet, & pariet filium*; quorum primum futuri temporis 3. perſ. maſcul. in Aphil אבטין, *concipere facere*, ſeu *grauidam reddere*; alterum fut: tem: perſ: fœmin: à verbo ܒܛܢ *bten*, (vel à nomine Chaldæo בטנא, aut Hebræo בטן, quod ventrem ſignificat) diductum; idem quod fœtum ex ventre producere, ſeu parere ſignificat, ita Fabricius Bodérianus in ſuo Lexico Syro-Chaldaico voce ܒܛܢ docet, quem conſule. Non ignoro, verbum Syriacum ܒܛܢ magis *concipere*, quàm *parere* ſignificare. Targumica tamen phraſi idem eſſe ac parere, multa loca apud Ionathan, & Onkelos paraphraſtas Chaldæos docent, quæ vide citato Lexici loco. *Fabritius Boderianus.* *Ionathas & Onkelos.*

Atque ex his omnibus tandem concludo primò, hanc ſcripturam antiquiſsimam eſſe, & multis ante Chriſti aduentum ſeculis (quod tùm phraſis, characteres, eorumque profunda, vetuſtiſsimaque in rupe inciſio; tùm ſcripturæ ipſius non factum, ſed futurum Virginis partum apertè indigitantis ſenſus; traditio denique Indigenarum indubitatè monſtrat) vel à Propheta, vel ab alio quopiam viro ſingulari, vt ad illud Iſaiæ 7. v. 14. הנה העלמה הרה וילדת בן, *Ecce Virgo concipiet & pariet filiũ*, alluderet, inciſam. *Scriptura hæc fuit inciſa ante Chriſti aduentum.*

Secundò, hanc ſcripturam eodem in loco inciſam eſſe, in quo Deus Moyſi olim in Rubo incombuſto apparens oretenus locutus dicitur, & in quo primùm nomen ſuum admirabile, de quo in præcedentibus diximus, Moyſi, vt per id omnia mirabilia perpetraret, reuelauit; hoc autem ad radicem montis Oreb contigiſſe ſacra pagina docet, c. 2. Exodi. *Moyſes autem paſcebat oues Iethro Soceri ſui Sacerdotis Madian, cùmq; minaſſet gregem ad interiora deſerti, venit ad montem Dei Oreb, apparuitq; ei Dominus in flamma ignis de medio Rubi, & videbat, quòd Rubus arderet, & non combureretur.* Quæ loci deſcriptio exactè quadrat loco, in quo memorata ſcriptura, teſte P. Thoma Nouarienſi, inciſa dicitur. Ex quo etiam apparet, quo fine harum exarator literarum rupi huic dictam inſcripſerit ſententiam. Cùm enim primam hoc loco redemptionis humanæ delineationem τυπικῶς adumbratam fuiſſe cognoſceret; altiſsima præterea vti ſub nomine Dei אהיה, aut יהוה hoc loco Moyſi primùm manifeſtato, ita & ſub rubo incombuſto abſcondita conſideraret; prophetico imbutus ſpiritu, ea claris quidem verbis, ſed myſticâ quâdam, & intricatâ ſcribendi ratione tectis, vt ad dicta myſteria alluderet, incidere voluit; quaſi ſub pauculis hiſce verbis totum hunc ſequentem ſenſum implicitè contentum indicare vellet: *Deus, qui hoc loco Moyſi in rubo incombuſto apparens, ſeipſum ei reuelando dixit:* *Vbi Deus in Rubo incombuſto apparuit, ibi inciſa fuit hæc ſcriptura.*

אהיה

אהיה אשר אהיה, *Ego ſum qui ſum, Deus Patrum veſtrorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob; ille nouiſſimis temporibus Virginem, cuius rubus incombuſtus hoc loco viſus, typus quidam erat, concipere faciet; & illa pariet filium IESVM Meſſiam, qui ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Non defuerunt hoc loco, qui viſo & examinato hoc corollario ſenſerint, ab ipſo Moyſe fortaſſis hanc ſcripturam, eo in loco, vbi Dux populi Dei primò declaratus fuerat, & in quo ſub viſione hac grandi rubi incombuſti myſteria redemptionis humanæ cognôrat, vt ad ea alluderet, inciſam. Quicquid ſit, ex hac ſcriptura duo maxima & præcipua Chriſtianæ Religionis myſteria colliguntur; videlicet SS. Trinitatis, & Incarnationis; illud quidem, per myſticum Dei nomen, de quo ſuprà; hoc per rubum incombuſtum. Quid enim aliud rubus iſte incombuſtus indicat, niſi Beatiſſimam illam Virginem, Dei matrem, quæ ſine vllo carnalis concupiſcentiæ ardore, IESVM verum Meſſiam & humani generis Seruatorem conceptum, inuiolato pudoris clauſtro, mundo miro modo peperit?

Ex præcedenti ſcriptura Trinitatis & Incarnationis myſteria colliguntur.

Nolo hoc loco omittere myſterium, quod in explicata hactenus inſcriptione reperit, & ad me Alepo è Syria miſit, P. Amatus Chezaud, meus olim in Mathematicis Diſcipulus; Syriaca, Chaldaica, Arabica, Armenica, & Hebraica lingua inſtructiſſimus. Cùm enim Prodromum meum dicto in loco legiſſet, inter alia ita ſcribit: *Vt ad Prodromum reuertar, cùm in eo omnia benè, & ſapienter, multa doctè, & peritè, tum illud maximè mihi miraculo fuit, quod tam antiquam, tamq; nouam, non ad acumen minùs, quàm ad veritatem appoſitè explicat inſcriptionem. Enimuerò cui non arrideat? Illam in grandi charta exaratam, eiuſq; interpretationem è Prodromo deſumptam, Arabico ſermone & ſcripſi, & pinxi; quæ veluti tabella cubiculo meo ornamento eſt, non ſine ingredientium & legentium applauſu, & emolumento. Senſum V. R. ſequendo volebam aliquid aliud aſſequi quod explicationi tam appoſitæ faueret, ex iiſdem nimirum literis pro notis Arithmeticis ſumptis, annum, quo hæ ſcriptæ ſint, inueſtigare; quod ſic ludendo conieci. Suppono primò nominis Tetragrammati literas pro notis huiuſmodi aſſumptas apud Hebræos non fuiſſe, adeòque neque illos characteres, qui eius hic nominis compendium conficiunt. Suppono ſecundò, quòd appoſitio ſeu inſertio circuli vnius ad literam, illam faciat geminam; duorum, trinam; atque ita deinceps; mihi enim, ſicut & V. Reu. non videtur hæc circulorum inſertio myſterio vacare; quod tamen vix ad SS. Trinitatem, & Incarnationem quis referat, quando præſertim quatuor inſeruntur. Itaque inita ſumma iuxta hanc regulam, ſic numerum 1509 eruebam, ac ſi Moyſes, quem vel id ſcripſiſſe, vel ſcribi curaſſe rectè opinatur V. R. etiam temporis apponere voluerit circumſtantiam; quaſi diceret, anno abhinc ſupra milleſimum nono & quingenteſimo Deus faciet vt Virgo concipiat, & pariat filium. Vnde tempus ſcriptionis illius incideret in annum proximè ſequentem egreſſum filiorum Iſrael ex Ægypto, quo fermè tempore Beſeleel, & alij in fabricam tabernaculi &c. intenti erant, antequam anno 2. menſe 2. vigeſima die menſis profecti ſunt de deſerto Sinai, vt habetur Num. 10.*

3	ע	*triplicat*	210
2	ל	*duplicat*	60
2	ם	*duplicat*	80
1	ת		400
4	א	*quadrup.*	4
2	י	*duplicat*	20
4	ב	*quadrup.*	8
3	ט	*triplicat*	27
1	ן		700
			1509

Illud.

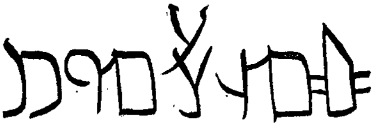
Illud difficultatem faciebat nonnullam, quòd cùm duo circuli inſerantur literæ ב, *tergeminandus eſſet eius numerus; verùm dici poteſt, quòd alius geminationi literæ inſeruit, vt notauit R. V., alius geminationi numeri. Quòd autem in vltimo vocabulo vnus circulus geminandum innuat duarum literarum numerum, videri poteſt non abſonum; cùm vnus, & idem ductus formationi quoque duarum literarum inſeruiat.*

*Præterea fortè non errauerit, qui lapidem illum Altare tunc fuiſſe dixerit, cùm Moyſi Deus hoc mandatum Exod. 20. dederit, [Quòd ſi Altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de lapidibus ſectis] Quidquid ſit, apud Iſaiam hæc ipſiſſima verba leguntur, ni fallor, [*הנה בורה העלמה*, Ecce Virgo concipiet.] c. 7.*

Tamen ſecundùm Hebræorum abbreuiaturas, quas רשי תיבות*, nominant, alium ſenſum ego quoque ludens exprimebam, modo quem optimè V. R., meâ longè meliùs nouit, ſingulis characteribus ſeu elementis ſuam dictionem aſſignando. Suppoſito enim quòd prior litera ſit ≻ cui certè ſimilior, quàm literæ* ע *primâ fronte videri poteſt, exurgent hæc verba: Deus (cuius memoria in benedictione) dedit Moyſi legem, decem præcepta, in tabulis (2) ſeu in exemplari. Hebræa verba non adnoto, quòd facilè venient in mentem V. R., niſi fortè* טבלא*, quod Chaldaicum puto. Sed hæc, vt dixi, ludens, & V. R. veſtigijs (quod mihi palmare eſt) inſiſtens meditabar; penes R. V. iudicium eſto.* Hucuſque P. Chezaud..

ייי עדי למשה ית טבלא

Notauit & alias, dum hoc ingens deſertum olim exploraret, inſcriptiones ſuprà allegatus P. Thomas Nouarienſis, quarum interpretationem non ſine labore erutam hîc apponemus. Quarum prima indicat locum ſeptuaginta palmarum, vt ſequitur.

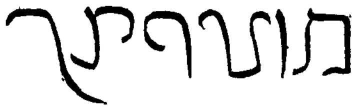
מקום שבו ע׳ צמרים

Id eſt, *Locus in quo ſeptuaginta palmæ.*

Vbi vides, primas duas literas eſſe abbreuiatas, & idem ſignificare ac מ״ם, expanſè מָקוֹם, hoc eſt, *Locus*. Figura ſecunda pariter abbreuiata idem eſt ac שבו; ſequitur ע, quo ſeptuaginta denotantur; & poſtea צ, quo Chaldæi promiſcuè vtebantur loco ת (teſte Maſio in Syro-Chaldaico Dictionario) loco תמרים, dicentes צמרים, quæ vox palmas ſignificat; reliquæ literæ מ, ר, & ם ſibiipſis conſtant.

Altera in eodem deſerto inuenta inſcriptio ſic habet:

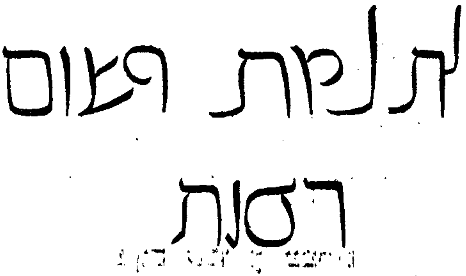
Inſcriptio indicans locum Mannæ.

מטר מן

Id eſt, *Pluuia Mannæ.*

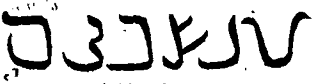
De quibus hæc narrat ſuprà citatus tranſcriptor: *Queſte lettere trouai intagliate in vna pietra grande nel deſerto de Sin, doue Dio mandò la Manna alli figlioli d'Iſrael; ſotto lequali pareua anco intagliata la figura del Gomor, miſura della Manna, che ſi doueua raccoglere, come appare nel Eſſodo al c. 16. e di ſotto à detta figura vi ſono molte altre lettere, mà per l'antichità quaſi perſe e guaſte, ne ſi poſſono interamente cauare; mà vicino à detta pietra ve ne ſono delle altre pur ſcritte in diuerſi lati, quali pietre ſi trouano alla parte Orientale del deſerto de Sin nella bocca propria della Valle, per doue ſi paſſa da Sin per andar in Raſidim.* Videtur hic locus quoq; deputatus fuiſſe ab ijs, qui res geſtas ad poſteritatis memoriam ſaxis & lapidibus incidebant, vt ſequens inſcriptio docet:

לתלמוד רשום רזות

Id eſt, locus *doctrinæ inciſionis arcanorum* deputatus.

E queſte lettere (dicit tranſcriptor) *erano ſcolpite nell'iſteſſa pietra ſotto alle ſopradette, e più vicine alla figura del Gomor.* Vbi vides literas ת & ד, ז & ס paſsim promiſcuè vſurpatas fuiſſe apud antiquos illos exaratores. Et paulò infra has hæc verba leguntur.

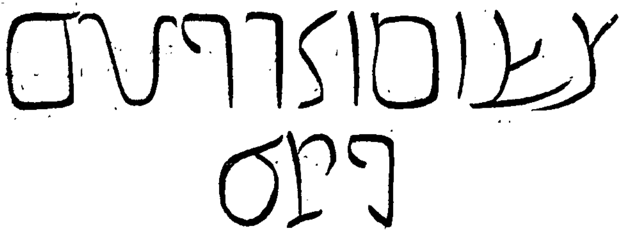

ט נצבים

Id eſt, *Nouem tituli*.

Vbi & ט loco צ vſurpatum vides.

Sequitur deinde alia inſcriptio, videturque innuere locum, in quo Moſes rebelles interemit:

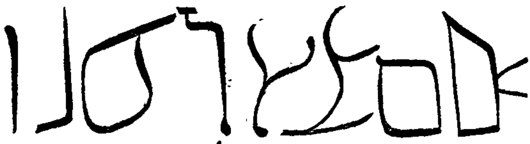

צ שמות כרתם משה

Id eſt, *Nonaginta nomina* (ſcilicet virorum) *quos excidit Moſes*.

De qua inſcriptione ita tranſcriptor: *Queſte qui, che ſono più formate all'ordinarie lettere, che ſi vſano hoggi ne' libri Ebraici, ritrouai ſcolpite in vna pietra al principio nell'entrare la piazza, doue ſtaua il popolo à vdire la legge, doue non vi era altra ſcrittura che la preſente; è ben vero che auanti mezzo miglio v'erano molte pietre ſcritte.*

Vltima tandem inſcriptio ea eſt, quæ ſequitur:

מקום של צלה בו

Id eſt, *locus vbi orabat*, ſcilicet Moſes.

De qua ita tranſcriptor. *Et la preſente ritrouai in vna groſſa pietra, che ſtaua auanti il monte Sinai, quale comminciai à copiare, mà non potei finire, per non apparir bene i caratteri.* Atque hos characteres haud dubiè vel ab ipſis Iſraëlitis, dum eodem in deſerto commorarentur, ſaxis ad æternam poſterorum memoriam, vel ab alijs Hebræis à Moſis temporibus haud diſsitis inciſos fuiſſe, veriſimile eſt; adeoque patet, qualis fuerit veterum Hebræorum character vulgò vſitatus. Præterea patet ex his, characterem Samaritanum poſteriorem hiſce characteribus, vſu ſcribendi ſucceſſu temporum introductum.

Tabulæ Moſaicæ Aſſyrio charactere exaratæ.

Sed vnum adhuc dubium reſtat, quo characterum genere Tabulæ Moſaicæ fuerint exaratæ. Reſpondeo, eodem hoc Aſſyrio charactere, non Samaritano, vti ex varijs Rabbinis in præcedentibus probatum fuit. Verùm de characteribus Moſaicis, eorumque forma, compoſitione, myſterijs, vti & de modo, quo vniuerſa lex à Moſe perſcripta fuit, cùm in ſequentibus fuſiùs ſimus tractaturi, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum, de ijs hoc loco vlteriùs tractare.

Habes itaque in hoc longiori forſan, quàm par eſt, diſcurſu, originem, propagationem, viciſsitudinem, myſteria primigeniæ linguæ Hebrææ à primis eiuſdem incunabulis, ad noſtra vſq; tempora demonſtrata. Viſis itaque, examinatis, determinatiſque primigeniæ linguæ characteribus, nihil reſtat, niſi vt iam ad myſteria ſub ijs recondita, abſtruſæque ſcientiæ ſub ijs latentis ſecreta pari paſſu indaganda, nos accingamus.

CLAS-

CLASSIS III.

SPHYNX MYSTAGOGA,

QVA

Chaldæorum, Aegyptiorum, Hebræorum, Græcorumq; effata ænigmatica, fabularumque ab Orpheo, Homero, Pythagoricis, Platoniciſque confictarum allegorici nodi Oedipo propoſiti, myſtica, phyſica, ethica, & anagogica interpretatione diſſoluuntur.

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLENTISSIMO DOMINO, DOMINO

MAXIMILIANO

S. R. I. COMITI DE LAMBERG,

Sac. Cæſ. Maieſt. apud Catholicum Regem Oratori digniſſimo.

CVINAM *meliori iure, quàm* Tibi, Comes Excellentiſſime, *hoc myſtagogæ Sphyngis argumentum inſcriberem, inueni neminem.* Tu *enim latentes humanorum ſenſuum griphos, mirâ ingenij dexteritate non duntaxat penetras, ſed ita ſcitè ſoluere noſti, vt non tam ab Oedipo in ijs mirè ſoluendis, quàm à Sphynge in iiſdem dextrè proponendis, instructus videaris. Quantum etiam Symbolicum hoc Oedipi Ægyptiaci opus curæ* Tibi *fuerit, ſat ſuperque demonſtraſti, dum magnam Cæſaris mentem vltrò ad id in lucem protrudendum proniſſimam, non tantùm extimulaſti, ſed etiam, vt id eo cum decore, quo Cæſarem decet, in lucem prodire poſſet, ſubſidia munificentiſſima impetraſti; vt proinde, ſi quod Reipublicæ Literariæ ex hoc opere emolumentum emanârit, præ cæteris ſedulum huius* Te *προξενητὴν grata cognoſcat poſteritas. Vale.*

SPHYNX MYSTAGOGA.

PRAEFATIO.

CVM in præcedenti Claſſe fuſiùs forſan quàm par erat, de primæua literarum, linguarumq; origine diſſeruerimus; ordinis ratio modò poſtulare videbatur, vt eam ſymbolicæ doctrinæ partem, quæ in myſterioſa effatorum, ſententiarumq; veteribus Hieromanthis vſitatarum adumbratione conſiſtit, ordiremur; vt ſic venatici canis more, omnes veterum in arcanis tegendis ſemitas ſectati, ſagaciq; olfactu ſerutantes, tandem fontem vnde profluxerunt, id eſt, hieroglyphicæ ſapientiæ venas felici progreſſu aperiremus. Quod dum facimus, relictis Authorum fuſioribus allegationibus, nudam tantummodo rerum interpretationem exhibebimus, tum vt ad res cæteroquin ex ſe & ſua natura difficiles, ſublimes, arduas, & reconditas ſine confuſione percipiendas, Lector curioſus in legendo promptior redderetur & incitatior, tum etiam ne Lectori tædium illud, quod tantæ Authoritatum coaceruationi, ignotorumq; idiomatum allegationi vtplurimùm coniunctum experimur, pareremus. His itaque propoſitis iam propoſitum nobis ſcopum proſequamur. Vt verò ordinatiùs, copioſiuſq; negotium hoc tractemus, neceſſariò nonnulla ex Obeliſco Pamphilio hoc loco repetenda duximus.

CAPVT I.

De ſymbolicæ & myſticæ doctrinæ origine, & vtilitate.

Oraculum Ægyptium.

TAuticum quondam oraculum hoc cumprimis celebre habebatur Ægyptijs, ⲫϯ ⲛ̀ⲧⲟⲕ ⲁϥⲥⲁϫⲓ & Φθᾶς σοὶ λελάληκε, *Phtas tibi locutus eſt*; ijſque potiſſimùm viris arcana quadam ſublimium rerum notitia conſpicuis, appoſitè affictum erat, quos dum θεόληπτοι, ſiue furore quodam diuino afflati, ea quæ humani ingenij metas longè ſuperant, proferebant, non immeritò Phtas, hoc eſt, Numen illud reconditæ ſapientiæ præſes diuino afflatu agitaſſe videri poterat; adeo, quæ & ipſi Numinis quodam attractu id conſecuti videbantur, vt per myſterioſa, & à vulgi intellectu longè remota epiphonemata, poſteris diuinorum myſteriorum, humanarumque inſtructionum dogmatis referta funderent oracula. Quæ quidem tametſi à paucis penetrata fuerint, tanto tamen nullo non tempore in pretio fuiſſe legimus, vt è ſapientum numero non haberetur, qui Phtaticis huiuſmodi effatis non ritè fuiſſet imbutus. Præ cœteris autem mortalibus Ægyptij primi huiuſmodi philoſophandi rationi inhæſerunt, qui cùm acri eſſent & ſubtili ingenio, ac profundâ quâdam mentis contemplatione in diſquirendæ veritatis ſtudio continuò occuparentur; ea quæ à vero remotiſſima paſsim de Numinum varia metamorphoſi narrarentur, tanquam vera ijs perſuadere difficile omninò erat, vt in Obeliſco Pamphilio lib. 3. c. 1. etiam diximus. Nam cùm rectæ rationis dictamine, ac naturæ

Ægyptij primi effatis myſticis vſi ſunt.

naturæ lumine fulti, præter vnum aliquod ſummum, æternum, infinitum, ac incommutabile Numen, à quo quicquid eſt, veluti ab ideali fonte profluxiſſet, aliud non cognoſcerent, nec cognoſci poſſe ſcirent; cùm præterea admirabilem illam in rebus omnibus eluceſcentem naturæ maieſtatem, ordinatiſſimum illum cœlorum concentum, vimque eorum in inferiorem Mundum diffuſam; nexum præterea elementorum, ac in omnibus mixtis συμφωνίαν illam optimam, conſenſum etiam latentium in rebus proprietatum, diſſenſumque intuerentur; ea nec à ſeipſis, nec à fatali quâdam neceſſitate exiſtere, ſed ab vno illo Numine Numinum ineffabili ſic intenta & ordinata & eſſe, & conſeruari, ſeriò ſibi perſuadebant. Quare altioribus intenti contemplationibus, fabulas illas atque hiſtorias Deorum vel confictas, vel occaſione narrationum falſarum perperàm intellectas, quas rudis, & ad quiduis credendum procliuis populus ſimpliciter intelligebat, illi veluti res rebus difformes ac incongruas allegorica quadam ac ſymbolica interpretandi methodo, excogitatis ad id certis quibuſdam ſententijs, Symbolis, literiſque arcanà quâdam ſimilitudine rebus ſignificandis conformibus, tùm ad mores, tùm ad naturæ myſticas ſignificationes, ac denique ad ipſum rerum omnium Archetypon transferentes, vt imperitam plebem ea cælarent, Pyramidibus, Obeliſcis, Cippis, templis, marmoribus, ad excitandam de ſe poſterorum admirationem, inciderunt. Innuit dicta Palæphatus libro περὶ τῶν ἀπίστων ἱστοριῶν, ſeu de non credendis fabuloſis narrationibus, ſcriptor antiquiſſimus. *Hominum*, inquit, *alij, & ij maximè, qui ab omni ſapientia & eruditione alieni ſunt, omnibus illis quæ vtique dicuntur, perſuaſi, fidem adhibere conſueuerunt. Quidam verò natura duce prudentiores, curioſique magis, & in rebus negotijſq; plurimis verſati, omnia illa, quæ traduntur, fieri, vt penitùs credant, adduci nequeunt. Mihi autem omnia quæcunque dicta iam fuerint, fieri quoque videntur; neque enim nomen duntaxat fuiſſe exiſtimandum eſt, nullus alioquin ſermo ſuper his exiſteret. Verumtamen hæc ipſa primùm fuerunt, ac ſic demùm ſermo ijs ſuperinductus eſt. Quæ autem facta reuera fuerant, Poëtæ nugatoreſq; plerique in incredibile magis atque admirabilius quodpiam converterant, vt iſta legentes homines in maximam raperent admirationem. Ego verò talia minimè eſſe poſſe, qualia dicuntur, agnoſco.* Hactenus Palæphatus. cui certè aſtipulantur, quotquot de natura Deorum vnquam ſcripſerunt. Ita quidem Lapitharum, teſte cit. Palæphato, qui primi omnium equos aſcenderunt, in equis comparentium ſpectaculum Hippocentaurorum fabulæ dedit occaſionem. Pari ratione Minois Scriba, cuius amore Paſiphaë capta, & Tauri ob ſtuprum illatum in exilium amandati furor, inſania, & in obuios quoſuis crudelitas, originem paſſim præbuit fabulæ de Minotauro Labyrintho incluſo. Porrò quid aliud per Actæonem à proprijs canibus deuoratum, antiqui inſiuare voluère, niſi Actæonis canum, venationiſque ſtudio nimium intenti, curamque rei domeſticæ penitus negligentis, facultatum omnium, ac vitæ denique defectum? Ita nihil aliud Heſperidum hortus, pomorum aureorum ferax, à Dracone cuſtoditus, quæ Hercules Dracone interfecto abſtuliſſe fertur, ſignificat, niſi oues (quæ μῆλα Græcè, quo nomine & poma Græcè dicuntur)

Palæphatus de non credendis fabuloſis narrationibus.

Lapitharum fabulæ quomodo intelligendæ.

Fabula Minotauri.

Actæon à proprijs canibus deuoratus.

Quid fabula Herculis, & Horti Heſperidum.

tur) Heſperidum filiarum Heſperi cuiuſdam Mileſij, quæ ob bonitatem aureæ dicebantur, & à paſtore quodam Dracone nomine cuſtodiebantur, nihil inquam aliud, niſi oues aureas ab Hercule vnà cum Dracone paſtore abducto ſignificat. Vnde ſermo hominum poſtmodum exortus, χρύσεια μῆλα κλεπτόμενα ἐξ, fabulam peperit de malis aureis ab Hercule ſublatis Dracone interfecto. Quid aliud Prometheus plaſmator hominum primus nobis indicat, niſi quòd hic primus fuit, qui barbaros ac brutales homines, per leges ſanctè pièq; conditas, ad politicam viuendi rationem formauit? In hoc ſiquidem omnes è priſcis Poëtæ conueniunt, omnibuſque hic ſcopus præfixus fuit, vt artificioſis ſimilitudinibus homines ad contemplationem rerum propoſitarum traherent, propoſitis pœnis à vitijs abſterrerent, præmijs ad virtutem allicerent, exemplis ad imitationem raperent, & contemplatione latentium myſteriorum eos ad meliorem viuendi ſtatum perducerent. Ideo Homerus, vt prudentem, atque omnibus virtutibus præcellentem Vlyſſem effingeret, illi Phæacum delicias, atque Circes blandimenta depingit, Cyclopum pericula proponit, monſtrorum marinorum terrores exhibet, à quibus ſocijs perditis, ipſe non niſi admirabili quadam prudentia & diuino conſilio armatus, omnia ſuperârit. Pari pacto Agamemnonem multis deſcribit difficultatibus implicitum, fortium Heroum contentiones excitat, exercitum ira Apollinis penè labefactatum introducit, Troianis aliquando diuinam vim adeſſe animorum concitatricem non alio fine commemorat, quàm vt hiſce, viri varijs aduerſitatibus preſſi conſtantiam, & inuictam animi fortitudinem exponat. Symbolicum itaque loquendi ſcribendique genus omni tempore vſitatiſſimum ijs, qui relicto cortice medullam rerum inquirunt, fuiſſe conſtat; neque enim veteres vnum aliquod documentum, vitæque genus auſpicandum ijs adumbrabant, ſed pro conditione materiæ, quam tractabant, varium. Sunt enim fabuloſarum narrationum, aliæ, quæ naturæ arcana nobis exhibeant; vti illa de Venere è ſpuma genita, de Cyclopibus à Phœbo occiſis; aliæ fortunæ inconſtantiam dum declarant, nos ad eam forti animo ferendum inſtruunt; aliæ à crudelitate, perfidia, impuriſque voluptatibus, vt Lycaonis fabula, retrahunt; aliæ homines à rebus turpibus, ſceleribus, & impuni quadam peccandi licentia, per Ixionis apud inferos verſatili rotæ impoſiti ſupplicium deterrent. Sunt quæ Herculis exemplo propoſito nos ad in laboribus exanthlandis conſtantiam fortitudinemque ſollicitant; quædam per Tantali ſitim nos ab auaritiæ ſordibus eximunt; Nonnullæ exemplo calamitatis Bellerophonteæ, & Marſiæ cæcitatis, nos ad temeritatem fugiendam inuitant. Non deſunt, quæ ad religionem, Deique cultum, Elyſiorum camporum amœnitate nos prouocent; contra à flagitijs omnibus ſeueriſſimo illo apud inferos conſtituto tribunali, ſupplicijſque, omnibus ijs, qui peſſimam vitam egerunt, deſtinatis, reuocant. Confirmat dicta Dion. Halicarnaſſ. lib. rerum antiq. his verbis: *Neque mihi obſcurum eſſe quis exiſtimet, quòd in Græcis fabulis quædam hominibus ſunt perutiles: aliæ ſiquidem ſunt, quæ naturæ opera ſub allegorijs contineant, aliæ humanarum calamitatum habent conſolationem, aliæ*

terro-

Promethei homines plaſmantis fabulæ.

Vlyſſes quid allegoricè denotat.

Agamemnonem cur proponat Homerus.

Varietas ſignificationũ pro fabulis.

Dion. Halicarnaſſ.

terrores, animorumque perturbationes à nobis depellunt, opinioneſque parum honeſtas deſtruunt, aut alterius cuiuſpiam vtilitatuſ cauſa fuerunt inuentæ. Non ſecùs de reliquis fabuloſis narrationibus, vti de Sphynge dimorpha, de Ganimedis equis homines deuorantibus, de Dædalo & Icaro, de Æolo, de Dædali ſtatuis, de Gerione tricorpore, de Orpheo, Pandora, Cerbero, Medea, alijſque innumeris figmentis à Poëtis traditis ſentiendum eſt. Omnes ſiquidem huiuſmodi fabellas, originem ſuam vel à prouerbijs hominum malè intellectis, vel à nominibus rebus conſormibus, vel à nominum geſtorumque æquiuocatione, vel à diuerſis denique rebus ſpecie differentibus in vnam conflatis traxiſſe, tradunt citatus Palæphatus, & Fulgentius in mythologicis, quos conſule. pleroſque tamen veteres Philoſophos data opera, ſua de Deo, natura rerum, genijſque commenta, ita occuluiſſe, ne cuilibet obuia forent, veriſimile eſt.

CAPVT II.

De priſcorum in recondendis arcanis ratione, & de ſymbolicæ doctrinæ origine.

ITa humanæ conditioni comparatum eſt, vt ſi quid charum, pretioſum, rarum, pulchrum habeant, id non tantùm latebris condant, ſed & ænigmaticis verborum inuolucris ita velent, vt non niſi ſagacibus, & notitia rerum claris manifeſtum eſſe velint. Quod vti nullo non tempore, ita vel maximè priſcis ſapientibus vſu venit. Cùm enim ſumma diuinitatis arcana à primæuis Patriarchis ſucceſſiuâ traditione communicata, tanquã inexhauſtos æternæ felicitatis theſauros continentia, ſummi, vt par erat, ducerent; periculoſum autem præuiderent, ignaræ rerum plebi, & inertibus ingenijs commiſſas diuitias exponere; omnibus modis ſategerunt, vt ſymbolicis ea tegumentis ita obuelarent, vt præter verborum corticem, medulla rerum latente, nihil aliud compareret. Atque hoc ita ſe habere, non tantùm veterum Poëtarum ſymbola, ſed & ſacra Scriptura vniuerſa ſat ſuperque demonſtrat; in qua quot periodi, tot arcana; quot verba & apices, tot myſteria ſapientum Lectorum obtutui exponuntur. Quoniam verò arcana diuinitatis myſteria otioſa forent, ſi modus non oſtenderetur, quo eorundem participes fieri poſſemus; cùm æternæ felicitatis contemplatio alium finem non habeat, niſi perpetuam eiuſdem fruitionem; ideo modum huius acquirendæ primæui iſti Myſtæ occultis abditiſque deſcripſère ſymbolis; quæ non niſi ſui ſimilibus, id eſt, ſapientibus Myſtis nota volebant, vt paulò poſt videbitur. Sed

Obijcies hoc loco: Myſtas parum ſe beneuolos humano generi præſtitiſſe, dum rem adeo omnibus expetibilem, bonumque tantum ex ſe ſuaque natura diffuſiuum ſui, tot griphis & ænigmatis obuelauerunt. *Obiectio.* Reſpondeo, hoc tum ad debitum ſacris honorem, & reuerentiam conciliandam, tum ad euitanda errorum pericula factum eſſe: neque enim operæ pretium exiſtimabant, ignaris rerumque inexpertis ea proponere, *Reſponſio. Cur Ægyptij arcana arcanis ſymbolis texerint.*

quæ cùm ex ſe & ſua natura altiſſima ſint, & obſcuriſſima, facilè eos, dum dicta ſacra illotis, vt aiunt, manibus, inexpiatiſque animis, temerario auſu accedere inconſultiùs præſumerent, in variarum opinionum errorumque præcipitia deducere poterant. Dum enim altiora non capiunt, ea plerumque contemnunt; & dum prudenti rerum conſultatione deſtituuntur, ac facilè vnum pro altero, pro albo, vt dici ſolet, nigrum accipiunt, turpi confuſione eos dementari neceſſe eſt. Vt vel hinc horrendã opinionum monſtra, deteſtandæ hæreſes, & iniquè iudicantium interpretationes originem ſuam inuenerint. Nam vt rectè Triſmegiſtus in Aſclepio: *Effectus itaq; huius tam blandi neceſſarijq; myſterij in occulto perpetratur, ne vulgò irridentibus imperitis, vtriuſq; naturæ diuinitas ex commiſtione ſexus cogatur erubeſcere; multò magis etiam, ſi irreligioſorum hominum vſibus ſubijciatur. Sunt autem non multi, aut admodum pauci, ita vt numerari etiam poſſint, in mundo Religioſi: vndè contingit in multis remanere malitiam defectu prudentiæ, ſcientiæq; rerum omnium quæ ſunt. Ex intellectu enim religionis diuinæ, qua conſtituta ſunt omnia, contemptus medelaq; naſcitur vitiorum totius mundi; perſeuerante autem imperitia atque inſcitia, vitia omnia conualeſcunt, & vulnerant animum inſanabilem.* Vnde arcana ſublimioris doctrinæ veteres per modum occultationis, qui eſt verè diuinus, & maximè nobis, teſte Clemente Alexandrino, neceſſarius, abſcondere ſolebant in adyto veritatis; verbumque reuera ſacrum, Ægyptij quidem per ea, quæ apud ipſos vocantur, adyta ſacrarum traditionum reconditoria, Hebræi autem per velum ſignificarunt licere ſolis ijs adire, qui erant ex ipſis conſecrati, hoc eſt, Deo dedicati, quique circumciſis vitiorum cupiditatibus per ſuam in ſolum Deum charitatem operabantur: Non mundo enim mundum tangere, Platoni quoque videbatur opus eſſe maximè inconueniens. Hinc prophetiæ, & oraculorum diuinorum reſponſa vt plurimùm dantur per ænigmata, vt ſubtiliter more ſuo in myſtica ſua theologia oſtendit S. Dionyſius Areopagita. Ij verò qui temerè, impudenter, & ſine præuia mentis expiatione ſacra adirent, indigni, quibus myſteria oſtenderentur, reputabantur: Theſauri enim, & indeficientium diuitiarum vbertas ipſa venatu difficilis, ſapientia eſt. Quin etiam Poëtæ, qui à Prophetis ſuam, teſte Clemente, didicère Theologiam, pleraque ſua allegoricis quibuſdam ſimilitudinibus ita obumbrant, vt niſi veritatis amore incenſo indagatori, vix vlla lux alijs ſupereſſe videatur; non equidem ob inuidiam, ſed vt ænigmatum notionem ſubiens inquiſitio ad inueniendam veritatem recurreret, iuxta illud Sophoclis:

Eiuſmodi ergo cognoui Deum eſſe,
Qui diuina ſemper exhibeat ſapientibus,
Sed qui ſit prauis malus breuiſque Magiſter.

Hinc Regius Pſaltes: *Aperiam in parabolis os meum, loquar propoſitiones ab initio*; & Paulus Apoſtolus: *Loquimur autem ſapientiam inter perfectos; ſapientiam autem non huius ſeculi, neque Principum huius mundi, qui deſtruuntur;*

ſed

ſed loquimur Dei ſapientiam in myſterio abſconditam, quam præfiniuit Deus ante ſecula in gloriam noſtram, quam nullus ex Principibus huius ſeculi cognouit. Plena ſunt ſymbolicis huiuſmodi locutionibus veterum Philoſophorum monumenta. Chriſtus quoque Seruator noſter veritatis ſcientiam per triplicem Theologiæ, ſymbolicæ, naturalis, & myſticæ, modum docuit; vt per ſymbolicam rectè vtamur ſenſibilibus, per naturalem & propriam intelligibilibus, per myſticam ad ſupramentales rapiamur exceſſus. Nam, vt rectè Saluſtius in libello de Dijs & Mundo ſcribit, neſcio quid diuinum ſub fabulis latet, exercitatumque ad earum ſenſum myſticum penetrandum intellectum requirunt: Poëtæ ſiquidem θεόληπτοι, id eſt, Numine afflati, & ex Philoſophis optimi quique, eas tum ad arcana Dei ſubtiliùs concipienda, aptiùſque & concinniùs explicanda, tùm ad vitam iuxta eas ritè informandam, tùm vt ſermones de Dijs, ijs ſimillimi eſſent, tum ad Deos propitiandos, tùm ſimilitudine attrahendos, inuenerunt. *Nam ſicuti Dij, quæ ex ſenſibilibus bona proueniunt, omnibus; quæ verò ex intellectualibus, prudentibus impertiti ſunt: ſic fabulæ Deos quidem eſſe omnibus diuulgant, at quinam illi ſint, & quales, illis tantùm, qui myſterium capere poſſunt, operationes quoque Deorum æmulantur. Licet enim & mundum hunc fabulam nuncupare, cùm in eo corpora reſq; conſpiciantur, animi menteſque abſconditæ lateant. Præterea ad veritatem de Dijs omnes informare, in inſipientibus, vtpote ad eam adiſcendam ineptis, contemptum; in ſtudioſis ſegnitiem parit; at fabulis veritatem occultare, illos ne contemnant, prohibet; hos, vt philoſophentur, compellit.* Quæ cùm ita ſint, iam ad ænigmatum à Priſcis nobis propoſitorum interpretationem procedamus. Verùm, vt hæc omnia in fontibus ipſis videamus, primò Zoroaſtrica, deinde Orphaica, demùm Pythagorica, poſtremò aliarum gentium ſymbola exponamus; quæ omnia cùm ex hieroglyphicis fontibus emanârint, magnam inde nobis portam ad Ægyptiacæ ſapientiæ theſauros apertum iri confidimus.

Proclus in ſua lucubratione.

CAPVT III.

Effata Zoroaſtræa, eorumque interpretatio iuxta mentem veterum.

Circumferuntur nonulla ſymbola Zoroaſtro adſcripta, magnæ paſſim apud peritos exiſtimationis. Quis verò Author eorum fuerit ex Zoroaſtribus in Obel. Pamph. recenſitis, prorſùs difficile eſt comperire. Nonnulli ea Hermeti Triſmegiſto adſcribunt; quidam Zoroaſtro Procconeſio; ſunt qui vel ipſi Bactrianorũ Regi Chamo primo Zoroaſtri ea adſcribant. Ego nolo inutili coniecturâ tempus in Authore eorũ determinando terere; hoc vnicum dico, quòd is, qui Hermetica opera penitiùs ſcrutatus fuerit, atq; hæc cum Zoroaſtræis oraculis ritè contulerit, apertè viſurus ſit, omnia prorſùs, ſiue ſtylũ ſpectes, ſiue placita, rerumq; tractatarũ argumenta, ex vno fonte profluxiſſe. Certè antiquiſſimum eum fuiſſe, vnanimis Scriptorũ conſenſus docet. Plato in Alcibiade eum Oromaſis filium dicit, his verbis: *Ij qui legibus Perſarum præſunt, quatuor ſunt, ſapientiſſimus, iuſtiſſimus,*

Quibus effata Zoroaſtræa adſcribantur.

Plato in Alcibiade de Zoroaſtre.

temperatiſſimus, atq; fortiſſimus aliquis vir; quorum primus Oromaſis filius Magiam Clem. Alex. *docet* (eſt autem ille Deorum cultus) *atq; idem inſtituta Regia*. Clem. Alex. Strom. 5. Ζωροάστρην τὸν μάγον τὸν Πέρσην ὁ Πυθαγόρας ἐδήλωσε. βίβλους ἀποκρύφους τοῦ ἀνδρὸς τοῦδε οἱ τὴν Προδίκου μετιόντες αἵρεσιν αὐχοῦσι κεκτῆσθαι, Id eſt, *Pythagoras manifeſtauit Zoroaſtrem magum illum Perſam; huius viri libros ſecretos penes ſe eſſe gloriantur Prodici ſectatores*. Euſebius. Euſebius l. 10. de præp: Euangel. *A Moyſe verò vſque ad primum annum Abrahæ, quingentos & quinque annos comperio, quos ſi à Cecropis regno ad ſuperiora auferas, ad Aſſyrium Ninum tandem peruenies, quem aiunt, in tota primum Aſia, Indiâ ſolùm exceptâ, regnaſſe, atque eo* Suidas. *tempore Zoroaſtres magus apud Bactrios regnabat*. Suidas verò eadem refert his verbis: *Zoroaſtres Perſomedes, ſapientia ſuperior Aſtronomis, primus Auctor recepti apud eos Magorum nominis. Bellum Troianum anteceſſit 500. annis; circumferuntur eius libri quatuor*. &c. & alibi: *Antiſthenes Athenienſis Tomos X: primum magicum, in quo narratio eſt de Zoroaſtre, illius doctrinæ Authore*. Qui plura deſiderat de Zoroaſtre, conſulat c. 16. l. 7. Plinij, & libri 30. caput 1. & ex l. 11. c. 42. Ammianum Marcellinum l. 23. & ea quæ nos fuſiſſimè in Obeliſco Pamphilio l. 1. de Zoroaſtre, ex omni Authorum farragine tradidimus.

Zoroaſtrea effata ſunt antiquiſſima, ſenſibuſque hieroglyphicis plena. Patet itaque antiquiſſimum fuiſſe Zoroaſtrem, eiuſque magica Oracula Hermeticis, Platonicis, Pythagoricis ita ſimilia, vt num hæc ab ijs, an illa ab hiſce deprompta fuerint, diſpicere vix poſſis. Certè hieroglyphicis ſenſibus ita plena ſunt, ſicuti ex eorundem explicatione videbitur, vt ſi ea expreſſam hieroglyphicæ doctrinæ expoſitionem ſenſeris, rectè prorſus ſenſeris; atque adeo à primis Ægyptijs ea profluxiſſe, haud vero abſimile putem. Nam ea quæ de Deo, de Genijs, de Mundo, de animarum deſcenſu tradunt, Ægyptijs quàm ſimillima ſunt; hieroglyphicis tamen verborum inuolucris ita abſtruſa, vt non niſi à peritiſſimo veteris Zoroaſtrea effata cur vocentur λόγια. doctrinæ Myſta penetrari queant; vnde & oracula ſiue λόγια vocantur à Platonicis, eò quòd, vt ipſi putant, diuini Numinis afflatu pronunciata eſſent. Putantur primò lingua Chaldaica conſcripta, quæ poſtea vel à Beroſo, vel à Iuliano philoſopho, vel Hermippo, alijſue quos alibi citauimus, Græci iuris facta, ad nos tandem peruenerint, non vnita quidem, ſed ſparſa. Nos ea ex Platonicis philoſophis Pſello & Plethone, alijſque Rapſodis, Opſopæio, & Franciſco Patricio hinc inde collecta in vnum corpus, ad certas materiarum claſſes reduximus. Noſtra autem intentio alium in hiſce exponendis ſcopum non habet, niſi vt oſtendamus, omnia huiuſmodi Symbola gnomica nihil aliud eſſe, quàm hieroglyphicas quaſdam ſyſtaſes ex Mercurij *columnis* depromptas, vt proindè, ſi quid heterodoxum in ijs occurrerit, non meo id ſenſu, ſed è mente Veterum aſſertum eſſe, Lectorem ſcire voluerim. Ad propoſitum itaque nobis ſcopum proſequendum nos accingamus.

§. I.

§. I.

Symbolorum Hieroglyphicorum ſiue Effatorum Zoroaſtris, quotquot ex Veterum monumentis inueniri potuerunt, iuxta Chaldæorum, Aegyptiorumque mentem, Interpretatio.

Α' Ὅπου πατρικὴ μονάς ἐστι.

1 *Vbi paterna monas eſt.*

Β' Ταναὴ ἐστὶ μονάς, ἣ δύο γεννᾷ.

2 *Ampliata eſt monas, quæ duo generat.*

Δυὰς γὰρ παρὰ τῷδε κάθηται, καὶ νοεραῖς ἀστράπτει τομαῖς.

Dualitas enim apud hunc ſedet, & in intellectualibus fulget ſectionibus.

Καὶ τὸ κυβερνᾶν τὰ πάντα, καὶ τάττειν ἕκαστον οὐ ταχθέν.

Et gubernare cuncta, & ordinare, quodcunque non ordinatum.

Γ' Παντὶ γὰρ ἐν κόσμῳ λάμπει Τριάς, ἧς μονὰς ἄρχει.

3 *Toto enim in mundo lucet Trias, cuius monas eſt princeps.*

Ἀρχὴ πάσης τμήσεως, ἣ δὲ ἡ τάξις.

Principium omnis ſectionis, hic eſt ordo.

Δ' Εἰς τρία γὰρ νοῦς εἶπε πατρὸς τέμνεσθαι ἅπαντα.

4 *In tria namq; mens dixit patris ſecari omnia.*

Οὗ τὸ θέλειν κατένευσε, καὶ ἤδη πάντα ἐτέτμητο.

Cuius voluntas annuit, & iam omnia ſecta fuere.

Εἰς τρία γὰρ εἶπε νοῦς πατρὸς ἀϊδίου· νῷ πάντα κυβερνῶν.

In tria namque dixit mens patris æterni; mente omnia gubernans.

Ε' Καὶ ἐφάνησαν ἐν αὐτῇ ἥ τ' ἀρετὴ καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ πολύφρων ἀτρέκεια.

5 *Et apparuerunt in ipſa virtus, & ſapientia, & multiſcia veritas.*

Τῇδε ῥεῖ Τριάδος δέμας πρὸ τῆς οὔσης.

Hinc fluit Triadis vultus, ante eſſentiam.

Οὐ πρώτης, ἀλλ' ἣ τὰ μετρεῖται.

Non primam, ſed eam quæ menſuratur.

Ἀρχαῖς γὰρ τρισὶ ταῖσδε λάβοις δουλεύειν ἅπαντα.

Principijs tribus hiſce, capias ſeruire cuncta.

Καὶ πηγὴ πηγῶν, πηγῶν ἁπασῶν.

Et fons fontium, & fontium cunctorum.

Μήτρα συνέχουσα τὰ πάντα.

Matrix continens omnia.

ς' Ἔνθεν ἀφθόνως θρώσκει γένεσις πολυποικίλου ὕλης.

6 *Inde affatim exilit generatio multifariæ materiæ.*

Ἔνθεν συρόμενος πρηστὴρ ἀμυδροῦ πυρὸς ἄνθος, κόσμων ἐνθρώσκων κοιλώμασι. Πάντα γὰρ ἔνθεν.

Inde tractus preſter, exilis ignis flos, mundorum indens cauitatibus. Omnia namque inde.

Ἄρχεται εἰς τὸ κάτω τείνειν ἀκτῖνας ἀγητάς.

Incipit deorſum tendere radios admirandos.

Inter-

Interpretatio Symbolorum.

Veteres Philoſophi habuerunt quaſdam SS. Triadis inditia.

IN hiſce ſex ſymbolicis gnomis, nihil aliud Zoroaſter innuere vult, niſi Trinitatem quandam diuinitatis in vnitate exiſtentẽ, vel vnitatem in Trinitate ſubſiſtentem. Vnde luculenter patet, veteres Philoſophos ſacroſanctæ Triadis nonnulla inditia à prædeceſſoribus Patriarchis ſucceſſiuâ quâdam traditione hauſiſſe; quod cùm fusè admodum in Obeliſci Pamphilij interpretatione indicatum ſit, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum, ijs hoc loco diutiùs inhærere. Oſtendunt autem dicta epiphonemata, quomodo hæc primæua vnitas duo generet, & quomodo Trias ſit primò in ipſa diuinitate, deinde tanquam in ſpeculo quodam luceat in omnibus rebus à diuina prouidentia productis in ſingulis mundorum claſſibus; quod vt innoteſcat, ſingula epiphonemata exponamus.

Trinitatis cognitio apud Veteres.

1 *Vbi monas paterna eſt.* Innuit ſacram in diuinitate Triadem: ſi enim monas paterna eſt, vtique ea relationem dicet ad Filium, qui eſt ſecunda diuinitatis ſubſiſtentia; & ſi Filius cum Patre Vnum eſt, vtique tertia dabitur relatio mutui in ſe inuicem amoris, quæ eſt tertia diuinitatis forma, vt Ægyptij loquuntur. Quæ omnia pulchrè conſentiunt illi Hermetico epiphonemati, *Monas Monadem genuit, & in ſe ſuum reflexit amorem.* Vide de hoc amplè tractatum in 5. libro Obeliſci Pamphilij folio 404. & infrà in Theologia hieroglyphica Claſſe XI.

Diffuſio Dei ad extra.

2 *Ampliata eſt monas, quæ duo generat.* Innuit hoc epiphonemate Zoroaſter, quomodo Monas in multitudinem ſit lapſa. Eſt enim, teſte Platone, Dyas ſymbolum multitudinis, & rerum creatarum. Hinc & ſequentium verborum innoteſcit ſenſus: [Dualitas enim apud hunc ſedet, & intellectualibus fulget ſectionibus] id eſt, eſt quædam in Deo potentia creatiua, qua creando in Dyadem ſeu multitudinem diffunditur; & illa intellectualibus fulget ſectionibus, hoc eſt, innumeris rerum creandarum ideis & exemplaribus imbuta eſt, quæ ſola voluntate eius, in cuius mente ſunt, eſſentiam & exiſtentiam conſequuntur. Atque his omnia quæ in mundo ſunt, gubernat, & ordinat quodcunque non eſt ordinatum. Vide de hiſcè plura in ſequentibus. Referebant autem Ægyptij hoc pronunciatum Globo, ex quo tres catenæ trigoniformes producebantur, quorum interpretationem vide in tertio Tomo, & in Theologia hieroglyphica.

Omnia in mundo fulgent inſignita ſignaculo Trinitatis.

3 *Toto in mundo Trias fulget, cuius Monas eſt princeps.* Innuit Zoroaſter hoc loco, quòd omnia quæ à Deo condita ſunt, ſignaculo Triadis inſignita, conditoris referunt veluti in ſpeculo quodam imaginem; quæ quidem vti à ſuprema omnium cauſa eſſentiam ſuam adeptà ſunt, ita & à prima & principe Monade, à qua veluti à perenni quodam fonte profluxerunt, originem ſuam nuenerunt. Eſt enim hæc *Monas principium omnis ſectionis*, id eſt, rerum creatarum multitudinis, & hinc *ordo*, id eſt, rerum omnium mira concinnitas & harmonia naſcitur. Vide quæ pluribus in ſequentibus de hiſce in Muſica hieroglyphica.

4 *In tria namque mens dixit patris ſecari omnia, cuius voluntas annuit, & iam*

& iam omnia ſecta fuerunt. Id eſt, in tria ſecantur omnia, in mente Patris Æterni (ἰδεογραμματίζει) ſiue exemplantur; voluntas verò eius efficit, vt cuncta modò eſſe ſuum nanciſcantur, iuxta illud; *ipſe dixit, & facta ſunt*: & Hermes pulchrè ſanè his verbis demonſtrat. *Nihil enim eſt in omni natura, quod ipſe non ſit. Eſt ille ſiquidem, quæ ſunt; eſt ea etiam, quæ minimè ſunt; quæ quidem ſunt, deduxit in lucem; quæ non ſunt, occuluit in ſeipſo. Hic Deus nomine melior, hic occultus, hic rurſus omnium potentiſſimus, hic menti conſpicuus, hic præſens oculis, hic incorporeus, hic multicorporeus. Nam nihil in corporibus eſt, quod ipſe non ſit, omnia enim ipſe ſolus exiſtit*. Et paulò poſt: *Quo vertam oculos vt te laudem? ſupranè, an infra? intus, an extra? non mundus, non locus circa te, non aliud quidpiam ex omnibus; in te autem omnia, abs te omnia, præbes omnia, nihilq́ue ſuſcipis, omnia quidem habes, quod autem non habes, idipſum nihil*. Hermes.

5 *Et apparuerunt in ipſa virtus, & ſapientia, & multiſcia veritas*. Atque *hinc fluit Triadis vultus, ante eſſentiam, non primam, ſed eam, quæ menſuratur; principijs tribus hiſce capias ſeruire cuncta*, eſt enim *& fons fontium, & fontium cunctorum matrix continens omnia*. Quæ Hebræorum Myſtis in diuina natura ſunt כתר , חכמה , בינה , *Kether, Chobma, Binah*, id eſt, corona, ſapientia, intelligentia; hæc Zoroaſtri ſunt, *virtus, ſapientia, & multiſcia veritas* ſiue intelligentia; vocatque Triadis vultum ante eſſentiam non primam; prima enim eſſentia eſſentians, ſiue mens prima, cùm ſecunda ſit, parturit ſapientiam, mentem ſecundam, quod eſt Verbum; & ab his procedit amor Spiritus, ſeu intelligentia, omnium viuificatrix; atque hinc tandem profluit eſſentia illa creata rerum omnium, menſurationibus ſubiecta; atque his tribus principijs ſeruiunt omnia, eſt enim fons fontium, & fontium omnium rerum creatarum vberrimus, omnium rerum matrix. Errat tamen hoc loco Zoroaſtres, quod tribus in diuina natura ſubſiſtentijs, ſingulis nomen principij det, cùm iuxta orthodoxam Theologiam, principium diuinarum emanationum originaliter non ſit niſi Pater. Exhibetur autem hoc epiphonema hieroglyphico ſchemate, qui eſt Globus ὀφιοπτερόμορφος (cuius explicationem vide in Obeliſco Pamphilio) in quo globus Mentem primam; ſerpens, mentem ſecundam, ſeu Verbum; alæ, Spiritum amorem indicant. Error Zoroaſtri dantis ſingulis diuinitatis ſubſiſtentijs nomen principij.

6 *Inde affatim exilit generatio multifariæ materiæ; inde tractus preſter, ſubtilis ignis flos, mundorum indens cauitatibus, omnia namque inde. Incipit deorſum tendere radios admirandos*. Pſellus ita hoc effatum explicat: *A fœcunditate Monadis prouenit mundorum materialium multiplex fœtus, in quorum centro preſter ſubtilis ignis flos, id eſt, ignei caloris vis penetrantiſſima incluſa, omnia ad vitam & fœcunditatem ſollicitat, dum incipit extendere radios ſuos potentiſſimos, & maximè admirandos*. Verùm quomodo hæc epiphonemata rectè intelligenda ſint, fuſiùs in ſequentibus dicetur. Preſter ſubtilis ignis flos quid? Creatio rerum.

§. II.

§. II.

Symbola hieroglyphica Zoroaſtris de Patre, & de Mente, iuxta interpretationem Pſelli, & Plethonis.

Α' Ἑαυτὸν ὁ πατὴρ ἥρπασεν, οὐδ' ἐν ἑῇ δυνάμει νοερᾷ κλείσας ἴδιον πῦρ. Οὐ γὰρ ἀπὸ πατρικῆς ἀρχῆς ἀτελές τι τροχάζει.

1 *SEipſum rapuit Pater, neque ſuæ potentiæ mentali claudens proprium ignem; Non enim à paterno principio imperfectum quid rotatur.*

Β' Πάντα γὰρ ἐξετέλεσε πατὴρ, καὶ νῷ παρέδωκε δευτέρῳ.

2 *Cuncta namq; perfecit Pater, & Menti tradidit ſecundæ.*

Γ' Ἔργα νοήσας γὰρ πατρικὸς νόος αὐτογένεθλος, πᾶσιν ἐνέσπειρε δεσμὸν πυριβριθῆ ἔρωτος, ὄφρα τὰ πάντα μένῃ χρόνον εἰς ἀπέραντον ἐρῶντα.

3 *Opera enim intelligens paterna mens à ſe genita, cunctis inſeminauit vinculum igni-grauis amoris, quò omnia maneant, tempus in interminatum amantia.*

Δ' Ἔχει τὸ νοεῖν, πατρικὸν νοῦν ἐνδιδόναι, πάσαις πηγαῖς τε, καὶ ἀρχαῖς. Ἔστι γὰρ πέρας τοῦ πατρικοῦ βυθοῦ, καὶ πηγὴ τῶν νοερῶν, μὴ δὲ προῆλθεν, ἀλλ' ἔμενεν ἐν τῷ πατρικῷ βυθῷ, καὶ ἐν τῷ ἀδύτῳ κατὰ τὴν θεοθρέμμονα σιγήν.

4 *Habet ipſa intelligentia paternam mentem indere, omnibus fontibus & principatibus; Eſt enim finis paterni profundi, & fons mentalium, neque progreſſus eſt, ſed manſit in paterno profundo, & in adyto per Deo-nutriens ſilentium.*

Ε' Νοῦ γὰρ νοῦς ἐστιν, ὁ κόσμου τεχνίτης πυρίου.

5 *Mentis enim mens eſt, quæ mundi eſt artifex ignei.*

ς' Ἔστι γὰρ τι νοητὸν, ὃ χρὴ σε νοεῖν νόου ἄνθει. Ἔστι γὰρ ἀλκῆς ἀμφιφαοῦς δύναμις, νοεραῖς στράπτουσα τομαῖσι· οὐ δὴ χρὴ σφοδρότητι νοεῖν τὸ νοητὸν ἐκεῖνο, ἀλλὰ νόου ταναοῦ ταναῇ φλογὶ, πάντα μετρούσῃ, πλὴν τὸ νοητὸν ἐκεῖνο.

6 *Eſt enim quoddam intelligibile, quod oportet te intelligere mentis flore; Eſt enim roboris circumquaque lucidi potentia, mentalibus fulgens ſectionibus; non ſanè oportet vehementia intelligere intelligibile illud ſed mentis amplæ ampla flamma, omnia metiente, præterquàm intelligibile illud.*

Ζ' Τοῖς δὲ πυρὸς νοεροῦ νοεροῖς πρηστῆρσιν ἅπαντα.

7 *Ignis mentalis mentalibus preſteribus cuncta.*

Η' Ὑπὸ δύο νόων, ἡ ζωογόνος πηγὴ περιέχεται ψυχῶν.

8 *Sub duabus mentibus vitigenius fons continetur animarum.*

Ι' Ἑσσάμενος πυρὶ πῦρ συνδέσμιον ὄφρα κεράσῃ πηγαίους κρατῆρας, ἑοῦ πυρὸς ἄνθος ἐπίσχων, νοεραῖς ἀστράπτει τομαῖς, ἔρωτος δ' ἐνέπλησε τὰ πάντα, σμήνεσιν ἐοικυῖαι φέρονται ῥηγνύμεναι κόσμου περὶ σώμασι.

9 *Indutus igni ignem vinculorum, vt temperet fontanos crateras, ſui ignis florem ſuſtinens, mentalibus fulget ſectionibus, amoreq; impleuit omnia, examinibus ſimiles feruntur perrumpentes per mundi corpora.*

Ex-

Expoſitio Symbolorum, ex mente Pſelli, & Plethonis.

1 P*Ater ſeipſum rapuit &c.* Seipſum Pater à reliquis omnibus exemptum fecit, adeo vt ne in intellectiua facultate, vel altero à ſe Deo ignem ſuum, hoc eſt propriam diuinitatem incluſerit. Huius autem diuinitas à cæteris rebus exempta eſt, videlicet, quoniam ille idem & ortus immunis eſt, & per ſeipſum extat; imò nulli prorſus communicabilis eſt, licet ab omnibus diligatur. Non autem inuidia ductus ſe nemini impertit, ſed ſola rei impoſſibilitate, quæ vt in contradictionem illa incidat, omninò non permittit. Sed vide aliam inferiùs huius Symboli interpretationem. Pſellus.

2 *Cuncta namque perfecit Pater, & Menti tradidit ſecundæ.* hoc eſt, ipſe Pater omnia fecit, videlicet intelligibilia genera, hæc enim ſunt, quæ ſunt completa, & omnibus ſuis numeris abſoluta; alterique à ſe DEO (ſic loquitur Plethon) regenda tradidit; vtique non alteri niſi Verbo diuino Patri conſubſtantiali, iuxta illud; *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*: vnde ſi quid ab hoc deductum eſt, & ad ipſius, aut alterius ſubſtantiæ intelligibilis exemplar effictum eſt, id à ſummo illo Patre proficiſcitur. Nam, vt rectè Plethon hoc loco aſſerit, hunc alterum Deum gentes primum haberi cenſent, quotquot videlicet aſſiduum mundi Architectum, quo alius ſuperior eſſe non poſſit, eſſe ſignificant. Vide inferiùs plura de hoc Symbolo.

3 *Opera enim intelligens paterna Mens &c.* id eſt, animæ noſtræ iugis Opifex notas, id eſt, formarum intelligibilium imagines animis inſeuit, quibus anima freta, rerum eſſentias ſibi rationeſque conciliet.

4 *Habet ipſa intelligentia &c.* Habet ipſa intelligentia prima inclinationem quandam naturalem eſſentiæ ſuæ ſignaculo inſignire omnes intelligibiles ſubſtantias principatuſque, quorum curæ omnia commiſſa ſunt. Eſt autem hæc ſignatio finis paterni fundi, & fons omnium mentalium operationum, ſine qua nulla intellectualis, aut rationalis ſubſtantia quicquam re efficere poſſit, iuxta illud; *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*. Neque tamen hæc ſignatio paternæ Mentis tranſitoria eſt, ſed paterno fundo, id eſt, centrali diuinæ eſſentiæ fundo reſidet incorruptibiliter, & in adyto receſſuque diuinitatis per Deo-nutriens ſilentium, id eſt, ſolo mentis ſilentio per contemplationis ſtudium attingibile.

5 *Mentis enim mens eſt, quæ mundi opifex eſt ignei.* id eſt, Patris æterni æternus Filius, quem Philo vocat σοφίαν κοσμοτεχνίτην, ſapientiam mundi ignei architectricem, eſtque omnium mentalium & empyrearum operationum fons, & origo, & opifex, iuxta illud: *Ignem veni mittere in terram &c.*

6 *Eſt enim quoddam intelligibile &c.* id eſt, ſummus Deus, qui vnus perfectè eſt, non eodem modo, vt alia, concipitur; ſed mentis flore, id eſt, ſingulari & potiſſima intelligentiæ noſtræ portione. Eſt enim roboris circumquaque lucidi potentia, mentalibus fulgens ſectionibus, id eſt,

ideis; quam non cum vehementi intenſione intelligere oportet, ſed amplæ mentis ampla flamma, id eſt, amore & igneo quodam in tantum bonum impetu. Quaſi diceret, non Numen illud contemplatione tantùm ſterili attingendum, ſed ardenti charitatis affectu contemplationi iuncto, indagandum.

Preſter igneus quid? 7 *Ignis mentalis, mentalibus preſteribus auctus.* Preſter hoc loco nihil aliud eſt, niſi igniculus quidam intellectus contemplatiui in animæ centro reconditus. Dicit itaque, intellectum humanæ mentis preſteribus mentalibus augeri, ſi per continuatos contemplationis actus, habitum quendam, in archetypi illius ignis mentalis fontana origine indaganda, acquiſiuerit; ſic enim per mentalium operationum exercitium primæ menti Deo ſimilior euadet, ac tandem totus per amoris affectum cum eo coaleſcet. Spectatur hæc Preſteris flamma in multis Ægyptiorum Numinum ſimulachris. Indicatur per illam, neminem ad ſupremi Numinis lucem peruenire poſſe, niſi Preſterem diuinæ naturæ ſibi communicatum, continuâ contemplatione, & diuino cultu auxerit.

8 *Sub duabus mentibus vitigineus fons animarum continetur.* Fingebant Zoroaſtræi, ſub throno mentis primæ & ſecundæ fontem, quem vitigineum dicebant, eò quòd animæ per aſcenſum ex eo bibentes, eò vnde meauerant redeuntes inebriarentur, id eſt, diuinarum dulcedine contemplationum abſorptæ, Deo plenæ in diuinam quandam naturam abirent. Videntur huius vitiginei fontis luculenta inter hieroglyphica veſtigia, quæ ſuo loco fuſiùs aperientur. Quem enim Zoroaſtres dicit fontem vitigineum, Hermes dicit Craterem; quæ alibi fuſiùs expoſita reperies.

Fontani crateres quid? 9 *Indutus igni ignem vinculorum &c.* Notandum hoc loco, per fontanos crateres nihil aliud intelligi, niſi vbertatem influxuum, quos ſenſibili creaturæ communicant Poteſtates ſupremæ, fontes totius vbertatis: & talis eſt crater Iouis, crater Oſiris, crater Iſidis, crater Momphtæ, ſimiliumque, de quibus paſſim in explicatione hieroglyphicorum. Dicit itaque Zoroaſter, ſupremum Numen igne indutum ſubinde temperare huiuſmodi crateres fontanos, & ijs veluti vincula quædam inijcere, & ad temperiem redigere exceſſiuam influxuum vim poteſtatemque, quæ niſi temperaretur, ſuſque deque verteret omnia. Hos itaque fontanos crateres ignis flore ſuſtinet ſuprema Mens, id eſt, centrali igne imbuit; mentalibus fulgens ſectionibus, id eſt, diſpertitis hinc inde ſuperfluarum qualitatum portionibus; quod fit ex bonorum cum malis, conſonorum cum diſſonis permiſtione; naſciturque harmonia grauibus acutiſq; conſtans, ex harmonia amor, examinis emiſsi adinſtar, quod omnia mundi corpora peruadit. quæ omnia in Obeliſcorum interpretatione enucleabuntur.

§. III.

§. III.

Effata Zoroaſtræa de Mente prima, Deo, Genijs, & Anima, ex mente Pſelli & Plethonis.

Effatum I.

Ἔστι καὶ εἰδώλῳ μερὶς εἰς τόπον ἀμφιφάοντα.

Eſt etiam ſimulachro locus ſuus in regione vndique & omninò lucida. Pſellus.

Significat hoc effato Zoroaſtres animam rationis expertem, quæ idolum ſeu imaginem animæ ratione præditæ refert, virtutum auxilio, dum in hac vita moratur, luſtratam, curriculo vitæ humanæ finito ad regionem, quæ ſupra Lunam eſt, redire, eique ſorte aſſignari locum vndique luminoſum, id eſt circumcirca, & omni ex parte ſplendore fulgentem; nam qui ſubter Lunam locus eſt, vndique tenebricoſus eſt, & circumcirca caligine ſeptus; Lunaris verò alternatim lucidus & obſcurus eſt, hoc eſt, vna ex parte lumine clarus, ex altera tenebris oppletus; quemadmodum etiam ipſa Luna media ex parte illuminata eſt, & ex media obtenebrata; locus verò ille ſupra Lunam vtrimque lucidus eſt, ſiue omni ex parte colluſtratus. Dicit itaque oraculum, non ſolùm animæ ratione præditæ ſuperlunarem illam Regionem vndique luminoſam eſſe deſtinatam, ſed etiam illius idolum ſeu imaginem animam brutam hac ſorte dotatã, vt regionem omni ex parte lucidam nanciſcatur, dummodò ſplendida & pura è corpore exierit. Græcorum ſiquidem doctrina inferiorem homine animam facit interitus neſciam, eamque vſque ad elementa ſub Luna ſita extollit: at Chaldaicum oraculum expiatam illam, & cum rationis participe anima amicè conſpirantem, in regionem hanc, quæ vltra Lunam eſt, vndique lucidam tranſuehit. Atque hæc quidem ſunt ſtatuta Chaldæorum. Pietatis verò Doctores, & Chriſtianorum dogmatum interpretes ac præcones nuſquam locorum brutam animam ad ſuperiora educunt, ſed apertè interitui obnoxiam eſſe profitentur. Atque ita enarrando tradit Gregorius Nyſſenus in oratione de anima. Vide quoque de hoc Platonem in Phœdro, Plotinum in Enn. & infra de dogmatis Pythagoricis, & complura in actuali Obeliſcorum Interpretatione; dependet enim hæc veterum doctrina plerunque à Metempſychoſi, quam profitebantur. Scholion Authoris.

Effatum II. Δίζεο σὺ ψυχῆς ὀχετὸν, ὅθεν, ἢ τίνι τάξει, σώματι θητεύσας, ἐπὶ τάξιν ἀφ' ἧς ἐῤῥύης αὖθις ἀναστήσεις, ἱερῷ λόγῳ ἔργον ἑνώσας. Pſellus.

Scrutare animæ riuum, vnde, aut quo ordine, corpori mercenariâ operâ præſtitâ, ad dignitatem iterum extollas, ſacræ rationi opere adiuncto. Hoc eſt, quære animæ originem, vnde producta corpori inſeruierit, & quo pacto illa ſacrarum ceremoniarum ope refocillata, luſtrata, atque erecta, eò vnde venerat, reduci queat. *Sacra ratione adiuncta.* Id quod ita intelligendum venit. Sacra ratio in nobis eſt vita & intellectu prædita, aut potiùs ſuprema animæ facultas, quam mentis florem alicubi oraculum appellat. Explicatio Pſelli.

Huic igitur, ait, ſacræ rationi, quæ ſuapte ſponte aſcenſum parare nequit, ſi opus vnieris, id eſt, ſi ſacræ rationi animæ, ſiue præſtantiori illius facultati cœremoniarum opus coniunxeris, eam ad priſtinam dignitatem facilè euehes. Chaldæus igitur nos non aliter ad Deum deduci poſſe putat, niſi animæ vehiculum materialibus ceremonijs aptum reddamus atq; firmemus: arbitratur enim animam lignis, herbis, & carminibus luſtrari, agilioremque ad aſcenſum reddi. quod & Ægyptiorum, vnde hauſerunt, dogma eſt. Orthodoxa tamen Theologia, oratione & contemplatione, diuinâ nos illuſtratione imbuente, Deo nos iungi rectiùs aſſerit.

Materiæ fæces quid.

Effatum III. Μὴ δὲ τὸ τῆς ὕλης σκύβαλον κρημνῷ καταλείψῃς.

Ne verò materiæ fæces in præcipitio relinquas. Materiæ fœces appellat Oraculum hominis corpus è quatuor elementis compoſitum, & tanquam docendo & exhortando diſcipulum alloquitur: non ſolùm animam tuam ad Deum eleua, & vt vitæ huius turbas ſuperes effice, ſed ſi fieri poteſt, ne quidem ipſum corpus quo amictus es, quodque materiæ fœx eſt excrementitia, & neglecta, & materiæ ludicrum, in terreſtri mundo relinque. Præcipitium namque ſeu præruptum locum nominat oraculum hunc inferiorem telluris locum. nam, vt ipſi arbitrantur, à cœlo tanquam loco edito natura noſtra huc præcipitatur. Admonet igitur, vt & ipſum corpus, quod per materiæ fæcem innuit, igne diuino abſumamus, & expurgemus, aut decorticatum in æthera eleuemus, aut à Deo in locum materiæ & corporis expertem, vel corporeum eum quidem, ſed æthereum, vel cœleſtem veluti tranſuaſemur. Atque hoc dogma licet admirabile ſit, & excellens, non tamen in noſtra voluntate ſita eſt corporis luſtratio, & ad diuiniorem locum tranſlatio, ſed pendet res tota à diuina gratia, vt hæc ineffabili diuini ignis vigore & efficaciâ corporis materiam exurat, & prægrauantem terrenamque naturam igneo vehiculo in cœlum euehat. Alludunt ad hæc pleræque hieroglyphicæ inſcriptiones Obeliſcorum, vt ſuo loco fuſiùs aperietur. Hinc tot cœrimoniæ, tam caſta, & ab omnibus quæ huic Theolipſiæ quouis modo impedimento eſſe poterant, abſtinens vita ſacerdotum; quæ omnia tanquam ſummum ſecretum hieroglyphicis figmentis expreſſerunt, vt ſuo loco dicetur.

Effatum IV. Μὴ κάτω νεύσῃς, κρημνὸς κατὰ γῆς ὑπόκειται ἑπταπόρου σύρων κατὰ βαθμίδος, ὑφ' ἣν ὁ τῆς ἀνάγκης θρόνος ἐστίν.

Ne deorſum vergas, locus præruptus in terra ſubiacet, de gradibus trahens ſeptem vias habentibus, ſub quibus neceſſitatis ſolium eſt. Oraculum admonet animam, quæ Deo proxima eſt, vt huic ſoli totá mente adhæreat, neque ad terrena curſum per generationis appetitum inflectat: patet enim immenſus à Deo in terram hiatus, præruptuſque locus, qui animas cupidine

Quid ſeptem tramites, quid hiatus & neceſſitatis ſolium.

tranſuerſas per limina ſeptem tramitum deuehat. Sunt autem limina ſeptem tramitum, ſeptem errantium ſtellarum orbes. Si itaque supernè deorſum anima nutauerit, per ſeptem illarum orbes in terram feretur. Sed iſtud ſeptem circulorum iter tanquam per gradus quoſdam ad neceſſitatis ſolium deducit; quò cùm anima perueneri, ineuitabili Mundi terreni deſiderio, vt putabant, tenebitur. Alludit effatum ad deſcenſum animarum

marum in corruptionis ſphœram. Monet itaque oraculum ne deorſum, id eſt, in corpus caducum propenſius incumbas, fato ſubditum; infortunatiſſimus enim meritò cenſendus eſt, cui, cùm eò totus ſpectauerit, voto frui non contingat; ac præ magna neceſſitatis vi, cui quiſpiam ſe conſtrinxerit, res eius peius identidem, minimèque votis conſentaneæ vertant. Menti itaque incumbendum vnicè ſuadet, tanquam ab omni fati neceſſitate immuni. Sed de hoc alibi fuſiùs. Pertractat hoc dogma Hermes quoque in ſuo Pimandro, quem alibi allegamus, fuitque dogma, tùm Chaldæis, tùm Ægyptijs, commune. *Scholion Authoris.*

Effatum V. Μὴ ἐξάξῃς, ἵνα μὴ ἐξίῃ ἔχουσά τι.

Ne exigas animam, ne in exeundo habens aliquid, periclitetur. Hoc Oraculum refert etiam Plotinus in libro de animæ irrationalis eductione. Eſt autem inſignis & magni momenti exhortatio, duoſque ſenſus recipere poteſt; prior, ne te mortis metu perturbes; alter, ne violenta morte animam è corpore exire compellas; vtramque explicemus. Primò itaq; effatum aſſerit homini nihil omninò moliendum eſſe de animæ eductione, neque diſpiciendum quo pacto illa è corpore egrediatur; ſed negotium naturali diſſolutionis rationi permittendum, vti Pſellus explicat; anxietas enim & ſollicitudo de corporis ſolutione, & animæ ex illo eductione, mentem à melioribus cogitationibus auocat, & curis eiuſmodi occupat, vnde perfectè anima purgari nequit. Si enim tunc mors nobis aduenìat, quando curis de reſolutione diſtringimur, anima non exit prorſus libera, ſed retinens aliquid de vitæ affectibus implicata; affectum enim definit Chaldæus hominis de morte ſollicitudinem: nullius enim alterius rei curam habendam eſſe vult quàm præſtantiorum illuminationum: verùm neque de his admodum ſollicite cogitandum, ſed vbi teipſum angelicis & diuinis potentijs nos in altiora extollentibus permiſeris, omnibus quæ in corpore ſunt, dicam & in anima, ſentiendi inſtrumentis obſtructis, abſque vllis negotiorum curis, & mentis cogitationibus, vocantem Deum ſequendum eſſe. Atque hæc eſt interpretatio Pſelli. Plethon verò ſic illud explicat. Ne te ante mortis naturalis terminum interimas, licet philoſophiæ totus omni ſtudio incubueris; nondum enim omnibus numeris abſolutam luſtrationem adeptus es. Vnde licet anima è corpore via iſta exſilierit, exibit tamen vitæ huius corruptione quodammodo infecta. Si enim nos homines in hoc corpore tanquam in cuſtodia & ſtatione collocati ſumus, quemadmodum ſanè Plato hac ſententia diuinitùs accepta in arcanis ſermonibus dixerat; nemo certè ſibi mortem inferre debet, antequam Deus moriendi neceſſitatem immiſerit. Atque hæc expoſitio melior eſt priore, & Chriſtianæ doctrinæ prorſùs congrua. Vt vel hinc appareat, quanto veteres intellectus lumine fuerint præditi, dum ea omnia ferè, quæ Chriſtiana doctrina profitetur, libris eorum veluti ſub vmbratili quâdam delineatione, contenta ſpectantur, vide Euſeb. l. 5. de præp. & l. 3, de Euang. demonſt. & Porphyrium libro de abſtinentia.

Plotinus. Duos ſenſus habet hoc effatum. Quid ſit affectus iuxta Chaldæos. *Plethon.* Alter ſenſus huius effati. *Plato.* *Scholion Authoris.*

Effa-

Effatum VI. Πῶς ἔχει κόσμος νοεροὺς ἀνοχῆας ἀκαμπεῖς.

Mundus habet quadamtenus ſuſtentatores intellectu præditos, & immobiles. Eſt hoc dogma hieroglyphicæ doctrinæ adeò conſonum, vt facilè appareat, non id aliundè quàm ex Ægyptiorũ ſchola prodijſſe. Sed explicemus illud. Chaldæi poſuerunt Potentias in mundo, quas nominârunt mundi Duces ſiue Rectores, quòd mundum motibus cum prouidendi cura regant. hoc idem tenuerunt Ægyptij, vt ex Pimandro & Aſclepio Hermetis patet. *Potentiæ mundi.* Has igitur Potentias ſiue facultates appellat oraculum ſuſtentatores, quòd mundum vniuerſum ſuſtineant. Atque per immobilitatem quidem eorum, vis firma ac ſtabilis; per ſuſtentationem verò, cuſtodiæ atque conſeruationis cura demonſtratur. Hinc hieroglyphicè eos exhibituri Ægyptij, in ſolio collocabant, baculis variè adornatis inſtructas, vti ſuo loco dicetur. *Potentiæ implacabiles.* Sunt verò & nonnullæ Potentiæ, quas implacabiles vocant, vt quæ validæ atque fixæ ad hæc inferiora nunquam flectuntur, & in cauſa ſunt, vt animæ ab affectuum illecebris neutiquam demulceantur, id eſt, ne cupidine in tranſuerſum actæ, inferioris mundi quiſquilijs contaminentur. ita Pſellus. vide lib. 5. Obeliſci Pamphilij, vbi huiuſmodi effatum aptè per hieroglyphica expreſſum, reperies.

Effatum VII. Πάντοθεν ἀπλάστῳ ψυχῇ πυρὸς ἡνία τεῖνον.

Pſellus. *Animæ figuræ experti vndique tende ignis habenas.* Ἀπλάςῳ animam vocat, forma & figura omni carentem, vti Pſellus explicat, vel ſimpliciſſimam & puriſſimam: ignis autem habenas iſtiuſmodi animæ, expeditam atque liberam deificæ vitæ operationem, quæ igneam mentem ad diuinum lumen excitat atque erigit. *Informi* itaque *animæ ignis habenas tende*, id eſt, huic rei ſtude atque operam naua, vt omnes potentiæ & in intellectu, & in cogitatione, & in opinione conſiſtentes, quælibet, inquam, ſibi conformes, & congruentes ſuſcipiant diuinarum rerum illuminationes: nihil enim aliud ſibi vult illud, *ignis habenas tende*. Sed natura labaſcere ſolet, & alterius vitæ, deterioris ſcilicet ſtudio teneri. *Scholion Authoris.* Putabant enim Veteres, nunquam ſe diuinâ illuminatione aptos redditum iri, niſi rebus terrenis nuncio miſſo, ſe per internas externaſque expiationes, omni ſtudio & diligentiâ peractas, habiles & idoneos redderent ſupernorum influxuum. Quod dogma ſanè optimè quadrat aſceticæ orthodoxorum doctrinæ.

Effatum VIII. Λαιῆς ἐν λαγόσιν Ἑκάτης ἀρετῆς πέλε πηγή, ἔνδον ὅλη μίμνουσα, τὸ παρθένον οὐ προϊεῖσα.

In ſiniſtræ Hecates ilibus ſitus eſt fons virtutis, intus totus manens, virginitatem nunquam deſerens. Inſinuat hoc effato, maximè nobis appetendum virtutis fontem, in ſiniſtræ Hecates parte ſitum: habet enim ſummam incorruptionem, firmitatem, & immutabilitatem in ſe. Quod vt pleniùs intelligas, *Pſellus.* Nota Chaldæos Hecaten Deæ loco habere, quæ medium ordinem ducat, & quaſi centrum ſit omnium potentiarum: in dextris eius partibus collocant fontem animarum, in ſiniſtris fontem bonorum ſiue virtutum; aiuntque animarum quidem fontem ad propagationem ſphæramque generationis eſſe procliuem, virtutum verò fontem intra propriæ eſſentiæ limites coërcitum manere, virginis intactæ inſtar incorruptum; eamque quam habet firmitatem & immobilitatem, ab implacabilium potentia-

tentiarum facultate adeptum eſſe, & virginali zonâ accinctum. Plethon ſic explicat. In latere ſiniſtro tui cubilis fons virtutis & ſcaturigo habetur, id eſt, potentia intus quidem illa condita, cuique nunquam germana ſua integritas, id eſt, natura omnis affectionis exors, eripi poſſit. Nam & immotam, nullâque ratione excutiendam virtutis potentiam ſortiti ſumus, quamquam vſus actionum virtutis deſinere poteſt, & interrumpi. Porrò potentia ſiniſtro lateri adſcripta eſt, quòd functiones dextro contribuuntur. Cubile autem animæ noſtræ locus is eſſe ſtatuitur, qui affectionibus ipſius eximijs præſtabilioribuſque ſubſtratus eſt. Hic locus cum hieroglyphicus ſit, de eo fuſiùs III. Tomo tractabitur. *Plethonis expoſitio.*

Effatum IX. Ὠ τολμηρᾶς ἐκ φύσεως ἄνθρωπε τέχνασμα.

O homo audaci è natura productum artificium. Hoc totum effatum ex Hermetis Aſclepio deſumptum eſt, vbi ſic illud explicari videtur. *Magnum miraculum eſt homo, animal adorandum, & honorandum, hoc enim in naturam Dei tranſit, quaſi ipſe ſit Deus. O hominis quanta eſt natura, dijs cognata, diuinitate coniuncta! diligit quæ infra ſe ſunt, & à ſupernis diligitur. Colit terram, elementis velocitate miſcetur, acumine mentis in maris profunda deſcendit, omnia illi licent, non ipſi cœlum videtur altiſſimum, quaſi enim è proximo ſagacitate animi intuetur. Intentionem animi eius nulla aëris caligo confundit, non depreſſitas terræ opera eius impedit, non aquæ altitudo profunda deſpectu eius obtrudit, omnia idem eſt, & vbique idem eſt.* Vt proinde non malè hic locus hominem appellet τολμηροτάτης φύσεως τέχνασμα, artificium ſeu machinamentum naturæ audaciſſimæ, eò quòd nihil tam arduum & difficile ſit, quod non aggrediatur.

Effatum X. Ἐνέργει περὶ τὸν Ἑκατικὸν στρόφαλον.

Operare circa Hecatinum circulum. Hecatinus circulus, cuius in Ægyptiacis templis frequens vſus erat, orbis eſt aureus, in medio Sapphirum incluſum (teſte Pſello) complectens, loro bubalo conuerſus, vndiquaq; varias figuras, & characteres habens hieroglyphicas: quem rotantes perficiebant inuocationes. Atq; iſtiuſmodi ſunt, quæ iyngas vocare ſolent, ſiue orbicularem, ſiue triangularem, ſiue aliam quamcumque figuram habeant. Atque cùm circumagitarent orbem illum, ſonos inconditos, vel etiam belluinos cum clamore emittebant, ridentes, & aërem flagris ferientes. Docet itaque ritus operationem, ſiue circuli eiuſmodi agitationem, vt quæ vires arcanas habeat. Vocatur autem circulus ille Hecatinus, quia Hecatæ, id eſt, Iſidi ſubterraneæ, dedicatus eſt: quæ Hecate Chaldæis Dea eſt, & in dextra ſui parte virtutum fontem habet. Eſt autem hoc magicum Ægyptiorum inuentum, quo Genios bonos mirè trahi, malos verò profligari credebant. Sed vide quæ fuſiùs de huiuſmodi Hecatinæ rotæ cœrimonijs in Obeliſco Pamphilio tradidimus, vbi & hieroglyphicam eiuſdem exhibitionem conſidera, vti & in alijs ſuo loco, & tempore reſeruatis tractatibus. *Pſelli explicatio.* *Scholion Authoris.*

Effatum XI. Μὴ πνεῦμα μολύνῃς, μηδὲ βαθύνῃς τὸ ἐπίπεδον.

Ne ſpiritum coinquines, neque ſuperficiem im profundum augeas. Senſus huius effati eſt; ne ſpiritum terrenarum rerum contagione polluas,

neque

neque lucidiſsimam animæ tuæ ſubſtantiam rebus terreſtribus, & corruptibilibus immergas. Verùm vt hæc luculentiùs exponantur, Notandum eſt, Chaldæos duabus tunicis animam inducere, & vnam quidem ſpiritualem nominant, à ſenſibili mundo ipſi contextam; alteram verò luciformem, tenuem, & intactilem, quæ ſuperficies hic vocatur. Ne igitur, inquit, ſpiritualem animæ tunicam affectuum immunditia contamines, neque ſuperficiem illius additamentis quibuſdam materialibus in altitudinem excreſcere facias, ſed ambas, vt natura ſua ſeſe habent, conſerues, hanc puram, illam nullo colore infectam. Monet igitur oraculum, ne talem animæ ſpiritum inquines, neque eum planè in profundum mergas, neque craſſeſcere facias acceſſione amplioris materiæ in ipſa mole. Craſſum quippe fieri huiuſmodi animæ ſpiritum exiſtimant, ſi ad mortale corpus nimium declinet. Vocat autem hunc ſpiritum ἐπίπεδον, id eſt, ſuperficiem, ob formam, ſubtilitatem, exilitatemque. Hieroglyphicum huius ſchema vide Tomo III.

Scholion Authoris.

Effatum XII. Ἡγείσθω ψυχῆς βάθος ἄμβροτον· ὄμματα δὲ πάντα ἄρδην ἐκπέτασον ἄνω.

Principatum teneat animæ profunditas diuina: oculos autem omnes in altum ſurſum extendito. Animæ profunditas innuit triplices eius potentias, quæ in intellectu, cogitatione, & opinione ſitæ ſunt: oculi verò, triplices earum operationes cognoſcendi vi præditas. Eſt enim oculus cognitionis ſignum, vt & vita appetitionis. Vult igitur vt reſeretur animæ immortalis profunditas, & quas habes vi cognoſcendi præditas potentias, ſurſum in altum eleues, imò teipſum totum, vt orthodoxorum verbis vtar, ad Dominum transferas. Quaſi diceret, animæ tuæ diuina altitudo primas in te vendicet, & oculos tuos, id eſt, virtutes cognitiuas vniuerſas ſurſum verſus erige. Eſt hoc dogma vſitatum quoque aſceticæ artis Magiſtris, indicatque animæ curæ omnia reliqua poſtponenda.

Pſellus.

Scholion Authoris.

Effatum XIII. Ψυχὴ μερόπων Θεὸν ἄγξει εἰς ἑαυτήν, οὐδὲν θνητὸν ἔχουσα, ὅλη μεμέθυσαι. Ἁρμονίας αὐχεῖ γάρ, ὑφ' ἧς πέλει σῶμα βρότειον.

Anima hominum Deum in ſeipſam conſtringet, ſi nihil caduci obtinens, tota inebriata eſt; Harmoniam iacta namq; ſub qua corpus vitale eſt. Oſtendit hoc effatum, quomodo anima rationalis in Deum transformari poſſit, & diuinæ contemplationis nectare inebriari; ſi videlicet, terrenarum rerum caducitate abiecta, ſi corporeorum phantaſmatum hebetudine repudiata, ſe totam intra ſe receperit, & per continuum contemplationis ſtudium, Deo perfectò adhæſerit; quod eſt Deum intra ſe conſtringere, & θεόληπτον fieri. Vt vel maximè mirum ſit, quomodo in tanta paganiſmi caligine ad tantam, tamque eminentem vnionis cum Deo gradum, pertingere potuerint. Certè in hoc non differunt ab orthodoxa Aſceticorum doctrina; niſi quòd illi in ſolo intellectu vnionis vim poſuerunt, hi in intellectu ſimul & voluntate ſeu affectu per amorem vnitiuum, vt Albertus magnus loquitur. Quæ omnia approbat Pſellus, dum hoc effatum ita explicat. *Anima in ſeipſam vi compellat ignem diuinum* (id enim ſibi vult τὸ ἄγχειν, conſtringere) *ratione immortalitatis & puritatis. tunc enim tota inebriata eſt, id eſt, impletur præſtantiori vitâ & illuminatione, & quaſi extra ſeipſam*

Albertus Magnus.

ſeipſam mouetur. Deinde ipſam animam alloquitur oraculum dicens, Harmoniam iacta, id eſt, gloriare de ſubtili & intelligibili coagmentatione, quâ colligata es arithmeticis & muſicis proportionibus: ſub hac enim intelligibili harmonia etiam vitale & compoſitum corpus coagmentatum eſt, ſtructura illinc ſuppeditata. Vide Platonem in Parmenide, vbi multa ad hoc effatum alludentia adducit, de quo & in Muſica hieroglyphica copioſior dabitur dicendi materia. Scholion Authoris. Plato.

Effatum XIV. Ἡ φύσις πείθει πιστεύειν εἶναι τοὺς δαίμονας ἁγνούς, καὶ τὰ κακῆς ὕλης βλαστήματα, χρηστὰ καὶ ἐσθλά.

Natura ſuadet, vt credamus genios ſanctos eſſe, & praue materiæ germina, vtilia & bona. Dicit effatum, Genios eſſe, id eſt, intellectuales ſubſtantias; & præterea dæmones prauos, materiales, impuritatis contagione imbutos; neque tamen ſua bonitate & vtilitate carentes; atque hoc ipſum naturam ſuadere. quod ita intelligendum, non quòd ipſa natura hoc ratione ſuadeat, ſed quòd ſi quando illa euocetur, vt Pſellus ait, ante aduentum eius frequens dæmonum cœtus affluat, & varij generis formæque ſpectra dæmoniaca præcurrant & appareant, ab omnibus partim elementis excitata, partim ab omnibus lunaris curſus portionibus compoſita & diſcreta: imò cum lætitia & grata quadam blanditie ſæpiùs occurrentia ſpeciem bonitatis initiato, vt Chaldæi putant, præbent. Adeòque vult, non Genios tantùm ſanctos, ſed & quæcunque à Deo ipſo per ſe bono proficiſcuntur, frugi eſſe; & ipſa quidem prauæ materiæ germina, ſiue formæ, quæ à materia dependent, talia ſunt. Prauam appellat materiam, non ratione ſubſtantiæ, ſed eò quòd nouiſſima inter ſubſtantias ponatur, exigui boni particeps. Mali itaque appellatione, boni paucitatem deſignat. Pſellus.

Effatum XV. Μὴ φύσεως καλέσῃς αὐτοπτὸν ἄγαλμα.

Ne vocaueris imaginem naturæ per ſe conſpicuam. Innuit, in ſacris non attendendam eſſe ſenſibilem ſpectrorum apparitionem, ſed eorundem mente ſola perceptibilem præſentiam; de quibus fuſe Iamblichus in libro de myſterijs Ægyptiorum. Notandum autem eſt, imaginem Ægyptijs in ſacris euocari ſolitam, eorum opinione, mente perceptibilem eſſe debere, & à corpore omni prorſus ſeparabilem. Naturæ autem forma, ſiue imago, non eſt vndequaque mente perceptibilis, quia natura vt plurimùm facultas eſt corporum adminiſtratrix. Ne igitur, inquit, in ſacris cœremonijs aduoces naturæ imaginem ſuâ ſponte conſpicuam: tibi enim nihil ſecum afferet, præterquàm quatuor naturalium elementorum congeriem.

Effatum XVI. Ἡνίκα βλέψῃς μορφῆς ἄτερ εὐίερον πῦρ λαμπόμενον σκιρτηδὸν ὅλου κατὰ βένθεα κόσμου, κλῦθι πυρὸς φωνήν.

Quando videris abſque forma ſacroſanctum ignem, lucentem exſultando totum per mundi profunda, Audi ignis vocem. Innuit effatum, ignem oculis conſpicuum, varijs illuſionibus expoſitum eſſe; ac proinde vt audias vocem iſtius diuini ignis, eum ab omni materiali conditione remotiſſimum eſſe debere, vt iſtius particeps luminis, & illuſtrationis eſſe poſſis. Sed audiamus Pſellum, qui ſic dictum effatum explicat. *Agit oraculum de diuino igne à plurimis hominibus conſpecto, monetque, ne ſi quis tale lumen certa* Pſellus.

aliqua forma & figura repræſentatum videat, huic vlterius fidem adhibeat, neque illinc emiſſam vocem pro veriſſima excipiat. Contrà, ſi id ab omni forma & figura liberum viſui offeratur, non decipieris; ſed quodcunque ex illo interrogaueris, certò verum erit. Nominatur autem iſte ignis ſacroſanctus, quòd cum decore à ſacris viris ſit conſpectus, & totus hinc illinc ſubſaltans, magno lætitiæ ſcilicet & gratiæ indicio, per mundi abſtruſa apparuerit.

Scholion Authoris.

Alludit interpres oraculi Pſellus haud dubiè ad varias diuini ignis apparitiones, cuiuſmodi fuit ignis in rubo à Moyſe conſpectus, & Eliæ in cœlum rapti igneus currus, ſimiliaque, quæ paſſim ſacra Scriptura nobis prodit.

Effatum XVII. Ἐκ δ' ἄρα κόλπων γαίης θρώσκουσι κύνες χθόνιοι, οὔτ' ἀληθὲς σῆμα βροτῷ δεικνύντες.

At verò è finibus terræ exiliunt canes terreſtres, non verum ſignum homini monſtrantes. Innuit hoc effatum, nociuum quoddam dæmonum genus, materia conſtans, quos canes terreſtres dicunt, fallax, & pernitioſum, quod homines cumprimis infeſtet, deceptionibus, & impoſturis deditum. Pſellus ita hoc effatum explicat. *Sermo eſt de dæmonibus materialibus, & hos canes nominat, quia animarum carnifices ſunt; terreſtres verò, quia è cœlo ceciderunt, & circa terram volutantur. Hi, ait, à diuinæ vitæ beatitudine longiſſimè poſiti, & intellectuali contemplatione deſtituti, futura portendere nequeunt. Vnde fit, vt omnia quæ dicunt, aut monſtrant, falſa ſint, & nullà certitudine ſuffulta: per formas enim entia cognoſcunt; at id quod facultate ſigillatim, &, vt ita dicam, indiuidualiter futura cognoſcendi præditum eſt, indiuiduis & formarum expertibus intelligentijs vtitur.*

Scholion Authoris.

Alludit hic Interpres cum orthodoxis ad Cacangelos Luciferi ſocios; qui ob rebellionem è cœlo pulſi, æterniſque tenebris damnati, circumeuntes quærunt cui noceant, vtpote immortales humanæ felicitatis vltores: ſed tamen cum magna differentia id ſentiunt; orthodoxi ſiquidem, Angelos lapſos, non materiales, aut terreſtres eſſe, ſed purè intellectuales ſubſtantias, in omnibus, ſi naturam ſpectes, bonis Angelis ſimiles aſſerunt; quod ipſi negare videntur.

Effatum XVIII. Ἐκτείνας πύρινον νοῦν ἔργον ἐπ' εὐσεβίης, ῥευστὸν, καὶ σῶμα σαώσεις.

Si extenderis igneam mentem ad pietatis opus, etiam fluidum corpus ſeruabis. Id eſt, Si mentem tuam illuminatam ad ſuperiora extuleris, & diuini ignis opus ad pietatis opera euexeris (ſunt autem Chaldæis pietatis opera, rituum ac cœremoniarum rationes certæ) non ſolùm animam affectibus inſuperabilem reddes, ſed etiam corpus tuum ſalubrius efficies. Eſt enim & hoc ſæpiſſimè opus diuinarum illuſtrationum, corporis nempe materiam abſumere, eumque ſanitatis habitum acquirere, vt poſthac nec affectibus, nec morbis vllis corripiatur. Siquidem per abſtinentiam, & corporis caſtimoniam, quam veteres Hieromantæ ſectabantur in diuino cultu, & θεοληψίας munere adipiſcendo, neceſſariam, corpus à multis infirmitatibus immune ſeruari putabant.

Effatum XIX. Σὸν ἀγγεῖον θῆρες χθονὸς οἰκήσουσι.

Vas tuum habitabunt animalia terræ. Hoc effatum variè à varijs explicatum fuit; nos quid ſentiamus, tum dicemus, vbi priùs Pſelli ſententiam

Pſellus.

propoſuerimus. Sic autem dicit. *Vas eſt ipſa temperatura animæ ex compoſitione orta; animalia, dæmones, qui circa terram oberrant. In noſtra itaque*

vita

vita affectibus plena, eiuſmodi animal a ſedem ſuam collocabunt; Dæmonum enim eſſentia affectibus complicata eſt, in iiſdemq́; ſedem ſuam fixam habent, & ordinem materialem. Ideò quicunq́; affectibus dediti ſunt, dæmonibus cohærent & agglutinantur; ſimile enim ſimili attrahunt, mouendi vim atque facultatem ex ipſis affectibus conſecuti. Corpus animæ habitaculum vas vocat, terrenum & caducitate refectum; cuius appetitibus terrenis mox vbi anima condeſcenderit, ad illi cohabitandum, peruertendumque animalia terræ, id eſt, materiales dæmonum potentiæ concurrent. Nos probabiliùs putamus, hoc loco metempſychoſin inſinuari; conſonatque prorſùs cum ijs, quæ Hermes in ſuo Pimandro adducit de hoc argumento.

Effatum XX. Πάντα γὰρ ἐξετέλεσε πατὴρ, καὶ νῷ παρέδωκε δευτέρῳ· ὃν πρῶτον κλήζεται πᾶν γένος ἀνδρῶν.

Omnia enim perfecit Pater, & Menti tradidit ſecundæ, quam primam vocat omne genus hominum. Hoc effatum in Theologia hieroglyphica amplè expoſuimus; quare eò Lectorem remittimus, indicat enim SS. Triadis myſterium, de quo ita Pſellus: *Primus Trinitatis Pater eùm vniuerſam creaturam condidiſſet, eam Menti tradidit; quam mentem totum genus humanum, paternæ excellentiæ ignarum, Deum primum appellauit. At noſtra doctrina contrarium tenet: quòd ipſa prima Mens, Filius, inquam, magni Patris, omnem creaturam condiderit, atque operando perfecerit. Pater enim, in Moſaicis ſcriptis Filio indicat formam ſiue ideam productionis creaturarum: Filius verò ipſuſmet operator & conditor eſt operis creati.* Nos orthodoxè aſſerimus, mentem eam eſſe, quam Philo σοφίας χειροτεχνίτιν vocat, Patri conſubſtantialem, diuinum videlicet Verbum; appoſitèque illi applicari poſſe illud Pſalmi: *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum.* Pater enim omnia dedit Filio, iuxta illud: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.* Omnia enim Pater perfecit, & Menti tradidit ſecundæ, id eſt, Filio, Verbo ſuo, ſecundæ SS. Triadis hypoſtaſi.

Pſellus. Scholium Autoris. Philo.

Effatum XXI. Ὅτι ψυχὴ πῦρ οὖσα φανὸν δυνάμει πατρὸς, ἀθάνατός τε μένει, καὶ ζωῆς δεσπότις ἐστὶ, καὶ ἔχει πολλὰ πληρώματα κόλπων.

Quia anima ignis eſt lucidus potentia Patris, immortaliſq́; manet, & vitæ domina eſt, & habet multa complementa ſinuum. In hoc effato, natura & eſſentia animæ rationalis indigitatur; nam primò animum ignem dicit, vtique non elementarem, nec corporeum, ſed diuinum, & materiæ corporiſque expertem; & vti ab vniuerſo compoſitorum genere & materiali corpore exempta eſt, ita immortalis eſt: nihil enim materiæ aut caliginis particeps illi immixtum eſt: multò minus compoſita eſt, vt in ea, ex quibus conſtituta fuit, reſolui poſſit. Eſt præterea vitæ Domina, omnia vitæ radijs illuſtrans. Habet etiam plurimorum ſinuum complementa, id eſt, obtinet potentias totius adminiſtrationis: quia, vti Ægyptij opinabantur, pro virtutum diuerſitate diuerſas zonas, ſiue cœli regiones illi inhabitare licet. Vide Proclum de compoſitione animæ, & Plotinum de natura eiuſdem; vbi multa hiſce non abſona producunt. De complementis verò ſinuum conſule Iamblichum de myſterijs, & Hermetem in Pimandro & Aſclepio, ex quo depromptum hoc effatum reperies.

Pſellus. Proclus. Plotinus. Iamblichus. Hermes.

Effatum XXII. Βίῃ σῶμα λιπόντων ψυχαὶ καθαρώταται.

Pſellus. *Vi corpus relinquentium animæ ſunt puriſſimæ.* Pſellus ita explicat. *Qui dictum iſtud æquâ mente auſcultauerit, reperiet id noſtræ doctrinæ non aduerſari. etenim coronati martyres, qui afflictionis tempore cum cruciatu corpus reliquerunt, ſuas ipſorum animas luſtrarunt, & puras reddiderunt. At hoc non vult Chaldæus, ſed laudat omnem mortem violentam, eò quòd anima, quæ corpus cum dolore deſerit, hanc vitam abominatur, & conuerſationem cum corpore odit, contrà cum gaudio ad ſuperiora reuolat. At quæ in morbis animæ corpore hoc naturaliter diſſoluto vitam relinquunt, non admodum ægrè ferunt nutum & propenſionem ſui erga corpus.* Ita Pſellus. Ego verò iudico potiùs hoc loco Zoroa-*Scholion Autoris.* ſtrum alluſiſſe ad animas contemplationis ſtudio deditas; hæ enim ipſo animæ impetu actæ non ſolùm ſe ſupra omne id quod mortale eſt, extollunt, ſed & per dictum ſtudium veluti expiatæ ad puriſſimum eſſentiæ ſtatum pertingunt, ſimiles ipſis Angelicis mentibus effectæ.

Effatum XXIII. Σύμβολα πατρικὸς νόος ἔσπειρε ψυχαῖς.

Pſellus. *Signa inſeuit animabus mens paterna.* Quemadmodum liber Moyſis hominem ad imaginem Dei formatum fuiſſe dicit, ita etiam Chaldæus ait, conditorem & mundi parentem ſigna ac notas ſuæ ipſius proprietatis animabus inſeuiſſe. Etenim non animæ tantùm è paterno ſemine (vt loquitur Pſellus) productæ ſunt, ſed omnes etiam ordines ſuperiores ſuam originem inde habuerunt. Sed in ſubſtantijs incorporeis alia ſunt ſigna, incorporea nempe & indiuidua; alia item in mundis ſigna ſunt & ſymbola inenarrabilium Dei proprietatum, ipſis etiam virtutibus longè *Scholion Autoris.* excellentiorum. Has itaque animæ noſtræ iugis opifex formarum intelligibilium imagines animabus noſtris inſeuit, quibus freta rerum eſſentias rationeſque ſibi conciliet, de quibus in Theologia noſtra hieroglyphica ampliùs tractabitur.

Effatum XXIV. Ἔστι τι νοητόν, ὃ χρή σε νοεῖν νόου ἄνθει.

Eſt intelligibile quoddam, quod mentis flore à te percipiendum eſt. Alludit *Scholion Autoris.* effatum ad modum quo Deus cognoſcendus eſt, qui eſt mentis flos; cùm enim Deus puriſſimus actus ſit, neceſſarium eſt, vt puriſſimo illo quod in anima reconditum latet, eum contemplando attingas, Quod fiet, ſi mentem ab omni terrenarum rerum cura, & terreſtrium, materialiumq;, imò ab omnibus phantaſmatum ſpeciebus ſimpliciter ſine vllo inter te & Deum medio abſtraxeris: hoc enim pacto, vti Deo ſimilior, & vicinior, ita maiori quoq; puritate, & iucunditate primum illud intelligibile mentis flore, id eſt, intellectus defæcati, & ab omnibus materialibus expediti libertate attinges. Plethon autem ita illud explicat. *Plethonis expoſitio.* *Cuilibet rei mente comprehenſibili oppoſitam potentiam anima habet, vt ſenſibilibus ſenſum, cogitabilibus, cogitationem, intelligibilibus mentem. Dicit itaq; Chaldæus, quòd quamuis Deus intelligibilis ſit, mente tamen comprehendi non poſſit, ſed ſolo mentis flore. Flos autem mentis eſt ſingularis & indiuidua animæ potentia. Quia itaque Deus propriè vnum eſt, ne coneris eum mente percipere, ſed indiuidua potentia, quâ vnum cognoſcitur. nam primò & per ſe vnum ſolo quod in nobis eſt vno comprehendere licet, non cogitatione, neque mente.*

Effatum XXV. Ὁ πατὴρ ἑαυτὸν ἥρπασεν· οὐδ' ἐν ἑῇ δυνάμει νοερᾷ κλείσας ἴδιον πῦρ.

Pater ſeipſum rapuit; ne quidem in intellectili ſua potentia igne proprio incluſo. Oraculi hic ſenſus eſt ſecundùm Chaldæos: Supremus omnium Deus, qui & Pater dictus eſt, non ſolùm primis & ſecundis naturis, noſtriſque animabus, ſed etiam propriæ ſuæ potentiæ ſeipſum fecit incomprehenſibilem & imperceptibilem. potentia autem Patris eſt Filius; Pater enim, inquit, ſe ſubripuit ab omni natura. Sed iſtud dogma Chriſtianæ fidei congruum non eſt; quæ docet in Filio Patrem exactè repræſentatum cognoſci poſſe, perinde ac Filium in Patre: atque adeo Patris terminum eſſe Filium, & Verbum diuinum, quod omnes naturæ vires ſuperet. Niſi forſan hic indicare velit diuinam eſſentiam & naturam in profundiſſimo diuinitatis receſſu latentem, quam Hebræi אין סוף, *Enſuph* vocant; & ſic aliquo modo defendi poſſet, nullo ad Filium, & Spiritum, factâ relatione, ſed ſola diuinæ naturæ & eſſentiæ abſtractiſſimè ſumptæ, conſideratione. Author.

Effatum XXVI. Πατὴρ οὐ φόβον ἐνθρώσκει, πειθὼ δ' ἐπιχέει.

Deus non inijcit metum, ſed obſequium infundit. Id eſt, diuina natura non fremit, neque indignabunda eſt, ſed ſuauis & tranquilla; ideò non immittit metum ſibi ſubiectis naturis, ſed ſuadela & gratia omnia ad ſe trahit. Si enim formidabilis eſſet, & minax, omnis rerum ordo dudum fuiſſet diſſolutus, cùm nihil ſit, quod eius potentiam ſuſtinere potuiſſet. Atque iſta ſententia quadamtenus à noſtris vera cenſetur. Deus enim lux eſt, & ignis conſumens malos. Minæ autem Dei & terror, ſunt intermiſſio diuinæ erga nos benignitatis propter prauam rerum adminiſtrationem. Cùm enim ipſe ſummè bonus ſit, nulli vllius Author fuit mali, vnde iure timeri poſſit; ſed omnibus contrà ſemper bonorum cauſa, vt ideo à cunctis ametur. Vide Platonem in Parmenide, vbi effatum fusè exponitur. Plethon. Author. Plato.

Effatum XXVII. Ἃ νοῦς λέγει, τῷ νοεῖν δήπου λέγει.

Quæ mens loquitur, ea vtique intelligendo loquitur. Docet hoc effatum, commercium Deum inter & hominem ita inſtituendum eſſe, vt quales ſunt voces quibus Deus hominem alloquitur, tales & hominis ad Deum viciſſim ſint, videlicet, ſimpliciſſimæ, abſtractiſſimæ, & ab omibus ſenſibilibus ſignis ſemotæ. Sed audiamus Pſellum. *Quando*, ait, *vocem articulatam ſupernè è cœlo detonantem audiueris, ne exiſtimes quòd vocem illam edens, ſiue Angelus, ſiue Deus, tali ſermone protulerit, qualem ore exprimere ſolemus; ſed quòd is quidem ſecundùm ſuam ipſius naturam abſque vlla diuiſione mente tantùm ea, quæ audiuiſti, agitauerit, tu verò pro ea, quâ polles facultate, mentis cogitata non ſecus ac ſyllabas & verba ore prolata auditu perceperis. quemadmodum enim Deus voces noſtras exaudit abſque vocum articulatione, ita etiam homo diuinæ mentis conceptiones tanquam vocibus expreſſas excipit, quolibet ſcilicet pro ſuæ naturæ ratione & capacitate operante.* Pſellus.

Effatum XXVIII. Εἰσὶ πάντα πυρὸς ἑνὸς ἐκγεγαῶτα.

Omnia ab vno igne producta ſunt. Dogma verum eſt, & religioni noſtræ conſentaneum: omnia namque quæcunque ſunt, ſiue mente, ſiue

ſenſu

ſenſu perceptibilia, eſſentiam ſuam à ſolo Deo acceperant, & ad ſolum Deum conuerſa ſunt: ea quidem, quæ tantummodo ſunt, eſſentialiter; quæ verò ſunt, & viuunt, eſſentialiter, & vitaliter; at quæ ſunt, & viuunt, & intelligunt, eſſentialiter, vitaliter, & intellectualiter. Ab vno igitur eſt omnium rerum productio, & ad vnum iterum illarum reductio. Atque hoc oraculum omni caret reprehenſione, & noſtra doctrina refertum eſt. Vide quæ de hiſce fuſè in Theologia hieroglyphica docuimus ex doctrina Triſmegiſti, Platonis, Iamblichi.

Effatum XXIX. Χρὴ σε σπεύδειν πρὸς τὸ φάος, καὶ πρὸς πατρὸς αὐγάς· ὅθεν ἐπέμφθη σοὶ ψυχὴ πολὺν ἑσσαμένη νοῦν.

Pletho. *Oportet te feſtinare ad lucem, & ad Patris radios; vnde immiſſa tibi eſt anima plurima mente veſtita.* Putant Ægyptij cum Chaldæis animas rationales corporibus illabi; & vbi benè vixerint, ad ſphœras ſuas reuerti. Rationalis anima enim, vti dicunt, non à ſemine ſubſiſtentiam habet, nec in corporeis temperamentis conſiſtit, ſed è ſupernis à Deo ſuam eſſentiam nacta eſt; ideo ad hunc conuerſa reſpicere, & ad diuinam lucem reuerti debet; plurima namque mente veſtita in hæc inferiora venit, id eſt accincta & inſtructa fuit à Patre & Creatore commoneſactionibus diuinioris ſortis atque conditionis, cùm illinc huc iter ſuum affectaret, vt meritò ijſdem monitis incitata hinc illuc redire ſtudeat. Vide quæ de deſcenſu animarum per 10. Sephiroth in Cabaliſticis fuſe ſcripſimus.

Scholion Au-thoris.

Effatum XXX. Οὐ γὰρ ἀπὸ πατρικῆς ἀρχῆς ἀτελές τι τροχάζει.

Pſellus. *Non enim à paterno principio imperfectum quid procedit.* Omnia, ait, perfecta & numeris omnibus pro cuiuſque ordine & dignitate abſoluta producit Pater: ſed genitorum imbecillitas & remiſſio rebus interdum ſuggerit defectum & imperfectionem. Verùm Pater denuò reuocat defectum ad perfectionem, & ad ſui ſufficientiam conuertit: nihil enim imperfectum à perfecto prodit, præſertim cùm ad id, quod ab ipſo primò effunditur, confeſtim recipiendum fuerimus prompti atque parati. Alludit oraculum ad indiſpoſitionem animæ diuina dona capientis. Tametſi enim Deus Opt. Max. nihil niſi cum ſumma proportione operetur; eſt tamen in anima obſtaculum quoddam, quod impedit, quò minus perfectionis diuinorum bonorum particeps fiat.

Scholion Au-thoris.

Effatum XXXI. Μὴ συναυξήσῃς τὴν εἱμαρμένην.

Pſellus. *Ne adauxeris fatum.* Fatum appellarunt ſapientes inter Græcos ipſam naturam, vel potiùs complementum illuminationum, quas entium natura recipit. Et prouidentia quidem iuxta Platonicos eſt immediata Dei beneficentia; fatum verò, quod connexione & ſerie rerum omnium terrena gubernat. Subijcimur autem, aiunt, prouidentiæ, cùm intellectualiter operamur; fato verò, cùm etiam corporaliter. Ne igitur, ait, tuum ipſius fatum adaugere velis, idque ſuperare, ſed committe te ſolius Dei voluntati atque moderationi.

Effatum XXXII. Αἰεὶ σφῖν δὲ χθὼν κατωρύεται ἐς τέκνα μέχρις.

Perpetuò in hos terra ſubtus vlulat vſq; ad liberos. De impijs ſermo eſt, quòd eorum ſupplicia Deus etiam vſque in poſteros extendat: nam pœnas quas ſub terra ſubituri ſunt indicans oraculum, *in eos*, inquit, *ſubtus*

vlu-

vlulat, id eſt, aduerſus illos mugit & infremit locus ſubterraneus, & tanquam leonino rugitu obſtrepit. quapropter etiam Proclus ait cognatarum animarum congenerem quoque, ſiue conſimilem eſſe compoſitionem: eaſque quæ nondum naturæ vinculis exſolutæ ſunt, conſimilibus quoque affectibus implicatas diſtineri. Oportere itaque & has omne ſupplicium explere, & cùm ob naturalem cognationem inquinamentis infectæ atque refertæ fuerint, denuo ab illis repurgari. *Proclus.*

Effatum XXXIII. Μάθε τὸ νοητὸν, ἐπεὶ ἔξω νοῦ ὑπάρχει.

Diſce intelligibile extra mentem eſſe. Indicat incomprehenſam, ab vllo intellectu creato, Dei naturam, quæ Pſellus his verbis explicat. *Licet enim omnia mente comprehenſa ſint, Deus tamen primum intelligibile extra mentem exiſtit; at illud extra non metiaris internallorum diſtantia, neque accipias ſecundùm intellectualem diuerſitatem, ſed ſecundùm intelligibilem exceſſum, & ſubſiſtentiæ proprietatem; exceſſum, inquam, longè vltra omnem mentem, quo ſupereſſentiale demonſtratur; illa enim eſſentia eſt mens primò intelligibilis, extra quam gradu ſuperius eſt ipſum per ſe intelligibile. Deum excipe, qui & intelligibile, & ipſum per ſe intelligibile longè tranſcendit. Diuinam enim illam naturam dicimus neque intelligibilem, neque per ſe intelligibilem; ſuperat enim omne verbum, & intellectum, ita vt nec mente percipi, nec verbis explicari poſſit, & ſilentio magis honorari, quàm venerandis vocibus prædicari debeat. Excellentior enim eſt omni prædicatione, elocutione, & intellectus comprehenſione.* Quæ fuſiùs explicat Dionyſius Areopag. l. de Theologia myſtica. *Pſelli explicatio.* *Scholion Autoris.*

Effatum XXXIV. Ἡνίκα δ' ἐρχόμενον δαίμονα πρόσγειον ἀθρήσῃς, θῦε λίθον Μνίζουριν ἐπαυδῶν.

Quando conſpexeris genium terreſtrem accedere, ſacrifica lapidem Mnizurim inclamando. Inuoluuntur in hoc effato cœrimoniæ, veriùs ſuperſtitiones veteribus ſolitæ in euocatione dæmonum obſeruari, quæ cùm Ægyptiacam religionem in ſe contineant, paulò fuſiùs explicandæ ſunt. Dæmones, aiunt, circa terram volutantes naturâ mendaces eſſe, vtpote procul à diuina cognitione remotos, & materia tenebricoſa impletos. Quòd ſi ex his verum aliquem ſermonem audire cupiebant, aram apparabant, & impiè atque ſtolidè *lapidem* Mni*zurim* ſacrificabant; putabant enim hunc lapidem vim aduocandi maiorem dæmonem habere, qui occultâ ratione materiali genio applicatus rerum inquiſitarum veritatem inſuſurraret, quam ille porrò homini interroganti proferret. Indicabant autem nomen ipſum, quo in prouocatione vtendum erat, vnà cum lapidis ſacrificatione. Nam veteres dæmonas quoſdam bonos, quoſdam malos eſſe ſtatuebant; noſtra autem orthodoxæ pietatis doctrina omnes malos pronunciat, vt qui præmeditatâ defectione & apoſtaſia bonitatem cum vitio & malignitate commutârint. *Pſellus.*

Effatum XXXV. Αἱ ἴυγγες νοούμεναι, πατρόθεν νοοῦσι, καὶ αὐταὶ βουλῶν ἀφθέγκτων κινούμεναι ὥστε νοῆσαι.

Iynges intellectæ, à patre intelligunt; & hæ conſiliorum nihil ſonantium mouentur, vt intelligant. Iynges ſunt potentiæ quædam proximæ poſt fundum paternum è tribus trinitatibus compoſitæ: quas intelligere ait per paternam mentem, quæ cauſam illarum in vnitatis forma ſibipſi re- *Iynges quid ſecundùm Chaldæos.*

præ-

præſentatam exhibet. Conſilia autem Patris, ob intelligibilem excellentiam, nullum ſonum edunt; atque abſtractarum rerum notæ, & ſigna intellectu prædita, etiamſi à ſecundis ſiue inferioribus intelliguntur, ea tamen tanquam nihil ſonantia, & ab omni intelligibili excurſu ſeparata intelliguntur. Vt enim animarum intelligentiæ licet ordines intellectu præditos intelligunt, eos tamen vt immobiles intelligunt; ſic etiam intellectualium operationes ſymbola intellectus capacia intelligentes, eaabſque ſoni emiſſione intelligunt, in ſubſtantijs incognitis ſubſiſtentia.

Atque ex his omnibus patet, dicta ſymbola Zoroaſtris nihil aliud eſſe, quàm hieroglyphicam quandam ſymbolorum texturam. Verùm cùm de hiſce ſuis locis fuſiùs ſimus diſſerturi, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum, ijs diutiùs inhærere; quare ad Orphei ſymbola procedamus.

CAPVT IV.

Effatorum Orphaicorum Interpretatio.

Orpheus quis, & quando vixerit?

PRimus ex Græcia Ægyptiorum diſcipulus fuit Orpheus, Moſe, vt in Chronographia noſtra oſtendimus, vno ferè ſeculo recentior, Cadmi & Phænicis Synchronus, natione Thrax, patriâ Libethræus, filius Oeagri & Calliopes; vt contradiſtinguatur illi Orpheo, qui Argonauticæ expeditioni adfuit, eiuſque hiſtoriam deſcripſit; & ab eo qui primus pæderota, Toſtato teſte, docuit. putant nonnulli Orpheum Thracem diſcipulum fuiſſe Lini, quidam contrà. Verùm de his vide, quæ in Obeliſco Pamphilio de eodem tradidimus, hoc enim loco tantùm ibidem omiſſa adducere nobis eſt animus. Scripſit, teſte Suida, Τετάσμυς, hoc eſt, de ternario Numero, tametſi quidam eoſdem Ioui Tragico adſcribant; aliaſque compoſitiones, quas Hieroſolicas, Coſminas, Neoteuticas vocant, vnà cum varijs ſacris diſcurſibus, quos in 24. libros partitus eſt; qui tamen à quibuſdam attribuuntur Theogniti Theſſalo, ab alijs Cecropi Pythagorico. Scripſit præterea de oraculis, quæ falſò nonnulli adſcribunt Onomacrito; librum quoque de ſculptura lapidum, quem & ὀγδοηκοντάλιθον, videlicet ab octoginta diuerſis lapidibus, de quibus in eodem mentio fit, nuncupat; præterea librum χαριςμάτων τῆς ὑγιείας, gratiarum actiones de ſanitate, quem librum Themocles Syracuſanus, & Perginus Mileſius, ſicuti librum de crateribus Zopyrus ſui iuris faciunt. Conſcripſit porrò Throniſmos & Bacchicos, deſcenſum ad inferos, Peplum, & 3200. verſus onomaſticos, de ſacrificijs & immolationibus, catazoſticon ſiue de Verbo diuinò, hymnoſque complures, qui quidem ſoli veluti aſſumenta quædam ex tam nobilium mercium naufragio ad noſtra vſque tempora integri peruenerunt. Fertur denique dictus Orpheus nonnullas de cognitione Dei orationes compoſuiſſe, in quibus aſſerebat, in principio ætherem fuiſſe immenſo chao circundatum, intra quem & nox, & rerum omnium conditarum apparatus conſeruabatur; ætherem ſupremum opinabatur eſſe incomprehenſibilem, ſummum, antiquiſſimum, & opificem vniuerſi, terram

Toſtatus.

Libri conſcripti ab Orpheo.

Lib. de ſcultura lapidum

De ſanitate gratiarum actiones.

Lib. de Crateribus, Throniſmi & Bacchici 3200. verſus Onomaſtici. De Verbo diuino. Hymni. Lib. de cognitione Dei & quid contineret.

Prima rerum conditio.

terram verò inuiſibilem, quæ tandem æthere aperto, diffuſiſque radijs illuſtrata omnem Mundi ornatum oſtenderit: hanc autem lucem dicebat inacceſſibilem, rerum omnium concentricem, hiſce tribus nominibus, βυλὴν, φαὸς, καὶ ζωὴν, id eſt, conſilium, lucem, vitam nuncupatam, quæ tribus primis Zephiroth, Kether, Chochma, & Binah, coronæ, ſapientiæ, & intelligentiæ aptè reſpondent. Quæ omnia aliunde non habuiſſe veriſimile eſt, niſi ex Moyſis libro, Hebræorumque, quibuſcum conuerſabatur, inſtructione. Hic itaque Orpheus in Ægyptum eſt profectus, vt arcanorum diuinorum rationem à Sacerdotibus, ijs temporibus ſapientiæ & omni ſcientiæ eruditione conſpicuis, hauriret; quà quidem ita profeciſſe fertur, vt, Pauſania teſte in vltimo Eliacorum, Magus Ægyptius fuerit habitus, id eſt, humanarum diuinarumque rerum abſolutâ notitiâ imbutus. Vnde complura quoque didicit de generatione, de elementis, de vnione amoris, qua res ſingulæ in Mundo colligantur, de pugna Gygantum, de raptu Proſerpinæ, de planctu Oſiridis, quæ omnia à profanorum notitia ſymbolicis verborum inuolucris ita inuoluebantur, vt cortice duntaxat noto, medulla verò non niſi ſapientiæ filijs aperta acceſſaque foret; quæ omnia luculenter ex hymnis eius patent, vt iam dicetur.

Orpheus ex Moi[illegible] eraque habuit.

Orpheos Ægyptiorum diſcipulus.

Pauſanias.

Scripſit autem Orpheus hymnos omninò 84. Qui numerus innumeris myſterijs refertus, primò ſymbolum Dei eſt, teſte Platone in libro de opificio mundi, & hieroglyphicum diuinitatis, & omnis perfectionis abſolutiſſimæ. Deinde ſeptenarium myſticum perfectè in ſe multiplicatum explicatumque in ſeipſo denotat; cùm enim 7 ex 4 & 3 conſtent, fiet vt ex 4 in 3 ductis fiant 12 porrò 7 in 12 ducta, dabunt 84, dictum hymnorum numerum; vt proinde Griphus à Pico Mirandulano in concluſionibus ſuis propoſitus, omnibus iam pateat, dum dicit: *Tantus eſt numerus hymnorum Orphei, quantus eſt numerus, cum quo Deus, triplex creauit ſeculum, ſub quaternarij Pythagorici forma numeratus.* Ternarius quidem numerus, Mundi Archetypi; quaternarius, Mundi Elementaris; ſeptenarius verò, Siderei Mundi ſymbolum eſt: vnitas enim intelligibilis in ſeipſam euoluta, triadem conſtituit, id eſt, Mundum intelligibilem; Ternarius in quaternarium euolutus, Mundum ſenſibilem exhibet; ex ternario verò & quaternario Mundus Sidereus conſtat. Rectè itaque per 3 & 7 Deus, triplex creauit ſeculum, qui numeri in ſe ordine multiplicati dant 84. myſterioſum numerum hymnorum Orphei, de quo diximus. Sed iam in hymnorum interpretatione aliquod ſpecimen demus.

Myſterium quod latet ſub numero 84. hymnorum Orphei.

Plato.

Solutio propoſiti à Pico problematis myſtici.

Primus Hymnus eſt votum ad Muſam, qui ita incipit:

Μάνθανε δὴ Μουσαῖε θυηπολίην περὶ σεμνὴν ....
Εὐχὴν, ἣ δή τοι προφερεστέρη ἐστὶν ἁπασῶν, &c.

Orphei primus hymnus explicatur.

Diſce iam Muſæe operationem in ſacrificijs circa religioſam operationem, quæ quidem omnibus præſtantior eſt, &c.

Quo ſub varijs Deorum appellationibus varias diuinæ eſſentiæ in Mundum diffuſæ virtutes & operationes recenſentur, cœrimonijs, ſacrificijſque Numina placantur, cantu allegorico ad id quod petitur obtinendum, tra-

Per hymnos Orphei nil aliud niſi diuinæ virtutes deſcribantur

hi putantur. Nequaquam igitur quiſpiam exiſtimet velim, Nomina Deorum; quos in 84 ſuis hymnis Orpheus deſcribit, eſſe falſorum Deorum, aut Cacodæmonum Nomina, à quibus non niſi malum tibi pollicearis; ſed eſſe naturalium, diuinarumque virtutum, à vero Deo in vtilitatem maximè hominum, ſi eis ſcire licuerit, Mundo diſtributarum appellationes.

Quod hymni Dauidici in Cabala, hoc hymni Orphei in Magia.

Quod enim veteres Hebræi hymnos Dauidicos in Cabala, hoc veteres Poëtæ, Philoſophi, & Sacerdotes, hymnos Orphei, & Homeri, vtpotè diuino Numinis afflatu inſpiratos, operari opinabantur in magia naturali. Elucet enim in dictorum hymnorum deſcriptione mira quædam analogia virtutum inferiorum cum ſuperioribus, & medijs; quibus cùm hymni per appoſitum allegoricarum locutionum contextum reſpondeant, miros ſibi ex eorum legitima recitatione, & cœrimoniarum exacta obſeruantia, imò infallibiles ſpondebant effectus. Dum enim Saturnum, Iouem, Pana, Mercurium, Bacchum, Neptunum, Plutonem, reliquamque Deorum, Dearumque progeniem cantu myſtico deſcribit, quid aliud indicat, niſi diuerſas vnius Dei in rebus mundanis abſconditas virtutes, quibus pulſis malis contrarijſque beati efficiamur? Totum igitur ſecretum hymnorum dependet ab analogia partium Mundi ad ſupremas rerum virtutes, quam qui neſciuerit, is in abdito hymnorum Orphaicorum ſenſu percipiendo nullopere laborabit.

Triplex trinitas Orphica quid.

Eſt enim proprium Ægyptiorum, à quibus Orpheus, & reliqui Poëtæ omnia ſua hauſerunt, aliud ſenſibus per corpoream repræſentationem, aliud Menti per allegoricæ analogiæ contextum exhibere. Nam quid aliud Orpheus per Saturniæ vnitatis in triadem Iouis, Neptuni, & Plutonis diuiſionem; per fatalis vnitatis in Parcarum triadem Clotho, Atropos, Lacheſin partitionem; & per Venereæ denique vnitatis, in triadem gratiarum Aglaiæ, Thaliæ, Euphroſines ſectionem intelligit; niſi triplicem Mundum, Archetypum, Sidereum, Elementarem? quarum priorem Saturniam, opinione veterum, diſtribuit tribus Angelicis potentijs, Cœli, Maris, Terræ præſidibus ſeu curetis: Secundam verò fatalem diſtribuit tribus Parcis, quarum vna perpetuò filat, altera glomerat, tertia fuſum ſcindit: Tertia elementari Mundo, generationis ſphœræ, eam varijs gratijs concinnando conſeruandoque, præſidet. Videbis itaque apud Orpheum curetas idem eſſe, quod apud Dionyſium Areopagitam Poteſtates, apud Cabaliſtas רוחות *Rucboth*, Spiritus, Angelos apud Platonicos, Genios apud Ægyptios; Typhonem eundem eſſe, quem in Cabala סמאל *Samaël* nocturnum dæmonium, tenebrarum incolam, ſemper malis inferendis intentum; Noctem eandem eſſe apud eundem Orpheum, quod apud Cabalæos *Enſuph*, apud Ægyptios *Hempbta*, apud Platonicos infinitum.

Saturnus eiuſque trias quid.

Parcarum trias quid.

Venerea trias quid.

Curetes apud Orpheũ quid.

Quid Typhon, noxque apud Orpheũ myſticè.

Deduces hinc, cur Opificem Mundi nocte de opificio mundi conſulentem veteres Myſtæ introduxerint. Ægyptiorum ſanè dogmatum ſumma in hac vnica analogia Mundorum, præſidumque varietate conſiſtebat, quos quidem præſides, quicunque præuià expiatione per congruas cœrimonias, per rerum mundanarum, teſte Iamblicho, congruam applicationem factas, conciliare noſſent, eos iam Deorum conſortio beatos, potentiamque felicitatis nactos putabant. Vt proinde Orpheum hanc Magiam

Iamblichus.

non

non aliunde quàm ab Ægyptijs hauſiſſe, & ab hoc Homerum; adeò certum ſit, vt id nullâ aliâ demonſtratione egeat, niſi vnius doctrinæ cum alterius combinatione. Quid hieroglyphicæ ſtatuarum, Obeliſcorumque inſcriptiones aliud ſunt, quàm hymni quidam taciti ad Deorum virtutes influxuſque attrahendos ordinati? Verùm hæc omnia ſuo loco & tempore fusè oſtendentur. Hieroglyphicæ ſchedæ non ſunt nihil niſi hymni quidam ſacri.

Orpheus itaque idem nobis verbis allegoricis, quod Ægyptij hieroglyphicis, explicat; ita vt per Deorum nomina, quibus hymni dedicantur, nihil aliud niſi intellectuales mundorum præſides; per ornamenta verò ſeu inſtrumenta Deorum, varioſque corporis habitus, locorumque varium ſitum, quibus eos deſcribit, nihil aliud, quàm varias eorundem operationes & virtutes in ſingulis mundi membris eluceſcentes, indicet; per thus verò, ſtyracem, manna, crocum, Libanotum, Smyrnam, papauer, cæteraſque ſuffimentorum, aromatum, ſeminumque ſpecies, vnicuique Numini appropriatas, nihil aliud, niſi cæremonias, expiationes, animique diſpoſitiones, ad Deum qui cantatur, attrahendum requiſitas, myſticè deſignet.

Primò enim introducit Neptunum quadriga vectum, quâ quidem apertè indicabat id, quod Ægyptij hieroglyphicè per oculum, ſceptrum, ſcutum, & ſerpentem exprimebant, id eſt, ineffabile Nomen Dei, quod Vniuerſum, teſte Iamblicho, percurrit; & quod forſan à Triſmegiſto hauſerat, qui, eò quod primus nomen Dei ineffabile, quod à primæuis Patriarchis didicerat, ſub vnitate eſſentiæ triplici virtutis diffuſione coleret, Triſmegiſtus eſt appellatus, vt Suidas docet, verbo Triſmegiſtus. In hunc itaque morem Orpheus, Neptunum quadriga vectum adducit ſub tribus nominibus exhibitum, quæ ſunt, Nox, Cœlum, & Æther; ita vt per Noctem idem intelligat, quod Hebræi per *Enſuph* & *Kether*, id eſt, *Infinitum* & *coronam*, & Triſmegiſtus per potentiam, quæ inter tres perſonas diuinas Patri amanti competit; Cœlum verò à nocte generatum Filio amato; & Spiritui denique viuifico, & amore omnia connectenti, Æther mundanorum corporum vinculum congruit. Quid porrò aliud indicatur per Deos particulares, quos in hymnorum principio inuocat, niſi diuinitatis vis per omnia Mundi membra diffuſa, varijſque operationibus diſtincta? Sed ſpecimen Interpretationis hic apponamus.

Neptunus quadriga vectus quid.

Iamblichus.

Suidas.

Primigenito Saturni; ſuffimentum Smyrna.

Primigenitum voco biformem, magnum, in æthere errantem,
Ex ouo genitum, aureis gaudentem alis,
Tauri clamorem habentem, genus beatorum, mortaliumque hominum,
Inenarrabilem, occultum, ſonantem, vbiq; lucentem, ramum
Oculorum; qui tenebroſam excuſſiſti nubem,
Quoquouerſum volitus alarum incitamentis per Mundum
Emicantem, ducens lucem puram, à quâ te phanta voco.
Atque Priapum, Regem, & ſplendentem, circumſpectum.

Hymnus Orphei.

Sed beat. , multi conſilij, habens diuerſa ſemina, deſcende lætus,
Ad ſacrificium ſanctum, varium, orgia diſcentibus.

Interpretatio hymni Orphei.

Per Saturnum innuit Mundum intellectualem, qui continet mentes Angelicas, puras, & ab omni materiæ contagione ſemotas. Hinc primam mentem Platonici vocant Regnum Saturni, Authoris omnis reſurrectionis. Dicitur autem filius terræ & cœli, quia natura Angelica, vti Anonymus quidam in hunc locum commentator explicat, in primo creationis ſuæ gradu erat quodam modo informis & obſcura, expreſſa per opacitatem terræ; ſed conuerſa ad cœlum, id eſt, Verbum diuinum, in quo omnes ſapientiæ & ſcientiæ theſauri ſunt abſconditi, & ad diuinæ eſſentiæ pulchritudinem, à qua proceſſerat, idealium illuſtrationum radijs perculſa, ſuam recepit perfectionem, eſſentiâ, ſplendore, & luminoſâ pulchritudine amictam. Ego tamen hæc clariùs ſic exponi poſſe putem, ſi dicamus, Angelicam naturam in principio creationis necdum in ſtatu gratiæ confirmatam, nec viſione Dei beatam, quodammodo, ſi ita dicere liceat, informem fuiſſe, id eſt, ad bonum & malum indifferentem, vti ex caſu Angelorum patet, mox tamen per actum amoris ſummi in Deum, omnem debitam ſibi ſupernaturalem perfectionem à Deo accepiſſe, & ſic in gratia æternùm ſtabilitam fuiſſe. Dicitur *ſemper viuens*, quia in Saturno, id eſt, mundo intellectuali fontes ſunt perpetui, & omnium vitarum exemplaria. Dicitur *Pater Deorum*, quia ipſe in ſe continet cœleſtium corporum ideas, quæ à primæuis Philoſophis dicebantur Dei. Dicitur *Pater hominum*, quia animus humanus vnitatis intellectualis vi in ipſo radicatur & viuit, habetque communem cum ipſo virtutum, operationumque intellectualium fontem & principium, iuxta illud Pythagoræ. *Confide quia in hominibus eſt diuinum ſemen*. Dicitur *puriſſimus*, quia mundus intellectualis ab omnibus ſordibus terrenis, & materialis contagionis miſcella remotiſſimus eſt. Dicitur *temporum genitor*, quia Mundus ſenſibilis eſt veluti imago quædam, & vmbra Mundi illius intellectualis perpetui & æterni.

Sed explicemus modò paulò fuſiùs ante citatum Orphei hymnum; in quo tamen nihil me ex propria ſententia aſſerere quiſquam putet; ſed omnia ex mente veterum Theologorum, quorum interpretem ago mente, & opinione. Dicitur *Biformis*, quia vna ſui parte, vt aiunt, viuit vniturq; cum vnitate intellectuali puriſſima in Mundo intelligibili, altera Mundi gubernationi incumbit. Orthodoxi tamen nullam in Deo diuiſionem faciunt realem; ſed operationem diuinam vnam atque indiuiſam dicunt, tùm ad intra, tùm ad extra. Dicitur *Magnus*, quia totum Vniuerſum in ſe complectitur. Dicitur *Æthereus*, ſeu in æthere commorans, quia ſpiritum Vniuerſi ab eo dependere aiunt, quem & ætherem ſupremum, & diuinum Spiritum, Dei amore ſancto conuertentem omnia (perperàm tamen) aſſerunt. Dicitur *natus ex ouo*, quia veteres Mundum intellectualem ob motus circularis analogiam ouo, quemadmodum fuſe in Obeliſco Pamphilio demonſtrauimus, aſſimilabant; in quo teſta firmamentum, albugineus humor Sidereum ſpacium, vitellus denique elementarem

Saturnus Biformis.

Magnus.

Æthereus.

Natus ex ouo.

Mundum, vtpote in quo ſeminalium rationum miſcella lateat, repræſentet. Cùm igitur ſenſibilis Mundus imago quædam ſit Mundi intellectualis; appoſitè magnam naturam, ſeu regiam animam ex ouo natam tradiderunt. Dicitur *Vocem habere Taurinam*, eò quod prima huius vniuerſalis animæ portio perpetuò formationi materiæ intenta ſit; vnde ob eandem cauſam Neptuno, ob ſummam marini elementi fœcunditatem, & perpetuam ad generationes omnigenas appetitum, Taurum veteres ſacrificabant, ob ſonitum etiam maris quem μυκυταὶ vocabant, mugitui bouino haud abſimilem. *Alæ aureæ* denotabant dictæ animæ ſapientiam, ſunt enim, Platone teſte, alæ hieroglyphicum intelligentiæ, vt ſuo loco dicetur; aurum verò pertinet ad ſupramundanum illum idealem Mundum, in quo omnes diuitiarum intellectualium theſauri ſunt reconditi. *Complectitur ſemen diuinum & mortale*; quia in illa anima prima, & eius venerando templo omnia, tam cœleſtia, quàm elementaria corpora, quantumuis ex ſe & ſua natura corruptionis obnoxia, æterna ſunt & diuina, intellige exemplariter. Dicitur *eludere nubes*, quia ipſa anima prima in impreſſione formarum, antiqui illius chaos caliginoſam deſtruere dicebatur obſcuritatem. *Expandit verò lucem ſanctiſſimam in Mundo*, quia rerum à ſe formatarum pulchritudine, animos ad ſummi boni contemplationem conuertit. Dicitur *Beatus, prudens, & abundans conſilio*, ob contemplationis ſuæ robur, ſoliditatem, & fortitudinem. *Abundat ſemine*, ob fœcundam rerum, quas progenerat, vbertatem; vnde & ab eodem ἀπὸ τῆς ἀλληγορίας *Pan* dicitur, & *Priapus*, id eſt, natura Vniuerſi, & magnum rerum ſeminarium; ad imitationem Ægyptiorum, qui Horum eundem cum Pane faciunt. Vnde hieroglyphicè eum exhibituri, depingebant ſub forma humana, cum ſceptro in dextra, ſymbolo imperij in Mundum ſublunarem, quique cum ſiniſtra verenda contrectet, ad demonſtrandam panſpermiam, ſeu omnia rerum ſemina in ipſo recondita, formarum à materia appetitarum vnicum & ſempiternum receptaculum, iuxta hæc Orphei verba: *Qui omnia producit, genitor Vniuerſi, & Princeps Mundi, Lucifer, fructifer, Pæan, per te fundum æternum habet terra, & tuæ ſummæ potentiæ cedit vndoſum mare.*

Vox Taurina quid notet.

Alæ aureæ Plato

Semen diuinum & mortale cur vocetur Saturnus.

Reliqua Saturni epitheta.

Dei fœcunditas.

Quomodo Ægyptij Dei fœcunditatem expreſſerint.

Hinc idem Pan ſiue Horus in Sai Ægyptiaca ciuitate ſculptus videbatur in prægrandi Coloſſo ſub huiuſmodi forma: dextra Lunam flagellare videbatur, & cum ſiniſtra Ithyphallum, hoc eſt, veretrum erectum continebat; quo quidem nihil aliud ſignificare volebant, niſi quòd ipſa natura Vniuerſi omnem ab eo recipiat fœcunditatem, cuius ope omnia inferiora producuntur: Lunam autem præcipuè, tanquam omnium ſupernorum influxuum receptaculum ſollicitare videtur; ex hoc enim, ob humidum calido mixtum, natura rerum ope ſeminalium rationum miſcellam ad generationem rerum diſponit. Verùm de his vide Obeliſcum Pamphilium, in quo hieroglyphicum Panos fusè expoſuimus; vti & ſuprà in primo Tomo imagines Hori.

Panos ſeu Hori in prægrandi Coloſſo ſculpti in Ægypto ſymbolum quid.

Eſt itaque Orphaica Mythologia hucuſque obiter expoſita, nihil aliud, niſi quædam diuinioris philoſophiæ portio. Qualis præterea ſit

Orphaica mythologia ab Hebræis hauſta.

anima

anima Mundi, quæ eius officia, quæ rerum naturalium principia, qui motus, vberius in Theologia hieroglyphica in XI. Claſſe exponetur. Hanc autem philoſophiam, tametſi corruptam, apertè tamen, ab Hebræis ſe accepiſſe, ſequentibus verſibus declarat.

Vos qui virtutem colitis, vos ad mea tantùm
Dicta aures adhibete, animoſq; intendite veſtros.
Contrà qui ſanctas leges contemnitis, hinc vos
Effugite, & procul hinc miſeri, procul ite profani.
Tu verò qui diuina ſpecularis, & alta
Mente capis, Muſæ voces amplectere, & illas
Aſpiciens ſacris oculis ſub pectore ſerua.
Hoc iter ingreſſus, ſolum illum ſuſpice Mundi
Ingentem authorem, ſolum interituq; carentem:
Quem nos præſenti, quis ſit, ſermone docemus.
Vnus perfectus Deus eſt, qui cuncta creauit,
Cuncta fouens, atque ipſe ferens ſuper omnia ſeſe:
Tantùm qui capitur mente & qui mente videtur,
Qui nullumq; malum mortalibus inuehit vnquam,
Quem præter non eſt alius. Tu cuncta videto,
Hic ipſum in terris meliùs quò cernere poſſis.
Hic etenim video ipſius veſtigia, fortem
Hicq; manum video, verùm ipſum cernere quis ſit
Nequaquam valeo, nam nubibus inſidet altis;
Nemo illum niſi Chaldæo de ſanguine quidam
Progenitus vidit; quem cœlorum aurea ſedes,
Sublimiſq; tenet, cuius ſe dextera tendit
Oceani ad fines; quem de radicibus imis
Concuſſiq; tremunt montes, nec, pondere quamuis
Immenſo ſint, ferre queunt; qui culmina cœli
Alta colens, terris nunquam tamen ille fit abſens.
Ipſe eſt principium, medium quoq;, & exitus idem.
Priſcorum nos hæc docuerunt omnia voces,
Quæ binis tabulis Deus olim tradidit illis.

Moſes ſolus Deum vidit iuxta Orphæum.

Duæ tabulæ.

Vbi per Chaldæum haud dubiè intelligit vel Moſen, quem ſacræ literæ Deo facie ad faciem locutum teſtantur; vel Abrahamum, quem ſimili prærogatiua à Deo donatum ſacer textus oſtendit; veriſimiliùs tamen eſt Moſen hic indigitarè, quod & vltimus verſus de duabus tabulis ſatis indicat. Fuerunt porrò Orphei hymni in tanta nullo non tempore æſtimatione, vt Picus auſus ſit dicere, Orphei hymnos in magia naturali idem efficere, quod in Cabala Dauidici Pſalmi præſtant; atque adeo Sephiroticæ veterum Hebræorum, & Ægyptiorum doctrinæ maximè concordant, quemadmodum ſuo loco dicetur, vbi hymnos omnes Orphaicos nihil aliud, niſi hieroglyphica quædam Syntagmata eſſe, ἀποδεικτικῶς comproba-

Hymni Orphaici hieroglyphica ſunt ſyntagmata.

probabimus, vt facilè appareat ex quo fonte ij profluxerint: vt proinde huius tam arduæ & ſublimis philoſophiæ amore concitati, omnes ſequentium ſeculorum magni nominis Poëtæ Homerus, Euripedes, Heſiodus, cœterique eum tanquam ſymbolicæ ſapientiæ exemplar imitari nullo non tempore affectauerint; inter cœteros autem Philoſophos Pythagoras, qui vti pleraque ab Ægyptijs & Hebræis accepit, ſic eum ab Orpheo etiam multa hauſiſſe, ſequentia ſymbola abundè demonſtrabunt.

CAPVT V.

Pythagorica Symbola, eorumque Interpretatio.

TErtius Ægyptiorum diſcipulus fuit Pythagoras, Mneſarchi ſculptoris gemmarum filius. Hic ſapientiæ amore incitatus, in Ægyptum primùm, deinde in Carmelum Syriæ montem Bardeſanem auditurus, poſtea in Ægyptum denuò conceſſit, vbi viginti annorum curriculo cum Sacerdotibus conuerſatus, omnem arcanioris doctrinæ rationem percepit. Hinc Cambyſe Ægyptum in ſuam redigente poteſtatem, vnà cum alijs, quos ibidem captiuos fecerat, Ægyptijs in Perſidem ductus, ibidem myſticam magorum philoſophiam addidicit. Tandem in Samum conceſſit patriam ſuam, vbi innumeros habuit ſuæ doctrinæ ſectatores & diſcipulos. Et cùm multitudini de varijs eum conſulentium reſiſtere non poſſet, politicisque nimium ſe in contemplationis ſtudio impeditum videret, relicta patria, & Hemicyclo ſuo, in eam Italiæ partem, quæ magna Græcia vocabatur, conceſſit; vbi tantam nominis ſui famam aſſecutus eſt, vt intra exiguum tempus ad duo millia numerârit ſuæ philoſophiæ ſectatorum; quos inter & Numa Pompilius ſecundus Romanorum Rex fuit. Hi ſalubribus inſtitutis, & monitis Magiſtri excitati, miram quandam in terris vitam, & ab omni profanorum conſortio remotam degebant. Quorum quidem geſta, conſuetudines, & philoſophandi rationes, tum integro libro à Iamblicho deſcriptas, tum in vita eiuſdem Pythagoræ ex Græco in Latinam linguam à ſummo huius temporis philologo Luca Holſtenio, pereleganter tranſlata, vide. Cùm itaque Ægyptiorum myſterijs apprimè eſſet imbutus Pythagoras, ſuos quoque Aſſeclas eorum voluit eſſe participes; quæ tamen ænigmaticis verborum amphibologijs ita occuluit, vt ſui ſimilibus ea tantùm ſcripſiſſe videretur. Sunt autem inter cœtera Pythagoræ monumenta comprimis memorabilia ſymbola illa, quibus ſub occultis ſenſibus totius philoſophiæ ſuæ rationem comprehendit; quæ quoniam Ægyptiorum philoſophiæ quodammodo parallela ſunt, hic eorundem explicationem ordiemur. Nam, vt rectè Porphyrius in vita Pythagoræ refert: Καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μὲν τοῖς ἱερεῦσιν συνῆν, καὶ τὴν σοφίαν ἐξέμαθε, καὶ τὴν Αἰγυπτίων φωνὴν, γραμμάτων δὲ τρισσὰς διαφορὰς, ἐπιστολογραφικῶν τε, καὶ ἱερογλυφικῶν, καὶ συμβολικῶν· τῶν μὲν κοινολογουμένων κατά τινας αἰνιγμοὺς, καὶ περὶ τῶν θεῶν πλέον τι ἔμαθεν.

Pythagoras vita.

Pythagoras in Græcia magna 2000. diſcipulorum habuit.

Porphyrius.

Et in Ægypto quidem cum Sacerdotibus vixit, & ſapientiam atque linguam Ægyptiorum perdidicit, atque triplex literarum genus, Epiſtolicum ſcilicet, hiero-

rogly-

Pythagoras quid in Ægypto didicerit.

roglyphicum, & ſymbolicum, quorum illud propriam & communem loquendi conſuetudinem imitatur, reliqua per allegorias ſub quibuſdam ænigmatum inuolucris ſenſum exprimunt; tum etiam de Dijs accuratam perfectioremq; quandam doctrinam hauſit. Sed iam his ita prælibatis ſymbolorum Pythagoræorum interpretationem ordiamur.

Symboli I. Pythagorici interpretatio.

Templum hominis cor eſt.

I. Symbolum. *Cùm veneris in templum, adora, neq; aliquid interim, quod ad victum pertineat, aut dicas, aut agas.* Templum verum hominis, iuxta Xiſtam Pythagoricum, eſt Cor, in cuius penetralibus mente purâ, & ardente affectu Deus adoratur. Dicit itaque Pythagoras, *Cùm veneris in templum, adora*, id eſt, teipſum intra, ab omni terrenæ multitudinis ſtrepitu ac tumultu abſtractus, quod fit per veram animi recollectionem, intra intimum ſpiritus tui, ad contemplandam ibidem diuinæ mentis pulchritudinem, centrum. Quod dum facis, nulli materialiũ ac terreſtrium rerum contagioni animus tuus affigatur; totuſque ſis in æternarum ſubſtantiarum contemplatione. Adeoque ſymbolum hoc non incongruè adaptari poteſt aſceticæ orthodoxorum doctrinæ, iuxta illud Euangelicum: *Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora Patrem tuum in abſcondito.* Quod idem Zoroaſter docet, quemadmodum ſuprà oſtendimus, hoc ſymbolo. *Animæ profunditas immortalis imperet, oculos verò prorſus totos expande ſurſum verſus.* id eſt, vbi ante Deum comparueris, relicto corporis terreni pondere immortalis profunditas animæ tibi imperet, id eſt, centrum animæ ingredere, oculoſque mentis tuæ totis viribus ſurſum eleua, vt ſic contemplaturus, contemplato per cogitationes ſanctas, caſtas, Deo placentes, ſimilior euadas; quod quidem fieri non poteſt, niſi ab omnium ſenſibilium, rerumque corruptibilium ſpectris ſepareris.

Matth. 6.

Symb. II. interpretatio. Secularium cura vitanda.

II. Symbolum. *Ex itinere ſine ſcopo & propoſito templum nè ingrediaris; neque adorabis in vicis & compitis, neque ante portas & veſtibulum.* Eſt hoc idem ferè cum priori Symbolo; quod ſic interpretor. Non decet vt homo temerè, & ſine actuali diſpoſitione ad orandum ſe conferat, iuxta illud Triſmegiſti in Pimandro: *Ne Tati fili mi ſine propoſito laudes cantato diuinas.* Sed hoc debet fieri cum ſumma intimæ mentis præparatione, vt videlicet operis faciendi magnitudinem priùs conſideres, excellentiam & dignitatem eius, cum quo tractaturus es, expendas, & ſic tandem hâc præuiâ diſpoſitione expiatus diuino conſortio apteris. Quod vt perfectiùs præſtes, *Vici & compita*, hoc eſt, confuſi mundanæ negotiationis tumultus omnibus modis vitandi ſunt, qui appoſitè per loca publica notantur; cùm nihil adeò cœleſtis vitæ contemplatoribus contrarium ſit, ac ſecularium curarum diſtractiones. *Neque ante portas, aut veſtibulum adores*; id eſt, neque etiam mentis ad ea diuagationes patiare; cùm enim cor humanum templum quoddam ſit, porta Pythagoricis nihil aliud erat, quàm phantaſia, per quam perceptarum rerum ſpecies mediantibus ſenſibus exterioribus ad intellectum deferuntur. Phantaſia itaque in diuinarum rerum contemplatione, tanquam fallax, anceps; & materialium rerum ſimulachris veſtita alligataque, refrænanda eſt, ſoluſque intel-

Compita & vici allegoricè quid.

Templum & porta quid.

intellectus ad intellectum illum ſupramundanum puriſſimum applicandus eſt. Certè videtur hoc Symbolum Pythagoras hauſiſſe partim à Zoroaſtre, partim ab Hermete, qui vbi in Pimandro Tatum myſterium regenerationis docet, hæc verba promit: *Recurre fili mi in teipſum, & conſequêris id, quod deſideras; velis, ac fiet; purga ſenſus corporis, ſolue te ab irrationabilibus materiæ ipſius vltoribus, qui ſunt ignorantia, triſtitia, inconſtantia, cupiditas, iniuſtitia, luxuria, dolus, inuidia, ira, temeritas, malitia.* Quæ omnia in eodem ſermone pulchrè declarat, modumque oſtendit, quo eorum ope homo regeneratus θεόμορφος fieri poſſit. Atque in hoc Symbolo idem prorſus deſcribit Pythagoras, quod omnes aſceticæ diſciplinæ orthodoxi Scriptores tam diffuſis diſcurſibus, tam efficacibus verborum energijs, omnibus ijs, quibus relicto ſeculo Deo adhærere animus eſt, inculcant, & vnicè commendant.

Triſmegiſtus.

III. *Nudis pedibus ſacrifica, & adora.* Conuenit hoc prorſus cum duobus præcedentibus; quod tamen paucis explicare viſum eſt. Pedes iuxta hieroglyphicam doctrinam in morali philoſophia nihil aliud ſunt, quàm extrema illa animæ pars, quam Ethici facultatem ſenſitiuam ſiue animalem vocant. Nudis itaque pedibus ſacrificandum, & adorandum eſt, id eſt, Dei opera ſine vllo carnis affectu, ac ſine brutæ concupiſcentiæ ac voluptatis inclinatione & appetitu auſpicanda ſunt; iuxta illud, *Solue calceamenta tua, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Achilles totus cœteroquin inuiolabilis, pedibus tamen à Thetide tractus, ſubmerſus fuit in vndis, videlicet concupiſcentiæ peruerſæ, & qui iam omnes contrariæ fortunæ ictus conſtanter tolerârat, libidine, & appetitu carnali victus tandem occubuit. Illotis itaque pedibus & manibus, ſacra nequaquam adeunda præſcribit, ſed animo ab omni peccati contagione libero & ſoluto; quod adeo verum eſt, vt vnanimiter tota veterum tùm Heterodoxorum, tùm orthodoxorum philoſophorum ſchola huic vnanimi conſpiratione ſubſcripſiſſe videatur. Ægyptios certè Sacerdotes, à quibus id Pythagoras hauſerat, tam in hoc obſeruando religioſos fuiſſe conſtat, vt Deum adoraturi, aut gratiam obtenturi, in adyta ſua, occultiora fanorum penetralia, ab omni tumultu & ſtrepitu terreni negotij remotiſſima ſe recipientes, ibidem præuijs ieiunijs, & voluntariâ corporis maceratione ſacrificia auſpicari ſoliti ſint. Hinc huius Symboli præceptum inter hieroglyphica quoque retulerunt, vti ſuo loco fusè demonſtrabitur. Nihil enim aliud per ſimulachrum illud pennato vertice ſublime, nudum, genuflexum, manibus in cœlum ſublatis, flagello, vel ſcuticâ inſtructum, ſignificare videbantur, niſi quòd qui ſacra adituri eſſent, ad Deum alliciendum, his opus eſſet pinnatus vertex, id eſt, mentis, intellectuſque in Deum volatus velociſſimus ab omni terrenæ fœcis miſcella nudus; per genuflexionem verò, humilem & deuotæ mentis affectum; per ſcuticam, omnium earum rerum, quæ quouis modo à tam ſancto exercitio contemplantis mentem auocare poterant, id eſt, diſtractionem, appetituumque expulſionem, appoſitè ſanè exhibebant. Vide typum hieroglyphicum in Obeliſcis poſitum.

Symb. III. interpretatio. Pedes allegoricè quid?

Achilles cur periit.

Ægyptiorum ſacerdotum religio.

Hieroglyphica huius ſymboli exhibitio.

Symb. IV. interpretatio.

Omnipotentia Dei.

IV. *De Dijs, rebuſque diuinis nihil tam mirabile dicitur, quod non credere debeas.* Hoc Symbolum ſeipſo ſe explicat, ſiquidem innuit in hoc omnipotentiam Dei. Cùm enim Deus infinitus, actuſque puriſſimus, ſimpliciſſimus, nullis terrenis paſſionibus ſubiectus ſit, virtutem quoque eius infinitam eſſe, præterquàm quòd fides nos doceat, vnanimis quoque veterum Sapientum conſenſus id aſſeuerat. Cùm itaque virtutem infinitam infinitorum poſſibilitatem conſequi neceſſe ſit; nihil certè de Deo dici poteſt tam difficile, tam arduum, tam hominibus ἀδύνατον, quod diuinæ omnipotentiæ non ſubſtet, aut quod potentiæ eius limites excedat.

Symb. V. interpretatio

Quomodo mens ad Deum eleuetur.

V. *Populares vias fuge, & per diuerticula vade.* Quid ſit populares vias fugere, ſuprà dictum eſt; ſunt enim ſecularium negotiorum turbines, quibus quicumque inuoluuntur, diuinæ contemplationis ſe incapaces reddunt. Relicta itaque multitudine, animus ad intellectualis vnitatis eſſentiam eleuandus eſt; quod vt fiat, per diuerticula quædam procedendum eſt. Sunt hæc diuerticula nihil aliud, niſi variæ rerum creatarum claſſes, in quibus ſingulis, dum diuinæ prouidentiæ & bonitatis ratio veluti in ſpeculis quibuſdam elucet, per earundem conſiderationem aſſiduam, veluti per totidem gradus, homo tandem ad ipſum primum opificem, exemplar omnium, veluti ad indeficientis boni terminum pertingit.

Symb. VI. interpretatio.

Iamblichus.

interpretatio myſtica.

Interpretatio Ethica.

VI. *A Melanuro, ſiue ab eo qui nigram caudam habet, abſtineto, terreſtrium quippe Deorum eſt.* Hoc Symbolum primò hoc pacto ex mente Pythagoræ explicamus, vt videlicet abſtineamus ab ijs, quæ in terreſtrium Deorum cura ſunt & tutela. Putabat autem Pythagoras, terreſtres Deos, teſte Iamblicho, nociuas quaſdam Poteſtates eſſe, paſſionibus hominum more obnoxias, dæmones inquam terrenos, vapore viuentes, & ſuctu animalium, vti fuſè quoque in lib. de abſtinentia probat Porphyrius. Cùm itaque cauda nigra ijs dedicata ſit, ſummopere verebantur, ne ſi eam deuorarent, vnà dæmonum indignationem ſibimetipſis conciliarent, eorumque furoribus agitati in præcipitium ducerentur, è quo in barathrum ſenſibilium appetituum deiecti, immundis poteſtatibus relinquerentur. ita Porphyrius in libro 4. de abſtinentia. Alter ſenſus ad mores transferri poteſt, hoc pacto. *Melanurus* nihil aliud eſt, quàm Sepia, quæ ſparſo atramento, mox vbi inſidiantium ſibi piſcatorum molimina ſenſerit, aquam, quæ limpida erat, turbidam & caligine oppletam reddit, & ſic doloſæ inuentionis aſtu, hoſtium eluſâ machinatione, fugâ vitæ ſuæ conſulit. Cauda Sepiæ, è cuius radice nigrum emittit liquorem, vti infima & viliſſima corporis pars eſt, ſic appoſitè quoque infimam animæ partem denotat, quæ cùm brutis affectibus agitata, & corporeis inuoluta voluptatibus ſit, quid aliud facit, niſi quòd nigredine fuſa nobiliorem animæ partem, rationem obfuſcet, maculet, omnemque mentalis lymphæ lucem & ſplendorem extinguat? Melanurus itaque Pythagoræ præcepto vitandus eſt, id eſt, abſtinendum à vita ſenſuali, & appetitibus carnalibus, iuxta illud glorioſi Apoſtoli. *Chariſſimi, abſtinete vos à carnalibus deſiderijs, quæ militant aduerſus animam.* Nonnulli volunt, per hoc indicari, hominum ſceleratorum vitioſorumque commercium vitandum eſſe; hi enim cùm fucis & men-

dacijs alios dementant, quid aliud niſi caudam nigram ſub limpida clara lympha demonſtrant?

VII. *Ignem ne gladio ſcindas*. Innuit hoc Symbolo animi immortalitatem. Conſtat enim ex Triſmegiſto, Zoroaſtro, Platone, alijſque, *Ignem* Symbolum eſſe non ſupremæ tantùm mentis diuinæ & angelicæ, ſed & humanæ ſecundùm analogiam quandam: vti enim ignis lucidus ſemper ſurſum nititur, ita animæ ſuperior pars ſemper lucida, ſemper in Deum inclinatur. *Gladius* autem mortis eſt Symbolum. Vnde Ægyptij Cambyſen, eò quòd totam Ægyptum internecioni dediſſet, teſte Plutarcho lib. de Oſir. & Iſid. machæram, hoc eſt, mortem appellabant. Ignem itaque ne gladio ſcindas, id eſt, ne animam mortis iuribus ſubijcias, cùm ſit immortalis, diuini & ſupramundani ignis illius quædam veluti particula, omnis mortalitatis expers: ſicut enim ignis nihil patitur à gladio, nec ab eo ſciſſus detrimentũ ſuſcipit, ſic & anima nihil à morte patitur, in quam nullum ius aut dominium obtinet. Nonnulli verò ad mores huiuſmodi ſymbolum transferentes, dicunt, nihil aliud Pythagoram eo voluiſſe, niſi iracundiæ refrænationem; quaſi diceret, dum inimicus tuus cholera in te exarſerit, iram eius ne exacuas, ſed mentis ſectare tranquillitatem, & exardeſcentis animi impetum ſiſte. Si enim gladio oris, hoc eſt, aſperioribus & contumelioſioribus verbis ignem in inimico ebullientem percuſſeris, magna inde calamitatum incendia te excitaturum ſcias. ita Iamblichus.

Symb. VII. interpretatio. Triſmegiſtus. Zoroaſter. Plato. Interpretatio myſtica. Plutarchus. Interpretatio Ethica. Iamblichus.

VIII. *Flantibus ventis Echum adora*. Indicat diuinas inſpirationes, tanquam in anima reflexas voces ſummo ſtudio excipiendas. quod vt intelligas, Nota, ventum diuini ſpiritus ſymbolum eſſe; vnde & Ægyptij eum per alas exprimebant, vt ſuo loco dicetur. Hic itaque dum diuino ſuo afflatu aſpirat, primò monet mentem, deinde rationem, cui veluti in ſpeculo quodam ſui reflectit imaginem, & ſic anima per eoſdem gradus ad intellectualem vnitatem repercutitur, illuſtrata, accenſa, & eleuata, donec vnum cum ipſo efficiatur. Atque hanc reflexionem Theologi myſtici Echum, Hebræorum verò Mekubbalim בת קול *Bath kol*, id eſt, filiam vocis appellant. Cùm itaque dicta inſpiratio per totam animam diuinum quendam, & beatificum ſplendorem pandat, digna ſanè eſt, quæ non tantùm adoretur, ſed ſine vlla cordis induratione, cum maxima reuerentia auſcultetur; iuxta illud: *Hodiè ſi vocem eius audieritis, nolite obturare corda veſtra*, &c. Iamblichus dicit, hoc Symbolum theorema eſſe diuinæ ſapientiæ in ſingulis rebus creatis, veluti in ſpeculo quodam eluceſcentis, ita vt quot ſunt res creatæ, tot ſint Echo diuinæ vocis quædam veluti reflexiones, quæ nos ad diuinæ eſſentiæ virtutes decantandas continuò incitent. Inſpirante itaque Numine, vocem eius nè negligas, ſed ſummo cordis deſiderio exceptam foue, iuxta illud: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam*.

Symb. VIII. interpretatio. Iamblichus. Omnes res creatæ ſunt voces quædã veluti reflexæ diuini amoris

IX. Symbolum. *Viro qui pondus eleuat, auxiliare, non tamen quando id deponit*. Homo iuxta veterum placita ſumitur vtplurimùm pro maſcula illa parte, quæ in ratione & mente reſidet; per pondus verò indicat inferiorem hominis partem, quam facultatem ſenſitiuam ſiue animalem vo-

Symb. IX. interpretatio. Homo ſymbolicè quid? & pondus quid ſignificet.

cant, quæ hominem, id eſt, rationem terrenæ paſſionis pondere premit & aggrauat. Dum itaque ratio rerum materialium repudiato conſortio forti & imperterrito animo ad copulam aſcendit intellectualē, tunc dicitur, corpus terrenæ paſſionis pondere preſſum ſurſum extollere; aſcendendo enim totam inferiorem animæ portionem vnà purificat, & nobilitat. Atque ad hoc alluderē quoque videtur illud ſupramemoratum Zoroaſtri Symbolum. *Exquire viam animæ tuæ, & eam rurſum in locum, à quo fluxiſti, extolle. Et, nè deorſum vergas, præcipitium enim in terra ſubiacet &c.* *Viro* itaque *qui pondus eleuat, auxiliari*, nihil aliud eſt, quàm glorioſa eius molimina & labores in colendo virtutum ſtudio, toto affectu promouere, laudare, deprædicare, ad id conſtanti animo proſequendum incitare. *Qui* verò *pondus depoſuerit*, ei auxiliares manus minimè præbendas eſſe determinat, id eſt, effeminatorum & mollium hominum actiones, qui difficultate victi à ſemita virtutis, tentationibus & irritamentis voluptatum ſuccumbentes, recedunt, minimè approbandas, aut æſtimandas cenſet. Vocat Iamblichus hoc ſymbolum Herculeum, & admonitorium ad fortitudinem, quâ in ardua & difficili virtutis via quilibet armatus eſſe debet, quam nos magni illius Alcidis glorioſa certamina veluti ſub congruo typo appoſitè docent.

Zoroaſtri ſymbolum.

Iamblichus.

Symb. X. interpretatio.

X. *In calceos dexterum pedem præmitte, in lauacrum verò ſiniſtrum. De Deo, diuiniſque rebus ſine lumine nè loquaris.* Indicat per hoc ſymbolum Pythagoras duas animæ partes, de quibus magna ſtudio virtutis incumbentibus cura debet eſſe. Prima eſt pars rationalis, altera ſenſualis animæ. Dextra omnium veterum conſenſu bonam, felicem, fortunatam vim operatricem animæ, vti ex augurijs patet, ſignificat; Siniſtra contrà brutam, obſcuram, tenebroſam, & paſſionibus ſubditam. Præcipit itaque in hoc Symbolo, calceo antè omnia imponendum pedem dextrum, id eſt, vt omnibus virtutis actionibus ante omnia locus ſit principalis, & vt quicumque felix, fortunatus, & à paſſionum tyrannide liber eſſe velit, virtutis actionibus cumprimis ſtudeat, iuxta monitum Apoſtoli iubentis nos *Cingere armis iuſtitiæ, & calceare pedes noſtros in præparationem Euangelij pacis*. Quod vt fiat, ſiniſter pes lauacro primò imponendus eſt, id eſt, inferior homo, vel ſenſualis animæ pars primò ab omni animi corporiſque immunditia purganda eſt. His peractis lumen acquiret ratio, intellectus inferioris animæ brutalitate confuſus, ad lumen ſeu intellectualem vnitatem ſe poſtliminio recipiet, *& de Deo diuiniſque rebus ſine lumine non diſſeret*. Itaque pulchrè in hoc ſymbolo tria indicantur; ſenſus, ratio, intellectus. Senſualis pars illa eſt, quæ mundari purgarique debet; rationalis eſt dextera, in qua requiritur operatio efficax; & intellectus lumen eſt. Fit itaque, vt per conſtantem virtutis operationem inferior homo purgetur, & præuiâ purgatione intellectus tandem ad Dei conſortium per lumen acquiſitum admittatur.

Interpretatio Moralis.

Symb. XI. interpretatio.

XI. *Iugum ne tranſilias, ſtateram ne tranſilias.* Id eſt, in omnibus actionibus ſerua æquabilitatem & mediocritatem, neque in vllo iuſtitiæ limites tranſilias, quæ cùm ſit omnium virtutum complementum, ſine ea

meritò

meritò nulla aliarum virtutum ſolidam habebit conſiſtentiam.

XII. *Cùm domo egreſſus fueris, vel cùm peregrinatus fueris, ne retrò reſpicias, furiæ enim tunc congredientur*. Indicat hoc Symbolum, in hoc corruptibilis vitæ curriculo, & ad Deum rectà tendenti peregrino, omnia ea, quæ eum quouis modo in via virtutis retardare poterunt, relinquenda eſſe, iuxta illud: *Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in locum quem monſtrauero tibi*. Quod adeo quadrat huic noſtro Symbolo, vt illud ex ſacris Biblijs Pythagoras hauſiſſe videatur. Quod vt intelligatur, Nota, peregrinanti tria relinquenda eſſe; terram quam inhabitabat, parentes quibuſcum conuiuebat, & domum paternam in qua educatus fuerat. Terra ſymbolicè notat corpus noſtrum; parentes ſunt ſenſus; domus paterna eſt ratio humana. Vt itaque ad Deum rectà tendas, corporis commoditates tanquam itineris impedimenta reſpuenda ſunt; ſunt mortificandi ſenſus, cùm nihil adeo potenter à virtutis via, & diuinæ vocationis itinere nos retrahat, quàm blanda irritamenta ſenſuum, & corporearum voluptatum mollities, quibus homo eneruatus, facilè relicto Deo, ijs ſeſe accommodat, iuxta illud ſapientiæ diuinæ oraculum; *nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei*. Non itaque corpus tantùm & ſenſus, ſed & ipſa domus paterna, id eſt, ratio à ſenſibus tracta, & falſâ quâdam perſuaſione irretita, relinquenda eſt; & ſoli intellectuali vnitati, quæ ſola nos ad concupitum bonum perducit, inhærendum. Peregrinus enim dum corporeis & ſenſualibus cupiditatibus victus retrò reſpicit, furias congregatas reperiet; quæ quidem nihil aliud ſunt, quàm paſſiones atrociſſimæ, vitiorumque monſtra, quibus circundatus & expugnatus haud dubiè iacturam faciet æternæ felicitatis. Notum enim eſt, eos, qui à virtutis via ad vitioſos habitus reuerſi fuerint, veluti deſperatione quâdam actos horrendis paſſionum furijs exagitatos, ijs tandem in prædam cædere, fieriqne poſteriora iſtorum hominum peiora prioribus.

Symb. XII. interpretatio

Terra, parentes, domus paterna peregrinanti relinquenda quid ſint?

Furiæ quid ſint.

XIII. *Aduerſus Solem ne mingas*. Sol hoc loco ſymbolum eſt mentis ſuperno lumine illuſtratæ; lotium quod contra Solem emittitur, excrementum ſterile & infructuoſum, indicat cogitationes inutiles, laſciuas, & honeſtati repugnantes. Vult itaque Pythagoras hoc ſymbolo denotare, in die illuſtrationis, quo totus homo ſplendore luminis Dei peruaditur, & ſanctificatur, non tantùm laſciuis & immundis cogitationibus, ſed & colloquijs otioſis, profaniſque abſtinendum eſſe. Senſus itaque ſymboli eſt; Sole illuſtrante te, non te in actiones ſteriles, infructuoſas, & laſciuas effuderis.

Symb. XIII. interpretatio. Sol quid ſit hoc loco.

Senſus ſymboli.

XIV. *Gallum quidem nutrias, ne tamen ſacrifices; Soli enim & Lunæ conſecratus eſt*. Gallus hoc loco, & apud Platonem de immortalitate animæ, ſumitur pro puriori & diuiniori animæ noſtræ portione, quam Orpheus, Plato, Philo, dicunt vnitatem mentalem, Zoroaſter florem mentis. Hanc præcipit Pythagoras nutriendam ſolido cœleſtis ambroſiæ cibo, id eſt, diuinarum rerum cognitione. Atque hic eſt Gallus, quem moriturus Socrates, vt eſt apud Laërtium, Æſculapio, vero & æterno animarum

Symb. XIV. interpretatio. Gallus ſumitur pro diuiniori animæ parte. Plato. Orpheus. Philo. Zoroaſter. Laertius.

rum

Gallus quem Socrates moriturus Æſculapio offerri iuſſit, quid ſit.

rum Medico, ſe debere aſſerebat. Nutriendum autem dicit Gallum, non verò ſacrificandum, id eſt, in illicitorum carnis deſideriorum igne, flos mentis humanæ conſumi non debet, ſiquidem is Soli ſacer eſt, id eſt, diuino intellectui, & Lunæ id eſt, animæ regiæ, ſiue magnæ naturæ, *cuius* ope omnia viuiſicātur & gubernantur, & cuius, teſte Plotino contra Gnoſticos, ſoror & collega eſt anima noſtra, dum eius ope ad prouidentiæ vniuerſalis ſublimitatem extollitur, vbi nulla ſeruitus (quæ per animal ſacrificatum notatur) exiſtit, ſed vitam ibidem liberam & feliciſſimam in perpetua ducit libertate. Sicut enim Gallus ad Solem & Lunam ſe habet, ita flos mentis noſtræ, & ignea portio, per Gallum denotata, intellectus inquam noſter, & rationis facultas ad Solem Archetypum, diuinum inquam intellectum, & ad Lunam ſupramundanam, regiam illam magnæ naturæ animam. Animus igitur inuictus iuxta huius ſymboli præſcriptum, per Gallum, pugnaciſſimum & glorioſiſſimum animal ſignificatus, non debet ſacrificari, id eſt, non debet concupiſcentiæ ardoribus, & affectuum carnalium ſeruituti immerſus ſubiacere, ſed Soli & Lunæ, id eſt, diuinæ intelligentiæ & ordini, quem natura prima in gubernatione Vniuerſi obſeruat, per cœleſtium contemplationum nutrimentum roboratus conſeruari, veluti verus lucis filius, & ab omni affectuum obſcuritate liber, nulli ſeruituti ſubiectus.

Plotinus.

Symb. XV. explicatio. Chenix quid. *Herodotus. Suidas.* *S. Hieronym. Plutarchus.*

XV. *Supra Chenicem ne ſedeas*. Chenix iuxta Herodotum & Suidam, hoc loco nihil aliud eſt, quàm menſura tanti cibi, quantus vni diei ſufficiat, capax. Dum itaque ait Pythagoras ſupra Chenicem non ſedendum, nonnulli interpretantur, non debere nos eſſe ſollicitos de futuro alimento. ita S. Hieronymus in illud Euangelij; *Nolite ſolliciti eſſe, quid edatis, &c.* Plutarchus contra in Sympoſijs ait, hoc ſymbolum docere, nos non omnia vnius diei alimenta abſumere debere, vt non ſimus ſolliciti de futura menſa. Nos dicimus, per *Chenicem* hoc loco indicari, mundum ſenſibilem, in quo omnes res diuinæ prouidentiæ diſpoſitione contentæ ſunt & numeratæ. Sedere autem, iuxta Myſtas, nihil aliud hoc loco ſignificat, niſi ab inſignis & glorioſi operis executione deſiſtere. Innuit itaque Pythagoras hoc ſymbolo, quòd omnes inſtituti ſui ſectatores minime ſedere, id eſt, firmare ſe debent in corporearum rerum Chenice; nec contenti eſſe, quòd iam ope philoſophiæ ad naturam Vniuerſi ſenſibilis pertigerint; ſed nitendum ipſis eſſe vlteriùs, ad Archetyporum mundorum deificam intuitionem.

Author.

Symb. XVI. explicatio.

XVI. *Ne figuram Dei in annulo ſculptam portes.* Annulus ſymbolum eſt præſentis vitæ curriculi, in quo veluti in circo quodam agitantur humanæ vitæ labores. In hac itaq; vita ſenſibilia minimè attendenda ſunt, ſed ad ea tranſeundum, quæ percipiuntur intelligentia; vt enim Dei maieſtas vilis & contempta reddatur, efficit, quæ eſt in promptu viuendi conſuetudo; & eam, quæ intelligentia percipitur, eſſentiam colere per materiam, eſt eam per ſenſum vilipendere. Quocirca Ægyptiorum quoque ſapientes Mineruæ ædem ſub dio conſtituêre, ſicuti & Hebræi, qui templum poſuerunt ipſi abſque imagine, ſupremum Numen circulo alato ex-

Annulus eſt ſymbolum præſentis vitæ.

to ex-

to exprimebant, vt oſtenderent, teſte Clemente, ad id nos archetypon conuertendos eſſe, quod in rerum omnium conditu ſeipſo archetypo vſum eſt. *Clem. Alex.*

XVII. *Stramentis ſurgens, collige ea, figuramq́; confunde.* Lectus hoc loco ſenſualis hominis ſymbolum eſt, cui imperio rationis reſiſtendum, & ad intellectualem vnitatem animus ſubleuandus. Confundendus igitur lectus, & conſtringendus, & quantum patitur tùm humanæ conditionis caducitas, tùm materialis multitudinis confuſio, animus ad vnitatem reducendus; quod fit, quando ſenſus reducitur ad fontem ſuum, nullis affectuum & perturbationum ſenſualium veſtigijs relictis; neque permittendum, vt ſuperior pars virtutibus inſtituta, inferiori homini ſubiaceat; ſic fiet, vt veræ virtutis ſectatores ἀπαθεῖς, & ab omni paſſione liberi, beatam & tranquillam vitam tranſigant. *Symb XVII. interpretatio. Lectus eſt ſymbolum hominis ſenſualis.*

XVIII. *Cor ne deuores.* Cor hoc loco rationem indicat. iuxta præſcriptum itaque Pythagoræ cor non comedendum, id eſt, homo omni ſtudio cauere debet, ne ſe in affectuum carnalium immunditijs immergat. Sicuti enim cor comeſtum, in ventrem totius corporis ſentinam, & excrementorum receptaculum mittitur; ita homo, dum rationis imperio ſpreto, apparentis boni dulcedine, veluti cibo quodam allectus i[n]eſcatur, in ſenſibilium paſſionum barathrum præcipitatus, miſeram ſub vitiorum ſeruitute vitam degit. Vnde haud incongruè hæc ab Orpheo Eccliſis animæ, exitium, puteus, profundum, abyſſus vocitatur. Cui illud Zoroaſtris congruit; *Ne deorſum vergas, præcipitium enim in terra ſubiacet.* Porphyrius verò hoc ſymbolum transfert ad abſtinentiam à carnibus animalium; de qua re ſuo loco & tempore fusè tractabitur, & cauſa, cur ab animalibus abſtinendum, iuxta mentem Porphyrij, exponetur. *SymbXVIII interpretatio. Cor ſignificat rationem. Orpheus. Zoroaſter. Porphyrius.*

XIX. *Ollæ veſtigium in cinere confunde.* Tacitè ſignificatur hoc ſymbolo, non ſolùm faſtum & ſuperbiam mentis eſſe delendam, ſed ne iræ quidem eſſe relinquendum veſtigium; cùm autem ebullire ceſſauerit, eam eſſe componendam, & omnem eſſe delendam iniuriæ memoriam, iuxta illud Euangelicum; *Sol autem non occidat ſuper iracundiam veſtram.* Vnde eandem ob cauſam lectus, cùm ſurrexeris, confundendus eſt, ne vel alicuius ſomni aut inſomnij interdiu, aut alicuius quæ noctu euenerit, voluptatis meminerimus. Clemens quoque hoc indicari aſſerit, caliginoſam phantaſiam luce veritatis oportere confundere. *Symb. XIX. explicatio. Clem. Alex.*

XX. *Domi ne recipias hirundinem, & turturem.* hoc eſt, loquacem, & ſuſurronem, & effrænatæ linguæ hominem, qui non poteſt continere, nec capere ea, quæ illi fuerunt communicata. Indecens enim eſt, hominem virtuti deditum cum nugis habitare. Turtur etiam murmurans, ingratam querelæ maledicentiam oſtendens, meritò domibus expellatur. Sicuti itaque hirundo thraſones, paraſitos, laſciuos muſicos, alioſque impudicæ linguæ homines; ita turtur ſuſurrones, & inani garrulitate alterius famæ detrahentes, domo eijciendos indicat. *Symb. XX. explicatio.*

XXI. *Super terram ne nauiges.* Significat vectigalia, & ſimiles conductiones Mercatoribus & Telonarijs proprias, vtpote turbulentas, inſtabiles, *Symb. XXI. explicatio.*

biles, & animam veluti ſuffocantes, omnibus viribus eſſe fugiendas.

Atque hæc ſunt Pythagoræ ſymbola, quæ quidem partim ab Hebræis, partim ab Ægyptijs didicerat; quibus nihil aliud occultâ verborum adumbratione indicare videtur, niſi vt hominem ſuæ diſciplinæ ſectatorem, in moribus, vitæque actionibus ritè inſtituendis, dirigat, informet, imbuat, & tandem ad deſideratam animæ felicitatem perducat; quod & hoc epiphonemate ac ſummariâ veluti quâdam dictorũ anacephaleoſi innuit: *Fugare decet omni ſtudio, vniuerſiſq; machinis, ſacroq; & igne abſcondere à corpore morbum, à victu luxum, ab animæ ignorantiam, à domo diſcordiam, à ciuitate ſeditionem, ab omnibus denique intemperantiam.*

CAPVT VI.

Paræmiæ Ethicæ Aegyptiorum, ex animalium proprietatibus depromptæ, ad mores hominum argutis, ijſque breuibus verbis indicandos, perſtringendoſque.

Ægyptij vtebantur argutis epiphonematis in familiari colloquio.

AEgyptij vti in omnibus ſacris actionibus myſtici, allegoricique, ita in familiari quoque colloquio breuibus quibuſdam, ijſque argutis epiphonematis vtebantur, quibus mores, diuerſorumque hominum conditiones vel laudandas, vel vituperandas perſtringebant. Atque talia ferè ſunt, quæ Horus poſteritati memoranda reliquit; quæ quidem hieroglyphica non erant, id eſt, vſum in ſacra doctrina non habebant, neque inter hieroglyphica reperiuntur, quantum mihi ex omnium hieroglyphicorum coaceruatione colligere licuit: neque enim vllibi Pelicanum, Phœnicem, Orygem, Elephantum, Equum, Ichneumonem, Murem, Hyænam, Veſpertilionem, Caſtorem, Cancrum, Oſtreum reperies. Vnde totus ferè liber Horapollinis, ſi nonnulla ſymbola paſſim in hoc libro alleganda excipias, verè & propriè hieroglyphicus dici minimè debet; ſed γνωμικὸς, ſeu ἀποφθεγματικὸς, id eſt, argutarum ſententiarum Ægyptijs vulgò vſitatarum veluti epitome quædam dicendus eſt. Cuiuſmodi ſunt, quas hìc infrà allegamus, & ad mentem Ægyptiorum explicamus. Reliqua verò ſacræ & reconditioris doctrinæ de Deo, Genijs, Mundi Anima, mundorumque gubernatione, alijſque materijs ad hieroglyphicam doctrinam pertinentibus, cùm paſſim toto hoc opere inſerta ſint, tempus teram, ſi ea hoc loco, vbi tantùm philologiam Ægyptiorum nobis deſcribere animus eſt, cum tædio Lectoris repetam.

Horus.

Paræmia I. Muti ſignum

I. *Numero 1095 ſignatus eſt.* Hoc pronunciato indicabant hominem mutum; continet enim numerus 1095 dies vnius triennij, ſiue trium annorum, ſi ex 365 diebus vnius anni conſtituatur curriculum, intra quod tempus dum puer non loquitur, etſi linguam habuerit, vocem tamen & loquelam nunquam ampliùs manifeſtaturus eſt.

Primæuæ res difficiles cognitu.

II. *Papyri faſciculum ſcrutatur.* In eos dicitur, qui antiquas & primæuas rerum origines inquirunt; ſicuti enim difficile eſt, primæuam literarum originem inquirere, ita & primæuum rerum ſtatum.

III. Se-

III. *Sexdecim annorum eſt*. Symbolum hoc eſt voluptatis Venereæ, ab hoc enim annorum numero, iuuenes conſuetudine capiuntur mulierum, ac ſobolis procreandæ deſiderio. Cùm verò viri & fœminæ congreſſum ſignificare volunt, hoc vtuntur pronunciato: *Sexdecim iungitur ad ſexdecim*. Cùm enim 16 ſymbolum copulæ inter marem & fœminam ſit, & voluptatem indicet, copula autem peragatur maris & fœminæ congreſſu Venereo; ideò aptè dicunt, 16 iunxit ad 16. in eos, qui Venereo vſu diſtinentur. Conſuetudine Venerea arctitum quomodo effarentur.

IV. *Iuno rorem fundit, at non omnes eius capaces ſunt*. Dicitur de donis ſuperni Numinis: ſicuti enim ros decidens in omnes quidem plantas diffunditur, at eas duntaxat mollit, quæ natura ſua mollibiles ſunt, cœteras verò natura duras & aſperas non item; ſic dona ſuperni Numinis omnibus quidem abundanter affluunt, tametſi non in omnibus deſideratum effectum ſortiantur: qui enim præuiâ diſpoſitione cor bene ordinatum habuerint, eorum participes fiunt; ſecùs iudicandum de obſtinatis, & duris corde. Quadrat hoc ſymbolum Euangelicæ ſementi, quæ pro terreſtrium partium diſpoſitione, frumentum proferet proportionatum. Dona ſuppterna omnibus affluunt, ſed non omnibus roſunt.

V. *Igne & aquâ nitet*. Dicitur de ijs, qui animi, corporiſque puritatem adepti ſunt; aquâ enim & igne omnis luſtratio & expiatio fieri ſolet.

VI. *Muſcam abige*. Dicebatur de impudentibus hominibus qui importunitate ſuâ omnes moleſtare non deſinunt, ſicùti muſca, quæ tametſi ſæpiùs abacta fuerit, ſemper tamen redit. Muſca ſignũ hominis impudentis.

VII. *Vulpanſer eſt*. Dicebatur de filio, quem pater ſummo amore & extraordinario proſequebatur; Vulpanſer enim adeo liberorum amans eſt, vt vltrò ſe venatoribus ſiſtat, dummodo ſeruentur paruuli. Vulpanſer ſignum patris diligentis filios impenſè.

VIII. *Cucupham ſe exhibuit*. Dicitur de ijs, qui gratitudinis ob accepta beneficia munus retulerunt benefactoribus ſuis; eò quòd Cucupha præ cœteris animantibus, parentibus, poſtquam ab ipſis enutrita fuerit, ſenio confectis parem referat gratiam. Nam nidum eo in loco, vbi enutrita fuerat, extruit, penniſque eorum euulſis cibum adminiſtrat, donec renatis plumis parentes ſibiipſis opem ferre queant. Cucupha ſignum gratitudinis.

IX. *Ichneumon clamat*. Dicitur de homine inualido, puſillanimi, qui ſibiipſi opem ferre diffidat. Ichneumon enim conſpecto inimico ſerpente, non eum adoritur, ſed excitato clamore auxiliarem ſociorum manum aduocat, tum demum ei reſiſtit. Ichneumon ſignum hominis puſillanimi.

X. *Taurus reſpexit ſiniſtrorſum*. Dicitur de muliere quæ fœminam enixa eſt; Taurus enim ex coitu deſcendens, ſi ad læuam conuerſus fuerit, genitam eſſe fœminam indicat; ſi ad dextram, marem. Vnde fœminam marem enixam innuentes dicunt: *Taurus reſpexit dextrorſum*.

XI. *Equa lupum conculcauit*. Dicitur de muliere abortiente; Equa enim ſi lupum, vel veſtigium eius culcauerit, abortiri ſolet. Equa Lupum videns abortum facit.

XII. *Palumbus lauri folium monſtrat*. Dicitur de eo, qui ex diuturno morbo priſtinam ſanitatem receperit: Palumbus enim vbi infirmus fuerit, lauri folium in nidum portat, & ſic conualeſcit. Palumbus infirmus infert nido folium lauri.

Noctua Paſſerem ad ſe confugientē opprimit.

XIII. *Noctua paſſerem excipit.* Dicitur de eo, qui ad patronum inhumanitatis notâ conſpicuum in neceſſitate conſtitutus confugiens, non auxilium, ſed exitium ſibi parat: paſſer enim venatorum perſecutione agitatus dum ad noctuam confugit, ab hac mox opprimitur. quadrat huic illud vulgatum diuerbium; *Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim.*

Veſpertilio temerè audē tem ſignificat

XIV. *Veſpertilionum ala.* Dicitur de homine, qui cùm viribus non valeat, temerè tamen aliquid vltra vires aſſumit, aut audaciùs gerit: Veſpertilio ſiquidem tametſi pennas non habeat, volare tamen attentat.

Cicada cantans ſignificat hominem ſacris initiatum

XV. *Cicada cantat.* Dicitur de homine ſacris initiato, qui tametſi ſacris, cœremonijſque addictus, linguam contineat, alis tamen cordis dulciſſimam Numini exhibet harmoniam; quemadmodum Cicada, quæ non ore, ſed alarum ſtridore cantum ſuum perficit.

Vipera eſt ſymbolum vxoris virum odio habētis

XVI. *Viperam in ſinu alit.* Dicebatur de vxore, quæ virum ſuum odio habeat, tantumque in congreſſu maritali eidem blandiatur. Vipera enim cum mare congrediens, os ori inſerit, & à coitu deſcendens, marem morſo capite interimit.

Baſiliſcus cuius ſit ſymbolum.

XVII. *Baſiliſcum vidit.* Indicat eos, qui ſolâ, ob perſecutorum iniurias, mentis triſtitiâ & dolore morbum contrahunt. Baſiliſcus enim ſolo intuitu etiam diſſitos inficit.

Veſpertilionis ala domi cohibet formicas.

XVIII. *Veſpertilionis ala cingit formicam.* Symbolum eſt eorum, qui perpetuò domi ſe continentes, foras nunquam exeunt; Formica ſiquidem dum ad latebram eius Veſpertilionis ala ponitur, nunquam egreditur.

Caſtor cuius ſit ſymbolum

XIX. *Caſtoris teſtes.* Symbolum eſt eorum, qui ſibiipſis damno & exitio ſunt: Caſtor enim à venatoribus agitatus, teſtes ſibiipſi amputat, & in prædam abijcit.

Simiæ beneuolentia quid ſignificet.

XX. *Simiæ beneuolentia.* Dicitur in eos, qui ſibi inuiſis filijs hæreditatem relinquunt; Simia enim, cùm geminos pepererit, ex his vnum ſupra modum diligit, alterum odio habet; quem diligit, amore nimio amplexans ſuffocat; alterum verò, quem odio habet, deinceps ſummâ curâ educat.

Hyænæ pelle indutus quis dicatur.

XXI. *Hyænæ pelle indutus eſt.* Dicitur de ijs, qui ad extremum vſque vitæ ſpiritum, omnes, in quas incidunt calamitates, æquo & conſtanti animo ſuperant. Hyænæ enim pelle ſuccinctus quis, ex inſita quadam proprietate, hoſtibus talem incutit metum, vt per medios eorum cuneos intrepidus, indemniſque abeat.

Leo ſimiam vorans quis?

XXII. *Leo Simiam vorat.* Applicabatur ijs, qui cùm ægri ſunt, ſibiipſis medentur; Leo enim febri correptus, ſi Simiam deuorauerit, protinus conualeſcit.

Taurus ferociens Caprifico alligatus manſueſcit.

XXIII. *Taurus ad Caprificum alligatus.* Illi applicatur, qui prioribus damnis & calamitatibus admonitus, & cautior factus, modeſtior euadit: Taurus enim Caprifico ligatus, ſi ferociat, occultâ quâdam proprietate, manſueſcit.

Ibidis penna Crocodilum tangens, reddit ipſum immotum.

XXIV. *Ibidis penna Crocodilum tenet.* Dicitur in eos, qui cùm ex ſe & ſua natura rapaces, iniqui, & malignantis naturæ ſint, facilè tamen ab aduer-

aduerſarijs, ob ſummam inertiam & vecordiam eorundem, ſubiugantur, & immoti redduntur; Ibidis enim penna ſi Crocodilum tetigerit, ſtatim immotum reddit, & veluti ſideratum.

XXV. *Vpupa cantat.* Indicat præſagium copiæ vini, ſiue abundantis vindemiæ; Vpupa enim, ſi ante vitium tempus cecinerit, vini bonitatem ſimul & copiam denunciat. Vpupa cantans ante vindemiæ tẽpus indicat abundantiam vini

XXVI. *Cornicis pulli.* Eum qui in continuo motu, & animi intentione vſque adeò verſatur, vt nè veſcens quidem quieſcat, ſignificant Cornix enim adeo pullorum ſatagit, vt eos etiam volando paſcat. Cornix pullos etiam volando paſcit.

XXVII. *Grus volans.* Innuunt hominem ſublimium rerum peritum, & rerum cœleſtium contemplationi deditum; Grus enim altè admodum volat, & ne tempeſtate agitetur, ſupra nubes ipſas ſe eleuat, atque ſic altam quietem captat. Grus ſupra nubes ſe eleuat.

XXVIII. *Accipiter prægnans.* Hominem qui inopiâ preſſus, liberos educare nequit, indicat; Accipiter enim tria oua parturiens, vnum quod foueat, ſeligit, reliquis fractis; hocautem facit, quòd per id tempus vngues amittat, ideoque inhabilis ad venationem, & de alimento filijs procurando reddatur. Accipiter prægnans quem ſignificet.

XXIX. *Cancer cuſtodit Oſtreum.* De eo dicitur, qui nullam ſui curam rationemque habeat, ſed totum ſe propinquorum curæ committat; Cancer enim veluti πιννοφύλαξ, id eſt, cuſtos Oſtrei dicitur, eique conglutinatus adhæret; dum enim Oſtreum hiat in Concha eſuriens, & piſciculus aliquis adrepſerit, Cancer chela Oſtreum pungit, quod ſentiens concham claudit, atque ita piſciculum in nutrimentum venatur. Cancer Oſtreum cuſtodiens quẽ ſignificet.

XXX. *Polypus famelicus.* Hominem notat, qui & aliena intemperanter decoquat, & denum ſua conſumpſerit; Polypus enim cùm victum aliunde quæſitum conſumpſerit, ad proprios rodendos cirros conuertitur. Polypus famelicus cuius ſit ſymbolum.

Atque hæc ſunt Symbola prouerbialia, quibus Ægyptij mores hominum varios, occultâ quadam allegoriâ ex animalium deprompta proprietatibus in ſanctiori colloquio perſtringebant.

CAPVT VII.

Græcorum Mythologiæ, myſteriorumque ſub ea reconditorum anagogica interpretatio ex mente ipſorummet Veterum.

IAm olim maxima inter Poëtas & Oratores philoſophos, de Mythologia Homeri lis fuit & controuerſia, nonnullis poëticam in fabulis comminiſcendis licentiam improbantibus, alijs tanquam ſummorum myſteriorum ſignaculis refertam, adeoque veluti rem prorſus diuinam eandem recipientibus. Litem mouit Socrates, vti & Plato in ſua Republ.; Deciſor litis fuit Proclus Lycius Diadochus, vir ingenij acuti, & dexterrimus myſteriorum interpretator, vti videre eſt in lucubratione ſua. Nos *Proclus Lycius Diadochus.*

 cum

eum ſecuti hîc, Platonem nequaquam Homerum mythologicæ vanitatis arguiſſe, ſed potiùs ej in omnibus ſubſcripſiſſe, apertè demonſtrabimus. Platonicorum Obiectio hæc eſt.

Obiectio Platonicorum contra Poëtas.

Quonam modo Dijs, qui bonitatis omnis, puritatis, pulchritudinis, ordinis fons & principium ſunt, nomina peſſima, turpia, illegitima, ἄτακτα, tragica, innexa materiæ phantaſmata, iniuſta ac impia facinora, vti ſunt adulteria, incœſtuoſi concubitus, furta, præcipitationes è cœlo, iniuriæ in parentes, vincula, & caſtrationes, aliaque innumera ab Homero, eiuſque aſſeclis decantata conuenire poſſunt? cùm Dij omnium naturam entium longè excedant, bono vniantur puri, ſinceri, ac ſimpliciſſimæ naturæ eſſentia gaudeant. Indignum itaque, ne dicam temerarium foret, vilibus rerum ſimilitudinibus eos adumbrare, quos ſermonibus præſtantiſſimis, mente plenis, quique quantum fieri poteſt, animos noſtros ad diuinitatis excellentiam extollant, deprædicare præſtaret. Æquum enim eſt, cogitationes circa diuina ab omni materiæ phantaſmatum contagione abſtractas eſſe, reiectiſque alienis omnibus, falſiſque opinionibus, nihil ad dignitatem Deorum ſatis magnificum exiſtimare, ſed parua omnia, ſolique rectæ rationi, & melioribus mentis contemplationibus in diuinis fidem habere. Nemo igitur res humanas, & irrationali materiæ proprios affectûs Dijs attribuat, qui nihil aliud quàm mens, ſubſtantia & vita intelligibilis exiſtunt. Certè quoties ipſe Plato diuina per ſimilitudines quaſdam myſticè tradit, nihil in ijs turpe, nihil inordinatum, nec materiale, nec vllum, quod perturbationem moueat, phantaſma fabulis commixtum reperitur; ſed ſinceræ Deorum contemplationes latent, manifeſta autem, veluti ſimulachra quædam conſpicua ſecretæ conſiderationis, & intùs conditis ſignificatis ſunt ſublimia. Sic & Poëtas oportebat, & ipſum Homerum, compoſitiones multiplices, & nomina maximè contraria reijcere; decoris autem & honeſtis inuolutionibus vtentes ita ſimul & profanum vulgus à diuinorum cognitione nihil ad ſe pertinente arcere, & fabuloſa de Dijs ſanctè pièque inſtituere.

Hæ ſunt Obiectiones Platonicorum contra Poëtas. Verùm ſi rem æquo oculo diſpiciamus, nullam fabulas ipſas culpam mereri, ſed eos qui perperam ipſas accipiunt, & iniquè imaginantur, reperiemus. Vt itaque litem ſecundùm Platonicorum mentem dirimamus; Sciendum eſt, duplex eſſe apud Platonicos fabularum genus, alias puerorum inſtitutioni aptas, alias furore plenas eſſe, quæ magis vniuerſam naturam, quàm auditorum ingenia reſpiciunt. Primi generis ſunt illæ, quas nonnulli morum formationi, & Reipublicæ ritè inſtituendæ aptas tradiderunt, fabulæ: poſterioris, quas Homerus, Heſiodus, cœterique Poëtæ tradiderunt; qui ſimulachra & imagines diuinorum carminibus fingentes, eximiam vim Archetyporum contrarijs, remotiſſimiſq; adumbrationibus imitantur, nempe rebus præter naturam, Deorum naturæ præſtantiam; irrationabilibus vim omni ratione diuiniorem; turpibus, quæ pulchritudinem omnem corpoream longè excedat, vtcunque referunt, atque ita diuinitatis excellentiam omnium, quæ dici fingique poſſunt, ſublimiorem ob oculos

Duplex fabularum genus apud Platonicos.

Diuinitatis excellētia per fabulas explicatur.

ponunt

ponunt, vt paulò poſt videbitur. Quæ adeò vera ſunt, vt vel ipſe Socrates ea his verbis fateri videatur. *Non, inquit, dignoſcere poteſt adoleſcens, quid allegoria ſit, & quid non ſit; ſed quæ in ea ætate opinionibus accipiuntur, altiùs inhærere, difficillimè eradicari conſueuerunt: quorum fortè gratia danda omnino eſt opera, vt hæ fabellæ, quas primas audient, optimæ ad virtutem inſtitutæ ſint.* Bonum ſiquidem fabularum non in erudiendis adoleſcentulorum animis ſitum eſt, ſed myſticum eſt; nec puerilem animum, ſed ſenilem indicant, & homines ingenio pollentes ad earum contemplationem requirunt, vt benè Socrates citato loco. Sunt enim, vt alibi dicit, eiuſmodi fabulæ audiendæ à pauciſſimis. Quicunque igitur idoneus futurus eſt huiuſmodi ſpectaculorum auditor, omnem puerilem & iuuenilem animæ habitum exuere debet, phantaſmatum vmbras, motionumque vagarum præſtigias abijcere, & ſolum præeuntis mentis ductum ſequi. Neque mouere quempiam debent nomina abſurda & plena contumelijs, portentoſa & tragica; ſiquidem omnia, quæ apud nos deterioris ſtatus & ſignificationis nomina ſunt, de diuinis meliorem naturam potentiamque denotant in Poëtarum figmentis: verbi gratia, vinculum inter homines impedimentum actionis eſt, & violenta quædam retentio; in diuinis verò coniunctionem, & ineffabilem cum cauſarum ordinibus connexionem indicat. Inde Saturni vincula, vniuerſi opificij vnionem ad intelligibilem & patriam Saturni præſtantiam ſignificant. Iactus & præcipitatio nobis violentus motus, in diuinis autem fœcundum progreſſum, & liberam ſolutamque vbique præſentiam, quæ principium proprium non deſerit, ſed ab illo pendens per omnia naturæ entia ordine procedit ſignificat. Hoc modo Vulcani præcipitatio diuinitatis à ſummo principio ad extrema vſque ſenſibilium rerum opificium progreſſum innuit, qui à primo opifice ac parente mouetur, perficitur, deduciturque. Item caſtratio in corporibus quidem, quæ partibus & materia conſtant, virium diminutionem inducit; in primitiuis verò cauſis progreſſionem ſecundarum in ordinem ſubiectum adumbrat, cùm primæ cauſæ potentias in ſe poſitas reuoluunt atque producunt, non tamen ob ſecundorum egreſſionem mouentur, nec vniuntur ipſorum ſeparatione, neque inferiorum deſumptione diuiduntur. Nam, vt rectè Plato dicit, *Hæc etſi adoleſcentibus non conueniant, haud ideo tamen exterminanda ſunt, cùm idem hiſce fabulis vſu venit, quod diuinis & ſacris cœrimonijs, quæ cùm vulgo ridiculæ videantur, pauciſſimis interim mente præditis ſuum cum ipſis rebus conſenſum ac ſympathiam declarant, & per ipſa opera ſacra potentiæ ſuæ diuinitati cognitæ fidem faciunt; etenim auditis hiſce fabulis veluti congruis ſibi Dij delectantur, & vocitantibus facilè parent, atque per hæc ſigna, cùm maximè familiaria notaq́, proprietatem ſuam proferunt.* Quæ & calculo ſuo approbat Proclus Lycius ſequentibus verbis: *Dicimus itaq́, fabulas ijs qui eas vſurparunt, explicatu non adeò difficiles eſſe. Ex Poëtis enim Numine afflati, & ex Philoſophis optimi quique, & qui ſacra & cæremonias diuulgarunt, Dij etiam ipſi in fundendis oraculis fabulis vſi ſunt. Cur verò fabulæ diuinæ ſint, Philoſophi eſt inquirere. Cùm igitur omnia quæ ſunt, ſimilitudine delectentur, diſſimilitudinem auerſentur; de Dijs ſermones, Dijs quàm*

Socrates videtur approbare vſum fabularum.

Fabularum ſenius non pueris, ſed ingenijs exercitatis conuenire ſecutarij.

Vincula in fabulis quid notent?

Saturni vincula quid.

Iactus Vulcani & præcipitatio quid.

Caſtratio in diuinis quid.

Plato.

Proclus Lycius.

ſimil-

ſimillimos eſſe, neceſſe erat, vt tantâ maieſtate digni fierent, redderentq́; enuntiantibus propitios Deos; quod non niſi fabulis comparari potuit, &c. Ita Proclus, cuius etiam ſunt ſequentia verba: *Certum eſt, omnia myſteria, omneſq́; cærimonias efficaciam ſuam in ſymbolicis fabulis ſitam habere, ſimpliciaq́; ſpectacula Myſtis videndi proponere, quorum haudquaquam capax eſt qui puer vel ætate, vel animo fuerit. Ergo ſi quis fabulas grauiùs reprehendere voluerit, non obijciat, quòd virtutem non doceant, ſed oſtendat, quòd ſacris ritibus non maximè ſint affines; neq́; dicat, quod diuinas res nulla ſimilitudine congrua referant, ſed quòd non efficiant, vt Poëtæ loquuntur, ineffabilem quandam ad Deorum participationem ſympathiam.* Contraria fabulæ docēt & cur? *Quæ enim puerili doctrinæ competunt, ex probabilibus, decoris, honeſtiſq́; conſtare debent, contrarijs autem omnibus carere, & ſymbolorum ſimilitudine exemplaria diuina proximè referre. Quos verò ingenia diuinioris virtutis proponunt erudiendos, nihil aliud reſpiciunt, quàm latentem effectuum cum cauſis, à quibus producuntur, conſenſum. Huius itaq́; generis fabulæ, poſthabito hominum vulgo, nominibus omnigenis, etiam ijs quæ inſignem improbitatem, turpitudinemq́; ſignificent, ad res diuinas arcaniùs exhibendas, vtuntur.* Fabulæ etiam ſi turpia referant, honeſtæ tamen ſunt, in myſtico diuinarum operationum ſenſu. Quod adeo verum eſt, vt haud infrequenter vel ipſe ſacer textus ijs vtatur ad maxima quæuis myſteria indicanda, vt cùm Deus Oſeæ præcepit, vt ſibi faceret filios fornicationis, & ſimilia, quæ paſſim occurrunt. Eſt enim diuinis rebus ita comparatum, vt per negatiuorum verborum, contrariorumque oppoſitionem vocabulorum, meliùs doceantur, quàm per expreſſa vocabula, teſte diuino Dionyſio. Dion. Areop. Hinc Deus lux infinita paſſim tenebræ & caligo vocatur; is qui omne eſt, per nihilum definitur; non quòd nihil ſit, ſed quòd ad eius incomprehenſam magnitudinem omnis mentium vigor deficiens, nihil meritò dici debeat. Sed audiamus Proclum de his rectiſſimè ſentientem. Proclus. *Quæ verò de tragica & inuſitata figurationum conſtitutione, monſtris vocabulorum, alijſq́; præter naturam dictis occurrunt, ea mihi videntur audientes ad inquirendam veritatem omnifariam excitare, & arcanæ illius cognitionis illicium atque incitamentum eſſe, neque permittere nobis apparentem veri ſimilitudinem amplecti, & inhærere cortici, ſed cogere potiùs ad eruendum nucleum, & reconditam fabularum mentem, denique rationem inire intra nos cogitantes, quas illi naturas, quaſue potentias animæ complexi, per huiuſmodi ſymbola poſteritati prodiderint. Non eſt autem dubium, quin hoc genus fabulæ egregiè conueniat Numinibus, quorum ſubſtantiæ ſunt interpretes: ſiquidem excitant ingenioſos ad contemplationis occultæ deſiderium, & per inuſitata nomina mouent ad veritatis dictis factiſq́; impoſſibilibus & abſurdis inuolutæ inquiſitionem; profanis autem obſtaculo ſunt, ne contingant ea, quæ ipſos contingere fas non eſt.* Hæc Proclus. Salluſtius. Quæ omnia ſuo calculo comprobat Salluſtius in aureo illo de Dijs & Mundo libello. His itaque prælibatis, iam tempus eſt, vt quæ per Ægyptiam, Homericamque Mythologiam nobis arcana deſignentur, aperiamus.

CAPVT VIII.

Myſteriorum, quæ per bella Deos inter & Gygantes geſta indicantur, interpretatio ex mente Procli de doctrina Platonis.

Effatum I. *Qui nôrit entium omnium diuiſas progreſſiones, & ſubſtantiarum diſcrimina, quæ initium supernè capiunt ab omnibus ignota primitiuarum cauſarum diuiſione, ſciet cur Iuppiter & Dij Gygantibus ſeu Titanibus bellum mouerint*. Philoſophi veteres tanto ingenio conſpicui, nequaquam talia iuxta hiſtoricum ſenſum confinxiſſe cenſendi ſunt, cùm Deo, diuiniſque virtutibus è diametro, vt dici ſolet, oppoſita ſint; ſed altioris alicuius ſapientiæ filijs contemplationis inde occaſionem præbuiſſe adeo certum eſt, vt qui illud negârit, is omnium ſeculorum ſymbolicæ doctrinæ propagationem facilè è medio tulerit. Quid igitur Homerus, ſectatoreſque eius per bella Iouis, Deorumque inter ſe diſſidia ſignificârint, hîc ex mente eorum manifeſtabo.

Notum eſt ex myſticis philoſophorum veterum monumentis, eſſe in rerum natura virtutem quandam fęcundam, ex qua veluti ex prædiuiti quodam & perenni fonte totius Vniuerſi proceſſus, omniumque rerum ſub aſpectu cadentium ordo emanet. Quæ quidem virtus opifex ab omni Deorum multitudine eximitûr (dum Deorum hîc mentio fit, ſemper intelligendi ſunt Angeli & Genij) nec ad generationis contrarietatem prodit, neque ei aduerſum quicquam machinatur; verumtamen illa ſtabili diuinitatis ſuæ centro contracta dum conſiſtit, reliquus ex ipſa procedentium Deorum numerus permanens ſimul, & in vniuerſum progrediens, circa inferiorum prouidentiam diuidi perhibetur. Quod vt intelligatur, Sciendum, apud Poëtas duos eſſe pugnantium Deorum modos, quorum alter quidem circa gemina Vniuerſi principia (quæ vnitatis ſubſtantia ab omnibus rebus ſeparata produxit) diuinorum generum diuiſionem ritè contemplatur, & ſecundùm principiorum oppoſitionem ipſos quoque Deos contrarios facit: ſiue enim terminum & infinitum, ſiue vnitatem & indefinitum binarium primas illas ſubſtantias appellâris, neceſſariò eorum oppoſitio mutua apparet, iuxta quam Deorum etiam diſtributiones differunt. Alter verò modus circa Deorum ordines & progreſſiones habetur: dum enim Poëtæ inferiorum rerum contrarietatem, varietatemque in ipſos eorum proximos Præſides referunt, mirum non eſt, ſi in materialem pugnam prodeuntes Deos, & circa ipſam diuiſos pugnam committere confingant; quod & hiſce docet Homerus:

Quid ſignificent bella Gygantum cum Ioue.

Duo apud Poëtas pugnantium Deorum modi.

Tempore quo patrem ſub terram Iuppiter olim
Coniecit.

Homerus.

Et alibi de Typhone;

. . . . *ingemuit Iouis olim*
Verberibus diris concuſſa Typhoëa circum
In regione animûm; namq́ illic eſſe cubile
Titanis fertur.

Hiſce

Hiſce Titanicum contra Iouem bellum innuit, Deos belligerantes, & in humanis negotijs diſcrepantes inducit, idque vt in admirationem rapiat omnes eos, qui diuinam & intelligibilem eiuſdem figmentorum diſpoſitionem ritè intuentur. Dij enim, vti aiunt, etſi diuinorum progreſſuum extremitates ſortiti ſint, pendent tamen à ſuperioribus Dijs, & finitimi quidem ſunt rebus adminiſtrandis, cogniti autem ſuis diebus. Dum itaque Homerus pugnas eorum deſcribit, conſenſum quendam ipſorum ad inferiora fidei ſuæ commiſſa oſtendit; & ſicuti Orpheus in Dionyſiacis ritibus coniunctiones & diremptiones, luctuſque adhibuit, ita Homerus eum ſecutus, diuiſam vitam, pugnam, oppoſitionemque à rebus gubernatis procedentem in ipſos præſides Deos refert. Cognationem verò particularium iſtorum ſpirituum, ordineſque à quibus proceſſerunt, iiſdem nominibus proponit, quibus ſupremas ipſas potentias ab omni materia ſeparatas; & numeris ac figuris, vniuerſalibus eorum adminiſtrationibus idoneis, vtitur. Cùm verò tot & tales modi habeantur, iuxta quos veterum Theologorum myſteria etiam in ipſos Deos bella referre ſoliti ſint, meritò figmenta hæc nata ſunt; ſiquidem diuina genera ſecundùm prima rerum omnium principia, neſcio quæ diſcrimina admittunt. Dum enim authores generationes ad vnum quoddam generationum archetypon referunt, dum colligunt diſcernentia, dum entium progreſſionem multiplicantia vniunt, dum denique particularium operationes ad vniuerſalia quædam genera reducunt, dum ſuperna infimis, ima ſupernis medijſque miſcent; quid aliud agunt, quàm bellum per conſenſum diſſenſumque rerum aptè ſignificatum, ſignificant? Hinc Titanes Oſirin ſiue Dionyſium, & Iouem Gygantes impugnantes feruntur. Dionyſio enim ſiue Oſiri, & Ioui, tanquam Mundi opificibus conuenit vnio & opus indiuiſibile, vniuerſitaſque partibus prior; Titanes verò atque Gygantes in multitudinem producunt opificijs potentias, & veluti proximi rerum naturalium parentes, res Vniuerſi ſigillatim adminiſtrant. Diſcerpitur itaque corpus Oſiris à Titanibus, quia vnita illa ſuprema & archetypa vis in multitudinem per Titanes ſignificatam lapſa, veluti in multas diuinitatis portiunculas, vt aiunt, diſcerpitur. Bellum igitur in huiuſmodi generibus, & variarum facultatum diuiſio, & mutua tùm familiaritas, tùm diſcordia, particulariſque cum rebus adminiſtratis conſenſus, diſſenſuſque, meritò de vltimis diuinarum potentiarum diſpoſitionibus concipiuntur. Si enim infimam ab vniuerſalibus & vnitis dependentem diuiſionem ſuprema prouidentia recto & ἀτάκτῳ progreſſu conſtituerit, fiet vt hic vel iſte Genius ſuæ quadam ſortis ſalute ac proſperitate gaudeat, & contra omnibus iis cauſis, quæ quouis modo conſtitutionem eius, reſque fidei ſuæ commiſſas interturbant, aut interimunt, neceſſariò infenſus erit. Quæ omnia Iamblichi, Porphyrij, Platonis, Procli, vt ſuo loco videbitur, quin & ſacri textus relationi congruunt, vbi cap. 10. Daniel. Princeps regni Perſarum dicitur 21. diebus reſtitiſſe Angelo Gabrieli &c. Hoc pacto Neptuni, & Apollinis, & Vulcani diſſidium apud Poëtas nihil aliud indicat, niſi apparentem quandam ſub Luna principiorum diſcordiam; quæ cùm

Titanicum bellum quid myſticè.

Orpheus.

Bella, conſenſum diſſenſumque rerum naturalium, quem præſides earum mouent indicant.

Titanes Oſirin perſequi quid.

Iamblichus. Porphyrius. Plato. Proclus.

Vulcani & Apollinis diſſidiũ quid.

in oppoſitis ignis & aquæ qualitatibus conſiſtat, meritò & eorum præſides Genios Neptunum & Vulcanum diſſidere fingunt, vnoquoque rerum fidei ſuæ commiſſarum iuriſdictiones tutante & conſeruante. Iunonis autem & Dianæ diſsidium, nihil aliud, niſi animarum in hoc mundo, ſiue rationalium, ſiue irrationalium contrarietatem denotant, quarum melioribus cùm Iuno præſideat, deterioribus Diana, inde diſsidia naſci neceſſe eſt. Mineruæ & Martis diſsidium partim ad prouidentiam mentis, partim ad neceſsitatem indicandam aſſumptum fuit: rerum enim quibus intelligibiliter præeſt Minerua, naturales vires Mars roborat, atque in ijs mutuam contentionem excitat. Mercurij & Latonæ diſcordia omnigenas animæ differentias ſecundùm vitales & cognoſcitiuos motus inſinuat: hæc enim vitam, ille iudicium perficit. Poſtremò Vulcani & Zanthi fluuij contrarietas totius corporeæ conſtitutionis principia decenter diſponit: Nam ille caloris & ſiccitatis facultates promouet, hic frigiditatem & humiditatem conficit, ex quibus omnis generatio originem ſuam nanciſcitur. Sed ſicuti finis belli pax eſt, ita neceſſe quoque eſt, vt contrarietates tandem in mutuam concordiam deſinant; ideo Venerem finxerunt litis conciliatricem, quæ tametſi deteriori parti ſuppetias ferat, ideo tamen facere credendum eſt, quòd hiſce deterioribus aſſiſtendo inſignem quendam ſplendorem & gratiam conferat, quâ ornatæ res cum contrarijs ſe melioribus rebus certo modo & mirâ quâdam ſympathiâ coniungunt. Atque hæc de myſtica Deorum pugna ſufficiant.

Iunonis & Dianæ diſſidium quid?

Mineruæ & Martis diſſidium quid.

Mercurij & Latonæ diſſidium quid.

Vulcani & Zanthi fluuij contrarietas quid.

Venus litis conciliatrix quid.

II. Effatum. *Si quis nouerit illud Oraculi; Binarius aſſidet illi; cognoſcet, quomodo intelligendum ſit apud Homerum, cæteroſq́ Poëtas, cauſam malorum Dijs imputari; intelliget quoque, quomodo in arbore Sephiroth Geburah aſſocietur Cheſed, hoc eſt, rigor ac timor miſericordiæ; & quomodo Typhon Oſiri pacificus fiat.* Mirabatur olim Socrates, vt eſt apud Proclum, quomodo de eſſentia omnium præſtantiſſima, & cuius eſſe totum ſit bonitas, Homerus tamen audeat dicere:

Bina Iouis templi ſita ſunt in limine vaſa,
Hoc hominum bona fata gerit, mala continet illud.

Homeri dictũ explicatur.

Quomodo ergo id fiat, iuxta mentem Poëtarum interpretabimur. Cùm itaque vniuerſa biſormibus entium principijs diſtincta ſint, omnium entium ſubſtantiæ, animarum genera, naturales potentiæ, & materialium differentiæ, poſtremò & humana negotia, & iudicia ſecundùm iuſtitiam, duplicem ſortita ſunt conditionem; quorum quædam ſtatus præſtantioris, quædam inferioris deteriorisque. Potiora ſunt in corporum ſecundùm naturam diſpoſitionibus pulchritudo, robur, bona habitudo; in fortunæ viciſſitudine magiſtratus, honores, diuitiæ. Cœterùm his oppoſiti habitus, euentuſque rerum, deterioris conditionis ſunt. Illa boni nomine ſapiens appellat antiquitas, hæc mali nomine; non tamen eâ ſignificatione, quâ iniuſtum, ſceleratum, luxuriæ inquinamentis deditum, malum vocare ſolemus; quæ vti mala in genere moris, vt philoſophi loquun-

Bini ſunt rerum omniũ ordines, quædam bonæ, quædam malæ.

Pythagoras.

Ordo bonorum & malorum.

quuntur, ita illa mala in genere naturæ accipi debent. Cognouit & hos binos rerum ordines Pythagoras, dum geminos entium ordines in rerum adminiſtratione poſuit, vnum bonum, alterum malum. quos quidem binos rerum, tùm malarum, tùm bonarum in Mundo euenientium ordines, non niſi ab Opifice vnitate deducere oportet. Nam ab illo rerum principio, & Deorum diuiſiones, & generum quæ Deos ſequuntur, dependent. Item bonorum atque malorum circa generationem, vel fato deſtinatorum, vel ſecundùm iuſtitiam animis euenientium, cauſa reponenda eſt in diſpenſatore Vniuerſi, qui & animas, vti loquuntur veteres Theologi, Poëtæ, in mortalem regionem demittit. Effectus enim fati, ab opificis, vt Iamblichus & Proclus pulchrè docent, prouidentia dependent, & ordo ſiue progreſſio circa eandem ſubſiſtit, eiuſque determinationes ſequitur diuinæ legis vindex. Omnium igitur bonorum & malorum, præſtantiorum deteriorumque largitionum, item proſperiorum ſimul impedientiumque actiones animæ in rebus externis cauſam Opifex & Pater in ſeipſo conſtituit, atque omnia iuxta mentem ſuam gubernat, ſingulis conuenientia tribuens, & ad paternum ſui imperium cuncta referens.

Iamblichus. Proclus.

Quomodo intelligendū ſit, Deum bonorum & malorum cauſam eſſe?

Rectè igitur Homerus hoſce duos fontes, ex quibus meliora ſimul & deteriora ſcaturiunt, quibuſque opifex animas iuſtè gubernat, nominauit πίθους, id eſt, vaſa ſeu dolia, ſiue quòd Deus intelligibili ſuadela proprium finem omnibus inducat, ſiue vt capacitatem eorum innueret, omnigenos & varios effectus continentem, quippe diſperſam omnium eorum, quæ animo diſtribuit Pater, primò in ſe vnitam complectitur multitudinem.

Dyas Ioui aſſidens multitudinem notat.

Atque hic eſt binarius ille, qui Ioui aſſidet; dum videlicet ex Monade in dyadem ſeu binarium diffunditur; qui cùm, vt Timæus loquitur, principium neceſſitatis ſit, mali quædam fatalis portio omnibus rebus noſtris iam tum admiſcetur, dum naſcimur; quæ cùm ſemina mortalia ſint, partem huius cauſæ ſuſtinent; vnde prauitas ingenij, morbi, curæ, aliaque fatalia incommoda mortales, veluti lucem vmbra, perpetuò concomitantur, (non quòd Iuppiter illa intendat ex ſe, ſed conſecutiuè) vt rubigo ferrum. Verba Triſmegiſti ſunt, vt ſequitur, ad Pimandrum. *Ab ipſo profectò factore nihil malum, nihilque turpe; hæ ſiquidem paſſiones ſunt creata ſequentes opera, quemadmodum æs rubigo, animata corpora limus: at neque faber ferrarius rubiginem induxit, neque animati corporis genitor cœnum ac ſordes; ſic nec Deus malum, generationis autem perſeueratio malum ſubrepere cogit, eaque de cauſa mutationem rebus Deus inſtituit, ceu quandam generationis ipſius purgationem.* Eſt enim humanæ conditionis ſorti ita comparatum, vt ſimul ac materiæ fœcibus immergitur homo, mox varijs perturbationum furijs, fortunæque miris iactibus agitetur, donec hiſce veluti purgatus ex Dyade in Monadem vnde profluxerat, reuertatur. Indicant hanc malorum miſcellam Hebræi per emanationem ſeu attributa Dei גבורה פחד צדק, *Geburach*, *Pachid*, *Zedek*, nomina ſeueritatis & fortitudinis, ex quibus veluti diuinæ iuſtitiæ miniſtris, omnis in Mundum pœna, malumque profluit. Verùm cum de hiſce fuſiùs in Cabala agamus, eò Lectorem remittimus. Et tametſi diuina prouidentia tot ac tanta mala in homines per-

Triſmegiſtus.

miſe-

miſerit, ea tamen tantùm abeſt, vt intendiſſe iudicandus ſit, vt potiùs validum inde bonum emergat. Sicut enim Mundum contrarijs gubernare voluit, ita bona malis, conſonis diſſona, ſecunda aduerſis ſapienter miſcuit, vt ex malorum contemplatione homo in boni appetitum ardentiùs inſurgeret; & dum conſona diſſonis aptè temperat, pulcherrima inde Mundo harmonia naſceretur. Hinc omnis ſympathiæ & antipathiæ lex, rerumque diſcors concordia nihil aliud, niſi bonum vniuerſi, ſine qua id conſeruari minimè poſſet, intendit. Si enim omnia in Mundo bona abſolutè forent, Mundum interire neceſſe foret; imò bona dici non poſſent, cùm bona creata denominationem ſuam non niſi ex malorum oppoſitione ſortiantur: vti enim bonum, teſte Dionyſio, eſt ex integra cauſa, ita malum ex quouis defectu. Hinc ſapienter Ægyptij fingunt Typhonem Oſiris aduerſarium, ideo ab Iſi & Horo non fuiſſe interfectum, ſed liberè demiſſum: Nam vt pulchrè Plutarchus docet: *Non enim paſſa eſt Dea, quæ terræ Domina eſt, vndique aboleri naturam Typhoniam humori contrariam, ſed dimittit eam, & laxat, cupiens temperiem relinqui, quia non poterat Mundus eſſe perfectus, ignea natura, hoc eſt, Typhonia abolita.* Quod verò Venus mediatrix inter Iouem & Gygantes, id inter Oſirin & Typhonem Iſis eſt. Patet igitur propoſiti epiphonematis ratio & ſenſus.

Mala Deus permiſit vt bona emergant.

Dionyſius Areopagita.

Typhon ab Iſide & Horo non interfectus quid ſignificet.

Conſectarium.

EX his patet, cur Dijs iuſiurandi violatio à Poëtis imputetur. Apud Homerum & Proclum de doctrina Platonis (cuius mentem hoc loco explico) ſæpiùs mentio fit iuſiurandi à Ioue & Minerua perpetratæ violatio; qua quid myſticè indicent, aperiendum duxi. Notandum itaque, Deum principium, finem, omniumque rerum media obtinere, ſequi verò poſt ipſum diſcedentium à diuina lege vindicem iuſtitiam. Diſcedunt autem à Deo, qui iuuentute, & amentia, cum concupiſcentia inflammati affectibus terrenis indulgentes, in vltimum ſcelerum omnium barathrum tandem præcipitantur. Nam vt rectè Homerus, qui ſæpè peccarunt, & maximis ſeſe flagitijs contaminarunt, ſecundùm vnicam Iouis voluntatem factorum ſuorum pœnas dant:

Iuriſiurandi violatio Deorum quid ſignificet.

Homerus.

Cum Sobole, vitaque ſua, atque vxoribus vnà.

Hanc verò punitionem primariò Iouem exequi occultâ quâdam, & ab omnibus incognitâ ratione; ſecundariò autem Mineruam cooperantem, & inſeruientem paternæ Iouis prouidentiæ, flagitioſos homines caſtigare, Orpheus teſtatur his verbis:

Orpheus.

Perficit hæc mentem vindex Iouis vſque parentis.

Cœterùm ſi illi, quibus in fœderibus & iuſiurando dixerat:

Quòd ſi non ſeruet præſentia fœdera quiſquam,
Huic fluet in terram cerebrum, ceu vina fluunt hæc:

Iouinam legem violarint; hoc ipſo in pœnas ſeſe conijciunt, dignoſque vindicta præſtant. Siquidem fœderum & iuramentorum præuaricatio ab illis præcipuè ſcaturit, qui iam dudum Deorum res mortales iuſtè regentium

tium iras, ob præteritorum ſcelerum perpetrationem commeriti ſunt. Moueri autem, & ad actionem incitari, Proclo teſte, ab ipſis Dijs feruntur; non quòd Dij homines puniendos, impios & iniuſtos reddant, ſed quia promptis & idoneis ad mala futura occaſionem patrandi permittunt, vt poſtquam aliquando pro animi habitu operati ſunt, & conceptum ſcelerum fœtum in lucem protulerunt, vltione & pœnâ digni fiant; ita quidem, vt vltio improbitatis comes in iſtis ipſis, non in diuina iuſtitia perfici cenſeri debeat. quemadmodum Medici ſectionum, vſtionumque cauſa non ſunt, ſed affectus morbique eorum qui curantur; in quorum pœnis medicus aliud non intendit, niſi ſanitatis ex ſectione, aut vſtione proueniens bonum. Dum ergo Minerua Pandaro Troiano optionem dat, vt vel potentiorem ditioremque conditionem, vel eidem contrariam eligat, ipſe tamen (vtpote vir ambitioſus, auarus, impius, tyrannus, ac gygantæo quodam & audaciſſimo ingenio præditus) deteriorem præfert; huius ſtolidæ electionis cauſa Minerua non eſt, ſed eligentis improbitas & intemperantia. Deus igitur minimè verorum malorum animis obuenientium eſt cauſa, ſed praui ingeniorum habitus improbarum actionum ſibimet ſunt Authores: Nam, vt rectè Plotinus, *fit enim iniuſtè quidem, quod perpetrat ſceleſtus quiſpiam, at iuſtè, quia inde patitur, pœnamque ſuſtinet ad totius improbitatis caſtigationem*. Patet itaque, iuramenti præuaricationem non à Ioue & Minerua, ſed à Pandaro & Troianis prouenire, permittentibus tamen Dijs hoc facinus, & δυσβουλίας quandam immittentibus, vt aiunt, quæ iuſtitiæ executionem præcedit, & facinoroſos ad integram vitiorum vindictam quodammodo præparat. Malum itaque veluti boni quædam priuatio eſt, cuius cauſa res ipſæ natura conſtantes ſunt, dum errore aliquo à ſua integritate recedunt. Vnde S. Athanaſius in Orat. contra idola: *Nullum*, inquit, *malum à Deo, nec â Deo, nec in Deo, nec ab initio extitit, nec vlla eſt eius ſubſtantia, ſed homines per priuationem imaginandi, cogitandique boni ſibi illud, quod malum eſt, comminiſci cœperunt, effinxeruntque pro libidine ea, quæ non erant: vt enim ſi quis Sole præſente, & vniuerſa terrarum ſuo iubare irradiante, conniueat oculis, ac inde tenebras, quæ nullæ ſunt, animo fingat, atque poſtmodum quaſi in tenebris ambulans oberret, vt nunc labente gradu procedat, nunc ad præcipitia ſe incitet, non lucem, ſed tenebras arbitratus eas, cùm nihil videat, intueri exiſtimat; ita humana quoque mens clauſis oculis, quibus Deum contemplari poterat, falſâ ſuâ imaginatione malis in iis ſeſe mouet & agitat, neſciens interim nihil ſe agere, dum maximè ſe negotioſam præbet*. Hæc pulchrè ſanè ſanctiſſimus Doctor. Sed de his fuſiùs in Theologia Ægyptiaca.

Deus permittit peccatores cadere, non iubet, aut iuuat.

Plotinus.

S. Athanaſ.

CAPVT IX.

Quid Poëtæ per tormenta animarum apud inferos indicare voluerint, ex mente Procli.

EFfatum III. *Qui diſcreuerit merita & demerita animarum, ſciet is, cur apud Poëtas iudiciorum tribunalia deputata ſint, & ad quid in Cabala Mal-*

Malcuth detruncata ſit à cæteris Sephiroth per פחד, *id eſt*, *rigorem.* Deus vti eſt infinitè bonus, iuſtuſque, ita bona & mala animarum ex æquo decernit. Atque in hoc Poëtæ & Philoſophi cum Orthodoxis conueniunt. Quid igitur indicent terribiles illæ, & ipſis Dijs exoſæ habitationes, quid Ixionis rota, ſaxum Siſyphi, Promethei tormentum; quid ſine mente Manes, vitæ ſimiles vmbræ, eiulatus animarum huc illuc euntium, ſtridoreſque, earundemque cum veſpertilionibus fumoque comparatio; quid vas Danaidum, quid infernales fluuij, & alia maximè tragica nomina; iuxta mentem veterum interpretari aggredior.

Varia animarum loca iuxta veteres Poetas.

Quemadmodum igitur animarum à corpore ſolutarum mores & habitus ſunt diuerſi, ita & Vniuerſi diuerſa loca, in quæ collocentur animæ, putabant exiſtere. Quaſdam enim ſimiles Dijs fieri volunt, ita à mortalitatis inſtrumentis ſeparatas, vt neque perturbationibus, neque materiali ampliùs ineptitudine repleantur, ſed amictus omninò puros & lucidos ferant; qui materiæ vaporibus non turbentur, neque natura terrena contaminentur. Nonnullæ verò, vt Proclus ait, necdum ſufficienter expiatæ, affectus teſtaceo corpori deditos adhuc habent, quorum vehicula materialia, impedita pondere, denique multum mortalis conditionis ſecum trahunt. tales Socrates in Phædone inquit circa ſepulchra volutatas, vmbratilia ſpectacula exhibere; Homerus vmbris conſimiles fieri canit. Sunt denique iuxta eos aliæ, quæ ſceleribus contaminatæ, infimum Mundi locum æternis pœnis deputatum ſortiuntur. Quæ quidem apprimè indicant triplicis generis animarum, iuxta orthodoxam doctrinam, beatarum, purgandarum, damnatarum ſtatum; vt proindè mirum ſit, Philoſophos diuinâ luce deſtitutos, naturalis luminis ductu, huc pertingere potuiſſe. quæ omnia cùm apud Platonem fuſè deſcribantur, hìc immorari nolo. Eſt enim diuinitatis proprium, & ab primo Mundi conditu vſitatum, altiſſimis etiam gentilitatis tenebris ſupernaturalia quædam diuinæ legis ſuæ arcana, ſiue ad improborum correctionem, ſiue ad bonorum incitamentum inſeuiſſe. Quid aliud per Elyſios campos, per aurea Saturni ſecula, niſi Beatorum ſtatum? Quid aliud per metempſychoſin, ſiue animarum tranſmigrationem, niſi purgandarum à culpis animarum, varias pœnas pro magnitudine delictorum deſtinatas; niſi diuerſa purgantis ignis media & inſtrumenta indicant? donec ſolutis debitis, & purgatione ritè peractâ, ſuo tandem centro ac ſphœræ, vnde profluxerunt, reſtituantur. Quid aliud rota Ixionis, Siſyphi ſaxum, vas Danaidum, quorum labores nec terminum, nec finem habent, niſi ſupplicia æternitatis iuſtiſſima peruerſis & obſtinatis in malo animabus deſignata indicant? Vbi Minos, Æacus & Rhadamanthus, inferorum ſeueriſſimi vitæ tranſactæ iudices conſtituti, in minima inquirent; vbi Eumenides, Erynnies, furiæ, ſententiæ à Iudicibus propoſitæ miniſtræ & executrices, ſingulas debitis ſupplicijs exercebunt. Sed audiamus Procli Verba, qui tam eleganter omnia hæc deſcribit, vt ea non tam humano, quàm diuino inſtinctu eructaſſe videatur: [Præterea quis non veriſſimũ eſſe dicat, multas animas corpora cum luctu deſerere, & abſtrahi quàm ægerrimè, propter iucundam

Socrates.

Homerus.

Triplex ſtatus animarum ab antiquis Philoſophis cognitus.

Plato.

Aurea ſecula Elyſij campi Beatorum ſtatum deſignant.

Animarum tranſmigratio ſtatum deſignat animarum purgandarum.

Rota Ixionis, Syſyphi ſaxũ, vas Danaidum, Æternitatem pœnarum deſignant.

Proclus.

dam cum illis vitam,& multiplices voluptates? Nam voluptates, vt in Phædone Socrates ait, ceu clauis copulant animas, & affigunt corporibus; & poſtquam à corporibus egreſſæ ſunt, vehiculis opacis, & Sirenum, id eſt, voluptatum vaporibus perturbatis, ponderoſis atque terrenis vti ſolent,& vocem incertam, ſonitumque materialem edere, quam poëſis ſtridorem nominat. Sicuti enim animarum in cœlos aſcendentium organa vocem emittunt harmonicam, & concinnum decentemque motum habere videntur; ita illarum, quæ ſub terram deſcendunt, ſonus ſtridori ſimilis eſt, appetitioni tantùm & imaginationi deditæ vitæ ſpeciem repræſentans. Quin etiam locos inferorum,& ſub terra ſita tribunalia iudiciorum, & fluuios, de quibus Homerus atque Plato nos docuére, non pro vanis imaginationibus, & monſtroſis fabulis æſtimare conuenit. Sed & animis in cœlum peruenientibus multi, varijq; loci, iuxta ſeries quæ illic fiunt, deſtinantur. Sic exiſtimandum eſt, illis, qui ad hoc opus caſtigari, purgariq; debent, ſubterráneos locos eſſe paratos, qui varios elementorum ſupra terram defluxus ſuſcipiunt, quos Mythologi fluuios & amnes appellant. Quare non eſt damnanda poëſis, quòd ita de inferis dicat:

Socrates.

Exoſus ſuperis locus eſt, horrendus, & ater.

Inferorum loca deſcribuntur.

Mouet enim horrorem illa varietas, & præſidum imaginatio Dæmonum. Perhibetur autem locus inferorum Vniuerſi extremus & infimus eſſe, multum materialis confuſionis habere, & ne Solis quidem radijs vnquam luſtrari, propter omniſarias ſordes, ſecundùm diuerſos animarum habitus, quæ illuc feruntur, ceu in regionem à Dijs remotiſſimam.] Hinc patet quoque, cur Hebræi per Malcuth à reliquis Sephiroth per Pechad reſectum, locum hunc intelligant. Eſt enim Malcuth, vt Cabaliſtæ docent, vltima Sephirarum, & ſublunarem Mundi locum indicat; tunc autem per rigorem diuinæ iuſtitiæ reſecatur à cœteris Sephiroth, quando animæ propter peccata & iniquitates, diuinis illuſtrationibus,& ſacris chariſmatum donis, diuinæ iuſtitiæ rigore ſic exigente, priuatæ, vmbræ mortis deſtinantur, & æternis tenebris, vbi nulla diuinæ illuſtrationis ampliùs ſpes ſupereſt, deſtinantur.

Doctrina Cabaliſtica de Malcuth a Sephiris reliquis truncata.

CAPVT X.

Concubitus Deorum cum Deabus myſtica interpretatio, ex mente Procli.

EFfatum IV. *Qui penetrârit, quomodo ſupremum Numen amore agitatum, Mundo ſe viſibili communicauerit; intelliget, quid Homerus per concubitum Saturni & Rheæ, Iouis & Iunonis, Vulcani Martiſq; cum Venere; Ægyptij verò per Oſiris & Iſidis congreſſum, intellexerint*. Non eſt veriſimile Homerum humanæ ſapientiæ oraculum, tam indigna ſub fabulæ tegumento de diuinæ eſſentiæ natura protuliſſe; ſed ænigmaticis huiuſmodi inuolucris, vt ſuprà dictum, non alio fine vſum fuiſſe, niſi vt ominoſa diuinitatis ſacramenta, à plebeiorum rudi intellectu & incapacitate ſemoueret,

uerct, ſoliſq; ſapientibus medullam propoſitæ fabulæ enucleandam præberet. Quàm itaque per incongrua verba, diuinitati congrua exponat arcana, hoc loco iuxta mentem eius exponendum duxi.

Sciendum itaque, quòd omnes diuinorum ordinum diſpoſitiones iuxta veteres Philoſophos, tùm ex vno Vniuerſi principio, quod & Bonum à Platone dicitur, tùm ex geminis cauſis ab illo archetypo vno immediatè proximis, quas alij dyadem, quidam multitudinem, alij terminum & infinitum vocant, progrediuntur. Haſce verò geminas cauſas iuxta ſeparationem Dijs congruam, diuiſas diſcretaſque alij Maſculo-fœmineis, alij par-imparibus, alij denique paterno-maternis, comparant; id eſt, per modum principij actiui & paſſiui. Hæc enim cùm ex ſe & natura ſua vnionem, ob primordialem cauſam, quæ toti entium generi vnitorum bonorum Dux & Author eſt, deſiderare viderent ſagaces primæuæ ſapientiæ Authores; admirandum hoc naturæ cum opificis ſupremâ mente coniugium, ſymbolicæ mythicæque ſpeculationis cortice inuolutum, ſub forma nuptiarum, congreſſus Deorum Dearumque, & multiplici filiorum fœtu, concatenatiſque ſuperorum æquè atque inferorum Deorum Dearumque connubijs, iuxta omnem ſupremæ diuinitatis influxum in omnia extenſum diffuſumque, expreſſerunt. Hinc Cœli, Terræque, Saturni & Rheæ congreſſus: Hinc inter opifices Mundi omnium prima Iouis & Iunonis commixtio facta traditur. Nam Iuppiter vti paternæ dignitatis eſt, ita iuxta vnitatis ordinem omnia producit, & cum intelligibili termino comparatur: Iuno verò mater eſt omnium eorum, quorum Iuppiter pater, & iuxta fœcundum binarium cum ipſo iuncta, omnia ea, quæ inferiora Ioue ſunt, conſtituit, & cum infinito ſimilitudinem, teſte Proclo, habet; ita quidem, vt ante omnia in ſingulis Deorum ordinibus vnitiua opificis præſtantia, in generationis verò & dualitatis cauſa perfecta in Opificem conuerſio conſideranda ſit; præſtantioribus quidem in ſeſe diuinioribuſque potentijs conſtanter mouentibus, inferioribus autem committentibus ſe potentijs illorum. Quæ omnia pulchrè Ariſtoteles explicuit per materiam in continuo formarum appetitu exiſtentem. Hinc, vt apud Plutarchum eſt, Iſis cùm auidè Oſirem coniugem deſideret, tam anxiè eiuſdem diſperſum à Titanibus corpus inquiſitum, in vnionem reſtaurare molitur; de quo paſſim in hoc libro fuſiùs tractatum vide. Eandem ob cauſam Iuno ad congreſſum Iouis tàm ſollicitè aſpirat, vt nimirum eſſentiam ſuam adhuc in multis imperfectam perficiat, & omnigenis potentijs præparet; Iuppiter verò, vt omnis bonitatis fons, ita diuino amore agitatus, nihil adeò in votis habet, quàm bonitatis ſuæ influxu omnia fœcundare, bonis implere, cauſamque multitudinis collectiuam, vimque inferiorum in ſe conuerſiuam, porrigere. Fit autem vtriuſque copula, & indiſſolubilis connexus ab vniuerſo ſeparatus, & à Mundi domicilijs ſeiunctus, in monte Ida, loco idearum, & intelligibili natura, in quam Iuppiter prodit, & Iunonem ad ſe allicit amoris vi; non ipſe quidem conuerſus in participantem, ſed propter abundantiam bonitatis, ſecundùm hanc quoque coniunctionem cum ſeipſo & intellectu, Iunoni

Quid Poetæ per coniugium Deorum Dearumque ſignarint?

Ariſtoteles.

Iſis cur Oſiridis corpus tam anxiè quærat?

Plutarchus.

Quid per coniunctionē Iunonis & Iouis.

noni gratificans ſe communicat; huiuſmodi enim ſunt præſtantiorum amores, inferiora in ſuperiora conuertunt, & ſubiectorum bona perficiunt & implent. Hæc verò Homerum aliunde non habuiſſe, quàm ab Ægyptijs, ſatis ſuperque teſtantur ea, quæ & Hermes, & Iamblichus de ſimilibus fuſè pertractant, ille in Pimandro & Aſclepio, hic in libro de myſterijs Ægyptiorum, de quibus ſuo tempore & loco copioſiùs. Sed nunc vnde abiuimus, illuc reuertamur.

Hermes. Iamblichus.

Eſt itaque Iuppiter nihil aliud, niſi ſuprema mens omnium moderatrix; Iuno verò eiuſdem prouidentia iuxta anagogicum ſenſum. Copula ſignificat reciprocam amoris vim, quâ bonitatis ſuæ exuberantiam iuxta idealem conceptum Mundo communicare voluit. Voluntatis ſuæ executor fuit Vulcanus. Hinc ab Homero Ioui congredienti cum Iunone thalamum conſtruxiſſe fingitur, qui quidem nihil aliud innuit, quàm Vniuerſi conſtitutionem, & Mundi ſenſibilis fabricam. Eſt enim Vulcanus Vniuerſi opifex, vti Orpheus teſtatur, cuius aſſeclam Martem quoque ponunt cum Venere Vulcani coniuge adulterium committere; quorum ſenſus hic eſt. Vterque & Vulcanus, & Mars, circa Vniuerſi diſpoſitionem occupati finguntur; Marti quidem Vniuerſi contrarietatum diſcernendarum cura incumbit, & nihil aliud indicat, quàm vim illam diſſidiorum in natura rerum occurrentium, excitatricem, fotricemque: Vulcanus verò vim illam oſtendit, quæ totius ſenſibilis Mundi machinam artificioſis inuentionibus exornat, & certis naturæ proportionibus & potentijs implet. Quare fingitur in poëſi circa cœlum viginti tripodes conſtituere, vt perfectiſſimâ figurarum, quam icoſaëdron vocant, ipſum inſtrueret: Item Lunæ ſubiectas multas & varias artificioſè formas fabricare, quas refert Iliad. 6. Homerus.

Iouis & Iunonis concubitus anagogica interpretatio.

Orpheus.

Vulcani & Martis cum Venere adulterium quid ſignificet.

Fibulæ, & armillæ, ſpecioſa monilia, torques.

Sed quoniam neuter dictorum Numinum, niſi intermediâ pulchritudine & harmonicâ gratiâ, opus ſuum exequitur, hinc vtrique Venerem copularunt; Marti videlicet, vt contrarijs rebus harmoniam & ordinem inſerat; Vulcano verò, vt ſenſibilibus opificijs pulchritudinem inducat, queîs Mundus hic, veluti ex miſcella quàm venuſtiſſimus conſono-diſſonorum euadat; quod Veneris donum eſt. Porrò Vulcanus iuxta voluntatem Iouis coniugem duxiſſe Venerem fingitur, Mars adulterium cum ea commiſiſſe; quibus quidem nihil aliud indicatur, quàm quòd Vulcano, rerum ſenſibilium opifici, naturali quodam appetitu coniungitur pulchritudinis & conciliationis cauſâ; diuiſionis autem & contrarietatis præſidi aliena eſt. Atque hic eſt diſſimilium cauſarum conſenſus, quem Homerus haud incongruè per adulterium expreſſit, cum Venere Vulcani coniuge commiſſum. Erat autem cumprimis neceſſarium, vt per hunc diſſimilium cauſarum conſenſum, contraria ſibi mutuò conciliarentur, & Mundi bellum in pacem deſineret. Quemadmodum enim in Mundano ornatu ſuperiori pulchritudo, elegantia, forma, cœteraque Vulcani opera conſpicua ſunt; ſic in inferiori generationis orbe elementorum pugna, oppoſitio, contrarietates naturalium facultatum, denique prorſus Martia

Cur Venus Vulcani coniunx cum Marte adulterium commiſiſſe dicatur.

dona

dona comparent; quibus Vulcanus vincula ideo inieciſſe dicitur, vt mundana genera artificioſis rationibus aptè connecterentur, atque tum ex contrarietatibus Martijs, tùm conciliantibus Venereis donis, vnam vndequaque perfectiſſimam conſtitutionem efficiant. Verum cùm humidi conditione ſic exigente, perpetua generationis & corruptionis viciſſitudo rebus inexiſtat; hinc aptè fingitur Vulcanus vincula, quæ Marti & Veneri iniecit, denuo, Neptuno ſuadente, ſoluiſſe: Neptunus enim humidi præſes perpetuam generationis continuitatem, quæ in calido & humido conſiſtit, ſaluam eſſe cupiens, & mutationis circulum in ſeſe reſolui, nata corrumpi, corrupta naſci efficit. Quæ omnia Proclus hiſce verbis confirmat: *Profectò primus & perfectiſſimus rerum Opifex mundum videtur ex contrarijs elementis conſtituiſſe, & certâ proportione amicitiam ijs indere, coniunctis in ſe ſimul Vulcani, Martis, & Veneris effectibus. Producens enim contrarietates elementorum, ſecundùm Martem intra ſe agit; amicitiam verò moliens, iuxta Veneris potentiam operatur; Martijs verò Venerea connectens Vulcaniæ artis primitiuum exemplar in ſeipſo continere apparet. ipſe igitur omnia eſt, & cum omnibus Dijs operatur.* Vides itaque ex dictis, quomodo effatum in initio propoſitum intelligendum ſit.

Vincula Vulcani quid?

Natura Neptuni exprimitur.

Proclus.

CAPVT XI.

De Tranſmutatione Deorum, ex mente Procli de doctrina Platonis.

EFfatum V. *Qui nôrit varios diuinitatis in Mundi membra effectus, ſciet, cur Poëtæ & veteres philoſophi Deos in varia animalia, plantas, ſaxa, tranſmutatos exhibuerint.* Cùm Deus ex ſe & ſua natura mutationis incapax ſit, ſemperque ſibi vno eodemque modo ſimilis; incongruum, ne dicam, ſtolidum foret, Deum corruptibilium mutabiliumque rerum alterationibus ſubijcere. Arcanum itaque latet; quod quale ſit, & quomodo huiuſmodi intelligenda ſit μεταμόρφωσις, hoc capite iuxta mentem veterum explanare viſum eſt; vt ſymbolicæ doctrinæ in figmentis veterum exhibita ratio luculentiùs pateſiat, præſertim cùm hieroglyphicæ Theologiæ ſtructura maxima ex parte huic innitatur.

Cùm itaque veteres ſublimi & perſpicaciſſimo ingenio præditi, Dei naturam exactiùs ſcrutarentur, viderunt nihil ex illis rebus, quæ ſenſibus aggeruntur, eidem competere poſſe, atque adeo ipſum ſola intellectus virtute comprehenſibilem. Viderunt prætereà, intellectum ſemper in actu ſine termino, ſiue intelligibili obiecto, eſſe minimè poſſe, cùm hæc ex ſe & ſua natura ſint correlatiua: Mundum autem hunc à Deo conditum, neceſſariò primò in diuino intellectu extitiſſe, tanquam faciendi operis ideam quandam & exemplar. Intellexerunt etiam, diuinum intellectum non tantùm circa propriam eſſentiam, ſed & Mundum, & ſingulas mundanæ machinæ partes diſtineri; & has ipſas in mente diuina veluti æternas quaſdam ſubſiſtentes ideas pulchrè & conuenienter contemplati fuerunt.

Veterum perſpicacia in Dei natura & operationibus contemplandis.

runt. Denique nullam rem à Deo conditam ſine peculiari eius influxu & conſeruatione durare poſſe cognouerunt, atque adeo ſingulis rebus, cœlis, omnibuſque, quæ cœlorum ambitu continentur, aſtris, elementis denique, & quæ ex ijs componuntur mixtis corporibus, Deum ad ea ineffabili prouidentiæ ſuæ aſſiſtentia fouenda atque ſuſtentanda præſentem eſſe. Vt igitur hanc admirabilem diuinæ in mundana membra diffuſionis rationem altiùs à rudi profanorum captu ſemouerent, Deorum metamorphoſin architectati ſunt. Hinc vim ſupremi Numinis Mundi gubernatricem, Iouem; temporum diſpoſitricem, Saturnum; Vniuerſi animatricem in *Sole* ſe exercentem, Apollinem; & ſic in cœteris ordine ſphœris cœleſtibus, & elementaribus, vnicam & indiuiſibilem Dei virtutem, iuxta diuerſam participantium corporum conditionem, effectúſque inde reſultantes, ſub diuerſis Deorum Dearumque nominibus exhibuerunt. Atque hucuſque rectè & ſapienter primæui excultioris ingenij Myſtæ ratiocinati ſunt; factum tamen fuit, vt ſuccedentes Philoſophi mentem veterum aut non rectè penetrantes, aut eam falsò interpretantes, ſingulas huiuſmodi à diuina mente peruaſas mundanæ machinæ partes, veluti totidem quaſdam diuinas ſubſtantias (quos Deos dixerunt) exiſtimârint. Atque hinc, veluti ex equo quodam Troiano, execranda illa in Mundum πολυθεΐα originem inuenit. Sed cùm hæc in Obeliſco Pamphilio lib. III. fusè cum exaggeratione declarata ſint, eò Lectorem remittimus; noſtrarum partium hoc loco eſt, mentem primorum ſapientum circa Deorum metamorphoſin explanare.

Origo fabulæ de transmutatione Deorũ.

Diuerſi Dij nil aliud ſunt quàm diuerſæ vnius ſupremi Numinis virtutes.

Quando Idololatria in mundum introducta.

Quemadmodum igitur *Sol* radios ſuos vniformi, & *conſtanti*, & immutabili diffuſione omnibus Mundi corporibus communicat, nihil tamen ſubſtantiæ Solis inde quicquam aut alterationis, aut mutabilitatis obuenit, vtpotè ſolâ varietate effectuum, quos producit, in participantium corporum conditione & qualitate exiſtente; ſic ſuprema Mundi mens, & Sol ille archetypus, rerum omnium Opifex Deus, dum in Mundi membra diffuſus terrenis materialibuſque, vt ita dicam, miſtus, innumerabiles effectûs producit, non putandum eſt, vllam inde ſequi eſſentiæ ſuæ mutabilitatem, nec materialium potentiarum contagione illum inquinari; ſed tota effectuum diuerſitas & differentia, ex parte ſubiectorum corporum, diuinos influxus diuerſimodè participantium, attendenda eſt. Nam vt rectè Proclus: *Simplex enim Deorum eſſentia videntibus apparet varia, cùm Dij tamen neque mutentur, neque fallere velint; ſed ipſa natura pro modo, diuerſitateq́ participantium, proprietates Deorum determinat.* Nam etſi vnum ſit, quod participatur; aliter tamen atque aliter diuerſa ſuſcipientia participant. In Mundo quidem Angelico ſeu intellectuali, ſe exerit per effectûs naturæ Angelicæ conuenientes, vt eſt, intelligere, amare, mitti, præſidere rebus fidei ſuæ commiſſis: In Mundo Sidereo per motum cauſatum, calorem, lumen, cœteraſque aſtrorum influentias: In Elementari Mundo, per innumeros effectus in animalibus, plantis, lapidibus, mineralibuſque elucеſcentes. Itaque participatus à Deo influxus ſubſtantia quidem eſt, vniformis, & immutabilis, & per ſe conſtans; multiformis autem

Comparatio Solis & Dei.

Proclus.

Deus diuerſis rebus diuerſo modo ſe communicat.

tem participatione videtur, & diuerſas imaginationes mouet propter imbecillitatem iudicij participantium. Quibus conſentit Proclus, dum ait: *Alterâ verò ratione diuina natura cùm plurimas in ſe ſitas potentias, & ideas habeat varias, diuerſa ſpectacula intuentibus ipſam exhibet; ſiquidem iuxta potentiarum varietatem in alias atque alias formas immutari dicitur Numen, in quo omnes iſtæ potentiæ continentur, nunc hanc, nunc illam exerens; quamuis perpetuò cum omnibus agat. Cogitatio tamen inſpectoris ab hac ad illam diſcurrens, propter inſpectorum multitudinem, Numinis varietatem imaginatur.* Atque hic eſt decantatiſſimus ille Proteus innumeris rerum formis expreſſus, verus Neptuni Miniſter, omnium rerum generabilium ſimulachra continens; cuius coniunx Idothea, hoc eſt, formarum mater & Dea; ad innumerabilem rerum varietatem, quæ per humidi præſidis Miniſtrum Proteum diuinis potentijs præditum, & per Idotheam coniugem producuntur, indicandam. Proclus. Proteus, & Idotea quid.

Nunc aqua, nunc ignis, animal nunc reptile factus.

Quotquot enim continet in æterno exemplari formas, in totidem ſigillatim per potentiæ ſuæ operationem conuerti dicitur, in ea diuerſitate rerum, quæ potentiæ ſuæ ſubſtant. Vnde Deorum antiquiſſimus apud Orpheum habetur, vt ſuo loco videbitur; cui & claues maris, & omnium præſidium tribuit. Vndè in curru Phocis trahentibus triumphare fingitur Virg. l. 4. Georg.

Eſt in Carpathio Neptuni gurgite vates,
Cæruleus Proteus, magnum qui piſcibus æquor, Virgilius.
Et iuncto bipedum curru metitur equorum.

Proteum Neptuni filium & Miniſtrum, nonnullos eſſe aërem, quòd è Stoicorum ſententia Iuppiter aër ſit appellatus, cumque adeo omnia pertranſire, & vbique eſſe, exiſtimaſſe reperio. Nam aër proximè fit ex aqua in illum extenuata, cuius natura eſt, omnia temperare, adeoque ortus omnium principium & plantis animalibuſque exiſtit. Hinc Homerus l. 4. Odyſſ.

Concuſſit ceruice iubas Leo factus, & inde Homerus.
Fit Draco terribilis, modò Bos, modò Pardalis ingens,
Alticomans aut arbor, nunc frigida defluit vnda,
Nunc ignis crepitat.

Nam ex eadem materia, pro aëris caloriſque ratione occulta, vel arbores, vel animalia naſcuntur, vel materia ipſius conuertitur in elementa; quod priſci per tot tamque multiplices formarum mutationes indicarunt: vnde Proteus, quaſi πρῶτον ὂν, primum ens, materiâ videlicet impulſu naturæ varias ſemper formas expetente. Tranſmutationes verò Deorum, ad comparationem Typhonis in varias animantes ſecti, quid aliud indicant, niſi ſingulos rerum naturalium genios, naturæ malo obuio, mox ad res fi- Proteus primum ens.

dei ſuæ commiſſas tutandas, conſeruandaſque quibus modis poſſunt, contra immanem typhoniam vim, naturæ deſtructricem, ſe defendere, hoc eſt, illius rei, cui præſunt, bono vnicè ſtudere. Sic Hammon in Arietem, Mercurius in Ibin, Pan in Hircum, Oſiris in Bouem, Apollo Accipitrem, (& ſic de cœteris) conuerſus fingitur, vnuſquiſque in id animal, quod iuxta analogiam quandam proprietatibus ſuis, & genij, & rei, cui præeſſet, indolem referret. Verùm cùm de hiſce in Obeliſco Pamphilio integro libro quarto copioſiſſimè tractatum ſit, eò Lectorem remittimus.

Transmutatio Deorum in animalia.

Proclus.

Omnia pulchrè confirmat Proclus hiſce verbis: *Immutati videntur Dij, cùm idem Numen iuxta diuerſos ordines atque gradus, & ad extremum vſq; procedit, multiplicans ſeipſum iuxta numerum, & in ſubiectas adminiſtrationes deſcendens. Etenim hoc modo quoque mutari Numen videtur in illam formam, in quam progrediens ſupernè deſcendit. Ita Mineruam Noctuæ, Mercurium Laro ſeu Ibi, & Apollinem Accipitri aſſimilatos dicunt, infimos ipſorum, & magis dæmonios gradus indicando, in quos à ſuperioribus procedunt; ita tamen vt vbi Poëtæ diuinas in abſtracto apparitiones inſinuant, eos ſine forma vlla ac figuris exprimant; vbi Angelicos, ſub varijs quidem formis Deos introducant, vniuerſalibus tamen, vti forma humana, idq; nonnunquam citra ſexus diſcrimen; poſtremò aduentationes dæmonum deſcribunt, tùm in ſingularia & indiuidua mutationes afferunt, ſiue in homines, ſiue in alias animantes particulares. Etenim cùm dæmones ordine diuinorum generum poſtremi ſint, talibus figuris exhibentur.* Vides igitur, quomodo huiuſmodi tranſmutationes triplici Mundo, Archetypo, Angelico, & Senſibili, aptè & cum congrua analogia applicentur; ita vt ſimplicem quidem naturam, & omnis compoſitionis expertem Dijs, vniuerſalem Angelis, animabus rationalem, dæmonibus verò particularem attribuant. Sed hæc de tranſmutatione Deorum myſticè intelligenda ſufficiant.

ANACEPHALAEOSIS

Effatorum myſticorum, quæ olim à Pico Mirandulano totius Orbis literatis propoſita ſunt, & nunc iuxta legitimum ſenſum exponuntur.

Effati I. expoſitio.

I. A *Saturnijs legibus eximuntur Dij qui contentiui & perfectiui ſunt; à Iouijs legibus Dei Saturnij; à fatalibus legibus omnis anima viuens intellectualiter; legi autem Adraſtiæ omnia obediunt.* id eſt, ſinguli diuinorum & mundanorum ordines ita ſe habent, vt inferiores reſpectu ſuperiorum debitam exerceant obedientiam; non contrà. Hinc iuxta ea, quæ ſuprà diximus, Saturno menti primæ ſubijcitur anima mundi, quæ Iuppiter dicitur; & huic Mercurius, Bacchus, Neptunus, Pluto; Mercurius vti nuncius & mandatorum Iouialium executor; Bacchus vti vegetalis naturæ Miniſter; Neptunus, vti humidæ naturæ præſes; & Pluto denique vti Mineralis naturæ cuſtos & conſeruator. Iuppiter autem throno ſceptro-

utroque conſpicuus, vti omnibus inferioribus ſe imperat, ita Saturno primæ menti, & hic primæ cauſæ rerum omnium ſubijcitur; quæ cùm continear omnia, omnia perficiat, meritò omnia, ad vltimum vſque rerum gradum, eius diuino ſubijciuntur imperio. Quod itaque de diuinorum generum ordinibus dictum eſt, de ſenſibilis quoque Mundi ordinibus dicendum eſt; Nam influxibus cœleſtium orbium, quos Platonici ex Zoroaſtro fatum, & fatalium legum authores dicunt, omnia inferiora ſubſtant, à quibus fatalibus legibus anima tantùm rationalis, vtpote diuinioris ordinis, iuxta rationis ductum viuens, eximitur. Patet itaque ſenſus effati.

II. *Quod in Phædro Platonis dicitur dorſum cœli, id in Parmenide dicitur Vnum; & quod ibi profundum cœli, hic totum; quod ibi axis, hic terminus.* Per dorſum cœli intelligitur idealis circumferentia totius, quæ nihil aliud eſt, quàm vnum illud, ſimplex, & interminum earum omnium principium, cuius cœli imum eſt totum id, quod mentis vnitate complectitur, cuius axis eſt mundanæ machinæ idea, circa quam veluti circa terminum mens diuina verſatur. Effati 2 expoſitio.

III. *Sicuti intelligibiles Dij omnia producunt vniformiter; ita intelligibiles ſimul & intellectuales omnia producunt trinaliter; intellectuales autem purè hebdomaticè, id eſt, ſeptenaliter.* Per Deos intelligibiles intelligitur ſolius Dei, ſupremæ rerum omnium cauſæ, virtus creatiua, quæ producit omnia vniformiter: per intelligibiles ſimul & intellectuales intelligitur Anima mundi Platonicorum, quam ipſi mentem primam, ſiue Angelum primum à Deo productum appellant; & hic ſecundùm Platonicos producit omnia trinaliter, id eſt, iuxta triadis in mente diuina exiſtentis ideam explicatam, & in opus deductam: per purè verò intellectuales ſubſtantias intelliguntur reliqui corporum mundanorum, quæ per ſeptenarium explicantur, præſides Angeli, multiplices vnius Iouis ſeu Dei virtutes; & hi ſeptenaliter producere omnia perhibentur, quia Mundano ſeptenario immerſi, rerum productioni, vt ipſi putant, incumbant. Sicuti enim paternalis proprietas eſt, ſolùm in intelligibilibus; ita conditoria ſiue factiua ſolùm in intelligibili & intellectuali natura proprietatem habet paternam ſimul & conditoriam; in purè intellectuali verò ſolam conditoriam habet facultatem, vt ipſi arbitrantur. Licet enim diſtinctæ ſint diuinæ hierarchiæ, ſciendum tamen eſt, omnia in omnibus eſſe ſuo modo. Qui hæc ritè intellexerit, apertè videbit, cur prima cauſa cœlum; cur prima mens Saturnus; cur anima Mundi Iuppiter ſit vocatus; vbi intelligibile reſpondet cœlo, intelligibile ſimul & intellectuale Saturno, intellectuale verò Ioui. Videbit quoque inter extremos paternos Deos, vt Proclus ait, Saturnum & Iouem, neceſſariò mediare Rheam, ad fœcundæ vitæ proprietatem indicandam; quæ vti coëxiſtit Saturno, ſecundùm ſuam ſummitatem, Rhea dicitur; & vti Iouem producit, & cum eo totales ſimul & partiales Deorum ordines diſponit, Ceres nuncupatur. Effati 3 explicatio.

IV. *Cædes Deorum tragica eſt, ſeptima vnitas diſcretiuâ ſeptenarij intellectualis.* Per ſeptenarium intellectualem nihil aliud indicatur, niſi infe- Effati 4 explicatio.

rior

rior mundus in paternæ mentis idea exiſtens; cuius ideatum eſt ipſe materialis elementorum mundus; in quo cùm ob conſenſus, diſſenſuſque varias leges, elementariumq; impreſſionum contrarietatem & inimicitiam, ſæua continuò bella moueantur, mirum non eſt, cædem Deorum hiſce allegoricè deſignari. Huic reſpondet illud Iamblichi: *Opifex ſenſibilis Mundi ſeptimus eſt hierarchiæ intellectualis*.

Effati 5 expoſitio.

V. *Prima trinitas manet tantùm, ſecunda manet & procedit, tertia poſt proceſſum conuertit; & ſicuti prima trinitas poſt vnitatem, eſt omnia intelligibiliter commenſurare, ita ſecunda vitaliter, & tertia iuxta mixti proprietatem*. Dicebant veteres, vt eſt apud Zoroaſtrem, paternum fundum è tribus trinitatibus compoſitum, ita vt quælibet trinitas habeat patrem, potentiam, & mentem; quos Græci ſecuti totidem trinitates ponunt, ſupremam, mediam, & infimam; ſupremam vocant, Cœlum, Saturnum, Iouem; mediam, Apollinem, Neptunum, Plutonem; tertiam, Hecatem, Proſerpinam, Nephtem. Supremæ triadis Cœlum eſt ſubſtantificatiuum, Saturnus diſpoſitiuus, Iuppiter conuerſiuus; quæ omnia quoque de reliquis trinitatibus dicenda ſunt. Verùm cùm in ſequentibus ſusè totam huius Theologiæ rationem ſimus expoſituri, ſuperfluum iudicaui de ijs ampliùs diſſerere.

Effati 6 explicatio.

VI. *Qui operatur in Cabala ſine admixtione extranei; ſi diu erit in opere, morietur ex Binſica; & ſi errabit in opere, aut non purificatus acceſſerit, deuorabitur ab Azazaele per proprietatem iudicij*. Propoſuit hoc effatum in ſuis Concluſionibus Picus; verùm cùm id non explicârit, & pauci eius ſenſum capere poſſint, mearum partium eſſe ratus ſum, illud hoc loco ab obſcuritate vindicare. *Binſica* Hebraica vox eſt, & nihil aliud indicat, quàm בנשיקה *Binſchica, in oſculo*, de quo Rabbini & Cabaliſtæ melioris notæ, dum Moſen oſculo Domini mortuum eſſe dicunt, vti inter alios R. Salomon Iarrhi ex his verbis deducit: ומת משה עבד יהוה בנשיקה, *Et mortuus eſt Moſes ſeruus Domini iubente Domino*. vbi loco בנשיקה, *iubente Domino*, ſeu ore *Domini*, interpretatur בנשיקה *Binſchica*, id eſt, *in oſculo*; alludique vult ad eum ritum, quo vel parentes filios, vel hi illos, vel cognati amicique cognatos & amicos morientes oſculabantur, quaſi tali Dominus fungens munere exceperit morientis ſerui ſui vitam. Cabaliſtæ verò per oſculum

Oſculum mortis quid?

mortis hoc loco intelligunt perfectionem cognitionis & dilectionis diuinæ & humanæ, ad quam peruenerat Moſes mortis ſuæ tempore; ideoque dicitur mortuus ex ore, oſculoue Domini, tanquam dignus, quem vt ſponſam oſcularetur ſponſus Dominus, qui loqui ſolebat cum eodem ore ad os, & ipſe moreretur cum oſculo pacis, cumque Domini bona venia & gratia. Nyſſenus dicit, tunc oſculum à Deo Moyſi datum, quando cum

Nyſſenus.

eodem loquebatur ore ad os, facieque ad faciem. Quam vim diuinam cùm ferre nequiret, ſuper illud os diuinum oſculumque animam efflauit, ſiquidem negauit Deus fore, vt videat ipſum homo, & viuat. R. Cabitol

R. Cabitol.

dicit, eſſe ſupremam animæ cùm Deo coniunctionem, iuxta illud: *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Quando enim homines abiectis omnibus terrenis rebus, ſoli Deo ſtudere contendunt, exutique omnibus mentis perturbationi-

tionibus, in Deum penitus per continuum virtutum & amoris diuini exercitium transformantur; tunc appoſitè ad oſculum Domini admiſſi dicuntur. Atque hoc eſt quod effatum vult, *qui operatur in Cabala*, id eſt, iuxta Cabalæ præſcriptas leges anagogicas, *ſine admiſtione extranei*, id eſt, ab omni rerum corruptibilium cura abſtractus; *is in Binſica*, in oſculo *morietur*, id eſt, vnione mentis in Deum tranſmutatus mortem aliam expectare non poterit niſi illam de qua dicit Pſaltes; *Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius*; qui verò contrariam viam ſectatus fuerit, is terrenis rebus immerſus, ſerpenti in cibum cædet, hoc eſt, ab Azazaele cacangelo iuſtitiæ ſiue rigoris diuini Miniſtro deuorabitur. Atque hæc eſt allegati epiphonematis expoſitio.

VII. *Nemo Proteum adijt, qui Pana non attraxit*. id eſt, nemo mirabilem rerum omnium mutationem, & formarum in hac mundana machina varietatem eluceſcentem percipere poterit, niſi Pana, id eſt, Iouem ſibi habeat propitium; id eſt, niſi per aſſiduum contemplationis mundanæ ſtudium, mentem capacem reddiderit; niſi omnia diſperſa, confuſaque in vnitatis ideam contraxerit. Hoc enim eſt Pana attrahere, id eſt, formas & ſimilitudines rerum, mutationumque viciſſitudinem, quæ in Proteo maximè elucet, in vnitatis intellectualis cribro explorare, & in idealem illam monadem ſupramundanam contrahere; in hac enim ſumma omnium vnitas, veritas infallibilis, & conſumata bonitas eſt. Effati 7. explicatio.

CAPVT XII.

De furore Poëtico, ſiue Numinis afflatu.

Rectè & ſapienter Poëta, dum diuinos rationalis animæ inſitos igniculos deſcribit, canit.

Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo,
Impetus ille ſacræ ſemina mentis habet.

Si itaque verum, vti eſt veriſſimum, Poëtas veteres, Prophetas, Philoſophos, Sybillas diuino quodam afflatu inſpiratos multa noſtræ religionis myſterijs haud abſimilia protuliſſe; videndum eſt, quomodo hoc factum putetur, & quomodo dum poëtico furore arſerunt, ſublimi illa rerum notitia fuerint imbuti.

Suppono itaque cum priſcis, tres eſſe Mundos, circa quos cognoſcendos vnicum veterum occupabatur ſcrutinium, ſcilicet Archetypum, Angelicum, huncque ſenſibilem è cœlis & elementis conſtitutum, à lege diuina gubernatum. Quam quidem legem, vt perperam Plato in Timæo docet, animæ antequam in corruptionis ſphœram laberentur, didicerant; eamque à Deo Moyſi datam Cabalici Scriptores aſſerunt. Hæc lex in tres ordines, teſte Triſmegiſto, prouidentiæ, fati ſeu neceſſitatis, & naturæ, diſtincta eſt; qua imbutæ animæ in ſummum ſapientiæ verticem emergebant, Tres Mundi, Archetypus, Angelicus, Senſibilis. Plato. Triſmegiſtus.

gebant, quâ veteres θεόσοφοι θεόληπτοι, id eſt, *diuino furore rapti*, omnia quæ miranda legimus, canebant.

Ordo prouidentiæ quid.

Prouidentiæ ordo nihil aliud eſt, quàm mira mentium ſeu intelligentiarum cum ſupremo omnium principio concatenatio, qua ſuprema imis, ima medijs, media imis ſummiſque mirâ quâdam ratione connectuntur; diciturque Mundus intelligibilis ſiue Archetypus, in cuius prouidentia, prima rerum omnium comprehenduntur exemplaria, quos Pythagoras Deos immortales, ideas Socrates vocat, à Verbo omnium Opifice emanantes.

Primus Mundus Archetypus.

Ordo fati quid.

Ordo fati ſeu neceſſitatis eſt omnium animarum cum Mundi anima, vt Platonici loquuntur, coniunctio, ſeminaliumque rationum, quæ ab anima Mundi in omnia Mundi membra influuntur, mira & ineuitabilis diſpoſitio; diciturque Mundus Angelicus ſiue purarum & ſeparatarum mentium, ſiue ad illuſtrationem animarum rationalium deſtinatarum. In horum quoque album, Platone teſte, inſcribuntur mentes orbium omnium cœleſtium, rerumq; tam viſibilium, quàm imaginabilium Præſides, quæ intellectus primi ideas imitantes iuxta analogiam quandam imagines viuificas, quæ ſeminaria dicuntur à Platonicis, producunt; quibus prægnantes ad rerum ſenſibilium generationem ſollicitantur; atque harum fœcundiſſimo panſpermias influxu ordinatiſsima Mundi diſpoſitio, quod fatum ſiue neceſſitas dicitur, naſcitur.

Secundus Mundus Angelicus.

Naturæ ordo quid.

Naturæ denique ordo conſiſtit in corporum, corporearumque qualitatum, temperamentorum, proportionum ſingulis inditarum ordinatiſſima diſpoſitione, quam in huius corporei & ſenſibilis Mundi complexu non ſine admiratione intuemur. Atque hi tres ordines legem illam diuinam conſtituunt, veram illam rerum omnium, tam diuinarum, quàm humanarum cognitionem. Quem triplicem diuinæ legis ordinem explicant Cabalæ Magiſtri per arborem decem Sephiroth, ſeu decem veſtimenta, quibus veſtitus in Mundum, vti in ſuo loco videbitur, proceſſit Deus.

Tertius Mundus ſenſibilis.

Quomodo Vates & Poetæ ſummo afflatu ſubleuentur.

Cùm itaque lex diuina altior ſit quàm vt ad eius cognitionem naturæ noſtræ caducitas pertingere poſſit, auxilio haud dubiè diuino opus erit; quo fulta anima, quomodo rapiatur, & quomodo tandem furore illo poëtico, ſeu afflatu diuino Vates ad eam ſubleuetur, dicendum reſtat.

Sententia Platonis de raptu Poëtico.

Scitum Platonicum eſt, animam ante deſcenſum in corruptionis ſphœram, beatiſſimam in intelligibili Mundo vitam, omnis ignorantiæ expertem duxiſſe; mox verò ac corporeæ terrenæque miſtionis inuolucro veſtita in inferiorem hunc mundum lapſa apparuit, omnium eorum, quæ in ſupremo intellectu olim contemplabatur, oblitam fuiſſe; ad quam tamen prioris vitæ conditionem pertingere non liceat, niſi per continuam legis diuinæ contemplationem, cuius ope ſubleuata tandem eò, vnde lapſa, redeundi ſpes detur. Fit autem reditus ſecundùm ipſum, per θεοληψίαν, καὶ θεοφόρησιν, alienationes, & mentis extaſes, quos furores diuinos nominant.

Per quatuor gradus ſeu quatuor diuinos afflatus aſcendit anima ad ſummum intelligibile.

Et ſicuti per quatuor gradus à ſummo intelligibili ad vltimum vſq; corporeæ & terrenæ multitudinis Mundum deſcendit, ita per eoſdem quatuor gradus, quos furores ſiue diuinos afflatûs vocant, eidem reditus paratur. Quorum primus afflatus dicitur poëticus, qui à Muſis conſtituitur;

tur; Secundus myſticus, & à Baccho prouenire dicitur; Tertius diuinatorius à Phœbo; Quartus amatorius à Venere procedere putabatur. A primo furore ad diuinæ legis contemplationem rapi dicuntur Poëtæ, à ſecundo Sacerdotes, à tertio Prophetæ, à quarto Philoſophi diuinæ pulchritudinis amatores. Quæ vt penitiùs intelligantur, Sciendum, Orpheo teſte, per Muſas hoc loco nihil aliud intelligi, quàm cœleſtium ſphœrarum animas; per Bacchos particulares earundem intellectus; per Phœbos, mentem omnium gubernatricem; per Venerem denique vim amoris infuſiuam. Hinc ſingulis Muſis ſui aſſignantur Bacchi, Phœbus director & choragus, Venus gratiæ & pulchritudinis conciliatrix. Anima quidem Lunæ, quæ Thalia dicitur, Bacchum Lichiatum ſibi aſſidentem habere fingitur; Euterpe, anima Mercurialis ſphœræ, Bacchum Silenum; Erato, anima Venereæ ſphœræ, Bacchum Liſium; Melpomene Solaris ſphœræ anima, Bacchum Trietericum; Clio Martij globi anima, Bacchum Beſſareum; Anima Iouiæ ſpœræ, quæ Terpſichore dicitur, Bacchum Sebaſium; Polyhymnia Saturniæ ſphœræ anima, Bacchum Amphiareum; Vrania octauæ ſphœræ anima, Bacchum Peritonium; & Calliope denique vltimi Cœli anima, Bacchum Eubronium præſidentem ſibi habere cenſebatur; quorum vltimus apex denariæ perfectionis metam complens Phœbus eſt, cum Venere aſſecla, neceſſaria ornamenti & pulchritudinis ſubſidia ſingulis conferens. Ab aliqua itaque harum Muſarum, iuxta Platonicos, Poëta rapitur; ab intellectu, Muſarum Baccho, Sacerdotes; Prophetæ ab Apolline chorago omnium, & diuinatoriæ virtutis largitore; Philoſophi denique à Venere, dum concinnum rerum ordinem & harmoniam, & primæ bonitatis pulchritudinem attentiùs contemplantur. Hoc pacto, Orpheus, Homerus, Heſiodus leguntur rapti, quorum hic, vt ipſemet de ſe fatetur, ex paſtore rudi in ſapientiſſimum Poëtam euaſit. De Sacerdotibus aliarum nationum nulla exempla habemus; Ex Ægyptijs habemus Bithin, & Heraiſcum, qui, vt Suidas inquit, ſolo ſacrarum ſculpturarum intuitu, diuino furore rapiebatur. Exemplorum de Prophetis & Philoſophis, plena ſunt omnium Platonicorum monumenta, vt ſuo loco fuſiùs narrabitur. Hoc pacto denique ex diuinæ legis contemplatione rapti dicuntur Orpheus à Calliope, ab Vrania Muſæus, à Clio Homerus, Pindarus à Polyhymnia, ab Erato Sapho, Thamyra à Melpomene, Heſiodus à Terpſichore, à Thalia Virgilius, Ouidius ab Euterpe, Linus denique à Phœbo & Erato. Quem furorem poëticum hiſce verbis Plato in Phœdro deſcribit: *Quòd Muſarum occupatio ſit furor teneris, intactiſq; animis ſupernè immiſſus. Opus eius dicitur, ſuſcitare, & afflare animas ſecundùm odas, & reliquam poëſin; finis verò, vt infinita geſta antiquorum celebrans poſteros inſtruat.* Ex his verbis perſpicuum fit, primò quidem Platonem huic generi poëtices diuinitatem adſcribere, vt quòd à Muſis deducat, quæ cuncta Mundi tùm intelligibilia, tùm ſenſibilia opera harmoniâ paternâ complent; & concinnè motum & occupationem appellare, quia totus animus illuſtratus, illuſtrantis diuinitatis præſenti effectui ſe permittit; Furorem verò, quia proprium ingenium relinquit,

Orpheus.

Muſæ animæ ſphœrarum putantur.

Poetæ quomodo rapti fuerint.

Deſcriptio furoris Poetici per Platonem.

& pro Numinis impulſu fertur. Deinde verò animæ occupandæ habitum deſcribere pergit: teneram enim, inquit, eſſe oportere & intactam, non rigidam, & duram, nec alijs multis, varijſque, & alienis à Numine opinionibus plenam. Mollis & tenera debet eſſe, vt diuinam inſpirationem facilè admittat; intacta autem, vt ab omnibus alijs vacua ſinceraque ſit. Tertiò addit commune opus, quod perficitur Muſis quidem afflantibus, anima verò ad recipiendum diſpoſita. Porrò ſuſcitatio animæ eſt erectio, & minimè deprauata operatio, & à lapſu in generationem conuerſa ad Deum excitatio. Afflatus motus eſt diuinus,& chorea indefeſſa ad Deum. Poſtremò res humanas diuino ore prolatas, perfectiores, illuſtriores,& ad veram doctrinam auditoribus commodiores fieri teſtatur.

Furoris Poetici effectus.

Huius igitur afflatus illuſtratione rapti reuertuntur ad legem diuinam, & à ſomno ad vigilantiam, ab ignorantia ad ſapientiam, à morte denique ad vitam reuocantur, atque θεοληψίᾳ quâdam inuaſi, vel ad ea, quæ primò nec audiuerant, nec ſciuerant, cantanda atque effanda occulto tractu Numinis feruntur. Nam Iuppiter mens ſuprema incitat in furorem Apollinem Mentem animæ Mundi,& Muſarum Choragum; hic Muſas; Muſæ animam Poëtæ influxibus ſuis ſuppoſitam;hic,opinione eorum, interpretes rapit,vt quemadmodum,teſte Platone Magnes alium & alium annulum trahendo in vnam catenam connectit, ita Iuppiter Apollinem, Apollo Muſam, Muſa Poëtam, Poëta interpretem mirâ quâdam concatenatione adaptet, & vti chorda chordam aliam etiam intactam ad ſonandum incitet; de quo ſuſè in Muſurgia noſtra vniuerſali l. 10. de decachordo naturæ, cap. de Muſica Angelica & humana.

Hebræorum opinio de raptu Prophetarum.

Hebræi in libro, qui Porta lucis dicitur, raptus originem, modo Platonicis dogmatis admodum conformi, exponunt. Cognitio, dicitur ibi, diuinæ legis eſt inſtar fontis, ex quo flumen deriuatur; flumen hoc piſcinam ſeu lacum efficit: atque è fonte quidem hoc diuinitatis aiunt primùm Moyſen bibiſſe, è flumine Prophetas, qui diuino furore, atque inſtar rapidiſſimi torrentis rapti futura, ſub turbida tamen allegoriæ lympha cantant; Interpretes verò à fonte primo remotiores, neque tanto afflatus impetu agitati,legem diuinam quaſi in turbida piſcina cognoſcunt. Hinc nunquam ſenſum Prophetarum perfectè attingere potuerunt. Hæc omnia dicta ſint ex mente veterum Poëtarum & Theologorum gentilium, qui vti lumine ſupernaturali deſtituti fuerunt, ita fieri quoque non potuit, quin ſemper à recta orthodoxæ doctrinæ ſemita, nonnihil exorbitârint. Sed audiamus de hiſce Proclum. *Prima, inquit, poëticæ differentiæ menti ſimilis eſt. Eſt autem Mens animæ vis optima, perfectiſſima, diuiniſſima, diuinæ vitæ ſimillima, eius contemplationi dedita; Deorum iuris eſt, non ſui; ex illorum lumine ſuum accendit, ſupernaturali vnitati ſimpliciſſimam ſuam eſſentiam coniungit; ſic & præſtantiſſimum poëticæ genus animam diuinitate beat, inter Deos collocat, ineffabili vnione participato participans, & replenti repletum coniungit, ab omni materia abſtrahit, cœleſti lumine illuſtrat, diuino igne inflammat, ac totam inferiorem animæ conſtitutionem ſoli menti vnicè parere cogit. Hic ſanè furor quâuis temperantia melior eſt, ſymmetriâ & proportione diuinitatis animum*

Procli opinio de raptu Poetarum.

mum

mum inſtruit; adeo vt erumpentia quoque verba, qui effectus eius vltimi ſunt, menſuris & numeris ornata videantur: vti enim Vatum furor ex veritate, Amatorum ex pulchritudine, ſic Poëtarum ex diuina ſymmetria naſcitur, qui Dys vnitiſſimè coniunguntur.

Inter cœteros verò Poëtas & Prophetas non modicè hunc diuini Numinis afflatum participauerunt Sibyllæ, omnium veterum Scriptorum monumentis celeberrimæ, quæ furore diuino raptæ, ea ſanè, quæ cum maximis Prophetis meritò comparari poſſunt, de Deo, de Incarnato Verbo Chriſto Seruatore noſtro, ſucceſſuque Eccleſiæ, vaticinatæ ſunt. Huius generis ſunt verſus quidam Sibyllæ Erythreæ apud Euſebium Græci, ijdemque Latini facti apud S. Auguſtinum l. 18. de ciuit. c. 23. in quorum ſingulis capitibus ordo literarum eſt ita diſpoſitus, vt in eis hæc verba legantur. Vaticinia Sybillarum

IESVS CHRISTVS DEI FILIVS, SERVATOR CRVX.

Vel vt Euſebius habet:

ΙΗϹΟΥϹ ΧΡΙϹΤΟϹ ΘΕΟΥ ΥΙΟϹ ϹѠΤΗΡ ϹΤΑΥΡΟϹ.

Carmina cùm vbiuis obuia ſint, hîc omittenda duxi.

Et alibi Dei in carne aduentum tam dextrè deſcripſit, vt non à Gentili fœmina, ſed à Chriſtiana deſcriptus videatur: ait enim

Tunc ad mortales veniet, mortalibus ipſis
In terris ſimilis, natus Patris omnipotentis
Corpore veſtitus; vocales quattuor autem
Fert, non vocaleſque duas, binùm geniorum.
Sed quæ ſit numeri totius ſumma docebo.
Namque octo Monades, totidem decadas ſuper iſta
Atque becatontadas octo infidis ſignificabit
Humanis nomen.

I	10
H	8
C	200
O	70
Y	400
C	200
	888

Quæ ſanè in Nomine ΙΗϹΟΥϹ κατὰ τὴν ἰσοψηφίαν reſoluto dant 888, Nominis IESV ſymbolum, vt hîc apparet.

Dubium itaque nullum eſt, Prophetas, Apoſtolos, cœteroſque Sanctos Dei homines, ſed & Gentiles, Poëtas, Sacerdotes, Prophetas hac diuini Numinis inſpiratione agitatos, multa de ſtupendis Dei operibus, geſtiſque Æterni Verbi in carne naſcituri, etſi non niſi ſub obſcuriſſimo allegoriæ velo, vaticinatos eſſe. Eſt enim hoc diuinæ bonitatis proprium, ſublimibus ingeniorum verticibus continuo contemplationis exercitio, Gentiles diuino Numine afflati multa prædixerunt.

 ab hu-

ab humanarum rerum cura abſtractis viris, cuiuſmodi veterum Sacerdotes, Prophetæ, Philoſophi, Sybillæ fuerunt, naturalibus habitibus ſupernaturalia quædam ſemina intermiſcere; qui tametſi diuinæ fidei lumine deſtituti fuerint, ea tamen ſubinde in poëticis figmentis, effatorum eructatione, ſublimioribus diſcurſibus exhibuêre, quæ ab Orthodoxis Scriptoribus haud vero abſimilia videantur eſſe; adeoque qui os aſinæ Balaam olim ad vaticinandum aperuit, illum ſubinde veteribus quoque recenſitis philoſophis & poëtis ad diuinæ omnipotentiæ Sacramenta reuelanda olim ora relaxaſſe, nemo dubitare debet.

Orphei de Trinitate Vaticinium.

Quis vnquam Orphei myſteria de Nocte, Cœlo, & Æthere ad intellectum ſacrum exponere olim auſus fuiſſet? quæ tamen poſt incarnatum Dei Verbum, ad ſimpliciſſimam Dei Triadem indicandam ab eodem diuini Numinis afflatu agitato pronunciata modò apertè videmus: Νύκτα θεῶν γενέτειραν· νὺξ γένεσιν πάντων, φάος ἐκπέμπουσα· *Noctem Deorum genitricem, generationem omnium, quæ lucem emittent.* Si itaque nox generat, ergo pater eſt, iuxta illud Malachiæ, *Nunquid non Pater Vnus omnium noſtrum?* Nox eſt Pater, quia ineffabili diuinitatis ſuæ caligine tectus, ante omnem Mundi originem, ſuiipſius contemplatione eſt contentus, iuxta illud: *Poſuit tenebras latibulum ſuum.* Nox igitur eſt Deus, caligo inacceſſa, tenebræ ineffabiles, non quidem quæ lucis priuatione conſtituantur, ſed eâ caligine, quæ ab æterno lucem ineffabilem de ſe effundit. Νὺξ φάος ἐκπέμπουσα, id eſt, lucem emittens ineffabilem, vt Orpheus teſtatur. Hanc lucem ſupremi Patris inacceſſam olim deſiderabat Regius Pſaltes his verbis: *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam; ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in montem ſanctum tuum, & in tabernacula tua.* Tabernacula caliginis & tenebrarum, ad quorum reconditam lucem non niſi per ſublime contemplationis ſtudium peruenitur. Hæc vox Deorum genitrix, ſignificat Cœlum; quod pariter his verbis deſcribit: Οὐρανὲ παγγενέτωρ, πρεσβυγένεθλ', ἀρχὴ πάντων, καὶ τελευτή, ἔχων φύσεως ἄθλιπτον ἀνάγκην. Id eſt: *Cœlum omnium genitor, Cœlum natiuitate ſenex, omnium principium & finis, naturæ habens inſeparabilem neceſſitatem.* Si itaque Nox genuit omnia, vti paulò antè diximus; & Cœlum genuiſſe neceſſe eſt; erit itaque Nox parens Cœli, non quidem, vti communis vniuerſorum parens, ſed vti de ſe cœleſtem emittens lucem; dicitur enim ὄλυμπος ideo Cœlum, quaſi ὁλολαμπής, quia totum luceat, quem Orpheus παγγενέτωρα appellat, omnium genitorem; adeòque cum nocte omnium Opifice bonitate conueniat. Nam vt vniuerſorum Nox eſſe generatio, ita & Cœlum omnium genitor prædicatur; iuxta illud: *Quia tenebræ non obſcurabuntur à te, & nox ſicut dies illuminabitur; ſicuti tenebræ eius, ſic & lux eius.* Vides igitur conſubſtantialem noctis & lucis æquipotentiā; *ſicuti tenebræ eius, ita & lumen eius:* vterq; Creator omnium, vterq; Deus, vterq; Lumen, Pater in Filio, & Filius de Patre, vt lumen de lumine, & candor lucis æternæ. Atq; hoc eſt, vt Ennius canit, ſublime illud candens, quem alij Iouem, alij Dieſpatrem & Lucetium appellant; Sol Iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter, ἀρχὴ πάντων, καὶ τελευτή, vt Orpheus dicit, *principium omnium, omniumq; finis, Alpha & Omega, primus & nouiſſimus.*

Cœlum cur dicitur Olimpus.

Ennius.

ſimus. Vides igitur quomodo Nox Cœlum peperit innumeris aſtrorum fulgoribus corruſcum, id eſt, Pater lucem æternam Filium & Verbum ſuum, vitalibus ac ſempiternis rerum creandarum ideis veluti totidem aſtris fœtum. Quid per hæc verba: πρεσβυγένεθλον, *natiuitate ſenem*, aliud niſi Chriſti diuini Verbi humanitatem indicat? qui cùm Deus ſit, & Cœlum archetypon, nihilominus & homo quoque eſt, natiuitate ſenex, id eſt, is qui in tempore natus ante omnia ſecula ex Deo ſine matre natus extitit, iuxta illud: *Amen, amen dico vobis, antequam Abraham eſſet, ego ſum*; & iuxta illud: *Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis*. Vidimus quomodo Cœlum à Nocte, id eſt, Filius à Patre generetur, iam quomodo Spiritus ab vtroque procedat, ex dictis Orphaicis oſtendemus. Per Ætherem Orpheus Spiritum ſignificat, his verbis: Ὦ Διὸς ὑψιμέλαθρον ἔχων κράτος αἰὲν ἀτειρές, πανδαμάτωρ, πυρίπνουν πᾶσι ζώοισιν ἔναυσμα, Ἀγλαὸν ὦ βλάστημα σελασφόρον ἀστεροφεγγές. *O Iuppiter, auguſtalem habens poteſtatem ſemper inſuperabilem, omnidomans, ignem ſpirans, omnibus viuentibus fax! O inclytum germen ferens ſplendorem, aſtris fulgorem præbens!* Quid aliud per auguſtalem Iouis potentiam ſemper inſuperabilem indicat, niſi æqualem cum Patre ſiue Nocte, potentiam & vnionem Iouialem, id eſt, cum Cœlo conſortium? eſt enim iuxta Hermetem Iuppiter, οὐσία τοῦ οὐρανοῦ, id eſt, Cœli ſubſtantia, per quam omnibus vitam præbet, vnde & Ζεὺς dicitur. Præterea omnium domitorem, igneum omnium viuentium ſpiraculum, proprio *Spiritui ſancto* nomine, vocat. Cùm enim aqua vitæ ſit vnigenitus Dei Filius, deſcendens *Sicuti pluuia in vellus, & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram*; clarum eſt illum complecti ſuis humentibus vndis, vt Euripides loquitur, illo ſuo ſplendenti fluuio, ſuo illo effluxu, ex paterna manante ſubſtantia ætherem, id eſt, illum cuncta intus alentem ſpiritum & igneum vigorem, vt Virgilius ait, & cœleſtem originem, non ab eo cœlo, quod corporeis ſpectatur oculis, ſed ab inuiſibili, hoc eſt, diuino Filio, & ex ipſo Cœlo cœlorum procedentem. Eſt enim αἰθὴρ idem, quod ſemper ardens ſpiritus. Ex Nocte itaque ſecundùm Orphea Cœlum naſcitur, ex Cœlo procedit Æther. Quæ omnia in arbore Zephiroth per *Enſuph, Kether, Chochma, Binah*, ſignificantur: nam caliginoſa illa diuinitatis abyſſus per *Enſuph* & *Kether*; ſicuti per *Chochma*, id eſt, ſapientiam, cœlum; & per *Binah*, hoc eſt, intelligentiam, æther, id eſt, ſpiritus indicantur. Res miraculo ſimillima, vixque credibilis, niſi Dei Verbum incarnationis ſuæ beneficio, tantorum nos myſteriorum participes feciſſet. Patet autem luculenter Orpheum hæc partim ex Moſaica Geneſi, partim ab Ægyptijs hauſiſſe: vnum fuit, quod ſimul erat, & veſper, & mane, & dies, triduo antequam Sol, & Luna, & ſtellæ naſcerentur. Vna lux erat, in mane, & veſperum, & diem diſcreta, quæ eadem cum ſuo diſpoſitore fuit, cùm dixit, *Fiat lux*. Quando ergo dixit Moyſes: *In principio creauit Deus cœlum & terram*, quid fuit illud, quod factum eſt? & quid fuit in principio, antequam quicquam factum eſt? & quomodo erat id, quod erat in principio? & quis, aut quâ conditione is iam fuit, qui genuit principium? Conſidera verba תהו ובהו, *terra erat inanis & vacua*, id eſt, abyſſus,

Euripides.

Virgilius.

Orpheus ſua de Trinitate effata hauſit ex Geneſi, & ab Ægyptijs.

abyſſus, nox, chaos; deinde cœlum quaſi inſtrumentum, quod terram ambibat,, atque cælabat, & tanquam proximus amictus pallio circundabat; iuxta illud: *Abyſſus ſicuti veſtimentum amictus eius.* Supra cœlum, iuxta Orpheum, erant tenebræ, poſt tenebras aqua, ſuper aquam Spiritus Domini, ורוח יהוה מרחפת עלפני המים, *Et Spiritus Domini ſuccubabat aquis.* Fecit itaque Deus coruſcare Verbum, & fuit lux, & diuiſit lucem à tenebris, & factus fuit veſper, & fuit mane dies vnus, atque adeo Orphicam noctem tenebræ, cœlumque lux & dies, mane verò ætherem exhibebant; progreditur quidem ex nocte dies, & mane ab vtroque participat, ſed non modò ante omnem cœli & terræ conſtitutionem, ſed & ante omnem æternitatem. Atque hoc eſt myſterium ab Ægyptijs Sacerdotibus, à quibus id Orpheus hauſerat, in adytis & tenebroſis latibulis myſtica cœremoniarum celebratione exhibitum, quando, vt Domaſcius Platonicus philoſophus aſſerit: Πρώτην ἀρχὴν νομίζοντες σκότος, σκότος ὑπὲρ πᾶσαν νόησιν ἄγνωστον τρὶς τοῦτο ἐπιφωνίζουσι. id eſt, *Dum principium primum tenebras exiſtimantes ſuper omnem intellectum poſitas, tenebras incomprehenſibiles ter inuocant*; quam cœrimoniam per tria receptacula ſubterranea, vti in Obeliſco Pamphilio fol. 502. docuimus, indigitare ſolebant.

Domaſcius.

Atque ex dictis, ni fallor, luculenter patet, quomodo poëtæ ſubinde furore diuino agitati, ea dicunt, quæ nec ipſi quidem intelligant, ſolo illo ſpiritus, qui animo eorum dominabatur, impetu prolata. Innumera hoc loco ex Hermeticis, Platoniciſque adducere poſſem, non niſi Numinis afflatu pronunciata; Verùm cùm de ijs in ſequentibus fuſior detur dicendi materia, modò ijs explicandis ſuperſedemus. Vt verò luculentiùs pateant Numinis afflamina, hoc loco oportunè quædam à Platone, Plotino, aliiſque ad rem poëticam, & Theologiam myſticam facientia effata ſoluenda aſſumpſimus.

CAPVT XIII.

Explicatio effatorum ad Poëticam & Theologiam myſticam ſpectantium.

Effati I. ſolutio.

EFfatum I. *Non inebriatur peraliquem Bacchum, qui Muſæ ſuæ priùs copulatus non fuerit.* Per Bacchos, vt in præcedentibus dictum eſt, intellectus Sphœrarum, quarum animæ Muſæ ſunt, indicantur; per inebriationem intelligitur mens Poëtæ, aut Philoſophi, rerum diuinarum contemplatione abſorpta. Dicit itaque effatum, non poſſe quemquam inebriari per Bacchum, niſi Muſæ ſuæ priùs fuerit copulatus, id eſt, nemo ad intellectus ſupremi alicuius Spœhræ vnitatem peruenire poteſt, niſi, mediantibus Muſis, quæ ſunt animæ ſeu intelligentiæ ſphœrarum cœleſtium; niſi videlicet per ordinis rerum mundialium, amoriſque vbique eluceſcentis contemplationem, ſe priùs aptum capacemq; reddiderit: Copulari enim Muſæ alicui nihil aliud eſt, quàm per amorem contemplationis rerum Muſæ alicui ſubiacentium, vniri & ſimilem fieri; quæ ſimi-

ſimilitudo cùm amoris vnica conciliatrix ſit, hinc fit, vt Poëta Muſæ per amorem & ſimilitudinem operationum eidem congruarum coniunctus, hac duce tandem ſiſtatur Baccho, id eſt, intellectui, qui Muſæ præſidet; quo illuſtratus mente rapitur, & totus fit Bacchi; cuius & afflatu ebrius, ea, quæ priùs nec quidem in mentem venerant, eructat. Quod quidem fieri minimè poterit, niſi mediantibus Muſis, quæ intellectum Philoſophi intellectui Bacchico perfectè vniunt. Alludit ad hoc illud Numerij: *Qui perfectè in animam ſuam introierit, is primæ formæ ſuam formam æquauerit*, id eſt, qui relictis omnibus rerum terrenarum curis, animique perturbationibus perfectè domitis, animæ ſuæ centro per aſſiduum contemplationis ſtudium, virtutumque exercitium vnicè incubuerit, is totus per vnionem & ſimilitudinem quandam haud dubiè in primam mentem transformabitur. Quæ omnia pulchrè Ægyptij ſuis in hieroglyphicis exhibebant, per habituum, ſituum, ornamentorumque Dijs maximè conſentaneorum repræſentationem. Hinc illa varia capitis ornamenta, nuditas corporis, eiuſque compoſitio, inſtrumentorum variè adornatorum conditio. Huc illi myſterioſi in adytis exhibiti ritus & cœrimoniæ vnicè reſpiciebant, vt videlicet per congruas ſimillimaſque Dijs actiones, illius tantopere deſideratæ θεοληψίας καὶ θεομορφώσεως participes fierent.

Effatum II. *Qui Apollinem adibit, mediabit opus per Bacchum trietericum, & conſummabit illud per primam mentem.* Eſt hoc effatum Procli, quod & Picus citat, ſed ſub alijs terminis. Apollo nihil aliud eſt, niſi ſupremus Muſarum, id eſt, harmonici ordinis choragus, ſiue anima Mundi regia. Bacchus trietericus eſt ſolaris Numinis intellectus. Nemo igitur Apollini ſociabitur, niſi priùs ſe Baccho ſolari intelligentiæ per congruas præparationes vniuerit; Hoc enim Duce Apollini ſiſtetur, ab hac θεοληψία agitabitur in diuinorum myſteriorum eructationem; Apolline verò plenus, in mentis primæ abyſſum pertinget, totius diuinitatis plenus, conſortioque Deorum beatus. Effati 2 ſolutio.

Nihil itaque aliud hiſce & ſimilibus pronunciatis innuere volebant, niſi vt cuicunque ad vltimam perfectionem, diuinique receſſus vnionem animus eſt, is veluti per quoſdam Numinum concatenatorum gradus agitatus, tandem vltimum perfectionis complementum, quæ θεομόρφωσις eſt, & in qua ſumma animæ perfectio & beatitudo conſiſtit, acquirat. Hoc pacto, nemo apud Ægyptios Hemphta ſupremo omnium Numine potiebatur, qui non priùs Oſirin; nemo Momphta humidæ naturæ præſide potiebatur, qui Nephtin priùs non placaſſet. Sic apud Orpheum nemo Palæmonem & Leucotheam adibat, qui Nereum non priùs attraxiſſet: neque Nereum quis attrahebat; qui trinitatem animalem, id eſt, Hecatem tergeminam non conciliaſſet; neque quicquam firmum in tota hac myſtica operatione habere putabatur, qui Veſtam, id eſt, igneam vim terræ incluſam, non attraxiſſet.

Effatum III. *Iuppiter Mundum priùs non fabricatus eſt, quàm in amorem fuerit transformatus.* Pherecidis effatum eſt. Quo quidem ab- Effati 3. ſolutio.

ſtruſe

ſtruſe indicare videtur, Opificem Mundi non niſi amore inductum, magnam hanc Mundi machinam condidiſſe. Sed hæc in ſequenti effato penitiùs exponentur.

Effati 4 Solutio.

Effatum IV. *Amor natus eſt ex congreſſu Pæniæ & Pori in hortis Iouis, in natalibus Veneris, Dijs diſcumbentibus.* Platonis effatum eſt; quod vt explicetur, Supponendum eſt, Deum eſſe primam eſſentiam increatam, & rerum omnium productricem; Natura verò, iuxta Platonicos, illa informis à Deo formata, Mundus Angelicus, ſiue mens Angelica; forma, quam Deus præbet menti angelicæ, ſunt ideę, quæ ſunt prima pulchritudo. Ideæ itaque à Deo emanant primò in Angelicam naturam; & quoniam omnia quantò à principio ſuo remotiora ſunt, tantò fiunt imperfectiora, fit vt deſcenſus idearum à Deo primo fonte & principio rerum omnium, dum informi naturæ, contrariæ & à prima forma alienæ miſcentur, neceſſariò ſint imperfectæ. Exiſtente itaque ſub hac informitate natura Angelica, in Angelo mox concipitur deſiderium pulchritudinis, quem Platonici amorem dicunt; qui quidem amor non naſceretur, ſi vel ideæ non eſſent in Angelo, vel in illo eſſent perfectæ: ſi enim mens omninò fuiſſet priuata re amata, non eſſet inter deſiderantem & rem deſideratam ſimilitudo, totius amoris fundamentum & radix. Naſcitur itaque hic amor, quando Porus, id eſt, abundantia & idearum à Deo emanantium vbertas naturæ Angelicæ inferiori miſcetur, quàm Pœniam ſiue indigentiam vocamus. Naſcitur in hortis Iouis, id eſt, in Mundo intellectuali, quia in illis non ſecùs ac arbores in horto delicioſiſſimo plantatæ ſunt ideæ; vnde & mens Angelica ab antiquis nuncupatus fuit paradiſus, vti ſuprà in Zoroaſtræis effatis dictum eſt, in quo omnia in vita intellectuali, & ſupra omnem corruptibilis naturæ conditionem eleuata, æternæ contemplationis nectare & ambroſiâ nutriuntur.

Sunt itaque Horti Iouis informis illa eſſentia Mundi Angelici, in quibus Porus cum Pœnia, id eſt, affluentia idearum à Deo influitur in mentem Angelicam imperfectam adhuc atque informem, vnde fuit in illa appetitus & deſiderium perfectionis, quem amorem dicimus ibidem natum, qui eſt natalis Veneris, id eſt, firmæ pulchritudinis, in qua mens Angelica perfectam ſuam pulchritudinem nacta eſt. Dicuntur Dij diſcumbentes fuiſſe, quo quidem nihil aliud intelligitur niſi ideæ, qui à Platonicis Dij dicuntur; cùm omnia præter eſſe ſuum naturale, habeant etiam eſſe quoddam ideale, iuxta quod à Deo in prima mente ſunt producta: hoc pacto iuxta naturale eſſe Saturnum planetam dicimus, iuxta ideale verò, ſeu ideam quæ in mente diuina reſidet, & iuxta quam productus fuit, Dei nomine inſignitur; hinc per Saturnum intelligitur & Saturnus planeta, & idea Saturni; & ſic omnes cœteri Dij intelligi & exponi poſſunt, ita vt per omnes cœteros Deos Deorum ideæ indicentur; quæ à Venere, id eſt, primæ pulchritudinis idea proceſſerunt, & nihil aliud eſt, quàm gratia, decor, ornamentum, & varietas dictarum idearum. Hinc dicuntur in conuiuio fuiſſe Dij, vbi nectare & ambroſia æternæ beatitudinis nutriuntur; dicuntur ſoli Dij diſcubuiſſe, vt corruptibilium rerum ideæ ibidem fue-

fuerint, non tamen ibidem dicuntur diſcubuiſſe, cùm ijs immortalitatis natura non eſſet conceſſa.

Amor itaque in ſupremi omnium Opificis mente reſidens tunc natus eſt, ex Poro, id eſt, prædiuite diuinitatis penuario, dum videlicet ideas ſuas Pœniæ, hoc eſt, informi adhuc menti Angelicæ influxit. Ex hoc enim influxu communicatiuo natus eſt amor quidam reciprocus in Hortis Iouis, id eſt, in Mundo intellectuali, innumeralium idearum varietate diſtincto; in Natalibus Veneris, id eſt, dum prima pulchritudo primò ſe communicauit menti Angelicæ; Dijs diſcumbentibus, id eſt, dum Angelicus Mundus diuinis locupletatus ideis, per diuinam illam ſupra nectar & ambroſiam dulciorem contemplationem ſeſe primò in infinitæ pulchritudinis exemplar reflexit.

CAPVT XIV.

§ I.

Myſtica & Anagogica explicatio Cœli, Saturni, Iouis.

NOn incongruè primæ tres naturæ, Deus, mens prima, & anima Mundi, à veteribus Philoſophis fuerunt exhibitæ per tria nomina, Cœlum, *Saturnum*, Iouem. Cœlus, idem quod prima rerum omnium cauſa, Deus eſt, qui producit Saturnum primam mentem, & hæc Iouem, quem animam Mundi dicunt. Quoniam verò ſubinde hæc tria nomina confuſa reperiuntur, id eſt, prima cauſa nonnunquam Iuppiter, & anima Mundi Saturnus, & Cœlus mens prima dicitur; primò fundamentum & rationem horum trium Nominum aſſignabimus, quibus ritè intellectis facilè patebit, totam hanc varietatem & mutationem, qualem pro libitu furor poëticus illis indidit, ab vno & eodem prorſus fundamento procedere.

Dicunt itaque, per nomen hoc (Cœlus) ſignificari omnem cauſam primam, & virtutis cauſatiuæ excellentiam ſuper omnes alias cauſas eleuatam; ſicuti in Mundo Archetypo Deus eſt; in Angelico prima mens, quam Ægyptij, teſte Iamblicho, παντόμορφον vocant; in Mundo Sidereo firmamentum, inter omnes corporeas res eminentiſſimum. Per Saturnum ſignificant naturam intellectualem, quæ ſolo contemplationis rerum ſuperiorum impetu agitata, ſibiipſi vacat, omni rerum ſenſibilium cura abſtracta. Per Iouem verò indicant vitam actiuam, quæ conſiſtit in rerum omnium imperio ſuo ſubiectarum adminiſtratione, fitque per curam, rerumque vnicuique neceſſariarum prouidentiam; ita vt ſecundùm analogiam quandam omnis natura, quæ alijs dominatur & prouidet, dicatur vitam exercere actiuam & Iouiam; contrà, qui à rerum extrinſecarum cura abſtracti ſolo contemplationis ſtudio vacant, Saturnini meritò vo-

Cœlus cauſa prima.

Saturnus natura intellectualis.

Iuppiter vita actiua.

rò vocantur. Porrò primam illam rerum cauſam, quam Cœlum dicebant, nec intellectione propriè, neque contemplatione diſtentam putabant; cùm hæ ſint veluti effectus quidam à primo omnium principio emanantes. Poſſidet enim propter ineffabilem exceſſum, ſuamque excellentiam ſuam, & veluti prima cauſa, dominium ſuper omnes effectus; non ſecùs ac Cœlum ſenſibile omnia intra ſe includit. Atque ideo in Saturno ſuiipſius eſſentiam coutemplatur; in Ioue curam habet rerum inferiorum, in quo & omnia producit. Atque hoc modo ſubinde Iuppiter, ſubinde Saturnus vocatur. Cùm verò omnis creatura intra Deum & materiam conſtituta ſit, miſta ex actu & potentia, vel vt alij, materia & forma; conſiderabitur in mente Saturnina omne imperfectum potentia, perfectum verò actu. Vel enim verſatur circa res ſe ſuperiores, & nihil aliud eſt, quàm ſe ad Patrem ſuum, ſiue cauſam primam productiuam ſui conuertere; vel circa ſeipſam, & eſt cognoſcere ſeipſam; vel denique circa res inferiores ſe diſtinetur, & nihil aliud eſt, quàm ad rerum à ſe productarum adminiſtrationem conuertere. Et in quantum quidem per actum contemplandi ſe conuertit in Deum, & in ſeipſum, dicitur Saturnus: in quantum verò per potentiam ad ſenſibilis Mundi opificium conuertit, dicitur Iuppiter. Mirum itaque nemini videri debet, ſi Iuppiter cum Saturno ſubinde confundatur: ſi enim potentiæ modum, quo in ſenſibilis Mundi machinam gubernandam fertur, conſideres, Iouem ſemper rectè dixeris; ſi actum, quo ſe Iuppiter eleuat ad res ſuperiores ſe contemplandas, tunc aptè dicetur Saturnus.

Cœlum, ſubinde Iuppiter & Saturnus dicitur.

Vides igitur, quomodo horum trium nominum, *Cœli, Saturni*, & *Iouis*, ſignificatio ſumenda ſit, & quomodo ſi ea quandoque à *Poëtis* & & Philoſophis confundantur, intelligendum ſit. Hinc patet quoque, cùr Saturnus, id eſt, Mens prima Angelica regnum ſuum intelligibile tribus filijs ſuis, Ioui, Neptuno, & Plutoni diuiſiſſe fingatur. Cùm enim Regnum Saturni ſit ipſe Mundus intelligibilis, & verum huius mundi ſenſibilis exemplar & idea; dum in Saturno veluti idea exiſtit, vti meritò vnus & indiuiſus, ita nobilior quoque & excellentior eſt idealis, multitudinis ineptitudine confuſo: Cùm verò Monas Saturnina multitudine confunditur, id eſt, materialibus veſtita in ſenſibilem Mundum deſcendit; tunc dicitur regnũ ſuum diuidere in tres filios, quorum prior Iuppiter cœleſtis Mundi, alter Neptunus maris, tertius Pluto rerum ſubterranearum dominium acquirit. Atque hæc tria nomina vna & eadem ſunt Mundi anima, ſiue Iuppiter, qui & anima regia dicitur; quæ in quantum virtute ſua inferiores terræ partes animat, fœcundatque, dicitur Pluto; in quantum aëream, aqueamque ſubſtantiam ad generationem rerum virtutis ſuæ influxu aptat, dicitur Neptunus; vt verò Cœlorum motrix anima, Iuppiter dicitur. Sed quomodo hæc omnia ad phyſicos, cœteroſque ſenſus transferantur, videamus.

Saturnus diuidens Regnum ſuum Ioui, Neptuno, & Plutoni quid ſignificet.

Iuppiter, Neptunus, Pluto ſunt eadem Mundi anima.

§. II.

Phyſica Cœli, Saturni, & Iouis interpretatio.

QVæcunque in Obeliſco Pamphilio copioſiùs allata fuerunt libro tertio de Myſtagogia Ægyptiaca, hìc ſub compendium reuocabimus, ea tantùm adiungentes, quæ vel ibidem omiſſa ſunt, vel paucioribus verbis indicata. Cœlum itaque ſub perpetuo analogiæ tenore, iuxta phyſicum ſenſum nihil aliud eſt, Mythologicorum opinione, quàm id, quod ſuprà Cœlum Archetypum diximus; in quo Mundus hic ſenſibilis virtute continetur, ſicuti in grano Sinapis arbor; id eſt, Mundus hic ſenſibilis, quem phyſicè loquendo Cœlum dixerunt veteres, procreaſſe fertur Saturnum, id eſt, temporum Authorem, ſeu tempus ipſum. Hinc fingitur ſenex, quia tempus omnia in ſenectutem adigit; cum falce, quia omnia demetit; cum alis, quia velociſſimum eſt; caſtratus dicitur, & è virilibus abſciſſis Venus nata, quia ex corruptione nouus ſemper conſequitur generationis fœtus. Cùm itaque rerum omnium ſit viciſſitudo, omniaque quæ nata quidem ſunt, interire aliquando neceſſe ſit, & quæ compoſita ſunt, denique in ſua principia tempore, mutationis omnium architecto, ſoluantur; hinc appoſitè ſanè filios ſuos deuoraſſe fingitur, iuxta illud Sophoclis in Aiace:

Cœli Phyſica interpretatio

Saturnum cur finxerit antiquitas ſenem & cū falce, & alis.

> Α'πανθ' ὁ μακρὸς, κἀν ἀρίθμητος χρόνος,
> Φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται.
>
> *Tantum valet tempus, vetuſtus hanc vim habet,*
> *Ignota profert, celat inde cognita.*

Sophocles.

Et illud Orphei in hymno Saturni.

> Ὃς δαπανᾷς μὲν ἅπαντα, καὶ αὔξας ἔμπαλιν αὐτὸς.
>
> *Omnia quæ profert, conſumit & omnia rurſus.*

Orpheus.

Hinc cum ſerpente pugnat, quia tempus dum continuis reuolutionum circuitibus in ſe reuoluitur, diurnas, menſtruas, annuaſque viciſſitudines vnitas efficit; quæ omnia in Myſtagogia Ægyptia Obeliſci Pamphilij fuſis authoritatum teſtimonijs comprobata vide.

Saturnus Iouem generare fertur, id eſt, mentem illam omnium in ſenſibili Mundo gubernatricem. Nam, vti Apollodorus ait, & ex eo Natalis Comes, quia tempus naturæ ordine prius eſt rebus mundialibus, vtpote ſine quo Mundus conſiſtere nullà ratione poſſet; hinc Saturnus Iouem genuiſſe dicitur, id eſt, ex tempore vis illa omnium effectrix, & vitæ datrix, quam Iouem dicunt, emanaſſe fertur; atque adeo non ſine cauſa Saturnus pro intellectu Mundi vniuerſali, Iuppiter verò pro anima eiuſ-

Quid ſit Saturnum generare Iouem

Saturnus varia habet nomina.

 dem

dem in omnia diffuſa à veteribus ſumitur. Hinc etiam omnium penè Deorum nomine vocitatur. Apollo dicitur, quia maximè vim ſuam in Sole exerit; Neptunus, quia in mare; Pluto, quia in ſubterranea; Iuno, quia in aërem; Mercurius, quia in ventos; Rhea, quia in terram dominium ſuum poteſtatemque exercere videbatur; & ſic de cœteris. Hinc Heſiodus Solem dixit πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸν, *Omnia videntem Iouis oculum*. Et Orpheus in hymno Iouis:

Heſiodus.

Ὦ βασιλεῦ, διὰ σὴν κεφαλὴν ἐφάνη τάδε ῥεῖα,
Γαῖα θεὰ μήτηρ, ὀρέων θ' ὑψηχέες, ὄχθοι,
Καὶ πόντος, καὶ πάνθ' ὁπόσ' οὐρανὸς ἐντὸς ἔταξε.

Orpheus.

O Rex, per te creuerunt hæc omnia ſolùm:
Diua parens Tellus, montanaq́ flumina, fontes,
Æquoraq́, & quicquid complectitur altus Olympus.

Et illud:

Εἷς Ζεὺς, εἷς Ἀΐδης, εἷς Ἥλιος, εἷς Διόνυσος.
Iuppiter vnus, vnus Pluto, Sol, & Dionyſius vnus.

Et vt Seneca teſtatur, Ioui competit omne nomen, iuxta effectuum, quos in hoc ſenſibili Mundo producit, diuerſitatem. Dicitur Fatum, quia ab ipſo omnes res, & ordines cauſarum, queis ſingula inferiora ſuperioribus ſubijciuntur, dependent. Dicitur Prouidentia, quia ſingulis & omnibus miro quodam ordine prouidet, in Mundi diſpoſitione, & orbium cœleſtium conſtitutione, omnibus vitam & operationem conferens. Dicitur Mundus, quia quæcunque in eo videntur, ipſus eſt, iuxta illud, *Iouis omnia plena*; virtute ſuâ omnia ſuſtinens, omnibus intimè præſens, omnia implens, & vt Orpheus dicit:

Seneca.

Iuppiter dicitur fatum.

Dicitur Prouidentia.

Dicitur Mundus.

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν οὐδέποτ' ἄνδρες ἐῶμεν,
Ἄῤῥητον· μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ,
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραὶ, μεστὴ δὲ θάλασσα,
Καὶ λιμένες, πάντῃ δὲ Διὸς κεχρήμεθα πάντες.

Orpheus.

A Ioue principium, mortales, tempore nullo
Prætereamus eum, loca ſunt hôc plena viarum,
Folia plena, ſimul ſunt plenæ marmoris vndæ,
Et portus, ſit vbiq́ Iouis nam copia cuique.

Et Sophocles in Tragicis: ὁ τῶν ἁπάντων Ζεὺς πατὴρ Ὀλύμπιος. *Cœleſtis omnium parens eſt Iuppiter*. Hinc ipſum Pana dicebant, quaſi dicerent πᾶν, omne quod eſt; cuius corpus totius huius ſenſibilis Mundi fabricam exhibebat; Terram, aquam, aërem, ignem, diem, noctem; cuius caput aurata coma conſpicuum, ſplendorem cœlorum; cornua, Orientem & Occidentem; oculi, Solem & Lunam; latitudo pectoris, aërem; humeri alati, ventorum velocitatem, & celerrimas Dei operationes; Heptaulum quod in manu geſtat, ſeptem planetarum harmonicum concentum; vti & baculus

Sophocles.

Corpus Iouis ex ſenſibilibus Mundi partibus conflatum.

culus curuus cœlorum in Mundi membra virtutes & poteſtatem deſignans; pellis maculoſa, quâ veſtitur, luculentum ſtellarum globum, Titaniaque aſtra; fœmora hiſpida, & in hircinos pedes deſinentia habet, ad inferioris Mundi ſublunaris continuis mutationibus obnoxij varietatem, fœcunditatemque denotandam. Hoc itaque Iouium naturæ opus, hic radiorum ex ſupernis in inferiora diffuſorum influxus, dum ſubtili viuacitate penetrat omnia, & lumine, commotione, & calore omnia viuificat:

Velantur ſpecies animorum, & pectora motus
Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat,
Concipiunt; hinc ille auium concentus in agris,
Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui.

Quæ calculo ſuo comprobat Manilius ſequentibus verſibus:

Hoc opus immenſi conſtructum corpore Mundi, Manilius.
Membraq; naturæ diuerſâ condita formâ,
Aëris, atque ignis, terræ, pelagiq; iacentis,
Vis animæ diuina regit, ſacroq; meatu
Conſpirat Deus, & tantâ ratione gubernat,
Et multa in cunctas diſpenſat fœdera partes.

Dicitur amaſſe Pithin & Siringam, quarum prior fugiens, in pinum; altera in arundinem conuerſa dicitur. Pitis πίθη humanæ rationis perſuaſio eſt, quæ in pinum vertitur, id eſt, arborem Saturninam pyramidis figura rectà in Cœlum conſcendentem, dum per Panos, hoc eſt ſenſibilis Mundi contemplationem rapta menti primæ Saturninæ reſtituitur. Altera admiratio eſt, dum per harmonici ordinis in ſenſibili Mundo eluceſcentis contemplationem, animum harmonicis modulis aptat, adeòque Deo accepta redditur, in eundem penitus transformata: Nam vti in Muſurgia vniuerſali docuimus, habet arundo ſeptem internodia, quæ abſciſſa, & in Heptaulum à Pane conformata, exactâ διαστημάτων σύστασιν obtinet, eiuſque perfecta eſt & abſoluta ſimilitudo. Verùm hæc omnia fuſiùs pertractata vide in Myſtagogia Obeliſci Pamphilij; hîc enim omiſſa ibidem tantùm adducenda erant. Cœterùm Iouis iam explicati ſymbola in Panos in ſequenti facie appoſita figura conſidera.

Porrò Iouis filios Neptunum & Plutonem finxerunt veteres, quorum, vt ſuprà diximus, alter in mare, alter in ſubterraneas partes dominium obtinet; & nihil aliud ſunt, quam Iouia vis in mare & ſubterraneas partes diffuſa. Tritones verò & Nereides cornibus inſtructi, vt varios humidæ naturæ effectus, ita Hecatæ Eumenidumque phalanges varios in ſubterraneis partibus effectus notant. De quibus cùm ſuprà varijs locis ſat ſuperque actum ſit, eò Lectorem remittimus. Hoc loco tantùm nobis incumbit effatum illud Platonicum interpretari de raptu Proſerpinæ.

Iouis

Iouis ſiue Panos Hieroglyphica repræſentatio.

A Facies rubicunda, caloris vis in Mundo.
B Radiorum cœleſtium in ſublunaria vir-
C Elementa maſculina. (tus.
D Poteſtas in annũ omnesq́; reuolutiones.
E Virtute eius omnia ſulciuntur.
F Dominium in firmamentum, ſeu fixarum ſtellarum ſphœram.
G Terra (elementum fœmin.) hiſpida plantis, ſatis, arboribuſque.
H Aquæ & liquoris fons (elem. fœm.) rigatione fœcundans terram.
I Agri, ſegetes, aliaque vegetabilia.
K Harmonia 7. Planetarum.
L Aſpera & inæqualia montes indicant.
M Vis fœcunditatiua.
N Stabile fundamentum.
O Vis ventorum, & celeritas in agendo.

§. III.

Effatum Mythicum de raptu Proſerpinæ.

NOn pertinget ad Iouem Proſerpina, ſine Cerere, Diana, Minerua, Hercule. Hoc effatum partim anagogicè, partim phyſicè explicari poteſt. Anagogica expoſitio ita ſe habet. Iuppiter hoc loco ſupremum eſt illud Numen, cuius imperio omnia ſubſtant, quique iuxta merita vniuſcuiuſque bona & mala ineuitabili lege decreuit. Proſerpina mens eſt terrenarum voluptatum gurgite immerſa, atque adeo omni virtute deſtituta, aptèq; per Calathũ euerſis floribus conſpicuum ſignatur; quæ quidem operationibus huiuſmodi obſcuris & tenebroſis dedita, rapitur à Plutone, qui eſt inferior & animalis pars hominis, dum floribus & narciſſis colligendis occupata, id eſt, voluptatibus fugitiuis obliuionem diuinarum rerum inducentibus humi detenta proſerpit. Mens itaque in hunc redacta ſtatum, ad Iouem pertingere minimè poterit, niſi Ceres adſit, currui circulari inſidens, tortuoſis draconibus prouecta, manibus etiam binis inſtructa facibus. Ceres mens eſt cupida & auida fructus bonorum operum, quorum ope in meliorem diuinioremque ſtatum ſe conſtituat. Dracones tortuoſi trahentes currum, vti ſpiritus è terrenis rebus volubilitati & inconſtantiæ expoſitis, ſubleuationem; ita tædæ accenſæ ad Iouiæ mentis vnionem adſpirantis deſiderium denotant. Quia tamen priſtini ſtatus ardor nequaquã ſufficit, niſi Mineruâ, hoc eſt, Sapientia illuminante; & Dianâ, hoc eſt, ſedulâ diuinarum rerum inueſtigatione, animus quaſi manuducatur; Hercules quoque ſe comitem præbeat, iterque monſtret, neceſſe eſt, vitiorum animo dominantium perfectus domitor; & ſic tandem mens omnibus impedimentis exuta, throno ſiſtitur, conſortio filiorum Dei æternùm beata. Quæ omnia aptè exhibentur per tabulam illam vetuſtiſſimam, quæ hodie adhuc in Matheiorum palatio conſpicitur, & in Obeliſco Pamphilio folio 225. adducitur, vbi etiam phyſicam, anagogicamque eius interpretationem reperies. Anagogica expoſitio raptus Proſerpinæ.

§. IV.

Myſteriorum Apollinis, Bacchi, Herculis, Mercurij myſtica interpretatio.

VEteres per Apollinem ſagittis, radijſque conſpicuum, nihil aliud ſignificabant, niſi vim Solis, ſiue archetypi inſenſibilis & ſupramundani, ſiue ſenſibilis omnium penetratiuam, & harmonici ornatus diſpoſitricem; per Bacchum verò rerum omnium facultatem maturatiuam, concoctiuamque; per Herculem Solis omnium ſolidatiuam corroboratiuamque; per Mercurium celerrimam Solis in omnia vim executricem; ita vt vna ſupremi Numinis eſſentia & natura ſub quadruplici facul-

cultate, Apollinea, Bacchica, Herculea, Mercuriali expreſſa cernatur. Quod quidem alia probatione non indiget, niſi typo ſequente, quo eum veteres exhibere ſolebant, vt ſequitur.

Apollo phyſicè Solem deſignat.

Vbi A Apollo iuuenili facie, C ſagittis, & D pharetra, B radijs è capite profulgentibus, E togâ medicâ indutus conſpicitur. Iuuenili formâ pingitur, quia Sol quotidie ortu ſuo quaſi reiuueneſcit; pharetra, ſagittæ, radij, radios Solis omnium penetratiuos indicant; Corymbus ſuis floribus, fructibus, herbis aggrauatus, vim medicam in omnia ad ſalutem hominum procurandam, & in ſeptem planetarum orbes per lyram heptachordam aptè indicatos, quâ harmonia Mundi, & εὐκρασία, ſeu temperies rerum notantur, diffuſam indicat. per Cyathum racemis ornatum, Bacchica ſeu maturatiua & concoctiua vis eiuſdem notatur. per duas cla-

uas

uas, vis eiuſdem ſolidatiua & corroboratiua, quâ omnia fulciuntur, & à nociuis defenduntur, ſignatur. per Caduceum denique Mercurialis eiuſdem in omnia motus, dominium, & vita aptè exprimitur. per aceruos verò lapidum, in agrorum cultura ſtudium declaratur. Quæ omnia cùm in Obeliſco Pamphilio ex omni antiquitate probauerimus, illuc Lectorem remittimus; hoc enim loco ea tantum ἐπιτομικῶς repetenda duximus. Quæ omnia ſi quis ad anagogicum Archetypi Mundi ſenſum, ſecundùm intentam analogiam applicare voluerit, id nullo negotio faciet, ſi ſupremi Mundi Opificem, Solem illum ſupramundanum intellectualem, in Mundi diffuſionem intellexerit per Apollinem; per Corymbum Mundum intellectualem, idearum regnum; per Lyram heptachordam Sidereum Mundum; per Cyathum & clauas Herculeas ſaxis innixas elementarem Mundum; in quæ omnia influxum diffundat Apollinea vis, Bacchica inebriet, Herculea ſolidet & corroboret, Mercurialis in vitam inſtauret. Qui exactiùs dicta expoſita deſiderat, vt dixi, Obeliſcum Pamphilium adeat.

Apollo quoque anagogicè Opificem mundi deſignat,

Porrò quid per myſteria Apollinis & Muſarum veteres indigitauerint, cùm ex profeſſo in Myſtagogia Ægyptia Obeliſci Pamphilij tradiderimus, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum eadem hic cum tædio Lectoris repetere. Quomodo verò omnes Gentilium Deorum Dearumque nomina nihil aliud, niſi diuerſas vnius Solis & Lunæ virtutes exprimant, ibidem quoq; curioſus Lector expoſitum reperiet. Ex dictis hactenus luculenter patet veterum in condendis per fabulas ſacramentis inſtitutum. Audiſti Tragicas Deorum cataſtraphas; eorundem coniugia, amores, zelotypiam, iras, cædes, ſtupra, vindictas, quæ de Dijs vel animo concipere, inexpiabile nefas eſt, vidiſti. Quàm alta quoque, quàm ardua & ſublimia tùm Opificis, tùm vniuerſæ artis eius, id eſt, naturæ recondita myſteria ſub myſticis huiuſmodi fabulis veteres exhibuerint, intellexiſti. Quæ ne repetere cogamur, Claſſis huius argumentum cum Saluſtio concludimus, qui ſic in aureo de Dijs & Mundo libello, dicit: *Quibus id in animo eſt, vt de Dijs ſermones audiant, eos à pueris benè informatos eſſe oportet, nec inſipientum opinionibus poſtmodum connutriri. Naturæ item probitate, ac prudentia munitum pectus gerere addecet, vt aptè congruenterque ſermones percipiant. Eiſdem præterea communium notionum cognitio neceſſaria eſt: illæ verò vniuerſales ſententiæ erunt, quas vniuerſi homines, ſi perquirantur, confitebuntur; quemlibet nempe Deum bonum nihil pati, nulli mutationi eſſe obnoxium: quodcumque enim mutatur, aut in melius mutatur, aut in peius: ſi in peius, deterius fit: ſi in melius, iam principio erat malum. Et hic quidem, qui audit, eſto talis. Sermones hac ratione procedant. Deorum naturæ, neque factæ ſunt: quæ enim ſemper ſunt, nuſquam fiunt: ſemper verò ſunt, quæcumque primam facultatem poſſident, & natura ſua pati aliquid non poſſunt: neque ex corporibus conſtantur; corporum etenim vires expertes corporis ſunt: neque loco circumſcribuntur; id namque corporibus ineſt: neque à prima cauſa, vel à ſe inuicem ſeparantur; quemadmodum neque à mente notiones, neque ab animo diſciplinæ. Quamnam igitur ob cauſam hiſce ſermonibus neglectis, veteres fabulis vſi ſint, non indignum fuerit*

inueſtigatione: & hæc prima ex fabulis vtilitas progignetur, inueſtigare nempe, nec ſegnem, ſed exercitatum intellectum habere. Diuinas itaque fabulas eſſe ex illis, qui eas vſurparunt, explicatu non admodum difficile eſt: ex Poëtis etenim, numine afflati; & ex Philoſophis, optimi quique; & qui ſacra ac cæremonias diuulgarunt; Dij etiam ipſi in fundendis oraculis fabulis vſi ſunt. Cur verò fabulæ diuinæ ſint, Philoſophi eſt inquirere. Cùm igitur omnia, quæ ſunt, ſimilitudine delectantur, diſſimilitudinem auerſantur, de Dijs ſermones, Dijs quàm ſimillimos eſſe neceſſe erat: vt tantâ maieſtate digni fierent, redderentque enunciantibus propitios Deos: quod nonniſi fabulis comparari potuit. Deos ergo ipſos ſecundùm ſandum, infandumque, occultum, ac patens, nec non doctum, & ignoratum fabulæ, & Deorum bonitatem imitantur. quemadmodum enim Dij, quæ ex ſenſilibus bona proueniunt, omnibus; quæ verò ex intellectualibus, prudentibus impertiti ſunt; ſic fabulæ Deos quidem eſſe omnibus diuulgant; at quinam illi ſint, & quales, illis tantùm, qui myſterium capere poſſunt. Operationes quoque æmulantur Deorum. Licet enim & Mundum hunc fabulam nuncupare; cùm in eo corpora, reſque conſpiciantur, animi, menteſque abſcondita lateant. Præterea, ad veritatem de Dijs vniuerſos informare, in inſipientibus, cùm ad eam addiſcendam inepti ſint, contemptum, in ſtudioſis ſegnitiem parit: at fabulis veritatem occultare, illos, ne contemnant, prohibet; hos, vt philoſophentur, compellit. Sed quamobrem adulteria, furta, genitorum vincula, & reliqua improbitatis facinora fabulis complexi ſunt? neque hoc indignum admiratione. Vt, quæ apparet abſurditate, ſtatim animus ſermones inuolucra eſſe exiſtimans, veritatem ex ijs, quæ ſilentio inuoluenda ſunt, eſſe intelligat.

CLAS-

CLASSIS IV.

CABALA HEBRAEORVM,

ID EST,

De Allegorica Hebræorum veterum Sapientia, Cabalæ Aegyptiacæ & hieroglyphicæ parallela, qua noui ad hieroglyphicæ diſciplinæ expoſitionem fontes aperiuntur, & ſuperſtitioſæ doctrinæ radices indicantur, & conuelluntur.

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLENTISSIMO DOMINO, DOMINO

BERNARDO

S. R. I. COMITI DE MARTINITZ,

S. C. Maieſtatis Conſiliario, & Camerario intimo, nec non magno Regni Bohemiæ Burggrauio,

DOMINO MEO COLENDISSIMO.

V*ERERER ſanè*, S.R.I. Comes Excellentiſſime, *ne communes humanitatis gratitudinisq; leges longè tranſgrederer, ſi qualemcunque ſtudiorum meorum partem Tibi non deferrem, quem eorundem ſemper & fautorem & promotorem expertus ſum prorſus ſtudioſiſſimum. Dum itaque Magni Cæſaris, vt noſti, iuſſu difficilem huius Ægyptiaci operis aleam ſubirem, diu ſanè animo anceps perplexusq; hæſi, cuinam in tanta argumentorum varietate, quali præſens opus refertum ſpectatur, meam de Hebræorum Cabala Diatriben potiſſimum inſcriberem.* Tu *tandem*, Vir magne, *occurriſti, quem vti abſtruſioris huiuſmodi doctrinæ penetralia iam dudum penitius, altiusq; ſubijſſe nôram; ita de arcanis quoque, quæ expoſiturus ſum, myſterijs ſolidius ſirmiusq; iudicium dare poſſe confidebam. Accipe itaque hanc veluti perpetuam quandam mei in te amoris & beneuolentiæ teſſeram. Quòd ſi ſtudium hoc meum Tuo ſanè limatiſſimo iudicio non vndequaque reſponderit; non tam conatus, quàm mei in Te affectus magnitudinem ratam habeas. Vale.*

CABALA HEBRAEORVM.

Clemens Alex. lib. 6 Stromat.

Εἰσὶ γὰρ τὰ τῶν Ἑβραίων μυστήρια ὁμοιότατα τοῖς μυστηρίοις τῶν Αἰγυπτίων.

Sunt enim Hebræorum myſteria, ſimillima myſterijs Ægyptiorum.

PRAEFATIO.

IN Hebræorum Eccleſia fuiſſe doctrinam quandam de Deo, diuiniſq; nominibus, de Meſſia humani generis Redemptore, de Angelis & Dæmonibus, de admirandis, quæ in hac mundana machina eluceſcunt, diuinæ clementiæ & bonitatis operibus, à protoplaſto Adamo oretenus filijs ſuis traditam, & in totam deinde ſucceſſiuam poſteritatem diffuſam propagatamque, in II. Claſſe fusè oſtendimus. Quod ſi quis præſumptuoſius negare auſus fuerit, is & SS. Patrum conſenſui, occultiſque diuinæ prouidentiæ ſemitis pari temeritate ſe contradicturum nouerit. Qualis tamen illa fuerit, vti in inacceſſæ antiquitatis tenebris occultum iacet, ita difficile quoque eſt, ad veram eius rationem, notionemque determinandam, pertingere. Quantum tamen ſagaci mentis ſcrutinio inueſtigare licuit, & quantum ex Authorum veterum monumentis, ſingula cum ſingulis combinando, eruere potui, puto, imò ſine hæſitatione affirmo, aliam eam non fuiſſe, niſi illam doctrinam Moſaicam, quam oretenus ſuccedentibus ſibi Iudicibus traditam, Hebræorum Theologi Cabalam, id eſt, acceptionem vocant, atque inſignibus fœcundam ſacramentis, Ægyptiorum (teſte Clemente Alex.) myſterijs haud abſimilibus aſtruunt. Siquidem curioſiſſimos Ægyptiorum, Chaldæorumq; Myſtas primorum Patriarcharum conſuetudine vſos, multa eorundem in ſua penuaria traduxiſſe, is ſolus ignorare poterit, qui myſteriorum hieroglyphicorum cum Cabalicis affinitatem inſignem non perſpexerit. Quia tamen nihil tam ſanctum, nihil tam diuinum eſt, quod non ſuperſtitioſorum hominum temeritate ſucceſſu temporum contaminetur; dum quiſque pro arbitrio ſuo, & vertiginoſi cerebri libitu, diuinos arcanoſque in ſacroſancta Scriptura latentes ſenſus explicare, corrigere, applicare, atque ad illegitimos vſus torquere ſatagit; factum eſt, vt & dicta Cabala, perfidorum Rabbinorum nequitia, & intolerabili impoſtura, omnium damnatarum artium Officina, & vnicum nefandorum dogmatum penuarium euaſerit. Vnde quod in libris Machabæorum legitur de impijs Gentilium machinationibus, qui olim ex libris ſacris ſimulachrorum ſuorum ſimilitudines ſcrutabantur; id nunc de Rabbinis, Cabaliſtis, Thalmudiſtiſque aſſeri poſſe videtur. Hi enim diuinâ lege abutentes, hunc vnicum præ oculis ſcopum habere videntur, vt per puncta, apices, immutationes, Arithmeticas ſupputationes, Gametrica figmenta, metatheſes litterarum, acroſtychides, & peſſimè concinnata anagrammata, arcana Theologiæ ſacramenta in errorum materiam, & concatenatas erronearum artium abyſſos cum extrema animorum ruina pertrahant. Quam quidem Cabalam non tantùm prohibitam, ſed & meritò eſſe, tanquam bonis moribus, & laudabilibus Eccleſiæ inſtitutis è diametro repugnantem, iam dudum proſcriptam, & à ſummis Pontificibus eliminatam

aſſero, vti ex celeberrima Bulla Clementis VIII. fel. recordationis anno 1593. contra huiuſmodi Nouatores, bonorumq́ morum euerſores edita patet, vbi ſummus Pontifex, ſummâ verborum vi, efficacia, & exaggeratione, cenſurarumq[illegible]e eccleſiaſticarum minis, eandem mirum in modum exagitat, omneſq́ qui damnoſa huiuſmodi opera ſecum, non obtenta licentia, tenent, aut quæ in iiſdem continentur, fidem adhibent, ſacræ Inquiſitionis tribunali ſubijcit; quam proinde Bullam omnes relegant, & ſeriò expendant, conſulo, vti & ea, quæ in Catalogo librorum prohibitorum de regulis contra huiuſmodi vſurpantes procedendi præſcriptis, amplè deſcribuntur. Cùm itaque, ſi vnquam, certè hoc ſeculo huiuſmodi ſuſpectarum artium maleferiatæ diſciplinæ vigeant, & neſcio qui præpoſterus curioſorum hominum periculoſam hanc & plenam erroribus doctrinam affectantium pectora pruritus poſſideat, agitetq́, dum Dæmonis perſuaſione perciti, neſcio quid altum, ſublime, mirificum, atque adeo prorſus diuinum illi ſubeſſe ſibi perſuadent; mearum partium eſſe ratus ſum, virulentum hunc ingeniorum pruritum reſtanare, & inutilem muſcas in telis nullo fundamento nixis captantium conatum cohibere. Quod hoc tam opportunâ occaſione, ad honorem Dei, & ad S. Matris Eccleſiæ emolumentum, iam à multo tempore à SS. Officij Tribunali ad id incitatus præſtandum duxi. Hoc dum facio, nihil in ea ex propria ſententia dictum, factum, expoſitum velim; ſed ex veterum Rabbinorum mente & atteſtatione; in hoc vnicum collimans, vt improba reprobem, heterodoxa confutem, deteſtandi execrer, periculoſa errorum ſuperſtitionumq; ocurrentium præcipitia, quibus curioſi & imperiti Lectores ſe intricare poſſent, cautè oſtendam, de latente dæmonum aſtutia incautos commonefaciam; vt ſic tandem ſolus Dei honor & gloria, cui laboro, & vna animarum ſalus promoueatur. Altera verò aſſumpti tam ardui moliminis ratio, ipſius argumenti quod tracto, neceſſitas fuit. Cùm enim, vti diximus, Hebræorum myſteria ſimilia ſint myſterijs Ægyptiorum, id eſt, perobſcuris ænigmatum nodis intricata, varijſq; allegoricarum locutionum inuolucris tecta veluti in abyſſo quadam lateant; iure ſuo Oedipum requirere videbantur, qui nodos ſolueret, caliginem detegeret, rebuſq; lucem afferret; atque ſic tandem parallela quadam comparatione, inter Hebræorum Ægyptiorumque ſapientiam inſtituta, vna alteram illuſtraret, ac demum, quod intendimus, hieroglyphicæ doctrinæ veritas tot veterum dogmatis comprobata, mundo propalaretur. Atque hiſce præmonitis, iam propoſitum nobis argumentum cum bono Deo ordiamur.

CAPVT I.

De Kabalæ defintione, & diuiſione.

KABALAH קבלה, à verbo קבל *Kibbel*, quod accipere ſignificat, deducta vox, idem eſt atque acceptio; quòd videlicet בעלפה *benghalpeh*, vt Rabbini loquuntur, hoc eſt, oretenus à primis Patribus tradita, & à poſteris ſucceſſiuè accepta ſit ſcientia: vnde ſic definitur: *Cabala eſt diuinarum humanarumq; rerum arcana, per Moſaicæ legis typum, allegorico ſenſu tradita & inſinuata facultas.* Quæ cùm nullo rationis diſcurſu, nec calamo, ſed auditu tan- Definitio Cabalæ.

tùm

tùm ac fide recipiatur, Cabalam, id eſt, receptionem appellare eam veteribus libuit. Alij ſic definiunt: *Cabala eſt diuinæ reuelationis, ad ſalutiferam Dei, & formarum ſeparatarum contemplationem, traditæ ſymbolica receptio*; quam qui cœleſti, vt Cabalici opinantur, ſortiuntur afflatu, recto nomine Cabalici vocantur. Quod enim Græcis Philoſophi, Chaldæis Aſtrologi, Magi Perſis, Gallis Druidæ, Indis Gymnoſophiſtæ, Ægyptijs Pſontomphanechi; hoc Hebræis Cabalæi ſunt. Quare non omnibus promiſcuè, ſed ſolis prouectioribus tradebatur. Vnde cùm R. Eliazaro quodam tempore dixiſſet Magiſter eius Iochanan: לך ואלמדך את מעשה המרכבה *Veni, docebo te opus de Mercaua*, hoc eſt, *curru diuinitatis*; reſpondiſſe fertur, לא קשאי *non incanui*; hoc ipſo indicans, tam ſublimem altamque de diuinitatis operibus ſapientiam eſſe, vt nullus eius diſciplinæ capax eſſe poſſit, qui non priùs ſedatis & extinctis cupiditatum ardoribus, & calore iuuenili refrigerato annis prouectus, cum quadam tamen naturali probitate, ſenuerit. Vnde R. Iuda Leui ait, כי אין קבלה טובה אלא עם חלב טוב *quòd Cabala non ſit niſi in corde bono*. Eſt itaq; *Cabala* nihil aliud, niſi *altiſſimarum rerum notitia*.

Cabala ſolis prouectioribus tradebatur.

R. Iuda Leui.

Cabala in quo cõſiſtat, & quid contineat.

Verùm, vt in quo illa conſiſtat, quid arcanorum contineat, curioſo pateſiat Lectori, ſummariam eius Synopſin apponam. Dixi in definitione, *eſſe Cabalam diuinarum, humanarumque rerum, per Moſaicæ legis typum, allegorico ſenſu, inſinuatam facultatem*. Et typum quidem in lege latitare, ipſa Legiſlatoris pariter & ſuſceptoris conditio demonſtrat. Legis namque lator, qui eſt vniuerſorum Conditor Deus, cùm æternus ſit, & vndique immutabilis, ideò ſempiternum & immutabile ſit eius eloquium oportet. Eloquium verò legis per Moſen traditæ, & Iudæorum multitudini promulgatæ, cùm varijs viciſſitudinum mutationumque modis obnoxium ſit; aliam, & longè quidem diuerſam eſſe legem Moyſis à ſuperna & vera Dei lege, neceſſe eſt. Vt proinde æternam illam Dei legem, veluti archetypum atque ideam, ex hac mandatorum lege, veluti ex vmbroſa quadam imagine, conijcere oporteat. Legis autem ſuſceptor homo, cùm μικρόκοσμος ſeu *paruus Mundus* ad Vniuerſi habitum, atque ad imaginem & ſimilitudinem Dei factus ſit; perfectio & ſalus veluti iure quodam requirere videbatur, vt μεγάκοσμον ſeu *magnum Mundum*, & Conditorem ſuum facto & opere referret, imitareturque: imitabitur autem, ſi conformi & ſimili lege, id eſt, ſecundùm eam analogiam, qua & Orbis regitur, & per quam ipſe rerum Opifex condidit, & gubernat Vniuerſa, actus ſuos moderetur. Quemadmodum igitur paruus Mundus homo, ſummi Conditoris, & Vniuerſi Orbis ſimulachrum atque imaginem deſignat, vt ſuo loco dicetur; ſic congruum erat, vt eiuſdem microcoſmi lex æternam magni mundi legem denuntiaret: quod non niſi per allegoriam & myſticam intelligentiam, ſeu Cabalam, tradi & doceri in lege potuit; Moyſe vti primo diuinæ legis pronunciatore, ita & eiuſdem haud dubiè arcanæ intelligentiæ explanatore. Nam cùm dicta hæc Cabala, vniuerſa & ſingula diuinarum, humanarumque rerum primordia ac elementa conſideret, eaque ſenſim nectat, ſuo illa ordine pandat, viam ape-

Cabalæ auctor Moyſes.

aperiendo, ſemitas ad æternæ felicitatis atria demonſtret; certè omnium allegorizantium traditionem auctoritate, eruditione, & ſanctitate longè ſuperare cenſeri debet.

Diuiditur autem primò in Theoricam, & Practicam. Illa, intellectualium rerum penetralia conſiderat; hæc animum, & corporis vires, pro ſpiritualium donorum chariſmatis, & huius vitæ commodis impetrandis adaptat. Theorica altiora per ima, & latentia per notiora nobis denunciat; Practica, quid nobis faciendum, quomodo myſteria nobis applicanda, docet. In Theorica notiora ſunt ea, quæ claro & aſſiduo experimento in nobis ipſis deprehendimus; Vndè vniuerſa legis mandata numero & proportione humanæ compaginis partibus ad amuſſim reſpondere Cabalici aſſerunt. Hinc in Cabala triplicem hominem, ſecundùm triplicis Mundi analogiam, id eſt, Archetypum, Cœleſtem, & terrenum, quem & ſub copula maris & fœminæ conſiderant, aſſignant. Et primò quidem in lege dicunt maſculi vices tenere priora quatuor Pentateuchi volumina, quòd in ea diuina mens in eloquijs ſeſe exerat tanquam intellectus agens; quintum verò, ſcilicet Deuteronomium, fœminæ typum gerere exiſtimant, eò quòd humana mens ſeu intellectus paſſiuus maximè in eo ſeſe exerat. Terreni hominis marem & fœminam effigie, & operationum varietate ſenſus dijudicat; vnde per ſimilem actuum habitudinem ad aliorum duorum hominum partium appellationem & cognitionem allegoricam tranſcendunt. Cœleſtis hominis marem, per ſideream Cœli machinam; fœminam, per Lunarem globum, cum elementari fabrica, viſceribuſque in ea contentis exhibent. Archetypi denique hominis marem, per ſublimem Angelorum chorum; fœminam, per Reginam ſeu militiam, quem animaſticum ordinem vocant, exprimunt. Horum trium hominum ſingulos, nouem præcipuis membris conſtare aiunt; ſi quidem mas & fœmina ſeorſim expendantur: ſi verò vt vnum, tunc decem potioribus membris eos compaginari volunt. Potiora & ſempiterna legis membra ſunt decem perpetuò obſeruanda præcepta Decalogi. Terreni hominis membra, quæ & ſpeciem perpetuant, & indiuiduum conſeruant, decem quoque ſunt, videlicet, cerebrum, pulmo, cor, ſtomachus, hepar, fel, ſplen, ren, genitale, matrix. Sic & principalia cœleſtis hominis membra decem ſunt; Intellectuale ſiue Cœlum empyreum, Primum mobile, Firmamentum, Saturnus, Iuppiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna. Archetypi hominis membra pariter decem ſunt, quæ Hebraicè vocant

Cabala diuiditur in Theoricam & practicam; & quod vtriuſque officium.

Cabaliſtæ triplicem aſſignant hominem, Archetypum, Cœleſtem, Terrenũ

Pentateuchi quatuor primi libri maſculo, quintus fœminæ comparati à Cabaliſtis.

Terreni, Cœleſtis, & Archetypi hominis decem præcipua membra.

חיות: הקדש: אופנים: ארלים: חשמלים: שרפים:
מלאכים: אלהים: בני אלהים: כרובים: אישים:

Id eſt: *Haijoth, Hakkodeſch, Ophanim, Aralim, Haſchemalim, Seraphim, Melachim, Elohim, Ben elohim, Cherubim, & Iſchim*; quorum nomina poſtea exponentur: quibus iuxta orthodoxorum Theologiam, Seraphim, Cherubim, Throni, Dominationes, Virtutes, Poteſtates, Principatus, Archangeli, Angeli, Animæ reſpondent. Quæ quidem recenſitæ decades omnes

Dei decem præcipua nomina in ſacris Scripturis expreſſa.

nes à decem ſanctiſſimis exemplaribus Dei nominibus, quæ in ſacra Scriptura inueniuntur, originem ducunt, ad eaque reſpiciunt & tendunt vniuerſa; ſuntque

אהיה : יה : יהוה : אל : אלוה : אלהים : יהוה צבאות : אלהים צבאות : שדי : אדני :

Sephiroth quid in Cabala.

Id eſt, *Ehieh, Iah, Iehoua, El, Eloha, Elohim, Tetragrammaton Sabaoth, Elohim Sabaoth, Schadai, Adonai*; quæ à Cabalicis vocantur ספירות, *Sephiroth*, id eſt, numerationes, quorum ſingulis varia attribuunt cognomina, de quibus ſuo loco. Typum dictorum hucuſque in ſequenti figura contemplare.

Decem legis præcepta.	Terreni hominis membra.	Myſtica Cœleſtis hominis membra.	Myſtica Archetypi hominis membra.	Iuxta orthodoxos.	Nomina Dei.	Attributa Sephiroth.
1	*Cerebrum*	*Cœlum empyreum*	*Haioth Hakkodeſch*	*Seraphim*	אהיה *Sum qui ſum.*	כתר *Corona*
2	*Pulmo.*	*Primum mobile*	*Ophanim*	*Cherubim*	יה *Eſſentia eſſentians.*	חכמה *Sapientia*
3	*Cor*	*Firmamentum*	*Aralim*	*Throni*	יהוה *Deus Deorum*	בינה *Intelligentia.*
4	*Stomachus*	*Saturnus*	*Haſchemalim*	*Dominationes*	אל *Deus Creator*	גדולה *Magnitudo*
5	*Hepar*	*Iuppiter*	*Seraphim*	*Virtutes*	אלוהא *Deus potens.*	גבורה *Fortitudo*
6	*Fel*	*Mars*	*Melachim*	*Poteſtates*	אלהים *Deus fortis.*	תפארת *Pulchritudo.*
7	*Splen*	*Sol*	*Elohim*	*Principatus*	יהוה צבאות *Deus exercituum.*	נצח *Victoria.*
8	*Ren*	*Venus*	*Ben elohim*	*Archangeli*	אלהים צבאות *Domin: Deus exercituum.*	הוד *Gloria*
9	*Genitale*	*Mercurius*	*Cherubim*	*Angeli*	שדי *Omnipotens.*	יסוד *Fundamentũ*
10	*Matrix*	*Luna*	*Iſchim*	*Animæ*	אדני *Dominus.*	מלכות *Regnũ*

Ex

Ex his apertè patet, quomodo Cabalici per occultam quandam analogiam ab infimis ad ſummum, & à ſummo ad ima perueniant; & quomodo eodem progreſſu legis hiſtoriam contexant. Cùm enim omnia ad hominem vſque creata ſint, hinc ex ipſa lege humanum intellectum ad idem principium, vnde originem duxit, euehere ſtudent: hoc enim modo euectus intellectus mox ima repetit, & trinam ſingulis partibus nectens machinam, ad humana, diuinâ quâdam ſorte, regenda conuertitur, vbi huius ſeculi tota completur felicitas. Vides etiam, quomodo lex allegorica ordinem formamque ſcientiæ & veritatis in ſe contineat: Lex ſiquidem à Deo eſt, & ordinem habet; cùm igitur illo nullus ſit melior ordo, quid dubium eſt in lege eſſe?

Cabala ab imis ad ſumma deducit intellectum.

Atque in hac tradita allegoria tota Cabalæ ſcientia verſatur; quæ cùm in lege fundata ſit, hinc canales riuoſque veritatis per allegorica ſcrutinia varijs & innumeris modis deducere ſolent, nataque eſt varia illa Cabalæ diuiſio, quam iam aſſignabimus.

Diuidunt itaque nonnulli Cabalam in מרכבה *Mercaua*, & בראשית *Bereſith*, id eſt, in ſcientiam currus, & opus creationis. Illa intellectualis Mundi arcana; hæc ſenſibilis huius mundanæ machinæ, tanquam à ſupremi Opificis perpetuo influxu dependentis, opera inueſtigat, expendit, & ad ſupremæ felicitatis conſecutionem adaptat. atque hæc diuiſio eadem eſt cum priori in Theoricam & Practicam. Picus Mirandulanus eam in ספירות *Sephiroth*, hoc eſt, numerationem; & שמות *Schemoth*, hoc eſt, nominum ſcientiam diuidit. R. Hanai lib. ſpeculationum, in quinque partes vniuerſam Cabalam partitur, quas vocat: תיקן : צירוף : מאמר : מכלל : חשבון: *rectitudinem; combinationem, orationem, ſententiam, & orationem.* R. Ioſeph Bar Abraham Salernitanus quinque dicta Cabalæ membra in tria reducit, iuxta triplicem rerum omnium conditionem, ſc. numerum, pondus, & menſuram. Omnes denique ſiue antiqui, ſiue recentiores Cabalici eam in tres partes diuidunt; quarum primam vocant *Gametriam*, id eſt μετάθεσιν ſiue transpoſitionem; ſecundam, *Notaricam*, ſiue *Notaricum*; tertiam, *Themuram*, ſeu *Commutationem*, aut *Combinationem*: quam diuiſionem Ioſeph Salernitanus comprehendit ſub hac voce, גנת, dum librum quem de hac arte conſcripſit, vocat גנת אגוז, *hortum Nucis*; vbi per ג *Gametriam*, per נ *Notaricam*, per ת *Themuram* indicat, tres ſcilicet dictas Cabalæ ſpecies. גמטריא *Gametria*, ſiue vt alij, Gematria, & Geometria, eſt menſura numeralis terrenorum & ſenſibilium characterum, qui ab illa Arithmetica formali dependent, quæ per abſtractam ſuam ſimplicitatem non eſt vlli ſenſibili notitiæ ſubiecta; Atque in hoc conſiſtit, quòd in ea vtplurimùm vna dictio pro alia, ſiue κατὰ τὴν μετάθεσιν, id eſt, per transpoſitionem, ſiue κατὰ τὴν ἰσοψηφίαν, id eſt, per æqualitatem numerorum, vſurpetur. נטאריקון, *Notarica*, ſiue vt alij, Notariacum, & Notaricum, corruptum eſt vocabulum, à Notariorum ſiue Scriptorum apicibus & punctis, quæ ſubinde ad integram aliquam ſignificationem innuendam apponere ſolent, deſumptum; quam conſuetudinem Notarica Cabala imitatur, dum ex capitalibus nominum literis, quas ראשית בות

Cabala diuiditur in Mercaua, & Bereſith; id eſt, ſcientiã currus, & opus creationis.

Picus Mirandul. diuidit Cabalam in ספירות & שמות

R. Hanai partitur Cabalam in quinque partes.

R. Ioſeph Bar Abraham diuidit Cabalã in tria membra.

Cabala diuiditur in Gametriam, Notaricam, Themuram.

Gametria quid ſit?

Notarica quid?

raſche theuoth Hebræi, Græci acroſtychidas vocant, allegoricos ſenſus rimantur Cabaliſtæ. תמורה, *Themura*, ſiue commutatio, ſeu combinatio, quam Hebræi צירוף *Tſiruph* vocant, literam ponit pro litera, iuxta Alphabeticam quandam reuolutionem; de qua fuſè ſuo loco. Sed iam dictarum, vniuſcuiuſque partium exempla apponamus, vt diſcurſus noſtri ratiò luculentiùs innoteſcat.

Themura quid?

Exempla Gametriæ.

Quæ conſiſtunt in Methatheſi ſiue tranſmutatione literarum, ſuntque prorſus eadem cum noſtris Anagrammatiſmis.

IN his verbis Pſalmi 21. verſu 1. בכחך ישמח המלך, *In virtute tua lætabitur Rex*, per ישמח Cabalici intelligunt Meſſiam, quia literæ in voce ישמח tranſpoſitæ dant משיח Meſſias. ita dicunt, quòd Ezechiël ſedit ad fluuium Chobar, id eſt, ad influentiam Cherub; tranſponatur enim כובר, & fit כרוב. ſic Noë inuenit gratiam, conuertendo נח in חן. Apud Iſaiam Prophetam cùm quæritur: מי אלה ברא, *Quis hæc creauit?* reſpondent Cabalici, אלהים ברא, *Deus creauit* per anagrammaticum ſenſum. Iterum Deus dicitur אל *El*, quod nomen tranſmutatum dabit לא *Lo, non*; quo Deum, propter ineffabilem naturæ ſuper omnes res eminentiam, indigitant: Nam, vt rectè S. Dionyſius ait: Ὁ Θεὸς νοῦς ἀνόητος, ἀλογία, καὶ ἀνοία, καὶ ἀνωνυμία, αἴτιος μὲν τοῦ εἶναι πᾶσιν, αὐτὸς δὲ μὴ ὤν, ὡς πάσης οὐσίας ἐπέκεινα. *Mens non mens, irrationalitas, & amentia, & innominatio, cauſa quidem omnibus exiſtentiæ, ipſe verò non eſt exiſtens, cùm ſit ſupra omnem ſubſtantiam & exiſtentiam.* Exodi 23. *Præcedet te* מלאכי *Melachi*, id eſt, *Angelus meus*; quis eſt iſte Angelus? lege per metatheſin, מיכאל, id eſt, Michaël. Innumera hoc loco huius generis adducere poſſem; verùm cùm hæc in ſecunda Claſſe, cùm de primæua nominum origine tractaremus, fuſè diſcuſſerimus; eò Lectorem amandamus. Sufficiat interim Gametricam Cabalæ ſpeciem hoc loco paucis indigitaſſe. Qui plura huiuſmodi deſiderat, conſulat Galatinum l. 1. Sixtum Senenſem in Bibliotheca; Alexandrum Farram in ſymbolica philoſ. Paulum Riccium de diuiſione Cabalæ; Nouoburgenſem de nomine IESV; Fabrum de ſcuto Chriſti; Maximilianũ Sandæum de diuiſione Cabalæ; Serrarium in prologomenis Biblicis; & innumeros alios in ſacrum textum commentatores; potiſſimum autem ſuprà laudatum doctiſſimum P. Thomam Gaſtaldum de Alaſſio; modò Epiſcopum Seſtrienſem meritiſſimum in libro de Angelica poteſtate.

Exempla Notaricæ Cabalæ.

NOtarica Cabala eadem eſt, quæ Latinis, Græciſque Acroſtychica, vel ἰσόψηφα, dum per capitales nominum literas, vel per æqualitatem numerorum ſub comparatis vocabulis latentium, occultos rimantur ſenſus. Duas itaque ſpecies continet Notarica Cabala. Prima eſt per lite-

literas nominum capitales, dum ex earum coniunctione & compoſitione eruuntur voces quædam ſignificatiuæ. Huiuſmodi eſt illud Eſaiæ 65. *Benedicetur in Deo* אמן, *Amen*. Ecquis eſt Deus? reſpondebunt Cabalici, אדני מלך נאמן, id eſt, *Dominus Rex fidelis*, cuius capitales literæ dant אמן *Amen*. Tale eſt, quod D. Hieronymus in quæſtionibus ſuprà 3. lib. Reg. dum verba Dauidis monentis Salomonem adducit, examinat in voce נמרצת, *maledixit mihi maledictione peſſima*; quo vocabulo per Notaricam oſtendit maledictionem omnium conuitiorum genere plenam fuiſſe: Nam per נ, eum vocauit נאף, id eſt, Adulterum, & alienæ vxoris, ſcilicet Vriæ Hethæi, raptorem; per מ, מאבי, id eſt, Moabitam, quaſi ex ignobili & infideli Moabitarum genere ortum; per ר, רצח, *rozach*, id eſt, homicidam, nempe Vriæ, & Regis Saulis generis extinctorem; per צ, צרוע *Tſeroangh*, id eſt, leproſum, quo dignum eum, qui leproſorum inſtar ab omni hominum conſortio remoueretur, indicabat; per ת denique eum nominauit תועבא *Thogneba*, id eſt, non hominibus tantùm, ſed & Deo abominabilem. Atque hæc eſt maledictio peſſima, quâ Dauidi Semei filius Gora maledicebat. In Pſalmo 3. ſic habetur: רבים קמים עלי, *multi inſurgunt in me*. qui ſunt iſti multi? reſpondent Cabalici, רבים; per ר, Romanos; per ב, Babylonios; per י Iones Græcos; & per מ, Medos indigitantes. Huc reuocatur omnis illa myſtica Alphabeti expoſitio, de qua poſtea dicetur. Talia etiam ſunt nomina: מכבי : אגלא : חקבה, quæ idem ſonant ac מי כמוך באלחים יהוה, *quis ſicut tu in fortibus Domine?* & אתה גבור לעולם אדני, *tu fortis in æternum Deus*, & הקדוש ברוך הוא, *ſanctus benedictus ille*. Hoc pacto & Latini ſua abſcondere ſolebant, ſub initialibus literis integrum aliquem ſenſum inſinuantes. Vti Titus Veſpaſianus feciſſe legitur, qui ſub hiſce literis P P P P E S S S E V V V V V V V F F F F, hunc ſenſum indigitabat. *Primus Pater Patriæ Præfectus Eſt, Secum Salus Sublata Eſt, Venit Victor Validus, Vicit Vires Vrbis Veſtræ, Ferro, Flamma, Fame, Frigore*. Huc pertinet illa formula iudicij recuperatorij ſic repræſentata: Q E R E T P I R D T Q P D D D P F, id eſt: *Quanti Ea Res Erit, Tantæ Pecuniæ Iudicium Recuperatorium Dabo, Teſtibuſq; Publicè Duntaxat Decem Denunciandi Poteſtatem Facit*. Sed de his vide Petrum Diaconum, & Valerium Probum de notis Romanorum. Imitati ſunt & Græci præ reliquis hanc rationem. Æſopus Phrygius cùm vnà cum Hero ſuo Zantho fortè in columnam incidiſſet marmoream, cui ſeptem literæ Græcæ erant inſculptæ, indicantes theſaurum eo in loco, non longè à columna defoſſum, earumque Zanthus intelligentiam anxiè inquireret; Æſopus inuentis dictionibus, quæ ab iiſdem characteribus incipiebant, ſcripturam iſtam tribus adhibitis expoſitionibus illuſtrauit. Erant autem literæ Α Β Δ Ο Τ Θ Χ: quas Æſopus, manifeſtans Hero ſuo locum theſauri, quem literæ deſignabant, ſic expoſuit:

Ἀποβὰς Βήματα Δέσσαρα, Ὀρύξας Εὑρήσεις Θησαυρὸν Χρυσίου.

Deſcendens gradus quatuor fodiens inuenies theſaurum auri.

Cùm itaque Zanthus theſaurum effodiſſet, neque partem vllam auri

Æſopo decerneret; modeſtè eum admonuit Æſopus, vt præcepto columnæ inſculpto pareret, quod literæ illæ continebant in hunc modum:

Ἀπελθόντες Βαδίσαντες Ἀνέλεσθε Ὃν Εὕρετε Θησαυρὸν Χρυσίου.

Tollentes ite diuidite quem inueniſtis Theſaurum auri.

Quòd cùm Zanthus facere contemneret, ſoluſque auro potiri vellet; indignatus Æſopus comminatus eſt, niſi partem acciperet, ſe alterum eiuſdem ſcripturæ mandatum executurum, ita præcipientibus literis:

Ἀπόδος Βασιλεῖ Διονυσίῳ Ὃν Εὗρες Θησαυρὸν Χρυσίου.

Redde Regi Dionyſio quem inueniſti Theſaurum auri.

Huc reuocari poſſunt illi verſus acroſtychides Sybillæ de iudicio extremo, quorum capitales literæ ſenſum dant poſitum ſuprà in Claſſe III. Innumera alia ſunt, quæ huius farinæ Hebræi & Græci adferunt; quæ quoniam trita ſunt & plebeia, conſultò omittimus.

Altera ſpecies eſt per æqualitatem numeri, ſiue vt Græci vocant, κατὰ τὴν ἰσοψηφίαν, ad æqualitatem calculi; & fit, quando nonnulli reconditiores ſacræ Scripturæ ſenſus inueſtigantur per numeri in duabus dictionibus latentis æqualitatem. Ex.gr. quæritur quid ſit illud שושנה *Suſana*, id eſt, lilium, in libro Eſther? dicunt Cabalici, quòd ſit idem quod אסתר *Eſther*, quia vtrumque continet numerum 661. Sic Eliezer אליעזר *Eliezer*, id eſt, *Dominus meus adiutor*, eundem numerum habet, quem nomen אברהם, *Abraham*, videlicet 318; vnde colligunt, Abraham adiutorio Dei fulcitum tam grandia peregiſſe. Pari pacto nomen Dei מקום *Macom*, dicunt eſſe idem cùm יהוה tetragrammato, quia æqualitatem numeri continet vtrumque, videlicet 186. Si tamen in vltimo literarum numeri in quadratis ſuis exhibeantur. Ita illud ישראל בחר בעמים, *Iſraël elegit in populum*, æquiualet huic in numero 613, תריג יצר, *formauit thorig*; eſt autem thorig vocabulum quod denotat 613 præcepta in lege præſcripta. & illud בראשית *bereſchit*, æquiualet huic, בתורה יצר, *in lege creauit*; vtrumque enim continet 913. Rurſus בראשית ברא, *in principio creauit*, pariter æquipollet, בראשית השנה נברא, *in principio anni creatus eſt*; & vtrumque continet 1116. Legitur de Iſaac & Rebecca 25. Gen. ותהר רבקה אשתו *& concepit Rebecca vxor eius*; quid concepit? אש וקש *eſch vekeſch*, id eſt, *ignem & ſtipulam*, iuxta æqualitatem numerorum in אשתו, & אש וקש latentium. Tempus me deficeret, ſi omnia, quæ in Rabbinorum libris paſſim occurrunt, huius farinæ machinamenta, adducere vellem. Hos Græci imitati, in quibuſdam haud abſurdè luſerunt dicta methodo; vt dum illud Apocalypſeos explicant: *Et erat numerus beſtiæ 666.* Nam nomina Antichriſti, quæ ex S. Irenæo ſunt, Τείταν, λαμπετὶς, λατεῖνος, ἄρνημος, eundem numerum 666 continere, ex numero ſub dictionibus latente demonſtrant. Tale etiam eſt illud Sybillæ de nomine ΙΗΣΟΥΣ. & erunt nomen eius octo monades, octo decades, & octo hecatondades, id eſt, 888. Verùm ne tempus in re omnium tritiſſima teramus, hic calculum quorundam dictorum nominum ſubiungamus.

שמור		מצותי		שושנה		אסתר		בראשית		בתורה יצר		אשתו		אש וקש	
ש	300	מ	40	ש	300	א	1	ב	2	ב	2	א	1	א	1
מ	40	צ	90	ו	6	ס	60	ר	200	ת	400	ש	300	ש	300
ו	6	ו	6	ש	300	ת	400	א	1	ו	6	ת	400	ו	6
ר	200	ת	400	נ	50	ר	200	ש	300	ר	200	ו	6	ק	100
		י	10	ה	5			י	10	ה	5			ש	300
								ת	400	י	10				
										צ	90				
										ר	200				
	546		546		661		661		913		913		707		707

Antichriſti nomen								Chriſti nomen	
Λ	30	T.	300	A	30	A	1	I	10
A	1	E	5	A	1	N	50	H	8
T	300	I	10	M	40	T	300	Σ	200
E-	5	T	300	Π	80	E	5	O	70
I	10	A	1	E	5	M	40	T	400
N	50	N	50	T	300	O	70	Σ	200
O	70			I	10	Σ	200		
Σ	200			Σ	200				
	666		666		666		666		888

Exempla Ziruph, ſeu Themuræ, ſiue Combinatoriæ artis.

Tertia ſpecies dicitur תמורה *Themura*, id eſt, commutatio, & צירוף *Ziruph*, ſiue combinatio; & in hoc conſiſtit, quòd Cabaliſtà per reuolutionem Alphabetariam, vnam literam pro alia accipit. Fit autem permutatio, iuxta numerum literarum Alphabeti, bis & vigeſies, quia viginti duas literas Hebræorum legimus; ſemperque binis quibuſque literis coniugatis licebit alteram ſumere pro altera; prout etiam in latinis literis fieri poteſt: vt ſi *a*, *b*, *c*, *d*, *e*, *f*, continuò binas & binas coniugaueris, videlicet ſub prima combinatione *ab*, ſub ſecunda *cd*, ſub tertia *ef*; veliſque per epiſtolam huius artis peritum aliquem hortari, vt ſupplicaturus principi cadat ante pedes eius; ſic ſcribes: *d b c f*; quod ille leget ſic: *Cade*. & ſic de cœteris. Totum hoc opificium prouenit ex Alphabetaria reuolutione, vt ſuccedat mutuò litera pro litera proprio ordine combinata, ſcilicet *a* pro *b*, & viciſſim *b* pro *a*; ſimiliter *c* pro *d*, & *d* pro *c*; itemque *e* pro *f*, & *f* pro *e*. Hinc in libro Iezirah dicitur, *Aleph* cum omnibus, & omnia cum *Aleph*; haud ſecùs *Beth* cum omnibus, & omnia cum *Beth*; & ita de ſingulis. Hâc arte Cabaliſtæ diuina nomina omnia educunt; hâc eâdem portentoſa Angelorum nomina decernunt; hic promus condus eſt totius ſuperſtitioſæ Cabalæ. quod quomodo, & quâ induſtriâ fiat, dicetur in ſequentibus loco proprio.

Atque hæ ſunt tres illæ Cabalæ partes, Gametria, Notarica, & The-

Vanitas tripartitæ Cabalæ.

Themura ſeu Combinatoria; in quibus (vt quod res eſt, fatear) ſagaciora ingenia tempus & operam perdere nolim, cùm fere nullius momenti, nec ingenij ſint. Nam prior, Gametria dicta, ferè nihil aliud eſt, quàm ars illa, quam pueri in anagrammatis conficiendis paſſim adhibere ſolent: ſecunda verò Notarica prorſus acroſtychibus conuenit; in quibus quidem, ſi laborem demamus, nullum prorſus ingenij ſubtilitatis veſtigium apparet. Combinatoria verò, quam Themuram vocant, eadem eſt ac illa quam nos ſteganographiam, ſiue occultam per Alphabetorum variam tranſmutationem, ſcripturam vocare ſolemus; in qua pariter nihil adeo occurrit, quo docti ſibi ſatisfacere poſſint; vt vel maximè mirer, nonnullos forſan tenuioris ingenij homines huiuſmodi nugamenta tanto in pretio habere potuiſſe.

Obiectio.

Resolutio.

Sed dices, Gametricam Cabalam inſignia diuinitatis myſteria ex Hebraica lingua eruere, vt patet in allatis ſuprà exemplis primæ ſpeciei, & ex hoc מלאכי, *Angelus meus*, quà voce per Gametriam ſignatur מיכאל *Michaël*. Reſpondeo, cur non potiùs כמיאל *Camiel*, כימאל *Kimael*, מכיאל *Makiel*, יכמאל *Iccamael*, ימכאל *Imacael* (quorum prior Angelus ignis, alter plagarum Angelus dicitur, cœteri alios & alios Angelorum effectus prorſus contrarios notant) quàm Michaël ponunt? poſſunt enim ex vnica dictione innumeri ſenſus, proprij, improprij, pulchri, abſurdi, & diſſoni anagrammaticè erui; vt proinde de myſterioſa hac Cabalæ parte nihil ſolidum, nihil exactum, & ingenioſum concludi poſſit. Idem dicendum de altera ſpecie, quam Notaricam vocant; cur enim per hoc nomen רבים, *multi inſurgunt in me*, non potiùs Rabbinos, Bactrianos, Idumæos, Moabitas, aut ſimiles gentes, quàm Romanos, Babylonios, Iones Græcos, & Medos intelligant, non video. Vana itaque eſt omnis huius Cabalæ pars, & tam in bonum, quàm malum, conſonum, & diſſonum ſenſum pro libitu inueſtigatoris detorqueri poteſt. Senſum enim, quem Cabaliſtæ ad diuinitatis myſteria detorquent, cur alius quiſpiam pari pacto ad vana, futilia, & diſſona ſacris literis non detorquere poſſit, non video. Quod de Themurah quoque, ſiue tabula Ziruph dici poteſt. Vnde hanc triplicis Cabalæ diuiſionem vanam, inutilem, & ſuperſtitioſam prorſus habendam eſſe cenſeo, neque veteribus vnquam adhibitam, ſed à recentioribus Rabbinis malè feriatis, rerumque ignaris homuncionibus, introductam.

Cabalæ legitima diuiſio eſt in Mercauam, & Bereſcith.

Cabalæ ſubdiuiſiones variæ, & varia nomina.

Vera itaque Cabala non in anagrammaticam, acroſtychicam, & ſteganographicam diuidi debet; ſed in eam, quam ſuprà inſinuauimus, nempe in Mercauam, & Bereſith; quarum illa circa decem Sephiroth ſeu numerationum diuinorumque influxuum myſteria, hæc circa tùm Dei, tùm Angelorum nomina, quæ ſunt veluti quædam ſenſibilis huius Mundi ſignacula, verſatur; & vtraq; in plures partes, ac veluti Claſſes quaſdam, iuxta variam obiectorum, circa quæ occupatur, rationem ſubdiuiditur, quorum aliæ legitimæ, illegitimæ aliæ ſunt. Hoc pacto illa quæ circa abſtractam Dei naturam, reuelationumque diuinarum proprietates verſatur, propriè diuina dicitur; Quæ circa Angelos, eorumque in hoc mundo

præ-

præſidium, Angelica; quæ in operibus naturæ rimandis, Naturalis & phyſiologica; quæ mores formandos ſpectat, Ethica; quæ denique circa dæmonum adiurationes occupatur, Theurgica & Magica dicenda eſt. Quas omnes & ſingulas partes hoc loco, quantum ingenij vires permittunt, exacto ſtudio & diligenti ordine, reproba reprobando, pertractabimus.

CAPVT II.

De Origine Cabalæ, ex mente Kabaliſtarnm.

HVmani generis Protoplaſtus Adam, cùm infelici ſorte contra præceptum Domini de fructu guſtaſſet, atque adeo totam humani generis poſteritatem, ob inobedientiæ peccatum contra infinitam Dei maieſtatem commiſſum, vnà ſecum in perditionis ruinam traxiſſet, neq; eſſet, niſi altiſſimo æqualis, qui damnum & iacturám reſarcire poſſet; ad imminentis deſperationis efficax remedium prorſus diuinâ reuelatione opus erat. Ne igitur figmentum ſuum plaſmator Deùs abſque omni medelæ ſpe deſeruiſſe videretur, ſpem quandam iniecit firmamque fiduciam, futurum, vt hoc tam immane originalis noxæ crimen, ſuo tempore per hominem ſibi æqualem condonaretur, aboleretur que. Et cùm ad myſterij ſublimitatem, & inſcrutabile diuinæ ſapientiæ conſilium, humanæ mentis infirmitas pertingere minimè poſſet, Angelum ſuum, vt Cabalici volunt, miſit, cuius inſtructione pleniùs tantæ ruinæ futuram diſceret reparationem.

Patriarchas autem primi humani generis duces & propagatores, ſingulos Angelos habuiſſe ductores, doctoreſque, hiſce verbis oſtendunt Cabalici Doctores.

שהאבות רבותיהם היו מלכים יודעים רבי של אדם רזיאל :
ורבי של שם יופיאל : ורבי של אברהם צדקיאל :
ורבי של יצחק רפאל : ורבי של יעקב פליאל :
ורבי של משה מטטרון : ורבי של דוד מיכאל :

Fragmentum Hebræorum de Angelis Patriarcharum Magiſtris.

Id eſt, *Fuerunt Patrum noſtrorum Angeli præceptores noti; Angelus Magiſter Adam Raziel, Semi Iophiel, Abrahæ Tſatkiel, Iſaaci Raphael, Iacobi Peliel, Moyſis Mitatron, Dauidis Michael.* Raziel itaque, iuxta Cabalicos, Adami diuino nutu deſtinatus Magiſter, commiſſi peccati condonationis, expiationiſque rationem omnem expoſuit, viam ad ſalutis reparationem monſtrauit, & diuinum Verbum per allegoriam recipiendum, declarauit. Quod Thalmudiſtæ hoc allegorico verborum inuolucro proponunt. Deus poſt conditum ſeculum, cœliq́ue machinam conſummatam, cum ex parte Aquilonis ingens foramen reliquiſſet, mirati filij Dei dixerunt: vt quid Domine tantam in hac Aquilonari parte fœditatem relinquis? cur non vt cœteras partes ſtellis ornas? Reſpondit Deus; Hoc foramen claudi non poterit, niſi venerit mihi æqualis, & hic claudet foramen, & omnem decorem reparabit. Quid per cœlum aſtriferum hoc loco, niſi

Angelus exponit Adamo Verbi diuini Incarnationem futuram ſecundum Hebræorum.

Angeli; quid per foramen in parte Aquilonari relictum, niſi caſus Angelorum rebellium, & Luciferi Ducis eorum? qui cum dixiſſet; *Ponam in Aquilone requiem meam, ſimilis ero Altiſſimo*; præcipitatus in inferiora terræ, mox Adamum adortus ad peccatum allexit; vnde tota humani generis ruina. Quid per ſimilem Altiſſimo foraminis reparatorem, niſi vnigenitus Dei Filius, verus Meſſias, Chriſtus Seruator noſter? qui in hunc Mundum deſcendens, carne veſtitus, meritis & paſſione ſua foramen aquilonare obſtruxit, aſtris decorauit, adeoq; totam ruinam inſtaurauit; vt vnde mors oriebatur, inde vita reſurgeret. Angelus itaque Raziel, vt Cabalici docent, his verbis Adamum mœrore plenum allocutus eſt. Nè immodico gemitu & triſtitia conficiaris; Nam ex ſemine tuo naſcetur homo iuſtus & pacificus, vir heros, cuius nomen erit משיח hic per rectam fidem, & placidam oblationem mittens manum ſuam, ſumet de ligno vitæ, & eius fructus erit omnium ſperantium ſalus. Quibus verbis confirmatus Adamus, incredibili confidentia, & in conditorem ſuum amore tactus, diuinæ clementiæ gratiam obtinuit. Atque hæc fuit omnium prima Cabala, ſeu traditio accepta, primordialis ſalutis nuncia; hæc eſt illa reuelatio ſanctiſſima, & ſumma, in quam omnes diuinorum eloquiorum traditiones reducuntur, omnes cœleſtium eruditiones, Prophetarum vaticinia, Doctorumque ſtudia & meditationes reſoluuntur; vnicum omnium Cabalicarum receptionum compendium & finis. Verùm vti omnis reuelatio eſſentialiter, vt Scholæ loquuntur, obſcura eſt, ſic & Adamus, quiſnam tam illuſtris homo, tam ſublimium dotium inſtructione beatus futurus eſſet, ignorans, paulatim ſe eundem futurum exiſtimauit; vnde & Cabalici aſſerunt, quòd Adam primus inde iuuencum Deo obtulerit, שנם אדם הראשון הקריב שור פך, futuri roboris veluti ſymbolum quoddam. Verùm cùm poſtea non ſeipſum, ſed ex ſemine ſuo illum naſciturum cognouiſſet, vxorique reuelaſſet arcanum; hæc eum futurum exiſtimans, quem concepiſſet Kain, Mundi Saluatorem, mox ac peperit, præ gaudio clamauit: קניתי איש את יהוה, *poſſedi virum illum tetragrammaton*, ſiue quatuor literarum. Sed enim, cùm hunc peruerſis & præferocibus moribus præditum, imò peſſimæ frugis cognoſcerent; alium genuerunt, quem & Abel vocauerunt; atque hunc eum futurum ſperabant. Verùm illo à Kain occiſo, tandem ſpem promiſſionis factæ in Setho, primùm poſuerunt; & deinde in nepote Enos, qui, vt habet facer textus, אז הוחל לקרא בשם יהוה, *tunc incepit inuocare nomen Domini*; vel vt Cabaliſtæ tradunt, tunc exſpectatus eſt inuocari per ש *Schim* literam, quæ iuxta leges Cabalæ idem denotat, quod ברחמים, *in miſerationibus*, & מ litera Notariacè idem notat, quod מתוך, id eſt, *de medio*, ſcilicet quatuor literarum יהוה: quaſi diceret אז הוחל לקרא בשם יהוה, *tunc exſpectatus eſt vocari per Schim de medio* יהוה. Sed & hic eos ſpe fefellit, donec tandem in Henoch firmaretur. Verùm illo diſparente, & traditione ab Adamo in poſteros nepotes propagata, tandem Noë vir iuſtus & perfectus in ætate ſua, omnium opinione habitus eſt ſalutis amiſſæ per lignum reparator. Verùm ob ebrietatem confuſione interueniente, Sem filium

Angeli verba ad Adamum

Prima Cabala eu traditio ab Angelo tradita Adamo.

filium eius huius ruinæ reparationem ſuſcepturum ſpes erat. Nam vt R. Moyſes. R. Moyſes Gerundenſis ait: הודיע כי יהיה עובד אלהים, *Notum fuit, quod is futurus erat ſeruus Dei, promiſſorum reparator*. Sed Iophiele Angelo Semi aliter ipſi declarante, reparatio in ortum Abrahæ fuit dilata: qui ab Angelo Zadkiele inſtructus, ex ſemine ſuo naſciturum illum, in quo benedicerentur omnes generationes terræ, putauit hunc futurum filium ſuum Iſaac, qui ligno vitæ accepto ſalutem humani generis eſſet procuraturus: vnde tanta animi iucunditate, lignis humeris ſibi impoſitis, eum ſacrificio, iubente Deo, deſtinauit, vnica ſpe ductus, futurum vt expleta Dei voluntate in filij oblatione, ſalus promiſſa conſequeretur. Sed Raphaële Iſaaci Angelo aliter eum informante, ac aliter Peliele Angelo Iacobi inſtituente; ſpes protelata fuit in ortum Moyſis; qui tum ob prodigioſam in fiſcella iuncea conſeruationem educationemque, tum ob Dei in eductionem ex Ægypto filiorum Iſraël, admirandam vocationem, miraculorumque innumerabilium in Ægypto perpetrationem, legiſque in deſerto innumeris miraculis confirmatam promulgationem, is, quem diximus, ab omnibus habitus eſt perditæ ſalutis per peccatum Adæ, reſtitutor. Sed cùm Angelus Mitatron aliud decerneret, dilata ſpes vſque ad Dauidem, & Salomonem, quem, quia à Deo electus, Rex erat ſapiens, & pacificus, & primus templi ædificator, promiſſum illum pacis Principem, & orbis inſtauratorem exiſtimabant; ſed fruſtra. A Salomone itaq; illius terreſtris templi conditore, vſq; ad Regem Ioachim, exſpectatio ſalutis vniuerſæ apud omnium cœtum Prophetarũ in venturo Meſſia collocata fuit, ab Iſaia vſq; ad Malachiam, cùm dixit, *Statim veniet ad templum ſuum dominator Dominus, quem vos quæritis*. Poſt Prophetas autem, ſalutiferi aduentus Meſſiæ exſpectatio, totaque Cabalica exercitatio, quam in Meſſiæ ſempiternam liberationem reducunt, ad Scribas Legis, & Seniores quos apellant, & ad magni conſilij viros deſcendit, ſucceſſiuè recepta ab Ezra, qui Cabalam hanc tradidit Simeoni iuſto ſacerdoti magno, & Synagogæ præfecto, à quo recepit eius Auditor Antigonus cum ſocijs ſuis, de quibus fuerunt Zadock, & Bethus, radix Hæreticorum Saducæorum & Bethuſai, vt habetur apud Iudam Leuitam in libro Aleozer; Iudas Leuita. deinde Ioſeph filius Ioëzer, & Ioſeph filius Iohanan: Hi autem dederunt Nitæo Arbolenſi, & Ieſu filio Parahiæ: Ab his autem Tibæus, & Simon Satæ filius, quorum Ioſephus l. 1. ant. meminit, receperunt: Hi autem Samaiæ, & Abtalioni dederunt; Ab his receperunt Hillel, & Samai multorum millium diſcipulorum Magiſter; Ab his Rabban Ionathan Ben Zachai, cui quinque diſcipuli fuernut, Eliezer filius Hircani, Ioſue filius Hananiæ, Ioſeph Cohen, & Eliazer filius Arach, Simeon iuſtus filius Nethanael, qui Chriſtum vlnis excipere meruit; Cuius filius Iuda Nagid, qui, & רבינו הקדוש, Magiſter Sanctus dictus eſt; quem filius Gameliel recipiendo imitatus eſt: Et hos ſecuti ſunt reliqui Cabaliſtarum Duces, Hananias filius Aruſiæ; Abba Saul; Rab. Tarphon; Acabia filius Mahahellelis; Hanania Princeps Sacerdotum; Hanina filius Thradionis; Nehomia Bar Haccana; Helaphta; Iannai

Bar Duſchai; Hanina Ben Duſa; Doſa Ben Harchinas; R. Akiba, cui adſcribitur liber יצירה Iezirah; Eleazar Ben Hazariæ; Eleazer Haſma; R. Leuitan; R. Ionathan Ben Baroca: poſt eum Simeon, Zadok, Ioſi, Iſmael, R. Meir, & innumeri alij, quos temporis lucrandi gratia ſilentio ſupprimo. Atque hi omnes ſcriptis ſuis vel antè, vel immediatè poſt Chriſtum, hanc de Saluatore Mundi Cabalam egregiè, vt ipſi putant, expoſuerunt; de quibus omnibus lege פרקי אבות *Pirke auoth*, id eſt, *Capitula Patrum*, בבא בתרא *Baba Bathra*, quæ porta poſterior, dicitur, סדר הקבלה *Seder hakabulah*, id eſt, *Librum Cabalæ*, סדר עולם *Seder ngholam*, id eſt, *ordinem Mundi*, עבקת רוכל, *faſciculum pigmentarij*; alioſq; ſuis locis allegandos tractatus, qui quæcumque huc vſque dicta ſunt, fuſè proſequuntur.

CAPVT III.

De primo fundamento Cabalæ, quod eſt Alphabetum, eiuſque characterum myſtico ordine.

Alphabeti Hebraici ſingulæ litteræ continent aliquid diuinum & admirabile

S. Hieronymus.

HAbent hoc præ omnibus alijs Hebraici Alphabeti literæ, quòd ſinguli characteres neſcio quid diuinum & admirabile contineant; quod & D. Hieronymus in Epiſtola ad Vrbicam ſat ſuperque demonſtrat, dum nonnulla veluti prima huius artis fundamenta adducit, ſingulaque Alphabeti Hebraici elementa ſeparatim interpretatur, & ad ſenſum anagogicum viginti duarum literarum Alphabetum in ſeptem veluti connexiones diſtributum, applicat, vt ſequitur.

I. Connexio.	II. Connexio.	III. Connexio.
אלף *Aleph*, id eſt, *doctrina.* בית *Beth, Domus.* גמל *Ghimel, plenitudo.* דלית *Daleth, Tabula* vel *Porta.* Et indicat, quòd videlicet doctrina Eccleſiæ, quæ domus Dei eſt, in librorum diuinorum reperiatur plenitudine.	הי *He, iſta.* וו *Vau, &.* זין *Zain, Hæc.* חית *Chet, vita.* Et indicat anagogicè iſtam & hanc vitam; quæ enim alia vita eſſe poteſt, ſine ſcientia ſcripturarum, per quam etiam ipſe Chriſtus vita credentium agnoſcitur?	טית *Thet, bonum.* יוד *Iod, principium.* Et anagogicè indicat, quòd quamuis nunc ſciamus vniuerſa, quæ ſcripta ſunt; tamen ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus: cùm autem meruerimus eſſe cum Chriſto, tunc librorum ceſſabit doctrina, & tunc videbimus à facie ad faciem bonum principium ſicuti eſt.

IV Con-

IV. Connexio.	V. Connexio.	VI. Connexio.
כף *Caph, manus.* למד *Lamed, diſciplina, ſiue cor.* Et continent hoc: Manus intelliguntur in opere, cor & diſciplina intelliguntur in ſenſu, quia nihil facere poſſumus, niſi priùs, quæ facienda ſunt, ſciuerimus.	מם *Mem, ex ipſis.* נון *Nun, ſempiternum.* סמך *Samech, adiutorium.* Et indicat anagogicè, ex ſcripturis homini ſubſidia ad æternam vitam conſequendam indeficienter ſubminiſtrari.	עין *Ghain, fons, ſiue oculus.* פי *Pe, os.* צדי *Tſadè, iuſtitia.* Et anagogice indicat ſcripturam eſſe fontem ſeu oculum oris iuſtitiæ, qui omnium operum iuſtitiæ per os diuinũ conſtitutorum originem contineat.

VII. Connexio.

קוף *Kopb, vocatio.*
ראש *Reſch, caput.*
שין *Schin, dentes.*
תו *Thau, ſignum.*

Quaſi diceretur, vocatio capitis dentium ſignum, dentibus enim articulata vox promitur, & in his ſignis ad caput omnium, qui Chriſtus eſt, & ad Regnum ſempiternum, perueni-tur.

Atque hæc eſt interpretatio Alphabeti myſtici Hebraici, iuxta mentem D. Hieronymi.

Ex quo patet, quanti etiam ipſi SS. Patres Cabalicam hanc interpretandi rationem fecerint.

Cabaliſtæ verò trium mundorum myſterium, videlicet Angelici, Siderei, & Elementaris, per literarum ordinem & ſeriem non ineptè indicant hoc pacto.

Ab א *Aleph* vſque ad י *Iod* Chori ſiue Ordines Angelorum indicantur, quas intelligentias ſeparatas, & formas incorporeas Philoſophi appellant, omni corporeâ formâ deſtitutas, à virtute Dei immediatè emanantes. Vocaturque עולם המלאכים, *Mundus Angelicus*. Deinde à litera כ *Caph* vſque ad צ *Tſadè*, cœlorum ordines deſignantur, qui Dei Creatoris virtute donati ab Angelorum influxu diſpenſantur; & vocatur עולם הגלגלים, id eſt, *Mundus Orbium*. Porrò à צ *Tſadè* vſque ad ת *Thau* inueniunt quatuor elementa cum ſuis formis, quæ eſſe & viuere influunt; diriguntur autem ab influentijs Angelorum & ſphærarum, vocaturque עולם השפל, *Mundus elementorum*.

Verùm iam hæc ſingula particulari deſcriptione exponamus, vt myſteriorum ratio prorſus Ægyptiorum myſterijs parallela, vti poſteà dicetur, pateſiat.

1 א *Aleph, Doctrina*, eſt nota diuini nominis הו, & indicat inaceſſam diuinæ eſſentiæ lucem; quæ intelligitur per אין סוף *Enſuph*, id eſt, *infinitum*; cuius nota eſt prima Sephiroth; quæ dicitur כתר *Kether, Corona*, ſignum nobiliſſimarum rerum, quæ primo effluxu diuinæ bonitatis ſubſiſtunt, & ſunt Angeli dicti חיות הקדש *Haioth hakodeſch*, id eſt, *animalia ſancta*. hiſce iuxta Orthodoxos reſpondent Seraphini.

ב *Beth, Domus*, nota eſt diuini nominis אהיה, quæ pertinet ad diui-

diuinam ſapientiam, quæ & ens dicitur, quòd omnibus quæ ſunt, eſſentiam ſuppeditet; & reſpondet ſecundæ Sephiræ ſeu Numerationi, quæ חכמה *Chochma*, ſeu *Sapientia* dicitur. huic verò ex Angelis reſpondent אופנים *Ophanim*, *formæ* ſeu *rotæ*, & cum Cherubinis ijdem ſunt; & ſecundo loco deriuantur à Dei virtute per intelligentiam priorem, & ipſi à Deo quoque inferioribus influunt.

Mundus Angelicus.

3 ג *Ghimel*, *Retributio*, index eſt diuini Nominis אש *eſch*, & ignem amatorium, ſiue Spiritum ſanctum exprimit, & reſpondet tertiæ Sephiræ, ſeu Numerationi, que בינה *Binah* dicitur, ſeu *prudentia*; repræſentatque ex ſuperioribus eſſentijs Angelos, qui אראלים *Aralim* dicuntur, id eſt, Angeli magni, fortes & robuſti, deſcenduntque ordine tertio à diuina bonitate, illuminanturque virtute Dei per intelligentiam ſecundam, & ipſi pariter inferioribus influunt; dicunturq; iuxta Orthodoxos Throni.

4 ד *Daleth*, *Porta*, ſymbolum eſt diuini nominis אל *el*, & denotat quartam Sephiram, id eſt חסד, quæ eſt *clementia* ſeu *miſericordia*; cui attribuuntur חשמלים *Haſchemalim*, quæ Dominationibus reſpondent, qui virtute Dei per medium intelligentiæ tertiæ influuntur, & eâdem virtute in inferiora influunt.

5 ה *He*, *Ecce*, nota eſt diuini nominis אלהים *Elohim*, & quintæ Sephiræ quæ פחד *Pachad* dicitur, id eſt, *rigor*, *iudicium*, & *ſeueritas*, *latus ſiniſtrum*, *gladius Dei*: cui attribuuntur iuxta Hebræos שרפים *Seraphim*, iuxta Orthodoxos Virtutes; & influuntur de virtute Dei per medium intelligentiæ quartæ, ac eâdem virtute inferioribus influunt.

6 ו *Vau*, *vncinus*, myſterium nominis Dei אלוה *Eloah* exhibet; & reſpondet תפארת *Tiphereth*, Sephiræ ſextæ, quæ *pulchritudo*, *decor*, *Sol ſupercæleſtis* dicitur; reſpondetq; מלאכים *Melachim*, ſeu Poteſtatibus; qui influuntur de virtute Dei per medium intelligentiæ quintæ, ac eâdem virtute in inferiora influunt.

7 ז *Zain*, *arma*, exhibet nomen Dei צבאות, id eſt, *Dei exercituum*, & reſpondet numerationi ſeptimæ נצח *netſach*, id eſt, *victoria*; ei reſpondent Angeli אלהים *Elohim*, ſiue *Principatus*; & influuntur de virtute Dei per ſexti ordinis Angelos, ac eâdem virtute inferioribus influunt.

8 ח *Cheth*, refert nomen Dei אלהי צבאות, & vnà octauam Sephiram quæ הוד, id eſt, *laus* dicitur; quibus reſpondent Angeli dicti בני אלהים *Benelohim*, id eſt, *filij Dei*, & cum Archangelis idem ſunt; qui de virtute Dei influuntur per ſeptimi ordinis Angelos, eâdemque virtute in inferiora influunt.

9 ט *Teth*, *declinatio*, exhibet nomen Dei שדי *Sadai*, & Sephiram nonam יסוד, id eſt, *fundamentum*; ei congruentes ſunt כרובים *Cherubim*, ſeu *Angeli*; & influuntur de virtute Dei per medium intelligentiæ octaui ordinis, & eâdem virtute influunt in inferiora.

10 י *Iod*, *Principium*, continet nomen Dei אדני מלך *Adonai Melech*, id eſt, *Rex Dominus*, cui reſpondet Sephira decima, quæ dicitur מלכות, *Regnum*,

Regnum, & ex Angelis אישים *Iſchim*, id eſt, *viri fortes*, ſuntque ex omnibus hierarchijs infimi, ac Dei virtute illuſtrantur per nonum Chorum, eâdemque virtute in filios hominum cognitionem & ſcientiam rerum, mirificamque induſtriam influunt. & in his finitur Mundus Angelicus.

11 כ *Caph* capitale, *vola manus*, exprimit primum mobile, ab ipſo אלשדי *Elſadai*, tanquam à prima cauſa immediatè motum. cuius intelligentia dicitur מטטרון שרהפנים *Mitatron Seraphanim*, *Princeps aſpectuum*, & intellectus agens Mundi ſenſibilis, per penetrationem formarum inferioribus omnibus vitam præbens; quare influit virtute diuinâ in omne quod mobile eſt. Mundus Sidereus.

12 ך *Caph* finale, Orbi ſtellarum fixarum in duodecim ſigna Zodiaci diſtincto reſpondet, qui גלגל המזלות *galgal hammazilotb*, *Orbis ſignorum* dicitur; cui præeſt intelligentia רזיאל *Raziel*, influiturque de virtute Dei per medium intelligentiæ Mitatron, & eâdem inferioribus influit.

13 ל *Lamed*, notat Cœlum Saturni, primam ſphœram Planetarum, quos לכת, quaſi *ambulones* dicunt. Saturnum autem dicunt שבתאי *Schebtai*. intelligentia eius שבתאיאל *Schebtaiel*. De virtute Dei à Raziele influitur, & influit eâdem in inferiora, vti Cabaliſtæ volunt.

14 מ *Mem* capitale, deſignat Cœlum Iouis, quem Hebræi צדק *Tedek* dicunt; atque eius intelligentiam ad eodem vocant צדקיאל *Tſadkiel*; & de virtute Dei per medium intelligentiæ Schabtaielis influitur, & eâdem influit.

15 ם *Mem* finale, ſeu clauſum, indicat Cœlum Martis, quem מאדים *Maadaim* vocant; intelligentia eius eſt כמאל *Camael*, ab ardore ſic dicta; quâque vi influitur à Tſadkiele, eâdem influit in inferiora.

16 נ *Nun* capitale, ſignificat שמש *Schemeſch*, id eſt, *Cœlum Solis*; eius intelligentia eſt רפאל *Raphael*; influitque de virtute Dei per medium intelligentiæ Camael, eâdemque virtute influit inferioribus.

17 ן *Nun* finale, ſphœram indicat Veneris, quæ נוגה *Noga* dicitur; eius intelligentia dicitur חניאל *Haniel*, *gratiæ conciliatrix*, & Dei virtute influitur per medium intelligentiæ Raphaelis, eademque virtute influit inferioribus.

18 ס *Samech*, indicat Cœlum Mercurij, qui כוכב *Cocbab*, id eſt, *Stella* dicitur, cuius intelligentia eſt מיכאל *Michael*, influiturque de virtute Dei per medium intelligentiæ Raphaelis, & eâdem virtute influit inferioribus.

19 ע *Nghain* indicat Cœlum Lunæ, quæ dicitur ירח *Iareach*, oculus ſiniſter Mundi; eius intelligentia eſt גבריאל *Gabriel*, influiturque de virtute Dei per medium intelligentiæ Michaelis, & eâdem inferioribus influit. atque hucuſque Mundus ſidereus.

20 פ *Pe* capitale, indicat animam intellectualem; & dirigitur ab intelligentijs ſeparatis, iuxta opinionem Hebræorum. Mundus Elementaris.

21 ף *Pe*

21 ף *Pe* finale, indicat omnes ſpiritus animales, qui diriguntur ab intelligentijs ſuperioribus de virtute & mandato Dei.

22 צ *Tſadè* capitale, ſymbolizat materiam tam cœlorum, quæ eſt intelligibilis; quàm elementorum, quæ ſenſibilis, omniumque miſtorum; diriguntur autem virtute diuinâ per intelligentias ſeparatas,& per proprias formas.

23 ץ *Tſadè* finale, monſtrat elementorum formas, quæ ſunt ignis, aër, aqua, terra; diuinâque virtute per Angelos, qui dicuntur אישים, & virtute cœlorum, & virtute materiæ primæ, quæ eſt fons & origo omnium elementorum, reguntur.

24 ק *Kopb*, ſymbolum eſt inanimatorum, & mineralium, eorumque quæ dicuntur elementata & miſta; diriguntur autem virtute diuina per ſphœras cœleſtes, & intelligentias ſeparatas & proprias.

25 ר *Reſch*, indicat omnem vegetatiuæ nature ſubſtantiam, fructus, fruges, herbas, plantas, & ſimilia, quæ è terra naſcuntur, ac virtute Dei influuntur â corporibus cœleſtibus, & intelligentijs peculiaribus, de quibus hoc datur à Cabalicis pronunciatum; אן עשב מטה שאין לה מזל ואומרה גדל *Non eſt herba inferiùs, quæ non habet influentiam, quæ dicit ei, creſce.*

26 ש *Schin*, omnem ſenſitiuæ naturæ ſubſtantiam indicat, vti ſunt animalia, tam reptilia & progreſſiua, quàm piſces, & volucrum genera, & quæcunque vitalem motum habent; virtute Dei influuntur à corporibus cœleſtibus, & intelligentijs ſeparatis.

27 ת *Thau*, Microcoſmi, id eſt, hominis ſymbolum eſt, quæ litera ſicut finis eſt omnium elementorum, ita homo finis & perfectio omnium creaturarum; dirigiturque à Deo complexionibus & qualitatibus elementorum iuxta influentias aſtrorum, & per officia particularia Angelorum, qui אישים *Iſchim* vocantur, qui ſicuti Mundi Angelici finis ſunt, ita & homo in Mundo vniuerſorum.

Atque hoc eſt Alphabetum myſticum Hebræorum ex R. Akibæ monumentis extractum; quo quidem totius tam intelligibilis, quàm ſenſibilis naturæ ordo exhibetur. Eſt enim prima omnium cauſa Deus per א indicatus; intellectus enim eius omnia eminenter continens omnia gubernat & adminiſtrat per cauſas ſecundas, & per ſecundas tertias, cuiuſmodi ſunt Hierarchiæ influentes de ordine in ordinem, de gradu in gradum, de ſerie in ſeriem; potentia verò & virtus archetypa contrà per intelligentias & cœlos in vniuerſa entium genera influit, vti dictum eſt, & S. Dionyſius fuſè docet in libris de cœleſti Hierarchia, & alij paſſim ex ipſo. Quæ omnia pulchrè triplici Ægyptiorum Mundo conſentiunt. Verùm de hiſce vide quæ ſuo loco fuſius deſcribemus in tractatu de Mundis.

Sed iam numerum, ſub quibus dicta elementa exhibentur, conſideremus. Faciamus itaque numerorum tres gradus, quorum primus eſt monadum, alter decadum, tertius Hecatontadum. Primus gradus Alphabeti

beti figuris notatur ab Aleph ad ט incluſiuè. Secundus Decadum ordinem exhibet, & continet Alphabeti literas à Iod vſque ad צ incluſiuè. Tertius eſt Hecatontadum, id eſt, centenariorum, & nouem characteribus conſtat à ק vſque ad ת.

9	8	7	6	5	4	3	2	1	
ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	Primus gradus monadum, ſiue vnitatum.
90	80	70	60	50	40	30	20	10	
צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל	כ	י	Secundus gradus decadum, ſiue denariorum.
900	800	700	600	500	400	300	200	100	Tertius gradus eſt hecatontadum, ſiue centenariorum.
ץ	ף	ן	ם	ך	ת	ש	ר	ק	

Vides quomodo per nouem monades ſimpliciſſimas intellectualis Mundus nobis proponatur; & quomodo in ſecundo ordine per nouem decades, ſenſibilis ſiue Siderei Mundi forma eluceat; & quomodo tandem per nouem hecatontades elementaris & totius corruptionis Mundus indicetur; ita vt res quantò plus à monade receſſerint, tantò ob multitudinis confuſionem imperfectiores reddantur. Atque hæc eſt triplex illa Enneadum trinitas tantopere non ab Ægyptijs tantùm, & Chaldæis, ſed & Pythagoricis, & Platonicis commendata, vti in Arithmetica hieroglyphica videbitur; cuius radix ternarius; quadratus, nouenarius; cubus Heptaicoſias eſt per 27 numerũ indicata, innumeris arcanis repleta, totius & ſingulorum in eo contentorum idea abſolutiſſima; poſt quorum reuolutionem reuertimur ad א magnum millerarij notam, vltra quam omnia infinitatis ſtatum obtinent. Sed hæc, vt dixi, alibi fuſiùs.

CAPVT IV.

De Nominibus & Cognominibus Dei.

VTi ex Elementis miſta & compoſita, ita ex literis nomina, verba, dictiones, propoſitiones emergunt. Explicato itaque Alphabeto Hebræorum myſtico, iam nomina quoque quæ ex eodem eruuntur, alterumque ſunt Cabalicæ diſciplinæ fundamentum, diuinorum, inquam, notitiam nominum, ſine quibus nihil in vniuerſa Cabala vtile & fructuoſum, nihil ſublime & arduum tranſigi poteſt, pari paſſu deſcribemus, omnia, vt dixi, ex mente Hebræorum. Quare vt ab ouo rem ordiamur,

Sciendum, vnanimi Cabalicorum ſententia, Legem Dei nihil aliud, quàm continuum concatenatumque diuinorum nominum cognominumque contextum eſſe; quæ quidem tanquam rami & folia ab arboris radice, à tetragrammato dependent nomine, quo multiplex radicum emittitur copia, & vndiquaque varij ramorum propullulant fœtus; quæ ſunt à multiplicibus effectibus in naturæ maieſtate eluceſcentibus impoſita

Varia Dei Nomina & Cognomina continentur in ſcriptura ſacra, & omnia pendent à tetragrammato Dei nomine.

Dei

Nomina Dei.

Cognomina Dei.

Dei cognomina. Nomina autem tetragrammato adiuncta, ſunt omnia ea, quæ noſtri Theologi attributa dicunt, v. g. bonus, immenſus, incomprehenſibilis, ſapiens, terribilis, ſuſtinens iniquitatem, ſuper delicta tranſiens, Adonai, id eſt, Dominus. Cognomina ſunt, magnus, miſericors, clemens, Elohim, fortis, iudex, iudicator. Iſtorum prætereà ſingulis alia debentur cognomina, quæ quidem ſunt dictiones omnes, in quas lex ipſa reſoluitur; nominum inquam, iuxta effectuum varietatem multitudo prorſus infinita. Et tametſi Deo propriè, vtpote ab omni corruptionis miſtura longè remotiſſimo, nomen non competat, vt cuius nomen ſit ipſa eius eſſentia; poſtulat nihilominus radicalis diuinæ eſſentiæ ratio, vt ei ſecundùm noſtrum debilem & imperfectum concipiendi modum nomina imponamus, quorum continuâ expenſione in eius altiſſimæ diuinitatis arcana introducti, ſpem & fiduciam concipiamus, atque amore tandem ei perfectiſſimè vniamur, iuxta illud: *Exaltabo eum, quoniam cognouit nomen meum.* Nam veram altiſſimi exiſtentiam neminem vnquam, ipſo excepto, mente comprehendiſſe, neque vllum alium ex vniuerſa Superûm multitudine ad inacceſſas diuinæ abyſſi latebras pertigiſſe, illo Ioannis, *Deum nemo vidit vnquam,* apertè probatur. Hinc quandocunque in lege mentio ſit oris, manus, auris, pedis, oculi, & aliorum huius generis, quanquam ea magnitudinem & virtutem Dei aliquo modo inſinuant, quid tamen in ſimpliciſſima illa diuinitatis abyſſo manus, quid pes, quid oculus, quid auris, quid os, quid alia membra in myſtico & archetypo corpore ſint, nulla vnquam creaturarum tantâ ingenij ſublimitate, tanta intellectus perſpicacia fuit, quæ id comprehendere potuerit; ſed totum id dependet ab impenetrabili quadam analogia in diuinæ eſſentiæ centro recondita. Quanquam enim nos ad imaginem & ſimilitudinem Dei conditi ſimus, non ideo tamen quempiam inconſultiùs exiſtimare velim, oculi, manus, oris, pedumque formam, ſimpliciſſimam altiſſimi Dei naturam obtinere; ſed an eodem eſſe quid intrinſecum, analogum figuris, membriſque humanis, ex quibus profluant, ſcaturiantque vniuerſa modo ineffabili, ratione prorſus inexplicabili, iuxta illud: *Cui aſſimilaſti me & adæquaſtis?* Dum igitur manus, oculi, pedum, cæterorumque membrorum mentio ſit in ſcriptura, nihil eo aliud intenditur, quàm vt mens humana, dum membra altiſſimarum latentiumque rerum intellectui incomprehenſarum ſigna percipit, ſimilitudine quâdam membrorum perculſa, attenta reddatur, & operum diuinorum contemplandorum incenſa deſiderio, veluti reflexo quodam radio in Deum reuerberetur. Ita os diuinum mentem humanam ad percipiendam mandatorum diuinorum obſeruantiam incitat; brachium & manus in auxilij fiduciam commouent; pedes ad currendam viam Domini, animant. Hinc Deus miro quodam ordine omnia conſtruxit, ſpiritualia corporeis tam pulchra analogia connectendo, vt quem ordinem in humano corpore artus & membra obtinent, quem in elementorum Mundo quatuor corpora ſimplicia, miſtorumque ſeries, quem in ſidereo ſphærarum concatenatio, quem in Angelico Mundo hierarchici Chori ordines, eundem ſibi veſtigi-

Membra humana Deo in Sacra Scriptura attributa, quid denotent, difficile eſt perſpicere.

cauerit ſecundùm ineffabilem quandam, vt dixi, analogiam archetypus ille & increatus Mundus Deus Opt. Max. in æternum benedictus. Nam vt rectè S. Dionyſ. lib. de cœl. Hierarchia, fieri non poteſt vt mens noſtra ad illam cœleſtium hierarchiarum materiæ expertium imitationem, contemplationemque excitetur, niſi rerum corporearum ſibi notarum præſidio vtatur, cùm pulchritudo ſenſibilis, ſpeciei ac pulchritudinis occultæ atque reconditæ nihil aliud quàm ſimulachrum quoddam ſit; cùm ſuaues odores ſenſibiles, nihil aliud quàm effigies eius ſuauitatis, quæ ſolâ ratione intelligitur; & ſic de cæteris, quæ naturis quidem cœleſtibus modo ſublimiori & nudè, nobis verò ſignis quibuſdam tradita ſunt. Hinc mens humana ab omni peccati labe exuta, atque à terrenarum rerum concupiſcentia liberam nacta ſortem, veluti præuiâ quâdam diſpoſitione influxus diuini capax reddita, quod membrum mundum conſtituerit, id latentis superni artus membrum, cui idem nomen adſcribitur, ſedes haud dubiè euadet; quod & Apoſtolus indicat, dum membra noſtra templum eſſe Spiritus ſancti affirmat. Qui verò ſordibus, & ſenſibilium rerum turpitudine, corporis ſui membra inquinauerit, *is* membra tollit Chriſti, & templum Dei membra efficit meretricis. Quicunque igitur oculi v. g. intuitum à vanitate continuerit, imò iuxta præceptum Domini eruerit, nihil aſpiciens prauum, nihil pudendum & turpe, ſed quæ ſolùm gloriam cultumque optimi Conditoris concernunt; tunc oculus iſte in abditæ rei ſupernæ ſedem, cui oculi nomen adaptatur, redigetur, iuxta illud Chriſti: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Idem dicendum de manu, & pede, idem de ſingulis humanæ compaginis membris iudicandum. Hinc arborem decem Sephiroth, quas menſuras vocant, vti poſtea dicetur, veteres ſummâ ratione decem humani corporis præcipuis membris accommodarunt; quæ ſunt veluti totidem membra in archetypo illo homine, ineffabili quâdam analogiâ eo ordine diſpoſita, quem infinita illa diuinitatis ſimplicitas noſtro concipiendi modo permittit; & nihil aliud ſunt, quàm nomina quædam diuinitati propria, quorum ope in triplicem mundum influit, omnia gubernat & moderatur, ipſo prorſus immutabili, & nulli mutationis inconſtantiæ ſubiacente; vt in ſequentibus amplè demonſtrabimus, & S. Dionyſius Areop. pulchrè oſtendit in libro de Hierarchia cœleſti c. 1. 2. 3.

S. Dionyſ. Areop. de Hier. Eccl. l. 1. c. 1.

Hanc Cabalam à primis Patriarchis Ægyptij primi receperunt. Vnde quod Hebræi per literas & nomina, id ipſi varia animantium transformatione occultè indigitarunt, atque per ſtatuarum myſtico quodam ritu conſtitutarum membra declararunt, dum in humanis ſtatuis membra miro quodam modo, nunc torta, modò expanſa, iam curuata, nonnunquam ſtantium, ſubinde iacentium, interdum genuflectentium ſitu, varijs ornamentorum habitibus condecorata effinxerunt. Et quid aliud tanto ac tam multifario apparatu indicare voluerunt, niſi occultam illam analogiam membrorum hominis ad inacceſſas & incomprehenſibiles diuinitatis articulationes demonſtrandas? & membra ſenſibilia inſenſibilibus ſympathico quodam coniugio ex ſimilitudine exorto, vnienda? in quo

Applicatio ad Ægyptiorum myſteria.

nexu totius beatitudinis finem ſitum ſciebant. Quid aliud Orpheus in myſterijs ſuis, per longum illum Deorum Dearumque contextum, per ſuffumigia vnicuique appropriata, niſi totidem diuinæ bonitatis, potentiæ, iuſtitiæ, immenſitatis attributa deſignat? quod & de Homericis figmentis ad ineffabiles diuinorum influxuum in Vniuerſum virtutes effectuſque indicandos dictum videri debet.

Membra itaque Archetypi iſtius corporis, dum ob myſteriorum profunditatem homini, imò Angelis incomprehenſibilia ſunt, aptè ſanè per totidem nomina exprimuntur; Nomina enim, vt rectè Pardes dicit, ſunt ipſa membra Dei benedicti in ſecula. Sed his ita prælibatis iam ad explicationem nominum diuinorum progrediamur.

§. I.

Nomen Dei Tetragrammaton יהוה, *ſiue quatuor literarum.*

Regius Pſaltes admirabile hoc tetragrammati nominis myſterium olim profundiùs perſcrutans non immeritò exclamabat:

ארוני ארונינו מה אדיר שמוך בכל ארץ :

Domine Dominus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra!

Nomen Dei admirabile. Admirabile dixit, quia omnem tranſcendit humanæ & Angelicæ intelligentiæ limitem. Admirabile dixit, quia nemo id nouit, niſi ſolus is, qui id ipſum ſibi impoſuit. Admirabile dixit, quia tam admirabile eſt, quàm ipſe, qui id geſtat, admirabilis eſt ſolus. Admirabile dixit, quia quæ diuinorum operum in hac mundi machina ſpectantur, ex hoc vnico veluti diuinæ benignitatis inexhauſto fonte, & infinitæ immenſitatis Oceano in vniuerſum creaturarum ambitũ diffunduntur. Eſt enim id nihil aliud niſi diuinæ abyſſi index, incomprehenſibilium myſteriorum Dei penuarium, legis diuinæ & humanæ receptaculum, quinquaginta portarum Mundi aditus, vti & triginta duarum ſemitarum Iſagogus, vtpote quo gubernentur, diſpenſentur, incitentur, animentur, viuant, ſentiant, intelligant omnia. *Domine Dominus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra!* Et quamuis omnia cœtera Nomina & Cognomina Dei ex effectibus Creatoris proceſſerint, hoc tamen nomen prorſus diuinum, & ſublime, nulla effectuum contagione inquinatum, ſeipſo conſtans, immobilem Dei eſſentiam & exiſtentiam vnicè exhibet. Ab hoc omnia cœtera nomina tanquam ex ineffabili archetypæ arboris radice propullulant. Quæ omnia pulchrè R. Nehemia Ben Haccana in epiſtola ad filium ſuum data, quæ אגרות הסדות, *Epiſtola ſecretorum* dicitur, exponit his verbis:

R. Nehemia.

אודעך שאין לאל שם אשר אנו נוכל להשיג הברה לפי שעצמותו הוא שמו
ושמו הוא עצמותו וכמו שמעצמותו לא נוכל להשיג ידיעה עם כל זה כל שמותיו
יש להם הוראה לפי ששם ארבע אותיות הוא יותר עצמי לפעלותיו ממראה ידיעה
אך שלמה ויותר עצמיות כפי מה אנו יכולים לקבל ומזה מצטרפים כל שמותיו ולפי
ולשמה נקרא שם המפורש לא שהוא יהיה שמו עצמיו : אבל אנן אומרים אותו

לפי שזה הוא כל מה שבחינתנו נוכל להשיג : ויותר גבוה מלמעלה לא נוכל לעלות :

Hoc eſt: *Manifeſtabo tibi, quòd Deo nomen non eſt, quod nos poſſumus comprehendere: Eſt enim ſubſtantia eius nomen eius, & nomen eius eſt ſubſtantia eius; & quemadmodum eius ſubſtantiæ notitiam habere non poſſumus, quoniam eidem ſimiles efficeremur; ita nominis ipſius notitiam habere nequimus. Nihilominus omnia eius nomina ſunt attributiua. Et quia quatuor literarum nomen operationibus eius peculiare eſt, notitiam perfectiorem & magis ſubſtantialem, quantum nobis animo concipere datur indicat; & quia ex hoc nomine procedunt omnia eius nomina; ideo dictum eſt Sembemmephoras, id eſt, expoſitum, non quòd ſit nomen eius ſubſtantiale, ſed nos id dicimus in quantum nobis concipere datum eſt; & ideo altiùs aſcendere non poſſumus.* Omnia itaque ſanctiſſima Dei nomina nomini Dei tetragrammato inſerta ſunt, & veluti catenatim annexa, omnia enim ab eo pendent, tanquam ab omnium Imperatore, cui veluti Duces, Archiduces, Principes, Comites, Barones imperij ſui annodati ſunt. Nam vt rectè Moſes Botril in Iezirah ait.

Omnia nomina Dei inſerta ſunt nomini tetragrammato.

Moyſes Botril.

באילן אשר מכל צד יוצאים ענפים וענפים מענפים כן יוצאים כל שמות :

Sicuti arbor è cuius lateribus egrediuntur rami, & rami ex ramis; ſic omnia alia nomina ex magno illo nomine egrediuntur; vnde quicunq; intelligit myſterium, intelligit etiam, quomodo omnia de magno eius nomine emanârint, & quomodo vnumquodque fructum facit ad ſpeciem ſuam, & quomodo repoſita ſint in æterno eius diuinitatis gremio; vt prouidâ non ſine ratione priſcorum ſtatuerit authoritas, quòd qui temerario auſu nomen magnum & formidabile protulerit, prout in lege ſcriptum eſt, vel qui in vanum illud ſumpſerit, partem non haberet in futuro ſeculo. Sed iam myſteriorum ſub eo latentium interpretationem ordiamur.

§. II.

Myſteria Nominis Dei יהוה.

RAbbenu Hakados, quem Hebræi Sanctum nominant, in libro qui inſcribitur, reuelator arcanorum, ſic inter alia de hoc nomine tradit.

הבט ששם בן ארבע אותיות כפי תואר כתבו אשר הוא בלשוננו העברית
הוא זה יהוה הוא אלוה מוליד ולפי שלא יוכל להיות מוליד בלא מוליד האוני הוא
להשתעף האהבה מן המוליד למוליד ולחפך מן המולד למוליד לפי שאם לא היה
זה לא היה מוליד ואם לא היה משתעף אהבה ממולד למוליד היה המוליד נפרד
מהמולד והיו שני עצמים אבל אנחנו נראה המוליד והמולד היות עצם אחד
ולפיכך הוא נצרך מאחר לאחר השטעף האהבה :

יהוה

Id eſt, *Aſpice & conſidera, quòd nomen quatuor literarum iuxta formam in qua ſcribitur, & quod in lingua Hebraica ſic ſcribitur,* יהוה, *ipſum*

indicat Deum generantem; & quia non poteſt eſſe generans ſine generato, conueniens eſt, vt amor à generante in generatum, & è conuerſo à generato in generantem procedat; quod ſi hoc non eſſet, non generaret, & ſi non procederet amor à generato in generantem, & diſtingueretur generatum à generante, eſſent duæ ſubſtantiæ; ideo volumus nos, generantem & generatum eſſe vnam ſubſtantiam, & ideò neceſſe eſt, ex vno in alterum procedere amorem. Habemus pronunciatum, iam quomodo id contingere poſſit, & quomodo id ex ipſo nomine colligere poſſimus, videamus.

Nomen Dei tetragrammaton יהוה denotat SS. Trinitatem.

Literæ itaque huius ſacroſancti nominis יהוה, quoad numerum quidem quatuor ſunt, vnde tetragrammaton dicitur; re vera tamen non niſi tres ſunt יהו; ex eo verò quòd ſecunda bis ponitur, ſecundo ſcilicet & vltimo loco, quatuor eſſe cenſentur. Tres igitur huius nominis literæ, tres deſignant diuinæ naturæ hypoſtaſes. Et prima quidem, ſcilicet י Iod, punctum & principium exponitur, eò quòd omnium aliarum literarum principium ſit: Nam ſicuti ex fluxu puncti fit linea, ex fluxu lineæ ſuperficies, ex fluxu ſuperficiei corpus; ita ex diuini iſtius ineffabilis puncti ad extra, omnes Mundorum ſeries conſtituuntur. Rurſus, quemadmodum ex י Iod puncto omnia reliqua Hebraici elementa Alphabeti componuntur; ita omnia, quæ in hac ſenſibili Mundi machina facta conſpiciuntur, ex puncto illo diuinitatis archetypo profluxerunt: omnes enim literas Hebraicas ex puncto Iod compoſitas, Alphabetum illud myſticum, quod Hoachæum vocant, & ab Abrahamo Balmis fuſiùs exponitur, ſatis declarat, vt videre eſt in Tabula Claſſ. II. fol. 105. in Alphabeto myſtico ab Angelis tradito.

In יהוה י Iod ſignificat punctum, & principium.

י Iod Componit omnes Hebraici Alphabeti litteras.

In יהוה י Iod, denotat primam SS. Trinitatis perſonam.

Cùm itaque prima litera י Iod & punctum & principium indicet, rectè per id Pater, prima in ſacroſancta Triade hypoſtaſis denotatur; quæ cùm à nullo alio, aliæque hypoſtaſes ab eo emanent, rectè principium ſine principio dicitur à Theologis.

ה He ſignificat eſſe & viuere, & denotat ſecundam SS. Trinit. perſonam in יהוה.

Secunda litera eſt ה He, quæ eſſe, vel viuere ſignificat, ſecundamque in diuina Triade hypoſtaſin aptiſſimè innuit, Filium inquam, iuxta illud; *Omnia per ipſum facta ſunt; & ſine ipſo factum eſt nihil. Quod factum eſt, in ipſo vita erat.* Tertia denique litera ו Vau, cùm copulatiuam dictionem notet, rectè tertiam Sacroſanctæ Triadis hypoſtaſin, Spiritum ſanctum exprimit; qui cùm ſit Amor Patris & Filij, quo ſe inuicem amant, rectè nexus & copula vtriuſque nuncupatur. Quarta verò litera ה He, ſecundæ iuncta in יהוה, duplicem in Filio naturam deſignat; ה quidem poſt י diuinam, ה verò poſt ו humanam: Nam Pater quidem, qui prima perſona eſt, cùm ſit ſolùm producens, & non productus, vnam tantùm quoad hoc habet relationem; Spiritus ſanctus quoque per ו indicatus, cùm ſolùm productus ſit, non producens, vnam pariter tantùm relationem habet; Filius autem, qui ſecunda in diuinis perſona dicitur, vtpote & producens & productus, rectè duas relationes habere oſtenditur: Nam & à Patre productus eſt, & cum Patre vnà Spiritum ſanctum producit: Quaſi-

In יהוה ו Vau, denotat copulatiuam dictionem, & tertiam SS. Trinit. perſonam.

Duplex ה in יהוה denotat duplicem naturam Chriſti, & duplicem relationem Filij.

uis

uis etiam alij duplicem per duo הה in Chriſto naturam exhibeant. Hinc antiqui Hebræorum ſapientes nomen hoc Dei attentiùs conſiderantes, illud non per quatuor, ſed tria Iod circulo incluſa, & ſubſcripta vocali Camets, ad ineffabile Sacroſanctæ Triadis myſterium indicandum, ſignare ſolebant, vt ſequitur ; quod Author libri, qui intitulatur Pardes; his verbis affirmat:

Hebræi antiqui ſcribebant nomen Dei tetragrammaton per tria Iod, & Camets.

כי לסוד זה כותבים השם ג׳ יודין כנ״לי :

Quod ob myſterium hoc nomen ſcribunt tribus Iod, vti hic ייי. Quod & Chaldaicæ paraphraſis manuſcripta, & Conſtantinopolitana editio ſat ſuperq; demonſtrant, vbi huiuſmodi nomen paſſim dicta ratione ſcriptum inuenire licet. Kamets verò cur tribus Iod ſubſcripta ſit, cauſam eius hanc do. Cùm enim י Iod idem ſit, vt ſuprà dictum eſt, quod principium; principium verò in operibus SS. Triadis intrinſecis ſoli Patri conueniat, & in operationibus extrinſecis, tribus Perſonis commune ſit; tria Iod tres denotant diuinas hypoſtaſes; vnica verò Kamets tribus Iod ſuppoſita vnicam naturam diuinæ eſſentiæ, quæ vnicuique hypoſtaſi impartibiliter communicatur, deſignat. Circulo verò, cui tria Iod includuntur, ipſa diuinæ eſſentiæ identitas rectè denotatur, qua ſimul diuinæ hypoſtaſes tanquam vnicum principium, & vna prima cauſa, ad omnium rerum actiones concurrunt, tribus Iod trinam perſonarum æqualitatem rectè indicantibus. Quæ veteres pulchrè tribus Dei nominibus יה : הו : יהו, ex nomine tetragrammato deductis expreſſerunt: primum enim יה deducitur ex prima & ſecunda litera, & Deum Patrem totius diuinitatis fontem notat; ſecundum הו ex ſecunda & tertia litera conſtituitur, & Filium exprimit, iuxta illud Eſaiæ 35. אלהים הוא יבוא וירשיעכם, *Deus ipſe veniet & ſaluabit vos*; tertium denique nomen יהו Spiritum ſanctum exprimit; quia & ipſe quoque poſt Filium viſibiliter mitti debebat, licet non eodem modo; Filius enim in humana natura ſibi hypoſtaticè vnita mittendus erat, Spiritus ſanctus verò in Columbæ ſpecie, vel in linguis igneis, non ſibi tamen hypoſtaticè vnitis, ſed tanquam in ſigno. In hoc verò, quod ſecundum nomen deſcendit à primo, & tertium à ſecundo (nam litera ה communis eſt primo & ſecundo nomini, ו verò communis eſt ſecundo & tertio;) oſtenditur rectè, Filium conſubſtantialem eſſe Patri, à quo genitus eſt, & Spiritum ſanctum conſubſtantialem eſſe Filio, conſubſtantialemque Patri, à quo procedit; vt in propatulo ſit, & Filium eſſe in Patre, & Patrem in Filio, & Spiritum ſanctum in vtroque. Et cùm tota Sacroſancta Trias ſempiternâ ſtabilitate gaudeat, rectè hæc tria nomina trium temporum, præteriti, præſentis, & futuri differentiam denotant; præteritum per היה fuit, præſens per הוה eſt, futurum per אהיה ero; quaſi innueret ipſum nomen, Deum Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum ſemper fuiſſe, eſſe & fore.

Camets cur tribus Iod ſubſcribatur in nomine Dei tetragrammato.

Nomina Dei יהו, הו, יה ex nomine tetragrammato deducta, quid denotant.

Vides igitur quomodo, ex ſuprà citato Authore R. Hakadoſch, Deus generans oſtendatur ex vi & efficacia diuini nominis tetragrammati. Sed

iam

Nominis tetragrammati in numeros reſolutio.

iam hæc eadem oſtendemus in numeris : י Iod, 10 denotat; totidem הה, quorum vnumquodquè 5 ſignificat : prius ה notat Filium, & poſterius Spiritum ſanctum, coniuncta per particulam copulariuam ו Vau, quod 6 exprimit, quo vnitas trium Perſonarum conſubſtantialis aptè indicatur. Alij ex Rabbinis ac inter alios Author Pardes id hoc pacto per numeros interpretatur. Nihil infinito, nihil vno, nihil puncto prius eſt, & ipſum rerum omnium principium eſt; deinde vſque ad vnum, & vſq; ad punctum omnia ſunt, & vltra vnum atque punctum nihil eſt: hic igitur rerum omnium finis. habebis modò primam יהוה literam, quæ & figuram puncti refert, & י Iod, id eſt, principium nominatur, & denarium, id eſt, finem omnis numeri deſignat, & omnem numerum ſimpliciſſimè penetrat, quoniam notam præſefert vnitatis, vnitas autem omnium numerorum menſura communis eſt, principium omnis interualli longitudiniſque, ipſa omnis longitudinis & interualli incapax, neque alteri addita quicquam niſi ſeipſam producit, vti & punctum. Porrò ex primo binario & primo ternario procedit quinarius, qui productum à ſuprema luce primum intellectualis Mundi radium vno ſacrato charactere, hoc eſt, ipſa ה litera demonſtrat, quam & Arithmetici primum incompoſitum, & Cabalici prolationis Spiritum, eſſentiæque hypoſtaſin articuli officio deſignari tradiderunt. Hinc Cherubini à Salomone ſupra arcam fœderis conſtituti alis quinque cubitorum adornabantur; verus ſupercœleſtis citra Deum naturæ & eſſentiæ typus. Sequitur ו ſenarij numeri index, cœli & terræ, id eſt, omnium ex materia & forma compoſitorum copula; atque in ſolidorum natura conſtituitur, & citra omne corpus inſeparabili & perfectâ coniunctione ſemper naſcitur, quorum cuiuſlibet duo ſunt motus, nil mirum ſi poſt י ſequatur ו, id eſt 6, qui numerus priorum multiplicatione naſcitur, ſiue enim bis 3, ſiue ter 2 dicas, 6 naſcuntur; congruus omninò materialibus numerus, ad indicandum, ſexto Mundi die omnia Dei opera perfecta fuiſſe. Hinc & ה & ו inter omnes literas vocantur circulares, quæ quomodocunque in ſe multiplicatæ, ſemper 5 & 6 in fine relinquent; ita quinque in ſe ducta faciunt 25, & hæ in 5 denuò ductæ 125, & hæ in 5 producunt 625. Item de ſenarij in ſe multiplicatione dicendum, vt in margine patet. Quo indicatur, Mundi Archetypi ac ſenſibilis perfectam quandam & circularem connexionem eſſe. Sed de his plura in Arithmeticis.

5	25	6	36
	125		216
	625		1296

Porrò nomen Dei tetragrammaton κατὰ τὴν ἰσοψηφίαν reſolutum in numeros, dabit 26, quod æquiualet nomini Dei כו Kò; quod eſt porta piſcinæ magnæ omnium benedictionum diuinarum : per hoc enim כו Kò ad nomen Dei tetragrammaton aditus datur, iuxta illud :

י	10		
ה	5		
ו	6	כ	20
ה	5	ו	6
	26		26

ויאמר יהוה אל משה אהיח אשור אהיה כח תמאר לבני ישראל:

Et dixit Deus ad Moyſen, Ego ſum qui ſum : ſic dices filijs Iſraël, אהיה *miſit me.*

me ad vos. זה שמי לעולם, *hoc nomen meum in æternum, hæc eſt commemoratio mea in generationem & generationem*; vt per לעלם ſine ו, id eſt, *ad celandum*, ſignificaret, nomen hoc ter benedictum, dum legitur, occultandum eſſe; vetitum enim erat illud pronunciare, niſi à Sacerdote magno in ſanctuario ſemel in hebdomade literis ſuis. Nam vt recte Rabbi Hakadoſch: לא תכתבני בשם יהוה אלא בשם אדוני, *Non ſcribetis me nomine* יהוה, *ſed nomine Adonai.* Cùm itaque nomen Dei יהוה ſit vnum, & quatuor literarum, literæ verò numerum 26 contineant; fit vt 1. 4. & 26 in vnum contracta, 31 exhibeant; quem numerum etiam אל, alterum Nomen Dei exhibet, videlicet 31. Rurſus כו Dei nomen numero אלהים יהוה ᵃᵍ æquipollet, ſi expanſe ſcribatur ſic, כף וו, *Caph Vau*; dabit enim 112. totidem videlicet, quod אלהים יהוה, vt in margine patet. Præterea hoc nomen expanſè ſcriptum ſic, יוד הי וו הי, & in numeros reſolutum, dabit eundem numerum, quem particula מה *Mah, quid*; videlicet 45. Cùm enim Moyſes dixiſſet: *Quod nomen eius, quid dicam?* Reſpondebatur ei, אהיה *ehieh, Dominus Deus tetragrammaton* יהוה *miſit me ad vos*; & ſi quærant, quod nomen tuum? Reſpondebis: לי מה שמו מה, *Mihi quid nomen eius quid*; id eſt, ex hiſce terminalibus dictionum literis nomen meum aliud non eſſe intelliges niſi יהוה. Partes enim eius ſunt יהו יה י, quas ſi in interualla diuidamus, primum eſt יה, ſecundum ויה, tertium י, quaſi diceres יהי; & ſunt nomina ad eſſentiam Dei pertinentia: primum יה *Iah* habetur Exodi 15. *Fortitudo mea eſt laus mea* יה *Iah*: ſecundum והי *Vehi*, habetur in illo, ויהי לי לישוע, *Et factus eſt mihi in ſalutem*: tertium יהי *Iehi*, habetur Geneſ. 1. *Fiat lux*, ויהי אור, *& fuit lux*; quæ propriè Mundi opificium ac eſſentiam reſpiciunt: vnde nouies repetitur ויהי כן, *Et factum eſt ita.* E quibus quidem apertè cognoſcimus, Dei nomen יהוה radicaliter ſub hiſce latere: Nam vti in ſequentibus dicetur, Nomen Dei אלהים *Elohim*, ſolùm hiſce ſex diebus expreſſum reperimus: ſed cùm Mundus iam eſſet perfectus, & poſt varia atque admiranda diuinarum virtutum opera conſumata, tandem pro merito triumphus eſſet celebrandus, ſextuſque dies indicandus, tunc Elohim Tetragrammatum, Rex Regum, & Dominus dominantium inceſſit, & dictum eſt tunc primùm: *Iſtæ ſunt generationes cœli & terræ in die* בהבראם *quo* יהוה *Elohim tetragrammaton fecit cœlum & terram*; atque adeo hoc loco יהוה tetragrammaton nomen primò creaturis omnibus innotuit. Sed de his & ſimilibus fuſiùs tractatum vide in portis lucis, & fuſiſſimè in portis iuſtitiæ R. Ioſeph Karnitolis. R. Ioſeph Karnitol.

	א 1
כ 20	ל 30
ף 80	ה 5
ו 6	י 10
ו 6	ם 40
	י 10
	ה 5
	ו 6
	ה 5
112	112

	י 10
	ו 6
	ד 3
	ה 5
	א 1
	ו 6
	א 1
	ו 6
מ 40	ה 5
ה 5	א 1
45	45

Rurſus ſi יהוה expanderis, ita vt י Iod quater, ה He ter, ו Vau bis, & ה He ſemel ponantur, & omnia in vnam ſummam reduxeris; inuenies 72, id eſt, nomen Dei 72 literarum, ad quod omnia Dei nomina veluti innumeri riui ad Oceanum, vnde profluunt, reducuntur. Innumera hoc loco huius generis arcana ſub ſacratiſſimo nomine latentia adducere poſſem; ſed ne totum hiſce tempus perdamus, Lector præter citatos paulò ante Authores, adire poterit R. Abraham in Iezirah, R. Hamai, Karnitol, Recchai, Ioſeph Caſtilionenſem, alioſque quos paſſim citabimus; & ex

י י י י	40
ה ה ה	15
ו ו	12
ה	5
	72

Latinis

Latinis Galatinum, Georgium Venetum, Sixtum Senenſem, alioſque innumeros.

§ III.

De Nomine Dei duodecim literarum, ſeu dodecagrammato.

INter cœtera Nomina Dei, celeberrimum quoque reperitur apud Cabalicos nomen Dei δωδεκαγράμματον ſiue duodecim literarum; non quòd vnum nomen reuera ſit, ſed quòd plura in vnum coniuncta vnum quid ſignificent. Meminit huius inter cœteros innumeros Rabbinos Rambam l. 11. More nebuchim, vbi ita inquit:

R. Ramban. 1.

ועוד למקבלים שם בן שנים עשר אותיות:

Nomen Dei 12. literarum non eſt vnum nomen, ſed ex multis compoſitum.

Erat apud eos adhuc aliud nomen duodecim literarum. Deinde verò ſic dicit (Hebraicum ad verbum ſic interpretor.) [Eſt autem in promptu quantum ad me, id quod ipſe vehementer opinor, ipſum non vnum fuiſſe nomen, ſed duo, vel tria nomina aggregata, quorum literæ duodecim erant. Et priores illi ſancti Patres, quotieſcunque in Sacra ſcriptura nomen quatuor literarum occurrebat, videlicet יהוה, ipſum cum duodecim illis literis pronunciabant, atque exponebant, quemadmodum hodie etiam illud cum quatuor hiſce literis אדני Adonai pronunciamus. Illud tamen nomen duodecim literarum maioris proculdubio vnitatis ſignificationem importabat, quàm id quod hoc nomen Adonai ſignificat; neque illud quempiam ſcire prohibebant; quin potiùs quemcunque volentem illud diſcere, docebant: ſecus fiebat de nomine quatuor literarum, neminem enim illud docebant, qui ſciebant, niſi filios ſuos atque diſcipulos, qui tales eſſent, qui illud ſcire mererentur; & hoc ſemel duntaxat in hebdomade; cùm autem multiplicati eſſent in mundo homines, Hæretici atque peruerſi mente, nomenque duodecim literarum didiciſſent; tùnc eo credulitatem corruperunt. Quamobrem Patres illi nomen illud duodecim literarum neminem vlteriùs docuerunt, niſi honeſtos & pudicos, qui erant in Sacerdotio; vt videlicet eum eo populo in ſanctuario benedicerent. Poſtea verò prohibuerunt de Sanctuario expoſiti nominis memoriam, propter malitiam ſcilicet filiorum hominum, quod immediatè poſt Simeonis iuſti obitum accidit: (fuit autem is Simeon qui Chriſtum vlnis ſuis exceptum benedicere meruit:) qui & vltimus omnium fuit, qui cum nomine quatuor literarum populo benedixit.] Hactenus Rambam. Quale autem hoc nomen fuerit, & quomodo id ex nomine Dei tetragrammato emanet, videamus.

Si enim Nomen Dei tetragrammaton ſecundùm leges combinatorias in octauo libro Muſurgiæ noſtræ vniuerſalis præſcriptas reſoluatur (quod fiet, ſi ה primum locum ſexies occupat, י verò ter, & ו ter;) naſcentur duodecim combinationes ſeu varietates, non plures, id eſt, duo-

decim nomina Dei, quæ הויות *Hauioth* Hebræi vocant; quæ quidem omnia diuinæ eſſentiæ proprietates reſpiciunt, vt in hoc ſchemate patet. Duodecim igitur iſta nomina vnum apud Cabalicos nomen efficiunt, tanquam vnius rei ſignificatiuum, quamuis reuera duodecim nomina ſint, diuinæ eſſentiæ rationem explicantia; quorum ſingulis ex ſacra Scriptura clauſulam, vel ex capitalibus, vel medijs, vel finalibus literis depromptam applicant, vt ſequitur.

יהוה	יההו	יוהה
הוהי	הויה	ההוי
והיה	וההי	ויהה
היהו	היוה	ההיו

Duodecim הויות Hauioth comparatio ad loca S. Scripturæ, ex Pardes extracta.

1 Primum inuenitur in capitalibus literis iſtius Pſalmi 95. v. 11.	ישמחו השמים ותגל הארץ :	1	יהוה
2 Inuenitur in illo Ierem: 9. 24.	יתהלל המתהלל השכל וידוע :	2	יההו
3 Habetur in illo Exodi 26. v. 20.	ירות ולצלע המשכן השנית :	3	יוהה
4 Habetur in illo Iob 33. 27.	וכל זה איננו שוה לי :	4	הוהי
5 Habetur in illo Deuter. 9.	הסכת ושמע ישראל היום :	5	הויה
6 Habetur in illo Iſa. 45.	וצדקה תהיה לנו כי :	6	ההוי
7 Habetur in illo Deut. 20.	וירא אותה שרי פרעה :	7	והיה
8 Habetur in illo Deuter. 6.	ודבשה יום הזה יהוה :	8	וההי
9 Continetur in illo Gen. 13.	ויבא יושב הארץ הכנעני :	9	ויהה
10 Continetur in illo Pſal. 33. v. 4.	ליהוה אתי ונרוממה שמו :	10	היהו
11 Continetur in illo Iſa. 12.	המר ימיר והיה הוא :	11	היוה
12 Habetur in illo Ier. 8.	עירה ולשרקה אני אתנו :	12	ההיו

Horum nominum ſex dicunt occulta, ſex manifeſta. Illa humano ingenio incomprehenſibilia, hæc cum fabricam reſpiciant, ſe explicant, latetque myſterium in punctis, quibus ſignantur citato loco; de quibus vide Pardes. Nomen porrò duodecim literarum aiunt Rabbini eſſe hoc quod ſequitur, הקדוש ברוך הוא *Sanctus benedictus ille*; quod etiam per quatuor literas exprimunt ſic, ה׳ק׳ב׳ה; quo populo, vt poſtea dicetur, benedicere ſolebant priſci Sacerdotes. Veruntamen R. Hakadoſch ſuprà citatus, altiùs & ſublimiùs ſpeculatus, hoc nomen duodecim literarum

Exempla nominum Dei 12 literarum

R. Hakadoſch

Hh dicit

dicit eſſe illud quod ſequitur: אב בן ורוח הקודש, *Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus*; ſed audiamus verba eius:

ולפי כך מזה השם המפורש הוא נגזר שם שנים עשר אותיות כי הוא אב: בן: ורוח הקדש: אשר בלשוננו העברית שם שנים עשר אותיות נכתב כן:

Quamobrem ex hoc nomine Dei expoſito, videlicet יהוה, aliud nomen deriuatur duodecim literarum, eſtq́, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus; quod in lingua noſtra Hebraica ſcribitur duodecim literis: Deduxit autem hanc tam arduam conſiderationem ex primo verſu Geneſeos בראשית ברא אלהים, *In principio creauit Deus &c.* vbi in voce ברא *bara* ſingulis literis tribuit vnam ex diuinis hypoſtaſibus. Et quidem per א *Aleph* Patrem, per ב *Beth* Filium, & per ר *Reſch* Spiritum ſanctum denotat; quæ conficiunt duodecim literarum nomen אב בן ורוח הקדש, *Pater, Filius, & Spiritus ſanctus*: quaſi diceret: In principio Pater & Filius & Spiritus ſanctus creauit cœlum & terram, idem deducit ex illo: *Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli.* vbi in voce אבן, quod lapidem ſignificat, per אב *Au*, Patrem, per בן *Ben*, Filium, & conſequenter per vtriuſque amorem Spiritum ſanctum intelligit. Idem dodecagrammatum Dei nomen deducunt ex illo Iſaiæ 65. vbi dicitur יהיו מברכים באלהי אמן, *& erunt benedicti in Deo* אמן *Amen*: Quærunt enim Cabalici, quid ſibi velit illud אמן? Reſpondent idem eſſe, ac אדני מלך נאמן, hoc eſt, *Dominus Rex, fidelis*; nomen videlicet duodecim literarum, quarum trium dictionum capita monſtrant אמן. Innumera huiuſmodi ſunt ſacris characteribus comprehenſa nomina, non ſolùm præteritorum complementa, ſed & futurorum certa quædam præſagia, modò adeſſet qui ea non tam interpretaretur, quàm de ijs ratiocinaretur.

§. IV.

De Nomine Dei εἰκοσιδυογραμμάτου, *ſiue 22 literarum, quo Sacerdotes olim populo benedicere ſolebant, ex mente Rabbinorum.*

TRadunt Cabalici, Sacerdotes Hebræorum olim benedictionem ſuam peregiſſe per nomen Dei tetragrammaton, hoc pacto; nempe tribus medijs digitis dextræ manus extenſis, veluti tribus י י י, pollice verò & auriculari digito incuruatis aliquantulum, ita vt inclinatio duorum digitorum ה formaret; atque adeo tres digiti medij cum duobus extremis inclinatis nomen Dei יה, יהוה tertiò non ſine altiſſimo myſterio, teſte Rambam, exprimerent. Erat enim ille typus quidam benedictionis per Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum in lege gratiæ dandæ fidelibus, vt videlicet reſpiceret ad illud Exodi 3. v. 4. יהוה

Sacerdotes Hebræorum qua manus configuratione olim dederint benedictionē populo.

אה'ה אשר אה'ה כה האמר הא'ה שלחני אליכם :

Hoc eſt; *Ego ſum qui ſum; ſic dices: qui eſt, miſit me ad vos.* quaſi per tertiò repetitum אהיה manifeſtè diceret אני הוא י'ה, Ego ſum ille Deus, ego ille Deus, ſic dices, יהוה, qui eſt Deus, ipſe miſit me ad vos, trinus in vno, & vnus in trino. Nam per tres digitos erectos, tres diuinas hypoſtaſes, quas ipſi ספירות עליונות, tres ſupremas numerationes dicunt, notabant; per duos extremos digitos inclinatos depreſſoſque ה, per manum verò totam paulò inclinatam ו Vau literam, atque adeò totum nomen יהוה tertiò repetitum, manu in ſimilitudinem literarum tetragrammati contortâ, exprimebant: & per ה diuinæ eſſentiæ vnitatem, per ייי Sacroſanctam Triadem, per ו perſonarum nexum; vel etiam per י Patrem, per ה Filium, per ו Spiritum ſanctum typicè indicabant. Reperio quoque, vnico digito erecto, qui index dicitur, in quo tria internodia tria iod exprimebant, veteres iuramentum præſtitiſſe; quam conſuetudinem & Pythagoram, digito elato per tetractyn iurare ſolitum, in ſcholam ſuam tranſtuliſſe veriſimile eſt. Cùm verò prauorum hominum abuſu nomen Dei tetragrammaton, tantâ primò curâ & ſollicitudine, tantâ reuerentiâ, electiſſimis quibuſuis, ſeptimo quoque anno, vt per id in Sanctuario populo benedicerent, traditum vileſceret; ad maieſtatem tanti nominis conſeruandam, eius in benedictionibus ſolennioribus vſus Sacerdotibus interdictus fuit; ſoliſque ſummis Pontificibus quotannis permiſſa erat eius pronunciatio in diebus ieiunij & propitiationis. Quare illius loco duodecim literarum nomen, quod aliquantò ſacratius eſſet, quàm nomen Adonai, tetragrammato verò ineffabili minùs arcanum, in benedictionibus perficiendis ſubſtituerunt. Fuit autem nomen ſubſtitutum duodecim literarum, hoc: הקדוש ברוך הוא; quod vt tetragrammaton aliquo modo exprimeret, quatuor literis capitalibus illud formabant hoc pacto ה'ק'ב'ה.

הקדוש ברוך הוא :

Id eſt, *Sanctus benedictus ille*; per quod benedictionem à Deo Numerorum 6. v. 24. mandatam ſuper populum pro tetragrammato ita proferebant יברכך יהוה וישמרך, *Benedicat te ſanctus benedictus ille, & cuſtodiat te,* יאר יהוה פניו אליך ויחנך, *oſtendat ſanctus benedictus ipſe faciem ſuam tibi, & miſereatur tui,* ישא יהוה פניו אליך וישם לך שלום, *ponat ſanctus benedictus ipſe faciem ſuam ad te, & ponat tibi pacem.* Quo in loco Raſſi, id eſt, Rabbi Salomon Ben Iarrhi in Numerorum 6. ita ſcribit.

לכן הכהנים פורשים ידיהם למעלה ומברכים ישראל לאמר הק'ב'ה עומד
אחרינו שנאמר הנה זה עומד אחר כתלינו משגיח מן החלונות : ומבין אצבעות *R. Salomon Ben Iarrhi.*
של כהנים :

Itaque Sacerdotes diſtendunt manus ſuas dicendo: Sanctus benedictus ille ſtat poſt nos, ſicuti ſcriptum eſt; En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, aſpiciens de feneſtris inter digitos Sacerdotum.

Pardes tamen dicit, non tantùm in nomine Dei duodecim literarum benedictionem peractam eſſe à priſcis Sacerdotibus, ſed & alio myſtico nomine viginti duarum literarum; vt ſic ad omnia Dei nomina ſub 22. Hebraici Alphabeti elementis comprehenſa alluderent. Erat autem nomen 22. literarum, vt ſequitur.

Nomen 22 literarum, quo benedicebant veteres.

אנקתם פסתם פספסים דיונסים:

Deioneſim Paſpaſim Paſtam Ankatam

Extractumque fuerat ex illo citato Numerorum 6. v. 24.

יברכך יהוה וישמרך יאר יהוה:

Id eſt, *Benedicat tibi Deus, & cuſtodiat te, oſtendit Deus.* qui quidem verſus pariter eſt 22. literarum.

Forma Computationis hæc eſt:

Textus Num. 6. v. 24. ex quo extrahitur ſequens.

יברכך יהוה וישמרך יאר יהוה:

Nomen 22. literarum extractum.

אנקתם פסתם פספסים דיונסים:

Extractio hæc peracta fuit ex varijs Alphabetorum reuolutionibus eo modo, quo in ſequentibus demonſtrabitur; vnde hic eas conſultò omiſimus. Lector quoque adire poterit Pardes, vbi fusè omnia & exactè tractantur. Vtilitatem verò, quæ ex huius nominis in benedictionibus prolatione emergebat, hiſce verbis deſcribit citatus Pardes.

Pardes.

ופירשו המפרשים בשם זה כי כל א׳ מארבע שמות הנזכרות יש לו סגולת בפני עצמו הא״ אנקתם והוא טוב להשמיע יהוה תפילה ופי״ שומע אנקת תמים הב׳ פסתם הוא נותן פסת בר לצורכים מזון: הג״ פספסים מלשון ועשה לו כתנת פסים והוא נותן בגד ללמש: הד״ דיונסים והוא עשה נסים ונפלאות ובהם נשתמש יעקב אבינו שנא״ ונותן לי לחם לאכול ובגד ללבוש כאות׳ אם יהיה אלהים עמדי ושמרני:

Id eſt, *Dicunt autem interpretes huius nominis, quod vnumquodque ex quatuor nominibus hiſce memoratis habet proprietatem ſingularem. Primum nomen* אנקתם Ankatham, *illud bonum eſt, vt Deus exaudiat orationes, iuxta illud, exaudiens gemitum ſimplicium. Secundum eſt* פסתם Paſtam, *illud dat particulam frumenti indigentibus alimentum. Tertium eſt* פספסים Paſpaſim, *iuxta illud, & fecit ei tunicam polymitam; dat enim veſtes ad induendum. Quartum eſt* דיונסים Dioneſim, *& illud facit ſigna & mirabilia magna, eoq; vſus eſt Iacob pater noſter, quando dixit: ſi dederit mihi panem ad manducandum; & veſtes ad induendum, iuxta literam, ſi Deus mecum, & cuſtodierit me.* Putant itaque benedictione per hoc nomen 22 literarum peractâ Deum primò facilè exaudire preces ſupplicantium; ſecundò concedere alimentum ſiue frumenti

menti

menti abundantiam; Tertiò veſtitus ſubminiſtrationem; Quartò mirabilium perpetrationem, omnia in virtute nominis Dei tetragrammati יהוה, quod implicitè continet; at ſuperſtitioſè vt ſolent. Sed his explicatis iam ad nomen Dei 42 literarum procedamus.

§ V.

De Nomine Dei quod τεσσαρακονταδυαγράμματον, *ſiue 42 literarum dicitur, ex mente Rabbinorum.*

EX Nomine Dei tetragrammato aliud nomen τεσσαρακονταδυαγράμματον, ſiue quadraginta duarum literarum deducunt, per Gametricam artem, ſiue τὴν ἰσοψηφίαν: ſi enim nomen Dei יהוה expandas hoc pacto יוד הה וו הה, *Iod, He, Vau, He*, expanſumque in numeros reſolueris; prodibunt 42, vt in margine patet: 42 verò characteres per talia nomina ſic coniuncti, vnum dicuntur nomen, eò quòd vnicam tantùm rem reſpiciant. Secus ſit de alijs nominibus compoſitis & ſimul coaceruatis: cùm enim ratio illa, qua intellectus fertur in Deum, non niſi multis & literis & verbis explicari potuerit; mirum non eſt, veteres multorum verborum ex ſacris literis opportunè decerptorum congeriem, ſub vnius nominis expoſitione exhibuiſſe: vti enim Deus Opt: Max: omnia ex inexhauſta fontis ſui abyſſo emanare, & ad infinitam originem refluere fecit; ſic æquum eſt, aiunt, vt homo per varios diuerſoſque riuorum canales, diuini fontis ſcaturiginem inquirat. Quæ pulchro ſanè, & pleno arcanorum pronunciato nobis oſtendit R. Hammai in libro עיון, id eſt, *ſpeculationis*, his verbis:

י	10
ו	6
ד	4
ה	5
ו	6
ו	6
ה	5
	42

Nomen Dei 42. literarum

R. Hammai.

להוציא דבר במאמר ומאמר בדבר עד לעמיד כל הדברים במעין השלהבת והשלהבת במאמר כמעיין אין חקר ואין מספר לאורה המתעלמת בתוספת החשך המסותרות בכלל ארבעים ושתים אותיות:

Egit igitur Deus, vt produceret rem in verbo, & verbum in re, quouſque reſtitueret omnes res in fontem fulgoris, & fulgorem in verbum tanquam fontem, cuius nec terminus ſit, nec numerus, ad lucem abſconditam augmento tenebrarum latentem in vniuerſo 42 literarum. Quæ verba, vtpote obſcuriora, ſic interpretor: Deus omnia vti in verbo ſuo conſtituit, quod eſt fons lucis ſeu fulgoris incomprehenſibilis & infiniti, ita ideas quoque rerum omnium poſuit; lux autem hæc inacceſſa & abſcondita, in tenebrarum abyſſo diuinarum latitans, Deus inquam benedictus, omnia ſapientiæ ſuæ virtute Mundo huic largitus eſt per creationem; per ipſum enim Verbum *omnia facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, & quod factum eſt, in ipſo vita erat, & vita erat lux hominum.* Totum hoc myſterium latet ſub 42 literarum nomine; vnde & à ſapientibus hoc nomen vocatur קדוש ומקודש, *ſanctum & ſanctificatum*; ideoque per Alphabeticæ reuolutionis

Ieremiæ Prophetæ memorabilis euentus. R. Iuda.

tionis commiſtionem rudibus indigniſque occultatum, atque Sanctis tantùm per Ieremiam Prophetam ex Alphabetaria reuolutione, vt aiunt, reuelatum eſt; qui ſæpe ſolebat legere & reuoluere librum creationis, qui dicitur יצירה Ietſirah, vti ſcribit Rabbi Iuda in libro בטכון Batachon, hoc eſt, de ſpe. *Cùm enim Ieremias,* ait Author, *librum Ietzirah multùm & ſæpe nocturnâ diurnaq; manu verſaret, dicitur ad eum veniſſe* בת קול *bat kol, filia vocis* (ſic reuelationem nominant) *quæ tribus annis eum dicto libro inſudare iubebat. Quibus elapſis, cùm iam ei literarum placeret coniugatio, dictuſq; tractatus, vt eius ope miranda exequeretur; ecce mox ipſi, eiuſq; aſſeclis nouus ſe homo exhibuit, cuius frons hæc verba præſeferebat:* יהוה אלהים אמת, *Tetragrammatus Deus verus. Sentiens autem dictus nouiter creatus homo ſcripturam in fronte, extenſa manu primam in voce* אמת *literam, videlicet* א *deleuit, manſitq; hic ſenſus,* יהוה אלהים מת, *Tetragrammatus Deus mortuus. Quare Ieremias indignatione perculſus ſcidit veſtimenta ſua dicens; quare tu deponis* א *Aleph ab* אמת *Emeth? reſpondit, quoniam defecerunt vbique à fidelitate Creatoris, qui nos creauit ad imaginem & ſimilitudinem ſuam. Reſpondit Ieremias, quomodo igitur apprehendemus eum? reſpondit ille:*

כתבו האלפאביתות למפרע באותו העפר הנורק
בבונות לבבכם:

Scribite Alphabeta ad ſpacium in hunc puluerem diſperſum iuxta intelligentias cordium veſtrorum; & fecerunt ita. Et factus eſt dictus homo in horum conſpectu pulvis & cinis, atque ſic diſparuit. Hæc an hiſtoria, an fabula ſit, neſcio; certè pulchrè Chriſto Θεανθρώπῳ applicari poſſent; Eſt enim Chriſtus יהוה אלהים אמת, *Tetragrammatus Deus veritatis*, iuxta quod ipſe de ſe fatetur, *Ego ſum via, veritas, & vita.* Verùm cùm humanum genus primæui delicti labe inquinatum à Deo viuo & vero receſſiſſet; tanta ruina neutiquam reparari potuit, niſi per Dei mortem; & ideo deleta litera א in אמת, *veritatis*, manſit מת, hoc eſt, יהוה אלהים מת, *Tetragrammatus Deus mortuus eſt*, vt veritatem & ſalutem per peccatum ablatam, morte ſuâ humano generi, & hoc Deo reſtitueret. Quare dicunt Cabalici, Ieremiam ex eo tempore ab ipſo Deo virtutes Alphabetorum, elementariumque combinationum poteſtates accepiſſe. Nam diſpoſitionem coniugationis de libro Ietzirah iam antè eum cognouiſſe aſſerunt; inde ad poſteros Alphabetaria hæc receptio, per quam, vt ipſi putant, arcana maxima panduntur, deuoluta eſt. Quale autem hoc nomen quadraginta duarum literarum ſit, & vnde deriuetur, pandamus.

Applicatio allegoriæ ad Chriſtum.

Origo nominis Dei 42. literarum. Iochaides.

Sapientes & periti in Cabala Magiſtri, vt habetur apud Iochaidem, inueſtigaturi huiuſmodi nomina, primò magnâ animi diſpoſitione ſacro ſe textui applicare ſolent; tum omnes literarum in Tabula Ziruph contentarum combinationes à primo vſque ad vltimum elementum ſummâ fide, ſpe firmâ, & amore ardenti ſcrutantur; quâ diſpoſitione præuiâ, aiunt, Deum, ſi eos dignos, & mentis puritate inſignes repererit, corda illorum ſuperno diuini luminis radio colluſtrare, voluntati ſcrutantium

facul-

facultates offerre, & clementer ſubijcere; ac tandem eos hoc pacto voti ſui in nominis diuini inuentione compotes fieri. In quo tamen ſuperſtitioſiùs quàm opus eſſet, omnia peragunt. Modus autem ſcrutinij is erat, qui ſequitur. Primò 42 literas in 7 verba hectaſyllaba partiebantur; deinde quodlibet verbum in duas dictiones, quarum ſingulæ iuxta linguæ ſacræ proprietatem, ternas literas continebant: ductis itaque 6 in 7, proueniebant 42, literarum ſcilicet eius nominis vniuerſa collectio; eſtque inter alia innumera vnum hoc quod ſequitur.

4 יםי פתא 24 23 22 21 20 19 *patha Iemi*	3 מית אצב 18 17 16 15 14 13 *etſab Miat*	2 שגח חבץ 12 11 10 9 8 7 *thebats Schagath*	1 שגח במא 6 5 4 3 2 1 *bama Schaga*
	7 צאץ פפש 42 41 40 39 38 37 *papaſch Tſats*	6 תגת צמא 36 35 34 33 32 31 *tſama Thega*	5 צחג חפץ 30 29 28 27 26 25 *chapaz Zethag*

Sunt igitur omnia hæc ſeptem hectaſyllaba nomina vnum nomen Dei ex 42 literis conſtitutum. Putant Mekubalim ſuperſtitioſiores, huiuſmodi tantâ virtute eſſe imbuta, vt nihil vſui eorum appropriato denegatum iri exiſtiment. Cùm enim originem ſuam in Sacra ſcriptura habeant, voce Dei prolata; Deo, ob ſummam abſtractionem, quam à terrenis, materialibus, ſenſibilibuſq; rebus habent, illa placere, & conſequenter cùm recta intentione, fide firma, & ardenti charitatis affectu portata prolataque, id quod intenditur, certò impetrare arbitrantur. Amplexus eſt hanc doctrinam Picus in ſuis Concluſionibus, cùm dixit: *Quælibet vox Hebraica virtutem habet in Magia, in quantum Dei voce formatur.* Ego verò illa nequaquam vſurpanda exiſtimem, niſi in quantum ab Eccleſia diuinorum eloquiorum interprete approbata fuerint. Vnde relictis portentoſis huiuſmodi nominibus, audiamus R. Hakadoſch, qui eadem meliùs interpretatus eſt hâc verborum periodo.

Superſtitio Hebræorum circa nomina Dei 42 literarum.

Picus Mirandulanus Superſtitioſã Hebræorum doctrinam approbat.

Author eam reprobat.

R. Hakadoſch

ולפי שאינו נמצא שום דבר באל אשר לא יהיה אל משם שנים עשר אותיות משטעף שם ארבעים ושתים אותיות אשר הוא אב אלהים בן אלהים רוח הקדש אלהים שלשה באחד אחד בשלשה אשר בעבריות חם ארבעים ושנים אותיות מראות השם הנזכר ודעי אלה השמות היות מהסודות האלהים אשר ראוי להסתירם מכל אחד עד שיבוא משיח צדקנו גליתים לך ואתה הוקם בסוד:

Id eſt, *Quoniam verò nihil in Deo, quod non ſit Deus, ex nomine duodecim literarum, emanat nomen 42 literarum; quod eſt, Pater Deus, Filius Deus, Spiritus ſanctus Deus, trinus in vno, & vnus in trino, quæ in Hebraico 42 literæ. Notare autem debes, hæc nomina eſſe ex diuinis arcanis, quæ à quocunque occultari debent, quouſq; veniat Meſſias iuſtus noſter. illa tibi pateſeci, tu verò ea occulta fortiter.* Nomen igitur 42 literarum rectè ſtatuitur à Rabbenu Hakadoſch illud quod ſequitur.

אב אלהים בן אלהים רוח הקדש אלהים שלשה באחד אחד בשלשה׃

Nomen Dei 42 literarum iuxta R. Hakadoſch.

Pater Deus, Filius Deus, Spiritus ſanctus Deus, Trinus in vnitate, & Vnus in trinitate. In hiſce 42 literis licet expoſitio varietur, ſenſus tamen ſemper idem manet: Priſci enim illi Patres Prophetarum diſcipuli & ſucceſſores, etſi hoc diuinum nomen variè exponerent, omnes tamen in vnum & eundem ſenſum collimabant, Sacroſanctæ Triadis perſonas omninò exprimentes; quarum vnamquamque Deum, non tres tamen Deos aſſerebant. Recentiores verò Rabbini, vt ſibi tam contrariam doctrinam eludant, Rabbenu Hakadoſch ſuppoſititium appellant, & quibuſcunque poſſunt modis, nequiter occultant, ne cœci videant: & dum illud ignorare volunt, meritò à Deo repudiantur, minimè digni, qui à Deo in orationibus ſuis exaudiantur; quod & R. Iuda ſuper illud Pſalmi 91. *Exaltabo eum, quoniam cognouit nomen meum*, his verbis apertè docet:

R. Iuda.

מפני מה מתפללו ישראל בעולם הזה ואינן נענין על ידי שאינם יודעים בשם המפורש אבל לעתיד לבוא הקדוש ברוך הוא מודיען׃

Quare Iſraël in hoc mundo orat, & non exauditur? propterea nimirum, quoniam neſciunt nomen Hemmamphoras. futurum autem eſt, vt Deus ſanctus & benedictus doceat eos, iuxta illud; tum ſciet populus meus nomen meum, tunc verè orabunt, & exaudientur. ſcilicet tempore Meſſiæ, veri & vnigeniti Filij Dei, qui diſcipulos ſuos, in iiſque Eccleſiam hoc Sacroſanctum Triadis myſterium perfectè docuit, iuxta illud: *Pater, manifeſtaui nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi.*

Expoſitio nominis Dei 42 literarum.

Sed ad inſtitutum noſtrum reuertamur. Nomen Cabalicum 42 literarum, vt plurimùm ex certis Sacræ ſcripturæ locis, per varias Ziruph ſiue combinationis regulas deductũ componebatur. Cum verò hoc Opere abſtruſarum rerum interpretem agam, & illud à nemine hucuſque traditum ſit, & res ne quidem ab ipſis peritiſſimis Rabbinis intelligatur; artificium hoc loco perfectè primus tradam, vt modus & ratio in ſimilibus procedendi curioſioris doctrinæ auidis conſtet, & de nominum vi & efficacia deinde quiſque exactiùs, quid tenendum, quid reprobandum, iudicare poſſit; adeoque ſuperſtitioſarum actionum radices erutæ in lucem ad cautelam educantur. Veruntamen quandoquidem ſine præuia combinatoria tabula, quam ipſi Ziruph vocant, dictorum nominum notitiam neutiquam conſequi licet; primò de combinatoria tabula Ziruph, quæ tertia Cabalæ pars eſt, quam & Themurah, id eſt, commutationem vocant, exactè agam, vt nihil ſit, quod in hoc Oedipo omiſiſſe videamur, rerum abſtruſarum.

CAPVT V.

De Tabula Ziruph ſiue Combinationis Alphabetorum Hebraicorum.

LEgitur in libro Ietſirah ſect. 4. בר"לא *Borlt*, (quæ vox numerum continet 231. reuolutionum.)

עשרים ושתים אותיות יסוד קבועות בגלגל שערים בר"לא וחוזר הגלגל פנים ואחור וזהו סימנו לדבר אין בטובה למעלה מענג ואין ברלה למטה מנגע כיצד שקלן והמירן אלף עם כולם וכולם עם אלף בית עם כולם וכולם עם בית וחוזרת חלילה נמצא כל היצור וכל הדיבור יוצא בשם אחד: Liber Ietſirah

Viginti & duæ literæ fixæ in 231 portis, & vertitur Orbis antè & retro. Huius rei ſignum eſt, in bonis nihil ſupra ענג, *& in malis nihil ſupra* נגע. *Et hoc ita. ponderauit & mutauit* א *cum omnibus, & omnes cum* א: ב *cum omnibus, & omnes cum* ב. *& retrouertitur quoque hâc ratione; inde patet, omnes creaturas, & omnia idiomata emanare ex nomine vno.* Viginti & duæ literæ ſunt literæ Alphabeti Hebraiçi; 231 portæ ſunt reuolutiones, quibus dictum Alphabetum commutari & combinari poteſt. Exemplum huius rei ponit in duobus nominibus ענג & נגע; quorum illud optima quæuis, hoc percuſſionem, id eſt, paſſionem indicat; & tandem modum combinationis indicat, combinando videlicet primam literam א cum omnibus cœteris, & cœteras omnes cum א; non ſecùs de ב, ג, ד, ſtatuendum indicat. Eſt autem non parua differentia inter Ziruph & Themura: Ziruph enim attendit ſolùm ad reuolutiones Alphabetorum; Themura verò ad tranſpoſitiones literarum. Sed audiamus Authorem Pardes, qui ſcitè ſanè ea deſcribit ſubiectis verbis: Explicatio loci libri Ietſirah. Differentia inter Ziruph & Themurah.

ויש חילוק בין צירוף להמורה בגבוה שמים על הארץ והטעם כי הצירוף לא השתנה אבני קדש ולא התהפכנה מאותיות אלא הוא כמו גלגל המתגלגל דהוזר מראשו לסופו ומסופו לראשו ועושה ראש תוך ותוך ראש וסוף תוך ותוך סוף והאותיות מעולם לא ישתנה ואף אם משתנה סדרם אבל התמורה הוא חלוף האותיות בכ"ב אלפי ביתות כאשר נבאר כמו משל שם יהוה אלהינו יהוה המתחלף בא"ב ג"ד כוזו במוכסז כוזו ובא"ת ב"ש מצפץ חכצמטף מצפץ וכן בשאר אלפאביתות עד כ"ב: Pardes.

Eſt autem differentia inter Ziruph & Themuram tanta, quanta altitudo cœli & terræ: ratio, quia Ziruph non tranſmutat & peruertit ordinem literarum, ſed ſicuti rota voluitur & gyrat à principio ad finem ſuum, & ex fine ſuo ad principium ſuum, & facit principium medium, & medium principium, & finem medium, & medium finem, & literæ nunquam mutantur, etiamſi ordo earum peruertatur. Veruntamen Themura mutat literas in 22 Alphabetis, ſicuti explicabimus. Exempli gratia, יהוה אלהים יהוה, *Deus Dominus noſter Deus, mutat per Alphabetum* אב גד Abgad *dicta nomina in* כוזו במוכסז כוזו, *& per Alphabetum* אתבש Etbaſch *in* מצפץ חכצמטף מצפץ, *& ſic fit in reliquis Alphabetis vſque ad* כ"ב 22; Eſt modus hic ex Gametria, vti exponemus, deproptus; Gametria enim ſubinde mutat literas, non attendendo ad numerum earum;

ſubinde enim ex tribus literis facit quatuor, & ex quatuor tres. Procedunt autem in tabularum Ziruphicarum ſtructura varijs modis, quos Author Pardes fuſe proſequitur, quarum duas tantùm hoc loco aſſignabimus, nam omnes reliquæ ſub hiſce duabus comprehenduntur. Prima Tabula bipartita eſt, & vocatur Rota gyrans à parte antè גלגל חוזר פנים; altera conuerſa גלגל חוזר אחור, Rota gyrans retrò. Vtraque Rota ex Pardes ſic ſe habet; Ponit in circuitu 2 Orbium, quorum vnus in altero continetur, 2 Alphabeta; deinde applicat ordine interiorem circulum mobilem, ſuper maioris immobilis ſingulas literas, ordine conſequentes; v. g. ת ſuper ב. & ש ſupra ג. & ר ſupra ד. &c. ita vt ſemper literas in interiori circulo ſcriptas, retrogrado ordine applicet literis immobilis circuli directo ordine conſtitutis; & ſic combinationes literarum eodem ordine, quo in Tabula paulò poſt proponenda, conſtituuntur.

Atque vt huius exemplum videas; per primum Alphabetum huius rectum Pardes hæc nomina יהוה אלהינו יהוה, commutat in hæc כוזו במוכסז כוזו: quæ indicant Deum in vnitate eſſentiæ eſſe ita vnum, vt magis vnus eſſe non poſſit.

Altera Tabula magis vſitata, dicitur Tabula Ziruph, ſiue combinationum, eſtque ex libro Ietſirah (quem tametſi Hebræi Abrahæ Patriarchæ perperam attribuant, ſenſatiores tamen Scriptores meliori iure Authorem eius faciunt R. Akibam vetuſtiſsimum Scriptorem) deducta; artificium verò combinationis literarum, ſiue aſſociationis duarum quarumuis literarum in ordine ad diuina nomina, ſecretioreſque ſacri textus ſenſus inueſtigandos, non ſine ingenio eſt diſpoſitum; cuius Tabulam hîc ſubijcimus.

Libri Ietſirah Author eſt R. Akiba.

Ta-

Tabula Ziruph Latino-Hebræa ex mente Cabaliſtarum.

XI.	X.	IX.	VIII.	VII.	VI.	V.	IV.	III.	II.	I.		
cm כמ	in ינ	ts טס	cghy חע	zf זפ	utſ וצ	hq הק	dr דר	gſc גש	bth בת	al אל	1	Albath
lm למ	cn כנ	is יס	tghy טע	chf חפ	ztſ זצ	uq וק	hr הר	dſc דש	gth גת	ab אב	2	Abgath
bm במ	ln לנ	cs כס	igh יע	tf טפ	chts חצ	zq זק	ur ור	hſc הש	dth דת	ag אג	3	Agdath
mn מנ	lſ לס	cghy כע	if יפ	ttſ טצ	chq חק	zr זר	uſc וש	hth הת	bg בג	ad אד	4	Adbag
gn גנ	ms מס	lghy לע	cf כפ	itſ יצ	tq טק	chr חר	zſc זש	uth ות	bd בד	ah אה	5	Anbad
nſ נס	mghy מע	lf לפ	ctſ כצ	iq יק	tr טר	chſc חש	zth זת	gd גד	bh בה	au או	6	Aubah
rſ רס	nghy נע	mf מפ	ltſ לצ	cq כק	ir יר	tſc טש	chth חת	gh גה	bu בו	az אז	7	Azbu
sghy סע	nf נפ	mtſ מצ	lq לק	cr כר	iſc יש	tth טת	dh דה	gu גו	bz בז	ach אח	8	Achbaz
hghy הע	ſf ספ	ntſ נצ	mq מק	lr לר	cſc כש	ith ית	du דו	gz גז	bch בח	at אט	9	Atbach
ghf עפ	ſtſ סצ	nq נק	mr מר	lſc לש	cth כת	hu הו	dz דז	gch גח	bt בט	ai אי	10	Aibath
ut פצ	ghtſ עצ	ſq סק	nr נר	mſc מש	lth לת	hz הז	dch דח	gt גט	bi בי	ac אכ	11	Acibi
tſf פצ	ghq עק	ſr סר	nſc נש	mth מת	uz וז	hch הח	dt דט	gi גי	bc בכ	al אל	12	Albach
ztſ צק	fq פק	ghr ער	ſſc סש	nth נת	uch וח	ht הט	di די	gc גכ	bl בל	am אמ	13	Ambal
tſq צק	fr פר	ghſc עש	ſth סת	zch זח	ut וט	hi הי	dc דכ	gl גל	bm במ	an אנ	14	Anbam
chq חק	tſr צר	fſc פש	ghth עת	zt זט	ui וי	hc הכ	dl דל	gm גמ	bn בנ	as אס	15	Asban
qr קר	tſſc צש	fth פת	chth חת	zi זי	uc וכ	hl הל	dm דמ	gn גנ	bs בס	agh אע	16	Anghbas
tr טר	qſc קש	tth טת	chi חי	zc זכ	ul ול	hm המ	dn דנ	gs גס	bghy בע	af אפ	17	Afbangh
rſc רש	qth קת	ti טי	chc חכ	zl זל	um ומ	hn הנ	ds דס	gghy גע	bf בפ	atſ אצ	18	Atsbaph
iſc יש	rth רת	tc טכ	chl חל	zm זמ	un ונ	hs הס	dghy דע	gf גפ	btſ בצ	aq אק	19	Aqbats
ſcth שת	ic יכ	tl טל	chm חמ	zn זנ	us וס	hghy הע	df דפ	gtſ גצ	bq בק	ar אר	20	Arbaq
cth כת	il יל	tm טמ	chn חנ	zs זס	ughy וע	hf הפ	dtſ דצ	gq גק	br בר	aſc אש	21	Aſchbar
cl כל	im ימ	tn טנ	chs חס	zgh זע	uf ופ	htſ הצ	dq דק	gr גר	bſc בש	ath את	22	Athbaſch

Ex his patet primò, hanc Tabulam non eſſe iuxta quadraturam ſuam completam, ſed poſt vndecimam reuolutionem retrotortam. Nos, vt ij qui Hebraicæ linguæ imperiti ſunt, nonnullum vſum huius combinatoriæ Tabulæ aſſequerentur, Latinam Tabulam interſeruimus, in qua quantum Latinarum literarum ad Hebraicas affinitas permiſit, ſingulæ duæ combinatæ literæ ſingulis binis coniugatis ex Hebraicis, exactè reſpondent.

Notandum autem, eſſe hic poſita 22 Alphabeta, quorum aliqua recta, vti primum, omniumque ſimpliciſſimum quod ſequitur, quod nullam in Alphabeto mutationem ſubit, ſed literas tantùm literis ordine naturali conſequentibus connectit, vt hic patet.

Alphabetum primum ſimpliciſſimum & rectiſſimum, ordine naturali progrediens, cui Latinæ literæ reſpondent.

שת	קר	פצ	סע	מנ	כל	טי	זח	הו	גד	אב
th ſc	r q	tſ f	gh ſ	n m	l c	i t	ch z	u h	d g	b a

Vides in hoc Alphabeto ordine naturali duas quaslibet literas coniungi; quod ſicuti nullam commutationem facit, ita quoque paſſim à Kabaliſtis negligitur. Reliqua 21 Alphabeta partim recta ſunt, partim tranſpoſita, & mutata. Recta ſunt, quæ ordinem literarum tàm anticum, quàm poſticum, naturalem exhibent; vti ſunt 1 & 21 Alphabeta; reliqua intermedia aliquouſque continuant eaſdem, & deinde turbato ordine alias leges ineunt. Singula verò hæc 21 Alphabeta, nomina ſua à primis duabus coniugatis literis ſortiuntur. Sic primum Alphabetum vocant אלבת *Albath*, ſecundum *Abgath* à binis paribus literarum אבגת, tertium אגדת *Agdath*, quartum ארבג *Edbag*, & ſic de cœteris, vſque ad vigeſimum ſecundum Alphabetum, quod אתבש *Etbbaſch* vocatur. Quænam verò huius Tabulæ diſpoſitio ſit, & quâ induſtriâ à Rabbinis diſponatur, videamus.

Author Pardes per quatuor rotulas id præſtat, quorum ſingulis in circuitu Alphabetum Hebraicum, tribus primis recto, quarto, retrogrado ordine inſcriptum eſt; ſed nos vti faciliori, ſic meliori methodo, negotium expediemus hoc pacto.

Regula prima. Pro Alphabeto primò ſcribantur ordine vndecim literæ Hebraicæ ab א vſque ad כ, & à כ incipiendo eidem ſupponatur מ loco ל, quod in primum locum commigrauit, & ſic reliquas literas ordine ſuperioribus literis ſubſcribes, vt patet.

Alphabetum primum Albath.

הגלגל חוזר פנים ואחור :

11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
כ	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	ל

Si deinde ſingulas literas, id eſt, ſuperiorem inferiori coniunxeris, prodibit Alphabeti combinatio, vt vides.

אלבת גש דר חק וצ זפ חע טס ינ כמ

In ſecunda combinatione ponatur Alphabetum hoc ordine qui ſequitur.

אב

א ג ד ה ו ז ח ט י כ ל
ב ת ש ר ק צ פ ע ס נ מ

Vides literas omnes hîc ordine procedere & recedere, excepto ב, quod ſubſcriptum ת א, ne connexum cum præcedenti combinatione בת coincidat. Si itaque ſingulas ſuperiores inferioribus coniunxeris, habebis alterum Alphabetum, vt ſequitur *Abgath* dictum.

אב גת דש הר וק זצ חפ טע יס כנ למ — Alphabetum 2. Abgath.

Pro tertia combinatione literarum diſponatur Alphabetum hoc pacto:

א ד ה ו ז ח ט י כ ל ב
ג ת ש ר ק צ פ ע ס נ מ

In hoc Alphabeto ב reijcitur in vndecimum locum, ne coincidat cum בת, quæ eſt combinatio ſecundæ columnæ. Si itaque literas ordine ſingulas ſuperiores cum inferioribus coniunxeris, habebis Alphabetum *Agdath* quæſitum, vt ſequitur.

אג דת הש ור זק חצ טפ יע כס לנ במ — Alphabetum 3. Agdath.

Pro quarta combinatione literarum diſponatur Alphabetum hoc modo, vt nomen combinationis אד בג primò ponatur, vt ſequitur.

א ב ה ו ז ח ט י כ ל מ
ד ג ת ש ר ק צ פ ע ס נ

Hæ ordine coniunctæ literæ ſuperiores cum inferioribus dabunt quartum Alphabetum *Adbag*, vt ſequitur.

אד בג הת וש זר חק טצ יפ כע לס מנ — Alphabetum 4. Adbag.

Non ſecùs in cœteris Alphabetis diſponendis, vt combinationis negotium compleas, procedes; diligenter interim notando, vnam literam ordine ſemper alterno in primis literis omiſſam, & in 11. columnam reiectam eſſe; quod ideo factum, ne eodem ſemper literarum ordine retento, quædam combinationes ſæpiùs occurrerent; quæ combinationum identitas maximè per hanc artificioſam literarum diſpoſitionem vitatur. Sic vides in primi Alphabeti prima combinatione ל locum vndecimum, qui ei competebat, cum primo commutaſſe. In tertia combinatione

אגבת

אגדות vides ב ſecundum locum in vndecimum commutaſſe, in locum eius ſubrogato ג; ſic enim poſcebat lex combinationis, nè vox אב bis repeteretur. In quarta combinatione *Adbag*, omnes quidem ſibi conſtant, ſed quatuor primæ tantùm tranſpoſitæ ſunt, poſt א,ד, & poſt ב,ג, cœtera eodem ordine, quem in præcedentibus oſtendimus, rectè procedunt. In quinto ordine omiſſum ג reijcitur in vndecimum locum; In ſeptimo ד; in 9. ה; in 11. ו; in 13. ז; in 15 ח; in 17. ט; in 19 י; in 21 כ. Omnes hæ literæ in Alphabetis numerorum imparium ordine naturali mutato in vndecimum locum recedunt: Alphabeta verò numerorum parium, primis quatuor literis tranſpoſitis, & reliquis recto ordine ſe conſequentibus, procedunt, vti ex tabula patet; Et ſic proceditur vſque ad vigeſimum ſecundum Alphabetum, quod אתבש *Etbaſch* dicitur, eſtque omnium dictorum Alphabetorum celeberrimum & vſitatiſſimum, cuius diſpoſitio ea eſt quæ ſequitur.

Alphabetum אתבש explicatum.

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ת ש ר ק צ פ ע ס נ מ ל

Coniunge ſingulas literas ſuperiores cum inferioribus, & habebis quæſitum Alphabetum *Etbaſch*, vt ſequitur.

את בש גר דק הצ ופ זע חס טנ ימ כל

Confutatio.

Atque hæc eſt celeberrima illa tabula Ietſirah, quam Rabbini ſuperſtitioſiores tanti faciunt, vt omnia eius ope ſe rimirari poſſe credant; nos verò inter poſtrema combinatoriæ artis eam reponimus. Vocant autem combinationes in magno illo Alphabeto 242 portas, quæ ex multiplicatione 11 in 22 emergunt; quamuis ipſi ſeriem vnam tollant, id eſt, primam omnium ſimpliciſſimam vndecim combinationum, ita vt 231 tantum portis vtantur, per quarum introitum ad quæuis in Sacra Scriptura arcana latentia ſe penetrare poſſe exiſtimant. Quòd ſi ſingulis literis diuerſum ex omnibus locum dent, id eſt, ſi 22 literas inter ſe combinârint, fiet ſumma inconceptibilis, vt ſequitur.

Summa combinationis Alphabeti Hebraici 22 literarum.

1124000727777607680000.

Quam ſummam multi putant tantam eſſe, quanta eſt creaturarum omnium à Deo conditarum varietas. Sed hoc falſum eſſe, & ex Rabbinica iactantia exortum, facilè is viderit, qui combinatoriam artem rectè intellexerit. Deſcribit huiuſmodi fusè Author Pardes, vti & R. Moyſes Botrel in c. 2. Ietſirah. Addunt prætereà dicti Authores 23 Alphabetum, quod à primis literis אלבם *Albam* vocant; perque huiuſmodi ſeriem, Raſſi & Kimchi Eſaiæ cap. 7. v. 6. interpretantur, Tabeel Romeliam. Sed hæc ſeries, cum in præcedentibus Alphabetis promiſcuè contineatur, ferè à Rabbinis omittitur.

Author Pardes. R. Moyſes Botril.

RR. Raſſi & Kimchi.

Vſus

Vſus Tabulæ Ziruph primum Exemplum.

PRimò illud Hieremiæ c. 25. v. 26. ומלך ששך, interpretantes ope Alphabeti אתבש *Atbáſch*, inueniunt per ששך *Seſach* nihil aliud intelligi, quàm Regem Babel; de quo vide S. Hieronymum in citatum locum commentantem. Si enim in Alphabeto אתבש *Atbaſch* paulò antè adiuncto, accipias ב pro ש, & iterum ב pro ש, & deinde ל pro ב; habebis בבל, Regem videlicet Babel pro Seſach explicato. ששך בבל S. Hieronym. in c. 25. Hierem. v. 26.

Exemplum ſecundum.

ALter locus refertur eiuſdem Prophetæ c. 51. v. 1. quem Raſſi & Radak conſimiliter per *Atbáſch* interpretantur: *Suſcitabo ſuper Babylonem, & ſuper habitatores eius, qui cor ſuum leuauerunt contra me, quaſi ventum peſtilentem*. Hiſce verbis לב קמי, quæ alias ſignificant *cor leuantes*, per dictam literarum commutationem כשדים, id eſt, Chaldæi indigitantur, hoc pacto: pro ל ex Alphabeto *Atbáſch*, ſcribunt כ, pro ב, ש; pro ק ד; pro מ, י; pro י, ם, & procedit vox כשדים, eadem quæ לבקמי, vt comparanti vnum cum altero patebit. לבקמי כשדים Exempla Ziruphicæ operationis.

Exemplum tertium.

IVxta hoc artificium ex nomine Dei tetragrammato יהוה deducunt nomen מצפץ *Matſpats*, quod ob myſteria, & multa, vt ipſi putant, ſub eo arcana recondita, in magna apud eos veneratione habetur. Deducitur autem ex Alphabeto, dum pro י, ם; pro ה, צ; pro ו, פ; & denique pro ה, צ ſcribunt. Hoc pacto hæc verba, יהוה אלהינו יהוה, *Dominus Deus noſter Dominus tetragrammaton*, per *Atbaſch* commutant in hæc, מצפץ חכצמטך מצפץ, quo indicant inuocantq; diuinam voluntatem in Malcuth, hoc eſt, Luna archetypa degentem, quà omnes influxûs deferuntur ad inferiora. Et per מצפץ intelligunt Regnum Dauid; per verba verò מץ & פץ, quorum illud exprimere, hoc gaudere, iubilare, aperire ſignificat, indicant ☾ מלכות decimam inter Sephiroth, quæ Lunæ conuenit, quia illa omnes influxûs à ſuperioribus emanantes dum recipit, eos in inferiorem inde Mundum exprimit. Rurſus hæc paulò antè citata verba, יהוה אלהינו יהוה, commutant in alia per Alphabetum אבגד *Abgad*, vt ſequitur: כוזו במוכסז כוזו: de quorum ſignificatione paulò antè dictum fuit, extractio enim horum nominum per priorem Tabulam facta eſt. R. Abraham Ben Dior in illud Ietſirah: Raſſi & Radak.

יוציאות במאתים וארבעים ואחד שערים נמצא כל היצור וכל הדיבור יוצא משם האחד: R. Abraham Ben Dior.

Omnes autem literæ redeuntes in orbem confeciſſe deprehenduntur portas 241, inueniturque omne creatum, & omne verbum, vnum nomen conficere. Nomen

illud vnum explicat, nomen tetragrammaton יהוה, cuius, inquit, literæ cum ſingulis portarum literis comparatæ, dant combinationum ſummam 634118; cuius arcana iactat tanta eſſe, vt ea verbis ſatis explicari non poſſint. Sed vide fuſiùs ea deſcribentem Moſen Botrellum peculiari tractatu. Axioma ſummè execrandum, cùm nihil eo ad peruertendam ſcripturam, ad omnia animi idola conformanda, deteſtabilius fingi poſſit. Nam ſi vna litera vicem gerit omnium, & omnes vnius vicem, nullum eſt tam ſacroſanctum nomen, quod non ſtatim æquâ facilitate in horrendam abominationem, ſenſuſque diuinæ ſcripturæ prorſus contrarios conuerti & detorqueri poſſit.

Moſes Botrellus. Refutatio operationis Zirufitæ.

Vt verò liberiùs, impuniorque fingendi licentia arcana ſua iactitent, alia quædam Alphabeta fingunt 27 literarum, adiunctis videlicet 22 literis, finalibus quinque; quas מנצפך vocant. Alphabetum itaque in tres literarum ſeries diuidunt, quarum prima ex literis deſcribitur, quæ binæ denarium componunt; ſecunda ex ijs, quæ binæ centenarium; tertia ex ijs, quæ binæ millenarium. Hoc diagrammate tres ſuperſunt ἄζυγες, ךנה. Nè verò diu cœlibes viuant, ה cum נ maritant; ſed ך non inuenitur adiutor, ita ratione numeri 27 imparis poſcente. Vocant verò huiuſmodi Alphabetum אטבח *Atbach*. Ad quod quidem Thalmutiſtas reſpexiſſe patet ex tract. Succæ c. 5. dum מנזן contumacem interpretantur per סהדה; quod eſt teſtimonium. Sed audiamus citatum locum. *Per Atbach vocant* סהדה *teſtimonium* מנזן *initio Ghemuræ contumacem, quod interpretari oportet ſicut Atbach hoc modo:* גז, גו; בח, אט, *prior iſta ſeries vnitates; ſecunda denarios vti hic* סמ, על, בצ, יצ; *tertia centenarios, & millenarios exhibet* םמ, ןש, רף, קץ; *ſuperſunt* ךנה *ſine pari.* מנזן *autem ſic permutatur cum* סהדה: ס *pro* מ, *duæ* ה ה *pro duobus* נ, ד *pro* ז. R. Tarphon verò exiſtimat, Deum benedictum tot in Mundo ſpecie diſtinctas creaturas produxiſſe, quot combinationes ſub 22 literis abſconduntur. aperta vanitas, & ſummæ in rebus Mathematicis Rabbinorum ignorantiæ argumentum: ſi enim combinationes iuxta leges in Muſurgia noſtra vniuerſali lib. 8. fol. 14. traditas inſtituamus, naſcitur ex 22 literis inter ſe aptè combinatis numerus commutationum is, quem ſuprà protulimus, nempè

Alphabetum 27 literarum Hebraicū.

Thalmutiſtæ.

R. Tarphon.

Tot creaturas à Deo creatas, quot combinationes ex 22 literis emergunt, R. Tarphon opinatur.

1124000727777607680000.

Qui numerus præterquam quòd incomprehenſibilis ſit, tantus quoque eſt, vt ſi totum ſolaris ſphœræ concauum creaturis ſenſibilibus à Deo conditis repleretur, illarum minimè capax eſſet futurum. Addo, quòd ſi R. Tarphon ab origine Mundi vſque ad præſens tempus, omnes combinationes ſub dato numero latentes proſequi, & deſcribere ſingulas voluiſſet, needum eas abſoluiſſet; imò tantùm chartæ in deſcribendis ſingulis combinationibus inſumpturum aio, quantū totus terrenus globus capere non poſſit. Certa ſunt quæ ſcribo, tametſi ijs ſolùm nota, qui combinationis vim & proprietatem penitiùs nôrunt. Apage igitur R. Tarphon cum tuis nugis. Multa ſimilia nugamenta plebi ignaræ perſuadent Rabbini; quæ ad trutinam reuocata, non niſi riſum mouent peritis.

Confutatio dictæ ſententiæ.

Aliud

Aliud non minus ridiculum produnt Thalmudiſtæ, dum ex illo capitis 7. Danielis: *Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei*; per Ziruphicas combinationes numerum Angelicorum exercituum ſe inuenire poſſe ineptè autumant; vnde vniuerſam cœleſtem militiam in ſex ordines diſtinguunt, qui ſunt: Thalmudiſtarum figmentum.

6 5. 4 3 2 1

מולות : אל : ליגיון : רבתון : חרטון : גיסתרא :

Mazaloth, El, Legion, Rabatton, Chirton, Giſtera. Et Mazaloth quidem in duodecim regimenta iuxta duodecim ſigna Zodiaci diuidunt, quorum vnumquodque continet ſecundùm ipſos triginta inſignia, quæ ipſi *El* vocant, quot videlicet in vnoquoque ſigno gradus numerantur; quæ in 12 ducta dant 360, numerum videlicet Elim: ſinguli Elim 30 ſibi ſubordinatos habent miniſtros, quos Legiones vocant; quare ductis 30 in 360, prouenict numerus Legionum 10800: ſingulis Legionibus ſubduntur 30 Ribathon, quæ ducta in 10800, dant 324000 Ribathones: ſinguli Ribathones habent ſub ſe 30 Chirton, quæ ducta in 324000, dant 9720000 Chirtones: ſinguli denique Chirtones habent ſub ſe 30 Giſteras, quæ ducta in 9720000, dant 291600000.

Computus Thalmudiſtarum circa multitudinem Angelorum:

מולות	Mazoloth	12	per 30 multipl.
אל	El	360	per 30 multipl.
לגיון	Legion	10800	per 30 multipl.
רבתון	Ribbathon	324000	per 30 multipl.
חרטון	Chirton	9720000	per 30 multipl.
גסתרא	Giſtera.	291600000	
	Summa omnium Angelorum	301655172.	

Atque hanc ſuam opinionem confirmare ſolent, per reuolutiones Alphabetarias; in quibus dum omnia ſtolido labore voluunt, & reuoluunt, tandem diuiſi confuſique, in innumeras opinionum contrarietates pleno agmine præcipitantur, vt nec Proteus tot facies aſſumere fingatur, in quot ipſi ſeſe inſanis huiuſmodi imaginationibus transformare ſolent. Quæ ideo hîc fuſiùs proſequi libuit, vt plebæi philoſophaſtri, dum tanta Cabalæ myſteria Rabbinos eructare vident, ex pauculis hiſce quid credere poſſint & debeant, diſcant. Sed iam tempus & ordo poſtulat, vt vſum Ziruphicæ tabulæ in Diuinis nominibus eruendis doceamus, vt vnde monſtroſa illa Cabaliſtarum nomina originem ſuam nanciſcantur, auido Lectori conſtet. Confutatio Cabaliſticæ ſuperſtitionis.

Quomodo Nomen Dei τισσαρακονταδυογράμματον, *ſiue 42 literarum, ex tabula Ziruph eruatur.*

CVm à nomine tetragrammato, vt ſuprà dictum fuit, omnes literæ profluant, & in id denuò reſoluantur; videndum iam eſt, quâ arte & induſtriâ illud, vti & innumera alia ſimilia ſtolido labore ex Ziruphica tabula producant.

[illegible]

Primò itaque pro certo & indubitato dogmate tenent omnes Cabalicæ artis Magiſtri, nominum Dei, *inter quæ & nomen 42 literarum celeberrimum vnum eſt*, virtutem, operationem, vigorem, efficaciam, complementum, & perfectionem, à ſola Dei voce dependere, iuxta illud Pici pronunciatum; *Quælibet vox virtutem habet in Magia, in quantum Dei voce formatur.* Hinc illa per omnes omnium Alphabetorum connexiones & retia tam anxiè ſcrutantur, tanto calculorum apparatu explorant, donec tandem ſeptem nomina inſignibus, vt ridiculè putant, referta myſterijs, 42 literis comprehenſa vſpiam in Sacra ſcriptura compererint; queîs habitis, pari pacto ex combinatorijs Alphabetis Tabulæ præcedentis alia ſeptem verba, quæ poſſint vel vllius diuinæ Scripturæ verſus eſſe Symbola, inquiunt; vti ſunt ſequentia ſeptem heptagrammata verba, quorum vnumquodque iterum in ſex literas & binas dictiones trium literarum diſpeſcunt, vt ſequitur.

Vanus labor Rabbinorum mendicandi Dei nomina ex Scriptura per tabulas Ziruph.

Nomen 42 literarum.

4 *Canaphzelab* בנף צלב מים ואת	3 *Gachalbeqag* גכל בקג ימא תחש	2 *Thidalleak* תדל לאך בראאלה	1 *Thidelganab* תדל גנב בראשית
	7 *Qabaqtſotſah* קבק צצה התהוב	6 *Leduqanag* כדו קנג ארץ הית	5 *Qaladuetſaq* קלדוצק האר צוה

Textus Sacræ Scripturæ ex quo erutum eſt.

Hoc nomen 42 literarum heptamorium deducitur per commutationem Alphabeti *Albath*, & eſt primum in Tabula Ziruph; cuius combinatio ea eſt, quæ ſequitur:

Combinatio אלבת *Albath.*

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ל ת ש ר ק צ פ ע ס נ מ

Textus verò Sacræ ſcripturæ, ex quo eruta ſunt præcedentia nomina, eſt primus & ſecundus verſus Geneſis, è quorum 42 literis per *Albath*, ſiue præſens combinatorium Alphabetum, ſeptem verba hectaſyllaba paulò

paulò antè adducta eruta ſunt, vti vnum cum altero comparanti patebit. Sed dicet quiſpiam, cur dictum Geneſis verſum acceperint, cùm quicunque textus Sacræ ſcripturæ 42 literarum pariter applicari poſſet; Reſpondent Cabalici, hunc verſum omnium totius Scripturæ myſterioſiſſimum ideo aſſumptum eſſe, quod à ב, quæ litera ſapientiæ diuinæ omnium conditricis nota eſt, incipiat, & in ב, quæ quadrageſima ſecunda dicti verſus litera eſt, deſinat, vt proinde nomen hoc commutatum 42 literarum idem deſignet, ac Deum principij & finis expertem, vtpote à quo omnia profluant, & in eundem reſoluantur. Sed cur adductum ex Sacra ſcriptura textum in fine interrumpunt, finali vocula בחו non terminata? Reſpondent, vt haberent 42 characteres diuini nominis expoſitores, qui non habebantur, ſi dictio complebatur. ridicula ſanè Philoſophia Cabaliſtarum, qui vt ad intentum ſuum pertingant, ſolitâ induſtriâ textus ſacros mutilare, & miris modis nunc addendo, nunc demendo corrumpere ſolent. Alij aliàs huius rei aſſignant cauſas. Ego vt verum fatear, nec myſterium ſub hiſce video, nec neceſſitatem vllam tam arctis legibus ſe adſtringendi. Ex hoc eodem Geneſis primo verſu 42 literarum, aliud nomen 42 literarum deducit R. Hamai in lib. de ſpeculatione. Nomen verò deductum fuit ex Alphabetaria reuolutione, quæ vocatur אבגד *Abgad*, vti ſequitur:

Cur 1. Geneſis verſum vſurpent Rabbini in diuinis condendis nominibus.

Confutatio

R. Hamai.

1 אבגדהוזחטיכלמנסעפצקרשת
2 בגדהוזחטיכלמנסעפצקרשת

Literæ ſuperiores coniunctæ inferioribus faciunt ſequens Alphabetum combinatum *Abzad*, vt ſequitur.

אב בג גד דה הו וז זח חט טי יכ כל למ מנ נס סע
עפ פצ צק קר רש שת

Nomina 42 literarum ſunt ſeptem verba hectaſyllaba, quorum vnumquodque rurſus in bina verba triſyllaba, vt ſuperiùs, diuiditur, & in ſubiecta figura vides.

Nomen 42 literarum.

5 ובקפ הו *V bakphabu* הארץ וה *autem terram*	4 נטנח בש *Netnabbaſch* מים ואת *&*	3 טנב שות *Tanabaſchuth* ימא החש *cœlum*	2 אקב בכו *Akabbacu* ברא אלה *Deus creauit*	1 אקב חטש *Akabtataſch* בראשית *principio In*
			7 ושר חהא *V ſubaba* התה ווב *vacua &*	6 בקפ וטש *Bekaphutaſch* ארץ הית *inanis terra*

Textus Geneſis.

Hoc nomen quadraginta duarum literarum ſimiliter vt cœtera Deum benedictum iuxta ſuam proprietatem ſymbolice ſignificare aiunt: ſicuti enim tetragrammaton ineffabile, Deum notat, vt eſt ſupra omne eſſe; & אהיה *ehieh* Deum, vt eſt in omni eſſe, ſignat; & אדני, vt eſt omnium Dominator; & שדי, vti nullius indigum ſignificat; ita 42 literarum, ſiue recipiatur ex tranſpoſitis, ſiue rectis combinationibus, quodlibet, Deum deſignat, in quantum eſt Creator cœli & terræ, viſibilium omnium & inuiſibilium. Vide Moſen Botrellum in librum Ietſirah. Inter alios verò fuſiùs tractantem reperio Authorem Pardes, qui non tantùm arcana verborum, ſed & vocalium ijs adiunctarū, cum totidem Angelorum nominibus ſummo labore, & contento ſanè ſtudio inueſtigare conatur, Paraphraſticè & veluti per interſtitia quædam Authoris verba infrà promo. Adducit is porta 6. peruſch. 12. aliud nomen 42 literarū ex dictis Geneſ. primis verſibus, 42 pariter literarum, extractum. Nomen in ſeptem hectaſyllaba nomina diſtinctum, quorum vnumquodq; binas dictiones triliteras continet, eſt id quod ſequitur, vocalibus ſuis notatum.

R. Moyſes Botril. Author Pardes.

5	4	3	2	1
חקב טנע *Hakbatnangh* הארץ וה	בטר צתג *Betartſcthag* מים ואת	נגד יכש *Nagedichaſch* יםא החש	קרע שטן *Keranghſchetan* ברא אלה	אבג יתץ *Abgaithaz* בראשית
			7 שקו צית *Schekutſith* ה התו וב	6 יגל פזק *Iegalpezak* ארץ היה

Hoc nomen ex varijs Alphabetis, non ex vno, ſicuti alia ſuperius allegata, extractum fuit; vnde artificium conſultiùs omittendum duxi, quàm multiplici Alphabetorum coacceruatione illud obſcurum reddere. Alphabeta quæ ipſe Author fusè allegat, citato loco videri poterunt. Accepit autem omnia dictus Author ex R. Nehunia, alijſque abſtruſioribus Cabalicorum monumentis. Ponit autem magnum in punctis myſterium, & grauiter prohibet, ne loco Patach pronuncietur Kametz. Sed audiamus verba omnium Cabalæorum ſuperſtitioſiſſimi Authoris:

R. Nehunia.

יודע כי סוד הפתח הוא סוד גדול לפתוח מלמעלה כל פתחי הרחמים הגמורים יען כי הוא רחמים גמורים וקמץ סודו כאף רחמיו ר׳ל אם הנקדו בקמץ הוא קופץ באף והשמר לך שה הנקדו בקמץ, אלא לנקום נקם במקום השבא חירק ועמו תעשה ותשיג פלא פלאות ובפתח תשיג פעולות הרחמים ויפתח ברכות עד בלי די ו׳ס׳ה הנני פותח לכם את ארובות השמים וכו׳׳ וסוד הפתח כשיפתח לה את אוצרו הטוב וסוד הקמץ אוצרות ה׳ הנקמץ :

Id eſt, *Notum eſt, quoniam arcanum Patach eſt arcanum magnum; nam pronunciando illud ritè, portæ ſuperiores miſericordiæ & retributionis aperientur; ideo illud ipſas Dei miſerationes & retributiones rectè indicat. Kamets verò ſecretum eſt, iram diuinorum viſcerum indicans, id eſt, ſi dictum nomen punctaueris*

ueris per Kamets, & pronunciaueris, ira Dei deſcendet; hinc caue tibi nè illud punctio Kamets ſignes, niſi in die vindictæ, ſcilicet tempore belli, & in loco exercitus; & cum eo perficies mirabilia magna. Cum Patach verò ſignato aſſequeris opera miſericordiæ, iuxta illud; Ecce ego aperiam vobis cataractas cœli &c. Arcanum verò Patach aperiet tibi theſaurum eius bonum; & Arcanum Kamets colliget theſauros Dei, iuxta illud, Theſaurizabis tibi in die iræ. Riſum teneatis amici. Pergit deinde Author fuſiùs totum negotium explicare, arcana arcanis, nugas nugis ſubnectere, ſubiunctis verbis:

Author Paradoxus ex Rabbi.

כי חשם זות והוא ירמז בס״ גבורה ומקום מוצאו הוא מפסוק בראשית עד ב׳ של
בהו וכן פירש הרש׳בי ע׳ה בספר התיקונים ז׳ל תשום ראש על רגליו ואמר רבון
עלמא אפתח עיני להסתכלא בהון לחילא אבוא בם אודה י׳ה במ״ב אתוון דשמא
מפרש למודע כל אות ואות על תקעיה ואינון **בראשית ברא אלהים את**
השמים ואת הארץ והארץ היתה תהו ובו : ואינון **אבג יתץ: קרע**
שטן: נגד יכש: בטר צתג: חקב טנע: יגל פזק: שקו צית : כל אות
ואות איה לה מאמר ואית לה נתיב יאמרן אינון ולב״ שבילין וכלהו תליין מן אית׳ ודא
איהו אבוא בם׳ אודה י״ה ז׳ ספירות כלילן בז שמהון וכלהו כלילת לון בת שבע יה
חכמה ובינה א׳ כהר עליון וכולה כלילת בת שבע אבל שיעור הכתוב הוא פתחו לי
שערי צדק והיא השכינה כשהיא נקרא בת שבע על שהיא כלולה משבע שמות אלה
שהם בשבע הספרות ואו : חיא: יוד: חיא: נקראת צדק מפבר הנתיבות והאמר ם אבוא
אחר בם שהם שבע שמות שבע ספירות ובהם נכללים מ״ב אותיות שהם י׳מ אמרים
ו׳לב׳ נתיבות וכל אות ואות יש לה כח א׳ או מהמאמרים או מהנתיבות אודה י׳ה הם ג׳
ראשונות הנשארות הנה בפי״ שמוצא השם הזה הוא מפסוק בראשית עד ב׳ של ב׳הו
ושבזה קצת בלבול כאשר נכתוב ויש מי שחילק האותיות האלה לשלשה חלקים
שהם ג׳ ידות יד דין ויד רחמים ויד החזקה וזה סידורו עם נקודיו **בראשית ברא**
אלהים עד ב׳ יד דין **את השמי מואת הארץ** וע׳ ב׳ היד הרחמים **והארץ**
היתה תהו ובו עב״יד חזקה :

Quoniam, inquit, *nomen hoc indicatur per Sephiram Geburah, id eſt, fortitudinis, locus verò, ex quo eductum fuit, eſt verſus Geneſis à* ב *vſq; ad* ב, *id eſt,* בהו; *& ſic explicat Harasbi, pax ſuper eum, in libro Sepher hatikunim, memoria eius in benedictione. Conſtitue caput ſupra pedes eius, & dixit Dominus ſeculorum, aperiam oculos meos, vt intelligam in illis quæ ſuprà ſunt; introibo in ea, & confitebor Domino in 42 literis nominis hammephoraſch, vt cognoſcam ſingulas literas, iuxta motiones ſuas; ſunt autem iſta verba: In principio creauit Deus cœlum & terram, terra autem erat inanis & vacua; & ita ſcribuntur, vt ſingulæ ſex literas conſtituant, vt ſequitur.*

7	6	5	4	3	2	1
התהוּבּ	ארץ הית	הארץ וה	מים ואת	ים את הש	ברא אלה	בראשית
Quibus correſpondent nomina extracta.						
שקוציה	יגל פזק	חקב טנע	בטר צתג	נגד יכש	קרע שטן	אבג יתץ

Singulis literis verò competit verbum, & vna ſemita; decem verba ſunt Decalogi,

calogi, & 32 ſemitæ, quæ omnes dependent ex איח, *iuxta illud.* אבוא בם אודה יה *introibo in eas, & confitebor Domino. Septem Sephiroth comprehenduntur in ſeptem illis nominibus, & omnia illa continentur in* בחשבע יה *Bathſchebangh Adonai. Per* יה *notatur* חכמה *Sapientia, &* בינה *Intelligentia; per* א *verò indigitatur* כתר עליון *Corona ſuprema; quæ omnia Batſebangh continet: Veruntamen & iuxta illud, quod ſcriptum eſt; Aperite mihi portas iuſtitiæ; illa diuinitas eſt, quæ vocatur batſchebag, in quantùm illa continet ſeptem verba illa, quæ ſunt in ſeptem Sephiroth, & tunc* איח *vocatur Zedeck, & eſt pars ſemitarum, & decem verborum, iuxta illud, introibo, & inquiram ſapienter in ijs, quæ ſunt ſeptem verba ſeptem Sephiroth, in quibus comprehenduntur 42 literæ, ſi enim 10 verba 32 ſemitis adiunxeris, habebis 42; ſingulis verò literis ineſt vnitas* א *Aleph, ſiue ea ex decem verbis, ſiue ex 32 ſemitis. Porrò* אודה יה *per* איח *ſignantur tres partes priores, ex quibus componitur hoc nomen; ſuntque prima verba* בראשית *vſque ad* ב *dictionis* בהו; *eſtq́; in hac parte confuſionis commiſtio, quemadmodum ſcribemus; ſunt enim, qui has literas diuidant in tres partes, quæ ſunt veluti tres manus,* יד הדין, *manus iudicij,* יד הרחמים, *manus miſerationum, &* יד החזקה, *manus robuſta; quarum ordo iſte eſt vnà cum punctis ſingulorum ordinum. Prima pars* בראשית ברא אלהים *pertinet ad* יד דין, *manum iudicij; ſecunda pars* אחת שמי מואת הארץ, *ad* יד רחמים, *id eſt, manum miſerationum; tertia pars* והארץ היתה תוהו ובו, *pertinet ad* יד חזקה *manum fortem & robuſtam, quarum vnaquæque continet literas 14. quæ ducta in 3 dant 42. Iterum ſcriptum eſt, quod 42 literæ illæ ſunt in fine legis in vltimo verſu vt ſequitur: Et cunctam manum* ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל: *robuſtam, magnaq́; mirabilia quæ fecit Moſes coram vniuerſo, ſcilicet Iſraël; hic verſus pariter tres continet manus; prima manus eſt* ולכל היד החזקה ולכל, *ſecunda* המורא הגדול אשר, *tertia manus eſt* עשה משה לעיני כל, *quarum vnaquæque pars 14 pariter continet literas, quæ ducta in 3 dant 42, nomen Dei benedicti: Sic inueni, & interpretatus ſum.* hucuſque Pardes. Quæ omnia cùm obſcuriora ſint, quàm vt ab abſtruſioris doctrinæ imperito intelligi queant, ea paulò fuſiùs explicanda duxi.

Myſterium primi & vltimi verſus Pentateuchi, ex quibus Cabaliſtæ eruunt nomen Dei 42. litterarum.

Fundamentum quo nixi Cabalici 42 literarum nomen eruunt, eſt primus & vltimus verſus Pentateuchi; quorum prior vti à ב incipit, ita vltimus in ל terminatur, hæ verò duæ literæ conſtituunt dictionem לב quod idem eſt ac cor; quo Cabalici ſubobſcurè indigitant, neminem legis arcanorum participem eſſe poſſe, niſi qui corde profundo, ſenſu & intelligentia ſumma præditus fuerit, quique 32 ſemitas ſapientiæ, quas eadem dictio לב numero exprimit, quæque in diuinæ legis decurſu inueniuntur, ſtudioſè triuerit. Hinc vlteriùs ſpeculantes, inuenerunt, in primo verſiculo à ב ad ב, quæ eſt principium dictionis בהו (aſtu doloſo, & manifeſtâ impoſturâ) 42 literas; quas in tres manus ſeu partes, quarum vnaquæque 14 literarum eſt, vti dictum eſt, diuidunt; ſingulis manibus applicant vnam ex tribus ſupremis Sephirot, quæ continentur hiſce tribus literis אחי, quæ notant tres ſupremas Sephiroth, *Kether*, *Cochma*,

Binah, id eſt, *Coronam ſummam, ſapientiam, & intelligentiam*. Porrò has quadraginta duas literas pariter in vltimo paulò antè citato totius Pentateuchi ſeu legis verſu inueniunt, qui, vti primus verſus Geneſis, incipit à ב, & in ב finit, ſic vltimus à ל incipit, & in ל finit; quem & in tres manus diuidunt, quæ tribus ſupremis Sephiroth pariter competunt. Et ſicuti primum verſum diuidunt in ſeptem verba hectaſyllaba, ſic & vltimum. Quâ quidem myſterioſa, vt ipſi putant, correſpondentia indicant, Deum Optimum Maximum, trinâ operatione in Mundum proceſſiſſe, Legem diuinam, Angelos, cœlum, terram, & quicquid eorum ambitu continetur, in virtute nominis tetragrammati, & quadraginta duarum literarum produxiſſe; quibus productis ſex dierum ſpacio, ſeptimo, qui per vltimum legis verſiculum indicatur, cum in ſeipſum reuoluiſſe omnia, æternam quietem capturum; quod fiet magno illo ſeculorum ac æternitatis Sabatho. Hinc dum totius legis arcanum ſub dictis duobus verſiculis attentiùs conſiderant, & vim ſingulorum verborum curioſiùs ſcrutantur; nihil eſſe in totius legis decurſu, nihil in toto creaturarum ambitu, quod hiſce non contineatur, aſſerunt. Cùm autem lex vniuerſa nihil aliud ſit, quàm continuus quidam, vti dictum eſt, diuinorum Nominum contextus, dicti verò duo primus & vltimus totius legis verſus veluti quædam epitome, vinculum omnium, omnium ſumma quædam ſit; Alphabetum verò viginti duarum literarum iuxta 242 reuolutiones ſuas, omnia diuinæ legis Nomina contineat & explicet; prædictum 1. & vltim. Geneſ. verſum, in quantum Dei voce formantur, & per Alphabetariam reuolutionem in alias literas & nomina tranſmutantur, vti ingentium arcanorum plenos, ſic etiam ſummam in operando vim & efficaciam obtinere eos ſibi perſuadent, ita vt eorum ope & diſpoſitione præuiâ, nihil non arbitrentur iis recta cum intentione, fide ſummâ, & ardenti amoris affectu vtentibus à Deo concedi. Cùm itaque per Nomen Dei tetragrammaton יהוה, vti ſuprà dictum eſt, Deus omnia, quæ in Mundo ſunt, condiderit, Nomen autem expanſum ſic, יוד, הא, וו, הא, κατὰ ψηφοφορίαν reſolutum 42, totidem videlicet, quot antè dicti verſus, literas conſtituat, factũ eſt, vt inde tantorum myſteriorum fundamenta, tametſi inutili & vano labore, primum iacere cœperint: Porrò aliâ ratione eruunt hoc 42 literarum nomen. Dicunt enim Cabalici, quòd nomen 42 literarum, vt Pardes refert:

י	10
ו	6
ד	4
ה	5
ו	6
ו	6
ה	5
	42

שם מב' דאיהו דיוקנא דמלכא הקיק על חותמא דיוקנא הוא יהוה וה חותמא דיא אהיה אשר אהיה וציור מ"ב אותיות בשע וה על כתב :

Sit inſtar imaginis, quæ eſt in annulo Regis; imago exhibet nomen יהוה, *annulus nomen duodecim literarum* אהיה אשר אהיה, *& ſcriptura vel ſignaculo exhibet* 42 *literas in ſeptem nomina diuiſas*, vti poſteà dicetur. Nomen verò 42 literarum in tetragrammato contineri, ita oſtendunt. Scribatur nomen tetragrammaton expanſè ſic: יהוה יוד הא ואו הא יוד ואו דלת הא אלף ואו אלף ואו הא אלף Et habebis quadraginta duas literas Nominis Dei expanſi, vt in ſequenti margine vides. אהיה quoque in numeros reſolutum dat 21,

Pardes.

Quomodo numerus 42 in nomine Dei tetragrammato lateat.

quæ

י 1 quæ duplata dant 42. Et hoc eſt, quod dicitur in Exodo אהיה, vbi אהיה
ה 2 bis אהיה אשר אהיה ponitur, & continet in ſe numerum 42. quod nomen אהיה
ו 3 ſi, vt prius, expanſe ſcribatur, comprehendet pariter 42 literas. Atque
ה 4 ex hoc miro, vt falſo opinantur, conſenſu nihil non eius ope magnum ſibi
י 5 pollicentur, vt diximus. Præterea cùm totius legis arcanum per 32 ſemi-
ו 6 tas ſapientiæ, quas בל prima & vltima legis litera indicant, comprehen-
ד 7 datur, & per decem verba Decalogi conſumetur; hinc fit vt 10 iuncta
ה 8 32 dent 42, quæ diuinum 42 literarum nomen, quo omnia quæ in Mun-
א 9 do ſunt, continentur, indicant. Nomen autem 42 literarum in ſeptem
ו 10 verba ſeptem verbis primi & vltimi verſus correſpondentia diuiunt.
א 11 Et per ſeptem quidem verba indicant ſeptem Sephiroth, quæ ſunt, vt
ו 12 poſteà dicemus, menſurationes Bereſchith, ſiue dimenſiones creationis fa-
ה 13 bricæ, & ſeptem dies operationis & quietis. Et cum Deus omnia ſex die-
א 14 bus condiderit, hinc ſingula ſeptem verba conſtant ſex literis. Vnum-
י 15 quodque verò iterum in duas dictiones trium literarum diuidunt, adeo
ו 16 vt dictiones triliteræ in vniuerſum ſint 14, iuxta quarum analogiam to-
ד 17 tum quoque nomen in tria alia nomina, quorum vnumquodque 14 lite-
ו 18 rarum ſit, diuidunt, quas manus vocant; ſuntque manus iudicij, & cor-
א 19 reſpondet Sephiræ *Kether*, id eſt, *Coronæ*; manus miſerationum, & re-
ו 20 ſpondet *Chochma* ſiue *Sapientiæ*; & manus robuſta, & reſpondet *Binah*,
ד 21 ſcil. *Intelligentiæ*. quam triplicem manum etiam per אהי tres literas inſi-
ל 22 nuant, quarum prior א reſpondet *Kether*, & indicat nomen אהיה; altera
ה 23 ה reſpondet *Cochma Sapientiæ*, cuius index nomen יה eſt; tertia *reſpon-*
ה 24 det *Intelligentiæ*, cuius nota eſt י. Per hæc enim diuina nomina trium Se-
א 25 phiroth ſuperiorum influxus fit in omnes reliquas ſeptem Sephiroth ſiue
א 26 dimenſiones fabricæ. Hinc, aiunt, omnis fons vitæ, gratiæ, & ſalutis;
ל 27 hinc totius Mundi, ſingulorumque ordinum in eo contentorum robur,
ף 28 vis, & conſeruatio. Quæ omnia cùm in ſymbolico 42 literarum nomine
ו 29 contineantur, mirum non eſſe aiunt, tanta eo rectè vtentibus, & nomen
א 30 cognoſcentibus, chariſmata concedi; iuxta illud, *Exaudiam eum, & glo-*
ו 31 *rificabo eum, quoniam cognouit nomen meum*. Nec moueant te, aiunt, nomi-
א 32 na hæc barbara & prorſus portentoſa: cùm enim, vti dicunt Cabalici, vo-
ל 33 ce Dei formata ſint, & occultum ad diuinas virtutes, operationes, & no-
ף 34 mina conſenſum habeant; mirum non eſt, Deo, qui ſymbolicis huiuſmo-
ו 35 di & myſticis alluſionibus, & quæ eſſentiam eius veluti in idea quadam
א 36 exhibeant, vnicè gaudet, dicta nomina, ob ſympathicam quandam, & ab
ו 37 omnibus ſenſibilibus rebus abſtractam analogiam, tanquam eſſentiæ ſuæ
ה 38 ſimillima, gratiſſima, & acceptiſſima eſſe: ſicuti enim in Deo omnia
א 39 quæcunque in Mundi machina includuntur, vnum ſimpliciter ſunt; ita &
א 40 in Alphabeto 22 literarum, omnes res, voces, nomina, dictiones vnum
ל 41 quid ſunt, implicitè. Quod ſi in cœteris Alphabetis, maximè id in He-
ף 42 braico omnium myſterioſiſſimo locum habet. Hinc, teſte Zohar, legem
ita ſcripſerat Moſes, vt in quamcunque partem legeretur, ſurſum, deor-
ſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, ſenſus erueretur diuinæ legi congruus, vti

ſuo

ſuo loco demonſtrabitur. Hinc ſicuti Aleph cum omnibus, & omnes reliquæ literæ cum Aleph; ב cum omnibus, & omnes cum ב; ג cum omnibus, & omnes cum ג comparantur, imò vnum ſunt, ob rerum, quas ſignificant, identitatem; ita Deus benedictus, eſt omnia in omnibus, & omnia in ipſo vnum ſunt, videlicet *Aleph, Beth, Ghimel, Daleth, He*, hoc eſt, *Principium, Domus, Retributio, Porta, Vita*, *Aleph* & *Thau*, *Alpha* & *Omega*, *Principium* & *Finis*, à quo omnia profluunt, & in ipſum refluunt. Nomina itaque tametſi, vt inquiunt, portentoſa ſint, & nihil ſignificare videantur, occultâ tamen vi & analogiâ omnium, quæ in Deo concipi poſſunt, perfectionum vnitatem occultè & myſticè, in quantum diuini Verbi eloquio formata ſunt, ſuæque virtutis baſin in Sacra Scriptura fundatam habent, exponunt. Exemplo rem oſtendam: ſicuti qui modò ſcribit nomen Petrus, modò Cephas, nunc Simon, illud literis quidem ſcribit omninò diuerſis, quorum tamen ſignificatio prorſus eadem eſt, & eundem Petri virtutum conceptum animo nobis ingerit; pari pacto dicunt Cabalici euenire in mirificis huiuſmodi diuinis nominibus; quæ quidem quantò ſunt abſtractiora, & omni humano intellectui abſtruſiora, tanto ad operandum earum virtute, efficaciora eſſe putant. Hinc, teſte Pardes, R. Schalomo Malco, & R. Hakana, explicato hucuſque 42 literarum nomini totidem epitheta, quæ diuinæ naturæ proprietates altiùs exponant, affingunt, ita vt 42 Epithetorum capitales literæ ſuprà citatum nomen 42 literarum perfectè exhibeant. quod vt curioſus Lector perfectiùs cognoſcat, Epitheta diuina 42, quorum initiales literæ nomen ſuprà citatum exhibent, hic apponendum duxi, omnia ex R. Salomone Malco, & R. Hakana deprompta, vt ſequitur.

Author Pardes. R. Schlomo Malcus. R. Hakana.

Nomen 42 Epithetorum Diuinorum, quorum capitales literæ nomen 42 literarum, vti ſequitur, exhibent.

Nomen 42 literarum ſupracitatum, hoc eſt.

אבג יתץ קרע שטן נגד יכש בטר צתג חקב טנע יגל פזק
שקו צית :

Epitheta 42 hoc exponentia ſunt ſequentia.

Nomen 42 literarum in ſeptem verba diuiſum.

אדירירון בהירירון גבירירון יגבהיה תלמיה צתניה :
Tſetaniah, Thelamiah, Igbahiah, Gebiriaron, Behiriaron, Adiriaron,

קרמיה רגריה עריריה שגעיה טלטיה נהריה :
Nehariah, Telatiah, Schegangbiah, Ngbeririah, Regariah, Keramiah,

נשמריה געריה דהריה יעליה כסיה שיגיוניה :
Schigioniah, Cheſeiah, Ienghaliah, Deariah, Geareiah, Niſmariah,

בועליה טורריה רמיה צצציה תחכיה גלגליה :

Galgaliah, Thabchaiah, Tſatſitſiah, Ramiah, Torerciah, Bungheliah,

חנניה קתקיה בחוחויה טבטביה נגניה עממיה :

Ghnamamiah, Neaniah, Tabtabiah, Babauebuiah, Katbukaiah, Hananiah,

יהלשריה גוריה למסריה פקודקדיה צחריה קמליה :

Kemaliah, Tſelariah, Pekodkadiah, Lemimariah, Goreiah, Iebalſchariah,

שתחודריה קדושיה והאלאליה צעדיה יחחלכיה תגתליה :

Thamtheliah, Iathablchaiah, Tſangbadiah, Vehaeleliah, Kedoſchiah, Schathodraiah,

Hæc ſunt 42 nomina, quæ totidem Dei attributa exponunt, explicantque nomen 42 literarum in capitibus ſingulorum nominum exhibitum; & nomina quidem ſunt extracta ex Pſalmis, cœteriſque ſacris ſcripturæ textibus, quorum puncta referunt ipſa puncta, quibus in dictis ſacræ ſcripturæ locis inſigniti textus reperiuntur; omnium autem interpretatio ea eſt quæ ſequitur.

Explicatio dictorum Nominum.

Magnifice [1] Deus doce nos, ſplendide [2] Deus illumina nos, fortis [3] Deus robora nos, Deus [4] exaltans, Deus [5] dulcis animæ inſpergens ſemina, Deus [6] iuſtus, [7] Deus ſuperinduens, Deus [8] commotionis, Deus [9] excitans à mortuis, Deus [10] perambulans vniuerſa, Deus [11] ſublimatus, Deus [12] influens, Deus [13] conſeruans, Deus [14] increpans, Deus [15] ſcrutans corda, Deus [16] ſubleuans; Deus [17] abſconditus, Deus [18] omni creaturarum cantu laudandus, Deus [19] Dominus omnium, Deus [20] malorum expulſor, Deus [21] lapſos eleuans & ſublimans, Deus [22] iuſtus iuſtus iuſtus, Deus [23] ſubuertens malos, Deus [24] Cœlorum, Deus [25] miſerator; Sanctus [26] tu Sanctus Deus, Deus [27] in eſſentia ſua perfectus, Deus [28] optimus & beatiſſimus, Deus [29] gratiam præſtans, nobiſcum [30] Rex Deus, Deus [31] hominum ſemitas intuens, Deus [32] terribilis & formidabilis, cui [33] ſimilis Dominus Deus? Deus [34] viſitans iniquitates, Deus [35] totius ſplendoris, Deus [36] languido confortans, Deus [37] fundamentum laudis & confeſſionis, Deus [38] Sanctus,

Et

39 40 41
Et Deus Deus Deus, Deus progreſſuum, Deus nulla cogitatione perueſti-
42
gabilis, Deus perfectio & conſumatio omnium.

Atq; hæc ſunt 42 attributa Deo nomina, quæ exponunt & explicant nomen illud 42 literarum, quod in fontibus attributorum portant; & ſunt (verbis eorum vtor) veluti totidem lumina quæ illuminant formas ſpirituales, ſingula ſingulas, ad indicandam literam in capite nominis ſui, quæ eſt veluti fons quidam ex capite in cœtera membra diffluens; & quemadmodum ramus infigitur radici, & radix ramo, ſic ipſa emanat ex fonte ſuo, qui eſt Deus benedictus, cuius virtutes nomina 42, occulto quodam conſenſu nomini Dei tetragrammato יהוה correſpondentia, aptè explicant. Sed audiamus Authorem Pardes:

ובשם זה מצאנו בספר הקנה שמות בראשי תיבותם הוא שם בן מ״ב נראה משם השם לבוש אל זה השם השמות וכוונה כי מ״ב אותיות השם הם מ״ב מאורות מאירות צורות רוחניות ושם כל א׳ הוא כפי הנזכר לעיל ולרמז אל אות השם שהוא מקורו בא בראשו שמו סימן האות לרמוז כי הענף נעוץ בשורש והשורש בענף ולהורות שהוא אצילות נאצל מן המקור ההוא: *Author Pardes.*

Et in libro Hacana inueni de hoc nomine, cuius literæ ſunt in capite nominum, quod illud ſit nomen Dei 42 literarum; hinc apparet, nomen hoc eſſe quaſi dictis nominibus veſtitum; intentio autem fuit indicare, quod 42 literæ illæ nominis ſunt quaſi 42 luminaria illuminantia formas ſpirituales; & huius nominis vnaquæque litera iuxta ea, quæ ſuprà dicta ſunt, indicat literam nominis, qui fons eſt prouenienſ in capite, & nomen eius ſignum eius literæ, ad indicandum, quòd ramus infigitur radici, & radix ramo; & ad docendum, quòd illud ſit effluxus profluens ex fonte illo. Nomen itaque 42 literarum per totidem attributa propoſita propriè omnes in Deo perfectiones indicat, in quantum in Archetypo illo Mundo, mentis noſtræ fragilitas concipere poteſt; qui tamen influxus diuinarum operationum immediatè fit in Mundum Angelicum, per hunc in Mundum hunc ſenſibilem. Vt verò ſeries horum Mundorum aptè exprimant, alia 42 nomina fingunt, quorum initiales literæ nomen 42 literarum in præcedentibus expoſitum exhibent. Sunt autem nomina Angelorum vniuerſi præſidum, qui ſemper vnam ex quadraginta duabus diuini nominis literis in capitibus portant, iuxta illud; *Angelus meus præcedet faciem tuam, obſerua eum, & audi vocem eius, quoniam nomen meum in ipſo eſt.* Nomina verò ſunt, quæ ſequuntur.

Nomina 42 Angelorum, qui nomine 42 literarum inſigniuntur, eorumque interpretatio, quorum tamen vſus meritò ab Eccleſia prohibitus eſt, ob enormes quas Rabbini inde deducunt ſuperſtitiones; quare ſi quandoque numiſmata hiſce nominibus inſignita repererit Lector, ex qua officina prodierint, cognoſcere poterit.

	Tſadkiel, Thumiel, Iophiel, Gabriel, Boel, Orphaniel,	
אבג יתץ	אורפניאל בואל גבריאל יופיאל תומיאל צדקיאל	
	Nagdiel, Thabiel, Schemſchiel, Gnazuziel, Raphael, Kabtſiel,	
קרע שטן	קבציאל רפאל עזוזיאל שמשיאל תביאל נגדיאל	
	Schagnariel, Chebaſchiel, Iebudiel, Daniel, Gaboriel, Nachliel,	
נגד יכש	נחליאל גבוריאל דניאל יחודיאל כבשיאל שעריאל	
	Gedudiel, Therumiel, Tſaphiniel, Rachmiel, Tabtabiel, Berachiel,	
בטר צתג	ברכיאל טבטביאל רחמיאל צפיניאל תרומיאל גדודיאל	
	Gnamiel, Nuriel, Talariel, Barakiel, Kumiel, Chaziel,	
חקב טנע	חזיאל קומיאל ברקיאל טהריאל נוריאל עמיאל	
	Kedoſchiel, Zachariel, Phaniel, Lebabiel, Geriel, Iſrael,	
יגל פזק	ישראל גריאל להביאל פניאל זכריאל קדושיאל	
	Thabriel, Ilphiel, Tſuriel, Vauiel, Karbiel, Schalgiel,	
שקו צית	שלגיאל קרביאל ויאל צוריאל ילפיאל תבריאל	

Interpretatio horum Nominum ex mente Cabaliſtarum.

[1] Angelus vultus lucidi; [2] Angelus in eo Deus; [3] Angelus fortitudinis; [4] Angelus pulchritudinis; [5] Angelus perfectionis: [6] Angelus iuſtitiæ; [7] Angelus congregationis; [8] Angelus ſanationis; [9] Angelus vehementis roboris; [10] Angelus Solis; [11] Angelus beatitudinis; [12] Angelus annunciationis; [13] Angelus poſſeſſionis; [14] Angelus virium & valoris; [15] Angelus iudicij; [16] Angelus confeſſionis; [17] Angelus ſubiectionis; [18] Angelus apertionis portarum; [19] Angelus benedictionis; [20] Angelus magnæ beatitudinis; [21] Angelus miſerationum; [22] Angelus reconditorum theſaurorum; [23] Angelus exaltationis; [24] Angelus caſtrorum; [25] Angelus viſionum; [26] Angelus reſurrectionis; [27] Angelus fulguris ſeu gladij coruſcantis; [28] Angelus purificationis; [29] Angelus ignis; [30] Angelus populorum; [31] Angelus rectitudinis; [32] Angelus peregrinationis; [33] Angelus flammæ; [34] Angelus facierum; [35] Angelus memorialium; [36] Angelus ſanctificationis; [37] Angelus candoris niuei; [38] Angelus oblationum;

Ange-

39 40 41 42

Angelus vncinorum; Angelus anguſtiæ; Angelus vlcerum; Angelus fractionis. Atque hæc ſunt Angelorum ſiue diuinarum potentiarum nomina, quorum miniſterio omnia ſecundùm Rabbinos adminiſtrantur; quæ quidem in Deo omnia vnum ſunt, de quibus Cabaliſtæ aſſerunt, quòd quicunque ijs rectè vti nouerit, is omnium quæ deſiderari poſſunt (ſi Dis placet) in hoc Mundo, compos ſit futurus; atque hoc propter ſummam, quam cum diuinis virtutibus habent, analogiam & ſimilitudinem: & quoniam Dei voce formata ſunt, hoc ipſo magnam in operando efficaciam, vt ipſi ſentiunt, habent.

Vides igitur ex his, quomodo hoc nomen quadraginta duarum literarum primò ex primo Geneſis verſu pariter 42 literarum, per combinatoriam artem emergat; & quomodo poſtea ex varijs Sacræ Scripturæ locis, alia totidem Dei attributa vnà cum Angelorum nominibus, ſingulis 42 literis, quibus dictum nomen penitùs exponitur, explicaturque, à ſuperſtitioſis Hebræis affingantur. Explicato itaque nomine Dei, iam quomodo eo Sacerdotes benedicere ſolebant, videamus.

CAPVT VI.

De Nomine Dei ſeptuaginta duarum literarum, quod ἑβδομηκονταδυογράμματον Dei Nomen appellatur, deque abuſu eiuſdem.

NOmen ſeptuaginta duarum literarum, apud Cabaliſtas celeberrimum, & omnium myſteriorum (rectiùs ſuperſtitionum) veluti epitome quædam & anacephaleoſis, cùm à paucis non dicam explicatum, ſed nè quidem famâ perceptum ſit; hinc noſtrarum partium eſſe rati ſumus, illud ex primis fundamentis in lucem educere, myſteria ſub eodem, vt Cabaliſtæ ſomniant, recondita declarare, atque tandem aliquam bono publico ex abſtruſiori hac Hebræorum doctrina detecta vtilitatem, ſuperſtitionum occurrentium confutatione conferre; Quòd vt quàm optimè fiat, rem à primis principijs ordiamur.

Diximus in præcedentibus, ex mente Rabbinorum, omnia nomina diuina ſuam ex nomine Dei tetragrammato originem habere; ex eo enim, vti docuimus ex ipſis, nomen Dei duodecim literarum, nomen Dei viginti duarum literarum, & nomen Dei 42 literarum, & tandem nomen Dei ſeptuaginta duarum literarum, veluti ex inexhauſto quodam & perenni fonte profluit. *Omnia Dei nomina ex nomine tetragrammato profluunt ex mente Rabbinorum.* Nomen enim Dei יהוה cum punctis combinatum ſeptuaginta duo conſtituit nomina Dei eſſentialia; quibus reliqua omnia nomina per quandam effectuum in reliquis Mundis eluceſcentium analogiam applicantur. *Duobus modis colligunt hoc Rabbini.* Hinc ſecretiores Cabalæ Magiſtri, pulchrè omnia dicta in nomine Dei יהוה exhibent. primò enim illud exhibent ſub forma triangula combinatum, vt in margine vides. Si enim primò quatuor iod יייי in numeros reſolueris, habebis 40; ſi his numerum trium ההה adiun- *Primus modus.*

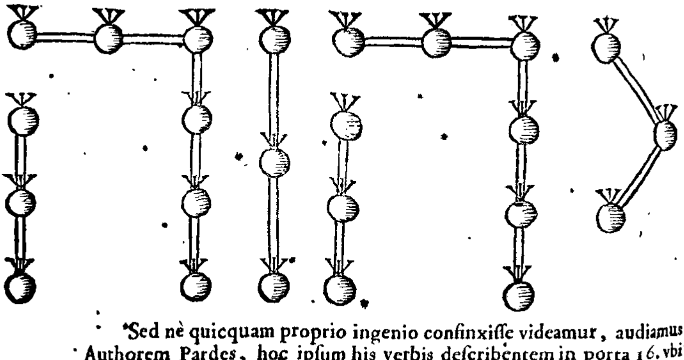
יייי	40
ההה	15
וו	12
ה	5
	72

iunxeris, habebis 55; ſi denique hiſce addideris numerum ſub duobus וו, habebis 67; quibus ſi numerum 5 ſub ה contentum addideris, habebis 72. Iterum alio modo ſeptuaginta duo Dei nomina exhibent ſub nomine Dei tetragrammato, vt ſequitur.

Secundus modus.

Primò enim ſcribunt illud quatuor ſuis literis expansè; deinde vniuſcuiuſque literæ lineis tria puncta ſiue circulos apponunt: Et cùm nomen Dei biſariã diuiſum det duo nomina יה & וה, quorum *vnumquodque* eſſentiam Dei intrinſecam denotat; hinc primum nomen יה duodecim circulos, quos ipſi Mundos vocant; & totidem וה *vehu* habebit, adeoque vtrumque 24, in quibus explicandis 24 volumina totius legis diuinæ occupantur; ſingulis circulis ſeu Mundis apponunt tres apices in modum coronæ, & nihil aliud, quàm nomen Dei tribus ייי exhibitum ſignificant, ſiquidem tres in Deo exiſtendi modos, *Kether*, *Chohma*, *Binah*, quas nos diuinas hypoſtaſes appellamus, indicant; atque his omnia Mundi corpora, & quicquid in ſingulorum Mundorum ordinibus rerum ſiue ſenſibilium, ſiue inſenſibilium ineſt, ſignatum ſpectatur. Porrò terni apices 24 circulis impoſiti numero ſunt 72, quæ ſunt veluti centra quædam ſeptuaginta duorum Mundorum idealium (quæ per ſeptuaginta duas familias in vniuerſum Mundum propagatas aptè indicantur) à quibus omnia vti profluunt, ita in eadem reſoluuntur; multa quidem reſpectu rerum creatarum, vnum tamen reuera quoad eſſentiam diuinam, centrum centrorum, quod & vnum illud impartibile & ineffabile Dei nomen congruè ſignat. Verùm nomen 72 literarum, vti explicuimus, in Pardes exhibetur, vt ſequitur.

Nomen Dei 72 literarum in nomine Dei tetragrammato myſticè exhibitum.

Sed nè quicquam proprio ingenio confinxiſſe videamur, audiamus Authorem Pardes, hoc ipſum his verbis deſcribentem in porta 16. vbi nomen Dei 4 literarum fusè explicat:

נמצא

ז״ל Rabbini noſtri memoria eorum in benedictione.

נמצא בקבלת הגאונים בסוד כתיבת שם בן ד׳ והקוקתו רז״ל הוראת הגאון לתלמידיו כי כתיבת כל אות ואות בצורת ג׳ נקודות כקידודות ומחולקות לג׳ ראשים וחלק כל ראש וראש לג׳ נקדות ועד אשר יעלה כל מספר הנקודית לכ״ד כמספר כ״ד צורות רוחניות פנימיות למספר כ״ד ספרי המקרא י״ב משפיעים וי״ב מושפעים י״ב נותנים וי״ב מקבלים והם סוד שבטי י״ה עדות להש׳ וזה צירו וכל נקודה יש לה ג׳ ראשין וג׳ אותיות הקדש עולים כלם למספר השם הנסתר מ״ב ועם כתרי האות האחרון עולים כלם למספר השם הנכבד ע״ב :

Id eſt, *Inuenimus in Cabala Haggeonim* (ita vocant Magiſtros ſapientes poſt Amoraim, & ita dicuntur, quòd legem in 60 tractatus diuiſam explicarent, quod & nomen יהוה in numeros reſolutum indicat.) *de arcano nominis Dei quatuor literarum, & conſtituere illud Geonim diſcipulis ſuis; quoniam Scriptura huius nominis hæc eſt: Vnaquæque litera quoad formam ſuam ex tribus punctis ſiue Iod conſtat, & vnumquodque in tria capita diuiditur, quorum numerus pertingit ad 24, iuxta numerum formarum ſpiritualium intrinſecarum, iuxta numerum librorum legis 24, è quibus 12 influunt, 12 influuntur, 12 dant, & 12 accipiunt, quod eſt myſterium in teſtimoniū tribuum fil. Iſraël; & hæc eſt eius figura: Omne punctum habet tria capita, & tres literas ſanctas, quæ aſcendunt veluti in coronis ſuis ad numerum nominis occulti, quod eſt, 42 literarum, & cum coronis literæ poſterius aſcendunt omnes ad numerum Nominis inclyti & reuerendi ſeptuaginta duarum literarum.* Poſtea ſubiungit quomodo Deus ſanctus & benedictus ex inacceſſa diuinitatis ſuæ caligine ſeptuaginta duobus veſtimentis indutus in Mundum proceſſerit; verùm cùm ea longiora ſint, quàm temporis & operis ratio poſtulat, omittenda duxi; ſolùm hoc loco, vnde ſeptuaginta duo nomina diuina tetragrammato nomine veſtita producta fuerint, explicandum reſtat.

Vnde 72 nomina diuina tetragrammato nomine veſtita producta fuerint.

Deus itaque Optimus Maximus ex impenetrabili, aiunt, caliginis ſuæ abyſſo Mundo illabens, primò ſe Angelico ſeptuaginta duobus veſtimentis indutus inſeruit, id eſt, virtutes ſuas operationeſque ſeptuaginta duabus Intelligentijs principalibus communicauit; qui denique eadem virtute reliqua 72 Mundi ſenſibilis ſyſtemata, prout alij Cœlis, alij elementis, alij miſtis corporibus, alij ſpiritualibus ſubſtãtijs, alij alijs præſunt, ſignauerunt, iuxta illud Exodi 23. *Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te &c: audi vocem eius, nec condemnendum putes, quia non dimittet cum peccaueris, & eſt nomen meum in illo.* Per quod cognoſcimus, nomen Angeli optimo ritu Dei nomen comprehendere quandoque debere. Ideo cùm Cabalici Angeli cuiuſuis nomen ſignificatiuè pronunciare nequeunt, ſubſidio alicuius nominis Dei, quod illi adiungunt, totum ſimul proferre conſueuerunt; ſic tres hoſce characteres: מיכ : גברי : רפא ad ſignificandum Angeli nomen impropriè vident vſurpari, niſi nomen Dei אל *El* addatur, & fiat, מיכאל : גבריאל : רפאל : *Michaël, Gabriël, Raphaël.* ita ijdem quoque in alijs Angelicis nominibus ſacram ſcripturam imitantes dicunt *Raziel, Iophiel, Tſadkiel, Beliel, Maltiel, Vriel*, & pari paſſu cœtera. Sunt autem duo nomina Dei Angelis maximè congrua אל *El*, & יה *Iah*; quorum hoc beneficia & miſericordiam Dei in operibus ſuis eluceſcentẽ, illud vim & energiã fortitudinis & iudicij aptè deſignat, iuxta illud: אל & יה.

Cabalici quomodo Angelorum nomina forment.

Duo nomina Dei Angelis optimè congruunt

יה

יה שהוא עולם הרחמים אדני שהוא עולם הדין : *Si iniquitates obſeruaueris* יה *Iah, Domine, quis ſuſtinebit?* quem verſum c. 8. portæ lucis, יה *Iah*, ſeculum clementiæ, *Adonai* ſeculum ſeueritatis iudicij explicat. Optimus igitur nobis Deus eſt, quia clementiſſimus; & maximus, quia fortiſſimus; quæ duo hæc nomina, יה & אל, pulchrè exponunt; quorum alterum ſi quotocuique ſeptuaginta duorum nominum coniunxeris, efficies ſeptuaginta duo Angelorum, quorum ſinguli ſuprà citato Dei nomine tetragrammato ſignati ſunt, nomina. Continentur hæc nomina myſterioſa, vt Cabalici putant, & operoſè nimis deducunt, in c. 14. Exodi, in tribus verſibus conſequentibus 19. 20. 21, quorum primus ita ſe habet:

Verſus tres Exodi 14. continentes 72 Dei & Angelorum nomina.

Verſus I.

ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם:

Et profectus eſt Angelus Dei, qui præcedebat caſtra Iſraël, abijt poſt eos, & cum eo pariter columna nubis, & ſtetit poſt eos.

Verſus II.

ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ולא קרב זה אל זה כל הלילה:

Et venit inter caſtra Ægyptiorum, & inter caſtra Iſraël, & facta eſt nubes tenebroſa, & illuminauit nocturna, & non ſibi appropinquauerunt tota nocte.

Verſus III.

ויט משה את ידו על הים ויולך יהוה את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים:

Et extendit Moyſes manum ſuam ſuper mare, & abſtulit Dominus mare in vento Orientali vehemente & vrente tota nocte, & poſuit mare in ſiccũ, & diuiſæ ſunt aquæ. Atque hi ſunt tres verſus, quorum vnuſquiſque ſeptuaginta duas literas continet; ex quorum arcanâ diſpoſitione quomodo ſeptuaginta duarum literarum nomen, ſeu potiùs ſeptuaginta duo Dei attributa, Angelorumque, quorum ope Moſes mare diuiſiſſe putatur, nomina eruantur, videamus qui explicent Cabaliſtæ. Tametſi enim Galatinus lib. 2. de Arcan. Cathol. verit. totum artificium fuſè doceat, quia tamen Lectoris captui non ſe accommodat, mearum partium eſſe ratus ſum, id paulò fuſiùs exponere, eſt enim hoc vnum è præcipuis Cabalæ arcanis.

Diſpoſitio trium verſuum c. 14. Exodi ad eruenda 72 Dei, & Angelorum nomina.

R. Nehunia in Pardes.

Primus verſus ויסע, & tertius ויט, ſcribantur ordine normali ſeu perpendiculari, progreſſu literarum naturali; Secundus verſus ויבא ordine primo & tertio parallelo quidem, at inuerſo, ita vt vltima litera huius, primis dictorum verſuum literis reſpondeat, prout in ſequenti ſchemate patet. Cuius rei rationem aſſignat R. Nehunia in Pardes, quòd primus verſus exhibeat ordinem חסד *Cheſed*, id eſt, *clementiæ*; vltimus verò רחמים, id eſt, *miſericordiæ*; Medius verò verſus, cùm ad iudicij & ſeueritatis ordinem pertineat, & quodammodo primis ordinibus contrariari videatur, haud ſine ratione, inuerſus ponitur. ita Pardes. Alij alias aſſignant rationes, quas vide apud Raſſi, Tarphon, Botrellum. Schema ſequitur.

Vides igitur in hoc præſenti ſchemate, quomodo tres dicti verſus, quorum vnuſquiſque ſeptuaginta duarum literarum, ita digeſti ſint, vt

primus

primus & vltimus recto, medius inuerſo ordine progrediantur: quomodo præterea ſingulorum tres literæ, vnum nomen Dei tetragrammaton conficiant; quibus ſi in fine vel יה *Iah*, vel אל *El* adiunxeris, produces ſeptuaginta duo virtutum diuinarum ſignacula, quibus totidem Angeli, omnes rerum creatarum Claſſes ſignant; ſunt enim præſides ſiue in rerum mundanarum adminiſtrationem, ſiue in ſpecierum conſeruationem, à diuina prouidentia conſtituti, quibus vti nomen Dei in ſe portant, ita omnia ijs obediunt, omnia ijs ſeſe ſubijciunt; quibus nulla vis reſiſtere, vt aiunt, poſſit. Verùm ſciat Lector, ſub Angelo lucido interdum nigram caudam reperiri, dum nihil adeo ſanctum eſt, quo humani generis hoſtis non ſub prætextu diuini cultus ad animarum exitium, vtatur; quod fit, quando ad ſuperſtitioſos vſus, & Angelorum aduocationem in rebus non licitis, adhibentur: quare (quod ſemper monui) nullà ratione, niſi ab Eccleſia approbata, vſurpanda ſunt.

Septuaginta duo Dei nomina ex tribus verſibus Exod. 14. capite extracta, de quibus vide Galatinum l. 2. arcanor. Cathol. veritatis.

	ה	י	ו	ה	ו	1	*Vehuiah*
	ל	א	י	ל	י	2	*Ieliel*
Seraphim	ל	א	ט	י	ס	3	*Sitael*
1 Chorus.	ה	י	מ	ל	ע	4	*Nghelamiah*
	ה	י	ש	ה	מ	5	*Mahaſiah*
	ל	א	ה	ל	ל	6	*Lelahel*
	ה	י	א	כ	א	7	*Achaiah*
	ל	א	ת	ה	כ	8	*Cahethel*
	ל	א	י	ז	ה	9	*Haziel*
	ה	י	ד	ל	א	10	*Aladiah*
	ה	י	ו	א	ל	11	*Laauiah*
Cherubim	ה	י	ע	ה	ה	12	*Habaiah*
2 Chorus.	ל	א	ל	ז	י	13	*Iezalel*
	ל	א	ה	ב	ם	14	*Mebahel*
	ל	א	י	ר	ה	15	*Hariel*
	ה	י	ם	ק	ה	16	*Hakamiah*
	ה	י	ו	א	ל	17	*Louiah*
	ל	א	י	ל	ך	18	*Caliel*
	ה	י	ו	ו	ל	19	*Leuiuiah*
Throni	ה	י	ל	ה	פ	20	*Pahaliah*
3 Chorus.	ל	א	כ	ל	נ	21	*Nelchael*
	ל	א	י	י	י	22	*Ieiahel*
	ל	א	ה	ל	מ	23	*Melahel*
	ה	י	ו	ה	ה	24	*Hahiuiah*

	נ ת ה י ה	25	*Nithaiah*
	ה א א י ה	26	*Haaiah*
	י ר ת א ל	27	*Ierathel*
Dominationes	ש א ה י ה	28	*Schebeiah*
4 Chorus.	ר י י א ל	29	*Reiaiel*
	א ו מ א ל	30	*Omael*
	ל כ ב א ל	31	*Lecabel*
	ו ש ר י ה	32	*Vaſariah*
	י ה ו י ה	33	*Iehuiah*
	ל ה ח י ה	34	*Lehaiah*
	כ ו ק י ה	35	*Chauakiah*
Poteſtates	מ נ ד א ל	36	*Menadel*
5 Chorus.	א נ י א ל	37	*Aniel*
	ח ע מ י ה	38	*Haamiah*
	ר ה ע א ל	39	*Rehael*
	י י ז א ל	40	*Ieiazel*
	ה ה ה א ל	41	*Habael*
	מ י כ א ל	42	*Michael*
	ו ו ל י ה	43	*Veualiah*
Virtutes	י ל ה י ה	44	*Ielaiah*
6 Chorus.	ס א ל י ה	45	*Sealbiah*
	ע ר י א ל	46	*Nghariel*
	ע ש ל י ה	47	*Aſaliah*
	מ י ה א ל	48	*Mehiel*
	ו ה ו א ל	49	*Vehuel*
	ד נ י א ל	50	*Daniel*
	ה ח ש י ה	51	*Habaſiah*
Principatus	ע מ מ י ה	52	*Nghimamiah*
7 Chorus.	נ נ א א ל	53	*Nanael*
	נ י ת א ל	54	*Nithael*
	מ ב ה י ה	55	*Mebaiah*
	פ ו י א ל	56	*Pouiel*
	נ מ מ י ה	57	*Nemamiah*
	י י ל א ל	58	*Ieialel*
	ה ר ח א ל	59	*Harahel*
Archangeli	מ צ ר א ל	60	*Mitſraël*
8 Chorus.	ו מ ב א ל	61	*Vmabael*
	י ה ה א ל	62	*Iahahel*
	ע נ ו א ל	63	*Nghanauel*
	מ ח י א ל	64	*Mehiel*
	ד מ ב י ה	65	*Damabiah*
	מ נ ק א ל	66	*Mankel*
	א י ע א ל	67	*Eiael*

Angeli

Angeli	כ	י	ו	ב	ח	68	*Habuiah*
9 Chorus.	ל	א	ה	א	ר	69	*Rochel*
	ה	י	מ	ב	י	70	*Iabamiah*
	ל	א	י	י	ה	71	*Haiaiel*
	ה	י	מ	ו	מ	72	*Mumiah*

Atque hoc eſt nomen illud Dei 72 literarum, ab Hebræis מיוחד vnitiuum appellatum, vnum reuera ſi eſſentiam ſpectes, plura ſi effectus, quos in vniuerſo ſpectandos exhibet. Hos R. Nehunia אריה vocat, eò quòd tot in 72 hiſce nominibus tetragrammati literæ ſint, quot ſub אריה numeri, videlicet 216. Nam 72 in 3 ducta hunc numerum producunt. hoc idem ſeptuaginta duos pontes appellat, & vnicuique ponti attribuit nomen א, pontes diuinæ miſericordiæ, ſupra quos filij Iſraël vndantis maris fluctus animo imperterrito tranſierunt. Hæc arbor in medio paradiſi, ad ſeptuaginta duorum Mundi populorum gentiumq; ſalutem plantata: Epitheta quæ Cabaliſtæ tribuunt nomini Dei 72. litterarum. R. Nehumias

האילן גדול בתוך גן עדן כהענפים שהם תיבות יתפשטו עוד ענפים דקים ועלים והם האותיות :וב״

Arbor magna in medio paradiſi, cuius rami dictiones, vlteriùs in ramos paruos & folia, quæ ſunt literæ, extenduntur, vim ſuam & nutrimentum ſugentes à tribus dictis verſibus, ſicuti rami & folia à radice. Omnia verò à ſupremo fonte deriuantur nominis magni & terribilis, Dei ſancti & benedicti, à quo veluti ab archetypæ arboris radice omnia dependent, omnia vegetantur, aluntur, viuunt. Hoc, aiunt, arcanum eſt Mundi in quatuor Mundi partes diuiſi, quorum vnaquæque tres partes habet, altum, imum, medium, quæ in 4 ducta dant 12, quæ reſpiciunt ad duodecim combinationes Nominis Dei יהוה, quas *Hauioth* dicunt. Sunt præterea in vnaquaque quadruplicis Mundi plaga quatuor columnæ; quæ eum ſuſtentant; non incongruè fulcimenta totius Vniuerſi, vnaquæque columna ſex partes habet, ſcilicet quatuor latera cum capite & calce. Si porrò 6 in 12 duxeris, habebis 72; atque hic eſt numerus ἑβδομηκονταδυογράμματον ſeptuaginta duarum dictionum in omnes Mundi partes diffuſum. Hi ſunt, teſte R. Amorai in Bahir, id eſt, *libro ſpeculationum*, duodecim gubernatores, quorum vnuſquiſque ſex poteſtatibus tremendis præſtat, qui inuicem multiplicati dant 72 diuinarum virtutum influxus, per nomen ſeptuaginta duarum literarum exhibitos. Hæc eſt, teſte Zohar, Scala illa Iacob 72 gradibus inſtructa, cuius apex ſuper Solis Lunæque vias porrectus, in ſupremo diuinitatis atrio repoſitus eſt, per quem Numen in vniuerſos entium ordines deſcendit, Angeli hominesque per eam eò, vnde profluxerunt, reuertentes aſcendunt. per hunc veluti per quadruplicem duodenarium 12 ſigna Zodiaci, 12 Menſes, quorum præſides totidem, atq; adeo per heptacoſiadyadem omnia, opinione Rabbinorum, gubernantur, ſuſtentantur & conſeruantur. Hoc nomen ijs exhibet cubum illum myſticum, qui per trinam icoſitetradem ad 72 aſcendit. R. Amorai. Vſus Nominis Dei 72. litterarum ſecundum Cabaliſtas.

Atque hæc omnia fuſè in Pardes, ex quo ea decerpſimus, pertractantur. Vidimus Nominis ſeptuaginta duarum literarum myſteria; iam vſum quoque horum nominum ex mente Cabalicorum tradamus.

Ridiculum figmentum Cabaliſtarum de effectu 72. Dei nominum.

Putant Cabalæ Magiſtri, Deum per huiuſmodi ſeptuaginta duo nomina, Angeloſque diuinarum virtutum diſpenſatores, ſingulari & mirâ quadam ratione, hominibus ritè diſpoſitis, & myſteriorum ſub hiſce nominibus latentium peritis ſeſe inſinuare, dummodo fide rectâ, & ſincerâ intentione ijs in orationibus ſuis vtantur. Cùm enim ſecundùm naturæ & gratiæ gradus diſpoſita ſint, inde mirum quendam naſci rerum ſenſibilium cum inſenſibilibus conſenſum & ſympathiam putant, quam qui in tanta naturarum diuerſitate, ad vnitatem reuocare nouerit, illum credunt per hæc, & Angelos rerum præſides, & Deum ſupremum omnium moderatorem ad ſuis obſequendum poſtulatis veluti trahere, & ſui iuris facere poſſe.

R. Manahem Racanati.

Nam vt R. Manahem Racanati hoc loco Exodi tradit:

אותיות פורחות למעלה בעיקר המרכבה והם ממונים לעשות כל דבר בהם ופעולתיהם יודעים למקובלים:

Characteres hi ſunt volantes supernè in fundamento ſapientiæ ſpiritualis, & ſunt adminiſtratorij ſpiritus ſeu præfecti ad omnia per eos expedienda, eorumque operationes notæ ſunt Cabaliſtis.

R. Akiba.

Hoc R. Akiba ait procedere de throno gloriæ Dei. Quemadmodum enim, ait, Imperator per ſubordinatos ſibi Principes, Duces, Comites, Barones, Nobiles omnia Imperio ſuo ſubiecta gubernat, vnus per diuerſos riuos in alia & alia Regni ſui membra influens; ita Deus Optimus Maximus per diuerſos Angelorum ordines, omnia quæ Mundi ambitu concluduntur, moderatur, iuxta illud *Danielis*:

ובמצבה עבד בחיל שמיא ודאריאל :

Et ſecundùm voluntatem ſuam facit in exercitu cœlorum, & habitatoribus terræ. Sed vt ad inſtitutum reuertamur;

Sunt hæc ſeptuaginta duo nomina inſtar inſtrumenti ſeptuaginta duarum chordarum harmonicè aptatarum, in quo ſicut non quælibet cum quibuſlibet conſonant, vt fusè nos in decachordo naturæ Muſurgiæ noſtræ vniuerſalis demonſtrauimus, ſed quæ certam & concinnam proportionem ad ſe inuicem habent, intentam harmoniam perficiunt; ita non pro quibuſlibet rebus, quælibet nomina pronuncianda eſſe ſentiunt, ſed ea, quæ ad res quas poſtulant, occultam quandam proportionem & ſympathiam habent. Sic Angelus ignis ad fidei ſuæ commiſſum elementum, occultam proportionem habet, vt ſignans ad ſignatum; quam proportionem qui nouerit, facilè dicunt Cabalici, ſe ab omni ignis damno liberare poterit, ritè illum inuocando: Hinc Cabalici ex libro *Pſalmorum* nonnullas ſententias, non tam humanâ, quàm, vt putant, diuinâ prouidentiâ mortalium fragilitati traditas receperunt, quarum ſingulæ, dum

Superſtitioſa Cabaliſtarum deuotio in recitandis quibuſdam Pſalmorum ſententijs.

vnum ex dictis Dei Angelorumque nominibus, vnà cùm nomine Dei tetragrammato, (vno non ſine cauſa, quod initium Geneſeos refert, excepto) incluſum tenent, eas ſummâ & omninò ſuperſtitioſâ obſeruatione, in aduerſitatibus quibuſcunque ad malorum fugam, bonorumque, &

cha-

charismatum diuinorum aſſecutionem, ſpe plenâ, & fide ſummâ in Deum erecti, de Angelo ad Angelum, vti per Scalam quandam Iacob, aſcendentes, recitare conſueuerunt.

Habet hæc Scala, vti diximus, ſeptuaginta duos gradus; quilibet autem verſus vnum gradum notat; eorum vnuſquiſque tres continet ſacros characteres, ex quibus diuini Spiritus inſpiratione vnum conflatur ſignaculum, ſummâ reuerentiâ, vt dicunt, colendum, obſeruandumque, tribus literis formatum, cui eſſe perhibent incluſum Dei Angelum, diuini nominis maieſtate inſignitum. Hi autem ſunt ſeptuaginta duo Angeli, qui deſcendunt & aſcendunt; in quorum virtutes auguſtum diuinitatis nomen שם המפורש *Schem hammephoraſch* reſoluitur, & eiſdem Angelicis tandem ſyllabis inſtauratur; non quod reſolutum deſierit eſſe nomen, aut quod inſtauratum eſſe cœperit, ſed quod veluti Sol radiorum multiplicatione, & diffuſi luminis coruſcatione, omnia impleat: Quod enim in ſenſibili Mundo Sol, hoc in inſenſibili Deus. Sed nè quicquam omiſiſſe videamur, dictos 72 verſus, ſingulos nomine Dei, & Angelorum ſignatos, apponemus; poſtea quoq; iudicium noſtrum circa ea appoſituri.

Septuaginta duo verſus ex diuerſis Pſalmis extracti, quibus dicta Dei, Angelorumque nomina continentur; collecti ex variorum Rabbinorum monumentis.

Horum nominum interpretatio.	Nomina Angelorum cũ adiectione יה *Iah* vel אל *el.*		
Deus Exaltator.	והו	ואתה יהוה מגן בעדי כבודי ומרים ראשי : *Et tu Domine ſuſceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum.* Pſ. 3. v. 4.	1 Verſus.
Auxiliator.	ילי	ואתה יהוה אל תרחק אילותי לעזרתי חושה : *Tu autem Domine nè elongaueris auxilium tuum à me, ad defenſionem meam conſpice.* Pſ. 21. v. 20.	2 Verſus.
Spes.	סיט	אומר ליהוה מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו : *Dicam Domino, ſuſceptor meus es, & refugium meum, Deus meus, ſperabo in eum.* Pſ. 90. v. 2.	3 Verſus.
Abſconditus.	עלם	שובה יהוה חלצה נפשי הושיעני למען חסדך : *Conuertere Domine, eripe animam meam, ſaluum me fac propter miſericordiam tuam.* Pſ. 6. v. 5.	4 Verſus.
Saluator.	מהש	דרשתי את יהוה וענני מכל מגורותי הצילני : *Exquiſiui Dominum, & exaudiuit me, & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.* Pſ. 33. v. 5.	5 Verſus.

זמרו

6 Verſus. Laudabilis ללה

זמרו ליהוה יושב ציון הגידו בעמים עליל ותיו :
Pſallite Domino, qui habitat in Sion, annunciate inter gentes ſtudia eius. Pſ. 9. 12.

7 Verſus. Longanimis. אכא

רחום וחנון יהוה ארך אפים ורב חסד :
Miſerator & miſericors Dominus, longanimis, & multum miſericors. Pſ. 102. v. 8.

8 Verſus. Adorandus. כחת

באו נשתחוה ונכרעה לפני יהוה עשינו :
Venite adoremus & procidamus ante faciem Domini, qui fecit nos. Pſ. 94. v. 6.

9 Verſus. Miſericors. חוי

זכור רחמיך יהוה וחסדיך כי מעולם המה :
Reminiſcere miſerationum tuarum Domine, & miſericordiarum tuarum quæ à ſeculo ſunt. Pſ. 24. 6.

10 Verſus. Propitiabilis. אלד

יהי חסדך יהוה עלינו כאשר יחלנו בך :
Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos, quemadmodum ſperauimus in te. Pſ. 32. v. 22.

11 Verſus. Exaltandus. לאו

חי יהוה צורי וירום אלהי ישעי :
Viuit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus ſalutis meæ. Pſ. 17. 47.

12 Verſus. Refugium. והע

למה יהוה תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה :
Vt quid Domine receſſiſti longè, deſpicis in opportunitatibus, in tribulatione? Pſ. 10. 1.

13 Verſus. Super omnia decantabilis. יזל

הריעו ליהוה כל הארץ פצחו ורננו וזמרו :
Iubilate Domino omnis terra, cantate, exultate, & pſallite. Pſ. 97. v. 4.

14 Verſus. Cuſtos & Seruator. מבה

ויהי יהוה משגב לדך משגב לעתות בצרה :
Et factus eſt Dominus refugium pauperi, adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. Pſ. 9. v. 9.

15 Verſus. Subleuator. הרי

ויהי יהוה לי למשגב ואלהי לצור מחסי :
Et factus eſt mihi Dominus in refugium, & Deus meus in adiutorium ſpei meæ. Pſ. 2. v. 2.

16 Verſus. Erector. הקם

יהוה אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך :
Domine Deus ſalutis meæ, in die clamaui & nocte coram te. Pſ. 87. v. 2.

17 Verſus. Mirabilis. לאו

יהוה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ :
Domine Dominus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra! Pſ. 8. v. 2.

18 Verſus. Inuocandus. כלי

שפטני בצדקך יהוה אלהי ואל ישמחו לי :
Judica me ſecundùm iuſtitiam tuam Domine Deus meus, & non ſupergaudeant mihi. Pſ. 34. v. 24.

19 Verſus. Feſtinus ad audiendum. לוו

קוה קויתי יהוה ויט אלי וישמע שועתי :
Exſpectans exſpectaui Dominum, & intendit mihi. Pſ. 39. v. 2.

ובשם

Redemptor. פהל — ובשם יהוה אקרא אנא יהוה מלטה נפשי : 20 Verſus.
Et nomen Domini inuocabo, ò Domine, libera animam meam. Pſ. 119. v. 2.

Sólus. נלך — ואני עליך בטחתי יהוה אמרתי אלהי אתה : 21 Verſus.
Ego autem in te ſperaui Domine, dixi, Deus meus es tu. Pſ. 30. v. 15.

Dextera. ייי — יהוה שמרך יהוה צלך על ידימינך : 22 Verſus.
Dominus cuſtodit te, Dominus protectio tua ſuper manum dexteram tuam. Pſ. 120. v. 5.

Declinans malum. מלה — יהוה ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם : 23 Verſus.
Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum, ex hoc, nunc, & vſque in ſeculum. Pſ. 120. v. 8.

Bonus ex ſe-ipſo. חהו — רוצה יהוה את יראיו ואת המיחלים לחסדו : 24 Verſus.
Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eos qui ſperant ſuper miſericordiam eius. Pſ. 35. 5.

Largitor. נתה — אודה יהוה בכל לבי אספרה כל נפלאותיך : 25 Verſus.
Confitebor tibi Domine in toto corde meo, narrabo omnia mirabilia tua. Pſ. 9. v. 2.

Auditor in abſcondito. האא — קראתי בכל לב ענני יהוה חקיך אצרה : 26 Verſus.
Clamaui in toto corde meo, exaudi me Domine, iuſtificationes tuas requiram. Pſ. 118. v. 145.

Propulſator. ירת — חלצני יהוה מאדם רע מאיש חמסים תנצרני : 27 Verſus.
Eripe me Domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me. Pſ. 139. v. 1.

Sublator malorum. שאה — אלהים אל תרחק ממני אלהי יהוה לעזרתי חושה : 28 Verſus.
Deus nè elongeris à me, Deus meus in auxilium meum reſpice. Pſ. 70. v. 12.

Expectatio. ריי — הנה אלהים עוזר לי יהוה בסומכי נפשי : 29 Verſus.
Ecce Deus adiuuat me, & Dominus ſuſceptor eſt anima mea. Pſ. 53. v. 7.

Patiens. אום — כי אתה תקותי יהוה אדני מבטחי מנעורי : 30 Verſus.
Quoniam tu es patientia mea Domine, Domine ſpes mea à iuuentute mea. Pſ. 70. v. 5.

Doctor. לכב — אבא בגבורות יהוה אלהים אזכיר צדקתך לבדך : 31 Verſus.
Introibo in potentiam Domini, Deus memorabor iuſtitiæ tuæ ſolius. Pſ. 70. v. 16.

Rectus. ושר — כי ישר דבר יהוה וכל מעשיהו באמונה : 32 Verſus.
Quia rectum eſt verbum Domini, & omnia opera eius in fide. Pſ. 32. v. 4.

Omnium cognitor. יחו — יהוה יודע מחשבות אדם כי המה הבל : 33 Verſus.
Dominus ſcit cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt. Pſ. 83. v. 11.

יהל

34 Verſus.	Clemens.	להח	יחל ישראל אל יהוה מעתה ועד עולם : *Speret Iſraël in Domino, ex hoc, nunc, & vſque in ſeculum.* Pſ. 130. v. 3.
35 Verſus.	Gaudioſus.	כוק	אהבתי כי ישמע יהוה את קולי תחנוני : *Dilexi quoniam exaudiuit Dominus vocem deprecationis meæ.* Pſ. 114. v. 1.
36 Verſus.	Honorabilis.	מנד	יהוה אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך : *Dilexi, decorem domus tuæ, & locum habitationis tuæ.* Pſ. 25. v. 8.
37 Verſus.	Dominus Virtutum.	אני	יהוה אלהים צבאות השיבנו האר פניך ונושעה : *Domine Deus virtutum, conuerte nos; oſtende faciem tuam, & ſalui erimus.* Pſ. 79. v. 4.
38 Verſus.	Spes omnium finium terræ.	חעם	כי אתה יהוה מחסי עליון שמת מעונך : *Quoniam tu es, Domine, ſpes mea, altiſſimum poſuiſti refugium tuum.* Pſ. 90. v. 9.
39 Verſus.	Velox ad condonandum.	רהע	שמע יהוה וחנני יהוה היה עוזר לי : *Audiuit me Dominus, & miſertus eſt mei, Dominus factus eſt adiutor meus.* Pſ. 29. v. 11.
40 Verſus.	Vinum lætificans.	ייז	למה יהוה תזנח נפשי תסתיר פניך ממני : *Vt quid Domine repellis animam meam, auertis faciem tuam à me.* Pſ. 87. v. 15.
41 Verſus.	Triunus.	ההה	יהוה הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה : *Domine libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua doloſa.* Pſ. 119. v. 1.
42 Verſus.	Quis ſicut ille.	מיכ	יהוה ישמרך מכל רע ישמר את נפשך : *Dominus cuſtodiat te ab omni malo, & cuſtodiat animam tuam.* Pſ. 120. v. 7.
43 Verſus.	Rex Dominator.	וול	ואני אליך יהוה שועתי ובבקר תפלתי תקדמך : *Et ego ad te Domine clamaui, & manè oratio mea præueniet te.* Pſ. 87. v. 14.
44 Verſus.	Æternum manens.	ילה	נדבות פי רצה נא יהוה ומשפטיך למדני : *Voluntaria oris mei beneplacita ſunt Domino, & iudicia tua doce me.* Pſ. 118. v. 108.
45 Verſus.	Motor omnium.	מאל	אם אמרתי מטה רגלי חסדך יהוה יסעדני : *Si dicebam motus eſt pes meus, miſericordia tua Domine adiuuabit me.* Pſ. 93. v. 18.
46 Verſus.	Reuelator.	ערי	טוב יהוה לכל ורחמיו על כל מעשיו : *Bonus Dominus vniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius.* Pſ. 114. v. 9.
47 Verſus.	Iuſtus Iudex.	עשל	מה גדלו מעשיך יהוה מאד עמקו מחשבתיך : *Quam magnificata ſunt opera tua Domine, nimis pro-*

fun-

ſundæ factæ ſunt cogitationes tuæ. Pſ. 91. v. 6.

Pater mittens. מיה — הודיע יהוה ישועתו לעיני הגוים גילה צדקתו : 48 Verſus.
Notum fecit Dominus ſalutare ſuum, in conſpectu reuelauit iuſtitiam ſuam. Pſ. 97. v. 2.

Magnus & excelſus. והו — גדול יהוה ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר : 49 Verſus.
Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non eſt finis. Pſ. 144. v. 3.

Iudex miſericors. דני — חנון ורחום יהוה ארך אפים וגדול חסד : 50 Verſus.
Miſerator & miſericors Dominus patiens, & multum miſericors. Pſ. 85. v. 15.

Secretus impenetrabilis. החש — יהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו : 51 Verſus.
Sit gloria Domini in ſeculum, lætabitur Dominus in operibus ſuis. Pſ. 103. v. 3.

Caligine tectus. עמם — אודה יהוה בצדקתו ואזמרה שם יהוה עליון : 52 Verſus.
Confitebor Domino ſecundùm iuſtitiam eius, & pſallam Nomini Domini altiſſimi. Pſ. 7. v. 18.

Superborum depreſſor. אנן — ידעתי יהוה כי צדק משפטיך ואמונה עניתני : 53 Verſus.
Cognoui Domine, quia æquitas iudicia tua, & in veritate humiliaſti me. Pſ. 118. v. 75.

Rex cœleſtis. נית — יהוה בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה : 54 Verſus.
Dominus in cœlo parauit ſedem ſuam, & regnum ipſius omnibus dominabitur. Pſ. 102. v. 19.

Sempiternus. מבה — ואתה יהוה לעולם תשב וזכרך לדור ודור : 55 Verſus.
Tu autem Domine in æternum permanes, & memoriale tuum in generationem & generationem. Pſ. 103. v. 13.

Fulciens omnia. פוי — סומך יהוה לכל הנפלים וזוקף לכל הכפופים : 56 Verſus.
Alleuat Dominus, qui corruunt, & erigit omnes eliſos. Pſ. 144. v. 14.

Amabilis. נמם — יראי יהוה בטחו בו עזרם ומגנם הוא : 57 Verſus.
Qui timent Dominum, ſperauerunt in eo, adiutor & protector eorum eſt. Pſ. 113. v. 9.

Auditor gemituum. ייל — ונפשי נבהלה מאד ואתה יהוה עד מתי : 58 Verſus.
Et anima mea turbata eſt valdè, ſed tu Domine vſquequò. Pſ. 6. v. 4.

Omnia penetrans. הרח — ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם יהוה : 59 Verſus.
A Solis ortu vſque ad occaſum, laudabile nomen Domini. Pſ. 112. v. 3.

Subleuans oppreſſos. מצר — צדיק יהוה בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו : 60 Verſus.
Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis. Pſ. 144. v. 17.

61 Verſus.	Super omne nomen. ומב	יהי שם יהוה מבורך מעתה ועד עולם : *Sit nomen Domini benedictum ex hoc, nunc, & vſque in ſeculum.* Pſ. 122. v. 1.
62 Verſus.	Ens ſupremum. יהה	ראה כי פקודיך אהבתי יהוה בחסדך חייני : *Vide quoniam dilexi mandata tua Domine, in miſericordia tua viuifica me.* Pſ. 118. v. 159.
63 Verſus.	Manſuetus. ענו	עבדו את יהוה בשמחה בואו לפניו ברננה : *Seruite Domino in lætitia, introite in conſpectu eius in exultatione.* Pſ. 99. v. 2.
64 Verſus.	Viuificans. מחי	הנה עין יהוה על יראיו למיחלים לחסדו : *Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia eius.* Pſ. 32. v. 18.
65 Verſus.	Fons Sapientiæ. דמב	שובה יהוה עד מתי והנחם על עבדיך : *Conuertere Domine vſquequo, & deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos.* Pſ. 89. v. 13.
66 Verſus.	Omnia paſcens & lactens. מנק	אל תעזבני יהוה אלהי אל תרחק ממני : *Ne derelinquas me Domine Deus meus, ne diſceſſeris à me.* Pſ. 21. v. 12.
67 Verſus.	Deliciæ filiorum hominum. איע	והתענג על יהוה ויתן לך משאלות לבך : *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.* Pſ. 36. v. 4.
68 Verſus.	Liberaliſſimus Dator. חבו	הודו יהוה כי טוב כי לעולם חסדו : *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia eius.* Pſ. 105. v. 1.
69 Verſus.	Omnia videns. ראה	יהוה מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי : *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei, tu es, qui reſtituis hæreditatem meam mihi.* Pſ. 15. 5.
70 Verſus.	Verbo omnia producens. יבם	בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ : *In principio creauit Deus cælum & terram.* Gen. 1.
71 Verſus.	Dominus vniuerſorum. היי	אודה יהוה מאד בפי ובתוך רבים אהללנו : *Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum.* Pſ. 108. v. 30.
72 Verſus.	Finis vniuerſorum. מום	שובי נפשי למנוחיכי כי יהוה גמל עליכי : *Conuertere Domine in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi.* Pſ. 114. v. 7.

Atque hæc ſunt ſeptuaginta duo nomina ſub vno Dei nomine tetragrammato comprehenſa, vti verſus ſeptuaginta duo ex varijs Pſalmorum locis extracti ſatis declarant, in quorum ſingulis inuenies nomen Dei tetragrammaton יהוה, & præterea vnum ex iſtis nominibus, quæ ex Cabalica diſpoſitione trium verſuum Exodi 14. ויסע ויבא ויט emer-

emerſerunt; quæ vt faciliùs inuenirentur, primò nomen Dei tetragrammaton יהוה, deinde nomen Dei, vel Angeli ex dictis verſibus excerpti, ſingula maiuſculis expreſſimus. Sic in primo verſu inuenies nomen Dei
יהוה, deinde והו nomen Dei vel Angeli pariter maiuſculis expreſſum; 1
quod & in prima columna ante verſum vnà cum interpretatione eius poſuimus; & ſic in ſingulis verſibus proceſſimus. Porrò ſunt ex ſecretioribus Cabaliſtis, qui dicta 72 nomina multis alijs modis per combinationem tabulæ Ziruph varient; ita commutatio per Abgad inſtituta dat aliam combinationem; per Atbaſch aliam, & ſic de cæteris; de quibus vide Tarphon & Botrellum in libro Ietſirah. Vocales verò ſiue puncta ſingulis vocalibus affixa, eadem ſunt cum punctis, quæ affinguntur literis in tribus verſibus citatis correſpondentibus, vti rem examinanti patebit. Scias quoque, nomina Latina, quæ nominibus ex tribus Exodi verſibus extracta correſpondent, non explicare nomina illa trilittera, ſed verſus Pſalmorum ex quibus extrahuntur; adeo quidem, vt iſta nomina trilittera tantùm ſigna quædam ſint ſeptuaginta duorum verſuum ſub quibus latent.

Nota hic Lector, quòd tametſi in dictis 72 nominibus nihil, in quantum præciſè attributa Dei explicant, periculi exiſtat; quia tamen Rabbini inter terminos legitimos contineri neſcij, multa inde concludunt, atque adeo ipſos Chriſtianos docent, quæ periculo non careant, imò tanquam animabus pernitioſa, vt dum eadem ad varia philacteria & amuleta, ſuperſtitioſis obſeruantijs referta, adhibent; meritò Chriſtiano homini & verè Catholico eorum vſus prohibitus eſſe debeat. Adde prædictam 72 nominum ex verſibus Pſalmorum extractionem eſſe merum Rabbinorum figmentum; quod vel inde patet, quòd vix vllus Pſalmus ſit, in quo non eadem reperire liceat nominum figmenta triſyllaborum; ac proinde non tanti facienda ſunt, quanti Rabbini putant.

CAPVT VII.

Quod nomen Dei tetragrammaton priſcis Paganiſque ſcriptoribus haud fuerit incognitum, & quod in nomine IESV omnia quæ hucusque dicta ſunt, contineantur.

NOmen Dei tremendum & adorandum, tale eſt, vt eo præter Deum, ſolum primum, nihil aliud denominari poſſit ac debeat: hic enim, cùm omnia operetur in omnibus, nihil tamen operum ſuorum à ſe denominat, nil appellat & afficit. Vnde propter exceſſiuam & ſuper omnia tranſcendentem ſublimitatem eius, dum parem dictionem nomenque non inuenirent Hebræi veteres, *Adonai*, id eſt, *Dominum* appellauerunt; quod & multis varijſq; modis, vti ſuprà dictum eſt, occultare ſategerunt, nè frequenti contrectatione contaminaretur tantæ maieſtatis diuino Verbo prolatum Sacramentum. Eſtque hoc יהוה nomen tetragrammaton

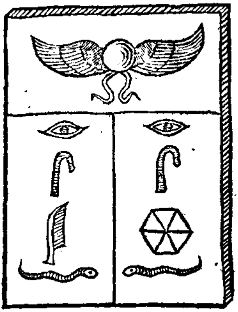
ἀνεκφώνητος, non ab hominibus repertum, ſed à Deo traditum; nomen ſanctum & honorandũ; nomen vnum, quo ſolus Deus eſt benedicendus religione paternâ; nomen potentiſſimum, quod colunt Superi, obſeruant inferi, oſculatur vniuerſalis natura, quod ab aſſiduis cultoribus imbibitum, & ſacerdotalibus mentibus, vt ita dicam, incorporatum, mirifica dicitur imperia humanæ facultati concedere. Hoc vnicum Sacroſanctæ Triadis ſymbolum, poſteris tandem reuelatum; hoc vnicum humanæ redemptionis per IESVM Mundi-Saluatorem, cuius nomen, vt poſteà dicetur, implicitè continet, ſignum & teſſera eſt; omnium diuinorum nominum epitome & anacephalæoſis. Quod & ipſi Pagani Philoſophi & Poëtæ nullo non tempore tanquam myſteriorum omnium compendium in ſumma habuerunt veneratione. Ægyptij ab Hebræis primis Mundi Patriarchis illud accipientes, inter arcana ſua hieroglyphica concluſerunt; quamuis id non literis, ſed myſterioſâ indigitatione, eo quo ſequitur modo expreſſerunt. Globum pingebant alatum, binis hinc ſerpentibus erumpentibus, cum appoſita decuſſi. Per globum denotabant eſſentiam Dei inacceſſam & abſconditam, quam paternum fundum appellabant; & per decuſſim, cuius ſymbolum apud Hebræos erat י Iod, ſignificatur numerus denarius, idem qui apud Ægyptios X ſiue decuſſis, totius vniuerſitatis nota, principium & finis omnium, vltra quem nullus numerus, pondus, & menſura. Per binos ſerpentes hinc inde erumpentes nihil aliud deſignabant niſi duo הה; quæ cùm apud Hebræos nota ſit Verbi diuini, & Sapientiæ Patris, ideo Ægyptij ad huiuſmodi literas exprimendas, vſi ſunt binis ſerpentibus, quòd ſerpens eſſet ſymbolum vitæ, & præter os nullo alio membro conſtaret; quod proprium eſt Verbi diuini, iuxta illud, *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum*; quamuis nos etiam duplicem in Verbo, diuinam & humanam naturam per illa non tam creditam, quàm diuino inſtinctu vaticinatam fuiſſe dicimus. Per binas alas ſpiritum παντόμορφον, id eſt, omniformem ſignificant, qui cùm nexus ſit diuinarum perſonarum, appoſitè ſanè illum loco ו Vau, quod & in tetragrammato nexus dicitur, per binas alas globum cum ſerpentibus veluti in vnam eſſentiam cogentes ſtringenteſq;, expreſſerunt. Atque hoc nomen ϩⲉⲙⲙⲫϯ appellabant, hoc eſt, *in eo Deus*. Hoc pacto itaq; Ægyptij nomen illud, quod Hebræi שם המפורש *Schem hammephoraſch* vocant, arcaniſſimo ſanè ſymbolo ſignabant. Præterea paſſim illud expanſum quoq; quatuor alijs ſeparatis ſymbolis Ægyptios expreſſiſſe reperio; denotaturque per oculum, ſceptrum, ſcutum hexagonum, & ſerpentem, quæ ſæpè ſæpius inter hieroglyphica occurrunt,

Pagani Philoſophi & Poetæ nomen Dei in honore habuerunt

Nominis tetragrammati hieroglyphicum quomodo Ægyptij exhibuerint.

Primum hieroglyphicum.

X

Secundum hieroglyphicum.

runt,

runt, & nihil aliud ſunt, quàm ſupradicti globi alati ſerpentiferi expanſa ſignatio; dum per oculum Deum omnia intuentem; per ſceptrum, eius in omnia dominium; per alam, omnia penetrantem; per ſerpentem, omnia animantem ſignificant, quatuor ſymbolis vnius & eiuſdem eſſentiæ diuerſas virtutes & proprietates deſignantes. Loco alæ quoque ſcutum hexagonum poſitum reperio; aptè ſanè eo, ſi vllo alio, literam ו Vau in nomine יהוה ſignantes: ſicuti enim ו ſenarium numerum indicat vniuerſitatis connexum, ita ſcutum hexagonum. quæ omnia fuſè ſuis locis explicabimus.

Hos ſecutus Pythagoras, quem nomen hoc Dei ſemper maioris duxiſſe reperio, quàm cœtera cuiuſcunque religionis arcana, quod & à tetragrammato tetractyn vocat, perpetuæ naturæ ſontem in animos noſtros manantem, omnibus Dijs Deorumque virtutibus excellentiorem; de qua cùm amplè varijs in locis tractemus, ſupernacaneum eſſe ratus ſum, eidem diutiùs inhærere. Imitati ſunt præſtantiſſimi quique Poëtæ, vti reliqua eius philoſophiæ, ſic & hoc arcanum contemplandi genus, qui Mundi chaos in quatuor elementa, Cœlum in quatuor anni partes, Aërem in quatuor ventos, Terram in quatuor plagas diſpeſcunt. Stoici vitæ noſtræ ſplendorem in quatuor virtutes diuidunt. Mathematici vnum in quaternarium partiuntur: vnum enim cùm perumpit in actum, numerus eſt tetragonus, vnde vnum poteſtate tetragonum appellant, vt in Arithmetica hieroglyphica videbimus. hoc verò ſub quatuor terminis perfectè conſumatur; nam 1, 2, 3, 4, iuncta ſimul denarium conficiunt, quem & י Iod, & duo הה in nomine Dei יהוה referunt. Hinc quicquid ſenſibile eſt & quantitatiuum, à Mathematicis ad punctum, lineam, ſuperficiem, corpus reducitur. Phyſici omnia ad quàtuor reducunt capita, ſpermaticam naturæ vim, & pullulationem naturalem, formam adoleſcentem, compoſitum. Metaphyſici denique ad eſſentiam, eſſe, virtutem, & actionem. Quæ ſanè mirificè quaternionem hunc noſtrum explicant; vt ſit principio punctus, ſemen, eſſentia; ſecundò linea, pullulatio, eſſe; tertiò, ſuperficies, forma, virtus; quartò corpus, compoſitum, actio. In toto itaque Mundi ambitu, illiuſque ſingulis partibus, diuinus ille relucet quaternio, tantopere à nullo non veterum Philoſophorum decantatus. Orpheus quid aliud per Muſam, Dionyſium, Apollinem, & Venerem, niſi diuinum huius nominis quaternionem, verbis quidem diuerſam, reipſa tamen vnam & eandem diuinitatem deſcripſit? Sicuti enim nomen Dei tetragrammaton omnes diuinorum influxuum partes aperit, ſic dicta quaterna Numina mentibus noſtris inſtillant Deificos attractûs, Muſa poëſin, Dionyſius myſterium, Apollo vaticinium, Venus amorem, vti ſuprà capite de furore poëtico relatum eſt. Sed huius quaternarij numeri virtutes in Arithmetica myſtica copioſiùs proſequemur.

Pythagoræ tetragrammaton Dei nomen in veneratione.

Poetæ etiam id venerati ſunt, cum Philoſophis & Mathematicis.

Quaternio in omnibus Mundi partibus elucet.

Circumferuntur etiam hoc tempore Medalia quædam, vel potiùs Cameæ Gnoſticorum, in quibus hoc verbum ſæpeſæpius inciſum ſpectabis, ΙΑω; quod etſi corruptum, nihil tamen aliud, quàm nomen Iehoua te-

ΙΑω Gnoſticorum quid ſignificet.

ua tetragrammaton ſignat, vt alibi docebitur; eoque inſinuare volebant, quandam Dei Optimi Maximi, antequam in operationem exiret, veluti quaternionis ideam. Lacedæmonij hanc eandem ob cauſam ſummum Iouem, id eſt, Iehoua (ab hoc enim nomine Iouis nomen deductum eſſe, nemo dubitare debet) quatuor auribus rectè depingere conſueuerunt, eò quòd ipſe ſummus eſſet quaternio, & verus tetractys, cuius emanatio per formam quidem in Angelis, per participationem verò in animalibus rationalibus, per imaginariam in rationis expertibus, per vmbratilem in corporum figuris reperitur, & ſempiternæ cuiuſdam pluuiæ conſueto more ab excelſo ad nos defluit, vniuerſa rigando. Huc quoque alludere videtur celeberrima illa crux anſata, quæ paſſim hieroglyphicorum ſimulachrorum manibus inſerta, & Serapidis fronti inſculpta, ſpectatur, de qua vide Obeliſcum Pamphil. fol. 365. & ſeqq. Porrò in Plauti verſibus Punicâ linguâ prolatis ad hoc nomen venerandum alluditur.

Iouis nomen à יהוה Iehoua deductum.

Iuppiter quatuor auribus pingebatur Lacedæmonijs.

Venio modò ad id, quod in principio demonſtrandum aſſumpſeram, videlicet nomen Meſſiæ nihil aliud eſſe niſi nomen illud admirabile & venerandum tetragrammaton יהוה, tot myſterijs decantatum, tot ac tantis ſacramentis præfiguratum. Cùm enim Meſſias, Verbum incarnatum, Sapientia Patris, Chriſtus inquam, totius Sacræ ſcripturæ finis ſit, & ob Chriſtum totus adeo Mundus productus ſit; certum eſt, nomen eius admirabili & incomprehenſibili diuinæ Sapientiæ conſilio, Angelico primùm eloquio hominibus manifeſtatum, myſterijs pleniſſimum, & ſuprà quam cogitari poteſt, arcanum eſſe, iuxta illud Luc. 1. *Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius IESVM; hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur.* De quo iam dudum vaticinatus Iſaias; dicebat;

Quomodo in nomine IESV tetragrammaton implicitè contineatur.

ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אב חער שר שלום:

Et paruulus natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, & vocabitur nomen eius admirabilis, Conſiliarius, Deus fortis, Pater futuri ſeculi, Princeps pacis. Nomen igitur tetragrammaton יהשוה *Ihſuh*, nomen ſuper omne nomen, nomen mirificum, non iam ampliùs ineffabile, non tetragrammaton, quia nomen Dei tetragrammaton implicitè continet, pentagrammaton tamen, quia Deus ex abyſſo diuinitatis egrediens carne veſtitus Mundo apparuit; nec yllum aliud nomen ſub cœlo eſt, in quo nos oporteat ſaluos fieri, niſi in nomine יהשוה *Ihſuh*, nomen ſanctiſſimum & religioſiſsimum, cuius literæ Deus, cuius ſyllabæ Spiritus, cuius dictio Deus & homo eſt. Siquidem totius huius diuinæ dictionis יהשוה *Ihſuh* duæ ſunt ſyllabæ, quarum prior ex vocalium vim gerentibus, ſecunda ex reliquis, aſſumpta ש conſonante, oritur. Vocales diuinitatis latentis ſunt ſymbola, iuxta illud: *Spiritus vbi vult, ſpirat, & vocem eius audis, ſed neſcis vnde veniat, aut quo vadat.* Hoc pacto Moſes vocem Dei loquentis, quem non vidit, audiuit. Conſonans verò ש tametſi ex ſe nullum oris ſonitum promat, conſonat tamen vocalibus iuncta; ſic nomen Dei אש, quod ignem ſignat, nam *Deus ignis conſumens, conterens petras &c.* Atque hic eſt ignis ille diuinus, quem nobis Deus in terra pariter cum paterna voce oſtendit, dicens:

Hic

Hic eſt Filius meus dilectus: quin & ipſe ſe ignem nominans palàm dicit; *Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt accendatur?* & Spiritus ſanctus in igne diſcipulis apparuit. ש *Schin* itaque triplici literarum ductu effigiatum, atque in medio Nominis Dei tetragrammato יהוה inſertum, aliud nihil nobis deſignat, niſi vnam ſub trina hypoſtaſium proprietate naturam; ita quidem, vt nomen Dei יהוה eſſentiæ & naturæ diuinæ vnitatem, ש verò trium perſonarum cum natura vnitatem aptè exprimant. Et nomen quidem tetragrammaton cùm humana voce enunciari nec poſſet, nec deberet; æquum erat, incarnandum Dei Verbum præter nomen Dei tetragrammaton, alium ſibi characterem, quo ἀνεκφώνητον, id eſt, *inenunciabili ſono*, inuiſibilis Dei ineffabilis nota, viſibilis atque humano ore enunciabilis foret, aſſumere; vt dum Deus in carne viſibiliter apparuit, nomen quoq; gereret pronunciabile, & ab omnibus eum timentibus inuocabile, vt videlicet in nomine יהשוה *Ihſuh* omne genu flecteretur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum. Atque ad hoc præſtandum, ſiue myſterioſam literæ diſpoſitionem, ſiue ſignificationem ipſam ſpectes, aptior litera aſſumi non poterat, quàm litera dentalis ש *Schin*, vt pluribus probat Archangelus Nouoburgenſis in libro de nomine IESV, & Reuchlinus de Verbo mirifico. Hæc itaque eſt vox Dei, cœlo ſublimior, inferno profundior, libera periculis, vmbrarum hoſtis, laruarum contemptrix, ſimulachrorum peroſa, vniuerſis imperans, omnium noxiorum expultrix, fati & naturæ victrix. Huius virtute claudus à natiuitate à Petro ſurgere iuſſus, ambulat, Dæmones eijciuntur, ſanitas omnibus reſtituitur; nomen omnipotentia plenum. In hoc omnia diuina concluduntur nomina, quæ in hanc metam vniuerſa conſonant, quod Chriſtus eſt Dei Verbum, id eſt, Filius ex ſubſtantia Patris, abſque principio ſolus genitus & vnigenitus, character & figura paternæ ſubſtantiæ, ſplendor gloriæ, filialis hypoſtaſis, & perſona Verbi, ſigillum Patris, lumen de lumine, imago Dei, virtus & Sapientia, via, ianua & oſtium, Dei Filius Amantiſſimus, Optimus, Maximus, Deus Sempiternus, Ineffabilis, Incomprehenſibilis, Immobilis æternitas, qui eſt vnus omnia, & omnium quæ ſunt, primordium: iſte enim Creator omnium, per ipſum enim facta ſunt omnia, & ſine ipſo factum eſt nihil. Idem ipſe ignis conſumens, lux, dies, olympus, Rex Regum, & Dominus dominantium, Deus Deorum, Sanctus ſanctorum, Deus Abraham, Iſaac, & Iacob; ſolus altiſsimus, excelſus, ſublimis, habitans æternitatem, Princeps, Dux, primus & nouiſsimus, α & ω, principium, medium, & finis vniuerſæ creaturæ; caput & oculus hominis, perfectio, pax, iuſtitia, pulchritudo, ſapientia, immortalis prouidentia, charitas & amor, per eſſe ſuum agens cuncta ſemper & vbique. Vnitas, veritas, & bonitas, animus, ratio, Sol, radius, fons vitæ, pelagus bonitatis, cauſa cauſarum, Pater omnium, Creator, Protector, Saluator, Redemptor, vir pugnator, faciens mirabilia, conterens bella, viuificus Dominus, zelotes, Deus omnipotens, admirabilis, magnus, terribilis, antiquus dierum, permanens, fortis Dominus, Attributa Chriſti.

virtu-

virtutum & vita ſempiterna: quæ omnia fusè proſequitur D. Dionyſius l. de diuinis nominibus. His & ſimilibus nominibus Verbum cum reliquis Perſonis vt plurimùm celebratur; Quæ quidem effectibus diuiſa, reuera tamen vnum & idem nomen ſunt; nomen admirabile, tetragrammaton, quod tam ſollicitè primi Patres quæſiuerunt, tam ſtudioſè contemplati ſunt Prophetæ, poſteri tandem ipſo Verbo diuino Doctore & Reuelatore, tam copioſos & vberes diuinorum myſteriorum theſauros ſub eo latentes cum vera eiuſdem ſignificatione perfectè aſſecuti ſunt. An non mirabile eſt, & omnem humanæ capacitatis metam tranſcendens, Deum hominem factum, Deum & hominem vnam perſonam, duas naturas, & quod maius eſt, in vno corpuſculo naturæ Dominum & naturam. Natus quidem fuit, ſed & antègenitus; de ſexu muliebri, quod humanum eſt; ſed & de Virgine incorrupta, quod diuinum; Hinc ſine patre, illinc ſine matre, vtrumque diuinitatis opus mirificum; in vtero portatus, ſed & à Ioanne exultabundo cognitus; in præſepio reclinatus, ſed & ab Angelis glorificatus, à ſtella demonſtratus, à Magis adoratus; baptizatus vt homo, ſed peccata dimiſit vt Deus; aquis minimè vt mundaretur, indigus, ſed vt eas mundaret; tentatus vt homo, ſed victor vt Deus; eſurijt, ſed & multa millia pauculorum panum multiplicatione pauit; ſitiuit, ſed & is fontem & venam aquarum viuentium omnibus in ſpem vitæ æternæ creaturis aperuit; fatigatus eſt, ſed & ipſe omnium æterna fatigatorum requies; ſomno grauatus, ſed & euigilans mari imperauit & ventis; telonium ſoluit, ſed ex piſce; orauit, ſed & orationes exaudiuit; fleuit, ſed & omnem abſterſit lachrymam; in ligno ſuſpenſus occiditur, *ſed ligno* vitam inſtaurat; tradit ſpiritum, ſed & poteſtatem habet *reſumendi* illum; moritur, ſed viuificat, & morte mortem *reſoluit*; ad inferos deſcendit, ſed animas educit.

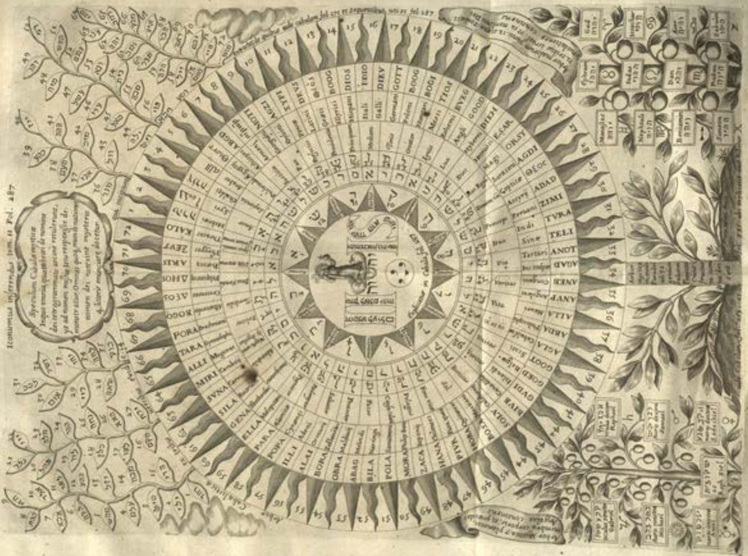
Nomina Dei omina reſpiciunt nomen IESV.

Rectè igitur ex dictis patet, Nomen eius eſſe mirificum, & mirandorum operum veluti quandam anacephalæoſin. Patet quoque innumera illa arcana tetragrammati nominis יהוה, quibus inueſtigandis tanto ſtudio, tamque intenſo laborè, vniuerſa Cabaliſtarum ſchola nullo non tempore occupata fuit, aliò non reſpexiſſe, quàm ad hoc ſalutiferum nomen יהשוה *Ihſuh*; tametſi talpis cœciores, aut quæ expoſuerunt non intellexerint, aut ſi intellexerunt, ob perfidiam & mentis peruicaciam, odiumq; in Chriſtum irreuocabile, de eo fateri non voluerint; cùm tamen ipſe Tarphon inter cœtera non tam præmeditatâ oratione, quàm diuino quodam inſtinctu agitatus hæc effutiat:

Tarphon de nomine IESV quid ſentiat.

זמן הטבע משתמש בשם שרי התורה בשם יהוה וזמן
המשיח צרקנו בשם יהשוה :

Id eſt, *Tria ſunt tempora, quibus vſitata fuerunt, tria diuerſa Dei nomina; Tempus naturæ, vtebatur nomine Schadai* שרי; *tempus legis ſcriptæ, nomine Dei* יהוה *Iehoua; & tempus Meſſiæ iuſti noſtri, nomine* יהשוה *Ihſuh*; & hæc nomina omnia ſunt in nomine Dei tetragrammato. Quibus verbis quid clariùs ad noſtra ſtabilienda dogmata, adduci poſſit, non video. Sed hæc de no-

Iconismus inſerendus Tom. II Pol. 287
Speculum Cabalisticum
DIOS
DIEU
GOTT
GOOD
ABGD
PORA
TARA
ALLI
MIRI
SVNA
SILA
GENA
ELLA
PARA
POPA
ILLI
ALAI
BORA
ORBA
ABAG
BILA
POLA
MORA
ZACA
HANA
PAVR
AGLA
GOOD
ADAD
ZIMI
TVRA
TELI
ANOT
ABAB
ANER
JANY
ALLA
ABDA
ORSY

de nomine Dei tetragrammato fuſiùs forſan, quàm par erat, ſufficiant. Porrò nil modò reſtat, niſi vt omnium huc uſque de diuinis nominibus dictorum ſchema ob oculos ponamus curioſi Lectoris; quod vt commodiùs fiat, aliqua præſupponere viſum eſt.

Obſeruatum fuit hucuſque, ad normam tetragrammati Dei nominis, nomen Dei omnium totius Mundi populorum pariter, non tam humano arbitrio, quàm diuino quodam inſtinctu, quatuor literarum ſortem nactum eſſe; quorum ſingula aliquod è diuinis attributis ſignificant. Quemadmodum igitur ex nomine tetragrammato naſcitur, iuxta Cabaliſtas, duodecim, & viginti duarum literarum nomen; ita, iuxta eoſdem, ex his quadraginta duarum; & ex hoc denique ſeptuaginta duarum Mundi ſemitarum; vt hoc ipſo indicari videatur, omnia quæ in Mundo ſunt, huius nominis vi & efficaciâ ſubſiſtentiam acquirere; adeóque omnes populos & nationes Mundi ad tantis diuinæ bonitatis beneficijs, quouis modo, ſub vero vnius religionis per Vniuerſum diffuſæ cultu correſpondendum obligari. Cuius perfectionis ſymbolum eſt ſchema quod ſequitur. Nomen Dei apud omnes nationes tetragrammaton.

Explicatio Nominis Dei Tetragrammati.

IESVS Chriſtus centrum vniuerſæ naturæ, in cuius nomine omnia reliqua diuina nomina concentrantur, Deus & homo, tetragrammaton olim arcanum & abſconditum nomen, modò ipſo Doctore reuelatum & explicatum poſtero Mundo demonſtrauit. Figura hîc indicat diuini nominis יהשוה, cuius nomen tetragrammaton יהוה olim typus erat, in omnia diffuſionem. Quemadmodum enim Sol diffuſis in Vniuerſum Mundum radijs omnia illuminat, fœcundat, animat; ita nominis IESV, qui eſt Sol iuſtitiæ, vis & efficacia in omnia ſe diffundendo, omnia viuificat & conſeruat. Vides in centro nomen Chriſti πενταγράμματον יהשוה, cuius medio ש inſertum, vt nomen Dei יהוה diſtinguit, ita diuina humanaque ex æquo connectit. quod explicant textus, ipſum nominis IESV μονογράμμα conſtituentes, & ſunt hi: זה שמי לעולם, *hoc nomen meum in æternum.* יהוה שמך לעולם יהוה, *Domine, nomen tuū in æternum Deus.* יהוה צבאות וזה שמי *Deus virtutum hoc nomen meum.* אני יהוה הוא שמי, *Ego Deus, hoc nomen meum.* Nomen Sacræ Triadis index; inde 4 in 3 ducta dant 12, ſingularia Dei attributa, quæ implicitè nomen יהשוה continent, vti in duodecim radijs videre eſt: ſunt enim hæc attributa, quæ Sacræ Triadi in communi competunt; atque hinc Nomen Dei duodecim literarum, quas inter radios inſeruimus, emergit, videlicet: אב : בן : ורוח הקדש, id eſt, *Pater, Filius, & Spiritus ſanctus.* Atque hic eſt Mundus ille archetypus ſupramundanus, & indicatur per duodecim nominis tetragrammati יהוה reuolutiones, quas Hauioth appellant Cabalici, quæ vnam eſſentiam & naturam in Deo ſignant, trinis hypoſtaſibus diſtinctam, quæ & per tres litteras יהו aptè indicantur. Ex qua deinde influxus fit in Mundum Angelicum, & hinc in omnia ſenſibilis Mundi membra duodenario ſignata, vt

ſunt duodecim ſigna Zodiaci, quatuor anni tempora, triplicatus quaternarius elementorum; quod & ipſi Hebræi indicant tribus nominibus Dei tetragrammati אדני : יהוה : אהיה : *Ehieh, Iehoua, Adonai*, quæ & quatuor Mundi plagis applicant hoc pacto.

מערב	מורח	צפון	דרום
Occidens	*Oriens*	*Septentrio*	*Meridies*
ה	י	ה	א
ה	ו	ה	י
י	נ	ד	א

Quod myſterium cùm in præcedentibus explicauerimus, non attinet repetere. Præterea, hoc duodecim literarum nomine influit in duodenarium animaſticum, phyſicum, anagogicum, id eſt, duodecim Apoſtolorum ſuper thronos duodecim iudicantium duodecim tribus Iſraël.

Hinc vlterius in vniuerſa entium quadraginta duo genera influit, reſultatque nomen quadraginta duarum literarum, vnum reuera nomen, quadraginta tamen duabus literis diſtinctum, hoc eſt, effectibus in rebus creatis fundatis. Nomen hoc poſitum contemplare in primo circulo, in ſecundo aliud nomen myſticum ſuprà explicatum, vt ſequitur:

Nomen 12 literarum explicatum.

אב אלוה: בן אלוה: ורוח הקדש אלוה: שלשה באחד והאחד בשלשה:

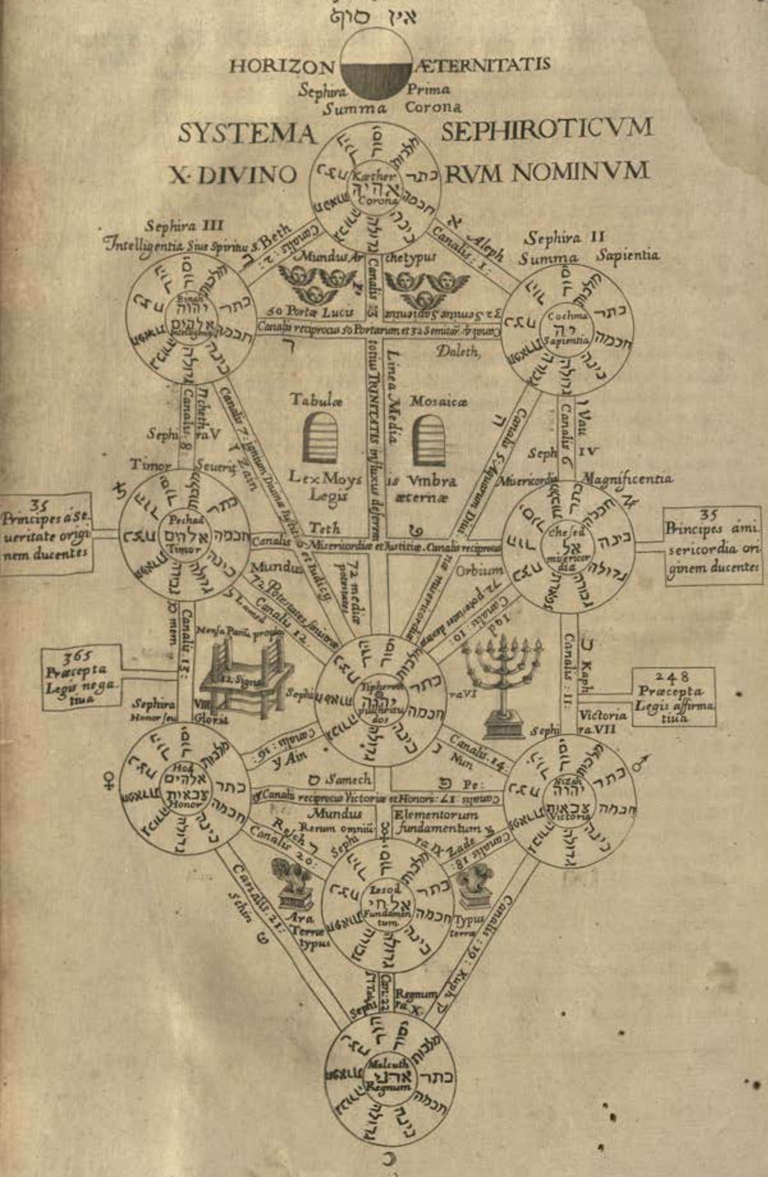
Pater Deus, Filius Deus, Spiritus ſanctus Deus, tres in vno, & vnus in tribus.

Nomen 12 literarum arcanum.

אבג יתץ קרע שטן נגד יכש בטר צתג חקב טנע יגל פזק שקו צית:

Atque hæc ſunt duo nomina diuina quadraginta duarum literarum; prius explicatum, alterum arcanum, omnia nomina in tertio circulo ordine poſita, & totidem entium gradibus correſpondentia indicant. Quæ quidem nomina etſi diuerſa ex effectibus diuinis introducta, vnum tamen ſunt, reſpectu eſſentiæ diuinæ, & nominis Dei יהוה, in quod omnia, Diuo Dionyſio teſte, collimant. Quia tamen Mundus propter hominem creatus eſt, & totum humanum genus in ſeptuaginta duas familias, ſacra Scriptura teſte, diuiſum eſt; hinc emerſit nomen ſeptuaginta duarum literarum ſeu totidem nominum, quibus vniuerſus naturæ ordo aptè vnà cum ſeptuaginta duobus nominibus Angelorum, totius naturæ Præſidum exprimitur. Cùmque omnia nomina hæc ex nomine quadrilitero יהוה emerſerint, vt ſuprà expoſitum fuit; hinc incomprehenſibili Dei conſilio factum eſt, vt ſeptuaginta duæ Nationes, terreni Orbis habitatrices, nomen Dei quatuor literis exprimant. & Nationes quidem ſeptuaginta duæ ponuntur in quarto circulo; Nomina Dei quadrilitera in quinto circulo. Cùm denique nomen in medio Angelorum, vt Exodi 14 habetur, exiſtat; hinc ſeptuaginta duo nomina Angelorum, qui humano generi in ſeptuaginta duas nationes diuiſo, ſinguli ſingulis præſident, in extremo

totius Cabalæ summam continens, inserendus est tom II claſsi IV quæ est de cabala Hebræorum, et explicatur á fol 289 usq; ad fin

mo limbo radioſo appoſuimus. Atque adeo diuini nominis יהשוה *Ihſuh* in vniuerſam naturam influxus rectè exhibentur. Verùm hæc de nominibus Dei ſufficiant.

CAPVT VIII.

De ſecretiori Hebræorum Theologia Myſtica, quæ eſt Cabala de decem Sephiroth, ſiue de decem diuinis Nominibus, quæ & numerationes, dimenſiones, ſeu attributa Dei vocantur; omnia ex mente Cabaliſtarum; in qua reiectis heterodoxis, confutatiſque, ſola Catholicæ Doctrinæ conſona adducemus.

Circa decem numerationes, quas עשר ספירות appellant, tota meritò Cabaliſtarum verſatur machina; vnde diuerſimodam de ijs tractationem inſtituunt. Nonnulli per ſimilitudinem arboris eas exponunt, radice, trunco, ramis, corticibus, fructibus, ſpectabilis. Alij ſub ſimilitudine hominis microcoſmi, capite, humeris, cruribus, pedibus illuſtris. Sunt qui ad archetypas rationes omnia ſub ijs recondita myſteria detorqueant. Non deſunt, qui totum ad phyſicas conſiderationes applicent. De omnibus & ſingulis hoc loco diſſerere minimè importunum duximus.

Sephiroth Cabaliſtarum arcanum maximum varijs rebus comparatur.

Vnanimi itaque omnium Rabbinorum ſententia decem Sephiroth ſeu Numerationes conſtituuntur. Quarũ tres ſuperiores ספירות עליונות, id eſt, altiſsimas, ſpirituales, ſeu intellectuales numerationes, ſiue מעשה מרכבה id eſt, opus quadrigæ; ſeptem verò inferiores מעשה בראשית, opus fabricæ vocant: ſuntque decem Dei nomina, quorum illa, tres emanationes; hæc ſeptem attributa appellant. Numerationes vocant, non quòd inter nos & Deum quæpiã figuræ aut ſubſtantię exiſtat ſimilitudo, vt rectè S. Dionyſius, ſed membrorum ſolummodò quædam veluti intentio. Hinc eandem ob cauſam Deo cor, oculi, aures, manus, pedeſque affinguntur in ſacris literis, non quòd ad noſtri membra corporis Deus vllam proportionem & habitudinem præſeferat; ſed quòd ſit in ipſo altiſsimo & incomprehenſibili ente aliquid intrinſecum, ineffabile, & prorſus inexplicabile, vti ſuprà quoque oſtendimus, à quo vniuerſa profluunt, & quod denotat altiſsimarum latentium, & maximè abſconditarum rerum, mentique humanæ incomprehenſibilium rationes, quarum membra humani corporis Deo impropriè attributa non niſi quædam ſigna ſint & typi. Numerationum itaque intentio nullum terminum, menſuram, numerum, nullam molem, nec quantitatem continuam, aut diſcretam, aut qualitatem, ſed tenuem quandam vmbratilemque diuinarum virtutum, in quantum eas homo corporeis phantaſmatis irretitus concipere poteſt, ſimilitudinẽ exhibent. Sunt autem decem, quorum alia relatiua & perſonalia, alia connotatiua & attributa propriè vocantur nomina, alia cognomina, quorum typus ſequitur.

Sephiroth ſeu numerationes decem ſunt decem Dei nomina.

Numerationes cur vocentur.

S. Dionyſius l. de diuin. nom.

Typus decem Sephiroth.

	Numerus	Nomina		Cognomina		Interpretatio
Nomina Relatiua & perſonalia	1	אהיה	*Ehieh*	כתר	*Kether*	*Corona*
	2	יה	*Iah*	חכמה	*Chochma*	*Sapientia*
	3	יהוה אלהים	*Iehoua Elohim*	בינה	*Binah*	*Intelligentia*
Attributa	4	אלוה	*Eloah*	גדולה	*Gedulah*	*Magnificentia*
	5	אלהים	*Elohim*	גבורה	*Geburah*	*Fortitudo, ſeueri-*
	6	יהוה	*Iehouah*	תפארת	*Tiphereth*	*Pulchritudo (tas*
	7	יהוה צבאות	*Iehouah Tſebaoth*	נצח	*Netſah*	*Victoria, æternitas triumphans*
	8	אלהים צבאות	*Elohim Tſebaoth*	הוד	*Hod*	*Gloria, Honor,*
	9	אל חי	*Elchai*	יסוד	*Ieſod*	*Fundamentum*
	10	אדני	*Adonai*	מלכות	*Malchuth*	*Regnum*

Atque hæc ſunt nomina & cognomina, quibus omnia, quæ in Sacra ſcriptura abſtruſa latent, enodare ſe putant Rabbini; quæ & orthodoxi Authores approbant.

§ I.

אין סוף *Infinitum, reconditum, interminum Ens.*

Enſuph quomodo appelletur, & quid ſit.

SVpremæ arboris Sephiroticæ nomen ponitur אין סוף, id eſt, *infinitum*. Dicitur etiam non ens, propter Dei altiſſimi incomprehenſibilitatem. Eſt enim res quædam ſecundùm ſe incomprehenſibilis, & ineffabilis, in remotiſſimo Deitatis receſſu; & in ſontem luminis inacceſſibili abyſſo ſeſe retrahens & contegens, cuius ſplendidiſſimus ſplendor nudus manens nullo attributorum amictu, aut proprietatum veſtitu perfunditur, aut dilatatur. Indifferenter Ens & non Ens vocatur, vtpote quæ omnia opinione noſtrâ contraria & contradictoria, tanquam ſegregata & libera, vnita ſimpliciſſimè implicet. Ens quidem dicitur, quia ab eo tanquam ſummo ente omnia entia exiſtunt; non ens autem, quia præterquàm quòd humano conceptui incomprehenſum ſit, inter omnia quoque entia nihil ei aut ſimile, aut æquale reperitur. Quam ob cauſam, vt ſuprà diximus, S. Dionyſius id quoque *Nihil* dicere non dubitauit. Alij caliginem & tenebras appellant: *Sicut lux eius, ſic & tenebræ eius*; quo quidem dicendi modo aliud non indicant, niſi Deum abſtractè conſideratum in ſeipſo, eo ferè modo, quo ante Mundum conditum ſibi imaginatur humanæ mentis debilitas. Hinc appoſitè Botrellus in libro de fide & expiatione.

Deus Ens & non ens dicitur.

Botrellus.

כי המוציא יש מאין אינו חסר וכי היש הוא באין
בעניין אין והאין הוא ביש בענין יש ללמד שהאין הוא
היש והיש הוא האין :

Quòd

Quòd producenti Ens de non ente nihil decedit, & quòd Ens eſt in non ente quoad rem non entis, & non Ens eſt in ente quoad rem entis, vt diſcas quòd non ens ſit Ens, & Ens ſit non ens.

Eſt itaque אין סוף infinitum, illud, à quo omnis influxus deriuatur in cætera attributa Dei, & per hoc in creaturas; vnde ab Hebræis dicta ſunt veſtimenta Dei, quibus indutus ad Mundi creationem proceſsit. Omnis enim bonitas & entitas in creaturis eſt ab ipſo Creatore, & fuit in eo ſuprà quàm mens humana excogitare poteſt, modo nobiliori & perfectiori. Hinc omnes perfectiones in creaturis diſperſæ, in Deo vnum quid ſunt, diuerſis tamen rationibus formalibus, vt ſcholæ loquuntur, ſecundùm noſtrum concipiendi modum differentes, dum aliam bonitatis, aliam ſapientiæ, aliam veritatis definitionem aſsignamus. Quæ quidem ratio nihil aliud eſt, quàm conceptus, quem intellectus de alicuius diuini nominis ſignificato format. Res enim, quam intellectus concepit ſub nomine ſapientiæ, dicitur ratio, ſiue formalitas & quidditas ſapientiæ; qua quidem ab omnibus alijs diuinis perfectionibus diſtinguitur, adeoque in Deo tametſi eſſentia ſimpliciſsima, tamen rationum formalium exiſtit multitudo; cùm enim intellectus noſtri debilitas vno ſolo conceptu minimè perfectionem diuinam poſsit attingere, varijs diuerſiſque conceptibus, qui varijs diuerſiſque nominibus veſtiuntur, ad eum concipiendum indiget. Quòd ſi Dei dono nobis vnico conceptu diuinam perfectionem attingere concederetur, tunc vno quoque nomine illam exprimere poſſemus. Hinc ſecretiores Hebræorum Theologi decem diuina nomina ponunt, iuxta decem præcipuas, quæ in Deo elucent, perfectiones; quibus ſecundùm occultam quandam analogiam totidem Angelicæ ſubſtantiæ ordines attribuunt, & in Mundo ſenſibili totidem mobilium corporum ſyſtemata; in microcoſmo totidem membrorum principalium conſtitutiones, vt ſuprà dictum eſt. Deus itaque per decem nomina primò influit in Mundum Angelicum, per eadem deinde in Mundum ſidereum & elementarem, & per eadem denique in microcoſmum. Declaro rem exemplo. Herba quæpiam, aut petra virtutem ſuam habet ſubminiſtratam à cœlo, cœlum ab Intelligentia, Intelligentia ab Opifice, ex quo omnia veluti ex centro vti profluunt, ita in illud reuertuntur; vnde omnia elementa & miſta cum cœlis, eorumque Intelligentijs abdito quodam conſenſu communicant, & tandem cum Archetypo mundo, idea idearum, vnita connectuntur. Verùm vt hæc trium Mundorum connexio, iuxta Hebræorum & Ægyptiorum mentē, luculentiùs comprehendatur, ſingula exactiùs declarabimus.

Cur decem nomina Hebræi attribuant Deo.

Deus per decem nomina influit in omnia.

§ II.

כתר *Kether, id eſt, Corona ſumma, prima Sephira ſeu numeratio:* Aduerte me hìc Angelorum nomina, aliaque omnia, ex Rabbinorum mente enumerare.

כתר 1 Kether, Corona, Pater.

PRimum itaque veſtimentum Dei ex אין סוף *Enſuph*, id eſt, infinita eſſentiæ ſuæ caligine emergentis, eſt כתר *Kether*, id eſt, *Corona ſumma*, cuius nomen אהיה, *fui, ſum, ero*, delubrum admirabile & abſconditum dicitur; quia in huius contemplatione omnium mentium oculi caligant, linguæ obmuteſcunt, vox ſilet, omnis animus deficit, ob inſcrutabilem eius altitudinem; ab hac omnes Numerationes, illa à nulla procedit; prima in diuinis emanatio, Ens Entium, quia hoc eſſentiam omnibus præbet, & totum Vniuerſum à centro ad circumferentiam infinitæ maieſtatis ſuæ ſplendore implet; canalis ſupramundanus, per quem primò influit, diffunditque bonitatem ſuam ſupra Seraphinos, & hinc ſupra primum mobile, ope Intelligentiæ quæ dicitur *Metatron Sarpanim*, *Princeps aſpectuum*.

חכמה 2 Chochma, Sapientia, Filius.

Secundum veſtimentum ſeu Sephira dicitur חכמה *Chochma, Sapientia*, cuius nomen eſt יה *Iah*; attribuitur ſecundæ in diuinis emanationi, ſcilicet Filio, ſicuti præcedens Patri, & ſequens Spiritui ſancto; ab Orpheo dicitur Cœlum, ab Homero Pallas nata ex cerebro Iouis. Canalis dicitur, cuius ope Deus influit ſupra Cherubinos, & ſupra firmamentum, hoc eſt, ſtellarum fixarum globum, ope Intelligentiæ quam רציאל *Ratſiel* vocant, mundique idealis inenarrabiles ſplendores exhibet; de quibus in ſequentibus fuſiùs.

בינה 3 Binah, Intelligentia, Spiritus.

Cognomina Spiritus.

Tertium veſtimentum Dei ſeu Sephira dicitur בינה *Binah*, *Intelligentia*, cuius nomen יהוה אלהים, *Adonai Elohim*, vinculum Chori intellectualium numerationum, tertia in diuinis emanatio, Spiritus, anima, votum, myſterium fidei, Rex ſedens in throno miſerationum, Iubilæum magnum, Sabathum magnum, fundamentum ſpirituum, lumen mirificum, quinquaginta portæ, fluuius de paradiſo egrediens; per quam Sephiram Deus influit primò in Chorum Thronorum, & hinc in Sphœram Saturni, ope Intelligentiæ quæ vocatur Sabtaiel.

Atque hæ ſunt tres numerationes ſummæ & ſupremæ, quas R. Iſaac commentario in Ietſirah vocat: ספירות עליונות כסא אחד ובו יושב ק'ק'ק' *Numerationes altiſſimas, ſedem, ſiue thronum vnum, in quo ſedet Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*. Et tres hæ numerationes ſunt primordiales & coæternæ, infinitæ, & inacceſſibiles, abyſſi Deitatis oracula. Sapientia ſacroſanctæ Coronæ ſummæ templum inhabitat, à quo etiam ab æterno ineffabili quâdam generatione procedit, vel vt Hebræi, emanat emanatione, & nunquam à Corona ſumma, & ab Intelligentia, vlla detruncatione aut diuiſione ſeparatur; ſunt enim vnum in eſſentia. Atque hæc eſt deuotiſſima illa apud Cabalicos diuinitatis quadriga, myſterium currus ſupremi סוד המרכבה עליונה, trium in diuinitate exiſtendi

modo-

modorum, ſeu trium ſuperiorum numerationum index. Corona ex ſummæ miſericordiæ & infinitatis ſuæ delubro ab æterno producit Sapientiam, Sapientia in penetralibus ſummè gratuitæ miſericordiæ immanens, emanare facit Intelligentiam, ita tamen, vt Sapientia & Intelligentia à Corona ſumma emanantes, incomprehenſibili & ineffabili quodam modo in inacceſſibili Deitatis gremio tanquam in quadriga ſeu curru, feliciſſimo ſuo fruantur otio. Atque hanc trium numerationum ſuperiorum, ſeu ſubſiſtendi modorum trinitatem, hanc eorum eſſentiæ ſimpliciſſimam & ſummè perfectam vnitatem, à qua omnia alia entia vera & bona ſunt, Currus ſeu quadrigæ Cabaliſtæ nuncupârunt myſterium. Et tametſi iuniores Rabbini talpis cœciores per haſce numerationes non niſi proprietates quaſdam intelligant, veteres tamen omnes tres in Deo exiſtendi modos realiter diſtinctos poſuiſſe teſtantur eorum ſcripta. R. Iſachor Beer filius Moſis Peſach lib. Imre binah: *Qui vnus eſt,* inquit, *in intelligente, intellectu, & intellecto, glorificatus ſanctitate, luces emanare fecit, easq́ in tres emanationum ordines diſpoſuit, numerationesq́ intellectuales in æternum trinitatem Regis teſtantur. Summa myſterij eorum eſt emanatio Mundi Archetypi, creatio Mundi intellectualis vel Angelici, firmatio Mundi ſiderei, & fabrica Mundi minoris ſeu elementaris.* Conſentit huic R. Akiba in Ietſirah c. 1. ſect. 9

Myſterium quadrigæ quod?

Rabbinorum Veteres per tres numerationes intellexerunt tres ſubſiſtendi modos in diuinis.

R. Iſachor Beer.

אחד רוח אלהים חיים קול ורוח ודבור והוא רוח הקדש:

R. Akiba.

Vnus eſt ſpiritus Deorum viuentium, Vox, & Spiritus, & Verbum, & hic eſt Spiritus ſanctitatis. Moſes Botrellus fol. 50. *Duo ſpiritus ex Spiritu,* רוח היוצא מרוח אלהים חיים, id eſt, *Spiritus procedens de Spiritu Deorum viuentium, & in eo creatum eſt ſuperius & inferius, quatuor Mundi plagæ,* &c. Rabbenu Saadias Ha Gaon: *Vnus eſt Spiritus Deorum viuentium, Vox, Spiritus, & Verbum, quæ vnum ſunt.* Rambam; *Corona ſumma primordialis eſt Spiritus Deorum viuentium, & Sapientia eius eſt Spiritus de Spiritu, & intelligentiæ aquæ ex Spiritu. Et tametſi res horum myſteriorum diſtinguantur in Sapientia, Intelligentia, & Scientia, nulla tamen inter eas diſtinctio quoad eſſentiam eſt, quia finis eius annexus eſt principio eius, & principium fini eius, & medium comprehenditur ab eis, v. g. flamma & carbo reſplendens, iuxta illud, Carbones eius carbones ignis flammæ Dei, quaſi diceret, quod hæc omnia inſtar flammæ ignis comprehendentis in ſe multiuarios colores ceu ſpecies, illoſque omnes in vna radice, quia Dominus ſummè vnus.* Moſes Botrellus loco citato:

Moſes Botrellus.

R. Saadias.

Rambam.

החכמה היא הספרה השנית כי למעלה ממנה יש כ״ע
שהיא המחשבה והיא נקראת ספירה ראשונה ועל ברחנו
מן המחשבה תצא החכמה:

Moſes Botrellus.

Id eſt, *Sapientia eſt numeratio ſecunda, quia ſuperior illa eſt Corona ſumma, quæ eſt mens, & illa vocatur numeratio prima; an itaque non vel inuitis nobis de mente procedit Sapientia?* Quis ex citatis teſtimonijs non videt, Rabbinos etiam nolentes volentes Sacratiſſimæ Trinitatis myſterium per tres haſce ſupremas numerationes indigitaſſe? quæ cùm ita ſint, iam ad reliquas numerationes declarandas procedamus.

Quæ ſequuntur, plena ſunt nugis & figmentis Rabbinorum.

Poſt

Poſt tres ſupremas numerationes ſequitur quarta numeratio, quæ dicitur גדולה *Gedulah*, ſiue *magnitudo*, quam alij quoque חסד, id eſt, *clementiam* vocant, cuius nomen eſt אלוה *Eloah*, cognomina, gratia, miſericordia, brachium dextrum, ignis candidus, facies leonis, oriens, aquæ ſuperiores, argentum Dei, triginta quinque ſortibus ſtipata. per hanc Deus influit in Chorum Dominationum, & per Intelligentiam Tſadkiel in cœlum Iouis; vnde naſcitur amor, qui omnia viuificat, accendit, amicitiam ſingulis in perpetuum pacis fœdus conciliat.

4 גדולה Gedulah, Magnitudo.

Quinta Numeratio ſeu veſtimentum Dei dicitur גבורה *Geburah*, id eſt, *fortitudo*, quam & alij פחד *Pachad*, id eſt, *timorem & ſeueritatem* appellant; Nomen eius יהוה אלהים *Adonai Elohim*. Ei applicatur proprietas rigoris & grauitatis, præcepta legis negatiua, brachium ſiniſtrum, ignis egrediens ab aquis, occidens, nox, fortitudo, altare aureum, Aquilo, triginta quinque ſiniſtris potentijs ſtipata. Per hanc Deus influit in ordinem Poteſtatum, & per Intelligentiam eius Camaël in Cœlum Martis, vnde prodierunt elementa, quæ perpetuò bellorum diſſidijs ſibi inuicem contrariantur.

5 גבורה Geburah, Fortitudo.

6 תפארת Tipheroth, Pulchritudo.

Sexta Sephirah ſeu veſtimentum Dei תפארת *Tiphereth* dicitur, cuius nomen יהוה *Iehoua*; Attributa eius ſunt ſpeculatio illuminans, lignum vitæ, voluptas, linea media, linea viridis ambiens vniuerſum, lex ſcripta, Sacerdos magnus, ortus ſolis, ſpecies purpurea, ſeptuaginta duæ nationes in terra, ſigillum eius אמת ארני; myſteriumque eius in tertia litera tetragrammati, homo ſupremus ſiue Adam Cœleſtis, arbor in medio Paradiſi plantata. Per hanc Deus influit in ordinem virtutum, & hinc per Intelligentiam Raphael in Sphœram ſolis. Cauſa eſt omnis harmoniæ & pulchritudinis, quam in vniuerſo intuemur.

7 נצח Netſah, Victoria, Æternitas.

Septimum veſtimentum Dei ſeu Sephirah dicitur נצח *Netſah*, id eſt, *triumphus*, *victoria*, ſeu *æternitas*, cui nomen יהוה צבאות *Adonai Tſebaoth*. Eius attributa ſunt, Crus, pes, columna dextera, rota magna, viſio Prophetæ. Canalis eſt, per quem Deus influit in Principatus, & per Intelligentiam Haniel in Cœlum Veneris. Plantarum cauſa & origo eſt.

8 הוד Hod, Laus, Honor, Decus.

Octauum veſtimentum Dei ſeu Sephirah eſt הוד *Hod*, id eſt, *laus, honor, gloria*. Nomen eius eſt אלהים צבאות *Elohim Tſebaoth*; attributa eius, myſterium columnæ, ac pedis ſiniſtri, hinc trahitur ſerpens antiquus, diſciplina Domini, Ramus Cherub Aharon, filij regis, molæ molentes. Eſtque Canalis, per quem Deus influit in Archangelos, & per Intelligentiam Michaëlem in Cœlum Mercurij; Cauſa & origo animalium eſt.

9 יסוד Ieſod, Fundamentum.

Nonum veſtimentum Dei ſiue Sephirah eſt יסוד *Ieſod*, id eſt, *fundamentum*; nomen eius eſt אלחי *Elchai*; attributa Deus viuus, fundamentum Mundi, Sion, fons piſcinæ magnæ, iuſtus, Sabbathum magnum, medium inter שמור & זכור, inter cuſtodi & memento; Aries, iuſtitia, robur, lignum ſcientiæ boni & mali, fœdus Domini, arcus teſtimonij, gloria Domini, fundamentum Prophetæ Dauid, redemptio, ſeculum animarum. Canalis eſt, per quem Deus influit in Angelos, & per Intelligentiam Gabrielem in cœlum Lunæ; cauſa & origo Geniorum particularium vnicuique aſſignandorum.

De-

Decimum veſtimentum ſeu Sephirah vltima eſt מלכות *Malcuth* ſiue *Regnum*, cuius nomen אדני *Adonai*; Attributa eius ſunt, Regnum, vita, Cherub ſecundus, ſpeculatio non illuminans, poſteriora Dei, finis omnium, Eccleſia Iſraël, Sponſa in Cantico Canticorum, Regina Cœli; myſterium legis ab ore datæ, Aquila, litera quarta tetragrammati, Regnum domus Dauid, Templum Regis, Ianua Dei, arca fœderis, binæ Tabulæ, Dominus vniuerſæ terræ. Canalis per quem Deus influit in ordinem אישים, id eſt, *Animarum*, & per Intelligentiam Mitatron in omnem Lunæ ſubiectum elementarem Mundum; per hanc deſcendit in animos hominum prophetiæ donum*, per hanc humanus animus ſingulis ordine recenſitis Sephiroth mirà quâdam ratione coniungitur, cum prima Sephiroth per intellectum, cum ſecunda per rationem, cum tertia per diſcurſum; cum quarta per facultatem concupiſcibilem ſuperiorem, cum quinta per iraſcibilem ſuperiorem, cum ſexta per liberum arbitrium, cum ſeptima per appetitum volitionemque ad ſuperiora, cum octaua per appetitum ad inferiora per actionem, cum nona per contemplationem, ſiue per animi aſcenſum deſcenſumque, cum decima per vehiculum, quo conſtat, æthereum. Hinc à Cabaliſtis quoque vocatur עטרה, *Diadema*, ſeu *Corona* inferior; eſt enim conſumatio vnionis in Mundo archetypo, myſteriumque regni eius, atque in omnes creaturas regnandi facultatem obtinet. Vnde & regnum dicitur, quia per eam Rex tetragrammatos ſua quæuis munia obit; creatis rebus præmia largitur, per quam illis datur ad tetragrammaton aditus, vnde & *Adonai* dicitur; totius enim orbis Præſes & Rector eſſe creditur; eò quòd tetragrammaton cuiuſlibet influxus abundantiam nominis אדני confert, & in illo tanquam in vnum opulentiſſima Regis bona confluunt, indeque porrò tranſmittuntur, vt impleat quicquid creatorum neceſſitas exigit; theſaurus enim diuitiarumque exiſtit gazophylacium, cui à Deo tetragrammato omnes benedictionum torrentes, bonitatiſque diuinæ immenſi defluxus applicantur. Vocatur quoque צדק, id eſt, *iuſtitia*, quam & inferiorem iudicij domum (quæ eſt, quinta Sephiroth, & Geburah ſeu Pachad, id eſt, fortitudo, ſeueritas, rigor, timor appellatur) ſeueritatis & iuſtitiæ diuinæ influxuum inundationumque executricem; iudiciorumq; huius ſæculi, vti & certaminum altiſſimi fidelé adminiſtratricem vocant. Vnde Hebræi 60 fortes, validoſque gladios accinctos, bellorum miniſtros illam circumdare aſſerunt, qui ad nutum hoſtes Dei altiſſimi profligent & interimant; & ob peccata hominum prouincias integras deprædentur, ac deuaſtent, regna ſubuertant, inexpugnabiles muros ſolo æquent, ac omnigenæ vindictæ ſupplicia exigant. Hàc corripiuntur peccatores, remittuntur peccata, iniquitates auferuntur, & priſtinæ iuſtitiæ reſtituuntur. Eſt enim, vti Rabbini aſſerunt, veſtibulum quo tetragrammaton iuſtos ab impijs ſecernit, neque vllum impijs introeundi aditum præſtat, niſi priùs vindictam de peccatis eorum per ſuppliciorum illationem ſumpſerit.

10 מלכות Malcuth, Regnum.

* Ex doctrina Rabbinorum

Patet itaque ex dictis, Sephiram Malcuth talem appellationem ſortiri, quale eſt, quod intrinſecùs ex intimis gratuitæ miſericordiæ viſce-

ſceribus, vel extrinſecùs ex hominum peccatis puniendis, ſiue in bonum, ſiue in malum, in eam deducitur; ideo lignum quoque ſcientiæ boni & mali cognominatur; ſi enim iuxta Hebræorum mentem à gratiæ, id eſt, Heſed ſeu Gedulæ latere influxus deducitur, ei bonum inditur cognomen; ſi verò à Guburæ ſiue iudicij latere, quod de internis numerationum penetralibus trahitur, & hoc quoque bonum dicitur; ſin ab externis iudicium manauerit, peſſimum id malum, plenumque prauæ diſpoſitionis argumentum. Dicunt enim, omnia ſuperiora iuxta malitiam & bonitatem hominum in eam trahi, interdum iudicij meatus Sanctos Dei homines minuere, gratiæque atque miſericordiæ defluxus augere; ſæpius verò contrà, gratiæ & miſericordiæ canales impios obruere, iudicijque plures aperire: Vnde propter malitiam hominum acerrima & ſæuiſſima quæque in hanc numerationem prodeunt; ſæculum varijs ærumnis opprimitur, adeoque ingentes malorum Iliades in Mundum introducuntur, euertuntur regna, corruunt ſceptra, proſternuntur imperia, obruuntur prouinciæ, profligantur exercitus, truculentiſſimæ captiuitates, & cædes emergunt, ſebres, maligna vlcera, peſtis, mæror, luctus, lamenta, deſolatio, morborum contagiones, & incognitæ infirmitatum ſpecies, inopinatæ neces, mors violenta, frequentia funera, cuncta denique miſeranda & exitialia proueniunt. Nomen enim אדני *Adonai*, ſpecie ignis deuorantis veſtitum, in ſublimi ſolio Altiſſimi ſedens, vt Princeps, & totius orbis terrarum Dominus, regijs inſignibus ornatus, totius quadrigæ & ſuperiorum & inferiorum, accedente quadraginta duarum literarũ nomine, ſolidiſſimus præſes effulget; hunc enim, vt aiunt, rapit de ſuperis, illum ad inferos & in æterni exitij barathrum præcipitat, hunc languentem, illum ſanum & validum reddit, prout æquitas iudicij ſuperiorum numerationum poſtulare videbitur; ibi enim nihil iniquè flectitur, nihil obliuioni datur, nulla ibi perſonarum acceptio, ſed vt à ſuperioribus haurit, ita in inferiora diſpenſat. Et ſicuti diuerſis numerationum cognominibus nuncupatur, ita earundem omnium commune quoddam cellarium ſiue receptaculum eſt. In hoc à tredecim fontibus coronæ ſummæ 613 columnæ lucis inacceſſibilis erumpunt, & quaſi prodeuntia flumina illabuntur: in hoc triginta duæ ſemitæ ſapientiæ, & quinquaginta portæ intelligentiæ deducuntur; in hoc per ſeptuaginta duos fontes, à ſumma miſericordiæ aqua proficiſcentes, vti & quadraginta duæ flammei ignis ſpecies ſeueritatis, ex ſummis mentibus, & per mediam lineam incedentes, ſeptuaginta proſiliunt & ſcaturiunt benedictionum luces, perq; viam æternitatis & gloriæ in Sephira Elchai, veluti fundamento iunguntur, & inde in ipſum regnum ſiue coronam inferiorem אדני *Adonai* dictam confluunt. Nemo tamen exiſtimet, prædicta continuè & pariter vniuerſa afficere; nam, vt diximus, multitudo piorum benedictionis auget influentiam, impiorum eam diminuit: cùm verò nomen tetragrammaton adeo vigebit latè, vt totus Mundus vnum colat Deum, quòd Meſſiæ tempore futurum credunt; tum demum omnes numerationes ſimul in coronam infimam אדני dictam confluent, quæ eandem bonorum copiam,

613 Columnæ lucis, quæ?

piam, quàm à ſuperioribus numerationibus accepit, ſecundùm cuiuſque naturæ limites, ſingulis creaturis rurſum communicabit. Sed hæc de decem diuinis nominibus in genere dicta ſufficiant; nunc ad particularia eius deſcribenda progrediamur, vbi, vti & in præcedentibus, omnia ex Rabbinorum mente afferemus.

CAPVT IX.

De varia decem diuinorum Nominum ſeu Sephiroth repræſentatione, eorumque influxibus & canalibus, ex mente Rabbinorum.

SIcuti arbor vna ex radice, trunco, ramis, ſurculis, frondibus ſiue diuerſa partium diſpoſitione conſtat; ſic Cabaliſtæ dicunt, decem Sephiroth eſſe arboris inſtar, cuius ſupremæ tres emanationes ſe habent per modum radicis, reliquæ per modum trunci, ramorum, fructuum. ita R. Schabte in Ietſirah. Sephiroth decem ſunt inſtar arboris.

R. Schabte. המשל בזה האילן שיש לו שורש ומשורש יצא גזע ומגזע יצאו ענפים שהם ג׳ מדריגות שרש גזע ענפים והכל אילן אחד אך ורק החבדל ביניהם הנעלם והגלוי כי השורש הוא נעלם מגלה השפעתו בגזע ומתאחד בגזע והגזע מגלה השפעתו בענפים המסתעפים ממנו וכלן בכלל מתאחזין ומתאחדין בשורש כי לו לא השפעת השורש הגזע והענפים כלם יתייבשו לך שבעבו׳ זה כלם בכלל יקרא אילן אחד:

Hoc eſt, *Arbori ſunt radices, & de radice conſurgit germen, & de germine prodeunt rami, & ſunt tres gradus, radix, germen, rami; & totum hoc eſt arbor vna; tantùm hæc eſt differentia inter illas, abſconditum & manifeſtum; quia radix, quæ eſt abſcondita, patefacit influentiam ſuam in germine, & vnit ſe germini; Germen verò manifeſtat influentiam ſuam in ramis, & vnit ſe ipſis ramis, qui pullulant ex ipſo, & in ſumma omnes adhærent, & vniunt ſe ipſi radici, quòd niſi influentia radicis eſſet germen, rami omnes exſiccarentur, ita vt eam ob cauſam hæc arbor vocetur vna.* Et poſteà hæc applicat Numerationibus; verba cùm ſint longiora plùs æquo, ea ſic latinè reddo. *Corona ſumma, quæ eſt myſterium centri, ipſa eſt radix abſcondita, & tres Mentes, hoc eſt, tres numerationes ſuperiores ſunt germen, quæ vniunt ſeſe in centro, quæ eſt radix earum; ſeptem verò numerationes, quæ ſunt rami, vniunt ſe germini, quod refert mentes, & omnes ſe vniunt in centro, quod eſt radix in myſterio nominis radicalis & eſſentialis, quæ radix influit in omnes, & vnit omnes influentiâ ſuâ, & omnia dependent ab influentia eius, adeo vt ob hoc omnia ſimul, centrum nempè, & mentes, & ſeptem numerationes vocentur vnitas vna. Et hæc eſt ratio, quòd comparauerunt ſapientes Cabalæ decem numerationes arbori, quoniam eſt illis ſimilitudo quædam arboris, ſicuti explicauimus; & quicunque ſeparauerit inter ſe numerationes, ſimilis erit ei, qui detruncat plantas, & amputat arborem, diuiditq; eam in duas partes, & diuellit eam de loco radicis ſuæ, de loco inquam nutritionis ſuæ. Corona ſiquidem ſumma radix eſt huius arboris, quæ vnit omnes influentiâ ſuâ, & omnes indigent ea, & comprehenduntur in virtute eius.* Quæ vt paulò clariùs diſten-

diſtendantur, Notandum, in tres ordines diuidi hanc Sephiroticam arborem: ordinem primum dicunt eſſe myſterium centri ſeu radicis, & eſt אין סוף *Enſuph*, infinitas, ſeu radicalis Dei natura; ſecundum, myſterium trium mentium, id eſt orthodoxè, hypoſtaſeon, & ſunt tres ſupremæ Sephiroth, Corona ſumma, Sapientia, & Intelligentia; tertium, myſterium diffuſionis mentium in ſeptem numerationes, id eſt, in ſeptem attributa fabricæ tribus mentibus communia; quæ omnes conficiunt decem numerationes ſeu Sephiroth, & omnes ſimul ſunt vnitas perfecta, quia *Enſuph* centrum ſeu radix manifeſtauit delubra ſua in tribus mentibus, id eſt, tribus ſubſiſtentijs, & tres mentes manifeſtatæ ſunt in 7 numerationibus; & quicquid inuenitur in 7, inuenitur quoque in tribus mentibus; & quicquid in tribus mentibus, inuenitur quoq; in vnitate centri; & quicquid inuenitur in vnitate centri, inuenitur quoq; in Enſoph. Differentia tantùm eſt, quòd ſeptem numerationes, vti ſub tribus mentibus, id eſt, hypoſtaſibus latent, & in inacceſſo diuinitatis & fontani luminis receſſu ſunt, abſconditæ ſint humanis mentibus; prout verò eadæm veluti quidam diuinarum operationũ, prout in Mundũ ſenſibilem prodeunt, effectus ſunt, nobis manifeſtæ ſunt; omnes tamen vnitas vna, vnitatis ſuæ ſummæ, perfectiſſimæ, & obſolutiſſimæ ſine fine & termino comprehendit denarium numerum infinitudinis, & virtutem vnitatis ſuæ in myſterio receſſus per myſterium decem. Quæ vt relictis terminis Rabbinicis, nobis conſueta ratione paulò clariùs dilucidemus;

Explicatur denarius numerus Sephiroth.

Sciendum, tria hoc denario Sephirotico à ſecretioribus Cabalæ Magiſtris indicari; primò ſupramundanum illum diuinæ eſſentiæ circulum in inacceſſo diuinitatis abyſſo, quam Enſuph vocant, latentem, qui è centro incomprehenſibili ratione euolutus dum ſe in infinitam poſſibilium rerum multitudinem egerit, vocatur Archetypus Mundus trium mentium, id eſt, trium altiſſimarum numerationum, quas nos orthodoxè SS. Triadem appellamus; omnis enim creatarum rerum amplitudo & vaſtitas in eo ſub vnitatis ſimplicisſimæ ratione complicatur: dum verò actu ſe diffundit, mox Mundus Angelicus, Sidereus, Elementaris, & humanus erumpunt, eo ordine & proportione diſpoſiti, vt ſuperiores ſemper influant in inferiores, ſeque vti ſigillans ad ſigillatum reſpiciant, omnes & ſinguli diuinorum nominum ſigillis inſigniti: ſiquidem Deus totius Archichoragus vniuerſitatis, vniuerſorum principium, medium, & finis, non neceſſitate, ſed ſolâ liberrimâ ſuâ voluntate, & ex mera bonitate propter infinitam gloriam ſuam, teſte Dionyſio, omnia ex ſuo gremio ſeu profundiſſimo diuinitatis conceptu, & vt Hermes ait, è viſceribus tenebrarum, quod *Enſuph* Hebræi vocant, emittens per *Chochma* Sapientiam Verbumque ſuum, cooperante *Binah* ſeu Spiritu Intelligentiæ ſuæ, primò produxit lucem, id eſt, Angelicas ſubſtantias, ſeu Mundum Intellectualem; ex luce illa Angelica emanaruunt aſtra; ex aſtris corpora ſeu Mundi machina ſenſibilis ex quatuor elementis compacta; & ſic omnia ſunt in omnibus ſuo modo, & vnum manet in altero, ſicuti ſemen in arbore, & arbor in ſemine (hæc duo licet diſtincta, vnum tamen ſunt;)

Omnia ſunt in omnibus.

omnia

omnia corpora ſeu elementa viſibilia ſunt in aſtris inuiſibilibus ſeu ſpirritualibus elementis, & aſtra ſunt in corporibus, aſtra ſunt in Angelis, & Angeli ſunt in aſtris, Angeli ſunt in Angelis; ſicuti ſeptem inferiores Sephiroth, ſunt in tribus ſuperioribus, ita vt ſemper ſuum ſuperius poſsit eſſe abſque inferiori, non contrà. Nam Mundus viſibilis non eſſet, niſi eſſent aſtra; nec vlla adeſſent aſtra, ſi Angelorum abeſſent eſſentiæ; Angeli non exiſterent, niſi eſſet increatus Deus, à quo dependerent; & vt D. Dionyſ. ait, cùm Deus in omnibus omnia ſit, nihil tamen horum quæ ſenſu & ratione comprehenduntur, eſt. *S. Dionyſius l. de myſt. Theol.*

Deus itaque decem veſtimentis indutus, ſe mundo conſpiciendum præbuit; hoc enim cognito cognoſcuntur Angeli, abſolutæ & perfectæ Dei imagines; cognitis Angelis nota erunt aſtra, notis aſtris, omnia in viſibili Mundo producta non latebunt; cognito Mundo ſenſibili, mox notus erit homo microcoſmus Mundi filius. Omnia ab intra manant ad inferiora & externa. Nam à Deo dependent angelicæ ſubſtantiæ, ab Angelis aſtra, id eſt, inuiſibiles rerum virtutes, ab aſtris inuiſibiles corporum formæ. Sicuti igitur in Deo omnia ſunt diuinè, in Angelis Angelice; ita in Mundo ſunt omnia mundialiter: Nam vt lux lucet in tenebris, ita ſuperius in inferiori ſuo. E conuerſo, quicquid in Mundo viſibili eſt ſenſibiliter, hoc eſt in aſtris aſtraliter, in Angelis Angelicè, in Deo diuinè; per catenam auream cœlitùs fragilitati noſtræ dimiſſam in terram; aptè per ſcalam illam Iacob nobis indicatam, per quam Deus per Angelos deſcendit ad nos, nos in eadem per Angelos aſcendimus ad Deum. Tota ſiquidem Mundi machina per decem Sephiroth indicata in Deo aliud non eſt, niſi ipſe Deus, in Angelis Angelus, in aſtris aſtra. Atque hæc eſt arbor illa myſtica, in cuius ſemine ſicuti tota arbor cum radice, trunco, ramis, folijs, fructibus latet, ſic tota Mundi machina in Angelo latet Angelicè, in Deo diuinè; ſemen eſt arbor complicata, arbor eſt ſemen euolutum & explicatum; vnitas eſt numerus complicatus, numerus eſt vnitas euolata; tres ſuperiores Sephiroth eſt Diuinitas complicata, ſeptem inferiores eſt Diuinitas euoluta; Angelus eſt aſtra complicata, aſtra ſunt Angelus euolutus; Deus eſt, in quo ceu archetypo quodam Mundus complicatus eſt Diuino modo; Mundus eſt Deus, vt ita dicam, è centro veluti infinitudinis ſuæ & omnipotentiæ abyſſo euolutus. Exuperantiſſimus enim Deus, lux omnem lucem in ſe continens, per maieſtatis ſuæ radium, hoc eſt, per Filium creat lucem Angelicam, per Angelos fluit in cœlos, per cœlos in elementa, ex elementis fluit in corpora, ex quibus tandem fructus in conſpectum noſtrum proueniunt. In microcoſmo verò ſeu homine patet ſimiliter inferiora eſſe in ſuis ſuperioribus, vltima in penultimis, & rurſus priora his in prioribus, aliudque ſemper in alio, quouſque perueniatur ad ſummum. Nam ſenſus quinque ſunt in imaginatione, imaginatio in ratione, ratio in mente, mens in Deo, Deus in ſeipſo. Ex hiſce, ni fallor, clarè patet, quomodo hanc arborem Sephiroticam Cabaliſtæ intelligant, de quibus cùm in ſequentibus vberiùs dicturi ſumus, modò plura dicere ſuperſedemus. Hinc Cabaliſtæ arborem

In Deo omnia ſunt diuine, in Angelis Angelice, in Mundo mundialiter ſeu ſenſibiliter.

Nota.

ſuam

Arbor Sephirotica pulchrè explicatur.

ſuam Sephirothicam eo pacto exprimunt, vt tres ſuperiores Coronæ ſupremum arboris locum occupent, medium Tiphereth veluti truncus, cum quatuor ramis Clementiæ, Seueritatis, Victoriæ, & Honoris, eum veluti ſtipantibus; radices verò fundamentum & regnum. Tres ſuperiores Coronæ fructus ſemine plenos exhibent, in quo tota arbor complicata eſt, id eſt, in tribus ſuperioribus Sephiroth omnes ſeminalium rerum rationes complicatæ, deinde in Mundum Angelicum, cui Mundus Sidereus parallelè reſpondet, & potiſſimùm in Tiphereth ſolam, cor Mundi, ſiue mundanæ arboris medullam tranſmittuntur; quæ hinc mediante Ieſod ſeu fundamento tandem à Malcuth ſublunari Mundo collectæ, illam, quam miramur, rerum varietatem producunt. Hinc arborem hanc in varios canales, quos צנרות *Tſinoroth* vocant, diffundunt, quorum alij rectâ, & normali lineâ, alij obliquâ diſponuntur, per quos ſuperiorum influxus communicatur inferioribus. Quandocunque itaque ramus ex hac myſtica arbore reſcinditur, influxus in proximè inferiorem negari dicitur, plantaque truncari; ſi ſeptem inferiores truncentur, quod in peccato Adæ factum eſt, tum tota arbor maledicto ſubiecta, omni influxu vegetatiuo priuata contabeſcere dicitur. Tota verò arbor influxibus diuinis perfectè patuit, tùm ante lapſum Adæ, tùm in Aduentu Meſſiæ, Authoris gratiæ, qui ſeptem canales peccato obſtructos per heptadem Sacramentorum perfectè reſerauit, viam ad ſupremæ Sacroſanctæ Triadis agnitionem monſtrauit. Verùm iam arboris figuram ſupponamus.

Canales Zephirotici Rabbinorum.

§ I.

Alia repræſentatio decem Sephiroth ſub ſimilitudine figuræ humanæ.

Triplex homo Cabaliſtarum, Archetypus, Cœleſtis, Terrenus.

DIximus in primo capite huius libri, triplicem hominem à Cabaliſtis conſiderari, quorum quilibet ex mare & fœmina conſtet; hominem archetypum, hominem cœleſtem, & hominem terrenum. Archetypum hominem refert Angelicus Mundus, fœminam militia cœli. Sidereum hominem ſenſibilis cœlorum machina, fœminam elementaris globus refert. Terrenus homo mare & fœmina conſtans microcoſmus dicitur. Sicut itaque quilibet horum trium hominum in marem & fœminam diuiditur, ita lex ſuo modo; ita vt quinque libri Moyſis marem, Deutoronomium fœminam exprimant. In Pentateucho Deus, id eſt, intellectus agens, qui maris vices obit, loquitur; in Deutoronomio Moyſes, ſiue mens humana fœminæ rationem ad Deum comparata obtinet: vnde & Pentateuchus זכור, id eſt, *memento*; Deuteronomium שמור, *cuſtodi* à Cabalicis dicitur. Quilibet horum hominum iuxta Decalogum decem præcipuis membris conſtat. hoc pacto in lege eſt decem diuinorum præceptorum conſtitutio, in homine decem præcipua membra, in Angelica Hierarchia decem Chori ſeu ordines. Omnes hæ recenſitæ Decades

à decem ſanctiſſimis Dei nominibus tanquam exemplaribus ducunt originem, ad eaque reſpiciunt & tendunt vniuerſa; quorum omnium typum in principio huius tractatus contemplare. Sed explicemus ſingula.

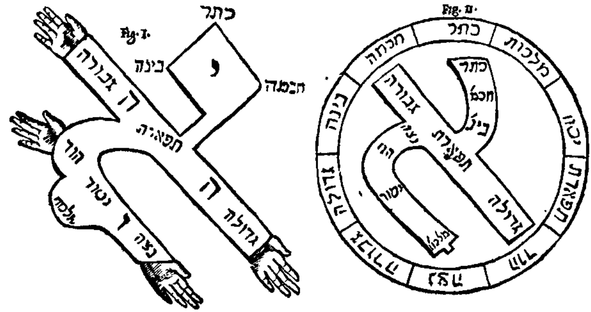
Legem Moyſis cur Cabaliſtæ humano corpori comparant.

Nemo miretur, Cabaliſtas legem Moyſis humanæ compagini tanto ſtudio adaptaſſe. Cùm enim ipſe Microcoſmus homo, ad magni Mundi ſimilitudinem & exemplar fabricatus ſit, lex eius, quâ regitur, magni Orbis legem referat neceſſe eſt. Lex autem illa ſuprema cùm nobis non aliunde quàm per effectus & ſenſibilia eius opera innoteſcat; magis autem & certiùs ſenſu deprehendamus ea, quæ aſſiduè in nobis ipſis experimur; ideo huius microcoſmi partes, operationes, & actus clariùs, tutiùſque nos inſtruunt docentque legem imitari ſupernam, quàm vllæ partes, & quæcunque opera Vniuerſi. In eo igitur inſiſtere debet, qui Vniuerſi pulchritudinem intueri cupit. Quamobrem Cabaliſtæ quoq; hominem, non vt ex principijs vel elementis compoſitum, ſed vt peculiaribus principijs, quibus magno Mundo aſſimilatur, exiſtentem conſiderare ſolent; cùm omnium quæ in Mundo conſpiciuntur, homo ſimilitudinem habeat. Lex itaque omnia per humanam effigiem monſtrat, tanquam illuſtrem rerum imaginem, cuius cognitione etiam Dei cognitionem, futurorum prædictionem, & miraculorum operationem ſe conſequi Cabaliſtæ arbitrantur. Illa enim tria ex noſtro cum ſupernis connexu dependent. Nexus autem cum ſuperis, intelligitur ex hominis cum Mundo ſimilitudine; atque in his omnibus hominis ſtructuram lex præcipuè imitatur. Porrò cùm per operationem & mobilium corporum varietatem, Intelligentiarum multitudinem & diſcrimina conijciamus, ideo prædictis decem corporibus, decem intellectuales ſubſtantias præfici neceſſum fuit; quæ omnes ſubiectas ſibi cœlorum orbitas, & Microcoſmi decupartitam compagem reſpiciunt. Nam, vt rectè R. Iſaac notat in Ietſirah, quodlibet ex dictis principalibus humani corporis membris, ſingulis Sephiroth rectè adaptatur. Pari pacto eædem decem Sephiroth ſingulis è decem cœleſtibus corporibus correſpondent, vt fusè Commentatores in Ietſirah, R. Iſraël lib. Kuma, R. Simeon, & Author Pardes demonſtrant; ita vt influxus primò ſint per decem Sephiroth, in decem ordine hierarchias Angelicas (tot enim Cabaliſtæ ſtatuunt) & hinc in ſibi ſubiectos decem cœlorum globos, & hinc in decem elementaris Mundi membra, ac tandem in microcoſmum hominem vltimam & præſtantiſſimam creaturam, omnes dictorum Mundorum partes implicitè complicantem, vnde & naturæ miraculum maximum, ſummum Dei technaſma, & conſumatiſſimum Mundi exemplar, verè omnis creatura, quia eſt omnis Mundus, ſoluſque hoc honore gaudet, quòd cum omnibus ſymbolizet, cum omnibus operationem, cum omnibus conuerſationem habeat. Quod vt Cabalæ ſecretiores Magiſtri luculentiùs declararent, decem Sephiroth ſub humanæ ſimilitudine formæ varijs modis referre conati ſunt. Primò enim humani corporis membra intra literam א *Aleph* curioſè diſponunt. Sed figuram ex Pardes extractam vide in ſequenti ſchemate expreſſam, figura 2 & 3.

R. Iſaac.

R. Iſrael. R. Simeon. Pardes.

Fi-

De quibus ita Pardes in porta שער עמיחן id eſt, ſociorum.

והנה רצוננו לכתוב צורת האדם העליון בצורת אלף לרמוז כי כולו יחוד שלם א׳ע׳פ׳ שנא׳ת׳ עשר שמות דברים מחולקים כולו יחוד וזה הורה בדמות אלף ויש קצת סמך לדעת זה בדברי הרשב״י ע״ה בספר התיקונים כי כוונת צורת השם שהוא עשר ספירות כנודע בצורת אלף לרמוז אל עשר מיוחדים אחדות שוה אחרות שלימה בשם בן ארבע אותיות:

Et ecce intentio eſt nobis deſcribere figuram hominis ſupremi ſub figura א *Aleph, ad indicandum in omnibus vnitatem perfectam, etiamſi nomina 10 ſint, notat tamen rerum diuiſarum in omnibus vnum perfectum, & hoc ſub ſimilitudine figuræ* א *Aleph; quibus aſtipulatur Rasbi, ſuper eum pax. Intentio autem fuit huius figuræ nominis, quod illud decem Sephiroth ſcribi notum eſt ſub figura* א *Aleph, ad indicandum decem vnita vnitate, quæ æquent vnitatem perfectam ſub nomine Dei tetragrammato* יהוה *contineri.*

Caput itaque tres continet Sephiroth, כתר: חכמה: בינה, vt vides, notatque archetypam Mundi partem, cuius ſymbolum י eſt; medius tractus Aleph ſignatus הה, pectus & duo brachia in homine myſtico Siderei Mundi indicat, cuius ſymbola ſunt הה, duo binarij nominis tetragrammati יהוה; quæ iuncta iterum dant decem digitos, quinque vtrinque in homine myſtico; medium eſt *Tiphereth* Sol & cor Mundi, *Gedulah* quinq; magnificentiæ ſuæ aſſeclis planetis ſuperioribus ſtipatur, *Geburah* Lunam cum quatuor elementis comprehendit, quinque fortitudinis & iudicij aſſeclis armatus: pedes verò huius hominis myſtici deſignat tractus Aleph ſignatus litera ו; cuius extrema נצח & הוד pedes dextrum & ſiniſtrum quinque digitorum, id eſt, decem in ſublunari Mundo ſeu מלכות entium gradus deſignant, in quos influxus ſuperiorum veluti in inferiora paratur.

Aliter,

Aliter vt in ſecunda figura, teſte Pardes, veteres hominem illum triplicem adornauerunt ſub figura Aleph א ponunt, in quo quidem decem Sephiroth eo ordine, quo vides, diſponunt, quas circulus totidem Sephiroth verſans ambit. per א Archetypum hominem, cum reliqua myſtici hominis, quem influit, ſobole indicant; circulus diuinæ infinitudinis, & fontani luminis inacceſſam abyſſum, in quo omnia vnum ſunt, & Deus in omnibus omnia, rectè notat; in quo Kether & Malcuth principium cum fine & medio vnum prorſus ſunt. ſed de his verboſè differentem authorem Pardes conſule citato loco. Magnus ergo Mundus cum paruo per omnia vnus eſt inſtar prolis cum parente ſuo, & hi vnum cum Mundo Intellectuali & Archetypo; Et quemadmodum magnus Mundus bipartitus, viſibilis & inuiſibilis; ita etiam homo, paruus Mundus, duplex eſt, viſibilis ſecundùm corpus, inuiſibilis ſecundùm ſpiritum. Sunt autem in homine duo ſpiritus, vnus à firmamento, videlicet ſidereus, alius è ſpiraculo vitæ ore Altiſsimi eſt anima intellectualis à Deo inſpirata. Vt proinde in homine non ſit membrum, quod non alicui elemento, alicui planetæ, alicui intelligentiæ, & alicui menſuræ, ac numerationi in archetypo reſpondeat.* Qui ſi canales archetypos rectè per adhæſionem Dei ordinare nôrit, ex omnibus vitæ cœleſtiumque donorum alimentum trahet ſugetque; ſi verò deflexerit à Dei ſimilitudine per operationum malitiam, canales obſtruet, & à fine ſuo deficiet. Atque hæc eſt arcanæ decem Sephiroth ſub humana figura exhibitæ diſpoſitionis ratio.

*Sententia Cabaliſtarũ.

§ II.

De Canalibus & Influxibus ſyſtematis Sephirotici, ex Cabaliſtarum mente.

INfluxus, quos in Sephirotico ſyſtemate conſiderant Cabalici, fiunt à ſuprema Corona in ſingulas ordine conſequentes Sephiras ſiue menſuras, iuxta triplicem aut quadruplicem Mundum, vti dictum eſt, diſpoſitas; ſemitæ verò, quas צנורות *Tſinoroth*, id eſt, Canales ſeu riuos vocant, iuxta numerum literarum in Alphabeto Hebraico contentarum ſunt viginti duæ, per quas diuinæ virtutis emanatio influxuſque in vniuerſam creaturam perficitur. Nam etſi omnes menſuræ ſeu numerationes in archetypo Mundo vnum prorſus ſint; comparatione tamen ad creaturas facta, ſingulæ differentes virtutum operationumque ſuarum rationes ſortiuntur, quod hâc ſimilitudine ſanè aptiſſima expono. Exponantur alicubi radio Solis decem diuerſa vitrea ſpecula diaphana, quorum prius nulla coloris miſtura infectum purè criſtallinum ſit, ſecundum flauo colore tinctum, tertium aureo, quartum rubro, quintum viridi, ſextum purpureo, ſeptimum cæruleo, octauum puniceo, nonum fuſco, decimum denique nigro colore infectum ſit: hæc ſpecula ita radio Solis exponantur, vt ſingula radios exceptos in candidam quandam ſuperficiem traijciant.

Similitudo explicans qua ratione Sephiroticus influxus fiat in hæc inferiora.

Quo poſito, certum eſt lucem hanc, tametſi vna & eadem ſit, in diuerſiſſimos tamen colores, ratione diuerſitatis mediorum, per quæ tranſit, abituram: primum enim ſpeculum puram lucem & immutatam, ſecundum aliquantùm alteratam, & ſic de cœteris, pro ratione colorum, quibus lux tingitur, in oppoſitam ſuperficiem transfundent. Lux itaque archetypa in omnibus numerationibus & menſuris prorſus eadem eſt, & nulli mutationi aut varietati obnoxia; prout autem in Mundum Angelicum influit, ſtatim in decem Angelicorum ordinum Choris (Cabaliſtæ enim decem ſtatuunt) pro ratione effectuum attributorumque, quæ decem Sephiroth exhibent, diuerſas prorſus operationes & munia confert; ita vt quantò ſupremæ menſuræ viciniores fuerint, tantò plùs de luce participent; quantò remotiores, tantò minùs de ea participent. Omnes itaque Sephiræ ſeu menſuræ vna & eadem vis eſt, aliter tamen & aliter pro diuerſitate mediorum, quæ tranſit, modificata. Explicant hoc pari pacto Cabalæ Magiſtri peritiores per decem diuerſa veſtimenta, vt ſuprà diximus, quibus indutus Deus in vniuerſum, ſingulaſque eius Claſſes procedit. Atque hoc eſt fundamentum dogmatis illius, quo Hebræi originem animarum, diuerſitatemque complexionum in hominibus aſſignant, & ſuo modo Platonicorum dogmati congruit. Dicunt enim animas, antequam corpori alligentur, à ſuprema Corona & Binah, per canales decem Sephiroth procedere, & talem dicunt habitum futurum nati, qualis fuerit natura & proprietas Sephiræ, per quam tranſit.

Cabaliſtarum error Platonicus.

Sed ad inſtitutum reuertamur. Habent ſe Sephiroth ad inuicem eâ ratione, vt ſemper vis inferioris ſit in ſuperiori, non contrà; quam ſubordinationem ſcitè his verbis deſcribit Pardes in fine portæ Amidathan.

Pardes.

ונמצא כח המלכות ביסוד מפני שהוא עלמה בערך היסוד שצריך אליה
לקבל מהוד שלמעלה ממנה וכן כח החוד בנצת מפני שהוא צריך אליה לקבל
מת"ת שהוא למעלה ממנה וכן כח הנצח בת"ת מפני שהיא צריך אליה כדי לקבל
מהגבורה שהיא למעלה ממנה וכן כח הת"ת בגבורה מפני שהגבורה צריך אליה
כדי לקבל מהגדולה שהיא למעלה ממנה וכן כח הגבורה בגדולה מפני שהיא צריך
אליה כדי לקבל מהבינה שהיא למעלה ממנה וכן כח הגדולה בבינה מפני שצריך
אליה כדי לקבל מהחכמה שהיא למעלה ממנה וכן כח הבינה בהכמה מפני שהיא
צריך אליה כדי לקבל מהכתר שהיא למעלה ממנה וכן כח החכמה בכתר שהכתר
צריך אליה כדי לקבל מא"ס שהוא למעלה ממנה ואין אנו יכולים ר' לומר שיהיה
כח הכתר בא"ס כי איני צריך אל זולתו והכל צריכים לו והוא מקור לכל והכל
שואבים ממנו הוא סיבת עצמו ואין קודמת אליו :

Hoc eſt: *Inuenimus autem, quòd virtus & potentia Malcuth ſit in Ieſod, eò quòd hoc ſit illo ſuperius; ita tamen, quòd neceſſarium ſit Ieſod accipere virtutem ab Hod tanquam à ſe ſuperiori; & ſic virtus Ieſod eſt in Hod, eò quòd ipſa opus habeat accipere à Nitſah tanquam ſuperiori; & ſic virtus Hod eſt in Nitſah, eò quòd ipſa indiget accipere à Tiphereth, & ſic vis Nitſah eſt in Tiphereth, eò quòd accipiat à Geburah ſuperiori ſe: & ſic virtus Tiphereth eſt in Geburah, eò quòd ipſa opus habeat virtutem accipere à Gedulah ſe ſuperiori; et ſic virtus Geburæ eſt in Gedulah, eò quòd neceſſarium ſit ipſi, accipere virtutem à Binah tanquã à ſupe-*

Sephiræ inferiores dependẽt à ſuperioribus, iuxta Cabaliſtas.

ſuperiori ſe: & ſic virtus Gedulah eſt in Binah, eò quòd ipſa indigeat accipere à Binah ſe ſuperiori; rurſus virtus Binah eſt in Cochmah, eò quòd ipſa opus habeat virtutem ſuam accipere à Cochmah ſuperiori ſe; & ſic virtus Cochmah eſt à Kether, quia ipſa opus habet accipere virtutem à Kether tanquam ſuperiori ſe; & non poſſumus dicere, quòd virtus Kether ſit in Enſoph, quia non opus habet illa, cùm omnes ipſa indigeant, ipſa nullis, eſt enim fons omnium, & omnia hauriunt ex ipſa tanquam cauſa cauſarum, ante quam nihil eſt.

Hoc pacto omnes Sephiroth ſuperiores virtutem & potentiam exercent in inferiores, & ſe per modum principij actiui habent reſpectu inferiorum; & per modum principij paſſiui reſpectu ſuperiorum. Pari ratione, Angeli ſuperiores influunt in inferiores, & corpora ſuprema in inferiora; pari paſſu & proportione potentiæ animæ ſibi ritè ſubordinantur. Quibus quidem explicatis iam ad canales redeamus, quorum viginti duos, vt diximus, conſtituunt, iuxta numerum literarum Alphabeti, iuxta illud Ietſirah: Author Iezirah.

עשר ספירות בלימה אחד רוח אלהים חיים ברוך ומבורך שמו אל חי העלמים קול ורוח ודבור וזה רוח הקדש שתאם רוח מרוח חקק וחצב בח עשרים ושתים אותיות :

Id eſt, *Decem Numerationes præter illud ineffabile; vnus Spiritus Deorum viuentium, benedictum ſit nomen eius, qui viuit in ſecula; Vox, Spiritus, & Verbum, & hic eſt Spiritus ſanctitatis. Duo, Spiritus de Spiritu; exarauit & exſculpſit in eo viginti duas literas,* omnes diuino nomine יה inſignitas, vt poſtea declarabitur. Atque hi ſunt viginti duo canales, per quos diuinarum virtutum abundantia in vniuerſam rerum naturam deriuatur; & ſic ordinantur.

§ III.

Deriuatio Canalium.

א PRimus canalis à *Kether*, id eſt, *Corona ſumma* deriuatur in *Cochmah*, id eſt, *Sapientiam*; & ſignatur Dei nomine trium literarum, ex א prima Alphabeti litera & nomine Dei יה compoſito, vt ſequitur - איה Deus infinitudinis. Vide ſchematiſmum arboris Sephiroth hic appoſitum.

ב Secundus canalis deducitur ex *Kether* ſiue *Corona ſumma* in *Binah*, hoc eſt, *Intelligentiam*; cuius ſigillum eſt trium literarum vt ſequitur - - - בית Deus Sapientiæ.

ג Tertius ex *Kether* ſeu *Corona ſumma*, in *Tiphereth* ſiue *pulchritudinem*; cuius ſigillum eſt vt ſequitur - גיה Deus retributionis.

ד Quartus ex *Cochmah*, id eſt, *Sapientia*, in *Binah*, id eſt, *intelligentiam*; cuius ſigillum eſt - - - דיה Deus portarum lucis.

ה Quintus canalis deducitur ex *Cochma* in *Tiphereth*, id eſt, ex *ſapientia* in *pulchritudinem*; cuius ſigillum eſt - הית Deus de Deo.

ו Sextus ex *Cochmah* in *Gedulah*, id eſt, ex *ſapientia* in *magnificentiam*; cuius ſigillum eſt trium literarum ויה DeusConditor.

ז Septimus ex *Binah* in *Tiphereth*, ſeu ex *intelligentia* in *pulchritudinem*; cuius ſigillum eſt - - - זיה Deus fulgoris.

ח Octauus ex *Binah* in *Geburah*, id eſt, ex *intelligentia* in *fortitudinem*; cuius ſigillum eſt - - - חיה Deus miſericordiæ.

ט Nonus ex *Gedulah* in *Geburah*, ſeu ex *magnificentia* in *fortitudinem*; cuius ſigillum eſt - - - טיה Deus bonitatis.

י Decimus ex *Gedulah* in *Tiphereth*, ſeu ex *magnificentia* in *pulchritudinem*; cuius ſigillum eſt - - - ייה Deus principium.

כ Vndecimus ex *Gedulah* in *Netſah*, id eſt, *magnificentia* in *victoriam*; cuius ſigillum eſt - - - כיה Deus immutabilitatis.

ל Duodecimus ex *Geburah* in *Tiphereth*, id eſt, ex *fortitudine* in *pulchritudinem*; cuius ſigillum eſt - - ליה Deus 30. ſemitarum ſapientiæ.

מ Decimus tertius ex *Geburah* in *Hod*, ex *fortitudine* in *gloriam & honorem*; cuius ſigillum eſt - - - מיה Deus arcanus.

נ Decimus quartus ex *Tiphereth* in *Netſah*, ex *pulchritudine* in *victoriam*; cuius ſigillum eſt - - - ניה Deus 50. portarum lucis.

ס Decimus quintus ex *Tiphereth* in *Ieſod*, ex *pulchritudine* in *fundamentum*; cuius ſigillum eſt - - - סיה Deus fulciens.

ע Decimus ſextus ex *Tiphereth* in *Hod*, ex *pulchritudine* in *honorem*; cuius ſigillum eſt - - - - עיה Deus Auxiliator.

פ Decimus ſeptimus ex *Netſah* in *Hod*, ex *victoria* in *honorem*; cuius ſigillum eſt - - - - - פיה Deus eloquiorum.

x De-

צ Decimus octauus ex *Netſah* in *Ieſod*, ex *victoria* in *fundamentum*; cuius ſigillum eſt - - - - צ׳ה Deus iuſtitiæ.

ק Decimus nonus ex *Netſah* in *Malcuth*, ex *victoria* in *regnum*; cuius ſigillum eſt - - - - ק׳ה Deus rectitudinis.

ר Vigeſimus ex *Hod* in *Ieſod*, ex *gloria* in *fundamentum*; cuius ſigillum eſt - - - - - - ר׳ה Deus caput.

ש Vigeſimus primus ex *Hod* in *Malcuth*, ex *gloria* in *regnum*; cuius ſigillum eſt - - - - ש׳ה Deus Saluator.

ת Vigeſimus ſecundus ex *Ieſod* in *Malcuth*, ex *fundamento* in *regnum*; cuius ſigillum eſt - - - ת׳ה Deus finis omnium.

Vides igitur 22 canales Sephiroticos iuxta numerum viginti duarum literarum diſpoſitos, quorum vnusquiſque nomine Dei י׳ה ſignatur, cui præfixæ ordine literæ viginti duæ conſtituunt nomina rerum ſeu entium naturæ gradus, quibus ſignati vim à Deo acquirunt ad operationes ſuas ritè perficiendas; gradus verò entium literis viginti duabus correſpondentes vide ſuprà in Alphabeto myſtico Hebræorum. Innuitur hoc myſterium in ſect: 3 libri Ietſiræ, vbi ſic dicitur.

Author Ietſiræ.

אלו כ׳ב׳ אותיות שבהם יסד הק׳בה יה יהוה צבאות
אלהים חיים אלהי ישראל רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו
ומרום וקדוש הוא:

Hæ ſunt viginti duæ literæ, quibus Deus (Sanctus benedictus ſit ipſe *) fundauit* י׳ה *iah tetragrammaton Tſebaoth. Dij viuentes, Deus Iſraël ſublimis & exaltatus, habitator æternitatis, & ſanctum nomen eius, exaltans & ſanctus ipſe.*

Sigilla ſingula tres literas habent, quarum primæ ſunt literæ Alphabeti, duæ poſteriores conſtituunt nomen י׳ה; quo quidem, velint nolint, duræ ceruicis Hebræi fateri coguntur, nihil aliud indicari, quàm omnes, quæ in Mundo ſunt, entium ordines, Sacroſanctæ Triadis ſignaculo expreſſos eſſe; quod & locus Ietſiræ paulò antè citatus exactè docet, dum dicit, viginti duabus literis fundauit Deus י׳ה, *Dij viuentes &c.*

Diſpoſitio & Ordo 22 canalium.

Tres itaque primi canales à *Kether* in *Cochma*, in *Binah*, in *Tiphereth* deducuntur; quæ tres in Deo emanationes conſtituunt, fundanturque in *Tiphereth*, quod eſt centrum vniuerſæ creaturæ. Rurſus tres canales à *Cochma* deriuantur in *Binah*, & *Tiphereth*, & *Gedulah*; Canalis à *Cochma* in *Binah* monſtrat triginta duas ſemitas ſapientiæ, de quibus poſtea; Canalis à *Cochma* in *Gedulah*, annexos habet ſeptuaginta duos pontes, de quibus in nomine ſeptuaginta duarum literarum. Duo Canales à *Binah* deriuantur in *Geburah* & *Tiphereth*; ita vt *Tiphereth* à *Kether*, *Cochma*, *Binah*, influ-

influxus, tanquam filius à tribus parentibus, vt Rabbini loquuntur, procedat. Rurſus tres canales *Gedulah*, quorum primus eſt à *Gedulah* in *Geburah*, qui ſe habet vt ignis & aqua; *Geburah* enim ignis ſeueritatis mitigat aquas *Cheſed*, hoc eſt, *miſericordiæ*, vnde neceſſarium Mundo temperamentum, vtpote ſine quo deſtrueretur: Secundus canalis *Gedulah* eſt ad *Tiphereth*, trahitque ſecum triginta quinque Principes dextros, & ſeptuaginta duas poteſtates, quæ per ſeptuaginta duo nomina Dei indicantur; tertius eſt à *Gedulah* ad *Netſah*. Porrò *Geburah* duos canales habet, quorum vnus eſt ad *Tiphereth*, qui ſecum trahit triginta quinque Principes ſeueritatis ſiniſtros; alter eſt à *Geburah* ad *Hod*, trahens ſecum præcepta negatiua, ſicuti canalis *Cheſed* & *Netſah* præcepta affirmatiua, de quibus poſtea. Iterum tres canales à *Tiphereth* in *Hod*, in *Ieſod*, & in *Netſah* deriuantur; tres quoque à *Netſah* in *Hod*, in *Ieſod*, in *Malcuth*; duo ex *Hod* in *Ieſod* & *Malcuth*; vnus tandem ex *Ieſod* in *Malcuth*, quæ eſt meta & terminus vniuerſæ creaturæ. Habemus iam viginti duorum canalium diſpoſitionem, ordinem, & attributa; iam ſingula per paragraphos ordine declaremus.

§ IV.

De triginta duabus ſemitis Sapientiæ, eorundemque iuxta mentem Cabaliſtarum ſincera interpretatione.

ADuertunt in Sephirotico ſyſtemate Cabalicæ doctrinæ veteres Myſtæ triginta duas ſemitas, quas ל״ב נתיבות החכמה, *triginta duas ſemitas ſapientiæ* nominant, & egrediuntur a Sephira *Cochma*, id eſt, *Sapientia*, iuxta illud: בחכמה עשית העולם, *in ſapientia Mundum feciſti*; & nihil aliud ſunt, quàm luminoſi quidam tramites, quibus ſancti Dei homines per longum diuinarum meditationum vſum & experimenta tandem ad diuinæ abyſſi penetralia pertingunt, de quibus ita liber Ietſirah:

Semita 32 ſapientiæ quid ſint.

בשלשים ושתים נתיבות פלאות החכמה חקק יה יהוה צבאות שמו בספר וספר וסיפור:

Cum triginta duabus ſemitis mirabilibus ſapientiæ exſculpſit Deus tetragrammaton Zebaoth nomen ſuum cum tribus numerationibus, numero numerante & numerato. Quæ vt intelligantur, ſciendum eſt, quòd tametſi cauſa cauſarum Deus ſumma corona per potentiæ ſuæ infinitudinem vniat, & ſubſiſtere faciat omnia exiſtentia; per ſuam tamen ſapientiam coæternam, & per omnia ſibi coæqualem regit omnia, fulcit omnia, condit omnia, & ideò liber Ietſirah ſtatim exordium ſuum capit à triginta duabus ſemitis ſapientiæ, eò quòd illæ emanent & trahantur à mente ſumma & abſcondita in ſapientiam, & omnis ſemita emanando à ſapientia trahit ſecum margaritas & precioſiſſimas gemmas de corona ſumma cauſa cauſarũ, quouſq; pertingat oſtendere omnem ſemitam in intelligentia. Eſt enim ſapientia

Sapientia ſua Deus regit omnia.

omnium

omnium exiſtentium principium, & finis omnium, ideo in ea efformatæ, exſculptæ, & exaratæ ſunt omnes res in myſterijs fundamentiſque ſuis, & in ea expreſſa ſunt omnia, quæ cœli terræque ambitu continentur, ſuntque ſemitæ hæ eidem innexæ tanquam flammæ carboni abſque vlla detruncatione & diuiſione. Vocant admirabilem, quia ſicuti cauſa cauſarum eſt in ſumma omnium admiratione, ſic & ſapientia, quæ de interiori fulgore ſplendoris gloriæ ſuæ eſſentiæ emanat, vocatur admirabilis, & ſemitæ ab ea procedentes, ob incomprehenſas earundem diſpoſitiones, vocantur admirabiles & abſconditæ; de quibus fuſe agentes conſule R. Meir in Liphne Liphnim; R. Iacob Cohen in hunc locum. Nam vt *R. Meir.* rectè teſtatur R. Iſaac, priſci ſapientes per viam Cabalæ & fundamenta *R. Iacob Cohen.* legis docuerunt nos, quòd maiores noſtri ambulauerunt per vias multas, *R. Iſaac.* vt tandem ſtarent in ſemitis iſtis, quæ dicuntur admiranda ſapientiæ tradita per Tſadkiel Abrahæ patri noſtro in traditione fœderis. Verùm antequam ad enarrationem earundem procedamus, primò cur illarum triginta duæ, & vnde fuerint extractæ, dicemus.

Diximus in præcedentibus, ipſam trium diuinarum hypoſtaſeon eſſentiam ab Hebræis vocitatam fuiſſe אין סוף, *Infinitum, ſine termino*. Hæc *Semitæ cur 32, & vnde extractæ.* itaque in abyſſo tenebrarum recondita, dum ſola ſuiipſius contemplatione æternùm ſine vllo ad creaturas reſpectu fruitur, אין, id eſt, quaſi non ens dicitur: At vbi ſe ita oſtenderit, vt noſtro concipiendi modo ſit aliquid, & reuera ſubſiſtat, tùm א *Aleph* tenebroſum in voce אין, in *Aleph* lucidum, vt more Cabalæorum loquar, conuertitur, iuxta illud, *Sicuti tenebræ eius, ita & lux eius*; & tunc quidem, quando exire cupit, & apparere omnium rerum cauſa, per ב *Beth* proximè ſequentem literam apparere petit, *Aleph* magnum appellatur. ita Menahem Raccanati:

עלכך תמצא האות הזאת פועלת הדברים כלם : *Menahem Raccanati.*

Id eſt, *Ideò inuenies hanc literam efficientem omnes res.* Nam א *Aleph* literæ ב *Beth* ſibi viciniſſimæ fœcundiſſimæque præfixa producit dictionem אב, quæ generationis & productionis rerum omnium pater dicitur; deinde אין, id eſt, abſcondita Dei eſſentia aſſumptum ב *Beth* in vniuerſitatem entium, quæ per mediam literam vocis אין, id eſt, per י indicatur, per quinquaginta portas, quæ per ן finale in voce אין aptè indicantur, ablegat; quare ן ſuffixa ת״ל ב producit בן, quæ Filius in diuinis nominatur, eſtque ſecunda emanatio, dicta ראשית, id eſt, *principium*, iuxta illud: בראשית ברא אלהים, *In principio*, ſeu vt Thargum Hieroſolymitanum habet, בחכמתא, *in Sapientia*, hoc eſt, *in Filio, creauit Deus cœlum & terram*; *Thargum Hieroſolym.* Scriptum eſt enim, *Omnia in ſapientia feciſti*. Hoc modo primus effluxus fit ſecunda emanatio, quia terminus generationis eſt Filius. Porrò in voce אין inter א *Aleph* & ן *Nun* intermediat י *Iod* ſignum nominis Dei יה *i.ah.* Hoſce duos characteres ſi voci בן inſerueris, hâc ratione, vt י inter ן & ב, ה verò poſt נ *Nun* inſeras; naſcetur בינה, *Intelligentia*, emanatio in di-

in diuinis tertia, quæ & Spiritus ſanctus dicitur. Quæ omnia in tribus primis dictionibus primi capitis Geneſis partim expanſè, partim contractè demonſtrantur: בראשית ברא אלהים, *In principio creauit Deus*; quaſi diceret: Deus Pater in Filio cum Spiritu ſancto creauit cœlum & terram; ita vt א *Aleph* reſpiciat Patrem in diuinis אב, ב *Beth* בן, Filium, ר *Reſch* רוח, id eſt, Spiritum ſanctum; quæ & in vnica voce ברא inueniuntur, vbi per א *Aleph* אב *Pater*, per ב *Beth* בן *Filius*, & per ר *Reſch* רוח, id eſt, *Spiritus ſanctus* indicatur. Cùm itaque per Filium, quæ eſt Sapientia Patris, omnia creata ſint, totiuſque creationis myſterium ſub Pentateucho lateat; duplici viâ paulatim in triginta duorum ſapientiæ tramitum notitiam peruenerunt. Primò viginti duas literas Alphabeti Hebraici, quæ rerum omnium creatarum ordines & gradus, vt ſuo loco monſtratum fuit, ſub allegoricis inuolucris continent, decem Sephiroth, id eſt, diuinis nominibus coniungentes, producunt triginta duas ſemitas ſapientiæ, quas & ex lege Moſaica hoc pacto eruunt. Prima litera totius legis ב eſt, in בראשית, vltima ל *Lamed* eſt, in ישראל, quæ coniunctæ ſic, לב, conſtituunt 32. Et præterea ipſa dictio cor ſignificat, quo indicare volunt, neminem ad tam arduam rerum ſublimium conſiderationem pertingere poſſe, niſi cordis puri & integri, & ab omnium ſenſibilium rerum contagione abſtractum hominem. Præterea in primo Geneſis capite inuenitur nomen אלהים *Elohim* trigeſies bis; vnde colligunt, Deum per tres Sephiroth ſupremas in Mundum proceſſiſſe per triginta duas ſemitas, ad humanæ fragilitati inſinuandum, quòd legi continuò intentus, per earundem ſemitarum aſſiduam contemplationem inueſtigationemque pari paſſu in Deum redire, eique vniri poſſit. Itaque triginta duæ ſemitæ à ſapientia egrediuntur in *Binah*, quæ illas ex potentia in actum educit per manum validam nominis Dei quadraginta duarum literarum, quod exhibent primus & vltimus legis verſiculus, vti ſuprà, cùm de nomine hoc quadraginta duarum literarum ageremus, ex Pardes declaratum fuit. Verùm hoc loco non omittenda duxi loca primi capitis Geneſeos, quibus trigeſies bis ponitur nomen אלהים *Elohim*: hoc enim cùm numerationi *Binah* competat, *Binah* autem ſemitas à ſapientia emanantes ex potentia in actum educat, vnde & Mundus naturæ dicitur; facilè quinam dicti triginta duo ſapientiæ tramites ſint, oſtendit ipſis verſibus, quibus inſeruntur.

Semitæ 32 ex lege Moſaica quomodo extractæ.

§ V.

§ V.

Loca in quibus Nomen Dei אלהים *trigeſies bis in primo Geneſis capite ponitur.*

1 בראשית ברא אלהים:
In principio creauit Elohim.

2 ורוח אלהים מרחפת:
Et ſpiritus Elohim ferebatur.

3 ויאמר אלהים יהי אור:
Et dixit Elohim, fiat lux.

4 וירא אלהים את האור:
Et vidit Elohim lucem.

5 ויבדל אלהים בין האור:
Et diuiſit Elohim inter lucem.

6 ויקרא אלהים לאור יום:
Et vocauit Elohim lucem, diem.

7 ויאמר אלהים יהי רקיע:
Et dixit Elohim, fiat firmamentum.

8 ויעש אלהים את הרקיע:
Et fecit Elohim firmamentum.

9 ויקרא אלהים לרקיע:
Et vocauit Elohim firmamentum.

10 ויאמר אלהים יקוו המים:
Et dixit Elohim, congregentur aquæ.

11 ויקרא אלהים ליבשה:
Et vocauit Elohim aridam.

12 וירא אלהים כי טוב:
Et vidit Elohim quòd eſſet bonum.

13 ויאמר אלהים תרשה:
Et dixit Elohim, germinet.

14 וירא אלהים כי טוב:
Et vidit Elohim quòd eſſet bonum.

15 ויאמר אלהים יהי מאורות:
Et dixit Elohim, fiant luminaria.

16 ויעש אלהים את שני המאורות:
Et fecit Elohim duo luminaria.

17 ויתן אלהים אותם:
Et dedit Elohim ipſis.

18 וירא אלהים כי טוב:
Et vidit Elohim quod eſſet bonum.

19 ויאמר אלהים ישרצו:
Et dixit Elohim, pullulent.

20 ויברא אלהים את התנינם
Et creauit Elohim Cete.

21 וירא אלהים כי טוב:
Et vidit Elohim quoniam bonum.

22 ויברך אותם אלהים:
Et benedixit Elohim illis.

23 ויאמר אלהים תוצא הארץ
Et dixit Elohim, producat terra.

24 ויעש אלהים את חית:
Et fecit Elohim animalia.

25 וירא אלהים כי טוב:
Et vidit Elohim quòd eſſet bonum.

26 ויאמר אלהים נעשה אדם:
Et dixit Elohim, faciamus hominem.

27 ויברא אלהים את האדם:
Et benedixit Elohim homini.

28 בצלם אלהים:
Ad imaginem Elohim.

29 ויברך אותם אלהים:
Et benedixit Elohim illis.

30 ויאמר להם אלהים:
Et dicit illis Elohim.

31 ויאמר אלהים הנה נתתי:
Et dixit Elohim, ecce dedi.

32 וירא אלהים כי טוב:
Et vidit Elohim quia bona.

R. Raſbi R. Ioſeph Haaruch.

Atque hæ ſunt triginta duæ ſemitæ, quas ex capite primo Geneſis eruunt רבי שמעון בן ירחאי Rasbi, R. Ioſeph Haaruch; ijſque ſingulis ſua nomina ab effectibus deducta, imponunt Hageonim. Verùm ſubiungamus nomina ſingulorum ex Pardes extracta.

Nomina 32 ſemitarum.

1 הנתיב הראשון נקרא שכל מופלא ו׳ס׳ע׳ והוא אור משכל קדמון והוא כבוד ראשון אין כל בריה יכולה לעמוד על מציאותו :

Prima ſemita vocatur Intelligentia admirabilis, Corona ſumma. Est enim lumen dans intelligere primordium ſine principio, & est gloria prima; nulla creatura valet aſſequi exiſtentiam eius. id eſt, intelligentia abſcondita, occulta omnibus, quæ extra eam ſunt, א Aleph, principium & caput omnium; eſt ſiquidem א forma omnium literarum, & omnes ſemitæ in ea ſunt, ſed per modum vniuerſalem; hinc per metatheſin dicitur פלא, id eſt, admirabilis, quod retrograda lectione idem eſt ac אלף Aleph, iuxta illud, *Vocabitur nomen eius admirabilis, Deus fortis, &c.*

2 הנתיב הב׳ הוא שכל מזהיר והוא כתר הבריאה וזוהר האחדות השוה המתנשא לכל לראש והוא נקרא כפי בעלי הקבלה כבוד שני :

Secunda ſemita eſt, intelligentia illuminans, & eſt corona creationis, & ſplendor vnitatis maxime æqualis, quæ ſuper omne caput eſt exaltata, & vocatur à Cabaliſtis gloria ſecunda. Vocatur autem illuminans, quia cùm ſit origo totius creationis, notior eſt conſequenter priore, quæ eſt אין סוף *Enſuph*, intelligentia abſcondita, & ideo hæc ſemita vocatur etiam modus adæquationis. ita Radak in hunc locum Ietſiræ.

Radak.

3 הנתיב השלישי נקרא שכל הקודש והוא יסוד החכמה הקדומה הנקרא אמונה אומן ושרשיה אמן והוא אב האמונה שמכחו האמונה נאצלה :

Tertia ſemita vocatur intelligentia ſanctificans, & eſt baſis ſapientiæ primordialis, quæ vocatur artifex fidei, & radices eius אמן, *& eſt, parens fidei, quia de virtute eius fides emanat*; reſpondet autem tertiæ Sephiræ ſeu menſuræ, quæ בינה Binah ſeu intelligentia dicitur; quia per hanc exitus ſapientiæ in omnes numerationes. Verùm de hoc ample diſcurrentem vide librum intitulatum Bareſchith Rabba.

Author libri Bareſchith Rabba.

4 הנתיב הרביעי נקרא שכל קבוע ונקרא כן שממנו מתאצלים כל הכחות הרחניות בדקות האצילות שמתאצילות אלו מאלו בכח המאציל הקדמון :

Quarta ſemita vocatur intelligentia metalis ſeu receptacularis, eò quòd in eam tanquam in metam ex ſuperioribus Intelligentijs delatæ, ab ea emanant omnes virtutes ſpirituales per ſubtilitatem, quâ vna ab altera in virtute coronæ ſummæ emanat, vocaturque idealis effluxus.

5 הנתיב החמישי נקרא שכל נשרש ונקרא כן מפני שהוא עצם האחדות השוה והוא המיוחד בעצם הבינה הנאצלת מגדר החכמה הקדומה :

Quinta ſemita intelligentia vocatur radicatiua, eò quòd illa eſt ipſa vnitas maxime æqualis, quæ coadunat ſe cum ipſa בינה *intelligentia, quæ emanat è penetralibus ſapientiæ primordialis.* Virtutes ſuperioribus ſemitis in hanc quintam ſemitam delatæ, & radicatæ, æqualeſque fuerunt, quando ab hac ſemita in inferiores deducuntur, tranſeunt, & mutantur pro varijs homi-

hominum moribus vel in miſericordiam, vel in ſeueritatem & iudicium; de qua vide Pardes.

6 הנתיב הששי נקרא שכל שפע נבדל ונקרא כן לפי שבו מתרבה שפע האצילות
והוא משפיע השפע על כל הבריכות המתאחדות בעצמו :

Sexta ſemita intelligentia dicitur influentiæ mediantis, eò quòd in ea multiplicentur influxus emanationum; illa enim facit influere affluentiam iſtam in omnes benedictionū piſcinas, quæ vniuntur in ipſa. Dicitur hæc ſemita aquarū.

7 הנתיב השביעי נקרא שכל נסתר ונקרא כן מפני שהוא זוהר מזהיר לכל
הכחות השכליים הנראים בעין השכל וברעיון האמונה :

Septima ſemita vocatur Intelligentia recondita, eò quòd illa ſit ſplendor refulgens in omnes virtutes intellectuales, quæ oculis intellectus, & fidei contemplatione perſpiciuntur. Dicitur abſcondita, quia illa non comprehenditur niſi per intelligentias numerationum; & ſic diſtinguitur à prima ſemita, quòd illa incomprehenſibilis ſit, hæc comprehenſibilis; diciturque ſemita intellectualium ſubſtantiarum.

8 הנתיב השמיני נקרא שכל שלם ונקרא כן מפני שהוא תכונת הקדמות אשר
אין לו שורש להתיישב בו כי אם בחדרי הגדולה הנאצלים מעצם :

Octaua ſemita vocatur Intelligentia perfecta & abſoluta, eò quòd illa ſit apparatus primordialis, quæ non habet radicem, cui inhæreat, niſi in penetralibus Sephiræ, quæ Magnificentia dicitur, emanatque de propria ipſius ſubſiſtentia. Dicitur ſemita viuentium in aquis.

9 הנתיב התשיעי נקרא שכל טהור ונקרא כן לפי שהוא מטהר את הספירות
ומבחין ומבהיק גזירת תבניתם ותוכן אחדותם שהן מיוחדות מבלי קצוץ ופירוד :

Nona ſemita dicitur Intelligentia munda, eò quòd ipſa mundet numerationes, & probet emendetque exſciſſionem imaginis earum, diſponatq; vnitatem earum, quæ ipſi vniuntur abſque detruncatione & diuiſione. Dicitur ſemita emundationis rerum.

10 הנתיב העשירי נקרא שכל מתנוצץ ונקרא כן מפני שהוא מתעלה ויושב על
כסא הבינה ומאיר בזוהר המאורות כולם ומשפיע שפע ריבוי לשר הפנים :

Decima ſemita vocatur Intelligentia reſplendens, eò quòd illa ſuper omne caput exaltata ſit, & ſedeat in ſede Binah, illuminetq; fulgorem omnium luminarium, & emanare faciat copiam principi facierum. Dicitur ſemita varietatis rerum.

11 הנתיב אחד עשר נקרא שכל מצוחצח ונקרא כן מפני שהיא עצם הפרגוד המסודר
בסדר המערכה והוא יחס הנתנת לעמוד בפני עילת העילות :

Vndecima ſemita, Intelligentia dicitur fulgida, eò quòd ipſa eſt cortina ordinata iuxta diſpoſitiones & ordinem ſemitarum ſuperiorum & inferiorum, & eſt dignitas quædam data ipſi, vt ſtet coram facie cauſæ cauſarum.

12 הנתיב שנים עשר נקרא שכל באיר מפני שהוא עצם האופן הגדולה הנקרא
חזחזית פי׳ מקום מוצא חזיון החוזים במראה :

Duodecima ſemita dicitur Intelligentia claritatis, eò quòd ipſa ſpecies ſit magnificentiæ, locuſque dicitur, de quo oritur viſio videntium in apparitione. Vnde per eam vaticinium acquiritur, & ad quadrigam ſummam peruenitur.

13 הנתיב שלשה עשר נקרא שכל מנהיג האחדות מפני שהוא עצם הכבוד והוא
תשלום אמתת הרוחניים האחדים :

Decima tertia ſemita dicitur Intelligentia inductiua vnitatis, eò quòd illa ſit ipſa ſubſtantia gloriæ, & perficiat ſingulorum ſpiritualium veri atem. Omnes ſemitæ, quæ ſe vnitati ſupremæ vniunt, vniunt ſe per hanc decimam tertiam ſemitam, Nam אחד in numerum reſolutum dat 13.

14 הנתיב ארבעה עשר נקרא שכל מאיר מפני שהוא עצם החשמל והמורה על
רזי יסודות הקדש ותכונתם :

Decima quarta ſemita dicitur Intelligentia illuminans, eo quod illa eſt Chaſmal, inſtitutrix arcanorum, & fundamentorum ſanctitatis, & apparatus eorum. Dicitur ſemita arcanorum in rebus creatis inexiſtentium.

15 הנתיב החמשה עשר נקרא שכל מעמיד ונקרא כן מפני שהוא מעמיד עצם
הבריאה בערפלי טהור ובעלי העיון אמרו כי הוא הערפל וזהו' וערפל חתולתו :

Decima quinta ſemita dicitur Intelligentia conſtitutiua, eò quòd ipſa conſtituat creationem in caligine munda, & Philoſophi dixerunt quòd illa ipſa ſit caligo, de qua ſcriptura loquitur Iob 38. Et caligo inuolucrum eius. Dicitur & ſemita apertionis luminum.

16 הנתיב ששה עשר נקרא שכל נצחי ונקרא כן מפני שהוא עדון הכבוד שאין
כבוד למטה הימנה כמו שהוא שם והוא הנקרא גן עדן המוכן לחסידים :

Decima ſexta ſemita dicitur Intelligentia triumphans & æterna, eò quòd illa eſt voluptas gloriæ, quæ ipſi ſimilis ſit, & vocatur paradiſus voluptatis, qui paratus eſt iuſtis. Dicitur & ſemita victoriæ contra genios malos.

17 הנתיב שבעה עשר נקרא שכל הרגש והוא מוכן לחסידי האמונה להתלבשא
בו ברוח קדושה והוא נקרא יסוד התפארת במעמד העליונים :

Decima ſeptima ſemita dicitur Intelligentia diſpoſitiua, quæ aptat pijs fidelitatem, vt per eam induantur Spiritu ſancto, diciturq́ fundamentum pulchritudinis in ſtatu ſuperiorum. Et præeſt omnibus formis ſuperioribus & inferioribus.

18 הנתיב שמנה עשר נקרא שכל בית השפע ומתוך חקירותו מושכים רז והירח
המתלוננים בצלו והדבקים בחקירות ממשותו מעילת העילות :

Decima octaua ſemita dicitur Intelligentia ſiue domus affluentiæ, eò quod de medio ſcrutationis eius trahuntur arcana, & abditi ſenſus, qui latent in vmbra eius, & qui adhærent ſcrutinio ipſeitatis eius de cauſa cauſarum.

19 הנתיב תשעה עשר נקרא שכל סוד הפעולות הרוחניות כולם מפני שהוא
השפע המתפשט בו מהברכה העליונה והכבוד המעולה :

Decima nona ſemita dicitur intelligentia ſecreti, vel omnium actiuitatum ſpiritualium, eò quòd affluentia ſit, quæ diffunditur in eam de benedictione altiſſima, & gloria ſublimi ſeu excelſa.* Eſt ſemita affluentiæ in omnes numerationes.

* vel piſcinæ

20 הנתיב העשרים נקרא שכל הרצון מפני שהוא תכונת כל היצורים כולם ובזה
השכל יודע כל מציאות החכמה הקדומה :

Vigeſima ſemita dicitur Intelligentia voluntatis, eò quòd illa eſt apparatus omnium & ſingulorum creatorum, & per hanc innoteſcit exiſtentia ſapientiæ primordialis. Eſt ſemita arcanorum ſapientiæ.

21 הנתיב אחד ועשרים נקרא שכל החפץ המבוקש מפני שהוא מקבל שפע האלהות
כדי להשפיע מברכת לכל הנמצאים כולם :

Vigeſima prima ſemita dicitur Intelligentia complacentiæ quæſiti, eò quòd

illa

illa accipit influentiam diuinam, vt influat de benedictione eius in omnia & ſingula exiſtentia.* *L. piſcina

22 הנתיב שנים ועשרים נקרא שכל נאמן מפני שבו מתרבים כחות הרוחניות כדי להיותם קרובים לכל המתלוננים בצילו :

Vigeſima ſecunda ſemita dicitur Intelligentia fidelis, eo quòd in manu eius commendatæ ſunt virtutes ſpirituales, & fouentur per eam, vt propè adſint habitantibus ſub vmbra eius.

23 הנתיב שלשה ועשרים נקרא שכל קיים מפני שהוא כחקום לכל הספירות :

Vigeſima tertia ſemita dicitur Intelligentia ſtabilita, eò quòd illa ſit virtus conſiſtentiæ omnibus numerationibus.

24 הנתיב ארבעה ועשרים נקרא שכל דמיוני מפני שהוא נותן דמות לכל הדמיונים נבראים :

Vigeſima quarta ſemita dicitur intelligentia imaginatiua, eò quòd illa det ſimilitudinem omnibus ſimilitudinibus creatorum.

25 הנתיב חמשה ועשרים נקרא שכל נסיוני מפני שהוא הנסיון הקדמון שבו מנסה הבורא לכל החסידים :

Vigeſima quinta ſemita dicitur Intelligentia tentatiua; eò quòd illa ſit tentatio primaria, quâ Deus tentat omnes pios.

26 הנתיב ששה ועשרים נקרא שכל מחודש מפני שה״קב׳ה מחדש בו כל החדשים בבריאת העולם :

Vigeſima ſexta ſemita dicitur Intelligentia renouans, eò quòd per illam omnia, quæ in creatione Mundi renouata fuerunt, renouet.

27 הנתיב שבעה ועשרים נקרא שכל מורגש והוא חומר מפני שממנו נבראו כל הנבראים מתחת גלגל העליון והרגשותם :

Vigeſima ſeptima ſemita dicitur intelligentia concitatiua, & eſt materia, de qua creata ſunt omnia producta ſub orbe ſupremo, & motus eorum.

28 הנתיב שמנה ועשרים נקרא שכל מוטבע מפני שבו נשלם טבע כל הנמצאים מתחת גלגל החמה בשלימות :

Vigeſima octaua ſemita dicitur Intelligentia naturalis, eò quòd per eam perfecta eſt natura omnis exiſtentis ſub orbe Solis in perfectione.

29 הנתיב תשעה ועשרים נקרא שכל מוגשם מפני שהוא מתאר כל גשם שיתגשם תחת תכונת הגלגלים בגידולים :

Vigeſima nona ſemita dicitur intelligentia corporalis, eò quòd illa formet omne corpus, quod corporatur ſub apparatu omnium orbium, & incrementum eorum.

30 נתיב שלשים נקרא שכל כללי מפני שבו כוללים חוברי שמים במשפטיהם הכבבים והמזלות עיונם תשלומי ידיעתם באופני גלגלים :

Trigeſima ſemita dicitur Intelligentia collectiua, eò quòd colligant ex ea Aſtrologi iudicio Stellarum & ſignorum cœleſtium ſpeculationes ſuas; & perfectiones ſcientiæ ſuæ iuxta rationem volutionum eorum.

31 נתיב אחד ושלשים נקרא שכל כללי מפני שהוא כלל כחות כל הגלגלים ומזלות והצורות ומשפטיהם :

Trigeſima prima ſemita dicitur Intelligentia collectiua pariter, quâ comprehendit omnes virtutes orbium & ſignorum cœleſtium, & formas ſeu imagines, & rationes ſeu iudicia eorum.

נתיב

נחיב שנים ושלשים נקרא שכל נעבד מפני שהוא מחוקן לכל חמשתמשים בעבודת שבעה ככבי לכת לחבלם :

Trigeſima ſecunda ſemita dicitur intelligentia adminicularis, eò quòd dirigat & concurrat ad omnes operationes ſeptem planetarum, & ad partes eorum.

Atque hæ ſunt triginta duæ ſemitæ ſapientiæ, quæ a ſapientia ſuprema procedunt, & actuantur à *Binah*, hoc eſt, *intelligentia*. Dicuntur autem Semitæ 32 cur dicantur Intelligentiæ. Intelligentiæ, eò quòd ſtudioſum in lege dirigant, illuminent, inflamment, inſtruant, ad Deum in omnibus latentem quærendum, amandum, & in ordine ad vnionem cum Deo, adhæſionemque dilecti, in quo tota felicitas hominis conſiſtit, procurandam. Semitarũ 32 vſus practicus. Vſus harum ſemitarum practicus hic eſt. Cabaliſtæ cùm Deum per certam aliquam naturalium rerum ſemitam inueſtigare volunt; primò ſummo ſtudio & præparatione præmiſſa, triginta duo loca primi capitis Geneſeos, hoc eſt, ſemitas rerum creatarum conſulunt; deinde certis orationibus adhibitis per nomen אלהים Deum obteſtantur, vt lumen propoſitæ ſemitæ inueſtigandæ congruum largiatur, varijſque adhibitis cœrimonijs tandem ſibi perſuadent, intelligentiæ ſe lumen adeptos, dummodo corde mundo, fide inconcuſſa, & charitate ardenti inquiſitioni inſtiterint. Atque vt inſtans oratio maiorem efficaciam habeat, vtplurimùm nomine quadraginta duarum literarum, non ſine ſuperſtitione, quæ nunquam abeſt, vtuntur; quòd vt ex primo & vltimo legis verſu extractum fuit, ita ſummam quoque & ineffabilem efficaciam ad id, quod per illud poſtulant, obtinendum, habere arbitrantur. Lector, ſi placet, conſulat paragraphum tertium de nomine Dei 42 literarum, èx quo meliorem huius loci intelligentiam acquiret. De modo verò illud pronunciandi, vide infrà fuſiùs tractatum.

§ VI.

De quinquaginta portis Intelligentiæ.

QVemadmodum triginta duæ ſemitæ ex Sapientia egreſſæ in omnem rerum creatarum ambitum ſe diffundunt, ita à *Binah* ſiue *Intelligentia*, quam Spiritum ſanctum diximus, ad dictas ſemitas continuò quinquaginta portæ aperiuntur, quod eſt, triginta duas ſemitas Sapientiæ & Portæ 50 quid, & cur ita dicantur. Potentiæ ducere in actum. Portæ dicuntur, quia nemo ad perfectam dictarum ſemitarum notitiam peruenire poteſt iuxta Cabaliſtas, niſi priùs per has portas ingreſſus fuerit. Quarum cognitionem primus Moyſes tradidiſſe poſteris creditur, earumque omnium præter vnius intelligentiam habuiſſe. ita in porta lucis R. Ioſeph Caſtilienſis.

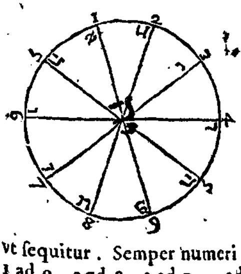
R. Ioſeph Caſtilienſis. אמרו רבותינו חשמים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נמסרו למשה חוץ מאחד שנמאר ותחסרהו מעט מאלהים:

Dixerunt Rabbini noſtri, quinquaginta portæ creatæ ſunt in mundo, & omnes præter vnam traditæ ſunt Moyſi, ſecundùm quod ſcriptum eſt, Minuiſti eum paulò

minus

minùs à Dijs, id eſt, ab Angelis. Et Rambam in Geneſ. exordio ait, omne quod Moſi per portas intelligentiæ traditum eſt, continetur in lege diuina, *vel ſenſu literali, vel allegorico per dictiones, vel Arithmeticas ſupputationes, vel geometricas literarum figuras, ſiue deſcriptas, ſiue tranſmutatas, vel harmoniæ conſonantias ex formis characterum, coniunctionibus, ſeparationibus, tortuoſitate, directione, defectu, ſuper abundantiâ, minoritate, maioritate, coronatione, clauſura, apertura, & ordine reſultantes*. Per hanc quoque legem, aiunt Cabaliſtæ, à diuino ſpiritu adeptus eſt Salomon Rex ſapientiſſimus omne quod nouerat, iuxta illud lib. Reg. *Dedit autem ei Deus ſapientiam & prudentiam multam nimis, quaſi arenam, quæ eſt in littore maris; & creuit ſapientia Salomonis ſupra ſapientiam omnium Orientalium, & Ægyptiorum, erat*[que] *ſapientior cunctis hominibus, & diſputauit ſuper lignis à Cedro quæ eſt in Libano vſque ad hyſſopum quæ egreditur de pariete; & diſſeruit de volucribus, & reptilibus, & piſcibus*. Aperuit itaque ſpiritus ſiue intelligentia Salomonis quinquaginta totius naturæ portas præter vnam omnes, ad triginta duas ſemitas ſapientiæ, quæ ſunt ſemitæ ad quadrigam diuinitatis, rerumque altiſſimarum, incomprehenſibiliumque myſteria dirigentes. Sed iam videamus, quænam illæ ſint portæ.

Pardes primò totum rerum complexum diuidit in portas quinque principaliſſimas, ſuntque prima & infima, elementa; ſecunda, mixta ex elementis conſtituta; tertia, animarum Mundus; quarta, corporum cœleſtium ſyſtema; quinta, Mundi archetypi ſiue intellectualis conſtitutio: Quarum ſingulæ in decem alias Claſſes ſiue particulares portas diuiſæ numerum dant quinquaginta portarum, id eſt, decem hi tam eſſentiarum, quàm intelligentiarum Mundi per 5 multiplicati 50 ianuas aperiunt, per quas intramus in illa creaturarum penetralia, quæ eminentibus notis in opere ſex dierum deſignantur. Innuit totum hoc quinquaginta portarum negotium Picus Mirandulanus ænigmaticâ hâc concluſione. *Qui ſciuerit, quid ſit denarius in Arithmetica formali, & cognouerit naturam primi numeri ſphærici, id eſt, 5, ſciet ſecretum 50 portarum intelligentiæ, & magni Iubilæi, & milleſimæ generationis, & regnum omnium ſeculorum*. per denarium circularem numerum hoc loco intelligitur tota rerum vniuerſitas; per numerum primum ſphæricum intelligitur quinarius, qui numerus pariter circularis & cubicus eſt: ſi enim tam 10, quam 5 quadraueris, aut cubicaueris in infinitum, ſemper in fine remanebit radicalis, id eſt, vel 0, vel 5. vti in præcedentibus demonſtratum eſt. Cabaliſtæ præſenti ſchemate myſterium deſcribunt. Fiat circulus in quo ducantur quinque diametri ſeu lineæ in centro ſe interſecantes, & in terminis earum ponantur numeri ab vno ad nouem, vt ſequitur. Semper numeri vni diametro adſcripti ſimul iuncti, velut 1 ad 9. 2 ad 8. 3 ad 7. 4 ad 6. 5 ad 5. conficient 10. ita quidem, vt

Pardes.

Portæ quinque principaliſſimæ quę

Subdiuiduntur ſingulæ in alias decem minus principales.

Picus Mirandulanus.

quina-

quinarius medium ſemper obtineat denariæ reuolutionis. Quinario itaque per 10 multiplicato exſurget numerus 50 portarum intelligentiæ, ſeu anni Iubilæi; ſi verò decem cubicaueris, naſcetur milleſimus generationis, & ſic eodem in infinitum cubicato, naſcetur infinitudo, magnum illud Sabbathum Sabbathorum, quod eſt regnum omnium ſeculorum, quod & à Cabaliſtis Enſuph dicitur, & eſt Deitas ipſa ſine indumento; reliqua enim Deus produxit amictus lumine ſicuti veſtimento, vt eſſet lumen de lumine, ac inde veſtimenti ſui lumine creauit Mundum intelligibilem, ſpirituum ſeparatorum & inuiſibilium, quod Cabaliſtæ cœlum vocant. Vnde R. Eliezer, cùm interrogaretur, vnde creatum eſſet cœlum, reſpondit: מאורלבושו לקח, id eſt, *de lumine veſtimenti ſui ſumpſit*. Atq; hucuſque aſcendit Moſes ad Deum, vt cognoſceret lumen veſtimenti eius, & Sabbathum Sabbathorum, & Iubilæum ſuperius, & milleſimam generationem; quod totum nihil aliud eſt, quàm Mundus ſuperior idearum, Angelorum, fœlicium animorum. Cùm itaque Moſes Deum ſine veſtimento, id eſt, reconditam diuinitatis faciem, videre nequiuerit, rectè dicitur, iuxta R. Eliezerum, ad vltimam 50 portarum pertingere non valuiſſe, iuxta illud; *Faciem meam videre non poteris*; quod ita exponunt Cabalici:

R. Eliezer.

אקרא לפניך השם הגדולש שלא תוכל לראתו׃

Rambam. Id eſt, *Vocabo coram te nomen magnum, quod non poteris videre*. ita Rambam in 33 Exodi. Quo ſanè luculenter apparet, Deum iuxta citatum Authorem, eſſe ſuum tetragrammaton, & à Moſe non fuiſſe viſum. Eſt enim hoc omnium portarum principium ſuper omnem creaturam ante creationis exordium, iuxta illud Onkelos: ברא ייי ית שמיא וית ארעא, *Creauit Deus tetragrammatus cœlum & terram*; Nam vt ſuprà citatus Eliezer dicit:

Onkelos.

עד שלא היה העולם היה הקבה ושמו בלבד׃

Id eſt, *Vſquequo non fuit creatus Mundus, fuit Deus, & nomen eius tantùm*. Et Rambam 29. libro Moreh:

R. Akiba.

תהילה שלא היה שום דבר נמצא כלל אלא השם וחכמתו׃

Id eſt, *Ab initio cùm non eſſet vlla res, ſolus Deus erat nomen tetragrammaton, & ſapientia eius*. Moſes itaque 49 ſolummodò portarum notitiam habuit, & per eas legem diuinam inueſtigauit, ad quinquageſimam minimè permiſſus; Ioſue verò 48 tantùm notitiam habuit, vnius minùs Moſe iuxta R. Akiba. *Et poſt mortem Moſis abſcondita fuit Ioſue porta vna, & relictæ fuerunt quadraginta octo, & Salomon laborauit ſuper illa porta ad reducendam eam, ſed non poterat*; non itaque Ioſue tantum valuit aſcendere, quantum Moſes, ideò vno gradu eo fuit inferior. Sed iam quales illæ portæ ſint, videamus. Diximus ſuprà, portas in quinque principaliſſimas Claſſes diuidi, earumque vnamquamq; in decem particulares portas diſtribui; has nunc ordine explicemus.

Prima Claſsis.

Elementorum primordia.

עולם היסודות׃

Porta 1 & infima. Materia prima, Hyle, Chaos חומר.
2 Vacuum & inane, id eſt, formarum priuatio.
3 Appetitus naturalis, abyſſus.
4 Elementorum diſcretio & rudimenta.
5 Terrenum elementum nullis adhuc ſeminibus inſectum.
6 Aquæ elementum operiens terram.
7 Aëris ex aquarum abyſſo exhalantis elementum.
8 Ignis elementum fouens & animans.
9 Qualitatum ſymbolizatio.
10 Appetitus earundem ad commiſtionem.

Claſsis ſecunda.

Miſtorum Decas.

Porta 11 Mineralium, terrâ diſcoopertâ, apparitio.
12 Flores & ſucci ad metallorum generationem ordinati.
13 Mare, lacus, flumina intra alueos ſecreta.
14 Herbarum, arborumque, id eſt, vegetatiuæ naturæ productio.
15 Vires & ſemina ſingulis indita.
16 Senſitiuæ naturæ productio, id eſt,
17 Inſectorum & Reptilium,
18 Aquatilium, } vnà cum proprietatibus eorundem.
19 Volucrium,
20 Quadrupedum procreatio.

Claſsis Tertia.

Humanæ Naturæ Decas.

עולם קטן׃, *id eſt*, Μικρόκοσμος, *Mundus minor*.

Porta 21 בריאת האדם, Hominis productio.
22 עפר מן האדמה, Limus terræ, damaſcenæ materia.
23 הנשמה ונפש, Spiraculum vitæ anima, ſiue
24 סוד האדם וחוה, Adami & Euæ myſterium.

25 האדם כלבו, Homo omnia, microcoſmus.
26 חמשה כחות הגשם, Quinque potentiæ exteriores*.
27 חמשה כחות הנפש, Quinque potentiæ interiores.
28 האדם הוא שמים, Homo Cœlum.
29 האדם הוא מלאך, Homo Angelus.
30 האדם הוא דמות האלהים, Homo Dei imago & ſimilitudo.

Claſsis Quarta.

Continet Cœlorum Ordines, & vocantur ab Hebræis

עולם הגלגלים, *id eſt, Mundus ſphærarum; quæ ſunt*

Porta	31	הלבנה	הגלגל*	Cœlum Lunæ.
	32	הכוכב		Cœlum Mercurij.
	33	הנוגה		Cœlum Veneris.
	34	החמה		Cœlum Solis.
	35	מאדים		Cœlum Martis.
	36	צדק		Cœlum Iouis.
	37	שבתאי		Cœlum Saturni.
	38	הרקיע		Cœlum firmamenti.
	39	גלגל ראשון		Primum mobile.
	40	גלגל הגלגלים		Cœlum Empyreum.

Claſsis Quinta.

Nouem Angelorum Ordines continet, & vocatur.

עולם המלאכים, *id eſt, Mundus Angelicus, vt ſequitur*

Porta 41 חיות הקודש, Animalia ſancta, Seraphini.
42 אופנים, Ophanim, id eſt, Rotæ, Cherubini.
43 אראלים, Angeli magni fortes, Throni.
44 חשמלים, Haſchemalim, id eſt, Dominationes.
45 שרפים, Seraphim, id eſt, Virtutes.
46 מלאכים, Malachim, id eſt, Poteſtates.
47 אלהים, Elohim, id eſt, Principatus.
48 בני אלהים, Ben Elohim, id eſt, Archangeli.
49 כרובים, Cherubin, id eſt, Angeli.

Claſsis Sexta.

אין סוף, *Deus immenſus.*

עולם עליון, *Mundus ſupramundanus & Archetypus.*

Porta 50. Deus Optimus Maximus, quem mortalis homo non vidit, nec vllo mentis ſcrutinio penetrauit, eſtque quinquageſima porta, ad quam Moyſes non pertigit.

„ Hanc ſolus Deus homo Chriſtus IESVS verus Meſſias penetrauit; ſuiſque electis eam viam monſtrauit per lumen fidei, iuxta illud: *Dedi te in fœdus populi, in lucem gentium*; & illud: *Ambulabunt gentes in lumine tuo.* Atque hæ ſunt quinquaginta portæ, per quas ab Intelligentia ſeu Spiritu ſancto aditus paratur ad triginta duas ſemitas ſapientiæ ſedulo & indefeſſo legis ſcrutatori.

§ VII.

De Poteſtatibus triginta dextris menſuram Gedulah ſtipantibus, & de totidem ſiniſtris Geburah ſtipantibus; deque nomine ſeptuaginta duarum literarum, & triginta duarum ſemitarum Sapientiæ. omnia ex mente Hebræorum.

EXpoſitis in præcedentibus paragraphis quinquaginta portarum Intelligentiæ, quæ à tribus ſupremis Sephiroth procedunt, myſterijs; iam ſeptem inferiores Sephiroth, quæ ſunt מעשה בראשה, *opus fabricæ*, cum ſingulis earum proprietatibus pari paſſu exponamus.

In ſyſtemate Sephirotico tres ponuntur canales, primus à *Gedulah*, ſiue *Cheſed*, id eſt, *magnificentia* ſeu *miſericordia*, ad *Geburah* ſiue *fortitudinem ſeueritatemque* deducitur; alter ad *Thiphereth* ſiue *pulchritudinem*; tertius ad *Netſah*; totidem quoque à *Geburah* ad *Gedulah*, ad *Tiphereth*, & ad *Hod* deducuntur; à *Cheſed* ad *Geburam* reciprocus canalis miſericordiæ & iuſtitiæ ducitur, & vt Rashi aſſerit, ſe habent vt ignis & aqua.

שלשה צנורות יוצאים מהחסד ואחד מהם אל גבורה וכן מהגבורה יוצא כח אל החסד אש של גבורה ליבש לחום המים של חסד ומים של חסד לכבות אש הגבורה וע״י הצינור הוה נכללים חסד בגבורה וגבורה בחסד:

Id eſt, *Tres canales ſeu fiſtulæ egrediuntur ex Cheſed, id eſt, menſura miſericordiæ, & primus ex illis deducitur ad Geburah menſuram ſeueritatis, & pariter à Gebura ſeu à ſeueritatis menſura ad menſuram miſericordiæ egreditur virtus, id eſt, ignis, quem ſeueritatis menſura notat, vt exſiccet humidum aquarum, quæ*

appropriantur menſuræ Cheſed, id eſt, miſericordiæ; & aquæ, quæ appropriantur menſuræ Cheſed, id eſt, miſericordiæ, vt extinguant ignem Geburah ſiue ſeueritatis. Si enim ſola miſericordia Dei foret, Mundus peccatorum iniquitatibus ſubuerteretur; & ſi ſola iuſtitia ſeu ſeueritas Dei, idem contingeret; hinc ſecundus canalis vtriuſque & *Gedulah* & *Geburah* ad *Tiphereth*, id eſt, *pulchritudinem & clementiam* deducitur, quæ eſt temperies quædam, ſiue harmonicum quoddam temperamentum, quo miſericordia iuſtitiæ, & hæc miſericordiæ aptè, ad Mundi integritatem & ſubſiſtentiam, temperantur; atque hæ ſunt duæ columnæ, quæ Moyſen ſub forma nubis & ignis præcedebant in exitu. Quæ omnia Simeon Ben Iochai pulchrè his verbis latinè redditis deſcribit: *Et quoniam per columnam gratiæ vel miſericordiæ Mundus non poterat gubernari, ideo neceſſe fuit, vt emanare faceret poſt columnam gratiæ vel miſericordiæ columnam fortitudinis ſeu ſeueritatis, quæ & iudicium ſignificat; cùm verò neutrâ harum duarum columnarum Mundus gubernari poſſet, ſed opus eſſet proprietate ſeu menſura, quæ exprimeret intermedium, ideo emanare fecit proprietatem ſeu menſuram Tiphereth, hoc eſt, pulchritudinis, quæ eſt menſura media inter duas, ita vt faceret reconciliationem inter gratiam ſeu miſericordiam, & fortitudinem ſeu ſeueritatem, eaſque ad concordiam reuocaret; quoniam verò ex parte fortitudinis ſeu ſeueritatis datur pœna pro peccatis, quæ quis peccauerit iuxta normam iudicij; Hinc Canalis tertius, qui ex Cheſed ad Netſah, id eſt, à miſericordia ad victoriam ducitur, affixa ſibi habet præcepta affirmatiua, & canalis à Geburah ſiue ſeueritate ad Hod ſecum trahit præcepta negatiua*; quæ poſtea ampliùs explicabuntur. Præterea canales dicti *Gedulæ* & *Geburæ* in *Tiphereth* ducti, ad Mundi temperamentum ſecum trahunt vtrinque triginta quinque Principes miſericordiæ dexteros ſiue remuneratores, ſeueritas totidem ſiniſtros caſtigatores, quæ coniuncta conſtituunt ſeptuaginta præſides totius Mundi, quæ annumeratæ binis menſuris vnde profluxerunt, conſtituunt ſeptuaginta duos Angelos ex tribus verſibus 14 Exodi extractos, vti ſuprà in § de ſeptuaginta duarum literarum nomine oſtendimus. Numerus autem virtutũ pertingit ſecundùm Cabalicos ad 216; quarum 72 ſiniſtræ, 72 mediæ, 72 dexteræ. quod quomodo intelligendum, aperiamus.

R. Simeon Ben Iochai.

216 Poteſtates in 3 ordines hebdacontadyadicos diuiſæ.

Docuimus ſupra ex 3 Exodi verſibus, qui incipiunt: ויסע ויבא ויט, tres ſeries conſtitui, quarum vnaquæque ſeptuaginta duas literas continet; & ויסע primus verſus reſpondet ſeptuaginta duabus poteſtatibus dexteris, ſecundus verſus ויבא ſeptuaginta duabus medijs, & ויט tertius verſus, 72 ſiniſtris competit poteſtatibus, quæ ſimul iuncta dant 216, numerum poteſtatum, quibus tres canales *Gedulæ*, *Geburæ* in *Tiphereth* ſtipati ſunt quarum ſiniſtræ pœnas infligunt præuaricantibus; dexteræ præmia largiuntur obſeruantibus legem; mediæ exceſſum pœnarum præmiorumque iuxta ratam proportionem temperant. Atque hinc arcanum emanauit, quòd medius verſus ויבא non recto, ſed retrogrado ordine collocetur, adeoque tres quælibet literæ correſpondentes nomen Angeli ſiue poteſtatis conficiant mediatricis, quæque iuſtitiam cum miſericordia quadamtenus conciliet. Sed audiamus Authorem Pardes.

עוד מהצינור הזה נמשכים גם ע״ב כחות המצטרפים אל ע״ב כנודע שהם ר״ו אותיות ע״ב דימין וע״ב דשמאל וע״ב אמצעיים התפארת הוא המוצאים מן הכח אל הפועל ומכריעם לימין: וכן על ידי הצינור הוא ענין ההכרעה בצירוף אותו של גבורה Pardes.

Id eſt; *Iterum Canalis hic trahit ſecum ſeptuaginta duas poteſtates comparatas ad 72 nomina, ſicuti notum eſt, & ſunt 216 literæ, ſeptuaginta duæ ex ijs ſiniſtræ, ſeptuaginta duæ mediæ, & eſt Tiphereth, quæ eas educit ex potentia in actum, quæ ligantur à ſeptuaginta duabus dexteris, & ſic ope canalis huius fit præponderatio ratione Geburæ.* Sic Pardes. Sed hæc de duarum *Geburæ* & *Gedulæ* menſurarum ſatellitio ſufficiant.

§ VIII.

De præceptis affirmatiuis & negatiuis, quæ annexa ſunt canalibus Sephiroth Gedulæ & Geburæ ad Netſah & Hod, ex mente Hebræorum.

Canalis, qui à menſura *Gedula* ſiue *Cheſed*, ſcilicet *miſericordiæ* ad *Netſah*, hoc eſt, *victoriam* rectè & normaliter tendit, vt & canalis oppoſitus à *Geburah* ſiue *Pechad*, hoc eſt, *ſeueritate* & *timore* ad *Hod*, id eſt, *gloriam* tendit, annexa habent præcepta legis, ille affirmatiua, hic negatiua. Affirmatiua apud Rabbinos vocantur עשה, *facies*; negatiua לא תעשה *non facies*. Hinc aptè canales à *Geburah* ad *Hod*, & ab *Cheſed* ad *Netſah* ducuntur, vt indicaretur, facientibus legem, beneuolas eſſe dextras poteſtates à miſericordia originem habentes; non facientibus, ſiniſtros vindictam minari, & de præuaricantibus pœnas & ſupplicia ſumere, idque vt ſicuti *Hod*, id eſt, *gloria* Dei in iuſtitia ſua demonſtratur, ita ſeruantibus legem victoria & æternitas, quæ per *Netſah*, cuius canalis ab *Cheſed* deducitur, ſpondentur; & ſic miſericordia Dei in victoria, quam zelantibus legem contra ſiniſtras poteſtates pollicetur, oſtenditur. Verùm vt arcanum præceptorum luculentiùs pateſiat; Præcepta affirmatiua & negatiua quomodo vocentur apud Rabbinos.

Notandum, præcepta vniuerſæ legis numerari 613. Colliguntque hæc eadem ex Decalogo, quæ tot literas habet, quot præcepta in lege numerantur; vnde & totum legum complexum תריג *Tharig* vocant, qui nihil aliud eſt, quàm numerus dictorum præceptorum 613, vt in margine patet. Diuiduntur autem omnia præcepta partim in affirmatiua, partim in negatiua; ſiue in facies, & non facies, vti dictum eſt. Affirmatiua ſunt 248, tot videlicet, quot in corpore humano oſſa ſunt, atque adeo רמח *Ramach* vocantur, vocabulo numerum 248 continente. Negatiua ſunt 365. à vocabulo שסה *Schaſah* hunc eundem numerum continente dicta, ſuntque tot, quot in vno anno Solari dies ſunt, videlicet 365; quæ fusè Cabaliſtæ deſcribunt. Et membra 248 humani corporis, quæ affirmati-

Præcepta omnia Legis ſunt 613.

ת	400
ר	200
י	10
ג	3
	613

Affirmatiua ſunt 248, quot ſunt in corpore humano oſſa.

Negatiua 365 quot ſc. dies in anno.

Membra 248 humani corporis quæ. matiuis præceptis reſpondent, hoc pacto diuidunt. Triginta oſſa in extremis digitis pedis (nempe ſex in vnoquoq; digito pedis;) decem בקורסל in talo; duo בשוק, *in crure*; quinque בארכובה, *in genu*; vnum בירך, *in femore*; tria בקוליות, *in coxis*; triginta בכף יד, *in manu* (ſex ſcilicet in vnoquoque digito) duo בקנה, *in canna*; duo בגמר, *in cubito*; vnum בזרוע, *in brachio*, ſiue lacerto; quatuor בכתף, *in ſcapula*; vndecim בצלעות, *coſtæ*.

101 vn. later. 102 alt. later. Ecce centum & vnum ab vno latere, totidem ab altero faciunt 202. præ-
18 terea octodecim חוליות, *vertebræ in ſpina dorſi*; nouem בראש, *in capite*; octo
9 8 בצואר, *in collo*; ſex במפתחי הלב, *in apertura cordis*, id eſt, *thorace*; quinque
6 5 בנקבין, *in cauitatibus ſuis*. Sic habes 248. Iudicent porrò anatomiæ pe-
248 riti de hac Iudaica anatomia, quam decerpſimus ex libro intitulato אבקת רכל, id eſt, *puluis pigmentarij*, *part. 2*.

De præceptis negatiuis, quæ ſunt 365, tot ſcilicet, quot dies in anno ſolari, ita legitur in tractatu מכות *Makoth*, id eſt, *plagarum* c. 3. fol. 145.

תר"ג מצות נתנו למשה בסיני ש'ס'ה' מצות לא תעשה כמנין ימות החמה ורמ"ח מצות כנגד אבריו של אדם:

Tharig, id eſt, 613 *præcepta data fuerunt Moſi in Sinai*; 365 *negatiua, iuxta numerum dierum ſolarium*; 248 *affirmatiua iuxta membra hominis*. Ad hanc traditionem R. Salomonis Gloſſa eſt: *Præcepta 248 facienda ſunt,* R. Salom. *quia vnicuique membro dicitur, fac & ſerua præceptum*; 365 *præcepta non facienda ſunt, quia vnoquoque die monentur homines, ne tranſgrediantur os Domini*. Verùm quid per myſterioſam hanc deſcriptionē indicare velint, aperiam.

Legem Dei æternam & immutabilem, veluti archetypon quoddam & ideam ex mandatorum lege, tanquam ex vmbroſa quadam imagine, conijcimus; cùm verò ſuſceptor legis homo, paruus Mundus, ad Vniuerſi habitum, atque ad imaginem & ſimilitudinem Dei factus ſit, ſalus & perfectio eius iure veluti quodam poſtulare videbantur, vt magnum Mundum & Conditorem ſuum facto opereque referret atq; imitaretur: imitaturus autem cū non erat, niſi lege conformi & ſimili illi legi, quâ regitur Orbis, & Microcoſmi œconomia, per membrorum diuerſorum, diuerſarumque operationum in vnum ſcopum & finem, quæ eſt conſeruatio hominis, tendentium legem, actus ſuos moderaretur. Quemadmodum igitur ex recta membrorum humani corporis, quæ legis diuinæ ſymbola ſunt, conſtitutione totum corpus ſe habere debet, ſic ex legum obſeruatione tota anima rectè ſe habens, ſanitatem, vitam, pacem, & Deo placitam
Præceptorū numerus in nomine Abraham. perfectionem conſequitur. Contrà ſi vel vnicum ex 248 humani corporis deſloretur, deficiat, hiet, malè habeat, totum corpus languet, & in operationibus ſuis deficit. Pari paſſu, ſi anima vel vnicum in lege præce-
א 1 ptum tranſgrediatur, præuaricationis omnium, vt Apoſtolus dicit, rea
ב 2 efficitur. Sunt itaque humani corporis membrorum virtutes & operatio-
ר 200 nes ad 248 præcepta affirmatiua, quibus tota lex veluti totidem articu-
ה 5 lis nectitur, prorſus analogæ. Hinc diuinâ quâdam diſpoſitione factum
ם 40 eſt, vt nomen אברהם Abraham κατὰ τὴν ἰσοψηφίαν reſolutum, numerum præce-
רמח 248 ptorum 248 contineret: cùm enim omnium credentium pater eſſet futurus,

turas, meritò cùm Deus veluti exemplar & ideam quandam eſſe voluit obſeruantiam, præceptorum. Hinc ad eum vox Dei iubentis eum, hortantiſq; ad perfectionem; *Ambula coram me, & eſto perfectus*; & alibi; *Cuſtodiuit Abraham præcepta & mandata mea & ſtatuta mea, totamq́ legem ſeruauit*. Meritò itaque in nomine legis tenebat ſcopum, in quem tanto ſtudio collimabar.

Sed cur oſſibus comparantur præcepta? reſpondeo, quòd ſicuti oſſa humanæ compaginis conſiſtentia eſt, ſic præcepta affirmatiua animæ; neque enim ſpiritus Dei corpus intrat niſi oſſa ad oſſa acceſſerint, vnumquodque ad iuncturam, vti habetur in Ezechielis viſione: quicunque enim perfectè præcepta hæc obſeruarit, is canales ſuperiorum influxuum omnes ſibi aperiet; contrà qui ab obſeruantia eorundem defecerit, quid aliud agit, niſi vt canales & fiſtulas Sephirothicarum emanationum claudat, obſtruat, plantaſque diuinæ arboris detruncet? Hinc diuina bonitas 248 præceptis affirmatiuis, tot negatiua adiunxit, quot dies in anno, id eſt, 365, vt hoc ipſo indicaretur, homini iuſto, & coram Deo in ſimplicitate ambulanti nullum diem tranſire debere ſine diuinorũ mandatorum contemplatione, iuxta illud: *In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi*; & illud: *Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore*; quò & Pſalmus 118. toties collimat. Sicuti enim Sol 365. dierum ſpacio circulum conficiens, mundum omnium bonorum vbertate complet, ita anima mandatorum diuinorum circulum conficiens, omnium bonorum vbertate expletur, qui eſt finis totius legis. ſed ad canales reuertamur.

Præcepta cur oſſibus humani corporis comparantur

Tiphereth per duos Canales influit in *Netſah*, in *Ieſod*, & in *Hod*: & quemadmodum tres ſupremæ Sephiroth coniunguntur in *Kether*; ita duæ *Gedulah*, & *Geburah* in *Tiphereth*; ſicq; *Netſach* & *Hod* in *Ieſod*, id eſt, *fundamento*, quod eſt fons aquarum viuentium; Deus viuus אלחי; ab omnibus enim reliquis gratiam haurit & vitam, quam in *Adonai*, quæ eſt *Malcuth*, transfundit. In quantum itaq; gratiæ dimenſionem ſuſcipit, אל *El*, vocatur; in quantum autem vitam largitur, חי *He viuus* dicitur; cùm vitæ vigorem hinc in *Malcuth* traſfũdit, *Adonai* dicitur, & cuiuſuis rei mobilis animam deſignat, reptilium ſcilicet in arida, piſcium in mari, iumentorum, belluarum, volucrum, hominum, totiuſque Cœli ac Stellarum ad ſingula eorum genera copias demonſtrat, ſupernamque homini aſsiſtentem animam mentemque, vt Platonici loquuntur. Omnes itaque menſuræ per tres ſupremas, & totidem intermedias, & tandem per tres infimas diuerſis canalibus per *Ieſod* in *Malcuth*, hoc eſt, *Regnum* deuoluuntur; cuius nomen *Adonai* ſpecie ignis deuorantis veſtitum in ſublimi ſolio Altiſsimi ſedens vt Princeps, & totius terrarum Dominus regijs inſignibus ornatus, totiuſque quadrigæ ſuperiorum inferiorumque accedente quadraginta duarum literarum nomine, ſolidiſsimus præſes effulget, iuxta illud, *Adonai, Adonenu, Domine Dominus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra*. Hunc enim, vt aiunt, ad ſuperos euehit, illum ad inferos & æterni ſupplicij barathrũ præcipitat; hunc languentem, illum ſanũ & valentem reddit, prout iudicij æquitas exigit ſuperiorũ numerationum; à quibus ſeueritatis, aut miſericordiæ clementiæuè nomen accipit;

ibi

ibi enim nihil iniquè flectitur, nihil obliuioni datur; nulla ibi perſonarum acceptio, ſed vt à ſuperioribus haurit, ita in inferiora diſpenſat. Eſt enim omnium numerationum penuarium & templum, vtpote in quo modi numerationum reponuntur; potiſſimùm autem *Tiphereth* ſiue *pulchritudinis* receptaculum eſt; huc enim nomine Dei יהוה tetragrammato manuducente, à 13 ſummitatibus Coronæ ſummæ, 613 columnæ lucis, quæ ſunt 613 legis præcepta, in hoc receptaculum erumpunt, & quaſi prodeuntia flumina deriuantur. Deinde de triginta duabus ſemitis Sapientiæ, & quinquaginta portis Intelligentiæ, de ſeptuaginta duobus pontibus, à ſummæ miſericordiæ aquis proficiſcentibus, & de viginti duabus flammei ignis ſpeciebus ſeueritatis ex ſupremis mentibus per mediam lucem incedentibus, ſeptuaginta proſiliunt & ſcaturiunt benedictionum luces, perque viam æternitatis & gloriæ in numeratione *Ieſod elchai* iunguntur; & inde in ipſum Regnum ſeu Coronam inferiorem *Adonai Malcuth* dictam confluunt. Habes breuiter, quid per Sephiroticum ſyſtema decem diuinorum nominum indigitent Cabalici; nihil porrò reſtat, niſi vt typum hucuſque dictorum hoc loco exhibeamus; ex cuius ſedula inſpectione, dictorum veritas, luculentiùs patebit.

§ IX.

Interpretatio ſchematis Sephirotici, iuxta ſenſum ab Hebræis intentum.

TAmetſi fusè in præcedentibus Capitulis, & Paragraphis ſignificata huius ſyſtematis explicauerimus, vt tamen Lector curioſus omnia luculentiùs perſpiciat, hoc loco κατὰ τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ſingula enodabimus.

Primò itaque totum ſyſtema conſtat decem rotis ſeu circulis, in quorum centro ſinguli impoſitum habent vnum ex diuinis nominibus, quorum cognomina ſupraſcripta, exhibent numerum & nomen decem Sephiroth ſiue numerationum: in circuitu verò rotarum decem Sephiroth deſcriptæ ſunt, ſingulæ in ſingulis rotis; quas Author Pardes mobiles circa centrum facit: in vertice omnium ſphæra ponitur dimidia parte nigra; quâ indicatur abſtracta Dei in fontani luminis inacceſſa abyſſo, nullâ mente comprehenſibilis eſſentia, vti in præcedentibus fusè expoſitum fuit, vocaturque à Cabaliſtis Horizon æternitatis, cauſa cauſarum, vno verbo *Enſuph*, id eſt, *infinitudo*, quia ex hac infinita Dei eſſentia, quaſi ex inexhauſto fonte omnia ineffabili quâdam ratione profluunt ſuper reliquas tùm tres emanationes ſupremas, tùm numerationes ſeptem inferiores. Singulæ autem rotæ Sephiroticæ, decem diuinis nominibus ſunt inſignitæ, quo indicatur, Deum omnia in omnibus, & omnia in Deo vnum quiddam & indiuiſibile eſſe, vt explicabimus.

Explicatio decem Sephirarum, Kether.

Prima Sephira vocatur כתר *Kether, Corona ſumma*, eſtque primam emanationis principium, quem Patrem dicimus, cuius in centro inſcriptum

ptum nomen eſt אהיה *Ehieh*, id eſt, *fui, ſum, ero*; inſignitur decem in circuitu Sephiroth, quia vti ab ea omnes reliquæ profluunt, ita in idem reſoluuntur principium; eſt enim & *Binah*, & *Chochma*, & *Gedulah* & *Geburah*, & *Tiphereth*, & *Netſah*, & *Hod*, & *Ieſed*, & *Malchut*, id eſt, ipſa *ſapientia*, *intelligentia*, *magnitudo*, *fortitudo*, *pulchritudo*, *æternitas* ſeu *victoria*, *gloria*, *fundamentum*, *Regnum* omnium ſeculorum, cùm vt ab eo omnia profluunt, ita in eum redeant; eſtque in reliquis Sephiroth tanquam cauſa in effectis diſparatis. Secunda Sephirah dicitur *Chochma* ſeu *ſapientia*, ſecunda in diuinis emanatio, quam & Filium ſeu Verbum dicimus, cuius nomen eſt יה *Iah*, reliquis decem Sephiroth circum circa inſignitum; Cùm enim Filius ſit Patri coëſſentialis, omnia quæ in Patre ſunt, erunt in Filio; & conſequenter quemadmodum omnia decem attributa in corona vnum ſunt, ita & in Sapientia, quia hæc cum Patre, quoad naturam, vnum eſt. Idem dicendum eſt de tertio emanationis principio ſeu Sephirah, quæ *Binah*, id eſt, *intelligentia* dicitur; nos Spiritum ſanctum dicimus; qui cùm à Patre & Filio æterna procedat origine, & vtrique coëſſentialis exiſtat, eadem quoque vtrique communia attributa eſſentialiter, tanquam vnum cum vtroque, participabit. Atque hæ ſunt tres ſupremæ emanationes, quæ ad mundanæ fabricæ creationem ſe procingentes, ſeptem nominibus veluti totidem veſtimentis indutæ, ſingula dictis nominibus inſigniuntur; quæ quidem dicta ſunt ab effectibus, quos in mundana administratione præſtant. Vocantur autem *Magnitudo* ſeu *miſericordia*, *Fortitudo* ſeu *timor*, *Pulchritudo* ſeu *clementia*, *Æternitas* ſeu *victoria*, *Honor* ſiue *gloria*, *Fundamentum*, & *Regnum*. Quæ quidem ſeptem Sephiroth rotas ſuas habent decem alijs Sephiroth inſignitas, vt oſtenderetur, quòd vbicunque v. g. *Magnitudo* ſeu *miſericordia* Dei, ibi conſequenter omnes reliquæ Sephiroth coëxiſtant, cùm Magnitudo nec ſine Corona, nec ſine Sapientia, nec ſine Intelligentia, nec ſine iuſtitia, nec ſine pulchritudine, nec ſine æternitate, nec ſine gloria, nec ſine fundamento, nec ſine regno conſiſtere poſſit. Idem de reliquis rotis Sephiroticis ſentiendum eſt. Eſt enim vnus & idem Deus, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, qui miſeretur & caſtigat, qui ſine ſine & termino pulcher eſt, qui viuit & viuere facit omnia, qui glorificat omnia, qui fundat omnia, qui regit & gubernat omnia. Vides igitur cur vnaquæque Sephirah ſeu numeratio, alias decem eodem circulo incluſas teneat. Mobiles tamen ſunt, quia attributa eidem canali quocunque modo applicata, diuerſas operationes effectuſque in mundo cauſantur, in quantum ea à malitia vel bonitate vitæ hominum dependent. Si enim ſingulis canalibus reſponderint v. g. Miſericordiæ Sephirah in omnibus rotis; tunc totus Mundus miſericordiâ & beneficentia Dei replebitur; vti factum eſt in diebus Meſſiæ: ſi ſingulis Sephiroticis canalibus reſponderit in rotis Sephirah ſeueritatis, tunc totus Mundus ob peccatorum enormitatem deputatis à diuina iuſtitia pœnis, malorumque inundationi ſubiacebit, vt factum eſt in diebus Diluuij, quibus Deus totum Mundum perdidit. Miſtæ verò Sephiroth, miſtas in Mundo operationes efficient. Sed de hiſce fusè ſuprà.

Chochma.

Binah.

Septem inferiores Sephiræ.

Mundi quatuor in ſyſtemate Sephirotico.

Archetypus.

Angelicus.

Sidereus.

Elementaris.

Conſiderandi porrò ſunt in hoc ſyſtemate quatuor Mundi; Mundus diuinitatis, in quo ab æterno omnes rerum poſſibilium impoſſibiliumque rationes & exemplaria extiterunt, diciturque Mundus Archetypus, & deſignatur per אין סוף *Enſuph*, & tres ſupremas emanationes. Secundus Mundus immediatus & proximus Deo, dicitur Mundus Angelicus, in quo ſecundum quandam analogiam omnia, quæ in primo Mundo ſunt, exiſtunt, in decem claſſes, quas in præcedentibus contemplare, decupartita; ſingulæ claſſes iterum nomen Dei portant, veſtitæque ſunt 10 Sephiroth, quarum ope & Mundum adminiſtrant, & mala vel bona hominibus pro iuſtitiæ aut miſericordiæ ratione infligunt; legis æternæ executores, cui cum lex ſcripta Moyſis, quæ per 2 tabulas aptè indicatur, analoga ſit, hinc eam obſeruantibus benignos influxus, malignos eandem præuaricantibus exhibent. Tertius Mundus eſt, Mundus ſidereus, notatus in lege per candelabrum heptalychnum, ſiue 7 lichnuchis conſpicuum, quibus ſeptem planetas indicant, & per tabulam panum propoſitionis; & per duodecim ſigilla quibus panes imponebantur, duodecim ſigna Zodiaci aptè deſignabantur; in quorum medio rota *Tiphereth*, hoc eſt, *pulchritudinis*, ſiue ſolis, tum ſeptem planetis, tum duodecim ſignis Zodiaci vberrimos influxus præſtat; quorum virtutes per decem nominum influxus, Angelorum iis præſidentium miniſterio, eam conſiſtentiam acquirunt, qualis fuerit dictarum Sephiroth in ea influxus, vt poſtea dicetur. Quartus Mundus eſt elementaris, & aptè deſignatur in lege per Aram vel thuribulum, quod exhalatione ſua terræ continuò exhalantis naturam pulchrè exprimit: gubernatur à quatuor Sephiroth, *Netſah*, *Hod*, *Jeſod*, & *Malcuth*, quarum prior igni, ſecunda aëri, tertia aquæ, quarta terræ correſpondet: quorum elementorum operationes per Mundi ſuperioris miniſtros Angelos, mediante Mundo ſidereo, diſponuntur & adminiſtrantur, talesque influxus ſortiuntur, qualis fuerit diuinæ legis apud homines, propter quos Mundus creatus fuit, obſeruantia: ſi Mundus impietate exundauerit, ecce Sephirah quæ vocatur *Geburah*, id eſt, *ſeueritas* in *Tiphereth* & *Hod* triginta quinque principes vindictæ, & ſeptuaginta duas ſiniſtras poteſtates immittet, quibus & ſidereus Mundus malignis aſpectibus imbutus, in elementari Mundo, terræ motus, inundationes, bellorum tumultus, morborum procellas cauſabunt, vt ſic iuſtè delicta vindicentur; ſi verò legis obſeruantes fuerint, à miſericordiæ rota in *Tiphereth* & *Netſah* benigni influxus immittentur, quibus ſublunaris Mundus omni benedictione repleatur. Vidimus quadruplicem Mundorum ordinem, iam canales quoque exponamus.

Ponuntur viginti duo Canales in hoc ſyſtemate, iuxta numerum viginti duarum literarum Alphabeti Hebraici; nec ſine myſterio, vt poſteà videbitur. Canales dicuntur, quòd quemadmodum ex fonte ad hortum quendam irrigandum, diuerſæ fiſtulæ ponuntur, vt aquæ ex vna in alteram deriuatæ in totius horti irrigationem ſeruiant; ſic Deus decupartito influxu per viginti duos Canales facto, quatuor memoratos Mundos, atque vna [illegible] creatarum rerum ambitum beat. ſic Mundus

Arche-

Archetypus per Canales primum, ſecundum, tertium, quartum. *Cochma* & *Binah* quinquaginta portas intelligentiæ, ad triginta duas ſemitas ſapientiæ aperit, quibus intromiſſus diuinæ legis ſtudioſus ad diuinorum influxuum participationem pertingere poſſit. Per Canales verò quintum & ſextum in *Tiphereth* & *Gedulah* deductos *Cochma* ſeu *ſapientia* diuinæ miſericordiæ aquas influit; ſicut per ſeptimum & octauum pariter in *Tiphereth* & *Geburah* deductos, diuinæ ſeueritatis ignem influit, illis ad præmium, hiſce ad pœnam ex præuaricatione mandatorum. A *Kether* verò omnis boni fonte in *Tiphereth* rectà & normaliter, omnium bonorum vbertatem influit. Quia verò Mundus Deo rebellis ſubinde exiſtit, hinc à *Geburah* in *Hod* Canalis ducitur, annexa 365 legis præcepta negatiua continens, quibus niſi obediant, alium in *Tiphereth* Canalem ducit triginta quinque principalibus, & ſeptuaginta duabus poteſtatibus ſiniſtris armatum, quibus vindicta ſumitur in omnes legem præuaricantes, per influxus malignos in *Tiphereth* ſiderei Mundi animam, vti loquuntur, illatos; contrà ex *Cheſed* ſiue *Miſericordia* alij duo canales ducuntur, quorum vndecimus 248 legis præcepta affirmatiua annexa habet; decimus verò 35 principes, & 72 poteſtates dextras exhibet, qui legis obſeruatores contra ſiniſtras poteſtates defendant, omniumque bonorum vbertate repleant, quod fit affluxus benignitate in *Tiphereth* ſiderei Mundi animam, vt Platonici, & Cabaliſtæ loquuntur. Hinc verò ex *Tiphereth* vtrinque in *Netſah*, *Hod*, & *Ieſod* alij canales decimus octauus, decimus nonus, vigeſimus, vigeſimus primus deducũtur, qui vim ſiniſtrarum vel dexterarum poteſtatum deriuant per *Tiphereth* in elementarem mundum; qui ſi benignus fuerit, & à dextris poteſtatibus profluens, talem quoque in elementarem mundum inferet, potiſſimùm in *Malcuth*; contrà, ſi malignus fuerit, fiet. Rotæ itaque dextræ ſemper benignum quid & beneficum, contrà ſiniſtræ rotæ portendunt; mediæ autem rotæ diuinarum virtutum influxum temperant. Verùm cùm hæc omnia fuſiſſimè explicauerimus in præcedentibus, hæc ad ſyſtematis intelligentiam ſufficiant.

Porrò cur canales hi ad viginti duas literas accommodati ſint, & quid intra ſe arcanorum clauſum contineant, aperiamus.

§ X.

De triade, heptade, & dodecade viginti duarum literarum, quibus canales Sephirotici conſtant, eorumque myſterijs, ex mente Hebræorum.

INſinuat arcanum horum ſtatim in principio liber Ietſirah his verbis:

עשר ספירות בלימה עשרים ושתים אותיות יסוד שלש אמות ושבע כפולות ויב׳ פשוטות: *Liber Ietſirah.*

R. Simeon Ben Iochai.

Id eſt, *Decem numerationes præter illud ineffabile, viginti duæ literæ fundamenta ſunt trium matrum, & ſeptem duplicium, & duodecim ſimplicium.* Quæ ſic explicat in Zohar Iochaides: *Produxit Deus ex ſeipſo decem ordines, qui ſunt decem numerationes, & inſtrumenta diſpoſitionis ſuæ, per quæ Deus operatur in omnibus, quæ creauit in Mundo, ſuntq́ue lumina reſplendentia de* אין סוף, *ſeu infinitate Dei, cui inhærent tanquam flamma carboni vinculo indiſſolubili, vocanturq́ue ſecundùm nonnullos* גזיר ספיר, *excisio Saphyri, eo quòd ad illuminandum Mundos abſconditos ijs vſus ſit; Mundum ſcilicet creationis ſiue decem ſoliorum Dei ab omni intellectus apprehenſione abſconditorum; & Mundum formationis, qui ſunt decem Mundi Angelorum, ab omni corporeo intellectus oculo abſconditi; & mundanæ fabricæ, id eſt, ſidereum in decem orbes diſtinctum, ſuntq́ue decem expanſa; & hi totum creaturarum ambitum concludunt.* ita Iochaides. Horum itaque Mundorum canales viginti duo iuxta viginti duarum literarum ordinem diſpoſiti ſunt, eorumque canales in viginti duobus libris totius Scripturæ explicantur. Et primò diuiduntur in tres Matres, quæ ſunt tres literæ אמש, tùm Mundi elementaris, tùm omnium quaternionum naturæ indices: deinde in ſeptem duplices, ſuntque בגד כפרת, per quas ſeptem planetas, ſeptem vitas, ſeptem extremitates, ſeptem terras, ſeptem Sabbatha, & omnia ſeptena myſticè & analogicè ſignificant: demum in duodecim ſimplices literas, quæ ſunt הוז חטי לן סע צק, ſuntq; duodecim ſenſitiuæ naturæ operationes, & duodecim plagarum Mundi, brachiorum ſeculi, duodecim ſignorum Zodiaci, 12 menſium, omnium deniq; duodecadum naturæ & gratiæ ſigna ſunt. quæ omnia his verbis deſcribit liber Ietſirah. *Primò viginti duæ literæ fundamentum ſunt trium Matrum* אמש, *ſeptem duplicium, & duodecim ſimplicium. Tres Matres* אמש *fundamentum earum lanx meriti, & lanx debiti, & lingua ſtateræ medians ſeu reconcilians inter eas. Secundò, viginti duabus literis exarauit, exſculpſit, ponderauit, & combinauit, formauitq́ue cum eis animam omnis formati, & animam omnis quæ futura erat ad formandum. Tertiò, viginti duæ literæ fixæ in Orbe in* 231 *portis, & vertitur Orbis antè & retrò; hoc eſt artificium combinationis Ziruph. ex quo diſces creaturas & idiomata omnia emanare ex nomine vno.* Sed explicemus ſingula.

Liber Ietſirah

Interpretatio trium ſimplicium Characterum.

Tres literæ אמש *quid ſignificent apud Cabaliſtas.*

PRimò, tres literæ אמש, *Aleph, Mem, Schin,* indicant tria elementa, vt volunt Cabalæi: per א *Aleph* enim *Adamah*, id eſt, *terram*; per מ *Mem, Maim,* hoc eſt, *aquas*; per ש *Schin* אש *Eſch*, hoc eſt, *ignem* denotant; quibus ſi accedat *aër*, quem ☼ circulo notant, quemque gluten terræ, aquæ & ignis vocant, emanant inde totius naturæ tam ſuperioris, quàm inferioris quaterniones, quibus correſpondent quatuor numeri 1, 2, 3, 4, qui iuncti in vnum, dant denarium totius Vniuerſitatis; iterum quatuor ſpecies quantitatis, punctum, linea, ſuperficies, corpus. hiſce accedunt quatuor cardines Mundi, Oriens, Occidens, Septentrio, Meridies; qua-

tuor anni partes, tam in ſuperioribus, quàm in inferioribus Mundis, quibus ſingulis quatuor Angeli præſunt, vt in ſequenti figura apparet; inter quos intermediat magnum mare intelligibile, vbi vnæ perennesque conſiſtunt ſcaturigines omnium eorum, quæ per canales Sepiroticos deriuantur in inferiorem Mundum, eoque vnde profluxerunt, demum remeant, non ſecùs ac flumina, fonteſque, mare magnum, vnde orti ſunt, repetunt, quemadmodum cœlum influens actiones, proprietates, effectuſque in Mundum elementarem, cuius Luna veluti penuarium quoddam eſt, ex quo pro rata proportione ſingulis in elementari Mundo, neceſſaria ad vitam diſtribuantur. Sic Mundus intelligibilis influens in cœlum, quod eſt veluti inſtrumentum quoddam mediumque, per quod Deus agit in nos, vt exequatur quicquid ſibi complacet tranſmittere in terram; quam quidem analogicam ſcalam pulchrè demonſtrat ſequens Abacus.

Abacus quaternarij ſacri, tetractỹ Pythagorico reſpondens.

	ה	ו	ה	י
Progreſſio numerorum	1	2	3	4
Geometrica quantitas	Punctus	Linea	Superficies	Corpus
Tres literæ, Matres dictæ	א Aleph	מ Mem	ש Schin	✡ Circulus
4 Elementa	Terra	Aqua	Ignis	Aër
4 Agathangeli	Ariel	Tharſis	Seruph	Cherub
4 Spiritus	Mahaziel	Azaël	Samaël	Azazel
4 Anni tempora	Autumnus	Hyems	Æſtas	Ver
4 Portæ cœli	Bethel	Hebron	Ieruſalem	Mare
4 Partes Mundi	Occidens	Oriens	Meridies	Septentrio
4 Angeli præſides	Raphaël	Michaël	Vriel	Gabriel
4 Flumina Paradiſi	Euphrates	Phiſon	Geon	Tigris
4 Venti principales	Fauonius	Subſolanus	Auſter	Aquilo
4 Spiritus præſides	Paymon	Oriens	Ammonius	Egyn

* Nota. Angelorum nomina hic ponuntur ex mente Hebræorum.

Ternarius itaque hic literarum Hebraicarum, quæ Matres dicuntur, in ſupremo & intellectuali Mundo tribus correſpondet ſupremis numerationibus; quarum prima א *Kether, Corona ſumma*, terra viuentium dicitur, & in quibuſlibet mundis terræ, per literam א *Aleph*, reſpondet; ſecunda מ *Mem*, aquæ ſapientiæ; tertia ש *Schin*, igni conſumenti ſpiritui congruit; quibus ſi אין סוף *Enſuph* iunxeris, prodibit quaternarius myſticus, ſymbolum diffuſionis diuinæ in omnia: ſi enim 1, 2, 3, 4, ordine in vnam ſummam collegeris, naſcentur 10; quæ decem diuina nomina

mina, dimenſiones omnium in quadruplici mundorum complexu contenta exprimunt: hinc enim, vt aiunt, per nomen Dei tetragrammaton, quo omnes Sephiroth ſignatæ ſunt, per Angelos influit elementis, per totidem ſpiritus quatuor anni temporibus; hoc quaternario myſtico æternæ vitæ portæ aperiuntur, quatuor mundi plagis benedictio conceditur, & quatuor paradiſi fluminibus terræ ſterili irriguum conceditur; quatuor Ventorum efficacia, Angelorumque ijs præſidentium miniſterio, ad felicitatum portum appellitur; quæ omnia liber Ietſirah fuſe oſtendit his verbis:

Liber Ietſira.

שלשה אמות א׳מ׳ש׳ סוד גדול מופלא ומכוסה ואותם בשש שבעות וממנו יוצאים אש ומים ומחחלקים זכר ונקבה שלש אמות א׳מ׳ש׳ יסודן ומהם נולדו אבות שמהם נברא הכל שלש אמות א׳מ׳ש׳ בעולם אויר מים אש שמים נבראו תחילה מאש וארץ נבראת ממים והאויר מכריע בין האש ובין המים שלש אמות א׳מ׳ש׳ בשנה אש ומים ורוח חום נברא מאש קור ממים ורוח מכריע בינתים שלש אמות א׳מ׳ש׳ בנפש אש מים ורוח ראש נברא מאש ובטן ממים וגויה נברא מרוח מכריע בינתים:

Hoc eſt, *Tres Matres* אמש *myſterium magnum, admirabile & reconditum, ſex annulis obſignatum, & ex eis prodeunt ignis & aqua, quæ diuiduntur in marem & fœminam; tres Matres* אמש *fundamentum eorum, & ex ijs generati ſunt Patres, ex quibus creata ſunt omnia: tres Matres* אמ״ש *in Mundo, aër, aqua, ignis; primò cœli creati ſunt ex igne, & terra creata eſt ex aquis, & aër conciliator eſt inter ignem & aquas. Tres Matres* אמ״ש *in anno, ignis, aqua, & ſpiritus; cœlum creatum fuit ex igne, frigidum ex aquis, & temperatum ex ſpiritu, medium concilians inter eas. Tres Matres* אמ׳ש *in anima, ignis, aqua, & ſpiritus; caput creatum eſt ex igne, venter ex aqua, corpus intermedium concilians creatum eſt ex ſpiritu.* Quid per ſex annulos, quibus Matres obſignatæ ſunt, aliud hoc loco indigitatur, niſi ſex Sephiroth, miſericordia, iuſtitia, pulchritudo, victoria, & gloria (quæ duæ paſſim pro vna Sephirah accipiuntur) *Ieſod*, & *Malcuth*? quid ignis & aquæ inde emergentes aliud, niſi aquæ miſericordiæ, & ignis iudicij ſeu ſeueritatis, queis in mundum pro ratione æquitatis influunt? vnde & lances meriti & debiti dicuntur. Et quinam ſunt ij Patres, ex quibus omnia prodeuntia ſunt, niſi tres ſuperiores Sephiroth, Pater, Sapientia, & Spiritus ſeu Ignis? quæ aptè per אמש indicantur, dum א *Aleph* אב Patri, Sapientiæ מים, id eſt, aquam, Spiritui אש, id eſt, ignem attribuimus. Vides igitur, quomodo hæc ſecundùm analogiam quandam omnibus mundi Claſſibus applicentur? Ex igne enim hoc ſupramundano primò creati cœli; ex aquis illis intellectualibus ſapientiæ creata eſt terra, aëre conciliante & ignem & aquas; atque hinc in anno proueniunt frigidum, humidum, ſiccum, calidum, queis omnia originis ſuæ principia nanciſcuntur; ab his microcoſmi mundi filius conſtituitur, caput igneâ virtute pollens, à ſupremo illo igne; venter humiditate præditus ab aquis illis ſublimibus, corpus à ſpiritu illo Altiſſimi. Quomodo autem hæc omnia diuinâ virtute ſignentur, his verbis indicat Ietſirah inductione factâ iuxta denarium numerum.

Sententia Hebræorum.

Sententia Hebræorum de ternario literarum.

Liber Ietſira.

עשר ספירות בלימ׳ה אחת רוח אלהים חיים: הק׳ב׳ה קול ורוח ודבור וזה רוח הקדש: שתים רוח מרוח חקק וחצב בה כ׳ב אותיות: יסוד ש׳ש אמות ושבעת כפולות ושנים

ושנים עשר פשוטות ורוח אחת מהן : שלש מים מרוח חקק וחצב בהן תהו ובהו רפש
וטיט חקקן כמין ערוגה הציבן כמין חומה סככם כמין מעזיבה : ארבע אש ממים
חקק וחצב בה כסא הכבוד ואופנים ושרפים וחיות הקדש ומלאכי השרת ומשלשתן
יסד מעונו שנאמר עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט : חמש שלש אותיות מן
הפשוטות חתם רוח בעד שלש וקבען בשמו הגדול יהו וחתם בהן שש קצוות פנה
למעלה וחתמו ביהו : שש חתם תחת פנה למטה וחתמו ביוה : שבע חתם מזרח פנה
לפניו וחתמו בהיו : שמנה חתם מערב פנה לאחריו וחתו בהוי : תשע חתם דרום
ופנה לימינו וחתמו בויה : עשר חתם צפון ופנה לשמאלו וחתמו בוהי :

Id eſt : *Decem Numerationes præter illud ineffabile, vnus ſpiritus Deorum viuentium lux, Verbum, & Spiritus, & hic eſt Spiritus ſanctus.* Decem igitur Numerationes ſunt vnus Spiritus Deorum viuentium, hoc eſt, Sacroſanctæ Triadis. *Duo Spiritus de Spiritu exarauit, & exſculpſit in eo viginti duas literas; Tria, aquæ ex ſpiritu, exarauit, & exſculpſit in ipſis inane & vacuum, cœnum & lutum, exarauit eas iuxta ſpeciem areolæ, exſculpſit eas iuxta ſpeciem muri, obtexit eas iuxta ſpeciem pauimenti.* id eſt, ſub ijs præparauit materiam primam, chaos, lutum paulatim diſtinxit in partes vnicuique debitas. *Quatuor, ignis ex aqua, exarauit, & exſculpſit in eo ſolium gloriæ, Ophanim, Seraphim, Animalia ſancta, & Angelos miniſterij.* id eſt, ex igne, ex Spiritu illo, qui ferebatur ſuper aquas, ſuſcitato, ſolium gloriæ ſuæ, quæ ſunt quatuor principales Angelicorum Chororum Claſſes. *Et ex tribus illis fundauit habitaculum ſuum, iuxta illud, qui facit Angelos ſuos Spiritus, & miniſtros ſuos ignem flammantem. Quinque; tribus literis ex ſimplicibus ſigillauit Spiritum circa tria, & fixit eas cum nomine ſuo magno* יהו*, & ſigillauit cum eis ſex extremitates, vertit ſe ſurſum, & ſigillauit eum cum* יהו. id eſt, ſex extremitates ædificij, quæ ſunt ſex inferiores Sephiroth, quas inſigniuit nomine ſuo יהו. *Sex; ſigillauit inferius, vertit ſe deorſum, & ſigillauit eum cum* יוה. id eſt, deinde conuertit ſeſe a Sephiroth ad mundum ſenſibilem, quem ſignauit nomine ſuo וה, quem Mundum aptè ו, id eſt, ſenarius, & ה quinarius, vt alibi dictum eſt, exhibent. *Septem; ſigillauit Orientem, vertit ſe ante eum, & firmauit eum cum* היו. *Octo; ſigillauit Occidentem, vertit ſe retro, & ſignauit eum* הוי. *Nouem; ſignauit Auſtrum, vertit ſe ad dexteram ſuam, & ſignauit eum* ויה. *Decem; ſignans Aquilonem, vertit ſe ad ſiniſtram, ſignauit eum cum* והי. id eſt, quatuor Mundi plagis præfecit totidem Angelos, diuerſis nominibus ſuis inſignitos; quæ ſunt fortia contra malignas poteſtates ſignacula. Atque ex his, dici vix poteſt, quantam farraginem ſuperſtitionum deducant; quas præſtat ſilentio ſupprimere, quam in ijs refutandis tempus terere. Vidimus myſterium trium ſimplicium literarum אמש; iam ſeptem duplicium arcana rimemur.

Interpretatio ſeptem duplicium characterum.

VIdimus quomodo ex tribus myſticis literis אמש, diuinitatis & intelligibilis mundi ſymbolo, naſcatur quaternarius ſiue tetractys mundana. Porrò 3 iuncta ad 4 faciunt 7, atque exhibentur per ſeptem duplices

plices literas Alphabeti myſtici, ſuntque בגד כפרת, de quibus ita liber Ietſirah (verba latinè profero.) *Septem duplices* בגד כפרת, *duabus linguis aſſuetæ, vitarum, pacis, ſapientiæ, diuitiarum, gratiæ, ſeminis, & imperij; & aſſuetæ ſunt duabus linguis* בב׳, גג׳, דד׳, כב׳, פפ׳, רר׳, תת׳, *ad ſimilitudinem fortis, & leuis, remiſſi & duri; duplicatæ ſunt, quia ſunt permutationes; permutatio enim vitæ, mors eſt; permutatio pacis, bellum; permutatio ſapientiæ ſtultitia; diuitiarum paupertas; gratiæ, indignatio; ſeminis, ſolitudo; permutatio deniq; imperij, ſeruitus.* Alludit hic ad ſeptem gradus bonorum, quos Deos ope ſeptem harum literarum in mundo produxit; quibus ſemper è regione totidem mala opponuntur. Præterea earum ope in mundo *ſeptem determinauit extremitates* per totidem Sephiroth indicatas, ſuntque ſurſum, deorſum, Oriens, Occidens, Septentrio, & Meridies, & palatium ſanctum in mundo ſuſtinens omnia. quæ fuſè explicat Pardes. Iterum ſeptem harum literarum ope *exarauit, exſculpſit, combinauit, formauitque Stellas in Mundo, dies in anno, & portas in anima, & exſculpſit ex ijs ſeptem expanſa, ſeptem terras, ſeptem Sabbatha; ideo dilexit ſeptimum ſub omnibus cœlis.* Explicat paulò poſt his verbis: *Duæ literæ ædificant duas domos; tres ædificant ſex domos; quatuor ædificant 24 domos, quinque ædificant 120 domos; ſex ædificant 720 domos.* Alludit hoc loco ad vim combinationis, quæ fit ab vnitate ad 10, & in infinitum. Si enim 1 in 2 duxeris, habebis 2; ſi tria in duo, habebis 6; ſi quatuor in ſex, habebis 24; ſi 5 in 24, habebis 120; ſi 120 in 6, habebis 720; ſi 720 in 7, habebis 5140; & ſic in infinitum, vti fusè in libro octauo Muſurgiæ noſtræ cap. 1. oſtendimus. Hos igitur combinationis terminos vocarunt domos, duæ enim literæ, duas faciunt tranſpoſitiones, tres literæ 6, quatuor literæ 24, quinque literæ 120, & ſic de cœteris, vti dictum eſt. Hoc pacto ſeptem literæ בגד כפרת tranſponi poſſunt 5040 vicibus. Quæ tranſpoſitiones ſiue combinationes reſpondent totidem ſeptem planetarum diuerſis configurationibus, influxibuſque. Hinc ſtatim Ietſirah ſubiungit. *Et hi ſunt ſeptem ſtellæ in Mundo, Sol, Venus, Mercurius, Luna, Saturnus, Iuppiter, Mars; & hi ſunt dies in anno, ſeptem dies creationis; ſeptem portæ in anima, duo oculi, duæ aures, & os, & duo foramina narium. Et in illis ſunt ſeptem expanſa exſculpta, ſeptem terræ, & ſeptem horæ, & ideo Deus dilexit ſeptimum in omni negotio ſub cœlis.* Per expanſa intelligit ſeptem illa ſpacia inter cœlos & cœlos, quorum vnumquodque dicunt eſſe 500. milliarium; quod tamen ſecundùm Aſtronomiam falſum eſt; per ſeptem terras intelligit ſeptem tellures cœleſtes, id eſt, ipſos planetarum globos, telluri noſtræ quoad conſtitutionem haud abſimiles; per ſeptem horas, ſeptem Sabbatha. Toto itaque hoc myſtico diſcurſu de ſeptem literis duplicibus facto, nihil aliud intelligunt, niſi ſeptenarij vim in vniuerſum diffuſam; ſiquidem ſeptem Sephiroth influunt in ſeptem intelligentias ſeptem planetarum; hi in mundi inferioris ſeptemplicem œconomiam; vnde non ſine cauſa inter ſeptem Sephiroth candelabrum ſeptem lychnuchis conſpicuum dicti ſeptenarij ſymbolum poſuerunt. Septem igitur Angeli ſiue Intelligentiæ, quorum adminiſtrationi ſeptem planetarum orbes commiſſi ſunt, de ſeptem

Liber Ietſirah.

ptem

ptem horis in dies, de diebus in ſeptimanas, de ſeptimanis in 354 reuolutiones annuas, alternâ & ſucceſsiuâ viciſſitudine mutant præſidium. Vnde omnia quæ in Mundo, ſub ſeptenarium cadunt, eoque adminiſtrantur; hoc ordine ita diſpoſito, ſeptem Sabbatha non ſolùm à Paſchate vſque ad Pentecoſten, ſed & ſeptenarij 49 annorum *diſponuntur*, ad quorum finem incidit magnum Iubilæum, & tandem ſeptenarius milleſimus Sabbathi Sabbathorum, *rerum* omnium ſempiterna quies; quæ omnia ſeptenario illo myſtico indicantur. Quicquid enim natura producit in terra, ad ſimilitudinem literarum facta ſunt, ex quibus conſcriptus eſt liber vitæ; cuius tamen Alphabetum non conſiſtit niſi in rerum omnium harmonia, conſenſu, & proportione vnius ad alteram. Verùm ſeptenarij Abacum apponamus.

Abacus Cabalicus Septenarij myſtici.

7 Literæ duplices	ב Beth 2	ג Ghimel 3	ד Daleth 4	כ Caph 20	פ Phe 80	ר Reſch 200	ת Thau 400
Significatio earum	Via	Pax	Sapientia	Diuitiæ	Gratia	Familia	Imperium
7 Planetæ	☉ Sol	♀ Venus	☿ Mercurius	☾ Luna	♄ Saturnus	♃ Iuppiter	♂ Mars
Eorum 7 Angeli	Raphaël	Haniel	Michaël	Gabriel	Zaphkiel	Zadkiel	Camaël
Eorum 7 Intelligentiæ	Nagiel	Hagiel	Tiriel	Eliniel	Agiel	Iophiel	Graphiel
Sigilla ſiue numeri myſtici ipſis correſpondentes	6	7	8	9	3	4	5
	36	49	64	81	9	16	25
	111	175	219	369	15	34	65
7 Spiritus ijs annexi.	Semeliel	Nogaël	Cochabiel	Lemanaël	Sabathiel	Zedekiel	Madimiel

* Nota hic iterum recenſentur Angelorum nomina ex Rabbinorum mente.

Radix

Quadrat.

Num. collectionis.

Quid porrò numeri ſeu ſigilla vnà cum Intelligentijs ſubſcriptis ſibi velint, dicetur volente Deo in Arithmetica hieroglyphica, vbi ex profeſſo omnia hæc ampliſſimè explicabuntur.

Interpretatio duodecim literarum ſimplicium.

PORrò 4 per 3 in ſe ducta dant 12, quibus dodecas totius naturæ & gratiæ indicatur; duodecim ſigna Zodiaci, duodecim Menſes, duodecim operationes Microcoſmi, duodecim portæ Ieruſalem ſupernæ, duodecim tribus Iſraël, duodecim plagæ mundi, & totidem Angeli earum præſides; quæ quidem omnia myſticè continentur in duodecim literis ſimplicibus, de quibus liber Ietſirah: *Proprietates duodecim ſimplicium* הוז חטי לן סע צק, *fundamentum illarum, Viſus, Auditus, Odoratus, Locutio, Comeſtio, Coitus, Opus, Ambulatio, Ira, Riſus, Cogitatio, Somnus. Proprietates earum duodecim Orbis termini, qui dilatantur & progrediuntur vſque in ſæculorum ſæcula, & ſunt brachia ſeculi.* Duodecim *ſimplices exſculpſit, combinauit, & formauit ijs duodecim ſigna cæleſtia in Mundo, & hi duodecim Menſes in anno; Niſan, Ijar, Siuan, Tamuz, Ab, Elul, Tiſri, Marcheſuan, Caſleu, Tebeth, Sebath, Adir; Et hi ſunt duodecim moderatores in animali, duo pedes; duo renes, cor, ſtomachus, ſplen, hepar, fel, inteſtina, veſica, arteriæ. Fecit ea inſtar prouinciæ, & ordinauit ea ad modum belli, vnum è regione alterius; fecit Deus tres Matres, ſeptem duplices, duodecim ſimplices.*

Lib. Ietſirah.

Literis Alphabeti cur Cabaliſtæ arcana ſua explicant.

Sed cur hæc arcana literis deſignarunt? Reſpondeo; quia literæ Alphabeti ſe habent, per modum diſpoſitionis rerum materialium: Quemadmodum enim literæ vnius Alphabeti continent in ſe virtualiter omnia, quæ hucuſque ab Authoribus conſcripta ſunt, nulluſque adeo ſenſus conceptuſque abſtruſus eſt, qui dictis literis exprimi non poſſit, quod non ſit niſi per combinationem literarum, dictionibus, periodis, conceptibuſque applicatam; ita res in mundo tametſi diſperſæ ſint, combinatæ tamen mirabiles & prodigioſos effectus præſtant. Neque enim quicquam in mundo eſt, neque quicquam in lege ſcriptum, quod per literarum combinationem & tranſpoſitionem, vti & per formas, figuras, characteres earundem, ſedulus huius arcani ſcrutator, reperire non poſſit; ſunt enim omnia mirâ quâdam analogiâ connexa, vt nihil penè in vno, quod in altero non ſit arcanâ quâdam pentamorphæ naturæ ſimilitudine adumbratum. Verùm iam duodecadem naturæ apponamus.

Abacus Cabalicus Dodecadis naturæ.

12 Literæ ſimplices cum numeris, quę ſunt radices totius analogiæ myſticæ.	Significationes earum in operationib⁹ human.	12 Signa Zodiaci, quæ Hebrei מזלות vocant.	12 Menſes Hebræorũ prout Latinorum Menſibus reſpondẽt.	Nominis Dei יהוה 12 combinationes cum 12 tribubus	12 Cardines Mundi, ſeu venti principales 12.	12 Eorum Angeli ſeu Præſides Intellig.
ה 1 He 5	Viſus	♈ Aries	Niſan Martius	יהוה. Iuda	Subſolan⁹ Oriens	Melchidaël

ו 2 Vau

ו 2 Vau 6 *	Auditus	♉ Taurus	Iiar Aprilis	הויה Iſachar	Eurus	Aſmodel
ז 3 Zain 7	Odoratus	♊ Gemini	Siuan Maius	היהו Zabulon	Phœnix	Ambriel
ח 4 Cheth 8	Verbum	♋ Cancer	Tamuz Iunius	ויהה Ruben	Notus Meridies	Muziel
ט 5 Teth 9	Guſtus	♌ Leo	Ab Iulius	וההי Simeon	Libanotus	Varchiel
י 6 Iod 10	Congreſſus	♍ Virgo	Elul Auguſtus	והיה Gad	Africus Lips	Hamaliel
ל 7 Lamed 30	Operatio	♎ Libra	Tiſri September	ההיו Ephraim	Zephyrus Occidens	Zuriel
נ 8 Nun 50	Ambulatio	♏ Scorpius	Marcheſuã October	הויה Manaſſe	Corus	Zerachiel
ס 9 Samech 60	Ira	♐ Sagittarius	Caſleu Nouember	הוהי Beniamin	Circius	Aduachiel
ע 10 Nghain 70	Riſus	♑ Capricornus	Teueth December	וההי Dan	Aquilo Septẽtrio	Hamael
צ 11 Tſade 90	Suſpicio	♒ Aquarius	Scheueth Ianuarius	יההו Aſer	Borrapheliotes	Garrubiel
ק 12 Koph 100	Somnus	♓ Piſces	Adar Februarius	יהוה Nephtali	Cæcias	Borahiel

* Hic ſimiliter ex Rabbinorum & Cabaliſtarũ mente ponuntur Angelorum nomina.

Deus influit per duodecim literas ſimplices, & nominis ſui tetragrammati combinationes, primò per Angelos duodecim in duodecim ſigna Zodiaci, & hinc in inferiorem œconomiam per duodecim Menſes, quorum ope omnium totius anni ſpacio rerum generationes perficiuntur. Quis autem vſus omnium hucuſque dictorum, iam exponere aggrediamur.

Tametſi hæ tres quaternarij, ſeptenarij, & duodenarij myſtici tabulæ nihil aliud, quàm ſimplicem rerum mundanarum analogiam indicent, Ægyptijs propriam; quia tamen nihil tam rectum eſſe poteſt, quod non ſubinde in prauos vſus conuertatur; ideo caueat ſibi Lector, ne quicquam ex ijs quæ dictis tabellis continentur, ad ſuperſtitioſam amuletorum fabricam adhibeat; certòque ſibi perſuadeat, ſe hoc faciendo, rectâ philoſophiæ ſemitâ relictâ, magicam officinam non ſine animi pernitie intraturum.

CAPVT X.

De Cabala Naturali, quam Bereſcith ſiue fabricæ appellant; in qua primò de Enſalmis Cabalicis, cœteriſque precatorijs ſuperſtitionibus agitur; deinde licitæ ab illicitis, a naturalibus magicæ, Diuinæ denique à Diabolicis operationibus ſeparantur; in gratiam eorum, qui exactam horum diſcernendorum notitiam acquirere deſiderant, & ea ex officio ſcire tenentur.

§ I.

In quo conſiſtat hæc Cabala.

Cabala naturalis in quo conſiſtat ſecundum aliquos.

PAucos omninò, imò vix vllos reperio, qui rectè Cabalam hanc tradiderint. Nonnulli totam rerum naturam ſub ſacrarum tegumento literarum, elementorumque Hebraicorum cortice latere putant; & hanc Cabalam naturalem volunt. Quidam in entium naturalium, ſingulorumque ordinum diſpoſitione hanc conſiſtere arbitrantur; ex qua analogia & proportione ſingulorum ad alia per applicationem actiuorum cum paſſiuis mira ſe præſtare poſſe putant. Non deſunt etiam qui in ſpirituum adiuratione, & gratiarum impetratione vim Cabalæ reconditam exiſtiment, quorum vſu & ope ad ſummas vſque, & intolerabiles ſuperſtitiones omnia ſe poſſe inſolentiùs iactitant. Alij denique totam Cabalam ad vitæ æternæ bona, adhæſionemque cum Deo conſequendam conferre credunt; nihil aliud intendentes, niſi vt mentis conceptus & phantaſiæ ſimulachra, corporis quoque geſtus, veluti terreſtrium canalium orificia diuinis paradigmatis, & Angelicis, cœleſtibuſq; Virtutibus, tanquam ſublimium canalium inuicem orificijs coaptent, vnde ſolers fidei & pietatis cultor minori ſollicitudine & cura ipſi omnium bonorum largitori & Patri luminum Deo adhærere queat, & huius futuræque vitæ commoda cum ſumma vitæ felicitate conſequi, eiſque potiri valeat. Sed hæc paulò ampliùs dilucidiùſque non ex mea, ſed ex mente Theologorum Hebræorum exponamus. Homo cum ad habitum vniuerſi, trinam in ſe machinam complectens, factus ſit, ſi vti Cabalæi putant, ad votum ſuum pertingere deſideret, neceſſarium eſt, vt mente, ſenſu & corpore ſe adaptet; & ne vti primus Adam per mulierem coniugem ſerpentis calliditate & aſtutia deceptus, diſtrahatur, omnes, aiunt, compaginis ſuæ vires in vnum vt colligat, conuertat, transferatq; in cœleſtia, neceſſe eſt; vnde & hanc operandi, coaptandique rationem, canalium correſpondentiam vocant, eò quòd ille, qui ad ſupercœleſtium aquarum ſcaturiginem deorſum per varios fiſtularum influxionumque meandros ſtillantem pertingere, & ſempiternæ vitæ liquorem haurire cupit, opus ſit, vt ipſe quoque

fiſtulas canaleſque iuxta debitam analogiam erigat, quorum orificia ſublimium Canalium meatibus ad amuſſim reſpondeant, alioquin aquarum cœleſtium ſcatebræ non aſſequetur, ijs in externas voragines defluentibus; nec rectè Canales accommodabit, nec particeps fiet cæleſtis ſtillicidij, ſed auram hauriet inanem, iuxta illud Deuter. 10. *Dominum Deum tuum timebis, & ei ſoli ſeruies, ipſi adhærebis, iuraboſque in nomine ipſius.* vbi iurare in nomine eius, vel innocare nomen eius, mentis adhæſionem, vt aiunt, ſignificat; mentis autem adhæſio corporis obſequium & ſeruitutem requirit, ſeruitus illa timorem poſtulat. Quiſquis igitur deſideria ſua ab ipſa bonorũ omnium ſcaturigine conſequi exoptat, eum in ſpiritu & veritate adorare oportet; adoratio autem ſeu oratio, Hebræis תפלה *Thephila* dicta, cùm nihil aliud ſit, quàm eleuatio mentis in Deum, ſtabilem quoque firmamque Dei adhæſionem deſignat, iuxta illud: *Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans.* Quod & ipſi Ethnici cognouerunt: Iamblichus enim in libro de myſterijs Ægyptiorum expreſſè dicit, *Numina Deorum pediſſequa tum primum attingi, quando anima depoſuit modum cognitionis mobilem*; cùm enim, inquit, cognitio per adæquationem fiat, ſequitur vt Numina ſempiterna & immobilia attingamus notione ſempiterna, immobili, ſimplici; quam contactum diuinitatis, vel etiam Binſica, ſeu oſculum mortis vocant Cabaliſtæ; nos verò fidem, quam adhæſio ſequitur, nuncupamus.

Tota igitur vis exorandi & vota conſequendi ab illo bonorum largitore, qui propè eſt inuocantibus nomen eius in veritate, ſita eſt in adhæſione & ſtabilitate mentis per fidem in Deo. Nam quemadmodum humanæ mentis cõceptus nullius linguæ, vel alterius corporei organi motu aut geſtu explicari poteſt, niſi motiuus ſpiritus phantaſtico & cogitatiuo ſpiritui adhæreat; quod ſi verò nonnullos pituita, vel bilis meatus obſtruat, ſpiritumque motiuum à cogitatiuo ſeiungat, mox lethargus, paralyſis, & ſtupor mentis totius corporis occupat artus, adeoque organum humoris affluentiâ prægrauatum, nullum prorſus mentis, vel cogitatiuæ virtutis conceptum quouis modo depromere & explicare poteſt; haud abſimili ratione mens mortalium, quando ob terrenarum voluptates, carniſque illecebras diſtrahitur, & à mente ſuperna, cuius vniuerſa elementa & Mundi veluti connexa ſibi corpora quæq; ad nutum ei obtemperant; auertitur; tunc quaſi ſtupore & paralyſi affecta, ſupernæ mentis conſortio haudquaquam frui poteſt; neque effectum aliquem in coniunctum ſibi, nedum in alienum corpus depromere valet, abeſt enim fidei feruor & vnio: quòd ſi verò dicta vitiorum impedimenta per animi conuerſionem, fideique ardorem ablata fuerint, mox ſequitur adhæſio, adhæſionem verò comitatur facultas exequendi votum ſuum, atque ritè iurandi inuocandique in nomine Dei tetragrammato. In hunc itaque ſtatum euectos homines Cabalici putant omnia poſſe, vtpote in Deum tranſmutatos; tunc iuxta alias atque alias petitiones, alia & alia Dei Angelorumque nomina inuocant, vt tandem votorum ſuorum fiant participes. putant enim ſub alijs & alijs diuinis nominibus occultum quendam diuerſarum Cabaliſtarum ſuperſtitio.

ſarum rerum, quas poſtulant, conſenſum latere; quem qui nouerit, facilè eius quoque, quod poſtulauerit, compotem futurum. Cùm verò nullum aſtrum ſit, cœlique portio, quam non particulares præſides ſibi Intelligentias habere credant; hinc conſequens eſſe putant, Angelicam talis & talis cœli portionis virtutem, tali & tali loco accommodari. Cùm itaque non ſemper eadem ſit cœli ſiderumque poſitio, ideo imparibus quoque locis & temporibus (quod & Ægyptijs in more poſitum fuiſſe, ſuo loco dicemus) ſupercœleſtia Numina adaptantur; non quòd locis & temporibus alligentur (ſicuti nec corpori, cuius cuſtodiæ deputata eſt, Angelica virtus alligatur) ſed quia ſapientiæ ordo id poſtulat. Hinc ſicuti Angelica vis illi homini, cui diuinitùs deputatur, magis fauet, quàm alteri; ſic & ſingulæ Intelligentiæ ad rerum naturalium conſeruationem ſingulis deſtinatæ, illis quibus præſunt, impenſiùs fauent, quàm alijs iuriſdictioni eorum non ſubiectis. Pari pacto ſicuti Mundi Opifex ideis rerum creandarum plenus per naturam (artem ſuam) alibi producit aurum, alibi plantam, alibi animal, quæ tamen ex vna eademque inexhauſta diuinæ bonitatis origine manant; ſic vtique & mens mortalium, cuius vita & animus eſt ipſa quaſi mens ſuperna, iuxta illud Deuter. 30. *Illi adhæreas, ipſe eſt enim vita tua*; dum ad immortalem ſeculorum Regem aſcendit, opemque implorat, non abſque ratione ſub alieno nomine, vel alio eiuſdem nominis pronunciandi modo petit ſapientiam, ſub alio fortitudinem, ſub alio vbertatem annonæ, & reliqua vitæ commoda.

Atq; hucuſque benè quidem philoſophantur Hebræi, ſi inter terminos legitimos conſiſtant. Verùm inter limites contineri neſcij plerumq; totam hanc philoſophiæ rationem ad enormes ſuperſtitiones adhibent, dum mentis expiationem ad vnionem cum Deo neceſſariam non rectè perficiunt: putant enim frequenti corporis lotionè animam à peccatis naturaliter purgari, externiſque ritibus & cœrimonijs, rebus videlicet materialibus, vti varijs geſtibus, & ſitibus corporum (quod & Ægyptijs in more poſitum fuiſſe alibi oſtendimus) maximè perfici. Sed Eccleſia Catholica conuenientiùs aſſerit, animam nullâ re materiali, cùm nullā ad animam proportionem habeant, naturaliter perfici, ſed diſpoſitiuè tantùm. Et ſi quando, vt in ſacramentis, materialia adhibeantur, ea non naturali efficientia, ſed per virtutem, vt Theologi loquuntur, obedientialem eleuata, ex inſtituto diuino, gratiam conferunt. In benedictionibus etiam rerum, quas Eccleſia ſtatutis temporibus adhibet, nulla naturalis actio, ſed merè moralis, animam afficit, vti fusè Theologi probant. quod etiam ex Orationibus differentibus, quas benedictionibus rerum Eccleſia Catholica adhibet, colligitur; in quibus res rebus, id eſt, nominibus Dei & attributis, quàm poteſt appropriatiſſimè applicari ſolent; vti in exorciſmis, in benedictione aquæ, ſalis, cereorum, herbarum, ſimiliumque luculenter patet, & fusè proſequitur S. Dionyſius in lib. de Eccleſ. Hierarch. Hinc diuina prouidentia ex occulto & impenetrabili quodam conſilio ita Sanctorum merita conſtituit, vt quidam febribus, morbiſque particularibus diſpellendis; nonnulli peſti & contagioni remouendæ; alij parturien-

rientium diſſicultatibus tollendis, alij alijs vitæ humanæ incommodis amoliendis præſint, vt proinde Eccleſia Dei non ſolùm permittat, ſed & vel maximè huiuſmodi particularem Sanctorum cultum & venerationem (prout ipſorum merita ad tale aut tale malum amouendum, particulare à diuina prouidentia munus adepta ſunt) approbet. Huc pertinent quoque, vti dixi, ad diuerſis animæ malis medendum ſeptemplex diuinorum Sacramentorum inſtitutio; huc tot, ac tam multiplices in Eccleſiaſticis functionibus cœrimoniæ & ritus reſpiciunt; vt homo ex animo & corpore conſtitutus, partim externis, partim internis actibus, geſtibus, nutibus, Deum, cuius diuinis virtutibus omnia & hominis, & magni Mundi membra analoga ſunt, imploret, ſollicitetque ad id, quod neceſſitatibus eius conuenit, impetrandum: vt proinde Hæretici noſtri temporis vel hinc colligant, quàm magnâ ratione hæc & ſimilia Dei Eccleſia inſtituerit, & inſtituta ſeruanda per totum terrarum Orbem præceperit. Sed ad Cabalam reuertamur.

Ritus & ceremoniæ externæ in Eccleſia Dei ad quid inſtitutæ.

Cùm itaque vniuerſa ratio & facultas adhærendi Deo in conformitate noſtrarum operationum cum diuinis conſiſtat, atque adeo illa fidei, ſcientiæ, meditationis, orationis, omniumque Sacramentorum baſis ſit & fundamentum; hinc Cabalæus dum orat, & Dei Angelorumque nomina inuocat, primò mentalem operationem exercet, meditando & contemplando figuras, numerum, atque poſitionem & combinationem literarum tetragrammati, vel nomina Angelorum, ea referendo atque coaptando exemplaribus atque ideis, quas menti diuinæ ineſſe comprehendit; deinde imaginationis conformem quoque mentali operi actionem perficit, effingendo, & ſtabili conceptu imprimendo ſacrorum nominum figuram, puncta, elementa; ſimili lege externa corporis opera vocis moderamine, & organorum geſtu varijs quidem modis, iuxta petitorum & inuocandorum nominum varietatem, peragit. Sic Helias, dum Deum inuocauit pro reſtituenda mortuo puero vita, expandit ſe, & ter menſus eſt ſuper puerum; & pro impetranda pluuia, pronus in terram poſuit faciem inter genua. Sic de Moſe, Ioſue, Heliſæo, alijsque Prophetis diuinum imprecantibus auxilium ſacra recenſet hiſtoria, qui pro petitorum varietate varios diuerſoſque corporeos actus exercuêre; quæ omnia rectè fiunt, dummodò ſuperſtitio abſit; Verùm cùm illa apud modernos Cabaliſtas plerumque interueniat, præmium ſuum meritò perdunt; & tantam vim habent, quantam ex Eccleſiæ approbatione obtinent: ſine cuius authoritate nullo nunquam tempore exercenda ſunt, aut vſurpanda, vtpote innumeris diabolicis illuſionibus expoſita. Tradunt Hebræi R. Iſmaëlem Pontificem azymam placentulam diuinis quibuſdam inuocatis nominibus conficiendam docuiſſe, qua ſincerâ fide, & purâ mente ſumpta, mox manducantis animã & cor ipſum afflari, ſupernæq; ſapientiæ lumine irradiari aiunt. Idem narrant de Eleazaro quodam Kalir ideo nuncupato, quòd cuiuſdam placentæ eſu repentè cœleſti ſpiritu afflatus ſublimia & profunda ſapientiæ oracula hymnis, quæ ab vniuerſa Iudæorum Synagoga ſolennibus feſtis diebus paſſim decantari ſolent, profuderit;

Ritus & Ceremoniæ externæ Cabaliſtarum.

Superſtitio Rabbinica cuiuſque conſutatio.

quæ

quæ quidem imitanda non ſunt, nec vſurpanda niſi ab Eccleſia prius approbata, cùm malignus ſpiritus in lucis figuram transformatus, non ſolùm illicitis, ſed & ſub ſpecie ſacræ actionis licitis, multis modis hominibus illudere ſoleat. Si tamen hæc anagogicè explicare liceat, dicerem profectò placentulam hanc in lege noua aliud non eſſe, niſi corpus Dominicum, quo cibati Sancti Dei homines, diuino lumine illuſtrari, vnicam ad æternæ ſapientiæ penetralia ſemitam inueniunt.

Modus Cabaliſtarum aptandi diuina nomina ad petita obtinenda.

Porrò modum aptandi diuina nomina interioribus affectibus, exteriorumq; membrorum geſtibus ad petita obtinenda, Cabaliſtæ ponunt in decem diuinorum nominum Sephirotico ſchemate, in Canales ſuos, diuinos influxus deuehentes, aptè diſpoſitos, diſtinctò. Hinc illud primò ſub ratione abſtracta, & ſoli archetypo attributa conſiderant; ſecundò, ſub ratione Mundi Angelici, in quem immediatè Mundus Archetypus influit; tertiò, ſub ratione Senſibilis, id eſt, Siderei, & Elementaris, in quem Mundus Archetypus Angelicarum operationum influxuumque continuâ quâdam concatenatione influit. Quæ omnia cùm in lege incluſa ſint, lex autem Dei omnia opera demonſtret, & Angeli inter opera Dei primum locum occupent; conſequi neceſſariò aiunt, & legem Angelos, eorùmque nomina, officia, loca explicare; nam inquiunt maximam legis intentionem circa Angelorum Choros verſari; nec abludit ab hoc Euangelica lex, iuxta illud: *Accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum*; cuius tamen verum ſenſum audire dum nolunt, tenebris inuoluti, in vltimum ſuperſtitionum barathrum meritò labuntur. Nam primò omni ſtudio attendunt ad decem diuinorum nominum cum denis mundorum inferiorum membris, analogiam; canales quoque exactâ curâ iuxta intentam analogiam coaptant, nè alicubi offendiculum occurrat, aut indiſpoſitione mentis obturentur; quòd, ſi ſuperſtitio abſit, benè fit. Hinc ſi influxu recto à *Kether* vſque ad *Malcuth* irradiari velint, nomina tùm Dei, tùm Angelorum dictorum nominum canalibus propria, certis ex ſacra Scriptura locis adaptant; & ſic voti compotes ſe futuros arbitrantur. Quòd ſi frequentibus peccatorum lapſibus canales diuinæ bonitatis obſtruxerint, tunc nomina ſeu Sephiroth *Chochma, Cheſed, & Netſah* certis verſibus ex ſacra Scriptura deductis applicantes, per canales miſericordiæ influxus in ſe, tùm ad veniam peccatorum, tùm ad bonorum temporalium abundantiam conſequendam ſe deriuare poſſe arbitrantur. Si vindictam contra inimicos, atque contra malignos ſpiritus præſidium poſtulant, id præſtant per certas orationes appropriatas nominibus Sephiroth ſiniſtri lateris; harum enim virtute ab omni pernicie immunes ſe futuros credunt. Cùm verò Deus per Angelos omnia adminiſtret, hinc putant, eâdem efficaciâ, quâ Deus harum virtute orationum mouetur, ea & Angelos, qui dictis numerationibus applicantur, ad ſuccurrendum in neceſſitate conſtitutis motum iri; Angeli verò eadem vi moti virtutis ſuæ energiam in decem Siderei Mundi ſphœras imprimunt, hæ verò virtute impregnatæ in decem elementaris Mundi entium gradibus, & decem humani corporis principalibus

Angelorum nomina quomodo adaptent Cabaliſtæ ad petita obtinenda.

bus membris iuxta dictam analogiam, non ſecus ac chorda chordam, ac rota rotas ordine ſibi innexas mouent, ita motum, vitam, bonorumque temporalium vbertatem producent. Atque hinc nominum variorum fictio originem inuenit, quia nomen Dei Nomini Angeli in vnum coniungentes, circulo ſideris, quem exhibent nomina, ſignatum imponunt; atq; huiuſmodi nomina maximam vim obtinere arbitrantur ad id, quod congruis orationibus dicta ſigilla reſpicientibus poſtulant, obtinendum. Nam, vt R. Tedacas Leui lib. de decem numerationibus aſſerit:

ועל ארבע רוחות ברא מלאכים וממונים עליהון ביומא ובלילה:

Quod Deus iuxta quatuor ventos, creauit quatuor Angelos, qui præfecti ſunt ſuper eos die & nocte. Deinde addit idem Author, Michael, qui eſt de parte clementiæ ac miſerationum, conſtituitur præfectus ſuper ventum Orientalem vſque ad dimidium diei, & vſque ad noctem; regitq; ventum Occidentalem Raphaël, qui ſimiliter eſt de parte clementiæ; tum Gabriël in virtute iudicij & ſeueritatis præfectus eſt cum vento Boreali, ſuper dimidium noctis & duas menſuras Mundi; *Horiel verò præſidet Auſtro, ita vt quemadmodum in porta lucis legitur, à terra vſque ad firmamentum non ſit locus vacuus, ſed omne plenum Angelis bonis & malis, quorum bonos præuiâ mentis diſpoſitione, ſigilliſque dictâ ratione confectis vti attrahere demulcereque, ita malignos ſacris diuiniſque nominibus ritè inſtitutis propulſare ſe poſſe ſuperſtitioſiùs credunt; quæ quidem ex Ægyptiaca ſuperſtitione originem ſuam traxiſſe, nullus dubitare debet, qui Hebraicæ gentis, in huiuſmodi nullo non tempore proniſſimæ, ingenium penitiùs nouerit. Hanc Cabalæ partem doctiſſimè in magno illo de Angelica poteſtate opere confutat R. P. Thomas de Alaſſio ex familia S. Dominici Theologus verè omniſcius, quem vt conſulas conſulo. Exemplo ſint hæc duo nomina, צמרכה, & בוווו: prius ex vltimis primorum quinque verſuum Geneſis literis conficiunt; fines verò dictorum verſuum ſunt verba ſequentia.

R. Tedacas Leui.

Figmentum Rabbinicum.

*Fictum Angeli nomen.

Thomas de Alaſſio.

5 4 3 2 1
ארץ החיים ויהי אור החשך הלילה:

Id eſt, *Terra vitæ, & fuit lux, tenebræ, nox*. Alterum verò compoſitum eſt ex primis dictorum quinque verſuum Geneſis literis, quorum verba ſunt ſequentia.

5 4 3 2 1
בראשית והארץ ויאמר וירא ויבדל:

Id eſt: *In principio, & terra, & dixit, & vidit, & diuiſit.*

Hæc nomina in membrana ſcribunt mundiſſima & virginea, & in læuiori quidem parte nomen צמרכה, in altera aſperiori nomen בוווו inſcribunt; atque huiuſmodi amuletum geſtantem nullas peruerſorum hominum machinationes formidare exiſtimant; fierique non putant poſſe, vt contra illa verba, quibus Deus creauit cœlum & terram, vllæ hominum ſubſiſtant inſidiæ, vllæ præualeant malignorum perſecutiones. Sed cùm oponi-

Impia Cabaliſtarum & Rabbinorum ſuperſtitio.

Obiectio. ponitur eis, cur potiùs initiales & finales dictorum verſuum literæ, quàm integri verſus portati id obtineant? Reſpondent; Deo in verâ fide eas literas tantùm, quæ totum continent, ſufficere. Admonitio ad Chriſtianos. Ego verò Chriſtianis mentibus huiuſmodi portare periapta, niſi ab Eccleſia approbata, non conſuluerim; cùm ſub ijſdem literis varij, contrarij, ijque peſſimi, & pleni blaſphemiæ ſenſus, ſuggerente Diabolo, æquâ facilitate contineri poſſint. Sic nomen Dei 22 literarum, de quo ſuprà egimus, quo benedicere veteres R. Aſſe. R. Hamai. ſolebant, geſtatum, clementiam & miſericordiam Dei mirâ vi inflectere R. Aſſe in l. Iehid ſcribit. Præterea Authore R. Hamai in l. ſpeculationum vſitatiſſimum prophylacticum proponitur ex 4 communibus Dei nominibus אהיה, ייאי, אדני, יהוה extractum, atque in 4 ſigilla diuiſum, quæ hoc pacto eruunt. Primum characterem primi nominis, & primum ſecundi, & primum tertij, & primum quarti accipiunt, atq; inde formant ſigillum primum יאיא. Deinde pari modo circa ſecundas quatuor, & tertias quatuor, & quartas quatuor nominum literas operantur. prodeunt autem quatuor ſigilla myſtica, quæ, vt ipſi putant, geſtata, maximam vim obtinent, ſuntque ſequentia: יאיא, חדיה, ונאי, היוה

אהיה	ייאי	אדני	יהוה		יאיא
אהיה	ייאי	אדני	יהוה	Ex his	הדיה
אהיה	ייאי	אדני	יהוה	fit	ונאי
אהיה	ייאי	אדני	יהוה		היוה

Quorum nominum ſenſus nihil aliud ſignificat, niſi יהוה אלוהינו יהוה אחד *Dominus Deus noſter, Deus vnus*. Hæc itaque quatuor verba membranæ inſcribunt, & ex poſtica parte hoc nomen אד'אר'י'ת'א', quod ex capitalibus horum verborum literis eruunt:

אחד ראש אחדותו ראש יחודו תמורתו אחד:

Alia impia Cabaliſtarū ac Hebræorum ſuperſtitio. Id eſt, *Vnum principium vnitatis ſuæ, principium ſingularitatis ſuæ, permutatio eius vnum*. His itaque ſigillis muniti, quicquid poſtulauerint, infallibiliter ſe impetraturos confidunt, omnemque vel cœlitùs imminentem ſortem frangere, vel diuertere, id eſt, diuinarum legum ineuitabilem poteſtatem ſacrorum verborum virtute mitigare ſe poſſe ſibi perſuadent. Verùm quomodo hæc omnia ſolius Dei nominis inuocatione, etſi cum vera fide & amore in Deum prolata, tot tamen literarū tranſpoſitionibus vim obtinere poſſint, non video; nihil igitur proſunt, nihil efficiunt huiuſmodi periapta. Ne igitur Chriſtiani (in quorum manibus paſſim huiuſmodi Cabalica figmenta teruntur, & tanquam ſacra phylacteria collo ſuſpenduntur) impoſterum à Diabolo in Angelum lucis ſub diuinorum nominum velamine ſe transfigurante, decipiantur, dicta amuleta hoc loco ad cautelam adducere viſum eſt. Præterea ne quid vanæ obſeruantiæ deſit, nomen Dei יהוה variarum vocalium adiectione vigeſies quater combinant, quod vbi ad aniles vſque ſuperſtitiones recitauerunt, omnipotentes ſe futuros arbitrantur. Verùm vt vanos huius ſuperſtitioſæ gentis

(אדאריתא)

ſæ gentis ritus Lector curioſus luculentiùs intelligat, adducemus verba Authoris Pardes,quibus ritus & cœrimonias in nomine Dei per vocales ritè pronunciando,quas iam in producendo, modò in comprimendo ſpiritu,ad ſuperſtitionem pluſquàm anilem vana ſollicitudine & timore,longo diſcurſu proſequitur, tandemq; habitu corporis & ridiculâ geſticulatione, ſic deſcribit :

Pardes.

וכשתתחיל בהזכרתו תכוין פניך אל פני המזרח לא למטה ולא למעלה ואתה יושב נמעוטף בבגדים לבנים מכובסים טהורים על כל בגדיך או טלתך לראשך מוכתר בתפילין לפני המזרח ששמש האור יוצא לעולם ולך חמש קצוות לחניע בם ראשך ובכולם תתחיל מאמצע המזרח וזכך רעיונך ותעלה ראשך עם הנשימה מעט מעט עד שתשלים וראשך למעלה ואחר שתשלים תשתחוה עד הארץ פעם אחד ולא תבדיל נשימת האלף לנשימת האות הדבק בו כי אם נשמה אחת קצרה או ארוכה אך בין האות שלשם בישרים או בחבורים יש לך רשות להנשים שתי נשימות בלי הבטא ולא יותר וכשתשלים כל טור וטור תוכל לחנשים חמשה נשימות לבד ולא יותר אבל פחות יש רשות בידיך ואם טעית או שגית בסדר הטור חזת שוב אל ראש הטור ההוא עד שתאמרהו כראוי ובדמות החולם הנמשך למעלה נגן בחיריק הנמשך למטה ומסך כח העליון להדביקו וכן בשורוק למעלה ולא למטה אלא משכה אמצעיה כנגד הפנים ·האמצעים ובצרי המשיך ראשך מהשמאל אל הימין ובקמץ מהימין אל השמאל ובחולם אחר שתשלים אם תראה צורה תשתחוה לפניך מיד כנגדה ואם תשמע קול קטון או גדול ותפחד פחד גדול שלא תוכל לסבלו ואפילו באמצע ההזכרה תשתחוה מיד וברח אל בני אדם מהרה ולא תמות ואם לא תראה ולא תשמע עזוב הדבר בכל אותה השבוע ושוב עוד פנים א׳ בשבוע ותדע שעל דבר זה נכרת ברית:

Ridicula non minus quàm impia Cabaliſtarum ſuperſtitio ex Pardes.

Præmiſsâ itaq; diſpoſitione puritatis corporis & animæ, quantum fieri poteſt maxima; conuertes caput tuum verſus Orientem, non ſurſum, nec deorſum, ſed rectè ſedens, opertus veſtimentis priùs lotis, candidis, mundiſſimis, præ omnibus veſtimentis exquiſitiſſimis; caput verò tuum ſit coronatum Thephillim, id eſt, frontalibus collectis ante Solis exortum, vel in ipſo tempore quo lux Solis Mundo oritur; ſint præterea tibi quinque funiculi linei, in quibus caput tuum requieſcere facies. Et incipias pronunciationem nominis ab ea dictiuncula, quæ Cholem ſignatur, conuerſus ad medium Orientis, & purificatâ intentione ſiue ſpeculatione tua exalta caput tuum, aſpiratam literam paulatim pronunciando donec abſolueris nomina, capite interim ſemper erectus; peractâ verò operatione adorabis pronus in terram ſemel, cauendo ne diuidas ſpiritum א *Aleph à ſpiritu literæ ſiue à vocali quæ adhæret* τοῦ *Aleph, niſi aſpirata vna breuior aut longior fuerit, ſed inter literas nominis, ſiue rectæ ſiue inuerſæ fuerint, licet tibi ponere duas aſpiratas in pronunciatione, & non ampliùs; & cùm compleueris omnes ordines, licentia tibi erit ponere aſpiratam* ה *ſolam, & non ampliùs; ſed hæc in arbitrio manus tuæ; quòd ſi in pronunciatione aut ordine erraueris, reuerteris ad principium, vſq; dum perfectè pronunciaueris omnia; nam pronunciatio Cholem trahit ſurſum, pronunciato Chirik deorſum, adeoq; virtutem ſupremam ad adhæſionem tecum perficiendam trahit. Pari ratione Sciurek non ſurſum & non deorſum, ſed medias facies trahit; Tſere verò pronunciando deflectes caput tuum à ſiniſtra ad dextram; & Kamets pronunciando à dextra ad ſiniſtram; & poſtquam omnia compleueris, ſi videris ſubitò ſimulachrum*

quoddam comparere veluti adoraturũ ante te, & ſi vocem audieris paruam & magnã, & incipias ſumma concuti formidine, ita vt non poſſis amplius illud ſuſtinere; tunc recorderis ſubitò adorare, & fugere ad filios hominum nè moriaris, & ſi nihil compareat, neq; vox audiatur, relinq; negotium huiuſmodi adiurationis, & reuertere altera vice repetere adiurationem, ſcias enim quòd ſit in hoc pactum fœdus.

Confutatio & admonitio. Ex quo luculenter patet, quàm Diabolus ſub ſpecie ſacrorum rituum miſera mortalium pectora vario aſtu decipere ſoleat; hiſce certè ritibus apertas vanæ obſeruantiæ cœrimonias implicari, ex ſuperſtitioſa vocalium prolatione patet. Quid enim ſonus Cholem, Chiric, Schurek, & Camets ad Deum aliter & aliter obteſtandum efficaciæ habeat, non video. Vnde magna in huiuſmodi vſurpandis circumſpectione opus eſt; Nam cùm Cabala circa altiſſimarum rerum principia verſetur, ita vt homo facilè de ſpiritibus afferre iudicium non poſſit, nec penetrare Altiſſimi reſeruata conſilijs incomprehenſis Sacramenta; ſummâ cautelâ & diſcretione ea vſurpanda eſt, nè Balaami Prophetæ ſortem patiamur, nè Heuam Serpentis antiqui calliditate & aſtutiâ deceptam imitemur, nè pro luce tenebras ſequamur. Metuendum eſt in omnibus obſcurâ caligine inuolutis ab iſtis fulmine deiectis ſpiritibus, ferunt enim inter nos mortales vti Angeli, ſic Diaboli vexilla ſua quique; quibus tam facilè eſt etiam ſub ſacrorum nominum rituumque larua animas perdere, quàm facilè eſt Agathangelo vera lucis ſpecie eaſdem ſeruare; Vndè quod ſemper monui, nihil ex hiſce recenſitis Chriſtianis mentibus vſurpandum exiſtimem, quin potiùs toto mentis ardore Deo Saluatori noſtro inhæreamus, ipſiuſque ſanctiſſimum nomen loco portentoſorum nominum inuocandum ſtatuamus: vnius nominis familiare Numen, dulces cœrimonias, incredibiles potentias, admirandas vires, cui totius naturæ dominium imperiumque ſecretæ virtutis in cœlo & in terra commiſſum eſt, perpetuò & in corde & in ore geramus: Abijciamus feralia carminum ſecreta, & vanos furores, & execrandas artes, & philtra vim factura Dijs, & colchicos fucos; ſoli Deo, in quo viuimus, & mouemur, & ſumus, nixi. Atque hæc de primæ Cabalæ practica parte ſufficiant.

§ II.

Cabala Aſtrologica.

Authoris proteſtatio. CVm Aſtrologiam Cabalicam eandem prorſùs cum Ægyptiaca in ſequentibus ſimus demonſtraturi, hic tanquam loco proprio & opportuno de ea præludere viſum eſt; nullo alio fine, niſi vt hieroglyphicæ doctrinæ ratio per Cabalicæ doctrinæ dogmata antiquiſſima ritè demonſtretur; quæ omnia non ex mea, ſed ex Cabaliſtarum, & Ægyptiorum ſententia & opinione, dicta, & expoſita volo.

Quemadmodum influxus Sephiroticus immediatè fit in Angelos Mundi ſenſibilis præſides, ſic hi immediatè in Mundum ſidereum, & hic in Mundum Elementarem, & in corporis humani microcoſmi partes

Mun-

Mundo ſidereo correſpondentes, vt Cabaliſtæ volunt, influunt. Nam vt in præcedentibus dictum fuit, vti ſupremæ Coronæ cœlum empyreum, ab oculis hominum remotiſſimum, ſic vltima Sephiroth *Malcuth* Lunæ correſpondet, quæ vltima planetarum archetyporum meritò complet omnes diſpoſitiones cœterarum emanationum ordine conſequentium; vnde non immeritò potior Sephira dicitur: hæc enim omnia inferiora diſponit, ſuſcipit omnium ſuperiorum influxus inferioribus communicandos, regit diuerſa in diuerſis ſignis collocata, vt ſic ſemper varia, varios producat effectus, & per frequentes cum cœteris planetis congreſſus veluti vxor omnium ab eis fœta ſuſcipiat ea, quæ poſtea tanquam omnium inferiorum mater, mediaq; inter vtraque, ſuperiora videlicet & inferiora, omnibus communicet. Et tametſi vltimus ſit planetarum, communicat tamen cum omnibus ſuperioribus, maximè cum Sole, cui correſpondet in Syſtemate Sephirotico *Tiphereth*, cui quoties coniungitur, toties fœtu & viuificâ repletur virtute, quam humectatis diſpoſitiſque inferioribus infundat. Ab ea etiam in cœleſtibus incipit ſeries rerum, quam Plato catenam vocat, quâ vnaquæque res aut cauſa alteri connexa ab ipſa dependet, quouſque deueniatur ad ſupremam cauſarum cauſam, à qua omnia. Eſt enim Luna omnium, vt aiunt, cœterorum planetarum cellarium, cœleſtiumque influxuum receptaculum, ex qua omnes prægnoſes Aſtrologicæ cum aſpectibus ſuis originem ſortiuntur, omnium effectuum elementarium cauſa, ſiue ab ipſis procedant hi effectus, ſiue ab Intelligentijs præſidentibus, ſiue à Deo iubente, vt illæ exequantur, illa ſignent, aut tanquam inſtrumenta inclinent. Diſponit enim hæc inferiora omnia, eorum opinione, ſuperioreſq; Sephiroth in eam influunt, & ipſa in creatis multiplices effectus producit; eorum enim mores ſequitur, cum quibus conuenit & vnitur; eſt nempè, vt dicunt, omnium nominum diuinorum vxor vnica, inter Deum & creata, inter cœlos archetypos & Angelos, inter nos & cœlos, inter nos & Angelos mediatrix, influxum à ſuperioribus acceptum inferioribus communicans, à Sole ſupramundano potiſſimùm viro & marito ſuo imprægnata fœtum communicat creaturis ſuis gratia Dei humectatis; ab ea enim incipit in influxibus archetypis, in ipſa omnes diuini influxus conglomerati, quibus ad ſupremum Enſuph rerum vltimum finem pertingere poſſunt. Et ideo prima quoque Sephira dicitur, & Luna archetypa, quam reliquis decem numerationibus veluti ſubditam volunt. Vnde ſi à dextris influit, placidos in nos imbres mittit; ſi à ſiniſtris, contrà. Hanc à *Ieſod* Mercurio vim humores commiſcentem accipere; ab *Hod*, ſcilicet Venere, eam quæ conducit ad formas geniture conuenientes; à *Netſah* victoria, ſcilicet Marte, robur & impetum; à *Tiphereth*, id eſt, Sole, omnimodam ſœturam & lumen; à *Gedula*, ſcilicet Ioue, naturalem ſpiritum, & rerum omnium fomentum; à *Geburah* denique, ſcilicet Saturno, compaginem & ſtabilitatem ſortiri aſſerunt; quam pro varia ſui complexione, gyro, & aſpectibus diuerſis variè ſe explicare, & in Mundi Elementaris ſeptem correſpondentes entium

Vltima Sephira Malcuth reſpondet Lunæ.

Lunæ efficacia in Mundo elementari.

Luna à reliquis Planetis quam virtutem hauriat.

tium gradus, vti & principalia humani corporis membra ſecundùm indicatam analogiam transfundere arbitrantur.

Hinc leges Aſtrologicæ Cabaliſticæ de natorum fato; quæ tametſi orthodoxæ doctrinæ repugnant (ſupponunt enim animarum ante corporis introitum exiſtentiam;) quia tamen eadem Platonici ſentiunt, hîc apponendas duxi, vt conſenſus Veterum luculentiùs pateſiat. Dicunt igitur decem eſſe fontes diuinos, iuxta decem Sephiroth ſiue dimenſiones diſpoſitos, inter quos vnus datur, qui fons animarum dicitur, & eſt fons *Gebura* ſiue Aquilonis; quod & Ægyptij tenuerunt. Et tametſi omnes animæ ab illo fonte *Gebura* aquilonari trahant hanc originē, tranſeunt tamen, vt illi ſentiunt, per alias dimenſiones ſeu Sephiroth, antequam corpori infundantur, & ab eis varias proprietates ſuſcipiunt. Animarum quælibet eam ſuſcipit lucis ſortem, cuius naturæ eſt medium, cui obijcitur, vel cum quo connectitur: ſi enim, inquiunt, per Seraphicas Intelligentias anima ab illa luce ſuperna *Kether* emanauerit, Seraphica efficietur, & ad Seraphicas manſiones, fauente & attrahente Deo, deueniendi habebit pronitatem; ſi verò à *Chochma* per Cherubicas Intelligentias profluxerit, anima ſplendorem ſcientiæ ſuſcipiet, & ſupernæ particeps lucis ad Cherubica inclinabit ſubſellia; ſi à *Binah*, Intelligentiæ lumine imbuta, originem vnde profluxit, affectabit; & ſic de cœteris. Sicuti enim lux vitra diuerſorum colorum pertranſiens diſcolores etiam radios diffundit, rubeum ſi per rubeum, viridem ſi per viride medium tranſierit, & ſic de cœteris; pari modo anima, vti ipſi dicunt, eam naturam induit, per cuius diaphanum tranſit. Ratio itaque diuerſæ perfectionis animarum, vt Cabalici loquuntur, nihil aliud eſt, quàm variatus modus influxuum dimenſionum diuinarum, per quas animæ tranſeunt; & tametſi omnes animæ à fonte *Gebura* aquilonari originem trahentes à ſex reliquis Sephiroth fabricæ executiuè proueniant, à tribus tamen ſuperioribus diuinæ virtutis imperio emanant; & ſic ſecundùm proprietatem dimenſionum per quas tranſeunt, varios imbibunt influxus. Animas enim in ſphœris archetypis collocari volunt, quam Philoſophiam Pythagorici atque Academici ab Hebræis, hi verò ab Ægyptijs hauſiſſe videntur, dum animas noſtras ſphœris, vti & Intelligentias alligant; quas & ideo Euripedes quoque, & poſt eum multi alij, atria Deorum, hoc eſt, mentium cœleſtium domicilia nuncuparunt. Quòd ſi animas, antequam corporibus alligentur, in ſphœris diuerſis commorari ſentiunt, in hæreſin incidunt, quæ animas humanas ab initio creatas aſſerit: ſi verò intelligant animas ſimul ac corporibus infunduntur, pro diſpoſitione materiæ ad ſphœras analogæ diuerſis donis & talentis ditari, quæ poſt ſolutionem, tandem in intellectualium chororum ſphœras, quorum ſimilitudinem in vita expreſſerint, reuertantur; tunc verè & orthodoxè ſentiunt. Hinc SS. PP. dicunt, Mundum non finiendum, niſi tantus fuerit electorum hominum numerus, quantus fuerit prauorum Angelorum ex diuerſis Choris, propter ſuperbiæ peccatum, præcipitatorum numerus, vt ruina Ange-

Decem fontes Cabaliſtarum.

Impius error Cabaliſtarum

Alius Cabaliſtarum error impius ac veſanus, ſi ad literam intelligatur.

gelicorum, Sanctorum Dei hominum electione hoc pacto reſtauretur. De hac reuerſione animarum ad loca ipſis proportionata, à quibus diſceſſerant, differentes Platonici, dum eas ad ſuos planetas redire dicunt, altiùs forſan, quam quis exiſtimare poſſit, loquuntur. Verùm de his fuſiùs in Theologia Platonica. Sed apponamus fabuloſam opinionem Cabaliſtarum circa natorum fatum, prorſus Ægyptiacis placitis conſentientem.

Cabaliſtarum fabuloſa opinio de natorum fato.

Aſtronomi itaque Cabalici dum hunc Saturninum, illum Martium, alios verò Iouios, Solares, Venereos, Mercuriales, & Lunares decernunt, nihil aliud intelligunt, quàm occultam quandam proportionem, quam diuerſæ hominum complexiones, inclinationes, moreſque, non tantùm ad materiam variè diſpoſitam, & ad planetas proportionatam obtinent, ſed & vlteriorem analogiam, quam ad Intelligentias correſpondentium ſphœrarum præſides, & tandem ad ſupramundanas diuinitatis rotas habent, indicant. Verùm vt ridicula placita luculentiùs pateſiant, exemplis mentem eorum exponam clariùs. Si materia, aiunt, alicuius nati ad formam introducendam diſpoſitionem habuerit analogam ſiue conformem planetæ illo tempore dominanti, v. g. ſi Saturnus materiæ diſpoſitæ in vtero matris dominatus fuerit; Deus per *Geburah* Saturnum archetypum ſupramundanum, Saturno ſidereo correſpondentem animam inſundet, *Geburæ* proprietatibus imbutam, eique ex eodem Angelico *Geburæ* Choro Intelligentiam iunget eius directricem: cuius ductui ſi natus obſecundauerit, & proprietatibus *Geburæ* vitam conformem duxerit; dicunt natum plenum Intelligentia, & rerum reconditarum altiſſimarumque contemplationi deditum futurum. Quòd ſi à ductu Intelligentiæ eidem à Deo diuinitùs deputatæ receſſerit; eum ſiniſtris eiuſdem *Geburæ* Genijs traditum iri volunt, vnde magna cum mala Saturni propria, veluti in externis bonis peſſima in officio Saturno appropriato fortuna, in corporis bonis morbi Saturni proprij, vt eſt, Mania, ſtupor mentis, hypochondriaca, & ſimilia mala cum inuenient. Pari ratione ſi nati materia cum Ioue ſymbolizauerit, Deus per *Gedulam* Sephiram, hoc eſt, per Iouem archetypum vltramundanum ſidereo Ioui analogum animam infundet, *Gedulæ* proprietatibus & materiæ diſpoſitæ congruam, cui & ex eodem Choro *Gedulæ* Angelico cuſtodem aſſignabit, qui & ipſe occultâ quâdam ſympathiâ ad nati inclinationem condeſcendens in omnibus eius naturæ proprijs diriget: quem ſi audièrit; regio quidem animo, & magnificentia ſumma iuncta ſapientiæ, cuiuſmodi Salomon fuit, præditus erit: quòd ſi plantam truncauerit, & à directione boni Angeli receſſerit; in manus tradetur ſiniſtrarum eiuſdem *Gedulæ* poteſtatum; vnde in omnibus operibus infauſtam habebit ſortem, regnum eius extirpabitur, ſubditis in rebellionem procliuibus iugum excutientibus; quemadmodum Sauli, Balthaſari, Nabuchodonoſoro contigiſſe ſacra narrat hiſtoria; in corporis bonis infirmitates patietur Ioui appropriatas. Iterum ſi nati diſpoſita materia dominatorem habuerit Martem, Deus per *Netſah*, id eſt, victoriæ Sephiram, vel quod idem eſt, per *Netſah* Martem archetypum ſeu ſupramundanum animam inſundet, proprietatibus *Netſah* in omnibus,

vti

vti & ſidereo Marti ſymbolizantem, eique ex eiuſdem *Netſah*, Choro Angelico ductricem aſſociabit Intelligentiam, cuius doctrinam ſi natus ſecutus fuerit, iuxta inclinationem ſuam Martiam potens erit opere, & egregijs perpetrandis facinoribus aptiſſimus, cuiuſmodi Alexander Magnus fuit, & ex ſacris Heroibus Iudas Machabæus, alijque ſimiles: quòd ſi ductum Intelligentiæ ſuæ neglexerit, ſubijcietur inimicis ſuis, debellatus, cum iactura omnium quæ acquiſiuerat; in ſiniſtrorum eiuſdem *Gedulæ* Geniorum poteſtatem traditus; in corpore verò ſuo ſebres ardentes, & biloſos morbos experietur, ac tandem phtiſi conſumetur. Ruſus ſi Embrionis materiæ Sol dominatus fuerit, Deus per *Tiphereth*, id eſt, per Solem archetypum ſeu vltramundanum animam ei infundet, τῷ *Tiphereth* attributis in omnibus correſpondentem; eique Intelligentia Solaris attribuetur, cuius ductum ſi ſecutus fuerit, iuxta inclinationem ſuam, animam habebit illuſtrem, pulcherrimis donis præditam, ad alta quælibet aſpirantem, diuinarum rerum contemplationem perpetuò cum ſummo dignitatis Eccleſiaſticæ gradu coniunctam adipiſcetur. Sicuti enim *Tiphereth* Thronus diuinæ pulchritudinis eſt, in medio ſyſtematis Sephirotici collocata, ab omnibus cœteris dimenſionibus ex æquo, omnibus in eam canalibus diuinorum influxuum deriuatis, participans; præterea cùm nomine Dei tetragrammato, & duodecim eiuſdem Nominis reuolutionibus, quas *Hauioth* vocant, duodecim ſignis Zodiaci ἀναλόγως correſpondentibus, inſigniatur; omnia conſequenter, vt aiunt, bona in eam deriuabuntur. Sic pari paſſu nati anima per *Tiphereth* traducta omnibus bonis doniſque, vti Cabalici aſſerunt, tùm gratiæ, tùm naturæ replebitur, ſi ſe Intelligentiæ ſuæ, hoc eſt, Solaris Genij ductui permiſerit; ſi verò ab eo receſſerit, plantamq; truncauerit, canalis pulchritudinis obturabitur, dabiturq; contrariæ virtutis poteſtatibus, Agathangelis oppoſitis; vnde malis, quæ ſolaribus appropriata ſunt, ſubdetur. Pari pacto ſi Embrioni Venus dominata fuerit, Deus per *Hod*, id eſt, decorem, ſiue quod idem eſt, per Venerem archetypam ſeu vltramundanam, animam traductam corpori infundet Venereo, cui & Angelum ex Choro eiuſdem Sephiræ attribuet; cuius ductionem ſi ſecutus fuerit, bonis Veneri proprijs replebitur, decore & pulchritudine corporis, gratia & fauore Magnatum potietur; ſi ab ea deflexerit, brutis concupiſcentijs, & carnalium appetituum cœno immerſus miſeram & laborioſam vitam trahet; ac morbis Veneri proprijs à ſiniſtris *Hod* poteſtatibus tandem conficietur. Rurſus ſi Embrio dominatorem nactus fuerit Mercurium, Deus per *Ieſod*, id eſt, Mercurium archetypum traductam animam infundet corpori, eique ex *Ieſod* Angelico Choro Intelligentiam attribuet, Mercurio vndequaque correſpondentem; cuius ductum ſi ſecutus fuerit homo Mercurialis, ſapientiâ, cœteriſque intellectualibus donis homini ſapienti proprijs ditabitur; cùm enim *Ieſod* in media ſyſtematis Sephirotici linea recta poſita ſit, rectum quoque à ſumma Corona & *Tiphereth* influxum nanciſcetur, à cœteris obliquũ; cuius ſigillum cùm *Elchai*, id eſt, Deus viuus ſit, aquis ſapientiæ veluti flumine quodam replebitur, & ad quæcunque voluerit inuenienda

huma-

humano generi neceſſaria aptabitur; ſi verò à bono ductore receſſerit, malignis *Ieſod* virtutibus dabitur, vnde magicis artibus, & dæmoniacis præſtigijs deditus, omnia Dei opera deſtruet, canales diuinorum influxuum obturabit, atque ob maleficia opera dæmonum peracta tandem igni traditus, cum ijſdem in æterni ſupplicij barathrum præcipitatus commorabitur. Demum ſi Embrioni dominata fuerit Luna, Deus per *Makuth*, id eſt, Lunam archetypam animam traductam corpori infundet, eique Lunarem Genium aſſignabit; cuius ductum ſi ſequatur, veluti in ſpeculo quodam omnia tùm in reliquis Sephiroth, tùm potiſſimùm in Sole eluceſcentia dona exhibebit, eritque totius naturæ inferioris conſultus, ſubterranei Mundi diuitias, metallorum venas ſcrutabitur, & de potentia in actum per Chimicam artem educet, herbarum, lapidum, animalium vires cognoſcet, vnde in ſummum Phyſicum, Medicum, Chimicum Spagyricum, Architectum euadet; ſi à ductu Intelligentiæ deflexerit, contrariam in omnibus ſortem experietur, à ſubterraneis elementaribuſque dæmonibus multipliciter illuſus, & infatuatus.

Atque hæc ſunt ſecretioris Aſtrologiæ fundamenta Cabalicis vſurpata, in quibus à noſtris Aſtrologis in hoc differunt, quod fata hominum non tam naturalibus Aſtrorum influxibus, quàm ſupernarum Intelligentiarum directionibus, fieri putent; quod dogma & Ægyptij, vt in Aſtrologia eorum ſuo loco videbitur, tenuerunt. Habes itaque Cabaliſticum ſyſtematis Sephirotici myſterium Aſtrologiæ, iuxta opinionem Cabalæorum, applicatum; ex quibus tanquam conſectarijs deducere ſolent, vnde tùm bona, tùm mala ſors hominibus proueniat; & cur homines ſubinde tantis talentis inſtructi, miſerijs tamen ſubditi, vix emergere poſſint; hinc quoque deducunt, varias Mundi reuolutiones, cataſtrophas, & regnorum imperiorumque metamorphoſes. Quorum mentem antequam interpreter, Notandum, legem ſcriptam à Moyſe Mundo iuſſu Dei promulgatam, legi diuinæ perfectiſſimè analogam eſſe, vt quantò quis eam perfectiùs ſeruauerit, tantò is legi diuinæ, adeoque ipſi Deo ſimilior euaſurus ſit; atque adeò omnes Sephiroticos canales decem diuinis nominibus inſignitos habebit apertos, Intelligentiaſque ſingulis aſſignatas propitias; vnde totius felicitatis humanæ ſumma dependet. Quòd ſi diuinam legem neglexerit, tunc canales præceptorum quæ præuaricatus fuerit, obturabuntur, plantæ Sephiroticæ truncabuntur, ac conſequenter homo omnibus diuinis influxibus, Angelicâque aſſiſtentiâ vacuus ſpoliatuſque remanebit. Cùm itaque peccata hominum, & potiſſimùm Regum, Principum, Magnatumque enormia delicta abundauerint, tunc claudentur canales *Gedulæ* ſiue *Cheſed*, ita vt Intelligentiæ eorum Præſides influere non poſſint: atque adeo recedentibus Imperiorum, Regnorum, Principatuum, Rerumpubl. Vrbium Præſidibus Angelis, eædem dabuntur in ſiniſtrarum *Geburæ* Principum poteſtatem; vnde omnia mala Mundo inundabunt, Imperiorum mutationes, Regnorum extirpationes, Ciuitatum euerſiones, bellorum tumultibus omnia in vaſtitatem redigentur; Saturnus enim archetypus per Angelicum, & hic per ſide-

Lex Moſaica legi diuinæ analoga.

reum Mundum peſtiferam luem immittet; Iuppiter vigorem Regum ſtolidis immiſſis conſilijs obtundet; Mars inimicus omnia flammâ & ferro conſumet; Sol hoſtilibus influxibus annonæ caritatem, rerumque neceſſariarum penuriam efficiet; Venus omnem pulchritudinis ordinem confundet; Mercurius ſuſque deque omnia vertet; Luna maligni aëris impreſsi influxibus morbos epidemicos immittet, quibus magna pars hominum internecioni dabitur, atque adeo totus Orbis terrarum pugnabit contra inſenſatos; donec diuina pietas per pœnitentiam & legis obſeruationem mitigata, canales miſericordiæ ſuæ cum Angelorum reconciliatione denique aperiat. Hinc Cabalici, vt natus quiſpiam non ſiniſtram, ſed felicem ſortem obtineat, eum ſibi Angelum potiſsimùm ſummo ſtudio colendum propitiandumque eligunt, cuius naturæ ſe eſſe arbitrantur, & per cuius Sephiram ſe traductos conijciunt. Sic Saturninæ naturæ homines Schabtaël *Geburæ* Saturni archetypi Intelligentiam aſsiſtentem potiſsimùm placant, cui & ſeptimam feriam dedicarunt, vtpote eius cultui dedicatam. Iouiæ naturæ homines Tſadkiel potiſsimùm colunt, tanquam naturæ eorum σύμβολον, cui & ſextam feriam dedicant; Martij Chamaël; Solares Schemſchiel; Venerei Hanaël; Mercuriales Cocabiel; Lunares Leuanaël potiſsimùm venerantur, vnuſquiſque eam intelligentiam, quæ naturæ eorum congruit, & Sephiræ illius, per quam animæ eorum traductæ putantur, cuſtos eſt. Deinde ad maiores ſuperſtitiones lapſi, ſummo ſtudio ſeptuaginta duo Angelorum nomina, quæ in præcedentibus expoſuimus, expendunt, vt ſi quod nomen Angelicum naturæ eorum congruum & proportionatum inueniant, illud ſeorſim membranæ inſcriptum amuleti loco dicti Angeli propitiandi cauſa portent; quibus addunt appropriatum nomini Pſalmum, quem quotidie in eum finem recitant, vti in eo libello, quem שמוש תהלים, *Vſum Pſalmorum* vocant, videre eſt, & nos ſuo loco & tempore fuſiùs oſtendemus. Hinc ſeptem ſigilla planetarum hoc ordine ponunt, vt in ijs primò ponant vnum ex ſeptem nominibus, quibus quadraginta literarum nomen conſtat; de quo vide ſuprà §. de 42 literarum nomine fusè citatum. Hoc pacto ſigillo Saturni imponunt primum nomen ex quadraginta duabus literis, & eſt אבגיתץ, vnà cum oculo dextro, cui ſupponunt Raphaël. Secundum ſigillum Iouis ſecundo nomini de 42 literis apponunt, id eſt, קרעשטן, cui attribuunt oculum ſiniſtrum, & pacem hominibus id geſtantibus promittunt, per Gabrielem Angelum; & ſic de cœteris ordine ſigillis iudica, vt figurà docet:

Cabalici quos Angelos colant vt bona vtantur fortuna.

Portentoſa Angelorum nomina à Cabalicis confiẽta.

Cabaliſtarum ſuperſtitio in colendis Angelis.

Habent autem ſingula ſigilla ſuam Sephiram, cuius ope vim acquirant. Promittunt autem per primum ſigillum vitam longam; per ſecundum pacem; per tertium ſapientiam; per quartum gratiam & pulchritudinem; per quintum diuitias; per ſextum ſeminis fœcundam propagationem; per ſeptimum dominij poteſtatem, idq; per Angelos ijſdem ſubiectos. Sed & hæ res ita malè ſibi cohærent, vt nihil ferè ibi lateat, niſi ſuperſtitionum ſeminarium; vnde Chriſtiani ab his tanquam Diabolicis illuſionibus expoſitis caueant velim. Porrò hiſce addunt ſigilla duodecim

Confutatio.

cim ſignorum Zodiaci, in quibus vaniſſimâ obſeruantiâ ponunt Nomina Dei יהוה, אדני, שדי, צבאות iuxta combinationis & tranſpoſitionis varias leges, variè tranſmutata; in quibus quot literæ, tot ſuperſtitiones; quot nomina, tot vanitates. Nato ſiquidem ſub ſigno v. g. Capricorni portanti ſigillum primum, eam gratiam promittunt, quam Angelus ſigni præſes ſuo nomine exprimit; & ſic de cœteris; quæ vti indigna ſunt, quæ vſurpentur, ſic operæ pretium non duxi, ijs diutiùs inhærere. Nè tamen quicquam arcanorum omiſiſſe videamur, hic figuram ſigillorum ad cautelam Lectoris apponendam duxi, vt ſi quando in manus eius huiuſmodi inciderint (paſſim enim à ſuperſtitioſis hominibus portantur) è cuius officina prodierint, diſcernere poſſit. vide Iconiſm. f. 287. 1 & 2 fig.

Sed antequam Aſtrologiam Cabalicam claudamus, hoc loco teſtem adducam, omnia quæ huc vſque dicta ſunt confirmantem, antiquiſsimum Codicem manuſcriptum, Chaldaico ſtylo exaratum, cuius Authorem ante deſtructionem templi 300 annis vixiſſe putant, quem & Iochaides vetuſtiſsimus Author in ſuo Zohar ſæpiùs allegat, & in Bibliotheca Vaticana in hunc vſque diem conſeruatur; cuius verba ſunt: *Iochaides Author libri Chaldaici antiquiſsimi.*

כל מלאכא כפום שמיה אית ליה קרא באוריתא כחביאל" על שם המכתב אלהים :
וגו' שמות ל"ב' זכריאל על שם זוכר ברית אבות ונקרא זכרנו לחיים ואתכפיא בזכור
שמריאל בשמור חסדיאל * גבריאל בגבורה צדקיאל בצדק רפאל כתפארת מלכיאל בחסד
במלכות ליה מלאכא דלית ליה עקרא ויסודא בספירן וכל ספירה אית לה שם ידיע
והויה ידיע וכל שמהן תמן אית להון עקרא ויסודא והאי כללא נקוט בידך דכל שמהן
דלעילשמהן דלהון הליין בספירן ושמהתהון כל חד איה ליתקרא על שם שמא דיליה וכל
מלאכיא דסוסיהון סוסי אשא ומרכבותיהון אשא וקשתותיהון אשא ורומחיהון אשא
וכל מאני קרבא דלהון אשא יסודיהון בגבורה ומלאכי חבלה דאינון אשא יסודא דלהון
בגיהינם וא"ת מלאכיא דאתמר בהון עושה מלאכיו רוחות ; תהילי' ק"מ"ה' יסודא דלהון
בעמודא דאמצעיתא : ואית מלאכיא דאינון מסיא הרקיעא מלאכא ולית דלא אשתכח
בהון שמא דיהוה דאשתכח בכל אבר ואבר וכג"ן דא איה לבר נשל אמלכא יהוה בכל
ספירן ובכל כרסון ובכל מלאכין ובכל אבר ואבר דבר נש דלית אתר פנוי מניה לא
בעלאין ולא בתתאין : חסדיאל אתקריא בזמנא דעביד חסד עם עולמא : גבריאל
בזמנא דעביד גבורה בעלמא סתוריאל בזמנא דסתיר בני עולמא בגרפיו מלאכין
מלאכי חבלה ה"א"ד' ותחת כנפיו תחסה צנתן תהילי' צ"א' ואתקרי מתתיאל בזמנא
דתתים זכוון ותובין כתביאל בזמנא דכתב חובין וזכוון : כל מלאכיא כפום שלחותיה
אשתני שמיה :

Id eſt, *Vnicuiq; Angelo eſt Verſus in lege, qui correſpondet nomini eius; Ketabiel, iuxta illud Exodi 32, & ſcriptura, ſcriptura ipſa Dei; Zacharjel, iuxta illud: Recordaris fœderis parentum* (legitur quoque, *Recordare noſtrorum in vitas*) *& veſtit ſe in nomine Zachur, id eſt, recordare; Schamriel, & veſtit ſe nomine Schemor, id eſt, cuſtodi; Chaſdiel, & veſtit ſe nomine Cheſed, id eſt, miſericordia; & Gabriel, qui ſe veſtit nomine Tſedek, id eſt, iuſtitiæ: Raphaël verò ſe veſtit nomine Tiphereth; & Malkiel nomine Malcuth, id eſt, regno. Nullus deniq; eſt Angelus, cui non ſit radix & fundamentum in numerationibus, & numeratio quælibet habet proprium nomen, & propriam eſſentiam, & omnia illorum nomina habent ibi in illis,* (ſcilicet numerationibus) *ſuas radices ac fundamentum. Et hic ſit immobilis Canon in manu tua, quòd omnia Præfecto-* *Portentoſa Angelorum nomina.*

rum ſuperiorum nomina pendeant à numerationibus; & quodlibet eorum nomen habet verſum nomini correſpondentem; & omnes Angeli, quorum equi, equi ignei, & quorum currus ignei, & quorum arcus ignei, & quorum lanceæ igneæ, quorumue omnia inſtrumenta bellica ignea, fundamenta eorum in fortitudine ſeueritatis numeratione. Angeli verò perditionis, qui itidem ex igne, fundamentum eorum in gehenna. Sunt & Angeli, de quibus dicitur Pſalmo 104. Faciens Angelos ſuos Spiritus, fundamenta illorum in columna media, id eſt, in Sephira fortitudinis. Sunt & Angeli, qui ex aquis expanſi, de quibus dicitur Pſal. 148. Et aquæ, quæ ſuper cœlos ſunt; & hi ſunt ex proprietate dextræ, id eſt, miſericordiæ, horum omnium radices in ſuperis ſunt. Et nullus Angelorum eſt, in quo non inueniatur nomen יהוה, *quod vbique inuenitur in omnibus & ſingulis membris. Eſt etiam præterea homini regnum ſeu imperium Dei in omnibus numerationibus, & in omnibus Thronis, & in omnibus Angelis; & ita in ſingulis membris filius hominis, qui regnum & imperium diuinum omnium ſuperiorum in membris ſuis* (quæ 248 præceptis affirmatiuis, & 365 negatiuis ideo reſpondent) *circumfert, & quaſi imaginem Altiſſimi, hoc eſt, proprietates eius repræſentat, ita vt non ſit locus vacuus ab eo, nec in ſuperioribus, nec in inferioribus. Porrò Chaſdiel tunc temporis nomen ſortitur, quando Cheſed, id eſt, miſericordiam cum Mundo exercet; Gabriel tunc, quando Geburah, id eſt, fortitudinem ſeu ſeueritatem exercet; Seturiel tunc, quando filios huius Mundi ſub alis ſuis ab Angelis perditionis abſcondit; & hoc eſt quod ſcriptura dicit Pſal 91. Et ſub alis eius tutus eris, clypeus &c. Chetamiel tunc vocatur, quando obſignat merita & peccata; Ketabiel tunc, quando ſcribit peccata & merita. Denuo vniuſcuiuſque Angeli nomen iuxta legationem ſuam immutatur.* Atq; hæc de Cabala Aſtrologica ſufficiant.

§ III.

De Cabala Bereſchit, ſiue Naturæ, vel de rerum naturalium characteriſmis per veram & legitimam Cabalam cognoſcendis.

CONſiderantes primi Hebræorum Myſtæ admirabilem rerum in hoc mundano complexu ordinem, & continuam quandam inferiorum cum medijs & ſupremis concatenationem, fieri non poſſe ſibi perſuaſerunt, vt totus ille rerum ordo tot Claſsibus diſtinctus, tot virtutibus & qualitatibus ornatus, ſuam non haberet eamque maximam in hac mundana œconomia vtilitatem, & finem. Cùm itaque ex ſacra lege diſcerent, omnia propter hominem Mundi filium & microcoſmum condita eſſe, ad eumq; conſeruandum Deum non Angelos ſolùm in cuſtodiam attribuiſſe, ſed & per Angelos ſiderum præſides influxus ſupernorum in inferiora mirâ ratione diſpoſuiſſe, vt inde Mundus inferior, cuius incola homo futurus eſſet, mirâ rerum varietate, & occultis virtutum ſeminarijs, hominis membris analogis inſtrueretur, quibus homo tot infirmitatibus ob-

noxius in ſui conſeruationem vteretur; hinc dicunt Cabalici:

אין לך עשב ועשב למטה שאין לא מול ברקיע שמכה אותו ואומר לו גרל:

Non eſt tibi vlla herba inferiùs, quæ non habet planetam in expanſo illo ſidereo qui fulciat eam, dicatq́; ei, creſce. Quænam verò herba, quinam lapis, quodnam animal, ad quod ſidus, ad quem Angelum præſidem, analogiam dicat, quam virtutem eis ſupernæ planetæ attribuerint, hic Rhodus, hic ſaltus. Hinc multi putauerunt, in prima nominum ab Adamo facta impoſitione, ſingularum rerum in Mundo exiſtentium nomina ita diuino conſilio conſtituta fuiſſe, vt vniuſcuiuſque rei, quam ſignificarent, eſſentiam, virtutes, ac proprietates exprimerent. Verùm cùm non niſi pauca nomina Hebræa, vti in ſecunda Claſſe oſtendimus, ſuperſint, quæ huiuſmodi virtutes demonſtrent, meritò ex hoc capite ſcientia rerum naturalium huc-uſque manca permanſit & mutila. Fuerunt poſtea qui aſſererent, primos Patriarchas tùm perpetuâ Angelorum aſsiſtentiâ, tùm diuturnæ vitæ experientiâ, hanc rerum naturalium Cabalam plenè accepiſſe; quam tamen non ſcriptis, ſed ſucceſsiuâ traditione poſteris commendatam reliquerint; de qua ita R. Hamai:

Cabal. Natur. dict. ... ſupern. ... in eadem ... inferioribus.

Cabala naturalis creditur ab Angelis tradita primis Mundi Patriarchis; & ab his poſteris.

קבלנו מרבותינו זכרונם לברכה שה קבלה מעשה בראשית היא חכמת הטבע במו שמעשה מרכבה היא הכמת אלהים והכמות הטבע קבלוה אבותינו הקדמונים מהמלאכים שהם למדום מני חכמות טבעות:

R. Hamai.

Accepimus à Rabbinis bonæ memoriæ, quòd Kabala opus fabricæ ipſa eſt ſcientia naturæ, ſicut opus quadrigæ eſt ſcientia diuinitatis; ſcientiam naturæ acceperunt Patres noſtri antiqui ab Angelis, qui eos docuerunt ſigna ſigillorum naturæ. Quæ omnia Iochaides in Zohar, & Ietſiræ commentatores ferè omnes ſuis calculis comprobant. In ſignis itaque ſeu characteribus ſingulis Dei operibus diuinâ virtute impreſsis conſiſtit, quos qui legere & intelligere nôrit, cum nihil ampliùs reconditarum rerum latere poſſe arbitrantur. Hoſce verò characteres aiunt addiſci non poſſe niſi per omnimodam Sephiroticorum arcanorum notitiam. Hinc decem diuina nomina ſeu Sephiroth nihil aliud eſſe dicunt, quàm ſigilla quædam, quibus primò Angelicum Mundũ inſignivit Deus, deinde hiſce iiſdem per Angelos Mundum ſidereũ & aſtra, & deinde elementarium rerum virtutes, & tandem ſingula hominis membra diuinis nominibus appropriata. ita Botrillus in Ietſirah, quem ſuprà citauimus. Cùm itaq; in hominem tanquã in finem omnia dirigantur, certè ad eius conſeruationem omnia conſpirare neceſſe erat; cùm homo quoq;, cæteraq; propter eum facta ſupernis ſtationibus ſubſtent, certè ſuperna corpora in inferiora ſimilitudine quadam ſibi correſpondentia ſimili ratione agent; Angeli quoq; ſingulis ſupernis corporibus aſſiſtentes, inclinationem naturalem habebunt, ad Claſſes analogas ſuæ ſidei & tutelæ commiſſas ſummâ curâ dirigendas conſeruandaſque, & illi virtutes rerum in eum finem, in quem conditi ſunt, potiſſimùm promouebunt.

Iochaides. Commentatores Ietſiræ.

Cabala naturalis conſiſtit in characteribus rebus ſingulis ... impreſsis.

Botrillus.

Hinc

Triplicem hominem Cabalici fingunt decem præcipuis membris conſtantem.

Hinc triplicem ſibi hominem Cabalici, vnumquemque denis membris ſecundùm requiſitionem naturæ ſuæ conſtitutum confinxerunt. Et tametſi in archetypo & intellectuali Mundo nullum membrum ſit ſenſibile aut corporeum, eſt tamen ijs fundamentum quoddam, quod decem tùm megacoſmi, tùm microcoſmi membris ſecundùm analogiam quandam reſpondeat. Hinc caput ſeu cerebrum occultâ quâdam analogiâ in Mundo ſidereo empyreum Intelligentijs refertum, & in Mundo archetypo numerationum *Kether*; Os verò deſignat in eodem ſapientiam, iuxta illud: *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum*; In Mundo verò Sidereo primum mobile, quia Sapientia ſiue Verbum Dei cauſa omnis motus & vitæ; Lingua denotat in ſupremo Mundo *Binah*, & in Mundo ſenſibili firmamentum, quia quemadmodum lingua interiora omnia explicat, ſic Deus per firmamentum ideis refertum ornatum mundanum; Splen reſpondet *Gedulæ*, & in Mundo ſidereo Saturno; Hepar *Geburæ* & Ioui; Stomachus culina microcoſmi נצח *Netſah*, & Marti; Cor *Tiphereth*, & Soli; Renes *Hod*, & Veneri; Pulmo *Ieſod*, & Mercurio; Spermatica denique *Malcuth*, & Lunæ aptiſſimè reſpondent.

Analogia decem membrorum hominis ad Archetypum & Sidereum Mundum.

כתר	Caput, Cerebrum	Cœlum empyreum
חכמה	Os	Primum mobile
בינה	Lingua	Firmamentum
גדולה	Splen	Saturnus
גבורה	Hepar	Iuppiter
תפארת	Cor	Sol
נצח	Stomachus	Mars
הוד	Renes	Venus
יסוד	Pulmo	Mercurius
מלכות	Genitalia	Luna

Hoc pacto Mundani Opificis ratio ex centro, in quo omnia vnum ſunt, in Orbem euoluit vniuerſas Mundanæ machinæ ſpecies in diſparatiſsima membra, quorum ſingula ad alia & alia ſuos habent occultos conſenſus cum elementis & globis cœleſtibus, Angeliſque eorum præſidibus; quæ omnia cùm in hominis conſeruationem colliment, neceſſariò ſingula occultas quaſdam virtutes in microcoſmi membrorum conſeruationem aptas deuehent; quas vt cognoſcere poſſes, characterem ſingula portabunt, omnipotentis Dei nomine eiſdem impreſſum, quo, quid intrinſecè ſignificent, externo phytoptico ſigillo demonſtrent; quæ quidem virtutes nihil aliud ſunt, quàm Stellæ quædam ſeu formæ Stellis cœleſtibus

vnde-

vndequaque correſpondentia, quarum occultam connexionem quicunque nôrit, eum in ſecretiori medicina mira patraturum nihil dubitant. Omnia aſtra cœleſtia quę in cœlo patent, etiã in terra ſpiritibus ſuis occultè clauſa latent; & ſicuti Sol cœleſtis calore ſuo inuiſibili generat omnia in terreſtri Mundo, ita Sol terreſtris ſuo calore inuiſibili creat & regenerat omnia inuiſibiliter; per Solem cœleſtem *Tiphereth* Spiritus Domini operatur omnia, ſed ratione inuiſibili. Et quemadmodum Sol ſupernus inuiſibili virtute ſuâ omnibus ineſt quàm intimè, vtpote calor naturalis rerum omnium; ita & Sol terrenus virtute ſuâ inuiſibili omnibus ineſt, vtpote rerum omnium calor natiuus, rerum balſamum, lychnus & oleum; ille ſpiritus vitæ in omnibus rebus abditus vocatur, hic ſulphur naturæ ſuo proprio & genuino nomine in omnibus rebus inexiſtens appellatur: ſunt enim ſuperiora in inferioribus, & hæc in illis, iuxta illud:

כל התחתונים הם מנגדים לעליונים וכפי עשית למטה
בן נעשה למעלה:

Omnes res inferiores ſunt repræſentantiuæ ſuperiorum, & vti inferiùs, ſic & agitur ſuperiùs. Infima ergo monſtrant ſuperna, corporalia intellectualia, per terreſtrium & inferiorum naturas & proprietates in naturas & proprietates ſupernorum aſcendimus, iuxta illud: *Inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur;* ſunt enim externa corporea & ſenſibilia, ſupernorum notæ, ac inuiſibilium internorum ſymbola, quibus ad ſupernorum cognitionem manuducamur. Tota creatura Dei nihil aliud eſt quàm vmbra Dei, & figura interni paradiſi, ille videlicet intuitus, quo creationis poſteriora & effectus cognoſcimus. Hinc tradunt Cabalici, quòd in tabulis Moſaicis fuit digito Dei inſcripta lex igne nigro ſupra dorſum ignis candidi. *Superiora ſunt in inferioribus.*

הלוחות היו אש שחורה על גבי אש לבנה:

Libro אבקת רוכל *pulueris pigmentarij.*

Per ignem candidum denotatur vis interna rerum creatrix; per ignem nigrum creata ſignantur, quæ quidem legi minimè poſſent, niſi corporeis, quæ per nigrum ignem indicantur, notis conſpicerentur. Cùm itaq; tres decades membrorum Mundi, microcoſmi, megacoſmi, & angelocoſmi, vti ſuprà dictum fuit, decem diuinis nominibus ſeu Sephiroth, quibus ſignata ſunt, exactè reſpondeant; hinc Cabaliſtæ argumentantur, quòd omnia illa, quæ exteriori figura vnum ex dictis membris referunt, Deus Optimus Maximus, ad iſtiuſmodi membri curam & conſeruationem, quod referunt, per applicationem corporearum ad res corporeas, creaſſe videatur. Quoniam verò corporea internarum inuiſibiliumque facultatum ſigna ſunt; dicunt quòd mens humana, quæ in cerebro thronum ſuum poſuit, per analogam applicationem diuinorum nominum angelicorumque, hoc eſt, per certos & appropriatos in ſacris literis fundatos textus ad conſortium Dei Angelorumque, dummodo animi indiſpoſitio non obſtet, pertingere poſſit; cùm enim occultus quidam inuiſibilium membrorum ad inuiſibilia connexus ſit, legis diuinæ, æternæ, & immutabilis ratio poſtulare videtur, vt ad dicta ratione peractam ſpiritualem applica- *Analogia inter res ſuperiores & inferiores.*

plicationem, Diuinus Angelicuſque influxus ad id, quod petitur obtinendum, neceſſariò adſit. Cùm verò res externæ & corporeæ membrum aliquod hominis externum v. g. caput aut cerebrum referentes, occultam cum ſpiritualibus proportionem & harmoniam habeant, membrum aliquod per applicationem rerum ei conuenientium pari ratione medicum effectum vt obtineat, neceſſe eſt. Hoc pacto per oris analogas rationes חכמה, Verbum Dei ſeu Sapientia; per linguæ analoga ſymbola בינה, Spiritus; per lienis analogas notas Saturnus ſupramundanus *Gebura*; per hepatis occultam proportionem Iuppiter *Gedula*; per cordis abditas proportiones Sol archetypus *Tiphereth*; per cordis ſigna Mars *Netſah*; per renum correlationes *Hod* Venus ſupramundana; per pulmonis latentes conſenſus *Ieſod* Mercurius; per genitalium denique analogiam Luna illa archetypa *Malcuth*, attrahentur. Non ſecùs ac corporeæ plantæ ad id membrum, quod figura ſua exprimunt, ſanandum, abditâ quâdam harmoniâ concurrunt. Atque hæc eſt vera illa Cabala naturalis, quam antiqui ſucceſsiuâ quâdam traditione poſteris colendam reliquerunt; quam à primis Patriarchis Ægyptij, ab Ægyptijs Græci, & ab his tota reliqua poſteritas; ſummâ tamen ſymbolorum obſcuritate inuolutam acceperunt; quam cùm in tractatu de occultis naturæ characteriſmis ex profeſſo & quàm fuſiſsimè ſecundùm omnes regulas & præceptiones exponamus; eò Lectorem remittimus. Ex hiſce ſiquidem paucis, quiſquis acumine ingenij pollet, facilè in quo naturalis Hebræorum Cabala conſiſtat, perſpiciet.

§ IV.

De Magia Cabaliſtica, Aegyptiaca, Pythagorica, vniuſque ad alteram comparatione.

Cabala Magia quid?

CAbala Magica, ſeu Magia Cabaliſtica, nihil aliud eſt, quàm ars à poſterioribus Rabbinis introducta, varijs ſuperſtitionibus implicata, quâ per certa malignorum ſpirituum nomina, veriùs dæmonum inuocationes & adiurationes, enſalmoſque, mira ſibi, & prodigioſos in omni genere rerum effectus falſò promittunt. Eſt autem Cabala Pythagorica (tametſi à modernis maleſeriatorum hominum Magicis Scholis, Pythagoræ perperam adſcripta) qua ex numeris in nomine alicuius contentis totius vitæ curſum, proſperam, iniquamque fortunam ſe deprehendere, ſtolidè ſibi imaginantur. Vtramque Cabalam in Claſſe Magiæ exponentes, vanitates inauditas, quibus ſe cœca hominum pectora immergant, timoratis in cautelam & circumſpectionem, temerarijs verò in reſipiſcentiam recenſebimus. Porrò quæcunque hucuſque de Cabala dicta ſunt, ita Ægyptiacæ Cabalæ quadrant, vt num hi ab ipſis, aut ipſi ab his acceperint, diſpici vix poſsit. Quicquid enim Hebræi per nomina numeroſque in ſua Cabala demonſtrant & ſignificant, hoc idem parallellâ quâdam ratione

Cabala Pythagorica quid?

Cabala Hebræorum Cabalæ Ægyptiorum parallela.

tione Ægyptij per figuras ſymbolicas exprimunt; atque adeo per diuerſa media in vnum & eundem finem collimant; quæ eſt cognitio Dei & naturæ, quâ imbuti θεοπνευστίαν καὶ θεομόρφωσιν diuini Numinis aſpirantis ductu adepti, atque in Deum transformati admirandorum operum patratores ſe euaſuros certò certiùs ſibi perſuadent. Verùm hæc omnia ſuis locis fuſiùs proſequemur.

Concluſio contra Cabalam.

Atque hæc eſt Cabala illa ab Hebræis tanta verborum iactantia commendata, à plebæis hominibus tantopere expetita; quæ tamen, ſi pauca excipias, meritò totius iniquitatis officina cenſeri debet ab omnibus ijs, qui ſimilia rectæ rationis trutina ponderare ſolent. Et tametſi nihil in ea occurrat, quod demonſtratiuis rationibus innitatur, ac propriè dictæ ſcientiæ rationem tueatur; Hebræi tamen vniuerſam philoſophiam diuinam & humanam, nec non naturalem, omniumque doctrinam ſub myſticis ac ſymbolicis verborum numerorumq; inuolucris abſconditam continere volunt, non rationibus diſputationibuſque, aut ratiocinijs humanis, ſed συμβολικῶς pertractatam. Itaque in ea ſingulas literas, figuras, nomina, elementa, apices, lineas, puncta, accentus, ſpiritus, & quidquid eſt minutiùs, profundiſſimam quandam & abditiſſimam ingentium rerum ſignificatricem doctrinam continere falſò ſibi perſuadent; quam qui probè callucrit, eum nihil latere aiunt, omnia ſcire & præſcire, naturæ imperare, cunctaſque res ei obedire; quòd in ipſis tamen minimè verificari videmus, cùm ignariùs ignauiùſque hominum genus Hebræis non nôrim. Hac inquiunt Moſen prodigia illa in Ægypto & in deſerto feciſſe; hac Ioſue, Eliam, Heliſæum, Iſaiam, Ieremiam, Danielem, Samuelem, tot tantaq; exhibuiſſe miracula; hac potiſſimùm ratione perſuaſi, quòd nomina, quæ Deus per Adamum cunctis rebus iuxta ſuas cuiuſque rei proprietates impoſuit, fuerint Hebraica, quibus rerum omnium ſubſtantiæ, qualitates, ac proprietates exprimantur; quocirca hiſce nominibus naturales res compellanti, confeſtim res omnes ex primæuæ impoſitionis vigore, illi ſeſe ſubijcere, eiuſque obſequio ſe totas addicere ſuperſtitioſiùs iactitant. Miror ego ſanè, qui & quâ ratione tandem fieri poſſit, vt ſanæ mentis homines, tam inſana & ſanatica deliramenta aut acceptare, aut approbare vnquam potuerint. Quis enim vllus eorum, qui iudicio pollent, in animum ſuum inducat, vt credat, Solem, Lunam, aſtra, elementa, ſtirpes, cùm ratione careant, diuinam illam vim in verbis ſe prodentem, aut ſentire, aut affici, permouerique vnquam ad hominum arbitrium potuiſſe? Sed eſto nouerint illam vim vel omnes res naturales, vel certè animantes, aut homines; num ideo eiuſmodi nominum appellatione eos continuò moueri neceſſe eſt? Si quis mihi huiuſmodi nominum portenta obmurmurârit, num ijs compellatus, ideo omni depoſito arbitrio, mox eius imperio obſequi, & quæcunque voluerit, peragere cogar? Simplex, ne dicam ſtolidus, & brutæ mentis homo ſit, qui id ſibi

Zz per-

ſuadeat. Si reconditiſſimam illam vim & efficaciam vocum Hebraicarum, quam Cabalici iactitant, pauciſſimi hominum intelligunt, nec niſi, qui illa eadem multò iam antè probè fuerint imbuti; quomodo eam agnoſcent & ſentient bruta, cœteraque non ratione modò, ſed & ſenſu carentia? Legimus quidem Moſen mare diuiſiſſe, rupes aperuiſſe; Ioſue Solem ſtitiſſe, obediente Deo voci hominis; Eliam & Heliſæum mortuos excitaſſe, ignem cœlo deduxiſſe; Danielem ſomnia expoſuiſſe; ſed de Cabalico artificio, quo Rabbini eos vſos aſſerunt, nulla in ſacris literis fit mentio. Si ergo tanta Cabalicæ Magiæ vis eſt & poteſtas, vt cœlis imperet, maria diuidat, rupes aperiat, mortuos excitet, flumina ſiccet, verbo totam naturam commutet, & ſibi ad placitum nutumque obedire faciat; cur Cabalæi eius artis, vt iactant, peritiſſimi, talia nunquam patrarunt, aut etiam nunc patrare poſſunt? Certè ſi quid moderni Rabbinaſtri talium callerent, Chriſtianus Orbis nuſpiam ſecurus foret. quin ad iugum diuturnæ ſeruitutis excutiendum, quo miſeri iam 1652 annis oppreſſi tenentur, vti debuiſſent. Vana itaque & impia ſunt omnia Cabaliſtarum, quæ ex diuinis Angelorumque nominibus confingunt, deliramenta; vana varia illa amuletorum ex ijs compoſita portenta; vtpote vnicus innumerarum ſuperſtitionum fons & origo; vnde non immeritò ab Eccleſia, veluti execranda proſcribitur, à ſapientibus exploditur, & cum ſortilegis artibus connumeratur, eumque inter illas meritò locum habet, quam Magicæ ſuperſtitiones, reliquarumque damnatarum artium monumenta. Imò quicunque huiuſmodi artibus Reſp. Chriſtianæ nimium pernitioſis vtuntur, eos Sacræ Inquiſitionis pœnis ſubiacere tanquam Hæreticos & Magos doctè probant, Pererius, Delrio, de Moura libro de Enſalmis, & tandem fuſè monſtrat doctiſsimus Thomas Gaſtaldus in ſuis paſsim de Angelica poteſtate operibus. Quæ & nos in ſequentibus acerrimè confutamus.

CLASSIS V.
DE CABALA SARACENICA ET AGARENA:

SIVE QVOD IDEM EST,

De ſuperſtitioſa Arabum, Turcarumque Philoſophia hieroglyphica.

ILLVSTRISSIMO ATQVE REVERENDISSIMO DOMINO

FRANCISCO ALBICIO

S. R. Inquiſitionis Aſſeſſori.

ITEM

Reuerendis atque Doctiſſimis Patribus S. Theologiæ Magiſtris, Orientalium Linguarum Profeſſoribus, ac S. D. N. Innocentij X. Interpretibus.

P. PHILIPPO QVADAGNOLO, Ord. Cler. Min. Arabicæ linguæ in Athenæo Romano Profeſſori.
P. F. BARTHOLOMÆO à PETTORANO, } Ord. S. Franc. Theologis, & linguæ
P. F. ANTONIO AQVILANO, } Arabicæ Profeſſoribus.
P. LVDOVICO MARACCIO Cong. Cl. Reg. Matris Dei, Orient. linguar. Cenſori.
P. IOANNI BAPTISTÆ GIATTINO S. I. Theol. Scholaſt. in Coll. Rom. Profeſſ.
D. ABRAHAMO ECCHELLENSI Chald. linguæ in Rom. Athenæo Profeſſori, Librorumque Orientalium Cenſori.

Viris virtute & doctrina illuſtribus S. P. D. Author.

EXPOSITVRVS *arcanam Saracenorum philoſophandi rationem, quam Cabalam appellant, certè materiam hanc uti abſtruſam & in penitiſſimis Arabum adytis reconditam, ita paucis hucuſq; peruiam, & vix ab vllo, quod ſciam, tentatam, nemini meliori iure, quàm* Tibi *primò,* Albici Illuſtriſsime, *ſapientiſſimo Congregationis noſtræ Arabicæ moderatori;* Vobis *deindè peritiſſimis Arabicæ linguæ Magiſtris, dedicandam duxi: ænigmatá ſiquidem, teſte Clemente Alexandr. non niſi eorum peritis, ac Viris ſapientiâ conſpicuis conſecrari debere, ex illuſtri illo Arabum dictatore Locman didiciſtis:*

العالم عرف الجاهل لانه كان جاهلا والجاهل لا يعرف العالم لانه لا كان عالما ✡

Vos *enim in Tabularum Granatenſium expoſitione iam ab octennio ferè haud ſine improbo labore ita ſpartam veſtram exornaſtis, vt veri & genuini Oedipi, omnium opinione, & dici & æſtimari mereamini. Hunc itaque Cointerpretis veſtri partum, unicum, & perenne meæ in vos voluntatis teſtimonium, æqui bonique conſulite. Quòd ſi iudicio veſtro quicquam in eo laude dignum occurrerit, id primùm Deo Opt. Max. deindè Magno Cæſari, qui id vt fieret, iuſſit, & vt fieri poſſet, munificentiâ Regiâ maiori, laboranti ſubuenit, acceptum feratis; ſin verò nonnihil mancum & mutilum exciderit inopinanti, id ingenij mei imbecillitati adſcribatis velim.*

CABALA SARACENICA.

PRAEFATIO.

CVM nullus è Latinis, quod ſciam, Scriptoribus hoc præſens doctrinæ argumentum attigerit, mearum partium, hoc eſt, Oedipi eſſe ratus ſum, & hoc, quantum ingenij vires permiſerint, exponendum aſſumere. Sed proh Deum immortalem! quanta hîc in obſcuriſſimis rebus enodandis induſtria, quanto in ſemeſis manuſcriptorum voluminum lacinijs labore, quantò in lectione diuerſorũ Authorum non niſi per abbreuiaturas compilatorum iudicio opus fuit, vt tandem ad latentis, Deo dante, veritatis ſcaturiginem pertingerem: vt vel ex hoc ipſo mihi innotuerit, quàm difficile ſit, incognitas adire regiones, inexpertas tentare vias, iter ingredi ſine duce, ſine comite, ſcopulis præcipitijſq; innumeris obſeptum. Sed hoc ij qui ſimilia adyta tentârunt, faciliùs animo concipere poterunt, quàm ego multis ambagibus deſcribere.

Difficultas Operis.

CAPVT I.

De Cabalæ Saracenicæ origine.

SED relictis hiſce opus ipſum aggrediamur. Vti olim Hebræos inter & Samaritanos, ita magna Saracenos inter & Agarenos de primatu originis lis fuit & controuerſia. Saraceni à Sara vxore Abraham originem dum ambitioſè deducunt, ſummo odio Agarenos, quòd ab Agar ancilla Abrahæ infamem & ſeruilem originis ſuæ ſtirpem propagent, inſectantur; quos & ſpurios Iſmaëlitas, & idololatras peſſimos nominant. Agareni contrà Saracenos non à Sara dictos, ſed à verbo سارق *Saracq*, quod furem & latronem ſignificat, vagabundos tenebriones, prædis, cædibus, & latrocinijs omnia infeſtantes, denominant. Durauit hoc diſſidium vſque ad annum Chriſti 660. quo ſub Imperatore Heraclio nequiſſimus Impoſtor Mahumed Mecanus legis ſuæ venenum Mundo propinauit. Qui à Dæmone agitatus, Selam Iudæi, & Sergij Monachi Apoſtatæ ſubſidio vſus, Alcoranum illum totius iniquitatis penuarium primò quidem Canticis quibuſdam ſine capitibus, ſolis ſchedulis ſine ordine & diſtinctione contentis, at poſtmodum ab Otman Calipha ſucceſſore eius in quatuor libros, quorum ſinguli in alia capitula ſeu ſuratas, quæ in vniuerſum ſunt 211. diuiſum condidit, aſſeclis Abubecher, Omar, & Hali. ita Azar & Azipha libri magnæ apud eos authoritatis referunt. Verùm tanta fuit poſteris temporibus de Alcorano Mahumetis controuerſia, vt in quatuor mox hæreſes abiêrit. Primæ hæreſis Author fuit Melich, quem Africa ferè vniuerſa ſecuta eſt; alter Aſſafihi, quem ſecuti ſunt Mecani, & vtriuſque Arabiæ incolæ; tertius Alambeli, quem ſecuti ſunt Perſæ & Babylonij; quartus denique Mulhaniſa, quem ſecuti ſunt Ægyptij, Syri, Damaſceni. Atque ex hiſce veluti

Contentio inter Saracenos & Agarenos de primatu originis

Mahumedus quando ſcripſerit Alcoranum.

Azar & Azipha libri Saracenici.

Hæreſes 4 ex Alcorano prodiere.

veluti ex equo quodam Troiano Alcoranus prodijt, qui tametſi miris modis contaminatus, diuerſiſque opinionibus refertus, omnes tamen & ſinguli ſuum Alcoranum ſummo honore tanquam à Gabriele Archangelo Mahumeti cœlitùs traditum venerantur; & vti ingentia ſub illo religionis ſacramenta latere exiſtimant, ita quoque eum veluti aptam ſuperſtitionibus ſuis materiam vnicè, vti in ſequentibus patebit, arripiunt. Sed hæc ex multis pauca adducere voluimus, ad indicandam huius tam peruerſæ doctrinæ originem. Vt itaque ad inſtitutum regrediamur.

Saraceni Hebræorum Simiæ.

Arabes Saracenos nullo non tempore Hebræorum Simias egiſſe, mirum non eſt, cùm immundus ille partus non niſi ab obſtetricante manu Hebræi Selami, Mahumedis inſtructoris prodierit, idque doctrinâ eorundem Cabaliſticâ ſat ſuperq; demonſtrat. Tametſi nitorem & puritatem Hebraicæ Cabalæ innumeris, inauditiſque ſuperſtitionibus ita paulatim contaminauerint, vt Cabalam eorum totius Magiæ, damnatarumque artium, vt paulò poſt videbitur, ſentinam inexhauſtam non immeritò dicere poſſimus; dum vix vllum amuletum Magicum etiam hoc tempore vſitatum prodeat, quod non huius damnatæ doctrinæ, ſiue literas, ſiue portentoſorum nominum rationem ſpectes, oleat. Quæcunque igitur hac in parte de ſuperſtitione ſiue in literis, ſiue nominibus vanâ obſeruantiâ cultis, ſeſe exerente ſcripturus ſum; ea ad cautelam incircumſpectorum hominum ſcribam, doctis verò ianuam ad originem, compoſitionem, artificioſamque literarum Arabicarum connexionem, quibus periapta ſua conficiunt, peregrinæ doctrinæ à nemine hucuſque tentatæ ſpecimen exhibiturus, aperiam; vt quàm mille modis fallacijſque humanum genus circumuenire ſoleat tenebrarum Angelus, ex hoc ipſo diſcant, atque de amuletorum, quæ paſsim circumferuntur, ratione exactum iudicium formare poſsint. Dixi Arabes nullo non tempore Hebræorum in Cabalica ſua doctrina Simias egiſſe; quod vt oſtendam, paucis ea, quæ fuſè in præcedentibus expoſuimus, hoc loco repetam, vt parallelâ quâdam digreſsione, vtriuſque ſectæ inſtituta luculentiùs pateſiant.

Horrendæ Arabum ſuperſtitiones.

Proteſtatio Authoris.

Cabalæ Hebræorum & Saracenorum paralleliſmus.

Aſſerunt Hebræi Kabalam ab Adamo in filios ſuos ſucceſsiuâ traditione propagatam; aſſerunt hoc & Arabes. Kabala Hebræorum fundamenta ſua habet in lege Moſaica, cœteriſque Sacræ hiſtoriæ monumentis; Kabala Saracenica fundamentum ſuum habet in Alcorano, quem & Alphurcam vocant. Iterum Kabala Hebræorum à literis ſiue Alphabeto myſtico, nominibuſque diuinis quæ inde eruuntur, prima ſuæ inſtitutionis ſumpſit exordia; ſumpſit & ex ijſdem ſua, Kabala Saracenorum. Kabala Hebræorum ex ſacris textibus per numeros, & figuras in amuleta contractas, varia Dei, Angelorumque nomina, quibus in inuocationibus ſuis ad aliquod à Deo beneficium impetrandum vtuntur, inueſtigat; faciunt hoc idem multò copioſiùs & ſuperſtitioſiùs Arabes. Verbo, vtraq; huius & alterius vitæ felicitatem, ſiue licitis, ſiue illicitis medijs procuratam, pro ſcopo & vltimo fine habet.

Libri ex quibus extracta quæ de Saracenorum Cabala hic ſcribuntur.

Monumenta manuſcripta Arabica, ex quibus omnia extraximus, primò ſunt, Hiſtoria ſacra & profana Saracenorum, Authore Amamo Abulheſſan,

Amenius Abulheſſan. Aben Abdalla Keſadi. Aben Ioſeph Altokphi. Abrahim Eſtath Babylonicus. Aben Rahmō. Halymorchum. Aben Amer Oſman. Author libri Chesban & Elrammel. Author libri ſigillorum. Haſmon Aben Buri.

heſſan, Aben Abdalla,& Keſſadi. Narrationes viſionum, Authore Aben Ioſeph Altokphi. Liber arcanorum, Authore Abrahim Eſtath Babylonio. Liber computationis Authore Aben Rahmon. Liber diuinæ inuocationis Authore *Halymorchum*. Liber de vita Eremitarum Saracenorum Authore Aben Amer Oſman. Liber intitulatus Hesban elrammel, id eſt, computus arenæ, Authore incerto ex Fezza vrbe, *Nubiano* charactere ſcriptus. Liber Sigillorum, Authore Anonymo. Magia Turcarum, Authore Haſmon Aben Buri, cum innumeris alijs fragmentis paſſim ſine nomine.

CAPVT II.

De myſtico Alphabeto Arabum Saracenorum.

Arabes Mahumetani quantam vim attribuant literis ſeu characteribus.

PVtant Arabes Mahumedis ſectatores, fundamentum omnium bonorum latere ſub literis, primo à Deo humani generis protoplaſto reuelatis; & omnia ſub ijs diuinitatis attributa contineri; Deumque mirificè ad ijs qui ſincero corde & fide purâ illa proferunt, in qualibet neceſſitate conſtituti ſint, ſubueniendum inclinari; Angelos attrahi, Dæmones & omnia infauſta propulſari. Hiſce Deum primò influere in Angelos, & per hos in 12 ſigna Zodiaci & planetas, & hinc denique in 4 elementorum virtutes; quibus ſingulis ex recenſitis Claſſibus à Deo certæ ex Alphabeto myſtico literæ conſignatæ ſint, quas qui nouerit, eaſque in numeros reſoluendi methodum ſciuerit, eum quæcunque voluerit in hoc Mundo,& impetraturum, & perpetraturum putant; in quibus quidem Hebræos vbique imitantur. Præterea hiſce literis certas herbas, lapides, metalla, animalia, & partes animalium, vti pilos, cornua, extremaque corporis, vſque ad excrementa viliſſima applicant, quibus ſimul analogicè coniunctis in Magia prodigioſos effectus ſe producturos ſibi ſtolidè perſuadent. Viſis itaque miraculis literarum phantaſticis, iam ex ipſis fontibus ſingula authoritate congruâ ſtabiliamus.

Abulheſſan. Alphabeti myſtici Saracenorum origo.

Abulheſſan in opere de diuinis nominibus, his verbis myſtici Alphabeti originem deſcribit:

ثم امرة الله ان يكتبي كلما جعلهم فاخذ جلود الغنان فردغها حتي صارت
بيضا فكتب فيها الاحروف تسعة وعشرين حرفا فالتوراة ولانجيل والزبور ولفرقان
احرفها فيهم اولها الا——————————ف ※

Id eſt, *Tum præcepit Deus, vt ſcriberent omne, quod ipſe docuerat, & accepit pelles ouium, & elaborauit eas vſque dum fierent albæ, & ſcripſit Deus glorioſus in eas literas* 29, *videlicet literas quibus conſcriptæ ſunt & Thorah lex Iudæorum, & Euangelium, & Zabur lex Perſarum, & Alphurcan lex Mahamedis; & prima litera ex ijs eſt Aleph.* Deinde recenſet ſingulas literas cum ſignificatione earundem, quas hìc Latino-Arabicas apponemus.

Signi-

Significationes	Literæ	
انا الله الواحد القهار جواد بالمال جليل المقال ✡ Hoc eſt, *Ego Deus, vnus, victor, beneficus in bonis, glorioſus in ſermone.*	الف ا Aleph litera	1
بسم الله الرحمن الرحيم ✡ Hoc eſt, *In nomine Dei miſericordis, miſeratoris.*	ب Be	2
توحد في ملكه وتواضع كل شي لعظمته ✡ Id eſt, *Vnicus eſt in regno ſuo, & omnia ſunt ſubiecta magnitudini eius.*	ت Te	3
ثابت لم يزل ولا يزال ✡ Id eſt, *Firmus, ſolidus, ſubſiſtens, non deſluet, & non demittetur.*	ث Tſe	4
جميل الفعل جواد بالمال والمقال ✡ Id eſt, *Munificus opere, beneficus in bonis & ſermone.*	ج Gim	5
حليم على من عصاه حميد يحب من حمده ✡ Id eſt, *Mitis erga inobedientes, laudabilis; amat qui laudauerit eum.*	ح Hha	6
خبير ببواطن الاشيا وظواهرها خالق كل شي ✡ Id eſt, *Sciens recondita & aperta, rerum Creator omnium.*	خ Chha	7
ديان يوم الدين ✡ Id eſt, *Iudex in die iudicij, vel vltimi iudicij vindex.*	د Dal	8
ذو الفضل العظيم ذو العرش المجيد والبطش الشديد ✡ Id eſt, *Excellens, magnus, tenens ſolium gloriæ, virtute ſuâ vehemens.*	ذ Dhſal	9
رزاق غير مرزوق ✡ Id eſt, *Retribuens ſine retributione.*	ر Re	10
زراع من غير بذر زايد من غير نقص زين كل شي برحمته ✡ Id eſt, *Seminans ſine ſemine, augens ſine defectu, ornans omnia in miſericordia ſua.*	ز Ze	11
سريع الحساب سميع الدعا الاحاجة ✡ Id eſt, *Feſtinus in rationibus exigendis, audiens inuocationem indigentium.*	س Sin	12
شديد العقاب والبطش شاهد كل نجوى ✡ Id eſt, *Vehemens & ſtrenuus in puniendo, teſtis in conſilio.*	ش Schin	13
صمد لم يزل صادق الوعد صابر على من عصاه ✡ Id eſt, *Permanens & non deſluet; verax in promiſſis; ſuſtinens rebelles ſibi.*	ص Sſad	14

Id

Significationes	Literæ	
ضيا السموات والارضيين ضمن لاوليايه المغفره ولاعدايه العقوبه ✽ Id eſt, *Lumen cæleſtium, & terreſtrium, promiſit ſanctis ſuis remiſſionem, & inimicis ſuis tormenta.*	ض Dzh	15
طاب من اخلص الله اخلصه له المطيعون طوبي لمن طاعه طال شقا من عصاه ✽ Id eſt, *Beatus quem ſaluauerit Deus, ſaluati ſunt obedientes; beatus qui ei obedierit; diuturna miſeria rebellium.*	ط Tea	16
ظهر امره وظهر اهل محبته باجنه ✽ Id eſt, *Apparuit præceptum eius, & apparuerunt amore ſuo imbuti in paradiſo.*	ظ Dha	17
عالم وعالى بالربوبيه ✽ Id eſt, *Sciens, & ſapiens, & excelſus in dominatione.*	ع Ai	18
غيات المستغشين عيث على خلقه غني لا يفتقر ✽ Id eſt, *Salus ſanantium ſe, ſeruator creaturarum, diues ſine vlla indigentia & paupertate.*	غ Ghain	19
فعال لما يريد ليس له شريك ✽ Id eſt, *Operans quod vult; non eſt ipſi conſors & ſocius.*	ف Pe	20
قيوم لا ينام قايم على كل نفس بما كسبت قدير قادر ✽ Id eſt, *Perſiſtens eſt & non dormit, ſtans ſuper omnem animam, prout effecit eam potens valde.*	ق Caph	21
كريم كان قبل كل شي كاين بعد كل شي كافي كل بليه ✽ Id eſt, *Honorabilis fuit ante omnia, exiſtens poſt omnia, remouens omnia mala.*	ك Koph	22
له ملكة السموات والارض له الخلق والامر من قبل ومن بعد ✽ Id eſt, *Ipſius Regnum cælorum & terræ, ipſius creatio & imperium antè & poſt.*	ل Lam	23
ملك يوم الدين ملى حليم حميد مجيد من قبل ومن بعد Id eſt, *Rex diei iudicij, plenus manſuetudine, glorioſus antè & pôſt.*	م Mim	24
نور السموات والارض ناره معده لمن عصاه ✽ Id eſt, *Lux cœli & terræ, ignis eius paratus eſt rebellibus.*	ن Nun	25

Id eſt,

Significationes	Literæ	
ولى المومنين وويل لمن عصاه وويل للمكذبين ۞ Id eſt, *Præſes fidelium; væ ſuperbis & pertinacibus; væ mendacibus.*	و Vau	26
هو الله الذي لا اله الا هو الواحد القهار اعداه في الجحيم اولياه في النعيم المقيم ۞ Id eſt, *Ipſe Deus; non eſt alius, niſi ipſe ſolus, victor, inimici eius in inferno, ſancti eius in voluptatibus perpetuis.*	ه He	27
لا الله الا هو العزيز الحكيم ۞ Id eſt. *Non eſt Deus niſi ipſe, fortis & ſapiens.*	لا Lamaliph	28
يعلم ما في السموات وما في الارض وما في بينها وما في تخفي الصدور ۞ Id eſt, *Cognoſcens omnia, quæ ſunt in cœlo & in terra, & intermedijs eorum, & quæ abſcondita ſunt in pectoribus.*	ي Ie	29

Hæ ſunt 29 literæ, quas Deus Adamo filijſque, myſterijs, vt ipſi falſo ſibi perſuadent, pleniſſimas tradidiſſe fertur; quarum quidem ſingulæ incipiunt cum ſententia quadam ex Alcorano extracta, quæ incipit ab eadem litera, quam exponunt. Haſce verò ſententias dictis literis æquipollere volunt, quas diuinam prouidentiam ab origine Mundi propter merita ſerui ſui Mahumedis iuxta dictarum ſententiarum principia ſic ordinaſſe & diſpoſuiſſe impiè ſibi imaginantur. Quomodo verò hæc Cabala paulatim propagata ſit, refert citatus Abulheſſan libro locoque allegato his verbis: — *Falſum eſt literas Alphabeti Arabici eſſe myſterioſas.*

Abulhaſſan.

فلما نزلت هذه الحروف علمها ادم لابنه شيث عم وقال يابني توارثوا هذه الحروف
و توارثوها حتي صارت الى انوش ثم الى قيدار ثم الى هابيل ثم الى نزار ثم ادريس
حتي بعث الله تعلى ادريس ءم وهو اول من خط بالقلم بعد انوش بن شيث ثم
علمها اولاده وقال يابني اعلموا انكم صابون وتعلموا القراه في صغركم والصابون
هم كتبت ذلك الزمان وذلك قوله تعلى والصابون والنصاري فلم يزالوا يتوارثون
صحف شيث بن ادم ءم الى ان كان زمان نوح ءم وهو الى زمان ابراهيم فلما هلك
الله عزوجل النمرود خرج ابراهيم مهران يريد ارض الشام فلما وصل حران من
ارض الجزيره وجده ۞

Id eſt, *Cùm deſcendiſſent cœlitùs hæ literæ, docuit eas Adam filium ſuum Seth (pax ſuper eum) & dixit; O filij mei, hæreditate has literas; & hæreditàrunt eas, transferentes eas ad Enos, deinde ad Keitar, deinde ad Habil, & poſtea ad Nazar, vſque dum mitteret Deus excelſus Adris (ſuper eum pax) & is primus fuit, qui exarauit eas calamo poſt Enos filium Seth; tunc docuit eas filios ſuos dicens: O filij mei, ſcitote quoniam vos Sabæi, qui debetis docere lectionem earum paruulos veſtros & adoleſcentes; ſcripſi tempus, quo hæc locutus eſt Excelſus Sabæis & Nazaræis, & cùm diſcederent, hæreditarunt libros Seth filij Adam (ſuper eum pax) vſque ad tempus Noë (ſuper eum pax) & hic vſque ad tempus Abraham, & poſtquam Deus fortis & glorioſus occidiſſet Nembrod, exiuit* — *Figmentum Arabum de literis Alphabeti Arabici cœlitùs acceptis.*

Abraham de Haran, hinc conceſſit in terram Scham Syriæ, & cùm perueniſſet Haran vnam ex terris Meſopotamiæ, ibi inuenit primùm has literas. Addit deinde Author, Abrahamum multa ijs miracula præſtitiſſe; & iuxta eas inſtituiſſe varias cerimonias, id eſt, purificationes, ieiunia, Menſe Ramathan facienda; & ſic literæ tandem ad Mahumedis tempora propagatæ fuerunt; quas ipſe nouis reuelationibus auctas, vti aiunt, filijs doctrinæ ſuæ obſeruandas tradidit.

Alphabetum Arabicum originem habet ab Hebræo.

Verùm hæc omnia non ab Adamo primùm accepta, ſed ex alio Alphabeto, quod diuinum vocant, mutuata, luculenter patet, in quo & ordinem literarum 22 Hebraicarum, & quinque finalium ךםןףץ, quas ad 27 vſque viginti duabus adiungere ſolent, obſeruant, vt ſequitur.

Alphabetum Arabicum accommodatum Alphabeto Hebraico, à quo originem primam duxit.

ط	ح	ز	و	ه	د	ج	ب	ا	Literæ Arabicæ
Tta	Hha	Ze	Vau	He	Dal	Gim	Be	Aliph	
ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	Literæ Hebrææ
Teth	Cheth	Zain	Vau	He	Daleth	Ghimel	Beth	Aleph	
9	8	7	6	5	4	3	2	1	Numerus

ص	ف	ع	س	ن	م	ل	ك	ي	Literæ Arabicæ
Siad	Phe	Ain	Sin	Nun	Mim	Lam	Caph	Ie	
צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל	כ	י	Literæ Hebrææ
Tſade	Pe	Nghain	Samech	Nun	Mem	Lamed	Caph	Iod	
90	80	70	60	50	40	30	20	10	Numerus

ت	ش	ر	ق	Literæ Arabicæ
Te	Schin	Re	Koph	
ת	ש	ר	ק	Literæ Hebrææ
Thau	Schin	Reſch	Koph	
400	300	200	100	Numerus

غ	ظ	ض	ذ	خ	ث	Literæ fortes ſeu abundantes dictæ ثخذضظغ
Ghain	Dha	Dzh	Dhſal	Chha	Tſe	
	ץ	ף	ן	ם	ך	Literæ finales dictæ
1000	900	800	700	600	500	כמנפץ

Atque ex hoc duplici Alphabeto apertè patet, Arabes omnem Alphabeti ſui myſtici rationem ab Hebræis, ſiue ordinem ſpectes literarum, ſiue numerorum quam ſingulæ oſtendunt, ſignificationem, acceptam, furtiuè ſibi attribuiſſe.

CA-

CAPVT III.

De Nominibus diuinis, Mahumedanis vsitatis, eorumque proprietate & efficacia, ex eorum sententia, quæ ex tractatu de dictis nominibus Abulhessan, summa fide extracta sunt.

QVemadmodum Hebræi ex combinatione literarum & permutatione textus Sacræ ſcripturæ varia Dei, Angelorumque nomina educunt, quæ magnam in certis à Deo petendis beneficijs vim habere putantur; Pari ratione Mahumedani ex Alcorano plurima Dei nomina fingunt, quorum aliqua ex initialibus diuerſorum Alcorani verſuum literis conſtituuntur, nonnulla permutatione literarum efficiuntur, quædam ex ijs quæ Magicam Indorum doctrinam concernunt, fiunt. Ea nomina in numeros reſoluunt, quibus ſuprà quàm dici poteſt mirabilē efficaciā ineſſe, incredibili ſtoliditate credunt. Primi generis ſunt ea, quibus paulò antè myſticum Alphabetum expoſuimus; ſecundi, & tertij generis paulò poſt adducemus. Sunt autem nomina partim expanſa, partim contracta: illa ſeipſa explicant; hæc, ex initialibus literis multorum Dei attributorum in vnum nomen contrahuntur, & proinde minimè niſi à peritiſſimis tantùm intelliguntur. Tale eſt مترحم *Mitrabbem, miserens*, quod ex attributorum Dei ملك *Mellech, Rex*, توحيد *tubbid, vnicus*, رحمان *rabbman, misericors*, حنان *bbanan, gratiosus*, محمود فعاله *mabbmud paale, gloriosus in operibus*, emergit; omnes enim horum nominum initiales literæ conſtituunt vnum nomen hoc مترحم *mitrabbem*, quod miſeratorem ſignificat. Tale eſt etiam استحبتيا *estabbtia*, quô ad gratiam Optimatum promerendam vtuntur. talia ſunt omnia quæ ſequuntur nomina, ex initialibus literis variorum diuinorum nominum, extracta; quæ quidem hic adducere non importunum duximus. Et primò quidem explicabimus hoc loco nonnulla nomina; & quem in petendis à Deo beneficijs vſum obtineant, ex mente Arabum & Mahumedanorum recitabimus; vt quàm portentoſis ſuperſtitionibus humani generis hoſtis mortalium pectora etiam ſub ſpecie pietatis & ſanctimoniæ premat, quamque ad vanos & illicitos vſus ea adigat, Lectori ad cautelam pateſiat.

Arabes ex Alcorano varia Dei & Angelorum nomina extrahunt, eaque ad miras ſuperſtitiones adhibent.

Hæc duplicis generis ſunt, expanſa & contracta.

مترحم
م ملك
ت توحيد
ر رحمان
ح حنان
م محمود
فعاله

Nomina Dei expanſa, ſiue explicata.	Nomina Dei contracta.
لا اللّه الا انت يارب كل شي ووارثه ✱	سبحانك
Non est Deus nisi tu, ò Domine omnium, & hæres eorum.	*Sababbnak* *Laudamus te.*

Nonnulla ex 50 Dei nominibus Arabicis.

Proprietas huius nominis eſt, gratiam obtinere ad ingreſſum ad Principes, ſi, vt ſibi vanè perſuadent, omni die vigeſies quinquies dicatur.

يا الله الاله الرفيع جلاله	يا اسموطوثيا
O Deus, Deus ſublimans & extollens gloriam ſuam.	*Eſmuttutſia*

Quicunque hoc nomen indutus veſtimentis mundis die Veneris poſt preces eiuſdem diei dixerit centies, obtinebit à Deo, ſi credere fas eſt, certitudinem ſalutis, & inimicorum impetus confringet. commentum ſuprà quàm dici poteſt ridiculum.

يا الله المحمود في كل فاعله	يامعروشن
O Deus glorioſus in omnibus operibus ſuis.	*Maaruſchen.*

Si quis ſcripſerit hoc nomen (vide ſuperſtitionem oppidò ridiculam) ſupra teſtam oui cum muſcho & croco, vnà cum nomine eius, quem te vehementiſsimo amore proſequi deſideras, & matris eius, & ſepeliuerit in loco mundo, iſque fuerit mitis & humilis, ieiunaueritque tribus diebus, & legerit id ſingulis diebus quingenties, & poſt diem tertium abierit ad balneum, cuius porta fuerit verſus Septentrionem, & benè lotus egreſſus ſcripſerit hoc nomen pariter ſupra volam dextram pedis, & & ſic iuerit ad amatam, & legerit ſuper eam dictum nomen cum intentione obtinendi illud quod vult, & ſtando cum ipſa deleuerit nomen ſcriptum; quiſque ille vel illa fuerit, ſtatim infatuabitur amore tanto, vt non poſsit quieſcere, nec cogitare aliud præter te. Hiſce nugis & inſanijs Turcæ occupantur in diuinis ſuis inuocationibus; at quis tantarum ſuperſtitionum inſaniam vel animo concipiat; aut tam blaſphemas & ſacrilegas operationes, in tam turpes & abominandos fines aſſumptos, dum Deo præciſè ad malum vtuntur, non abhorreat? Sed proſequamur cœtera nomina horrenda.

Hoc nomen his verbis expanſis interpretamur.

يارحمن كلشي وراحمه	ياطهفسون
O clemens miſerator omnium. & Miſericors miſeretur eorum.	*Ttahapaſun.*

Si quis difficili infirmitate detentus fuerit, neque vlla ſpes remedij ſuperſit, & ſcripſerit hoc nomen cum muſcho & croco, & iniecerit in potionem; ſubitò ac ſumpſerit eam, ſanabitur ab infirmitate ſua, neque vnquam infirmabitur, & Deus habitationem eius benedicet. ſic ſtultiſſimè ſibi perſuadent.

ياحي حين لا حي احرمنه في ذفسه ملكوته	يا خشيخون
O qui viuis ſemper, non viuit alius præter eum, in ſemetipſo regnum eius.	*Chheſchinun*

Huius proprietatem nominis dicunt eſſe, in coërcenda Principum vio-

violentia, præſertim ſi quis ſingulis diebus illud recitauerit vigeſies ſepties, & (nè quid ſuperſtitioni deſit) Luna exiſtente in ſigno Arietis.

يا قيوم فلا يفوت شي من حفظه ولا يئوده *O exiſtens, qui nullum à cuſtodia ſua elabi patitur.*	يا مترفي *Metraphi.*

Vtuntur hoc nomine contra omnia maleficia, incantationes, præſtigias, morſus venenatorum animalium, poſtquam illud quinquagies inutili & inſano conatu recitauerint.

يا واحد الباقي اول كل شي واخره *O vnicus & ſtabilis, omni re prior & poſterior.*	يا حبطركوا *Hbabbatraku.*

Hoc nomen poſt triduanum ieiunium trecenties dictum, quicquid poſtulauerit, obtinebit; ſi credere fas eſt.

Tempus me deficeret, ſi omnes vanitates, quas in inuocationibus ſuis, huiuſmodi nominum ope exercent, recenſere vellem. Quare hîc tantùm nomina reliqua ponam, vt ſi quando amuletis inſerta reperiantur, vnde extracta ſint, conſtare poſsit.

هيجان *Heigian.* idem eſt, quod, *Deus perennis, cuius regnum fuit, eſt, erit*; abutuntur ad auerſæ coniugis conciliationem.

كفلف *Kaſlaf.* idem eſt, quod, *Deus æternus, cui nihil comparari poteſt*; conferre id aiunt ad apparitionem ſpirituum prouocandam.

مشيطخ *Meſcheita.* idem eſt, quod, *Nulla res illi ſimilis eſt, & ipſe ſemper perſiſtens & immobilis*; illo ad plurima abutuntur.

للخشفف *Lilchheſhaph.* idem quod, *Magnus, gemitus exaudiens, & intellectus illuſtrans*: annulo ſeptem metallorum incidunt, & ad varia adhibent ſuperſtitionum deliramenta.

عيطرزج *Aittrazag,* idem quod, *Creator animarum ſine ſimilitudine corporea*; ſuperſtitiones horrendæ reticentur.

حجرة *Hhagire,* idem eſt, quod, *Glorioſus operator, qui dominatur ſuper omnes creaturas ſuas in manſuetudine*; ad varia id applicant, indigna quæ referantur.

عدموي *Admui, Propinquus omnibus, exaltans ea, ſummitas eius ſupra omnia exaltata*; mirabilia per hoc ſe facere imaginantur.

طاطون *Tattun.* expoſitio eius eſt, *Sanctus, purus ab omni inquinamento, & non præterit eum creatura*; contra morbos ſeruit vt inſulſè putant.

عصاخوا *Eſſnabhu,* expoſitio eius eſt, *Venerabilis & iuſtus ſuper omnia*; vſus eius eſt ad tentationes comprimendas, vt ridiculè nugantur.

سوراجي *Suragi.* expoſitio eius, *Magnus, fortis, glorioſus*; per huius inuocationem ſibi ſapientiam pollicentur.

صرة *Sare.* expoſitio eius, *Mirabilis, mirabilis opifex rerum, non deficiat gloria regni ſui*; nominis huius vi in carcere detentus liberabitur; ſi tamen id crumena nummis benè priùs farta, à Iudice obtineatur.

Exhi-

Exhibui nonnulla ex quinquaginta Dei nominibus, vt ex ijs, eorumque vſu, quid de cœteris ſtatuendum ſit, perſpiceres.

Porrò alij hiſce addunt 99 alia nomina, de quibus ita Hali Ben Aruth in peculiari tractatu:

قال الله تعالى ولله الاسما حسني فادعوه بها وهي تسعة وتسعين اسما مايه
غير واحد من قراها واحصاها دخل الجنة ✡

Dicit Deus excelſus; Dei nomina ſunt bonitatem eius reſpicientia, quibus inuocetis eum, eaque ſunt 99, nomina videlicet centum præter vnum; qui legerit & recitauerit ea, ingredietur paradiſum, iumentorum, ni fallor. Verùm horum ſignificationem, vſum, efficaciam, aliaque innumera deliramenta vide in dicto tractatu.

CAPVT IV.

De Nominibus Dei numerorum figuris exhibitis.

Arabum numeri Indici, à Latinis numeris deriuati.

MAhumedani Arabes, Saraceni, inter cœtera ſua myſteria numeros quoſdam adhibent, quos هندي *Hendi*, id eſt, Indicos vocant, ab Indiæ ſapientibus profectos, quamuis veriùs à noſtris Latinis numeris proceſſerint, vt vnum cum altero comparanti patebit; ſunt enim nihil aliud quàm numeri Latinorum inuerſi, & ex ſcriptionis eius vſitatæ deprauatione nati, vti ſequitur; reſpondent autem 27 literis Arabicis, iuxta Hebraici Alphabeti ordinem & numeros diſpoſitis, vt ſequitur.

ط	ح	ز	و	ه	د	ج	ب	ا	Literæ Arabicæ
ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	Literæ Hebrææ
٩	٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢	١	Numeri Indici
9	8	7	6	5	4	3	2	1	Numeri Latini

ص	ف	ع	س	ن	م	ل	ك	ي	Literæ Arabicæ
צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל	כ	י	Literæ Hebrææ
٩٠	٨٠	٧٠	٦٠	٥٠	٤٠	٣٠	٢٠	١٠	Numeri Indici
90	80	70	60	50	40	30	20	10	Numeri Latini

ت	ش	ر	ق	Literæ Arabicæ
ת	ש	ר	ק	Literæ Hebrææ
٤٠٠	٣٠٠	٢٠٠	١٠٠	Numeri Indici
400	300.	200	100	Numeri Latini

غ	ظ	ض	ذ	خ	ث	Numeri reliquarum literarum in Alphabeto Hebraico ſuperſtitum.
1000	900	800	700	600	500	
	ץ	ף	ן	ם	ך	

Hiſce

Hiſce numeris tantam vim tribuunt, vt nihil ſine illis rectè geri poſ-ſe aſſerant; hoſce in nomina Dei transformatos omnibus amuletis inſe-runt, vt vix ſit, qui non huiuſmodi fanatica deliramenta libris, collo, brachijs, pedibus inſerta circumferat. Et quoniam nullus eſt, qui eos hucuſque, quod ſciam, intellexerit, aut huius ſuperſtitioſæ machinationis originem oſtenderit, Oedipi eſſe ratus ſum, eorum hic rationem, quoad licuerit, oſtendere. Primò itaque præclariores Alcorani ſententias de Deo ſub his numeris latentes referunt; deinde amuleta fabricantur, quibus eos artificioſè inſerunt: de priori ratione primò dicam, deinde de poſteriori.

His numeris Indicis magnam vim attribuunt Arabes.

Vſus numerorum Indicorum.

Analyſis quorundam numerorum Indicorum.

Inuenies paſſim hoſce numeros ſchedis, & ſub certis figuris Geo-metricis exhibitos: ٢٥٨ (4), ٢٩٩ (3), ٦٦ (2), ١٠٢ (1), qui quidem nihil, κατὰ τὴν ἀποψηφίαν re-ſoluti, aliud ſignificant, quàm decantatiſſimũ illud بسم الله الرحمان الرحيم *In nomine Dei miſericordis miſeratoris.* Verùm analyſin ſingulorum voca-bulorum hic apponamus.

4	3	2	1
الرحيـــــم	الرحمان	الله	بسم
٢٥٨	٢٩٩	٦٦	١٠٢
258	299	66	102

Prima vox eſt بسم *Biſmi*, quæ reſoluta in numeros, dat ١٠٢, id eſt 102. الله *Alla* reſoluta in numeros, da ٦٦, id eſt 66. الرحمان *Elrahhman* omiſſo ar-ticulo, & reſoluta in numeros dat ٢٩٩, id eſt, 299. الرحيم *Elrahhim*, omiſ-ſo articulo, & reſoluta vox dat ٢٥٨, vel 258. vt vides in ſequenti Tabella. Notandum verò, ſæpe Arabes, pro 5 vti ciphra o, & pro o hac nota. ne in numeris confuſio naſcatur, vti hic numerus ١٠١٥, hic verò ١٠ ١٥ ſi-gnificat; differuntq; in hoc, quòd 5 per circulum magnum, Zyphram verò per circulum paruum exhibeant.

Reſolutio dictæ ſententiæ in ſuos numeros.

4		3		2		1	
الرحيم		الرحمان		الله		بسم	
ر	200	ر	200	ا	1	ب	2
ح	8	ح	8	ل	30	س	60
ي	10	م	40	ل	30	م	40
م	40	ن	50	ه	5		
	258		298		66		102
	٢٥٨		٢٩٨		٦٦		١٠٢

Pari pacto ſub his numeris, quos adducit Abulhaſſan in libro ſuprà memorato, inueni contineri primum Alcorani verſum, vt ſequitur.

Abulhaſan.

	8	7	6	5	4	3	2	1
Textus Alcorani	يوم	ملك	الرحيم	الرحمن	العالمين	رب	لله	الحمد
Numeri Arabici	٥٦	٩٠	٢٨٩	٣٢٩	٢٣٢	٢٠٢	٦٥	٨٣
Numeri Latini	56	90	289	329	232	202	65	83
Interpretatio	*diei.*	*Rex*	*miſerator*	*miſericors,*	*ſeculorum*	*Domino*	*Deo*	*Laus*

Si voces, vti factum eſt, in numeros reſolueris, inuenies numeros ſingulis vocibus correſpondentes, vt apparet. Vidimus artificium nomina Dei reſoluendi in numeros; iam arcana, quæ ſub ijs latere putant, aperiamus.

CAPVT V.

De Nominum diuinorum, numerorumque quibus exhibentur, ad 7 planetas, & 12 ſigna Zodiaci appropriatione.

Mahumetani adhibent diuina nomina ad ſuperſtitiones.

QVemadmodum Hebræi nomina diuina mundanæ machinæ partibus veluti ſignacula quædam rerum creatarum attribuunt, ita & Mahumetani Arabes; hàc tamen differentiâ, quòd hi Philoſophiam ſuam non ad ſupernaturales fines, ſed ad enormes prorſus & prodigioſas ſuperſtitiones, ad id quod intendunt, obtinendum, id eſt, ad carnis voluptuoſas illecebras, diuitias, honores, ſimileſque Satanicæ incitationis fines & ſcopos, vtplurimùm dirigere ſolent. Putant autem ſtolidi homines, vti habetur in Alcorano, Deum ob merita & ſanctitatem nequiſſimi Impoſtoris Mahumedis, Mundum, adeoque omnia quæ in Mundo ſunt, produxiſſe, Angelos ordinaſſe, nominibus ſingula ſuis ſigillaſſe; ita vt quicunque nomina diuina ritè ordinare nouerit, & numeros nominibus applicare, eum per operationem horum nominum occultam, omnia nullo negotio ob merita Mahumetis impetraturum. O cœcitatem intolerabilem! Hinc paſſim toti in hoc ſunt, quemadmodum & ſuprà oſtendimus, vt immenſam diuinorum nominum farraginem ex Alcorano ſuo coacceruent, ex quibus iterum per capitales eorundem literas aliam portentoſam nominum fœturam deducunt, quos duodecim ſignis Zodiaci, ſeptem erronibus, & 28 manſionibus Lunæ addicunt; verbo, nullum lapidis, nullum herbæ, nullum animalis genus aſſignatur, quod non portentoſis huius farinæ nominibus, vt poſteà dicetur, inſigniant; quibus ſingulis eas vires ineſſe, quas paulò antè deſcripſimus, aſſerunt. Et nomina quædam diuina fingere illis condonandum foret; ſed ſtoliditatis ſuæ vel ex hoc capite conuincuntur, quod hæc tot portentoſis operationibus, tot abominandis cœrimonijs conſpurcare ſoleant, vt multò conſultiùs iudicarem, in Augiæ ſtabulum, quàm in hanc inexhauſtam ſentinam purgandam manus mittere. Sed nomina præcipua explicemus. Nomina itaque 19 tanquam arcaniora ſeligunt, quæ ſeptem planetis, & duodecim

Stolida Mahumetanorum perſuaſio.

Nomina Dei 19 Arabes applicant 7 planetis, & 12 ſignis Zodiaci.

cim

cim ſignis Zodiaci apponunt in formam circuli, vt poſteà oſtendemus, ſuntque ſequentia.

6 5 4 3 2 1
الملك العظيم الجبار المتكبر المهيمن القهار
victor, omnia ſumma faciens, magnificatus, electus bonus, magnus, Rex,

12 11 10 9 8 7
العلى الكبير المتعال القادر المقتدر الحكيم
omnia ſapienter diſponẽs, potentẽ faciens, potens, exaltans, magnus, altus,

19 18 17 16 15 14 13
العدل الحسيب الحكيم الخبير العزيز المذل المستقيم
rectus. humilians, robuſtus, fortis, ſapiens, honorabilis, iuſtus,

Explicatio nominum ex Arabico in Latinum translatorum.

الملك 1 *Almalek, Rex*, nomen Dei pentagrammaton, numerum continet ١٢١, id eſt 121. & influit in Saturnum ſecundùm Arabes.

العظيم 2 *Alaadim, magnus*, nomen ſex literarum eſt, numerumque habet ١٠٥١, id eſt 1051. influit in Iouem.

الجبار 3 *Elchiar, electus*, nomen Dei ſex literarum, numerum habet ٨٤٢, id eſt 842. Influit in Martem.

المتكبر 4 *Elmetkabar, elatus*, nomen Dei ſeptem literarum, numerum habet ٦٩٣, id eſt, 693. influit in Solem.

المهيمن 5 *Elmahimen, ſummitas, omnia ſumma faciens*, nomen eſt ſeptem literarum, numerum habet ١٧٦, id eſt, 176. influit in Venerem.

القهار 6 *Elkahar, victor*, nomen ſex literarum, numerum continet ٣٣٧, id eſt 337. influit in Mercurium.

العلى 7 *Alaali, excelſus*, nomen eſt quinque literarum, numerum continet ١٤١, id eſt 141. influit in Lunam.

الكبير 8 *Elkabir, magnus*, nomen eſt ſex literarum, numerum continet ٢٣٣, id eſt 233. influit in Arietem.

المتعال 9 *Elmetaal, exaltatus*, nomen eſt ſeptem literarum, numerum continet ٥٧١, id eſt 571. influit in Taurum.

القادر 10 *Elkadar, potens*, nomen eſt ſex literarum, numerum habet ٣٣٦, id eſt 336. influit in Geminos.

المقتدر 11 *Elmoctadar, potentificans*, nomen eſt ſeptem literarum, numerum continet ٧٧٥, id eſt 775. influit in Cancrum.

الحكيم 12 *Elhakim, ſapiens*, nomen ſex literarum, numerumque continet ١٠٩, id eſt 109. influit in Leonem.

العدل 13 *Elaadal, iuſtus*, nomen quinque literarum, numerum continet ١٣٥, id eſt 135. influit in Virginem.

الحسيب 14 *Elheſſib, illuſtris*, nomen eſt ſex literarum, numerum continet ١١١, id eſt 111. influit in Libram.

الحكم 15 *Elhokom, ſapiens diſpoſitor*, nomen ſex literarum, numerum continet ٩٩, id eſt 99. influit Scorpionem.

الكبير 16 *Elkabir, magnus*, nomen eſt ſex literarum, numerum continet ٢٦٣, id eſt 263. influit in Sagittarium.

العزيز 17 *Elaaziz, fortis*, nomen eſt ſex literarum, numerum habet ١٢٥, id eſt 125. influit in Capricornum.

المدل 18 *Elmedal, ſignificatus*, nomen eſt quinque literarum, numerum habet ١٠٥, id eſt 105. influit in Aquarium.

المنتقم 19 *Elmentakem, vindex*, nomen eſt ſex literarum; numerum habet ٦٦١, id eſt 661. influit in piſces.

Atque hæc ſunt 19 nomina Dei, in ſideream œconomiam influentia; quæ vt maiorem efficaciam acquirerent, in circulo in 19 areas partito, ſub myſticis characteribus ſuperſtitioſiſſimè diſponunt, ſub ſingulis verò characteribus, tres ordines literarum ponunt, quarum ſenſus eſt, vt ſequitur.

بسم الله الرحمن الرحيم ✲

In nomine Dei miſericordis miſeratoris.

فرد حي قيوم حكم عدل قدوس ✲

ſanctus, ſapiens, iuſtus, exiſtens, ſimplex, viuus,

اومن كان ميت لن حبيبي اها ✲

& qui fuerit mortuus? quid ni amantes? (hoc nomen) اها

Horum verſuum vnuſquiſque nouendecim literas habet, quæ correſpondent nouendecim nominibus: quibus quidem nouendecim tùm nominibus, tùm characteribus Deum, vnà cum Angelis appropriatis, & Mahumede, in ſeptem planetas, & 12 ſigna Zodiaci influere aſſerunt; vnde maxima ijs myſteria ineſſe ſibi perſuadent per appropriatas inuocationes, quicquid voluerint, à Deo impetrandi. Sed audiamus hæc verba Aben pharagi in peculiari tractatu de hac re conſcripto.

Aben pharagi

وهذه الاسما العظيمة هي للهيبة والقهر والعطوة المذلة والانتقام لاعدا الله اهل النار فيخلصنا الله تعالى منها وكل اسم من هذه الاسما العظيمة الشريفة خلق منها ملكا من خزنة جهنم والاسم مكتوب على جبهته بقلم القدرة وقد تقدم في ابيات* في المعني في المنظومات التي قلتها بالكوفة حيث قلت كل حرف خلق الله به ملكا من الكرام البررة خط ذاك الحرف في جبهته جل صنع الله فيها سطره فهموا الاشك اي على جبهة الخزان لطي ذنب بقولي واعلم ان الله تعالى قد خلق نبيه من خمسة اسما من اسمايه الحسني وهي نور هادي مومن حليم رشيد فهي تسعة عشر حرفا بعدد حروف ثم اعلم ان الله تعالى كلما قد كمل به دايرة الوجود تكمل هذه الدايره باسما الكريم محمود لان اسمه في السما احمد وفي الارض محمود وبين الخافقين محمود وهو اكمل اسمايه وكل حرف من هذه الاسما قد قابل اسما من اسما الخمسة المذكورة ✲

* Loco ابيات lege ابواب id eſt portæ, capitula.

Impia & blaſphema figmenta.

Id eſt, *Hæc ſunt nomina magni quæ terrent, vincunt, opprimunt humiliant, vindicant inimicos Dei incolas ignis, liberet nos Deus ab illo; & per vnumquodque nomen ex hiſce nominibus magnis & inclytis Deus creauit Angelum ex reconditorio inferni, & nomen ſcriptum ſupra frontem eius per pennam fortem & robu-*

robuſtam, ſed de his in alijs portis de hac ſignificatione, & de computationibus, d quibus dixian Kophe, vbi dixi quòd ex omni litera creauit Deus Angelum honorabilem & iuſtum, incidit q́ hanc literam in fronte eius, fecit q́ hoc Deus, vt intelligeret & explicaret fiduciam in ſermone; ſcias autem, quòd Deus excelſus creauit Prophetam ſuum ex quinq; nominibus nominum ſuorum, & hic eſt ignis dir gens credentem ad manſuetudinem & inſtructionem; ſunt autem 19 literæ iuxta numerum literarum; deinde ſcias, quòd Deus excelſus cum compleſſet in ipſis Orbem vnitatis, compleuit hunc Orbem in nomine venerabilis Mahamed, quoniam nomen eius*

* Meſopotamia.

Nota hic Manuſcriptum Arabicũ defectuoſum fuiſſe.

in cælo laudatur, & in terra glorioſum inter eos qui tremunt Mahumed, & hoc eſt nomen omnium perfectiſſimum, & vnaquæque litera huius nominis accepit nomen ex quinque memoratis. Hæc Aben pharagi. Pergit deinde Author comparare ſingulas literas indigni nominis, cum nominibus Dei, transformando illa in certos quoſdam characteres, quas قلم literas arcanas vocant; diſponendo intra Orbem, vt in antecedenti figura videre eſt.

Interpretatio Schematis.

SChema diuiditur primò in ſex circulos, quorum vnuſquiſque diuiſus eſt in nouendecim ſpacia; primus circulus continet figuras myſticas; alter explicat ipſa nomina; tertius continet 19 nomina Dei, quæ myſticis nominibus correſpondent; quartus, quintus, ſextus, continent tres verſiculos, vt paulò antè dictum fuit, quorum vnuſquiſque 19 literas habet.

Literæ myſticæ arcanæ. Literæ myſticæ, quas ipſi nomina & figuras naturales vocant, nihil aliud ſunt, quam diuinorum nominum in dictas figuras, ad myſteria celanda, transformatio. Hoc pacto prima figura nihil aliud indicat, quàm hæc nomina الله قريب, *vicinus Deus*, per tres nouenarios, qui indicantur per numeros, quos ipſi *Hendi*, id eſt, Indicos vocant, normaliter inſertos, quamque Saturno conſecrant. Secunda figura Ioui conſecrata, nihil aliud indicat, quàm hæc verba, الله محمود, *glorioſus Deus*; tranſuerſi verò ductus numeri ſunt 919 iſopſiphi nominis, quod exprimunt. & ſic de cœteris, vti ſecundi circuli nomina declarant. Atque hi quoad numerum, correſponſum habent cum 19 magnis Dei nominibus tertio circulo incluſis, & hi cum tribus verſibus, reliquis circulis incluſis, quorum vnaquæque litera vni ſuprapoſito nomini reſpondet, vnà cum planeta vel ſigno in eadem area contento. Vſus huius ſchematis potiſſimus eſt in teleſmatis conficiendis hoc pacto. Vbi deprehenderint planetam vel ſignum, ſub quo natus quiſpiam fuerit, teleſma componunt ex ijs figuris, nominibus, numeris, quos in ſua areola planeta aut ſignum inuentum continet: v. g. ad amorem conciliandum, efformant teleſma ſiue amuletum ex figuris, nominibus, numeris, & literis, quos in area Veneris inueniunt; peractiſq; inuocationibus ipſa hora Veneris, alijſque ſuperſtitionibus, quas nè aures caſtas vulnerem, conſultò omitto; putant hoc teleſma geſtatum vires incredibiles obtinere ad amorem Principum, fœminarumque erga portantem excitandum. Pari pacto natus quiſpiam fuerit ſub Sole & Leone; tunc ſumunt ex areola Solis figuras, nomina, numeros, literas, eaſque in anteriori ſtannei circuli parte incidunt hora Iouis; & in poſteriori eiuſdem parte figuras omnes, quæ in Leonis areola continentur; putantque hoc pacto ad ſummos honores & dignitates eum euectum iri. teleſma ſequitur.

Vſus ſchematis.

Hàud

Haud ſecus de cœteris planetis & ſignis, teleſmata appropriata conficiunt. quæ omnia fuſè apud citatos Authores pertractata reperies. *Placuit hoc Arabum inuentum ita quoque Europæis, vt vix vllum ſit Magicum ſigillum*, quod non ex fanaticis huiuſmodi machinamentis aliquid in ſuam compoſitionem deriuaſſe comperiatur. Et quoniam huiuſmodi ſigna, quæ mundanarum poteſtatum connexionem exponunt, ſuum valorem ſine circumſtantijs quibuſdam pernitioſis obtinere non poſſe exiſtimant, dici vix poteſt, quot ac quanta requirant ad valorem illum characteribus inducendum. *Hinc loti priùs*, ve- *Ritus ſuperſtitioſi Turcica conficiendi ſigilla & amuleta Arabum.*

Anterior. *Poſterior.*

ſtibuſque appropriatis ridiculè amicti, ieiunijs intendunt ab hora ad horam certam; ſuccedunt hiſce adiurationes portentoſis nominibus refertæ, cum corporis geſticulatione prorſus ridenda; obſeruant quoque, ne capilli, piliue corporis, fragmenta calceorum, aromata, oſſa & cornua animalium, innumeraq. huiuſmodi anilia deliramenta, quæ iuxta ſignum aut planetam, cui natus ſubeſt, quandam obtinent analogiam, deſint: ſi enim quicquam eorum, quæ præſcripſerint, omiſeris, nihil te effeciſſe opinantur. Has itaque & ſimiles vanæ obſeruantiæ rationes, meritò ab Eccleſia, tanquam manifeſta Diabolicæ cooperationis ſigna prohibentur. *Confutatio.* Vnde cùm huiuſmodi ſigna ſæpe ſæpius occurrant; & vti curioſum eſt rerum nouarum humanum ingenium, ita multi ſimilia non in admiratione tantùm, ſed & veneratione habuerunt, & habent; mearum partium eſſe ratus ſum, earum ſtructuram & compoſitionem hoc loco oſtendere, vt ex qua officina prodierint, Lector iudicioſus ad cautelam cognoſceret.

CAPVT VI.

De ſtructura myſticorum nominum, eorumque ſignificatione.

VT interpretationem amuletorum Arabicorum faciliùs capiat Lector, hic primò characterum myſticorum ſtructuram, ductumque ſingulorum in ſua principia reſolutionem oſtendemus, vt quid de ijs ſentiendum ſit, curioſi peritius iudicium formare poſſint. Et tametſi ipſi Mahumedani ſummo ſtudio illa celent, plerique etiam ſecretum ignorent, tantum tamen ex ipſorum libris, & proprio ſtudio profeci, vt tandem omnia ſine difficultate, Deo dante, penetrârim.

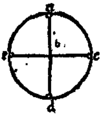
Sciendum itaque primò, Mahumedanos Hebræorum Simias, quod & omnibus Orientalibus in vſu fuit, in arcanis ſuis artibus, occultam quandam rerum, vel in ductibus literarum, vel numerorum reſponſu, cum nominibus latentem analogiam attendiſſe. Quemadmodum Hebræi tres ſeries numerorum habent, vnitatum, decadum, hecatontadum, qui- *Arabes Mahumedani, Hebræos imitati, tres numerorum ſeries habent.*

bus ſingulas mundanarum rerum Claſſes indigitant; ita eos ſecuti Mahumedani myſticam quandam numerorum catenam ex Hebræo deſumptam formant, ab vnitate vique ad decem incluſiuè; & ſingulas poſtea literas triplicant, ita vt prima Monades, altera Decades, tertia Hecatontades referat; quibus ſingulis nomina diuina aſſignant, dictis tribus literis quoad numerum iſopſiphis, id eſt, æqualibus, vt ſequitur.

5	4	3	2	1	
ᒣᒣᒣ	ΓΓΓ	⊥⊥⊥	LLL	III	Literæ myſticæ
٥٥٥	٤٤٤	٣٣٣	٢٢٢	١١١	Numeri Arabici
555	444	333	222	1111	Numeri Latini
هنث	دمت	جلش	بكر	ايقغ	Nomina correſpondentia

9	8	7	6	
⊥⊥⊥	TTT	⊢⊢⊢	⊣⊣⊣	Literæ myſticæ
٩٩٩	٨٨٨	٧٧٧	٦٦٦	Numeri Arabici
999	888	777	666	Numeri Latini
طصظ	حفض	زعذ	وسخ	Nomina correſpondentia

Literæ myſticæ Arabum ex circulo deſumptæ

Hæ literæ myſticæ aliunde non proueniunt, niſi ab Ægyptijs, ex circulo in duas diametros diuiſo tranſcriptæ, vt ſuo loco dicetur, & hic è latere patet; ad denotandum, Deum per omnia Mundi membra, ſurſum, deorſum, antrorſum, retrorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, inferiùs, ſuperiùs, & per media omnium diffuſum. Primas tres literas III exhibet diameter ſimplex; ſecundas tres literas refert *a b c*; tertias tres literas *a b e*; quartas tres literas *d b c*; quintas tres literas *d b e*; ſextas tres literas *a d e*; ſeptimas tres literas *a d c*; octauas tres literas *e c d*; nonas *a e c*. Habemus itaque nouem literarum triades, quæ tribus Mundis, Angelico, Sidereo, & Elementari exactè reſpondent; omnes autem literæ ſunt viginti ſeptem, reſpondentq; tribus Mundis, Angelico, Sidereo, Elementari. Cubumq; ternarij myſticum, omnes rerum mundanarum Claſſes exhibentem indicant, ita vt ſinguli dicti Mundi in nouem Claſſes diuiſi intelligantur. Mundi Angelici Claſſes nouem ſunt, quos Arabes الملوك *Reges* vocant; Siderei Mundi nouem pariter Claſſes ſunt, quas الافلاك *Orbes* ſeu ſphœras vocant; Elementaris Mundi denique totidem Claſſes ſunt. primæ trium Mundorum Claſſi reſpondent tres literæ III. tanquam ſimpliciori, & diuinitati propriori: ſecundæ trium Mundorum Claſſi, reſpondent LLL, & ſic de cœteris, vt in ſubiuncto Schemate patet, in quo Angelorum nomina ſunt ab Arabibus conficta.

Nota Lector dum tres literas dicimus contineri in circuli diametris interceptas, non eſſe eſſe intelligendum omnes tres efformari ſimul; ſed vnam ex ijs tantùm.

Har-

Harmonia Characterum, Nominum, Numerorum, vnà cum 27 trium Mundorum Claſſibus in tres Enneades diuiſa.

CLASSIS	Mundus Angelicus cuius Reges ſunt	Mundus Sidereus	Mundus Elementaris
	1. I اصرافيل	1 I فلك اولي	1 I طبع النار
	2 L ميكاييل	2 L فلك نجوم	2 L طبع الهوا
	3 ⅃ اضراييل	3 ⅃ فلك زحل	3 ⅃ طبع الما
	4 Γ حطياييل	4 Γ فلك مشتري	4 Γ طبع الارض
	5 ᒣ حياييل	5 ᒣ فلك مريخ	5 ᒣ ملك المعدان
	6 ⊣ رفياييل	6 ⊣ فلك الشمس	6 ⊣ ملك النبات
	7 ⊢ قبياييل	7 ⊢ فلك الزهرة	7 ⊢ ملك الطيور
	8 T رزياييل	8 T فلك عطارد	8 T ملك الحيوانات
	9 ⊥ ططاييل	9 ⊥ فلك القمر	9 ⊥ ملك الحيتان

Interpretatio.

1 I *Eſraphiel*	1 I *Orbis primus.*	1 I *Elementum ignis*
2 L *Michael*	2 L *Orbis ſtellarum*	2 L *Elementum aëris*
3 ⅃ *Eſſ aël*	3 ⅃ *Orbis Saturni*	3 ⅃ *Elementum aquæ*
4 Γ *Hoathiael*	4 Γ *Orbis Iouis*	4 Γ *Elementum terræ*
5 ᒣ *Hbiaiel*	5 ᒣ *Orbis Martis*	5 ᒣ *Claſſ. Mineralium*
6 ⊣ *Raphiaël*	6 ⊣ *Orbis Solis*	6 ⊣ *Claſſ. plantarum*
7 ⊢ *Kabiael*	7 ⊢ *Orbis Veneris*	7 ⊢ *Claſſ. volucrium*
8 T *Raziel*	8 T *Orbis Mercurij*	8 T *Claſſ. quadrupedũ*
9 ⊥ *Ttattaiel*	9 ⊥ *Orbis Lunæ*	9 ⊥ *Claſſ. aquatilium*

Vt verò maior ſit rerum, characterumque cum nominibus Dei, numeriſque ſub ipſis latentibus conſenſus; ex Alcorano ſuo extraxerunt 27 nomina ſeu attributa, quorum terna ſingula initialibus ſuis literis numerum dictarum Mundi Claſſium exhibent, hoc pacto: احد يقين قدير غالب id eſt, *vnus*, *verus*, *potens*, *victor*; capitalibus literis monſtrant numerum IIII, & ſic de cæt. Singulæ autem tres literæ trium nominum capitales, alia nomina myſtica magnarum, vt ipſi putant, virtutum præbent: vt oſtenderent, Deum virtute attributorum ſuorum, omnia Mundi membra penetrare, ſingula conſeruare, virtutumque attributis conuenientiam conferre. Sed hæc omnia in ſubiecta tabella luculentiùs pateſiunt.

Nomina ſeu attributa Dei 27 ex Alcorano extracta

ايقغ hoc eſt IIII.

No-

Nomen Dei perambulans vniuerſum Mundum, conſtans ex 27 Attributis, vt ſequitur:

ايقغبكرخلشدمتهنثوسخزعنحفضطضظ ✿

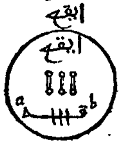
Attributa, contracta, & explicita.	Nomina Latina cum numeris.	Numeri myſtici
1000 100 10 1 ا جــقــغ احد يقين قادير غالب *victor, potens, fidelis, vnus,*	Aika ١١١ 111	III
200 20 2 بــكــر بريف كريم ، رحيم *miſericors, venerabilis, fulgidus,*	Bakar ٢٢٢ 222	LLL
300 30 3 خــلــش خلق لامع شريف *illuſtris, ſplendidus, Creator,*	Chhalaſch ٣٣٣ 333	JJJ
400 40 4 د مــت داقي محمد تمان *perfectus, laudabilis, ſubtilis,*	Damt ٤٤٤ 444	ITT
500 50 5 هــنــث هو ناصر توكل *ſpes & fiducia, adiutor ipſe*	Honts ٥٥٥ 555	TTT
600 60 6 و ســخ واعد سرف خطيب *Sponſus, celſitudo, promiſſor,*	Vaſachh ٦٦٦ 666	┣┫┣┫┣┫
700 70 7 ز عــن زلغي عليم ذيجور *caligo, ſapiens, excellens,*	Zaad ٧٧٧ 777	┣┫┣┫┣┫
800 80 8 حــفــض حاضر فايق ضارب *percuſſor, excellens in omnibus, præſens vbiq;*	Hhaphats ٨٨٨ 888	TTT

Tha-

900 90 9
ط ـــ ص ـــ ط Teaſſats ııı ⅬⅬⅬ
ظافر صناع طيب 999
triumphator, factor, bonus.

Vſus dictorum, cum refutatione.

EX hiſce paulò antè propoſitis Schematis Mahumedani ſibi amuleta ſeu periapta, appropriata ad res quas deſiderant, conficiunt, tantoque ſtudio incumbunt, vt diu noctuque eorum computui inſiſtentes, non deſiſtant, donec iuxta intentam analogiam tandem aptum aliquod & rei impetrandæ oportunum teleſma deprehendant, quo deinde innumeris ſuperſtitionibus inuoluto, oportuno tempore vtantur. v. g. contra ignis damna, febres ardentes, & alia mala vtuntur hoc ſigno, cum inuocatione trium nominum diuinorum احد وثقى قدير غالب, id eſt, *Vnus Deus fidelis, potens, victor*, quorum capitales literæ exhibent nomen ايقغ *Aika*; tres verò mediæ lineæ III indicant numerum, quem vox ايقغ in ſe continet, videlicet centum vndecim; quæ ſicuti numerum exhibent 3 vnitatum, ita primas primarum Claſſium Angelici, Siderei, & Elementaris Mundi virtutes indicant, quæ ſunt, Angelus primus, Eſraphiel, cui in ſecunda Enneade reſpondet prima ſphœra, & in Mundo Elementari ignis, primum elementum. Dicunt enim, quòd ſicuti Eſraphiel igneo Choro in Angelico Mundo præeſt, ita prima ſphœra motione ſuâ ignem in omnibus reliquis excitat, & ignis elementaris omnia in inferioribus fouet & conſeruat; cui ſi nomen horum trium enneadum ايقغ per legitimam inuocationem accedat, ob concatenatam quandam ignearum poteſtatum virtutem neceſſariò hominem ab ignium, in quocunque genere is fuerit, damnis immunem futurum, falsò ſibi perſuadent. Myſtici verò characteres *a b*, nihil aliud indicant, quàm III قدير الله في ٣ علمكة, *potens Deus in tribus Mundis*. Contra aeris iniurias, & contagioſas impreſſiones, & pulmonis vitia, vtuntur hoc ſequenti amuleto; in quo primò ponitur nomen Dei myſticum ex tribus attributis, vt tabella præcedens monſtrat, compoſitum, quæ ſunt بريق كريم رحيم, *fulgidus, venerabilis, miſericors*; quorum capitales literę conſtituunt numerum LLL myſticum, ſiue quod idem 222. quorum primus ad ſecundam Claſſem Angelici Mundi, alter ad ſecundam Claſſem Siderei, tertius ad Elementaris Mundi Claſſem reſpicit; quibus ſupponunt alium myſticum characterem *c d*, qui nihil aliud ſignificat, quàm حليم الله, *mitis Deus*, in ſecundis trium Mundorum Claſſibus, atque huius ope dicta ſe infallibiliter euaſuros putant.

Arabum Teleſmata ſuperſtitioſa.

Teleſma contra ignis iniurias.

Nota in nomine ايقغ ſemper omitti غ vt numerus ſibi conſtat.

Teleſma contra aeris iniurias.

Hoc ſequenti amuleto ex tertia trium Mundorum Claſſe extracto

Teleſmata contra aquæ iniurias.

vtuntur contra aquæ inundationes, hydropiſin, ſimiliaque aquam reſpicientia detrimenta; cuius ratio & reſolutio dependet ex præcedentibus tabulis. ita Aben phāragi in citato libro.

Aben pharagi

ضد عذاب الما تكتب في ورقة صورة الاعداد بالقليم الثلثة ııı الطبيعى واكتب في ورقة اخري صورة الما مع الاعداد ٣٣٣ ومع الاسم حليم الله وفوق كلهم الاسم جلش وتبلغ كل ما تريد ۞

Contra tormenta aquæ, ſcribe in charta ſignum trium numerorum ııı; *ſcribes quoque in charta illa aliam figuram, cum numeris* ٣٣٣, *& cum nomine, Mitis Deus, & ſuper omnia illa* جلش *Gialaſch, & conſequeris omnia quæ vis.* Hoc pacto ex ſequentibus ordine Claſsibus præcedentium tabularum, ſimilia periapta contra varios malorum occurſus apparant, quæ cum innumeris ſuperſtitionibus referta ſint, malui illa hoc loco ſilentio ſupprimere, quàm publici iuris facere; ſufficiat ex dictis modum in ijs procedendi demonſtraſſe.

Aliud ſuperſtitionum Arabicarum ſeminarium.

Habent porrò Mahumedani præter hanc vniuerſalis philoſophiæ diuiſionem, alias particulares, quibus ſuis in arcanis, verius ſuperſtitionibus, vtuntur; cuiuſmodi ſunt 28 manſiones Lunæ, & elementorum Abacus, quibus in teleſmatis ſuis conſtruendis vtuntur. Cùm enim Luna per 12 ſigna Zodiaci permeans duodecies cum Sole congrediatur; putant ij, quòd ſi quis cognouerit, manſionem Lunæ, & elementum cui dominatur, vnà cum Angelo, literis, characteribus, nominibus appropriatis; eum vti Angelum bonum per ſigilla appropriata attrahere poteſt, ita malum repellere infallibiliter poſſe; quod haud dubiè, vti ſuo loco demonſtrabimus, ex Ægyptiorum Schola prodijt. Elementorum characteres ita diſponunt.

Tabella I. continens quatuor elementa, cum qualitatibus, literis, numeris, Angelis ipſis attributis, iuxta Arabes.

1	2	3	4	
Ignis النار	*Aer* الهوا	*Aqua* الما	*Terra* الارض	Elementa
حار يابس *calidum ſiccum*	حار رطب *calidum humidum*	بارد رطب *frigidum humidum*	بارد يابس *frigidum ſiccum*	Qualitates
ا ه ط م ف ش ذ	ج ز ك س ق ث ظ	د ح ل ع ر خ غ	ا ب و ي ن ص ت ض	Literæ
٧٠٠ ٣٠٠ ٨٠ ٤٠ ٩ ٥ ١	٩٠٠ ٥٠٠ ١٠٠ ٦٠ ٢٠ ٧ ٣	١٠٠٠ ٦٠٠ ٢٠٠ ٧٠ ٣٠ ٨ ٤	٨٠٠ ٤٠٠ ٩٠ ١٠ ٦ ٢ ١	Numeri
فلماميم *Phelmamim*	فاقميم *Phakmim*	ليالى *Liali*	بنيق *Beniac*	Angeli præſides

Ta-

Tabella II. continens ſeptem Planetas cum literis, numeris, Angelis ipſis attributis, iuxta Arabum mentem.

	I. ♄	II. ♃	III. ♂	IV. ☉	V. ♀	VI. ☿	VII. ☽
Nomina	الزحل *Zabel Saturnus*	المشتري *Elmeſchteri Iuppiter*	المريخ *Elmarich Mars*	الشمس *Elſchems Sol*	الزهره *Alzabara Venus*	عطارد *Atared Mercur.*	القمر *Elkamra Luna*
Literæ	ب	س	م	ا	ل	ل	ع
Num.	٢	٦٠	٤٠	١	٣٠	٣٠	٥
Angeli preſid.	افياجيل *Aphiel*	جرار *Giarar*	نهاسل *Nabaſal*	كلمنيا *Colmāia*	اسمون *Eſmun*	اسكي *Aſcki*	يقويل *Iakuiel*

Tabella III. continens 12 ſigna Zodiaci, vna cum numeris, literis Angelis, ex mente Arabum.

	I. ♈	II. ♉	III. ♊	IV. ♋
Nomina	الحمل *Aries*	الثور *Taurus*	جوزه *Gemini*	سرطان *Cancer*
Literæ	ا	د	ب	ج
Numeri	١	٤	٢	٣
Angeli	سراحبيل *Sarahiel*	عرزيل *Araziel*	سراويل *Saraiel*	فهقابيل *Phahkaiel*

Si quis numeros Arabicos non intellexerit, is cōſulat tabulam fol. 368. huius Cabalæ, vbi Latinos adiunctos reperiet.

	V. ♌	VI. ♍	VII. ♎	VIII. ♏
Nomina	اسد *Leo*	سنبلة *Virgo*	ميزان *Libra*	عقراب *Scorpius*
Literæ	ها	ط	يج	سز
Numeri	٩	٩	١٣	٦٧
Angeli	سراطبيل *Serattiel*	سهلياييل *Sebaliel*	هداكبيل *Hadakiel*	صرصاييل *Sſarſſaiel*

	IX. ♐	X. ♑	XI. ♒	XII. ♓
Nomina	القوس *Sagittarius*	الجدي *Capricornus*	الدلو *Aquarius*	الحوت *Piſces*
Literæ	ي	عا	يا	قا
Numeri	١٠	٧١	١١	١٠١
Angeli	سريطبيل *Sarithaiel*	شمكبيل *Semakiel*	صكمكبيل *Sſakmakiel*	وقبيل *Vacabiel*

Tabula IV. viginti octo Manſionum Lunæ, vnà cum conſenſu ad duodecim ſigna Zodiaci, elementa, literas, numeros, Angelos, planetarias reuolutiones, & nomina Dei; diciturque ab Arabibus Harmonia Vniuerſi.

Nota hic, ordinem ſignorum comparatum ad Manſiones Lunæ diuerſum eſſe à Latinis;

	Nomina Manſionum Lunæ in Zodiaco	Signa Zodiaci, quibus reſpondent.	Elementares qualit. quib⁹ prędominantur.	Angeli præſides.	Literæ appropriatæ.	Numeri appropriati	Reuolutiones planetarum	Nomina Dei quibus oĩa gubernantur.
1	شرطين *Schartin*	حمل ♈	نار. *Ignis, calidũ, ſiccum*	قياييل *Kiaiel*	قيا	١١١	☼ Fer. 1	الملك *Rex*
2	بطين *Batin*	جوزه ♊	هوا *Aër, calid. humidum*	جباييل *Giaiel*	ج	٣	☽ Fer. 2	العظيم *Magnus*
3	ثريا *Tſareia*	سرطان ♋	ما *Aqua, frigid. humid.*	جنجاييل *Gingiaiel*	نج	٥٣	♂ Fer. 3	الخيار *Optimus*
4	الدبران *Eldebaran*	ثور ♉	تراب *Terra, frigid. ſiccum*	لهاييل *Lebaiel*	له	٣٥	☿ Fer. 4	المهيمن *omnia per ambulãs*
5	هاقعه *Hakagne*	اسد ♌	نار *Ignis, calid. ſiccum*	هواسل *Huaſel*	و	٦	♃ Fer. 5	القهر *Victor*
6	هنعه *Henagne*	ميزان ♎	هوا *Aer, calidũ, humid*	يجاييل *Igiaiel*	يج	١٣	♀ Fer. 6	الغالى *Excelſus*
7	دراع *Daraa*	عقرب ♏	ما *Aqua, frigid. humid.*	زساييل *Ziſaiel*	سز	٦٧	♄ Sabb.	الكبير *Potens*
8	نثره *Natſre*	سنبله ♍	تراب *Terra, frigid. ſiccum*	حطاييل *Hittaiel*	ط	٩	☼ 1	المتعال *Exaltãs*
9	طرف *Ttarph*	قوس ♐	نار *Ignis, calidũ ſiccum.*	طياييل *Ttiaiel*	ي	١٠	☽ 2	القادر *Robuſtus*
10	جبهه *Giebbe*	دالى ♒	هوا *Aër, calidũ humidum.*	يياييل *Iiaiel*	يا	١١	♂ 3	المقتدر *potentem faciens*

Char-

11	خرقان *Charkan*	حوت ♓	ما *Aqua, frigid. hum.*	كفاييل *Kacaiel*	قا	١٠١	☿	4	الحكم *ſapientē faciens*
12	صرفه *Sarphe*	جدي ♑	تراب *Terra, frigid. ſiccum*	لعاييل *Leaiel*	دا	٧١	♃	5	العدل *Iuſtus.*
13	عوا *Gbue*	حمل ♈	نار *Ignis, calidum ſiccū.*	مصاييل *Maſſaiel*	ط	٩	♀	6	الجيب *Honorabilis*
14	سماك *Semak*	جوزه ♊	هوا *Aër, calid. humidum.*	نقواييل *Nacuiel*	قو	١٠٩	♄	7	الحكيم *Sapiens*
15	غفر *Ghapher*	سرطان ♋	ما *Aqua, fri-gid. hum.*	قكاييل *Cakaiel*	قك	١٢٠	☼	1	الخبير *Celebris*
16	زنابا *Zanaba*	ثور ♉	تراب *Terra, frigid ſiccum*	عقلاييل *Aacluel*	قل	١٣٠	☽	2	العزيز *Fortiſſimus*
17	اكليل *Akleil*	اسد ♌	نار *Ignis, calidum ſiccū.*	فقياييل *Papiaiel*	فا	٤١	♂	3	المدل *Iuſtificās*
18	قلب *Kolb,*	ميزان ♎	هوا *Aër, calid. humidum.*	مصهاييل *Meſſaiel*	جه	٥	☿	4	المستقيم *Rectificans*
19	شوله *Schuleb*	عقرب ♏	ما *Aqua, frigid. hum.*	قفعاييل *Caphaiel*	قفا	١٨١	♃	5	الرحيم *Miſericors*
20	نعايم *Nghaim*	سنبله ♍	تراب *Terra, frigid. ſiccum*	رزاييل *Razaiel*	زا	٢٠١	♀	6	الشريف *Illuſtris*
21	بلده *Belde*	قوس ♐	نار *Ignis, calidum ſicc.*	سوساييل *Suſaiel*	شو	٣٠٦	♄	7	الخالق *Creator*
22	ذابح *Debab*	دالى ♒	هوا *Aër, calid. humidum.*	تماييل *Temaiel*	ما	٤٢	☼	1	الرازق *Retributor*
23	بلع *Balaa*	حوت ♓	ما *Aqua, frigid. hum.*	ثثاييل *Tſetſaiel*	ثا	٥٠١	☽	2	الرحمن *Miſerator*

Saaud

24	سعود Saaud	جدي ♑	تراب Terra, frigid. ſiccum	خخاييل Chbacbaiel	خا	٦٠١	☊ 3	الكريم Venerabilis
25	خخبيه Chbaphie	حمل ♈	نار Ignis, calidum, ſiccũ	دلاييل Dadaliel	دلا	٣٥	☿ 4	لا اله الا هو Non eſt Deus niſi ipſe
26	مقدم Mecodem	جوزا ♊	هوا Aer, calid. humidum	صصهاييل Saſabaiel	صد	١٥	♃ 5	قدوس Sanctus
27	موخر Muchhar	سرطان ♋	ما Aqua, frigid. hum.	ظظاييل Tathajel	ظا	٩٠١	♀ 6	اول Primus
28	بطن الحوت Beten el-haut	ثور ♉	تراب Terra, frigid. ſiccum	سرغاييل Sarghnariel	سر	٢٦٠	♄ 7	اخر Vltimus

Interpretatio & vſus Tabulæ Harmonicæ cum refutatione.

QVatuor tabulas hoc loco poſuimus ex Cabala Mahumedanorum extractas, Cabalicis Hebræorum in præcedenti tractatu traditis tabellis prorſus parallelas. Prior continet elementorum myſticam ſecundùm literas, numeros, Angelos, conſtitutionem; ſeruitque teleſmatis contra quatuor elementorum detrimenta, vel emolumenta, conſtituendis. Quæ omnia in peculiari tractatu fusè recitat Abuhali Ben Schabath. Verùm cùm eorum vſus ſit innumeris ſuperſtitionibus & adiurationibus inuolutus, conſultò ea omittenda exiſtimaui. Quæ de teleſmatis quoque ſecundæ tabulæ planetarum, & tertiæ duodecim ſignorum Zodiaci, intelligenda ſunt. Modus ex ſequenti, quam paulò fuſiùs explicabimus, tabula patebit. Quarta tabella continet Harmoniam Mundi, 28 Manſionibus Lunæ comprehenſam; cuius prima columna continet nomina ſtationum Lunarium, quæ in Aſtronomia hieroglyphica copioſè explicabuntur. Secunda columna continet 12 ſigna Zodiaci, per quæ 28 dierum ſpacio Luna permeat. Tertia columna demonſtrat manſionum lunarium qualitates elementares. Quarta Angelos, qui ſingulis ſtationibus Lunæ præſunt. Quinta continet literas Arabicas, quibus ſtationes lunares ſubduntur, & quibus Angeli præſunt. Vnde nomina Angelorum denominationem ſuam ex dictis literis ſortiuntur: v. gr. literæ 1 manſionis ſunt ى ق, & numerum 111 exhibent, contractè قيا, ex quibus in fine voce אל *el*, more Hebræorum additâ, conſtituitur nomen Angeli قياييل *Kiaiel*; quaſi diceres, Angelus qui præeſt literis ſtationis primæ Lunaris. Pari pacto in ſingulis reliquis nominibus Angelorum ſemper reperies primam vocum partem ex literis in quinta columna

Abuhali Ben Schabath. *Harmonicæ tabulæ Arabum explicatio.*

mna conſtitutis, componi, quibus ſi addideris אל *el* in fine, conficietur nomen Angeli; vides enim primam vel ſecundam literam in nominibus Angelorum ſemper coincidere cum literis in quarta columna contentis. Sexta columna continet numeros literarum in columna quinta contentarum, numeros videlicet ſingulis manſionibus appropriatos. Septima columna reuolutiones planetarias per ſingulas horas diurnas nocturnaſque 28 dierum ab ortu Solis computatas; quæ in Aſtronomia hieroglyphica ex profeſſo diſcutientur. Octaua columna continet 28 Dei nomina ex Alcorano extracta; quorum vi Manſiones, eorumque præſides Angeli omnem virtutem ad operandum acquirunt.

Atque hæc eſt ſumma totius ſecretioris philoſophiæ Mahumedicæ, oraculorum diuinorum, vt ipſi ſibi ſtolidè imaginantur, inueſtigatrix, teleſmatum, aliorumque ſuperſtitionum inexhauſtum penuarium. Verùm vt Lector curioſus intelligat, quomodo illa omnia applicent, vſum dictæ tabulæ apponemus:

CAPVT VII.

Fabrica & vſus teleſmatum, vnà cum refutatione.

DIximus in principio, Alphabetum Arabicum iuxta ordinem literarum Hebraicarum poteſtate pronunciationis, & valore numerorum æquipollentium diſpoſitum, totius ſuperſtitionis Mahumeticæ fundamentum eſſe. Ex hoc enim nomina Dei formant ſimplicia, vel acroſtycha; quæ deinde ſingula in ſuos numeros reſoluunt: omnia autem nomina & adiurationes ex Alcorano ſuo depromunt, quem, quia numeris & nominibus conſonat, tantam vim habere volunt, vt omnia eius ope perficere ſe poſſe iactitent. Habent autem *ſingulæ literæ* & numeri ſinguli præſides ſibi Angelos, quos in elementa, planetas, ſigna Zodiaci, totius denique Mundi membra, virtute literarum & numerorum ijs appropriatorum, vt ſuprà dictum fuit, influere exiſtimant. Hinc totus labor illis incumbit, vt ſecundùm præcedentium tabularum Claſſes, res analogas in ſtructuram الطلسمات, id eſt, teleſmatum & ſigillorum coacervent. Et quia Mundum ſecundùm Platonicos ex ternario, quaternario, ſeptenario, nouenario conditum putant, hinc literas vel ſeorſim, vel cum alijs coniunctos, in certa ſigilla, quæ formà vel circulum, vel triangulum, vel quadratum, aut parallelogrammum, vel hexagonum, ſimiliauè Schemata referant, diſponunt, vt ſic Geometricæ figuræ Arithmeticis exactè reſpondeant. Quod quidem inuentùm ab Ægyptijs, vti fuſè probat Abulheſſan in tractatu de numerorum myſticorum ſignificatione, hauſerunt. Sed vt exemplum huius videas, paradigmata ſingulorum apponamus.

Arabicum Alphabetum totius Arabicæ ſuperſtitionis fundamentum.

Abulheſſan.

Teleſma-

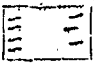
Teleſmata per numeros ſimplices, ex Abrahamo Aben-Schadad deprompta.

Abraham Aben Schadad

كتاب وفيه شرح الحروف العربيه والهنديه ومنافعها وهو راس كل شي واما العلوم وهي الذي انزلت على ادم عم ومن فهم شرحها ومنافعها فقد وقف على علم كبير وهو علم عجيب واعلم ان لكل حرف من هذه الحروف خواص منافع بعضها ببعض فقال الحكيم ان المصريون كلهم قبلوا من بنا ادم ۞

Liber, in quo exponuntur literæ Arabicæ, & Indicæ, & vtilitas earum; ſuntq́ principium omnis rei, & mater omnium ſcientiarum. deducta fuit hæc notitia cœlitus ſupra Adam, pax ſuper eum, per viam illuſtrationis intellectualis, & eſt ſcientia magna & mirabilis. Scias etiam, quòd omnes literæ ex hiſce literis proprietates & vtilitates habeant alias & alias, & dicit Hakim, quòd Ægyptij primùm has acceperunt à filijs Adam. Vſum hic apponam ad longum, vt ex vnico exemplo cœtera pateſiant.

الالف انه هو مبدا كل لفظ ومعني كل علم منقسم الى اقسم معنوة بحكمة علوية وسفلية ۞

Al ph principium omnis pronunciationis, ſignificat omnem ſcientiam diuiſam in partes, ſignificatio earum eſt notitia ſuperiorum & inferiorum: Pergit deinde dicens: Scribe literam ا ſepties in quadrangulo ſic, vel ſic die & hora Veneris, ieiunus & purus, ſitque in manu tua acerra noua cum carbonibus & ſuperaffuſo thure, miſto omni aromatum genere; ſcribes quoque nomen eius, quem vis, & nomen matris eius in lamina, & nomen matris tuæ, & nomen Angeli literæ Aleph dominantis Iaruſch, & nomen Vicarij eius Karuſch, & nomen aſſeclæ eius Lahuſch, Haruſch, Maruſch, & pones formatam ſcripturam inter manus tuas, & ſic adiurabis, ſepties repetendo literas. adiurationem conſultò omitto.

Ridicula ſuperſtitio Arabum.

Ecce hi ſunt ſuperſtitioſi ritus, quibus Mahumetis nequiſſimi ſectatores vtuntur in conſecratione teleſmatis: hæc eſt formula, quam in Angelis, veriùs dixeris, Dæmonibus aduocandis adhibent, multis alijs immundis, execrandis, abominandiſque omiſſis. quæ ideo adiungo, vt ſi quandoque in manus huiuſmodi inciderint ſigilla, ex cuius officina prodierint, dignoſcere poſſint prudentes Lectores. Scribunt itaque ſeptem Aleph, quæ eſt litera primæ omnium cauſæ dicata; quia Deus ſeptem vocibus Mundum, & omnia quæ in eo ſunt, creauit; quæ ab Hebræis haud dubiè didicêre, vti in Cabala Hebræorum oſtenſum fuit. Scribunt quoque ſeorſim Aleph quater, & ex oppoſito ter, vt per quaternarium, Mundum inferiorem; per ternarium, ſuperiorem indicarent.

Pari pacto, ad planetæ correſpondentis influxum obtinendum, ſcribunt literam ج in quadrangulo, vel triangulo, vel circulò ſepties, vel nouies, ad ſuperiores potentias attrahendas. In ijſdem figuris haud abſimili ratione cum cœteris ordine literis faciunt, vt ex præcedente tabula patet. Sunt nonnulli, qui omnia in vno hæc quadrato exhibent hoc pacto:

ſo quadratum diuidunt in tot alia quadrata, quot literæ reperiuntur in Alphabeto; ita vt ا Aleph prima litera centrum quadrati obtineat; poſtea in quadratulis centrale quadratum ambientibus circumcirca ſcribunt literam ب Be, & in quadratulis hæc ambientibus literam ج Gim, & ſic de cæteris, vſque dum Alphabetum compleuerint, vt in appoſita figura patet.

و	و	و	و	و	و	و	و	و	و	و
و	ه	ه	ه	ه	ه	ه	ه	ه	ه	و
و	ه	د	د	د	د	د	د	د	ه	و
و	ه	د	ج	ج	ج	ج	ج	د	ه	و
و	ه	د	ج	ب	ب	ب	ج	د	ه	و
و	ه	د	ج	ب	ا	ب	ج	د	ه	و
و	ه	د	ج	ب	ب	ب	ج	د	ه	و
و	ه	د	ج	ج	ج	ج	ج	د	ه	و
و	ه	د	د	د	د	د	د	د	ه	و
و	ه	ه	ه	ه	ه	ه	ه	ه	ه	و
و	و	و	و	و	و	و	و	و	و	و

Hoc amuletum vniuerſale vocant; cùm enim omnes numeros ſuperficiales, quadratos, & cubicos contineat, magna ſub eo latere myſteria, & incredibiles ſecum vtilitates trahere ſibi perſuadent. Non deſunt qui numeros ſeu literas triangulares in triangulo, circulares in circulo, quadrangulos in quadrangulis, deſcribant. Quibus autem modis hæc conſecrent, non attinet adducere, cùm indigna ſint, ob horrendas ſuperſtitiones, quæ audiantur.

Amuletum vniuerſale Arabum.

CAPVT VIII.

De Numeris Pronicis.

POrrò habent Arabes alium modum arcanum in Sigillis conficiendis; qui ſanè peringenioſus & maximè admirandus eſt. Effigiant ſeptem quadrata Sigilla, ſeptem planetis dicata, in quibus *numeri* artificioſâ quâdam diſpoſitione ita *collocantur, vt ſinguli* numerorum ordines quaqua verſus ſumpti ſemper eundem numerum reddant. His itaque tanquam ſingulari naturæ arcano vtuntur, hiſce nomina Dei applicant, mira ſibi, vt paulò poſt patebit, ex eorum geſtatione ſpondentes.

Arabum alius modus ſigilla conficiendi.

Primum conficitur ex ternario in ſe ducto; quarum omnium diſpoſitionem rationemque in Arithmetica hieroglyphica aſſignabimus. In hoc ſi quiſpiam numeros in ſingulis ordinibus rectè, normaliter, tranſuerſè, diametraliter addiderit, ſemper eundem numerum reperiet, videlicet 15. Summa verò omnium conficit 45. Et hoc Sigillum dedicant Saturno, quem زحل *Zahel* vocant, continetque eundem numerum in ſe, quem omnium numerorum ſumma, videlicet 45, vt in margine patet. De quo myſterio ita Abenpharagi in libro de Sigillis:

٤	٩	٢
٣	٥	٧
٨	١	٦

4	9	2
3	5	7
8	1	6

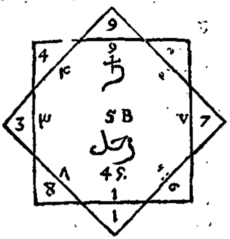
Sigillum Saturni varijs modis ab Arabibus conficiendi.

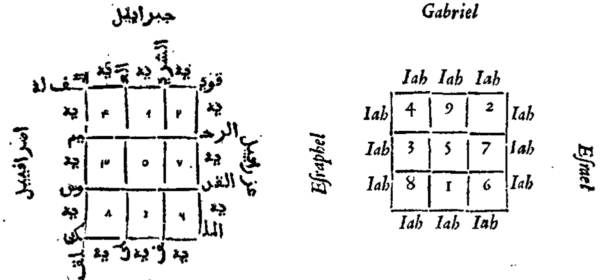
Abenpharagi.

وهو الذي في كل ضلعه ٣ عداد ويزن يكون ثلاثة جملة عشر وكل حروف زحل
كانت ٤٥ لان الزاي سبعة والحا ثمانية واللام ثلاثون وذلك خمس واربعون

Hoc itaque Sigillum in ſingulis lateribus habet tres numeros, qui additi

conſtituunt 15, *quoniam Zabel, id eſt, Saturni nomen eoſdem in ſe continet*: nam ز Ze dat 7, ح He 8, & ل Lam 30, *qui additi dant* 45, *quæ eſt ſumma omnium ordinum inter ſe additorum*. Hinc in varias quoque alias formas id contorquent, quarum vnam hîc apponemus vt vides. In hac figura ſi numeros in apicibus triangularibus quadratorum contentos normaliter, lateraliter, aut diametraliter addideris, ſemper idem emerget numerus, videlicet 15. Præterea vt dictum Sigillum oppidò myſterioſum reddant, ſingulos tres ordines circumquaque ſignant nomine يه, quod ab Hebręis mutuatū idem ſignificat, ac nomen Dei יה *Iah*, totidemque continet, quot ipſi numerorum ordines, videlicet 15: deinde ſingulis lateribus apponunt nomen vnius Angeli; diſcrimina verò ductibus literarum, quæ nomina Dei conſtituunt, ne quid myſterij deſit, determinant, vt ſequitur.

Et tale olim inſignis ille Nicolaus Pereſcius enucleandum tranſmiſit ex Muſæo ſuo depromptum, quòd hîc apponere volui.

Nicolaus Pereſcius.

Hoc Sigillum itaque portantes, vt aliquid obtineant, hâc ſequente precatoriâ formâ vtuntur, ex qua totius figuræ arcanum vnà eluceſcet.

اللهم اني اسالك بسمك العظيم يه يه يه من عظمتك وجلالك وجمالك وقدرتك وبحق اسمايك المخزونه المكنونه التي لم يطلع عليها احد سوال الا من قربته واسلك اللهم بالاسم الذي وضعته على الليل وعلى النهار واستنار على السموات وعلى الارض اسالك اللهم بحق هذه الاسما المكتوبه في جبهته اسرافيل بالاسما المكتوبه في جبهته جبرايل واسالك اللهم بالاسما المكتوبه في جبهته ميكاييل اسالك اللهم بالاسما المكتوبه في جبهته عزرايل واسالك اللهم بالاسما المكتوبه حول العرش واسالك

واسلك بالاسما المكتوبة حول الكرسي واسالك بالاسما المكتوبة على ورق الزيتون
واسالك اللهم بالاسما الذي دعاك ادريس فرفعته مكانا عليا وبالاسما الذي دعاك
بها نوح ونجيته من الطوفان واهلكت قومه اسالك اللهم بالاسما دعاك بها يوسف
فاخرجته من الجب وبالاسما الذي دعاك بها يعقوب وبالاسما الذي دعاك بها موسي
بن عمران نجيته من فرعون وبالاسما الذي دعاك بها هارون فالقيت عليه محبة بعينه
الى فرعون وبالاسما الذى دعاك بها ابراهيم فنجيته من النار وبالاسما دعاك بها
سليمان ورددت عليه ملكه فبالاسما الذي دعاك بها يونس فنجيته من بطن الحوت
فبالاسما الذى دعاك بها عيسي بن مريم عند احيا الموتي وابرا الاكمه والابرص ✼

Deus, ego obſecro te per nomen tuum magnum יה יה יה *Iah, Iah, Iah, propter magnitudinem, bonitatem, & potentiam tuam, in veritate nominis tui ineffabilis & abſconditi, vt non expleas voluntatem tuam, niſi in illo, qui legerit illud; & oro te, Deus, per nomen, quod poſuiſti ſupra noctem, & ſupra diem, ad illuminandum eam, & ſupra Cœlos, & ſupra Terram. Oro te, Deus, per nomen tuum, quod ſcriptum eſt in fronte Eſraphel, per nomen ſcriptum in fronte Gabriel; Oro te, Deus, per nomen tuum ſcriptum in fronte Michael, & per nomen ſcriptum in fronte Ezrael, & per nomen tuum ſcriptum circa ſolium tuum, & per nomen ſcriptum in folijs oliuæ. Oro te, Deus, per nomen, quo inuocauit te Adris, id eſt, Henoch, & tuliſti eum in locum ſublimem; & per nomen quo inuocauit te Noë, & per illud eum liberaſti à diluuio, interemptis inſurgentibus in eum; & per nomen, quo te inuocauit Iacob; & per nomen, quo te inuocauit Ioſeph, & eductus fuit à ciſterna; & per nomen, quo te inuocauit Moſes filius Amram, cum liberaſti eum à Pharaone; & per nomen quo Harun te inuocauit, cùm gratiam inueniret in oculis Pharaonis; & per nomen, quo inuocauit te Abraham, & liberatus fuit ab igne; & per nomen tuum, quod inuocauit Salomon, & reſtitutum ei fuit regnum; & per nomen, quo inuocauit te Ionas, & liberatus fuit à ventre Ceti; & per nomen, quo te inuocauit IESVS Filius Mariæ cùm viuificaret mortuos, & curaret lepram, paralyſin, & omnem languorem.* Vides in hac peroratione nomen יה ſiue arabizatum يه *Ieh* poni ob myſterium ſuprà indicatum, continet enim numerum æqualem numeris in tribus ordinibus contentis. Per hoc itaque nomen Angelos quatuor, qui illud in fronte ſua gerunt, & ſunt Eſraphel, Gabriel, Michaël, Ezrahel, quorum nomina à quatuor lateribus ſigilli ponuntur, ſe attrahere poſſe confidant, ope aliorum Dei nominum figuræ inſertorum. Hâc itaque peroratione factâ, accipiunt plumbi laminã, & ſacram Saturno figuram die Sabbati, hora Saturni, in ea incidunt, quam & omni aromatum genere perfumigant, pedetentim innumeris alijs ſuperſtitionibus nefandis indulgentes. Quo peracto, nihil adeo in rerum natura arcani latere, cuius notitiam non acquirant, ſibi perſuadent. Et dolendum ſanè eſt, tam ingenioſam in Arithmeticis myſterijs oppidò refertam figuræ diſpoſitionem, tot nugamentis, tot quiſquilijs, impijs abſurdiſque machinationibus obſcuratam eſſe. Sed ita Mahumeticæ ignorantiæ comparatum eſt, vt vel minimam myſterioſæ indaginis vmbram, veluti aptam ſuis nugamentis materiam apprehendant; quantò magis horum Pronicorum numerorum tàm ab antiquis Sapientibus celebratam, tam à paucis penetratam diſpoſitionem,

Arabum ad- iuratio & in- uocatio No- minis Dei.

 tan-

tanquam omnium ſigillorum maximam ad ſuos illicitos vſus, tot Magicis cœrimonijs contaminatos trahant? Sed videamus reliquorum ſigillorum diſpoſitionem.

Sigillorum aliorum diſpoſitio, & abuſus.

Miſſa ſunt ad me non ita pridem ſequentia Sigilla à varijs amicis, explicanda; quæ & inueni in libro ſigillorum, quem Arabes بحربطي, id eſt, *Margaritam* vocant; ſuntque hæc.

1 2 3 4 5

Literas & numeros Arabum expoſitos vide in tabula fol. 372.

Primum ſigillum continet nomen Dei الله *Alla*, ita intra areolas diſpoſitum, vt ſinguli ordines conficiant 66: quomodocunque enim progrediaris, numerando, ſiue dextrorſum, ſiue ſiniſtrorſum, ſiue ſurſum, ſiue deorſum, ſiue diametraliter; ſemper habebis hunc numerum 66, qui eſt numerus nominis Dei الله *Alla*; atque eam ob cauſam portatum magnas ad varia obtinenda vires habere arbitrantur. tale & quintum eſt, ex nomine Dei عزيز *Oziz*, quod *fortem* ſeu potentem ſignificat, confectum; ſi enim ſingulas quatuor literas intra ordines rectos, tranſuerſos, obliquos in vnam ſummam collegeris, ſemper habebis 94. Secundum Sigillum in fronte ſcriptum habet nomen Dei بديع *Badia*, id eſt, *largus*, *benignus*; quod in numeros reſolutum dat 86; & eundem numerum ſinguli tres ſubſcripti numeri in ſingulis ordinibus vnà cum numeris literarum in fronte poſitarum; additi conficiunt. Haud ſecùs in tertio ſigillo nomen Dei واسع *Vaſaa*, quod *amplum* ſignificat, in fronte poſitum per literas expanſas, numerum continet 137, quot nimir. Zurata Iunas in Alcorano continet verſus; & hunc eundem numerum tres infraſcripti ordines numerorum vnà cum literarum واسع numeris additi, continent. Idem dicendum eſt de quarto Sigillo, nomine Dei حكيم *Hbakim*, quod *ſapientem* indicat, inſignito; hoc enim in numeros reſolutum dat 78, quem & reliquorum ordinum numeri vnà cum literis ijs ſuprapoſitis continent.

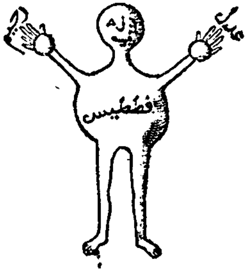
Hoc pacto omnia nomina Dei transformant in Sigilla, ſummoque ſtudio attendunt, vt numerus alicuius nominis diuini ſemper numerum verſuum alicuius Zuratæ in Alcorano adæquet, putantque Mahumetem totum Alcoranum, & ſingulas eius partes iuxta hoc ratiocinium numericum ordinaſſe. Antiqui verò Arabes hoc Sigillum Ioui dedicarunt. Multa de cœteris Sigillis vſque ad quadratum nouenarij hoc loco dicenda eſ-

da eſſent, verùm cùm hæc omnia ex profeſſo in Arithmetica hieroglyphica tractaturi ſimus, eò Lectorem remittimus, vbi multa a nemine, quod ſciam, adhuc penetrata curioſiſſime tradita reperiet.

CAPVT IX.

De varia transformatione nominum, & literarum in figuras varias.

ABen pharagi Maroccanus Scriptor Nubianus in lib. de adiurationib. ex ipſa impietate conſarcinato, ad omnia mala corporis & animæ euitanda, format humanam figuram myſterioſiſſimam, quam ope nominum, literarumque Arabicarum delineat; putat enim magni intereſſe, vt literæ referant eius figuram animalis, cuius nocumenta vitare, vel emolumenta acquirere cupimus. Hinc contra morſus Scorpionum, Scorpiones ex literis ſuis formant; contra voracitatem bruchorum, bruchi figuram, & ſic de cœteris; quam ab Ægyptijs ſe hauſiſſe aperte fatetur, & verum eſſe ſuo loco & tempore oſtendemus. *Aben pharagi Maroccanus.* *Humana figura myſterioſa ex Arabicis compoſita.*

Primum Teleſma tale ex nominibus & literis formatum potentiſſimum, ad omnia Mundi bona conſequenda, ſi Dijs placet, arbitrantur. Verùm indicatam huius teleſmatis Satanicam compoſitionem ex ipſo Aben pharagi adducemus. Verba eius ſunt. *Teleſmata varia Arabum.* *Teleſma primum referens figuram humanam.*

تاخذ رطل الرمل خدباغ الجلود وطين الارض
كل ذلك باسم من تريد وجزا من ملح السمك
ومثله من عنكبوت وتعمل الجميع من صورة
باسم من تريد واسم اما فيكون عمل الصورة
من شمع خام البيض او اصفر وتكتب عليها
خاتم الغزالى بكماله (طبد زدهو حا) وتجعل
الطا على راسه والبا على ذراع اليمين والدال
على الذراع اليسري والزاي على الكتف الايمن والجيم على الكتف الاسري والها على
القلب والواو على الفخذ الايمن والحا على الفخذ الاسري الاليف على الفرج ثم تقرا
عليها دعبيحه شديدا وتستدي الملوك ثم تجعل على الراس طيفال وعلى
الذراع الايمن جفطرمال وعلى الذراع الاسري دصمال وعلى الجانب الايمن زلغط وعلى
جانب الاسري حليش وعلى البطن جفطميش وعلى الرجل الايمن واقيم وعلى الرجل
الاسري حوايد وترا عجايب عظيمة ❀

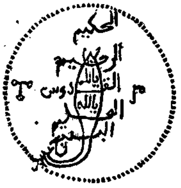
Hoc eſt, *Accipe arenam minutam, & pelles arte præparatas, & lutum terræ, omnia in nomine eius cui benè vis, & partem ex ſale piſcium, & ſimiliter ex aranea; & fiat ex omnibus illis figura humana in nomine eius, quem vis, & in nomine matris eius; & fiat figura memorata ex cera cruda alba, vel flaua, & ſcribes ſuper ipſam Sigillum amuleti, iuxta verba quæ ſunt* طبد.

طبد زجهوها, *& primam nominis huius literam* ط *Tha pones ſupra caput eius, & ب Be ſupra brachium dextrum, & د Dal ſupra brachium ſiniſtrum, & ز Ze ſupra humerum dextrum, & ج Gim ſupra humerum ſiniſtrum, & ه He ſupra cor, & و Vau ſupra coxam dextram, & ح Hha ſupra coxam ſiniſtram, & ا Aleph ſupra verenda; deinde leges ſuper eam adiurationem ſolitam, & voce vehementi inuocando Reges, ſc. dæmones; deinde ponas ſupra caput nomen Taikal, & ſupra brachiū dextrum Becadrial, & ſupra brachium ſiniſtrum Daſial, & ſupra latus dextrum Zalphat, & ſupra latus Tatikal & ſiniſtrum Haliſch, & ſupra ventrem Batatmiſch, & ſupra pedem dextrum Vakim, & ſupra ſiniſtrum Hadait; & videbis mirabilia magna.*

Teleſmatis explicatio.

Atque hoc eſt teleſma ſuperſtitioſo ritu adornatum; in quo ſingulæ literæ ſingulis membris appropriatæ ſunt, & vt ipſi putant, à Deo ordinatæ, atque in Alcorano fundatæ; nomina verò barbara ſingulis membris appoſita indicant Genios, veriùs Cacodæmones, qui dictis membris præſident. Caput, manus, & brachia rotunda ſunt, & indicant tres Mundos, Superiorem, Sidereum, Elementarem, ex quibus influxus fit in omnia, & potiſſimùm in hominem Mundum minorem. Hinc oculos, os, nares exprimunt nominibus Dei ال يه, quæ nomina Hebraica ſunt, & idem ſonant, quod יה *Iah* & אל *El*, hoc eſt, *Deus*; dextra manus nomen impoſitum habet رحيم *Rahhim*, id eſt, *miſericors*; ſiniſtra nomen عدل *Adal*, id eſt, *iuſtus*; quo indicant, omnia in Mundo miſericordiâ & iuſtitiâ Dei adminiſtrari. Reliqua vide apud citatum Abenpharagi, ex quo omnia deſumpſimus; quàm enim hæc vltima recta ſunt, tam iniqua & abominanda ſunt ea, quibus formas huiuſmodi conficiunt. quæ omnia reſpondent ijs, quæ Claſſi præcedente de myſtico Cabalicorum homine dicta ſunt.

Teleſma ſecundum referens figurā Scorpij.

Secundum teleſma figuram Scorpij habet, ex nominib⁹ diuinis البديع الحليم القدوس الرحيم القدير quæ idem ſonant ac *miſericors, ſanctus, mitis, miſericors, potens*; nomen verò ſupra poſitum الحكم *Elhhokem*, Dei nomen eſt in Scorpium influens, vti ſuprà ex tabula ſecunda videre poteris, cui & figuræ respondent. Hoc itaque teleſma ſuperſtitioſo ritu, vt prius conſecratum, ponunt in angulis domus vel locis vbi Scorpij dominantur; putantque nullum ibidem ampliùs hoc poſito Scorpium iri; aut ſi fuerint, nullum vnquam nocumentum allaturum, quamdiu incorruptum manſerit.

Teleſma tertium referens formam Bruchi.

Tertium teleſma ridiculâ ſuperſtitione figuram Bruchi obtinet, contra bruchorum, erucarum, & locuſtarum nocumenta; quæ cùm in Africa ingentes clades arboribus & hominibus inſerant, hoc in ſtigante dæmone excogitarunt contra ipſas teleſma diuinis, veriùs barbaris & ſuperſtitioſis nominibus, inſigni-

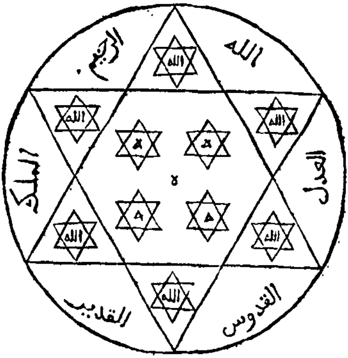
gnitum, quo durante, nullum periculum ab illis imminere, ſtolidè credunt. Innumera alia hoc loco adducere poſſem huius farinæ teleſmata, ſed hæc ad concipiendam huius gentis Philoſophiam ridiculam, curioſis ſufficiant.

CAPVT X.

De Teleſmatis magnis.

HAbent & Mahumedani duo alia teleſmata, magni apud ipſos nominis & famæ; quorum prius in formam ſtellæ ſexangulæ خاتم سليمان *Sigillum Salomonis*; alterum ſub forma literæ ع *Ain* effigiatum, سمهورش *Schambauraſch* vocant. Vtrumque inſignes vires (veriùs nugas) obtinere aſſerunt; aiuntque Salomonem illud ab Angelis accepiſſe, & in ſigillo ſuo geſtaſſe. Et cùm Deus eius ope, vt illi aſſerunt, Vniuerſum ſex dierum ſpacio condiderit, hinc ſingulis ſex angulis totidem Dei nomina inſerunt; hoc ipſo oſtendentes, Deum pro alia atque alia creaturarum productione, alijs & alijs nominibus vſum eſſe. Quorum vim qui nouerit, eum in iiſdem rerum ſeriebus, iiſdem nominibus inſignitis, magna & prodigioſa perpatraturum exiſtimant.

Teleſmata in formam ſtellæ ſexangulæ compoſitum, dictum ſigillum Salomonis.

Verùm quia huiuſmodi ſymbolum nullo non tempore à ſapientibus veteribus Arabibus in pretio fuit, apponam hîc verba Ab-npharagi in libro de ſigillis, capite, quod incipit.

Abenpharagi.

باب فضايل خاتم الطاغة وهو اسم الله الاعظيم الذي كان مكتوب على خاتم سليمان
بن داوود ع م قال بن عبط بن علي في هره خاتم انا اشهد الله وملايكته حملة عرشه
وسكانه

وسكان سماواته وارضه واناسه وجنه واشهد محمد صلى الله عليه وسلم على من وقف
على كتابي هذا اوعى الاسماي هذا ان لا يغلبها احد من الشقها ولا يطلع عليها احد
ممن لا يخاف الله تعلى وعليه عهد الله شانه ان لا يعلمها الا الجليل او عند ضرورة
عظيمة والله على من الشاهدين انه اسم الله عظم عظيم الذي تزول به الجبال وتسر
به الرمال وتخضع به الجبابرة وينكسر به الانكسار ويقف به البحار وتجري به
الانهار فهو اسم الله المكنون والمخزون الذي من الكاف والنون وهو يسما خاتم الطاعة
امر عظيم وفيه منافع كثيرة بعد هذه الالف منفعة مكتمنا عنها خوف ان تقع في يد
من لا يخاف الله تعالــــــــــــــــــــــى ✡

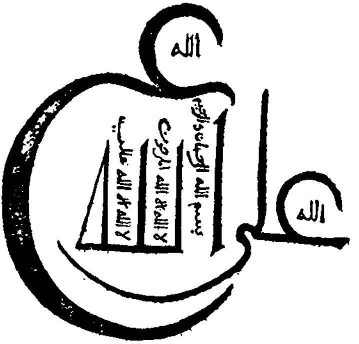
Hoc eſt, *Caput excellentiæ Sigilli obedientiæ, & illud eſt nomen Dei magnum, quod fuit ſcriptum in Sigillo Salomonis filij Dauid, pax ſuper eum: dicit filius Abath filius Aali, de hoc Sigillo: ego teſtor Deum & Angelos eius, & portantes ſedem eius, & habitantes cœlum eius, & terram eius, & domeſticos eius, & paradiſum eius, & teſtificor Mahumed, reſpiciat Deus ſuper ipſum, & pax ſuper eum; qui ſteterit ſupra hunc librum meum, & nomina mea, quia non vincet eum quiſquam ex malignis, nec aſcendet ad eum quiſquam, niſi timore Dei excelſi imbutus, & cuius pactum fuerit ſuper eum. non diſcat hæc niſi excellens, & in magna neceſſitate, & Deus ſuper teſtificantes ſe, quoniam hoc eſt nomen Dei magnum, magnum, quia hoc fluunt montes, & abeunt in arenam, ſubiguntur Gigantes, & franguntur minutim, hoc conſiſtunt maria, & curſum ſuum tenent flumina, hoc nomen Dei magnum, abſconditum, & glorioſum, quod conſtituitur ex literis Caph & Nun, & vocatur Sigillum obedientiæ, quia imperio eius omnia ſubſtant, & multas ac mille alias vtilitates habet, quas conſultò reticuimus, nè inciderent in manus hominis non timentis Deum excelſum.* Poſt hæc, varia narrat de reuelatione huius nominis, & quàm miranda huius ope Salomon perfecerit; quæ cùm non ſint huius loci, ijs quoque tempus terendum non duximus; quare ad alterum progrediamur.

Teleſma compoſitum ex literis ain.

Alterum Sigillum pariter frequentiſſimum eſt, ex litera ع Ain compoſitum. Eſt autem ع Ain index nominis ſeu attributi Diuini, quod vocatur على *Aali, excelſus, ſublimis*; hâc verò ratione illud formant (ex libro Orationum Turcicarum deprompt um) prout in ſequenti pagina apparet. Putant autem nihil huic præualere poſſe, hinc varijs ſuperſtitionibus, hoc eſt ſuffumigijs, ex varijs odoribus, aromatibus, cœteriſque ſpeciebus, conſecrant; addunt huic ad augmentandam ſuperſtitionum materiam, varia Dei Angelorumque nomina, quorum præſidio huius Sigilli intuitu, ab omnibus aduerſis, immunes, & in omnibus vitæ actionibus proſperos & ſecundos ſe futuros ſibi imaginantur; quæ omnia Lector videre poterit in locis allegatis. Vt proinde ſatis mirari non poſſim, impiorum hominum cæcitatem, dum literis & figuris nullius energiæ, & efficaciæ, tantum tamen poteſtatis ineſſe ſibi perſuadent, vt eorum ſubſidio nihil illis denegatum videatur. Sigillum ſequitur.

Liber orationum Turcicarum.

Hoc

Hoc Sigillum ſolitâ ſuperſtitione multùm venerantur, multumque geſtantibus conferre aſſerunt ad amoris allectamenta. Sed audiamus verba Zain abadaal:

من نظر الى شكل العين في كل يوم سبعين مرة وهو يقرا اية الكرسي عظمة الله في البصاير وشرح بالتوحيد سره ورفع بكره وصان وجهه من غيرة الكريبة واحبه كل من راه ✡ فان كان ممن قيدته الاهوال عافاه الله واجرا انهار الحكمة بين صدره وعلمه غوامض العلم ولطايف المعاني ومن وضع شكله في لوح اسرب خدمه احدا وثمانين وثلثماية عالما من العوالم الرجليه وذلك في الساعة الاولى من يوم ابرهيم عليه السلام وتلا هذه الاية الشريفة وهي قوله تعالـــــــــــــى ✡ Zain abadaal.

Hoc eſt, *Qui conſiderauerit, & ſpeculatus fuerit ſuper figuram* ع *Ain ſingulis diebus ſeptuagies, & legerit notam Maieſtatis Dei in rebus manifeſtis, & explicauerit vnitatem ſecreti eius, & eleuauerit memoriam ſuam, & cuſtodierit faciem ſuam ab inuidia proximi ſui; amabitur is ab omnibus qui viderint eum. Et ſi quis tempeſtatibus & procellis ligatus fuerit, ſaluabit eum Deus, & currere faciet flumina ſapientiæ in pectus eius, & docebit eum myſteria abſcondita ſcientiæ, & ſubtilem ſignificationem eorum. Iterum, ſi quis poſuerit figuram eius in tabula plumbea, & vſus fuerit miniſterio 38 Sapientum qui ſcientijs virilibus inſtructi ſint, id eſt, hora diei Abraham, pax ſuper eum, & cogitet hunc verſum* الشريفة *Alſchariphet, eſt enim verbum Dei excelſi, &c.* Sed ſuperſtitioſum effectum conſultò reticemus.

ومن كتب حرف العين على هذه الصورة في الساعة الاولى من يوم السبت والقمر نازل في اخر انه منزلته ودفنها في اي مكان شا فانه يخرب بعد اربعين يوما ولايعمر ابدا باذن اللـــــــــــــــه ✡

Porrò qui ſcripſerit hanc literam ع *Ain ſupra hanc figuram in hora prima diei Sabbati, Luna percurrente extremitatem Manſionis ſuæ, & ſepeliuerit figuram in quocunque loco voluerit, vaſtabitur locus ille, & nemo eum vnquam inhabitabit.*

Tempus me, chartaque deficeret, ſi ſingula nugamenta hoc loco adferre vellem; qui plura deſiderat, conſulat ſuprà citatos Authores.

Atque hæc eſt Philoſophia illa ſecretior Arabum, cuius fundamenta partim ab Ægyptijs, partim ab Hebræis hauſerunt. Quod ita oſtendo. Hebræi, quæcunque in Cabala de diuinis nominibus tradunt, ea & Saraceni; hâc ſolummodò differentiâ, quòd illi omnia ſe ex ſacris literis demonſtrare poſſe putant, hi ex textibus, verſibuſq; Alcorani. Tradunt Hebræi 4 Mundos, quorum influxibus ex vno in alterum factis, vniuerſa Mundi machina conſiſtat; tradunt & hoc Saraceni, vti ex ijs quæ dicta ſunt, colligi poteſt. Fingunt, vel potiùs affingunt Hebræi ſingulis Mundis ſuos præſides Angelos; affingunt & hos Saraceni; ita quidem, vt non ſit vllum cœlum, neq; vlla ſtella, aut firmamenti ſtatio, cui non ſuos Genios deputent: hinc in 12 ſignis Zodiaci, 28 manſionibus Lunæ, 7 Planetis, 4 Elementis, in ſingulis ſuam Potentiam influxuum ſupernorum adminiſtratricem, vnà cum litera diuini alicuius nominis radice, conſiderant; quibus magna & mirabilia ſe præſtare poſſe iactitant. Ægyptij verò, quæcunque aut Hebræi, aut Saraceni, per literas; per occultas & abditas ſymbolorum hieroglyphicorum ſignificationes præſtiterunt, vti in ſequentibus fusè oſtendemus. Ex quibus apertè patet, omnem hanc ſuperſtitioſam philoſophandi rationem non aliam originem habuiſſe, quàm ab Ægyptijs: cùm enim Hebræi Ægyptiorum conſuetudine multa, vti in primo Tomo oſtendimus, delectarentur, eorumq; ſapientiam tot occultis imaginum ſymbolis expreſſam vnicè ſuſpicerent; neq; tamen, legis prohibitione, per imaginum humanum aut brutale quid repræſentantium ſimilitudines, eam tradere auderent; impuniùs hanc literis exhibuerunt: quos ſecuti deinde Saraceni, hanc execrandiſſimis ſuperſtitionibus ita commacularunt, vt ea publica totius Magicæ ſuperſtitionis officina facta ſit, vti ex ijs quæ huculque demonſtrata ſunt, luce meridianâ clariùs patet. Quæ quidem omnia vberiùs hoc loco tradere poteram, ramoſque Saracenicæ doctrinæ ſeu Cabalæ vlteriùs protendere; quia tamen id totum in Arithmetica & Aſtronomia hieroglyphica ex profeſſo præſtamus, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum hiſce diutiùs cum tædio laboris immorari: ſufficiat proinde, hic originem, & ſuperſtitioſæ doctrinæ radices, quantum fieri potuit, & licuit, expoſuiſſe.

CLAS-

CLASSIS VI.
SYSTEMATICA MVNDORVM

SIVE

De Mundo, Mundorumque varietate, ex mente Aegyptiorum hieroglyphicè exhibita.

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO

DOMINO, DOMINO

STANISLAO PSTROKONSKI,

Epiſcopo Chelmenſi, &c. Adminiſtratori Abbatiæ Tynecen. &c.

DOMINO MEO COLENDISSIMO.

S*INGVLARIS virtutis* Tuæ, *& ſummæ eruditionis ſplendor, quo Orbi præluces, me potiſſimùm, vt bonori nominis* Tui *hoc Oedipi mei argumentum inſcriberem, quod de mundanorum corporum diſpoſitione & loco ad Ægyptiorum mentem agit.* Te *enim ſemper præ alijs pontificiâ dignitate fulgentibus, vti Mathematum, ita Aſtronomicæ præcipuè facultatis adeo profundè peritum comperi, vt aliorum in ea facultate optimo iure Magiſter dici merearis. Accipe itaque hoc tenue meæ in* Te *æſtimationis teſtimonium, meq́ gratiæ tuæ fauore protegere, vti cœpiſti, ne deſiſtas.*

SYSTEMATICA MVNDORVM.

PRAEFATIO.

Origo ſcientię Aegyptiacæ ex Mundi ſenſibilis contemplatione.

ACCEDIMVS tandem ad veterum Ægyptiorum, quæ in Encyclopædia eorundem ſeſe exerunt, placita; Vt quid de cœlorum, Geniorumque ipſis præſidum conſtitutione ſenſerint, hac diatriba pateſiat. Quemadmodum itaq; omnis ſcientiæ & ſapientiæ origo, ex Mundi huius ſenſibilis contemplatione proceſſit, ita Ægyptij quoque, dum ſolo innoxio, & malignis impreſſionibus immuni gauderent, animum primùm ad mundanarum reuolutionum, effectuumq; cauſas explorandas conuerterunt. Nam ex ignotis effectuum mundanorum rationibus naſcebatur in ipſis admiratio, ex admiratione inueſtigandarum cauſarum deſiderium, ex inueſtigatione denique omnium artium ſcientiarumque conſtitutio. Quæ quales fuerint, in ſequentibus declarare nobis propoſitum eſt. Quoniam verò, quæ huiuſmodi arcanarum rerum ſcrutinio inuenerant, digniſſimis tantùm, & ſapientiæ ſtudio deditis communicanda ducebant; hinc myſticis nominum, verborumq; inuolucris, id eſt, hieroglyphicis ſymbolis ad totius naturæ exemplar fabricatis, contra profanorum idiotarumque abuſus, munitis vſi, totam meritò poſteritatem ſui in admirationem traxerunt. Sed hæc tandem explicemus.

Cur Aegyptij arcana ſapientiæ Hieroglyphicis obumbrarunt.

CAPVT I.

De Mundo, eiuſque prouidentia,

Qua ratiocinatione Aegyptij prouidentiam diuinã intellexerint.

AEGYPTII, teſte Plutarcho, mundanum ordinem, rerumque omnium cõnexionem altiùs expendentes, fieri non poſſe credebant, tàm eximiam machinam non prouidentia quadam ſupremi Numinis gubernari: ſic enim, vt Arnobius ait, ratiocinabantur. Principi adeo propria eſt prouidentia, vt ſine ea nec Princeps dici, nec vllo pacto eſſe valeat; & quò Princeps fuerit eminentior, eò & prouidentia eidem conuenit excellentior: certè cùm Deus Princeps omnium ſit eminentiſſimus, ei prouidentia quoque conuenit ſuprema & eminentiſſima. Rurſus, Principi ob populorum ab eo dependentiam, nexumque mirificum, maximè proprius eſt amor erga populos; ex amore conſurgit de re amata, cura & ſolicitudo: à Deo maximè pendet Mundus, & in eo nihil eſt, quod ab eo non pendeat; maximè itaq; diligitur: & ſi maximè diligitur, etiam ſummopere curatur. Quem amorem ſat ſuperq; declarant, adeo mirus Mundi ordo, tàm accurata in Mundo ordinis conſeruatio, dum oĩa per naturam ſui bonũ, ſuiq; conſeruationẽ & perfectionem tam ſollicitè quęrunt, vt ſi quis emotæ mentis homo de prouidentia dubitaret, eum pari pacto de motu cœli, & de lumine Solis temerè ambigere poſſe crederem. Si præterea Deus Mundo non prouideret,

aut

aut humana non curaret; certè aut id facere non poſſet, aut nollet: ſed prius abſurdum eſt, cùm principium, à quo cuncta cum eminenti cognitione manant, maximè ea curare poſſit: alterum non tantum abſurdum, ſed & impium eſt, cùm ipſum bonum id ſolum velit, quod bonum eſt, omni excluſa inuidia. Si itaque Deus vult, & poteſt, etiam neceſſariò prouidet; & vt Simplicius ait, *Deus autem hæc non contemnit, quæ producere non eſt dedignatus. Neque Deo difficilis eſt gubernatio, cui eſt facilis procuratio.* Vnde rectè & ſapienter Orpheus:

Tu habes Mundi terminos Vniuerſi,
Tibi curæ eſt principium & finis,
Per te viuificantur omnia,
Tu ſphæram totam cythara reſonante contemperas.

Eſt itaque prouidentia nihil aliud, quàm diuina ratio eminenter in ſummo omnium Principe Deo conſtituta, in mente per idæas formata, & diſtributa, dum conuenienter propter finem media diſponit. Nam ſicut prouidentia à Deo deſcendit, ita in mente idæarum munere explicatur, per Angelos, animas, & naturam tanquam diuinæ voluntatis adminiſtros perficitur & abſoluitur. Cui quidem varia nomina ſunt: vt enim à Deo in mentem deſcendit, dicitur prouidentia; vt tranſit ad animam, fatum, Platone teſte, dicitur, cui natura ſubſternitur. Res æternæ ad Mundi conſtitutionem pertinentes, per ſe & primò eidem ſubijciuntur; res morales, ex euentu, vel ſaltem ſecundariò, vt conducunt ad ſpecierum conſeruationem. Inſuper eorum, quæ in Vniuerſo ſunt, quædam à prouidentia, vt cœli motus; quædam ſecundùm prouidentiam, vt quæ fiunt à viro prudenti & probo, proficiſcuntur; quædam neque à prouidentia, neque ſecundùm prouidentiam, vt errores naturæ, & quæ fiunt à viro improbo; quæ tamen prouidentiam non penitùs ſubterfugiunt. Verbo, ſi ad vniuerſum prouidentiæ ordinem reſpicimus, nihil eſt in Vniuerſo ex caſu, vel à fortuna, ſed omnia ſunt prouiſa atque præuiſa. *Quid ſit prouidentia.*

Ægyptij itaque continuæ cuidam analogiæ rerum mundialium intenti, cùm nihil in Mundo reperirent, quod in ſingulis mundialis machinæ Syſtematis non contineretur, adeoque omnia in omnibus eſſe intelligerent; plures finxerunt Mundos, imprimiſque quatuor maiores, deinde innumeros minores, qui tamen omnes nonniſi maioris Mundi particulæ quædam eſſent; vt proinde nemo, dum Ægyptios audit Mundos plures eſſe ſenſiſſe, exiſtimet hanc pluralitatem Mundorum de Mundis totalibus, & extra Mundi ambitum in infinito illo imaginario ſpacio conditis intelligendam eſſe; ſed de partialibus Mundis, vt poſteà dicetur. Sed ſingula totidem Capitibus explicemus. *Pluralitas Aegyptiorum Mundorum quomodo intelligenda.*

CA-

C A P V T II.

Mundus Archetypus.

MVndus Archetypus ſiue idealis ab Ægyptijs, vti in Scala magna videre eſt, dicitur ⲫⲏⲉⲧⲭⲥⲁϫⲓ ⲛ̀ *intellectualis*, eò quòd omnia exhibeat; & ibidem ⲑⲗⲱⲙ ⲁⲛⲓⲧⲉⲗⲱⲙ ⲁⲓⲛⲓϧⲉⲛ *Mundus cauſæ cauſarum*; eſt enim idearum omnium plenitudo. Idea, ad mentem Xenocratis & Alcinoi, eſt exemplar æternum eorum, quæ ſecundùm naturam fiunt. Dicitur igitur Mundus Archetypus exemplar, vt refertur ad Mundum hunc ſenſibilem; dicitur intellectualis, in quantum refertur ad mentem diuinam. Hinc rectè Timæus Platonicus aſſerit, Mundi Opificem ſempiternum Opificis exemplar imitatum eſſe, Mundumque hunc ſenſibilem ad ſui ſimilitudinem formaſſe. Eſt itaque Mundus Archetypus in prima imparticipata mente refulgens, atque, Platone teſte, Idea boni in Mundo regnans intelligibili; quæ Ideæ tametſi innumerabiles ſint, non differunt tamen in mente diuina re & ſubſtantia ab ipſa, & ad inuicem, ſed in eodem identificantur ſubiecto, inter ſe autem ratione & formaliter diſtinguuntur ſubiecto, ita vt vna verè negetur de altera, vt idea hominis de ipſo equo; neque in Deo ſunt vt accidentia in ſubiecto, neque vt formæ in alijs formis, ſed ſunt ipſa ſimpliciſſima diuinæ mentis eſſentia, in quantum cunctorum, quæ animo concipi poſſunt, repræſentatiua eſt, & cuncta tanquam cauſa diuina & exemplaris, quin imò efficiens, & finalis, includit. Dicitur Mundus intelligibilis, ad differentiam Mundi huius ſenſibilis & corporei: nam ſicuti hic ſenſu, ita ille intellectu tantummodò comprehenditur. Dicitur iterum intelligibilis, quòd omnes intellectus in ſe contineat, non Angelorum tantùm, ſed & animarum, quæ hanc ob cauſam à Plotino dicuntur habitatores Mundi intelligibilis οἰκέται τοῦ κόσμου δημιουργικοῦ. Mundus quoque dicitur, quoniam in ſe omnes eſſentias, omnia entia, omnes formas, omnes vitas, omnes intellectus comprehendit; non aliter quàm hic corporeus Mundus omnia in ſe corpora, omnes corporum formas, & omnia corporea accidentia, præter quæ nihil in hoc Mundo percipitur, continet. Maxima tamen differentia cenſeri debet inter corporei & intelligibilis Mundi entia. Hæc enim ſunt omnis materiei expertia, illa materiæ contagione imbuta; hæc incorporea, illa corporea; hæc ſimplicia, iſta ex materia & forma compoſita; hæc in ſtatu, illa in motu; hæc in perpetua eſſentia, illa in continua generatione; hæc inalterabilia, illa continuâ alteratione mutantur; hæc incorruptibilia, illa corruptibilia; hæc immortalia, illa mortalia; hæc ſincera, illa ſordibus materiæ inquinata; hæc ſemper entia, illa ferè non entia, nam modò ſunt, modò non ſunt; hæc in vita, illa in morte; hæc denique exemplaria, illa imagines. Atque hæc eſt intelligibilis, idealis, ſeu archetypi Mundi conditio.

Mundus archetypus exemplar Mundi ſenſibiles.

Ideę in mente diuina realiter identificantur, formaliter diſtinguuntur.

In quo differant entia intelligibilis & ſenſibilis Mundi.

Hæc Ægyptij Sapientes dum in Deo conſiderarent, Numenque il-

lud

Illud immenſum ſine perpetuo intelligendi munere eſſe minimè poſſe cognoſcerent; nullum verò intelligendi munus ſine intelligibili, quod proprium Dei obiectum eſt, conſiſtere poſſe viderent; concluſerunt, apud Deum ſemper & ab æterno intelligentem, oportere eſſe ſempiterna quædam intelligibilia, quæ prima ſint, ſicut ipſe primum eſt intelligens, eademque æterna & immobilia, nè ſi hæc mutarentur, & Deus ſecundum ea aliquam ſubire dici poſſet mutationem, vtpote qui ſimul cum tempore nouam perfectionem acquireret; quorum vtrumque in Deo parem abſurditatem continet. Cùm præterea hæc prima in Deo exemplaria non ipſi per modum accidentium, aut vti fabrica in mente artificis, inſint, ſed eadem, vt dixi, in ſimplici Dei eſſentia complicentur; hinc concluſerunt priſci ſapientes, omnia mundana Syſtemata, omnes rerum ſpecies & formas, omnia rerum indiuidua ſuas in Deo formas ab æterno habuiſſe, adeoque hominis, equi, leonis in Deo ideas, eundem Deum eſſe; verbo, omnia in Deo diuino modo ſe habere, adeoque non incongruum eſſe putauerunt, equum v. g. in Deo idealiter conſideratum, Deum ipſum aſſeuerare. Hanc tamen ſublimem conſiderationem Ægyptij poſteri non percipientes, rerum externas formas cum internis idealium rationum formis confundentes, paulatim idololatriam inuexerunt, dum ſingulas rerum naturalium ſubſtantias, ſiue animatas, ſiue inanimatas, nihil aliud, quàm quaſdam diuinæ ſubſtantiæ particulas exiſtimantes, diuino cultu proſecuti ſunt. Hinc animalia ſacra diuinitatis latibula crediderunt; de quibus cùm fusè in ſequentibus dicturi ſumus, hic longiores eſſe nolumus; ſufficiat originem totius ſuperſtitionis & idololatriæ ex malè intellectis exemplarium in diuina mente ab æterno inexiſtentium intelligibilibus formis proceſſiſſe, hoc loco indigitaſſe. De ideis verò ampliùs tractatum vide in Theologia Ægyptiorum.

Ægyptij ſapientes ſecundo ideas in Deo ſtatuerunt.

Idololatriæ Aegyptiacæ origo.

CAPVT III.

De Mundo Intellectuali ſiue Angelico.

DEus æternus rerum creandarum ideis fœtus, quando tandem inſcrutabili voluntatis ſuæ decreto placuit æternas bonitatis ſuæ diuitias oſtendere, temporis initium condidit; cuius primo inſtanti Mundum produxit Angelicum, incorporeis & ab omni materiæ contagione remotiſſimis plenum; quem Ægyptij ⲡⲓⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲉⲧϭⲁⲥⲓϣⲱⲓ, id eſt, *Mundum ſuperexcelſum* vocant; Hebræi עולם יצירה, *Mundum formationis*, ſiue עולם המלאכים, *Mundum Angelorum*, aut *Mundum intellectualem*. quæ vt ritè intelligantur

Mundus Angelicus.

Sciendum eſt, duo hoc loco æua conſiderari poſſe; primum ab æterno vſque ad initium temporis; alterum ab initio creationis in æternùm duraturum. In primo æternitatis æuo Deus ſubſtitit, fuitque ſolus, & cum Deo nihilum; ſunt enim æternitas, & primum eius æuum diuinæ quædam proprietates ſoli diuinitati congruæ, in quibus Deus conſide-

randus

Diuina ſolitudo in primo æternitatis æuo, ſiue ante rerum creationem.

randus eſt vt Deus, vt ſolus ab æterno ſine creaturis, ſine principio & origine. Itaq; in primo æuo Deus ſolus fuit, & cum Deo nihilum; præceſſit enim æuum primum creationem omnium, & ipſum index eſt vnitatis & ſolitudinis diuinæ, quâ ab æterno, & à nullo principio ſibi ſoli aſſiſtebat Deus, in ſeipſum ferebatur, voluebaturque, in ſe ſibi præſens, ſeipſum collibrans, perſpiciens, & agnoſcens; ſibiipſi, & nulli alteri, ab æterno generans, ſpirans, procedens, communicabatur; extra ſeipſum nondum erat profectus, nihil adhuc protulerat, eratque extra ſe infœcundus, imperuius, ignotus, vtpote in incomprehenſibili caliginis ſuæ abyſſo reconditus.

In primo æternitatis æuo Deus in ſeipſo tantùm fœcundus.

Erat tamen in ſeipſo fœcundus, & numeroſus, quippe trinus; ſibiipſi quoque communis, ſibi cognitus, ſibi peruius. In hoc itaque æuo Deus nihil creauit. Nihil creare aliquando deſijt, quando creare omnia cœpit, vniuerſorum rationem adorſus. Nulli adſtitit, nihilque fouit ab æterno, quia extra ſe nihil erant omnia. Deſijt autem ſolus eſſe in ſecundi æui exordio, in quo creare cœpit, atque adeo mox plurimus, vt ita dicam, euaſit æuo ſecundo, qui in primo æuo, & ab æterno creare omnia decreuit, potuit, & voluit;

In 2 æternitatis æuo Deus extra ſe fœcundus.

quique in primo æuo in ſeipſo trinus, numeroſus, & fœcundus fuit, in ſecundo æuo pariter numeroſus, & fœcundus fuit. Interioris Trinitatis ſacratiſſimæ perſonæ, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus ſunt. Exterioris Trinitatis Deus, Angelus, Homo; qui licet quoad ſubſtantiam ab inuicem diſtinguantur, nexu tamen in vnum conſpirant, ſibique inuicem adglutinantur. Nam ex cunctis creaturis Angelus duntaxat, & homo, vt diuinæ lucis participes, in Deum euadunt, & participatione, vt ita dicam, Dij ſunt. In primo itaque æuo Deus de ſua ſubſtantia creauit nihil; at in ſecundo æuo de nihilo vniuerſa, quæ poſtquam facta ſunt, deſijt eſſe nihilum.

Tempus eſt medium inter primum & ſecundum æternitatis æuum.

Medium duorum æuorum poſuit Deus tempus, quod eſt prior ſecundi æui pars, & eſt metrum, ſiue menſura ſingulariũ & indiuiduorũ; tempus verò creationis, abſolutionis, & conſumationis omnium, tota eſt Mundi huius duratio; Numerus enim ſpecierum omnium perfectus eſt, & creatus à Deo in hexade dierum, at vniuſcuiuſque ſpeciei quantitas, & partium, ſiue ſingularium numerus, vniuerſa viſibilis huius Mundi duratione & permanentia abſoluendus & complendus eſt. Statuit autem Deus corporeum hunc viſibilemque Mundum in tempore, definiuitque illi principium & finem;

Mundus ſenſibilis medius inter vtrumque æuum.

librauit illum inter duplex æuum; complet denique in præſenti Mundo, perficit, abſoluit, gignitque, quod in futuro toto æuo continebit, ſaluabitque in eſſe ſuo. In primo æuo vti nihil creauit Deus, ita in futuro nihil creaturus eſt, nulli nouæ ſubſtantiæ eſſe largiturus; cùm nihil in æuo ſecundo futurum ſit, quod ortum non habuerit in præſentis temporis duratione.

In primo Mundi ſenſibilis inſtanti Deus creauit Angelos.

Angelos in temporis initio creauit in inſtanti, materiem deinde pariter in inſtanti, ex qua ſenſibilium creaturarum ſpecies in tempore & numero ſex dierum perfecit, & compleuit; rationalem item animam protulit in temporis momento, ex qua & ex materia humanam ſubſtantiam ſexta ſupremaque die compegit, conflauit, perfecit. In futuro æuo Deus conſeruabit & Angelos, & materiem, & animas rationa-

les

les, propter quas & materiam in idem æuum introduxerat. Nam ex materia inſtaurabitur corpus humanum, vel in fœlicitatem, vel pœnam æternam; reliqua verò in finem hominis creata ſunt, vti animalia, vegetabilia, ſimiliaque, & temporis tantùm gaudebunt priuilegio. Patet itaque, etiam iuxta orthodoxam doctrinam, ex hiſce Dei ab æterno per tempus in æternitatem proceſſus; quibus quidem ita præſuppoſitis, iam videamus, quomodo Deus Angelicum Mundum produxerit.

Ægyptij putârunt Angelicum Mundum ab æterno Deo coëxtitiſſe, vt alibi fuſè demonſtratum fuit; quo quidem à noſtra Theologia plurimùm differunt, dum ſupremi Mundi Genios vel Intelligentias nihil aliud quàm quaſdam diuinitatis particulas aſſerunt, particulares inquam Deos & Numina. Mundum dicunt intellectualem, quia ad Archetypi Mundi exemplar conditi ſunt, & maioris Mundi vti œconomiam adminiſtrant, ita totam quoque continent in ſeipſis, non ſub materiali, ſed eminentiori quodam modo, ſcilicet Angelico, vt rectè docet Iamblichus; qui & totum Mundum intellectualem in nouem Claſſes diſtribuit. Primum locum aſſignat Dijs ſupramundanis, alterum Archangelis, tertium Angelis, quartum Dijs cœleſtibus pediſſequis ſupramundanorum, quintum Dæmonibus, ſextum Heroibus, ſeptimum Principatibus, octauum Principibus, nonum denique Animabus; imitans in hoc quodammodo nouem Angelorum ordines ab Orthodoxis conſtitutos.

Ægyptij putarunt Angelos ſuiſſe ab æterno.

Iamblichus diuidendo Mundum intellectualem in nouem claſſes, adumbrat nouem choros Angelorum.

Nouem itaque diuinorum gradus aſsignat Iamblichus in Mundo Angelico, ex quibus duo primi, Dij & Archangeli, ſunt ſupra Dæmonum latitudinem; poſtremus verò Animarum gradus infra Dæmonis potentiam; atque adeo ſex intermedij, Dij cœleſtes, Angeli, Dæmones, Heroës, Principatus, Principes, ad Dæmones rectè reuocari poſſunt.

Syri ſiue Chaldæi haud abſimilia recitant, teſte Mor Iſaac in ſua philoſophia, vbi ita incipit c. 4.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] &c.

Verùm quia diſcurſus longiſsimus eſt, omiſſo Syriaco textu ſubiungam Latinam interpretationem, quæ ita ſe habet:

Cœleſtes itaque ordines diſpoſiti ſunt in tres cœtus; primus ordo diſpoſitus iterum eſt in tres phalanges, quarum prima eſt Angelorum, ſecunda Archangelorum, tertia Principatuum. Secundus Ordo cœtuum intermedius diſpoſitus eſt antiquitùs in Poteſtates, Virtutes, Dominationes, qui iterum diuiſi ſunt in varias Claſſes. Tertius Ordo continet Thronos, Seraphim, Cherubim, multioculos, & portant thronum gloriæ Dei. Sed Claſſes & varia munera alibi eloquenter deſcribit his verbis: *Et quemadmodum Deus natura ſua bonus, diues, & ſapiens, ita creauit ex nihilo Mundum magnum naturarum intellectualium, ſubti-*

Interpretatio Mor Iſaac de ordinibus Angelorum. c. 4. de creatione mundi.

lium, & ſpiritualium, fulgentem in natura intellectuali, omnis mutationis & corruptionis expertes, ſcilicet Angelos bonos & fælices in natura ſua, omnia cognoſcentes. Abſconditæ ſunt operationes eorum, ſolis ipſis manifeſtæ, nos verò quales ſint non poſſumus cognoſcere. Et diſpoſuit eos in tres ordines; & in ſingulis tribus ordinibus tres aliæ ſunt phalanges; & ſingulæ phalanges diuiſæ ſunt in ſeries ſuas, & exercitus in exercitus; & in ſingulis ſeriebus eſt ordo legionum; & in ſingulis legionibus Chiliarchi & Hecatontarchi; & ipſe qui fecit eos, ſolus nouit numerum eorum, & qualitates eorum. Et ſupra tripartitos ordines conſtituit alium ordinem ſupremum, qui ſtat in porta regni eſſentiæ ſuæ; & poſuit caput ſingulis ordinibus, & ſeriebus ſingulis ܚܝ̈ܠܘܬܐ, *id eſt, Virtutes, & ſtatuit cum eis legiones, & phalanges, & exercitus copioſos, quos ipſe ſolus nouit; & diſtinxit eos in decades certas, & inde deduxit principium computando numerum eorum, & aſcendere fecit vſq; ad decem; & deinde incipiendo à capite, diſpoſuit in alias decem decades, & has iterum in alias decem decades, quæ aſcendunt ad multa millena millia, quæ à denario numero vltrò citròque non recedunt. Eſt enim numerus denarius ſumma ſummans omnem ſummam. Hinc primò decem ſunt ordines Virtutum cœleſtium, quas Altiſſimus caput & principium omnium diſpoſuit; & hoc eſt arcanum perfectionis numeri denarij, & trium Chororum aliorum, & per hoc nobis innoteſcit myſterium Trinitatis, & myſterium vnitatis Dei, & eſſentiæ ipſius, & ſubſtantiæ, & naturæ, & voluntatis Vnius Domini vnientis omnia, & hos tres ordines; qui pari pacto ſingulas ſeries diuiſit in tres Choros, & ſingulos Choros in tres exercitus, ter verò tria adfert ſecretum magnum trinitatis perſonarum, ſingulæ ſubſtantia æterna; & ſingulos exercitus ordinauit iterum in alias & alias Claſſes, & in ſingulis Claſſibus legiones, quarum non eſt numerus, vnde myſterium reſultat incomprehenſibilis diuinitatis.*

Numerus Angelorum ex interpretatione Mor Iſaac.

Continet autem Legio 36000, quæ faciunt tres myriades, ſingulæ myriades conficiunt 12000, & ſingulis legionibus præſunt tria capita, ſingulis verò myriadibus 1 caput, & ſub ipſo 12 Chiliarchæ, 10 Centuriones, ſuntq; Principes ſuper centum ſibi ſubditos, & ſub vnoquoque Centurione decem Archontes ſeu Præfecti, vnuſquiſq; caput ſuæ decadis. Atque hi ſunt tres ordines diuiſi in nouem choros, ſeu ſeries, ſeu 27 acies, ſeu caſtra, ſeu exercitus. Habet autem vnaquæque acies tres. ܛܟ̈ܣܐ *ordines, & vnuſquiſque ordo tres legiones, & iterum trimiter diuiduntur. Verùm omnis legio continet tres myriades, ſingulæ myriades duodecim millia, quamuis alij dicant 10000. Nonnulli quoque dicunt, quòd legio facit 52000. Nos verò accuratè ſategimus ſcribere deſuper, ſicut credimus, & audiuimus, & examinauimus, & numerauimus, id quod notum nobis, & quod audiuimus, & non ſiluimus, & laudauimus operationes eorum, & quòd is ſolus nouit ordines eorum, & numerum eorum, & qualitates eorum; quantum tamen nobis licuit, numerus eorum ad denarium aſcendit, & indicat ſecretum magnum.* Hæc Mor Iſaac in Philoſophia ſua Syriaca, vbi & fusè omnium operationes, virtutes, qualitates, præſidia deſcribit.

S. Dionyſ. Areopag.

S. Dionyſius Areopagita Mundum Angelicum in tres primùm Hierarchias diuidit, ſingulaſque iterum in tres Choros, vt ſequitur:

Πᾶσα ἡ Θεολογία τὰς οὐρανίας οὐσίας ἐννέα κέκληκεν ἐκφαντορικαῖς ἐπωνυμίαις. Ταύτας ὁ θεῖος ἡμῶν ἱεροτελεστὴς εἰς τρεῖς ἀφορίζει τριάδας. καὶ διακοσμήσεις. Τὰς δὲ γὰρ ἁγιωτάτους θρόνους καὶ τὰ πολυόμματα, καὶ πολύπτερα τάγματα. Χερουβὶμ Ἑβραίων φωνῇ, καὶ Σεραφὶμ ὀνομασμένα,

δευτέραν δ' ἐντεῦθεν φησὶ τὴν ὑπὸ τῶν ἐξουσιῶν, καὶ κυριοτήτων, καὶ δυνάμεων συμπληρουμένην. καὶ τρίτην ἐπ' ἐσχάτων τῶν οὐρανίων ἱεραρχιῶν τὴν τῶν Ἀγγέλων τε καὶ Ἀρχαγγέλων, καὶ Ἀρχῶν διακόσμησιν. Id eſt, *Subſtantias cæleſtes omnes Theologia nouem explanatorijs nominibus appellauit; has diuinus noſter initiator* (intellige S. Paulum) *in tres ternarias diſtinxit diſtributiones; ac primam quidem ait eſſe illam, quæ circa Deum aſſiduè verſatur, illiq; iugiter adhærere creditur; ſanctiſſimos enim Thronos, & pluribus oculis aliiſq; præditos ordines Cherubim vocabulo, & Seraphim appellatos, immediatè iuxta Deum ante alios eminenti propinquitate locatos eſſe, ſacrorum aſſerit eloquiorum explanatione comprobari. Secundam verò deſignat illam, quæ Poteſtatibus, Dominationibus, Virtutibuſq; completur. Tertiam denique, eamque cæleſtium Hierarchiarum vltimam eſſe dicit, Angelorum, Archangelorum, atque Principatuum diſtributionem.* Alio tamen ordine huiuſmodi Hierarchias recenſet S. Gregorius: *In prima* collocat *Seraphim, Cherubim, & Thronos; quorum primi conſiderant bonitatem, ſecundi veritatem, tertij æquitatem; in primis quoque Deus amat vt charitas, in ſecundis cognoſcit vt veritas, in tertijs ſedet vt æquitas. In media ponit Dominationes, Principatus, Poteſtates; quorum primi officia regunt Angelorum, ſequentes capitibus præſunt populorum, alij Dæmonum coërcent poteſtatem; item in primis Deus dominatur vt maieſtas; in ſequentibus regit vt Princeps, in vltimis tuetur vt ſalus. In poſteriore Hierarchia collocat Virtutes, Archangelos, Angelos; ad quorum priores miraculorum pertinet operatio, ad ſecundos ingentium negotiorum denunciatio, ad tertios denique humanæ cuſtodiæ ſollicitudo; in primis operatur Deus vt virtus, in ſecundis reuelat vt lux, in tertijs nunciat vt inſpirans.* Et quoniam totus Angelicus Mundus in hunc finem à Deo diſpoſitus eſt, vt ſit diuinitatis vndiquaque perfectiſſimum ſimulachrum, id eſt, archetypi Mundi immediata & proxima ſimilitudo; per quos Deus vniuerſum Mundum gubernat; intellectualibus & rationalibus creaturis potiſſimùm competit, vt ſicuti Hierarchici Chori Deum, iuxta ordinem ipſis à Deo præſcriptum, imitantur, inferiores ſuperioribus ſe ſubmittendo; ſic homines & Deum, & Hierarchicos ordines exprimant, vita ijs congrua; quod fiet, ſi Seraphinis aſſimilemur per ardentem charitatem, Cherubinis per aſſiduam rerum diuinarum contemplationem, Thronis per æquitatem & iuſtitiam, Dominationibus per dominium quo affectibus terrenis paſſionibuſque dominamur, Principatibus per humilem ſubiectionem factam ſuperioribus, Poteſtatibus per reſiſtentiam tentationum à Diabolo immiſſarum, Virtutibus per continuũ virtutum exercitium, Archangelis per inſtructionem, quæ fit, proximos ad iuſtitiam erudiendo; Angelis denique per obſequia mutua proximis præſtita.

Li. moral.

Diuiſio Angelicarum Hierarchiarũ.

Angelicus Mundus ſimillimus Mundo Archetypo.

Homines poſſunt exprimere Ordines Hierarchicos.

Hebræi alium in Angelico Mundo ordinem ſeruant, quem ſuprà in Cabala eorum fuſè explicauimus, vbi & numerum Angelorum, iuxta eorum opinionem, definitum reperies. Arabes tametſi ſolitis ſuperſtitionibus intenti, Angelicum Mundum ſymbolicis inuolucris deſcribunt, dum ſingulis ordinibus varias formas attribuunt, brutorum, & hominum, eum tamen non niſi ad mentem Ægyptiorum recitant. Diuidunt autem eum in tres ordines; primo præficiunt Gabrielem, ſecundo Seraphielem, ter-

Hebræorum traditio de Angelicis Choris.

tio Michaelem. ita autem ratiocinatur in hiſtoria Saracenorum Kaab.

Kaab.

في جبراييل اية تدل على انه افضل من الملايكه وهو روح الامين له ستة اجنحه في كل جناح مايه جنح وله من ورا ذلك جانحان اخضران لاينشرهما الا ليلة القدر وله جانحان اخران لاينشرهما الا عند هلال القمر وجميع اجنحته من انواع الجوهر ومع ذلك هو ابلج الجبين براق الثنايا ابيض الجسد اسود الشعر لونه كالثلج بياض قدماه مغموستان بالنور صورته تملا ما بين السما وما بين الارض عن المعمور ملايكه الذي سلطهم جبراييل لايعدوا ولا يعلم عددهم الا الله تعلى ۞

DeſcriptioGabrielis ex Kaab in hiſtoria Saracenorum.

In Gabriele, inquit, *ſignum eſt, quod denotat eum Angelorum excellentiſſimum eſſe; & eſt ſpiritus fidelis. Sunt ei ſex alæ, in ſingulis alis aliæ centum alæ, & ſunt ei retrò duæ alæ, virides; non extendit eas niſi nocte ſummâ; & ſunt ei aliæ binæ alæ, non extendit eas niſi ad Lunam ſiue Nouilunium; & omnes alæ eius conſtant omni genere gemmarum. Præterea ipſe crocea habet ſupercilia inſtar fulgoris coruſca; dentes duos candidos, corpus nigrum, capillos inſtar niuis albos; veſtigia pedum eius plantata in luce; figura eius implet quantum inter cœlum & terram vſque ad ſtationem Angelorum, quorum Rex eſt Gabriel; non nouit numerum eorum, niſi Deus excelſus.* Vidimus primum ordinem, iam videamus ſecundum ordinem ſub dominio Seraphielis.

وقل كعب ومن ورا البيت المعمور ملايكه لا يعدوا ولا يعلم عددهم الا الله تعلى وقد وكل بهم ملاك سرافياييل ملاك عظيم وله سبعون وجه في كل وجه سبعون فم في كل فم سبعون لسانا في كل لسان سبعون يسبح الله تعالى بها وفوق هاولا ملايكه اخرون اعظم منهم وبينهم وبين من دونهم حجاب حتي لا يحرقون من دونهم ومن فوقهم ملايكه يسقط الجمر من افواههم بعدد تسبيحهم يخلق الله تعالى من تلك الجمر ملايكه يطيرون في الهوي بالتسبيح ومن فوق ذلك ملك عظيم على صورة الانسن ومن فوق ذلك ملايكه اخرون اعظم خلقا لا يعلم عددهم الا الله تعلى وفي السما السابعة البحر غير مساحة وفيه ملايكه وفي ايديهم حراب من جوهر طول كل حربه مسيرة مايه عام وقد وكل الله بهذا البحر ملاك يقال له ميكاييل لا يعلم احد صفته ولا صفة راسه ولا عدد اجنحته الا الله تعلى ولو ان هذا الملاك يفتح فاه لاحترق اهل السموات والارض من نوره وهو القايم على البحر المذكور ۞

Deſcriptio Seraphielis Angeli ex Kaab.

Et dixit Kaab, retrò domus eſt habitata ab Angelis innumeris; non ſcit numerum eorum, niſi Deus excelſus. Præeſt autem eis Seraphiel Angelus magnus, cui ſeptuaginta facies, in vnaquæque facie ſeptuaginta ora, & in vnoquoque ore ſeptuaginta linguæ, in vnaquaque lingua ſeptuaginta idiomata, quibus Deus excelſus laudatur: & ſuper hoſce ſunt alij Angeli maiores præcedentibus; & inter illos, & illos qui infra eos ſunt, velum ſiue ſeptum eſt, vt non comburantur ab ijs, qui infra ſunt, & qui ſupra ſunt Angelis; deciditq́ carbo ex ore ipſorum, iuxta numerum horum; creauit Deus excelſus ex hoc carbone Angelos, qui volant in aëre, & ſupra hos Angelus magnus forma hominis; & ſuper ipſum Angeli alij maiores dictis; non ſcit numerum eorum niſi Deus excelſus; & in cœlo ſeptimo mare immenſum, & in eo Angeli, in quorum manibus gladij ex gemmis pretioſis, longitudo vniuſcuiuſq́ gladij continet ſpacium, quantum quis centum annis iter conficiat. Præfecit autem Deus huic mari Angelum qui dicitur Michaël; non ſcit quiſquam naturam eius, & qualitatem capitis eius, nec numerauit quiſquam alas eius, niſi Deus excelſus; & quandocunque hic Angelus os ſuum aperit, ignis

efficaciâ vruntur habitatores cæli & terræ, & conſiſtit ſupra dictum mare.

Hanc narrationem nonnulli ex Mahumetanis ad verbum ſeu literam intelligunt; ſapientiores tamen, quas fabularum huiuſmodi pudet, ad ſymbolicos & myſticos ſenſus confugiunt, quemadmodum in proprio libello de natura Angelorum oſtendit Amed filius Hali, qui per ſeptuaginta facies, ſeptuaginta nationes, quibus præeſt; per ora ſeptuaginta, totidem benedictiones; per ſeptuaginta linguas & idiomata, totidē hymnos, quibus Deum continuò laudant; per alas, omnipræſentiam; per mare, ingens habitaculum cæleſtium ſpirituum; per gladium centum annorum itineris, poteſtatem iuriſdictionalem per centum annos, quibus euolutis alij ſuccedunt alijs poteſtatibus præditi. Pergit porrò Kaab ad tertium Angelum Azaëlem, quem hiſce verbis deſcribit: Myſtica explicatio habitus Azaëlorum ex Amed. Amed.

واما ملك الموت فاسمه عزرائيل ومسكنه في سما الدنيا وقد خلق الله تعالى
له اعوان بعدد كل من يذوق الموت رجلاه في تخوم الارضين السابعة السفلى وراسه
في السما العليا عند اخر الحجاب ووجهه ثلثمايه وستون عين في كل عين ثلثمايه
عين وله ثلثمايه وستون لسانا في كل لسان ثلاثة السن وله ثلثمايه وستون يد
في كل يد ثلثة ايادي وله ثلثمايه وستون رجلا في كل رجل ثلثه ارجل وله اربعة
اجنحة جناح بالشرق وجناح بالمغرب وجناح اخر الحجاب وجناح في الارض وعدد
الملايكة تحته لا يعلم الا الله

Rex verò mortis, cuius nomen Azaël, habitat in Cælo Mundi; & creauit ipſum Deus in auxilium omnibus, qui guſtant mortem: pedes eius in extremitatibus terrarum ſeptem inferioribus, & caput eius in Cælo ſupremo, iuxta quoddam ſeptum; & facies eius habet 360 oculos, in ſingulis oculis tres oculi; & ſunt ei 360 linguæ, ſingulis linguis tres aliæ linguæ; & ſunt ei 360 manus, & in ſingulis manibus tres manus; & ſunt ei 360 pedes, & in ſingulis pedibus tres pedes; & ſunt ei 4 alæ, ala in Orientem, ala in Occidentem, ala in ſeptum ſupremum, ala denique in terram extenſa, & numerum Angelorum ſub eo non ſcit, niſi Deus. Deſcriptio Azaëlis ex Kaab.

Ecce hæc eſt Philoſophia Mahumetanorum de Mundo Angelico, eiuſque varijs Claſſibus; quæ tametſi rudiores ad literam intelligant, non indecenter tamen ad poteſtatem & virtutes mirificas dicti Angeli transferri poſſunt, quemadmodum paulò ante ex Amed Ben-Hali oſtendimus. Quis enim tam inſipiens, ne dicam ſtolidus foret, qui puriſſimis ſpiritibus, & ab omni corruptionis materialis conditione remotiſſimis, tot corporea inſtrumenta, tam monſtroſas & inconceptibiles formas attribueret? Atque hæc ex Orientalium monumentis deprompta adducere libuit, vt Angelici Mundi compages omnium nationum calculis comprobata luculentiùs pateret, de quibus & in ſequentibus plura adducemus.

CAPVT IV.

Mundus Sidereus.

MVndus Sidereus nihil aliud eſt, quàm totius machinæ è cœlis conſtitutæ compages. Cœlos autem quidam decem, nonnulli octo, alij è ſeptem Planetarum orbitis ſideream hanc compagem conſtituerunt; de quibus quid Græci, Hebræi, Arabes, Chaldæi, & Ægyptij primùm ſenſerint, à quibus omnes alij acceperunt, videamus.

§ I.

De Græcorum, & Hebræorum Syſtemate.

GRæci non ſecùs ac omnes reliqui Orientales, Mundi Syſtema hieroglyphicè conſtituebant, hoc pacto. Elementari Mundo, Planetis, & Aplani, nouem Muſas, veluti dictorum Orbium animas præponebant. Thalia Elementis; Clio cœlo Lunæ; Calliope cœlo Mercurij; Terpſichore cœlo Veneris; Melpomene cœlo Solis; Erato cœlo Martis; Euterpe cœlo Iouis; Polyhymnia cœlo Saturni; Vrania denique Aplani ſiue ſtellarum fixarum Orbi aſſidere credebantur. Supra Aplanem verò throno inſidentem ponebant Apollinem cum tribus Charitibus, cythara, & heliotropio; cuius pedibus ſubdebatur Draconis cauda, qui per omnes ſphœrarum ordines diffuſus, tandem in tricipitium terminabatur. Per Apollinem animam Senſibilis Mundi indicabant; cytharam in manu tenet, quâ concentus & harmonia, quam Mundo inducit, notabatur. Per Heliotropium rerum inferiorum cum ſuperioribus nexus harmonicis rationibus introductus ſignabatur. Tres gratiæ Apollinis in hoc Mundo ſplendorem, liberalitatem, & chariſmata Mundo conceſſa, exhibebant. Serpens Apollinis referebat vim genitalem per vniuerſum Mundi corpus diffuſam; tricipitium Draconis terræ innixum, triplicem notat, quâ terram fœcundat, virtutem, humectatiuam, calefactiuam, & ſeminalem, quas ad omnem generationem cucurrere conſtat. Hebræi quoque, vti in Cabala docuimus, ſingulis ſphœris ſuos Angelos attribuebant; decimam autem reſpondere volebant virtuti diuinitatis in abſcondita eſſentiæ ſuæ abyſſo latenti, id eſt, Menti primæ archetypæ, quam & *Enſuph*, id eſt, *infinitum* dicebant. Verùm cùm hæc omnia vberrimè expoſuerimus in Obeliſco Pamphilio fol. 242 & ſequentibus, nihil aliud hìc niſi figuram apponendam duxi, ex qua mentem Veterum Græcorum luculentiùs percipies.

§ II.

Syſtema Mundi Siderei, & Elementaris, ab Aegyptijs hieroglyphicè expreſſum.

AEgyptij vti in omnibus naturæ myſterijs exprimendis, ita & in mundani Syſtematis repræſentatione vel maximè ſingularis ingenij ſpecimen dederunt; quemadmodum ex ſequenti hieroglyphico Schemate patet, quod ex tabula Bembina deſumptum, & in Prodromo explicatum hìc denuo adducere viſum eſt.

Syſtema Mundi iuxta Ægyptios.

Figura κανθαρόμορφος eſt, ſiue ex humana & Scarabæi forma compoſita; inter quas quinque circuli, Orbitarum Planetariarum indices, interſeruntur; capite Lunam tenet; quæ intra Lunæ concauum, continetur Crux anſata, illa elementaris Mundi nota eſt; tabulam chelis continet, voce Φιλω, quod amorem denotat, inſignitam; globus alatus ſerpentibus hinc inde emergentibus, Numen triforme; ſiue animam Mundi triformem, vniuerſum virtute ſuâ animantem, indicat. Et ſingulæ quidem partes, ex quibus hierogrammatiſmus conſtituitur, cùm ſusè in Prodromo Copto expoſitæ ſint, hìc longiores eſſe noluimus; vnde relicta earundem nouâ interpretatione, hoc loco ſolùm Mundani Syſtematis per eas indicati conſtitutionem ex eodem Prodromo repetemus.

Primò igitur Ægyptij hoc Schemate ideali ſummo ingenio totius Mundi Syſtema, corporum ſeriem, omnemque mundanarum partium nexum deſignabant; quod verum eſſe ex ſequentibus patebit. Tradit Albumazar, alijque Arabum Aſtrologi, Ægyptios Solem inter duos Mundi quinarios poſuiſſe, nempe ſuper hunc Planetas quinque; ſub hoc Lunam & quatuor Elementa, vt ſequitur.

Albumazar.

Sol medius inter quinq; planetas, & Lunam, & quatuor Elementa.

1	ⲣⲉⲫⲁⲛ	زحل	Saturnus
2	ⲡⲓⲍⲉⲩⲥ	المشتري	Iupiter
3	ⲙⲟⲗⲟⲭ	المريخ	Mars
4	ⲥⲟⲩⲣⲟⲧ	الزهرة	Venus
5	ⲡⲓⲉⲣⲙⲏⲥ	عطارد	Mercurius
	ⲡⲓⲣⲏ	الشمس	Sol
1	ⲡⲓⲟϩ	القمر	Luna
2	ⲡⲓⲭⲣⲱⲙ	النار	Ignis
3	ⲡⲓⲑⲏⲟⲩ	الهوا	Aër
			Aqua

4	ⲡⲓⲙⲱⲟⲩ	الما	Aqua
5	ⲡⲓⲕⲁϩⲓ	الارض	Terra

Quod ſanè tunc verum eſſe cognoui, cùm primùm in abdita huius ſacræ ſculpturæ perueni. Vides quàm aptè in eo Horus ſeu Sol, veluti Cœli Rex ac Dominus vnicus, duos inter quinarios medios, ſuperiorem quinque Planetarum, & inferiorem Lunæ Elementorumque conſtituatur? Sed audiamus de his Marſilium Ficinum l. de Sole c. 6. *Solem, inquit, quaſi Dominum omnes in Mundo medium, quamuis diuerſa ratione, conſtituere; Chaldæi quidem medium Planetarum; Ægyptij verò inter duos Mundi quinarios, nempe ſuper hunc Planetas quinque, ſub hoc Lunam, & quatuor Elementa; propinquiorem verò terræ, quàm firmamento poſitum à prouidentia putant, vt eius feruente ſpiritu & igne Lunæ, aëris, aquæ humor, & craſſa terrenorum materia foueretur.* Quàm hæc vera ſint, figura hieroglyphica clarè oſtendit; eiſque eruditiſſimus Rambam Ægyptius l. 2. מורה נבוכים More nebuchim c. 9. ſubſcribit, vbi ita clarè hoc Mundi Syſtema Ægyptiacum depingit, vt ex hac ſacra ſculptura veluti ex ἀρχετύπῳ quodam id adumbraſſe videatur; verba eius ſunt:

Ficinus l. de Sole.

Rambam.

דע כי גלגל נוגה וכוכבים מחלקת בהם בין הראשונים מאנשי הלמודים אם הם למעלה בין השמש או תחת השמש מפני שאין שם מופת יורנו על סדור שני הכדורים האלה והיה דעת הראשונים כולם שכדורי נוגה וכוכב למעלה מן השמש והוע זה והבינהו מאד ואחר כן בא פטלמיוס והכרוע היותם מתחת ואמר שהוא הנאות בענין הטבעי שהוא השמש באמצע ושלש הכוכבים למעלה ושלש למטה סוף דבר יהיה הענין כן ואולא יהיה הנה הראשונים כולם היו מסדרים נוגה וכוכב למעלה מן השמש את היו מונים הכדורים הכדורי יהיה למטה וכדור השמש אשר הוא למעלה ממנו בהכרח וכדורי החמשה הכוכבים יולכים וכדור הכוכבים עומדים והגלגל מקיף בכל אשר אין כוכב בו:

Scito ergo, quòd in ſphæris Veneris & Mercurij controuerſia fuit inter antiquos, qui ſtudebant in Mathematicis, vtrùm ſupra Solem ſint, an infra. Non enim vlla eſt demonſtratio ordinis harum ſphærarum. Omnium tamen Antiquorum opinio fuit; quod iſtæ duæ ſphæræ, ſcilicet Veneris & Mercurij, ſint ſupra Solem. Intende ergo in hoc, & ſcito. Verùm alter opinatus Ptolomæus, ſub Sole eos conſtituit, aſſerens conuenientiùs eſſe naturæ, Solem in media Planetarum, ita vt tres ſupra, tres infra ponantur, ordinare. Quicquid ſit, omnes primi Sapientes Venerem & Mercurium ſupra Solem ordinauerunt; & idcircò duas ſphæras numerauerunt, ſphæram Lunæ, quæ ſine dubio propinqua eſt nobis, & ſphæram Solis, quæ ſupra Lunam eſt neceſſariò; ſphæras autem quinque Planetarum pro vna reputabant, ſphæram ſtellarum fixarum pro alia, & Cœlum circum omnia, in quo non ſunt ſtellæ. Quod ſi ita eſt, dicemus, quòd numerus ſphærarum, in quibus ſunt formæ ſtellarum (ſic enim ſtellas Antiqui vocabant, vt ſcitur ex libris eorum) *quaternarius eſt; ſphæra ſcilicet ſtellarum fixarum, ſphæra quinque Planetarum, ſphæra Solis, & ſphæra Lunæ; ſupra omnes verò ſphæra quædam, in qua nulla eſt ſtella.* Hæc Rambam: An non hîc quaternarius ſphærarum clarè in noſtro hieroglyphico Schemate expreſſus videtur? certè expreſſiùs nihil. Quid enim aliud fulgida illa ac radioſa

Explicatio hieroglyphici Schematis.

Scarabæi pterygia, niſi rutilam ſtellarum fixarum ſphæram ſignificant, in qua 12 ſigna Zodiaci per duodecim Scarabæi digitos maiores indicata reponuntur? quid aliud globus ille quinque circulorum, niſi ſphæram quinque Planetarum notat? vides ſphæram Solis in Hori capite, & Lunæ ſphæram in propria figura repræſentatam, elementarem Mundum includentem, quæ omnia ambit globus alatus, ſphæra videlicet inuiſibilis, de qua paulò antè Rambam locutus eſt.

Ne verò hunc quaternarium gratis ab Ægyptijs confictum quiſpiam exiſtimet, eius myſterium hic indicandum duxi. Ægyptij itaque cùm ex admirabili illo rerum omnium nexu & concatenatione deprehendiſſent, ſuperiora corpora inferiora valde potenter mouere, & quatuor Elementa quatuor ſphœris veluti principijs actiuis ſubſterni; præterea ſphœræ Lunari vim quandam efficacem ineſſe ad Elementum aquæ commouendum, Solari ad ignem, ad aërem (ob varias radiorum commiſtiones) quinque Planetarum ſphœris, ad terram denique alterandam ipſi firmamento; quis non videt, eos magno ingenio hanc quadruplicem catenam, quadruplicia inferioris & ſuperioris Mundi ſimilia corpora ſimilibus connectentem ſub quaternario numero ſeu cubo myſtico indigitaſſe? Singulæ ſphæræ ſingulis reſpondent Elementis.

Atque ex his patet, quàm concinnè Ægyptij rerum omnium nexum ſub hoc Symbolico Schemate repræſentârint. Verùm cùm à nemine adhuc, quod ſciam, Syſtema cœlorum iuxta mentem veterum Ægyptiorum productum ſit; ego in gratiam Philoſophorum, & Mathematicorum id ab immemorabili temporum vetuſtate vindicatum hoc loco proponere volui.

Syſtema Mundi iuxta mentem veterum Ægyptiorum, cuius figuram in ſequenti pagina contemplare.

DEmum cùm in hoc Mundo maiore vna circumferentia ita alteri adnexa ſit, vt ad conuerſionem Orbis ſuperioris inferna conuerſio quælibet gubernetur, totiuſque circuitus ratio per amorem in quadam attractione & pulſione reciproca collocetur: præterea cùm in circumfuſa Mundi machina connexis corporibus cunctæ naturæ mutuent inuicem, & mutuentur, ex communi autem hac cogitatione concomitanter naſcatur amor, ex amore ſimilium attractus & propulſio contrariorum; hunc verè Amorem, vel eo nomine Magum rectiſſimè Veteres appellarunt; vnde quicunque in arte quauis & facultatum genere ad vſque peritiam peruenerant, vt ex analogia agentium rerum ad res paſſibiles, ſimilium ad ſimiles, contrariorum ad contrarias, naturalium operum rationem proximè viſus eſſet imitari; hunc Veteres magum, & verè ſapientem, incantamento & faſcino potentem, in Diuorum penè numerum relatum nuncupabant. Nam vt rectè Mar Iſaac in Philoſophia ſua Syriaca philoſophatur, Amorem Magum appellarunt Antiqui.

[illegible]
[illegible]

Scientiæ enim Magicæ ratio à ſupremis perficitur potentijs, vnà cum materijs terrenis, familiaritatem item ac conuenientiam ſupernis cum inferioribus, quæ ſub Luna ſunt, habentibus. Quibus cognitis, mira patrari poſſe, quis non videt? Eſt enim hoc præcipuum doctrinæ magicę caput præceptumque, vt vnum ab alio naturæ affinitate alliciatur, vel eiuſdem diſſimilitudine repellatur. Atque in hac ſcientia præ cœteris Ægyptij excelluiſſe feruntur. Hos enim, cùm inferiorum effigies cœleſtibus vultibus ſubiectas cognoſcerent, ſcilicet صورات الارض لصورات السما è certis Mundi materijs imagines certas, quas ab effectu diuinas illices Zoroaſter appellat, eò quòd ijs magna prodigia operarentur, facere ſub certo ſiderum poſitu conſueuiſſe, Hali Arabs tradit l. de imaginibus cœleſtibus.

Fundamentum Magiæ naturalis.

Habes igitur hieroglyphicum Syſtema pulcherrimum ſanè & prorſus muſicum, quod interuallis iunctum imparibus, ſed tamen pro rata proportione diſtinctis, acuta cum grauibus temperans, varios æqualiter concentus efficit, etſi illum aures non capiant noſtræ, quippe ad ſublunares turbines, affectuumque procellas varias veluti ad catadupa Nili obſurdeſcentes; habes omnia Philoſophiæ recondita in hoc vnico ſymbolico Schemate, in totius Mundi veluti compendio quodam & ἀνακεφαλαίων arcanâ rerum ſimilitudine adumbrata. Cuius quidem vniuerſam gloriam ab ipſo veſtibulo ſpectandam protinus exhibere nolui; tùm quòd illius ambitum, ac latè exporrectam ditionem nemo perluſtret facilè niſi ingreſſus

Schema ſymbolicum Ægyptiorum compendium totius mundi.

greſſus altiùs vel ad vſque penetralia mentem direxerit ſuam; tùm quòd eiuſdem fulgor, atque infanda acies ſit omnes perſtringat animi neruos, omnemque exſuperet dicendi facultatem, robur, & copiam, vt nullum ſit adeo fœcundum ingenij flumen, nulla tam ſtudioſè affectata oratio, quæ veræ laudis huiuſmodi, aut ſpeciem, aut magnitudinem comprehendat. Præſtat igitur hanc ſcribendi rationem non tam longè quæſitis encomijs perſequi, quàm (quod fieri in huiuſmodi Ægyptiorum myſterijs ſolebat) ſolo ſilentio Numinis inſtar venerari, contentoſque eſſe ipſius imagine quâdam rudiuſcula, dum ſeſe Silenus hic prorſùs aperiat, radioque diuinitatis repentino cuncta perfundat. Hoc vnicum addo, qui mentem Ægyptiorum ſub hac ſculptura latentem penetrauerit, facilè, quid myſticum illud המקבלים Hammekkabalim pronunciatum velit, intelliget. Hammekkabalim.

שידע הסוד מחבור תפארת עם המלכות ביסוד אין סוף ומציאות חכמת מאין יצליח במאמרי וידע סוד החרים הרמים:

Qui nôrit, quomodo in arbore Sephirotico coniungantur Tiphereth & Malcuth mediante Enſuph, & exitus fiat ſapientiæ de Meain; proſperabitur in verbis hiſce, & altiſſimorum montium ſecreta ſciet. Cognoſcet quoque, quo vergant ænigmatica verba Algazielis Arabis Philoſophi lib. de influentijs. Algaziel Arabis.

كل من يعرف السلسله التي يلفق بها العالم العلى مع التحتي هو يعرف الاسرار الطبيعه فيفعل المعجزات

Quicunque nôrit vinculum ſeu catenam illam magnam ſuperiorem Mundum inferiori connectentem, ſciet omnia naturæ myſteria, & mirabilium patratorem aget. Eſt enim ille fons omnis felicitatis cœlitùs in terram deriuatus, quem Nilum cœleſtem Æthiopes dicunt. Vnde & illud prouerbium myſticum Æthiopibus vſitatum. Aenigmaticum pronunciatum Algazielis.

ግዮን፡ ፈለግ፡ ሰማይ፡፡

ዘይፈለስ፡ ውእቱ፡ በምድ፡፡

ምጽር፡ ተምልእ፡ ጸበ፡ በሀበ፡፡

ወተምበእ፡ ሰአበሪ፡፡

Nilus cœleſtis eſt, qui deriuatus ſuper terram tuam replebit eam, & paſceris diuitijs eius, & deſiderium tuum adimplebitur. Sub hoc clarè reconditum illud Ægyptiacum ſuprà allegatum myſterium reperies.

ⲟⲩⲣⲁⲛⲟ ⲁⲛⲱ ⲟⲩⲣⲁⲛⲟ ⲕⲁⲧⲱ ⲁⲥⲧⲣⲁ ⲁⲛⲱ ⲁⲥⲧⲣⲁ̀ ⲕⲁⲧⲱ ⲡⲁⲛⲧⲁ ⲁⲛⲱ ⲡⲁⲛⲧⲁ ⲕⲁⲧⲱ ⲧⲁⲩⲧⲁ ⲕⲁⲧⲉⲗⲁⲃⲉ ⲕⲉ ⲉⲩⲧⲉⲭⲏⲥ

Sub hoc admirabilem illum ſontem operies, de quo ita in veterum Chaldæorum oraculis legit *Pſellus* : Φασὶ δὲ καὶ ἀρχικὸν ἥλιον ἀπὸ τῆς ὑλικῆς πηγῆς, καὶ ἀρχαγγελικὸν, καὶ πηγὴν αἰσθήσεως καὶ πηγαίαν κρίσιν, καὶ κεραύνιον πηγὴν, καὶ πηγὴν διοπτρῶν, καὶ χαρακτήρων πηγὴν, ἐπικαθήμενον τοῖς ἀγνώστοις συνθήμασι, καὶ πηγαίας ἀκρότητας, Ἀπόλλωνος, Ὀσίριδος, Ἑρμοῦ. *Ponunt & Solem Imperatorem, ſpeculorum fontem, &c. characterum fontem, incognitis ſignis & ſymbolis incumbentem, & ſummitates fontanas Apollinis, Oſiridis, Mercurij.* Quorum myſteria diſquiruntur apud Balgum, Eximidium, Ariaſtem, alioſque è turba Philoſophorum. Ex hoc luculenter denique patebit ſagaci animo, quomodo Amor Mundi ſit excellentiſſimus Metaphyſicus, Phyſicus, Aſtrologus, Muſicus, Geometra, Arithmeticus, Dialecticus, Rhetor, Poëta, Hiſtoriographus, Iuriſconſultus, Ethicus, Medicus, Nauta, Agricola, Architectus, Pictor, Venator, Hortulanus, Augur, & θαυματης, verbo abſolutiſsimus Magus. *Nemo igitur naturam adeat, qui hunc Pana non attraxerit.*

Amor omniſcius.

Ordo Cœleſtium corporum.

Ex dictis hactenus patet elementorum, corporumque cœleſtium in Syſtemate Mundano ordo & ſeries, ita vt Luna primam poſt Elementa, quæ concauo ſuo includit, ſphœram referat in Sidereo Mundo, Sol ſecundam, Mercurius tertiam, Venus quartam, Mars quintam, ſextam Iuppiter, Saturnus ſeptimam, ſtellæ fixæ ſphœram octauam exhibeant, globus verò alatus cœlum vltimum, quod omnia immenſitate ſuâ complectatur, complexa animet, animata fœcundet, fœcundata innato amore conſeruet. Quibus quidem ſingulis ſuos Genios, ſeu Intelligentias animatrices aſſociant; Lunæ apponunt Iſin, Ibimorpham; Mercurio Hermanubin Cynocephalum; Veneri Nepthæ Ægocephalum, quam & ϭⲟⲩⲣⲡⲱⲧ vocant; Soli Oſirin ἱερακόμορφον, id eſt, accipitriformem; Marti Typhonem Crocodilo incumbentem; Ioui ⲡⲓⲍⲉⲩⲥ hominem alatum regio throno inſidentem; Saturno Rephan ſenem macrum, alis & falce conſpicuum; Firmamento denique Scarabæoformium imaginum varia ſpectacula, quorum vnuſquiſque dictorum principalium Geniorum alias ſecum conſimilis figuræ Geniorum concatenatas cateruas trahit; quibus deinde ſphœram illam, cuius centrum vbique, circumferentia nuſquam, per globum alatum omnia complectentem iungunt, veluti totius Mundanæ machinæ animam, & omnium complementum.

Genij Cœleſt. corpor.

§ III.

Syſtema Mundi ex mente Arabum.

Abenephius Abenuaſchia

ATque hæc eſt Ægyptiorum de Mundo Sidereo Philoſophia, quæ omnia fuſiùs, vt ſuo loco oſtendetur, Abenephius & Abenuaſchia proſequuntur. Ab Ægyptijs verò Arabes ſuas de Sidereo Mundo fabulas accepiſſe videntur, qui in totidem Orbes Sidereum Mundum diuidunt, quos ſingulos Mundos appellant, ex diuerſis lapidibus pretioſis conſtructos, quibus & dicta Geniorum in varias formas tranſmutatorum

cateruas aſsignant. Verùm quia noua ſunt, & Latinis, Græciſq; incognita, hic apponam verba Abulheſſan Ben Abaſch, quibus omnia apprimè deſcribit.

Abulheſſan Ben Abaſch

قال ابن عباس امر الله تعالى البحر الذي على الما ان يعلوا الى الهوي فخلق
منه السما في يوم وكانت ارض واحده يومين وخلق سما واحده في ارض واحده وما
بينهما في ستة ايام ثم تصنفت السما من الارض من خوف ربها وصارت سبع ارضين
وذلك قوله تعالى والسما الاولى من زمرده خضرا واسمها ترفيعا وسكانها ملايكه على
صورة الطير وقد وكل الله بهم ملاك اسمها سمعيل وهو حارسهم والسما الثانيه من
ياقوته حمرا واسمها قدوم وسكانها ملايكه على سورة العقاب والملك الموكل بهم اسما
صحابيل وهو حارسهم والثالثه من ياقوته صفرا واسمها ماعون وسكانها ملايكه على
صورة النسور والملك الموكل بهم اسما صفرابيل وهو حرسهم والسما الرابعه من
الفضه البيضا واسمها رملون وسكانها ملايكه على صورة الخيل والملاك الموكل بهم اسما
سلطابيل وهو حارسهم والخامسه من الذهب واسمها وتقا وسكانها ملايكه على صور
الحور العين والملاك الموكل بهم اسما كاكبييل وهو حارسهم والسادسه من درة بيضا
واسمها دما وسكانها ملايكه على صور الولدان والملك الموكل بهم اسما سمحابيل وهو
حارسهم والسابعه من نور تيلالا واسمها عليما وسكانها ملايكه على صور بني ادم
والموكل بهم اسما زراقييل فهو قال كعب وهولا ملايكه لا يفترون عن التسبيح
والتقديس والتهليل والعباده والقيام والقعود والركوع والسجود وذلك قوله تعالى
يسبحون الليل والنهار ولا يفترون قال عبد الله بن سلام وهو كروبين وروحانيون
وصافون وخافون وراكعون وساجدون فهم فوق بين جبال النيران بمنزلة رفيعه
يحمدونه ويقدسونه قال وفوق السموات حجب في الحجب ملايكه لا يعرف بعضهم
بعض لكثرة عددهم يسبحون الله تعالى في لغات مختلفه كلوعد القاصف ✡

Dicit Eben Abaſch: Præcepit Deus excelſus Mari, quod erat ſupra aquas, vt aſcenderet in aërem, & creauit ex eo cœlum in vno die, & fuit terra vna in biduo, & creauit cœlum vnum in terra vna, & quod eſt inter ea, ſpacio ſex dierum. Deinde diuiſum fuit cœlum à terra pauore Domini ſui, & in verbo eius excelſo facti ſunt ſeptem cœli. Primum cœlum factum fuit ex Smaragdo viridi, & nomen eius Tarphia; & habitauerunt illud Angeli ſub forma auium; & præſes eorum Angelus, cui nomen Samaël, & eſt gubernator eorum. Secundum cœlum ex margaritis rubicundis, nomen eius Kadum; & habitauerunt illud Angeli ſub forma Aquilarum, & Angelus præſes eorum nomen habet Sachabiel, & eſt cuſtos & gubernator eorum. Tertium cœlum ex hyacinthis fuluis, cui nomen Maun; & habitauerunt illud Angeli ſub forma vulturum; præfectus verò eorum Angelus eſt, cui nomen Saphraphiel, & eſt gubernator eorum. Quartum cœlum ex argento candido, cui nomen Ramalun; & habitauerunt illud Angeli ſub forma equorum; Angelus verò eorum vocatur Sabtabiel, & eſt cuſtos & gubernator eorum. Quintum cœlum ex auro, cui nomen Vataka; habitauerunt illud Angeli ſub forma puellarum,* (quas in ſuo paradiſo ſingulis ſectatoribus ſuis promittit Mahumethes) *& Angelus præſes eorum vocatur Kakabiel, & eſt cuſtos & gubernator eorum. Sextum cœlum ex perlis ſeu vnionibus, cui nomen Dama; & habitauerunt illud Angeli ſub forma puerorum; & Angelus præſes eorum dicitur Samgabiel, & eſt cuſtos eorum. Septimum cœlum ex luce coruſcante,*

Deſcriptio creationis ex mente Eben Abaſch.

*Originale habet ارضين id eſt, terræ.

Cœlos ex Margaritis compactos Arabes ſomniarunt.

cui

cui nomen Aleina; habitant illud Angeli ſub forma filiorum hominum, & Angelus præſes eorum dicitur Zarakiel. Porrò Kaab dicit, iſti ſunt Angeli, qui non intermittunt vnquam à laude, ſanctificatione, iubilatione Dei ſiue ſeruitio diuino, ſtatione, ſeſſione, genuflexione, adoratione, & iuxta verbum Altiſſimi eum laudare noctu diuq́; non ceſſant. Dicuntur, teſte Abdalla Ben Salam, Cherubim, Spiritus, Ordines, trementes, genuflectentes, & adorantes, interq́; montes igneos in habitatione excelſa laudant & ſanctificant eum. Et ſupra cœlos ſepta ſiue vela ſunt, & in ſeptis Angeli; non ſcit vnus de altero, qui præ multitudine numerari nequeunt; laudantes Deum excelſum diuerſis idiomatis veluti tonitruis; & ſupra ſeptum Angeli, quibus prætenduntur cœli ſeptem, & terræ ſeptem, tantæ latitudinis ſpacio, quantum quis 700 annorum ſpacio non conficiat. Hæc Kaab.

Abdalla Ben Salam.

Hæc cœlorum deſcriptio tametſi fabuloſa, ſuas tamen ſymbolicas expoſitiones ſuſtinere poteſt. Quid enim aliud per varias illas pretioſorum lapidum ſtructuras intelligitur, niſi mira diuerſorum pulchritudinis graduum, quâ vnum cœlum alterum ſuperat, varietas, virium poteſtas & commutatio? Quid per Angelorum varijs animalium formis transformatorum cateruas, niſi diuerſa officia, vires, proprietates, quibus vnuſquiſque in proximè ſibi inferiorem influit? quid per ſeptum aliud niſi firmamentum, ſupremum Mundum Angelorum, à ſeptem inferioribus cœlis diſcernens? Quemadmodum igitur hæc pleraque ex Hebræis & Ægyptijs acceperunt, ita ſymbolicè quoque intelligenda ſunt; cùm vel ipſe Apoſtolus & Euangeliſta Ioannes in Apocalypſi cœleſtem ciuitatem, eiuſque habitatores ſub pretioſorum lapidum varijs ſtructuris, animaliumque alis, oculis, alijſque ſpeciebus mirè transformatorum ſimilitudine expreſſerit. Sed typum Schematis Saraceniči hìc appoſitum vide.

Explicatio iuxta ſenſum anagogicum.

Syſtema Mundanum, unà cum Angelis ſingulorum præſidibus, ex mente Arabum.

X Mare magnum ſine fine.

IX Aliud Septum plenum Angelis.

VIII Cœlum Septum Angelorum plenum, quod Firmamento reſpondet.

VII Cœlum lucidum dicitur Aleina, Angeli ſub forma humana, præſes eorum Zarakiel.

VI Cœlum ex perlis ſeu vnionibus dicitur Dama, Angeli ſub forma puerorum, præſes eorum Samgabiel.

V Cœlum aureum dicitur Nataka, Angeli ſub forma puellarum, præſes eorum Kakabiel.

IV Cœlum argenteum dicitur Ramalun, Angeli ſub forma equorum, præſes eorum Sabtabiel.

III Cœlum hyacinthinum dicitur Maun, Angeli ſub forma vulturum, præſes eorum Saphtaphiel.

II Cœlum gemmeum, nomen Kadum, Angeli præſides aquilina forma, præſes Sachabiel.

I Cœlum Smaragdinum dicitur Tarphia, Angeli Ornithomorphi, præſes Samaël.

Ignis.

Aër.

Aqua.

Terra.

§ IV.

§ IV.

Syſtema Mundi ex mente Syrorum.

Mor Iſaac. Mor Iſaac in Philoſophia ſua Syriaca ſingulis decem cœlis ſuos Angelicos adiungit Choros, veluti gubernatores eorum; quæ omnia, ſi monſtra Angelorum excipias, præcedentibus congruunt. Sic itaque diſcurrit:

[illegible]

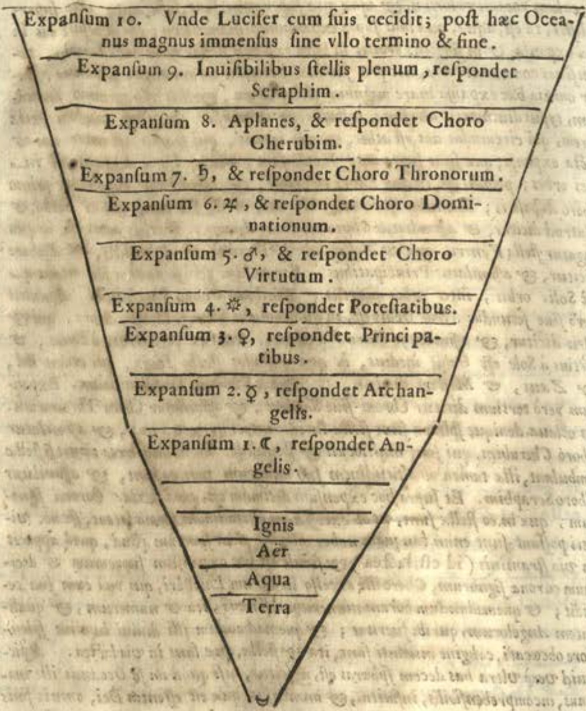
Omitto cœtera, quia nimis longa ſunt, & ſubiungo interpretationem latinam, quæ hæc eſt.

Quem-

Quemadmodum Deus in cælis conſtituit decem ordines virtutum, & multiplicauit poteſtates, ſic diuiſit & terminauit ſidereum Mundum, qui eſt ſupra nos, in decem orbitas, quarum vnaquæque vocatur cælum; quod vero ſupra omnes eſt, cælum vocauit cælorum, & aquæ quæ ſuper cælos ſunt, ipſæ aquæ illæ ſupercæleſtes, id eſt, aquæ, quæ ſunt ſupra expanſum firmamentum; & diſpoſuit eas in tria expanſa, & in ſingulis orbitis in hiſce expanſis ſtellas in numero denario, tametſi eas non numeremus, nec præ ſumma altitudine earam videre queamus. Super omnia hæc expanſa mare magnum eſt, infinitum, & ſine vllo termino immenſum, typus diuinitatis altiſſimæ, infinitæ, & immenſæ. & primò quidem extra aërem, qui circumdat nos, eſt æther, & ipſe igneus, qui ſparſus eſt inter nos & dicta expanſa, quæ ſunt ſupra nos. Expanſum primum Lunæ diuiſum eſt in tres orbes; primus eſt, in quo Luna circumit, & aſſimilatur Angelis in primo Choro diſpoſitis; Secundus eſt circulus Hermis, id eſt, Mercurij, qui & Nebo, & Autrod dicitur, & aſſimiliatur Choro Archangelorum; Tertius orbis eſt, in quo vagatur ſtella Veneris, quæ & Beltis, id eſt, Domina, & Aphroditis, vel Zoharè dicitur, & aſſimilatur Principatibus. Expanſum verò ſecundum ſeu medium eſt Solis orbis, inter orbes quartus; aſſimilatur Choro Poteſtatum. Quintus verò ſiue ſecundus à Sole Orbis eſt, in quo ambulat Marig, id eſt, Mars, qui & Aris dicitur, & aſſimilatur Choro Virtutum. Sextus verò Orbis à Luna, & tertius à Sole eſt Orbis medius, in quo ambulat ſtella Iouis, qui etiam Bel, & Zæus, & Meſtari dicitur, & reſpicit Chorum Dominationum. Expanſum verò tertium dicitur Chroni ſiue Saturni, & aſſimilatur Choro Thronorum. In octaua denique ſphæra ſunt ſtellæ lucidæ omnes numero 1122, & aſſimilatur Choro Cherubim, qui ſunt multioculi & ſplendidi. In nona ſphæra tametſi ſtellæ ambulant, illæ tamen ob altitudinem ſub numerum non cadunt, & aſſimilatur Choro Seraphim. Et ſupra hoc expanſum decimum eſt, quod dicitur Corona ſignorum; quæ in eo ſtellæ ſunt, ob exceſſiuam altitudinem eorum latent, ſic nec videri poſſunt, ſunt enim tanquam nubes minuta, ſicut ſpacium illud, quod apparet in via ſtraminis (id eſt, lactea) *& ſimile eſt hoc expanſum ſupremum & decimum coronæ ſignorum, Choro illi excelſo ſtellarum Luciferi, qui vnà cum ſuis cecidit; & quemadmodum horum numerum neſcimus, ita & numerum, & qualitatem Angelorum, qui ibi fuerunt; & quemadmodum illi diuini luminis ſplendore obcæcati, caligine inuoluti ſunt, ita & ſtellæ, quæ ſunt in via lactea. Quicquid verò vltra has decem ſphæras eſt, neſcitur, niſi quòd ibi ſit Oceanus ille magnus, incomprehenſibilis, infinitus, & immenſus, quæ eſt eſſentia Dei, omnis finis & termini expers.*

2. Atque hæc eſt opinio Syrorum de Mundi ſiderei Syſtemate, cuius figuram hic apponimus.

Syſtema Mundanum, cum Choris Angelorum, ex mente Syrorum.

Laudate eum omnes Angeli eius, laudate eum omnes virtutes eius. Pſal. 148.

§. V.

Syſtema Mundi ex mente Græcorum.

ANtiqua itaque veterum ſapientum conſuetudo fuit, Syſtema Mundi ad Ægyptiorum imitationem varijs ſymbolis, vires, potentias, & proprietates, vt & Intelligentiarum ſingulis orbibus aſſiſtentium attributa exprimentibus depingere; quod & Græci non omiſerunt, vt ex ſequenti Schemate patet.

Nam Orpheus, dum Iouis omnia plena eſſe dicit, dum in eo terram, aquam, aërem, ignem, diem, noctem, refert; quid aliud deſcribit, niſi imaginem totius Vniuerſi, cuius caput coronâ fuluâ coruſcum, lucidum Cœlum fulgidis aſtris ornatum repræſentat? cuius præterea oculi radiantes Solem & Lunam, latitudo pectoris aërem, humeri ſpacioſi magno alarum remigio eminentes, ventorum velocitatem, promptitudinemque Dei in operando deſignant? Quæ quidem imago ab Orpheo ita expreſſa, eadem pene eſt cum imagine, quâ Pana Græci olim exprimebant; nec abſque ratione: Iuppiter enim non aliunde niſi ab vniuerſi Domino πᾶν dictus eſt; quod & ſymbola ſat oſtendunt. Cornua (teſte Bocacio) ei apponebantur, ad ſignificandos radios Solis, Lunæ, cœterarumque Stellarum; facies verò rubicunda & inflammata ignem æthereum; Barba longa, elementa maſculina; maculoſa pellis, Stellarum fixarum Sphœram; Baculus recuruus rerum, quo potitur, & potiſſimùm anni in ſeſe recurrentis Dominium; Heptaulum denique in manu, harmoniam Cœleſtem in Planetarum motibus potiſſimùm eluceſcentem denotabant. Præterea vti partes inferiores piloſæ & aſperæ cum pedibus caprinis, nil aliud, niſi terram duram, aſperâ, inæqualem, arboribus ac omnigenâ herbarum plantarumque varietate coopertam; *ita pudendum, & pes caprinus* nihil aliud, niſi fœcunditatem, quam Mundo largitur, myſticè innuebant. eſt enim Satyrus animal laſciuum, ſalax, & generationis mirum in modum appetens; hinc & Iouem Lycium, ſeu Pana, ob ſalacitatem videlicet, & generationis appetitum, quem rebus conferre credebatur, non ſine ratione Ægyptij, & Græci ſub caprina forma referebant. Sed de his Hieroglyphicis vide, que tradidimus in Obeliſco Pamphilio in hierogrammatiſmo Hirci. Verùm vt myſteria Iouis Panis meliùs intelligas, viſum fuit ſimulachrum eius penitùs hieroglyphicum, prout ab Orpheo, alijſque expreſſum eſt, hìc proponere.

Schema à Græcis ſapientibus inuentum ad imitationem Ægyptiorum

Iouis ſiue Panos Hieroglyphica repræſentatio.

A Facies rubicunda, caloris vis in Mundo.
B Radiorum cœleſtium in ſublunaria virtus.
C Elementa maſculina.
D Poteſtas in annũ omneſq; reuolutiones.
E Virtute eius omnia fulciuntur.
F Dominium in firmamentum, ſeu fixarum ſtellarum ſphœram.
G Terra (elementum fœmin.) hiſpida plantis, ſatis, arboribuſque.
H Aquæ & liquoris fons (elem. fœm.) rigatione fœcundans terram.
I Agri, ſegetes, aliaque vegetabilia.
K Harmonia 7. Planetarum.
L Aſpera & inæqualia montes indicant.
M Vis fœcundatiua.
N Stabile fundamentum.
O Vis ventorum, & celeritas in agendo.

Talem itaque Antiqui finxerunt Pana, inferiore parte hiſpidum, & hircum referentem, deſignantemque aſperitatem terræ; ſuperiore verò hominem. Nam æther, propterea quòd in ipſo ratio ſita ſit, tenet totius Mundi imperium. Laſciuum & libidinoſum eum fingunt, ob multas ſeminum cauſas & commixtiones, quæ ex ipſis fiunt. In locis deſertis eum morari tradunt, vt eius indicent vnitatem, Mundus enim vnus eſt & vnigenitus. Nymphas proſequitur, ſiquidem gaudet exhalationibus, quæ ex humido prodeunt, ſine quibus impoſſibile eſt, vt Mundus appareat. Indutus eſſe dicitur nebride, aut pelle Pardi, tum propter pulchram rerum omnium varietatem, tùm etiam propter colores, qui in Mundo cernuntur. Hiſce eum ſymbolis deſcribit Cornutus.

CAPVT V.

De Mundo Elementari, ex mente Aegyptiorum.

MVndus elementaris nihil aliud eſt, ex veterum ſententia, quàm compages è quatuor elementis, & diuerſis quinque miſtorum claſſibus coagmenta. Singulas claſſes, totidem particulares dicebant Mundos; ita vt alius eſſet Mundus igneus, alius aëreus, alius aqueus, alius terreſtris; alius Mundus mineralium, Mundus vegetabilium, Mundus ſenſitiuorum, Mundus animalium, alius microcoſmus. Nouem itaque omninò Mundi particulares ſunt ex ipſorum ſententia, iuxta nouem Cœlorum orbitas ita diſpoſiti, vt & his nouem ſuperioribus Mundis ad amuſſim reſpondeant. Singuli verò innumeris Genijs ſtipati ſunt, quibus ſemper Princeps quidam totius illius naturæ moderator præeſt. Igneus Mundus eſt receptaculum Geniorum ignis & caloris præſidum, quorum officium eſt, inferiori Mundo calorem ab Oſiri acceptum communicare, omnia natiuo calore fouere, impreſſionum ignearum effectibus, id eſt, igncis meteoris præeſſe; Princeps eorum dicebatur ⲭⲣⲱⲙⲫϯ *Chrompbta*. Aëreus Mundus receptaculum eſt Geniorum aëreorum, quorum officium eſt, aërem pro requiſitione inferioris Mundi attemperare, ſingulis congruas naturæ eorum attribuere aëris portiones; præſunt ventis, pluuijs, ſerenitati, cœteriſque aëris circumſtantijs; Princeps horum Genius dicitur Ægyptiacè ⲑⲉⲟⲫϯ *Theophta*. Aqueus Mundus receptaculum eſt Geniorum aqueorum, quorum officium eſt, humorem elementarem ſingulis congruum diſpenſare; præſunt maribus, fluminibus, fontibus; eorum Princeps ⲙⲱⲫϯ *Mopbta*. Terreſtris Mundus receptaculum eſt Geniorum terreſtrium, quorum officium eſt, inferiori Mundo congrua, iuxta ſpecies & naturas rerum, corpora & formas proprias aſſignare; Princeps eorum *Hecate* dicitur. Horum omnium hieroglyphicas deſcriptiones vide in explicatione Obeliſci Barberini.

Diuiſio nouem Mundorum ad imitationem nouem orbium Cœleſtium.

Munia ſingulorum Mundorum elementarium.

Igneus Mundus.

Igni ſuperni Genij nomen.

Aëreus Mundus.

Aqueus Mundus.

Terreſtris Mundus.

Atque hi ſunt quatuor elementares Mundi, à quibus quinque mixtorum Mundi originem ſuam inuenerunt. Quorum primus Mundus mineraL

Ex quatuor elementaribus Mundis oriuntur quinque Mundi mixtorum.

neralium, eſt receptaculum ſubterraneum generandis mineralibus aptum; in quo quot ſpecies lapidum, & metallorum, tot Genij diuerſi ſingulorum præſides reperiri perhibentur, quorum officium eſt fixandis, coagulandis, fermentandis, calcinandis rebus ad metallorum productionem, ſingulis ſuam menſuram & proportionem à natura requiſitam aſſignare; vnde & Princeps horum Ægyptijs ⲡⲓⲟⲩⲥⲁⲗⲕⲁⲛ, Latinis *Vulcanus* dicitur. Verùm de hiſce fuſiùs in tractatu de Alchimia Ægyptiorum. Mundus ſecundus eſt vegetabilis naturæ. Geniorum huic Mundo deputatorum officium eſt, ſpecies arborum, herbarum, fruticum, contra malignas poteſtates (nam ſinguli Genij boni malignam poteſtatem ſibi habent aduerſariam ex mente Ægyptiorum) defendere, ſingulis quæ naturæ eorum neceſſitas poſtulat, conuenientia tribuere ſubſidia. Tertius & quartus Mundus eſt animalis, ſiue ſenſitiuæ naturæ; quorum prior animalium terreſtrium, poſterior aquaticorum ſpecies continet; & ſicut horum Mundorum Genij diuerſi ſunt, ita omnium officio quoque incumbit, multiplicationi ſpecierum, ad eiuſdem conſeruationem, intendere; ſingulis neceſſaria per directionem inſtinctus conceſſa, tribuere. Quintus Mundus μικρόκοσμος, id eſt, *homo*, in quo veluti in epitome omnium Mundorum ſeries & claſſes continentur. Verùm cùm de hoc plurimis paſſim locis in hoc opere diſſeruerimus, Lectorem eò remittimus. Ecce hi ſunt nouem Mundi particulares elementares, qui miro conſenſu & harmoniâ nouem ſphœris cœleſtibus, totidemque Angelici Mundi Choris, ſiue Poëtarum nouem Muſis, ad amuſſim reſpondent. Et quemadmodum Apollo nouem Muſarum ad denarium numerum complementum eſt, ita ad nouem cœleſtium ſphœrarum complementum eſt illud, quod primum mobile ab Aſtronomis, ab Hebræis Mitatron, à Syris mare magnum diuinæ eſſentiæ omnium gubernatricis, ab Ægyptijs Hemphta vocatur, principium, cauſa, origo, omnium finis & complementum vltimum. Vide quæ in Obeliſco Pamphilio copioſè de hiſce tradidimus fol. 243. & 245. Ægyptij itaque cùm has Mundorum, Genialis, Siderei, & Elementaris cum Mundo Ideali decades paulatim expendiſſent, ſummamque Geniorum ſingulis attributorum miram ſubordinationem inueniſſent; varias Deorum σειρὰς ſeu catenas fabricati ſunt, quarum vnâ tractâ & reliquæ conſequenti neceſſitate traherentur; trahebantur autem catenæ ordinum per res ſingulis appropriatas, dominioque eorum ſubditas, in ſacrificijs & adytis ſolenni rituum analogorum celebratione aſſumptas, vt infrà ſuo loco amplè demonſtrabitur. Verùm Syſtema Mundi Cœleſtis, & Elementaris ex hieroglyphicis inſcriptionibus extractum hìc apponamus, vt ordo ſingulorum luculentiùs pateat.

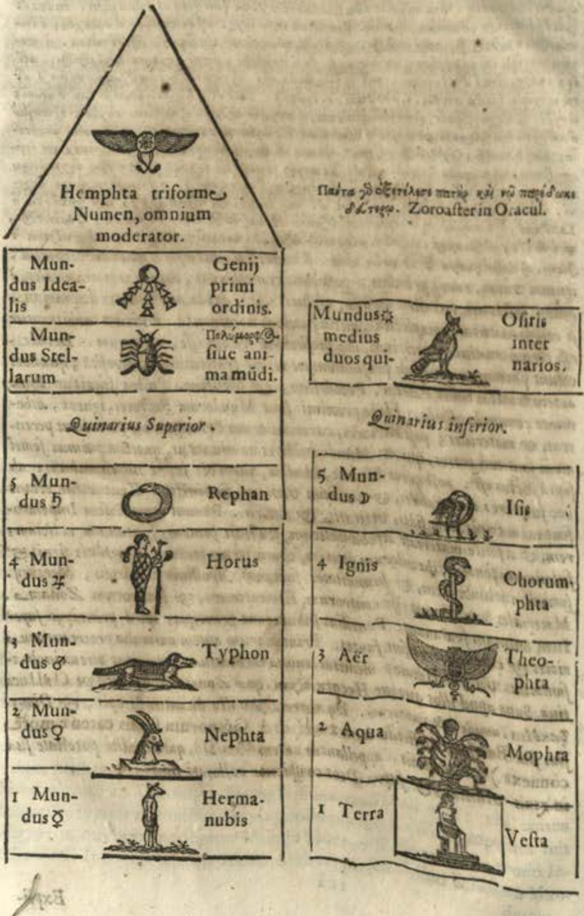
Mundus vegetabilis.

Mundus animalium.

Microcoſmus

Conſenſus nouem Mundorum cum Græcis Hebræis & Arabibus.

Syſtema Mundanum cum Genijs appropriatis, ex mente Aegyptiorum.

Πάντα γὰρ ἐξετέλεσε πατὴρ καὶ νῷ παρέδωκε δευτέρῳ. Zoroaſter in Oracul.

Deſcriptum ſyſtema ex mente Aegyptiorum approbat Pſellus in oraculis Chaldaicis

Quæ omnia ferè calculo ſuo approbat Pſellus in oraculis Chaldaicis; Ἑπτά φασι σωματικοὺς κόσμους, ἐμπύριον ἕνα καὶ πρῶτον, καὶ τρεῖς μετ' αὐτὸν αἰθερίους, ἔπειτα τρεῖς ὑλαίους. ὧν ὁ ἔσχατος, χθόνιος λέγεται, καὶ μισοφαής, ὅς ἐστιν ὁ ὑπὸ σελήνην τόπος, ἔχων ἐν ἑαυτῷ, καὶ τὴν ὕλην ἣν καλοῦσι βυθόν. μίαν ἀρχὴν τῶν πάντων δοξάζουσι, καὶ ἓν αὐτὴν, καὶ ἀγαθὸν ἀποσεμνύνουσιν. εἶτα πατρικόν τινα βυθὸν σέβονται, ἐκ τριῶν τριάδων συγκείμενον. ἑκάστη δὲ τριὰς ἔχει πατέρα, δύναμιν, καὶ νοῦν. εἶτα ἐστὶν ἡ νοητὴ ἴυγξ. μετὰ δὲ ταύτην, οἱ συνοχεῖς, ὁ ἐμπύριος, ὁ αἰθέριος, καὶ ὁ ὑλαῖος. μετὰ δὲ τοὺς συνοχεῖς αἱ τελετάρχαι. μετὰ δὲ τούτους, οἱ πηγαῖοι πατέρες, οἱ καλούμενοι καὶ κοσμαγωγοί. ὧν ὁ πρῶτος ὁ ἅπαξ ἐπέκεινα λεγόμενος; μεθ' ὃν ἡ Ἑκάτη, εἶτα ὁ δὶς ἐπέκεινα. μεθ' ὃν τρεῖς ἀμείλικτοι. καὶ τελευταῖος ὁ ὑπεζωκώς. σέβονται δὲ καὶ πηγαίαν τριάδα πίστεως, καὶ ἀληθείας, καὶ ἔρωτος. φασὶ δὲ καὶ ἀρχικὸν ἥλιον. ἀπὸ τῆς ὑλικῆς πηγῆς, καὶ ἀρχαγγελικὸν, καὶ πηγὴν αἰσθήσεως, καὶ πηγαίαν κρίσιν, καὶ κεραύνιον πηγὴν, καὶ πηγὴν διοπτρῶν, καὶ χαρακτηρικὴν πηγὴν ἐπιβατεύουσαν τοῖς ἀγνώστοις συνθήμασι. καὶ πηγαίας ἀκρότητας Ἀπόλλωνος, Ὀσίριδος, Ἑρμοῦ· ὑλικὰς δὲ πηγάς φασιν κέντρων, καὶ στοιχείων, καὶ ὀνείρων ζώνην, καὶ πηγαίαν ψυχήν. μετὰ δὲ τὰς πηγὰς λέγουσιν εἶναι ἀρχάς· αἱ γὰρ πηγαὶ ἀρχικώτεραι τῶν ἀρχῶν. τῶν δὲ ζωογόνων ἀρχῶν, ἡ μὲν ἀκρότης, Ἑκάτη καλεῖται. ἡ δὲ μεσότης ψυχὴ ἀρχική. ἡ δὲ ἀποπεράτωσις, ἀρετὴ ἀρχική. εἰσὶ δὲ παρ' αὐτοῖς, καὶ ἄζωνοι Ἑκάται, ὡς ἡ τριοδῖτις ἡ Χαλδαϊκή, καὶ ἡ κομαῖς, καὶ ἡ ἐκκλυστική. ἄζωνοι δὲ παρ' αὐτοῖς θεοὶ, ὁ Σάραπις, καὶ Διόνυσος, καὶ ἡ τοῦ Ὀσίριδος σειρὰ, καὶ ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος. ἄζωνοι δὲ καλοῦνται, οἱ ἀπολύτως ἐξουσιάζοντες τῶν ζωνῶν, καὶ ὑπεριδρυμένοι τῶν ἐμφανῶν Θεῶν. *Chaldæi ſtatuunt ſeptem Mundos corporeos; igneum vnum, eumq; primum; poſt hunc tres æthereos, deinde tres materiales, è quibus vltimus, terreſtris dicitur, & lucis oſor, qui locus eſt ſubter Lunam, in ſe etiam materiam complectens, quem fundum nominant. Vnicum arbitrantur eſſe rerum omnium principium, idq; profitentur vnum eſſe, & bonum. Deinde colunt paternum quoddam profundum ex tribus trinitatibus compoſitũ; quælibet autem trinitas habet Patrem, Potentiam, & Mentem. Poſtea ſequitur Iynx mente comprehenſibilis. Huic proximi ſunt Mundorum Rectores, igneus, æthereus, & materialis; poſt Rectores, cæremoniarum Principes; his ſuccedunt perennium fontium patres, qui & Mundi ductores nominantur, quorum primus ſemel ſuprà dictus eſt: poſt quem Hecate, deindè is, quem bis ſuprà nominauimus: ab hoc ſunt tres implacabiles, & omnium vltimus ſuccinctor. Venerantur etiam fontanam trinitatem fidei, veritatis, & amoris. Ponunt item Solem Imperatorem, & à fonte materiali Archangelicum, ſenſionis fontem, fontanum iudicium, fulmineum fontem, ſpeculorum fontem, characterum fontem, incognitis ſignis & ſymbolis incumbentem, & ſummitates fontanas Apollinis, Oſiridis, Mercurij. Materiales verò dicunt eſſe centrorum, elementorum, & ſomniorum Zonam. Item animam fontanam. Fontibus ſubiungunt principia, quòd principijs ſuperiores & excellentiores ſint fontes. Principiorum autem animalia procreantium ſummitas vocatur Hecate; medietas, anima inchoatiua, extremitas virtus inchoatiua. Sunt apud illos quoque Hecatæ* ἄζωνοι, *quæ Zonas non habent, vt Chaldaica* τριοδῖτις, κομαῖς, & ἐκκλυστική. *Dij autem* ἄζωνοι *illis dicuntur Serapis, & Dionyſius ſiue Bacchus: Oſiridis item* σειρὰ (q. d. Geniorum ſeries catenæ more connexa) *& Apollinis. appellantur autem* ἄζωνοι *Dij, qui expeditè poteſtate ſua in zonis vtuntur, & ſupra Deos conſpicuos collocati ſunt.*

Sententia Chaldæorum de numero & natura Mundorum.

Iynx quid.

Explicatio Philoſophiæ Zoroaſtreæ.

CHaldæi itaque Zoroaſtre Authore ſeptem Mundos ponunt corporeos, quorum primus Empyreus eſt, ob lucium cœleſtium multitudinem, cui Iynx Intelligentiarum ſuprema præeſt, & reſpondet cœlo ſtellato. Poſt hunc ſequuntur tres ætherei Mundi, reſpondentque tribus Planetis, Saturno, Ioui, Marti; Saturninum expanſum Mundi Rectores occupant, ijque motuum in mundanis orbitis diſpenſatores, temporumque directores: Iouium, perennium fontium patres, Mundi directores; ex his enim, veluti ex perenni fonte manant omnes bonorum mundanorum theſauri: Tertium Martium, Hecatæ Zoneæ, & aſſeclis eius dedicatum eſt. Aſſeclæ Hecates ſunt tres implacabiles potentiæ, quas Αμηλίκτους vocant: hi enim veluti diuinæ iuſtitiæ adminiſtratores, Mundum, ſi quando deflexerit, bellis, cœdibus, calamitatibus caſtigant, & ad harmonicam temperiem reducunt, vnde aptè Martij globi incolæ dicuntur. Globum verò Solarem medium inter æthereos & tres materiales Mundos collocant, veluti Imperatorem omnium, vnde & Archangelicum, id eſt, principalibus Genijs refertum dicunt. Dicunt & fontem ſenſionis, quòd omnibus, tàm in ſuperioribus, quàm inferioribus Mundis ſenſum, vitam, & motum tribuant. Fulminans quoque fons dicitur, ob vim & efficaciam Geniorum ſolarium, quam in aduerſarum poteſtatum violentam machinationem exercent. Speculorum præterea fons dicitur, eò quòd omnes Mundi, tàm ſuperiores, quàm inferiores, eorumque ſtellæ (quæ ſunt veluti ſpecula quædam Solis) per lucem hauſtam, ſuam ad nos imaginem reflectant. Dicitur tandem fons characterum, qui incognitis ſignis & ſymbolis incumbat, quibus nihil aliud indicatur, quàm characteres trium fontanarum ſummitatum Apollinis, Oſiridis, & Mercurij, quorum characteres per ſymbola & incognita ſigna ijs appropriata, quicunque ritè applicare nôrit, eum catenam inueniſſe putabant, quâ principales huius Mundi Genios, & animam fontanam in centro Solis latentem per attractum Magicum ſibi conciliare poſſet. Atque hi ſunt fontes, ex quibus omnium bonorum influxus in inferiores materiales ſiue hylæos Mundos, quæ & principia dicuntur, eò quòd ex ijs omnia conſtent & componantur, propagantur. Quid Hecate Azonia aliud, niſi Dæmon ſublunaris Polymorphus, qui ſecum Serapidis, Dionyſij, & reliquam Oſiridis & Apollineorum Geniorum catenam ad quatuor elementorum bonum trahit? Quid aliud paternum fundum, niſi trimorphum Numen, fontana trias, fidei, veritatis, & amoris, ex tribus triadibus compoſita, omnibus hucuſque enumeratis cœlorum Genijs motum, ſenſum, vitam præbens, in omnia influxiuum dominium exercens? Verùm de hiſce pleniùs in Theologia hieroglyphica tractatum vide: vbi tamen ſub archetypicis rationibus omnia conſiderantur; quod proprium fuit Ægyptijs, qui huiuſmodi nunc Mundo Sidereo & Elementari, modò Intellectuali Intelligentiarum, modò Archetypo ſeu vltimo & infimo Mundorum

De Numero, natura, & effectu Mundorum Chaldæorum ſecundùm explicationem Zoroaſtream.

Amilicti qui?

Solaris globi varia nomina iuxta Chaldæos.

Hecate Azonia quid.

Paternum fundum quid.

dorum, omnes reliquas Mundorum ſeries ſupremo Numini in eſſentia ſub vnitatis infinitæ ratione comprehendenti attribuebant.

Habemus itaque Syſtema Mundi Chaldaicum ex mente Zoroaſtris expreſſum, in quo paterni fundi fontana trias, ex tribus triadibus, Mundi Angelici, Siderei, & Elementaris compoſita eluceſcit, vt ſequitur:

Syſtema Mundanum ſecundùm mentem veterum Chaldæorum.

10 Paternum fundum ex tribus triadibus compoſitum, quælibet trias habet patrem, potentiam, & mentem.

9 Mundus Igneus, Iynx polymorpha.

8 Mundus, in quo Rectores cœrimoniarum Principes τελετάρχαι.

7 Mundus πηγαῖος, in quo perennium fontium patres Mundi ductores.

6 Mundus fontanæ Trinitatis.

5 Mundus Amilictorum, ſiue trium Poteſtatum implacabilium.

4 Mundus πηγαῖος Archangelicus Oſiridis.

3 Mundus ſummitatum fontanarum Veneris.

2 Mundus fontanarum ſummitatum Mercurij.

1 Mundus animæ fontanæ Lunæ.

4 Mundus principiorum Azonius, Oſiridis elementaris.

3 Mundus Zonæus Serapidis.

2 Mundus Zonæus Dionyſij.

1 Mundus infimus Zonæus Plutonius.

Atque hæc ſunt, quæ de Mundorum conſtitutione Ægyptijs & Chaldæis vſitata, paucis dicenda duximus, quæ quidem omnia in Arithmetica, Geometria, Theologia ampliſſimè deducentur, vbi & habebis plurima de Vniuerſo, & quomodo quodlibet in quolibet, ſimulque ſingula ſuis locis oportunè conſeruata.

CAPVT VI.

De quatuor Mundorum ordine & connexione, influxuque vnius in alterum, hieroglyphicè exhibita.

IN præcedentibus quadruplicis Mundi rationem expoſuimus, videlicet Archetypum, Angelicum, Sidereum, & Elementarem, quorum & vnumquemque iuxta totidem Syſtemata in decem decades entium ex mente Ægyptiorum, Chaldæorum, Syrorum, Arabum, Græcorum, Hebræorum partiti ſumus; modò reſtat, vt de ordine, connexione, influxuq; vnius in alterum, & quomodo hoſce quatuor Mundos enumeratos Ægyptij Hieroglyphicῶς expreſſerint, dicamus. Quadruplices Mundos Ægyptios aſſeruiſſe, Triſmegiſtus in Pimandro & Aſclepio, Iamblichus de myſterijs teſtantur. Primum vocabant ⲡⲓⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲫⲛⲟⲩⲧⲉ ſupremum, omnia intellectu exprimentem, Idealem, Archetypum; Alterum Genialem; Tertium Sidereum; Quartum Hylæum ſiue Elementarem. Primum ſignabant per globum alatum ſerpentiferum, quem Hemphta appellabant, nihilque aliud eo niſi Numen triforme, principium & finem omnium reliquorum Mundorum indicabant; per globum quidem Mentem primam, quam & circulum dicebant, cuius centrum vbique, circumferentia nuſquam, in impenetrabili caliginis ſuæ abyſſo & centro condita; per ſerpentes Mentem Secundam, ſiue ſecundam, vt cum Aegyptijs loquar, diuinitatis formam; per alas Spiritum παντὸς ζωογόνον tertiam Mentem ſiue diuinitatis formam notabant. Quæ cùm omnia fusè in Obeliſco Pamphilio demonſtrauerimus, eò Lectorem remittimus. Atque hic eſt Mundus Archetypus æternis rerum faciendarum exemplaribus refertus, qui omnes reliquos Mundos immenſitate ſua circumdat, incomprehenſibili agilitatis virtute penetrat, fœcunditate ineffabili animat. Et quemadmodū ab eo tanquam ab æterna fontis ſcaturigine omnia profluxerunt, ita ſine eo nihil eſſe, nihil viuere, nihil ſentire, nihil intelligere poteſt. Appoſitè igitur Mundus dicitur Archetypus, quia in ipſo rerum omnium Ideæ ab æterno ſunt; quæ mox ac in actum proruperunt, primò natus eſt Mundus Angelicus ſeu Genialis, quem & Intellectualem vocant, exhibeturque hic Mundus per figuras humanas partim ſtantes, partim ſedentes, vario inſtrumentorum habituumque apparatu inſtructas; ponuntur immediatè ſub globo alato, ad Archetypi Mundi immediatum, in Angelicum Mundum, influxum ſignificandum. Mundum Sidereum per Accipitrem tutulatum, varijs ſtrijs inſignitum, globo ſerpentifero è latere ei ap-

Mundi Idealis figura hieroglyphica ex mente Ægyptiorum.

Cur Mundus Idealis dicitur Archetypus.

Figura hieroglyphica Mundi Genialis.

Figura hieroglyphica Mundi Siderei.

appoſito, ſignabant; immediatèque ſub Angelico Mundo ponunt, quòd ſicuti Archetypus immediatè in Angelicum, ita hic in Sidereum immediatè influit; ponitur in quadrangulo, materialis ſiue corporei Mundi ſymbolo; ſeptem ſtriæ colli, ſeptem planetas; venter maculatus, cœteras ſtellas; globus, motum circularem; ſerpens, quam motu cauſat, vitam indicat. Elementarem Mundum exhibent per triangula, quadrata, cœteraſque figuras rectilineas, Elementaris Mundi varijs mutationibus obnoxij indices. De quibus ſingulis fusè tractatum vide in Obeliſco Pamph. fol. 399 & ſequentibus. Verùm vt tota diſpoſitio luculentiùs pateſiat, hîc Syſtema hieroglyphicum apponere viſum fuit.

Figura hieroglyphica Mundi Elementaris.

Atque hoc quidem hieroglyphico Schemate nihil aliud quàm quod diximus, id eſt, quadruplicis Mundi enumerati ordinem, connexionem, influxuſque vnius in alterum rationem ſignificari, Ariſtoteles in Philoſophia ſua ſecretiori ad mentem Ægyptiorum teſtatur; vbi totum hoc Syſtema ita deſcribit, vt id explicaſſe, atq; ex hieroglyphicis euoluiſſe videatur; verba eius adduxi in Obeliſco Pamphilio, & in fine huius capitis iterum afferentur.

R. Botrillus

Aliter enumerat quatuor Mundos, R. Botrillus in tract. myſterij אביע Abia, ſiue quatuor Mundorum, commentans locum Iochaides in ſuo Zohar. Verba Iochaidæ latinè reddita, hæc ſunt: *Domine Mundorum, tu es excelſus ſupra omnes excelſos, abſconditus omnium abſconditorum; nulla mens omninò te apprehendere poteſt. Tu es qui produxiſti decem ordines, & vocamus eos numerationes, ad illuminandum in eis Mundos abſconditos, qui non ſunt reuelati, & Mundos qui reuelati ſunt; & in ijs te abſcondis à filijs hominum; & tu*

& tu es, qui annexus es eis, & vnis te ijs. Et quoniam tu es in intrinſeco, quicunque ſeparat vnum ab alio ex illis decem, reputatur ipſi, quaſi ſeparaſſet teipſum. Quæ verba Zohar ſic explicat R. Botrillus loco cit. *Exponitur hoc loco myſterium quatuor Mundorum, qui ſunt* אצילה , בריאה , יצירה , עשיה , *Azila, Beriah, Ietſirah, Aſiia, id eſt, Mundus emanationis ſeu diuinus, Mundus creationis, Mundus formationis, Mundus fabricæ.* Quos ſub nomine quatuor literarum myſterioſè, vt in Cabala diximus, per nomen אביע Abia comprehendit. Pergit porrò dictos Mundos fusè deſcribere ſic: *Dicit itaque, Domine Mundorum in plurali, non ſingulari, quia Dominus Mundi eſt nomen formale Principis huius Mundi; in quantum verò Dominus Mundorum dicitur, oſtenditur hâc loquendi ratione, quòd is ſit Princeps & Imperator, qui in virtute & potentia ſua Mundis dominatur ſuperioribus hoc Mundo; ſic enim virtus infinitudinis eius extenderet ſe tantummodo ſupra Mundum fabricæ, qui eſt Mundus ſeu Orbium cæleſtium, & omnia quæ in eo ſunt vſque ad centrum terræ; intelligendus itaque eſt hic locus de infinitudine Dei, quæ eſt Ens entium, & cauſa cauſarum, hæc ſiquidem emanare fecit Mundum emanationis, & creauit Mundum creationis, qui eſt ſolium gloriæ Magni Dei; & formauit Mundum formationis, qui eſt Mundus Angelorum; & fabricauit Mundum fabricæ, qui comprehendit in ſe Orbes cæleſtes, & quæcunque in eis ſunt, & omnia opera creationis vſque ad centrum terræ: Omnes iſti quatuor Mundi teſtimonium perhibent & annunciant vno ore, Deus vnus creauit nos, Deus vnus formauit nos, Deus vnus fabricauit nos, & influxus eius omnia iugiter opera ſua innouat omni tempore & momentis. Per decem igitur Numerationes illuminauit & creauit Mundos abſconditos, qui ſunt Mundi creationis, qui & nominantur ſolium gloriæ ſuæ, & hæc decem ſolia ſunt decem Mundi creationis ab omni apprehenſione intellectus abſconditi, vti in tractatu myſterij* אביע *explicamus; & Mundos formationis, qui ſunt decem Mundi Angelorum, qui etiam ſunt abſconditi ab omni intellectu & oculo corporeo; & hi Mundi, creationis nempe & formationis Mundi, ob reconditam eorum eſſentiam, non ſunt reuelati. Hi porrò illuminant, gubernantque decem Mundos reuelatos, nempe Mundos fabricæ, & ſunt decem Orbes ſeu decem expanſa. Et Sapientes dixerunt, inter quemlibet Orbem viam eſſe 500. milliarium, ita vt quilibet Orbis per ſe ſit Mundus. Et iſte Mundus includit in ſe omnia opera creationis, Orbes nimirum, & omnia quæ in eis ſunt vſque ad centrum terræ, ſtellas & ſigna cæleſtia, cortices, virtutes immundas, Geniorum cætus concatenatos, quos Enſuph infinitudo illa prouidentiæ ſuæ vbertate alligat cælis, vnitque eos vinculo & vnitate ſummâ & perfectâ.* Hactenus Botrillus.

Explicatio Iochaid le- Caratur a Botrillo.

Quatuor Mundi [illegible]

אצילה
בריה
יצירה
עשייאה

Omnia hucuſque dicta de quatuor Mundis, eorumque Decadibus ita inter ſe quadrant, vt facilè inde, ex quo fonte ſingula profluxerint, curioſo Lectori pateſiat, videlicet ex hieroglyphica Ægyptiorum Officina. Quæ vel ita clara ſunt, vt Ariſtoteles in ſua Philoſophia ad mentem Ægyptiorum conſcripta, ea veluti calculo comprobet. Sed vt hæc omnia luculentiùs pateant, verba Ariſtotelis hic adducere viſum fuit. Ita autem loquitur l. 1. c. 1. linea 11. editionis primæ Romanæ. *Et nos quidem in Metaphyſica iam perfecimus ſermonem explicantem cauſas huiuſmodi, & pro-*

probauimus eas in ſermonibus de anima, & natura, operationibuſq; vtriuſque, vbi per rationem perfectam & neceſſariam declaramus, quòd impoſſibile eſt, ſubſtantias eſſe abſque fine: ſic etiam ſi finis à ſapiente non præfigatur, ceſſabit eius inquiſitio, ſiquidem huius præſuppoſitio in ſcientia, adiuuat multùm conſiderantem. Cui tamen ſollicitudo, & induſtria ſunt neceſſariæ ad progrediendum. Igitur nobis quoque in hoc Opere, quod eſt compendium philoſophiæ, intentio conſtitui debet; quæ eſt contemplari vniuerſum ſecundùm mentem eorum, qui docuerunt per notas figurarum adeo occultas, quòd non alius poteſt ad ſecreta huiuſmodi ſcientiæ peruenire citra difficultatem, quamuis ſit ingenij ſubtilis & recti, nec vtatur negligentia. Proponemus autem cuncta theoremata Operis, deinde ſingula tractabimus. Primaria igitur intentio noſtra in hoc Opere eſt contemplari Deum, quomodo differt ab alijs, quòdque Mundus & tempus exiſtunt ſub eo; ampliùs quòd Deus eſt Author cauſarum, quòdque creauit ſingula pro ratione ſingulorum. Et quòd is illuminat intelligentias, per eas autem medias intellectum, per intellectum verò medium animam vniuerſalem cœleſtemque; & per animam mediam illuſtrat naturam generabilium corruptibiliumque. Et quòd opus ſit ab eo ſine motu, & quòd motus rerum omnium eſt ab eo, & ad eum; Siquidem omnia mouentur motu eſſentiali & naturali ab eo, in eo, & ad eum. Poſtea verò conſiderabimus Mundum intellectiuum referentem bonitatem eius, formaſque diuinas inexiſtentes, & quòd ab eo profluit bonitas in ſingula. Siquidem quatenus ſunt bona, aſſimilantur ei, ſed propter cortices expreſſionem veram eorum non attingimus. Præterea enarrabimus naturam vniuerſalem cœli, qualiter ineſt potentia illi ab intellectu; enarrabimus etiam ſiderum dignitatem & lucem. Item conſiderabimus naturam ſublunarem, quomodo virtus immittitur illi, quæ manifeſtatur in rebus ſenſibilibus materialibus, alterabilibus, & corruptibilibus. Deinde deſcribemus & reddemus diſpoſitionem animarum rationalium in deſcenſu & aſcenſu, & reddemus cauſam vnionis earum ad corpora; dicemus etiam de anima honorabili, quæ habet mores intellectiuos, nec ſubmergitur deſiderijs mundanis & ſordibus corporis. Similiter narrabimus animam turpem coinquinatamque, & deinde ſpeculabimur diſpoſitionem animæ ſenſualis & vegetatiuæ, nec non qualitatem animæ terræ, & ignis, & aquæ, aliorumque elementorum, atque hæc latentia ſicuti præfati ſumus, declarabimus per figuras propoſito ſufficientes. hactenus Ariſtoteles. Quid porrò aliud hæc deſcriptio eſt, niſi viua quædam & expreſſa præcedentis Schematiſmi ex Obeliſcis extracti interpretatio, & epitome quædam rerum hucuſq; à nobis adductarum? atque in primo quidem quando *Deum cauſarum Authorem* dicit *creantem ſingula pro ratione ſingulorum*, quid aliud innuit, niſi Archetypum Mundum, in quo præexiſtunt rerum omnium creandarũ exemplaria? Dicens quòd differat ab alijs, & ſine motu moueat, innuit eum in vnitatis ſuæ ſolitariæ centro conſideratum, æternum, immenſum, & omnia animantem. An non trinum dixit, quando dixit, *in eo, ab eo, per eum omnia moueri deſiderio eſſentiali & naturali*? an non ſub particula, *in eo*, indicatur eſſe cauſa cauſarum, primum rerum principium, prima diuinitatis forma, vt Ægyptij loquuntur? In *ab eo*, ſecunda diuinitatis forma, mens ſecunda rerum in primo intellectu conceptarum diſpo-

Ariſtoteles 4 Mundos explicat velut ſuæ philoſophiæ argumentum.

ſitrix

ſitrix & adaptatrix; *per ſeipſum* verò, ſeu *ad ipſum*, vt aliquot exemplaria habent, ſpiritus pantamorphus, tertia diuinitatis forma, rerum conceptarum diſpoſitarumque executrix, ceu dextræ Dei digitus appoſitè denotatur; adeoque hæc tria, triformi Dei naturæ, id eſt, Mundo Archetypo, quem per globum ſerpentiferum alatum aptè indicabant, perfectè congruunt. Secundò, quid aliud per Mundum Intellectualem, niſi Angelicum? qui cùm ſit figura & exemplar bonitatis eius proximum, aptè Ægyptij poſt figuras humanas proximè poſt Mundum Archetypum poſitas, vt ex primis Schemat. patet, eum locauerunt? Quid per ſymbolorum, quibus inſtruuntur, varietatem aliud indicant, niſi formarum diuinarum ijs inexiſtentium varietatem, qua in inferiora continuò influunt? quæ & conſentiunt verbis Ariſtotelis: *Poſtea mentem veterum ſecuti, conſiderabimus Mundum Intellectiuum, referentem bonitatem eius, formaſque diuinas inexiſtentes, & quòd ab eo* (Mundo intellectiuo) *profluit bonitas in ſingula &c.* Tertiò cùm dicit: *Præterea enarrabimus naturam vniuerſalem cœli, qualiter inſit ipſi vis ab intellectu, Siderum quoque dignitatem & lucem.* Quid aliud indicat, niſi Mundum Sidereum, cui præſunt Intelligentiæ, cuius velut anima, moderatrix omnium, eſt Oſiris ſub forma Accipitris, qui lucis, & vitæ ſymbolum eſt, alijſque eius proprietatibus indicata; vt & globo ſerpentifero, quo vita & fœcunditas, quam Mundo Sidereo continuò influit, ſignabatur. Iterum cùm dicit: *Enarrabimus etiam naturam ſublunarem, quomodo virtus Cœli immittitur illi, quæ manifeſtatur in rebus ſenſibilibus, materialibus, alterabilibus & corruptibilibus.* Quid aliud indigitat, niſi quartum hierogrammatiſmum Schematiſmi primi, hoc eſt, Mundum hylæum ſeu Elementarem per anguloſas figuras, triangula, quadrata, pyramides aptè indicatum, vti fusè ſuo loco oſtendimus. Denique quid per *animas honorabiles, mores habentes intellectiuos, mundanis materijs non immerſas*, & per *animas turpes coinquinataſq;*, niſi Geniorum tùm bonorum, tùm malorum, (nam hi paſſim ab Ægyptijs cum anima confunduntur) operationes innuit? qui elementis, aëri, aquæ, igni, terræ, cœteriſque mixtis, ſenſuali, & vegetabili naturæ vti præſunt, ita omnia adminiſtrant, ordinant, diſponunt in bonum vel malum finem; in bonum, vt Agathodæmones; in malum, vt eorum ἀντίτεχνοι; quò quidem Ariſtoteles ad particularia reliqua Obeliſci Schemata, & indiuidua, vti & nos, reſpexiſſe videtur. Hæc autem Ariſtotelem non ex ſe dixiſſe, ſed ex mente veterum Ægyptiorum, & iuxta eorundem hieroglyphicam doctrinam reconditam, & quaſi inacceſſam, expreſſè dicit his verbis: *Intentio noſtra eſt contemplari Vniuerſum, ſecundùm mentem eorum, qui docuerunt per notas figurarum adeo occultas, quòd non alius poteſt ad ſecreta huiuſmodi ſcientiæ peruenire citra difficultatem, quamuis ſit ingenij ſubtilis, & recti, nec vtatur negligentia*; & in fine Præfationis: *Atque hæc omnia latentia, ſicuti præfati ſumus, declarabimus per figuras* (non alias niſi hieroglyphicas) *propoſito noſtro ſufficientes.* Quæ Iamblichus quoque de myſterijs fol. 352. his verbis atteſtatur: *Atque ita Ægyptiorum tractatus de principijs deſuper ad poſtrema progrediens, ab vno deſcendit in mul-*

multitudinem; ab vno videlicet gubernatam Deo, vbique indefinita naturæ ſub quodam termino definito imperioſè comprehenſa, præcipuè verò ab excelſa omnium cauſa vnitate.

Vides igitur quam admirabili connexione noſtra hæc interpretatio cum verbis Ariſtotelis paulò antè citatis concordet.

FINIS PRIMÆ PARTIS SECVNDI TOMI.

CATALOGVS AVTHORVM.

Quorum Lectione profecimus.

A

ABarbanel
Abdalla Ben Salam.
Aben Abdalla.
Aben Amer Oſman.
Abenephius
Abenezra R.
Aben Ioſeph Altokphi
Aben Pharagi
Aben Rhamon
Aben Schuck
Aben Vaſchia
Ab iuda R.
Abraham R.
Abraham Aben Schadad
Abram Balmis
Abraham Eſtath
Abram Picol R.
Abulhaly Ben Schabath
Abulhaſſan
Africanus
Agathon
Akiba R.
Albertus Magnus
Albumazar
Algaziel Arabs
Amam Abulheſſan
Amed Ben Haly
Amorai R.
Anacreon
Annius
Archangelus Burgus
Ariſtophanes
Ariſtoteles
Aſſe R.
S. Athanaſius
Athenæus
D. Auguſtinus
Author Pardes
Author Bereſchith Rabba
Azarias R.
Azar Liber

B

BAal Haruch Liber
Barachia Nickdan
Bechai R.
Benzius
Beroſus
Bibliander

C

CAbitol R.
Caſterio
Cedrenus
D. Chryſoſtomus
Claudius Duretus.
Clearchus
Clemens Alexandrinus
Cleobulina
Cornelius Agrippa
Crinitus
D. Cyprianus

D

DAmaſcius
Daniel Propheta
Diodorus
Diomedes
Dionyſius Areopagita
Dionyſius Halicarnaſſæus
Donatus

Ec-

Eccleſiaſticus
Eliezer R.
Ennius
Enoch ſragmentum
S. Ephrem
Eupolemus
Euripides
Euſebius
Exodus

F

Fabritius Boderianus
Feſtus
Ficinus
Fortius Hortenſius

G

Galatinus
Gamalielides R.
Genebrardus
Geneſis
Georgius Amira
Georgius Syncellus
Gerſon R.
S. Gregorius Magnus
S. Gregorius Nyſſenus

H

Hakana R.
Hakkadoſch R.
Halymorchum
Hamai Rab.
Haſmon Aben Buri
Herodianus
Herodotus
Hesban Elrammel Liber
Heſiodus
S. Hieronymus
Hiſtoria Saracenorum
Hobka R.
Holſtenius
Homerus
Horus

Iacob Cohen R.
Iacob R.
Iamblichus
Iapho R.
Iehuda Muſcato R.
Iom Tob R.
Ietzirah Liber
Interpretes 72
Iob
Iochai R.
Ionathas R.
Ioſe R.
Ioſeph R.
Ioſeph Caſtilienſis R.
Ioſephus
Ioſue
Irenæus
Iſaac R.
Iſachar Beer R.
Iſidorus
Iſraël R.
Iuda R.

K

Kaab Saracenorum Hiſtoricus
Keſſadi Arabs
Kimki R.

L

Laërtius
Leuita Elias Aſcenazi
Leuiticus
Liber Aza
Liber Aripha
Liber Baal Aruch
Liber רוכל אבקת
Liber Hesban Elrammel
Liber Ietzirah
Liber More Nebuchim
Liber Rabboth
Liber Sigillorum
Liber Zohar
Lilius Gyraldus

Liuius
Locman Arabs
Lucanus

M

MAhumed impoſtor
Manahem Racanati R.
Manilius
Marſilius Ficinus
Martialis
Martianus Capella
S. Matthæus
Meghilla Thalmud Hieroſol.
Meir R.
Mela Pomponius.
Mirandulanus
Montâldus
More R;
More Nebuchim Liber
Mor Iſaac
Moſes Alaſcar R.
Moſes Barcepha Syrus
Moſes Botril R.

N

NAchmanides R.
Nehemia R.
Nehunia R.
Neoptolemus Darianus

O

OBadias Bartenora R.
Onkelus Paraphr. Chald.
Origenes
Orpheus

P

PAlæphatus
Paracelſus
Paraphraſtes Samaritanus
Pardes Author
Pauſanias
Philo
Phornutus
Picus Mirandulanus
Pindarus
Plato
Plautus
Plethon
Plinius
Plotinus
Plutarchus
Polybius
Porphyrius
Proclus
Pſellus
Pythagoras

R

R Azarias
R. Barachia Nickdan
R. Bechai
R. Cabitol
R. Dauid Kimchi ſiue Radak
R. Eliezer
R. Gamalielides
R. Hakana
R. Hakkadoſch
R. Hamai
R. Hobka
R. Iacob
R. Iacob Cohen
R. Iapho
R. Iehuda Muſcato
R. Iom Tob Abramides
R. Iochai
R. Ionathas
R. Ioſe
R. Ioſeph
R. Ioſeph Caſtilienſis
R. Ioſeph Haaruch
R. Iſaac
R. Iſachar Beer
R. Iſraël
R. Iuda
R. Leuita Elias Aſcenazi
R. Manahem Racanati
R. Meier

R. Moſes Alaſcar
R. Moſes Barcepha Syrus
R. Moſes Botril
R. Obadias Bartenora
Rabboth Liber
R. Ralbag, ſiue Leui filius Gerſon
R.Rambam ſiue Moſeh fil.Maymon
R. Rasbi ſiue Salomon fil. Gerſon
R. Raſſi,id eſt, Salomon Iarchi
R. Saadia
R. Salomon Azubi
R. Samuel Iapho
R. Shabte
R. Simeon Iochai
R. Simeonides
R. Tedacus Leui
R. Tharphon
R. Zutra
Ruffus

S

Samaritanæ *Hiſt.* fragmentum
Samuel Iapho R.
Saluſtius
Seneca
Sophocles
Sigillorum Liber
Silius *Italicus*
Socrates
Suidas

T

Tacitus
Terentius
Tertullianus
Tharphon
Thargum Hieroſolymitanum & Babylonicum
Thomas de Alaſſio
Tiraquellus
Toſtatus
Triſmegiſtus

V

Vegetius
Villalpandus
Virgilius
Vlpianus
Waſerus

X

Xiphilinus

Z

Zain Abdalla
Zohar Liber
Zopyrion
Zoroaſter
Zoſimus.

INDEX

Claſsium, Capitum, & Paragraphorum Partis Primæ Tomi Secundi.

PROOEMIVM totius Operis.

CLASSIS I. SYMBOLICA.

CAP. I. *De Symbolis in genere.* 5
II. *De Emblemate & Impreſſa ſiue Phronoſchemate, vbi de Impreſſis variarum Gentium.* 7
III. *De Inſignibus, Armis, Criſtis, Tutulis, Lophis Gentilitijs, eorumque origine & ſignificatione.* 19
IV. *De Ænigmate, Scirpo, Gripho, & Logogripho.* 27
V. *De Parabola, Paræmia, Apologo, Aeno.* 36

CLASSIS II. GRAMMATICA.

Caput I. *De origine literarum & Scriptionis.* 42
Diſquiſitio I. *Vtrum ante diluuium literarum, ſcriptioniſq́; vſus fuerit?* Ibid.
Diſquiſitio II. *De primæua Nominum impoſitione.* 46
Diſquiſitio III. *Quænam & qualis fuerit prima omnium linguarum.* 50
Diſquiſitio IV. *De linguæ Hebrææ mira vi in rerum ſignificationibus eluceſcente.* 54
Caput II. *De Libris primæui Mundi, de forma characterum, & de propagatione linguarum.* 63
Diſquiſitio I. *Vtrum ante diluuium Libri fuerint ſcripti; & vtrum poſt diluuium ante Moyſen?* Ibid.
§. I. *De ſcriptorijs inſtrumentis primæui ſæculi.* 64
§. II. *De varia materia, cui Veteres & primæui homines inſcribere ſolebant.* 65
§. III. *De Libris, Monumentis, Titulis ante diluuium.* 67
§. IV. *Fragmentum ex libro Enoch.* 69
§. V. *Notantur nonnulla circa dictum fragmentum.* 74

Diſqui-

Diſquiſitio II. *De primæuæ linguæ characteribus, eorumque forma & diuerſitate.* 80
§. I. *Quiſnam character, Babyloniuſnè, an Samaritanus, verus ille character Hebræus ſit?* 81
§. II. *Deciſio litis propoſitæ.* 84
Diſquiſitio III. *De varijs Inſcriptionibus priſco Hebræorum charactere peractis.* 87
§. I. *De Siclo Hebræorum.* 88
§. II. *Hieroglyphica propoſiti Numi.* 89
§. III. *Anatomia characterum Aſſyriorum & Samaritanorum ſeu Hebræorum.* 103
§. IV. *Anatomia Apodictica ſingulorum characterum.* 107
§. V. *Characterum Hebraicorum Moyſis tempore vſitatorum forma; vbi variæ afferuntur inſcriptiones antiquæ.* 109

CLASSIS III. SPHYNX MYSTAGOGA.

PRÆFATIO. 124
Caput I. *De ſymbolicæ & myſticæ doctrinæ origine & vtilitate.* Ibid.
II. *De priſcorum in recondendis arcanis ratione; & de ſymbolicæ doctrinæ origine.* 127
III. *Effata Zoroaſtræa, eorumq́; interpretatio iuxta mentem Veterum per varios paragraphos.* 129
IV. *Effatorum Orphaicorum Interpretatio.* 150
V. *Pythagorica ſymbola, eorumq́; Interpretatio.* 157
VI. *Parœmiæ Ethicæ Ægyptiorum.* 166
VII. *Græcorum Mythologiæ.* 169
VIII. *Myſteriorum, quæ per bella Deos inter & Gygantes geſta indicantur, interpretatio.* 173
IX. *Quid Poëtæ per tormenta animarum apud inferos indicare voluerint.* 178
X. *Concubitus Deorum cum Deabus myſtica interpretatio.* 180
XI. *De tranſmutatione Deorum.* 183
Anacephalæoſis *Effatorum myſticorum, quæ olim à Pico Mirandulano totius Orbis literatis propoſita ſunt, & nunc iuxta legitimum ſenſum exponuntur.* 186
XII. *De furore Poëtico, ſiue Numinis afflatu.* 189
XIII. *Explicatio effatorum ad Poëticam & Theologiam myſticam ſpectantium.* 196
XIV. *Myſtica, Anagogica, & Phyſica explicatio Cœli, Saturni, Iouis, aliarumque fabularum Poëticarum.* 199

CLASSIS IV. CABALA HEBRÆORVM

PRÆFATIO. 210

INDEX.

Caput I. *De Kabalæ definitione & diuiſione.* 211
II. *De origine Kabalæ ex mente Kabaliſtarum.* 221
III. *De primo fundamento Kabalæ, quod eſt Alphabetum Hebraicum, eiuſque characterum myſtico ordine.* 224
IV. *De Nominibus & Cognominibus Dei, per quinque paragraphos.* 224
V. *De Tabula Ziruph ſiue combinationis Alphabetorum Hebraicorum; & quomodo Nomina Dei & Angelorum ex illis eruantur.* 247
VI. *De Nomine Dei ſeptuaginta duarum literarum; deque eius abuſu apud Kabaliſtas.* 267
VII. *Quod nomen Dei tetragrammaton priſcis Paganiſque Scriptoribus haud fuerit incognitum; & quòd in nomine IESV omnia hucuſque dicta contineantur.* 281
VIII. *De ſecretiori Hebræorum Theologia myſtica, quæ eſt Cabala; de decem Sephiroth, ſiue de decem Nominibus.* 289
IX. *De varia decem diuinorum Nominum ſeu Sephiroth repræſentatione, eorumque influxibus & canalibus.* 297
§. I. *Alia repræſentatio decem Sephiroth ſub ſimilitudine figuræ humanæ.* 300
§. II. *De Canalibus & influxibus Syſtematis Sephirotbici.* 303
§. III. *Deriuatio Canalium.* 305
§. IV. *De triginta duabus ſemitis Sapientiæ.* 308
§. V. *Loca in quibus Nomen Dei* אלהים *trigeſies bis in primo Geneſis capite ponitur.*
§. VI. *De quinquaginta portis Intelligentiæ.* 32
§. VII. *De poteſtatibus triginta dextris menſuram Gedulah ſtipantibus; & de totidem ſiniſtris Geburah ſtipantibus; deque Nomine 72 literarum, & 32 ſemitarum Sapientiæ.* 321
§. VIII. *De præceptis affirmatiuis, & negatiuis, quæ annexa ſunt Canalibus Sephiroth Gedulæ & Geburæ ad Netſah & Hód.* 323
§. IX. *Interpretatio Schematis Sephirothici.* 326
§. X. *De triade, heptade, & dodecade 22 literarum, quibus Canales Sephirothici conſtant, eorumque myſterijs.* 329
Caput X. *De Cabala naturali, quam Bereſchith ſiue fabricæ appellant; in qua de Enſalmis Cabaliſticis, cæteriſque precatoribus ſuperſtitionibus.* 338
§. I. *In quo conſiſtat hæc Cabala.* Ibid.
§. II. *Cabala Aſtrologica.* 346
§. III. *De Cabala Bereſchith ſiue naturæ; vel de rerum naturalium characteriſmis per veram & legitimam Cabalam cognoſcendis.* 354
§. IV. *De Magia Cabaliſtica, Ægyptiaca, Pythagorica, vniuſque ad alteram comparatione.* 358
Concluſio contra Cabalam. 359

CLAS-

INDEX.

CLASSIS V. CABALA SARACENICA.

PRÆFATIO.

Caput I. *De Cabalæ Saracenicæ origine.* 362
II. *De myſtico Alphabeto Arabum Saracenorum.* 364
III. *De Nominibus Diuinis apud Mahumedanos vſitatis.* 369
IV. *De nominibus Dei numerorum figuris exhibitis.* 372
V. *De Nominum diuinorum, numerorumque quibus exhibentur, ad 7 Planetas, & duodecim ſigna Zodiaci appropriatione.* 374
VI. *De ſtructura myſticorum nominum, eorumque ſignificatione.* 377
VII. *Fabrica & vſus teleſmatum, vnà cum refutatione.* 389
VIII. *De numeris Pronicis.* 391
IX. *De varia tranſformatione nominum & literarum, in figuras varias.* 395
X. *De Teleſmatis magnis.* 397

CLASSIS VI. SYSTEMATICA MVNDORVM.

PRÆFATIO. 402
Caput I. *De Mundo, eiuſque prouidentia.* Ibid.
II. *De Mundo Archetypo.* 404
III. *De Mundo intellectuali ſiue Angelico.* 405
IV. *De Mundo Sidereo.* 412
§. I. *De Hebræorum Syſtemate.* Ibid.
§. II. *De Ægyptiorum Syſtemate hieroglyphicè expreſſo.* 413
§. III. *De Arabum Syſtemate.* 420
§. IV. *De Syrorum Syſtemate.* 424
§. V. *De Græcorum Syſtemate.* 427
Caput V. *De Mundo Elementari, ex mente Ægyptiorum.* 429
VI. *De quatuor Mundorum ordine & connexione, influxuque vnius in alterum, hieroglyphicè exhibito.* 435

FINIS.

INDEX

INDEX

Rerum notabilium locupletiſsimus

ORDINE ALPHABETICO.

A

Abacus.

ABACUS Cabaliſticus ſeptenarij myſtici. 335
Abacus Cabalicus dodecadis naturæ. 336

Abraham.

Myſticæ ſignificationes nominis Abraham. 336
Anagogica tranſlatio huius nominis Abraham. Ibid.
Abraham fuit figura D. Petri. Ibid.

Academia.

Academici Romani vnde dicti Humoriſtæ. 9
Neapolitani, Ardentes. Ibid.
Senenſes, Intronati. Ibid.
Florentini, Cruſcanti. Ibid.
Bononienſes, Sonnachioſi. Ib.
Veneti, Φιλολάτρεις 10
Ferrarienſes, Φιλάρετοι. Ibid.
Mediolanenſes, Transformati. Ibid.
Papienſes, Affidati. Ibid.

Accipiter.

Accipiter prægnans quem ſignificet. 169

Achilles.

Achilles cur perierit? 159

Actæon.

Actæon à proprijs canibus deuoratus. 125

Adagium.

Adagiorum Hebræorum exempla. 39
Arabicorum Adagiorum exempla. Ib.

Adam.

Adam mortalium ſapientiſſimus. 43
Author omnis literaturæ. Ib.
Protoplaſtus fuit Theologus. Ib.
Philoſophus ſapientiſſimus. Ib.
Medicus & Aſtrologus. 44
Mathematicus. 45
Chimicus. Ib.
Angelo Magiſtro Adam didicit multa. Ibid.
Adam impoſuit prima nomina rebus. 47
Adam Nomina impoſuit animalibus ſecundùm eſſentialem quandam rationem. 48
Quomodo intelligendum quòd Adam impoſuerit nomina animalibus. 49
Nomina ab Adamo animalibus impoſita, fuere vera animalium definitio. Ibid.
Significationes vocis Adam. 58
Cur Adam vxorem nuncupauit Heuam. 59

Ægyptus.

Ægyptiorū Reges ex Sacerdotibus creabantur. 27
Cur Ægyptij arcana arcanis ſymbolis texerint? 127
Ægyptij Angelos putabant eſſe ab eterno. 407

Ænigma.

Ænigmata Ægyptiorum ſeria. 28
Quid ſit Ænigma? Ibid.

Ænigmatum diuiſio. 29
Ænigma Grammaticum. Ibid.
Poëticum. Ibid.
Logicum. 30
Arithmeticum. Ibid.
Muſicum. 31
Geometricum. Ibid.
Aſtronomicum. Ibid.
Naturale. 32
Medicum. 33
Morale. Ibid.
Thologicum. Ibid.
Magorum de mente. 34
Platonis. Ibid.
Homero propoſitum. Ibid.
Ænigmaticum pronunciatum Algazielis. 419

Ænus.

Quid ſit Ænus. 38

Affectus.

Quid ſit affectus iuxta Chaldæos. 139

Agamemnon.

Agamemnonem cur proponat Homerus. 126

Alæ.

Alæ aureæ quid? 155

Allegoria.

Applicatio Allegoriæ ad Chriſtum. 244

Almatha.

Almatha ſignificat Virginem. 116

Alphabetum.

Alphabetum multiplex characterum antiquorum & modernorum. 104
Alphabetum literarum cœleſtium. 107
Tempore tranſitus fluminis ſiue Abrahami. 108
Samaritanum floridum antiquum. Ibid.
Moyſis. Ibid.
Aſſyrium ſiue Eſdræum. Ib.
Alphabetum Samaritanum modernum. Ibid.
Alphabeti Hebraici ſingulæ literæ continent aliquid diuinum & admirabile. 224
Alphabeta varia Cabaliſtarum. 250. 251. 252
Alphabetum 27 literarum Hebraicarum. 254
Alphabeti myſtici Saracenorum origo. 364
Alphabetum Arabicum originem habet ab Hebræo. 368
Arabicum Alphabetum totius Arabicæ ſuperſtitionis fundamentum. 389

Amilicti.

Amilicti qui? 433

Amor.

Omnes res creatæ ſunt voces quædam veluti reflexæ diuini amoris. 161
Amorem Magum appellarunt Antiqui. 417
Amor omniſcius. 420

Amuletum.

Amuletum vniuerſale Arabum. 391

Analogia.

Analogia inter res ſuperiores & inferiores. 55. 357
Analogia decem membrorum hominis ad Archetypum, & Siderum Mundum. 356

Angelus.

Angeli dicuntur Vigiles. 74
Fragmentum Hebræorum de Angelis Patriarcharum Magiſtris. 221
Angelus exponit Adamo Verbi Diuini Incarnationem futuram ſecundum Hebræos. Ibid.
Angeli verba ad Adamum.
In Angelis omnia ſunt Angelicè. 299
Angelorum nomina quomodo aptent

Cabaliſtæ ad petita obtinenda. 342
Fictum Angeli nomen Horiel. 343
Cabalici quos Angelos colant vt bona vtantur fortuna. 352

Anima.
Animarum tranſmigratio ſtatum deſignat animarum purgandarum. 179
Varia animarum loca iuxta Veteres Poëtas. Idid.
Triplex animarum ſtatus ab antiquis Philoſophis cognitus. Ibid.
Per quatuor gradus ſeu quatuor diuinos afflatus aſcendit anima ad ſummum intelligibile. 190

Annulus.
Annuli nota. 6
Annulus eſt ſymbolum præſentis vitæ. 168

Apollo.
Apollinis diſsidium quid? 174
Apollo phyſicè Solem deſignat. 206
Apollo anagogicè Opificem Mundi notat. 207

Apologus.
Quid ſit Apologus? 37

Aquila.
Cur Aquilæ Adam hoc nomen Neſra indiderit? 56

Arabes.
Humana figura myſterioſa ab Arabibus compoſita. 395

Arbor.
Arbor Sephirotica pulchrè explicatur. 300

Arieh.
Significatio nominis Arieh. 57

Aſtronomia.
Aſtronomia floruit apud Chaldæos ante Alexandrum 3634. 75

Aſymboli.
Aſymboli qui?

Attributum.
Attributa Chriſti. 285

Author.
Authoris defenſio & ſolutio obiectionũ Criticorum. 80
Authoris proteſtatio. 346. 363
Admonitio eiuſdem ad Chriſtianos. 344. & 346
Confutat. 346. 352. 379

Azaël.
Deſcriptio Azaëlis. 411

B

Baſiliſcus.
B*Aſiliſcus cuius ſit ſymbolum?* 168

Bellum.
Quid ſignificent bella Gigantum? 173
Titanicum bellum quid myſticè? 174
Bella conſenſum diſſenſumque rerum naturalium, quem præſides earum mouent, ſignificant. Ibid.

Binah.
Binah quid? 292. 327

Bucch.
Bucch vide *Liber.* 66

C

Cabala.
D*Efinitio Cabalæ.* 211
Cabala ſolis prouectioribus tradebatur. 212
Cabala in quo conſiſtat, & quid contineat. Ibid.
Cabalæ Author Moyſes. Ibid.
Cabala diuiditur in Theoricam & Practicam; & quod vtriuſque officium. 213

Cabala ab imis ad ſumma deducit intellectum. 215. *diuiditur in Mercaua & Bereſcith, id eſt, ſcientiam currus, & opus creationis.* Ibid. & 220. *item diuiditur in Gametriam, Notariam, & Themuram.* Ibid.
Vanitas tripartitæ Cabalæ. 220
Cabalæ ſubdiuiſiones variæ, & varia nomina. Ibid.
Prima Cabala ab Angelo tradita Adamo. 222
Cabala naturalis in quo conſiſtat ſecundùm aliquos. 338
Cabala naturalis creditur ab Angelis tradita primis Mundi Patriarchis; & ab his poſteris. 355
Cabala naturalis conſiſtit in characteribus rebus ſingulis à Deo impreſſis. Ib.
Cabala Magica quid ſit? 358
Cabala Pythagorica quid? Ibid.
Cabala Hebræorum Cabalæ Ægyptiorum parallela. Ibid.
Cabalæ Hebræorum, & Saracenorum parallaliſmus. 363
Concluſio contra Cabalam. 359

Cabaliſtæ.

Cabaliſtæ triplicem aſſignant hominem, archetypum, cœleſtem, & terrenum. 213. 300
Cabalici quomodo Angelorum nomina forment. 269
Cabaliſtarum error Platonicus. 304
Impius error Cabaliſtarum. 348
Cabaliſtarum fabuloſa opinio de natorum fato. 349

Camets.

Camets tribus Iod ſubſcribatur in nomine Dei tetragrammato. 235

Canalis.

Canales Sephirotici Rabbinorum. 300
Diſpoſitio & ordo 22 canalium. 307

Cancer.

Cancer Oſtreum cuſtodiens quem ſignificet. 169

Caſtor.

Caſtor cuius ſit ſymbolum. 168

Caſtratio.

Caſtratio in diuinis quid? 171

Celeu.

Celeu quid ſignificet. 57

Character.

Primæui characteres cum ſuis ſententijs. 81. 82. 83. 84
Primæuum characterem Hebræum, Samaritanum fuiſſe putant aliqui. 81
alij Aſſyrium. 82. 84
Character in conclaui Balthaſaris ab Angelo ſcriptus, Aſſyrius fuit. 83
Diuiſio characteris Hebræi in ſacrum & profanum. 84
Samaritanus character accidentaliter tantùm ab Aſſyrio diſtinguitur. Ib.
Aſſyrius character in ſacris, Samaritanus in profanis adhibitus. 85
Lex in tabulis ſcripta Aſſyrio charactere. Ibid. & 122
Eſdras cur mutauerit characterem? 86
Characteres Numiſmatis Samaritani. 88
Moderni Samaritani. Ibid.
Aſſyrij ſiue Eſdræ. Ibid.
Eſdras non mutauit characterem, ſed in meliorem formam redegit. 99
Primæuorum characterum formæ. 105
Modernorum formæ. 106
Characteres Syrorum, Coptitarum, Græcorum, & Arabum. 108
Multiplex cauſa mutationis factæ circa characteres. Ibid.
Characteres linguæ Hebraicæ fuerunt omnium primi. Iidem tempore Moyſis vſitati. 109
Character ſcripturæ inuentæ in rupe

Mon-

Montis Sinæ, eſt Hebraicus antiquus. 112

Chænix.

Chænix quid? 164

Chochma.

Chochma quid? 292

Chriſtus.

Chriſtus, vide *Allegoria*, & *Attributa.*

Cicada.

Cicada cantans quid? 168

Cleobulina.

Cleobulina in Ænigmatibus ingenioſa. 31. 36

Codex.

Codex vnde dictus. 66

Cœlum.

Cœlum Liber. 107
Cœlum cur dicitur Olympus. 194
Cœlum ſubinde Iuppiter & Saturnus dicitur. 200
Cœli phyſica interpretatio. 201
Cœlos ex margaritis compactos Arabes ſomniarunt. 421

Cœlus.

Cœlus cauſa prima. 199

Cognomen.

Cognomina Dei. 230
Cognomina Spiritus. 292

Columna.

613 Columnæ Lucis, quæ? 296

Compita.

Compita & vici allegoricè quid? 158

Conſuetudo.

Conſuetudine Venereâ irretitum quomodo eſſarentur Ægyptij. 167

Cor.

Cor quid? 185

Cornix.

Cornix pullos etiam volando paſcit. 169

Crater.

Fontani crateres quid? 136

Criſta.

Criſtæ in galeis inuentum Ægyptiorum. 26

Criticus.

Criticorum obiectio in Authorem. 80

Cucupha.

Cucupha quid? 167

Curetes.

Curetes apud Orpheum quid? 152

D

Deus.

Diffuſio Dei ad extra. 132
Dei fœcunditas. 155
Quomodo Ægyptij Dei fœcunditatem expreſſerint. Ibid.
Omnipotentia Dei. 160
Quomodo intelligendum ſit, Deum bonorum & malorum cauſam eſſe. 176
Mala Deus permiſit vt bona emergant. 177
Deus permittit peccatores cadere, non iubet, aut iuuat. 178
Veterum perſpicacia in Dei natura & operationibus contemplandis. 183
Deus diuerſis rebus diuerſo modo ſe communicat. Ibid.
Deus Ens non Ens dicitur. 290
In Deo omnia ſunt diuinè. 299
Sapientiâ ſuâ Deus regit omnia. 308
In primo æternitatis æuo Deus in ſeipſo tantùm fœcundus; in ſecundo extra ſe fœcundus. 406
In primo Mundi ſenſibilis inſtanti Deus crea-

creauit Angelos. Ibid.

Dij.

Diuerſi Dij nil alliud ſunt, quàm diuerſa vnius ſupremi Numinis virtutes. 184

Transmutatio Deorum in animalia. 186

Domus.

Domus paterna peregrinanti relinquenda quid ſignificet? 163

Doctrina.

Doctrina Cabaliſtica de Malcuth à Sephiris reliquis truncata. 180

Picus Mirandulanus ſuperſtitioſam Hebræorum doctrinam approbat. Author eam reprobat. 245

Donum.

Dona ſuperna omnibus affluunt, ſed non omnibus proſunt. 167

Dyas.

Dyas Ioui aſſidens multitudinem notat. 176

E

Effatum.

Ægyptij primi effatis myſticis vſi ſunt. 124

Quibus effata Zoroaſtræa adſcribantur. 129

Zoroaſtræa effata ſunt antiquiſsima, ſenſibuſque hieroglyphicis plena. 130

Zoroaſtræa effata cur vocentur λόγια. Ibid.

EffatorumZoroaſtris interpretatio. 131

Effata Zoroaſtræa, à f. 137. vſq; 150

Effata Orphei. 150

Effata ex mente Procli de doctrina Platonica. 137. vſq; 183

Effatorum myſticorum Pici Mirandulani expoſitio. 186. 187. 188. 189

Effatorum ad Poëticam & Theologiam myſticam ſpectantium explicatio. 186. 197. 198

Emblema.

Emblema quid? 6. 8

Enſuph.

Enſuph quomodo appelletur, & quid ſit. 290

Epigramma.

Epigramma in fronte inuſtum. 6

Epimythium.

Epimythium quid? 40

Epiphonema.

Ægyptij vtebantur argutis epiphonematis in familiari colloquio. 166

Equa.

Equa Lupum videns, abortum facit. 167

Excellentia.

Diuinitatis excellentia per fabulas explicatur. 170

F

Fabula.

Fabulæ inuentæ ad mores humanos componendos. 37

Fabulæ Politicæ. Ibid.

Morales. Ibid.

Scenicæ. Ibid.

Homeri eruditæ fabulæ. 38

Fabularum artificium quale ſit. 40

Fabulæ Poëticæ. Ibid.

Ægyptij fabulis inuoluunt ſcientiam diuinitatis & naturæ. Ibid.

Lapitharum fabulæ quomodo intelligendæ. 125

Fabula Minotauri. Ibid.

Quid fabula Herculis, & Horti Heſperidum. Ibid.

Varietas ſignificationũ pro fabulis. 126

Du-

Duplex ſabularum genus apud Platonicos. 170
Socrates videtur approbare vſum ſabularum. 171
Fabularum ſenſus non pueris, ſed ingenijs, exercitatis conuenit ſcrutari. Ibid.
Contraria fabulæ docent, & quare. 172
Fabulæ etiamſi turpia referant, honeſtæ tamen ſunt, in myſtico diuinarum operationum ſenſu. Ibid.
Origo fabulæ de tranſmutatione Deorum. 184

Figmentum.

Impia & blaſphema figmenta. 376

Fragmentum.

Fragmentum Enoch etſi apocryphum, continet tamen multa conſentanea ſacræ Scripturæ. 73

Fundum.

Paternum fundum quid? 433

Furia.

Furiæ quid ſint? 273

Furor.

Deſcriptio furoris Poëtici per Platonem. 191
Furoris Poëtici effectus. 192

G

Gallus.

GAllus ſumitur pro diuiniori naturæ parte. 163
Gallus quem Socrates moriturus Æſculapio offerri iuſſit, quid ſit. 164

Gametria.

Gametria quid ſit? [illegible]

Geburah.

Geburah quid? [illegible]

Genius.

Genij cæleſtium corporum. 428
Ignei ſuperni Genij nomen. 429

Gentiles.

Gentiles diuino Numine afflati multa prædixerunt. 199

Gigas.

Antiquus Scriptor quid de Gigantibus ſentiat. 75

Globus.

Solaris globi varia nomina iuxta Chaldeos. 433

Gnomæ.

Gnomæ ſeu ſententiæ. 7

Griphus.

Definitio Griphi per Clearchum. 28

Grus.

Grus ſupra nubes ſe eleuat. 269

H

Hamor.

HÆc vox Hamor quomodo exprimat naturam Aſini. 57

Hæreſis.

Hæreſes 4 ex Alcorano prodiêre. 362

He.

ה *He ſignificat eſſe, & viuere, & denotat ſecundam SS. Trinitatis perſonam in* יהוה. 234
Duplex הה *in* יהוה *denotat duplicem naturam Chriſti, & duplicem relationem Filij.* Ibid.

Hebræi.

Hebræorum traditio de Angelicis Choris. 409

Hecate.

Hecate Azonia quid? 433

Hia-

Hiatus.
Quid Hiatus, & neceſsitatis ſolium. 138

Hod.
Hod quid ſit? 294

Homo.
Maior malitia hominum ante diluuium quàm hodie. 76
Homo ſymbolicè quid? 161
Homines poſſunt exprimere ordines Hierarchicos. 409

Homerus.
Homeri dictum explicatur. 175

Hyæna.
Hyænæ pelle indutus quis dicatur. 168

Hymnus.
Hymni de Verbo Diuino conſcripti ab Orpheo. 150
Myſterium quod latet ſub numero 84 hymnorum Orphei. 151
Primus hymnus Orphei explicatur. Ib.
Per hymnos Orphei nil aliud niſi diuinæ virtutes deſcribuntur. Ibid.
Quod hymni Dauidici in Cabala, hoc hymni Orphei in Magia. 152
Hieroglyphici Schematiſmi nihil niſi hymni quidam ſunt. 153. 156
Hymnus Orphei. 153
Interpretatio eiuſdem. 154

I

Iacob.
IN *Iacob & Eſau repræſentatur Eccleſia militans & triumphans.* 62

IAω.
IAω Gnoſticorum quid ſignificet. 283

Ibis.
Ibidis penna Crocodilum tangens reddit ipſum immotum. 168

Ichneumon.
Ichneumon ſignum hominis puſillanimi. 167

Idea.
Ideæ in mente diuina realiter identificantur, formaliter diſtinguuntur. 404
Ægyptij quomodo Ideas in Deo eſſe ſtatuerint. 405

Idololatria.
Quando Idololatria in Mundum introducta. 184
Idololatriæ Ægyptiacæ origo. 405

Idothea.
Idothea quid? 185

Ieremias.
Ieremiæ Prophetæ memorabilis euentus. 244

Ieſod.
Ieſod quid? 294

IESVS.
Quomodo in nomine IESV tetragrammaton implicitè contineatur. 284
Nomina Dei omnia reſpiciunt nomen IESV. 286
Tarphon quid de nomine IESV ſentiat. Ibid.

Impreſia.
Quid propriè Impreſia. 10
Tres ſpecies Impreſiarum. Ibid.
Quæ ad Impreſiam concurrant. 11
Regulæ ſex ad Impreſias rectè componendas requiſitæ. Ibid.
Impreſia Vrbani VIII. 12
Impreſia Partheniæ Congregationis Romanæ. Ibid.
Impreſia Imperatoris Ferdinandi III. 13
Impreſiæ aliarum Gentium. 14
Impreſiæ in quacunque lingua fieri poſſunt. 15
Impreſiæ Hebræorum. Ibid.

Im-

Impreſiæ Arabum. 17
Impreſia Solimi Turcarum Imperatoris. Ibid.
Exemplum Impreſiarum Arabicarum. Ibid.
Exemplum Syriacum Impreſiarum. 18

Inferi.
Inferorum loca deſcribuntur. 181

Interpretatio.
Interpretationes Ethicæ diuerſæ. 160 161. 162

Inſignia.
Inſignia Hebræorum. 19
Inſignia Ægyptiorum. 22
Inſignium inuentores qui? 23
Inſignium materia. Ibid.
Varia Antiquorum Inſignia. 24

Ioachides.
Explicatio Ioachidis declaratur à Botrillo. 437

Iod.
In יהוה י *Iod ſignificat punctum & principium*. 234
י *Iod componit omnes Hebraici Alphabeti literas*. Ibid.
In יהוה י *Iod denotat primam SS. Trinitatis perſonam*. 234
Hebræi Antiqui ſcribebant nomen Dei tetragramaton per tria Iod et Camets. 235

Iouis.
Iouis & Iunonis concubitus anagogica interpretatio. 182
Corpus Iouis ex ſenſibilibus Mundi partibus conſlatum. 202
Iouis ſiue Tanos hieroglyphica repræſentatio. 204. 428
Iouis nomen à יהוה *Iehoua deductum*. 284

Iſis.
Iſis cur Oſiridis corpus tam anxiè quæritur. 181

Iuno.
Iunonis & Dianæ diſſidium quid? 179
Quid per coniunctionem Iunonis & Iouis. 181

Iupiter.
Iupiter vita actiua. 199
Mundi anima. 200
Dicitur Fatum, Prouidentia, Mundus. 202
Quatuor auribus pingebatur à Lacedæmonijs. 284

Iynx.
Iynges quid ſecundùm Chaldæos. 149
Iynx quid. 432

K

Kether.
K*Ether quid ſignificet*. 292
Kether. 326

L

Laterculus.
L*Aterculi coctiles inuenti Babylone pro ſiderum obſeruatione ante Nilum*. 75

Lectus.
Lectus eſt ſymbolum hominis ſenſualis. 165

Leo.
Cur Leoni impoſuit Adam hoc nomen Arieh. 56
Leo Simiam vorans quid? 168

Lex.
Lex. vide *Character*.
Legem Moyſis cur Cabaliſtæ humano corpori comparârint. 301
Præcepta omnia Legis ſunt 613. 323
Lex Moſaica Legi diuinæ analoga. 351

Liber.
Quid ſenſerint varij Authores de materia Libri Enoch. 68

Fragmentum Libri Enocho adſcriptum. 69
Traditio Arabum de Libro Enoch. 76
Libri conſcripti ab Orpheo. 150
Liber de ſculptura lapidum. Ibid.
Liber de ſanitate gratiarum. Ibid.
Liber de crateribus. Ibid.
Liber de cognitione Dei, & quid continuerit. Ibid.
Expoſitio loci Libri Ietſirah. 247
Libri Ietſirah Author eſt R. Akiba. 248
Libri ex quibus extracta quæ de Saracenorum Cabala ſcribuntur. 363
Liber Orationum Turcicarum. 398

Lingua.

Lingua Hebræa cum Mundo nata probatur. 50. 51
Patres & Rabbini aſſerentes Linguam Hebræam eſſe omnium antiquiſſimam. 51
Georgius Amira putat linguam Syriacam fuiſſe primam. Ibid.
Duplex Lingua Sacris literis vſurpata, doctrinalis & Idiomatica. 52. *Idiomatica originem trahunt à doctrinali.* Ibid.
Lingua Sancta prima omnium linguarum. 53
In quo ſenſu Chaldæa poſſit dici prima linguarum. Ibid.
Chaldaica inter linguas ſecundum locum obtinet. Ibid.
Linguæ Hebraicæ mira vis in rerum ſignificatione. 54
Notanda circa Linguam Hebraicam. 55

Litera.

Variæ opiniones circa Inuentores Literarum. 42
Literæ Samaritanæ modernæ. 91. 92
Literæ Hebrææ. Ibid.
Veteres Literas ſuas ſtellulis ornabant, ſeu circulis. 107
Literæ Phœnicum. 108
Literæ Chaldaicæ antiquæ. 113
Literæ tres nominis Dei; tres deſignant Trinitatis perſonas. 115
Nomen Dei 12 literarum non eſt vnum nomen, ſed ex multis compoſitum. 238
Exempla nominum 12 literarum. 239
Nomen Dei 42 literarum. 243. 246
Origo nominis Dei 42 literarum. 244
Superſtitio Hebræorum circa nomina Dei 42 literarum. 245
Expoſitio nominis Dei 42 literarum. 246
Tot creaturas à Deo creatas, quot combinationes ex 22 literis emergunt, R. Tarphon opinatur. 254
Nomen 24 literarum. 256. 257
Myſterium primi & vltimi verſus Pentateuchi, ex quibus Cabaliſtæ eruunt nomen Dei 42 literarum. 260
Nomen 42 literarum in ſeptem verba diuiſum. 263
Epitheta quæ Cabaliſtæ tribuunt nomini Dei 72 literarum. 274
Vſus nominis Dei 72 literarum ſecundùm Cabaliſtas. Ibid.
Nomen 12 literarum explicatum. 288
Nominis 12 literarum arcanum. Ib.
Tres literæ אמש *quid ſignificent apud Cabaliſtas.* 330
Sententia Hebræorum de ternario literarum. 332
Literis Alphabeti cur Cabaliſtæ arcana ſua explicant. 336
Arabes Mahumetani quantam vim attribuant literis, ſeu characteribus. 364
Falſum eſt literas Alphabeti Arabici eſſe myſterioſas. 367
Figmentum Arabum de literis Alphabeti Arabici cœlitùs acceptis. Ibid.
Literæ myſticæ Arabum. 378. 380

Locman.

Locman ſapiens alter Æſopus Arabiæ. 39

Lo-

Logogriphus.

Logogriphica quæ? 24. 28. 35

Luna.

Lunæ efficacia in Mundo elementari. 347

Luna à reliquis Planetis quam virtutem hauriat. Ibid.

M

Magia.

Fundamentum Magiæ naturalis. 418

Mahumed.

Mahumedus quando ſcripſit Alcoranum. 362

Mahumetani adhibent diuina nomina ad ſuperſtitiones. 374

Stolida Mahumetanorum perſuaſio. Ib.

Malcuth.

Doctrina Cabaliſtica de Malcuth à Sephiris reliquis truncata. 180

Malcuth quid? 295

Manna.

Inſcriptio indicans locum Mannæ. 120

Materia.

Materiæ fœces quid? 138

Membrana.

Adamo & poſteris membranæ pelliceæ erant pro charta. 66

Membrum.

Membra humana à Deo in ſacra Scriptura attributa, quid denotent, difficilè eſt perſpicere. 230

Membra 248. humani corporis quæ? 324

Menghabo.

Quid indicet nomen Menghabo. 93

Mens.

Quomodo mens ad Deum eleuetur. 140

Mercurius.

Mercurij & Latonæ diſſidium, quid? 175

Microcoſmus.

Microcoſmus. 436

Minerua.

Mineruæ & Martis diſſidium quid? 175

Moyſes.

Moyſes ſolus Deum vidit iuxta Orpheum. 156

Mundus.

Initio mundi fuere verba instituta naturæ decreto. 46

Omnia in mundo fulgent inſignita ſignaculo Trinitatis. 132

Tres mundi, Archetypus, Angelicus, Senſibilis. 189. 190. 226. 227. 409

Quaternio in omnibus mundi partibus elucet. 283

In mundo omnia mundaliter ſeu ſenſibiliter. 299

Mundi quatuor in Syſtemate Sephirotica, Archetypus, Angelicus, Sidereus, Elementaris. 328

Pluralitas Ægyptiorum mundorum quomodo intelligenda. 403

Mundus Archetypus exemplar mundi Senſibilis. 404

In quo differant entia Intelligibilis & Senſibilis mundi. Ibid.

Mundus Senſibilis medius inter vtrumque eorum. 406

In primo mundi Senſibilis inſtanti Deus creauit Angelos. Ibid.

Iamblichus diuidendo mundum Intellectualem in nouem Claſſes, adumbrat nouem Choros Angelorum. 407

Angelicus mundus ſimillimus mundo Archetypo. 409

Syſtema mundi iuxta Ægyptios. 415
Diuiſio nouem mundorum ad imitationem nouem orbium cœleſtium. 429
Munia ſingulorum mundorum Elementarium. Ibid.
Igneus, Aëreus, Aqueus, & Terreſtris mundus. Ibid.
Ex quatuor Elementaribus mundis oriuntur quinq; mundi mixtorum. 430
Mundus vegetabilis. Ibid.
Mundus animalium. Ibid.
Conſenſus nouem mundorum cum Græcis, Hebræis, & Arabibus. Ibid.
Sententia Chaldæorum de numero & natura mundorum. 432
De numero, natura, & effectibus mundorum Chaldæorum ſecundùm explicationem Zoroaſtræam. 433
Mundi Idealis figura hieroglyphica ex mente Ægyptiorum. 435
Cur mundus Idealis dicatur Archetypus. Ibid.
Figura hieroglyphica mundi Genialis. Ibid.
Figura hieroglyphica mundi Siderii. Ibid.
Figura hieroglyphica mundi Elementaris. 436
Quatuor mundi ex Iochaide & Botrillo. Ibid.
Ariſtoteles quatuor mundos explicat velut ſuæ Philoſophiæ argumentum. 438

Muſa.

Muſæ animæ ſphærarum putantur. 190

Muſca.

Muſca ſignum hominis impudentis. 167

Mutus.

Muti ſignum. 166

Myſterium.

Applicatio ad Ægyptiorũ myſteria 231
Myſterium quadrigæ quod? 293

N

Natura.

N*Atura Neptuni exprimitur.* 183
Veterum perſpicacia in Dei natura & operationibus contemplandis. Ibid.
Naturæ ordo quid? 190

Neptunus.

Neptunus quadriga vectus quid? 158

Netſah.

Netſah quid? 294

Noctua.

Noctua paſſerem ad ſe confugientem opprimit. 168

Nomen.

Nomina ab Adamo impoſita animalibus eſſentiam animantium exprimebant. 55
Nomina aliqua adhuc ſuperſunt in lingua Hebraica; quæ exprimunt animantium indolem. Ibid.
In nominibus Iſmaël & Iſaac nouum & vetus teſtamentum Cabaliſtæ agnoſcunt. 62
Nomina duodecim filiorum Iacob cur ipſis impoſita? Ibid.
Dei decem præcipua nomina in ſacris Scripturis expreſſa. 213
Varia Dei nomina & cognomina continentur in Scriptura ſacra, & omnia à tetragrammato Dei nomine. 229
Nomina Dei. 230
Nomen Dei admirabile. 232
Omnia nomina Dei inſerta ſunt tetragrammato. 233
Nomen Dei tetragrammaton יהוה *denotat S. Trinitatem.* 234
Nomina Dei יה*,* יהו*,* יה *ex nomine tetra-*

tetragrammato deducta, quid denotent. 235
Nominis tetragrammati in numeros reſolutio. 236
Vanus labor Rabbinorum inueſtigandi Dei nomina ex Scriptura per tabulas Ziruph. 256
Cur 1 Geneſis verſum vſurpent Rabbini in diuinis colendis nominibus. 257
Quomodo numerus 42 in nomine Dei tetragrammato lateat. 261
Omnia Dei nomina ex nomine tetragrammato profluant ex mente Rabbinorum. 267
Duobus modis hoc colligunt Rabbini. Ibid. & 268
Vnde 72 nomina diuina tetragrammato nomine veſtita, producta fuerint. 269
Cabalici quomodo Angelorum nomina forment. Ibid.
Duo nomina Dei Angelis optimè congruunt אל *&* יה. Ibid.
Verſus tres Exodi 14 continentes 72 Dei & Angelorum nomina. 270
Diſpoſitio trium verſuum c. 14 Exodi ad eruenda 72 Dei & Angelorum nomina. Ibid.
Ridiculum figmentum Cabaliſtarum de efficacia 72 Dei nominum. 274
Nominis tetragrammati hieroglyphicum quomodo Ægyptij exhibuerint. 282
Nomen Dei apud omnes Nationes tetragrammaton. 287
Cur decem nomina Hebræi attribuant Deo. 291
Deus per decem nomina influit in omnia. Ibid.
Nomina 23 ſemitarum. 312
Arabes ex Alcorano varia Dei, & Angelorum nomina extrahunt, eaque ad miras ſuperſtitiones adhibent. 369
Nonnulla ex 50 Dei nominibus Arabicis. Ibid.
Nomina Dei 19 Arabes applicant 7 Planetis, & 12 ſignis Zodiaci. 374
Nomina ſeu attributa Dei 27 ex Alcorano extracta. 381
Arabum adiuratio & inuocatio nominis Dei. 393
Solaris globi varia nomina iuxta Chaldæos. 433

Notarica.

Notarica quid? 215

Nox.

Quid nox apud Orpheum myſticè. 151

Numerus.

Numerationes cur vocentur ita. 289
Rabbinorum Veteres per tres numerationes intellexerunt tres ſubſiſtendi modos in diuinis. 293
Numerus collectionis. 335
Arabum numeri Indici à Latinis numeris deriuati. 372
Numeris Indicis miram vim attribuunt Arabes. 373
Vſus numerorum Indicorum. Ibid.
Analyſis quorundam numerorum Indicorum. Ibid.
Numerus Angelorum ex interpretatione Mor Iſaac. 408

Numus.

Numiſmata diuerſa. 88. 89. vſque ad 182
Anagogica Numiſmatis explicatio. 91
Numus cuſus tempore Ioſue. 93
Numus tempore Salomonis cuſus. 94. 95
Explicatio Numi. 98
Numus Aſſyrio charactere, alij præcedentes Samaritico charactere inſigniti. Ibid.
Numus partim Græcè, partim Hebraicè inſcriptus. 99

Opus

O

Opus.

Distributio Operis. 2
Difficultas Operis. 364

Oraculum.

Oraculum Ægyptium. 124

Ordo.

Ordo bonorum & malorum. 176
Prouidentiæ quid? 190
Fati quid? Ibid.
Cœleſtium corporum. 420

Origo.

Contentio inter Saracenos & Agarenos de primatu Originis. 362

Orpheus.

Orpheus quis, & quando vixerit. 150
3200. verſus Onomaſtici conſcripti ab Orpheo. Ibid.
Orpheus ex Moſe pleraque habuit. 151
Ægyptiorum diſcipulus. Ibid.
Orphaica Mythologia ab Hebræis hauſta. 155
Orphei de Trinitate Vaticinium. 194
Orpheus ſua de Trinitate effata hauſit ex Geneſi, & ab Ægyptijs. 195

Oſculum.

Oſculum mortis quid? 188

Oſiris.

In Oſiridis clypeo animalium figuræ inciſæ. 22

P

Palumbus.

Palumbus infirmus infert nido folium lauri. 67

Pan.

Panos ſeu Hori in prægrandi Coloſſo ſculptis in Ægypto; ſymbola quid? 155

Pammeres.

Verſus Pammeres & Pangrammatos. 39

Parabola.

Quid ſit Parabola. 36
Duplex genus Parabolarum. Ibid.
Parabolæ Salomonis. 38
Parabolæ Vulpium. 39

Paræmia.

Quid ſit Paræmia? 37
Paræmia. 166

Parens.

Parentes peregrinanti relinquendi quid ſignificet? 163

Patientia.

Quomodo Patientia emblematicè exprimatur. 8

Pecunia.

Veteres Hebræi, Chaldæi, & Syri non numerabant, ſed ponderabant pecunias. 88

Pentateuchum.

Pentateuchi quatuor primi libri maſculo, quintus fœminæ comparati à Cabaliſtis. 213

Pes.

Pes allegoricè quid? 159

Pergamenum.

Pergameni vſus vnde. 66

Phronoſchema.

Quid Phronoſchema. 8

Plato.

Platonis ſententia circa nominum impoſitionem. 47
Duæ definitiones nominum apud Platonem. 50
Obiectio Platonicorum contra Poëtas. 170

Plu-

Pluto.

Pluto eſt eadem mundi anima. 200

Poëta.

Duo apud Poëtas pugnantium Deorum modi. 173

Quid Poëtæ per coniugium Deorum Dearumque ſignârint. 181

Quomodo Poëtæ diuino afflatu ſubleuentur. 190

Poëtæ quomodo rapti fuerint. 191

Pagani Philoſophi & Poëtæ nomen Dei in honore habuerunt. 282

Poëtæ nomen Dei venerati ſunt, cum Philoſophis & Mathematicis. 283

Polypus.

Polypus famelicus cuius ſit ſymbolum. 169

Pondus.

Pondus quid ſignificet. 161

Porta.

Portæ 50 quid, & cur ita dicantur. 316

Portæ quinque principaliſſimæ quæ. 317

ſubdiuiduntur ſingulæ in alias decem minus principales. Ibid.

Potentia.

Potentiæ Mundi. 140

Potentiæ implacabiles. Ibid.

Poteſtas.

216 Poteſtates in tres ordines hebdacontadyadicos diuiſæ. 322

Præceptum.

Præceptum Tullij circa Ænigmata in Orationibus. 28

Præcepta affirmatiua & negatiua quomodo vocentur apud Rabbinos. 323

Præcepta omnia Legis ſunt 613. Affirmatiua ſunt 248. quot ſunt in corpore humano oſſa. Negatiua 365. quot ſcilicet dies in anno. 323

Præceptorum numerus in nomine Abraham. 324

Præcepta cur oſſibus humani corporis comparantur. 325

Preſter.

Preſter ſubtilis ignis flos quid? 133

Preſter igneus quid? 136

Problema.

Solutio propoſiti à Pico Problematis myſtici. 151

Prometheus.

Promethei homines plaſmantis fabulæ. 126

Promythion.

Promythion quid? 40

Proteus.

Proteus & Idothea quid? 185

Proteus primum ens. Ibid.

Prouidentia.

Quâ ratiocinatione Ægyptij prouidentiam diuinam intellexerint. 402

Quid ſit prouidentia. 403

Pſellus.

Explicatio Pſelli. 137

Pythagoras.

Pythagoras in Græcia magna 2000 diſcipulorum habuit. 157

Pythagoræ vita. Ibid.

Pythagoras quid in Ægypto didicerit. 158

Pythagoræ tetragrammaton Dei nomen in veneratione. 283

R

Raptus.

Sententia Platonis de raptu Poëtarum. 190

Hebræorum opinio de raptu Prophetarum. 192
Procli opinio de raptu Prophetarum. Ibid.
Anagogica expoſitio raptus Proſerpinæ. 205

Res.

Creatio rerum. 134
Prima rerum conditio. 150
Primæuæ res difficiles cognitu. 166
Bini ſunt rerum omnium ordines, quædam bonæ, quædam malæ. 175

Ritus.

Ritus & cæremoniæ externæ in Eccleſia Dei ad quid inſtitutæ. 341
Ritus & cæremoniæ externæ Cabaliſtarum. Ibid.
Ritus ſuperſtitioſiſſimi in conficiendis Sigillis & Amuletis Arabum. 379

Rota.

Rota Ixionis æternitatem pœnarum deſignat. 179

S

Sacerdos.

Sacerdotes Hebræorum quâ manus configuratione olim dederint benedictionem populo. 240

Sapientia.

Sapientiâ ſuâ Deus regit omnia. 308
Cur Ægyptij arcana ſapientiæ hieroglyphicis obumbrarint. 404

Saracenus.

Saraceni Hebræorum Simiæ. 363

Saturnus.

Saturnus, eiuſque trias quid? 152
Saturnus biformis, magnus, æthereus, natus ex ouo. 154
Semen diuinum & mortale cur vocetur Saturnus. 155
Reliqua Saturni epitheta. 155
Saturni vincula quid? 171
Saturnus natura intellectualis. 199
Saturnus diuidens Regnum ſuum Ioui, Neptuno, & Plutoni quid ſignificet? 200
Saturnum cur finxerit antiquitas ſenem, & cum falce, & alis. 201
Quid ſit Saturnum generare Iouem Ib.
Saturnus varia habet nomina. Ibid.

Schema.

Explicatio hieroglyphici Schematis. 416
Schema ſymbolicum Ægyptiorum compendium totius Mundi. 418
Schema à Græcis Sapientibus inuentum ad imitationem Ægyptiorum. 427

Schor.

Significatio vocis Schor. 58

Scientia.

Origo ſcientiæ Ægyptiacæ ex Mundi Senſibilis contemplatione. 404

Scriptura.

Omnia Antiquarum ſcribendi genera inſinuantur. 64
Primæui homines in tabulis & fiſſilibus lapidibus ſcribebant; poſtea in corticibus arborum; poſtea ſcripſere in tabellis ceratis, & in linteis plicatilibus; Sybillæ vſæ ſunt linteis. 65. 66
Ante etiam diluuium fuit in vſu Scripturæ inuentum. 67
Interpretatio Scripturæ inuentæ in rupe montis Sinæ. 110
Typus inſcriptionis Sinaicæ. 111
Scriptura in rupe montis Sinai eſt Chaldaica antiqua. 112
Scriptura hæc fuit inciſa ante Chriſti aduentum. 117
Vbi Deus in rubo incombuſto apparuit, ibi inciſa fuit hæc ſcriptura. Ibid.

Ex

Ex iam dicta Scriptura Trinitatis & Incarnationis myſteria colliguntur. 118
Textus ſacræ Scripturæ ex quo erutum eſt. 256

Semitæ.

Semitæ 32 ſapientiæ quid ſint? 308
Semitæ cur 32, & vnde extractæ. 309
Semitæ 32 ex lege Moſaica quomodo extractæ. 310
Semitæ 32 cur dicantur Intelligentiæ. 316
Semitarum 32 vſus practicus. Ibid.

Sententia.

Duæ Sententiæ de recitatione nominum. 46
Sententia Cabaliſtarum. 303
Sententiæ Hebræorum. 333

Sephira.

Sephiroth quid in Cabala. 244
Sephiroth Cabaliſtarum arcanum maximum varijs rebus comparatur. 289
Sephiroth ſeu numerationes decem ſunt decem Dei nomina. Ibid.
Typus decem Sephiroth. Ibid.
Sephiræ decem ſunt inſtar arboris. 297
Explicatur denarius numerus Sephiroth. 298
Similitudo explicans qua ratione Sephiroth influxus fiat in hæc inferiora. Ib.
Sephiræ inferiores dependent à ſuperioribus, iuxta Cabaliſtas. 304
Explicatio decem Sephirarum. 326
Septem inferiores Sephiræ. 327
Vltima Sephira Malcuth reſpondet Lunæ. 347

Seraphiel.

Deſcriptio Seraphielis Angeli ex Kaab. 410

Seth.

Myſticæ ſignificationes huius nominis Seth. 60

Siclus.

Vnde dictus Siclus. 88
Duplex Siclus, ſacer & vulgaris. 89
Siclus ſacer ad quid inſeruierit. Ibid.
Siclus vulgaris cur inſtitutus. Ibid.
Sicli valor. Ibid.
In vna facie Sicli vas cum Manna. 89
In altera parte Sicli virga florens Aaron. 90
Siclus Hebræorum cur vaſe Mannæ & virga Aaronis fuerit inſignitus. Ibid.
Siclus Dauid. 92
Semiſiclus. Ibid.

Sigillum.

Arabum modus Sigilla conficiendi. 391
Sigillum Saturni varijs modis ab Arabibus conficiebatur. Ibid.
Sigillorum aliorum diſpoſitio, & abuſus. 394

Simia.

Simiæ beneuolentia quid ſignificet. 168

Sol.

Sol quid ſit? 163
Comparatio Solis & Dei. 184
Sol medius inter quinque Planetas, & Lunam, & quatuor Elementa. 415

Sphæra.

Singulæ Sphæræ ſingulis reſpondent Elementis. 417

Stellæ.

Stellæ fixæ æquiualent conſonantibus, Planetæ vocalibus ſecundùm aliquos. 107

Stemma.

Quæ ſint Gentilitia Stemmata donata? quæ acquiſita? quæ hæreditaria? quæ ſimplicia? quæ compoſita? quæ purè materialia? quæ ſymbolica? 23
Stemmata Alexandri Magni. Ibid.
Cæſaris Auguſti. Ibid.
Veſpaſiani. 124

Superſtitio.

Confutatio Cabaliſticæ ſuperſtitionis. 255
Superſtitioſa Cabaliſtarum deuotio in recitandis quibuſdam Pſalmorum ſententijs. 274

Superſtitio Rabbinica, eiuſque conſutatio. 341
Alia impia Cabaliſtarum ac Hebræorum ſuperſtitio. 344
Ridicula non minùs quàm impia Cabaliſtarum ſuperſtitio ex Pardes. 345
Cabaliſtarum ſuperſtitia in colendis Angelis. 354
Horrendæ Arabum ſuperſtitiones. 363
Aliud ſuperſtitionum Arabicarum ſeminarium. 384
Ridicula ſuperſtitio Arabum. 390

Sus.

Hac vox סוס *quomodo exprimat naturam Equi.* 57

Symbolum.

Varia ſignificatio vocis ſymboli, eiuſque acceptiones, cum definitione. 5. 6.
Differentia ſymboli & coniecturæ. 6
Vſus ſymbola armis inſcribendi vetuſtiſſimus eſt. 19
Symbola Pythagoræ ſunt parabolæ. 38
Symboli Pythagorici interpretatio. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165.
Hieroglyphica ſymboli cuiuſdam exhibitio. 159
Senſus ſymboli. Ibid.

Syſtema.

Deſcriptum ſyſtema ex mente Ægyptiorum approbat Pſellus in Oraculis Chaldaicis. 432

Syſyphus.

Syſyphi ſaxum æternitatem pœnarum deſignat. 179

T

Tabula.

T*Abula Ziruph Latino-Hebræa.* 249

Harmonica tabula Arabum explicatio. 388

Taurus.

Vox Taurina quid notet. 155
Taurus ferociens Caprifico alligatus manſueſcit. 168

Teleſma.

Arabum Teleſmata ſuperſtitioſa. 383
Teleſmata contra ignis aëriſque iniurias. Ibid.
Teleſmata contra aquæ iniurias. 384
Teleſmata varia Arabum. 395
Teleſma primum referens figuram humanam. Ibid.
Teleſmatis explicatio. 396
Teleſma ſecundum referens formam Scorpij. Ibid.
Teleſma tertium referens formam Bruchi. Ibid.
Teleſma in formam ſtellæ ſexangulæ compoſitum dictum ſigillum Salomonis. 397
Teleſma compoſitum ex literis Ain. 398

Templum.

Templum hominis cor eſt. 158
Templum & porta quid? Ibid.

Tempus.

Tempus eſt medium inter primum & ſecundum æternitatis æuum. 406

Terra.

Terra paterna peregrinanti relinquenda quid ſit? 163

Thalmudiſtæ.

Thalmudiſtarum figmentum. 253

Themura.

Themura quid? 216

Thro-

Throniſmus.

Throniſmi & Bacchici ab Orpheo deſcripti. 150

Tiphereth.

Tiphereth quid? 294

Titanes.

Titanes Oſirin perſequi quid? 174

Tramites.

Quid ſeptem Tramites. 138

Trias.

Veteres Philoſophi habuerunt quædam SS. Triadis inditia. 132

Trinitatis cognitio apud Veteres. Ibid.

Triplex Trinitas Orphaica quid. 152

Parcarum Trias quid? Ibid.

Typhon.

Quid Typhon myſticè? 152

Typhon ab Iſide & Horo non interfectus quid ſignificet. 177

V

Vas.

VAs Danaidum, æternitatem pœnarum deſignat. 179

Vates & Vaticinium.

Quomodo Vates diuino afflatu ſubleuentur. 190

Vaticinia Sybillarum. 193

Vau.

In יהוה ו *Vau denotat copulatiuam dictionem, & tertiam ſanctiſſimæ Trinitatis perſonam.* 234

Venus.

Venerea trias quid. 152

Venus litis conciliatrix quid: 175

Cur Venus Vulcani coniunx cum Marte adulterium commiſiſſe dicatur. 182

Veſpertilio.

Veſpertilio temere audentem ſignificat. 168

Veſpertilionis ala domi cohibet formicas. Ibid.

Vexillum.

Vexillum Ruben gerebat depictam figuram hominis. 20

Figura Leonis in Vexillo Iudæ. Ibid.

Figura Bouis in vexillo Ephraim. Ib.

In vexillo Dan Aquila. Ibid.

Ad Orientem vexillum Iudæ viride. Ib

Ad Meridiem vexillum Ruben rubrum. Ibid.

Ad Occidentem vexillum Ephraim aureum. 21

Ad Aquilonem vexillum Dan verſicoloratum. Ibid.

Vexillum Regium Dei Iſraël Columna ignea, & nebula obumbrans. Ibid.

Vinculum.

Vincula in fabulis quid notent? 171

Vincula Vulcani quid? 183

Vipera.

Vipera eſt ſymbolum vxoris virum odio habentis. 183

Vlyſſes.

Vlyſſes quid allegoricè denotat. 126

Vpupa.

Vpupa cantans ante vindemiæ tempus indicat abundantiam vini. 169

Vulcanus.

Vulcani iactus & præcipitatio quid? 171

Vulcani diſſidium quid. 174

Vulcani & Zanthi fluuij contrarietas quid? 175

Vulcani & Martis cum Venere adulterium quid ſignificet. 182

Vulpanſer.

Vulpanſer ſignum Patris diligentis Filios impenſè. 167

Z

Ziruph.

Differentia inter Ziruph & Themurah. 247

Exempla Ziruphicæ operationis. 253

Refutatio operationis Ziruphicæ. 254

FINIS.

AVTHORIS
IN RE LITERARIA SOCIVS
Lectori beneuolo.

MIRABERIS fortaſſe, Lector beneuole, tam paucos hic, tamque exigui momenti notatos typographicos errores, in Opere tam vaſto, tam vario, tot linguis, tabulis, abacis contexto, & quod caput eſt, hoc locorum impreſſo. Verùm id poſt incredibilem diligentiam, ac planè talem, qualem & Operis præclariſsimi, & Authoris toto Orbe notiſsimi dignitas requirebat, in mendis præcauendis tollendiſque à me adhibitam, adſcribas velim eximiæ induſtriæ Typothetæ noſtri Dominici Zachariæ Acſamitek à Kronenfeld Germano-Bohemi Pragenſis, viri optimi, qui præter inſignem Typographiæ peritiam, omnium etiam Characterum, qui in hoc Opere viſuntur, inſignem notitiam habet. Alios porrò errores, qui in literarum commutatione conſiſtunt, aut qui diligentiam noſtram effugerunt, tute corrige, & vale.

Pag.	Lin.	Errata.	Correcta.	Pag.	Lin.	Errata.	Correcta.
8.	7.	qui cum lapillis	qui lapillis	197.	8.	Numerij	Numenij
11.	30.	opera pretium	operæpretium	209.	penult.	limatiſsimo	limatiſsime
17.	8.	eâ	eas	211.	16.	hoc	hac
20.	11.	quarduplex	quadruplex	216.	7.	אם	אש
50.	17.	abſoleta	obſoleta	240.	1.	הקודש	הקדוש
51.	9.	coſnenſu	conſenſu	Ibid.	13.	הקודם	הקדוש
53.	1.	Luſitanicæ	Luſitanica	365.	5.	بم	بسم
58.	3.	Adamo	Adam ei	Ibid.	7.	وقواضع	وكواسع
62.	antepenult.	diluuium	diluuium	399.	7.	وسع	وسع
80.	ultima.	nullis	multiſque	421.	10.	واثالثة	والثالثة
83.	22.	intellectum	intellectam	Ibid.	21.	وقوق	وفوق
115.	23.	τεξαγεσίμμαχω	τεξαγεσίμματω	373.	21.	da.	dar. (item
117.	32.	autera	[illegible]	375.	ultima.	infilant Scorpionem	infila t in Scorpio-
124.	27.	adeo quæ	adeoque	380.	27.	ſiderro	ſidereo
125.	40.	inſuare	inſinuare	387.	33.	coniunctor	coniunctur
167.	42.	culcauerit	calcauerit				
173.	16.	virtutem	veritatem				
Ibid.	18.	virtus	veritas				
175.	5.	denotant	denotat				
184.	19.	Mundum	Mundo				
196.	13.	Domaſcius	Damaſcius				

R E G I S T R V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn.

Omnes ſunt Duerniones.

R O M AE,

Ex Officina Typographica Vitalis Maſcardi.

ANNO M DC LIV.

00051064

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 21 October, 2015